BIBLIOTECA NACIONAL
MEXICO

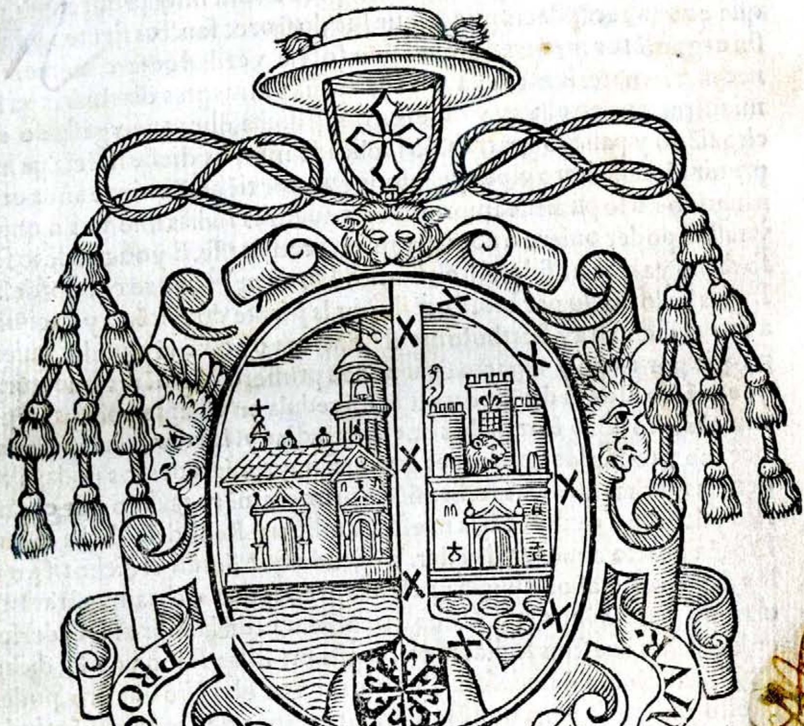
S- 20802

RSM
1566
M4LED

Ej.
11. 2. 67 0061188

¶ REVERENDI PATRIS FRATRIS BARTHOLOMÆI à Ledeſma ordinis Prædicatorum et ſacræ Theologiæ profeſſoris de ſeptem nouæ legis ſacramentis Summarium.

Cum indice locupletiſsimo.

Mexici, excudebat Antonius de Eſpinoſa.
Cum priuilegio.
1566

dela casa profesa dela comp.a de Mexico

BIBLIOTECA NACIONAL
MEXICO

EL REY.

POr quãto por parte đ vos fray Bartholome de Ledeſma đla orden de ſanto Domingo eſtãte enla ciudad đ Mexico đ la nueua Eſpaña, me ha ſido hecha relaciõ que vos aueis hecho vn libro intitulado ſuma de ſacramẽtos que es obra muy prouechoſa, porque es vna recopilacion de lo que los doctores ſanctos ſienten y tienẽ ſin argumẽtos ni cõtradiciones ſino ſola la verdad coſa cõueniente y neceſſaria materia para eſſa nueua Eſpaña y otras ptes đlas Indias pa los miniſtros que en ella ay y ouiere enla ql dicha obra aueis gaſtado mucho tiẽpo y paſſado grã trabajo ſuplicãdo me vos dieſſe licẽcia pa imprimir el dicho libro y pueyeſſemos que por tiẽpo đ quinze años otro ninguno no lo pudieſſe imprimir ẽ las nueſtras Indias ſino vos o quien vueſtro poder ouiere o como la mi merced fueſſe. E yo acatãdolo ſuſo dicho ya que ha ſido viſto el dicho libro enel nueſtro cõſejo delas Indias he lo auido por biẽ. Porẽde por la pſente doy licẽcia y facuitad a vos el dicho fray Bartholome đ Ledeſma o aquiẽ vr̃o poder ouiere pa que por tiẽpo y eſpacio đ diez años primeros ſiguiẽtes que corrã y ſequẽten đſde el dia đla data đſta mi cedula en adlante podays imprimir el dicho libro ẽlas dichas nueſtras Indias y ſlas tierra firme đl mar oceano y todos los volumines que anſi imprimieredes los podays vẽder ẽlas dichas nueſtras Indias ſiẽdo primeramẽre taſſado por el nueſtro pſidente y oydores đ la nueſtra audiẽcia Real dela dicha nueua Eſpaña el pcio aque ſea đ vẽder. Y đfiendo que durãte el dicho tiẽpo đ los dichos diez años ningũa ni algũas pſonas đlas dichas nueſtras Indias ni đſtos Reynos ſeã oſados đ imprimir el dicho libro ni vẽderlo, en las dichas nueſtras Indias ni en ningũa pte đllas ſaluo vos el dicho fray Bartholome đ Ledeſma o las pſonas que el dicho vueſtro poder pa ello ouierẽ ſo pena que qlquiera otra pſona o pſonas que ĩprimierẽ o vendierẽ el dicho libro pierdã todos los que ouierẽ ĩprimido y tuuierẽ en ſu poder como dicho es y đmas incurrã en pena đ cinquenta mill marauedis la ql dicha pena ſea la mitad pa vos el dicho fray Bartholome đ Ledeſma y la otra mitad pa nueſtra camara y fiſco y mãdamos alos đl dicho nueſtro cõſejo đlas Indias Viſorreyes pſidentes y oydores y gouernadores y otras qleſquier iuſticias đlas dichas Indias anſi alos que agora ſon como alos que ſerã de aqui adlante que guardẽ y cũplã y hagã guardar y cũplir eſta mi cedula y lo ẽlla cõtenido y cõtra el tenor y forma đlla no vayã ni paſſen ni cõſientã yr ni paſſar en tiẽpo algũo ni por algũa manera durãte el dicho tpo đlos dichos diez años. Fecha en Madrid a xxvij de Iunio de. M. D. L X I I I. Años.

YO EL REY.

Por mandado de ſu Mageſtad. Franciſco de Eraſſo.

¶ Licencia del reuerendiſsimo ſeñor Arçobiſpo de Mexico.

Nos don fray Alonſo de Montufar, por la miſeracion diuina Arçobiſpo đ Mexico, đl cõſejo đ ſu Mageſtad. &c. Por la preſente damos licencia al padre fray Bartholome de Ledeſma, dela ordem delos Predicadores, nueſtro compañero, lector que ha ſido de Theologia, eñſta vniuerſidad de Mexico, y en ſu monaſterio muchos años. Paraque pueda hazer imprimir, vn libro que tiene hecho por nueſtro mandado: que trata de los ſanctos ſacramentos, que ſe intitula Sũmariũ ſacramẽtorũ. Por q̃nto lo hemos mandado examinar aperſonas catholicas y doctas: anſi en derecho Canonico, como en Theologia, y lo hã aprouado por catholico, y nos cõſta que ſera muy vtil y prouechoſo, pa todos los miniſtros del ſancto Euangelio, que eñſta tierra tienen cargo de adminiſtrar los ſanctos ſacramentos. Fecha en Mexico, a veynte y dos dias del mes de Deziembre. de. 1560. Años.

F. A. Archieps̃ Mexicanus.

Por mãdado de ſu. S. Reuerẽdiſsima. Diego maldonado ſecretario.

¶ Licencia del prouincial dela orden delos Prædicadores.

¶ Yo Fray Domĩgo de ſancta Maria prouincial deſta nueua Eſpaña de la orden de los Predicadores, doy licencia para que cierta obra muy prouechoſa, que trata de los ſanctos Sacramentos: que el muy yllustre y Reuerendiſsimo ſeñor don Fray Alonſo de Montufar Arçobiſpo de Mexico mando hazer al padre Fray Bartholome de Ledeſma para bien y prouecho ſpiritual, aſsi de los Sacerdotes, como de los naturales deſta nueua Eſpaña: que mandando lo ſu Señoria, ſe pueda imprimir. En fee de lo qual lo firme de mi nombre, y hize ſellar con los ſellos de la prouincia. Fecha en Tepetlaoztoc, ſabado diez de Iunio. de. 1559. Años.

Muy poderoſo ſeñor.

¶ El maeſtro Fray Bartholome de Ledeſma de la orden del glorioſo ſancto Domingo, digo que por licencia y facultad de vueſtra Alteza y de ſu Real conſejo de Yndias, eſtoy imprimiendo vna obra que con gran trabajo y ocupacion he hecho: cuyo titulo es, Summario de Sacramentos. Y como es notorio por el Sacroſancto concilio Tridentino, ſe han determinado algunas coſas a cerca de los Sacramentos: que cõuẽdra põer las enla dicha obra ẽ las p̃tes y lugares do mejor cõuẽgan y q̃dren, y querria hazer lo cõ vueſtra Real licencia y facultad. Por tanto à vueſtra Alteza pido y ſuplico, ſea ſeruido de permitir lo y auer lo por bien y en ello recebire merced.

¶ LO PROVEYDO.

EN la ciudad de Mexico, primero dia del mes de Hebrero de M.D.LXV. Años: viſta eſta peticion en acuerdo por los Señores preſidente y oydores dela Audiencia Real de la nueua Eſpaña: preſentada por el maeſtro Fray Bartholome de Ledeſma religioſo dela orden de ſeñor ſancto Domingo, ante mi Antonio de Turcios Secretario de la dicha Real audiencia. Dixeron, que ſobre lo en ella contenido, occurra al Señor Arçopiſpo deſta ciudad: para que vea lo que por ella dize el dicho maeſtro, y anſi viſto con ſu correcion ſe pueda imprimir, & imprima, lo que pide. Y lo ſeñalaron con ſus ſeñales.

Paſſo ante mi. Antonio de Turcios.

¶ *Licencia del reuerendiſsimo ſeñor Arçobiſpo de Mexico.*

NOs don Fray Alonſo de Montufar, por la miſeraciõ diuina Arçobiſpo đ Mexico, đl cõſejo đ ſu Mageſtad. &c Por la p̄ſente damos licēcia al padre maeſtro fray Bartholome đ Ledeſma, đla ordē đlos p̄dicadores: paque pueda ĩprimir ē vn libro, que cõ licē cia đ ſu Mageſtad y por nr̃o mãdado al p̄ſente imprime, intitulado ſummariũ ſacramẽtorũ, las determinaciones del ſanto cõcilio Tridẽtino, que pa declaraciõ y confirmaciõ del dicho libro ſon neceſſarias: por quanto lo auemos mãdado ver y examinar a perſonas doctas y catholicas: đlas quales hemos ſido ynformado, eſtar biẽ, fiel y legalmẽte pueſtas, y en los lugares neceſſarios đla dicha obra. Fecha en Mexico a ocho đ octubre. de. M.D.LXV. Años. F. A. Archiepiſcopus Mexicanus. Por mãdado đ ſu. S. Reuerẽdiſsima. Diego Maldonado ſu ſecret.

¶ ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO *Domino D. Fratri Alfonſo à Montufare Archiepiſcopo Mexicano, Regio conſiliario & in ſacra pagina magiſtro, frater Bartholomæus à Ledeſma ordinis Prædicatorum & diuinæ Theologiæ profeſſor.* S. P. D.

NIſi abundè ſatis conſtaret, præſul ampliſsime, quem mihi patronum & nouæ Hiſpaniæ Archiepiſcopum magno vtriuſq; commodo Deus præbuit, ad eum modum ab ineunte ætate te vitam inſtituiſſe, vt nihil, ſiue religionem in qua admirandus omne tempus traduxiſti, ſiue ſacras literas in quibus iure tuo doctiſſimis viris primatum eripuiſti, conſiderem, poſteris reliquum feceris, quo alios in ſui admirationem immitationemq; adducere poſsint, multis pluſ quàm epiſtolaris breuitas pateretur, perſequerer, quàm magna in veteri Hiſpania per annos ampliùs quadraginta, quos in Dominicanorum cœno

bijs

biis fœliciſsimè beatiſsimèq; duxiſti, tum diſputando, tum enarrando, tum
in quo multis & eiſdem verſatiſsimis contionando præſtitiſti, tuæ ſingula
ris eruditionis documenta ædideris, quàm { quod magis ad veram fœlicita
tem facit } quantùm in te poſitum fuit, non ſolùm te ad inſtituta & ſacro
rum patrum mores componere, ſed tuo exemplo ductos plurimos vti idem
iter ingrederentur, perſuadere curaueris, quo factum eſt, vt omnibus ex
æquo etiam inuictiſsimo Cæſari ſuſpiciendus acceſſeris: verùm quoniam
hæc, etiamſi ob ea Carolo quinto viſus eſt digniſsimus, qui nouo orbi illu
ſtrando Mexicanæ Eccleſiæ præeſſes, minora ſunt, quàm vt cum illis quæ
ad Indos nauigans geſiſti, conferantur, non grauabor, quo inſtituti mei ra
tionem intelligas { tametſi quæ tua eſt modeſtia audiendo erube-
ſcas } paulo altiùs, quàm nunquam tui immemor { quod facere
ſolent in ampliſsimo honore collocati } in tanto faſtigio poſitus
in vtramque rempublicam, Hiſpanam ſcilicet & Indicam te propenſum
exhibueris, repetero. Optatiſsimus igitur vbi in nouam Hiſpaniam com
meaſti { dictu mirum } vt ſtatim nulla ſexagenariæ ætatis tuæ ratione ha
bita, rem Eccleſiaſticam componere cæpiſti, ad id { ne quid deſideraretur }
prouintiali cui Epiſcopi aliiq; viri doctiſsimi interfuere, ſynodo coacta, vt
leges & ſanctiones quo in poſterum metropolis Mexicana rectè ſanctèq;
gubernaretur, ſapientium conſilio promulgaſti, vt frequentibus
ſacris contionibus, in quibus excellis { quod clariſsimi ſacriquè
oratoris munus eſt } populum vniuerſum delectaſti, mouiſti et perſua-
ſiſti, vt deniq; { ne cætera perſequar, quæ non epiſtolæ ſed iuſti volumi-
nis magnitudinem excederent } Hiſpanos omnes, quos tuo regimini tradi
tos cognoueras, non in vniuerſum { quod ſæpiſsimè, diligenterq; feciſti }
ſed ſigillatim omni officii pietatiſq; genere proſequutus es. Acceſſerunt ad
hæc { quæ maxima certè ſunt } continui minimèq; leues labores, quos pera
grata bona nouæ Hiſpaniæ parte, per interpretes varios { nam intra non
lõga interualla diuerſa idiomata eſt reperire } ſubiiſti: ab idololatria in qua
per innumeros ferè annos obcalluere, Indos abducendo, et pro ipſorum ca
ptu, quæ ad ſalutem facerent, inſtituendo. Ac { ne alia referam, quæ me-
liùs & latiùs poſteri recenſebunt } eum te vtriq; populo paſtorem exi-
bibuiſti, vt facilè credam, tui memoriam nulla vnquam vetuſtate deleri a-
boleri ve poſſe. Quam memoriam, vt diuturniorem clarioremq; faceres, in
telligens { quod non ſemel periculo comperueras } in nouo orbe vberri

mam

mam eſſe meſſem, nec operarios pro meſsis vbertate tot ac tales reperiri
poſſe, qui officio facere ſatis potuiſſent, et laborioſius difficiliuſq; eſſe quàm
Sybilæ follia colligere, in tantis anguſtiis, & vbi adeò Indorum ſalus peri
clitaretur, vel ab Hiſpaniæ gymnaſiis miniſtros vocare, vel omnes qui in
noua eſſent, à primis rudimentis inſtituere, non conquieſti, donec & quoti
diano propè conuitio à me eflagitaſti, crebroq; iuſsiſti, vti Sacramentorum,
quæ & Hiſpanis & Indis impendenda forent, ad eam breuitatem ac cum
ea perſpicuitate, quæ in breuitate, ne obſcura ſit, maximè exigitur, ſum
mam æderem, vt breui temporis curriculo, citraq; difficultatem etiam ſi-
ne magiſtro ſacris initiati & initiandi, ipſa & intellegere & memoriter
ediſcere potuiſſent. Fateor ingenuè humeris multo grauius quàm ferre
poſſem, onus impoſuiſti: cùm tamen, cui tantum debeam, quicquam dene
gare, præſertim tam iuſtum, inurbanum inciuileq; ducerem, conſtitui ea
lege tibi morem gerere, vt vnus qui ad id operis me nihil tale cogitantem
impuliſti, contra latrantium morſus {quos ſcio non defuturos} vti tuos
& ad te confugientes facis, fortiter defendas. Alioqui enim non mihi tan
tum tribuo, vt exiſtimem in tanta cauilantium et inuidentium {quos in di
es miſerabilis hic orbis parit} tempeſtate {cùm nec Hercules contra du
os quicquàm potuiſſet} me aut morſus aut latratus euaſurum. Prodit
ergo quale quale, hoc eſt opus, tuis auſpiciis in lucem, vt ſpero Cimmerias
tenebras perpetuò fugiturum. Vale nouæ Hiſpaniæ Eccleſiæq; tuæ fir
miſsimum columen et decus ſingulare.

¶ *Doctor Ludouicus de Anguis proarchiepiſcopus Mexicanus, & in*
hac vniuerſitate cathedræ decretorum moderator proprietarius. Lec. S.

VIdi & plegi ſummariũ iſtud ſacramẽtorũ aīo quidẽ refor
mãdi, ſi quid in eo minus bñ cõſtructũ inuenirẽ [eo enī ꝓ
uícia iſta videndi ab Archipͤſule noſtro Mexicano meri
tiſsimo mihi ſuo in ſpũalibus vicario gñali fuit demanda
ta] & quidẽ q̃;ntũm de illo deq; eius ordine & doctrina
potui iudicare, nihil ī eo ꝓrſus qđ chriſtianis auribus diſpliceret, vel qđ
ſine labore aut īduſtria dici collocatũ poſſet, īſpexi: ita doct è piè abſolu
tèq; velut indice digito cũctã ſacramẽtorũ ſeriẽ oſtẽdit, id ſcilicet opti
ma fide præſtando, quòd ad eorundem ſacramentorum adminiſtratio
nem & exercitium deinceps nullius opera aut induſtria indigere vide
amur. In cuius rei teſtimonium me ſubſcripſi. Doctor Anguis.

¶ STEPHANVS PORTILLO SCHOLASTICVS
Michuacanenſis, in decretis licentiatus, officialis & vicarius generalis in

Eccleſia

Eccleſia & Archiepiſcopatu Mexicano, Chriſtiano Lectori. S.

NIhil vnq; minus eſſe hōis exiſtimaui, benigne Lector, q̄; cùm alijs ꝓ děſſe poſsis, id vel negare, vel ſaltē nimia cũ ctatiōe differre: ſiquidē nō natura ſolũ nobis inſitũ eſt vt hō homini opitulari d̄beat, ſed & veterũ philoſopho rũ autoritate atq; p̄ceptis hoc ipſũ admonemur. Cũ igi tur doctiſsimus Ledeſmius literis & religiōe p̄clarus, Salmantica vbi diuinũ Theologię flumen ꝑbibit, in hāc vrbē patriam n̄ram veniſſet, poſtq; in ſacro Dn̄icanorũ gymnaſio ꝑ annos quindecim & amplius ſine intermiſsiōe diuinam expoſuiſſet doctrinā, nō potuit non aliquā ſtudiorum rationem inire, vt ſacramentorum brachilogum in lucem tibi emitteret. Quod munus chriſtianiſsimi Archipræſulis noſtri in cu ius comitatu iam diu conſedet, autoritate iniunctum ſuſcepit: nam vt ille vigilantiſsimus eſt gregum totius noui orbis paſtor ſupremus, ni hil minus quàm de publica vtilitate cogitat. Inuenies igitur [ni fallor] in hoc amœno & voluptario ſacramentorum paradiſo fragrantibus ſi dei roſis referto, quem pluries ad id muneris inter alios deſignatus, ſi gillatim peragraui, quidquid de ſacramē tis antiqui patres dixere, quid què ad hoc vſquè tē poris Romana Eccleſia, cùm ſub pręcepto & cir ca mores, tũ etiam d̄ ſubſtantia ac tenēdũ d̄ fide ī hac materia ſtatuerit: vbi etiam q̄; plures ſacrę ſcripturę nodi ac diuini textus qui pugnantes inuicem & diſsidentes nōnullis hæreticorum videbantur, enodati & conciliati apponuntur, reiectis imprimis innumeris argumentis & ſo- phiſmatis, quibus ad vnanquanquè rem cōprobandam doctores v- tebantur, quæ nihil aliud efficiunt, quàm mentem obtenebrare, & per uium inuium & inacceſſum reddere. Ac deniq; cùm decreta concilij Tridē. huic opi eo tp̄is, quo typis mandabatur, diuino quodam euētu ſucceſsiſſet, effectũ eſt non ſine magno ſtudio, vt quę antiqui iuris erant cōpoſita, eo ordine atq; induſtria diſponerentur, & ſuis quibuſq;, locis nouę ſanctiōes accōmodarētur, vt nullo penè negocio poſsis dignoſce re, quæ fuerit ex antiquis abolita, quę verò ī poſterũ extēt. Supeſt mo dò, vt eo aīo ſūmariũ hoc, tibi elaboratũ ſuſcipias, vt ad cætera quę tuo cōmodo cudēda digeruntur, calcar addidiſſe meritò iudiceris. Vale.

PROLOGVS.

SI corporum caducorũ medici, ea tenentur quę ad medicinæ methodos & corporũ cōplexiones her barũq; proprietates ſpectāt, quo valeant & mor- bos cognoſcere & cuiq; morbo ſuũ antidotũ ad mouere, ſcire quā optimè, alioqui ſeueriſsimam Deo de culpa ſua morientibus, rōem reddituri: q̄n to illi āpliùs aīarũ futuri ſp̄ūales medici, ad cogno

ſcēdas

ſcēdas medicinarū ſpūalium regulas earūq; virtutes, id eſt ſacramēt
tenentur, quibus poſsint veram & aptam morbis ipſis conferre me
delam? quanto etiam, ſi in huiuſmodi [cùm pręſtet ipſa tantum anim
corpori] erratum fuerit, periculoſius? quanto deniquè Deo redden
animarum quæ ſe ſe fortaſſe ignorantię iſtorum cauſa perdēt, ſtricti
rem rationem? nam eas ipſe Deus ſummopere ſibi vt rem chariſsim
& amantiſsimam commendauit per prophetam ipſo referente, Cu
ſtodi virum iſtum qui lapſus fuerit: erit anima tua pro anima ipſius. &
per Ezechiel. 3 & 33 curam eandem habentibus animarum commin
tur. Sanguinem eius, inquit, de manu tua requiram. Quod proinde ac
ſi dixiſſet, eſt, quia vita & mors ſubditorum poſita eſt in manibus cura
torum. Quocircà Iudith. ait. 8. c. Ex vobis pēdet anima illorum. Ea de
cauſa ſummam hanc ego ſacramentorum mandante Illuſtriſsimo ac-
Reuerendiſsimo Domino Domino fratre Alfonſo à Montufare Mexi
cenſi Archiepō compoſui, in quā ea quę ab alijs ꝑ varia & magna ſunt
digeſta volumina, ex cōſulto breuiter cōgeſsi, cuiuſq; ibi ſacri eſſentiā
& diffinitionē d̄ſcribēs, cū [teſte Ariſto. in lib. d̄ anima] dubia cōtingē
tia d̄ re aliq̄, ex diffinitione ſint ſoluēda. Igitur ipſa dubia, quę circa ho
rū quodq; cōtingit occurrere, ſtatim ꝓponam: ꝓbaturus ſanè tam ex iu
re canonico & cōcilijs, quàm ex rationibus naturalibus & Theologi-
cis, quid tenēdū ſiue de fide ſiue de ſcientia, ſiue de opinione duntaxat,
id quod imprimis aduertendum erit atquè præ oculis iugiter ſę-
piùs habendum, quòd cùm materia iſta Sacramentorum, quæ fidei
eſt, & tota diuinitùs inſpirata, ſacrę potiùs ſcripturæ, Sanctorumquè
patrū autoritatibus initendum erit q̄; rationibus vllis humanis & na
turalibus, quæ equidem non cōuincentes, ſed congruenter probantes
dicēdæ ſunt. In modo aūt huiuſce ꝓgreſſus, eū minimè quo vtuntur do
ctores, qui ad partes diffuſè ꝑ argumēta diſputant, ſequutus: citaui dū
taxat breuiter opiniones: & quid eſſet ex illis recipiendū, tenendū vè
poſui. Eò aūt id feci, quò ſi doctiores ad diſputandū fuſiùs vellent mate
rias petere, facilè eas inueniſſent: & minùs docti quantunuis rudes, aut
natura agreſtes intellectu, faciles eas habuiſſent. Difficultates pręterea
[nam queſtiōes & articulos omiſi] articulorū loco ſubieci: de ſacris
in genere, quibuſdam primo poſitis difficultatibus, atquè mox ſtatim
de vno quoquè ſpeciatim, tractaui: difficultati vnicuiquè per concluſio
nes reſpondendo: præmiſſa tamen ſemper Eccleſię Romanæ autori
tate, cuius cenſuræ cuncta per me & dicta & ſcripta ſubijcio.

¶ Foli 128. pagina 1. linea. 26. vbi dicit opera mortalia, lege moralia.
& idem in alphabeto.

DE SACRAMEN tis in genere.

PRIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm Sacramentum ſit ſacræ rei ſignum.

AD HANC DIFFICVLTA-
tem pleriq; doctorum reſpondent, ꝙ
ſic, & hanc diffinitionem aſsignat, D. D. Aug.
Aug. in lib. contra aduerſarium legis,
& prophetarum, & li. 10. de ciuita. ca. D. Tho.
55. & D. Tho. 3. p. q. 60. ar. 1. & habe-
tur de conſecratione. d 2. c. Sacrificiũ
Et nota, quòd hæc diffinitio datur per
ſignum, & non per cauſam. Quia diffi
nitio dari debet per ea, quæ omnibus
nota, & aperta ſunt: non autem per ea, quæ in quæſtionem vertun
tur, & ſub iudice ſunt. Diffinitio enim communis debet eſſe ani-
mi conceptio omnibus diſputãtibus. Quo fit, vt diffinitionẽ, quã
aliqui doctores ponunt, ſcilicet, Sacramentum eſt inuiſibilis gra-
tiæ viſibilis forma, vt ipſius imaginem gerat, & cauſa exiſtat, & dif Hugo.
finitionem, quam Hugo de ſancto Victore li. 1. de ſacramentis par
te. 9. c. 2. ponit, videlicet Sacramentum eſt corporale, vel materia
le elementum foris ſenſibiliter propoſitum ex ſimilitudine repræ
ſentans, ex inſtitutione ſignificans, ex ſanctificatione continẽs ali
quam inuiſibilem, & ſpiritualem gratiã: minus aptè appoſitas eſſe.
Nam licet omnes iſtæ diffinitiones ſub alijs, & aliis verbis traditæ
idem ſignificant: ſatis tamen pro diffinitione eſt dicere, Sacramen
tum eſt ſacrę rei ſignum: cum alię diffinitiones, præterq̃;, quòd an-
tiqua ſacramenta, quæ gratiam nõ conferunt, non comprehendũt
ſed ſola euangelica, quæ gratiã conferunt, includunt aliqua, quæ
in quæſtionẽ vertuntur. Vertebatur nãq; in dubium vſq; ad eccle
ſiæ determinationem. An ſacramenta continerent, & cauſarent
gratiã. Id circo conueniens fuit, ſacramẽtum diffinire per ſignum,
non autem per cauſam.

Notab. 4 ¶ Eſt præterea notandum, quòd quando in diffinitione dicitur, ꝙ ſacramentum eſt ſacræ rei ſignum: intelligendum eſt de ſigno ſenſibili: quia ſignũ propriè datur homini, cuius proprium eſt per ſen-
Roma. 1. ſibilia manu duci ad intelligibilia, iuxta Paulum ad Roma. 1. Vnde ponitur ſacramentum in genere ſigni: vt in ipſis ſacramentis diuina beneficia agnoſcamus.

Notab. 2 ¶ Eſt etiam notandum, nõ quodcunq; ſignum eſſe ſacramentum, ſed duntaxat ſigna ſanctificationis practica data à Deo. Nam cùm ſit dupplex ſignum ſanctitatis, alterum ſpeculatiuum, vt nomẽ ſanctum vel ſanctificans, alterum practicum: cum autem ſpeculatiuũ non ſanctificationem efficiat, quam ſignificat. non ſacramentũ dicendum eſt: ac ſubinde conſequi neceſſum eſt, naturalia ſigna, vt fumum, & veſtigium, non eſſe ſacramenta: quoniam Deus nõ impoſuit illa ad ſignificandum, ſed tantùm creauit, vt eſſent, & naturaliter conſequitur, vt ſuas cauſas repræſentet. At verò ſignũ practicum impoſitum ad placitum, quia non ſolùm eam ſignificat: verùmetiam ipſo vſu adhibetur ad ſanctificationem exhibendam: ſacramentum dici oportet. Nam quemadmodum verba illa Chriſti, Adoleſcẽs tibi dico, Surge, præſtarunt vitam adoleſcenti mortuo: ita verba ſacramentorum noſtram ſanctificationem præſtare & efficere habent. Nec tãtùm ſacramenta nouæ legis ſigna practica dicenda ſunt: ſed etiam ſacramenta veteris legis, Quia licet non conferebant ſpiritualem ſanctitatem: efficiebant tamen munditiam legalem, nempe, illam, qua mundabantur ab exteriori corporis lepra. & præter hoc conferebatur in illis aliqua ſpiritualis ſanctificatio per fidem, quam per illa ſacramenta homines proteſtabantur: non quòd ipſa ſacramenta illam efficerent, vt noſtra: ſed quòd Deus ad ipſorum ſacramentorum collationem efficiebat illam: ſigna igitur practica erant. Ex quibus iam ſequitur neq; columbam deſcendentem de cœlo ſuper Chriſtum, neq; linguas igneas apparẽtes ſuper Apoſtolorum capita in die Pentecoſtes, neq; crucem Chriſti, ſigna practica eſſe, ac proinde neq; ſacramenta: cùm non efficerent ſanctitatem, quam ſignificabant. Et ſimiliter ſerpens ęneus, & manna, licet rerum ſacrarum fuerint ſignificatiua: non tamen ſacramenta fuerunt. Serpens nanq; non fuit erectus ad animum ſanctificandum: ſed ad ſanandum corpus. Nec manna præſtitum fuit Iudeis ad ſanctitatem, ſed ad ſacietatem carnis, & ſimiliter aqua benedicta non ſignum ſanctificatiuum eſt, ac proinde nec ſacramentum. Quia licet habeat ſanctificare, & purgare ſecundùm

cundùm quid, eoquòd peccatorum pœnas ſoluit, & culpas veniales delet:tamen ſimpliciter, & abſolutè ſanctitatem conferre nequit, ſiquidem gratiam præſtare non poteſt, quæ eſt perfecta ſanctitas hominis. Verum eſt tamen quòd quià tollit eius impedimenta,abigendo Demones, & pręparat ad ipſam gratiam, ad modum,quo ille ceremoniæ ſacræ, nempe, exorziſmus .&c. præparant ad baptiſmi ſanctificationem:ſacramentale quoddam appellari poteſt.

¶ Annotare vltimatè hic oportet, ſacramentum non eſſe ſignum vnius rei tantùm,ſed trium, nempe Chriſti paſsionis, & gratiæ,& gloriæ. Significat enim Chriſti paſsionem, vt cauſam efficientē ſanctificationis: gratiam verò, vt effectum & formam, per quam ſanctificat, ac deniq; gloriam, cuius gratia pignus eſt. Et ſecundùm.D. Tho. præcipuum eius ſignificatum eſt cauſa formalis, quæ eſt gratia,vt ſanctificans. Ipſa nãq; eſt, qua formaliter ſanctificamur. Neq;ſignificat illa tria tanquam multa promiſcuè, & abſq; ordine, ſed quatenus ordine quoddam ad noſtram ſanctificationem referuntur. *Vlti. not.* D. *Tho.*

SECVNDA DIFFICVLTAS.

Vtrùm requirantur determinatæ res ſenſibiles ad ſacramenta.

HVic difficultati reſpondet. Di. Tho. hac affirmatiua concluſione plus aſſerente, quàm quæſitum fuerat, In ſacramentis nouæ legis oportet vti rebus ex diuina inſtitutione determinatis. Hæc concluſio eſt de fide tenenda, vt patet ex illo Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto. &c. Id quod & de cæteris intelligitur. Deinde probatur ratione, Quia non pertinet ad aliquem id, quod eſt in poteſtate alterius determinare: ſed ſolùm, quod eſt in ſua poteſtate. at verò ſanctificatio hominis in poteſtate Dei eſt: eligere ergo media determinata ad ſan- *D. Tho.* *Conclu.*

BIBLIOTECA NACIONAL MEXICO

ctificationem hominis pertinet ad ipſum Deum. Hanc concluſio
D. Tho. nem cum ratione ſubiuncta tenet D. Tho.3.p.q.60.a.5. Sed dubiũ
Dubium. eſt, quæ res ſunt iſtę, quæ à Deo determinatæ ſunt. Reſp. Quòd
ſolæ illæ, quæ ſunt de ſubſtantia, & de eſſentia ſacramentorum, vt
eſt aqua in baptiſmo & panis, & vinum in euchariſtia, & ſic in cæ
teris ſacramentis. Nec nomine rerum ſolùm res ipſæ intelligũtur:
verum & actus ipſi ſenſibiles, ſcilicet, eorum applicatio, vt ablu-
Soto. tio, & vnctio. Vt eſt videre per Magiſtrum fratrem Dominicum
Notab. de Soto in ſuo 4.q.1.ar.5. Non autem res illæ ſunt determinatæ
quæ ad ſacramentorum ſolemnitatem pertinent, & vt commodiùs
ſacramenta conferantur, vt mittere oleum in aquam. &c. ¶ Anno
tare hic oportet quòd, q̃;uis, in lege naturæ ſua etiam viguere ſa-
cramenta: non tamen per expreſſam inſtitutionẽ Dei decreta: ſed
ſolo interiori inſtinctu, quo homines ad Dei culturam moueban-
tur. Et ideo non neceſſe fuit eadem ſacramenta apud omnes exti
tiſſe: ſed in diuerſis prouinciis diuerſa.

TERTIA DIFFICVLTAS.

Vtrùm ad ſacramenta requirantur verba.

AD hanc difficultatem duabus concluſionibus q̃; bre
uiſsimè. Reſp. quarũ prima ſit. In ſacramentis rebus
Conc.flo ſenſibilibus verba addere oportet ad eorum perfe-
ctionem. Hec cõcluſio, eſt diffinita in conci. Florẽ.
ſub Enge.4. vbi dicitur, ꝙ omnia ſacramenta ex re
bus tanq̃; materia, & ex verbis tanquàm forma conſtant, quorum
alterum ſi defficiat: minimè fieri poſſunt: ita quòd in nouæ legis ſa
cramentis res, & verba neceſſaria ſunt. Licet enim res & verba in
genere naturę ſint diuerſa: tamen in genere ſigni in vnam coeunt
ſignificantia, ita vt vnam rem conſtituere poſsint. Tenet hanc ſen
Mag.ſen tentiam expreſſè Magiſter ſent. in.4. & D. Tho.3.p.q.60 arti.6.
D. Tho. Debet tamen ſententia ſano modo intelligi, ſcilicet, in his homini
bus, qui verba voce profferre poſſunt. Nam in mutis, ſigna & nu-
tus qui in deffectum verborum inſtituta ſunt, ſufficiunt. Ita expli-
cat verba cõci. D. Tho. in 4.d.27 q.1.ar.2.ad.2. Patet etiã cõcl.
Ephe. 5. ex ſacro eloquio ad Ephe.5. Chriſtus dilexit eccleſiam, & tradidit
ſemetipſum pro ea, vt eam ſanctificaret, mundans eam lauachro a
quæ in verbo vitæ. Ecce aquã, & verba & ſic d cęteris ſacramẽtis.
¶ Sed

BIBLIOTECA NACIONAL MEXICO

¶ Sed dubium eſt, Quomodo intelligere poſsimus, quòd res ſenſibiles ſint materia, & verba, forma. Ad quod dubium ſit ſecunda concluſio, reſponſiua. In omnibus, ſiue naturalibus phiſicis, vel metaphiſicis, ſiue artificialibus, illud locum materiæ habere, ex ſententia omnium philoſophorum, dicitur, quod de ſe indifferens eſt ad plura, & habet determinari, ſeu diſtingui per aliud. Locum autem formæ habere dicitur, id, per quod reſtringitur. Exempli gratia, In metaphiſicis genus, ſcilicet animal, quod ſe extendit ad omnia animalia, cõtrahitur per differentias ad ſuas ſpecies, vt per rationale, ad eſſe hominis. &c. Et in artificialibus, Certum eſt. n. rudem materiã ligni de ſe in differentem eſſe ad plura artificialia: determinari tamen ab artifice ad eſſe arcę, vel ſchani. Eodẽ modo in ſacramentis, quæ artificialia quædam ſunt à Chriſto, ad homines ſanctificandos inſtituta, illud locum materiæ habere dicimus, quod de ſe erat in differens ad plura. Id autem, per quod contrahitur, & determinatur, locum formæ. Huiuſmodi autem in ſacramentis ſunt verba. Verbi gratia. In baptiſmo aqua, quæ erat in determinata ad plures effectus, limitatur, & reſtringitur, per verba, à quibus accipit virtutem ſanctificandi. Quocirca aqua, materia, verba autem, forma eſſe dicuntur. Et hoc eſt, quod ait Aug. ſuper Ioan. Accedit verbum ad elementum: & fit ſacramentum. Et in ſacramento pœnitentię, actus pęnitentis habet locum materiæ, & ſacerdotis abſolutio locum formæ. Et in ſacramento matrimonii, verba, quæ proferuntur à primo coniuge, habent locum materiæ: verba autem ſecundi coniugis locum formæ. Et idem dicendum eſt de ſingulis: vt clariùs in ſuis propriis locis explicabimus. Quocirca non vſq; adeò ſtrictè accipitur hic nomen rerum, contra verba: ſed res appellatur quicquid eſſe poteſt materia ſacramenti, vt diſtinguitur à forma: licet ſit etiam verbum.

Dubium.

2. conclu

Auguſ.

QVARTA DIFFICVLTAS.

Vtrùm hæc verba, quæ requiruntur in ſacramentis [vt dictum eſt in præcedenti difficultate] debeant eſſe determinata.

SVMMARIVM

HVic difficultati duabus concluſionibus reſpōdetur.
1. Concl. quarum prima ſit. In aliquibus ſacramentis comper
tiſsimum eſt determinata verba eſſe. Dicitur namq;
de baptiſmo Math. vlti. Baptizantes eos in nomine
Math. vl patris, & filii, & ſpiritus ſancti, & de ſacramento Eu-
Mat. 26 chariſtiæ, habetur Math. 26. Hoc eſt enim corpus meum, & de ſa
cramento pęnitentiæ, habetur Math. 26. & Ioan. 20.
Mat. 26 ¶ Secunda concluſio. In reliquis ſacramentis verba, & formæ e-
& Io. 20 tiam ſunt determinatæ à Chriſto, licet non in eodem gradu expli-
2. conclu citę ſint ab eo, Quoad. 1. partem probatur hæc concluſio. Nam cū
ſolus Deus ſit, qui potuit inſtituere ſacramenta: eidem ſoli incu-
buit, res & verba eſſentialia ſacramenti præſcribere. Quo ad. 2.
partem verò patet ex illo. 2. ad Theſa. c. 2. Seruantes traditiones,
2. Theſ. quas accepiſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam. Sunt enim
aliqua tradita, quæ non inueniūtur ſcripta. Patet etiā ex illo, quod
habetur. 1. ad Corin. 11. Cætera autem cùm venero, diſponā. Quæ
quidem diſpoſitio nuſquàm in ſacris literis inuenitur. De qua re
eleganter tractat Dioniſius primo li. de cœleſti hierarchia, vbi in-
Dioni. quit, Apoſtolos quædam ſcriptis mandaſſe, quædam verbo tenus
tradidiſſe, vt de aure in aurem vſq; ad nos perueniſſent. Hoc idem
Origen. etiam habet Origen. homi. 5. ſuper nume. & habetur in. c. Cū mar
the. de celebratione miſſarum. Et confirmatur hac ratione, Quia
in ſacramētis [notum eſt] requiri determinatas res ſenſibiles, quę
locum materiæ habent [vt dictum eſt,] multo ergo magis requi-
runtur determinata verba, locum formæ habentia: cùm principa-
liùs requiratur ad eſſe rei determinata forma: q̄; determinata ma-
teria: ſiquidem in omnibus ex materia & forma compoſitis, princi
pium determinatiōis ſe tenet ex parte formæ. Et licet nō in eodē
gradu ſunt explicitæ formæ à Chriſto: de fide tn̄ tenendū eſt, deter
minata verba, & formas eſſe, in oībus ſacramentis. Et ſiquis q̄rat,
Quā ob cauſam in illis tribus ſacramētis xp̄us reliquerit inſcriptis
determinatas formas, nō aūt in aliis ſacramētis: reſpondebitur ei,
D. Tho. ꝙ ex eo, quia ſunt neceſſaria & cōmunia toti populo. De q̄ re pul-
Notabi. cherrimè pro ſuo more. ſ. Tho. diſeruit in. 4 d. 14. q. 1. ar. 1. ad. 2.
¶ Annotare tamen circa hanc difficultatem oportet, concluſio-
nes has non ſic eſſe intelligendas, vt ſacramenta eadem verba in
omni natione expoſtulent: ſed ſic determinata eſſe debent in qua-
libet lingua, vt in vniuerſis nationibus idem ſit ſenſus.

QVINTA DIFFICVLTAS.

Vtrùm

Vtrùm liceat aliquid addere, vel ſubtrahere verbis, quibus communiter eccleſia vtitur & in quibus conſiſtit forma ſacramentorum.

HVic difficultati per aliquot concluſiones. Reſpōde.
quarum prima ſit. Si aliquis corruptè, & ex induſtria
proferat verba ſacramentalia: non videtur ſacramen
tum conficere: quia non videtur, id intendere, quod
eccleſia intendit facere: cùm tamen intentio mini- 1. *conc.*
ſtri ſemper in ſacramentis ſit neceſſaria.

¶ Secunda concluſio. Si quis per imperitiam, vel lapſum linguæ 2. *Con.*
corruptè proferat verba:& tanta corruptio ſit, quòd omnino aufe
rat ſenſum locutionis: non videtur perficere ſacramentum. Proba
tur. Nam effectus in ſacramentis ex verborum ſignificatione pen-
det: vnde ſi variatur ſignificatio, ſenſus etiam variari oportet, ac
proinde non erit ſacramentum, quod præcipuè contingit, quãdo
ſit corruptio ex parte principii dictionis: vt ſi loco, In nomine pa-
tris, dicat, In nomine matris, licet nō ſit certa regula, quia tam par
ua poteſt eſſe corruptio, quòd nō auferat ſenſum verborum.

¶ Tertia concluſio. Si in verborum corruptione adhuc maneat 3. *Con.*
ſenſus ipſorum verborum: verum ſacramentum conficitur. Quod
quidem ſolet contingere, quando corruptio fit ex parte finis di-
ctionis, vt ſi quis dicat, In nomine patrias, & filias, & ſpirituas ſan
ctas. Hic enim caſus habetur expreſſè in.c. Retulerũt. de cōſ. d. 4.

¶ Quarta concluſio. Si aliquis ex induſtria addat aliqua verba, 4. *Con.*
ad aliquem errorem inducendum: non videtur conficere ſacramē
tum, quia non videtur habere intentionem faciendi, quod eccle-
ſia facit, vt in caſu præcedentis cōcluſionis: ſi miniſter per illa ver
ba, In nomine patrias. &c. intendat pſuadere ꝙ Deus habeat filias.

¶ Quinta concluſio. Si additio non tollat ſenſum verborum, ſed 5. *Con.*
manet idem ſenſus eſſentialis: verum ſacramentum conficitur: vt
ſi quis dicat, Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur.

¶ Sexta concluſio. Si tollatur verborũ ſenſus, per talē additionē: 6. *Con.*
nō cōficitur ſacramentũ, vt ſi quis dicat, In nomine patris maioris,
& filii minoris, vt ſi baptizaret Arrianus ponēdo errorē ſuũ in for
ma. Si tñ id nō poneret in forma: ſed intēderet id, quod eccleſia in
tendit, baptizaretq; nr̃a forma: verè baptizaret. Et ſimiliter, ſi mi-
niſter ex induſtria in hac forma, In nomine patris, & filii, & ſpiritus
ſancti, addat, Et beatæ virginis, tanq̃; partem formæ: non confici-
tur ſacramentum. Secus tñ quando non, vt partē formę, addit.

7. *Con.* ¶Septima concluſio. Siue interruptio contingat per ſilentium, ſiue per verba interpoſita ſi tanta ſit corruptio, quòd ſecundùm hominum ſenſum, tollitur identitas, & vnitas propoſitionis: tunc non conficitur ſacramentum. Si verò non tollat vnitatem, & identitatem propoſitionis, ſecundùm communem ſenſum verborum: ſacramentum conficitur. Vnde modica interpoſitio, vel interruptio non nocet, vt ſi dicatur, In nomine patris, & tunc fortè aliquod impedimentum ſacerdoti occurreret, vt ſi madidaretur ſibi manica ſuperpellicii, vel ſimile, ita quòd diceret miniſtro, Vide ne madidetur ſuperpellicium, & tunc proſequeretur, Filii, & ſpiritusſancti: nõ variaretur forma. Similiter de tuſsi, ſi accideret tempore prolationis, dicendum eſt.

Vlti. con ¶Vltima concluſio. Regulariter loquendo tranſpoſitio verborũ non tollit, ne ſacramentum efficiatur, quia [Teſte Ariſto] nomi-
Ariſtot. na, & verba tranſpoſita idem ſignificant: ſi non varietur ſenſus, nec ſignificatio: dum tamen proferens non intendat errorem.

¶Vtrùm autem miniſtri, qui huiuſmodi mutationes, corruptiones, interruptiones, & tranſpoſitiones verborum commiſcerint, peccent, & qualiter, ſcilicet mortaliter, vel venialiter: perſequẽtes concluſiones abſoluemus.

1. *conclu* ¶Prima igitur concluſio, ſit. Si miniſter fecerit ſecundùm conſuetudinem, & ritum ſuæ eccleſiæ: quamq; ex induſtria non ſeruet morem eccleſiæ Romanæ, nihilominus non peccat. vt faciunt miniſtri eccleſiæ Grecæ, qui quidem hac forma, Baptizetur ſeruus Chriſti in nomine patris, & filii. &c. vtuntur. Iam enim illa forma apud eccleſiam Romanam eſt accepta, & à Romana eccleſia tole-
Con. flo. ratur, vt ex con. Floren. conſtat. Et idem erit in aliis ſacramentis. quandocũq; eccleſię Romanę vſus non ſeruetur: ritus tamen ſuę eccleſię ſeruatur.

2. *Conc.* ¶Secunda concluſio. Si aliquis mutet formam ex inconſideratione, vel lapſu linguę, ſi illa inconſideratio, vel lapſus ſit naturalis: nullum erit peccatum. Si autem contingat ex incuria, & negligentia: peccatum erit.

3. *Conc.* ¶Tertia concluſio. Si tanta ſit mutatio, vel corruptio quòd ſenſus legitimus auferatur: mortale, & ſacrilegium erit, ſi illud fuit ex craſſa, & ſupina inaduertentia. Secus tamen erit, ſi ex ſimplici inaduertentia illud fecerit: quia tunc nullum committit peccatum, imò etiam nullum erit peccatum mortale: ſi ex aliquo inopinato caſu miniſtro contingenti, omninò ſuimet eſſet oblitus, & to-

tam

tam formam omitteret. Si tamen aliquis miniſter haberet conſue tudinem ad ſacramentum accedendi cum illo torpore, & negligẽ tia: mortale peccatum committeret.

¶ Quarta concluſio. Si aliquis proferat verba per terminos, de quibus eſt dubium, vtrùm conficiant ſacramentum: peccat mortaliter, vt ſi dicat, Ego te baptizo in nomine genitoris, & geniti, & procedentis ab vtroq;. Probatur. Quia cùm ſit dubium de illis verbis apponendo illam formam: exponit ſe periculo non conficiendi ſacramentum: & eſt res grauiſsima. 4. Con.

¶ Quinta concluſio. Si quis proferat verba ſacramentalia taliter, quòd in ſe ſint corrupta, vt illa, In nomine patrias. &c. quãuis ex intentione conferentis, & ex accomodatione eccleſiæ, & bonitate intelligentis ſit ſacramentum, quando non intenditur error [vt dictum eſt] nihilominus tamen mortaliter peccat: nam ſacrilegium committere videtur, niſi neceſsitatis caſus adeſſet, vt ſi mulier baptizaret hac prædicta forma, quando puer circa maximum mortis periculum verſatur. 5. Concl.

¶ Vltima concluſio. Si ſit mutatio verborum, non auferens illorũ ſenſum, ſi ſit magna mutatio: erit mortale, ſi autem parua, erit veniale, niſi ex contemptu procederet talis mutatio, aut corruptio. Quocirca omittere particulam illam, Enim, in Chriſti corporis conſecratione: non erit mortale. Regula namq; vniuerſalis eſt, ꝙ quando præceptum, ſiue naturale, ſiue diuinum, ſiue poſitiuum humanum frangitur: ſi non in magna quantitate frangatur, non erit mortale, vt ſi omittatur aliqua pars parua miſſæ in die, qua quilibet tenetur ex præcepto miſſam audire. Et idem eſt dicendum in materia furti. Ratione namq; paruitatis materię, nẽpe quia tenuiſſima eſt corruptio, vel quia deliberatio non fuit plena, vel ex leui negligẽtia, veniale poterit eſſe. ¶ Sed nota, quòd huiuſmodi delicta ſiue mortalia, ſiue venialia ſint: in genere tamen ſacreligii ſunt, ex quo plane fit genere ſuo eſſe mortalia: eſt enim ratiõe obiecti, & materiæ grauiſsimum. *vlti. con.*

De neceſsitate ſacramentorum.

SEXTA DIFFICVLTAS

Vtrùm ſacramenta ſint ad humanam ſalutem neceſſaria.

Pro

PRo huius difficultatis cognitione annotare oportet ex Ariſ.li.5.methaphi.c. De neceſſario, vbi inquit, neceſſariũ multis modis accipi. Sed omnibus aliis modis omiſsis,qui quidem parum, aut nihil ad rem faciunt:hunc modum duntaxàt ad propoſitum faciẽtem amplectar,nempe quia neceſſarium quandoq; ſumitur in ordine ad finem,& hoc bifariam. Vno modo, ſine quo finis comparari non poteſt:vt abſq; nauigio non poteſt homo nauigare. Alio modo ſine quo incõmodè comparari poteſt: & ſic eſt neceſſarius equus ad longum peragendum iter.His ſic præmiſsis,ſit prima cõ-

1.Concl. cluſio.Quamuis ſacramenta in ordine ad finem,ſcilicet ad humanam ſalutẽ fuerũt neceſſaria,taliter quòd ſine ipſis,incõmodè comparaNone: non tamen ſunt neceſſaria ad eam conſequendam ſimpliciter & abſolutè.Hæc concluſio habetur expreſſè diffinita in ſi-

Sin. Tri. nodo Triden.in canonibus de ſacramentis in genere. & probatur etiam ex D. Chriſoſ.homi.83.in Matheum,& ex Dioniſio.1.c.de

Chriſoſt. eccleſiaſtica hierarchia.Dicunt enim,eam eſſe hominis conditio-

Dioniſi. nem,atq; noſtram,vt ad ſpiritualia capeſſenda,nõ niſi corporeis rebus poſsit aptari:ſalutem igitur,qua Deus in humano ſpiritu ſecretiùs operatur,neceſſè fuit rerum ſenſibilium imaginibus deſignari,quæ quidem res ſenſibiles,ſacramenta dicuntur. Tenet etiam

D. *Tho.* hanc concluſionem. D.Tho.3.p.q.61 ar.1. & ibidem Caieta. Eſt

Caiete. etiam ratio efficaciſsima pro hac concluſione. Nam ratio humana præcipuè in ſenſibilium varietate delectatur: dum enim homo in ſtatu innocentiæ perſiſtebat, ſola diuina contemplatione fruebatur. Ad hæc autem ima per peccatum demiſſus, rerum varietate gaudet. Si ergo puris ſpiritualibus homo iuberetur vacare,eſſet à ſua natura violenter abſtractus:quod ægrè ferret. Vt igitur propẽſiores,ad noſtram ſalutem comparandam eſſemus: ſacramentorũ varietate voluit nos oblectari.

2. *Con.* ¶ Secunda concluſio. Non tantũm poſt Chriſti paſsionem, verũ etiam poſt primum Adæ peccatum,in omni lege ad ſalutem ſacramenta neceſſaria fuiſſè,fatendum eſt. Adæ peccatum [inquam] nam in ſtatu innocentiæ ante peccatum,ſacramẽta neceſſaria non

Math.9. fuerunt: cùm[vt Chriſtus Math.9.ait, non ſit opus valentibus medicus]neq; tunc ſacrificia neceſſaria eſſent. Hãc concluſionem vi-

Auguſti. detur habere. D.Aug.in.li.19.contra Fauſtum.li.11. Nec ego exiſtimo in probatione huius cõcluſionis nobis adeò eſſe laborandum:minimo enim negotio probare poſſumus ſacramentũ fuiſſe

poſt

poſt Adæ lapſum omni tempore, ad ſalutem neceſſaria. Nam corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſsio fit ad ſalutem. Omnis enim, quicunq; inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. Vbi ſub inſigni oris profeſsione, quæcunq; profeſsio, etiam operis, intelligitur: vt non ore ſolùm inuocemus Dominum ſaluatorem: verùm etiam opere. Hoc autem fit per ſacramenta, quæ cęremoniæ ſunt, quibus Deo exteriùs nos ſubiicimus: vt in nobis ſalutem interiùs operetur. Nec ſatis fuere, ſiue in lege ſcripta, ſiue naturæ, fides interiùs ad hominum iuſtificationem: niſi etiam ſignis exterioribus illam fidem proteſtaremur, vt tenet. Duran. in. 4. d. 1. q. 8. & Palud. eadem. d. q. 5. arti. 5. & Magiſter Cano. in ſua relatione de ſacramentis in genere: igitur omni tempore fuerunt ſacramenta neceſſaria ad ſalutem. Præterea, Gentium omnium conſenſu firmatum eſt, non aliter, quàm oblatis Deo ſacrificiis diuinam iram mittigari, atq; haud ſecus etiam Barbari facinora expiari arbitrabantur. At ſacrificium in id paratum, vt Deus placaretur, verè erat ſacramantum: ſacramenta igitur ſemper fuere apud omnes neceſſaria. Præterea, Lex, & religio, nulla eſt, ſine ſacerdotii munere, atq; functione: hæc enim tria ita ſunt, & fuerunt coniũcta: vt nequeant à ſe aliquando ſeparari. At verò ſacerdos ſine ſacramentis, quæ adminiſtret, minimè eſſe poteſt: cum Pau. dicat ad Hebrę 7. Omnis pontifex pro hominibus conſtituitur in his, quæ ſunt ad Deũ, vt ſacrificia offerat ꝓ peccatis: ergo ſicut lex, religio, ſacerdotium, fuerunt omni tempore neceſſaria: ita etiam ſigna exteriora, quæ ſunt ſacramenta. Fateor tamen non fuiſſe ſacramentum ſub diffinitis rebus, ac verbis præſcriptis in lege naturæ à Deo traditum: ſed rerum ſacramentalium diffinitio, ac determinatio certa in veteri lege incepta, in euangelica perfecta, & cõſumata eſt, niſi fortè quis ſentiat oblationem Melchiſedech in pane & vino, ex diuina, & reuelatione, & inſtitutione fuiſſe, qua peculiariter ex cauſa, ſacerdos Dei altiſsimi fuerit inter reliquos appellatus. Sed huic ſententiæ aduerſatur Anacletus papa in epiſtola de ordinatiõe epiſcoporum. Inquit namq; illic, quòd licet Melchiſedech priùs obtulerit ſacrificium panis, & vini, poſt hunc Abraham, Iſaac, & Iacob: initium tamen ſacerdotii Aaron fuit. Nã ipſe primus iubente Domino, victimas obtulit. Melchiſedech autem, & alii ante legem ſcriptam ſpontaneavoluntate, & non ſacerdotali autoritate, ſacrificia iſta obtulerunt. Hæc omnia Anacletus.

Duran.
Palud.
Cano.
Hebr. 7.

De effectibus

De effectibus ſacramentorum.

SEPTIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſacramenta ſint cauſa gratiæ.

PRo huius difficultatis deciſione annotare oportet duplicem eſſe effectum ſacramentorum, nempe primarium & ſecũdarium. Primarius effectus : eſt gratia, ſecundarius verò character. Loquendo igitur
1. Concl. de primario, de quo eſt pręſens difficultas, ſit prima conclu. Quòd ſacramẽta nouæ legis ſunt cauſa gratię, & veram ſalutem animæ conferunt, & ianuam cœli aperiunt. Hæc con, eſt o-
Cipri. mniũ ſanctorum patruum. Eam enim in primis tenet Cyprianus in ſermone de baptiſmo Chriſti, & manifeſtatione trinitatis, inquiens, Veniebat Chriſtus ad baptiſmum, non egens lauachro, in quo peccatum non erat : ſed vt ſacramento perẽnis daretur autoritas, & tanti operis virtutem nulla perſonarum acceptio cõmen
Nazian. daret. Gregorius quoq; Nazianzenus oratione. 3. in ſanctum lauachrum inquit, Generatio ex baptiſmate paſsionum eſt ſolutiua, omnes ſordes abſcindens, atq; ad ſupernam vitam perducens.
Chriſoſ. Etiam tenet di. Chriſoſto. homi. 25. in Ioan. Item Cirillus. li. 2. in
Ciril. Ioan. c. 42. inquit, Spiritum, qui ex Deo procedit, per baptiſmum acquirimus, quò in priſtinam pulchritudinem reformati, & ad no
Ambro. uam vitam renati à Deo in filios adoptamur. Item Ambro. li. 1. de ſacramẽtis. c. 5. dicit, Nõ omnis aqua ſanat: ſed aqua ſanat, quæ habet gratiã Chriſti, & li. 4. c. 4. de Euchariſtiæ ſacramento loquẽs, inquit, nobis conferre gratiam, & ideo dici panem viuum: quia no
Augu. bis præſtat vitam. Aug. in ſuper decimo nono libro cõtra Fauſtũ. c. 10. tenet idem, & tractatu. 8. in Ioan. inquit, Vnde iſta tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat: licet enim propria actio aquæ, ſit abluere corpus, per virtutem tamen Dei eleuatur, vt abluendo corpus, animam emundet, & habetur. 1. q. 3. c. Detrahe. & ſup Ioan. in illum locum, Iam vos mundi eſtis propter ſermonem meum: probat quòd verba ſacramẽtalia mundant, regenerãt, viuificant, & iuſtificant. Beda. etiã in. 3. c. Lucæ, in quadã homilia, quæ
Beda. cãtatur in octaua Epiphanię, ait, Dñs tactu ſuę mũdiſsimæ carnis, vim regeneratiuam contulit aquis. Accedit etiã ad hoc diffinitio
Conc. flo Cõ. Flo. ſub Eugenio. 4. in decreto ſup vnione Armenorũ in hęc verba,

verba, nouæ legis ſeptem ſunt ſacramenta, quæ, & continent gratiam & eam dignè ſuſpicientibus conferunt. Accedit etiam Tridentinæ ſinodi diffinitio ſeſsione. 7. de ſacramentis in communi cano. 6. cuius verba ſunt, quæ ſequuntur, Si quis dixerit ſacramenta nouæ legis non continere gratiam, quam ſignificant, aut gratiā ipſam non ponentibus obicem, non conferre ex opere operato, ſeclusſo opere operantis: anathema ſit. Et patet ex Paulo in epiſtola ad Ephe. c. 5. Chriſtus dilexit eccleſiam ſuam, & ſe ipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret mundans eam lauachro aquæ in verbo vitæ. Et de ſacramento Euchariſtiæ habetur Ioan. 6. vbi appellatur panis viuus: quia confert dignè ſummentibus vitā. De pęnitentiæ autem ſacramento, hr̄ expreſſum teſtimonium domini Ioan. 20. Quorum remiſſeritis peccata, remittentur eis. &c. Sacramenta igitur nouæ legis gratiam, & iuſtitiam animæ conferre ex prædictis irrefragabiliter oſtenditur, adeo, vt id negare, ſit hæreſis: quam obrem in hanc concluſionem ſchollaſtici autores vniuerſi conueninnt. Ex hac concluſione manifeſtè colligitur non ſatis rei fieri, ſi quis aſſerat ſacramenta nouæ legis eſſe cauſam gratię, non quidē aliquid operando: ſed quia ſacramētis adhibitis Deus per ſe ſolus in anima gratiam operatur: nam ſic nullatenus eſſent cauſa gratię, ſed ſignum dumtaxàt applicatæ fidei, quod profectò nec lutherani negant. ¶ Sed dubium eſt, iam quòd ſacramenta nouæ legis ſunt cauſa gratiæ, quomodo enim cauſent. In qua difficultate pro veritatis explicatione multis, & in ſe diuerſis opinionibus omiſsis, dūtaxat aliquas & veritatem earum explanabimus, ꝑpterea quòd ad noſtrū inſtitutū opiniones oēs adducere, & eas refellere: nō expectat. Supponere erit opeprætiū cauſas eſſe in duplici differētia: alteras naturales, & alteras morales. Morales aūt appellamus cauſas liberas q̄, ſcilicet, liberè mouēt, vt qui cōſulit, qui imperat [eius. n. rei cauſa eſt, quę per eius aut imperiū, aut cōſilium, efficitur] iuxta quam diffinitionem, cum actio peccati dupliciter conſideretur: & in ordine effectuum naturalium, & in ordine effectuum moraliū: Deus quidem cauſa naturalis dicitur actionis, quæ peccatum eſt, concurrit ſiquidem ad brachii motionem, q̄ hominem interficio: non tamen illius actionis Deus eſt cauſa moralis: quia neq; conſulit, nec pręcipit, quimpotiùs prohibet. Inter has autem cauſas diſcrimen eſt. Nam naturales ſuos effectus attingunt per vim ſibi à natura inditam: vt ignis calefacit per calorē: aqua verò frigefacit per frigiditatē. Morales verò nō attingūt

Sin. Tri.

Ephe. 5.

Ioan. 20.

Dubium.

actione naturali ſuos effectus. Nec enim oportet, vt qui conſuli homicidium, actione aliqua phiſica & naturali quidquam efficiat quemadmodum natura efficere conſueuit. Ad eundem modum philoſophandum eſt de effectibus ſupernaturalibus, ſcilicet, de gratia, & de charitate, de fide, & de vita ęterna: qui quidem effectus à dupplici cauſa ꝓficiſci poſſunt: vel ab ea, quæ habet modi agendi ſimilem cauſæ naturali, attingendo vi & efficacia actiuè huiuſmodi effectus: in quo caſu Deus eſt cauſa omnium virtutum infuſarum, vel à cauſa morali, qualis fuit meritum Chriſti, & oratio, cùm oraret pro Petro, ne defficeret fides eius.

Notabi. ¶ Annotandum eſt hic, vtrunq; cauſæ genus diſtribui in principalem & inſtrumentalem cauſam: vt qui daret pecunias pro captiuis redimendis, cauſa eſſet principalis redemptionis [moralis tamen] pecuniæ verò, vel etiã miniſter, ſcilicet, ſeruus deſtinatus ad redimendum ipſos captiuos, cauſæ eſſent redemptionis inſtrumentales.

1. conc. Quibus omnibus ſic habitis, ſit prima cõcluſio. Quia quemadmodum dans pecuniam ad redimendum captiuum, & pecuniæ & miniſter, omnes dicuntur cauſæ morales illius redemptionis, aliter tamen, & alter [vt dictum manet] ita Deus ſuo modo, ſanguis Chriſti & eius hũanitas, ac ſacramẽta, in quibus cõtinetur virtus & valor ſanguinis ipſius Chriſti, ſicut pecuniæ ad redimendum captiuum continentur in marſupio: & miniſter conferens ipſa ſacramenta: ſunt cauſæ morales noſtræ iuſtificationis, aliter tamen & aliter. Nam Deus cauſa principalis eſt, Cùm ſolus Deus gratiæ, & gloriæ ſit cauſa. Sanguis autem Chriſti & eius humanitas, ſacramenta & miniſter, ſunt cauſæ morales inſtrumentales, & ob id dicuntur ſacramenta, ſigna. Cauſa nanq; principalis non eſt ſignum effectus: benè tamen inſtrumentalis, cùm ipſa ſit quodãmodo effectus eo quòd mouetur à principali agente, & ideo ſacramenta euangelica ſunt ſimul, & ſignum & cauſa gratiæ: nam quemadmodum in naturalibus, ſerra mota ab artifice, agit, & ſeruus, qui portat pecuniam ad redimendum captiuum in moralibus, motus à domino pecunię, agit, & ſcindere eſt propria actio ſerrę materialis. quòd autẽ ſcindat ſic, vel ſic hoc recipit ab artifice, & eſt ſicut formalis priorem determinans: & pariter in ſacramento tactus aquæ eſt, ſicut materialis actio: fieri autem ad abluendum animam eſt, ſicut formalis, & hanc habet à Deo: ita miniſter & ſacramenta, quæ adminiſtrat, agunt mota à Deo, & quemadmodum ſan-

Apoca.1 guis Chriſti emundat nos ab omni peccato, Apocalypſi. 1. Lauit

nos

nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo: in eodem ſenſu ſacramenta dici poterunt lauare, mundare, & cauſas eſſe noſtrorum peccatorũ remiſsionis. Sed nota, quòd gratia à Deo deriuatur in homines per humanitatem & ſanguinem Chriſti, tanq̃; per inſtrumentum coniunctum, & per ſacramenta tanquam per inſtrumenta ſeparata.

¶ Secunda concluſio corollaria ex prima. Quemadmodum eſſet erroneum aſſerere ſanguinem Chriſti, vel paſsionem, vel humanitatem non eſſe inſtrumentales cauſas noſtræ iuſtificationis & gratiæ: ita quoq; error eſſet manifeſtus, negare ſacramenta cauſas efficientes inſtrumentales noſtræ ſalutis eſſe: morales tamen. Atq; hæc omnia ne videar à ſenſu proprio colligere: facile erit videre apud. D. Tho. 3. p. q. 48. ar. 6. &. q. 49. ar. 2. &. q. 56. ar. 2. &. q. 62. ar. 5. 2. *Conc.* D. *Tho.*

¶ Tertia concluſio. Sacramenta veteris legis prorſus cauſas non fuiſſe gratiæ atq; ſalutis, aſſerere neceſſarium eſt. Hæc concluſio probatur ex Apoſt. ad Galatas. 4. vbi ſacramenta veteris legis infirma vocat, & egena elementa: ſi autem continerent præcium ſanguinis Chriſti, gratiamq; pręſtarent hominibus: egena vtiq;, ac infirma minimè diceretur. Habetur etiam hæc noſtra concluſio diffinita in concilio Florenti. vbi dicitur, nouæ legis ſeptem ſacramẽta, multùm à ſacramentis antiquæ legis differre: illa nanq; non cauſabant gratiam, ſed eã ſolùm per paſsionem Chriſti dandam eſſe figurabant. Sacramenta verò noſtra, & gratiam continent, & eam dignè ſuſcipientibus conferunt [vt in priori concluſione dictum eſt] & hoc eſt primum, ac præcipuum diſcrimen inter noua, & vetera ſacramenta. 3. *Conc.* *Galat.* 4. *Conc. flo*

¶ Annotare hic oportet quòd quando dicitur ſacramenta nouæ legis continere gratiam, non eſt intelligẽdum, quòd eſt in illis per modum permanentis: ſed ſecundùm eſſe fluens, Quia virtus ſpiritualis collatiua gratiæ, quando eſt inſtrumentalis, poteſt eſſe in corpore iſto ſecundo modo: nõ autem primo. Eſt enim in illo, quatenus corpus illud mouetur à ſubſtantia ſpirituali ad effectum ſpiritualem, & illa virtus non eſt, niſi motus. Nam ſicut corporalis vox, eoquòd ab ſpirituali intellectu mouetur, cum intentione ſignificandi per illum motum, generat ſuper naturalem effectum in mente audientis: ita ſacramenta mota à miniſtris, cum intentione faciendi, quod Chriſtus intẽdit, faciunt hominem Deo gratum atq; amicum. *Notab.*

¶ Alterum

BIBLIOTECA NACIONAL MEXICO

¶ Alterum diſcrimen eſt. Quia noua conferunt gratiam aliquam adultis, ſine merito operantium: ſed vetera ſuſcepta citra operantium meritum, nullam adultis gratiam conferebant. Prior pars patet ex Conci. Triden. ſeſsione. 7. can. 8. Si quis dixerit [inquit] nouæ legis ſacramenta ex opere operato non conferre gratiā: anathema ſit. Poſteriorem verò partem ex eo tenere conuincimur, q ſi circunciſio, vel alia ſacramenta veteris legis cauſarent aliquam gratiam, citra meritum ſuſcipientium: illa verè cauſa gratiæ, & iuſtificationis exiſterent, cuius oppoſitum in vltima concluſione probauimus.

Con. Tri

¶ Tertium diſcrimen eſt, quòd ſacramenta nouæ legis conferūt gratiam attritis: ſacramenta verò legis antiquæ, ſi à non contritis accipiebantur: nihil efficiebant. Prior pars patet, quia conferre id inſinuat, ſcilicet, dare alicui, quod non habebat. Oſtenſum eſt autē nobis gratiam conferri per nouæ legis ſacramenta ex Apoſt. ad Titum. 3. Saluos nos fecit per lauachrum regenerationis, non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos. Item, Leo Papa epiſtola. 56. dicit, quòd paruulis per baptiſmū remittitur originale. adultis verò & originale & actuale. Et ratio huius eſt, quia applicatur nobis per noua ſacramenta meritum Chriſti. Poſterior verò pars probatur. Nam in ſacramentis veteris legis non erat aliud meritum, niſi fidei operantis. Ex fide quippe hac erat tota iuſtititia: & id circo, ſicut non dabatur plus gratię, quā fides operantis merebatur: ita neq; gratia conferebatur. niſi habenti diſpoſitionem, quæ alioquin per ſe eſſet idonea ad remiſsionem peccatorum. Quam diſpoſitionem contritionem appellamus.

ad Tit. 3.
Leo Pap.

¶ Quartum diſcrimen eſt, quòd per ſacramētum baptiſmi, remittitur tota pœna, & per alia ſacramenta nouæ legis aliqua: ſaltem pars pœnę ſine merito proprio, ratione ipſius dumtaxat ſacramēti. Sed per ſacramenta veteris legis quanuis remittebantur omnia peccata actualia, ſimul cum originali: tn̄ pœna peccatis debita non remittebatur: niſi pro quantitate fidei, & meriti ipſius accipientis illa ſacramenta. Cuius differentiæ eadem quoq; ratio eſt, quæ in præcedentibus. Applicatur nāq; nobis ſatiſfactio Chriſti per baptiſmum ad pęnæ remiſsionem. Per circunciſionem autem non applicabatur: niſi propria circunciſi ſatiſfactio, & meritum. Inſtrumentum namq; paſsionis iam exhibitę, copioſiorem gratiam influit q̄; circunciſio, ſecundum illud ad Titum. 3. Saluos nos fecit per lauachrum regenerationis. &c.

ad Tit. 3.

¶ Quintum

¶ Quintum diſcrimen eſt. Sacramentum nouæ legis à quocunq; etiam in fideli conficiatur: & adminiſtretur: dum modo intēdat facere, quod eccleſia, iuſtificat. Sacramentum verò antiquum, ſiue legis naturæ, ſiue ſcriptæ, non iuſtificabat paruulos: niſi à fideli adminiſtraretur. Et ideo paruuli dicebātur ſaluari in fide parētum. Niſi enim exteriùs ſacramentum eſſet proteſtatio fidei interioris in ſaluatorem venturum: nō dimittebatur paruulo peccatum. Vnde vetera ſacramenta remittebant paruulis originale, ex pacto diuinæ miſericordiæ: non ex iuſtitia. At ſacramenta nouæ legis conferunt gratiam ex iuſtitia, & merito Chriſti. Quocirca etiamſi Paganus ſit, qui baptizat, dum modo applicet meritum Chriſti, cōficiens verum ſacramētum, ſiue credat, ſiue non: iuſtificat ſuſcipiētem. Et hac ratione Apoſtolus, vbi ſuprà, ſacramenta vetera infirma & egena elementa appellat. Quia ratione ſui nihil efficiebant, ſed ſolum ratione fidei propriæ, vel alienæ. ¶ Sextum diſcrimen eſt, quòd ſacramentorū nouæ legis Chriſtus Dominus fuit autor proximus, & immediatus. At ſacramenta vetera per Angelos, & Moyſen mediatores à Deo ſunt condita. Habetur enim in concil. Triden. ſeſsione. 7. de ſacramētis in cōmuni cano. 1. Quòd ſiquis dixerit, ſacramenta nouæ legis non fuiſſe omnia à Chriſto Domino nr̃o inſtituta: anathema ſit. Quod ſuaderi videtur ex eo quòd. Ioā. 1. dicitur, Lex per Moyſen data eſt: gr̃a & veritas per Iheſum Chriſtum facta eſt. Et id videtur eſſe, quod Pau dicit, Nunquid Paulus pro vobis crucifixus eſt? Aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Item. 1. Corin. 4 Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miniſteriorum eius. Non conditores [inquit] ſed diſpenſatores. Hanc eandem ſententiam, quòd ſcilicet, Chriſtus ſit autor ſacramentorū, tenet Ambroſius li. 4. de ſacramentis. ca. 4. Cyprianus etiā in ſermōe de ablutione pedū. & D. Aug. li. 4 de Baptiſmo. ca. 24. Et ratione manifeſta probatur hæc ſentētia. Quia aliàs poſſet eccleſia ſacramenta, quæ antea inſtituiſſet abolere: aliaq; rurſum in ducere: atq; ex conſequenti Chriſtianam religionē, quæ ex ſacramētis maximè cōſtat, inuertere, atq; innouare ¶ Vltimum diſcrimen eſt, quòd noſtra ſacramenta aperiunt ianuā regni cœlorum, quam aperire vetera nequiuerunt. Quod eleganter tradit Innocē. ca. Maiores extrà d Baptiſmo. Omnes enim antiqui quantumcunq; ſanctiſsimi viri, fatebantur, ſe in infernos deſcēſuros. Dicebat enim Iacob Gene. 37. Deſcendam ad filiū meū, lugens in infernum. Et Iob. 17. Infernus domus mea eſt. Et Pſal.

Con. Tri · *Ioan. 1.* · *1. Cor 4.* · *Ambro.* · *Cypri.* · D. *Aug.* · *Gen. 37.* · *Iob. 17.*

Pſal.88. Quis eſt homo, qui viuet, & non videbit mortem: eruet animam
ſuam de manu inferi. Quãtouis nãq; eſſent gradu in amicitia Dei:
ad limbum nihilominùs deſcendebant, vt illic aduentum Chriſti
præſtolarentur. Licet enim auferebatur originale peccatum in cir
cunciſione, & perſona manebat Deo grata: tamen remanebat im-
pedimentum intrãdi in regnum, ex parte totius naturæ: quod fuit
ſublatum per paſsionem Chriſti. Et ideo neq; Baptiſmus, viuente
Chriſto aperiebat regnum cœleſte.

OCTAVA DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſacramenta imprimant characterem.

PRo huius difficultatis deciſione annotare oportet,
quòd character nihil aliud importat, quàm potentiã
quandam ſupernaturalem à Deo infuſam animę, &
quoddam ſignum, per quod diſtinguuntur fideles
ab infidelibus, & ſerui Chriſti à Demonum ſeruis,
& per quod deputantur fideles, & diſponuntur ad ea, quæ ſunt di-
uini cultus recipienda, vel exequenda, & aliis tradenda. Nam qui
cunq; ad aliquod certum officium deputatur, conſueuit ad illud
conſignari. Sicut milites, qui antiquitus aſcribebantur ad militiã:
ſolebant quibuſdam characteribus corporalibus ducis inſigniri,
eoquòd ad aliquam corporalem militiam exercendam deputabã
tur. Ita & eos, qui ingrediuntur militiam Chriſtianam, diuinã pro-
uidentiam diſponere ſuauiter inuenitur, vt ſcilicet proportiona-
biliter inſigniantur à Deo ſecundũ animam ad debellandas aereas
Notab.1. poteſtates, vincendũq; mundum. ¶ Et nota, quòd character eſt
ſignum ſenſibile, non per ſe, ſed per ſacramentum. Percipitur nan-
q; ab hominibus per ſacramentum. Vel dic quòd & ſi in via non ꝑ
Notab.2 cipiatur: reuelabitur tñ in die iuditii. ¶ Et nota etiam, quòd cha-
racter iſte indelebilis eſt, cùm ſit quædam poteſtas participata à
Chriſti ſacerdotio, quod æternũ eſt iuxta illud. Pſal. Tu es ſacer-
Pſal 109 dos in ęternũ, & cũ ſit in intellectu, qui quidẽ perpetuus & incor-
ruptibilis eſt. Vnde poſt hanc vitã manebit character iſte, in bonis
ad gloriã, in malis verò ad eorũ ignominiã: ſicut etiã militaris cha
racter remanet in militibus poſt adeptã victoriã, in vincẽtibus ad
gloriã, & in victis ad ignominiã. Cõſtat igitur iã ex prædictis ſacra
mẽta characterẽ imprimere, qui ſacramẽtorũ ſecũdarius effectus
eſt:

eſt: & hunc characterem eſſe indelebilem, ac proinde ſacramenta non eſſe iterabilia, huiuſmodi characterem imprimentia.

¶ Sed dubium eſt, An omnia ſacramenta hunc characterẽ imprimant. Ad quod breuiter reſpondetur, tria ſacramẽta dũtaxat hũc effectum cauſare, ſcilicet Baptiſmũ, Confirmationẽ, & Ordinẽ. Vnde non admittunt iterationẽ. Cætera verò quatuor non imprimũt characterem & ſic reiterationem admittunt, vt habetur diffinitum in ca. Maiores. extra de Baptiſmo & eius effectu, & in conci. Flo. & Triden. Et ratio huius diſcriminis aſsignati inter hæc tria ſacramenta, ex vna parte, & reliqua quatuor ex altera, eſt Quia quãuis omnia ſacramenta ad munditiam à peccato efficiendam ordinentur, in quantum gratiam conferunt: non tamen omnia directè ordinantur ad diuinum cultum: ſed peculiariter iſta tria, quæ charcterẽ imprimunt. Nam per ea homines quadam conſecratione ſanctificantur, & ad diuinum cultum deputantur

Dubium.

Con. Flo & Trid.

NONA DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſolus Deus *operetur interiùs ad effectum ſacramentorum.*

HVic difficultati duabus concluſionibus, reſpõdetur, quarum prima ſit. Solus Deus operatur ad effectũ ſacramentorum tanq̃; principale agens. Patet: quia gratiam & gloriã dabit Dominus [ait Pſal.] & Paulus ad Roma. 8. Deus eſt, qui iuſtificat, Item quia cũ nihil operetur, vbi non eſt, & ſolus Deus poteſt intus in animam illabi, vbi ſacramenti effectus infunditur: ſolus ipſe illic immediatè operatur, hoc eſt, tanq̃; cauſa, quæ non ab alia dependet.

1. Conc. *Pſal. 83. Roma. 8.*

¶ Secunda concluſio Tanquam inſtrumentum miniſter operatur interiorem effectum ſacramentorum. Has duas concluſiones iam probauimus in præcedenti difficultate. 2. Con.

¶ Tertia concluſio. Huiuſmodi miniſter debet eſſe homo, non autem angelus. Probatur ex Paulo ad Hebr. 5 Omnis Põtifex ex hominibus aſſumptus, p̃ hõinibus cõſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deũ [qualia ſunt ſacramenta,] Angeli nãq, non ſunt ex hominibus: & ſubiũgitur ratio. Quia tota ſacramẽtorũ virtus à Chriſti paſsione deriuatur, quã pertulit in quantũ homo, cui in natura hõies ſimiles ſumus: nõ autẽ ãgeli: ergo hõies miniſtri illorũ eſſe debẽt, nõ ãgeli

3. Conc. *Hebre. 5*

¶ Sed hoc vnum eſt aduertendum, quòd miniſter, ſecundùm fidem catholicam, cauſa eſt remiſsionis peccatorũ gratiæ, & iuſtificationis, vt ex cõci. Flo. & cõci. Miliui. c. 4. conſtat Eſt [inquam] cauſa, nõ admodũ cauſæ naturalis habẽtis in ſe virtutẽ in hęrentẽ

Conc. flo Con. Mi.

ſed ad modum moralis, ſicut miniſter applicans præcium redemptionis collatum ſibi à Domino [vt dictum eſt] & habetur etiam hoc. Ioan 20. Quorum remiſeritis peccata, remiſſa erunt. Patet etiam ex forma, Ego te abſoluo, & Ego te baptizo. &c.

Notab. ¶ Annotandum eſt etiam, quòd nobis eſt certũ, vetulam, & alium quemcunq; ſecularem baptizantem puerum, non tantùm in caſu neceſsitatis: verũm etiam extra neceſsitatem, eſſe cauſam gratiæ, quanuis extra caſum neceſsitatis, vetula vel alius quicunq; ſecularis peccet, & malefaciat miniſtrando ſacramentum Baptiſmi: & idem eſt in ſacramento Matrimonii. Imo & quando ipſi contrahẽtes ſine alio tertio miniſtro proferũt verba, Ego accipio te in meã vel in meum: verè conficiunt ſacramentum, ac ſubinde conferunt ſibi miniſtraliter gratiam, At verò quãuis laicus porrigeret Eucharistiæ ſacramentum alicui, non tamen propriè cauſa gratiæ eſſet: ſed ſolùm per accidens, & occaſionaliter, Quemadmodum ſi quis ignem ad combuſtibile applicaret: non propriè, & per ſe eſſet cauſa ignis, ſed per accidens, & ſine qua non.

Hoc ante conc. Tri. verũ habuit nõ aũt post

DECIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm per malos miniſtros conferri poſsint ſacramenta.

Duran. PRo hac difficultate præmittenda eſt quædam diſtinctio, quam ponit Dominus. Duran. in. 4. d. 5. q. 1. ꝙ dupliciter poteſt dici miniſter malus, vno modo malicia morali, ſcilicet peccato, alio modo miniſterio. Multum enim refert dicere, quòd aliquis ſit malus homo, vel quòd ſit malus artifex. Nam eſſe malum artificem: importat eſſe imperitum in ſua arte. Sit igitur prima concluſio. Malus malitia morali, ſiue ſit infidelis, qui nunquam fidem noſtram ſuſcepit, ſiue apoſtata, qui eam omnino abnegauerit, ſiuæ hæreticus & ſchiſmaticus, ſiue ſit ſuſpenſus & irregularis per eccleſiæ cenſuram, ſiue ſit malus Chriſtianus, ſcilicet peccato mortali irretitus, ſi non defficiat in his, quæ ſunt requiſita, & de neceſsitate ſacramenti, vt eſt forma, materia, & intentio: verè confert ſacramentum. Hæc concluſio probatur in primis Ioan. 4. Vbi dicitur, quòd diſcipuli Chriſti baptizabant, & nullus excipitur, ergo etiã Iudas, quãuis peſsimus homo erat, baptizabat. Nec per peccatum poteſtas iuriſdictionis amittitur, vt Vuitcleff, & Ihoã Hus aſſerebant.

1. Conc.

Ioan. 4.

Aduerſus quem errorem ſcripſit Tho. Vual.li.de ſacramentis.c.3. *Tho.*
& confutatur manifeſtè ex illo.1.Petri.2. Obedite præpoſitis ve *Vual.*
ſtris,non tantum bonis:ſed diſcolis.Et ex illo Math.23.Super ca- 1.*Petri* 2
thedram Moyſi ſederunt ſcribę,& fariſei.&c.Habetur quoq; hęc *Mat.*23.
noſtra concluſio diffinita in conci. Conſtantienſi ſeſsio. 8. contra Con. cõſ
Vuitcleff,& ſeſsione.15.contra Ihoan Hus,& in conci. Trid. Vbi Con. Tri
diffinitur in hæc verba, Si quis dixerit miniſtrum in peccato mor
tali exiſtentem[modo omnia eſſentialia,quæ ad ſacramentũ ſunt
neceſſaria adhibeat]non conficere ſacramẽtum:anathema ſit. De
qua re agit elegantiſsimè pro ſuo more.D.Tho:4.li.contra Gen D. Tho.
tes.c.77.&probatur etiam ratione. Quia miniſter eſt cauſa inſtru
mentalis moralis[vt dictum eſt] inſtrumẽtum autem [notum eſt]
non propria forma & virtute:ſed virtute principalis agentis,a quo
mouetur,operari. Vnde[vt ait Augu.tractatu.5.ſuper Ioan.]ſicut
nihil refert quòd fiſtula,per quam tranſit aqua ad hortos rigãdos,
ſit argẽtea,vel plumbea:ita nihil refert,quòd ſit malus,vel bonus
miniſter ad verum ſacramentum conferendum:cũm ſacramẽta ex
opere operato habeant ſuum effectum. Ex quibus iam colligitur,
non maiorem gratiam dari per meliorem, ſanctioremq; miniſtrũ,
quàm per malum:ſiquidem gratia non ex meritis, & virtute mini-
ſtri,ſed ex vi ſacramenti confertur. De qua re diffuſiſsimè tractat,
Soto,in 4.q.5 ar.5. *Soto.*

¶ Secunda concluſio. Si miniſter,in quantum miniſter, ſit malus, 2. Con.
id eſt,ſi defficiat in neceſſariis ,& requiſitis ad ſacramentum:nihil efficiet. Quemadmodum artifex,ſi defficiat in neceſſariis ad ſuam artem:nihil efficit.

VNDECIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm mali miniſtri, ſcilicet peccatores adminiſtrantes ſacramenta peccent.

CVm iam in præcedenti difficultate diſeruimus, per malos miniſtros vera ſacramenta conferri poſſe: iure optimo conſequenter in hac difficultate querimus, vtrùm in tali adminiſtratione iſti mali miniſtri peccent? Pro cuius difficultatis cognitione, adnotãdum eſt: miniſtros eſſe in duplici differentia, Quoſdam, quibus

ex officio incumbit ſacramenta miniſtrare, vt ſacerdotes. Quoſdam verò, quibus nõ ex officio incumbit: ſed propter aliquam neceſsitatem, vt laici in neceſsitatis articulo baptizare poſſunt. Inter hos autem miniſtros, qui ex officio & illos, qui non ex officio adminiſtrant maximum diſcrimen eſt. Nam miniſtri primi generis ad talem adminiſtrationem deputãtur per publicam conſecrationem, & ordinationem, accipiuntq; gratiam à Deo, vt aptè miniſtrent ſacramenta. Miniſtri verò ſecundi generis nec deputãtur p aliquam conſecrationem, nec recipiunt gratiam ad tale miniſterium exercendum. His ſic prælibatis, ſit prima concluſio. Quicun

1. Con. q; miniſter in mortali exiſtens, adminiſtrans quodcunq; ſacramentum ex officio, & tanquam miniſter eccleſiæ ad hoc deputatus: ex

Leui. 21. genere ſuo peccat mortaliter. Probatur ex illo Leuiti. 21. Sancti erunt Deo ſuo, & non polluent nomen eius. Incenſum enim Domini, & panes Dei ſui offerunt, & ideo ſancti erunt. Et infra, Sit ergo ſanctus, quia & ego ſanctus ſum Dominus, qui ſanctifico vos. Et pbr̃ ratione in hoc teſtimonio fundata, Quia miniſter cõſecratus in mortali ſacramenta adminiſtrans, non ſicut oportet, directè contra ſuam conſecrationem & ordinationẽ, & contra id, ad quod dedicatus & conſecratus eſt, facit. Et præter hoc, quòd hęc noſtra ſententia eſt omnium doctorum: habetur expreſſa in iure. 1. q. 1. c. Per Eſayam. &. c. Omnia. &. c. Per remiſsionem.

2. Con. ¶ Secunda concluſio. Sacerdos in caſu neceſsitatis [in quo etiã laicis liceret] baptizans, vel aliudquodcunq; ſacramentum exercens abſq; aliqua ſolemnitate, & non tanq̃; ex officio, etiam ſi ſit in mortali: non peccat mortaliter. Probatur. Quia ſacerdos ille nõ conſecratus eſt ad tale miniſterium ſic exercendum: non igitur facit contra ſuam ordinationem, ac proinde nec peccat. Nec aſſerere licet ſacerdotem propter ſuam conſecrationem ammiſiſſe id, quod iure naturæ vnicuiq; laico etiam exiſtenti in peccato mortali cõceditur. ſ. in neceſsitatis articulo abſq; aliquo peccato baptizare. Poterit igitur ſacerdos abſq; peccato ſacramenta adminiſtrare in tali neceſsitate occurrẽti. Quod intelligo, quantũcũq; tali neceſsitate occurrenti, non pęniteat ante adminiſtrationem ſacramenti ſiue occurrãt memoriæ tunc peccata, ſiue non. Quia noſtram ſententiam non fundamus in memoria, vel obliuione peccatorum, ſed in hoc quòd ſe exhibet, vt non miniſter. Similiter poterit eleuare conſecratam hoſtiam de terra aut luto. Nam illic nulla eſt adminiſtratio ſacramenti, nec illud eſt opus, ad quod miniſtris

conferatur gratia, vt teneantur peccata deponere, ante quàm illud præſtent ſeruitium. Quare credo illud eſſe opus religionis, atq; adeò virtutis, ſi non adſit alius ſacerdos, qui digniùs poſsit illam leuare.

¶ Sed dubitatur. An diaconus, ſubdiaconus, & acoliti exiſtentes in mortali exercendo miniſteria, ad quæ deputati ſunt, peccent mortaliter? Huic dubio ſuppoſita diſtinctione in principio huius difficultatis à nobis præmiſſa, duabus concluſionibus reſpondetur, quarum prima ſit. Quicunq; miniſter, ſiue minorum ſiue maiorum ordinum, qui ſuum officium exercet, ex ordine accepto, & ex autoritate eccleſię eo modo, quo non liceret laico: ſi ſit in mortali, peccat mortaliter. Hæc concluſio patet ex prædictis, Quia tunc miniſtrat ex officio, Et eſt expreſſa concluſio. D. Tho. in additio. 3. p. q. 36. ar. 5. in corpore & in ſolutione ad quartum, & ibi Antoni. 3. p. titu. 14. c. 16. §. 14. Eſt etiam Siluеſ. verbo Clericus. 2. §. 8. &. Caie. ſecunda ſecundę. q. 64. ar. 6. Dicit nanq; illic Caietanus, quòd quicunq; in mortali exercet aliquem actum, ad quē aliqua conſecratione eſt deputatus, vt ſunt omnes actus ſacrorum ordinum: peccat mortaliter. Ex quibus manifeſtè conſtat noſtram concluſionem intelligi, etiam de acolitis, ſi in aliqua eccleſia adminiſtrent, cum aliquibus cęremoniis ac ſolemnitatibus, cum quibus laicis minimè licet adminiſtrare. Nec tantum hoc verum habet de acolitis: verũ etiam de lectoribus, dum modo ſit vſus in aliqua eccleſia, vt nullus adminiſtret ad talem lectionem, niſi ſit conſecratus, vt habetur. 92. d. c. Nõ liceat. Si quis tamen voluerit acolitos, & lectores à mortali ex cauſare: non omnino reprobo. Quia probabile valde, videtur non eſſe mortale: cùm reſpectu ordinum maiorum, ſint actus imperfecti. Imo & diaconos & ſubdiaconos ob iſtam rationem, ſcilicet quia imperfectio actionis admonere videtur non eſſe tam ſtrictã obligationem in illis, q̃; in ſacerdote. vult excuſare Soto in. 4. q. 5 ar. 6. à mortali. Verum eſt tamen, quòd ſemper mihi magis placuit prima ſententia. Quia in ſuo genere, & officio actus perfecti ſunt. Vnde ad minus diaconos & ſubdiaconos ego non auderem excuſare à mortali. ¶ 2. cõ. Qui exercet hmõi officia ſicut faceret laicus, [vt cõtingit, cũ agricola canit epiſtolã in municipio] & ſi ſit ĩ mortali: nõ tñ peccat mortalr̃. Probr̃. Quia nõ ſe exhibet, vt miniſtrũ cõſecratũ in tali miniſterio. Quo circa nõ facit cõtra ſuã cõſecrationem. Sed de prędicante in peccato mortali exiſtẽte, an etiam peccet mortaliter, eſt dubium.

Dubium.

D. *Tho.*

A*ntoni.*

Silueſ.

Caieta.

Soto.

2. *Con.*

dubium. Cui dubio duabus concluſionibus reſpondetur, quarum
1. *concl.* prima ſit. Publicus peccator in mortali exiſtens, ſiue ſciens, & videns exiſtat in mortali, ſiue ex humana fragilitate: prædicãdo mortaliter peccat. Hæc concluſio probatur ex. di. Grego. in. 2. p. paſtoralis dicente, Neceſſe eſt, cuius vita deſpicitur: vt eius prędicatio
D. Greg. contemnatur. Et Ariſto. 10. Ethicorum. Dum ſermones [inquit]
Ariſto. moribus diſſonant. contemnũtur & veritatem interimunt. Proba-
Pſal. 49. tur quoq; ex illo Pſal. Peccatori autem dixit Deus, Quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamẽtum meum per os tuum? Pro
Roma. 2. batur inſuper ex Paulo ad Roma. 2. Poſtquàm dixerat, Qui prædicas non furandum, furaris: qui dicis, Non męchandum, męcharis, & infra: nomen Dei per vos blaſphematur inter Gentes. Et habetur 3. q. 7. c. Infames. Vnde & in prędicto Pſalmo ſubditur, Exiſtimaſti inique, quòd ero tui ſimilis: ſcilicet faciens mala, cùm bona prædices. Ratione etiam probatur. Quia qui ſic prędicat: abutitur prędicatione Chriſtiana. Vtitur namq; ea tanquam quadam declamatione, ad aurem, & aplauſum populi.

¶ Secunda concluſio. Peccator occultus, quantũcunq; videns &
2. *concl.* ſciens, in mortali exiſtat: prędicando non peccat mortaliter: dummodò in contemptum doctrinæ non ſic prędicet. Probatur. Nam actus prędicandi non eſt alicuius ſacramenti, nec eſt aliquis ad huiuſmodi actum conſecratus: neq; de per ſe ſequitur ſcandalum, aut contemptus doctrinæ apud alios: cùm ſit occultus peccator. Præterea omnes autoritates pro prima concluſione adductæ, loqui expreſſè videntur de prædicatore in mortali publicè exiſtenti. Non ergo peccabit mortaliter, qui ſic in mortali occultò præ-
Caieta. dicat. Nec me latet Caietanum in comen. 3. p. q. 64. artic. 6. Et in ſumma verbo, Prædicatorũ, non diſtinxiſſe inter publicum peccatorem, & ſecretum. Abſolutè nãq; videtur illic aſſerere, quòd qui ſic indignè ac dedita opera, videns, & ſciens ſe eſſe in mortali prædicat: mortaliter peccat. Qui verò ex fragilitate, & paſſione quadam humana eſt in mortali: prædicando non peccat mortaliter. Mihi tamen diſtinguendum eſſe [vt diſtinxi] & aſſerendum eſſe [vt in duabus concluſionibus aſſerui] videtur.

DVODECIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm a malis miniſtris liceat ſacramenta petere.

PRo huius difficultatis intelligentia annotandum eſt ſacramentorum miniſtros in duplici eſſe differentia. Quoſdam namq; , quos eccleſia non tolerat , vt ſunt publici excõmunicati , degradati , ſchiſmatici, publici hęretici, qui quidem non tantùm moraliter ſunt mali: verumetiam miniſterio : cùm non tolerentur ab eccleſia. Quoſdam verò, qui tolerantur ab eccleſia. Eſt præterea annotandum, quòd eſt magna differentia inter hoc, quòd eſt habere ſe merè paſsiuè in ſacramentis: & inducere miniſtrũ ad ſibi ſacramentum conferendum. Quibus ſic prælibatis ſit prima concluſio. Licitum eſt à malo miniſtro tolerato ab eccleſia percipere ſacramenta: dummodo ſit paratus ad ipſa ſacramenta adminiſtranda. Probatur. Nam vniuerſaliter eſt verum, quòd vti licet iniquitate hominis parati ad propriam vtilitatem conſequendam, vt habetur. 15. q vlti. c. fin. vbi dicit pontifex, quòd quouſq; iudicio Epiſcoporum reprobetur miniſter: licitum eſt ab eo ſacramenta percipere . Non enim illum tenemur euitare , quia poſt conci. Conſtan, & Baſilienſe, ſolùm in duobus caſibus excommunicatum euitare tenemur, nempe quando eſt nominatim excommunicatus per iudicis ſententiam: & quando quis eſt manifeſtus percuſſor clerici: ita vt nulla poſsit tergiuerſatione celari. Quandiu igitur malus miniſter toleratur ab eccleſia: optimè licet ab eo ſacramenta percipere. 1. *conc*. *Con. conſ & Baſili*.

¶ Nota hic tamen quòd tex. ille non eſt in conci. Conſtan. ſed in Baſilienſi. *Notabi*.

¶ Secunda concluſio. A miniſtro non tolerato ab eccleſia nullo pacto ſumere , nec petere ſacramenta licet : niſi in neceſsitatis articulo: quando nõ ſolùm ab eo petere poſſumus, ſed tenemur. Hęc concluſio duas in ſe claudit partes , quarum prima habetur. 24. q. 1. c. fi. & c. penul. Et eſt certiſsima apud omnes catholicos . De q̃ re videndus eſt Caietanus. 3. p. q. 64. ar. 6. Secunda pars huius noſtræ concluſionis probatur . Quia præceptum de non recipiendo Baptiſmo à præciſo , & degradato duntaxàt eſt præceptum humanum, præceptum autem de recipiendo Baptiſmo in caſu neceſsitatis, eſt diuinum. Relinquenda eſt igitur præcepti humani obſeruatio, vt diuinum præceptum ad impleatur. Et hac eadem ratione licitum erit in neceſsitatis articulo Euchariſtiæ , & Pœnitentiæ ſacramenta ſumere ab huiuſmodi excommunicatis & degradatis: cùm ſit præceptum diuinum . A præciſo , nempe hæretico & apoſtata, qui amiſſa fide non ſunt membra eccleſiæ , probabilius mihi videtur 2. *Con*. *Caieta*.

Silueſ. videtur dicēdū eſſe cum Silueſ. verbo. Cōfeſſor.1.§.20. qui ait, cætera ſacramenta à Baptiſmo non poſſe conferri à pręciſo: quia non ſunt tantę neceſsitatis, quantę Baptiſmus.

3. *Conc.* ¶ Tertia concluſio. In omni caſu etiam extra neceſsitatem, licitū eſt à parocho exiſtenti in mortali, vel ab habente vicem illius, *Caieta.* petere ſacramenta. Hanc concluſionem habet Caietanus, vbi ſupra. Et probatur. Nam nullus petēdo id, quod ſibi debetur peccat: ſed ſic eſt, quòd parochianus habet ius petendi ſacramenta à proprio parocho: non ergo peccabit ab eo ſacramenta petendo, nec illum talis parochianus ſic petendo ſcandalizat: cùm miniſter ille iā lapſus fuerit in illud peccatum, & ex culpa ſua non habet gratiam & diſpoſitionem ſibi neceſſariam ad tale miniſterium, ad quod ex officio tenetur aptè miniſtrandum. Quare ſi non vult ſe in gratiā Dei recipere, vt id benè faciat: ſua erit culpa. Hæc tamen concluſio intelligi oportet ſecundùm Chriſtianam charitatem. Quia ſi poteſt ille parochianus ire ad aliquod monaſterium, vel ſi habet diploma ad alium confeſſorem eligendum: non ſecundùm legē charitatis faceret ab illo petendo.

4. *Con.* ¶ Quarta concluſio. A miniſtro non parocho, & aliàs non parato ad ſacramentum conferendum: non licet petere ſacramenta, quando talis miniſter eſt in peccato mortali, Et credo, quòd petere ab illo eſſet mortale. Probatur. Quia non licet petere ad vſuras ab aliàs non parato ad dandum ad vſuras: niſi in neceſsitatis articulo. Quia tunc qui ſic eſt in neceſsitate, petit ius ſuum, & de iuſtitia abſq; lucro aliquo alius tenetur illi dare, quāuis non ſit para-*Notabil.* tus ad dandum ad vſuras. Nota tamen hic per neceſsitatem iſtam non intelligendam eſſe neceſsitatem, præceptum eccleſiæ implendi de confitendo in Quadrageſima. Nam huiuſmodi neceſsitas nemini facit ius inducendi confeſſorem peccatorem non paratū: vt ei adminiſtret ſacramentum, ſed ſolum extremā neceſsitatem mortis. Ex quo colligitur, quòd quādo infans eſt baptizandus, & renuente ſacerdote ſine pecunia baptizare, non aparet aliud remedium, quo puerum poſsit baptizare petens Baptiſmum pro ipſo: licitum eſt dare pecuniam ſacerdoti, vt baptizet, non emendo ſacramentum, ſed pueri vexationem redimendo. Hanc ſententiam *Caieta.* tenet expreſſè Caietanus. 2.2.q 100.ar. 2. quam etiam ſequitur *Panor.* Panor. in.c. Cūin eccleſię, de ſimonia. Et hanc eandem ſententiam reputo probabiliorem rationabiliter: licet alii videantur oppoſitam tenere, ſed non omnes. Secus tamen arbitror dicendum eſſe, ſi bapti-

ſi baptizandus eſſet adultus. Tunc namq; non debet dare pecuniam: ſed ſufficit, quòd petat baptiſmum. Quia baptizatur Baptiſmo flaminis: & ſic non laborat neceſsitate extrema, & ob id alia ſacramenta emere omni proculdubio nullo modo licet. Hoc enim qui faceret non ſolum co operaretur flagitio miniſtri, ſed per ſe ipſe ſcęleſtus eſſet: quoniam ſacramentum, non ſolùm vendere: verùm & coemere peccatum eſt.

¶ Vltima concluſio. A miniſtro parato, quicunq; ille ſit, etiam à non proprio parocho licet petere ſacramenta. Probatur. Quia ab vſurario parato licet petere ad vſuras: igitur & à miniſtro quocunq; parato licebit ſacramẽta petere. Hanc concluſionem credimus veram eſſe, nõ tantum in neceſsitatis articulo: verum etiam in magnę vtilitatis articulo. Exiſtimo tamẽ ſaluo meliori iudicio, quòd malè faceret, qui peteret ab iſto malo miniſtro ſic parato ſacramẽta: quando cõmodè inuenire poſſet bonum miniſtrum. Non tamẽ credo illum mortaliter peccare, ſiquidem iam illum paratum inuenit. *Vlti. con.*

XIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm intentio miniſtri ad ſacramenti perfectionem requiratur.

HVic difficultati affirmatiuè reſpondetur. Hæc cõcluſio eſt de fide tenenda. Habetur nanq; diffinita in conci. Flo. vbi dicitur, Hæc omnia ſacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquàm materia, verbis tanquàm forma, & perſona miniſtri conferentis ſacramentum cum intentione faciendi id, quod facit eccleſia. Idem habetur in conci. Tri. & ratione confirmatur. Nam quando aliquid ſe habet ad multa: oportet vt per aliquid determinetur ad vnum: ſi illud effici debet. Ea verò, quæ in ſacramentis aguntur: ad multa ordinari poſſunt, ſicut ablutio aquæ, q̃ fit in Baptiſmo, ordinari põt ad munditiã corporalẽ, & ad ſanitatem corporalẽ, & ad alia multa. Quo circa oportet, vt determinetur per intẽtionẽ abluentis ad effectum ſacramentalẽ. Hanc ſententiã cũ ratione appoſita habet. D. Tho 3. p. q. 64. a. 8. & patet. Nã licet in inſtrumẽto inanimato nõ requiratur intentio: requiritur tñ in eo, qđ eſt aĩatũ, ac ſubinde requiritur in miniſtro intẽtio faciẽdi, quod facit Xp̃us & eccleſia. Quãdo nãq; Dñs vult ꝑ voluntatẽ & prudentiã *Conclu.* *Con. Flo* *Con. Tri* *D. Tho.*

ſerui

ſerui negocium tranſigi : profecto eius intentio etiam requiritur: Chriſtus autem voluit per miniſtros ſacramenta adminiſtrari, tanquam per illos, quibus cōmendabatur : & ideo requiritur in ipſis intentio faciendi, quod ipſe inſtituit.

Dubium. ¶ Sed dubitatur iam. Quæ nā intentio ſit iſta, quæ requiritur? Pro cuius elucidatione annotare oportet, primò cum Domino Caiet. *Caieta.* in cōmenta. ſuper ar. D. Tho. citatum, quòd intentio poteſt eſſe triplex, habitualis ſcilicet, actualis, & virtualis. Intentio habitualis dicitur, quæ ab habitu procedit. Verbi gratia. Habet aliquis habitum ſcientificum, vel habitum iuſtitiæ: iſte talis dicitur, habitualiter ſcire, vel intendere iuſtum, etiam qñ dormit. Intentio autem actualis dicitur, quando actualiter aliquid à miniſtro intēditur. Vt quando aliquis actualiter intendit facere iuſtum, redendo alteri quod illi debet, vel quando actualiter intendit abſoluere, vel con ſecrare. Intentio virtualis dicitur quando in virtutæ volitionis, qua quis habuit faciendi, quod facit eccleſia: operatur. Exempli gratia. Ordinatur aliquis ſacerdos ad Euchariſtiæ ſacramentum conficiendum, & proponit tunc ſemper facere illud officium, ad quod ordinatur ab eccleſia, ſcilicet ſemper cōſecrare: & poſtea conſueſcit celebrare : quantūcūq; poſtea mens euagetur, & ad alia intellectus rapiatur : ſi non habeat aliquando actum contrariū: ſemper intendit ſacramentum conficere: & ſi ritè proferat verba : ſemper cōficiet. Nam ſemper operatur virtute primæ intentionis. Similiter. Accedit ſacerdos ad ſacriſtiam ad celebrandum, vel ad eccleſiam ad adminiſtrandū Baptiſmū, vel aliud ſacramentū: quātūcunq; poſtea, qñ actualiter celebrat, vel baptizat: mens ad alia attendat, [niſi ex induſtria habeat propoſitū actuale, non attendendi] verè cōficit ſacramentū : quia ſemper habet virtualē intētionē. Quod ex eo manifeſtè cōſtat : quia ſi interrogaretur, ad quid ad ſacriſtiam accedit: ad celebrādum, reſpōderet, & ſic de aliis, & idem eſt dicēdum de illo, qui petit vel accipit Breuiarium cū propoſito horas canonicas recitādi: ꝙ ſi interrogaretur de illa actione: reſpōderet, ꝙ ad munus ſibi iniūctum recitandi, acceſſerit ad implendum.

Notab. 1. ¶ Sed nota, quòd licet hæc vera ſint : nihilominùs ſtudioſè miniſter ſatagat conſeruare actualem intentionem, in adminiſtratione ſacramenti, idq; potiſsimum in ſacro ſancto Euchariſtiæ miſterio. Hanc tamen actualem intentionem non ſic intelligendam quis exiſtimet: vt miniſter ſemper dicat, Mēte intendo facere, quod facit eccleſia: ſed vt mēte opi aſsiſtat. ſ. attēdat, quomō cōſecrat. &c

¶ Annotare

¶ Annotare oportet ſecundò cum Scoto.in.4.d 6.q.5. & Gabrie le.q.1. quòd intentio miniſtri poteſt eſſe duplex. Altera reſpectu actus ſacramentalis, ſcilicet baptizare, conſecrare. &c. Altera reſpectu finis: & hęc ad huc eſt duplex, altera reſpectu finis proximi, quæ eſt intendere puerũ Chriſti eccleſiæ in corporare, altera reſpectu finis remoti, quæ quidem eſt intendere perducere puerum ad gloriam. His ſic præhabitis ſit prima concluſio. Quanq̃; ſatis ſit miniſtrum intentionem habitualem habere reſpectu vtriuſq; finis: non tamen reſpectu actus ſacramẽtalis. Hæc concluſio, quoad primam partem probatione non indiget: ſiquidem notum eſt, minimè requiri memoriam finis actualem, nec virtualem. Quoad ſecũdã verò partẽ ꝓbr̃. Quia actus miniſtri debet eſſe humanus, & liber. Vnde ex cõmuni omnium ſententia pro comperto habetur, amentem, vel ebrium minimè ſacramentum poſſe conficere: etiam ſi amens antequàm inciderit in amentiam, vel ebrius in ebrietatem, conficere intenderent: cùm actus eorum non liberi, ſed naturales ſint. At verò ſi ſatis eſſet miniſtrum habitualem intẽtionẽ, reſpectu actus ſacramentalis habere: perſpicuum eſſet, quòd ſi baptizare attentaret: verum ſacramentum conferret, eoquod huiuſmodi amentes ex habitibus, & conſuetudine, operari poſſe, nemo eſt, qui ambigat. *Notab. 1* *Scotus.* *Gabriel.* 1. *Concl.*

¶ Secunda concluſio. Quãtũcũq; miniſter intendat actum, nẽpe, Volo abſoluere, Volo vngere hunc hominem. &c. niſi intendat facere, quod intendit eccleſia: nihil faceret. Hæc concluſio patet ex cõnci. Flo. & eam probat egregiè Gabriel, vbi ſuprà, Inquit nãq;, quòd ſi quis iocoſè fingendo ſe facere, quod non facit: vel in contumeliam fidei ablueret hominem: non cõferret illi ſacramentum Baptiſmi. At verò ſi miniſter, quicũq; ille ſit, etiam ſi ſit hęreticus, carens fide, vel ioco id faciat: intendat facere, quod eccleſia catholica facit per actum illum ablutionis, verum ſacramentum confert. Nam fides miniſtri non requiritur in actu, neq; in habitu ad conficiendum ſacramentum: vt pulchrè. D. Tho. in.3.p.q.64.ar.9 docet. Sicut enim non requiritur charitas miniſtri: quia [vt dictum eſt] per malos miniſtros vera ſacramenta conferri poſſunt: ita neq; fides requiritur. Et ratio eſt in promptu. Quia cùm miniſter ſolùm inſtrumentaliter operetur: non in virtute propria, ſed in Chriſti virtute agit. *2. Con.* *Con. Flo* *Gabriel.* *D. Tho.*

¶ Tertia cõcl. Sufficit, & requiritur ex neceſsitate, ꝙ miniſter actualẽ, vel virtualẽ intẽtionẽ habeat, ad ſenſum expoſitũ in priori notabili. Hæc cõ. nõ ĩdiget alia ꝓbatiõe, q̃; ſupra aſsignatis. *3. Con.*

¶ 14. DIF-

XIIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſacramenta nouæ legis debeant eſſe ſeptem.

Conclu. AD hanc difficultatem vnica cõcluſione affirmatiua reſpondetur, ſcilicet Baptiſmus, Confirmatio Eucharistia, Extremaunctio, Pœnitentia, Ordo ſacerdotalis, & Matrimonium Hæc concluſio eſt diffini
Con. Flo ta in conci Floren. ſub Euge. 4. & in c. Ad abolendam. extra de hæreticis. Vbi excõmunicatur, & dãnatur quicũq; de eccleſiaſticis ſacramentis aliter præſumpſerit ſentire, & docere: quàm eccleſia Romana ſentit, & docet. Cùm igitur Romana eccleſia his in locis ſeptem eſſe ſacramẽta nouæ legis diffiniat, & in vſu habeat: nemini licebit dubitare.

¶ Congruentiam, & ſufficientiam huius ſacramentorum numeri
D. Tho. deſignat pulcherrimè pro ſuo more. D. Tho. in 3. p q. 65. ar. 1. Dicit enim, quòd ſacramẽta eccleſiaſtica ad duo ordinantur, ſcilicet ad perficiendum hominem in Chriſtianæ cultu religionis, & ad remedium contra peccatum præſtandum: & quantum ad vtrũq; aptiſſimè ſeptem ſacramenta ponũtur. Vita enim hominis ſpiritualis ad vitam corporalem ſimilitudinẽ habet, propter quod vtraq; eodẽ modo vocatur vita. In vita aũt corporali dupliciter quis perficitur. Vno modo quãtùm ad propriam perſonã: & hoc ad huc dupliciter quis perficitur. Aut acquirẽdo perfectionẽ, aut remouẽdo impedimenta. Primo modo, perficitur vita per generationẽ, per quã acquirit eſſe, & viuere. & huic primæ perfectioni in ſpirituali vita correſpondet Baptiſmus, qui regeneratio appellatur, quippe qui cùm mortuus eſſet homo propter peccatum, vitã per lauacrum re
ad Tit. 3. generationis, & renouationis recuperauit, vt Paulus ait, Ad Titũ 3. Secunda perfectio eſt augmentũ, cui in ſpirituali vita correſpõdet confirmatio, quæ principaliter in die Pentecoſtes fuit inſtituta, quando Dñs dixit, Sedete in ciuitate: donec induamini virtute ex alto. Tertia pfectio eſt nutritio, qua vita & virtus humana conſeruatur, cui in ſpirituali vita Euchariſtia correſpondere dicitur.
Ioan. 6. Vnde Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius ſanguinẽ, non habebitis vitã in vobis. Sed quia homo interdũ incidit in ęgritudinem: habere oportet remediũ duplex: alterum ad morbum depellendum, vt farmacum, alterum verò ad vires reſtaurandas, & reliquias morbi expellendas. Sic in ſpirituali

vita ad infirmitates peccati expellendas, ponitur ſacramentum pœnitentiæ. Ad reliquias autẽ expellendas, ponitur extrema vnctio, iuxta illud Iacobi. 5 c. Et ſi in peccatis ſit, remittẽtur ei. In ordine autem ad cõmunitatem dupliciter homo perficitur. Vno modo poteſtatem agendi ſuſcipiendo: & huic in ſpirituali vita correſpondet ordo. Alio modo ſecũdùm naturalem propagationẽ: quæ quidem fit per Matrimoniũ, tam in corporali, quàm in ſpirituali vita. Ex quibus omnibus conſtat, ſacramenta ſufficienter eſſe nũerata. *Iacobi. 5.*

XV. DIFFICVLTAS.

Vtrùm omnia ſacramenta ſint neceſſaria neceſsitate ſalutis.

PRo huius difficultatis elucidatione annotare oportet, quòd neceſſarium ſecundùm Philo. in 5. Metha. inter alias acceptiones habet iſtam, quæ ad rem pertinet reſpectu finis, atq; id dupliciter. Vno modo ſimpliciter, vt ſine quo finis obtineri nequit, vt cibus eſt neceſſarius ad vitam. Alio modo ſecundùm quid, nempe ſine quo incommodè attingi poteſt, vt neceſſarius eſt equus ad iter. His præhabitis eſt prima concluſio. Primo modo, tria duntaxàt ſacramenta ſunt ad ſalutem neceſſaria: diuerſimodè tamen. Nam Baptiſmus cuicunq; ſingulari perſonæ ſimpliciter & abſolutè neceſſarius eſt. Pœnitẽtia verò per accidens, ſcilicet ſuppoſito peccato mortali. Sed ſacramẽtum Ordinis ſimpliciter neceſſarium eſt: nõ tamen ſingulari perſonæ, ſed eccleſiæ in cõmuni, hoc eſt vniuerſitati, & cuicunq; prouintiæ. Secunda concluſio. Secundo modo neceſsitatis, reliqua omnia ſacramẽta ſunt neceſſaria ad ſalutem. *Ariſto.* *1. Concl.* *2. Conc.*

¶ Annotandum eſt hic, quòd quantùm ad manducationem ſpiritualem, per fidem in voto [vt docet Aug. & nos infra in proprio loco dicturi ſumus] Euchariſtiæ ſacramentum eſt ſimpliciter neceſſariũ, neceſsitate finis: & in re: neceſsitate præcepti tempore ab eccleſia ſtatuto. Similiter Matrimonium eſt primo modo neceſſarium, quatenus eſt in officium naturæ: non autem quatenus eſt ſacramentum. Hactenus de ſacramentis in genere dicta ſufficiant. *Notabil.*

❋

DE SACRAMENTO BAPTISMI.

POSTEAQVAM DE SACRAmentis in genere à nobis diſſertum eſt dicturi iam de vno quoq; in ſpecie, vt iuſto ingrediamur ordine: à Baptiſmo, qui omniũ ſacramẽtorum primus, & velut aliorum ianua eſt, ſine quo ſalus [teſtante Domino] nõ habetur: exordium ſumere debemus. De qua re, licet, q̃; plurimæ quæſtiones moueri ſoleãt: nos tamẽ quàm paucisſimis totam materiã abſoluemus. Et cũm in vna quaq; materia à diffinitione ſit incipiẽdum: ideo ſit.

PRIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm baptiſmus ſit ablutio corporis exteriùs facta ſub forma verborum præſcripta.

Scotus. IN hac difficultate omitendam duxi Scoti diffinitionem in. 4. d. 3. q. 1. ſcilicet, Baptiſmus eſt ablutio hominis aliqualiter conſentientis, facta ab alio in aqua, verba ſimul certa cum intentione debita proferente, ſignificãs efficaciter ex inſtitutione diuina Gabriel. ablutionem animæ à peccato. Et diffinitionem Gabrielis, qui ait, Baptiſmum eſſe ablutionem hominis viatoris, factam in aqua elementali fluida ab alio, cum legitima intentione, & cum reliquis particulis, quas ponit Scotus. duxi [inquàm] omitendas eſſe has diffinitiones, eo quòd alienæ ſint ab arte diffiniendi: cùm diffinitiones cõmunes eſſe debeant animi conceptiones, ac dubietatis nihil continentes, vt in prima difficultate de ſacramentis in genere diximus. At huiuſmodi diffinitiones præterquàm quòd plurima non neceſſaria inuoluunt: quàm plurima dubia in ſeclandunt. Quorum ſolutiones poſtmodum in ſuis locis videbimus. Et diffinitio, quæ ab omnibus aliis doctoribus aſsignatur, eas comprehẽ-Conclu. dit. Conclu. igitur ad difficultatẽ reſponſiua, eſt affirmatiua, nẽpe quòd

quòd Baptiſmus eſt ablutio ſub certa forma. &c. Et habetur hæc diffinitio apud Magiſtrum ſen. in. 4. d. 3. & apud. D. Tho. in. 3, p. q 66. ar. 1. *Magiſt. ſententi. D. Tho.*

¶ Circa diffinitionem annotare oportet, Baptiſmum hic ſupponere pro ablutione, connotando fieri ſub certa forma verborum. Hæc nanq; eſt differentia inter rem naturalem & artificialem, ꝙ res naturalis accipitur pro compoſito ex materia & forma, ſicut homo pro coniuncto ex corpore & anima. ſed res artificialis accipitur pro ipſa materia, connotãdo formam, vt phiala pro auro, vel argento, cõnotando quòd habeat talem formam. Cùm igitur ſint velut artificiata quædam: accipi debent pro materia. Vnde nõ ſupponit Baptiſmus pro aggregato ex ablutione, & prolatione verborum, vt Scotus dixit, vbi ſupra.

SECVNDA DIFFICVLTAS.

Vtrùm Baptiſmus fuerit inſtitutus ante Chriſti paſsionem, an poſtea.

AD hanc difficultatem omiſſa opinione Scoti. in. 4. d. 3. q. 4. Et Gabrielis diſ. 3. q. vnica. aſſerentium, Quòd ignoratur q̃ndo fuerit Baptiſmus inſtitutus: omiſſa etiam opinione D. Chriſoſt. homilia. 20. ſuper Ioan. dicentis, Quòd quanuis ante paſsionẽ diſcipuli baptizauerint: non tamen certum eſt, nec ab eccleſia diffinitum, illum apoſtolorum Baptiſmum, nouæ legis ſacramentum fuiſſe & gratiam contuliſſe: omiſsis [inquam] huiuſmodi opinionibus, ſit concluſio. Baptiſmus quantum ad ipſum ſacramentum, inſtitutus fuit ante Chriſti paſsionẽ, ſcilicet quando Chriſtus baptizatus eſt, & verè gratiã conferebat. Hæc cõcluſio eſt. D. Aug. tractatu. 5. ſuper Ioan. c. 13. & in epiſtola. 108. ad Seleutianam, eſt etiam D. Tho. in. 3 p. q. 66. ar. 2. Et hanc eandem ſententiam communiter ſequuntur ſcholaſtici. dd. Et ratione probatur. Nam tunc videtur aliquod ſacramentum inſtitutum fuiſſe: quando virtutẽ accepit ad ſuum effectum producendum: hanc autem virtutẽ accepit Baptiſmus, q̃ndo Chriſtus baptizatus eſt, igitur tunc fuit inſtitutus. Prçterea Ioã. 3. dicitur, Quòd Chriſtus baptizabat, quod intelligendum eſt, per diſcipulos ſuos: nam Ioã. 4. habetur, Quòd Chriſtus neminem baptizauit, per diſcipulos enim plebem ad ſe

Scotus. Gabriel. Chriſoſt. Conclu. Auguſti. D. Tho, Ioan. 3: Ioan. 4.

venientem baptizabat,&non per ſe. Nam per ſe, ſolos diſcipulos:
Auguſti. vt tenet Auguſtinus vbi ſupra,& D.Tho. ſuper Ioan. Non eſt au-
Di.Tho. tem veriſimile quòd Chriſtus, nec diſcipuli baptizarent Ioannis
baptiſmate. Nã aliàs inter diſcipulos Ioãnis nõ eſſet inuidia, eò
quòd plures baptizarentur à Chriſto q̃; à Ioãne. Quia Baptiſmus
ille tunc non diceretur Chriſti:ſed Ioannis, ac ex conſequenti nõ
eſſet locus inuidiæ diſcipulis Ioannis. Nec obſtat ratio, quæ addu-
ci ſolet ad probandum nõ fuiſſe Baptiſmum inſtitutum ante Chri-
ſti paſsionem. Nam poſt Chriſti paſsionem forma baptiſmatis in-
Mar.vl. ſtituta fuit, vt patet Marci vlti. Euntes in mundũ vniuerſum. &c.
Baptizãtes eos, In nomine patris,& filii,& ſpiritus ſãcti, nõ [inq̃;]
obſtat hæc ratio, quia tantùm probat, quòd tunc non erat inſtitu-
tus Baptiſmus ſub hac forma:non tamẽ probat quòd ſub alia for-
ma non fuerit inſtitutus, ſcilicet in nomine Chriſti.

Nota .1. ¶ Eſt notandum circa hanc concluſionẽ, quòd quanq̃; Baptiſmus tunc gratiam conferret in virtute Chriſti paſsionis futuræ:non tamen illam conferebat tanq̃; in virtute cauſæ efficientis:cùm minimè prior eſſe poſſet effectus ſua cauſa efficienti. Conferebat autẽ illam tanq̃; in virtute cauſæ finalis. De cuius ratione eſt agere, anteq̃; a parte rei exiſtat. Aliter tamen Baptiſmus ante paſsionem habebat efficatiam, quàm ſacramenta veteris legis. Nam illa erant figuræ tantùm. Baptiſmus autem virtutem habebat à Chriſto inſtitutore: tametſi Baptiſmus ille non aperiret regni cœlorum ianuã ante paſsionem, licet gratiam conferret [vt dictum eſt] Probatur. Nam quantumcunq; Baptiſmo apoſtolorum eſſent baptizati homines:nihilominùs omnes deſcendebant ad limbum, vbi tanq̃; in carcere detinebantur vſq; ad Chriſti paſsionem, & quamuis remittebat totum culpæ reatum:non tamẽ aperiebat ianuam regni cœlorum. Et hac etiam ratione dicebat illa opinio nõ fuiſſe Baptiſma ante Chriſti paſsionem inſtitutum.

Nota.2. ¶ Eſt præterea annotandum, quòd cùm apoſtoli nondum eſſent ante paſsionem ſacerdotes: non baptizabant tanq̃; proprii miniſtri, ſed ex ſpeciali Chriſti commiſsione.

TERTIA DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſtatim poſt paſsionem obligare cœperint ſacramenta nouæ legis, vel ſi non ſtatim, quando.

HVic diff.cultati ſatiſfieri poterit tribus concluſionibus, quarum prima ſit. Ante paſsionē Chriſti circūciſio, & alia legalia, ſemper fuerunt ſub præcepto. Probatur hæc concluſio. Nam Chriſtus non ſoluit veterem legem, anteq̃; eam adimpleret: illa aūt nō fuit impleta vſq; ad paſsionem, q̃ndo dixit, Cōſumatū eſt, ergo ante paſsionem legalia nō ceſſarunt Per paſsionē enim ſuam [vt ait Paulus] liberauit nos à ſeruitute legis. Scotus tamē aliter ſentit: nam dicit, in. 4. d. 3. q. 4. Circuncisionem non manſiſſe in præcepto vſq; ad Chriſti paſsionem: ſed vſq; ad Baptiſmum inſtitutū, & inde cucurriſſe ſub conſilio cum Baptiſmo. 1. Con. Scoto

¶ Secunda concluſio. In paſsione Domini omnia legalia fuerunt extincta, quantùm ad præceptum, & quantùm ad virtutem. Volo dicere, quòd poſt paſsionem Domini non erat præceptum de circunciſione, neq; de aliquo alio in lege ſcripto, nec circunciſio habebat vim illam, quam priùs habuerat. Hæc concluſio habetur expreſſè in con. Flo. Et patet ex Paulo Hebræ. 7. Tranſlato enim ſacerdotio, neceſſè eſt, vt legis tranſlatio fiat. In morte autem trāſlatum fuit ſacerdotium antiquum in alterū Chriſti: ergo tunc fuerūt extincta. 2. Con. Con. Flo Hebræ.

¶ Tertia con. Baptiſmus, & alia ſacramenta nouæ legis quātùm ad eorum vſum ac receptionem ſtatim poſt Chriſti paſsionem, & reſurrectionem, obligare cęperūt. Hæc concluſio eſt. D. Tho. vbi ſuprà. Et ratione probatur. Quia in paſsione Chriſti terminata fuerunt, & extincta omnia ſacramēta figuralia veteris legis [vt dictū eſt in 2. concluſione] ſed his ſucceſsit Baptiſmus, & alia ſacramēta nouæ legis: tunc igitur incepit Baptiſmus, cæteraq; ſacramenta obligare. Præterea quia legalia erant, quędā imperfecta, ergo adueniente, quod perfectum eſt, euacuari oportuit, quod ex parte erat [teſte Paulo ad Hebræ. 7.] ¶ Sed dubitatur conſeq̃nter, q̄n legalia ceſſauerūt? De hac re fuit magna controuerſia inter D. Hieroni. & D. Augu. vt eſt videre apud. D. Tho. 1. 2. q. 103. a. 4. Hier. enim videtur ſentire, ſtatim poſt paſsionē oīa legalia fuiſſe, nō ſolū mortua, ſed mortifera: & factū Pauli circuncidētis Thimoteū, Actuū. 16. & factū eiuſdē Pauli, qui ſe purificauit, vt Actuū 21. hr̄, excuſat Dicit enim, fuiſſe quaſdā pias diſpēſationes, & ſimulationes, vt ſcādalū vitaretur Iudęorū [hoc eſt] ꝙ licet verè illos actus faciebāt apoſtoli: ſed nō tanq̃; legis cęremōias obſeruātes, ſicut ſi quis peliculas virilis mēbri ſcinderet ꝓpter ſanitatem, non cauſa 3. Con. D. Tho. Hebr. 7. Dubium. D. Tho. Actu. 16 Actu. 21

legalis circuncisionis obſeruandę. Sed nihilominùs. D. Auguſti.
1. Con. meliùs dicit. Vnde ſit concluſio tenenda de eius mente. Statim à paſsione Chriſti, & reſurrectione, vt tota lex vetus totã ſuam vim perdidit, & iuſtificandi, & obligandi, adeò vt nec ſub conſilio maneret, ita Baptiſmus, & tota lex noua cœpit eſſe, non ſolùm in conſilio, verùm & in præcepto, licet ante promulgationem ſufficientem euangelii, per aliquod tempus legalia non erãt mortifera ad hũc ſenſum, quia licebat illa obſeruare abſq; peccato aliquo, etiã ſcienti, & non ignoranti Chriſti legem. Probatur ex facto Pauli
Actuũ 16 Actuum. 16. qui quidem circuncidit Thimoteum. Si autem iam eſſent mortifera: propter quodcunq; ſcandalum non liceret Paulo circuncidere Thimoteum, nec ſimulare circuncisionem, etiam pro ſalute totius populi Iudęorum. Quia eſſet mẽdatium in facto: ergo ad huc poſt reſurrectionem, ante ſufficientem promulgationem, non erant mortifera circuncisio, & cætera ſacramenta veteris legis. Neq; ab re illud Paulus faciebat. Nam intendebat quòd
Ioannis. 3 ſynagoga ſepeliretur cum honore, & oſtendere, bonam & ſanctã fuiſſe legem veterem. Nec obſtat illud Ioannis. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu ſancto. &c. & illud, quod in eodẽ cap. ait Dominus, Oportet vos naſci denuo. Vbi videtur inſinuare, ꝙ ex illo temporis articulo cœpit lex de Baptiſmo obligare. Non [inq̃;] obſtat, quia tunc Nicodemo non id tanq̃; præceptũ, ex tũc obligans, dixit: ſed legem futuram docuit, quam promulgauit. Ac expoſuit, quando poſtea dixit, Ite, docete omnes gentes baptizãtes eos, In nomine patris, & filii, & ſpiritus ſancti. Colligitur ergo ante promulgationem poſt paſsionẽ Baptiſmum fuiſſe in præcepto, ſed excuſabantur illi, ad quos nõ peruenerat illius promulgatio. In quo etiã aduerſatur nobis Scotus, vbi ſupra dicens, Nõ ſolum ab eius inſtitutione vſq; ad Chriſti paſsionẽ [vt nos dicimus] verùm etiam à paſsione vſq; ad ſufficientem euangelii promulgationem manſiſſe ſolùm in conſilio, & non in præcepto, & cœpiſſe eſſe in præcepto à ſufficiente promulgatione.

2. Concl. ¶ Secunda concluſio. Poſt ſufficientem promulgationem euangelii omnia legalia ſunt, fuerunt, & erunt mortifera. Hæc conclu-
Con. Flo, ſio habetur determinata extra, de Baptiſmo, & eius effectu. c. Ma-
Galat. 5. iores. & in conci. Floren. Et probatur ex Paulo ad Gala. 5. Si circuncidimini: Chriſtus nihil vobis proderit.

QVARTA DIFFICVLTAS.

Vtrùm

Vtrùm aqua ſit propria materia baptiſmi.

AD hanc difficultatem duabus cõcluſionibus reſpõdetur, quarum prima ſit. Aqua eſt propria baptiſmi materia. Probatur ex illo. Ioannis. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu ſancto: non poteſt introire in regnum Dei. Habetur quoq; nr̃a concluſio in c. In quadam. de celebratio. miſſarum, vbi Innocentius probat, veram aquam exiuiſſe de latere Chriſti ad ſignificandum, non niſi in vera aqua poſſe fieri Baptiſma. Probatur etiam ratione ex proportione, quam habet effectus aquę ad effectum ſpiritualem. Nam ſicut aqua materialis habet mundare corpus ab immundicijs corporalibus: ita aqua Baptiſmi habet mundare animam à peccatis. Præterea. Quia hoc ſacramentum eſt maximæ neceſsitatis: & aqua vbiq; põt facilè haberi ratione ſuę cõmunitatis, & abũdãtiæ. Ideo cõueniẽter aqua in materiã huius ſacramenti inſtituta fuit. 1. Conc. Ioan. 3.

¶ 2. Concluſio. Aqua iſta debet eſſe ſimplex, taliter ꝙ nõ mutetur ſpecies aquę quantuncunq; fiat commixtio. Hęc concluſio habetur in concilio Flo. Vbi dicitur, ꝙ materia Baptiſmi eſt vera aqua elementalis. Tenet hanc ſententiam Di. Tho. 3 p. q. 66. ar. 4. ad. 5. Ex hac concluſione infertur, ꝙ in niue, vel gelu non poteſt fieri baptiſmus, eò ꝙ non eſt aqua fluida lotioni conueniens, ſed ſunt mixta quędam imperfecta. Similiter in aqua roſacea, vel in aqua expreſſa de floribus, & in aquis alchimicis, vel in brodio nimis ſpiſo, in quo plus eſt de pinguedine, q̃; de aqua, & in aqua mixta cum luto multo, minimè fieri poteſt Baptiſmus, quia non ſunt aquę verę & naturales. Conci. autem Florenti. & conciliũ Tridenti. dicunt, ꝙ materia Baptiſmi debet eſſe aqua vera & naturalis, videlicet quę retinet ſubſtantiam aquę. Similiter ſudor & lachrymę nullatenus aquę ſunt ad Baptiſmum idoneę. Nam & ſi ſint reſolutiões corporũ, nõ tamẽ aquę ſũt purę, vt illa q̃ de latere Xp̃i exiuit, et multò minus vrina. Eſt enim digeſtionis egeſtio. 2. Conc. Con. Flo Di. Tho. Cõ. Flo. C. Tri.

¶ Nota tamẽ, ꝙ in aqua reſoluta ex glacie, vel niue, vel gelu fieri optimè poteſt Baptiſmus, cùm ſit ſimplex, & vera aqua naturalis. Et ſimiliter, ſi ex aliquo liquore exprimatur ſubtilis aq̃ nãlis, vt ex luto, fieri põt Baptiſmus. Similiter in lixiuio, & in aquis ſulphureis balneorũ, & in aqua maris fieri põt Baptiſmus, ſiquidẽ verę aquę ſunt. Impertinẽs enim eſt ꝙ aq̃ ſit calida, vel frigida, vel amara, vel habeat alias q̃litates ad hoc, ꝙ ſit aq̃ ſufficiẽs ad Baptiſ- Notabili

mum. Nam concilia allegata ſolùm dicunt aquam ſimplicem eſſe
baptiſmi materiã: & nihil đ frigiditate, vel caliditate, vel alijs qua
litatibus dicunt. De ceruiſia verò, & ptiſana, atq; id genus potabi
libus liquoribus, quorũ in multis partibus freq̃ns eſt vſus, ꝓ-
pterea ꝙ nõ eſt niſi aq̃ ex ordeo exp̄ſſa, ãbigere nõ licet, quin ſint
aliȩ ſpecies ab aq̃, in quibus idcirco ſacramẽtũ Baptiſmi ꝑfici nõ
poteſt.

QVINTA DIFFICVLTAS.

Vtrùm hæc ſit conueniens Baptiſmi forma, Ego te baptizo in nomine patris, & filii, & ſpũs ſancti.

Conclu. EXplicata materia Baptiſmi, ſubſequitur de altera
Mar. vl. eius parte, quȩ eſt forma, de qua ſit concluſio affir-
matiua reſponſiua ad difficultatem. Hęc concluſio
D. Tho. habetur expreſſè Marci. vltimo. Baptizantes eos
in nomine patris, & filij. &c. Habetur etiam in conc.
Cõ. Flo. Flo. & tenet hanc cõcluſionẽ D. Tho 3. p. q. 66. ar. 5. Et ꝓbatur ra
tione. Nam in hac forma explicatur cauſa efficiens principalis, cũ
dicitur, In nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, & cauſa efficiẽs
inſtrumentalis per ly ego. Explicatur etiam perſona, quȩ Baptiza
tur, per ly te, & actus baptizantis per ly Baptizo, ergo eſt con-
ueniens forma: quia nihil aliud requiritur.

Notabil. ¶ Annotandum eſt circa hanc concluſionẽ, ꝙ quamuis requira-
tur ꝙ exprimatur actus miniſtri de neceſsitate ſacramenti: non ta
mẽ de neceſsitate ſacramenti eſt exprimẽda ꝑſona miniſtri. Erit
tamen peccatum omittere ly ego: veniale tamen propter parui-
tatẽ materiæ, niſi fortaſſe graue ſuboriretur ſcandalũ. Ex quo pa-
Alexan. tet ꝙ quando Alexander. 3. in c. 1. de Baptiſmo. dicit ꝙ ſi quis nõ
dixerit, Ego te baptizo in nomine patris. &c, nõ perficit ſacramẽ
tum: intelligendum eſt quantùm ad actum miniſtri, non autem ꝙ
ly ego, ſit de neceſsitate ſacramenti explicandum in forma Bap-
tiſmi. Secus eſt de perſona baptizata, nam explicatio illius in for
ma eſt de neceſsitate ſacramẽti. Ly amen, non eſt de ſubſtãtia ne
q; de pręcepto, ita vt qui nõ dicit: peccet, niſi fortè vbi particula
Palude. ris conſuetudo hoc haberet ſecundùm Petrum de Palud.

Dubium ¶ Sed dubiũ eſt, vtrũ mutatio verborũ huius formæ tollat ſacra-
1. Conc. mẽtũ? Ad hoc reſpondetur per aliquot cõcluſiones, quarũ prima
ſit. Illa variatio verborũ, quȩ nõ mutat ſententiã nec ſenſũ formȩ

nõ

nõ tollit ſacramẽtũ. Probatur ex c. Retulerũt. de conſe. d. 4. vbi pontifex determinauit ꝙ ille ſacerdos, qui linguã latinã penitus ignorabat, & ex illa ignorãtia ꝓtulit verba corruptè dicẽdo, Ego te baptizo in noĩe patria, & filia, & ſpiritua ſancta, ſi errorẽ vel hęreſim introducere nõ intẽdebat: verè baptizauit. Nã illa mutatio nõ abſtulit formę ſẽſum, cùm illa oratio ex bonitate intelligẽtis, trinitatẽ ſignificet. Secus autẽ erit de illa mutatione, quę ſentẽtiã & ſenſũ variat, & errorẽ inducere intẽdit. Talis enim mutatio ſacramẽtũ euacuat: vt ſi in forma quis diceret, Patris maioris, quia tunc intẽtioni eccleſiæ aduerſaretur, quę baptizare intẽdit in nomine & fide triũ perſonarũ æqualiũ. Et ſimiliter ſi quis baptizaret vt in caſu prçcedenti in nomine patria. &c. intendens, Deũ habere filiam: non baptizaret.

¶ Secũda cõcluſio. Siquis vteretur hac forma Grçcorũ, Baptizetur ſeruus Xp̃i, vel Baptizet te Xp̃s in nomine patris, & filij, & ſpũs ſãcti: verũ cõficeret ſacramẽtũ. Hęc concluſio eſt D. Tho. ar 5. ad 1. Et probatur ratione: quia in ea exprimitur actus miniſtri cũ in vocatione trinitatis, q̃ ſunt de neceſsitate formæ, & nihil aliud requiritur, igitur verũ ſacramẽtũ cõficitur ꝑ illã formã. Tamẽ qui modò ea vteretur apud Lãtinos cõtra vſũ ſuæ eccleſiæ vix poſſet ꝓpter ſcãdalũ & ſuſpitionẽ, eximi àmortali, vt videtur ſẽtire Adrianus in materia de baptiſmo. q. 1. ar. 3. Prętergreditur nãq; formã, quã ex neceſsitate pręcepti obſeruare tenetur. Sed nota ꝙ ſi hac forma quis vtens, excluderet actionẽ miniſtri, vt ſcilicet cũ dicit, Baptizet te Deus, vel Chriſtus, intelligẽdo ꝙ ſolus Xp̃s baptizat, & non per ſuum miniſtrum: certè nõ conficeret ſacramentum. 2. Con. D. Tho. Adria. Notabil.

¶ 3. cõcluſi. Siquis adderet formę baptiſmi cõmuni, ſcilicet in nomine patris, & filij, & ſpũs ſãcti, hãc particulã: & beatę virginis, vel beati Petri, & crederet, & velet hoc eſſe de eſſentia formæ, non eſſet baptiſmus: ſecus autẽ, ſi ex deuotione adderet. 3. Concl.

¶ Sed quid ſiquis mutaret verbũ baptizo, in alia verba equipollẽtia: vtrũ cõficeret ſacramẽtũ? Pro hoc ſit. 4. con. Nõ tantũ ꝑ verbũ baptizo: ſed etiã ꝑ iſta verba, abluo, tingo, vel mergo, verè cõficitur ſacramẽtũ. Tenet hanc concluſionẽ glo. de conſe. diſ. 4. c. Multi ſunt. & eſt cõmunis omniũ. dd. ſentẽtia. Et ratione probatur. Quia in quolibet idiomate poteſt ſacramẽtũ cõfici ꝓſertim neceſsitatis ſacramẽtũ, q̃le baptiſmus eſt. Et probatur: nã aliàs in ſola lingua Græca confici poſſet hoc ſacramẽtũ. Pręterea, quia ſecũdũ magiſtrũ ſentẽtia. baptizo idẽ importat, quod tingo, vel abluo. 4. Con.

Ephę.5. abluo. Præterea Apoſtolus ad Ephę.5. Baptiſmum appellat lauacrum aquæ, licitum ergo eſt vti pro baptizo, lauo.

¶ Sed nunquid ſi ſit error in miniſtro circa perſonam, quę baptizatur, videlicet ſi putans ſe Petrum baptizare: & baptizet Mariam, erit ſacramentum? Pro hoc ſit.5.conclu.affirmatiua, quam habet cõmunis ſententia, & probatur. Quia ad ſacramentũ Baptiſmi cõficiendum ſatis eſt actualis, vel virtualis eccleſiæ intẽtio [vt dictũ eſt de ſacramentis in genere] & qui baptizat nõ habet intentionẽ negatiuam, ſcilicet non baptizandi aliũ q̃ illũ, quẽ ipſe exiſtimat eſſe. Secus tamen erit in matrimonio, quod quidẽ cũ ſit vinculum perpetuæ cohabitationis, errore ſubſtantiæ perſonæ vitiatur. Et ratio diſcriminis eſt. Quia cõtrahẽs, habet intentionẽ negatiuam, ſcilicet non aliam ducendi pręter intentam ab ipſo, vt in ſuo proprio loco difuſè diſeremus.

5. Con.

6. Con. ¶ Sexta concl. Si quis diceret, Ego te baptizo in nominibus patris, & filii, & ſpiritus ſancti: non conferret Baptiſmum. Hanc conclusionẽ habet D. Tho. q.66. ar.5. ad.6. & Palud. d.3. q.1. ar.3. Et probatur ratione. Quia in nomine idẽ eſt secũdũ dd. quod in autoritate, poteſtate, & virtute patris, & filii, & ſpiritus ſancti. At virtus, quæ operatur in Baptiſmo, ad eſſentiam ſacramenti pertinet: vnde in nomine, non autem in nominibus proferri debet, ſiquidẽ vna ſimpliciſsima virtus Dei eſt, quæ in nomine intelligitur. Vnde vt exprimeretur vnitas eſſentiæ, & trinitas perſonarum: dicitur in forma, In nomine patris, & filii, & ſpiritus ſãcti. Nomẽ enim hîc non accipitur perſonaliter, ſed eſſentialiter. Quo fit, vt ſiquis diceret, Ego te baptizo in nomine patris, & in nomine filii, & in nomine ſpiritus ſancti, perficeret quidem ſacramentũ, quia non ideo aſſerit eſſe plura noĩa, ſicut qui diceret in nominibus: ſed idẽ eſſentiale Dei nomen repetit cõmune tribus. Imo nec ſi dicatur, In nomine trinitatis, erit Baptiſmus. Ratio eſt, q̃a ſub nomine trinitatis ſolũ ſignificatur perſonarũ numerus, non autẽ ordo, & habitudo earum, & proprietates, non ſcilicet exprimitur an perſonæ ſint fratres, an verò nullũ habeant ordinẽ ad fidem. Nõ tãtùm neceſſe eſt cõfiteri eſſe tres, verũ & eo ordine diſtingui, vt ſint pater, & filius & ſpiritus ſãctus. Similiter ſi intermittatur ly &, niſi interponatur eius loco ly q;, quod equippollet. Adde hîc, ꝙ ſiquis baptizaret in nomine pr̃is, & Chriſti, & ſpũs ſancti nõ coarctãdo ad id, quod eſt in quãtùm hominis, cõficeret verũ Baptiſmum. Quia Chriſtus etiam eſt pſona diuina in quantũ Deus, ſi aũt diceret Chriſti in q̃ntum

D. Tho
Palude.

tùm hominis, volendo eum tali ratione æq̃re trinitati, Baptiſmũ vitiaret. Nam quatenus homo non infundit gratiam propria autoritate [id eſt] increata, ſicut in quantùm Deus.

¶ Dubitatur præterea, quia pſona patris multis aliis nominibus ſignificatur, nẽpe innaſcibilis, genitoris: & pſona filii nomine geniti, & verbi: & pſona ſpiritus ſancti nomine procedẽtis, & paracleti, & amoris. &c. vtrũ conficiatur ſacramentũ dicendo, Ego te baptizo in nomine genitoris, geniti, & procedentis ab vtroq; ? Ad hoc dubiũ reſpõdetur per. 7. cõcluſionẽ, ſcilicet ꝙ q̃uis Caie. opinio, quã habet pro parte affirmatiua in cõmentariis. 3. p. q. 66. ar. 5. circa ſeptimum argumentũ ſit probabilis: nihilominùs quia grauiſſimi. dd. videlicet. D. Tho. in ſolu. 7. argumẽti citati, Scotus, Bonauẽtura, Ricardus, Gabri. Thomas de Argentina. Marſy. tenent oppoſitũ, idcirco dicimus ꝙ ſi aliquis baptizaret ſub iſta forma, In nomine genitoris. &c. talis ſic Baptizatus eſſet rebaptizãdus ſub cõditione. Et ratiõe probatur. Quia in neceſſariis ad ſalutẽ nõ opinionẽ probabilẽ: ſed certã ſequi oportet, vt certam nr̃am ſalutem faciamus: ꝙ aũt hæc Caieta. opinio non ſit certa, probatur. Nã qñ Deus aliquibus verbis preſtat, ſeu confert virtutem aliquam, nõ oportet, nec decet talẽ virtutẽ extendere ad alia verba. Conſtituit autẽ Chriſtus Baptiſmum in illis peculiariter verbis, quæ magis ſunt in vſu in lingua, in qua fit Baptiſmus, ſcilicet pater, & filius, & ſpiritus ſanctus: nõ ergo certa eſt Caie. opinio Quare non dubito hac forma vtẽtem, mortaliter peccare: ſiquidẽ ſalutẽ baptizati periculo exponit. ¶ Sed an poſſet vnus miniſter plures ſimul baptizare? Pro hoc ſit. 8. con. Quãuis vnus miniſter poſſet plures ſimul baptizare in neceſſitatis articulo ſub hac forma, Ego vos baptizo in nomine patris. &c. quia ly vos tantũ valet ſicut te, & te: tñ non poſſunt plures miniſtri eundẽ puerũ baptizare. Non enim in forma dici poteſt, Nos te baptizamus, quia tãtũ valet, ſicut ego, & tu: & ſic variatur forma. Secus ſi eſſet epiſcopus, qui baptizaret, & diceret, Nos te baptizamus: & ſi quis baptizaret Regẽ, & loco ly te poneret, Vos, quia tunc compertiſſimũ, indubitatum q; eſt omnibus, verũ confici Baptiſmum. Similiter nõ eſſet Baptiſmus, ſi vnus verba proferret, & alter mitteret puerũ ſub aqua, vt ſi conuenirẽt duo ad eundẽ puerũ baptizandũ, quorũ vnus eſſet mutus, & alter carens manibus: quia tunc forma iſtius dicẽtis, Ego te baptizo, eſſet falſa. Si tñ ſimul, & ſemel dum baptizãt eundẽ puerũ, quia contendunt de aliqua prębenda, ita tamen ꝙ quilibet illorũ

singulariter

Dubium.

7. Con.

D. Tho.
Scotus.
Bonauẽ.
Ricard.
Gabriel.
Thomas de argẽ.
Marſy.

8. Con.

ſingulariter ſine dependentia ab altero ſumergit puerum cũ prolatione verborũ: verus eſt Baptiſmus, peccarent tamen non ſeruãdo ritum eccleſiæ, & eſſent puniendi de inordinato modo baptizãdi. Quæ omnia diffuſiſsimè dicit. D. Tho. 3. p. q. 67. ar. 6. Si tñ

Di. Tho. complexim dicũt duo, Baptizamus, itaq; ambarũ intentionũ vtraq; ab altera per ſe pendeat, quaſi per ſe vterq; adiutoriũ alterius expoſtulet: non verũ conferunt Baptiſmum, quia miniſtri in ſacramẽtis agunt volũtate Dei, qui cõſtituit vt [cũ baptiſma ſit vnum miniſterium] nõ diuidatur in plures, & non vt cauſæ naturales, in quibus quicquid vnus poteſt facere. poſſunt multi ſimul.

SEXTA DIFFICVLTAS.

Vtrùm in nomine Chriſti, ſcilicet dicendo, Ego te baptizo in nomine Chriſti, poſsit dari Baptiſmus.

AD hanc difficultatem, omiſſa opinione grauiſsimorum doctorũ, videlicet magiſtri ſen. in. 4. d. 3.

Hugo. Hug. de ſancto Victore li. 2. de ſacramentis. parte. 6. c. 3.

Adrian. Adriani. q. 2. de forma Baptiſmi, & Caie. in cõmen

Caieta. tariis in Thomam. q. 66. ar. 6. qui oẽs vnanimiter aſſerunt, ꝙ qui nũc vteretur illa forma, verũ conferret Baptiſmum,

Cõ. vni. omiſſa [inq̃] hac opinione: hac vnica concluſione reſpõdetur. Si quis prætermittat aliquã trinitatis perſonã in forma Baptiſmi, nõ conficiet ſacramentũ. Hæc concluſio præter hoc, ꝙ eſt. Di. Tho.

D. Tho loco citato & cõmunis doctorũ ſententia, habetur diffinita in cõ

ConFlo ci. Flo. vbi ponitur forma Baptiſmi data à Chriſto in nomine patris, & filii, & ſpũs ſancti, hr̃ etiã in. c. In ſynodo, & c. Multi, & c. Re vera, đ cõſe. d. 4. vbi dr̃, quòd baptizati in nomine Chriſti, ſunt ſine aliqua difficultate rebaptizandi: & ꝙ ſi quis vnam de trinitate perſonã in Baptiſmo non nominaret, illud baptiſma verum eſſe non poſſet. Nec valet gloſa Caietani, qui ait, Papam ibi intelligere, ſi quis trinitatẽ explicitè, vel implicitè nõ nominauerit, quia nõ ſufficit ꝑ vnã perſonã alias intelligere, nec ſufficit ꝙ trinitas in forma implicitè importetur. Nã forma debet eſſe ſenſibilis, q̃madmodũ reqritur ꝙ materia, cui talis forma applicatur ſit ſẽſibilis. Quo circa ſi apud aliquẽ ſanctorũ inueniatur Baptiſmũ in noĩe trinitatis ſufficere, intelligitur expreſsis tribus nominibus, vt benè ait

Marſy. Marſy. q. 3. ar. 4. Præterea, quia Xp̃s nõ totã trinitatẽ importat, nõ enim importat patrẽ, ſed dũtaxat vnctũ. Poſtremò patet, nam in baptiſmo, quo baptizatus fuit Chriſtus, tres ꝑſonę diſtinctę ſenſibiliter

ter apparuerunt, nempe pater in voce, filius in carne, & ſpũs ſãctus in colũba. Cõfirmatur vltimò ex vſu eccleſiæ. Ternanq; interrogatur ille, q baptizatur, ſcilicet an credat in patrẽ, & ã credat in IeſũXpũ, & ã credat ĩ ſpũm ſctũ: & poſtq̃ ad ſingula reſpõdet, Credo, baptizatur ĩ nomine patris, & filij, & ſpũs ſancti, ad deſignãdũ quòd ſicut diſtincta pſonarũ requiritur confeſsio in baptizato, ita earũdẽ exigitur expſsio in forma, reqritur ergo forma ſẽſibilis ſicut materia. Nec obſtat id, quod obiicitur ex illo, quod habetur in c. A quodã Iudęo. de conſe. d. 4. vbi dicitur ꝙ baptizati ĩ nomine Xpi, nõ ſũt rebaptizãdi. Pro cuius elucidatiõe annotare oportet canonẽ certiſsimũ, ſemperq; ob oculos habẽdũ, videlicet ꝙ aliud eſt loqui de his, ad quę directè ſũmus põtifex reſpõdet tanq̃ quę ſita, & cõſultata ab ipſo, & aliud de his, quę tanq̃ particularis doctor ſũmus põtifex admiſcet ĩter reſpõdẽdũ. Nã quod põtifex directè reſpõdet, eſt habẽdũ in magno pretio, & tanq̃ de fide tenendũ, de quo nulli licet vnq̃ dubitare: ſed alijs verbis, quę in deciſione q̃ſtionis admiſcet, nõ neceſſũ eſt nos eſſe aſtrictos tãq̃ determinationi fidei, quia illa nõ fuerũt propoſita in queſtione. Exẽpli gratia in c. Maiores. de baptiſmo, & eius effectu, & in clemẽ. vnica. de ſũma trinitate, & fide catho. dicitur, ꝙ in Baptiſmo infunditur gratia, & infũdũtur virtutes ſimul q̃tũ ad habitũ: attamẽ nõnulli doctores catholici circa infuſionẽ iſtorum habituum dubitant, & opinãtur nõ dari, ſaltẽ de virtutibus moralibus, neq; ob id damnari putamus: quia nõ cõtra põtificis determinatiõẽ, ſed cõtra hominis ſentẽtiã opinãtur, qui velut homo ibi, qđ ꝓbabile videbatur, dixit. In conc. nãq; Vienenſi propter paruulos ante vſũ rationis ſacro fonte intinctos, ſanxerũt vt probabilius: & nup in conc. Tridẽtino vt certius dicitur, q̃litates illas, q̃ ſunt gratia & virtutes baptizati, infũdi. Solũ. n. in illo c. Maiores. cõſultabatur põtifex ã p baptiſmũ tolleretur peccatũ originale, & an ꝓdeſſet paruulis ad ſalutẽ: qa qdã hęretici dicebãt ꝙ nõ, & cõtra illos fuit ibi appoſita ſummi pontificis determinatio, ꝙ nulli hoc dubitare, vel opinari liceat. Sic etiam in. c. A quodã Iudæo. noluit ſummus pontifex determinare de fide, ꝙ baptizati in nomine Chriſti, non eſsẽt rebaptizandi, quia de hoc non conſultabatur, ſed ſolùm determinauit de fide, ꝙ Baptiſmus collatus à quocũq; homine ſiue Pagano, ſiue Chriſtiano, dummodò intendat facere, quod eccleſia intendit, eſt verus baptiſmus, quia de hoc conſultabatur. Non obſtat etiam id, quod obiiciunt tenentes contrariam ſententiam

Cõ. Vẽi.

Con Tri.

tiam ꝙ apoſtoli baptizabant ſub illa forma in nomine Chriſti. Nã non oportet geſta omnia apoſtolorum ad noſtra referre tempora.

Di. Tho. Alia enim erãt tunc licita, quæ modò non ſunt, & cõuerſò. vt. D. Tho. dicit vbi ſuprà. Nam quemadmodum etiam ſi apoſtoli tunc verum confirmationis ſacramentum abſq; balſamo, & forma, qua nunc vtimur, per ſolam manus impoſitionem conferebant: tamen ſi modò quis ea vteretur: nihil faceret, quia iam ceſſauit ratio, ob quam illa forma vtebantur. Ita ſi in nomine Chriſti apoſtoli in primitiua eccleſia baptizabant: illud erat ex inſtinctu ſpiritus ſancti, peculiariq; diſpenſatione, ac reuelatione eius, qui virtutem ſuam non alligauit ſacramentis: quod manifeſtè apparet, ſiquidẽ Chriſtus præceperat baptizare, In nomine patris. &c. Contra inſtitutionem autem diuinã nemo, niſi ex diſpenſatione agere poteſt. Voluit nanq; Dñs cum apoſtolis diſpenſare, vt nomine Chriſti baptizarent, vt ſcilicet nomẽ ipſius Chriſti, quod tunc tẽporis erat odioſum Iudæis, & Gentilibus: honorabile, amabileq; redderetur ꝑ hoc, ꝙ ad eius inuocationem ſpiritus ſancti viſibiliter deſcendebat in Baptiſmo, vel forſitam quia non poterant apoſtoli facilè ꝑſuadere hominibus barbaris notitiam trinitatis. Nũc aũt, ceſſante

D. Tho. iam cauſa illius diſpenſationis, quia nomẽ Chriſti eſt omnibus amabile, ceſſauit etiã illa diſpẽſatio. Vnde dicit D. Tho. vbi ſuprà,

Duran. quẽ ſequũtur Durã. & Gabri. ꝙ qñ eſſet eadem cauſa, quæ fuit tẽ-

Gabriel. pore apoſtolorum, poſſet cõferri Baptiſmus in nomine Chriſti.

SEPTIMA DIFFICVLTAS

Vtrùm immerſio in aqua ſit de neceſsitate ſacramenti Baptiſmi.

Conclu. AD hãc difficultatẽ eſt con. Baptiſmus fieri põt per aſperſionẽ, immerſionẽ, vel effuſionẽ. Peccaret tñ qui nõ ſeruaret ritũ ſuæ eccleſiæ, ac diœceſis. Vñ vbi eſt cõſuetudo baptizãdi ꝑ immerſionẽ: nõ põt quis alio modo baptizare puerũ, niſi in vrgẽte neceſsitate. ſ. vel quia aq̃ eſt pauca, & ſic nõ põt fieri immerſio, vel ꝓpter debilitatẽ pueri: nã tũc ex ĩmerſione imminere poſſet periculũ mortis, vel ꝓpter debilitatẽ miniſtri, q nõ põt ſubſtẽtare baptizãdũ, vel ꝓpter magnã baptizãdorũ multitudinẽ. Aliq̃ enim iſtarũ neceſsitatũ cõcurrẽte, ſatis eſſet baptizare ꝑ aſꝑſionẽ. Et nota ꝙ ſi quis aſꝑga-

Notabil. tur aq̃ attingẽte ipam carnẽ tãta. ſ. aq̃, q̃ ſufficit vt hõ dicatur ablui: verè baptizatur, qa baptizo in diffinitiõe ſignificat, tingere, mergere, & aſꝑgere. nõ. n. ĩ diffinitiõe ablutio ſumitur ſtrictè, ſed largo mõ

pro

pro aſperſione, vel tinctione. Imo ſi tantùm capilli capitis aqua ꝑfundantur, crediderim eſſe Baptiſmum, quia capilli ſuo modo partes ſunt capitis. Ita enim habet magiſter Soto in.3.d.ſui.4.q.vni, ca.ar.7. Dicit tñ, Quòd non eſt condemnãdus ſcrupuloſus homo qui ſub cõditione huiuſmodi baptizatũ rebaptizaret. Quãdo verò aqua, vel effuſa, vel aſperſa, nullam partem corporis tangit, neq; capillos, ſed duntaxat veſtes, & ſi nõ deſint, qui affirment eſſe Baptiſmum: exiſtimo tamen vt tutiùs, non eſſe Baptiſmum. Nam expræſſè. D. Tho. in 3.p.q.68.ar.11. dicit, ꝙ de neceſsitate baptiſmi eſt, quòd corpus baptizandi aliquo modo aqua abluatur. Quãdo autem ſolùm veſtes tangit, verè ille non abluitur, quare forma abſq; dubio videtur eſſe falſa, ac ex conſeq̃nti non eſſe baptiſmũ. Soto. D. Tho.

¶ Secunda concluſio. Baptiſmus fieri poteſt per trinam immerſionem in aqua, & per vnam tantùm, ſecundùm conſuetudinem vniuſcuiuſq; eccleſiæ. Nota tamen quòd in locis vbi eſt conſuetudo baptizandi per immerſionem trinam, ſi ante ſecundam, vel tertiã immerſionem puer moriatur dicta iam & finita forma Baptiſmi: verè baptizatus eſt talis puer, niſi baptizans, per trinam immerſionẽ intenderet baptizare, tunc nanq; non eſſet Baptiſmus, quia defficit miniſtri intẽtio. Et patet quòd niſi habeat hãc intentionẽ, vna immerſio ſufficit. Nam ſepultura Chriſti vna immerſione, aſperſione, vel effuſione quodammodò ſignificatur. Et certum eſt quòd ſi vna die tantum fuiſſet mortuus, ſatis eſſet ad noſtram ſalutem. Triduum nanq; ſolùm fuit neceſſarium ad oſtendendam veritatem mortis. Hæc ſententia eſt domini Caietani in cõmentariis.3.p.q.66.ar.8.ad.3. Et probatur ratione. Quia eccleſia intendit tres immerſiones, non tanq; ex neceſsitate ſacramenti, ſed tanq̃; quandam cæremoniam illius eccleſiæ, vbi eſt talis conſuetudo. 2. Con. Caieta.

¶ Nota etiam, quòd in patria, vbi eſt conſuetudo baptizandi per trinam immerſionem: non eſt dicenda forma ter, ſed ſemel in omnibus tribus immerſionibus: nam aliàs rebaptizaret quantum in ipſo eſſet. Vnde immerſiones illæ debẽt citò perfici, & forma aliquantulum moroſè proferri, vt omnia ſimul fiant moraliter. Notabil.

¶ Tertia concluſio. Quantuncũq; aliquis indubitanter ſciret puerum eſſe moriturum, ſi tamen per immerſionem in aquam citiùs credat, quòd moreretur: nullo modo debet illũ immergere, imo etiam ſi aliter illum baptizare non poſſet, niſi in puteum mittẽdo, quia non eſt aqua alia in loco illo, non liceret illum mittere in puteum, neq; ſi mitteret, Baptiſmus eſſet. Hæc con. eſt communis 3. Con.

Scotus. omnium doctorũ. Eam enim tenet Scotus in.4.d.5.p.3.& Silueſ.
Silueſ. verbo, Baptiſmus.4 §.10. Et Marſylius .q.4. Et ratione compro
Marſy. batur. Quoniã Baptiſmus eſt ablutio: at verò immerſio illa in caſu
poſito, potiùs ſuffocatiua q̃; immerſiua eſſet, & ſalus ſpiritualis in
tali caſu neutiq̃; præferenda eſt ſaluti corporali. Quia occidere de
ſe eſt intrinſecùs malum & prohibitum. Vnde propter nullũ finẽ
Paulus. licitum eſſe poteſt: cùm [teſte Paulo] non ſint facienda mala, vt in
de veniant bona. Eſſet tamen baptizandus puer, qui ſic periclita-
tur per aſperſionem: ſi adſit aqua ad illum aſpergendum. Timen-
dum nanq; non eſt, ꝙ ex aſperſione mors acceleretur: cùm aſper-
ſio de ſe non mortifera, nec ſuffocatiua ſit.

4. Con. ¶ Quarta conclu. Licet non ſit de neceſsitate ſacramenti caput
baptizandi aſpergendum: tamen quando commodè miniſter po-
teſt immergere, vel aſpergere caput pueri: illud obſeruare debet,
quia eſt pars principalis, vbi vigent ſenſus interiores, & exterio-
res. Vnde ſi extra neceſsitatis articulum baptizaret aliam partẽ ſo
lam, relicto capite, graue peccatum committeret, & forſitan mor
tale, quia contra communem eccleſiæ conſuetudinem in re graui
Notabil. ageret. ¶ Notandum eſt ꝙ niſi periculum mortis immineat, tota
natiuitas, ſeu egreſsio pueri ex vtero eſt expectanda. Illo tamen
imminenti, ſi caput prodierit, in quo omnes vigent ſenſus, tutò fi
eri poteſt Baptiſmus: ſi aſpergatur aqua cum debita forma. Et na-
tus poſtea non eſt ampliùs baptizandus. Si verò manum, vel pe-
dem priùs emiſerit: aſpergatur illa pars aqua cũ verbis Baptiſmi,
& ſic Deo cõmendetur. Si tamen egreſſus ex vtero, vixerit: eſſet
iterum baptizandus, ſub conditione tamen, Si eſt Baptizatus &c.
Et ſi non eſt baptizatus &c Ratio eſt quia talis communiter à do
ctoribus nõ reputatur baptizatus. Et hæc ſententia eſt D. Tho. in.
D. Tho, 3.p.q 68.ar.11.ad quartum.

OCTAVA DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſint plura Baptiſmata.

1. Con. AD hanc difficultatẽ eſt con.1. Tria Baptiſmata con
uenienter ponuntur, ſcilicet flaminis, ſanguinis, &
D. Tho. aq̃. Hãc concluſionẽ tenẽt oẽs doctores in diſcrimi
natim D. Tho.3.p.q 66.ar.11. & Gloſa ſuper epiſto
lã ad Hebræ. Et martyrium dicitur Baptiſmus ſan

guinis

guinis ab effectu effuſiõis eius. Motus verò cordis appellatur Baptiſmus flaminis à cauſa, quia flamine ſpiritus ſancti iſpiratur. Sed Baptiſmus aquę à ſua materia ſumit nomen fluminis. Duo prima, baptiſmata dicuntur: quoniã Baptiſmi aquæ vices ſupplẽt, vt ſunt cõuerſio in Deum in habentibus vſum rationis, vbi includitur Baptiſmi votũ, vel formaliter, vel virtualiter, ac martyriũ. Breuiter. Omnis actus, qui originalis peccati eſt remiſsiuus, atq; adeò qui Baptiſmi votum formaliter, aut virtualiter includit: baptiſmatis appellationem meretur. Et quidẽ de Baptiſmo flaminis habetur apud. D. Augu. li. 4. de Baptiſmo paruulorũ, cuius verba habentur. 15. q. 1. c. Firmiſsimè, & ibi Gloſa. Et actuũ. 1. Vos aũt baptizabimini non poſt multos hos dies ſpiritu ſancto. De Baptiſmo ſanguinis habetur Marci. 10. Poteſtis baptizari [inquit Dominus] baptiſmo, quo ego debeo baptizari? Et iterum, Baptiſmo meo baptizabimini. *Auguſti.* *Actuũ. 1* *Mar. 10*

¶ Secunda conclu. Non quæcunq; conuerſio in Deum, quę ſufficiens eſt ad gratiæ infuſionẽ, vocatur Baptiſmus flaminis, ſed ſolùm illa conuerſio, & pœnitentia, quæ habet annexum propoſitum Baptiſmum aquæ ſuſcipiendi, quando ad fuerit facultas. Ita ꝙ q̃n do aliqua actio dat ſanctificationẽ homini, quã per Baptiſmum aquæ ſuſciperet: diciturBaptiſmus flaminis ſicut actio, qua adultus vult baptizari, aqua defficiente. Quia voluntas Baptiſmi pro eius facto reputatur. Tenetur tamen poſtmodùm, opportunitate data, ipſum ſuſcipere. Quo fit vt ſi quis, cùm primùm peruenit ad vſum rationis, in Deum ſe conuertat, nihil ſciẽs de fide, aut d̃ Baptiſmo, gratiam conſequeretur. Sed non eſſet Baptiſmus Baptiſmo flaminis, ſi nondum habuerat propoſitum Baptizatus aquæ ſuſcipiendi formaliter, vel virtualiter: diceretur tamen pœnitentia. Et idẽ dicendum eſt de martyrio, quando non præceſsit annexum propoſitum ſuſcipiendi aquæ Baptiſmum. Nam tunc diceretur martyrium: non tamen Baptiſmus ſanguinis. Tenet hanc ſententiam D. Tho. & adducit ad hoc probandũ. Augu. 4 li. de Baptiſmo paruulorũ. Probat etiã hanc ſententiã pulcherrimè Thomas vualden. li. de ſacramẽtis. c. 103. & 104. & 105. Et ratione probatur. Quia non poteſt patere additus ad regnũ cœlorũ, niſi per Baptiſmũ aq̃ in re, vel in voto, vt ex domini ſentẽtia Ioã. 3. Niſi quis renatus fuerit. &c. cõſtat. Vnde hæc duo baptiſmata quoddãmodò agũt in virtute aquæ Baptiſmi. Quo fit vt in ſanctificatis in vtero, & in innocentibus occiſis pro Chriſto nullus fuerit Baptiſmus. *2. Concl.* *D. Tho.* *Auguſti.* *Thomas vuald.* *Ioannis. 3*

Notabil. ¶ Notandum eſt, quòd martyrium non eſt ſacramẽtum. Hæc ſen-
Duran, tentia eſt cõmunis. Eam tenet Duran. in 4. d. 4. q. vltima. Et Pe-
Palude. trus à Palu. q. 3. & Gabriel. q. 2. Adrianus. q. vltima de Baptiſmo
Gabriel. ad tertium. Et ratione probatur. Quia licet per illud detur pueris
Adria. gratia ſine ipſorum merito, illud tamen fit quia Deus ſupplet defe-
ctum puerorum, libero arbitrio, ac vſu rationis carentium advotũ
emittendum. Voluit enim Deus illorum martyrium acceptare ex
peculiari priuilegio ad originalis peccati remiſsionem. Vnde nõ
confert gratiam ex opere operato, ſicut nec Baptiſmus flaminis.
Non enim datur maior gratia adultis per actum exterioris marty-
rii: quàm per actum interiorem meretur, licet per illud conſequa-
tur præmium quodam accidentale. At verò ſacramẽta gradum ali-
quem gratiæ adultis conferunt præter ipſorum meritum, ex opere
operato. Prȩterea qa martyriũ non habet facere de attrito cõtritũ,
vt ſacramẽta faciũt, nec materia, & forma ſunt in martyrio neceſ-
ſariæ, ſicut in ſacramentis. Conſtat igitur iam ex dictis martyrium
non eſſe ſacramentum. Hinc ſequitur, quòd martyrium pro Chri-
to ſuſceptum ſine charitate non confert gratiam. Vnde ſi quis attri-
tus tantùm pateretur pro Chriſto, abſq; propoſito ſuſcipiendi Ba-
D. Tho. ptiſmum, & moriendi pro Chriſto: non ſuſciperet gratiam, vt ex-
Thomas preſſè tenet. D. Tho. q. 66. a. 12. ad ſecũdum. Et idem tenet Tho.
vuald. Vualden. vbi ſupra.

Notabil. ¶ Annotare hic etiã oportet, quòd ſolus Baptiſmus fluminis eſt
in præcepto euãgelico in remiſsionem originalis labis, Niſi quis
renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu ſancto. &c. Martyrium autem nõ
eſt ſimpliciter in præcepto, niſi tantùm in caſu neceſsitatis ad fi-
dem defendendã. Et tunc patiẽdo pro Chriſto valet, ac ſufficit ad
culpæ & pœnæ plenariam remiſsionem, dummodo non renuerit
martyr baptizari, cùm facultas Baptiſmi aquæ ſuſcipiendi occur-
rerit quia aliàs non haberet rectam fidem, nec illi prodeſſet marty-
rium. Ex omnibus prȩhabitis liquidò colligitur, Baptiſmum flami-
nis præſtantiorem, perfectioreq; eſſe aquæ Baptiſmo: eo quòd il-
lum in voto, ac deſyderio includit. Nec obſtat quòd Baptiſmus a-
quæ ſemper remittit culpam, & totam pœnam: Baptiſmus verò fla-
minis ſæpe relĩquit aliquid pœnæ, quia ſatis eſt, quòd ſuapte natu-
ra habet remittere totam pœnam, ſi completam habeat intẽſionẽ:
ſed quia ab illa nonnunq; deficit, non ſemper totam remittit. Col-
ligitur rurſus, Baptiſmum ſanguinis excellẽtiſsimum omniũ eſſe
Baptiſmatum, ſiquidem alia duo Baptiſmata in ſe claudit. & ob id
longè

longè copioſiùs confertur gratia per martyrium, quàm per aquę vel flaminis baptiſmum.

IX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm baptiſmus iterari poſsit.

PRo hac difficultate eſt.1.Con.negatiua.Hęc con.eſt omnium doctorum concors ſententia.Illã enim tenet D. Tho.3.p.q.66.ar.9. & probatur ex Paulo ad Ephę.4. Vna fides, vnum baptiſma, & ad Eph.6. Im poſsibile eſt eos, qui ſemel illuminati ſunt: rurſus renouari ad pœnitẽtiam. Licet enim hunc locum quidam hęretici de pœnitẽtia intelligãt:nihilominùs D. Auguſtinus aduerſus eos ſcribens in li. de vera & falſa pœnitentia.c 3. intelligendũ eſſe de baptiſmo neceſſariò iudicat, & Damaſcenus li.4.c.1.ita hunc locum intelligit, & eſt determinatum ab eccleſia in.c.Rebaptizare de conſe.d 4. Dicitur enim illic, Rebaptizare hęreticũ hominẽ, qui hęc ſanctificationis ſigna perceperit: omnino peccatum eſt. rebaptizare autem catholicum immaniſsimum ſcelus eſt, & habetur etiam.1.q.1.c.1. Rationibus quoq; comprobatur ex di. Tho. loco allegato de ſumptis. Prima. quia Baptiſmus eſt quędam natiuitas & regeneratio, at verò homo in vita corporali denuò minimè naſci poteſt, ſed ſemel duntaxat, ergo neq; in vita ſpirituali. Secunda. Baptiſmus[vt diximus]imprimit characterem indelebilem, igitur non eſt iterabilis. Tertia. quia Baptiſmus à Chriſto redemptore noſtro ad delendũ originale peccatum datus eſt: at originale ſemel dimiſſum iterum redire non poteſt, Baptiſmus igitur iterari non poteſt. Poſtrema ratio eſt, quia per Baptiſmum cõmorimur conſepelimurq; [vt ait Paulus] Chriſto, Chriſtus autem ſemel duntaxat mortuus eſt: nõ ergo Baptiſmũ iterare licet.

1.Concl. D. Tho. Ephę.4. Ephę.6. D. Aug. Damaſ. D. Tho.

¶Secunda con. Qui ſcienter, ac voluntariè rebaptizaret: irregularis maneret. Hęc cõ. in c. Ex literarum tenore. extrà de apoſtatis habetur. Secus tamen eſſet quando ex ignorantia inuincibili rebaptizans, & rebaptizatus, ſi ſit adultus illud fecerint: quia tunc irregularitatem neutiquã incurrerent, vt communis omniũ theologorum conſenſus habet. Ex hac concluſione manifeſtè infertur eſſe immane ſacrilegium puerum iterum baptizare, etiã ſubcõditione ſolèniter in eccleſia, ſi conſtet domi baptizatum fuiſſe.

2. Con.

D Neq;

Neq; vllo pacto à cenſura irregularitatis ſacerdotes hmõi excuſa tur[vt dictum eſt] & quando quis ſcienter abſq; ignorantia inuincibili rebaptizatur, vel rebaptizat. Vnde re vera, niſi per Pa-
Silueſter pam, cum illo diſpenſari non poteſt: vt benè Silueſter annotat verbo Baptiſmus 5.§.3.

Notab. ¶ Nota ꝙ qui habet curam populi vt Curio, debet diligentiam non mediocrem adhibere in inquirendo, an baptizatus fuerit puer annon: & ſiquidem conſtet ꝙ fuit baptizatus nullatenùs eſt rebaptizandus. Si verò oppoſitũ conſtiterit: ſimpliciter & abſq; vlla conditione baptizandus eſt. Si autem ſit dubiũ: verè determinat eccleſia in.c.2. de baptiſmo, quòd baptizetur ſub conditione ſub his verbis, Si baptizatus es, non te rebaptizo: ſed ſi nõdum es baptizatus, ego te baptizo.&c.

De miniſtro baptiſmi.

X. DIFFICVLTAS.

Vtrùm Baptiſmi miniſter ſit aliqua certa perſona.

Con. HVic difficultati per aliquot concluſiones reſpondetur, & earũ prima ſit. In vrgẽte neceſsitate ac imminenti mortis periculo quicunq; homo ſiue ſit clericus ſiue laicus, vir vel fœmina, etiãſi ſit infidelis, Iudæus, aut Paganus, imo etiam proprius parens, abſq; hoc quòd priuetur iure petẽdi à propria vxore debitum: miniſter huius ſacramenti eſſe poteſt non ſolenniter, & verũ ſacramentũ baptiſmi conferre: dummodò formã, & materiã ab eccleſia inſtitutã obſeruet, & facere quod facit eccleſia, intendat. Et quidem de laico viro habetur. 93.d.c Diacones, & de conſe.d. 4.canone. conſtat. De fœmina verò habetur in cano. Super quibus.30.q.3.&. in cano. Mulier, de conſe.d.4. ac deniq; in cõc.
Cõ. Car 4. Carthaginẽſi.ca.100. De infideli, Iudæo, vel Pagano determinatur in cano. A quodam Iudæo. de conſe.d.4. & in cano. Firmiter. de ſumma trinitate, & fide catho. & in conc. Flo. vbi dicitur
Cõ. Flo. quòd à quocunq;, neceſsitate cogẽte, poteſt Baptiſmus cõferri. Et ratione probatur: nam ad Dei miſericordiam, qui vult omnes homines ſaluos fieri, ſpectat vt in his quæ ſunt de ſalutis neceſsitate, homo facilè remedium inuenire poſsit. At verò inter omnia ſacramenta Baptiſmus eſt maximæ neceſsitatis: nam quantũs pœnitentiæ ſacramentũ ſit ad ſalutem peccatorũ neceſſarium: supple-

ri

ri tamen poteſt per contritionem, miniſtro defficiente. Effectus verò baptiſmi integer ſecundũ quòd in ſe claudit characterem [de potentia ordinaria loquendo] per nihil aliud ſuppleri poteſt. Quo fit, vt pueri ſanctificati in matris vtero, licèt cõſequantur gratiã à peccato originali mundãtẽ: non tamẽ ex hoc characterẽ conſequuntur, quo Xp̃o cõfigurẽtur. Et idcirco ſi aliquis nunc in vtero materno ſanctificaretur: neceſſũ eſſet ꝙ poſtq̃ ex vtero egreſſus eſſet, baptizaretur, vt per ſuſceptionem characteris alijs Xp̃i membris cõformaretur.

¶ Sciẽdũ tamẽ eſt circa hãc cõcluſionẽ, intelligẽdũ eſſe ſeruato ordine quodã, nẽpe ꝙ p̃ſente ſacerdote, nõ baptizet laicus, neq; præſente maſculo, baptizet fœmina, neq; fideli præſẽte, baptizet infidelis. Nã hũc ordinẽ nõ ſeruantes: quãuis ſacramẽtũ cõferãt, peccãt: niſi maior in dignitate neſciat formam aut ſit præciſus ab eccleſia. Nã præſẽte ſacerdote excommunicato, & nõ tollerato ab ipſa eccleſia, vel hæretico, vel ſuſpenſo, melius eſt vt baptizet laicus. Ita tenet Silueſter verbo Baptiſmus. 3. §. 1. *Silueſ.*

¶ Secunda cõcluſio. Extra caſum neceſsitatis vrgentis nulli niſi tãtũ ſacerdoti baptizare licet, qui in p̃ſentia epiſcopi baptizare põt eò ꝙ ſibi ex officio incũbit ſolẽniter baptizare. Hæc concluſio eſt omniũ doctorũ ſentẽtia calculo approbata. Eã enim tenet. D. Tho. 3. p. q. 76. & Silueſter verbo baptiſmus. 3. §. 1. Et Caie. in cõmẽtariis ſuper articulũ. 4. & 5, q. prædictæ. D. Tho. & patet: nam hoc eſt propriũ officiũ ſacerdotis, vt in conc Flo. habetur. ¶ Sed dubiũ eſt, q̃d pc̃tũ cõmitteret nõ ſacerdos, q extra hãc neceſsitatẽ baptizaret? Ad quod licèt Caieta. vbi ſuprà teneat ꝙ non ſacerdos q̃ndo abſq; cõtẽptu & ſolẽnitate baptizat extra neceſsitatẽ: nõ peccat mortaliter: crediderim tñ ego ꝙ tã q baptizat, quã qui baptizatur ſi ſit adultus, & pater etiam conſentiens ꝙ eius filius baptizetur à non ſacerdote extra neceſsitatem in domo ſine cęremonijs: mortaliter peccant, niſi ignorantia inuincibili excuſentur, exiſtimantes quòd illud licet. Hæc ſententia pręter hoc, ꝙ eſt Ricardi in. 4 d. 5. q. 4. ar. 1. & Scoti diſ. 6. q. 1. & Palu. q. 1. ar. 2. in eadem diſ. & abſolutiſsimi theologi magiſtri Cano, probatur efficaci ratione. Quia tunc non ſacerdos alienum officium vſurpat, quod audaciſsimum eſt. Præterea probatur: quia imponitur grauis pœna in iure non ſacerdoti, in non imminenti. Articulo neceſsitatis baptizãti. Habetur enim extrà de clerico non ordinato ca. 1. quòd ſi ſit vir miniſter ille, efficitur irregularis [in

2. Con. *D. Tho* *Silueſ.* *Caieta.* *Con. Fl.* *Dubium.* *Ricar* *Scot.* *Palude.* *Cano.*

quit enim tex] ꝙ ſi quis non ordinatus baptizauerit propter teme ritatem, ab eccleſia reijciatur, & nunq̃; ordinetur. Hęc autem pœna pro mortali, & non pro veniali infligi ſolet. Nota tñ ꝙ ſi laicus extra neceſsitatem ſic baptizaret, ſacramẽtũ tenet: neq; eſt iteran-
Notab. dum, licet peccet [vt dictum eſt].

¶ Tertia concluſio. Et ſi in iure diuino ſtando cuilibet ſacerdo-
3. Conc. ti ex officio, etiam non imminẽti neceſsitatis articulo, liceat baptizare vt cõ. Flo. dicere videtur: tamẽ eccleſia iuſtè, ſanctèq; inſtituit, quòd ſoli parocho animarum curam habenti, liceat ſolẽni-
Con. Flo ter baptizare. Hęc cõcluſio habetur in c. Interdicimus. 16. q. 1. & c. Adijcimus. Et ratione patet. Quia ſacramẽta à ſuis presbyteris parochialibus ſunt recipiẽda, nõ tamẽ efficitur irregularis ſacerdos ſimplex oppoſitũ faciens, ſiquidẽ nõ habetur expſſũ in iure.

¶ Et nota ꝙ ex licẽtia curati, aut ex priuilegio ſuperioris, vel ex licentia epiſcopi, non tantùm ſimplici ſacerdoti: verùm etiam dia-
Notabi. cono licet baptizare ſolẽniter, vt eſt videre in c. Diaconus. de cõſe. d. 4 & c. Adijcimus. Et hęc licẽtia poſſet nũc cõmitti diaconibus, vbi raritas eſſet ſacerdotũ, ſicut in primitiua eccleſia erat.

¶ Quòd liceat recipere hoc ſacramentum à malis miniſtris tolleratis ab eccleſia, & quam intentionem miniſter habere debeat: iam tractauimus de ſacramentis in genere.

XI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm requiratur in baptiſmo aliquis leuans puerum de ſacro fonte.

AD hanc difficultatem breuiter reſpõdetur, quòd nõ requiritur in Baptiſmo de neceſsitate ſacramenti ꝙ ſit aliquis leuans [ideſt] patrinus: ſed ex celeberrimo eccleſiæ more iureq; pontificio, vt patet in. cap. Non plures. &. ca. Vos. de conſecratione. d. 4. quia paruuli de nouo venientes ad fidem, inſtitutore indigẽt in ſpiritualibus, ad quod ipſi patrini tenerẽtur q̃ndo puer aliũ inſtitutorẽ nõ haberet. Nũc autẽ ex quo habẽt parẽtes catholicos, & viſitãt eccleſias, ibi potiùs doceantur, & ſic patrini excuſantur.

Notab. ¶ Notandum eſt hîc ꝙ quanuis non baptizatus poſsit baptizare
Con. Ma [vt dictũ eſt] nõ tamẽ leuare baptizatum, vt declaratũ fuit in cõ. Magũ. Et ratio hoc ſuadet. Nam perſona puerum leuans, non eſt neceſſaria: ſicut baptizans.

¶ Notandum

¶Notandum eſt,quod qui vult eſſe verus patrinus:nõ ſolùm debet reſpondere verba ſolita:ſed etiam tangere puerum. Imo reſponſio non eſt de neceſsitate ſeu eſſencia compaternitatis ſpiritualis:ſed tentio, ſeu leuatio. Quo fit vt neq; ille, qui defert intẽplum infantulum,neq; mulier quę illum à ſuſceptore recipit, vt pãnis inuoluat,neq; ullus eorum,qui concomitantur,affinitatem contrahit. Similiter neq; ille qui cathecuminum teneret ſuper fõtem ante baptiſmum,niſi poſtea Baptizatum ſuſciperet,aut eũ dũ aſpergeretur,teneret:affinitatem cõtraheret,quia non eſſet ſuſceptor. Ex quibus rurſus infertur quod cùm in neceſsitate fit baptiſmus priuatim,illic cõtrahitur affinitas:non autem poſtmodùm in catechiſmo,qui fit in eccleſia. Non tamen per hoc negare volo,ꝙ contrahatur compaternitas in catechiſmo impediens matrimonium contrahendum,ſed non dirimens contractum. Neq; ſi pater vel mater Baptizaret in tali neceſsitate impeditur à petitione debiti ab altero coniuge[vt dictum eſt] Quę cognatio contrahitur inter ſuſcipientem & ſuſceptum,vt videbimus in materia de matrimonio. Notabil.

XII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm omnes teneantur ad Baptiſmi ſuſceptionem.

HVic difficultati vnica hac cõ.reſpõdetur.ſ.poſt Chriſti paſsionem omnes homines tenentur ex Dei pręcepto Baptiſmum ſuſcipere. Hęc con.habetur diffinita in c. Maiores. extrà de Baptiſmo, & eius effectu, & in con.c.Flo. ſub Euge. 4. Probatur etiam ex ſacris literis. Inprimis ex illo Ioã.3. Niſi quis renatus fuerit &c & Matthei. vlti. & Marci vlti. Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos &c. Eſt etiam ſentẽtia omniũ doctorum. Bernardus namq; in epiſtola.77.ad Hugonem de ſancto Victore inquit, non ſolùm pręceptum eſſe de Baptiſmo, verùm etiam pręceptorum pręcipuum,& Aug.li.1.de Baptiſmo paruulorum. c. 18. tenet idem.& confirmatur ratione hęc noſtra con. Nam certum,& indubitantum eſt,ꝙ tenentur eſſe membra eccleſię,vt ex.c.Firmiter,conſtat. Habetur nanq; illic,vnam eſſe matrem eccleſiam extra quam nullum poſſe ſaluari:per baptiſmum autem membra eccleſiæ efficimur,vt ex di.Tho.q.68.ar.1.in corpore, & ad.3.ar.q patet. Baptiſmus igitur cadit ſub pręcepto. Vnde concludimus

Cõ.vni. *Con.Flo* *Ioan.3.* *Mat.vl.* *Marci.* *Bernar.* *Auguſ.* *D.Tho.*

adeò Baptiſmum ſub pręcepto vniuerſos mortales obligante cadere, vt ſit planè catholica veritas,& eius contraria aſſertio hęreſis.

XIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm Baptiſmus ſit medium neceſſarium ad ſalutem adultorum.

PRo huius difficultatis declaratione annotandum eſt,quod ſalus quandoq; pro ſalute,quam iuſti habēt in hac vita,accipitur,quę quidem in eſſendo in gratia conſiſtit,quandoq; verò accipitur pro ſalute vitę ęternę,quam beati poſsident in patria.

¶ Annotandum eſt ſecundò quòd ſacramentum Baptiſmi bifariam alicui deeſſe poteſt. Vno modo in re & in voto,quod cōtingit in illis,qui nec Baptizantur,nec Baptiſmi deſiderium habent.
Notabi. Alio modo in re,ſed nō in voto & deſiderio. His ſic pręmiſsis ſit.
1.con. Ante habitam notitiam Baptiſmi,nec in re nec in voto ex-
1. *Con.* plicito Baptiſmus eſt medium neceſſarium ad ſalutē, quam iuſti
obtinēt in hac vita habendam. Legimus nanq, actuum. 10. Cor-
nelium nondum notitiam Baptiſmi habentem, virum religioſum
timentemq; Deum fuiſſe. Timere autē Deum, religioſumq; eſſe
Actu. 10 ſine gratia neminē poſſe eſſe,nemo eſt qui ambigat. Igitur ante
Baptiſmi notitiam poteſt quis ſine ipſo Baptiſmo ſalutem conſe-
qui. Pręterea:in quocūmq; momento quilibet poteſt ſe conuerte
re in Deum,& exire à peccatis, ſine Baptiſmo igitur in re & in
voto explicito ſuſcepto,ſalutem hanc conſequi poterit quandiu
caret Baptiſmi notitia. Signater dixi in concluſione,In voto expli
cito:nam votum implicitum requiritur,vt dicere videtur D.Tho
D *iTho.* 3.p.q.69 ar.4. Ille nāq; iam paratus eſt Deo & eccleſię obedire.

¶ Secunda concluſio. Baptiſmus in re adultis,& habentibus Baptiſmi notitiam nō neceſſarius eſt ad ſalutem,ſed ſat eſt eis pro-
2. *Conc.* poſitum habere illum ſuſcipiendi.

¶ Tertia concluſio. Poſt notitiam Baptiſmi habitam, Baptiſma
in re vel in voto explicito medium neceſſarium eſſe adultis ad ſa
lutem notiſsimū eſt;ſiue loquamur de ſalute quę in hac vita per
3. *Con.* gratiam,ſiue de illa quę per gloriam in patria habetur. Hęc con.

eſt

eſt expreſſè D.Aug.li.1.contra Donaſtis.c.8.& contra Greſconi um grammaticum c.13. quem adducit Tho.Vualden.li.de ſacramentis.c.97. Qui quidē dicit ꝙ neq; mors pro Chriſto, neq; cōtritio ſufficiunt ſine Baptiſmo in re vel in voto ad regnū cœlorum aperiendū. Quā obrem Dn̄s Cornelium miſit ad Petrū, vt ab eo baptizaretur poſt habitam notitiā Baptiſmi, dicens, Accerſe Simonē.&c.hic dicet tibi quid te oporteat facere,& hac eadē ratione Dn̄s dicit, Qui crediderit,& baptizatus fuerit: ſaluus erit, qui verò non crediderit [ideſt] cui ad minus ſuſcipiēdi Baptiſmū deſideriū non fuerit.condēnabitur. Concludimus igitur neminem ſine Baptiſmo in re vel in voto ſaluari poſſe poſt notitiam & promulgationem Euangelii, nec etiam martyres. Qua propter etiam apoſtoli Baptiſmum receperunt vt ex D.Tho. conſtat vbi ſuprà. Hæ concluſiones, ſcilicet.2 &.3.ponuntur ad literā in ſynodo Tridē. ſeſsione .6.c.4.vbi ſub diſiunctione decernitur poſt promulgatum euangelium poſſe quē q; per ſacramētum Baptiſmi in re vel in voto ſaluū fieri. Nec tātùm apoſtolos Baptiſmum Chriſti ſuſcepiſſe tenendū eſt: verùm etiam rationi multò cōſonātius eſt & ita piè tenendū, ꝙ Ioannes Baptiſta fuerit eodem Baptiſmo baptizatus. Cùm enim erga Chriſti baptiſma tam officioſum ſeſe Ioannes præſtiterit: non veroſi mile videtur, vt ſine illo ſacramento mori ſe ſineret, quo fieret Chriſtianus. Imò & beatam virginem, & ſi non vt gratiā primā reciperet, quia ab inſtāti conceptionis illā habuit, vt tn̄ charactere baptiſmali & Chriſtiano inſigniretur, quo fieret mēbrum eccleſię: credendū eſt fuiſſe baptizatā. Et hæc ſententia videtur cōſtare quantū ad Ioānem ex tex. euangelico in illo Xp̄i reſpōſo, Sine mō, qđ Ioāni dedit, dicenti, Ego à te debeo baptizari.&c. Quaſi diceret, Sine me priùs hoc abs te officiū recipere,& ego tibi illico id ipſum repēdā. ¶ Sed dubitatur quid erit de illis, ad quos nondū peruenit euangelii notitia, ſeruātibus legē naturalē? Reſpōdetur ꝙ quantūcunq; ſeruent legē naturalē, non ſaluabūtur ſine hoc ſacramento in voto ſeu deſiderio. Tn̄ ſi ipſi fecerint quod in ſe eſt, ita quòd nihil contra legem naturalem agant: Deus mittet ad eos illuminandum prædicatores, ſcilicet angelum vel hominem, vt de Cornelio habetur actuum decimo, & de Eunucho.actorum octauo. Nunquàm enim Deus deficit in neceſſariis. Hîc ſolent diſputare doctores, quæ fides ſit requiſita & ſufficiat ad ſalutē: cui dubitationi duabus cōcluſionibus plenè poſſe ſatiſfieri exiſtimo, quarū prima ſit. In lege naturę & Moſayca āte legis

Margin notes: D. Aug. — Th. Vual — D. Tho. — ſyn. Tri. — Dubium — Actu. 10 — Acto. 8. — 1. Con.

euãgelicæ diuulgationẽ fides implicita Chriſti ſufficiebat. Hãc
Mag.ſẽ. con.habet magiſter ſen.in.3. d.25. & ibidem omnis theologorũ
Di.Aug. ſententia. Eam enim tenet D.Aug.li.19.contra Fauſtum.c.14.&
nunc etiam habet verum hęc con.nempe ꝙ ſufficit fides implici-
D.Tho. ta ad obtinendam gratiam iuſtificantem. Ait nanq; D.Tho.22.q
10.ar.4.ad.3.Cornelium iuſtificatum fuiſſe per hanc fidem impli
citam. Nam dicit ꝙ Cornelius non erat infidelis:alioquin eius o-
peratio accepta nõ fuiſſet Deo,cui ſine fide nullus placere poteſt.
Vnde dicit ꝙ habebat fidem implicitam,nõdum manifeſtata euã-
gelij veritate. Item quia nullus poteſt habere fidem explicitã ſine
prędicãte:& tamen Cornelius & alij ſimiles conſequuti ſunt gra
tiam ac virtutes. Conſtat ergo liquidò fidem implicitam ſuffice-
re ad ſalutem ante diuulgationem euangelij.

2.Con. ¶Secunda concluſio. Poſt euangelij autem promulgationem fi-
des Chriſti explicita eſt ad ſalutem cuiuſcunq; hominis neceſſa-
ria. Itaq; tam minores quàm maiores habere tenentur explicitam
fidem de Chriſti myſterijs,pręcipuè quantum ad ea,quę in eccle-
ſia communiter ſolennizantur,& publicè proponuntur,vt ſunt ar-
ticuli trinitatis & incarnationis. Hęc con. oſtenditur euidẽter ex
Mar.vl. illo Marci.vlti. Euntes in mundum vniuerſum,prędicate euange
lium omni creaturę: qui crediderit,& Baptizatus fuerit, ſaluus
Ioan.3. erit. Qui verò non crediderit.condemnabitur. Item Ioan 3. Sicut
Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filiũ
hominis,vt omnis qui credit in ipſo, non pereat, ſed habeat vitã
ęternam. Neceſſaria igitur eſt ad conſequendam vitam ęternam
Actu.10 fides explicita. Pręterea actuũ c.10. Angelus Cornelio viro iuſto,
ac timẽti Deum ait, Mitte,& acccerſe Simonẽ :ille dicet tibi quid
Auguſti. te oporteat facere. Quę verba tractans Aug. in li.de prędeſtina-
tione ſanctorum c.7. Non ſine fide[inquit] Cornelius orabat: nã
quomodo inuocabat, inquem non crediderat? Sed ſi non eſſet ne
ceſſaria fides explicita,nõ mitteret Dominus ad eum Petrum,qui
illi diceret,quę oporteret audire. Ille[inquit]dicet tibi quid te o
porteat facere. Pręterea probatur ex ſymbolo Athanaſij,vbi dici
tur, Quicumq; vult ſaluus eſſe:ante omnia opùs eſt vt teneat ca-
tholicam fidem. Fides autem catholica hec eſt, vt vnũ Deum in
trinitate,& trinitatem in vnitate veneremur. Et enumeratis diui-
nitatis articulis,ſubdit, Sed neceſſarium eſt etiam ad ęternam ſa-
lutem:vt incarnationem quoq; domini noſtri Ieſu Chriſti fideli-
ter credat. Ac deinde recenſitis articulis humanitatis,concludit,

Hęc

Hęc eſt fides catholica, quam niſi quiſq; fideliter, firmiterq; crediderit, ſaluus eſſe non poterit. Poſtremò probatur. Nam in ſynodo Tridētina nuper celebrata ſeſsione. 4. decreto. 1. determinatur, ꝙ ſine fide noſtra catholica impoſsibile eſt placere Deo, & vocat fidem orthodoxam, quę explicatur in ſymbolis tam Apoſtolorum quàm Athanaſij, & Niceni. *Sy. Tri.*

XIIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm Baptiſmus ſit differendus.

PRo huius difficultatis elucidatione diſtinguendū eſt. Nam vel loquimur de Baptiſmo paruulorū: & tunc eſt con. Quòd non eſt differendus Baptiſmus: *Conclu.* quā tenet D. Tho. 3. p. q. 68. ar. 9. & ratione proba- *Di. Tho.* tur, tum quia non expectatur maior inſtitutio, aut plenior conuerſio in eis, tum etiam propter mortis periculū, quia eis alio remedio ſubueniri nullatenùs poteſt. Vel loquimur de Baptiſmo adultorum: & ſic eſt ſecunda con. Quòd eſt differēdus *2. Con.* Baptiſmus, quia debent priùs per octo mēſes catezizari [ideſt] inſtrui, vel tempore arbitrario quouſq; ſufficienter ſint inſtructi, niſi mortis articulo periclitentur. Quia ſi tale immineat periculū, omni tempore baptizari debent, vt expreſſè habetur de conſe. diſ. 4. c. Hi qui. Ita nanq; intelligitur. c. illud Iudęi. de conſe. eadē diſtinctione. Quid autem ſit iſte catechiſmus, & in quibus conſiſtat: infrà in ſuo proprio loco docebimus.

¶ Tertia concluſio. Licèt ſint cōſtitutiones eccleſiaſticę, quibus *3. Concl.* cauetur ac pręcipitur, quòd huiuſmodi adulti baptizentur in paſchate & Pētecoſte, vt habetur de conſe. d. 4. c. Catechiſmus, & c. Duo tempora. hoc tamen intelligendum eſt de Baptiſmo ſolenniter celebrato, vt patet ex gloſa. in. c. Nè quod abſit. de conſe. d. 4. Nam abſq; tali ſolennitate non prohibetur Baptiſmus ſiue adultorum ſiue infantium alijs temporibus fieri, & hoc ſiue neceſſitas immineat ſiue nō. Philippus enim ſtatim Eunuchū baptizauit: cùm illum ſufficiēter inſtructum vidit. Similiter Petrus ſtatim Cornelium, & eos qui cum eo erāt baptizauit. Imo iam videtur derogatum eſſe ius canonicum per cōtrariā cōſuetudinē. Quòd ſi abſq; vlla prorſus cauſa diutiùs diſtulerit, peccatū erit contra ius diuinum, mortale quia pręceptum ipſum obligat ſub mortali.

Chriſ. tali. Chriſoſto. nanq; homilia. 1. ſuper acta apoſtolorum, eos acri ter inculpat, qui baptizari vſq; ad finem vitę differebant. Carere enim aliorũ ſacramentorũ beneficio ſine baptiſmo neceſſum eſt. Quocirca opportunitate data, vt cùm quis iam ſatis eſt inſtructus, & temporis decẽtia adeſt, neq; legitimum aliquod obſtaculũ baptiſmũ cohibet atq; ꝓhibet, baptiſmi pręcepto tenetur: & nõ expectãda eſt prędicta ſolennitas. Nec ego video quonãmodo ſolẽnitas iſta in hoc nouo orbe commodè obſeruari poſsit paucitate miniſtrorũ & multitudine baptizandorũ conſiderata. Sũmè enim cauendum nobis eſt, nè eccleſiæ conſtitutiones, quę pro charitate ordinatę ſunt: contra charitatem militent, quia quod pro charitate ordinatũ eſt: cõtra charitatẽ militare nõ đbet, ait Bernardus. Berna

XV. DIFFICVLTAS.

Vtrùm intentio ſuſcipiendi baptiſmi ſacramentum requiratur ex parte baptizandi.

Con. HVic difficultati hac cõcluſione reſpondetur. Quòd eſt neceſſaria intentio ad minus generalis in adultis, qua baptiſmum ſuſcipere intendát, ſicut Xp̃us inſtituit, & eccleſia tradidit. Probr̃, nã q̃madmodũ ad hoc quòd homo moriatur veteri vitę, requiritur ni vtente vſu rationis voluntas, qua eum veteris vitæ pœniteat: ita requiritur etiam voluntas, qua intendat nouitatem vitæ, cuius initium eſt ipſa baptiſmi ſuſceptio. Confirmatur ex ritu eccleſiæ, quę iubet vt veniens ad baptiſmum, interrogetur quid petat, & ã baptizari velit, & reſpondendo quòd ſic, ſuam aperit volũtatis intentionem, & non ſufficit quòd alius reſpondeat pro eo, quando Ioann. 9 ꝓ ſe reſpondere poteſt iuxta dictum euangelicum Ioannis. 9. Etatem habet, ipſe pro ſe loquatur. Paruuli verò, cùm nec cordè nec ore confiteri valeant: alij pro eis reſpondent. Vnde in adultis formalis, in paruulis verò interpretatiua requiritur intentio, ſcilicet eccleſiæ, quæ paruulum per ſuos miniſtros & baptiſmo offert, & Duran. baptizat, vt tenet Duran. in. 4. d. 4. q. 7. Nec exiſtimes requiri in adultis ſemper actualis intentio, ſed ſufficit virtualis, vt ſi habuit intentionem actu, quę ipſum ad baptiſmum induxit, licèt dum baptizatur eum mente vagari contingat: verùm baptiſma recipit talis adultus. Sed annotandum eſt diſcrimen inter baptizan- Notabil.

tem

eſt diſcrimen inter baptizantem & baptizatũ, quòd ille miniſter qui baptizare alium propoſuit, ſi contingeret vt dormiens vel amens baptizaret, baptiſmum non conferret: quia non eſſet actus humanus. Si autem propoſuiſſet baptizari aliqs, tunc, licèt baptizaretur dormiens aut amens, eſſet baptiſmus, vt habetur in. c. Maiores. Quia propoſitum pręcedens ſufficeret, vt ſuſceptio illa iudicaretur voluntaria, & vt cenſeretur non ponere obicẽ. Ex his infertur ſecundùm omnium theologorum ſententiam, & vt ex. conc. 3. Chartha c. 34. & de conſe. d. 4. c. Ægrotãtes, & ex. c. Maiores. extrà de baptiſmo conſtat: quòd qui interiùs reſiſtit: etiam ſi exteriùs conſentire videatur, non ſolùm non recipit gratiam, ſed neq; characterem: & idem dicitur in eodem c. Maiores. de dormientibus: quod intelligendum eſt, ſi priùs q̃ dormitum irent, contritionem haberent. Nam tunc iudicandum eſt, hos dormientes eodem modo ſe habere. Quod quidem quia chriſtianæ religioni [quę libera eſſe debet] repugnat, ſuſceptionem ſacramenti etiã quoad characterem impedit: ſecus autem eſſet ſi antea aliquando intentionẽ habuiſſent baptiſmũ ſuſcipiẽdi: & nunq̃ illã retractaſſẽt. Cõ Car.

¶ Annotare tamen hîc opùs eſt quòd in foro eccleſiæ ille qui exteriùs voce conſentiret, intus tamen diſſentit, non dubium quin compelleretur ab eccleſia ſeruare fidem & legem Chriſti, quanuis re vera non eſſet Chriſtianus. Ratio eſt quia ipſa tantũ iudicat de exterioribus. Ex pręhabitis iam colligitur neminem coactum abſoluta coactione, poſſe baptiſmi nec ordinis characterem ſuſcipere, vt in dicto c. Maiores. habetur. Cùm enim Deus cuncta ſuauiter diſponat, id maximè de fide & lege euangelica conſtituit, vt nemo niſi conſentiens, Chriſtianus fieret. Si tamen coactus minis & terroribus quis baptizetur, ſi talis vis ſit imperfecta & conditionata: verè ſuſcipit hoc ſacramentum quantum ad characterem & fidem mortuam, licèt non recipiat gratiam, vt conſtat ex. c. De Iudęis. d. 45. Et ratio eſt. Quia iſte talis [vt. 3. Ethi. Ariſt ait] quàmquàm conditionaliter nolit, abſolutè tamen vult: non tamen valet conſẽſus iſte coactus minis & terroribus in ſacramẽto matrimonij conficiendo, tum quia eſt contractus naturalis & ciuilis, qui ſi per iniuriam metu mortis celebretur, iure ipſo ciuili inualidus eſt, tum etiam quia non imprimitur character in matrimonio, ſicut in baptiſmo & ordine. Notabil. 3. Ethi

XVI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm

Vtrùm pueri ſint baptizandi.

1. Conc. D. Tho. HVic difficultati vnica concluſione reſpondetur, nē pe ꝙ neutiquàm licet dubitare pueros eſſe bapti- zandos . Hanc concluſionem tenet. D. Tho. in. 3. p. q. 68 . ar. 9. & eandem tenent ſine diſcrimine aliquo omnes catholici doctores. Et ratione confirmatur. Nam nullomodo licet dubitare pueros peccatum originale con- trahere, cùm ſecundū Apoſtolum peccatum primorum parentum Pſal. 50. in omnes homines pertranſeat, & Dauid. Pſal. 50. ait, ſe in iniqui- Iob. 3. ca tatibus fuiſſe conceptum, & Iob. 3. c. maledixit diei, in qua natus fuerat. Cùm igitur pueris aliud remedium non exiſtat ad hoc de- lendum peccatum q̄ Baptiſmus: cùm nōdum poſsint corde crede re ad iuſtitiam, nec ore proprio confiteri ad ſalutem, conſequens eſt eos eſſe baptizandos. Quo circa diuini noſtri duces, ſcilicet a- Dioniſi. poſtoli probauerunt infantes recipi ad Baptiſmum, vt ait Dioni ſius vlti. c. de Eccleſiaſtica hierarchia. Tenenda ergo eſt de fide hæc noſtra con. Habetur enim diffinita in. c. Maiores. & in. c. Fir- Con. Tri miter. de ſumma trinitate & fi. catholica. & in conci. Tridenti. ca- none. 13. vbi diffinitur non eſſe rebaptizandos paruulos, cùm ad annos diſcretionis peruenerint, & ſunt poſtmodùm compellendi ad fidem ſeruādam, ſiue ſint ex parentibus chriſtianis nati, ſiue ex infidelibus. Sunt nanq; iam de republica eccleſiæ, eiuſq; iuriſdi- Con. To. ctioni ſubiecti. Ita enim habetur ſancitum in conci. Toletano. 4. Cuius verba referuntur. d. 45. c. De Iudæis.

XVII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm pueri Iudæorum vel aliorum infidelium ſint inuitis parentibus, baptizandi:

1. Concl. PRo huius difficultatis declaratiōe p̄mittenda eſt bi mēbris diſtinctio videlicet. Aut pueri iſti habēt vſū rationis, aut nō. Etſiquidē habēt: eſt 1. cō. ꝓlicitè mo ueri poſſunt, & induci verbis ad Baptiſmū ſuſcipien dū parētibus inuitis, nō tn̄ licet illos cōpellere vi, & armis ad illū ſuſcipiēdū Hæc con. probatur. Quia cū incipiunt ha bere vſum rationis: incipiūt eſſe ſui iuris in hoc, & nō eſſe ſub cura parentū Vnde ſicut abſq; ipſorū iniuria poſſent matrimoniū cōtra Scot. here: ita ipſis inuitis, poſſūt baptiſmū ſuſcipe. At verò ſi nō habēt vſū ratiōis, omiſſa opiniōe Sco. i. 4. d. 4. q. vl. vbi aſſerit, prīcipes

Chriſtianos benè facere pueros infideliũ, inuitis parẽtibus, Baptizando dum cautela adhiberi poſſet, vt Baptizati religioſè poſſent educari: omiſſa [inquam] hac ſententia. Sit con. noſtra tenenda negatiua, ſcilicet quod non licet illos Baptizare, inuitis parentibus. Hanc concluſionem tenet. D. Tho. 3. p. q. 68. ar. 10. & habetur expreſſè in c. De Iudęis. d. 45. Dicitur enim illic, Precipit ſancta ſynodus nemini deinceps ad credendum vim inferri. Talis nanq; inuiti ſaluandi non ſunt, ſed volentes. Pręterea, quia ſi inuitis parentibus, Baptizarentur: ſequeretur magnum detrimentum fidei. Nam facilè ex parentũ perſuaſione relinquerent ſtatũ, quem vi ſuſceperunt propter naturalem affectum, quem erga parentes habent, & ad infidelitatem reuerterentur. Pręterea, quia quandiu pueri vſu rationis carent, iure naturali ſunt ſub cura & tutela parentum. Vnde maximam iniuriam illis inferret, qui contra eorum voluntatem illos Baptizaret: niſi aliquis eſſet iam iam moriturus infantulus, itaq; de illo nulla eſſet ſpes ſalutis: tũc enim nullam videretur irrogare fidei iniuriã, qui eum Baptizaret, cùm nulla inde apoſtaſia probabiliter timeretur, neq; parẽtibus. Quia cùm re vera ſit moriturus: nõ eum ſeparat ab illis Baptizator, ſed mors. Pręterea, quia ius diuinum & gratia non deſtruunt naturã, quin imo illam perficiunt. Deſtruerent autem illam: ſi liceret filios infidelium Baptizare, ipſis parentibus inuitis: non igitur licet. Quibus rationibus innixa eccleſia, nunquàm in terris Paganorũ huiuſmodi pueros Baptizare conſueuit, quanuis parentes malè vtantur dominio, quod habent in filios. Non enim eſt eorũ iudex eccleſia: cùm Paulus dicat. De his qui foris ſunt: qd ad nos? Vnde colligitur ꝙ licet eccleſia in potentia & habitu iuriſdictionem habeat in totum orbem ſi fidem ſuſceperit: actu tamen vim coactinam minimè exercere poteſt, niſi in eos, qui eam ſua ſponte ſuſceperũt, niſi fortè vel terras noſtras inuadant, vel nobis alia ſint ratione infeſti. Nec pręceptum de Baptiſmo commodè eo modo adimpleri poteſt. Nam quanuis pręceptum de non occidendo adimpleri poſsit per medium coactum: non tñ pręceptum de Baptiſmo, nec pręceptũ de audiẽda miſſa, neq; de confeſsione, aut de ſuſcipienda Euchariſtia. Quia hęc pręcepta per media libera ſunt adimplenda: & non debemus ad hoc aliquem cogere, ſed tãtùm admonere. Et ratio huius diſcriminis eſt: quia eripiendo puerum de manibus patris illum volẽtis corporaliter interficere: conſequitur effectus prętentus, nempe ꝙ non interficiatur. Vnde vis illa

Con.

D. *Tho.*

Paulus.

vis illa illata patri eſt medium ordinatum ad vitam illius pueri cō ſeruandam. At verò baptizare pueros infidelium per vim non eſt medium aptum, & ordinatum ad implendum præceptum de Baptiſmo, & ad ſaluandam vitam ſpiritualem propter periculum relinquendi fidem ex patris conuerſatione [vt dictum eſt].

Notabil. ¶ Annotandum eſt tamen, ꝙ ſi alter parentum conſentiret: poſſemus eorum filios baptizare, vel ſi eorum alter veniret ad fidē: auferri deberet filius à parēte manēte in infidelitate, & huic cōuerſo dari ſecundùm. D. Tho. in. 4. d. 39. q. 1. ar. 4. ad quartum, & habetur in ſynodo Toletana prędicta.

Di. Tho. ſyn. To.

Notabil. ¶ Notate ꝙ meritò dixi, Inuitis parentibus infidelibus: nam ſecus eſt de filiis chriſtianorum. Quia cùm ſint de iuriſdictiōe eccleſiæ: quantumuis parentes reluctentur, poſſunt baptizari. Imo ipſi parentes contradicentes tanq̄ apoſtatæ eſſent puniendi.

3. Con. ¶ Tertia con. Si filii infidelium baptizarentur de facto inuitis parentibus: verum Baptiſmum reciperent. Hanc concluſionē tenet D. Tho. 3. p. q. 68. ar. 10. & Caietanus ibi, & Antoninus. 2 p. ti. 12. c. 2. §. vltimo. Et ratione probatur: quia illic eſt vera materia, & vera forma, & intentio ex parte miniſtri, vt ſupponitur, & ex parte recipientis non eſt obex. Nam conſenſus pueri recipientis non requiritur: quia ſicut peccatum originale ſine proprio cōſenſu cōtrahitur, ita ſine proprio conſenſu remittitur, vt habetur expreſſè in. c. Maiores. de Baptiſmo. Nec etiam impedit ad verum Baptiſma contradictio parentum: cùm non deducatur ex aliquo loco ſacræ ſcripturæ alienam voluntatem requiri ad hoc ſacramentum recipiendum. Vltimò confirmatur hæc ſententia ex illo. c. allegato De Iudæis. vbi non permittuntur rebaptizari: quin imo præcipitur illic vt fidem, quam etiam vi vel neceſsitate ſuſceperūt, tenere cogantur: nè nomen Domini blaſphemetur, & fides, quam ſuſceperunt vilis, ac contemptibilis habeatur.

D. Tho. Caieta. Antoni.

Dubium ¶ Sed iam quòd non licet baptizare filios in fideliū qui Chriſtianorum ſerui non ſunt, dubitatur: an liceat filios in fideliū, qui ſunt ſerui Chriſtianorū [vt capti in iuſto bello] baptizare? Ad quod dubium breuiter reſpondetur, ꝙ tenendum eſt tanq̄ verior & probabilior ſententia licere illos baptizare inuitis parentibus. Hāc ſententiā tenet Caieta. in cōmen. 2. 2. q. 10. ar. 12. Et ratione ꝓbatur: quia ſi pueri carētes vſu rationis auferrētur & baptizarētur, nō fieret eis ꝑiudiciū, ſed potiùs cōferretur illis magnū bñficiū, nec parētibus eorū: qa licitè poſſūt eis auferri & vēdi ī ſeruitutē fidelibus

Caieta.

vel

vel infidelibus propè vel longè, vt alii concedunt: quo facto ſub
trahuntur totaliter à cura parentum, & ſubſunt in omnibus curæ
eorum, quibus venditi ſunt. Quocirca ſi ab eis tollantur, & offe-
rantur Baptiſmo, nulli videtur fieri iniuria. Nō tamen eſſet decēs,
nec ſecurum ꝙ pueri baptizati manerent ſub cura infidelium pa-
rentum, nè cùm ad annos diſcretionis peruenirēt, eos à fidē retro
cedere facerent. Similiter baptizare poteſt eccleſia filios hęreti-
corum inuitis parentibus: quia poteſtatem habet ſuper eos, cùm
poſsit illis in ferre iuſtum bellum. Eſt nāq; hæreſis Lutherana hac
noſtra tempeſtate, quòd hæretici non ſunt compellendi. Similiter
ſi quis furtim vel violenter ab infidelibus, qui ſunt in Africa, vel
in India liberi, ſuos paruulos ſurriperet: poſſet eos elōgatos à ſuis
parentibus baptizare: eſſet tamen nefas illo fine eos capere.
¶ Sed dubium ſe offert hīc non contēnendum vtrū ſcilicet, adul *Dubium.*
tos infideles ſolùm vt fidem ſuſcipiant, minis, & terroribus, atq;
aperto bellorum impetu liceat cogere? Ad quod dubium, omiſſa
Scoti ſententia vbi ſuprà, tenenda eſt contraria ex cōmuni docto- *Scot.*
rum conſenſu. Dicit nanq; D. Tho. in. 2. 2. q. 10. ar. 8. &. 12. quòd *D. Tho.*
ſunt huiuſmodi in fideles inducēdi ad fidē nō coactione, ſed pſua *Ricard.*
ſione, idē & Ricardus in. 4. d. 6. a 3. q. 1. & Petrus de Palu. & Du- *Pet. Pal.*
rā. vbi ſuprà, & Magiſter Soto in. 4. d. 5. q. vnica, & pclariſsimus *Duran.*
magiſter à Victoria in ſua relectione de Indis inſulanis. p. 6. Probr̄ *Soto.*
ex illo verbo Xp̄i, Prædicate euāgeliū &c. Et docete oēs gētes. *Magiſt.*
Nō ait vi ipſum obtūdite, ſed docēdo pſuadete, & q ſua ſpōte cre *Vito.*
diderit, & baptizatus fuerit: ſaluus erit. Itē ex illo Matt. 10. Cūm *Mat. 10*
diſcipulos miſiſſet ad p̄dicādū, has leges eis p̄ſcripſit, Infirmos cu
rate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones eiicite, & nō
dixit, Sanos plagis afficite, aut viuentes trucidate, & nec virgā vl
lam feratis, ſcilicet poteſtatis. Quinuerò intrantes domū [ait] ſalu
tate eā dicētes, Pax huic domui [hoc eſt] ecce vobis pacem offe
rimus, pacemq; annuntiamus euangelicam. Et ſtatim ſubiungit,
Quicunq; non receperit vos neq; audierit ſermones veſtros: exe
untes foràs de domo vel ciuitate, excutite puluerem de pedibus
veſtris. Non ait, Perſiſtentes, cogite vt vos audiāt: ſed relinquite
eos in ſua infidelitate: noluit ergo Dn̄s, vt eos bello infeſtare-
mus. Quo fit vt illos, qui nos audire nolent, compellere vt audi-
rent, non poſſemus: benè tamen [vt dixi] perſuadere. Sic enim in
telligendum eſt, cùm dicitur quòd, ineſt nobis ius tam diuinū q̄;
naturale ꝓmulgādi euangeliū vbiq; terrarū ſecūdū illud. Mar. vl. *Mar. vl.*

Euntes in mundum vniuerſum, prędicate euangelium omni creaturę: non quidem minis & terroribus, ſed perſuaſionibus, blandimentis, ac benignitate, & ad eundem modū intelligere oportet illud Lucę. 14. Compelle eos intrare vt impleatur domus mea, & illud Pauli ad Thi. 4. Argue, obſecra, increpa. &c. Vel poſſumus dicere ꝙ in illa parabola loquebatur Dominus cū hęreticis, quos [vt dixi] compellere poſſumus: ita vt cùm illic dicitur, Claudos, & debiles, ac cęcos introduc huc: per omnes iſtos, intelligamus hęreticos: & ꝙ ob id eos iuſsit compellere: & per illos, qui tantū inuitauit, intelligamus omnes infideles, qui nunquàm fidem noſtram ſuſceperunt. Et idcirco iſtos qui ſe excuſarunt, compellere non iuſsit. Quia credere, eſt voluntatis: timor autem multum minuit de voluntario [teſte philoſopho. 3. Ethi.] Et vt rem hanc concludamus, alijs prætermiſsis teſtimonijs & rationibus, hoc vnū argumentum, quod mihi facit ſatis, ex omnibus ſelegi, nempe ꝙ nullum vnq̄; aut ſanctorum pontificum, aut conciliorum reperi talem cogendi modum ad intrudendam fidem, vel docuiſſe vnq̄; vel permiſiſſe. Imo ſanctorū patrum concilia huius coactionis opinioni vnanimiter contradicunt, vt apertè in illo conc. 4. Toletano citato monſtratur.

Lucæ. 14
ad Thi. 4
Ethi. 3.
Con. Toletano
Notabil.

¶ Nota tamen ꝙ ſiquis prędicationem nobis impediret, iure poſſemus eius violentiam etiam armis propulſare. Exemplum eſt, ſi princeps aliquis tyrannus aliquam nobis prouinciam prædicādi gratia adeuntibus, vi ingreſſum prohiberet, aut nos in carcerem detruderet, vim illam vi repellere poſſemus.

XVIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm pueri exiſtentes in vteris maternis ſint Baptizandi.

1. Conc. Auguſti.

AD hanc difficultatē ſit Prima con. nullo modo eos eſſe baptizandos, Hanc concluſionem tenet Diu. Auguſtinus in epiſtola ad Darda. Inquit nanq; nemo renaſcitur: niſi priùs naſcatur. Certum autem eſt Baptiſmum quandam regenerationē eſſe, anteq̄; ergo naſcantur: non poſſunt baptizari. Pręterea, quia baptiſmus eſt quędam ablutio: puer autē in vtero exiſtens non poteſt vllo

modo

modo aqua ablui, quia quanuis ablutio Baptiſmalis corpus matris lauet: tamen ad filium in vtero exiſtentē pertingere nō poteſt, ſiquidem puer ille tam quoad corpus q̃; quo ad animā diſtinctus eſt à matre. Vnde ſecundùm omnes doctores & ius cano. de cōſe. d. 4. c. Qui in maternis. expectanda eſt pueri natiuitas. Si tamē interficeretur mater pro Chriſto: ſecus eſſet. Quia tūc etiam puer exiſtens in vtero interficitur. Sed ſi abluatur mater: non abluitur puer [vt dictum eſt].

¶ Sed nunquid eſt aliquod remedium, quomodo paruuli ſaluentur in vteris maternis? Ad hoc Caie. in commen. 3. p. q. 68. ar. 11. aſſerit poſſe huiuſmodi pueros ſaluari per ſacramentum Baptiſmi non in re, ſed in voto parentum ſuſceptum cum aliqua benedictione prolis, ſeu oblatione ipſius ad Deū cum inuocatione trinitatis. Ratio illius eſt. Quia rationabile [inquit] videtur, vt diuina miſericordia prouiderit homini in quocunq; naturali ſtatu de aliquo remedio ſalutis, ita vt nullum reliquerit ſtatum potentem allegare, impoſsibile eſſe ſibi ſalutis remedium. Non ergo videtur, ꝙ Deus dereliquerit pueros exiſtentes in vteris maternis ſine remedio. Sed. D. Tho. expſſè in loco citato, & in. 1. 2 q. 113. ar. 3. & in quolibeto. 6. ar. 4. dicit ꝙ non habent aliud remedium niſi Baptiſmum, & idem tenet Aug. in. li. de natura & gratia. c. 8. & ita indubitanter tenendum eſt. Vt tamē clariùs explicemus hanc materiam tres concluſiones in medium adducemus, quarum prima ſit. Ex ſpeciali priuilegio Dei, & ex ſola eius miſericordia poſſunt ſaluari pueri in vteris maternis. Hanc concluſionem habet Dominus Durandus in 4. d. 6. q. 2. & Pau. d. 1. q. 1. & Gabriel d. 6. q. 1. & Alexan. Alen. 4. p q. 13. membro. 1. & D. Tho. vbi. ſupra ad. 1. Nā dicit quòd poſſunt ſubijci operationi Dei apud quem viuunt, vt quodam priuilegio gratię ſanctificationem conſequantur. Idē habet in. 4 ſen. d. 24 q. 1. ar 2 quęſtiuncula. 3. ad 2.

¶ Secunda con. Hęreticum videtur eſſe dicere ꝙ ſit aliquod remedium inſtitutum à Deo regulare vel cōmune, quo pueri ſaluētur pręter Baptiſmum. Probatur hęc con. ex Paulo. ad Titū 3. Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, & ad Eph. 5. Chriſtus dilexit eccleſiam ſuam, mūdans eam lauacro aquę in verbo vitę. Habet etiam illam D. Aug. in. 3. li. de origine animę. c. vlti. aduerſus Vincentium qui hunc errorem habuit. Tenet etiam ſynodus Tridētina ſeſsione. 4. c. 3. 4. & 5. & ratione ꝓbatur. Quia ſi illud remedium eſſet ſufficiēs. eſſet ſacramentum, ac ex conſequenti

Caie. | D. Tho | Auguſt. | 1. Con. | Duran. | Palud. | Gabriel. | Alex. al. | D. Tho. | 2. Con. | Ad Tit. | Ephæ. 5. | D. Aug. | Syn. Tri

eſſent octo ſacramenta, quod hęreticum eſt aſſerere.

3. Conc. ¶ Tertia conclu. Temerarium videtur eſſe aſſerere, ꝙ pueri ſiue in vtero, ſiue extra vterum ſaluentur in fide parentum per cōmune priuilegium. Probatur hæc con. quia illud aſſerere, eſt contra omnium ſanctorum, & omniũ theologorũ ſententiã. Habetur namq; in conci. Triden. Si quis dixerit Baptiſmum nõ eſſe neceſſariũ ad ſalutẽ: anathema ſit. Nec fides antiquorum patrum ſufficiebat vt filii ſaluarentur, niſi adhiberetur aliquod ſignum exterius, vt tenet. D. Tho. in. 3. p. q 68. ar. 1. ad. 1. In omni enim lege tam noua, q̃ ſcripta, q̃ naturæ, adhibuit Deus paruulis viuentibus propria vita, exiſtentibuſq; extra vterum, remedium per aliquod ſignum exterius: non autem pro exiſtentibus in vtero.

Con. Tri

D. Tho.

Dubium. ¶ Sed dubitatur, quid faciendum ſit de pregnãte dãnata ad mortem? Reſpõdetur ꝙ eſt expectandus partus, vt habetur in l. Negatur ff. de mortuo, & in. l. Imperator. ff. de ſtatu hominum.

¶ Sed quid faciendum ſi illa ęgrotet ad mortem, an aperiẽda ſit, vt fœtus baptizetur: quod temporibus noſtris medicus quidam conſuluit, & peſsimè. Dicitur igitur ad dubium ꝙ nullaterus eſt aperienda: tũ quia non poteſt ſciri euidenter futuram eſſe mortẽ matris: tum quia licèt ſciretur [teſte Paulo ad Roma. 3.] non ſunt facienda mala, vt veniant bona. Igitur cùm ex huiuſmodi apertione euidenter mors matris ſequatur: non eſt aperienda. Verum eſt tamen, ꝙ iam mortua eſſet aperiẽda, vt ſi puer viuus reperiretur: baptizaretur, vt dicit D. Tho. 3. p̃. q. 68. ar. 11. ad tertium.

Rom. 5.

Di. Tho.

XIX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm furioſi, & amentes ſint baptizandi.

1. Con. HVic difficultati aliquibus concluſionibus reſpondetur, quarum prima ſit. Si aliquis ſit perpetuò amens, quia ſic natus eſt, & nunq̃ vſum rationis habuit: huiuſmodi baptizandus eſt. Probatur. Nam idem iudicium eſt de iſto ac de pueris: ſed pueri ante vſum rationis baptizari poſſunt in fide eccleſiæ, ergo & huiuſmodi amẽs.

2. Con. ¶ Secunda concluſio. Si quis priùs vſum rationis & ſanam mentem habuit, poſtea verò in amentiam incidit: ſi quando habuit vſum rationis Baptiſmum ſuſcipere voluit: abſq; dubio eſt baptizandus

zandus etiam ſi tunc renitatur actualiter.

¶ Tertia concluſio. Siquis cùm vſum rationis habuit, baptiſmum ſuſcipere noluit: poſtea dementia captus, non eſt baptizandus, & ſi de facto baptizaretur: nihil baptiſmus ei ꝓdeſſet. Ratio ſecūdæ & tertiæ concluſionis eſt. Quia præterita voluntas preſens reputatur. Quo fit vt quanuis tota ciuitas occideretur pro Xp̄o, priuilegio talis martyrij non gauderet, vt alij, imò periret. Secus ſi à natiuitate fuiſſet amens: nam tunc & prodeſſet ei baptiſmus & martyrium. 3. Concl.

¶ Quarta concluſio. Siquis taliter ſit amens, de quo creditur ad priſtinam ſanitatem redire poſſe [vt contingit in illis, qui ſolēt habere lucida interualla] quanuis anteà baptiſmum ſuſcipere voluerit [niſi periculum mortis immineret] non eſt ſtatim, baptizandus. Probatur. Quia melius eſt, vt tempus in quo ad ſanā mentem redeat, expectetur: ne ſacramento irreuerentia inferatur. Et ob hanc cauſam non ſunt baptizandi dormientes quantuncunq; in vigilia priùs voluerint baptiſmum ſuſcipere, niſi conſtet periculum mortis eis imminere. Has omnes cōcluſiones ſic intellectas tenet expreſſè. D. Tho. 3 p. q. 68. ar. 12. 4. Conc

¶ Sed annotandum eſt magnopere, quòd ſi quando quis voluit ſuſcipere baptiſmum & incidit in amentiam, conſtaret nobis ipſū exiſtere in mortali aliquo, nempe in concubinatu, de quo pœnitere nolebat: malè faceremus tunc baptizādo exiſtentē poſteà in amentia, neq; tunc ei baptiſmus prodeſſet ad gratiam ſuſcipiēdam, cùm ſecundùm cōmuniorem ſententiam ſicut peccatum actuale ſine proprio conſenſu non contrahitur: ita nec ſine proprio conſenſu remittitur, vt in. c. Maiores. habetur. Requiritur enim in adulto pœnitentia, vt alibi dico. Notandum eſt autem illum nūq; pœnituiſſe de illo peccato [vt ſupponimus] ſiquidem iudicādū eſt de conſcientia & voluntate amentis, ſicut anteq̄; incideret in amentiam Prætereà. Quia nunq̄; aliquis per ſacramentum fit cōtritus, niſi ſit atritus: ille autem in amentia exiſtens nullam diſpoſitionem actumq; humanum habet: imò ponit obicem virtualiter, quia ſuſſicit ad hoc quòd nunc dicatur ponere obicem, quòd anteq̄; in amentiam incidiſſet, affectum habuiſſet ad peccatum: cùm illa voluntas cenſeatur nunc perſeuerare in illo, non ergo aliquid ei prodeſſet baptiſmus. Verùm eſt tamen, quòd ſi admitteretur adultus cum ſolo originali ſine culpa actuali, ſi illo modo diſpoſitus incideret in amentiam, de illo eſſet maior D. Tho. Notab.

 difficul

difficultas. Nam cùm ad remiſsionem originalis non requiratur actualis fides, ſed ſatis eſt fides eccleſiæ illũ offerentis, & ꝗ ille non poſuerit obicem criminis actualis: non immeritò cenſeretur baptizari poſſe, & fieri martyr ſi occideretur pro Xp̃o. Sed tamẽ
D. Tho. D Tho. non admittit in adulto originale ſine actuali culpa, eò ꝙ perueniens ad vſum rationis tenetur ſe ilicò conuertere in Deũ.

De baptiſmi effectibus.

XX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm Baptiſmus remittat peccata omnia, nempe tam actuale, quàm originale.

Con. vni. Cõ. Flo. Con. Tr. D. Tho. HVic difficultati vnica concluſione affirmatiua reſpõdetur. Hęc concluſio ponitur diffinita in conc. Flo. ſub Eugenio 4. & in concilio Tridentino ſeſsione. 5. Hanc etiã concluſionem vnanimiter tenent omnes catholici doctores. Eã enim tenet D. Tho. 3. p. q. 68. ar. 12. & probant doctores ex c. A paruulo: de conſe d. 4. vbi dicitur, Nullus eſt, qui nõ peccato moriatur in baptiſmo. Sed paruuli tantũm originali, maiores autem omnibus moriuntur peccatis, etiam quę malè viuẽdo addiderũt originali. Probant etiã
Ezechie. ex ſacro eloquio. Habetur enim Ezechielis. 36. Effundam ſuper
Exo. 14. vos aquam mundam, & emundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris. Probant etiam ex illo exodi 14. Vbi dicitur de Ægyptijs, quòd omnes ſuffogati ſunt in mari rubro, ita vt nec vnus ex eis remanſit. Per quod figurabatur, quòd omnia hominum peccata ſuffocanda erãt in aquis baptiſmi. Nec tantùm de hac concluſione non licet dubitare, ſed nec licet dubitare quòd per baptiſmũ remittatur tota pœna debita pro peccatis, quę ſoluenda erat in purgatorio, vel in inferno, ſed hîc nũq̃; finiretur. Habetur nãq; de conſe d. 4. c. Per baptiſmum. ꝙ quicquid ab homine dictum, factum, & cogitatum eſt: totum aboletur, & quaſi factum non ſit habeatur. Et. c. Sine pœnitentia &. c. Per aquam, & c. Regenerante, ſuper illud ad Roma. 11. Sine pœnitentia ſunt dona & vocatio
Rom. 11. Dei. Ait Ambro. Gratia Dei in baptiſmo nõ requirit gemitũ &c.
Rom. 6. ſed omnia gratis condonat. Præterea, Paulus ad Roma. 6. inquit, In baptiſmate commorimur Xp̃o [id eſt] applicatur nobis eius paſſio

ſio, ergo totam emundat conſcientiam quò ad culpam & quò ad pœnam,&.1. adCor. 6. poſt lõgã enumeratione omnium peccato rum ſubdit, Et hęc quidem fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed iuſtificati eſtis in noĩe dñi noſtri Ieſu Chriſti. Vnde ad Oceanum inquit Hieronymus omnia peccata per baptiſmum dõnata eſſe verè & fideliter. Ex his manet iam reprobatus error Lutheri, qui dixit peccatum originale remitti in baptiſmo, ſed neutiq̃; radicitùs deleri, ſed [ſicut philoſophi dicũt] qualitatem remitti, licèt non funditùs tollatur, ſed remanentem concupiſcentiã verè eſſe actuale peccatum, itaq; concupiſcentia carnis, quę eſt in viro iuſto, dicunt quòd eſt actuale peccatum: quod hęreticũ eſt: nam non peccatum, ſed inclinatio ad malum eſt, cui per gratiam Dei reſiſtere poſſumus, dimittitur igitur ĩ baptiſmo originale peccatum, & ex cõſequenti omnia actualia peccata: quia cùm remiſſio peccati ſit reconciliatio in amicitiã Dei, conſequens fit, vt originale abſq; mortalibus, aut vnum mortale ſine omnibus remitti nequeat quia impium eſt à Deo dimidiam ſperare veniam. Ac p conſeq̃ns etiam remittũtur venialia, quoniã qui maiùs dimittit, quid mirum quod & minus dimittat. Lauat igitur baptiſmus tam ab omni actualium multitudine, q̃; ab originali. Vnde de conſe. d. 4. c. Generante. dicitur. Generãte carne, tantũmodo trahitur peccatum originale, regenerante autem ſpiritu ſancto, non tãtum originalium, ſed & voluntariorum fit remiſsio peccatorum. Nec tãtum per baptiſmum in re ſuſceptum remittitur culpa, ſed etiam omnis pœna cuicunq; non ponenti obicem, quod non facit pœnitentia, ſiue illa quę ſubſequitur baptiſmum, ſiue illa quę pręcedit cum voluntate ac intentione baptiſmũ ſuſcipiendi. Quia ſolùm remittitur per illã pœna debita pro peccatis ſecundùm quantitatẽ cõtritionis. Tãta enim põt eſſe cõtritio pœnitẽtis, vt per ſacramẽtũ abſolutionis prorſus omnia remittantur peccata quò ad culpã & pœnã. Inter alias enim differentias, quę inter baptiſmũ & pœnitentiã ſolent aſsignari, hęc eſt vna. Nõ tamẽ per hoc intelligatis baptiſmũ tollere pœnã, quę in foro exteriori debetur, vt D. Tho. manifeſtè dicit in. 3. p. q. 69. ar. 2. ad. 3. nõ enim baptiſmus liberat furem à ſuſpendio. At verò à pœnis eccleſiaſticis, quæ ex proprio delicto ſequuntur benè liberat, nempe ab irregularitate quæ conſeqtur ex homicidio, & ab omni alia irregularitate ſiue ex delicto ſiue ſine illo contracta, excepta dũtaxat irregularitate, quæ ex bigamia contrahitur. Si enim quis duas vxores habuit in infideli

1. Cor. 6

D. Tho.

tate, vel vnam in inſidelitate, alterā verò in fidelitate: ordinē reci-
pere non pōt. Quia baptiſmus non tollit hanc irregularitatem, vt
Ambro. tenet Ambro. libro. 1. de officijs. c. vlti. Cuius verba habērur. 26.
D. Aug. d. c. Vna. Eādem ſentētiam tenet. D. Aug. li. de bono coniugali.
D. Tho. c. 18. & eam approbat. D. Tho. in addi. 3. p. q. 66. ar. 4. & ſuper
epiſtolam ad Titum. c. 1. & ſuper Epiſtolam. 1. ad Thimo. c. 3.

XXI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm per baptiſmum deleantur pœnalitates huius vitæ.

PRo huius difficultatis elucidatione ānotare oportet, quòd in præſenti difficultate non loquimur de pœnis actualibus peccatis debitis, quia de his in p̄cedenti difficultate diſeruimus: ſed loquimur de pœnalitatibus, quæ cum originali peccato contrahuntur, nempe concupiſcentia carnis, morbiq́;, & calamitates, ac deniq; mors. Hoc fundamento ſic præmiſſo, vnica concluſione me ſatisfacere poſſe arbitror. Baptiſmus virtutē auferendi præſentis vitæ pœnalitates habet: non tamen eas in præſenti ſeculo aufert, ſed eius virtute auferentur à iuſtis in reſurrectione corporum. Hæc concluſio duabus rationibus manifeſtis oſtenditur. Prima. Quia notum eſt Xp̄ū à principio ſuæ incarnationis fuiſſe plenum gratia & veritate, & tamen corpus paſsibile habuiſſe, quod poſt paſsionem & mortem reſurrexit glorioſū: pari ergo ratione Xp̄ianos in baptiſmo gratiam conſequi quantùm ad animā: corpus autē remanere paſsible, & in reſurrectione immortalitatē induturum, fateri opus eſt. Et ita ad Roma. 8. ait Apoſtolus, Hæredes quidem Dei, cohęredes autem Xp̄i, ſi tamen cōpatimur, vt ſimul glorificemur. Secunda. Quia decuit has pœnalitates in homine remanere poſt baptiſmum propter ſpirituale exercicium vitæ Xp̄ianæ, vt videlicet contra concupiſcentiam atq; aliarū calamitatū incurſum pugnantes, victoriæ coronam aſſequeremur. Nec per gratiam baptiſmi in illū ſtatū innocentiæ in hac vita nos reuocari decuit, à quo Adam cecidit per peccatum. Status nanq; ille erat ſupernaturalis, et ideò cùm illum non recuperamus, manemus in noſtra natura, quæ eſt vt ſimus mortales. At verò natura mortalitatis ſecū & morbos & alias calamitates trahit, ac carnis cōncupiſcentiā adverſus ſpiritum. Dicuntur tamen iſta nobis

Con. vni

Roma. 8

in pœ

in pœnā peccati obueniſſe, quia eramus in ſupernaturali iuſtitia originali, quam per peccatum primorum parentū amiſimus. Præterea. Experientia ipſa, atq; ex ſacra pagina conſtat, ꝙ per baptiſmum ab huiuſmodi calamitatibus nō liberemur. Quò fit, vt hęreticum ſit aſſerere quòd per baptiſmum penitùs extinguitur fomes peccati, ſcilicet concupiſcentia [quę in renatis non eſt peccatū, ſed effectus peccati] quę quidē ad peccatū inclinat, & ex peccato eſt. Habetur enim condemnatio huius hęreſis in conc. Triden. ſeſsio. 5. Aduerſus hunc errorem ſcripſit eleganter Thomas Vualden. li. de ſacramentis. c. 97. vbi quàm plurima teſtimonia ad hoc probandum adducit, & inter cætera illud Pauli ad Roma. 7. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati. Et ad Galat. 5. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem. Similiter aſſerere ꝙ non minuatur fomes iſte in baptizato pluſquàm in non baptizato, eſt error. Nam quāuis maneat in baptizato illa inclinatio naturalis ſeu concupiſcentia, & nec diminuatur, nec debilitetur quantū ad ſubſtantiam, quia eſt potentia naturalis: & gratia non tollit naturam, ſed perficit: tamen in hoc ſenſu fomes ille dicitur alligari, & minui, ac debilitari in baptizato, quia per baptiſmum habetur maior virtus ad concupiſcentijs reſiſtendum, vt habetur in. c. Placuit. de conſe d. 4. c. ſequenti, & in conc. Mileuitano. c. 2. & 3. & in Clementina vnica de ſumma trinitate.

Con. Tr. *Th. Vua* *Roma. 7* *Gala. 5.* *Con Mi.*

XXII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm per baptiſmum conferatur gratia illum ſuſcipientibus, & an æqualis detur omnibus.

HVic difficultati, præmiſſa diſtinctione, nēpe ꝙ duplex eſt baptiſmi effectus, quidā per ſe, quidā autē per accidens: quinq; concluſionibus reſpondetur, quarū prima ſit. Nemini dubitare licet, ꝙ per Baptiſmū gr̄a tā adultis q̄ pueris cōferatur. Hæc cō. præter hoc ꝙ ex præcedēti difficultate infertur manifeſtè: nā ſi ꝑ baptiſmū datur emundatio & ablutio peccatorū, neceſſū eſt etiā cōferri gratiā, illā ablutionē efficiētē. præter hoc [inquā] tenet eā D. Tho in. 3. p. q. 69. ar. 6. & habetur diffinita in Clemētina. 1. de ſumma Trini. & fi. catho. & in. c. Maiores. de baptiſmo.

1. Con *D. Tho*

2. Con. ¶Secunda Con. Quanuis q per Baptiſmum conferatur gratia illum dignè ſuſcipientibus ſit de fide:attamen quòd gratia ſit qualitas ab homine diſtincta,& virtutes,& pariter quòd fides,ſpes,& charitas ſint habitus diſtincti prudentiarum ſicut acquiſiti qui per Baptiſmum infundũtur;ſolùm tanq̃; probabilior ſentẽtia dictis q; ſanctorum conformior hactenus habita eſt. Nunc autem nouiſ-

Sy. Tri. ſimè in ſynodo Tridentina,tãquàm certa veritas eſt ſub hoc verborum tenore decreta, ſeſsione.6.c.11.Si quis dixerit hominem viuificari vel ſola imputatione iuſtitię Chriſti vel ſola peccatorũ remiſsione excluſa gratia & charitate, quę in cordibus eorũ per ſpiritum ſanctum diffundatur,atq; illis in hęreat:aut etiam gratiam,qua iuſtificamur eſſe tantùm fauorẽ Dei,anathema ſit. Et pręter teſtimonia ſacrarum literarum,quibus maximè conſonans eſt

ad.Ti.3. hęc veritas,vt eſt illud ad Titum.3. Saluos nos fecit per lauacrũ regenerationis & renouationis ſpiritus ſancti,quẽ effudit in nos abundè,& alia multa,ratio hoc ſuadet. Quia cùm Deus ſuauiter

Sap.8. diſponat omnia,vt habetur ſapientię.8.Non quomodocunq; nobis fert opem,ſed gratiam nobis infundit,qua diuinę ſuę, [vt ait. Petrus]conſortes faciat naturę,ac ſubinde potentias virtutibus exornat,quibus vnaquęq; ſuum valeat officium perficere, vt intellectum fide ad credendum,voluntatem autem ſpe & charitate ad ſperandum & diligendum.Itaq; ſicut naturaliter ad productionem animę,conſequitur potentiarum emanatio,quibus anima ipſa operatur,ita & ad infuſionẽ gratię,quę dat illi eſſe ſuper naturale,conſequitur in potentijs ad operandum virtutum infuſio, & in eodem gradu fidei & modò gratiã & virtutes in fundi per Baptiſmum paruulis ſicut adultis,oportet nos fateri.

3.Concl. ¶Tertia Con.Regenerare homines invitam ſpiritualem,& in fuſio gratię & virtutum,qui ſunt effectus ad quos per ſe Baptiſmus inſtitutus eſt,ęqualiter per hoc ſacramentum omnibus pueris dãtur.Probatur. Quia omnes pueri ęqualiter ſe habent ad Baptiſmum,ſi quidem nõ in fide propria Baptizãtur,ſed in fide eccleſię.

4.Con. ¶Quarta Con.Licèt ex ſe Baptiſmus conferre habeat ęqualem gratiam omnibus adultis illum recipientibus :tamen propter conditionem ſubiecti ſic vel aliter diſpoſiti,infundit maiorem in vno q; in alio,veluti quanq; ignis per ſe eundẽ effundat calorem : qui tamẽ propinquius accedit,vehemẽtiùs caleſcit.Accedunt nanq; adulti ad Baptiſmum per propriam fidem,& quidam cum maiori, quidam autem cum minori deuotione.Idcirco quidam plus, qui

dam minus accipiunt,ſicut in vno adulto plura peccata remittit
Baptiſmus q̃; in alio,quia plura in illo reperit, & nõ propter gra-
tię baptiſmalis conditionem,cùm minima ſit ſufficiens ad omnia — *D. Tho.*
peccata delenda. Vnde in quolibet ſoluit quodcumq; in uenerit
vt.Di.Tho.dicit in.3:p q.69 ar.4.ad 1.

¶ Quinta concluſio. Effectus Baptiſmi per accidens,ſcilicet ad — 5.*Conc.*
quem Baptiſmus non eſt ordinatus ,vt ſunt dona gratuita vt ſa-
lus corporalis:non ſolùm non datur ęqualis omnibus adultis etiã
ſi cũ ęquali deuotione accedant ,ſed neq; omnibus pueris : quia
diſpenſantur huiuſmodi effectus ſecundùm ordinem prouiden-
tiæ diuinæ.

XXIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm fictio impediat effectum Baptiſmi.

PRo huius difficultatis declaratione primò annotare
oportet,quòd fictionis nomine intelligitur hypocri
ſis,& quòd cùm accedens eo ipſo acceſsionis ope-
re profiteatur ſe rectam fidem habere Chriſti,velle
q; ſe ab ipſo iuſtificari: id tamen non gerit in pecto-
re.Itaq; ille dicitur fictus,qui aliud interiùs in corde habet,aliud
verò in ore exteriùs oſtendit Vnde quicumq; ad Baptiſmum ac-
ceſſerit cum voluntate remanendi in veteri vita,& ſine fide,& do
lore de peccatis,ſine atritione,& ſine deuotione , vel cum con-
temptu ipſius ſacramẽti, exiſtimans non eſſe in eo efficaciam ad
ſalutem efficiẽdam,vel cum ioco & riſu,dicitur accedere fictus.

¶ Annotare oportet ſecundò , quòd bifariam quis dicitur fi- — *Notabi.*
ctus,nempe quia eius voluntas contradicit Baptiſmo, quia inte
riùs illum non vult recipere,vel quia contradicit illius effectui,
quia licèt illum vult recipere:attamen non vult relinquere pecca
ta.His igitur ſic præmiſsis,prima Con.ſit. Qui accedit ad Bapti-
ſmum vel pœnitentiam cum fictione primo modo accepta,nec re
cipit gratiam,nec ipſum ſacramentum. — 2.*Con.*

¶ Secunda con. Qui accedit ad Baptiſmum cum affectu peccan
di mortaliter, & ſine propoſito emendandi corrigendiq́; vitam,
ſi intendit facere quod eccleſia intendit, licèt verum ſacramen-
tum recipiat: nõ tamen illius effectum recipit, ſcilicet gratiam,
imò mortaliter peccat in ipſamet receptione,& ſacrilegus effici-
tur.Quo fit vt huiuſmodi peccatoribus non ſit conferendum Ba
ptiſma,

ptiſma, & tam ille qui cum voluntate peccandi accedit ad Baptiſmum ſiue ad aliud ſacramẽtum, q̃; ille qui illud confert, peccat mortaliter, & eſt ſacrilegus. Probatur ex illo ſapientię. 1. Spiritus ſanctus diſciplinę effugiet fictum. Cùm igitur gratia à ſpiritu ſancto ſit, conferri ficto per Baptiſmum minimè poteſt. Signanter diximus in con. Si accedit cum affectu mortaliter peccandi; nam tunc duntaxat dicitur accedere fictus ſimpliciter, & non recipere gratiam. Qui autem accedit cum affectu venialiter peccandi, dicitur tãtùm ſecundùm quid fictus: & verè recipit gratiã, eò ꝙ ipſam cum peccato veniali exiſtere poſſe, nemo ſit qui dubitet.

Sap. 1.

Notabil.

¶ Annotandum eſt quòd quando quis per Baptiſmum, vel pœnitentiam recipit ſacramentum, & non gratiam [vt in. 2. concluſione diximus] Baptiſmus conſequitur ſuum effectum recedente fictione [vt ſuprà diximus, vbi adduximus. c. illud. Tunc valere incipit. de conſe. d. 4.] Sicut enim lapis dum generatur, illicò deorſũ mouetur: niſi impediatur: quare amoto impedimẽto, ſtatim cadit ſimiliter quicunq; baptizatur, characterem ſuſcipit baptiſmalem, & gratiam ſimul ſuſciperet, niſi obſtaret fictio illa: ergo per pœnitentiam ſublata, recipitur gratia: & ſic illa peccata quę Baptiſmũ pręceſſerunt, per ipſum Baptiſmum remittuntur, & non per pœnitentiam: nam aliàs ſi per pœnitentiam remitterentur, ſequeretur ꝙ aliquis in regnum cœlorum ingrederetur abſq; regeneratione ex aqua & ſpiritu ſancto, quod manifeſtè aduerſatur textui euangelico. Ioan 3. Niſi quis renatus fuerit. &c. Pręthereà in remedium originalis peccati ſecundùm con. Flo. ſolus Baptiſmus inſtitutus eſt: pœnitentia nanq; duntaxat pro actualibus peccatis poſt Baptiſmum cõmiſſis inſtituta eſt. Quocircà ſacerdos confeſsionem illius qui fictè acceſsit, audiens, pro ſolis commiſsis poſt Baptiſmum iniungere debet pœnitentiam, nõ autem pro illis quę ante Baptiſmum commiſit: quia pro iſtis cùm quis baptizatur, nõ eſt aliqua ſatiſfactio ſeu opus pœnale iniungendum, neq; poſtmodùm, quando pœnitet de peccato fictionis. Nam aliàs maxima iniuria irrogaretur Baptiſmo, quaſi illîc non eſſent omnia condonata. Quo fit, vt nil vetaret, aliquem remiſsionem omnium peccatorum poſſe conſequi per duo ſacramenta, vt in pręſenti caſu recedente fictione obtinet remiſsionẽ peccatorum pręcedentium Baptiſmum virtute ipſiusmet Baptiſmi, & ſequentium virtute pœnitentię.

Ioan. 3.

Con. Flo

Dubium.

¶ Sed dubium eſt non contemnendum, an illud peccatum fictionis

nis deleatur per Baptiſmum ,an per pœnitentiam? Cui dubio dua bus concluſionibus,vnica diſtinctione pręmiſſa,reſpondetur. Di ſtinctio eſt , ꝙ aut loquimur đ illo peccato fictionis ſecũdũ ꝙ p̃cedit cõſumationẽ Baptiſmi,& dicit ꝑſeuerãtiã maculę,aut actualis cõmiſsionis ,ſeu omiſsionis ſimul cũ Baptiſmo,ita ꝙ in aliquo in ſtanti verũ ſit dicere,hoc peccatũ eſſe, & nõ eſſe Baptiſmũ:vel lo quimur đ illo peccato fictionis ſecundũ ꝙ exiſtit ſimul cum cha- ractere. Eſt igitur iã.1.cõ.Accipiẽdo illud peccatũ primo modo, quãtũ ad culpã & quãtũ ad pœnã dimttitur per Baptiſmũ: accipi- endo verò ſecundo modo, tollitur per pœnitentiam : quia in illo inſtanti,in quo recipit characterem,iam eſt Chriſtianus ,& ſubie- ctus eccleſię. At verò omnia peccata,quę aliquis committit quã do iam eſt ſubiectus eccleſię,ſunt delenda per pœnitentiam,ergo nec fictio ,neq; ſubſequentia peccata delentur per Baptiſmum, ſed per pœnitentiam. Et notandum eſt quòd ad remiſsionem pec catorum Baptiſmum pręcedentium,ſat eſt habere internam attri tionem, videlicet pœnitentiam,quę eſt virtus iuxta illud actuum 2. Pœnitentiam agite,& baptizetur vnuſquiſq; veſtrum . Ex quo loco euidenter colligitur requiri ad Baptiſmum in adulto aliquẽ actum poſitiuum pœnitentię mortalium. Nam niſi eum pœniteat veteris vitę,nouam inchoare nõ poteſt. Cùm enim dicit Ambro. quòd Baptiſmus nõ requirit planctum nec genitum , intelligẽdũ eſt,[inquit Magiſter.ſen.4.d.4.] de exteriori ſatiſfactione: quia deteſtatio peccatorum interna neceſſaria eſt,non tamen omnium peccatorũ in particulari,ſed ſatis eſt aliqua generalis , ſcilicet vt pœniteat hominẽ ſe peccaſſe: in quo Baptiſmus differt à ſacramẽ to pœnitentię. Requirit etiam pœnitentię ſacramentum vocalem confeſsionem omnium peccatorum, quę fit ſacerdoti,quę nõ re quiritur ad remiſsionem pręcedentium Baptiſmum:imò ſi fieret, neq; eſſet ſacramentum,neq; abſolutio conferret gratiam , imò nequè eſſet abſolutio:quoniam ante Baptiſmum vſus clauium ec cleſię locum non habet,ſed ſufficit illa generalis confeſsio, qua ſecũdũ eccleſię ritũ abrenuntiãt ſatanę & omnibus põpis eius. Si tamẽ qui baptizãtur, ex deuotione ſua peccata cõfiteri velẽt an- te Baptiſmũ,eſſet cõfeſsio audiẽda:nõ tamen ſatiſfactionẽ, neq; abſolutionẽ ſacerdos impẽdere poſſet: quia magnã irrogaret in- iuriã Baptiſmi ſacramẽto,cùm ſit õniũ ſacramẽtorũ ianua,& ꝑ illũ homo à culpa & pœna abſoluatur. Deberet tamẽ cõtra peccata conſuta eis informationem vitę ſpiritualis tradere .

1. Con.

Notabil.

Actu. 2.

Ambro.

Mag. ſẽ.

Notabil. ¶ Annotare etiam hîc opus eſt, quòd licèt requiratur in peccatore adulto actus poſitiuus, nec ſufficit illi negatiuè ſe habere ad hoc ſacramentum recipiendum vt patet ex.c. Maiores.de Baptiſmo & ex D.Tho.3.p.q.86.ar.2.ad primum Non remittuntur [inquit] peccata etiam in Baptiſmo ſine actuali immutatione voluntatis, quod fit per pœnitentiam. Non tamen eſt intelligendum ante Baptiſmum, pœnitentiam hanc prærequiri tanquàm cõcauſam gratiæ, ita quòd ſimul concurrat cùm Baptiſmo ad remiſsionem peccatorum, ſed tanq̃ cauſam per accidens ad obicem tollendum ne adultus accedat ad Baptiſmum immundus, vt eleganter probat D.Tho.in.4.d.4.q.2.ar.1.q.1.ad primum. Hæc omnia quò ad remiſsionem peccatorum Baptiſmum præcedẽtium dicta ſint: nam ad remiſsionem ſequentium requiritur contritio, vel ſaltem attritio ſimul cum pœnitentiæ ſacramento. Vnde ad remiſsionem peccati fictionis, quæ concomitatur characterem baptiſmalem: neceſſaria eſt contritio, vel ſaltem attritio cum pœnitentiæ ſacramento. Quid autem ſit attritio, quid verò contritio videbimus in materia de pœnitentia.

D. Tho.

D. Tho.

Nota.vl ¶ Vltimatè notandum eſt non ſolùm verũ eſſe Baptiſmum recedente fictione conſequi ſuum effectum: verùm etiam pœnitentiã. Quare non eſt aſsignanda ratio, cur aliqua ſacramenta ſingulariter hoc habeant, nempe quòd recedente fictione conſequantur ſuum effectum, quam aſsignant Silueſter verbo. Baptiſmum.4.§ 17.& alii doctores, videlicet quia imprimunt characterem: cùm notum ſit pœnitentiam characterem non imprimere, & tamen ſuum effectũ conſequi recedente fictione. Nec oĩa ſacramenta characterem imprimentia conſequi ſuum effectum exiſtimo, ſed duntaxat Baptiſmus. Et quamuis. D.Tho in.4.d.4 q 3 ar.q 3. ad tertium affirmare videatur, omnia ſolaq; ſacramenta quæ characterem imprimunt, attingere ſuum effectum recedente fictione, tamen poſtmodùm in eodem libro. d 17.q.3 ar.4.re oculatiùs inſpecta, idem ait de ſacramento pœnitentiæ, & in 3.p. ſolis his duobus ſacramentis hoc tribuit. Ratio ergo huius differentiæ inter hæc duo ſacramenta ex vna parte, & reliqua ex altera eſt. Quia quemadmodum pueri remiſsionem originalis, ac proinde ſalutem conſequi non poſſunt ſine Baptiſmo in re, ita neq; adulti ſine pœnitentia in re vel in voto. Sunt enim duo ſacramenta ad ſalutem neceſſaria.

Silueſ.

D. Tho.

¶ De

De catechiſmis.

XXIIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm catechiſmus debeat præcedere Baptiſmum.

HVic difficultati duabus concluſionibus Reſpondetur, quarum prima ſit affirmatiua, qua illi directè Reſpõdetur. Pro cuius probatione ãnotare oportet ꝙ ſecundùm omnes doctores catechizare idẽ eſt, qđ inſtruere. Vnde catechiſmus nihil aliud eſt, q̃; fidei inſtructio ſeu eruditio. Tunc probatur con. Primò ex illo quod habetur de conſe. d. 4. c. Ante Baptiſmum. Ante Baptiſmũ [ait tex] catechizandi debet hominem pręuenire officium: vt fidei primũ catecuminus accipiat rudimẽtũ. Deinde probatur ratione: quia cũm in Baptiſmo profiteamur fidem, & credere pręſupponat eruditionem eorum, in quibus fides conſiſtit: nam, quomodo credẽt ei, quem non audierunt? quomodo autem audient ſine pręedicãte? [ait Paulus ad Roma. 10.] conſequens fit vt ille Baptiſmum antecedere debeat. 1. Con. Rom. 10.

¶ Secunda con. Iſte catechiſmus, ſcilicet inſtructio in 4. conſiſtit. Primùm nanq; oportet quòd doceãtur articulos fidei, & ſingulis diebus eis exponantur in ſua lingua, ſicut habentur in cartula paruulorũ, & ſunt pſuadẽdi vt credant. Nã ſcriptũ eſt de hac diſpoſitione, Accedentem ad Deum oportet credere quia eſt, & quod inquirentibus ſe remunerator ſit. Pręcipitur enim de conſe. d. 4. c. Ante viginti. Quod ante viginti dies catecumini ſymbolum doceantur. Item proponatur illis ꝙ omnia, quę ſunt in cœlo & in terra, fecit ſolus Deus iſte: quamobrem eum reuereri, timere, colere, amare, ac eius mãdata obſeruare debemus omnes. Doceantur etiã frequẽter quomodo Deus factus eſt pro nobis homo, & quomodo pro nobis mortuus eſt, vt nos a poteſtate & ſeruitute dęmonis redimeret, ſub qua per peccatum eramus. Doceãtur etiam quomodo de reliquo oportet eos dęmonis cultum relinquere, & credere quod omnia quę cultum diaboli concernunt, ſunt falſa & mendatia, & quòd ſoli Deo eſt credendum & ſeruiendum quoniam nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Doceantur etiam frequenter, quòd Deus ſibi ſeruientibus dabit vitam ęternam in cœlo: vbi beati ſemper Deum videbunt, & ſemper gaudebunt, nunq̃; infirmabuntur, nunq̃; morientur, nunq̃; laborabunt. 2. Con.

Secundè

¶ Secundò doceantur quæ ſint mortalia peccata, & maximè ea, in quibus Gẽtiles huius terræ plurimùm peccare ſolebant. Oportet enim eos docere idololatriã illicitam eſſe & malam, omnéq; cultum dæmonis, ac omnes ſuperſtitiões, vt credere vera eſſe ea quæ in ſomnis videntur & alias innumeras ſuperſtitiones. Docere etiã eos oportet relinquere mendatia, quia eſt diaboli loquela, & qui mentiũtur, ſunt filii diaboli, qui autem loquntur veritatem, ſunt filii Dei. Doceantur ſimiliter, quo pacto peccata carnalia ſunt horrenda ac deteſtanda, & maximè peccatum contra naturam. Itẽ adulteria, ſtupra, tactus ĩpudici, oſculaq́;, & alia huiuſmodi turpia. Doceantur etiam caſtè & honeſtè viuere, & non ſicut beſtiæ cum ſuis vxoribus ſi eas habent, ꝙ ſi non habent: interim non debent aliquam mulierem cognoſcere. Doceantur quoq; huiuſmodi infideles quomodo non debent turpiter agere cum aliquo maſculo, neq; ſe ipſos polluere, neq; ſe inebriare: quia omnia talia ſunt abominanda ac deteſtanda, & qui talia agunt regnum Dei non conſequentur, vt dicit Paulus ad Gala. 5. Et poſtꝗ̃ ſic inſtructi fuerint, in-

Gala. 5. terrogãdi ſunt à miniſtro, an eos pœniteat talia cõmiſiſſe, & an de eis diſpliceat? & ad hoc eos adhortetur exemplo Ioã. Bap. qui venientibus ad Baptiſmum ſuum pœnitentiam prædicabat. Et cùm reſponderint ꝙ ſic: moneat eos vt de reliquo non repetant, quia non ſufficit relinquere peccata, & de eis diſplicere, ſed neceſſũ eſt etiam vt deinceps non ea committant, nec habeant propoſitũ cõmittendi Nam quanuis peccatoribus propter pręteritum peccatũ non ſit denegandum Baptiſmi ſacramentum, cùm ſpecialiter inſtitutum ſit, vt per ipſum peccatorum ſordes mundentur, vt Paulus

Ephe. 5. ad Ephe. 5. inquit, Mundans eam lauacro aquę in verbo vitæ: tamen peccatoribus voluntatẽ peccandi, propoſitumq́; perſeuerandi in peccatis habentibus, denegãdum eſt. Nam ſicut qui indignè manducat Chriſti corpus iudicium ſibi manducat, ita qui indignè accedit ad Baptiſmum, iudicium acquirit. Propter hos enim dixit Dominus. Matthei. 7. Nolite ſanctum dare canibus, neq; mitta-

Matt. 7 tis margaritas ante porcos. Verum eſt tamen ꝙ ſi huiuſmodi adultis habentibus propoſitum peccandi, adminiſtraretur Baptiſmus: verè reciperent characterem, & eſſent baptizati: non tamen reciperent rem ſacramenti, ſcilicet gratiam, cùm illum recipiẽdo mortaliter peccent obicem ponendo. Sed Baptiſmus iſte in mortali receptus valere incipit fictione recedente, vt patet ex. c. Tunc valere incipit. de conſe. d. 4 [vt dictum eſt]

¶ Tertiò

¶Tertiò eſt neceſſarium ꝙ doceantur adulti mandata Dei cum eorum expoſitione, ſicut dicit Dominus Marci vlti. Euntes ergo, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris. &c. Docentes eos ſeruare omnia quæcunq; mandaui vobis. *Mar. vl.*

¶Quartò doceantur, Pater noſter, Aue maria, Credo, Salue regina. Ex quo colligitur quàm malè, quantoq́; cũ periculo hucuſq; in his partibus miniſtri fecerint, qui hoc ſacramentũ abſq; aliqua inſtructione in fide & moribus adminiſtrauêre. Debet enim adultus qui baptizari debet, ſymbolum diſcere, vt habetur in concili. Laodicenſi. & in conci. Agathenſi. *con. Lao* *con. Ag.*

¶Poſteaꝗ igitur in his prædictis quatuor inſtructi ſufficiẽter fuerint: baptizentur, ſcilicet quando eſtò nõ ſciant memoriter: ſciãt tamen benè diſtincteq; reſpõdere. Ita q; ſiquis interrogetur, an Chriſtus natus ſit ex Maria virgine? ſciat reſpondere ꝙ ſic, & ſi interrogatus fuerit, an natus ſit ex Maria non virgine? ſciat reſpõdere ꝙ non, & ſic de cæteris articulis. Sic enim pauci ſunt, qui fidei articulos ignorent.

De exorciſmis.

XXV. DIFFICVLTAS.

Vtrùm exorciſmi debeant præcedere baptiſmum.

PRiuſq; huic difficultati ſatiſfaciam: tria annotare oportet. Primum ꝙ exorciſmi ſunt in duplici differẽtia, quidam qui Baptiſmum præcedũt, qui ſunt quædam ſacramentalia, vt exufflatio & immiſsio ſalis, appoſitio ſaliuæ. &c. quidam autem qui ipſum Baptiſmum ſequuntur, vt inunctio quæ fit in vertice, & impoſitio cerei & veſtis candidę. Secundum ꝙ per ea, quæ in exorciſmo aguntur non ſolùm aliquid ſignificatur, ſed etiam efficitur, & non ſicut quidam dixerunt, ea quę in exorciſmo aguntur, nihil efficere: ſed ſolũ effectus Dei ſignificare. Vtitur nanq; eccleſia in exorciſmis imperatiuis verbis ad expellendã dęmonis poteſtatẽ quaſi virtute ſibi diuinitùs tradita, cũ ait, Ergo maledicte diabole, exi ab eo. Et ita hẽt. D. Tho in. 3. p. q. 71. ar. 3. &. Soto in 4. Neq; ex hoc ſequitur huiuſmodi exorciſmos eſſe ſacrãmẽtã & ſi ſuos effectus ſimiliter ex ope opato ſortiãtur, tñ neq; gratiã gratũ facientẽ ſignificãt in quo ratio ſacri cõſiſtit: neq; illã cõferũt q̃ ẽ pfectio nouæ legis ſacrõrũ, ſed ſolũ tollũtur ĩpedimẽta grãæ ſalutaris pcipiẽdæ impediẽtia. *D. Tho.* *Soto.*

¶Tertium

Notab.3 ¶ Tertium quod annotare oportet eſt, quòd per ea que in exorciſmo peraguntur, excluditur duplex impedimentum huius ſalutaris gratię per Baptiſmum percipiendę. Quorum primum eſt extrinſecum pro vt hominis ſalutem dęmones impedire conantur: & hoc impedimentum excluditur per exufflationem, & inſufflationem, quę ſignificant ac efficiunt expulſionem mali ſpiritus, & boni introductionē, & hoc quantum ad hoc quòd non pręſtet impedimentum ſacramento ſuſcipiendo vt dictum eſt, non tamen quantùm ad maculā ac reatum pœnę, quiquidem vſq; ad Baptiſmi ſuſceptionem non tollitur. Secundum impedimentum eſt intrinſecum, quod quidem homo ex peccato originali cōtraxit. Habet nāq; hō ex infectione huius peccati ſenſus occluſos ad percipiēda ſalutis myſteria, & hoc impedimentū tollitur per contactus ſaliuę in ore, auribus, & naribus Baptizandi factos. Significat enim ac efficit ſaliua his ſenſibus appoſita, ſenſuum ſpiritualium apertionē. Debet nanq; habere aures apertas ad audiendum verba Dei & fidei documenta, & ſignificat quòd debet eſſe promptus ad loquēdum de fide, quia locutio fit mediante ſaliua. Crux quā ſacerdos facit ei đ ſputo ad aures, ad nares, & ad os ſignificat ꝙ Baptizādus đbet habere aures cordis clauſas nè audiat ſuggeſtionem diaboli, os etiā debet habere clauſum nè mala verba loquatur, & debet ſic viuere, vt ſit ſecundùm doctrinam Apoſtoli bonus odor Chriſti in vita ſua: vel iſtud ſignificat, quòd debet emittere fumum orationis deuotè, per quem effugatur dęmō, iux-

Tho.4.c ta verbum Raphaelis Thobiæ.c.4. Fumus eius effugat omne genus dęmoniorū, & iſta facit cum ſputo [ideſt] virtute Chriſti, quę ſignificatur per ſputum ſecundùm quod dicit gloſa ſuper illud.

Ioann.9 Ioan.9. Lutùm fecit ex ſputo. Nam ſicut ſputum emittitur ab interioribus cordis, ita filius Dei gignitur ex ſubſtātia Dei patris. Vnctio olei in pectore & inter ſcapulas cum ſigno crucis ſignificat diuinę legis amorem, & operatur deuotam ſubiectionem ac aptitudinem hominis ad luctandum contra diabolùm interiùs eum vexantem, & ad portandum onera pœnitentię. Immiſsio ſalis ſignificat gratiam & ſapientiam & pręſeruationem à putredine peccatorum.

¶ Sciendum tamē eſt quòd exorciſmorum qui ſequūtur, aliquis eſt qui non tantum ſignificat, ſed efficit, nempe vnctio quę fit in uertice. Significat enim gratiam Baptiſmalem Chriſti in mēte ipſius Baptizati, & operatur cōſeruationē illius. Aliquis verò eſt

qui

qui nihil efficit, ſed ſolùm ſignificat: vt impoſitio cerei ſignificat lumẽ fidei, quod datur in baptiſmo, & veſtis cãdida ſignificat innocentiæ ac nouitatis vitæ reſtitutionem. His ſic pręhabitis, ad difficultatem peraliquot cõcluſiones reſpõdetur, quarum pri ma ſit affirmatiua, nempe quòd eſt conueniens vt exorciſmi pręditi baptiſmi ſuſceptionem præcedant. Hanc concluſionẽ tenet expreſſè Celeſtinus Papa, & refertur de conſe. d. 4 c. Siue paruu li. Inquit nanq;, Siue paruuli ſiue iuuenes ad regeneratiõis veniãt ſacramentum: non priùs fontem vitæ adeant, quàm exorciſmis & exuflationibus clericorum ſpiritus immundus ab eis abjiciatur. Ratione quoq; probatur: nam quicunq; ſapienter aliquod opus facere proponit, priùs ea quæ obſtant impedimenta remouere de bet, iuxta illud Hiere. 4. Nouate vobis nouale, & nolite ſerere ſuper ſpinas. At Diabolus poteſtatem aliquam habet ſuper hominem, ex hoc ipſo quòd ſubditur originali peccato, vel etiam actuali. Expedit igitur ante Baptiſmum expellere Dæmones per exorciſmos, ne hominis ſalutẽ impediant. Sed nunquid habẽt hanc poteſtatem exorciſmi dæmones expellendi virtute naturali? Pro hoc dimiſſa quorundam opinione, tenẽtium quòd virtute naturali habent exorciſmi hoc efficere, ſit. 2 con. quòd exorciſmus nõ expellit, nec cohibet dæmonis poteſtatem per aliquam virtutem ſibi tanq̃; ſubiecto inherentem, neq; naturalem, neq; ſupernaturalem: ſed ex diuina virtute ſibi ex decreto diuinæ miſericordię aſſiſtente: quia Chriſtus inſtituit illa verba ad operandum huiuſmodi effectus. Hanc concluſionem habet Ricardus in. 4. & Paulud. ibidem. q. 4. Dicunt enim quòd diuina vi tute arcta tur Diabolus, ne decæterò, cæteris paribus, tantum poſsit contra exorcizatum, quantum poſſet ſi exorcizatus non eſſet. Sed dubium eſt hîc non contemnendum vtrùm ſcilicet, exorciſmi ſemper infallibiliter ſuos effectus ſortiantur? Pro quò ſit 3. con. in ordine, quòd exorciſmi baptiſmales ad cohibendos Dæmones, ne ſacramẽti fructũ impediãt, ſemp ſunt ſalutares, & de ſe efficaces, niſi recipientis nequitia obſtet. Hęc con. eſt nota poſtq̃ ab vniuerſali eccleſia huiuſmodi exorciſmi obſeruantur.

1. Con.
Cel. Pa.
Hiere. 4
Dubium
2. Con.
Ricard.
Palud.
Dubium.
3. Con.

¶ 4 cõcluſio. Ad hunc effectũ qui eſt, dæmones ab obſeſsis corporibus expellere, non ſunt ſemp efficaces exorciſmi. Ratio huius cõcluſionis eſt, qa exorciſmi per ſe nõ ordinantur, niſi ad hoc vt nõ impediantur ſacramẽti fructus. Et hoc etiã experimento quotidie diſcimus, ꝙ multi exorciſmi dæmoniacis nõ ſufficiunt. 4. Con.

F Quinta

¶5.con. Exorciſmi ad effectũ Baptiſmi ſuſcipiẽdũ nõ neceſſarii
5.Con. ſunt.Hæc cõ.eſt manifeſta,tũ quia ad effectũ baptiſmi ſuſcipiẽdũ,
ſufficit fides & intẽtio,vel propria eius qui baptizatur, ſi ſit adultus,vel
ipſius eccleſiæ,ſi ſit paruulus,tũ etiã qa cũ[vt dictũ eſt]ordinẽtur
exorciſmi ad impedimẽta remouẽdũ:ſine eis põt quis cõſequi baptiſmi
effectũ. Vñ ſine ipſis põt dari baptiſmus in caſu extremę neceſsitatis:extra
iſtũ tñ caſum neutiquã eos p̃termittere licet,nã mortale peccatũ cõmitteret,qui
eos omitteret: quia contra ſolennẽ eccleſiæ ritũ ageret. ¶6 con.Si baptizatus
in caſu ne-
6. Con. ceſsitatis ſine exorciſmis,ſupuixerit,d̃bet portari ad eccleſiã, &
ibidẽ catechizari,& exorcizari ꝓpter ritũ eccleſiæ ſeruandũ:non aũt d̃bet
iterũ baptizari,ſi ſit certũ ꝙ ſit rectè baptizatus,ſed ſi nõ ſit certum,debet
baptizari ſub conditione[vt dictum eſt]

¶7.cõ.Quotieſcũq; plures ſimul exorcizari cõtigerit, vnicuiq;
7.Con. oẽs p̃dicti exorciſmi ſunt faciẽdi , nẽpe apponenda eſt illis veſtis
cãdida,& cereus ſeu cãdela,& apponendũ eſt oleũ,non ſolũ in pectore,verũ
etiam inter ſcapulas,& cætera oia ſunt obſeruãda ꝓut habetur in manuali.
Nec ego [niſi magnus numerus baptizãdorũ adeſſet]auderẽ omittere ,nec
omittentes à culpa excuſare,præcipuè in huius nouę Hiſpanię partibus poſt
celebratũ conciliũ prouinciale in vrbe Mexicana,vbi traditur modus,quomõ
fieri d̃bet

¶8.cõ.Poſteaq̃ huiuſmodi exorciſmi baptiſmales ſemel fuerint
8.Con. facti , iterari non poſſunt, ſicut nec baptiſmus iteratur.

¶9.con.Officiũ catechizandi, & exorcizandi incũbit ſacerdoti-
9.Con. bus tanq̃ primariis agẽtibus :diaconibus verò & inferioribus miniſtris,tanq̃
eis qui ſacerdotibus debent miniſtrare . Hanc concl.
D. Tho. tenet.D.Tho.3.p.q.71.ar.4. & illic adducit Iſidorũ,dicentẽ, Ad
Iſido. diaconũ ꝑtinet aſsiſtere ſacerdotibus,& miniſtrare in oĩbus,quæ agũtur
in ſacramẽtis Chriſti:in Baptiſmo.ſ.in chriſmate,& in Euchariſtia patena &
calice . Et in ſolutione ad.4.ponitur q̃druplex inſtructiõis genus.Prima enim
quæ eſt cõuerſiua ad fidẽ, licèt primò conueniat epiſcopo,ac deinde
prędicatoribus:poteſt tñ cuicũq; fideliũ permitti.Secunda verò quæ eſt de
rudimentis fidei , & qualiter ſe habere debeat in ſuſceptione ſacramentorũ ,
conuenit ſacerdotibus principaliter,& ſecũdariò eorũ miniſtris . Tertia de
cõuerſatione in Chriſtianiſmum,ſpectat ad ſuſceptores ſeu patrinos. Quarta eſt
inſtructio de altioribus fidei myſteriis & ꝑfectione Chriſtianę vitæ,& hęc ex
officio pertinet ad epiſcopos.

Hactenus de Baptiſmi ſacramento.

DE

DE SACRAMEN TO CŌFIRMATIONIS

POſt baptiſmi ſacramẽtũ, ſequitur de cõfirmationis ſacramento, quod maius eſt, tũ quantùm adminiſtrorũ dignitatẽ, Baptiſmus nãq; extrà neceſſitatẽ ab oĩbus ſacerdotibus, & in neceſsitate ab oĩbus hominibus adminiſtratur: hoc enim à ſummis põtificibus, ideſt, epiſcopis, vel ſufraganeis tãtũmodò traditur, ſicut à ſolis apoſtolis tradebatur, vt inferiùs dicemus, tũ aũt quantũ ad gratiã: *illa* nãq; quæ in baptiſmo datur innocẽtiæ, & nouæ vitę reſtitutionẽ cauſat, quæ verò in hoc ſacramẽto cõfertur, eſt quaſi armatura, & munitio quędã, qua in hoc deſerto poſt tranſitũ maris Baptiſmi cõtra ſingula vitia, & ſi non ſemper, quandoq; tamen pugnamus. Sicut enim ſubmerſis Ægiptijs à tergo ſequentibus filios Iſraël, olim hoſtes pugnauerunt per deſertum: ſic ſubmerſo Diabolo in Baptiſmo, qui primùm nos inſequebatur, multa nobis per huius vitæ deſertum vitia conſtituit, cõtra quę vitia gratia in hoc ſacramẽto eſt collata. Vnde, congruè petunt Chriſtiani ſibi dari hoc ſacramentum, per quod in illa baptiſmali gratia confirmentur. Vnde dicit Eccleſia, Confirma hoc, Deus, per confirmationis ſacracramentum, quòd operatus es in nobis, ſcilicet per gratiam baptiſmalis renouationis. Tractaturi igitur de hoc cõfirmationis ſacramento, quod quid maius Baptiſmo eſt, aliquot difficultates proponemus, vt adamuſim ea quæ ad hoc ſacramentum expectant: explicemus.

¶I. DIFFICVLTAS.

Vtrùm Confirmatio ſit ſacramentum.

VNica concluſione affirmatiua difficultati huic reſpondetur. Hæc cõcluſio eſt de fide tenẽda. Fuit enim oppoſita ſñia, error Armenorũ, quem poſtmodũ ſuſtinuit Vuitcl. & poſteà Lutherani tenẽt eũdẽ errorem aduerſus quẽ ſcripſit Tho· Vualden. 2. tomo de ſacramentis. c. 3. Et ꝓbatur noſtra cõcl. ex illo quod habetur đ cõſe. d. 5. c. De his. vbi Melchiades Papa interrogat hæreticorũ noĩe,

Con. vni

Tho. vua

Quid mihi prodeſt poſt myſterium Baptiſmi myſterium cõfirma tionis? Et reſpondet quòd ſicut exigit militaris ordo, vt cùm imperator quẽcũq; in militũ receperit numerũ, quòd nõ ſolũ ſignet receptum, ſed etiam armis cõpetentibus pugnaturum inſtruat: ita in Baptiſmo recipitur homo in militiam, & in Cõfirmatione coar-

Con. flo. matur ad pugnam. Eſt etiam diffinita in con. Flo. ſub Eug. 4. vbi

Con. tri. numerantur. 7. ſacramenta, inter quę enumeratur Cõfirmatio. Et Synodus. Tridẽ. ſeſſi. 6. Litherũ ď hac re ſub his verbis condẽnauit, Siquis dixerit cõfirmationẽ eſſe cęremoniã quãdã, & nõ potiùs verũ ac ꝓpriũ ſacramẽtũ, anathema ſit. Eccleſia etiam vniuerſalis quę errare nõ poteſt, habet Cõfirmationẽ ꝓ vero ſacramẽto. Ac-

Mag. ſen cedit etiã oĩum doctorũ ſcolaſticorũ ſctõrumq; ſentẽtia ſup magi-

D. Tho. ſtrum ſententia. in. 4. d. 7. & D. Tho. 3. p. q. 72. ar. 1. quæ ita tenet.

¶ II. DIFEICVLTAS.

Vtrùm hoc ſacramentum ſit inſtitutum à *Chriſto.*

DIfficultati huic, omiſſa opi. Alexan. Alẽ. 4. p. q. 24.

Alex. al. mẽbr. 1. videlicet quòd neq; à Chriſto neq; ab apoſtolis ſub hac materia & forma, q̃s habet, fuit hoc ſacramentum inſtitutũ, quia ſolùm legitur actuum. 8.

Actu. 8. eos confirmaſſe per manum impoſitionem, omiſſa etiam opinione dicentium, quòd licèt non à Chriſto, ab apoſtolis

Con. vni tamen fuerit inſtitutum: reſpondetur hac vnica conclusione affirmatiua, nẽpe quòd ſacramẽtũ Cõfirmationis nõ eſt inſtitutũ ab Eccleſia nec ab apoſtolis, ſed à Chriſto Dño. Hanc cõcluſi. tenet cõis

Cypria. ſchola, & ferè oẽs ſancti. Cyprianus in ſermone de vnctione chri-

Dioniſi. ſmatis. Dioniſius. 4. c. de cœleſti hierarchia. Fabianus Papa in de-

Fa. Pa. cretis ſuis ait, Chriſtũ redemptorẽ noſtrũ in cœna diſcipulos docuiſſe quemadmodum hoc ſacramentũ adminiſtrare deberẽt. Et ex hoc ꝓuenit, vt chriſma ab Epiſcopis cõſecretur in die cœnæ. Ratione etiam cõfirmatur. Nam cũ ſacramenta omnia gratiam cõferant, non poſſunt niſi à Chriſto inſtitui per poteſtatem excellentię, quia ſcriptũ eſt, Gratiam & gloriam dabit Dñs. Item cùm materia & forma ſint de ſubſtantia ſacramẽti fit vt neutrũ niſi ſolus Chri-

Notabil. ſtus inſtituere potuerit. Et annotare hîc opùs eſt, quòd aſſerere, illud ſacramentum non fuiſſe à Chriſto inſtitutum: eſſet erroneum. Probatur euidenter ex ſynodo Tridentina, de ſacramentis in cõmuni in canone. 1. Dicitur namquè illic, Siquis dixerit, non eſſe ſeptem ſacramenta à Chriſto inſtituta, anathema ſit.

Dubium. ¶ Sed dubium eſt, qñ hoc ſacramẽtũ fuerit ĩſtitutũ à Chriſto, Cui

dubio

dubio hac cõcluſione reſpondetur, quòd illud inſtituit in cœna q̃n Conlcu,
do diſcipulis ſpũ ſanctũ ꝓmiſit. Vnde conſtat non illud inſtituiſſe
exhibendo, ſed promittendo, id eſt, nõ fuit vſus iſtius ſacramen
ti vſq; ad pentecoſtẽ, ſecũdũ illud Ioan. 16. c. Si non abiero, para Ioan. 16
cletus non veniet ad vos: ſi aũt abiero, mittam eũ ad vos. Et hoc
ideo, quia in iſto ſacramẽto datur plenitudo ſpũs ſancti, quę qui
dẽ dãda nõ erat añ Chriſti reſurrectionẽ & aſcenſionẽ, iuxta illud
Io. 7. Nõdũ erat ſpũs datus, quia Ieſus nõdũ erat glorificatus. Te Ioan. 7.
net hanc noſtrã ſnĩam D. Th. 3. p. q. 72. ar. 1. ad. 1. Illam etiam ha D. Tho.
bet Fabian. Papa in Epiſtola p̃allegata. Ait enim illic, quòd poſtq̃; Fa. Pa.
lauit diſcipulorum pedes in die cœnæ, tradidit hoc ſacramentum.

III. DIFFICVLTAS.

Vtrùm Chriſma ſit conueniens materia huius Sacramenti.

AD hãc difficul. arbitror me ſatisfacturũ eſſe quinq; 1. concl.
cõcluſio. q̃rũ. 1. ſit. Materia huius ſacramenti ẽ chri Con. flo.
ſma, ideſt, oleũ cũ balſamo. Hęc cõc. diffinitur in cõ.
Flo. ſub Eug. 4. & in. c. vnico, extrà de ſacra vnctio
ne. Eſt etiã oĩum Theologorũ in. 4. d. 7. & iuriſta
rũ cõis ſentẽtia. Et animaduertẽdũ hîc eſt, quòd nõ ſufficit oleum
nucũ, aut amygdalorũ, aut aliud ſimile, quia ſucci illi nõ ſunt oleũ:
requiritur nanq; oleũ oliuarum. Hoc. n ſolùm ꝓpriè dicitur oleũ.
¶ Sed dubitatur, an balſamũ ſit de neceſsitate ſacramẽti? Pro quo Dubium.
ſit. 2. cõ. Chriſma, ideſt, cõpoſitũ ex oleo & balſamo, nõ eodẽ mo 2. concl.
do eſt huius ſacramenti materia, ſicut aq̃ eſt materia baptiſmi: ita-
què non eſt balſamum de neceſsitate huius ſacramenti, ſicut a-
qua de neceſsitate Baptiſmi. Et licèt vniuerſalis ferè omnium ſen
tentia teneat, mixtionem balſami eſſe de ſubſtantia ſacramenti,
ita quòd ſine illa nullum eſſet: nihilominùs hanc concluſionẽ ego
teneo cum Caietano in commen. 3. p. q. 72. ar. 2. & cum Soto. 4 Caietan.
d. 7. q. vnica, qui eam habent. Et probatur ex. c. vnico extrà de ſa- Soto.
cra vnctione. &. c. Nouiſsimè. de conſe. d. 5. & . c. Paſtoralis. de ſa
cramentis nõ iterandis Habetur nanq; illic, quendam ꝑ errorem
fuiſſe cõfirmatũ oleo bñdicto ſine balſamo. De q̃ re cõſultus Pa-
pa, vtrũ Cõfirmatiõis ſacramentum in eo deberet iterari? Rñdet,
quòd ĩ talibus nõ eſt aliquid iterãdũ, ſed cautè ſupplendũ, quòd ĩ
caute fuerat p̃termiſſum. Nõ igitur balſamũ eſt de neceſsitate ſa
cramẽti, cũ illo deficiente põtifex diffiniat, verũ fuiſſe ſacramen
tũ. Et cõfirmatur noſtra ſnĩa rõe nõ cõtẽnenda. Nã cũ verũ & ca
ſtũ balſamum ĩ ſola Syria, terra Paganorũ ĩueniatur, cũ illic ſolũ

Plinius Arbuſcula illa reperiatur [ſi fidē Plinio.li.12.naturalis hiſtoriæ.c. 25.adhibere debemus] fit vt nō facilè haberi poſsit. Non autē eſt veroſimile Chriſtum redemptorē noſtrum materiam tā arduam, tanq; difficilem in materiam alicuius ſacramenti reliquiſſe, non ergo eſt balſamum de neceſsitate ſacramenti.

Notab. ¶ Annotato hîc, quòd propter hanc balſami Alexādrini penuriā, Pius.4. Pontifex Maximus conceſsit omnibus Archiepiſcopis & Epiſcopis, pvniuerſas has Indiarum occidētaliū partes cōſtitutis, vt ſanctiſsimū Chriſma cū balſamo, quod in eis repitur cōficere & cōſecrare valeāt, vt videre eſt p diploma ī fine huius opis appoſitū.

3. concl. ¶ Tertia cōcluſio. Quāuis nō ſit balſamū de neceſsitate huius ſacramenti: eſt tū de neceſsitate præcepti. Quocircà Pontifex, quòd poſteà chriſmate vngeretur, præcepit. Vndè ſecūdū hāc ſentētiā, qui balſamū ptermitteret, nō dubiū, quin mortaliter peccaret, licèt [vt ex prædictis patet] verū cōficeret ſacramentū. Sic nāq; intelligēdū eſt illud quod dicit Innocētius, extrà de ſacra vnctione, cū dicit, quòd chriſma ex oleo & balſamo cōficitur. Et ſimili modo

Con. flo. intelligere oportet decretū cōcilij Flo. vbi decernitur, materiam huius ſacramēti eſſe chriſma ex oleo & balſamo cōfectū, ſcilicet quòd balſamū duntaxat de pcepto, non autem de neceſsitate ſacramenti requiritur. Neq; chriſma de ſe ſignificat niſi vnguentum, Quo fit, vt ſi Epiſcopus diceret in forma, Confirmo te vnguento ſalutis: verum eſſet ſacramentum.

4. concl. ¶ Quarta cōcluſio. Neceſſum eſt, vt chriſma ſit conſecratum per D. Tho. Epiſcopum. Hanc cōcluſionem habent omnes ſcolaſtici doctores Con. flo. diſtinctione.7.& D. Tho.3.p.q.72.ar.3. Eſt etiā diffinita in conc. Flo. ſub Eug.4. vbi dicitur, materiam huius ſacramenti eſſe chriſma per Epiſcopum conſecratum. Cōfirmatur preterea ex ritu vniuerſalis Eccleſiæ, & ex authoritate omnium ſanctorum antiquorum, inter quos eſt Cyprianus in opuſculo de vnctione chriſma-

Cypria. tis, & Dioni 4.c. de Eccleſiaſtica hierarchia. Accedit quoquè au-

Dioniſi. thoritas Innocētij de conſe.d.4.c. Præſbyteris. Vbi ait, quòd preſbyteris baptizatos chriſmate vngere liceat, qđ ab Epiſcopo fuerat cōſecratum. Et cōfirmatur inſuper ratione quā ſancti aſsignāt. Sacramētū nāq; ſanctificans actiuè, opus eſt vt in ſe ſit ſanctū, ac ex cōſequēti vt materia ſit ſanctificata. Prætereà, illa ſacramēta que ſibi miniſtrum determināt, etiā materiā ſanctificatā requirūt, & exigūt: ſed hoc ſacramētū dterminat ſibi miniſtrū, ergo requirit materiā ſctificatā ab eo qui ē miniſter huius ſacramēti. ſ. ab Epiſco-

po. Vn

po. Vnde baptiſmus quia ſolũ quãtũ ad ſolẽnitatẽ determinat ſibi miniſtrũ, non habet materiã ſanctificatã quãtùm ad neceſsitatem, ſed quantùm ad ſolennitatẽ. ¶ Sed nunquid ſi conſecratio hęc chriſmatis fieret à ſimplici ſacerdote, conficeretur verum ſacramentũ, licèt ageret contra eccleſiæ præceptum? Pro hoc ponitur à nobis quinta concluſio negatiua, nẽpe quòd nõ ſolùm fieret cõtra eccleſiæ præceptũ, ſed non conficeretur ſacramentum. Hanc concluſionẽ tenẽt omnes ſcholaſtici doctores, & habetur in cõc. 8. Toletano. c. 7. Vnus duntaxat Caietan. videtur declinare in oppoſitã ſententiã, licèt non diffiniẽdo aſſeruerit, ſed tamẽ nõ eſt tuta hęc ſententia, nec ratio Caietani aliquid valet, videlicet ſimplex ſacerdos poteſt hoſtiã conſecrare: à fortiori igitur ſi conſecret Chriſma, conſecratio tenebit, eò quòd qui poteſt maiùs poteſt minus [non inquam valet] quia alioquin probaret quòd poteſt conſecrare miniſtros, & altare, quia eſt minus q̃; conſecrare hoſtiã, quod nunq̃ aliquis dixit. 5. Con. Conc. To Caieta.

¶ Sed nunquid poterit à ſũmo pontifice cõmitti huiuſmodi conſecratio ſimplici ſacerdoti? Huic dubio, omiſſa Caietani & aliquorũ aliorũ ſententia, qui partẽ affirmatiuã tenent: reſpondetur hac concluſione negatiua, nempe ſũmũ pontificẽ non poſſe cõmittere ſimplici ſacerdoti Chriſmatis conſecrationẽ. Hęc con. licèt nõ ſit tã certa ſicut præcedens: probabiliorẽ tamẽ eſſe arbitror. Probatur, quia nunquàm hactenus in eccleſia hoc factũ eſt, quod non minimũ eſt argumentũ in ſacramẽtorũ materia. Legimus. n. in cõ. Flo. aliq̃ndo ex diſpẽſatione ſimplicẽ ſacerdotẽ cõfirmaſſe, chriſmate tamẽ p̱ epiſcopum cõſecrato, & non legitur, autoritatẽ chriſma conſecrandi fuiſſe illi commiſſam. Concl. Con. Flo

IIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm forma qua eccleſia vtitur, ſit conueniens.

HVic difficultati duabus cõcluſionibus reſpondetur, vna qua directè ad q̃ſtionẽ ſatiſfit, altera qua explicatur. Cõcluſio igitur reſponſiua ad difficultatem eſt affirmatiua, nẽpe ꝙ hęc eſt conueniens forma, Conſigno te ſigno ſanctę crucis, & cõfirmo te chriſmate ſalutis in nomine p̃ris, & filij, & ſp̃us ſancti Amẽ. Hæc cõcluſio ẽ d̃ fide tenenda. Habetur nanq; diffinita in conc. Flo. ſub Eug. 4. eã quoq; habẽt vnanimiter oẽs doctores, & vniuerſalis eccleſiæ ritus, & ratiõe ꝓbatur. Q̃m illa ẽ cõueniẽs forma ſacramẽti, p̱ quã Con. Con. Fl.

& in qua exprimuntur ea quę ſunt neceſſaria ad illud ſacramentū, cuius eſt forma, ſed in iſta forma exprimuntur quę ſunt neceſſaria ad ſacramentum confirmationis, quia in confirmatione eſt neceſſaria perſona miniſtri conferentis ſacramentum, hoc autem exprimitur cùm dicitur, Conſigno, & cõfirmo. Eſt in ſuper ibi neceſſaria perſona ſuſcipientis ſacramentum, quę exprimitur cùm dicitur, Te. Eſt ibi etiam neceſſaria materia ſacramenti, quę exprimitur cū dicitur, Chriſmate. Eſt deniq; ibi neceſſaria cauſa, nēpe virtus Dei conferentis plenitudinem roboris ſpiritualis, quę exprimitur cùm dicitur, In nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Manifeſtum eſt igitur, ꝙ forma prędicta eſt conueniens forma huius ſacramenti. Nec obſtat id, quod aduerſus hanc noſtram ſententiā aliqui obiiciunt, ſcilicet quòd apoſtoli non vtebantur hac forma:

Acto.8. ſed manuū impoſitione. Dicitur nanq; actorum 8. quod cùm audiſſent apoſtoli, quòd recepiſſet Samaria verbum Dei: miſerunt ad eos Petrum & Ioannem, tunc imponebāt manus ſuper illos, &

Acto.19 accipiebant ſpiritum ſanctum, & actorum 19. dicitur, ꝙ cū in impoſuiſſet illis manus Paulus, venit ſpiritus ſanctus ſuper eos. Item omnes ſancti aſſerunt, apoſtolos, per manuum impoſitionem con

Ephe.1. firmaſſe, vt eſt videre ſuper epiſtolam ad Eph. 1. non[inq;] obſtat hoc: nam ſi vtebantur manuum impoſitione: illud erat, ne vngendo eos quos confirmabant: materia & forma huius ſacramenti venirent in deriſionem infidelium, & etiam quia ſub illis ſignis viſibilibus dabatur miraculoſe ſpiritus ſanctus viſibiliter, ſicut ſuper apoſtolos deſcenderat Ad fundationem enim fidei id neceſſariū erat. At verò nunc iam ceſſauerunt huiuſmodi cauſę, quia iam fitis eſt fundata. Quocirca iſtis cauſis ceſſantibus, apoſtoli & eorū ſucceſſores vſi fuerunt materia & forma prędictis.

2. Con. ¶ Secunda con. Inuocatio trinitatis in hoc ſacramento, & in ſacramento Baptiſmi eſt neceſſaria neceſsitate ſacramenti, non autem

Con. Flo in alijs ſacramentis. Hęc con. probatur ex conc. Flo. vbi eodem tenore in formis horum duorum ſacramentorum duntaxat ponitur inuocatio trinitatis, pars formę. Item qa illa inuiolabiliter ecclesia vtitur. Poſtremò, quia in his duobus ſacramētis tantum, eſt generalis fidei profeſsio: quanuis enim in Confirmatione non ſit tam expreſſa fidei profeſsio ſicut in Baptiſmo, ſed tamen quoniā ad Baptiſmi perfectionem ſpectat quodammodò, etiam cenſetur fidei profeſsio, quaſi priorem roborans, ac perficiens.

¶ Animaduertendum eſt hic ꝙ chriſmatio, ſeu conſignatio neceſ

ſariò

ſariò neceſsitate ſacramēti d̄bet in forma crucis fieri, alioquin for ma eſſet falſa, vt benè dicit Duran. in. 4. d 7 q. 2. *Duran.*

¶ Annotare oportet ſecūdò, quòd ſi ſunt aliquę eccleſię, [vt qui *Notabi.* dam referunt] quę dicant, Confirmo te chriſmate ſanctificationis: verum ſacramentum conficiunt, eò quòd non mutat ſenſum huiuſ modi variatio. Similiter ſi loco, Chriſmate, quis dixerit, Vnguēto, & pro confirmo, Corroboro, licèt aliqua eſſet culpa, validū tamē eſſet [vt reor] ſacramentum.

¶ Vltimatè ſciendum eſt, quòd eſt maximum diſcrimen inter Baptiſmum & confirmationē, quia Baptiſmus eſt regeneratio in ſpiritualem vitam, qua homo viuit in ſe ipſo, & ideo non ponitur in forma niſi vnus actus, Ego te baptizo. At verò quoniam per confirmationem non ſolùm homo ipſe ſanctificatur, ſed ad publica ꝓ fide ꝓlia inſtruitur, requiritur primò vt in forma exprimatur interna ſanctificatio, dum dicitur, Confirmo te chriſmate ſalutis: vbi materia & effectus exprimitur. Prętereà oportet, vt homo exteriùs vexillo crucis conſignetur ad pugnā, & ideo pręmittitur, Conſigno te ſigno crucis, vt etiam cum periculo mortis fidem vbiq; prędicet, ac defendat.

De effectibus huius ſacramenti.

V. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſacramentum confirmationis imprimat characterem.

HVic difficultati vnica con. affirmatiua reſpondetur, *Cō. Vni.* nempe ꝙ per iſtud ſacramentum imprimitur character, qui eſt ſecundarius effectus illius, vt ſuprà dictum eſt de ſacramētis in genere. Et probatur. Nam hoc ſacramentum non eſt iterabile, vt in concilio Tarraconēſi [cuius verba habētur de conſ. d. 5. c. Dictum eſt] dif *Cō Tar* finitur, Vnde con hęc, eſt aſſertio catholica. Eſt. n. etiā diffinita in con. Toletano 8. c. 7. & in con. Flo. Ex hac con. colligitur mani- *Con. To.* feſtè, nō poſſe hominē eundem bis hoc ſacramentū ſuſcipere, nec *Con. Flo.* epiſcopū bis eundē hominē confirmare. Sed tamē qui oppoſitum faceret, quanuis ſacrilegium committeret, & mortaliter peccaret: nō tamē irregularis efficeretur [quicqd dicant canoniſtæ] Nullus nanq; textus inuenitur in iure, qui hanc pœnā apponat, & regula iuris eſt ꝙ priuilegia ſunt āplianda: pœnę verò reſtringēdę. Quare cùm in iure nō apponatur irregularitatis pœna, niſi iterantibus Baptiſmū, nō eſt ad iterātes cōfirmationē extendēda. Quòd autem

non

non reperiatur talis pœna iniure appoſita iterantibus confirmatio
nem,patet. Nam in .c. Dictum eſt. deconſe.d.5.fit mentio de ite
ratione confirmationis:nulla tamen pœna irregularitatis ibi iniun
gitur. Nec eſt eadem ratio de Baptiſmi ſacramẽto, quę eſt de Cõ
firmatione. Quoniam antiquitùs fuit contentio, ac hęreſis Dona
tiſtarum de iteratione Baptiſmi, non autem de iteratione confir-
mationis. Dicebant enim, quòd Baptiſmus collatus ab hęreticis,
erat iterandus:quamobrem eccleſia pœnam irregularitatis appo-
ſuit Baptiſmum iterantibus,non autem iterantibus Confirmatio-
nem. Apponitur tamen in illo .c. Dictum eſt,pręalle. pro pœniten
tia Confirmationem iterantibus,vt ſub habitu regulari vel cleri-
Notabi. cali religioſè famulẽtur,ſi ſcienter illud fecerint. ¶ Et nota quòd
character iſte ſuſcipitur ad profitendam fidem Chriſti, quaſi ex of
ficio verbis publicitùs coram tyranno.
Dubium. ¶ Sed vtrùm character confirmationis pręſuponat characterem
Con. Baptiſmalem? Pro hoc eſt concluſio vnica affirmatiua. Ratio hu-
ius concluſionis eſt:quia nullus poteſt ſuſcipere iſtud ſacramen-
tum niſi priùs fuerit baptizatus,cùm baptiſmus ianua omnium ſa-
cramentorum ſit. Hec con. eſt de fide,& habetur deconſe. d. 5. c.
Con.Flo Omnes fideles.&.c. Nouiſsimè. & diffinitur in conc. Floren.& in
c. Siquis preſpyter. de preſbytero non baptizato. Pręcipitur nãq;
illîc,quòd ſiquis fuit ordinatus ante Baptiſmũ, quòd baptizetur,
& iterum ordinetur. At verò ſiquis anteq̃; confirmationem ſuſci
peret,ordinaretur,vel aliquod aliud ſacramentum ſuſciperet, li-
cèt malè faceret:factum tamen teneret.

VI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm per ſacramentum Confirmationis conferatur gratia, gratum faciens.

Con.vni HVic difficultati vnica con. affirmatiua reſpondetur,
nempe ꝙ Confirmationis ſacramentũ nõ ſolùm cõ
fert gratiam nõ ponẽtibus obicem illud ſuſcipien-
tibus,verùm etiam maiorẽ gratiam q̃; Baptiſmi ſa-
cramentũ:imò & quàm cętera ſacramenta, excepta
Euchariſtia, in qua corpus ipſũ Chriſti qđ illîc ſubeſt, copioſiorẽ
gratiã cõferre cenſetur. Hęc con. quoad primã partẽ,probatur. Nã
[vt ſuprà de ſacramentis in genere diffiniuimus] omnia ſacramẽ-
ta faciunt đ attrito cõtritũ. Quoad ſecũdã verò, ꝓbatur manifeſta
ratione

ratione:quia [vt dictũ eſt]in eo cõfertur plenitudo ſpũs ſancti, ad robur & audatiã confitẽdi nomẽ Chriſti, & fidẽ, ſicuti apoſtolis in die penthecoſtes collata fuit, ſed ſpũs ſctũs internè nõ niſi p gratiã mittitur:ergo per hoc ſacramẽtum cõfertur gratia gratũ faciens, &maior q̃; per Baptiſmum. Habetur etiã expreſſè de conſe.d.5.c. De his. vbi dicitur,quòd Cõfirmatio eſt maius ſacramẽtum Baptiſmo,& maiori veneratione dignum:maiorẽ igitur gratiã confert.

¶ Annotare tamen hîc opùs eſt id quod ſuprà iam inſinuauimus, quòd nõ datur nũc ſpiritus ſanctus in hoc ſacramento in ſignis ſenſibilibus,vt in primitiua Eccleſia,ſed inuiſibiliter,ac latenter diuina charitas infunditur cordibus illud recipientium. *Notabil.*

De ſuſcipientibus Confirmationem.

¶ VII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm hoc ſacramentum ſit omnibus exhibendum, & omnes homines teneantur illud ſuſcipere.

DIfficultati huic aliquibus cõ.reſpõdebimus,& earũ prima ſit. Hoc ſacramentũ debet oĩbus baptizatis tã viris q̃, mulieribus exhiberi. Hæc cõclu. p̄ter hoc quòd habetur de conſe.d.5.c.Oẽs fideles.&.c. Vt ieiuni. probatur duabus rationibus. 1. quia tã viri q̃; mulieres,tã muti q̃; ſurdi recipere poſſunt indifferenter ſpiritualẽ militiam. Omnes nanq̃; apti ſunt ad pugnandum ſpũaliter aduerſus fidei perſequutores. Secunda,quia ſicut de intentione naturæ eſt, omnem ex carne natum [niſi morte præuentum] ad pfectã ętatem perducere:ita,imò multò magis, intentio Dei eſt omnia opera ſua ad perfectionẽ promouere:cùm Dei perfecta ſint opa. Cùm ergo hoc ſacramentum ad perficiendam atq̃; augẽdam gratiam baptiſmalem detur:omnibus exhiberi debet. *1. concl.*

¶ Sed dubium oritur,vtrùm pueri ante vſum rationis ſint confirmandi? Pro hoc ſit ſecunda concluſio in ordine, quòd ſi puer ſtatim baptizatus, ante vſum rationis confirmaretur verum ſacramentum ſuſciperet. Hæc concluſio eſt D. Tho.& probatur ratione. Nam cùm hoc ſacramẽtum nõ ſolùm ad pugnam ꝓſit, verùm etiã gratiam augeat,licèt nõ rõe illius,ratione tñ huius ꝓderit infantibus morituris ſacramentũ. Cuicunq̃; igitur infanti detur:erit verũ ſacramẽtũ. Deinde ꝓbatur. Nam vt ex Dioni.c.2.Eccleſiaſ. hierarc.colligitur,in primitiua Eccleſia illicò puero Baptizato,premiſſa cõfirmatiõe,porrigebatur Euchariſtia. At eccleſia ſubſtãtiã *Dubium.* *2. Concl* *D. Tho.* *Dioniſi.*

ſacra

ſacramentorum mutare non poteſt, licèt ergo non ſit in vſu cõfirmare īfantes, nihilominùs ſi cõfirmarentur, eſſet verũ ſacramẽtũ.

3. concl. ¶ Tertia concluſio. Nõ expedit pueros añ vſum rationis confirmare. Hanc concluſionem tenet Petrus à Palude ī. 4. d. 7. q. 4. &

Palud. patet ex vſu Eccleſiæ, quę non conſueuit eos confirmare quoad uſq; vſum rationis habere incipiunt, & apti ſunt ad Chriſti fidem confitendum. Et hanc concluſionem videtur ſuadere textus ille c. Vt ieiuni. de conſe. d. 5. vbi dicitur, Ad Confirmationem veniāt perfectę ætatis, vt moneantur confeſsionem facere priùs &c. Cõfiteri autem communiter vſq; ad illam ętatem nequeunt, neq; habere reuerentiam ſacramenti, quæ illic declaratur. Nec obſtat caput illud. Omnes fideles. de conſe. d. 5. vbi habetur, quòd omnes fideles debent confirmari: quia textus ille intelligitur ſecundùm Eccleſiæ ritum pro tempore & loco. Quo fit, vt ſi apud aliquas nationes vſus ſit confirmandi pueros nondum vſum rationis attingentes, illic confirmentur, quia prohibitio vniuerſalis Eccleſię expreſſa, nullibi legitur.

4. concl. ¶ Quarta cõclu. Nõ oportet expectare ętatem duodecim annorũ ad hoc ſacramentum ſuſcipiendum, ſed ſatis eſt ſi pueri ſeptem annos attingãt. Sat enī videtur eſſe, vt recordari poſsint ſe illud recepiſſe. Præterea, quia tũc minores ordines ſuſcipe poſſunt [vt in proprio loco videbimus] quos tñ nõ dcet ſine confirmatione ſuſcipe.

5. concl. ¶ Sed nunquid confeſsio confirmationem præcedere debet? Pro quo ſit quinta concluſio, quòd ſi ſint adulti, & cõmiſerint aliquod mortale: quanuis ſit culpa tunc ſine confeſsione accedere, eò quòd in illo. c. Vt ieiuni. admonentur priùs confeſsionem facere: non tamen arbitror illam eſſe mortalẽ, quia non tenentur ex præcepto præmittere confeſsionem ad hoc ſacramentum ſuſcipiendũ, ſed ex conſilio tantũ. Vnde in. c. prędicto, ſolũ dicitur, quòd cõfiteri admoneantur, & nõ quòd iubeantur. Præceptum tamẽ eſt de præmittenda contritione vera vel exiſtimata: & dicitur exiſtimata attritio vel cõtritio, cũ homo licèt non doleat propter Deũ, bona tamen fide arbitretur ſe dolere propter ipſum. De hac enim attritione loquitur. D. Thom. quando dicit, quòd ſi quis adultus in peccato exiſtens, cuius cõſcientiã non habet, vel ſi etiam nõ perfectè contritus

D. tho. accedat: dũmodò nõ fictus accedat, per gratiã collatã in hoc ſacramento conſequitur remiſsionem peccatorum: ſic enim attritus fit mediante ſacramento ex attrito contritus, & non ſufficit habere attritionem cognitam, vt dignè ad hoc ſacramentum accedatur

[hoc eſt]

hoc eſt dum quis ſciens ſe non propter Deum pœnitere, accedit. Maior nanq; diſpoſitio exigitur ad Confirmationis ſacramentum recipiendum, q̃; ad Baptiſmum, quia Baptiſmus cùm ſit mortuorum ſacramẽtum, ſatis habet obicẽ nõ ĩuenire, cum dolore d̃ peccatis [vt ſuprà dictum eſt] vt vitam tribuat. Cõfirmatio autẽ, quia vt gratiam baptiſmalẽ cõfirmet ac corroboret, ĩſtituta eſt, poſtulare videtur, vt nõ niſi ei exhibeatur, qui in gratia cẽſetur accedere.

¶ Sed adhuc hîc oritur dubitatio, an amentes ſint idonei ad hoc ſacramentum ſuſcipiendum? Cui dubitationi duabus cõcluſionibus reſpondetur, quarum prima ſit, quòd amentes qui habent lucida interualla, confirmari poſſunt: non ſolùm dum lumine rationis non carent, verùm etiam in amentia, niſi anteà contraxiſſent: ratio eſt, quia poſſunt pro fide pugnare. *Dubium.* *1. concl.*

¶ Secun. cõcl. Si ſint nati ꝑpetuò amentes, ſi cõfirmẽtur, legitimũ erit ſacramẽtum, ſicut diximus d̃ ĩfantibus ãte vſum ratiõis. Sicut nãq; vſus Ecclæſię habet nõ cõfirmare illos vſq; ad vſum ratiõis: ſic nec hoc ſacramentum diſpenſari huiuſmodi amentibus debet. *2. concl.*

¶ Vltimatè naſcitur graue dubium, an ſit præceptum de Cõfirmatione? Cui dubio hac vnica concluſione ſatisfieri poteſt. Stando in iure diuino, non inuenitur præceptum obligatorium in Euangelio ſicut d̃ cõfeſsione, Baptiſmo, & Euchariſtia inuenitur. Stando verò in iure humano Eccleſię, quanuis ſecundùm Ricardum. d. 7. ar. 5. q. 1. & Petrum à Palude. q. 4. & Durandum. q. 1. & Silueſtrum verbo Cõfirmatio. §. 3. ſit Præceptum humanum de hoc ſacramento ſuſcipiendo, tamen ſecundùm D. Tho. 3. p. q. 72. ar. 8. ad 4. & q. 65. ar. 4. ad. 3. & ſecundùm Adrianum in. q. de Confirmatione: nullum eſt pręceptum humanum obligans ſub reatu mortali. Et hæc eſt longè probabilior ſententia. Et probatur quòd nõ ſit de iure diuino: quia ſacramẽtum hoc omnes vno animo conſentiunt non eſſe abſolutè & ſimpliciter ad ſalutem conſequendam neceſſarium, ſed ad benè & commodè: neq; eſt per ſe finis aliorum ſacramentorum vt eſt Euchariſtia, non ergo eſt de præcepto diuino. Item quia non inuenitur tale præceptum expreſſum in euangelio, ſicut de Baptiſmo. Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit &c. Et de Euchariſtia Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis &c. Et Lucę. 13. Niſi pœnitẽtiam habueritis &c. Quòd autem non ſit de iure pontificio, patet. Nam ſi Eccleſia hoc tanq; præceptum iuſsiſſet, cùm ſit præceptum affirmatiuum, conſtitueret tempus: ſicut ieiuniorum tempus conſtituit quadrageſimam. Vnde omittere hoc *Dubium.* *Con. vni* *Ricard.* *Palud.* *Durand.* *Silueſter* *D. Tho.* *Adrian.* *Ioan. 3.* *Ioan. 6.* *Luce. 13.*

sacramẽ

ſacramentum ex negligentia ſecundùm hanc ſentẽtiam D.Tho.
cui in hoc fides eſt adhibenda,ſecluſo contemptu,ſolùm erit ve-
Caietan. male.Ita tenet Caietanus in ſumma.verbo Confirmatio, nempe
nõ eſſe mortale illud omittere ſi deſit contemptus,&aſsignat ean
dem rationem: quia ſacramẽtum hoc nec eſt neceſsitatis abſolu
tè,nec ex Eccleſię exactione. Contemptus autem vt nomen ſo-
nat,idem eſt quod rem nihili pendere, & perinde abijcere ac ſi ni
hil eſſet. Et idcircò ſiquis Confirmationem omitteret, eò quòd il
lud ſacramẽtũ nihil exiſtimat:contẽneret,& mortaliter peccaret.

VIII. DIFFICVLTAS

Vtrùm ille qui confirmatur debeat teneri ab alio.

IN hac difficultate quæritur,an ſicut in Baptiſmo,ita
& in Confirmatione requiratur patrinus? Huic diffi
cultati duabus cõcluſionibus reſpondetur,quarum
1.concl. prima eſt affirmatiua. Probatur,nam ſicut nuꝑ na
tus indiget pedagogo in his quæ ad ꝓpriæ vitæ cõ
ſeruationem attinent,ita ille qui ad pugnam conſcribitur, inſtru-
ctore indiget ad certamẽ, à quo militiæ prçſentetur. Sicut igitur
in Baptiſmo,ita & in hoc ſacramento requiritur ſuſceptor.
2.concl. ¶ Secunda concl.Sicut ſuſceptor baptizandi non eſt de eſſentia
Baptiſmi,ita nec de eſſentia huius ſacramẽti. ¶ Sciẽdũ tñ eſt hîc,
quòd ſuſceptores pueri cõfirmãdi,oportet quòd ſint cõfirmati,vt
ex.c.In Baptiſmate.de cõſe.d.4 cõſtat.Si enim patrinus nõ fue-
rit cõfirmatus,nõ cõtraheretur cognatio ſpiritualis,quæ ſemꝑ cõ
trahitur,q̃ndo eſt verus ſuſceptor ſicut per Baptiſmũ, quę quidẽ
impedit matrimoniũ cõtrahendũ,& dirimit cõtractũ.Sed de hoc
infrà difuſè tractabimus,cùm de matrimonio agatur.At ex con-
firmatis quilibet poteſt eſſe ſuſceptor,niſi vir ſuę proprię vxoris,
cùm contrahatur cognatio ſpiritualis,& oriatur affinitas.Vnde,ſi
ſcienter fecerint,debent abſtinere adinuicem, & ſeparari quòad
thorũ,nõ tamẽ quòad vinculum,& idem eſt ſi quis filium propriũ
teneat ad Confirmationẽ:quia etiam cõtrahitur ex hoc cognatio
ſpũalis inter cõiuges.Et nota,quòd quãuis nõ debeat eſſe niſi vni
Notabil. cus ſuſceptor,tamen ante determinationem ſacroſancti concilij
Con.tri. Tridentini,ſeſsio.24.c.2.quando plures tangebant omnes ean-
dem affinitatem cõtrahebant cũ baptizato ſeu cõfirmato , non tñ
inter ſe,vt habetur.ca. Quanuis,de cognatione ſpiri.li.6. nunc au
tem poſt præfatam determinationem,ſolùm illam contrahunt,qui
ad hoc munus fuerint electi ac deſignati ab ijs ad quos ſpectat.

¶ De

De miniſtro confirmationis.

IX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſolus epiſcopus hoc ſacramentum conferre poſsit.

Ad hanc difficultatem ſit prima cõcluſio. Proprius miniſter huius ſacramenti Confirmationis eſt ſolus epiſcopus. Hęc con. habetur in quàm plurimis eccleſiaſticis ſanctionibus ſtabilita. Primùm de conſ. d. 5. per totum vt. c. De his &. c. Manus. vbi dicitur ꝙ niſi à ſummis ſacerdotibus, ſcilicet epiſcopis. Item Innocentius. 3. in. c. Quanto, extrà de conſuetudine, ait, quòd ſi presbyter confirmat, inaniter id facit & ſine veritate in effectu. Idemq; ait c. vnico. de ſacra vnctione, & Hugo li. 2 de ſacramentis parte. 7. c. 2. & pręter hoc ꝙ eſt omnium doctorum ſententia, probatur manifeſta ratiõe ab ipſiſmet doctoribus aſsignata, nempe quia ſicut eſt in policia corporali benè ordinata, ita ſuo modo debet eſſe in politia ſpirituali, ſed ſic eſt in policia corporali benè ordinata, ꝙ promouere aliquem ad ſtatum & gradum excellẽtię ſuper alios, pertinet ad illum qui habet curam communitatis, ſcilicet ad principem. Quia ergo confirmatus, per ſacramentum Confirmationis ponitur in ſtatu excellẽtię ſuper alios, cùm efficiatur miles Chriſti, ideo conferre ſacramẽtum hoc expectat ad ſolum epiſcopum qui curam habet totius communitatis in ſua diœceſi. Ex quibus omnibus manet exploſa ac refutata hęreſis Vuitcleff, qui habuit ſacerdotes, imò & diacones iure diuino eſſe ordinarios huius ſacramenti miniſtros. 1. Con. Hug.

¶ Sed queritur, vtrùm Papa poſsit committere alijs non epiſcopis quòd conferant hoc ſacramentum, ita quòd ſi ex tali commiſſione ſimplex ſacerdos illud adminiſtraret, valeret. Ad hoc omiſſis varijs opinionibus, ſit. 2. con. Quanuis Papa non poſsit committere cuicunq; fideli indiferẽter, vt conferat hoc ſacramentũ: poteſt tamen omni ſacerdoti illud committere, & facta hac commiſsione poteſt ſimplex ſacerdos optimè confirmare. Hęc cõcluſio probatur quò ad primam partem, ſcilicet quod non poſsit ſummus pontifex cuicunq; fideli. Quia nulli poteſt committi vt habeat poteſtatem ſupra corpus Chriſti myſticum, ad minus quò ad diſpenſationem ſacramentorum, niſi habeat poteſtatem ſupra corpus 2. Con.

pus

pus Chriſti verum: at verò ſolus ſacerdos habet poteſtatem ſupra corpus verum, ergo ſoli ſacerdoti poteſt committi vt habeat po-
D. Tho. teſtatem ſupra corpus myſticum in diſpenſando ſacramenta. Quo
Alex A. ad .2. verò partem, concluſionem noſtram tenet . D. Tho. 3. p. q.
Ricar. 72. ar. 11. & Alexan. Alenſis . 4. p. q. 28 membr. 1. ar. 3. Ricardus
Marſi etiam. diſ. 7. q. 1. ar. 3. & Marſilius. q. 5. ar. 3. Probatur etiã ex Gre-
Con. Flo go. 9. in. c. Peruenit . 95. diſ. & in concilio. Flo. habetur, quòd ex rationabili & vrgente admodùm cauſa poteſt ſimplex ſacerdos ex diſpenſatione ſedis apoſtolicæ chriſmate per epiſcopum confecto hoc Confirmationis ſacramentum adminiſtrare . Quocircà
Scotus. iam eſt nõ ſolùm opinio, verũ & eccleſiæ ſanctio. Vnde licèt Sco-
Duran. tus, & Duran. & alij, qui prædictã Synodum anteceſſerunt, oppo-
Adrian. ſitam ſententiam vtcunq; defenſare potuerunt, nunc autem iam neutiquàm liceret. Et ſi Adrianus qui fuit poſteà, illam habuit ex eo fuiſſe creditur, q̃a decretum illud nõ legit. Ex hac. 2 con. quò ad ſecundam partem, elicitur non de iure diuino epiſcopum eſſe neceſſarium miniſtrũ Confirmationis, alioquin nõ poſſet Papa diſpenſare, vt qui non eſt epiſcopus confirmaret: ſed ita cẽſendũ eſt, epiſcopum miniſtrum eſſe neceſſarium, vt niſi Papa diſpẽſaret cũ ſimplici ſacerdote, ſi attẽtaret hoc ſacrũm cõferre: nihil ageret, vt dicitur in. c. Quanto, citato. In his nanq; quę ſunt de iure diuino, vt quòd ſuſcipiens alia ſacramenta ſit baptizatus, & quòd miniſter cõſecrationis Euchariſtiæ & abſolutionis ſacramẽtalis ſit ſacerdos, non poteſt Papa diſpenſare. Non enim poteſt diſpenſare, vt nõ ſacerdos cõſecret, aut nõ baptizatus recipiat alia ſacramẽta. ¶ Animaduertere oportet, quòd ſignanter dixi, Ac ſingulariter poſſe Papam committere ſimplici ſacerdoti autoritatem hanc. Nam Epiſcopus non poſſet illam cõmittere ſuo preſbytero: cùm hoc pertineat ad pleniſsimã poteſtatem iuriſdictionis vniuerſalis eccleſiæ, quam habet Papa ſolus.

De ritu huius ſacramenti.

X. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ritus huius ſacramenti ſit conueniens.

Con. vni HVic difficultati vnica concluſione affirmatiua ſatis reſpondetur. Probatur, quia eccleſia quæ huiuſmodi ritibus vtitur, regitur à ſpiritu ſãcto ergo ſunt cõuenientes. ¶ Annotare hìc opùs eſt primò, quòd
Notabil. ritus, ſunt illi qui non pertinent ad eſſentiã ſacramẽti. Suſcep-

ti. Suſceptor nanq; licèt nõ ſit de eſſentia: expectat tamen ad ritũ ex precepto. Cereus autẽ qui offertur, licèt ſit aliq̃ religio, ac optima cõſuetudo, eius tamen omiſsio non eſſet aliquod peccatum, ſicut neq; non dare alapã. Mos enim ille introductus eſt, vt confirmatus memor ſit ſemper ſacramẽti, & vt admoneatur quòd illud ſuſcipit ad pugnã, vt inde diſcat cõtumelias & plagas pro Chriſti nomine ſuſtinere. ¶ Secundò nota, morem illũ antiquum, vt tam qui confirmabantur, quàm epiſcopi confirmantes, ieiuni ad hoc ſacramentum accederent, vt habetur de cõſe. d.5.c. Vt ieiuni. & c. Vt epiſcopi. iam eſſe abolitum: & cõfirmationẽ fieri tam à prandio, quàm ante prandiũ in quocunq; die. Et poſſunt epiſcopi illud cõferre in omni honeſto loco, etiam extra eccleſiam. *Notabi.*

¶ Tertiò nota, quòd epiſcopus extra locum ſuæ diœceſis etiam ſubditos ſuos confirmare nõ debet. Imò nec archiepiſcopus ſubditos ſuorum ſufraganeorum dũ viſitat, nec in ſua diœceſi alterius diœceſani ſubditos, vt habetur. 16 q.1. c. Interdicimus. Confirmando tamen non ſubditos, licèt peccet: non tamen efficitur irregularis, & verum ſacramentum confert. *Notabil.*

Et hęc de confirmationis ſacramento dicta ſufficiant.

DE SACRAMEN*TO EVCHARISTIÆ.*

HActenus pertractatũ eſt de generatione ſpirituali, quę fit in Baptiſmo, & de augmẽto item ſpirituali, quod fit in cõfirmatione: dicẽdum erit nunc iam de ſpirituali alimẽto ſeu nutrimẽto, quod datur in Euchariſtiæ ſacramento. Rectus nanq; ordo poſtulat, vt poſt Baptiſmum & poſt cõfirmationẽ ſummatur hoc venerabile ſacramentum ab adultis. Legimus ſiquidem quòd ſubmerſis Ægyptijs in mari rubro, trãſactoq; mari prędicto, filij Iſrael nouum paſcha in azimo pane fecerũt in deſerto: ſic & nos ſubmerſis dęmonibus in Baptiſmo cum peccatis noſtris, in deſerto huius mũdi paſcha nouum in azimis ſynceritatis & veritatis huius ſanctiſsimi panis facere debemus. Ad rem igitur iam accedẽdo erũt aliquot difficultates de Euchariſtiæ ſacramẽto.

I. DIFFICVLTAS.

Vtrùm Euchariſtia ſit ſacramentum.

PRiusq̃ huic difficultati reſpondeamus ſcire operepretium eſt, quòd hoc ſacramẽtum inter cętera habet quòd non ſolùm eſt ſacramentum, verùm & ſacrificium. Et nunc primò agendum eſt ḋ illo, qua ratione eſt ſacramentum: deinde quatenus eſt ſacrificium. Tunc eſt con. affirmatiua ad quęſtionem propoſitam reſpõſiua, nempe Euchariſtiam non tantùm eſſe ſacramentum, verùm etiam omnium ſacramentorum maximum ſacramentum. Hęc conclusio habetur diffinita in quàm plurimis locis. Item eccleſia appellat Euchariſtiam ſacramentum. Canit enim, Tantum ergo ſacramentum, & in collecta illa, Hoc tuum ſacramẽtum nõſit nobis reatus ad pœnam, &c Prętereà, hanc con. tenent omnes ſcholaſtici doctores in. 4. à diſtinctione. 8. vſq; ad. 13.

Concl.

¶ Sed du-

¶ Sed dubiũ eſt, ꝓ quo nomen hoc, ſacramentũ Euchariſtię ſupponat. Eſt enim in eo quatuor conſiderare, videlicet ſpecies panis & vini conſecratas: corpusq; & ſanguinem quę ſub ipſis latẽt, & tertiò eorumdem conſecrationẽ, ac deniq; vſum & ſumptionẽ. Controuerſia igitur nõ parua inter doctores eſt, an Euchariſtię ſacramentum ſit cõſecratio, an ipſius Euchariſtię ſumptio, an ſpecies ſenſibiles panis & vini, an corpus Chriſti contentum ſub illis. Cui dubio omnibus opinionibus omiſsis, eò quòd noſtrum inſtitutũ nõ eſt niſi veritatem oſtẽdere, ac probabiliorem ſententiam ob oculos ꝓponere: hac cõ. reſpõdetur. Neq; cõſecratio, nec ſumptio eſt ſacramẽtũ. Hęc con. quòad primam partẽ, probatur. Nam cõſecratio vt nomẽ ſonat, nõ eſt niſi actio qua ꝑ formã ꝑficitur ſacramẽtũ: quare ſicut forma qua fit cõſecratio, nõ eſt ſacramẽtum, ita neq; conſecratio ipſa, ſed eſt via ad ſacramentũ. Pręterea probatur. Nã nomina artificialia non ſupponunt pro forma, ſed ꝓ materia formã cõnotãdo, vt domus. Cùm igitur ſacramẽtũ ſit quoddam artificiatum: nõ pro forma qua fit cõſecratio, neq; pro ipſa cõſecratione ſupponere debet. Quòad ſecundam verò partem, nempe quòd non ſit ſumptio Euchariſtię ſacramentum, probatur. Nã hoc ſacramentum ſecundùm omnes doctores eſt perfectum ante ſumptionẽ, q̃a vſus nõ eſt d̃ neceſsitate huius ſacramẽti. Hęc nãq; differẽtia eſt inter Euchariſtiã & alia ſacramẽta habentia materiã ſẽſibilẽ: ꝙ Euchariſtia continet aliquid ſacrũ abſolutè. ſ. ipſũ Xp̃ũ, & ideo ꝑficitur in ipſa cõſecratiõe materię: alia verò ſacramẽta ꝑficiũtur in vſu & appellatiõe materię ad hominẽ ſanctificãdũ, vt inquit D. Tho. in. 3. p. q. 73. ar. 1. ad 3.

Dubium. *Conclu.* *D. Tho.*

¶ Vtrùm verò ſupponat pro corpore Chriſti, an pro ſpeciebus etiam ſolet eſſe ambiguitas: ſed nos ponimus concluſionem ambiguitati huic reſpõſiuã, videlicet ſacramentũ Euchariſtię ꝑfectũ eſſe, id quod remanet poſt cõſecratiõẽ, nẽpe ſpecies panis & vini, & corpus Xp̃i ſub illis cõtẽtũ: differẽter tñ. Species nãq; ſacramẽtũ tãtũ ſunt, q̃a ſunt viſibilis forma inuiſibilis gratię, putà tã corporis Chriſti & ſanguinis, quàm gratię ſacramẽtalis: at verò corpus Xp̃i ſacramẽtũ & res ſacramẽti ſimul: ſacramẽtũ ſcilicet, q̃a corpus Xp̃i q̃tenus ſub eiſdẽ ſpeciebus velatur, corpus myſticũ repręſentat. Res autem, quia ſignificantur per ſpecies, & per conſecrationem perficiuntur. Et hoc eſt quod dicit Angelus in capitulo. Hoc eſt. cùm ait, hoc ſacramẽtũ cõſtare ex viſibili elemẽtorũ ſpecieque ſcilicet, eſt ſacramentũ tãtũ: & inuiſibili Chriſti carne & ſanguine

Angelus

tanquam ſacramento & re ſacramenti. Vnde cùm in diffinitione ſacramenti dicitur, ſacramentum eſſe ſacræ rei ſignum, de ſigno ſenſibili, [quod quidem ſacramẽtum tantùm eſt] intelligi oportet: nõ autem de illo, quod ſacramentũ, & res ſacramenti ſimul eſt, quale eſt corpus Chriſti in hoc ſacramento: nam hoc non requiritur ꝙ ſit ſenſibile ſignum, ſed ſatis eſt intelligibile eſſe. Et ꝙ ſpecies panis & vini ſint ſacramẽtum tantùm, tenet expreſſè magiſter ſen. in
Mag. ſen 4. diſ. 8. & Aug. in epiſtola. 23. ad Bonifacium [inquit enim illic]
Auguſt. has ſpecies ſignum eſſe ordinatũ ad homines ſanctificãdos. Quòd
D. Tho. autem corpus chriſti ſit ſacramentum & res ſacramenti ſimul, ha-
Th. vual bet D. Tho. 3 p. q. 73. ar. 1. ad 2. & Thomas Vualden. li. de ſacramentis c. 21. & habetur in c. Cum Marthe. de celebra. miſſarum.

II. DIFFICVLTAS.

Vtrùm hoc ſacramentum ſit vnum, an plura.

Meta. 7. PRo huius difficultatis elucidatione annotare oportet ex Ariſto 5. Metaphy. tex. 7. quòd vnum dicitur tripliciter, ſcilicet indiuiſibilitate vt angelus, cõtinuatione vt linea, & perfectione vt domus, quę licèt ſit plura in genere ſubſtãtię, vt ligna & lapides
Concl. &c. ẽ tamen vna in genere qualitatis: quia vnicam formã habet: hoc autem ſacramentum eſt vnum perfectione. Eſt ergo concluſio, qua ad difficultatem reſpondetur, quòd quanuis hoc ſacramẽtum ſit multa materialiter, nempe panis & vini diuerſę ſpecies, nihilominùs vnicum ſacramentum eſt perfectione. Habent ſe nãq; huiuſmodi multa, vt vnum integrantia: quandoquidem ad vnam integram, & perfectam ſpiritualem refectionem ordinantur: ex vnitate enim finis ꝓprij, ſacramẽti vnitas ſummi neceſſum eſt. Quẽadmodum ex refectionis corporalis vnitate, prandij aut cœnę vnitas ſummitur, & ſicut ad perfectam refectionem corporalẽ, duo requiruntur, ſcilicet cibus & potus: ita ad ſpiritualem concurrere debent ſpiritualis cibus, & ſpiritualis potus, iuxta illud. Ioan. 6. Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Hęc cõcluſio diffinitur in. c. Firmiter. de ſumma trinitate, & fide catho. vbi habetur, quòd ſub ſpeciebus panis & vini perficitur myſteriũ
Con. Flo vnitatis, & in conc. Flo. & alijs, vt vnum ſacramentum proponi-
D. Tho. tur. De hac re vide D. Tho. 3. p. q. 73. ar. 2. & ibi Dominum Caie-
Caieta. tanum. Ex pręhabitis iam perſpicuè elicitur, perfectiùs refici ſacerdotẽ

cerdotem ſub vtraq; ſpecie communicantem populo ſub vna tantùm ſummente: quoniam non ſumitur totum ſacramentum quò ad integram eius repręſentationem, cùm ex vi conſecrationis nõ ſit illîc niſi corpus, & ſic tantùm eſt cibatio ſine potu. Requiritur enim ad potum ꝙ ſumatur ſanguis, qui ſit primò per ſe illîc ex vi conſecratiõis. Nec ob id licet inferre, quòd populus defraudtur: cùm defraudari idem ſit quod priuari illo quod ſibi debetur. At verò cõmunicare ſub vtraq; ſpecie, minimè populo debetur. Obſeruat nanq; hunc vſum eccleſia propter huius ſacramenti reuerẽtiam, quam in hoc maximè prętendit. Multoties enim effunderetur ſanguis: ſi populari genti daretur.

III. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſacramentum Euchariſtiæ ſit de neceſſitate ſalutis.

PRo huius difficultatis de claratione annotare oportet, duo eſſe in hoc ſacramento, ſcilicet ſacramentũ & rem ſacramenti. Res huius ſacramenti, vnitas corporis Chriſti myſtici dicitur, quod quidem corpus eccleſiam eſſe nemo eſt qui ambigat. His ſic pręmiſſis, ſit prima con. Euchariſtia quantùm ad hanc vnitatem, de neceſ- 1. Con. ſitate ſalutis eſt. Hanc concluſionem tenet expreſſè. D Tho. 3. p. q. 73. ar. 3. & eam probat ex eo, ꝙ nulli patet aditus ſalutis extra D. Tho. eccleſiã, ſicut in diluuio nemo extra arcã Noę fuit ſeruatus, quę quidem arca hanc noſtram eccleſiam ſignificabat. Et eſt determinatio eccleſię c. Firmiter, extrà đ ſumma trinitate & fide catholi. Imò eſt articulus ſymboli, Credo in ſpiritum ſanctum, ſanctã eccleſiam, ſanctorum communionem.

¶ Secunda concl. Tam paruuli q̃; adulti poſſunt ex ſolo voto & 2. Con. deſiderio percipere huius ſacramenti effectum. Hanc concluſionẽ habet D. Tho. vbi ſuprà. D. Tho.

¶ Tertia con. Quãuis effectum Baptiſmi, ſicut effectum huius 3. Con. ſacramẽti poſſunt adulti ſolo voto & deſiderio ſuſcipere: attamẽ effectũ Baptiſmi non poſſunt paruuli obtinere, niſi in re recipiant ipſum Baptiſmum. Benè tamen effectum Euchariſtiæ [vt dictum eſt in. 2. con.] Ratio diſcriminis eſt, q̃a Baptiſmus eſt prĩcipiũ ſpiritualis vitę, & oĩum ſacramẽtorũ ianua: Euchariſtia verò eſt q̃ſi cõſummatio ſpũalis vitę & omniũ ſacramẽtorũ finis. At verò principiũ. ſ. baptiſmus haberi debet in re, ĩtaq; de pſe ac ſuapte natura nõ ſaluat niſi ſit in re ſuſceptus, & ideo pſe cẽſetur neceſſarius in

re, per accidens autem, nempe quia copia eius haberi non poteſt, vſu venit vt votũ in adultis ſufficiat, qui tale votũ habere poſsũt. Euchariſtia verò, eò quòd eſt finis, ex natura ſua habet per votum ſui ſalutem operari, ſecundùm eſſe in intentione: & idcirco per ſe non eſt neceſſaria in re & ſecundùm ipſius actualem ſusceptioẽn, niſi tempore ſtatuto ab eccleſia. Vnde paruulis nõ eſt adminiſtrandum hoc ſacramentum antequàm perueniant ad annos diſcretionis. Non enim eſt idoneum, vt quiſpiam abſq; veneratione & reuerentia ſacroſanctam Euchariſtiam ſuſciperet, quam quidem reuerentiam minimè habere poſſunt infantes ante iſtud tempus. Et tunc tenentur ad minus in paſchate illud in re ſuſcipere vt habetur in. c. Omnis vtriuſq; ſexus. de pœni. & remiſ. Ante verò iſtud diſcretionis tempus cùm paruulus baptizatur, in ipſo Baptiſmo tanquàm in medio ſuſcipit effectum huius ſacramenti, eò quòd eſt finis: & in medio virtualiter clauditur finis, & ſic ordinatur homo per Baptiſmum ad Euchariſtiam. Quocircà pueri dũ baptizantur intentione eccleſiæ, ordinantur ad Euchariſtiam: & ſicut fide eccleſiæ credunt, ita & eius voto ſuſcipiunt Euchariſtiam: & hoc propriè vocatur habere rem Euchariſtiæ in ſui initio.

4. Con. ¶ Quarta concluſio. Sacramentum Euchariſtiæ non eſt adeò neceſſarium ſicut Baptiſmus. Hęc concluſio ſequitur manifeſtè ex 3. præcedenti. Et probatur. Nam abſq; Baptiſmo ſuſcepto realiter vel ſaltem in voto proprio explicito, nemo poteſt conſequi ſalutem. At ſine ſuſceptione Euchariſtiæ ſacramentaliter vt in ipſo ſacramento à nobis mãducatur, & ſine voto proprio explicito illam ſuſcipiendi, puer conſequitur ſalutem, & manducat hoc ſacramentum ſpiritualiter. De qua manducatione ſpirituali intelligenda eſt ſententia Domini. Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem: non habebitis vitam in vobis. Ita enim illam intelligit. D. Hierony. ſuper. 1. c. ad Ephe. & iſte ſenſus habetur expreſſè de conſecratione diſtinctione. 2. c. Dupliciter. Non enim eadem ratio eſt de alimento corporali & ſpirituali, eò quòd alimẽtum corporale conuertitur in ſubſtantiã aliti. Quocircà niſi realiter edatur, homini prodeſſe ad vitæ conſeruationem non poteſt. Alimentum verò ſpirituale econuerſò hominem in ſe ipſum cõuertit, iuxta illud Aug. li. confeſsionum, qui vocẽ Chriſti audiuit, decentis ei, Nec tu me mutabis in te ſicut cibum carnis tuæ, ſed tu mutaberis in me. Poteſt autem homo in Chriſtum mutari, eiuſq; fieri membrum per mentis votum pro

Ioan. 6. *D. Hier At Ep. 1* *Auguſt.*

ꝑpriũ, [vt adultus abſq; reali ſacramẽto: & ꝑ votũ alienũ.ſ. eccleſię vt puer poſtq; ' iam in re ſacramẽtũ baptiſmi ſuſcepit[vt dictũ eſt.]

IIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm hoc ſacramentum ſit appellandum ſacrificium

HVic difficultati vnica concluſione me poſſe ſufficiẽter reſpondere, non ignoro, nempe appellandũ eſſe ſacrificium. Hæc concluſio eſt omnium ſanctorum. Habet nanq; illam Ambro. cuius verba habentur ď conſecratione. d. 2. c. In Chriſto &. D. Auguſt. lib. 22. de ciuitate Dei. c. 10. Habetur etiam hęc noſtra ſententia de conſe. d. 2. c. Nihil. & in conc. Effeſsino. & in. c. Firmiter. de ſumma trinitate. & fi. catho. eandem ſententiam habet Caie. in quodã tracta. de hac materia, & ſuper Matthe. c. 26. ſuper illa verba, Hoc facite in meam commemorationem. Confirmatur ratione, quia in omni lege tam naturali quàm ſcripta, apud omnesq; nationes vbicunq; inuenitur ſacerdos ſacrificium quoq; inuenitur. Cùm igitur in noua lege inueniatur verus ſacerdos: neceſſe eſt quòd inueniatur verum ſacrificium. Nec eſt de ratione ſacrificij occiſio animalis, vt Vuitcleff, & Lutherus volũt. Vnde, quia Xp̃s ſemel oblatus & occiſus eſt in cruce: negant Euchariſtiam eſſe ſacrificium. Maximè enim in hoc errant, nam licèt noluit iterum offerri in cruce: voluit tamen ſub panis & vini ſpeciebus multoties offerri, vt eius corpus & ſanguis nũc virtutẽ nobis cõferrent ac ſi modo Xp̃s immolaretur & moreretur: atq; adeò in hoc ſacramẽto eũ nos ĩ ſatiſfactionẽ ꝓ nr̃is expiãdis piaculus offerimus. Satis nãq; eſt ad eſſe ſacrificij, quòd offeratur id quod mortuum eſt. C. Vni Ambro. D. Aug. Co. Effe Caieta. Matt 26

¶ Scire tamen hĩc opùs eſt, quòd hoc ſacramẽtum alijs pluribus nominibus nũcupatur. Dicitur enim ſynaxis[hoc eſt] communio ſeu congregatio: quia per hoc ſacramẽtum Chriſto coadunamur, & in vnũ vnimur corpus: ob idq; in ſacro canone miſſæ dicitur, Sacro ſancta cõmunio: ac ex cõſequenti, Sacramentũ pacis & charitatis. Dicitur etiam viaticum, quia viam nobis ad illam fœlicitatẽ, ac cœleſtẽ patriã prębet. Et idcirco infirmis porrigitur viã vniuerſæ carnis ingreſſuris. Nuncupatur quoq; Euchariſtia[hoc eſt] bona gratia, quia continet in ſe Chriſtum qui eſt plenus gratiæ.

V. DIFFICVLTAS.

Vtrùm hoc ſacramentum fuerit in cœna á Chriſto inſtitutum.

Con.afir H Vic difficultati hac con.affirmatiua reſpondetur, nẽpe conueniẽter hoc ſacramẽtum inſtitutum fuit in cœna, quę fuit vltima Chriſti cũ ſuis diſcipulis con
Cõc. Vi. uerſatio. Hęc con. eſt de fide tenẽda. Habetur enim
Mat. 26 in concilio Viennenſi, & in euãgelio Matthe. 26. &
Luc. 22. Lucę. 22. Et. 1. ad Corinth. 10. Probatur etiã duplici ratione. Prima, quia decuit, vt quãdo ſe in propria ſpecie à diſcipulorum cõ-
1 Cor. 10 ſpectu ſubtracturus erat, tunc in ſacramẽtali ſpecie ſe ipſum eiſdẽ
Euſ. Emi relinqueret. Vnde Euſebius Emiſenus: & habetur c. Quia corpus. de conſe. d. 2. Quia corpus, inquit, aſſumptum ablaturus erat ab oculis, & illaturus ſideribus, neceſſe erat vt die cœnę ſacramentũ corporis & ſanguinis ſui conſecraret nobis. Secunda, quia ea quę vltimò dicuntur ab amicis recedentibus, magis memorię cõmendantur, eò quòd tunc magis inflãmatur affectus ad amicos: vt ergo in maiori veneratione haberetur, vehementiuſq; cordibus ac memorię diſcipulorũ infigeretur, dominus in vltimo diſceſſu ſuo à diſcipulis, hoc ſacramentum inſtituit.

VI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm materia huius ſacramenti ſit panis & vinum.

H Vic difficultati per aliquot con. reſpondetur, quarũ
Con. 1. prima ſit. Panis & vinum ſunt materia conueniẽns
Con. Flo huius ſacramẽti. Hęc con. habetur expreſſè in c. Fir
Cõc. car miter. de ſumma trini. & fi. cath. & in cõcilio. Florẽtino. & conc. 3. Carthaginenſi. c. 24. & c. Cùm Marthe. de celebra. miſſarum. & de conſe. d. 2. c. In ſacramento. & c. Cùm omne. & c. Non oportet. Probatur inſupèr ex ſacro elo-
Mat. 26 quio. Legimus enim Matth. 26. ꝙ accipiẽs panẽ, benedixit, ac fregit, dicẽs, Accipite & comedite, Hoc eſt corpus meũ. Et cõſecrato calice, ſubiũxit, Dico aũt vobis, Nõ bibã amodò đ hoc genimine vitis vſq; in diẽ illũ, cùm illud bibã vobiſcũ in regno patris mei
1 Cor. 10 Prętereà. 1. ad Cor. 10. ait Apo. Omnes ꝗ đ vno pane, & đ vno calice pticipamus. Ratio etiã cõgruens ꝙre iſta duo ſint materia huius ſacramẽti eſt, quia hoc ſacramẽtũ ordinatur, ad ſpiritualem nutritionem: vnde ſicut nutritio corporalis conſiſtit in cibo & potu corporalibus: ita nutritio hęc ſpiritualis conſiſtit in cibo & potu ſpiritualibus. Ideo in iſto ſacramento datur corpus Chriſti ſub ſpecie

cie panis in cibum,& ſanguis Chriſti ſub ſpecie vini in potũ,& ita dicit ipſemet Chriſtus Ioan. 6. Caro mea verè eſt cibus,& ſanguis *Ioan. 6.* meus verè eſt potus. Quo fit,vt neq; propter vini defectum ſit ſolus panis cõſecrandus, nec propter panis defectum ſolum vinum, quia non eſſet perfectum ſacramentum. Et ob id immane ſacrilegium committeretur, quanuis ſi deficeret vinum, & conſecraretur ſolus panis,verum,ſacramentũ conficeretur. Conſecratio nãq; vtriuſq; per ſe ſpeciei abſoluta actio eſt, nõ dependens ab altera: forma enim abſolutè enunciat hoc eſſe corpus ſine dependentia à forma conſecrationis ſanguinis. Et animaduerte, quòd quantũ ad paſsionis repręſentationem,valdè congruum fuit corpus pſe, ſanguinemq; ſeorſum conſecrare, eò quod ſanguis non continuatur corpori,& in paſsione ab ipſo corpore fuit ſeparatus.

¶ Sed nunquid requiritur ad materiam huius ſacramenti quòd ſit *Dubium.* panis iſte triticeus? Quòd enim panis & ſolus panis debeat eſſe materia huius ſacramenti veritas eſt euangelica,de qua haud dubitare licet. Quo fit, vt nequaquàm conficiatur panis huic ſacramẽto idoneus: nempe ex faba,cicere, lente, & id genus alijs: nam quanuis hęc in cibum humanũ aſſumantur, non tamen tanquàm panis. Et multò minùs fiet ex commolitis fructibus & commaſſatis,putà ex amygdalis, caſtaneis, nucibus,radicibus &c. Nam non propriè dicũtur panes, ſicut aqua roſacea non eſt aqua, licèt egeſtatis cauſa homines illis veſcantur. Similiter quòd requiratur panis de frumento confectus, non eſt dubitandum. Reſtat igitur ambiguitas, vtrùm de omni frumento poſsit huiuſmodi confici materia,an ſolùm ex tritico? Pro quo ſit. 2. con. in ordine. Pa- *2 Concl.* nis triticeus eſt neceſſaria materia huius ſacramenti,ita quòd ſine illo nullum eſſet ſacramentum. Hęc con. eſt omnium doctorũ cõmunis ſententia,quam tenet D. Tho. 3. p. q. 74. ar. 3. & Alexan. 4 *D. Tho.* p. q. 32. mẽbr. 2[illegible]. & Bonauẽtura diſtinctio. 11. ar. 1. q. 4. & Scotus *Alex. al.* q. 6. & Duran. q. 4. Accedit quoq; his doctoribus conc. Flo. vbi *Bonauẽ.* materia huius ſacramenti ponitur panis triticeus. Probatur etiam ex facto Chriſti, qui in pane triticeo hoc ſacramẽtum confe- *Scotus.* cit. Cùm dico, Ex pane triticeo, intelligendum eſt de quacunquè ſpecie tritici, ex qua verum nutrimentum ad omnem vſum *Duran.* hominum conficitur. Vnde ſi qua frumenta ſint, quę ex ſemine *Con. Flo* tritici generari poſsint [ſicut ex grano tritici ſeminato in malis terris,naſcitur ſiligo quod Hiſpani appellamus centenum] ex tali frumento panis confectus,poteſt eſſe materia huius ſacramenti,

non

non abſtante aliqua accidẽtium diſsimilitudine. Itaquè regula ſit certa, ꝙ omne & ſolũ triticũ ſit materia abſq; diſputatione, an ſint plures ſpecies tritici, an verò õnes ſint eiuſdẽ ſpeciei. Ex quibus iam colligitur, neq; ex ordeo, neq; ex ſpelta, neq; etiã ex farre qd inter omnia grana ſimilius eſt tritico, poſſe confici panem, qui ſit materia legitima, in qua fiat conſecratio, quia illa ſimilitudo eſt in figura & colore, non autem in identitate ſpecifica, & quia nõ ſunt ſpecies tritici neq; panis apud homines vſualis, ſed iumentorum pabulum, & deffectu veri panis ab hominibus vſurpatus. Et eadẽ ratione excluditur auena quę pariter brutorum alimentũ eſt, & à fortiori excluditur à materia huius ſacramẽti miliũ, quod vt ex grani figura alijsq; accidentibus conſtat, ab omni ſpecie tritici dif-

D. Tho. fert. De his agit D. Tho. 3. p. q. 74. ar. 3 ad. 2. & Silueſter verbo

Silueſ. Euchariſtia. 1. §. 2. Eadem inſupèr ratione in maycio crediderim ego in hoc nouo Occidentis orbe conſecrationem minimè fieri poſſe, quia grana atteſtantur non eſſe ſpeciem tritici, cùm ex tritico non generetur, neq; ariſtas habeat, quod intelligo etiam ſi nõ fuerit aliud granum niſi maycij, & licet ſit panis vſualis apud iſtos neophytos: non tamen eſt materia apta ad conſecrationem. Nam Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum, in pane qui eſt vſualis apud gentem politicam, non autem apud barbaram. Item, quia eadem ratione ſanguis poſſet conſecrari in vino quo vtuntur iſti Indi: quod neutiquam concedere licet Hanc ſentẽtiam de maycio habet. Soto. in 4. diſtinctiõ. 9. q. 1. Et nota, quòd debet eſſe panis cõ

Soto. fectus ex aqua elementali, non autem cùm aqua roſacea vel cum alio liquore ſicut cum vino vel cum lacte. Nam ſi ex huiuſmodi aquis artificialibus commaſſatur panis, non eſſet conſecrabilis, vt dicit Soto vbi ſuprà, quanuis Caie. videatur declinare in contrariam ſententiam.

Notabil. ¶ Annotare oportet circa hanc noſtram ſecundã concluſionẽ primò, ꝙ aliquãdo eſt tãta corruptio tritici. l. in grano. l. ĩ pane cocto, ꝙ ſoluitur ſpecies panis triticei: quod ex diſcontinuitate, ſapore & colore, atq; alijs accidentibus depręhẽdi poteſt. Vnde ex tali materia non poteſt confici corpus Chriſti. At verò quando non eſt tanta corruptio vt ſpeciem ſoluat, ſed eſt aliqua diſpoſitio ad corruptionem, quod declarat aliqualis mutatio ſaporis: tunc optimè ille panis cõſecrari poteſt: peccaret tamẽ cõficiẽs propter inrreuerentiam ſacramẽti, & à fortiori eſſet graue peccatũ, quando res eſſet dubia, an panis eſſet corruptus an nõ. Vnde ex amylo quod

[quod vulgus amylum appellat]et eſt ex tritico corrupto quod per dies aliquot manet in aqua vt fiat amylum, non videtur poſſe confici panis qui materiam huius ſacramenti eſſe poſsit. Ita tenet. Diuus Thomas. vbi ſuprà & Scotus. diſ.11. q.6 quanuis quidam contrarium dicant. D. Tho

¶ Annotandum eſt ſecundò, quòd in pane confecto ex duabus ſpeciebus tritici mixtis,ſi vtraq; eſt apta materia, poteſt conſici corpus Chriſti. At verò in pane confecto ex duabus ſpeciebus, quarum vna ſit apta, ſcilicet verum triticum, & alia inepta, ſcilicet ordeū :ſi ſit multò maior quãtitas de vero tritico, fieri poteſt cōſecratio, non autem ſi mixtio fiat vel ad ęqualē vel illi proximã quantitatē ex inepta ſpecie panis, quia tunc ſpecies tritice i panis mutatur, atq; adeò idonea nō eſt ſacramēti materia. ¶ Scire vltimatè opùs eſt, quòd ſignãter dixi in concluſione, ꝙ debet eſſe panis:nã citra controuerſiã ab omnibus confitetur paſtã non coctam,nō eſſe legitimã materiam huius ſacramēti. Ratio huius notabilis eſt,quia ſecundū probabiliorē ſententiã quã habet. Di. Tho.in.3.p. q.74.ar.3. & eleganter ibi docet Caie. & Silueſter in verbo Euchariſtia.1. per decoctionem paſta mutat ſpeciem. Item quia ſiue ſpecie differat à pane cocto ſiue ſecùs, non eſt panis,imò neq; eſt humanus cibus. Non enim edi poteſt,nec ſi edatur nutrit:verùm plurimùm ſaluti nocet .At verò Chriſtus hoc ſacramentum inſtituit vt eſſet alimentum ſpirituale ad ſimilitudinem corporalis alimenti,non ergo poteſt eſſe huius ſacramenti materia. Scotus. Notabl.

¶ Sed dubiū eſt,vtrū panis iſte debeat eſſe azimus? Pro hoc dubio ſit tertia concluſio in hac difficultate, ꝙ quãq; non ſit de eſſētia & neceſsitate ſacramenti ꝙ cōſecratio fiat in pane azimo vel fermentato, quia in quocunq; fiat,erit verum ſacramētū cùm in euãgelio ſolùm habeatur panis vt ex cōc. Flo. cōſtat: vnuſquiſq; tamē ritū ſuæ eccleſiæ ſeruare ſub præcepto tenetur, vt ex eodē concilo Florentino habetur.Sunt nanq; diuerſæ conſuetudines in eccleſia de hoc. Nã Gręci in pane fermentato, vt Gregorius ait in regiſtro, Latini verò in azimo conſecrant: & vtraq; eccleſia habet ſuas cauſas prout idem Gregorius dicit illìc,cuius verba ſunt, Romona eccleſia offret azimos panes propterea quòd Dominus ſine vlla commixtione, ſcilicet virilis ſeminis ſuſcepit carnē:ſed Gręca eccleſia offert fermētatū ꝓpeo quòd verbū patris Dubium. 3.Con. Con.Flo Grego.

indutu

indutum eſt carne, ſicut fermentum miſcetur farinæ. Ex his infertur coroliariũ, quòd ſicut peccat preſbyter in eccleſia Latinorum celebrans in pane fermentato, ita peccaret presbyter Græcus in eccleſia Græcorũ celebrans in pane azimo, quaſi peruertẽs eccleſiæ ſuę ritũ, nec eſt dubitãdũ quin mortaliter peccaret, qui modò apud Latinos in pane fermẽtato conſecraret, tũ quia eſt res grauiſſima, tum etiãquia in iure apponitur pœna grauiſsima celebrãti in fermentato. Habetur nanq; in c. Literas. de celebratione miſſarũ, đ quodam qui propter hoc in perpetuum fuit ab officio priuatus, ex pœna autẽ leui, aut graui in iure tranſgreſſoribus apposita, mortale, vel veniale eſſe colligimus.

3. *Con.* ¶ Tertia concluſio. Rationabiliorẽ eſſe conſuetudinem celebrãdi in pane azimo fateri oportet: tum quia legimus Chriſtũ in azimis conſecraſſe. Prima nanq; die azimorũ hoc inſtituit ſacramentum, vt habetur. Matth. 26. & Marci 14. & Lucæ. 22. qua die nihil fermentatum in domibus Iudęorũ eſſe debebat, vt Exodi. 12. præceptum eſſe à Deo legitur. tũ etiam quia hoc aptiùs fidelium ſynceritati congruit cùm ad ſacramenti vſũ exigatur iuxta illud, 1. Cor. 5. Paſcha noſtrum immolatus eſt CHRISTVS: itaq; epulemur in azimis ſynceritatis & veritatis.

Mat. 26 — *Mar.* 14 — *Luc.* 22 — *Exo.* 12 — 1. *Cor.* 5.

Dubi. vl ¶ Vltimũ dubiũ eſt in hac difficultate, vtrùm ꝑ materia huius ſacramenti reqratur vinũ vitis? Pro quo ſit 4. concluſio. Quòd omne & ſolùm vinum vitis eſt materia neceſſaria huius ſacramenti. Hæc concluſio eſt de fide tenenda, habetur enim diffinita in cõci. Flo. ſub Eug. 4. & in concilio Carthaginẽſi. 3. c. 24. Et c. Firmiter. de ſumma trinitate & fide catholica. Et de conſe. d. 2. c. Didiſcimus, & c. Cùm olim & c. Non oportet. & c. In ſacramẽto. vbi ſicut determinatur quòd panis debet eſſe ex frumento, ita quòd vinum ſit ex vuis. Probatur etiam, quia in tali vino Chriſtus hoc ſacramentũ inſtituit. Inquit nanq; Matth. 26. Non bibã amodò de hoc genimine vitis &c. Vbi Chriſoſtomus homilia. 83. De genimine, inquit, vitis quę certè vinũ, non aquam producit. Per quod condemnatur error ille aſſerentium, quòd ſola aqua ſufficit. Et ratione confirmatur Nam ad materiam ſacramentorũ aſſumitur id quod propriè ac communiter habet talem ſpeciem. At verò quod propriè vinũ nuncupatur, de vite ſumitur. Cæteri autẽ liquores qui vinũ dicũtur: vt vinũ malogranatorũ vel pomorum &c. non ſunt idonea materia, quia non niſi equiuocè & ſecundùm quandam ſimilitudinem ad vinum vitis, vina dicũtur.

4. *Con.* — *Con. Flo* — *Con. Ca* — *Mat.* 26 — *Chriſoſ.*

Animad

Animaduerte circa hanc concluſionē, quòd in aceto, vel in agreſta nō poteſt celebrari, quod intelligendū eſt, de aceto quod ōnino ē acetū, nempe q̄ndo vinū per corruptionē fit perfectè acetū, tum quia maximum argumētum eſt quòd mutat ſpeciē, tum verò quia ſiue ſpeciē mutet ſiue ſecùs, non eſt vinū. In vino autē aliquātulū acido, fieri pōt cōſecratio. At verò q̄ndo eſt notabile dubiū, an ſit acetum, grauiter peccaret qui in illo celebraret, ſicuti peccat qui celebrat in pane adeò corrupto, quòd eſt ambiguitas, an ſit iam verè panis. Similiter neq; poſſet celebrari in vino congelato, ſi adeò cōtingeret indureſcere, vt deſineret eſſe vinū, quod depręhendi poſſet, ſi poſteà liquefactū vini virtutē non haberet. Vnde ſi ſpecies conſecratæ congelarentur, experimentum ſumendum eſſet, an ſanguis Chriſti adeſſet, ex colore & ſapore: nam ſi liquefactæ poſteà haberent colorem & ſaporem vini: iudicaremus eſſe illìc ſanguinem, ſecùs autē ſi illum non ſeruarent. At verò in muſto nemini dubium eſt, quin poſsit fieri conſecratio, quanuis nondum ſit perfectum vinum propter defectum decoctionis. Habetur nanq; in. c. Cùm omne. quòd permittitur vt botrus vuarum tempore neceſsitatis in calice exprimatur, & permixta gutta aquę, fiat conſecratio, & ita tenet. D. Tho. 3. p. q. 74. ar. 5. **D. Tho.**

VII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius ſacramenti.

AD hanc difficultatē vnica cōcluſiōe negatiua reſpōdetur, nēpe quòd neq; ad minimū, neq; ad maximū terminatur quantitas conſecrabilis, ſed quæcunq; quantitas quantūcunq; parua, vel q̄ntuncunq; magna, ſub qua poteſt conſecrari panis & vinum, q̄ ſit ad diſtātiā vbi videri pōt, & habet eſſe ꝑ ſe exiſtens in hoſtia, cōſecrari poteſt. Itaq; ſi ſacerdos velet cōſecrare totū panē q vēditur in foro, & totū vinū quod eſt in cellario, verè conſecraret: peccaret tamē, & immane ſacrilegiū cōmitteret. Hāc concluſionē tenet D. Tho. 3. p. q. 74. ar. 2. Et ratione ꝓbatur, quia quælibet pars eſt panis & vinū, cùm ſit corpus mixtū ex elemētorū q̄litatibus conſtās. Nec obſtat huic nr̄æ ſentētiæ argumentum, quod fieri ſolet: quia Chriſtus ſuis miniſtris nō dedit poteſtatē ad irriſionē fidei

(margin: Cō. Vni. — D. Tho.)

& ſacra

1.Cor.10 & ſacramētorum, ſed in ædificationē. vt dicit Paulus.1.Cor.10.
At ſi ſacerdos totū panē qui in foro vēditur, aut totū vinū quod ē
in cellario conſecraret, irriſioni exponeret religionē & ſacramē
ta nr̄a [non inquā obſtat] nā magnū diſcrimē eſt inter poteſtatē
characteris & poteſtatem iuriſdictionis, q̄s habet ſacerdos. Pote
ſtas nanq; iuriſdictionis ſi ſuſpendatur vel tollatur per Papam, nō
habet effectū. Quocircà ſententia excōmunicati vel ſuſpēſi iudi-
cis nō tenet: & ſic abſolutio à ſacerdote ſuſpēſo impēſa, nō tenet.
Attamē poteſtas ordinis, quia character eſt indelebilis: nec impe
diri poteſt per ſuperiorē, quin factū teneat: neq; per iniquā conſe
crātis intentionē [ſi tamē cōſecrare velit]. Vnde ſiquis totū panē
qui vēditur in foro, conſecrare intēdat propter irriſionē ſacrōrū,
peccaret, & ſacrilegiū cōmitteret: verū tamē ſacramētū cōficeret.
¶ Sed nunquid oportet quòd materia ſit præſens? Pro hoc ſit cō
cluſio afirmatiua, nēpe quòd materia debet eſſe præſens ad ſenſū
Concl. quo rē præſentem intelligimus, videlicet ante oculos nr̄os exi-
ſtentem licèt diſtantem, dummodò aliquo ſenſu, ſcilicet viſu, aut
tactu, aut olfactu &c. percipi poſsit. Imò etiam ſi ſit ſub patena,
vel aliquo alio opperculo hoſtia contecta. Ex hac concluſione in
fertur, quòd & ſi cæcus non poſsit ſine diſpenſatione conſecra-
re: attamē vbi fit diſpenſatio: poteſt conſecrare, quia tactu, vel gu
ſtu, vel olfactu poteſt materiam percipere. Elicitur etiam ex con-
Ioa. ma. cluſione, non eſſe audiendū Ioannē maiorem, qui in.4.d.10.q.2.
ar.2. ait, poſſe ſacerdotem hoſtiam quam à tergo habet, ac illam
quę trans parietem eſt, conſecrare [non inquam eſt audiendus]
quia alioquin forma eſſet falſa. Nam in vtraq; forma tam ſangui-
nis, quàm corporis, ponitur pro nomen demonſtratiuum, vt dicit
Di. Tho. D. Tho. in.4.d.11.q.2.ar.1.q 3 ad.1. Probatur etiam ex vniuer
ſali vſu eccleſię, q̄ ſolā materiā p̄ſentē cōſueuit cōſecrare. Ita enim
ſacerdos debet facere: quando habet conſecrare plures hoſtias,
non determinare ſe debet ad certum numerum, ſed debet habere
intentionem, vt cōſecret quicquid eſt ante ſe. Nam ſi ſacerdos p̄
certitudinem ſciret ibi eſſe vndecim hoſtias, & tamen non inten
deret conſecrare niſi decem tamtū ex eis, ſi ipſe intendat conſe-
crare omnes niſi ſupremam, vel infimam, & ſic de qualibet alia
prout placet: tunc illa vndecima quam mente ſignat, & à conſecra
tione exlcudit, non eſt conſecrata. Omnes autem aliæ ſunt conſe
cratæ. Et hoc de ſe patet, quia illud quod in ſpeciali cadit ſub in
tentione ſacerdotis cōſecrantis, cōſecratur, & ſic eſt in p̄poſito.
Si

Si verò ſacerdos ſciens ibi eſſe vndecim hoſtias,& non intendẽs conſecrare niſi decem tantùm,non ſignet mẽte illas decem quas conſecrare intendit,nec illam vndecimam quam conſecrare non intendit:ſed ſtat intentio ſua in tali generalitate, videlicet quòd non intendit cõſecrare omnes vndecim, ſed ſolùm decem ex eis: tunc nanq; talem ſacerdotem nullam illarum hoſtiarũ cõſecrare, quãtuncunq; verba proferentem cum prædicta intentione generali, fateri oportet. Cuius ratio eſt, quia cùm conſtet, ipſum non intendere omnes vndecim conſecrare,ſed tãtum decem: & illas non ſignet,non eſt maior ratio quare iſta excludatur à conſecratione,potiusquàm alia. Vnde nulla conſecratur. Et idem eſt ſi intẽdat conſecrare decem de totali numero,& ignorat numerum hoſtiarum,niſi illas decem ſignet: etiam nullam illarum conſecrat.

VIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm aqua ſit vino permiſcenda.

AD hanc difficultatem tribus concluſionibus reſpõdetur, quarum prima ſit affirmatiua,qua directè ad queſtionẽ reſpondetur. Hæc cõcluſio habetur d cõſe.d.2.a c.1. vſq; ad.7.incluſiuè.Et.c.Cùm Marthe. de celebra.miſſa. Habetur etiam in con.3. Carthagi.c.24.& in conc. Flo.Et Cypria.lib.2. epiſtolarũ, epiſtola. 3.ex qua deſũpti ſunt illi canones citati.Et ratione probatur hæc nr̃a ſententia. Probabiliter nanq; creditur,Dñm Ieſũ Chriſtũ conſecraſſe in vino aquæ permixto,iuxta illud prouerbiorum.9. Bibite vinum quod miſcui vobis. Prçtereà, quia hoc ſacramentum dominicam paſsionem repræſentat. At verò vtrũq;,nempe aquam & ſanguinẽ in ſua paſsione profluxiſſe legitur. Præterea, decuit hæc permixtio propter ſignificationem:nam cùm per aquam intelligatur populus, & per vinum ſanguinis Chriſti,cùm in calice vino aqua miſcetur, ſignificatur quòd CHRISTO populus adunatur. 1. Con. Co. Car Co.Flo. Cypria. Proue.9

¶ Secũda concluſio.Licèt iſta ꝑmixtio aquæ ſit de neceſsitate p̃cepti,non tamẽ eſt de neceſsitate ſacramenti.Hæc concluſio probatur ex prædictis concilijs, in quibus nihil aliud dicitur niſi quòd vinum vitis eſt materia,& nulla fit mentio de aqua:& licèt 2.Con.

aliquid prętermittatur à Chriſto inſtitutũ,ſi illud ſit accidentariũ, & nõ ſubſtãtiale:verum conficitur ſacramentũ. Et ratio potiſsima quare aqua nõ eſt de eſſentia huius ſacramẽti eſt, quia effuſio ſanguinis directè ad ipſam paſsionem pertinebat, cùm naturale ſit vulnerato corpori humano,ſanguinem emittere: aqua autem ſolùm fluxit ad demõſtrandum effectum paſsionis, nempe ablutionem à peccatis,& non fuit de neceſsitate paſsionis. Ex hac concluſione ſecunda elicitur,quòd cùm aqua non ſit neceſſaria , nihil refert ad neceſsitatem ſacramenti quę aqua miſceatur vino , ſiue ſit naturalis ſiue artificialis. Arbitror tñ eſſe mortale apponere aliam aquam,quàm naturalem,quia de latere Chriſti non fluxit niſi vera aqua. Nam ſecundũ aliquos expoſitores, fluxit aqua ex latere Chriſti , vt oſtenderetur eius corpus eſſe compoſitum ex quatuor humoribus.

3.Concl. ¶ Tertia con. Licèt iſta permixtio aquę non ſit de neceſsitate ſacramenti,quia tamen eſt de neceſsitate prǫcepti eccleſię,qui illã pretermitteret, mortaliter peccaret,niſi forſan ex obliuione omitteret: eſt enim mos eccleſię ſolenniſsimus. Item quia eſt contra Chriſti inſtitutionem,& res eſt grauiſsima. Et eſt aqua admiſcenda in ea quantitate, quę facilè poſsit tranſire in vinum . Habetur enim hoc expreſſè in cap. Cum Marthę. Quo fit,vt non miſcenda ſit in magna quantitate,ne conuerſio ipſius aquę in vinum impediatur , quęquidem conuerſio neceſſaria eſt , vt conſecratio non impediatur.Si enim tanta fieret appoſitio aquę,vt ſolueretur ſpecies vini,non poſſet perfici ſacramentum. Vnde dũ apparet aquę plus iuſto infuſum,debet calix effundi, & iterum vinum cum pauciori aqua infundi.

IX.DIFFICVLTAS.

Vtrùm hæc ſit forma huius ſacramenti,& conueniens forma, Hoc eſt corpus meum,in conſecratione corporis.

Concl. *Con. Flo* *1.Cor. 11* *Cypri.* *Ambro.*

HÆc difficultas duas in ſe claudit partes.Et quidem quoad primam,eſt con.affirmatiua,quę habetur diffinita in.c. Cum Marthę.de celebra.miſſa.& in con. Flo.ſub Eug.4. habetur etiam deconſe.d. 2.c.Panis,&.1. Cor. 11. ponitur expreſſè prędicta forma. Eã quoq; habet Cypri.in ſermone de cœna Domini, & Ambro. li 4. de ſacramentis. Rationibus deniq; ꝓbatur. Prima,quia cùm forma

debeat rei ſacramenti congruere,& forma huius ſacramenti ſolùm importet traſſubſtantiationem: neceſſũ eſt quòd ſit hæc, Hoc eſt corpus meum. Et eadem ratio eſt de forma conſecrationis ſanguinis, Hic eſt calix ſanguinis mei. Secunda ratio eſt, quia hac forma cõſecrauit Chriſtus. Profertur nanq; forma huius ſacramẽti à ſacerdote, quaſi ex perſona Chriſti loquentis, Hoc eſt corpus meum, vt ſignificetur, ſacerdotem tãtũm proferre verba, per quã prolationem miniſter concurrit ad conuerſionem.

¶ Sed dubium eſt, an verba præcedentia hanc formam, ſcilicet Qui pridie quàm pateretur, ſint neceſſaria ad conſecrandum. Pro hoc dubio pręmittere oportet quandam diſtinctionem: nempe duplicem eſſe neceſsitatem, alteram ſacramenti, alteram verò pręcepti. In miſſa ergo quędam ſunt verba de neceſsitate ſacramenti,& quędã de neceſsitate pręcepti. De neceſsitate præcepti ſũt omnia illa verba quę à beato Petro apoſtolo, & ab alijs ſummis pontificibus ſucceſſoribus ſuis fuerunt inſtituta dici in miſſa. De neceſsitate autem ſacramenti ſunt illa quę Chriſtus in cœna protulit, quando iſtud ſacramentũ inſtituit. Hac diſtinctione ſic prælibata, eſt modo prima concluſio. Siquis dimitteret verba q̃ ſunt tantũ de neceſsitate pręcepti,& diceret illa quę ſunt de neceſsitate ſacramẽti, & haberet intentionẽ conſecrandi: verè conſecraret, mortaliter tamẽ peccaret, grauiterq; eſſet puniendus. ¶ Secunda concluſio. Si diceret omnia verba quæ ſunt de neceſsitate præcepti, & dimitteret illa q̃ ſunt de neceſsitate ſacramenti: quantuncunq; intenderet conſecrare, tamen non conſecraret. Ex his iam colligitur manifeſtè, quòd cùm ſola illa verba, Hoc eſt enim corpus meum, ſint dicta à CHRISTO in conſecratione, quòd ſola illa ſunt de neceſsitate ſacramenti, non autẽ pręcedentia: & conci. Flo. vbi traditæ ſunt formæ ſacramentorũ, ſolùm poſuit pro forma, Hoc eſt enim corpus meũ, cætera autem verba ponuntur ad narrandã hiſtoriam. Vnde ſi eſſet magna neceſsitas, vt ſi eſſent Chriſtiani in prælio, vbi maximè inimicos timerent: nõ dubito quin poſſet ſummus pontifex diſpenſare, vt omitterentur huiuſmodi verba præcedentia. Et nota, ꝙ verbum illud, Eſt, vnit pro vltimo inſtanti ꝓlationis,& tota loqutio debet ad illud inſtãs referri: & quoniã effectus huius ſacramenti non importatur in fieri, ſed in facto eſſe, ideo nõ ponitur verbũ, Fit, ſed, Eſt. Et hinc rurſus fit, vt licèt panis ſit materia, quia tamẽ non manet poſt conuerſionẽ, pro quo inſtanti vnit [vt dixi] verbũ, Eſt, ideo non ponitur

Dubium.

1. *Con.*

2. *Con.*

Con. Flo

Notabil.

Nota.

pro nomen, Hic, ſed pro nomen vagum, Hoc, vt demonſtret in genere quod continetur ſub ſpeciebus mutatum eſt, vt in ſequenti difficultate diffuſiùs tractaturus ſum. Ex his iã perſpicuè elicitur formam hanc, Hoc eſt corpus meum, conuenientiſsimã eſſe, per quod reſpondetur ad ſecundam partem difficultatis. Vniuerſaliſſimus enim eccleſię vſus, quę nutu ſpiritus ſancti gubernatur, oſtẽdit Chriſtum his formis conſecraſſe corpus & ſanguinem, cùm à tempore apoſtolorum perpetuum morem his conſecrandi formis habeat. Nec putare licet Chriſtum in conſecrando, alium ordinẽ
Di. Tho. ſeruaſſe præter euangelicum. Sunt enim de hoc plures modi dicendi, quorum quatuor refellit Diuus Thomas .p.3. q.78.ar.2. ex quibus omnibus vnum tãtùm hîc adducam, ac illum refellam. Dixerunt quidã igitur ꝙ priùs dixit CHRISTVS hęc verba occultè & ſecretè, & poſteà alta voce, quando poſt fractionem porrexit dicipulis ſuis, itaq; priùs cõſecrauerit, quàm fregerit. Eſſet enim tunc maximũ periculum, quòd remanerent aliquę micæ conſecratæ in menſa, quod nullatenùs eſt credibile: fuit ergo res geſta, vt referũt euãgeliſtæ nẽpe vt priùs fregerit, feceritq; duodecim vel tredecim buccellas [ſi ipſe ſũpſit vt tenẽdũ eſt] quas in patella vel paropſide poſuit, ac deinde paropſidẽ offerẽs, porrigẽsq;, dixerit, Accipite, & comedite, & poſtremò, Hoc eſt corpus meum, ita quòd verba porrigẽtis fuerũt pariter cõſecrantis. Ex omnibus his vltimatè colligitur quòd cùm eccleſia pręſcriptis ſacramẽtorum formis vtatur, fit vt ſola illa verba ſint neceſſaria: quanuis
Scotus. Scotus in 4. d 8. q. 2. teneat oppoſitam ſententiam: nempe quòd illa verba præcedentia, Accipite, & comedite, ſunt neceſſaria: neq; verò ſola illa, ſed & alia antecedentia in canone, Accipiens panem &c. Sed nõ apparet quomodo poſsit iſta Scoti ſentẽtia defendi.
Notabil. Annotare hîc vltimò opùs eſt, particulã illã, Quòd pro vobis tradetur, apud Latinos, neq; apud Græcos [etiãſi Gręci illam ponunt in ſua forma] eſſe de eſſentia: tum quia eccleſia Romana illa non vtitur, tũ quòd neq; in forma calicis ſimilis pticula, Qui pro vobis effundetur, eſt d̄ eſſentia, vt in ſequẽti difficultate oſtẽdam: tũ deniq; quia particula illa, Hoc eſt corpus meum, ſatis effectum ſignificat. Eſt tamen apud Græcos de integritate, qui illã particulam ponunt in forma.

X. DIFFICVLTAS.

Verùm

Vtrùm hæc ſit conueniens forma in conſecratione calicis, Hic eſt enim calix ſanguinis mei.

AD hanc difficultatem eſt con. affirmatiua. Hęc con. habetur in locis pro cõ. pręcedẽtis difficultatis adductis, & ſic de fide eſt tenẽda. ¶ Sed dubiũ eſt, an ſola illa verba, Hic eſt. n. calix ſãguinis mei, ſufficiãt an requirãtur omnia ſequẽtia quę in conſecratione calicis ponuntur: videlicet Noui & ęterni teſtamẽti. &c. Pro huius dubij ſolutione pręmittenda eſt diſtinctio, ſcilicet aliquid eſſe partem formę alicuius ſacramenti dupliciter: nempe eſſentialiter, ideſt de eſſentia formę, & integraliter, ideſt de integritate. Illud dicitur de eſſentia rei, ſine quo res non poteſt eſſe, illud autem de integritate, quo ſublato, adhùc manet res. Verbi cauſa, in homine manus, per, digitus. &c. ſunt partes integrales, quibus ablatis, adhùc manet homo: ablata tamen forma vel materia, manere nõ poteſt cùm ſint partes eſſentiales. His pręhabitis, ſit cõ. Sola illa verba, Hic eſt enim calix ſanguinis mei, ſeu, Hic eſt ſanguis meus, ſunt de eſſentia formę, reliqua verò quæ ſequuntur, de ſubſtantia [hoc eſt] de integritate, ita quòd quemadmodum homo ſine manibus eſſet mãcus [quia licèt iſtę partes non ſint de eſſentia formę: ſunt tamen de ſubſtãtia formę] ita forma qua vtimur in conſecratiõe calicis, eſſet velut imperfecta ſeu manca ſine ipſis verbis, Noui & ęterni &c. quia ſunt de ſubſtantia formę, licèt non de eſſentia formę. Et ita intelligere oportet Di. Thoma. in 3. p. q. 78 ar. 3. quando dicit quòd illa verba ſunt de forma, intelligitur [ideſt] de ſubſtãtia, & ita tenet Caietanus ſuper. q. citatam ar. 1. 2. & 3 Probatur nunc hęc concluſio: nam verba ſacramentorum id efficiunt quod ſignificant, ſed illa ſola verba, Hic eſt enim calix ſanguinis mei, ſignificant quòd hìc eſt ſanguis Chriſti, ergo id efficiunt. Prętereà, quia illa verba non ſunt minoris virtutis & efficatię, quàm illa quę in conſecratione corporis proferuntur: ſolis autem illis conficitur conſecratio, igitur & ſolis iſtis, Hic eſt enim calix ſanguinis mei. Item quia Gręci ſolis iſtis verbis conſecrãt ſanguinem, nec in hoc ſunt damnati, & in miſſali Beati Baſylij iſta ſola verba erant ſcripta literis rubris tãquàm forma. Itẽ quia hęc verba tantũ ponũtur pro forma in cõſecratiõe calicis de cõſe. d. 2

Conclu. *Dubium.* *Concl.* *Di. Tho.* *Caieta.*

in capitulis ex Ambroſio citatis. Poſtremò patet, quia cũ effectus non ſint de eſſentia ſacramenti, fit vt neq; illa verba illos ſignificãtia, ſint de eſſentia formę. Concluditur iam ex omnibus prędictis quòd ſi ſacerdos per ſola illa verba, Hic eſt enim calix ſanguinis mei, intendat conſecrare: verè conſecrat, à mortali tamen peccato non excuſatur, & ſacrilegium committit, quia aliqui doctores videntur dubitare, & in re grauiſsima non debet ſacerdos exponere ſe periculo. At verò ſi ſacerdos habet intentionem non conſecrandi, quouſq; verba omnia ſequentia proferat, vſq; tunc nanq; non fiet conſecratio: & hanc intentionem ſacerdos habere debet

Nota. 1. ¶ Annotandum eſt primò circa hanc formam conſecrationis ſanguinis, & circa formã conſecrationis corporis, quòd hęc dictio, Enim, nõ eſt de neceſsitate ſacramenti, imò nec eſt de ſubſtantia formæ, ſicut ſunt partes integrales [vt prędictum manet] ſed eccleſia addidit ornatus & continuitatis gratia, vt ſeruiunt in homine pili & vngues. Vnde malè faceret qui illam ſcienter omitteret.

Nota. 2. ¶ Secundò nota, quòd cùm dicitur, Calix, ponitur continens pro contento per metonymiã, vt ſit ſenſus, Hic eſt ſanguis meus contentus in calice.

Nota. 3. ¶ Tertiò notandum eſt, quòd verba quę apponũtur poſt hęc verba, Hic eſt enim calix ſanguinis mei: ſcilicet Noui & æterni teſtamenti. &c. nõ ornatus cauſa, ſed ad aliquod myſteriũ ſignificãdũ, adduntur. Quatuor nanq; beneficia quę à paſsione Chriſti recepimus [cuius paſsionis iſtud ſacramentum eſt rememoratiuum] nobis inſinuantur per hęc verba conſecrationis ſanguinis. Primũ enim beneficium paſsionis eſt, quòd per ipſum ſumus à poteſtate dęmonis liberati, & iſtud tangitur in forma ſacramenti cum dicitur, Hic eſt calix ſanguinis mei. Sicut enim olim filij Iſraël fuerunt de poteſtate & ſeruitute Pharaonis liberati per ſanguinem agni paſchalis, ſic populus fidelis eſt de poteſtate dęmonis liberatus p

Ioã. c. 5. ſanguinem Chriſti, ſecundùm quod confitetur Ioan. in apocalypſi c. 5. loquens Chriſto, Redemiſti nos, Deus, in ſanguine tuo.

¶ Secundum beneficium quod recepimus à paſsione Chriſti eſt quòd per ipſam ſumus cœleſtis glorię hęredes effecti. Et iſtud tangitur in forma iſta cùm dicitur, Noui & ęterni teſtamẽti. Sicut enĩ pater condens teſtamentum, filios hęredes conſtituit, ſic Chriſtus nouum teſtamentum ordinans, conſtituit nos herędes glorię paradiſi: & iſtud teſtamentũ fuit in ſua paſsione ordinatum atq; confirmatum, quia teſtamentum morte teſtatoris confirmatur, vt dicit

apoſto-

poſtolus ad Hębre.9. inquit enim, Vbi teſtamentum eſt, mors teſtatoris neceſſe eſt intercedat. Sciendum eſt quòd lex euangelica dicitur nouum & ęternum teſtamentum, ad differentiã legis Moſaycæ, quę fuit vetus teſtamentũ & tranſitorium. Dicitur nouum, quia noua promittit, ſcilicet bona cœleſtia, quę nunq̃; leguntur ꝓmiſſa fuiſſe in veteri teſtamento, ſed ſolũm temporalia. Et ex hoc quòd bona temporalia tranſitoria ſunt, ideo teſtamentum vetus tranſitorium fuit, & quia bona cœleſtia ęterna ſunt, ideo teſtamentum nouum dicitur ęternum. *Hæb. 9.*

¶ Tertium beneficium quod per paſsionem Chriſti accepimus eſt, quòd per ipſam ſumus de fide catholica informati. Et iſtud tãgitur cùm dicitur, Myſterium fidei. Nam quòd Chriſtus ſit in hoc ſacramẽto: ſola fidẽ tenetur, cùm occulto modò ſit ibi. Dicitur nãq;, Myſterium fidei, quaſi fidei obiectum, quia veritatem ſanguinis non oculis cernimus in ſacramento, ſed fide tenemus.

¶ Quartum beneficium quod per paſsionem Chriſti accepimus eſt, quod ſumus per ipſam à peccatis emundati, & hoc tangitur in forma iſta cùm dicitur, In remiſsionẽ peccatorum. Dicitur etiã, Qui pro vobis, & pro multis effundetur, quaſi diceret, non tãtùm habet paſsio mea efficaciam in vobis, verùm etiã in alijs multis. Et nota quòd nullus euangeliſta poſuit ambas has particulas ſimul. Lucas enim dixit, Pro vobis. Mattheus verò & Marcus, Pro multis: ſed eccleſia ambas coniunxit. Poſſunt etiam hęc verba intelligi, Effundetur pro vobis qui adepturi eſtis vitã ęternam, q̃ntùm ad efficatiam, & pro multis [ideſt] pro toto genere humano, quantùm ad ſufficientiam, quia ad totum mundum redimendum fuit ſufficiens. *Notabil.*

¶ Poſtremò eſt notandum, quòd in hac forma, Hic eſt enim calix ſanguinis mei, non demonſtratur vinum nec ſanguis Chriſti: ſimiliter in forma corporis, Hoc eſt enim corpus meum, non demonſtratur panis nec corpus Chriſti Probatur: nam quãdo profertur pronomen Hoc, vel pronomẽ, Hic, ad húc eſt ibi ſubſtantia panis, & vini, cùm tranſubſtantiatio fiat in vltimo inſtanti prolationis. Item, quia eſſent huiuſmodi formę falſę, cùm faciãt hunc ſenſum, Panis eſt corpus Chriſti, & vinum eſt ſanguis Chriſti. Non demonſtratur etiam corpus nec ſanguis Chriſti, quia ſi hoc verum eſſet, iam conſecratio non fieret, cùm iam ibi eſſet corpus & ſanguis Chriſti: ac ex conſequenti verba ſacramentorum non efficerent quod ſignificant, cuius cõtrarium concilia determinãt, vt ſu *Nota. vl*

prà à nobis dictum manet. Non demonſtrâtur etiam accidentia, quia ipſa cùm iam ſint, non fiũt, & ꝓro nomen, Hoc, demonſtrat id quod fit. Item, quia hoc pro nomen, nullo nomine appoſito à parte ſubiecti, ſignificat ſubſtãtiam ſine qualitate [ideſt] ſine determinatiõe alicuius propriȩ naturæ, videlicet panis aut corporis Chriſti, ſed abſtrahendo ab vtroq;, & à tempore illo quo pro nomen profertur, quia nomẽ & pro nomen non ſignificat tempus, ſed verbo id competit. Vnde dicẽdum eſt, quòd illud pro nomen, Hoc, vagè [quod aiunt] & in confuſſo demonſtrat contentum in generali ſub his ſpeciebus [ideſt] ſubſtantiam in communi, quòd prius eſt panis, pòſt verò corpus. Non enim ſingularizat pro indiuiduo, ſed pro ſpecie, ad modum quo ſolent Dialectici dicere, Hæc herba naſcitur in horto meo. Senſus nãq; nõ eſt, quòd hæc herba numero, cùm hæc in alio loco exiſtat: ſed ſenſus eſt, ꝙ herba eiuſdem ſpe-
Di. Tho. ciei naſcitur in horto meo Hanc ſentẽtiam habet. Diuus Thomas
Ricar. 3.p. q. 78. ar. 5. & ſuper priorem epiſtolã ad Cor. c. 11. & Ricardus
Duran. in. 4. d. 8. ar. 3. & Durandus eadem. d. q 2. & Gloſa ordinaria ſuper
Gloſa. Mattheũ. 26. c. & Caietanus in opus. 7 in libello de cœna Domi-
Mat 92. ni. Et quamuis exemplum de herba ſit optimum, ſed commodius
Caie. exemplum eſt ſi Deus tribueret virtutem meis verbis faciendi ex argento aurum, & oſtenderem burſam argẽto plenam, dicens, Hoc eſt aurum. Pro nomen tunc demõſtraret contentũ in hac burſa, quod ex argento fit aurum. Quòd autem inhȩreat verbis conſecrationis prædictarum formarum virtus creata inſtrumentalis ad conuerſionem faciẽdam panis in corpus, & vini in ſanguinem, ſicut & in alijs ſacramentis, & quomodo inhȩreat: nempe non ad modum quo virtutes inſunt cauſis naturalibus ad ſuos effectus producendos, ſed admodum quo ineſt virtus cauſis moralibus, iã ſatis ſuperquè monſtrauimus ſuprà cùm de ſacramẽtis in genere
Con. Flo ageremus, & patet ex determinatione concilij. Florentini, vbi habetur, quòd ſacerdos in perſona Chriſti loquens, conficit ſacramẽtum. Et ſubditur, Nam ipſorum verborum virtute, ſubſtãtia panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti conuertuntur. Deinde patet
Ambro. autoritate Ambroſii libro de ſacramentis, & refertur de conſe. d. 2. c. Panis eſt. vbi ait, Si tanta eſt vis in ſermone Domini Ieſu, vt inciperet eſſe quod nõ erat, quanto magis operatorius eſt, vt ſint quȩ erant, & in aliud commutentur. Et ſic, quod erat panis ante conſecrationem, iam corpus Chriſti eſt poſt conſecrationẽ: quia ſermo Chriſti creaturam mutat. Sicut enim Chriſtus digitorum ta

ctu ſanauit leproſum & cæcum, ſua voce ſuſcitauit Lazarum per virtutem inſtrumentalem diuinitùs in ipſis creaturis receptam: ſic verba iſta concurrunt ad ſacramentalem conuerſionem efficiendam.

II. DIFFICVLTAS.

Vtrùm in hoc ſacramento ſit corpus Chriſti ſecundùm veritatem.

EXpedita quæſtione de materia & forma huius Euchariſtiæ ſacramenti, meritò ſequitur ſtatim hæc difficultas, Vtrùm corpus ſecundũ veritatem exiſtat in hoc ſacramẽto: quæquiqem quæſtio eadẽ eſt quæ de ſanguine. Huic difficultati hac vnica concluſione reſpondetur: nempe corpus Chriſti quod ſumptum eſt de virgine Maria, quod paſſum & ſepultum eſt, qđ reſurrexit, ad cœlũ q́; aſcendit, ſedetq́; ad dexteram Dei patris, vnde venturus eſt filius Dei iudicare viuos & mortuos: ſub ſpecie panis, & ſanguinẽ ſub vini ſpecie contineri veraciter & realiter, nemini licet dubitare. Hæc concluſio eſt habenda de fide, habetur nanq; diffinita in concilio Epheſino in quadam epiſtola Cirili à concilio approbata. Habetur etiam in conc. Conſtan. ſeſsione 8. & in c. Firmiter. de ſumma tri. & . fi. catho. habetur quoq; noſtra concluſio in conc Flo. ſub Eug. 4. & in c. Ad abolẽdam. de hæretis. & c. Cùm Marthe. de celebra. miſſa. & in clementina vnica. de reliquijs, & veneratione ſanctorum. Et præter hoc quòd eſt determinatio eccleſiæ: ſufficienter ex ſacris literis probatur fuiſſe hoc ſacramentum apoſtolis traditum per Ieſum Chriſtum redemptorem noſtrum, vt ex euangelio apertè oſtẽditur. Dicitur enim Matthei. 26. quòd accepit panem, & benedixit ac fregit, deditq́; diſcipulis ſuis, & ait, Accipite, & comedite: hoc eſt corpus meum, & Marci. 14. ait Dominus, Sumite. hoc eſt corpus meũ, & Lucæ. 22. habetur idẽ, & Ioan. 6. dicit Dominus, Panis quẽ ego dabo, caro mea eſt ꝓ mũdi vita, & ſequitur, Niſi mãducaueritis carnẽ filij hominis, & biberitis eius ſanguinẽ: nõ habebitis vitã in vobis. Et multi ex diſcipulis eius audiẽtes hoc verbũ, dixerũt, Durus eſt hic ſermo: quibus ipſe ait, Spũs eſt q̄ viuificat, caro nõ ꝓdeſt q̄cquã, q̄ſi diceret, expo-

Con. vn
Con. Ep.
Con. Cõ
Cõc. Flo
Mat. 26
Maci. 14
Luc. 22.
Ioan. 6.

nit Auguſtinus ſuper Spſalmū.98. Nō hoc corpus quod videtis, manducaturi eſtis, nec bibituri illum ſanguinē, quē effuſuri ſunt qui me crucifigent: quod non intellgendum eſt, vt praue Berēgarius intellexit ꝙ non erat in ſacramēto corpus & ſanguis Chriſti, quia non intendit Auguſt. excludere per iſta verba veritatē corporis Chriſti, ſed modum quo diſcipuli putabant eſſe mandncandū: ſcilicet in propria ſpecie qua ab illis videbatur, quia non erāt illud manducaturi viſibiliter in forma qua paſſus eſt, & extenſum ac ſenſibile: quia ſic, ſolùm eſt in cœlo, & ſemel tantùm immolatus eſt, ſed inuiſibiliter & aliena ſpecie occultatum: videlicet ſacramentaliter, & ſic quotidie in ſacramēto īmolatur. Probatur etiā ex Paulo. 1. Cor. 11. Dominus Ieſus in qua nocte tradebatur, inquit, accepit panem, & gratias agens, fregit & dixit, Accipite, & manducate: hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur: hoc facite in meā commemorationē. Habetur poſtremò hęc noſtra cōcluſio de conſe. d. 2. per totū. Vltimò probatur ſanctorū teſtimonijs: Hilarius enim. c. In Chriſto. De veritate, inquit, carnis & ſanguinis Chriſti in ſacramēto, nō eſt relictus ābigendi locus. Et Cirillus ait, Qui dubitat an hoc verū ſit, Chriſtū ipſū qui veritas eſt facit mendacē. Ex quibus omnibus manifeſtè elicitur refutatio hæreſis Vuitcleff, & Oecolampadii, & Berengarii, qui omnes verba Chriſti metaphoricè & figuratiuè debere intelligi aſſerebant, vt cùm dicitur, Hoc eſt corpus meū, ideſt hoc eſt figura corporis mei, ita quòd peracta conſecratione: ſecundū hos hæreticos non manebat ſub ſpeciebus corpus aliud, quā panis & vini, quę anteà erant. Quę quidem expoſitio ſi vera eſſet, nihil in tota ſcriptura maneret firmum: nam cum dicitur, Verbū caro factū eſt: facile poſſent perfidi iſti illud interprętari: ideſt verbū figura carnis factum eſt: & illud, Ego & pater vnum ſumus, poſſent Arriani exponere per methaphorā, Ego & pater figurā vnius habemus, ſecundùm ergo rei veritatem ſub his ſpeciebus panis & vini continetur corpus & ſanguis Chriſti, vt noſtra concluſio aſſerit, nec de hoc licet dubitare. De hac re qui voluerit videre difuſè, legat Gabrielem lectione. 39. ſuper canonē, & Thomam Vvalden. in li. de ſacramētis à capite. 21 vſq; ad. 35. & Magiſtrū ſen. in. 4. d. 10. Quòd ſiquis quęrat, ad quem articulū fidei expectet ac reducatur noſtra concluſio? Reſpondebitur ei, ꝙ quatenus ſub his ſpeciebus continetur corpus & ſanguis Chriſti, pertinet ad articulum omnipotentię, quia eſt miraculum. Secundum verò, quòd hoc ſacramentū eſt communi

1 Cor. 11

Gabrie.

Tho. Vu

Mag. ſe.

cõmunionis, iuxta verbum Pauli. 1. Cor. 10. Multi vnũ corpus ſumus, omnes qui de vno pane & vno calice participamus: peculiariter pertinet ad illã particulam ſymboli, Credo ſanctorum communionem.

XII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm in hoc ſacramento remaneat ſubſtantia panis & vini poſt conſecrationem.

AD hanc difficultatem eſt con. ꝙ nihil ſubſtãtię panis aut vini manet poſt conſecrationem. Hęc con. eſt cõtra hęreſes aliquorũ, aſſerentium manere ſimul cum corpore Chriſti ſubſtãtiam panis, diuerſimodè tamẽ: nam quidam taliter dicebant ſimul manere, ꝙ non facerent vnum ſuppoſitum, ſed duo omnino diſtincta, quidam autem, vt fuit Ioan. Iacobita, aſſerebat quòd ſicut verbum in vtero virginis aſumpſit humanitatem, ita & in ſacramento virtute verborum, mediante corpore aſſumpſit, ſubſtantiam panis in vnitatẽ ſuppoſiti, & mediante ſanguine, ſubſtantiam vini: virtute cuius aſſumptionis dicebat verificari has propoſitiones, Panis eſt corpus & vinum ſanguis. Quidam verò, vt Valeranus, dicebant quòd corpus erat coopertũ pane, ſicut Neſtorius aiebat, quòd verbũ erat coopertum humanitate, in qua erat ſicut in tabernaculo. Contra õnes has hęreſes habetur diffinita noſtra cõcluſio in cõ Conſtantiẽ. ſeſſio 8. & in conc. Lateranenſi, vt patet. c. Firmiter. extrà de ſũma trini. & fi. catho. ſcilicet in ſacramento altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter contineri corpus & ſanguinem Chriſti, tranſſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem. Et. c. Ad abolendã. & c. cùm Marthe. de celebra. miſſa. & Clemẽ. vnica, de reliquijs & veneratione ſanctorum. & in conc. Flo. ac demum accedit determinatio eccleſię, vt de conſe. d. 2 multis capitibus decernitur, vt in c. Panis qui eſt Ambroſij, vbi ait, Panis eſt vſitatus ante verba conſecrationis, vbi acceſsit conſecratio, de pane fit caro Chriſti. Et c. Omnia. Licèt figura panis & vini videatur, nihil aliud poſt conſecrationem quàm corpus & ſanguis Chriſti credendum eſt. In his nanquè omnibus, determinatur non manere panẽ nec vinum,

[margin: 1. Con. — Cõ Cõſ. — Cõ. late. — Cõ. Flo.]

num,ſed tranſſubſtantiari in corpus & ſanguinem. Eãdem ſentẽti
D. Tho. am tenent omnes catholici doctores, Diuus Thomas. 3. p. q. 75.
Th. vual ar. 2. Tho. Vualden. in libro deſacramẽtis capitulo 65. & 66. Sunt etiam, ſuppoſita fide, vrgẽtiſsimę rationes pro hac concluſione, ex quibus vnam tatùm ſelegi: ſcilicèt quia nõ poteſt eſſe aliquid alicubi vbi non erat priùs, niſi vel per loci mutationem, vel per alterius conuerſionem in ipſum, vel illîc creetur. Manifeſtum eſt autem, corpus Chriſti non incipere eſſe in hoc ſacramento per motum localem, nam deſineret eſſe in cœlo, cùm id quod localiter mouetur, non poſsit ad aliquem locum ꝑuenire de nouo, niſi priorem deſerat, nec per creationẽ: igitur incipit eſſe Chriſtus in hoc ſacramento per conuerſionem panis in ipſum, ac ex conſequenti poſt conſecrationem non remanet ſubſtantia panis, ſed ſub eiſdẽ accidentibus ſub quibus erat ſubſtantia panis, incipit loco illius eſſe corpus Chriſti, quia quando vna res conuertitur in aliam prę exiſtentem: reſſumit locum alterius rei in quam conuertitur, vt alimentum cùm conuertitur in ſubſtantiam aliti. Nec obſtant huic noſtrę aſſertioni quamplurima loca noui teſtamenti, quibus hęretici nitebantur defendere, manere poſt conſecrationem ſubſtantiam panis. Appellatur namquè in illis corpus CHRISTI, pa-
Ioan. 6. nis, vt eſt illud Ioan. 6. Qui manducat hunc panem &c. Et A-
1 Cor. 11 poſtolus. 1. Cor. 11. Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de pa-
Luc. 24 ne illo edat, & de calice bibat. Et illud Lucę 24. quòd cognitus
Auguſt. fuit Dominus in fractione panis: interpretatur Auguſtinus de ſacramento Euchariſtię. Mos enim ſcripturę eſt, vt res nomen illa-
Gene. 2. rum rerum retineant, ex quibus factę ſunt. Ait nanquè Adàm Ge-
Mat. 11. ne. 2. de Eua, Hoc nunc os ex oſsibus meis, & caro de carne mea: quia ex eius coſta fuerat formata. Et Matthe. 11. Qui cęci fuerant, cæci dicuntur, cùm dicitur, Cæci vident, & claudi ambulant. &c. Quia igitur corpus & ſanguis ex pane & vino fiunt, panis & vinũ
Gene. 18 dicuntur. Item mos eſt, vt res quales apparent, nominentur. Legitur enim Gene, 18. apparuiſſe Abrahę tres viros, qui tamen erant Angeli: eodem ergo modo quia corpus CHRISTI ſub ſpeciebus panis videtur, frãgitur & comeditur, & ſanguis ſub ſpeciebus vini adoratur & bibitur: panis & vinum meritò dicuntur. Item, nomina rerũ quãdoquè transferũtur ad ſignificandũ imagines rerũ, ſicut imaginẽ. D. Petri vocamus Petrũ. Quia igitur illę exteriores ſpecies panis & vini repſentãt Chriſtũ ſub illis cõtẽtũ: idcirco appellatur panis, corpus Chriſti, quamuis nullatenus ibi ſit panis.

¶ Notan

¶Notandum eſt ꝙ quamuis[vt dictum eſt]per conſecrationem deſinat eſſe ibi ſubſtantia panis & vini omnino, ita vt neq; maneat ſub ſpeciebus ſacramenti neq;alibi, non tamen dicitur panis ãnihilari, quia hæc mutatio non terminatur ad nihil:nempe ad deſitionem panis, ſed ad præſentiã corporis Chriſti & ſanguinis ſub his ſpeciebus. Semper enim motus denominationẽ accipit à termino ad quem. Vnde, quando ex aqua frigida fit calida: appellamus hunc motum, calefactionem. Ita enim declarat hanc materiã Dñs Caietanus in commentarijs.3.p.q.75.ar.3.& Ambro. de ſacramentis, cuius verba habentur de conſe.d.2 c.Revera.&.c.Panis. Inquit, Virtute ſermonis Chriſti, id quod erat panis, iam corpus Chriſti eſt, quia ſermo Chriſti creaturam mutat: ſcilicet ſubſtantiam panis in corpus Chriſti, quæ mutatio tranſſubſtantiatio appellatur, quod autem tranſſubſtantiatur ſeu in aliud conuertitur, non annihilatur:nam terminus annihilationis eſt nihil:terminus autem conuerſionis eſt illud, in quod fit conuerſio. Item, quia quemadmodum in generatione manet materia ſub vtraq; forma, ita in hac conuerſione ſunt ſpecies, ſub quibus ſucceſsiuè duæ ſubſtantiæ continẽtur, ſecluſa inhærentia, quia ſpecies non inhærent corpori CHRISTI ſicut inhærebant ſubſtantiæ panis. *Nota.* *Caie.* *Ambro.*

¶Secunda concluſio. Hæc conuerſio in inſtanti fit, itaq; primum inſtans non eſſe verborum, eſt inſtans primum, in quo eſt ibi corpus CHRISTI, & anima rationalis, & caro Chriſti, & oſſa, & ſanguis, Non enim dixit dñs, Hoc eſt corpus tantũ:ſed, Hoc eſt corpus meũ:ideſt humanũ, quod quidẽ ſecundũ philoſophũ in.2 de aĩa, eſt corpus phiſicũ organicũ. Hæc concluſio ꝓbatur. Nã nõ eſt ibi ſucceſsio ex parte formæ ſubſtãtialis, cùm forma ſubſtãtialis corporis Chriſti nõ ſuſcipiat magis & minus, nec ex parte materiæ, cũ in hac cõuerſiõe nõ ſit aliquod ſubiectũ, quod ſucceſsiuè præparetur ac diſponatur, nec etiam ex parte agentis, cùm agens ſit ipſe Deus qui eſt infinitæ virtutis, ac ex conſequenti in inſtanti operari poteſt, à nullo enim tempore pẽdet. vndè Marci. 7. habetur ꝙ cũ Chriſtus dixiſſet cuidã ſurdo, Hephethah, quod eſt adaperire:ſtatim aptæ ſunt aures eius, & ſolutũ eſt vinculũ linguæ eius. Non igitur eſt ponenda aliqua ſucceſsio in hac conuerſione ſeu trãſſubſtãtiatione, quia ex his tribus dũtaxat cõtingit ſucceſſio in rebus naturalibus, vt dicit D. Tho.ĩ 3.p.q.75.ar. 7. Ex hac cõcluſiõe elicitur nõ eſſe hãc conuerſionẽ cõuerſionibus nãlibus *2. Con.* *2. Ani.* *Mar. 7.* *D. Tho.*

ſimi-

ſimilem,ſiquidem naturales non in inſtanti fiunt:hæc autẽ in inſtanti. Quocircà omnino eſtſuper naturalis, & ſola Dei virtute effecta. Et ex hoc rurſus infertur, quòd in hoc ſacramẽto diuina virtute tota ſubſtantia panis conuertitur in totam ſubſtantiam corporis Chriſti,& tota ſubſtantia vini in totam ſubſtantiam ſanguinis Chriſti, quod per actionem agentis naturalis neutiquàm fieri poſſet. Hæc nanq; differentia ſolet aſignari inter agens naturale & ipſum Deum, quòd agens naturale non poteſt producere nec deſtruere materiam,ſed tantùm ſuppoſita materia,pellere vnam formam & introducere alteram, vt ignis expellit ex aqua frigus, & inducit calorem per alterationem,& excludẽdo formam aquæ, introducit formam ignis, quæ eſt generatio. Deus autem, quia nullo genere aut differentia limitatur ſua virtute infinita, non ſolùm poteſt facere, vt diuerſæ formæ in eodem ſubiecto ſibi ſuccedant, ſed & conuerſionem totius entis,& cuiuſlibet eius partis: nempe vt tota ſubſtantia vnius rei quãtùm ad materiã & formam, conuertatur in ſubſtantiam alterius, & hoc agitur diuina virtute in hoc ſacramento: quo fit vt appelletur tranſſubſtantiatio. Hoc corola-

Syn. Tri rium habetur in ſynodo Tridentina, de ſacramento Euchariſtiæ c. 2. Siquis, inquit, dixerit in ſacro ſancto Euchariſtiæ ſacramento remanere ſubſtantiam panis & vini vnà cum corpore domini noſtri Ieſu Chriſti & eius ſanguine,& negauerit mirabilem illam & ſingularem conuerſionem panis in corpus,& totius ſubſtantiæ vini in ſanguinem, manẽtibus duntaxat ſpeciebus panis & vini: quã quidem conuerſionem catholica eccleſia aptiſsimè tranſſubſtantiationẽ appellat, anathema ſit. Quod dictum eſt multoties in hac difficultate: ſcilicet manere ſpecies panis & vini poſt conſecrationem, quamuis non maneat ſubſtãtia panis & vini: habetur diffinitũ in omnibus locis quæ ad ſtabiliendam concluſionẽ adduximus, & maximè in c. Species. &c. Nos autem de cõſe. d. 2. vbi dicitur, Nos autem in ſpeciebus panis & vini quas videmus, res inuiſibiles: id eſt carnem & ſanguinem adoramus, quod non parum pro-

Grego. deſt fidei merito: nam, vt ait Gregorius, fides non habet meritum vbi humana ratio præbet experimentum. Et notato, quòd huiuſmodi ſpecies eandem notitiam ſenſitiuam producunt in ſẽſu poſt conſecrationem quam anteà producebant, quando panis & vini ſubſtantiæ inhærebant,& naturale eſt eis, dum in hoc ſacramento exiſtunt, per miraculum ſine ſubtacto generare notitias ſubſtantiarum, earum in quibus præfuerant, ac ſi eiſdem ineſſẽt, non ſolùm

in ſenſu

in ſenſu, verùm etiam in intellectu, ac proinde ex natura ſua habẽt producere iudicium in intellectu quòd illîc eſt panis & vinũ, niſi ꝙ per fidem impediuntur, & intellectus corrigitur in Chriſtiano ne credat illîc eſſe panem & vinum.

XIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm totus Chriſtus cõtineatur ſub vtraq; ſpecie panis & vini.

HVic difficultati per aliquot concluſiones nõ inſufficienter reſpondetur, pręmiſſa tamen quadam diſtinctiõe: videlicet aliquid eſſe in hoc ſacramẽto dupliciter: nempe aut ex vi ſacramenti, ideſt ex vi formę verborũ, aut ex naturali concomitantia. Tũc eſt prima con. Omnino neceſſe eſt confiteri ſecundùm fidem catholicã, ꝙ totus Chriſtus ſit in hoc ſacramẽto ſub vtraq; ſpecie. Hęc con. habetur expreſſè in Cõcilio. Flo. Colligitur etiam hęc cõ. ex more eccleſię æqualiter adorantis ſanguinẽ ac corpus, quod niſi ſub vtraq; ſpecie totus eſſet Chriſtus, nõ faceret. 1 Concl. Con. Flo

¶ Secũda con. Ex vi formę huius, Hoc eſt enim corpus meũ, ſolũ corpus cõtinetur: ſanguis autẽ, anima, & diuinitas, ex reali cõcomitãtia. Similiter ex vi huius formæ, Hic eſt enim calix ſanguinis mei, tãtũ ſanguis cõtinetur, at verò cõcomitãter corpus, anima, & diuinitas. Hãc coñ. tenet D. Tho. 3. p. q. 76. ar. 1. & 2. Et ꝙ ex vi huius formæ, Hoc eſt enim corpus meũ, nõ cõtineatur ſanguis, neque ex vi huius formæ, Hic eſt. n. calix ſanguinis mei, cõtineatur corpus, probatur. Nã formæ in hoc ſacramẽto id efficiunt, quod ſignificãt, ſicut in cæteris ſacramẽtis. Significat autẽ forma iſta Hoc eſt enim corpus meũ, ꝙ ibi ſit corpus, & nihil dicit de ſanguine. Igitur ex vi formæ ſolùm eſt ibi corpus. Et nota ꝙ hîc nõ ſumitur corpus pro viuo, neq; pro mortuo, neq; pro mortali, nec immortali: ſed ſimpliciter corpus prout verba ſonant, ſiue viuum, ſiue mortuum. Similiter in forma cõſecrationis ſanguinis nihil dicitur de corpore. Quòd autem cætera cõtineantur concomitanter, probatur. Nam cùm ſit viuum corpus Chriſti, ſine anima ei vnita poſt reſurrectionẽ minimè reperiri poteſt, quia Chriſtus reſurgens ex mortuis, iam non moritur: ſecus autem eſſet in triduo mortis Chriſti, quando anima à corpore realiter fuit ſeparata. Tunc enĩ ſi hoc ſacramentum celebraretur: re vera non adeſſet anima corpori, neq; ex vi ſacramenti, neque etiam ex reali concomitantia, 2. Concl D. Tho. Nota.

& eadem

& eadem ratione: nempe quia in rei veritate corpus erat ſeiun-ctum à ſanguine[tenẽdo vt tenẽdum eſt, quòd totus ſanguis fuit effuſus & à corpore ſepartus]ſi tunc fieret conſecratio, neutrum eſſet ſub ſpeciebus alterius, etiam concomitanter ſecundùm potentiam ordinariam,ſecus ſecundùm Dei abſolutam potentiam. Nec obſtat huic noſtræ ſecundæ aſſertioni id quod obijci ſolet: videlicet quod ſi nihil cõtinetur ſub vna ſpecie quod non ſit ſub altera,tunc conſecrato pane,ſuperflua eſſet conſecratio vini[non inquàm obſtat] quia decuit vt ſeorſum fierẽt duæ cõſecrationes, tum ad repręſentandum Chriſti paſsionem,in qua ſanguis à corpore fuit ſeparatus:quare in eius conſecratione mentio fit effuſionis ſanguinis,tum etiã quia vſui ſacramenti hoc congruit: ſcilicet vt ſumeretur ſub forma cibi & potus,ex quibus alimẽtũ cõſtat.

3. Con. ¶ Tertia concluſio. Carnem eſſe in hoc ſacramento ex vi formæ verborum,minimè dubitare licet. Hęc con.probatur: nam pollicitus eſt nobis Chriſtus carnem ſuam dare in cibum Ioan. 6. Caro mea,inquit,verè eſt cibus. Prætereà, quia cùm in hoc ſacramẽto accipiatur corpus pro corpore phiſico organico habente partes hæterogeneas:ideſt diuerſa membra ad diuerſa officia, vt accipit Ariſto.in.2.de anima:quando dicit animam eſſe actum corporis phiſici organici potentia vitam habentis,& vt accipit apoſtolus.1.Cor.12.oportet ꝙ in Chriſti corpore caro,& oſſa,& alia huiuſmodi claudantur. Prætereà,quia canit eccleſia, Verbũ caro panem verum,verbo carnem efficit. Et alibi, Quibus ſub bina ſpecie carnem dedit & ſanguinem &c.vbi caro accipitur pro corpore includente prædicta: ſcilicet neruos, & omnia alia. Prætereà, quia Chriſtum reliquiſſe nobis corpus ſuum pro alimento ſpirituali,liquido conſtat ex Ioan.6.c. At verò corpus quatenus corpus aptum ad manducandum non eſſe,ſed quatenus caro eſt, nemo ãbigere valet:ex vi igitur formæ verborum exiſtunt in hoc ſacramento caro,oſſa,& nerui,& ita tenet D.Tho.3.p.q.76.ar 1.ad.2. nec ſolùm ſunt iſta ibi ex vi verborum,verùm etiam accidentia q̃ ad eſſe carnis,neruorum,& oſſium requiruntur. Attamen accidentia,ſeu dimenſiones corporis Chriſti,vt quantitas, & alia ſunt in hoc ſacramento ſolũm indirectè & concommitanter,ſicut diuinitas & anima,& nõ ex vi conſecrationis, quandoquidem accidentia panis & vini non conuertuntur in accidentia corporis & ſanguinis Chriſti.

Ioan. 6. — *2.ani.* — *.Con. 12* — *Ioan. 6.* — *D. Tho.*

Notabil. ¶ Annotare hic opùs eſt,quòd ſiquis attentaret conſecrare intriduo

duo mortis Chriſti, quanuis non eſſet illîc ex vi conſecrationis, neque ex concomitantia ſanguis [vt diximus] nec etiã caro viua cũ anima: tamen adeſſet ibi caro. Eadem nanq; caro quę fuit ſepulta, eſt in hoc ſacramento, vt ex Ambroſio habetur de conſe. diſ. 2. c. Re vera. Quando enim dicitur quòd in hoc ſacramento eſt caro, abſtrahitur à carne viua, & mortua [vt diximus] *Ambro.*

¶ Quarta concluſio. Chriſtus eſt in tota hoſtia totus, & totus in q̃libet parte ſpecierum panis vel vini, quantuncunq; minima, dummodo in ea conſeruentur ſpecies illorum. Hanc cõcluſionem habent omnes ſancti. D. Aug. in ſermone dominicæ quintæ poſt Epiphaniam, & refertur de conſe. diſ. 2. c. Singuli, & Hilarius. c. ſtatim proximo. Vbi pars. Et cõc. Flo. Eam quoq; tenẽt vniuerſi doctores. Alexan. Alen. 4. p. q. 40. & D. Tho. 3. p. q. 76. ar. 3. & Caietanus in hunc locum Thomæ. Poſtremò eã tenet vſus eccleſiæ quę vnam hoſtiam in plures communicantes diſtribuit, tantum ſingulis tribuens quantum omnibus. *4. Con. D. Aug. Hilari. Cõ. Flo. Alex. al. Di. Tho. Caieta.*

¶ Quinta concluſio. Et ſi forſan ſunt qui dicant non eſſe erroneũ aſſerere, quòd ante fractionem non ſit totus in qualibet parte: eò quod eccleſia non videtur determinaſſe totum eſſe in ſingulis partibus, niſi quando frangitur: ſic enim legitur in concilio Florentino, ſub qualibet parte, ſeparatione facta, totus eſt Chriſtus. Et in. c. Singuli, hoc tantũ habetur, ꝙ in ſingulis portionibus dũ ſumitur, totus eſt Chriſtus, & nõ habetur diffinitum, ꝙ ante diuiſionẽ totus Chriſtus eſt ſub qualibet pte hoſtię: nihilominùs [vt inquit. Soto in 4. dis. 10. q. 1. ar. 3.] ego dicere nõ auderẽ minoris eſſe erroris, negare totũ eſſe in ſingulis particulis ãte fractionẽ, quàm poſt fractionẽ, tum quia in c. Vbi pars. ſine diſcrimine dicitur, Vbi pars eſt corporis, eſt & totum: tum etiã quia eadẽ ratio videtur militare, ac conuincere: nempe quod ſit totus Chriſtus in ſingulis pticulis ante fractionem ſicut poſt, cùm non fiat virtute fractionis huiuſmodi exiſtentia ſub ſingulis particulis. Exiſtentia nanq; corporis in ſacramẽto non eſt naturalis, ſed miraculoſa per diuinam vitutẽ: fractio autem illa non eſt actio niſi humana, ergo exiſtentia corporis ſub qualibet particula non eſt virtute fractionis, ſed virtute conſecrationis. Diuina enim virtus in ſacramento, non niſi per vim conſecrationis operatur, conſecratio igitur fecit vt ſub ſingulis particulis eſſet corpus, & non fractio. *5. Con. Con. Flo Soto.*

¶ Sexta con. Quanuis omnes partes Chriſti ſint ſimul in qualibet parte hoſtiæ, ſed non ſunt ſimul inter ſe. Hanc concluſionẽ tenent *6. Con.*

parte

vnanimiter doctores adducti pro præcedenti concluſione. Et probatur, quia corpus Chriſti in hoſtia eſt extenſum, & mēbra Chriſti non ſunt ſimul, ſed ſeparatim ſicut in cœlo. Habet nanq; corpus Chriſti in ordine ad ſe ipſū eaſdē omnino differētias, quas in cœlo, vt videlicet ſit caput ſupra pectus, & pectus ſupra ventrem. At tamen *in* ordine ad locum, & ad ſpecies panis, nō habet talem ordinem. Quo fit, vt quomodocunq; hoſtiam vertas, nunquam erit corpus ſupinum, nec reſupinum, neq; frontem ad nos vertit. Duo nanq; in corpore officia quātitas habet: nempe intrinſecū, quod quidem inſeparando ponendoq́; partem extra partem ſubiecti, ita vt caput ſit ſeiunctum à manu, & manus à pede, conſiſtit. Alterum extrinſecum, quod in extendendo partes in ſitu in ordine ad locum, conſiſtit, ita vt vna pars corporis ſit extra locum, in quo eſt alia. Et licèt ſecundum officium ex primo naturaliter oriatur, Deus tamen in hoc ſacramento ſupernaturaliter & per miraculum facit, quòd quantitas primum officium exerceat, non autem ſecundum. Et ratio huius eſt, quia corpus Chriſti in hoc ſacramento non eſt modo q̄ntitatiuo, ſed per modum ſubſtantiæ, ideſt non correſpōdet vna pars ſpecificæ naturę vni parti quātitatiuæ hoſtiæ & altera alteri, ſed integritas naturæ ita eſt ſub totis dimenſionibus, quòd etiam integra natura eſt ſub qualibet parte dimēſionū, & hoc eſt eſſe indiuiſibiliter & ſubſtātialiter, & non quantitatiuè ſeu diuiſibiliter: hoc eſt extenſè, ſicut quantitas locati coextenditur quantitati loci. Diuiſio nanq; dicit ordinem ad locum, ſubſtantia verò ex natura ſua tota continetur in parua quātitate, imò & in puncto. Ex dictis colligitur apertè, corpus Chriſti in hoc ſacramento non eſſe per ſe ipſum in loco: nam ſubſtantia [vt diximus] non eſt in loco niſi ratione ſuæ quantitatis. Cùm ergo corpus CHRISTI non ſit ſubiectum ſpecierum panis, nec habeat aliquam colligationem cum illis, ſicuti habebat panis, neque accidentia ipſius corporis Chriſti ſint in ſacramento, niſi per concomitantiam, atquè adeò ad modum ſubſtantiæ, fit vt licèt panis ratione ſuæ quantitatis eſſet in loco, corpus tamē Chriſti non ſit per ſe in ſacramento localiter [per ſe inquam] nam per accidens ratione alienæ quantitatis, non eſt negandum quin corpus Chriſti in ſacramento ſit in loco, vt difficultate ſequenti liq̄bit. Hinc rurſus elicitur, corpus Chriſti in ſacramento nec eſſe circunſcriptiuè, nec diffinitiuè, quia non eſt illīc per ſuam quantitatē aut virtutem limitatus, ſed per conuerſionem panis in ipſum: ſic

nanq;

nanq; eſt in ſacramento, vt virtute illius non repugnet ſimul eſſe in cœlo & in alijs altaribus. Eſt tamen diffinitiuè in cœlo: quia illa quantitas illo finitur & terminatur loco, cui quantitati ex natura ſua non competit in maiori eſſe aut in pluribus ſimul. Item non eſt circunſcriptiuè, quia non eſt ad menſuram ſuę proprię quãtitatis, quę eſt maior quàm hoſtia. Quòd autem ſit in loco adęquato hoſtię, non eſt niſi quia [vt diximus] incipit illic eſſe per cõuerſionẽ panis in ipſum. Et hęc eſt omnium doctorum ſententia.

XIIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm corpus Chriſti ſit mobiliter in hoc ſacramento.

AD hanc difficultatem per aliquot concluſiones reſpõdetur, & earum prima ſit. Corpus Chriſti per ſe localiter in hoc ſacramẽto minimè moueri poteſt. Probatur, quia [vt in pręcedẽti difficultate diximus] nõ eſt per ſe in loco, nec eſt in loco cõmenſuratiuè modo quantitatiuo, ita quòd partes quãtitatiuę corporis Chriſti correſpondeant partibus quantitatiuis hoſtię, ergo non poteſt per ſe moueri, nec tranſire de vna parte in aliam. Item, quia impoſsibile eſt idem per ſe moueri & quieſcere: corpus autem Chriſti in cœlo quietum reſidet, igitur non eſt in ſacramento mobiliter per ſe. 1. Con.

¶ Secunda concluſio. Ad motum hoſtię, mouetur per accidens localiter, vt quandò hoſtia eleuatur, aut defertur ad infirmum. Hanc concluſionẽ tenet Diuus Thomas 3. p. q. 76. ar. 6. & Marſilius in. 4. q. 7. ar. 3. Et ratio eſt manifeſta, nam ſemper motis nobis, mouẽtur ea quę ſunt in nobis, vt anima mouetur ad motum corporis. 2. Concl Di. Tho. Marſi.

Sed nota, quòd eſt latiſsimum diſcrimen inter motum quo panis mouebatur, quando erat ſub illis ſpeciebus, & motum quo corpus Chriſti ſub illis mouetur: nam panis, quia eſt propriè in loco ratione propriæ quantitatis, ideo per ſe mouetur: non quidem ad motum ſuę quantitatis, imò quia ſubſtantia mouetur, quantitas mouetur, licet extenſio quantitatis ſit ad motum corporis requiſita: at verò, non quia corpus CHRISTI mouetur, mouentur ſpecies panis quia non ſibi inſunt ac adhęrent, ſed quia mouentur ſpecies, ipſum mouetur. Et quamuis corpus Chriſti moueretur in cœlo, non ideo moueretur in ſacramento per ſe nec per accidens, cùm mouere dicat ordinem ad locum, quem in ſacramento Notabi.

non habet. Non enim, quieſcente hoſtia, corpus mutaret locum, & eadem ratione quanuis loqueretur in cœlo, non loqueretur in ſacramento: quia hoc etiam dicit motum linguę, nec ſi in cœlo ſtat ſedet, aut recubat, tales ſitus habet in ſacramento in ordine ad locum. Non enim in ſacramento eſt capax iſtarum prædicationum, nec etiam prout eſt in ſacramento poteſt recipere ſpecies, vt oculo corporali videat, vel audiat nos. Et eadem ratione nō poteſt videri nec audiri à nobis, quia hęc ſpecierum multiplicatio ordinem dicit ad locum. Hęc ſententia eſt cōtra Scotum, qui in 4. diſ. 10. q. 5. ait omnem operationem quę conuenit Chriſto in cœlo, conuenire illi in ſacramento. Hoc tamen ſolùm habet verum in operationibus ſpiritualibus, vt intellectus & voluntatis: hoc eſt nō ſolùm quia intelligit & vult in cælo, ſed quia per ſe poteſt intelligere & velle in ſacramento: & ratio eſt, quia illę actiones nec requirunt, nec dicunt ordinem ad locum. Et eadem ratione ſi tempore paſsionis fuiſſet ſeruatum corpus Chriſti in ſacramento qd Chriſtus conſecrauit, dum extra ſacramētum flagellabatur, in propria ſpecie dolorem tunc ſentiret in ſacramento: eſſet tamen dolor ille innatus, ſed non illatus conuenit illi illic: ideſt non poteſt illi inferri poteſt tamen innatum ſentire ſi in propria ſpecie inferatur: atquè eadem ratione dum anima ſeparata fuit à corpore, ſeparata etiam fuiſſet in ſacramento [erat enim idem in cruce & in ſacramento] quare quando moriebatur in cruce, etiam moreretur in ſacramento, quia huiuſmodi actiones nō dicunt ordinem ad locum. Mors enim non dicit ordinem ad extrà, ſed ad interna: hoc eſt ſeparationē animę à corpore, quę poteſt accidere in ſacramento per paſsionem ſuſceptam in propria ſpecie, non tamen habet verum in operationibus corporalibus. Paſsio nanquè, quam ſuſtinuit in propria ſpecie per quam mortuus eſt, non poteſt ei accidere in ſacramento: cùm paſsio dicat contactum à circonſtanti corpore, nec potuit mori per paſsionem quam recepit in ſacramento. Similiter prout eſt in ſacramento, non poterat irrideri, conſpui, crucifixi, flagellari, & cætera huiuſmodi, ſed ſolùm in propria ſpecie. Licèt enim idem in ſubſtantia ſit in propria ſpecie & in ſecramento, ſed non eodem modo, quia non exiſtit in ſacramento modo paſsibili, vt tunc erat in propria ſpecie, ſed impaſsibili.

Scotum.

3. Concl. ¶ Tertia concluſio. Neutiquàm corpus CHRISTI poteſt etiā per accidens alijs motibus moueri, vt motu calefactionis, frigefactionis, aut corruptionis &c. ad motū ſpecierū panis. Ratio eſt

quia

quia actio naturalis minimè ſequi poteſt, niſi ſit contactus inter agens & patiens. Cùm ergo corpus Chriſti non ſit in ſacramento modo quantitatiuo [vt dictum eſt] nec quantitas illa ſpecierum panis extendatur in ordine ad locum, conſequens fit vt aliquam mutationem phiſicam in ſe recipere non poſsit. Non enim ſequitur, quòd licèt quantitas panis frigeſiat, vel caleſiat, corpus Chriſti ſic afficiatur per ſe nec per accidens. Nec ex eo quòd frãgitur quantitas, ſequitur ꝙ corpus frangatur: benè taman per accidens frangitur de nominatione extrinſeca. Cùm enim dicitur de conſ. diſ. 2. c. Ego Berengarius. quòd corpus Chriſti in ſacramento ſacerdotis manibus tractatur, & frangitur, & diuiditur, ac inter plures diſtribuitur, & dẽtibus atteritur, & deglutitur: omnia referuntur ad ſpecies ipſas panis, ſub quibus per accidẽs corpus dicitur atteri, frangi &c. Nam de Chriſti corpore partes nõ facimus, quia eſt indiuiſiliter in hoc ſacramento. Simliter quanuis corruptis ſpeciebus panis, deſinat eſſe corpus Chriſti ſub illis, non tamen corrumpi per hoc dicitur, ſicut nec ego per hoc quòd deſino eſſe in ſacramento, dicor corrumpi, ſed quia deſinunt eſſe illæ ſpecies per corruptionem, deſinit eſſe ſub illis corpus CHRISTI: pſum tamen non deſinit eſſe, cùm eſſe habeat indeficiens ſicut Deus, cuius eſſe eſt indeficiẽs, deſinere eſſe dicitur in aliqua creatura corruptibili, per hoc quòd ipſa creatura deſinit eſſe: ita Chriſtus, cũ eſſe indeficiens & incorruptibile habeat, de ſe, corruptis huiuſmodi ſpeciebus panis, deſinit eſſe ſub illis, & ipſis manentibus, ſemper manet contentus ſub eis, etiamſi mus vel canis hoſtiã conſecratã deglutiret, ſubſtantia corporis CHRISTI non deſineret eſſe ſub illis. Vndè, quando in hoc ſacramento apparet miraculoſè caro vel puer, vt doctores referunt aliquando contigiſſe, ſi nulla mutatio fiat circa ſpecies, ſed ſolũm ex parte videntium quorum, oculi immutantur ac ſi exterius viderent carnem vel puerum, imò etiam ſi fiat mutatio in ſpeciebus, manet nihiominùs corpus Chriſti ſub eiſdem dimenſionibus panis, licèt non ſub colore & figura. Manet enim illic quantitas panis, & alia accidentia quę ſufficerent conſeruare ſubſtantiam panis. Color nanquè & figura non ſũt neceſſaria ad conſeruationẽ panis. Et annotato, quòd dicta de ſpeciebus panis ſunt, etiam intelligẽda de ſpeciebus vini. *Notabil*

XV. DIFFICVLTAS.

I 2 Vtrùm

Vtrùm corpus Chriſti prout eſt in hoc ſacramento, poſsit videri ab aliquo oculo ſaltem glorificato.

1. Con. HVic difficultati quatuor cõcluſionibus reſpõdetur, & earum prima ſit. Sine miraculo: ſcilicet naturaliter loquẽdo, nullus corporalis oculus [Chriſti oculo excepto] poteſt videre corpus Chriſti in Euchariſtia, nec etiam ſi ſit oculus corporis glorificati.
Di. Tho. Hanc concluſionem tenet. D. Tho. 3. p q. 76. ar. 7. & Scotus in
Scotus. 4. diſ. 10 q. 5. & q. 9. & Marſilius. q. 7. ar. 3. & Duran. diſtinctione
Marſi. eadem q. 4. Ratione quoq; probatur, nam cùm corpus Chriſti in
Duran. hoc ſacramento non ſit modo quãtitatiuo, neq; extenſionem habeat in ordine ad ſpecies ſacramentales, neq; in ordine ad earum locum [vt dictum eſt] multiplicare nõ poteſt ſpecies per aerẽm, quę oculum corporalem tangunt, quod tamen requiritur, vt corporalis oculus videre poſsit. De potentia tamen abſoluta, nihil obſtat quòd Deus poſsit producere notitiam intuitiuã rei, obiecto nõ concurrente per ſpecies: quia cùm ſpecies concurrant in genere cauſæ efficientis, & quicquid poteſt facere per cauſam ſecundam efficientem, poteſt ſe ſolo: ſine illis poterit Deus producere atq; conſeruare notitiam intuitiuam. Dixi in cõcluſione, quòd nec etiam ſi ſit oculus corporis glorificati [Chriſti oculo excepto] quia non eſt ſimile de alio oculo glorioſo, eò quòd etiam ipſe oculus Chriſti eſt ſub ipſo ſacramẽto, in quo nõ cõformatur ei alius oculus glorioſus. Signanter etiam dixi, Oculus corporalis: nam ab intellectu beati poterit videri. Eſt nanq; per modum
2. Con. ſubſtantiæ corpus Chriſti in Euchariſtia: ſubſtantia autem ab intellectu videri poterit. ¶ Secunda concluſio. Quãuis corporalis oculus CHRISTI videat ſeipſum ſub ſacramento exiſtentem, non tamen poteſt ipſum modũ exiſtendi quo eſt ſub ſacra
Di. Tho. mento, videre. Hanc concluſionem tenet. D. Tho. 3 p. q. 76 ar. 7.
Caieta. & ibidem Caietanus. Ratio primæ partis huius concluſionis eſt, quia corpus Chriſti diffundere poteſt ſpecies vſq; ad ipſummet Chriſti oculũ. Quanuis enim quantitas corporis Chriſti nõ facit extẽſionẽ in ordine ad partes ſpecierũ hoſtiæ & loci, ſiquidẽ ad corpora extrinſeca nullũ ordinẽ nec proportionẽ habet: facit tamen extenſionẽ inter ipſas partes corporis Chriſti [vt dictũ eſt]

ac ex conſequenti partes aliæ ab oculis diffundere poſſunt ſpeci es vſq; ad ipſoſmet Chriſti oculos. 2. verò pars huius concluſionis probatur, quia modus ille exiſtendi corporis Chriſti in hoc ſacramẽto, eſt ſpũalis: igitur ab oculo corporali videri minimè põt.

¶ Tertia concluſio. Neq; intellectus hominis viatoris, neq; angelicus, per ſua naturalia poteſt cognoſcere modum illum exiſtendi niſi per fidẽ, imò neq; etiã anima Chriſti ſecundùm veriorẽ ſententiam poteſt cognitione naturali intueri illum modum exiſtendi ſuiipſius in ſacramento, & myſterium incarnationis, ſed lumine gloriæ qua perfruitur. Hanc concluſionem tenet. D. Tho. ſuprà, & ibidem Caietanus contra Scotum in. 4. diſ. 10. q. 9. & contra alios ſcholaſticos nominales, aſſerentes non ſolùm animã Chriſti, verùm etiam intellectum angelicum, & quoſcunq; intellectus ſeparatos non dependentes in intelligẽdo à rebus ſenſibilibus, poſſe intelligere lumine naturali modum exiſtendi corporis Chriſti in Euchariſtia. Probatur etiã hæc noſtra concluſio contra iſtos. Nam modus iſte exiſtendi, modus eſt omnino ſuper naturalis, ſicut & vnio hypoſtatica ad verbum. Cùm ergo intellectus animæ Chriſti ſit creatus, & quicunq; alius [intellectu diuino excepto] conſequens fit, vt hunc exiſtendi modum intelligere non poſſint lumine nãli: quia res ſicut ſe habet adeſſe, ſic ſe haber ad cognoſci. 3. Con. D. Tho. Caieta. Scotus.

¶ Quarta concluſio. Ab intellectu beato angeli vel hominis, & à fortiori ab intellectu Chriſti, per viſionem diuinæ eſſentiæ videtur modus iſte exiſtendi corporis Chriſti in hoc ſacramento. Hæc concluſio oſtenditur manifeſta ratione, nam hęc viſio in beatis correſpondet fidei viſioni, quam habuerunt in via viatores, vt illud Pſalmi verificetur, Sicut audiuimus, ſic vidimus in ciuitate Dei noſtri, videtur ergo modus iſte exiſtendi à quocunq; intellectu beato. Prçtereà, quia obiectum quod per ſe eſt ſuper naturale, à ſupernaturali intellectu percipitur, qualis eſt Deus, & ab eo qui eius lumen participat, vt eſt intellectus beatus, vera ergo eſt concluſio. Et animaduertere hîc opùs eſt, quòd ſignanter dixi in concluſione, Ab intellectu beato: nam dæmones non ſolùm non vident iſtum modum exiſtendi corporis Chriſti in ſacramento, ſed neq; ipſum corpus Chriſti intuitiuè, ſicut angeli beati vident in verbo, ſed duntaxat abſtractiuè per coactam fidem. 4. Con. Pſal. 47

XVI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm accidentia remaneant ſine ſubiecto in hoc ſacramẽto.

.Con. AD hanc difficultatẽ duabus cõcluſionibus reſpon
detur,& earũ prima ſit. Per virtutẽ diuinã & miracu
lũ,accidentia:nẽpe quantitatẽ & alia, ſine ſubiecto
in eodẽ eſſe indiuiduato [facta conſecratione] qđ ã
te cõſecrationẽ in ſubſtantia panis & vini habebãt,
manere in hoc ſacramẽto,nõ licet dubitare. Hęc concluſio diffini
Cõ. *Flo.* tur in c. Firmiter.de.ſu.tri.& fi.catho,& in conc. Flo.ſub Eug.4.
Cõ Cõſ. & in conc. Conſtã.ſeſsione 8.aduerſus Vuitcleff,&aduerſus Lu-
therũ,qui hac noſtra tẽpeſtate hunc errorẽ habuit, ſcilicet accidẽ
tia ſine ſubiecto eſſe nõ poſſe. Exiſtimabãt enim huiuſmodi hęre
tici ꝙ, eſt de diffinitione & quiditate accidentis eſſe in ſubiecto,
quod falſum & abſurtum eſt, cũ ſuã quiditatẽ habeat accidẽs per
ſe. Solũ enim verũ eſt ꝙ cõuenit eſſentiæ accidẽtis, ex natura ſua
habere eſſe in ſubiecto:in ſacramẽto verò nõ datur accidentibus
vt per ſuã naturã ſubſiſtãt,ſed [vt diximus in cõcluſione] per vir
tutẽ diuinã illa ſubſtẽtãtẽ, tribuitur illis modus eſſendi ſubſtãtiæ,
videlicet ſine ſubiecto. Hac de re nõ minus egregiè quàm diffuſè
Tho.Vu. agit Tho. Vualdẽ. in li. de ſacramentis à.c.76.vſq; ad.80. contra
Vuitcleff. Et hãc ſentẽtiã tenẽt vniformiter omnes catholici do
ctores,& vniuerſa ſanctorũ teſtimonia ſuprà citata illã probãt,qui
bus aſſeritur, cõuerſionẽ panis & vini fieri in corpus & ſanguinẽ
Chriſti. Et Tho. Vualden. oſtẽdit vbi ſuprà,nõ repugnare rerũ na
turæ ꝙ accidẽtia ſint ſine ſubiecto,eò ꝙ nõ defuerunt philoſophi
Baſili. qui hoc arbitrabãtur,ex quibus dũtaxat Baſiliũ in ſuo hexamerõ
homilia 6.hîc adducã,vbi ait,lucẽ illã ꝗ fuit in prima die creata,
Damaſ. fuiſſe accidẽs ſine ſubiecto. Cui & Damaſcenus adſtipulatur. Ra-
tionibus quoq; cõfirmatur con. Prima,quia accidẽtia panis & vi-
ni[cõſecratione facta]nõ remanẽt ſubiectiuè in ſubſtãtia panis &
vini,cũ panis & vini ſubſtãtia ſecundũ fidẽ nõ maneat, nec in ſub
ſtãtia corporis & ſanguinis Chriſti, quia cũ corpus ſit glorioſum
& impaſsibile,minimè huiuſmodi accidẽtibus affici põt. Secũda,
quia accidẽs de ſubiecto in ſubiectũ migrare nõ põt:at verò ſi fa-
cta cõſecratione, eſſet ſubiectiuè in corpore & ſanguine Chriſti,
certũ eſt ꝙ migraret &c.ſiquidẽ ãte conſecrationẽ in ſubſtãtia pa
nis & vini erat ſubiectiuè. Et eadẽ ratione nõ põt eſſe ſubiectiuè
in aëre. Tertia,quia quemadmodũ corpus humanũ in vtero vir-
ginis Deus ſine virili ſemine formauit,& Adã ſine ſemine pro-
duxit de limo terræ:ita q̃ntitatẽ ſine ſubiecto ſeruare põt, & de fa
cto in hoc ſacramento ſeruat. Cõſtat nanq; infinitam Dei virtu-

tem

tem nullatenus à cauſis ſecundis depẽdere. ¶ Sciẽdũ eſt hîc, ꝙ nõ tãtũ à principio quãtitas eget miraculoſè in hoc ſacramẽto à Deo ſuſtẽtari, ſed ſẽper cõſeruari: cũ eſſe ſine ſubiecto ei nãliter nõ cõueniat, ſed supernãliter. ¶ Sed nũquid q̃ntitas ſic à Deo cõſeruata miraculoſè, eſt aliorũ accidẽtiũ ſubiectũ? Pro hoc ſit. 2. cõ. affirmatiua, nẽpe ꝙ neceſſe eſt dicere accidẽtia alia, q̃ remanẽt in hoc ſacramento, eſſe ſicut in ſubiecto in q̃ntitate dimenſiua panis vel vini. Hęc cõcluſio eſt manifeſta, tũ quia apparet ad ſenſum aliq̃d illic manere coloratũ & ſapidũ alijſq; accidẽtibus affectũ: vnde nutrire & inebriare poſſunt, tũ etiã, quia eſt principiũ indiuiduationis aliorũ accidẽtiũ: nam facit ꝙ ſint indiuiſſa in ſe, & diuiſſa à quolibet alio: q̃re neceſſe eſt vt ſit eorũ ſubiectũ. Licèt enim dũ q̃ntitas eſt in ſubiecto, ſolũ eſt ſubiectũ quo mediãte, ſubſtãtia recipit alia accidẽtia, vt ſuꝑficies eſt ſubiectũ coloris: nihilominùs q̃ndo ei datur diuinitùs vt per ſe ſit, ſubinde tribuitur vt aliorum ſubiectũ exiſtat, quia habet modũ ſubſtãtiæ. ¶ 3. Concluſio. Alia accidẽtia à q̃ntitate, nẽpe albedo, caliditas, frigiditas. &c. illo ſolo ſuppoſito miraculo ꝙ per ſe exiſtat q̃ntitas ſine ſubiecto, & habeat locũ ſubſtãtiæ, abſq; nouo miraculo & abſq; Dei ſpeciali cõcurſu ſuſtẽtãtur in ipſa q̃ntitate. Vnde, huiuſmodi qualitates ſuas operationes ſine nouo miraculo habẽt, nẽpe ſi vinum eſt frigidũ, ſpecies illius remanẽtes poſt cõſecrationẽ nãliter frigefaciunt, ſicut q̃ndo erãt ſubiectiuè in ſubſtãtia vini, nã iamꝙ virtute diuina datũ eſt illis ſpeciebus ſacramentalibus vt eſſe poſsint ſine ſubſtãtia, etiã cõceditur illis vt agere poſsint ſine nouo miraculo, ſicut cæcus licet miraculoſè ſit illuminatus: tamẽ poſtea nãliter videt. Similter ꝑ̃ſuppoſito miraculo, videlicet ꝙ ille ſpecies ſacramẽtales eſſe habẽt ſine ſubiecto quod priùs habebãt in ſubiecto, nãliter corrũpũtur. Itẽ, cũ q̃ntitas in ſacramẽto habeat vicẽ ſubiecti, põt recipere peregrinas alterationes, vt expulſo calore, introducatur frigiditas, manẽtibus ſemꝑ ſpeciebus q̃ poſſent conſeruare panẽ. Poſtremò, quia cũ accidẽtia maneãt in q̃ntitate tãquã in ſubiecto, fit vt ad corruptionẽ illius q̃ntitatis, ſeq̃tur corruptio ipſarũ ſpecierũ: vt ſi ſpecies mittãtur in ignẽ, aut per putrefactionẽ vertãtur in puluerẽ, & tã q̃ntitas quã alia accidẽtia corrũpũtur ad modũ quo corrũperẽtur, ſi eſſẽt in ſubiecto, eò ꝙ eũdẽ modũ eſſendi ſeruãt. Ex quibus iã infertur, cõcedẽdũ eſſe aliquid ex huiuſmodi ſpeciebus ſacramentalibus generari poſſe, ſiquidem [teſte philoſopho] ſemper corruptio vnius eſt generatio alterius, quòd

Notabi. Dubium. 2. Con. 3. Con.

ad ſenſum patet, cum ex hoſtia cōbuſta generari cineres, & exputrefacta, vermes, & ex ſpeciebus vini acetū videamus. Quicquid enim poſſet generari ex materia panis, ſi adeſſet, totū generari poteſt ex prædicta quantitate: quia quantitas illa vicem materiæ gerit. Quo fit, vt dū per actionē ignis quātitas ſpecierū corrūpitur, nō anihiletur, quia eius deſitio nō terminatur in nihilū, ſed in generationē ignis: q̄re ad deſitionē illius, q̄ fit per primū nō eſſe, ſubſequitur per primum ſui eſſe exiſtentia materię, informata forma ignis, & ideo non creatur illa materia, vt ſcholaſticorum communis tenet opinio, quia fit ex quantitate illa, & in iſto ſenſu intelligitur quòd ex quātitate fit generatio, quoniam ex illa producitur materia in quam introducitur forma. Vnđ nequè eſt creatio, neq; generatio, quia non fit ex nihilo, nec directè ex ipſa quantitate,
D. Tho. ſed eſt congeneratio ad ſenſum poſitum. Ita tenet. D. Thomas. 3.
Ricar. p. q. 78. ar. 5. Et Ricardus. dis. 12. q. 2. ar. 2. Et nota quòd quemad
Notabil. modum virtute diſpoſitionum, quę pręcedunt in paſſo, introducitur forma ſubſtātialis in genito, quę adfert ſecum ſuas diſpoſitiones: ita virtute diſpoſitionum quę pręcedunt in quantitate, introducitur forma in ſuccedente materia, q̄ adfert ſecū ſuā quātitatē.

XVII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm poſſit aliquis liquor vino conſecrato commiſceri, & tali mixtione facta, an eſſet totū vinum conſecratum, an tantùm pars, an nihil.

PRo huius difficultatis elucidatione annotare opùs eſt, quòd poteſt permiſceri, vel liquor eiuſdem ſpeciei, putà vinum, vel alterius, vt aqua, idemq; in magna, vel in parua quantitate. Tunc eſt prima concluſio qua directè difficultati reſpōdetur.
1. Con. Alius liquor vino conſecrato, permiſceri poteſt, ſicut ante conſecrationē. Hęc concluſio experientia conſtat, quòd ſi alius liquor adiungeretur
2. Con. vino conſecrato permiſceretur ei. ¶ Secunda concluſio. Si vino conſecrato admiſceatur tantūdē aquę, vel alterius liquoris, non manebit ibi Chriſti ſanguis. Ratio huius concluſionis eſt, quia iā
3. Con. nō manet ſpecies vini. ¶ Tertia concluſio. Si vino cōſecrato miſceatur vinum non cōſecratū eiuſdē ſpeciei, & maximè ſi eſſet diuerſarū qualitatū, vt albū & rubeū in quantitate ſufficienti, non manet ibi ſanguis Chriſti. Hęc concluſio veriſsima eſt, ſed tamen

intelli

intelligēda eſt, quādo per multi tēporis curricula, & ꝑ motū maximū fieret perfectiſsima commixtio, taliter vt pertingeret ad totum vinum conſecratum[quòd quidem raro cōtingere ſolet]tūc enim iam non manerent partes vini conſecrati vnitę: quia eſſent diſperſę,& eſſet aliud vinum numero. Quo fit, vt ſi fiat tam parua alicuius liquoris adiunctio, quòd non poſsit diffundi per totum, ſed vſq; ad aliquam partem ſpecierum, deſinet ſanguis Chriſti eſſe ſub illa parte vini conſecrati:remanebit tamen ſub alia, vt dicit. D Thomas.3.p.q.77.ar.8.in fine corporis ar. ¶ Annotare tamē hîc oportet, quòd ſi vinum, vel alius liqnor poſt cōſecrationem mittatur in calicem, non tranſit in ſanguinem, neq; ſanguini commiſcetur, miſcetur tamen ſpeciebus ſacramentalibus: ſecundùm nāq; has dimēſiones tangit ſanguinē Chriſti, nō autē ſecūdùm ꝓprias dimēſiones eius. Ita dicit exp̄ſſè. D. Tho. Vbi ſuprà ad 2.&.3. D. *Tho.* Notab. Di. *Tho.*

De effectibus Euchariſtiæ.

XVIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm per hoc Euchariſtiæ ſacramentum conferantur aliqui effectus in illud dignè ſuſcipientibus.

HVic difficultati vnica concluſione affirmatiua reſpōdetur: nempe quòd ſex ſunt effectus quos confert, & eorum primus eſt cauſare gratiam, de quo habetur. Ioan.6.c. Panis quem ego dabo, ait Dominus, caro mea eſt pro mūdi vita:& qui manducat me, viuet propter mè. Vitam autem ſpiritualem nemo, niſi per gratiam adipiſcitur, igitur confert gratiā. Habetur etiā de hoc primo effectu diffinitū in conc. Flo.& in conc. Effeſ. in confeſsione fidei, & adducitur de cōſecratione diſ. 2. c. Neceſſarię. Vbi dicitur ꝙ accipimus carnē viuificātē, verbū Dei vniens ſeipſū ꝓprię carni, fecit ipſam viuificatiuā. Itē, qa diſpēſatur ſub forma cibi & potus. Caro inqt, mea verè eſt cibus,& ſanguis meus verè eſt potus. Quo fit, vt omnes effectus quos corporeus cibus & potus exhibet in vita corporea, pręſtet & hoc ſacramētū in ſpirituali vita: nēpe ſuſtētare augere, reparare, & delectare. Ex loco pręallegato manifeſtè colligitur, non ſolū gratiā cōferre hoc ſacramētū, verū etiā primā gratiam, ſiquidē viuificare habet. Sicut enim ignis, eo ꝙ ex ſe continet calorē, ex ſe habet etiā illū cōferre vt D. Tho. inqt in.3.p. q.79. ar.1.ad

Cō. *vni.* Ioan. 6. Cōc. Flo Cō. *Effe* D. *Tho.*

ar.1.ad.1.ita ex ſe habet hoc ſacramentum cõferre gratiam, quia eam continet, imò & eam auget in exiſtenti in gratia. Annotanda tamen ſunt hîc tria. Primum, quòd hoc ſacramentum ex ſe virtutem habet cõferendi gratiam, ſcilicet primã, quia nemo ſine eius ſuſceptione, vel in re, vel in voto poteſt illam ſuſcipere: videlicet vel in voto proprio, vt habent adulti, vel in voto eccleſiæ, vt paruuli dum baptizantur. Cùm enim hoc ſacramentũ ſit finis Baptiſmi, ſicut Baptiſmus ſuſceptus in re concurrit ad primam gratiam, ita & hoc ſacramentum concurrit in voto quod illic includitur. Secundum eſt, quòd dum in re ſuſcipitur, eadem gratia augetur. Vnde, hoc ſacramentum, in voto quidem, per ſe conferre habet primam gratiam, in re verò, non niſi augmentum, ſed per accidens ratione diſpoſitionis ſuſcipientis: ſcilicet quia accedit attritus, putans ſe eſſe contritum, cõfert dum ſuſcipitur, primam gratiam. Tertium, quòd hoc ſacramentum differt à confirmatione: quia illic augetur corroboraturq; gratia ad propugnandam fidem contra exteriores impugnationes hoſtium Chriſti: hîc verò ad ſuſtinendam perficiẽdamq; ſpiritualem vitam, vt homo perfectiùs tanquàm per ſpirituale alimentum adunetur Chriſto, in ipſumq; magis ac magis conuertatur. Ex his attentè colligito, deſiderium & votum Euchariſtiæ non ſufficere ad cõferendam gratiam eius ſacramentalem. Eſt enim regula in omnibus vt hoc etiam comprehendatur, vniuerſalis, quòd gradus gratiæ qui correſpondet ſacramento, nunquàm niſi in re ſuſcepto confertur. Et ideo admonendi maximè ſunt parochiarum ſacerdotes, ne ex quacunq; leui cauſa omittant buccellam infirmis porrigere, fraudãtes eos illo gradu gratiæ quam virtute operis ſacramenti reciperent. Grauiter enim falluntur putantes idem eſſe adorare & ſuſcipere, niſi quantùm ad præceptum implendum. Canones enim qui referuntur de conſecra. diſ. 2. deſumpti ex Auguſtino, ſcilicet, Credere in Ieſum CHRISTVM, hoc eſt manducare, & crede, & manducaſti: ſolùm de illa manducatione intelliguntur, quæ eſt de neceſsitate ſalutis. Ad ſalutem enim ſufficit hoc ſacramentum ſuſcipere in voto, ſi tamen per ſuſceptionem Baptiſmi, aut pœnitentię, aut veram contritionem, aliàs ſit homo in gratia. Vnde ſi infirmus non ſit niſi tantùm attritus, nunquàm per adorationem ſacramenti fiet contritus, nec recipiet gratiam potiùs quàm dum ſanus adorat in eccleſia. Aduerte tamen, quòd quando vomitus vel alia irreuerentia timetur, tunc ſaluti infirmi præferenda eſt

Notab.

da eſt

da eſt reuerentia ſacramenti, atque adeò non eſt miniſtrandum vt optimè dicit Soto in . 4. diſ. 11. q. 2. ar. 1. Soto.

¶ Sed nunquid ratione huius ſacramenti, datur æqualis gratia ex opere operato omnibus ſumentibus? Pro hoc eſt concluſio affirmatiua, imò nec maior confertur recipienti illud ſub vtraq; ſpecie, quàm ſub vna ſuſcipienti. Nam alioquin maiorem hoſtiam ſuſcipienti, maior gratia daretur: quod abſurdum eſſe conſtat. Quòd ſi non recipitur maior gratia ratione maioris quantitatis continuæ: igitur nec ratione maioris quantitatis diſcretæ, cùm ſub vtraq; ſpecie, videlicet panis & vini ſit vnicum ſacramẽtum. Prętereà, quia ſi maior gratia daretur ſub vtraq; ſpecie quàm ſub vna, populus cui mater eccleſia tãtùm ſub vna ſpecie, ſcilicet pãis dat hoc ſacramentum, priuaretur magna gratia ſacrificij. Cõ. affir

¶ Sed nunquid conferre gratiam eſt effectus genericus Euchariſtiæ? Pro hoc dubio eſt concluſio affirmatiua. Hæc concluſio manifeſta ratione oſtenditur, quia omnia ſacramenta habent hunc effectum pręſtare: effectus verò peculiaris huius ſacramenti eſt cibare ſpiritualiter. Habet nanq; Euchariſtia cauſare quò ad vitam ſpiritualem, omnem effectum in ſuſcipientibus dignè, quem materialis cibus & potus cauſant quò ad vitam corporalem, nempe ſuſtentare, augere, nutrire, reparare, & delectare, & ob id euangeliſta ait, Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Dubium Cõ. affir

¶ Et annotato hîc attentè, ꝙ Euchariſtia non tantùm confert gratiam quando actualiter ſumitur & eſt in ore & in gutture, verùm etiam poſtquã eſt in ſtomacho. Quo fit, vt ſi aliquis quãdo actualiter ſumebat, eſſet in mortali peccato, poſteà verò contritionem haberet antequam ſpecies corrumperentur, quòd gratiam obtineret, & veram ſalutẽ cõſequeretur. Hoc notabile tenet expreſſè Caietanus in comen. ſuper 3. p. Diui Thomæ. q. 79. ar. 1. Et probat, quia cibus & potus corporalis quandiu eſt in ſtomacho, prodeſt, ſed hoc ſacramentum ſumitur per modum cibi & potus, & durat in ſtomacho: ergo toto illo tempore prodeſſe poterit ſpiritualiter. Item, quia non paruam iacturam faceret ſiquis hoc ſacramentum recipiendo, non habuit illam reuerentiam quæ requiritur ad gratiam recipiendam, ſi quando poſteà ſe diſponeret, illam non reciperet durantibus ſpeciebus in ſtomacho. Nec me latet Soto vbi ſuprà, tenere cõtrariã ſẽtẽtiam. Inqt nanq; ſolũ habere Notabil. Caie. Soto.

Euchari

Euchariſtiam ſuum effectum, dum ſumitur, ſed mihi magis pla-
cet Caietani ſententia.

¶ Secūdus effectus huius ſacramēti eſt adptio gloriæ, d quo effe
Ioan. 6. ctu dicitur Ioā.6.c. Siquis mādeucauerit ex hoc pane, viuet ī ęter
num: vita autem æterna, vita gloriæ dicitur, ergo adeptionem glo
riæ conferre habet Euchariſtia.

Notabile ¶ Annotare tamen hîc oportet ſignāter euangeliſtam dixiſſe, Vi
uet de futuro, non autem Viuit de præſenti, loquēdo de vita ęter
na, quia per hoc ſacramētū adipiſcimur gloriā, ſicuti per paſsionē
Chriſti cuius virtute operatur. At verò paſsio Chriſti non ſtatim
nos introducit in gloriā, quamuis ſit cauſa ſufficiens gloriæ. Priùs
nanq; oportet nos cōpati Xp̄o in hac vita, ſi volumus poſtea con
Rom. 8. glorificari, vt Paulus ait ad Roma.8.c. ita ergo hoc ſacramentum
non ſtatim nos in gloriam introducit: præſtat tamen nobis virtu-
tem & fortitudinem ad gloriam perueniendi, quatenus eſt viati-
cum ſubſidium ſuſtentandi ſpiritualem vitam, per quam perueni-
Regū.3. mus ad gloriam, in cuius figuram legitur.3.Regum 19.c. Eliam in
fortitudine cibi illius, ſcilicet ſubcinericij panis quem comedit,
ambulaſſe.40.diebus & 40, noctibus, vſq; ad montē Dei Oreb.
quo celſitudo gloriæ cōtēplatiōis dſignatur: ita Xp̄iani dignè hūc
panē ſumētes, ambulabūt in illius fortitudine vſq; ad mōtē gloriæ

¶ Tertius effectus quem confert Euchariſtia, eſt remiſsio pecca
ti mortalis. Si enim conſideretur virtus huius ſacramenti ſecun-
dùm ſe quæcunq; peccata habet remittere ex paſsione Chriſti, q̄
Di. Tho. eſt fons & cauſa remiſsionis peccatorū, vt D. Tho. ait.3.p.q.79.
ar.3. At verò, ſi conſideretur per comparationem ad eum qui re-
cipit hoc ſacramentum, diſtinguendum eſt: nam vel accedit ad
hoc ſacramentum cum conſcientia peccati mortalis cognita &
ſcita ſine dolore: & huic non tātùm non remittitur peccatum, ve-
1 Cor. 11 rùm etiam peccatum mortale de nouo cōmittit.1.Cor.11. Qui mā
ducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. Vel igno
ranter accedit: nempe quia doluit de præteritis, & propoſuit caue
re in futurum, itaq; ſecundùm humanam probabilitatem: pręparat
ſe ſufficienter: adhuc tamen manet in mortali propter ignorantiā
illius peccati [propter ignorantiam inquam] quia ſi ſciret ac
in ſe peccatum agnoſceret, doloret de illo & vellet confiteri:
tunc nanquè iſte qui ſic accedit & in re recipit, remiſsionem pec
catorum accipiet: quia iam probat ſe ipſum, vt Paulus præcipit.
Et hæc eſt concors omnium doctorum ſententia. Eſt enim Diui

Thomæ

Thomæ .in 3. p. q. 79. ar. 3. & q. 80. ar. 4. ad. 5. & Bonauenturæ in. 4. d. 9. ar. 3. q 2. & Alexan. Alen. 4. p. q. 46. mẽbro. 3. ar. 2. Gabrielis lectione. 8. ſuper canonẽ. & Scoti eadẽ diſ. Nõ enim arbitror poſſe negari, ꝙ ſic diſpoſito ſeu attrito detur per huius ſacramenti perceptionẽ prima gratia, cùm omnia ſacramenta faciant de attrito contritũ, vt perdoctè D Tho. docet ſuper Ioan. c. 11. ſuper verbũ illud, Soluite illũ, loquendo de Lazaro, & de hoc ſacramento inquit, quòd cibat quos inuenit viuos, ſed viuificat quos inuenit mortuos. Nec videtur quomodo aliter poſsit verificari ſententia concilij Flo. aſſerens gratiá omnia ſacramenta continere, & eã conferre non habenti. Confirmatur etiã ex illo Ioan. 6. Qui manducat me, viuet propter me. Ex quibus omnibus iam conſtat q̃; falſa ſit ſententia Ioannis Maioris, qui inter theologos ſolus, in diſ. 9. q 1. tenuit, quòd ſic accedenti cum peccato ignorato, non remittitur peccatũ mortale. Falſiſsima nanq; eſt hæc aſſertio, ſiquidẽ dicit, quòd ad hoc ꝙ per ſuſceptionẽ Euchariſtiæ remittatur hõi peccatum, & gr̃a cõferatur, exigitur ꝙ habeat euidẽtiam ex ſe quòd ſit contritus, quam quidem certitudinem nemo habere poteſt. D Tho. Bon. ven Alex. al Gabrie. Scotus. Ioan. 11 Con. Flo Ioan. 6. Ioã. Ma.

¶ Annotare hîc vltimatè oportet ex Dño Caie. in cõmentarijs ſuper. 3 p. q. 79. ar 3 ad 2. quòd eſt magna differentia inter Baptiſmi & Euchariſtiæ ſacramenta, & ex parte ſacramenti & ex parte ſuſcipientis. Ex ſacramento quidẽ, quia ſacramentũ Euchariſtiæ ex proprio vſu habet rationẽ nutrimẽti, ac proinde conuenientis viuis, & non mortuis: Baptiſmus autẽ ex propria ratione habet regenerare & abluere. Generatio autẽ nõ præſupponit, ſed facit ens & viuũ, & ſimiliter ablutio non præſupponit mundũ, ſed mundat. Ex parte autẽ ſuſcipientis eſt diſcrimen, quia ſuſcipienti Baptiſmũ, ſufficit non ponere obicẽ, & nõ habere cõplacentiam, ad hoc vt diuinã gratiã conſequatur: quia omnia condonat Baptiſmus, vt ex ſupradictis patet. Suſcipiẽti autẽ Euchariſtiã, non ſufficit non ponere obicẽ: ſed oportet probare ſe ipſũ, & habere diſpoſitionẽ poſitiuè, vt inquit Paulus. Neq; exiſtimo Caietanũ per hoc aſſerere voluiſſe, Baptiſmum rectè à peccatore ſuſcipi poſſe, omni diſplicẽtia etiam imperfecta remota, quòd ſi forſam ita ſenſit, omiſſa eius ſententia, dicimus oppoſitam eſſe tenendam. Requiritur in adulto ſaltẽ imperfectus dolor, quem Theologi attritionem appellant. Eſt enim hoc diffinitum nuper in conc. Tridentino ſeſione. 6. c. 6. & probatur ex illo actorum c. 2. Pœnitentiam Notabi. Caie. Con. Tr.

tiã agite,& baptizetur vnuſquiſquè veſtrum innomine Ieſu Xp̃i in remiſsionem peccatorum.

¶ Quartus effectus ſacramẽti huius eſt remiſsio peccatorum venialium. Probatur ex D. Ambro. li. 4. de ſacramentis c. vltimo, vbi ait, Iſte panis quotidianus in remedium quotidianę infirmitatis ſumitur. Patet etiam ex Innocentio li. de myſterio miſſę, dicente, Hoc ſacramentum venialia delet,& cauet mortalia. Et quia peccata venialia gratiam non excludunt, dignè quis cum illis poteſt ad hoc ſacramentum accedere, cui ideo virtute ſacramenti remittentur, niſi qui accedit, obicem ponat alicuius venialis, tũc ſolùm non remittetur ei illud veniale in quò complecet, vt ſi habet tunc propoſitum mentiendi officioſè, nam cætera venialia omnia remitterentur. Venialia enim aliqua poſſunt remitti ſine alis vẽnialibus. Probatur etiam quòd per hoc ſacramentum remittantur venialia, nam quemadmodum nutrimentum cibi corporalis eſt neceſſarium corpori, ad reſtaurandum id quod quotidie deperditur per actionem caloris naturalis: ita, quia quotidie aliquid in nobis ďperditur ex calore concupiſcẽtię per peccata venialia, licet enim nõ contrariẽtur venialia charitati, contrariãtur tamen feruori illius, atquè illum diminuunt, vnde, ad hoc prodeſt ſumptio Euchariſtię. Quocircà competit huic ſacramento vt peccatá venialia remittat.

D. Amb.

¶ Quintus effectus quem cauſare habet Euchariſtia eſt remiſsio pœnę: hunc tamẽ effectum habet in directè, ſicut indirectè & ſecũdariò habet remittere peccata [indirecte inquam] quia inquantũ ſacramentum, non eſt inſtitutũ ad fatiſfaciendum: ſed ad ſpiritualiter nutriendum, quę quidem nutritio per vnionem ad Chriſtum & ad eius menbra fit. At verò vnitas iſta per charitatem fit, ex feruore cuius conſequitur homo remiſsionem non ſolùm culparum venialium, ſed & pœnarum, quatenus eſt actus amicitię Dei. Et ſic per quandam concomitantiam ad principalem effectum, conſequitur remiſsionem pœnę: non tamen totius, ſed ſecundùm modũ & quantitatem deuotionis & feruoris ſumẽtis. Inquantum verò ſacrificium eſt, licèt non remittat culpam niſi per modum meriti, ſi offerens ſit in gratia, attamen vim habet ſatiſfactiuam: non tamẽ ſecundùm hoc totam pœnam remittit, ſed ſecundùm quantitatem affectus & ďuotionis offerẽtis, vel etiam illorũ ꝓ quibus offertur. Creſcit nãquè ſatiſfactio per deuotionem offerentis, tanquam per cauſam agentem: quia magis attenditur penes deuotionem illius,

quàm

quàm penes quantitatem rei oblatæ, vt patet in exemplo de vidua illa, Lucæ. 21. ſed fortè non creſcit in eadem proportiõe, qua deuotio vnius offerentis excedit deuotionem alterius: quia eſt conſideranda & deuotio, &, res oblata, & qa res oblata non duplicatur, nõ totũ qđ facit Petrus duplicatur reſpectu eius qđ facit Paulus, & ita tenet Soto in4. d 11. q. 2. ar. 5 Nota tamẽ ꝙ ex ſe ſufficiẽs eſt hoc ſacrifficiũ ad ſatiſfaciẽdũ pro omni pœna: ratio eſt, qa ea quę in hoc ſacrificio offeruntur, nempe corpus & ſanguis, cùm ſint diuinitati coniũcta, ſunt ſuppoſiti infinitè grati, & idcirco quãtũ eſt de ſe, eſt hoc ſacrificiũ ſufficens ad infinitũ effectũ. Ex his q̃ diximus, ſcilicet ſatiſfactionem creſcere iuxta quantitatem deuotionis: ſubſequitur, tantam poſſe eſſe deuotionem offerentis, vt pro vniuerſis pœnis & venialium & mortalium virtute huius ſacrificij pleniſsimè fieret ſatiſfactio. Infertur rurſus ex præhabitis, quòd hoc ſacramentum prodeſt ſumentibus per modum ſacrificij, in quantùm pro ſalute eorum offertur: non tamen ęqualiter, ſed ſecundùm quantitatem deuotionis. Luc. 21. Soto.

¶ Sextus effectus quem confert hoc ſacramentum eſt, hominem à futuris peccatis præſeruare, quod manifeſtè probatur. Nam ꝑſpicuum eſt quòd ad modum quo corporale nutrimentum habet conferre vires & robur contra hominis interiora corruptiua, ne incidat in morbum corporalem, habet etiam hoc ſacramentum tanquã ſpiritualem cibum & medicinam præſtare, vires & robur ſpirituali hominis vitæ ſecundùm illud Pſalmi, Et panis cor hominis confirmet, & illud Ioan. 6. Hic eſt panis de cœlo deſcendens, vt ſiquis manducauerit ex hoc pane, non moriatur, quod intelligẽdum eſt de morte ſpirituali quę fit per peccatum, Et ibidem. Hic eſt panis qui de cœlo deſcendit: non ſicut manducauerunt patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, viuet in ęternum. Hoc eſt, quoniam manna non erat diuinitùs miſſum, niſi in ſubſidium temporalis vitæ quę ſuapte natura finitur, manducãtes tandem mortui ſunt: hic autem panis, quia præſidium eſt ſpũalis vitę quę per ſe eſt perpetua, virtutem habet eãdem cibandi, & à morte peccati tuendi. Aduerte tamen, quòd cùm homo habeat liberum arbitrium, quòd in hac vita non eſt confirmatum in bonum, licèt hoc ſacramentum habeat virtutem ipſum ſeruandi, non tamen poteſtatem tollit, quin poſsit ipſe in malum flecti. Satis nanquè eſt, quòd quatenus eſt de ſe, pręſeruet homines illud ſuſcipientes contra ea quę intrinſecùs ſunt cauſa mortis, dando ſe Pſal. 103 Ioan. 6.

in cibum & potum, quibus anima reficitur, & cõtra exteriores impugnationes inimicorum eorum. Proinde Chriſtus redẽptor noſter in cœna ante paſsionem diſcipulis hoc ſacramentum tradidit. Vnde, tentatis optimum remedium eſt hoc ſacramentum recipere, vt à peccatis futuris pręſeruentur.

XVIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm per veniale peccatum impediatur effectus huius ſacramẽti.

PRo huius difficultatis deciſione diſtinctionem bimembrem pręmittere oportet, videlicet quòd peccatum veniale, aut conſideratur vt iam pręteritum ſolùm reatum relinquens, aut in actu: ſcilicet quòd tunc exercetur, dum ſacramentum ſumitur, vt cùm quis accedit cum cõplacentia peccati aut propoſito peccãdi, vel accedit propter vanam gloriam. Hac diſtinctiõe ſic præhabita, ſit

1. Con. prima concluſio. Peccata venialia ſecundùm priorem modum, nullatenus impediunt effectum huius ſacramenti. Hęc concluſio probatur, primò, quia non obſtant gratię peccata venialia. Secundò, quia nihil quod remouetur per actionem alicuius cauſę, impedire poteſt eius effectum: at peccatum veniale pręteritum remouetur per hoc ſacramentum, non ergo eius effectum impedit.

2. Con. ¶ Secunda concluſio. Peccata venialia ſecundo modo accepta, ſcilicet in actu, ex parte impediunt huius ſacramenti effectũ, & ex parte non. Pro cuius elucidatione notato, quòd huius ſacramenti duplex eſt effectus: ſcilicet habitus tam gratię quàm charitatis, & actualis refectio ſpiritualis dulcedinis per actualem deuotionem. Ex parte igitur, huius ſacramenti effectus impeditur: nempe quò ad actualem refectionem ſpiritualis dulcedinis. Quod quidẽ euidenti ratione probatur. Nam venialia peccata mentem diſtrahunt ab attentione & actuali deuotione ſacramenti. Deinde patet, q̃a refectio & dulcedo actum guſtandi dicit, ſicut guſtare, & idcirco ſine actuali deuotione haud cõtingere põt actualis refectio & dulcedo, quia eſſet habere actũ ſine actu. Ex parte verò, non impediunt: ſcilicet quòad augmentũ habitualis gratiæ & charitatis,

Di. Tho. Adria. ita tenet. Diuus Thomas. 3. p. q. 79. ar. 8. & Adrianus in. 4. q. de

Eucha

Euchariſtia.ar. 1. Ait enim ꝙ per peccata venialia,& quomodo cunq; per abſentiam deuotionis, nihil habitualis gratiæ aut charitatis impeditur, ſed actualis tantùm refectio ſpiritualis dulcedinis. Et ratio huius aſſertionis eſt, quia peccata venialia non ponunt obicem gratiæ, & hęc eſt generalis omnium aliorum ſacramentorum conditio, vt accedenti in gratia per ſolam ſui ſuſceptionem illam augeant ex opere operato quando obicem non inueniunt. Non ergo deneganda eſt hęc conditio Euchariſtiæ ſacramẽto, nempe quòd quando ſine actuali deuotione accedit homo ad hoc ſacramentum, nutritur habitualiter per augmentum gratiæ, licèt non actualiter per ſenſum dulcedinis: quam tamen dulcedinẽ poterit poſtmodùm ſentire ſi habuerit deuotionis actum, itaq; priùs natura augetur quàm excitetur deuotio & feruor charitatis, qui eſt effectus ſacramenti. Nec tamen ignoro Caietanum in commentarijs ſuper.q. citatam di. Thomæ ar. 1. habere oppoſitã ſententiã. Dicit nanq; quòd ad recipiendum vtrumq; huius ſacramenti effectum, requiritur vt ſumatur cum actuali deuotione, ſed certè hoc non requiritur ad hoc quòd per hoc ſacramentum conferatur effectus eius, habitus ſcilicet gratiæ. Quocircà adhęrendum eſſe di. Tho. & Adriani ſententię cenſeo, quibus etiam adhęret Soto in 4. d. 11. q. 2. ar. 8. Non enim priùs natura eſt actualis deuotio quàm augmentũ gratię, vt Caietanus arbitratur, ſed econuerſo vt dictum eſt. Caieta. D. Tho. Adria. Soto.

XIX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſolius hominis ſit hoc ſacramentum ſpiritualiter ſumere.

PRo huius difficultatis elucidatione annotandi ſunt quatuor modi manducãdi ſpiritualiter. Quorum primus eſt manducare ſpiritualiter per fidẽ, de qua mãducatione ait Christus Ioan. 6. Ego ſum panis qui de cœlo deſcendi: qui mãducat me, viuet propter me. Et iſte modus manducandi conſiſtit in credendo in Chriſtũ, per cuius fidẽ incorporamur in ipſum: & dicitur ſpiritualis ab ſpiritu ſancto. Secundus modus manducandi ſpiritualiter eſt, vt diſtinguitur à reali, quia non eſt ſuſceptio in re, ſed in voto. Et hæc eſt quę ſimpliciter in pręſentiarum dicitur ſpiritualis manducatio, Ioan. 6.

& per hanc non recipitur gratia ſacramentalis, quam vocant The
ologi ex opere operato quouſq; ſumatur in re, vt ſuprà diximus.
Et dicitur ſpiritualis, quia per actum mētis per modum meriti eſt
cauſa gratiæ. Tertius modus ſpiritualiter manducandi eſt in re &
in ſpiritu, vt cùm iuſtus ſumit ſacramētum. Quartus modus eſt p
figuram & methaphoram. Et dicitur ſpiritualis, non ab ſpiritu, ſed
vt diſtinguitur contra literalem ſeu verum modum manducandi.
1. Con. Iſtis modis ſic ānotatis, ſit prima conclu. tribus prioribus modis
ſolis, hominibus conuenit ſpiritualiter manducare hoc ſacramen
tum tam in re quā in voto. Probatur, nam manducare ſpiritualiter
his modis non eſt vtcunq; vniri Chriſto per cognitionē, ſed cre
dere in ipſum per fidem cum effectu vel affectu manducandi
ipſum ſub ſpeciebus ſacramentalibus, & per fidē vnimur atq; con
iungimur corpori myſtico, & ſacramenta noſtra ſunt ſacramenta
fidei, per quam in ſpeculo & in ænigmate cognoſcimus. Quo fit,
vt modi iſti angelis connenire nō poſsint, quia certum eſt quòd
in re hoc ſacramētum manducare non poſſunt cùm non habeāt
corpora, imò neq; in corporibus aſſumptis in quibus apparere le-
guntur, propriè poſſunt manducare, quia non vniūtur eis ſicut ani
mæ eadem informando corpora: quòd ſi in re non poſſunt man-
ducare fruſtrà eſſet deſiderium manducandi. Item, quia licèt an-
geli ad ſocietatem corporis myſtici pertineant, eidem tamē cor-
pori myſtico non per fidem, ſed per manifeſtam ac claram viſio-
nem coniunguntur.
2 Conclu ¶ Secunda concluſio. Angeli manducant ſpiritualiter Chriſtum
in cœlo quarto modo, ſcilicet per methaphoram, cùm illū illic vi
dent per claram viſionem in propria ſpecie. Hæc concluſio ex ſe
eſt nota, dicitur enim illa fœlicisſima viſio & fruitio ſpiritualis mā
ducatio, quia eſt ſpiritualis refectio, hoc eſt, complemētum & ſo-
cietas omnium quę vel angelus vel homo deſiderare poteſt, ſe-
Pſal. 16. cundùm illud Pſalmi. 16. Satiabor cùm apparuerit gloria tua.

XX. DIFFICVLTAS.

*Vtrùm confeſsio ante Euchariſtiæ ſumptionem re
quiratur, an ſola contritio ſufficiat cum
propoſito confitendi
peccata.*

HÆc quęſtio pręſupponit alterius quęſtionis determinationẽ: videlicet an peccator corpus Chriſti ſacramẽtaliter manducare poſsit? cui reſpõdetur affirmatiuè: nempe quòd non ſolùm iuſtus homo, verũ etiam peccator Chriſtianus poteſt manducare corpus Chriſti ſacramentaliter, licèt non manducet ſpiritualiter: & oppoſita ſententia eſt erronea & damnata Vuitcleff, contra quem ſcripſit. Tho. Vualden. tomo. 2. de ſacramentis c. 60. Et patet euidenti ratione, nam nunquàm Paulus diceret, Qui indignè manducat, iudicium ſibi manducat & bibit: niſi pro comperto haberet quòd peccator ſumens hoc ſacramentum, manducat illud ſacramẽtaliter, ſecus de peccatore infideli nondum baptizato, quia nõ vtitur eo vt ſacramento, ſed ſicut profano cibo. Quocircà non ſacramentaliter manducaret, ſi contingeret hoc ſacramentum ſumere: imò etiam ſi eſſet catechuminus, exiſtens in gratia vt Cornelius, non reciperet per Euchariſtiam gratiam ſacramentalem, etiam ſi inuincibili ignorantia illud ſumeret putans religioſè facere, quia nullum ſacramentum gratiam confert virtute operis operati, niſi baptizatis. Poſſet tamen tunc illi ratione meriti gratia augeri, ꝓpter reuerentiam quã ſacramento exhibet. Pręmiſſa igitur hac dterminatione, quòd Chriſtianus exiſtens in mortali, ſi hoc ſacramentum ſumat, manducat ſacramentaliter illud, licèt non ſpiritualiter, ſubſequitur pręſens difficultas: ſcilicet an priuſquam ſumat ſacramentaliter, requiratur confeſsio, an ſola contritio ſufficiat. Et vt certa ab incertis ſeparemus, notandum eſt ꝙ aliquem eſſe in peccato mortali poteſt contingere duobus modis, vno modo, vt ſit ĩ peccato mortali notorio: alio modo quòd ſit in paccato mortali occulto. Et quidem primo modo accipiẽdo, eſt concluſio. Si ſit notorius hęreticus, ſchimaticus, excommunicatus, ſimoniacus vel fornicarius, quando ſic peccatum eſt notorium ꝙ ſunt ſecundùm iuris ordinem condemnati de tali crimine, vel ſponte in iudicio confeſsi, vel canonicè conuicti, vel propter euidentiam facti, quando factum eſt ita notorium quòd non indiget teſtibus cùm non poſsit aliqua tergiuerſatione celari, minimè huiuſmodi peccatores poſſunt ad Euchariſtiam accedere ſine pręuia pœnitentia publica: quia de publicis peccatis publicè pœnitendum eſt. Et ratio huius concluſionis eſt, quia iſta quatuor crimina maximè huic ſacramento repugnãt. Nam in hoc ſacramento eſt ſecretum fidei, & ideo repelluntur hęretici. Eſt quoque vinculum

Th. vua.

Notabil.

Con.

charitatis, & eò fit, vt prohibeantur ſchiſmatici & excommunicati. Eleuat inſuper Euchariſtia hominem ad ſtatum ſpiritualem, & inde eſt quòd propelluntur fornicarij, qui oẽs ſunt carnales. Vnde ſacerdos exiſtens in aliquo iſtorum, celebrando mortaliter peccaret: imò non ſolùm ipſe, verùm etiam omnes qui eius miſſam audirent ſcienter. Vnde, de huiuſmodi peccatoribus nõ eſt pręſens difficultas, ſiquidem nullum eſt dubium de illis. Si verò ſit in peccato mortali occulto, adhuc eſt diſtinguendũ: nam tribus modis poteſt accidere. Primo modo, qa ſcit ſe cõmiſiſſe tẽpore pterito aliquod pecatũ mortale, đ quo nõ dolet, nec pœnitet, nec cõteritur: & tunc eſt prima concluſio, quòd accedendo in hunc modũ, mor-
1.Con. taliter peccat, vt iam dixi in pręcedenti difficultate, & ſacrilegia committit tanquàm ſacramenti violator. De tali enim verificatur ſententia. Pauli 1. Cor. 11. Qui manducat & bibit indignè, iudi-
1 Cor. 11 cium: ideſt condemnationem mortis ęternę ſibi manducat & bibit, non diiudicans corpus domini: ideſt non diſcernens inter corpus eius, verum in ara crucis immolatum ab alijs, indifferenter ipſum aſſumens ſicut alios cibos qui menſæ profanę apponuntur. Leuitici. 22. Omnis homo qui acceſſerit ad ea quę cõſecrata ſunt,
Leui. 22 in quo eſt immunditia, peribit corã Domino. Probatur etiã ex parabola illa Dominica Matth. 11. đ rege qui fecit nuptias filio ſuo,
Mat. 11. & cùm vniuerſos ad cõuiuium inuitaſſet, quẽdam eò quòd ad menſam abſquè veſte nuptiali ſedẽtem videret, ligatis manibus & pedibus, iuſſit eum mitti in tenebras exteriores. Ex veteri quoquè
Exo. 30 teſtamento non deſunt exempla. Legitur nãquè Exodi. 30. quòd quoties Aaron & filij eius ingreſſuri eſſent tabernaculum teſtimonij, lauare ſuas manus & pedes iubebantur, ne fortè morerentur.
1 Reg. 21 Item 1. Regum. 21. legitur, quòd ſacerdos Achimelech nũquàm ſanctum panem Dauidi famen cum ſuis patienti tradere voluit, niſi certior priùs factus an ſui pueri mũdi eſſent. Poſſem ad huiuſmodi propoſitum multa alia exempla adducere, niſi breuitati ſtuderem. Poſtremò patet, quia cùm per ſumptionem huius ſacramẽti profiteatur homo ſe eſſe vnitum Chriſto, & quando accedit cũ conſcientia mortalis peccati, non vnitur, ideo tũc falſitatis crimẽ incurrit. Secundo modo, quia eſt in peccato oculto: quod quidem in rei veritate commiſit & non fuit confeſſus, tamen non recolit de illo peccato. Tunc eſt ſecunda concluſio, quòd ſi talis ita diligenter examinauit conſcientiam ſuam ante ſumptionẽ Euchariſtiæ, vt ſit exiſtamata contritio, quando videlicet quis fecit diligentiam,

vt ſit exiſtimata contritio, quando videlicet quis fecit dilligentiam quę arbitrio prudentis viri videtur ſufficere, & bona fide putat ſe dolere propter Deum. Et hęc ſufficit vt homo per ſacramentum fiat ex attrito contritus, & ſi in generali priuſquàm accedat, conteritur de omnibus peccatis oblitis, non peccat accedendo, imò virtute huius ſacramenti abſoluitur ab illo peccato: cùm hoc ſacramentum [vt diximus] habeat viuificare mortuos. Tenetur tamen, ſi poſteà talis recordatur de peccato, confiteri de illo. Quare quilibet tenetur antequàm accedat ad hoc ſacramentum, diligenter examinare conſcientiam ſuam. Et multò magis ſacerdos antequàm vadat ad celebrandum: hoc enim eſt quod Apoſtolus pręcipit quando ait, Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Hęc tamē cōcluſio intelligitur, dū modo non ſit ignorantia iuris quę neminē excuſat, vt cùm id qđ peccatum eſt, peccatum eſſe ignorat, vt ſi fornicationem ſimplicē cenſeret non eſſe peccatum. At verò ſi ſit nota attritio, puta quòd ille homo videt ſe non dolere propter Deum, ſed proptet pœnas inferni aut alias temporales, illa attritio non ſufficit, quia manet in conſcientia peccati mortalis. Sed ad huc preſens difficultas nō eſt de his peccatoribus de quibus iſte duę concluſiones loquuntur. Tertio modo aliquis poteſt eſſe in peccato mortali occulto: ſcilicet quia recordatur ſe determinatè aliqđ peccatum mortale cōmiſiſſe, & dolet de illo. Et de hoc eſt in pręſentiarum ſermo, an ante Euchariſtiæ ſumptionē ſit neceſſaria confeſsio, an ſatis ſit priuatim ſuam ſecum diſcuſsiſſe cōſcientiam, & ſic habere contritionem cum propoſito peccata confitendi? Ac proinde eſt tertia *3. Con.*
concluſio, quòd habens copiam confeſſoris, tenetur antequàm accedat ad Euchariſtiam, confiteri peccata omnia mortalia: & niſi confiteatur, mortaliter peccat accedendo. Nec ſufficit confeſsio generalis quę fit ante ſumptionem, nec ſacerdoti illa quam facit in principio miſſę, imò & peccata venialia confiteri priuſquàm ad hoc ſacramentum accedat, optimum conſilium eſt, cùm guſtum & dulcedinem impediant [vt dictum eſt] licèt ad hoc non teneatur quis. Habet hanc concluſionem Hugo de ſancto Victore in. li. *Hugo.*
de Eccleſiaſtica poteſtate ligandi atquè ſoluendi. Si ſacerdos, inquit, antequàm confiteatur, ad corpus Chriſti acceſſerit, reus erit corporis & ſanguinis Domini: quantumuis pœniteat, & vehementer doleat, & ingemiſcat. Cyprianus quoquè in ſermone. 5. de lapſis, acriter reprehēdit ſui Epiſcopatus preſbyteros, eò q᷑ ad com *Cypria.*

munionem lapſos admittebãt ſine pręuia confeſsione. Idem dicit li.3. epiſtolarum iepiſtola.14. & epiſtola,15. Idemq; epiſtola 16. Ait enim quoſdam euangelij immemores communionem ãte cõfeſsionem ſuſcipere. Quibus locis apertè Cyprianus inſinuat, ordinem hunc, vt confeſsio Euchariſtiam pręcedat, eſſe de iure diuino. Probatur inſuper ratione, quia illud cuius initium nõ ſtat, neq; in concilijs ſtatutũ reperitur, ſed ſemper retentum eſt: credendum eſt ab Apoſtolis emanaſſe: ac exconſequenti de iure diuino eſſe.
August. Hoc enim fundamentum ponit. D. Auguſ. li.4. de Baptiſmo contra Donatiſtas. c.24. Omnes igitur tenemur ex iure diuino ad hãc pręuiam confeſsionem ante Euchariſtiæ ſumptionem. Habẽt etiã
D. Tho. hanc noſtram ſententiam omnes Theologi. Di. Thomas in.4. diſ.
Scotus. 16. &. 17. q 3. ar.1. queſtiũc.4. & Scotus, & reliqui omnes in diſt.
Caieta. 9. & 17. vnus duntaxat Caietanus inter Theologos in commentarijs.3 partis q.80. ar.4. & in ſumma, verbo Communio, & inter canoniſtas Abbas Panormitanus ſuper cap. De homine. de cele-
Panor. bratione miſſa. habent oppoſitam ſententiam: nempe non eſſe neceſſariam confeſsionem pręuiam, ſed ſufficere contritionem: attamen iam non licet tenere ſententiam Caietani vllo modo, cum ſit
Cõc. Tri decretum concilij Triden. ſeſsione.3. canone vltimo vbi contraria ſententia determinatur. Dicitur nãq; illic, Nullus ſibi conſcius mortalis peccati quantumuis ſibi contritus videatur, abſq; prę-miſſa ſacramentali confeſsione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat: quod perpetuo ſancta ſynodus ſeruandum eſſe decreuit, modò non deſit illis copia confeſſoris: & ſubdit quòd ſiquis prę-ſumpſerit docere, prędicare vel affirmare cõtrariũ, ſit, excommunicatus. Et probatur ex Pau. prçcipiẽte, vt vnuſquiſquè probet ſe ipſum priuſquàm ad hoc ſacramentum accedat, inquiens, Probet autem ſe ipſum homo &c. Quem locum omnes doctores ſic intelligunt, vt diligenter examinet conſcientiam ſuam, ne ſit in eo voluntas peccandi mortaliter, vel aliquod peccatum prçteritum de quo non pœnituerit, & ſi videat ſe habere aliquod mortale, quantuncunquè de illo doleat & ingemiſcat, non priùs accedat ad ſuſcipiendum hoc ſacramẽtum, quàm illud cõfiteatur: per quod Caietani opinio deſtruitur. Non enim apoſtolus voluit dicere quòd ſecum ſeprobet ſolus, vt Caietanus ſentit, ſed adhibito confeſſore qui eius ſit examinis iudex: ita nãq; habet eccleſię conſuetudo cuius initiũ nõ cõſtat, quã frãgẽtes, exiſtimãt ſe grauiſsimè pecca-
Notabi- re. Vbi ãnotãdũ ẽ, eccleſię cõſuetudinẽ nõ in mediũ afferri tãq̃ po-

tiſsimũ

tiſsimũ & primum fundamẽtũ huius ritus, q̃ſi ſit d̄ iure tãtũ eccleſiaſtico, ſed q̃ſi d̄claratoriã diuini p̄cepti, qd̄ Pau. inſinuat. Generalis ergo regula ſit, ꝙ vbi põt haberi ſacerdos habẽs autoritatẽ abſoluẽdi, nullatenus eſt ãte cõfeſsionen ad Euchariſtiã accedẽdũ.

¶ Sed dubium eſt, vtrùm ſint aliqui caſus, in quibus abſquè præuia confeſsione liceat ad Euchariſtiam accedere? Pro hoc dubio ſit. 4. con. affirmatiua, nẽpe quòd ſi non habeat copiam confeſſoris, ſicut ſacerdos, cúm eſt in pago vbi non eſt alius ſacerdos cui confiteri poſsit, & imminet ſibi neceſsitas celebrandi: puta quia iſte eſt curio, maximè ſi eſſet dies Dominica, vel dies ſolennis, & populus ſibi commiſſus vult audire miſſam, & eſſet ſcandalum in populo niſi celebraret, vel fortè aliquis parochianus ſuus eſſet infirmus periculoſè, & requirit illum quòd det ſibi corpus Chriſti, & iſte curio non habet hoſtiam conſecratam: vel imminet ſibi aliqua alia neceſsitas celebrandi, ſicut ſunt nuptiæ, vel aliquid tale: in ijs caſibus ac ſimilibus, ipſe tenetur conteri & pœnitere de peccato ſuo, & eſſe in propoſito cõfitendi ipſum quàm primùm ſe obtulerit confitendi oportunitas: ſcilicet copia confeſſoris, & ſic celebrare poterit. Intelligendam tamen eſſe exiſtimo hanc concluſionem, quando ſacerdos per quatuor millia paſſuum diſtaret à ſacerdote cui confiteri poterat: & adhuc quòd non fuiſſet per hebdomadam in illo peccato: nam re vera tunc ego illum non excuſarem, cùm tempus habuerit ad quęrendum confeſſorem ante dominicam diem vel aliud feſtum: niſi eſſet claudus, & non haberet equum, vel ſequeretur adhuc ſcandalum, ex hoc quòd ad aliud oppidũ per hebdomadam abiret. Cẽſetur etiã ſacerdos non habere copiam confeſſoris, quando iam eſt in altari, & recolit ſe aliqua culpa mortali eſſe irretitum: tunc nõ tenetur vocare confeſſorem, nam ſequeretur illi infamia apud audientes rem diuinam & adiuuantem, ſatis nãquè eſt tũc habere contritionem & propoſitum confitendi, vt poſsit inceptum perficere. Secus tamen exiſtimo cenſendum eſſe, ſi eſſet ſacerdos qui adiuuaret, & recordatur alicuius mortalis ante offertorium: nam tunc poſſet, imò credo quòd teneretur dicta epiſtola, vel tempore lotionis manuum vocare ſacerdotem adiuuantem, & confiteri, niſi oriatur ſcandalum. Poſt inceptionem tamen ſecretæ, ac deinceps vſq; ad finẽ miſſæ nõ ſolũ nõ teneret, ſed etiã malèfaceret: qa maximã irreuerẽtiã irrogaret ſacramẽto. Similiter, illi q adſunt parati ad ſuſcipiendum ſacramẽtũ, q̃ntũcũq; recordẽtur alicuius mortalis pec

Dubium.

4. Con.

 cati

ccati dum ſunt communicaturi in cōſpectu plebis, non eſt conde cens vt illic cōfiteātur, ſed vel communionē ſi ſine nota poſſunt, differant vſq; ad aliam miſſam, vel proponentes illico poſt com cōmunionem confiteri, ſacram bucellā ſumant [non inquàm eſt condecens] propter irreuerentiam quę tunc ſacramento irrogaretur querendo confeſſorem: ſatis, enim eſt habere propoſitū confitendi. Simliter, ſi occurreret neceſsitas præcepti eccleſiaſtici, vt ſiquis in die paſchatis inuenit ſe vbi nō habet copiam proprij ſacerdotis qui eum poſsit abſoluere, vel ſi ſacerdos haberet aliquem caſum reſeruatū epiſcopo, ſi nō poſſet facilè adire ipſum epiſcopum, quia abeſt: & non celebrando aut non communicando, infamia illi & grande ſcandalum ſequeretur, poſſet abſq; præuia confeſsione celebrare ſacerdos in quacunq; dominica, & in quocūq; notabili feſto: & Laicus occurrente præcepto de cōmunicādo in paſchate, poſſet cōmunicare ad euitandum huiuſmodi ſcandalū & infamiam. Idem eſt de religioſo dicendū habente aliquod peccatum reſeruatum prælato, ſi eſſet in aliquo oppido diſtante à loco vbi eſt prælatus: poſſet enim tunc huiuſmodi religioſus celebrare in diebus prædictis ſine præuia confeſsione ad euitandum ſcandalum ac infamiam, quę illi ſequeretur nō celebrando. Idem dicendum eſt, ſi religioſus haberet peccatum reſeruatum in die ſolenni, cùm totus conuētus communicat, & nō adeſt prelatus domi, poteſt cōmunicare eadem ratione ſine præuia cōfeſsione: ſi autem citra ſcandulum pōt Laicus comunionem, & ſacerdos celebrationē differre, tutiùs eſt abſtinere à cōmuniōe, vel celebratione, quá cōmnnicare aut celebrare in caſibus prędictis.

¶ Aduerte tamen, quòd ſi exiſteret huiuſmodi ſacerdos habens peccatum reſeruatum, vbi eſt prælatus, vel ſecularis quando occurrit præceptum de communicando in paſchate, vbi eſt epiſcopus: & ipſe prælatus nollet concedere caſum ſibi reſeruatum alteri confeſſori, ſed ipſe vellet audire confeſsionem illius: ſubditus verò nollet illi confiteri, vel præ verecundia vel ne in poſterum illum paruipenderet, certè ob iſtam cauſam, licèt malefaceret p̄latus non concedendo licentiam, tamen non ideo illi liceret ſine præuia cōfeſsione ad Euchariſtiam accedere, niſi Tyrānus eſſet ille prælatus, à quo timeretur vel diuulgatio cōfeſsiōis vel aliud malum: nam tunc ſi non pateret acceſſus ad alium ſuperiorem, abſolueretur ſubditus ab eius obedientia in ea re.

Notab. ¶ Annotare hîc etiam oportet, quòd omnes hi caſus, præter in articulo

ticulo mortis, intelliguntur vbi non ſit crimen annexam habẽs ex cõmunicationem: quia excommunicato, nec propter officium nec propter ſcandalũ, aut generale præceptũ eccleſiæ de commu nione, licet ad ſacramentũ accedere. Vnde, qui irretitus eſt culpa pontifici reſeruata: quia omnes huiuſmodi annexam habẽt excõ municationẽ, caueat ad ſacramẽtũ hoc ãteq̃ abſoluatur, accedere. Dubium.

¶ Sed adhuc dubium reſtat. Si quis ſacerdos recipiat pecuniam ab aliquo, vt illi dicat miſſam de Requiem vel aliquam aliam, an ob hoc habeat legitimã neceſsitatem celebrandi ſine præuia con feſsione peccati mortalis in quo exiſtit, ſi non habeat copiam cõ feſſoris? Ad hoc dubium ſit concluſio, quòd talis exiſtens in mor tali peccato nullo modo antequã confiteatur, debet ſe exponere ad dicendam rem ſacrã: quia peccaret mortaliter dicẽdo. Nec exi ſtens in tali caſu debet recipere pecuniam pro dicenda miſſa ſta tim: imò debet ſe excuſare dicendo, Amice, ego non ſum benè di ſpoſitus pro nunc pro dicenda miſſa, ſed Deo volente, cùm ego ſim diſpoſitus, libenter faciam id quod petis. Et ſi adhuc alius in ſtanter petat quòd ſtatim dicat miſſam, ſi iam receperit pecuniam eam ſibi ſtatim reſtituat, & nullo modo exponat ſe ad celebran dum. Non poteſt inſuper ſine præuia confeſsione accedere ad Euchariſtiam, ob ſolam deuotionem volentis ſacramẽtum ſume re, aut celebrare. Requiritur enim neceſsitas vrgens, vt expreſsis verbis cõcilij admonetur, cũ dicat. Quòd ſi neceſsitate vrgente, ſa cerdos abſq; præuia cõfeſsiõe celebrauerit, quãprimũ cõfiteatur. Conc.

XXI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſacerdos debeat denegare corpus Chriſti peccatori petẽti.

PRo huius difficultatis dclaratione bimẽbrẽ diſtincti onẽ hominũ in peccatis exiſtẽtiũ, annotare oportet. Nã q̃dã peccatores ſunt occulti, alij verò manifeſti: ſcilicet aut per euidẽtiã facti, vt publici vſurarij, me retrices, & latrones, raptores, & alij huiuſmodi, ita quòd eorũ crimina nõ poſſunt aliqua tergiuerſatione populo ce lari: appellatur ſimiliter publicus peccator qui per aliquod iudi cium eccleſiaſticũ aut ſeculare eſt cõdẽnatus vt habetur in. c. Cũ dilectus. de purga. cano. & in c. Euidentia, de accuſa. & in c. tua nos. de coha bita cleri. Occulti verò peccatores appellãtur quo rum crimina ſunt occulta. Diſtinctione hac ſic præmiſſa, per ali quot

1.Con. quot concluſiones reſpondetur,quarum prima ſit. Peccatori publico:vt vſurario, concubinario , & meretrici non eſt conferendum hoc Euchariſtię ſacramẽtũ quandiu ꝑſeuerauerint in artis ſuę dedecore,etiam ſi ſacerdoti conſtet in confeſsione iam reliquiſſe illum ſtatum, cùm ſemper ſcandalum ſequatur quandiu populo non
D. Tho. ſatiſfecerit. Hanc concluſionẽ habet. D. Tho in.3.p. q 80 ar.6.
Cipri. Nec non Cyprianus, cuius verba habẽtur de cõſe.diſt.2.c.Pro di
Chriſoſ. lectione tua. Tenet eam inſuper Chriſoſt.in.li.1.de compũctione cordis. Vbi adducit illud,Nolite ſanctũ dare canibus,nec mittatis
Matthe. margaritas ante porcos . Idem quoq; affirmat homilia. 83 . ſuper Mattheũ circa finem.Et confirmatur ratione,quia huiuſmodi publici peccatores non habent ius , eò ꝙ nõdũ populo ſatiſfecerint, ad hoc ſacramentum petendum,cũm non probent ſe,vt Paulus . 1.
1 Cor.11 Cor.11.præcipit. Non ergo illis infert iniuriam ſacerdos Euchariſtiam denegãdo, imò dũ quis iure poteſt id negare alicui quod iniuſtè petit, ſi cõferat,ſpõte ſua cõfert,atq; adeò particeps ſit illius criminis. Intelligitur tamẽ hęc cõ. in loco vbi eius crimẽ eſt publicũ,& eſt diffamatus : nam in alio valde diſtanti vbi habet bonũ nomen,conferendũ eſt illi ſacramentum: vt ſi commiſit crimen in Italia,& Salmanticę petit à ſacerdote Euchariſtiam: vel ſi cõmiſit in Hiſpania veteri & poſtulat in hac noua,nõ eſt ei denegãda Euchariſtia. Ratio eſt, qa tunc p̃ſumẽdũ eſt eſſe emẽdatũ. Si verò ſacerdoti conſtaret hoc loco nõ eſſe emẽdatũ đ crimine dequo ſcit iudicio publico fuiſſe alibi cõdẽnatũ, maximè ſi eſt peccatũ cõtagioſũ, ꝓbabile eſt ꝙ deberet illi denegare, imò credo ꝙ ſi eſſet ꝓbabiliſsimũ,ꝙ tale crimẽ đ quo fuit diffamatus,defferreretur ad lo
2. Con. cũ vbi Euchariſtiã petit:ſacerdotẽ poſſe illi illã denegare. ¶ Secũda cõ. Peccatori occulto quẽ ſacerdos ſcit eſſe peccatorẽ,imò & ſi ſciãt duo aut tres hões vicini alicuius magnę ciuitatis:nõ ideo publicus peccator dicit̃,nec dicitur crimẽ notoriũ, eò ꝙ ꝓbari poteſt ꝑ teſtes:illud enĩ eſt nõdũ mãifeſtũ,ſed manifeſtabile. Vnđ,infamia nõ eſt ſufficiẽs cauſa ad excludẽdũ hoĩẽ à ſacris, vt cauetur in c. Tua nos. Solũ enĩ infamia & indicia p̃bẽt ius,ad inqſitionẽ faciendã. Animaduerte tñ,ꝙ poſset eſſe tã paruũ oppidũ,l.parochia vt decẽ criminis cõcij, ſufficerẽt vt diceretur notoriũ crimẽ, & in ciuitate illi nõ ſufficerẽt. Petẽti itaq; occulto peccatori Euchariſ.
Auguſt. tenetur ſacerdos ipſã dare. Hæc cõ. ꝓbatur ex di. Aug. cuius verba habẽtur.2.q.1.c. Multi corrigũtur. Dicitur enĩ illic, Nos verò quẽq̄; ꝓhibere à cõmunione nõ poſſumus,niſi aut ſpõte cõfeſſũ,aut in

aliquo

aliquo iudicio eccleſiaſtico,aut ſeculari nominatū atq; conuictū. Et đ cōſecratiōe.dis.2.c. Nō ꝓhibeat.vbi habetur,ſacerdotē nō debere occultos peccatores prohibere,à ſumptione Euchariſtię ſi petāt:monere tamē eos debere vt timeāt Deū, vel ꝙ ab aſſumptione huius ſacramēti ſe abſtineāt. Habetur etiā nr̄a hæc.2.con. in 6.cōc. Carthagi.c.vltimo.cuius verba habentur.6.q.1.c.Si tantum &.c.Placuit. Probatur quoq; exēplo Chriſti redēptoris nr̄i, qui quanuis ſciebat Iudā peccatoren eſſe, non illi denegauit ſacramentum:eò ꝙ peccator occultus erat,& ſcādalū oriretur,ſi ei non traderet,cùm erat inter conuiuantes. Ratione etiā probatur, nā denegando illi ſacramentū ſacerdos,maximū nocumētū ei inferret,ſiquidē prohibere illum à cōmunione non pōt, quin crimē illius occultū detegat. Quāuis enim minus malū eſſet peccatori infamari q̄; indignè ſumere, ſacerdoti tn̄ peius eſt peccare mortaliter infamando peccatorem occultū,q̄; ꝙ ille peccet: nemini enim delinquere licet vt alium à delicto liberet. Vnde, nec licet ſacerdoti homini peccatori tradere hoſtiam non conſecratā, etiā de conſenſu ipſius peccatoris occulti, vt ſcandalum euitet apud alios,& peccator non ſumat indignè[quāuis aliqui hoc dixerūt] quoniā tunc ſacerdos quātū in ſe eſt,faceret alios idolatrare, qui hoſtiā adorarent. Conſtat igitur iam ex ijs, non poſſe ſacerdotem huiuſmodi peccatori occulto Euchariſtiā petenti, denegare. Admonere tamē debet in generali,ne aliquis cum cōſciētia peccati mortalis accedat exemplo redēptoris, qui in communi diſcipulos admonuit quando dixit,Vnus veſtrū me traditurus eſt. — *Con. Car*

¶ Tertia concluſio. Si peccator ille occultus occultè petat, ſiue ſacerdos ſciat eius peccatum per cōfeſsionem,ſiue extra confeſſionē,citra controuerſiā doctores aiunt, quòd debet ei ſacramentū denegari. Tenet concluſionē hanc.D.Tho.in 4.diſt.9.ar.5.q.1.ar.1.Et Alexā.Alē.4.p.q.49 mēbr.1.& Bonauē.eadē diſt.ar.2 q.4.& Ricardus.eadē diſt.ar.3.q.1.& Durā.q.5. Ratio huius cōcluſiōis eſt,qa tūc neq; reuelatur cōfeſsio,neq; ꝓditur crimē peccatoris occultè petētis, ſi ergo pōt đnegari quādoſic petit in occulto ſine obiectiōe & exꝓbratiōe cōfeſsi criminis,đnegādū eſt etiā à ꝓprio p̄lato,& tēpore paſchatis,q̄nuis qdā teneāt oppoſitū. — 3.*Concl.* Di.*Tho.* A*l.* A*l.* Bon.*ven* Ric*ar.* Du*ran*

XX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm pollutio nocturna impediat ſumptionem Euchariſtiæ.

Pro

PRo huius difficultatis explicatione annotare oportet duo fundamenta. Primum eſt, ꝙ pollutio nocturna nunquàm ſecundùm ſe eſt peccatum: quia actus qui accidit in ſomnis non eſt liber: ac proinde nec bonus nec malus. Tamen poteſt eſſe bonus vel malus in ſua cauſa, nam ſatis eſt ad hoc quòd ſit bonus vel malus, ꝙ habeat libertatem in ſua cauſa quanquam in ſe non habeat, quemadmodum motio brachij qua quis mouet enſem, & occidit hominem, licet in ſe non ſit libera, ſatis tamen eſt ad hoc quòd occiſori imputetur, ꝙ ſit libera in ſua cauſa, ſcilicet in voluntate. Eodẽ modo pollutio que accidit in ſomnis, licèt in ſe nõ ſit libera: potuit tamẽ eſſe voluntaria & libera in vigilia. Idcirco poteſt eſſe peccatũ mortale, vel veniale, vel nullum, ſecundùm quòd illius cauſa poteſt eſſe peccatum mortale, vel veniale, vel nullum. Ex quo iam ſequitur ſecundum fundamentum: nempe ſemper recurrendũ eſſe ad cauſam vnde prouenit & accidit dormienti iſta pollutio. Poteſt enim prouenire, vel ex cogitatione pręterita, vel ex ebrietate & crapula, vel ex tẽtatiõe diabolica. l. ex infirmitate l. ex elleuatiõe naturę. Primis duobus modis, nõ põt eſſe ſine peccato mortali. l. veniali, qa ſi cogitatio deliberata cũ cõſẽſu ꝑceſſerit. l. ebrietas. l. crapula fuerit ꝺliberata, peccatũ mortale eſt. Quibus ꝑhabi

1. Con. tis, ſit. 1. Con. bimẽbris. Quãdo pollutio, l. immunis fuit à culpa, vel venialẽ tm̃. habuit ãnexam, nõ impedit ꝺ neceſſitate ſcr̃i ſumptionẽ, ita vt ſumẽs reus fiat corporis & ſãguinis Dñi. Si verò illa cauſa fuit peccatũ mortale, tũc nocturna pollutio impedit ꝺ neceſſitate ſũptionẽ iſtius ſcr̃i: qa ſequuta fuit ex cauſa mortaliter culpabili. Si autẽ cogitatio nõ fuerit cũ cõſẽſu ꝺliberato. l. ebrietas ſine crapula nõ fuerit ꝺliberata, pecatũ eſt veniale aliq̃ndo, & aliq̃ndo

2. Con. nullũ. Proinde vt diſtĩctiùs ꝓcedamus eſt. 2. Cõ. ꝙ pollutio ſubſequuta ex his, ꝺ neceſsitate nõ ĩpedit, vt dixi, ſũptionẽ iſtius ſacr̃i, ſed tm̃ ꝺ cõgruitate maximè ſi fuit cũ turpi imaginatiõe: qa ex cogitatiõe [vt cõmuniter dicitur] ꝺ primitur mẽs & ideo optimè facit non accedẽdo die ſeq̃nti ad Euchariſtiã q ſic ſine peccato. l. cũ peccato veniali pollutus eſt in ſõnis. Itẽ, qa ſẽp accidit corporalis fœditas q̃dã, cũ q̃ ꝓpter reuerẽtiã ſacr̃i nõ ꝺcet ad altare acce

Leui. 15. ꝺre. Legitur nãq;. Leui. 15. Vir ꝺ quo egreditur ſemẽ coitus, ĩmũdus erit vſq; ad veſperã. Animaduertere tñ oportet, ꝙ ſi ſit aliqd qꝺ ꝑpõderet, ſicut reuerẽtia feſtiuitatis ocurẽtis. l. timeatur ꝺ ſcãdalo, vel eſt aliqua alia obligatio ad celebrandũ: nõ debet dimitti

propter

propter hoc corporis Chriſti perceptio. Idem exiſtimo dicendũ de cõcubitu coniugali qui fit cauſa prolis generãdę, vel cauſa red dendi debitũ. De congruitate tamen & decentia nõ deberẽt illa die ſumere corpus Chriſti [vt dixi] Secus eſt, ſi fiat conbitus iſte coniugalis ratione voluptatis: nã tunc prohibendus eſſet ne ſeq̃n ti die ad hoc ſacramentũ accederet, vt tenet. D. Tho. in. 3. p. q. 80 ar. 7. ad. 2. Non tamen intelligas peccatum eſſe mortale accedere, ſi non pręceſſit mortale, in opere, cuius reatus manet. *D. Tho.*

¶ Tertia concluſio. Si pollutio proueniat ex illuſione diabolica, nõ credo quòd debeat dimitti: maximè ſi veniat tempore magnę feſtiuitatis, vel communis ſiue generalis cõmunionis. *3. Concl.*

¶ Quarta concluſio. Si ex naturæ infirmitate proueniat pollutio [q̃ quidẽ potiùs eſt pœna quã culpa] vel ſi ex eleuatione naturæ proueniat, laudabile eſt non accedere ad Euchariſtiã proꝑter reue rentiam, quando nulla eſt neceſsitas accedendi, ita habetur in Decretis diſtinctione. 6. c. Teſtamentum niſi potior cauſa reformet peccatum, vt magna deuotio, vel huiuſmodi: & intelligẽdum eſt de congruitate & conſilio ſaluberrimo, id quod dicunt doctores quòd poſt talẽ pollutionẽ abſtinendũ eſt à ſacramento. 24. horis, q̃a iſto tẽpore reputatur natura deordinata, & nõ de pręcepto *4. Con.*

¶ Quinta concluſio. Si illa pollutio nocturna ſequuta fuit ex cauſa mortaliter culpabili, ſi die ſequenti confiteatur de illa cauſa pollutus, poſt contritionẽ & confeſsionẽ non eſt impedimentũ de neceſsitate quin poſsit ad Euchariſtiã accedere. Habet concluſionẽ hanc communis doctorũ ſententia: illã enim tenet Petrus à Palu. & Bonauentura in 4. diſt. 9. Et Gabriel lectione. 10. ſuper canonẽ. Gerſon in tractatu de pollutione nocturna. Silueſ. in verbo Euchariſtia. 3. §. 10. Ratio huius concluſionis eſt, quia in illo iam non manet immunditia ſpiritualis, q̃ ſimpliciter impedit ſumptionẽ huius ſacramenti Quocircà, non erit mortale accedere: tamen meliùs ac congruentiùs eſt tunc abſtinere, vt D. Tho. ſentit in. q. allegata ar. 7. ad 4 &. 5. ne irreuerẽtia fiat ſacramẽto. Quòd ſi pollutio nocturna de congruitate impedit, multò magis impediet pollutio flagitioſa & enormis habita in vigilia, quãtũcunq; ſit culpa illius ꝑ pœnitentiã remiſſa. *5. Con.* *Palude. Bon. ven Gabriel. Gerſon. Silueſt. Di. Tho.*

¶ Sexta con.. Ex hoc ꝙ aliq̃s frequẽter polluitur ꝑpter cõfeſsionũ audiẽtiã, vel propter hoc ꝙ multũ comedit vel bibit [iuxta cõplexionẽ tamẽ ſuã] nõ tenetur intermittere cõfeſsiones & alias neceſſarias operationes. Secus tamẽ eſſet ſi huiuſmodi frequentes pollutiones ſeq̃rentur eò *6. Con.*

ꝙ im

ꝙ immundos & inhoneſtos libros legitimã tũc [illegible] ſtione taliũ librorũ abſtinere teneretur.

XXIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm hoc Euchariſtiæ ſacramentum debeat ſumi à ieiunis.

1 *Con.* Huic difficultati duabus cõcluſionibus reſpõdetur, & earum prima eſt. Pręcepto eccleſiæ quilibet chriſtiãnus tenetur ad Euchariſtiã ieiunus accedere. Hæc cõcluſio habetur expreſſè. 7. q. 1. c. Nihil. Habetur etiã de conſe. diſt. 1. c. Sacramẽta. & diſt. 2. c. Liqui
Cõ. *Car.* dò. Et in cõc. 3. Cartha. c. 29. & in conc. 2. Bracha. c. 10. & in cõc.
Cõ. B*ra.* Cõſtã. ſeſsione. 13. Vbi cõdẽnati ſunt Priſcilianiſtę, aſſerẽtes ꝙ te
Cõ. Cõ*ſ.* nebamur ſumere parũ vini ad purgãdũ os & gutur ante huius ſacramẽti ſumptionẽ. Et rationibus etiã probatur. 1. quia cõueniens & maximè decẽs eſt, ꝙ priùs intret in os chriſtiani ille ſanctiſsimus cibus, quã quicũq; alius cibus: ita ꝙ ille qui ſumit iſtũ cibũ ſacroſanctũ, nihil ãte ſumpſerit iſta die, vel per modum cibi, vel potus, vel medicinę. Et hoc decet maximè ꝓpter vomitus & ebrietatis periculũ, q̃ quãdoq; cõtingere ſolẽt ex hoc ꝙ hõies ĩordinatè cibis vtũtur. 2. ratio eſt, quia hoc plurimum refert ad hoc ꝙ cũ maiori reuerẽtia ad tãtũ ſacramẽtũ accedatur. Si enim [vt Le-
Leui. 10. uitici. c. 10. habetur] prohibebatur, ne Aaron & filij eius biberet vinũ & omne quod inebriare põt, eò ꝙ initiaturi erant ſanctuarium, vt haberent ſciẽtiã diſcernẽdi inter ſanctũ & prophanũ, inter pollutũ & mũdũ: multò igitur magis ſacerdotibus noui teſtamẽti celebraturis cõuenit, vt ieiuni accedãt ad tã mirabile ſacramẽtũ. Nec obſtat id qđ à Luthero in libello de abrogãda miſſa priuata obijcitur, videlicet Chriſtũ poſt cœnã diſcipulis corpus ſuũ tradidiſſe. Nã illud fecit Chriſtus, vt vehemẽtiùs ſacramẽti huius ſublimitatẽ cõmẽdaret, & magis diſcipulorũ cordibus infigeretur, & vt priùs impleret figurã, nẽpe eſum agni paſchalis, q̃ veritatẽ inſtitueret. At verò ceſſante figura, noluit eccleſia vt deinceps eodem ordine, hoc eſt, poſt alios cibos ſumeretur, ſed apoſtolos docuit, qui eccleſias inſtituerent vt non niſi ieiunis traderetur.

Notabil. ¶ Sed eſt notãdum ꝙ duplex eſt ieiuniũ, quoddã naturæ, aliud eccleſiæ. Ieiuniũ naturæ eſt illud qđ priuationẽ cuiuſcũq; paſſumpti per modũ cibi vel potus ĩportat, ita ꝙ ſoluitur per ſumptionẽ cuiuſcũq; cibi vel potus ſumpti in modũ cibi vel potus, vel etiã medicinæ. Ieiuniũ verò eccleſiæ qđ ad carnis macerationẽ inſtitu

tum eſt,

tũ eſt,ſoluitur ꝑ comeſtionẽ cuiuſcũq; ſumpti per modũ cibi, vna comeſtiõe facta. Quãdo ergo dicitur in nr̃a cõcluſione ꝙ ſacramentum Euchariſtiæ debet ſumi à ieiuno, intellegitur de ieiunio naturę, ita ꝙ neque poſt ſumptionem aquę vel medicinę vel alterius cibi & potus in quacunq; minima quãtitate, licet hoc ſacramentum accipere. At ieiunium iſtud pręrequiſitum, quãuis apud diuerſas nationes à diuerſis horis incipiat: nam ſecundũ aliquos à meridie, ſecundùm alios ab ortu, ſecundùm verò alios, ab occaſu ſolis: tamẽ eccleſia Romana ſumit à media nocte. Vnde, qui poſt mediam noctem aliquid per modũ cibi vel potus ſumpſerit, quantuncũq; poſt hoc dormiat & digeſtus ſit, nunquàm tamen poterit ad hoc ſacramentũ accedere illa die. Quicquid verò ante mediam noctem ſumpſerit, licèt poſteà non dormiat, non impedit huius ſacramenti ſumptionẽ. Nihil enim, vel ſomnus, vel indigeſtio refert, quãtum ad rationem pręcepti. Vbi aũtem aliter dies cõputaretur quàm in Eccleſia Romana prædiximus, ſtãdum eſſet cõſuetudini patrię, quę eccleſiæ decreto eſſet recepta. ¶ Secunda. con. Infirmis debet dari Euchariſtia manè, ſi commodè id fieri poteſt. Verumtamen, ſi obſeruari id commodè non poteſt, quia de eorum ſalutè timetur, detur illis inq̄cunq; hora diei ſiue noctis, poſt prãdiũ ſiue ante, ne ſine viatico diſcedat. Cõ. hęc habetur ex vſu eccleſię quę q̄quidẽ id ſeruat in illa ratione communi fundata, ꝙ neceſsitas caret lege. Ponitur hęc ſentẽtia expreſſè de cõſe, diſ 2. c. Preſbyter. Sciendum tamẽ, ꝙ ſi nõ eſt hoſtia cõſecrata, nõ dbet ſacerdos ob cõmunicãdũ infirmũ poſt cibum vel potũ ſumptũ cõſecrare, quãtuncũq; periclitetur infirmus. Ita tenẽt omnes doctores, vno excepto Ioane. Maiore, cui fides nõ eſt in hoc adhibenda. Nam vt habetur de conſe. diſ. 2. c. Relatũ. ſacerdos cõſecrare non poteſt ad cõmunicandũ alios, niſi ipſe priùs cõmunicet. Vnde, ſi poſt prandiũ propter communicandũ infirmum deberet conſecrare, eſſet frangenda cõſuetudo eccleſię de nõ communicando poſt prandiũ. ¶ Sed quid ſi aliquis ſacerdos, vel alius qui debet cõmunicare, manè lauet os ſuum, & fortè tranſglutiat aliquid de aqua: nunquid impeditur à ſuſpceptione huius ſacramenti illa die? Pro quo ſit prima con. Si aliquid tranſglutiatur non in magna quantitate cum ſaliua permixtũ, ac per modum ſaliuę [qđ euitari non poteſt] non impedit ſuſceptionem iſtius ſacramenti, dummodò fecerit pręter intentionem.

¶ Secunda. con. Si aliqđ de reliquijs remãſerit inter dẽtes & cũ abluit

Margin notes: 2. Con. — Ioã. Ma. — Dubium. — 1 Con. — 2 Con.

abluit, tranſglutit de hoc quod remanſerat inter dentes pręter in-
.3. Con. tentionem, non impedit à ſumptione huius ſacramenti: quia non deglutiuntur per modum cibi, ſed per modum ſaliuę.

Silueſ. Caie. ¶ Tertia concluſio. Si poſt ablutionem inuenerit ſacerdos reliquias hoſtię conſecratę in linteaminibus, non ſolùm poteſt ſed tenetur eas ſumere, ita tenet Silueſ. verbo Euchariſtia. 3. §. 8. & Caie. quolibeto. 1. q. 17. quam de hoc compoſuit. Et probatur, nam totum reputatur vnum ſacramentum, nec cenſetur perfectũ quouſquè omnes reliquiæ ſumantur. Prętereà, quia ſi particula hoſtię adhęſit palato poſt primum hauſtum, licet ſacerdoti ſumere hauſtum vini, quod poſsit facere tranſglutire illam particulam. Prętereà, quia in Paraſceue ſumit ſacerdos hoſtiæ conſecratę particulã poſitã in vino nõ cõſecrato. Poſtremò patet, quia ſi has reliquias inuentas non poſſet ſacerdos ſumere, non poſſet ſuccurrere quàm plurimùs difficultatibus quæ quotidie contingunt. Secus eſt de portionibus quæ poſt communionem populi ſuper fuerint: nam illæ reſeruandę ſunt in pixide, tum, quia illę non ſunt cõſecratę ad ſumptionem ſacerdotis, tum etiam, quia ſunt notabilis quãtitatis.

XXIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm non habentibus vſum rationis ſit conferendum hoc ſacramentum.

1. Con. AD difficultatẽ hãc p aliquot concluſiones reſpõdetur & .1. ſit negatiua. Non debet dari pueris ãte quã perueniant ad annos diſcretionis, vt habetur in c. Omnis vtriuſquè ſexus, extrà de pœni. & remiſ. Ratio eſt, quia ante iſtud tempus neſciunt diſcernere inter iſtum cibum & cibum corporalem: & ſic ipſi non exhiberent reuerentiam debitam tanto ſacramento. Cùm enim hoc ſacramentum ſit viuentium, volũtatem propriam requirit ſuſcipientis: ſecus eſt de Baptiſmo, qui eſt ſacramentum mortuorum. Vnde, ſatis pueri per alienam voluntatem tanquàm nõ viuẽtes offeruntur vitæ. Nec propter hoc aliquod detrimentum vitæ ſpiritualis &

Auguſt. ęternę patiuntur, cùm hoc ſacramẽtum ſpiritualiter manducent in Baptiſmi ſuſceptione, quando menbra huius corporis miſtyci efficiuntur, inquit enim Aug. in epiſtola ad Bonifacium, Tunc vnuſ-

Ioan. 6. quiſquè fidelium corporis & ſanguinis Chriſti particeps fit ſpiritu-

aliter

aliter, q̃ndo in Baptiſmate mẽbrũ corporis Xp̃i efficitur: ſic enim intelligitur illud Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinẽ, nõ habebitis vitam in vobis. Iudiciũ verò diſcretionis q̃ndo in eis incipiat, vt poſsint hoc ſacramẽtum ſuſcipere, relinquitur examinandum parentibus in conuerſatione, & confeſſori in cõfeſsione. Qui cùm deprehenderint eos habere vſum rationis: ſcilicet diſcernere inter bonum & malũ, & inter hũc cibũ & alios ſeculares, quod pluribus accidit à decimo vſq; duodecimum annũ, imò & aliquibus anteà, tenentur ipſis cõferre Euchariſtiam, Alioquin licèt pueri excuſari videantur, parentes tamen non excuſarentur, vt notat Caie. in commentarijs. 3. p. q. 80. ar. 9. Annotandum tamẽ eſt hîc, quòd cùm certa regula aſsignari non poſsit, cõſuetudo quę eſt optima legũ interpres, diſtinguit inter annum diſcretionis ad confitendũ &, annum diſcretionis ad communicandum: quaſi ad confitendum quęlibet diſcretio ſufficiat, ad communicandum autem exigatur diſcretio deuota & reuerentialis. Vnde, parentes curam puerorum & puellarum gerentes, ad confitendum paruulos decem annorum cogunt, ad communionem autem communiter nõ mittunt niſi poſt plures annos. Ioan. 6 Caieta. Notabi.

¶ De amentibus autem diſtinguere oportet, quia aut huiuſmodi fuerunt amentes ſeu furioſi à natiuitate, ita quòd nunquàm habuerunt vſum rationis. Et de iſtis ſit. 2. concluſio in ordine, quòd ſacramentum iſtud Euchariſtiæ non debet illis dari, tum, quia neſciunt dijudicare inter iſtum cibum & cibum corporalem, tũ etiã, quia iſtud ſacramentum requirit actualem deuotionem in ſuſcipiente, & tales non poſſunt eam habere, nec vllam vnquàm habuerunt: aut tales habuerunt aliquando vſum rationis, ſed amiſſerũt ipſum propter aliquam cauſam, & habẽt aliqua lucida interualla. Et de iſtis ſit. 3. concluſio, quòd tempore quo habent talia lucida interualla, ſi petant cum deuotione iſtud ſacramentum, & velint ipſum recipere reuerenter, debet eis dari. Si verò non habent lucida interualla, ſit. 4. concluſio, quòd ſi priùsquàm in amẽtiam incidiſſent, in eis pœnitẽtiæ ſigna præceſſerunt, & Euchariſtiam petierint, & ſint qui de hoc dent teſtimoniũ: eis in articulo mortis denegari non debet hoc ſacramentum, niſi vomitus vel alicuius irreuerentiæ immineat periculum. Hęc concluſio habetur expreſſè in. 4. conci. Carthagi. c. 77. Habetur etiam 26. q. 6. c. His qui. & c. Qui recedunt. Ratio eſt, quia iſti tales habent 2 Con. 3. Con. 4. Con. Cõ. Car.

nunc virtualiter deuotionem,licèt actualiter illa careāt, quia nec
neceſſaria eſt actualis. Nam deuotio præterita quā habuerunt quā
do vſum rationis habebant,nunc tempore amentię manet in vir-
tute, ſiue pręceſſerit ante duos,ſiue 4,ſiue decē ānos:ſiquidē non
eſt per contrarium actum interciſa, nec tamen ſequitur vt ſingulis
annis ſint ad communionem admittendi, ſed,ſatis eſt vt diſceſſu-
ris tanq̃; viaticum prouideatur. Gratiam igitur, cæteroſq; effe-
ctus accipiunt in huius ſacramenti ſumptione: ſecus ſi nunq̃; talē
deuotionem habuerint.

5. Con. ¶ De dęmoniacis ſit quinta concluſio, ꝙ ſi dæmoniaci cū deuo
tione & reuerentia peterēt, credo ꝙ deberet eis dari:dum tamen
tales habeant vſum rationis & actualem deuotionē,ad iſtud ſacra
mentū.Imò credo, ꝙ tantā deuotionē habere poſſent ad ſacramē
tū,ꝙ virtute eius à dęmonio liberarentur.

6. Con. ¶ De leproſis ſit. 6. cō. ꝙ iſtis nō dari debet hoc ſacramētū. Quod
tamē intelligo de leproſis ſic infectis,ꝙ nō poſſent corpus domi-
nicū recipere & tractare in ore ſuo, qn ipſum reijcerēt, ſicut ſunt
multi,quibus ceciderūt labia & dētes, & ſunt toti corroſi vſq; ad
guttur:talibus nāq; ſic leproſis,nō debet dari corpus Chriſti:alijs
autē leproſis,bene poteſt dari.

XXIIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm liceat quotidie hoc Euchariſtiæ ſacramentum ſuſcipere.

PRo huius difficultatis elucidatione ānotādū eſt,bi-
fariā euchariſtiā cōſiderari poſſe,vno modo,ſecun-
1. Con. dū ſe:& ſic eſt prima cō. ꝙ quantū eſt ex parte ipſius
ſacramēti,vtile eſt quotidie cōmunicare,vt in ſuſci
piente,quotidie gratia augeatur. Itē, quia cū ſit me
dicina peccatorū,quotidie ſumere d̄bemus q quotidie peccamus
2. Con. Alio modo,ex parte diſpoſitionis ſumentis : & ſic eſt ſecūda con.
Quicumq; inuenerit ſe paratū, nempe vt non ſolùm ſe liberum à
D. Aug. peccatis ſentiat,verùm etiam cū deuotione magna,quotidie pote
rit communicare. Hęc con.probatur ex.D. Aug.de verbis Domi
ni,cuius verba habentur de conſe.dis.2.c. Non iſte panis. Iſte pa-
nis,inquit,quotidianus eſt,accipe quotidie,vt quotidie tibi ꝓſit,

ſic

ſic tamẽ viue, vt quotidie merearis accipere. Quo fit, vt ſi homo ſatis cauerit ne in peccato communicet, quanuis quotidie, toto anno, & pluribus annis ad ſacramẽtũ accedat, redargui non poteſt peccati mortalis. Si quis namq; quotidie ſe paratum inuenerit: ideſt purgatum à mortali peccato, laudabile eſt quotidie ſumere. Quocircà, licèt quis crebro peccaret, ſi toties legitimo propoſito eum pœniteret, poſſet abſquè reatu mortalis culpæ accedere. Annotare tamen hîc oportet, quòd iſtis qui corruptis affectibus fluctuant, licèt quotidie reſurgant, non eſt ſanum conſilium quotidie ad ſacramentum accedere, etiam ſi ſint ſacerdotes: tum, quia timendum illis eſt, ne non ſit eorum pœnitentia legitima, tũ, quia nequè ſynceram & caſtam reuerentiam afferre poſſunt, vt decet tanto ſacramento. Vnde, ſit tertia concluſio quòd vt in pluri- mum, & communiter loquendo, non expedit iſtis quotidie communicare. Probatur, nam ſunt multa impedimenta, quę deuotionem impediunt. Et ſic laudabile eſt, aliquando abſtinere, vt. Di. Aug. in. li. de eccleſia. dogma. ait, cuius verba habẽtur de conſe. dis. 2. c. Quotidie. In quit enim, Quotidie Euchariſtiã accipere, nec laudo nec vitupero. Nec exiſtimet aliquis, hoc de ſecularibus dixiſſe Auguſtinum, quia cum ſacerdotibus tãtùm loquebatur. Si tamen ſint aliqui ſacerdotes & religioſi, à ſeculari tumultu ſemoti, diuinę q; contemplationi, lectioni, & orationi vacantes, ita ꝙ ſint integrę & probatę vitæ, laudabilius eſt quotidie communicare: tum, quia maiorem fructum quotidie celebrãtes percipient, tum etiam, quia maius religionis exemplum alijs exhibent. Notabil. 3. Con. D Aug.

¶ Sciendum eſt hîc, quòd ſeculares in primitiua eccleſia, quando ſanguis Chriſti recens in pectoribus fidelium feruebat, quotidie accedebant ad ſacramentum: poſteà verò, creſcente numero fidelium, ac ſubinde tepeſcente in eis charitate fuit cõſuetudo, quòd tantùm ſingulis diebus dominicis communicabant. Quę q dem conſuetudo vſq; ad Aug. tempus durauit, vt habetur in epiſtola. 108. ipſius Aug. ad Ianuarium, cuius verba habentur in decretis dis. 12. c. Illa autem. Et de conſe. dis. 2. c. Quotidie. Omnibus, inquit, dominicis diebus communicandum ſuadeo, & adhortor: ſi tamen mens ſine affectu peccandi ſit. Poſtmodùm autẽ Fabi. papa inſtituit, vt ſaltem ter in anno cõmunicarent: nempe in natali Dñi, in paſchate, & in pentecoſte, vt habetur decõſe. dis. 2. c. Et ſi non frequentiùs. Tandem Innocentius. 3. in conc. Late. propter multitudinẽ fidelium, & ꝓpter indeuotionẽ eorũ, inſtituit quòd August. Fabia. Innocen. Latera.

quòd ſemel in anno tantum communicare tenerentur ſub præce
pto, vt patet ex. c. Omnis vtriuſq; ſexus. Nec tamen ꝑ hoc voluit
Chriſtianis ꝓhibere. pluries cõmunicare, cũ ſit laudabile ſæpe in
fra annum cõmunicare, ſed debent optimum confeſſorem habe-
re, qui eis dicat quando expedit communicare.

Dubium. ¶ Sed quid dicendum eſt de quibuſdã mulierculis beatis, & alijs
ſecularibus, qui omnibus diebus dominicis habent conſuetudi-
nem communicandi? Ad hoc ego dico, ꝙ mihi nõ videť laudabi
lis cõſuetudo: cùm obſeruetur in religionibus approbatis ac be-
ne inſtitutis, ꝙ religioſi qui non ſunt ſacerdotes, tantũ bis in men
ſe communicent, ſcilicet à quindena in quindenã. Satis ergo erit
huius generis mulierculis, ſi ſic communicent.

XXV. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſit præceptum de Euchariſtiæ ſumptione.

AD hanc difficultatem aliquibus conclusionibus nõ
1. Con. inſufficienter reſpondetur, quarũ prima ſit. Ex præ
cepto diuino omnes cõmunicare tenentur. Expre-
ſſè habetur concluſio hæc in euangelio. Lucæ. 22.
Luc. 22 Hoc facite in meã commemorationẽ. Verbũ enim,
Ioan. 6. Facite, ꝑceptũ importat. Et Ioan. 6. Niſi mãducaueritis carnẽ fi-
lij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitã in vo
Di. Tho. bis. Habẽt hanc concluſionem. D. Tho. in. 3. pᵗ q. 80. ar. 11. quãuis
Duran. in. 4. diſ. 9. ar. 1. q̃ſtiũcula. 2. habuerit oppoſitũ, & Dñs Durã. in. 4.
Palu. eadem diſt. q. 2. & Palude. eadem diſtin. q. 1. conclu. 3. Non enim
autoritas illa euãgelica eſt intelligẽda de ſola mãducatione ſpiri
tuali per fidem qua in Chriſtum creditur [vt Caietanus ſuper hũc
Caie. locum Ioannis exiſtimat] ſed de manducatione reali, ſcilicet ſa-
Auguſt. cramentali, vt tenet. D. Auguſti. li. 1. de Baptiſmo paruulorum. c.
21. Nec manducatio ſpiritualis ſufficit, niſi quatenus includit &
claudit in ſe manducationem ſacramentalem, nempe votum ſu-
ſcipiendi hoc ſacramentum. Sic enim expoſuimus iam ſuprà ſpiri
tualem manducationem ſufficere. Vnde, neceſſe eſt adultis ad ſã
Lyra. lutem ſuſcipere hoc ſacrametum in re, habita copia miniſtri, vel
Ioan. 6. ſaltem in voto quando non poteſt haberi in re. Tenet expreſſè
Cõ. Eph. hoc corollarium Nicolaus de Lyra ſuper locum præallegatũ Io-
ãnis c. 6. Præterea, quia in prologo cõcilij Epheſini aduerſus Ne
ſtorium

ſtorium ,eadem verba, Niſi manducaueritis &c. in ſenſu de man
ducatione ſacramentali allegantur. Præterea, quia cùm votum ni
hil aliud ſit quàm promiſsio ſumẽdi,præceptum eſſe diuinum,ali
quando ſumendi ſacramentum hoc in re neceſſum eſt. Imò & Ca *Caie.*
ietanus correxit ſententiã, poſtmodũ in inſtructione circa errores
libelli de cœna Dñi, vbi eundẽ locũ Ioãnis demonſtrat intelligi
de manducatione ſacramentali. Accedit poſtremò optima ratio,
quia eodẽ tenore eccleſia præceptũ poſuit ſacramẽti Euchariſtiæ
& pœnitentiæ:at ſacramentũ pœnitentiæ non ſolũ tanquã de iure
poſitiuo expreſsit,ſed determinãdo tẽpus diuini præcepti, ergo
etiã eſt præceptum diuinum de Euchariſtiæ ſumptione.

¶ Dubitatur cõſequenter, q̃ndo hoc præceptũ obliget? Pro hoc *Dubita.*
ſit. 2. con. Hoc præceptũ diuinũ obligat ſicut alia præcepta affir- *2. Con.*
matiua, nẽpe pro loco & tẽpore:ſcilicet quando quis ad talẽ ſta-
tũ deuenerit, ꝙ probabiliter credit, ſe non habiturũ, vlterius opor
tunitatẽ ſuſcipiendi Euchariſtiam. Ex hac concluſione manifeſtè
colligitur, præceptũ diuinũ eſſe de ſuſcipiẽda Euchariſtia in mor
tis articulo, ac ex conſequenti, ſi ex ſua negligentia quis non re-
cipiat Euchariſtiã, quãdo probabiliter imminet ei exitus de ſtatu
viatorũ & eccleſiæ militantis , habita copia miniſtri eã conferre
valẽtis & volẽtis, nõ effugiet mortale peccatũ, cũ præceptũ diui-
nũ cõtẽnere videatur, & ſcãdalũ alijs præbeat. Hãc ſentẽtiã habet
Gabriel lectione. 87. ſuper canonẽ . Et Innocentius in libello de *Gabriel.*
officio miſſæ. Adrianus quoq; in materia de cõfeſsine. q. 3. ad pri *Innoc.*
mũ. Præterea, vniuerſalis eccleſiæ mos eſt per totũ orbẽ Chriſtia
nũ à tẽpore apoſtolorũ inuiolabiliter obſeruatus, exhibendi infir *Adrian.*
mis viaticũ, præceptũ ergo eſt diuinũ. Accedit verbũ concilij Ni *Con. Ni.*
ceni, q̃d refertur. 26. q. 6. c. De ijs. vbi dicitur, ꝙ neceſſario viæ
ſuæ viatico qui diſcedũt , nõ fraudẽtur . Præterea , quia maximũ
commodũ huius ſacramenti ſumptio in illo temporis momento
præſtat:tũ, cõtra illuſiones & pugnas dæmonũ, tũ pręſertim, quia
cùm per hoc ſacramentũ Chriſto incorporamur, per illius ſumpti
onẽ profitemur diſcedere tanquã mẽbra in Chriſto viuẽtia. Et ea
dẽ ratione ſacerdos cui imcumbit ex officio ſacramenta admini-
ſtrare, ſi propter eius negli gentiã ſine viatico infirmus de hac vi-
ta diſcedat, peccabit mortaliter. Dãnatis ad mortẽ pro ſuis cri-
minibus: ſicuti illis qui ſuſpẽduntur, vel ſubmergũtur, vel cõbu-
rũtur, vel quomodolibèt aliter interficiuntur, quanuis, vt habet.
13. q. 2. c. Queſitũ. nũquã negabatur Euchariſtia:modo tamẽ pro

pter reuerentiam ſacramenti niſi de gratia ſpeciali non datur. Videtur nanq; irreuerentia irrogari ſacramento, ſi qui ſacroſanctum Chriſti corpus ſuſcepit, illico in patibulum & crucem raperetur. Et quandoq; propter mortis atrocitatem, periculum vomitus imminere poſſet. Exiſtimo tamen non vſq; adeò tutam eſſe hanc cõſuetudinem, cúm poſſet abſq; aliqua irreuerentia & periculo eis conferri die præcedenti ante ſupplicium, & cùm ſæpe per hoc ſacramentum fiat homo ex attrito cõtritus, & ſuſcipiat gratiã, quam non recepit in pœnitentia.

3. Con. ¶ Tertia concluſio. Ex eccleſiæ ſtatuto quilibet fidelis tenetur communicare ſemel in anno: ſcilicet in paſchate. Habetur expreſſè hęc concluſio in. c. Omnis vtriuſq; ſexus. de pœni. & remiſsi. & quãtum ad hoc pręceptum ſpectat, intelligitur paſcha durare duabus hebdomadis, vt Eugenius. 4. declarauit: ita quòd communicãs in hebdomada ſancta vel in hebdomada paſchatis, aut in dominica immediatè ſequenti, ſatis facit pręcepto eccleſię: poteſt tamẽ de conſilio proprij ſacerdotis ex rationabili cauſa differre ad tempus aliquod huiuſmodi communionem, vt in prædicta decretali patet.

Eugeni.

XXVI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſit neceſſarium hoc ſacramentum ſub vtraq; ſpecie ſumere.

AD hanc quęſtionẽ quę grauiſsima eſt, duabus cõcluſionibus reſpõdetur quarũ prima ſit. Sacerdotibus de neceſsitate ſacramẽti, atq; adeò pręcepti, neceſſariò eſt ſumere ſub vtraq; ſpecie. Hęc concluſio probatur ex verbis Gelaſij papæ in. c. cõperimus &c. Relatum. de conſe. dis. 2. Sacerdotes, inquit, tenentur communicare ſub vtraq; ſpecie, quia ſub vtraq; tenentur conſecrare. Non enim niſi ſub vtraq; ſpecie quantùm ad integram ſignificationem perficitur hoc ſacramentum. Ratione quoq; probatur, quia ſacerdos repręſentat Chriſtum offerentẽ corpus & ſanguinẽ ipſius Chriſti. Quocircà, cõficere, & ſumere ſub vtraq; ſpecie tenẽtur. Niſi enim ſub vtraq; ſpecie communicaret ſacerdos, ſacramentum perfectũ

Gelaſ. Papa.

non

non eſſet, cùm ſub vna tantùm ſpecie: ſcilicet panis vel vini, perfe
cta refectio eſſe non poſſet.

¶ Secunda cõcluſio. Seculari populo, tantùm ſub vna ſpecie con ferendum eſt hoc ſacramentum. Hęc concluſio habetur in concilio Baſilienſi, & in conc. Conſtan. ſeſsione. 13. Vbi expreſſe precipitur, dari hoc ſacramentum populo ſub vna ſpecie tantùm. Quãuis enim in primitiua eccleſia, inquit Conc. Conſtan, huiuſmodi ſacramentum reciperetur à fidelibus ſub vtraquè ſpecie, vt eſt videre apud. Cyprianum epiſtola. 2. vbi ait, quòd martyribus dabatur ſanguis, vt acriores eſſent ad pugnam. Et in hiſtoria Laurentij legitur dixiſſe Sixto, Experire vtrum idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti dominici ſanguinis diſpenſationem. Vbi notatur, diaconum tunc miniſtraſſe ſanguinem populo: licèt [inquàm] ita eſſet in primitiua eccleſia, conſuetudo tamen quæ nunc temporis obſeruatur, rationabiliter introducta eſt, cùm rationabiliter mutentur leges, populis mutatis. Et hanc conſuetudinem ſiquis modo damnaret, aut diceret ſanctam eccleſiam id non potuiſſe, aut non debuiſſe facere, tanquam hęreticus, & tanquam aſſerens eccleſiam poſſe errare, per inquiſitores hęreticæ prauitatis vel per diœceſanos puniendus eſſet grauiter. Licèt enim ea quę ſunt de eſſentia ſacramenti, Apoſtoli abſquè ſpeciali reuelatione nequiuerunt mutare: tamen ea quæ ad vſum ſacramenti expectant, abſquè alia reuelatione per generalem prouidentiam mutare potuerunt. Item, in eodem loco præcipit concilium ſub pœna excommunicationis, quòd nullus preſbyter communicet populũ ſub vtraq; ſpecie panis & vini. Et quidem ſi penitus rem introſpiciamus, de figuris huius ſacramenti videbimus omnes facere pro hac noſtra ſententia. Legimus nanque, agnum paſchalem qui figura huius ſacramenti erat, ſub ſpecie carnis ſolùm filijs Iſraël datum fuiſſe. Manna quoquè, quod typum huius ſacramenti Euchariſtiæ gerebat ſub vna tantùm ſpecie illis colatum. Poſtremò patet, quia CHRISTVS non plebi, ſed duntaxat Apoſtolis, quos ſacerdotes inſtituebat vtranquè communicauit ſpeciem, atquè adeò verbum Matthei, Bibite omnes, non ad omnes CHRISTI fideles, ſed præciſè ad Apoſtolos, ac proinde ad ſacerdotes refertur. Et dum tanq̃ præambulum huius ſacramenti miraculũ quinquè panum quibus turbas ſatiauit, præmiſit, nullã fecit vini aut potus mentionem. Ex quibus ſatis euidens argumentum ſumitur, laicis ſub vna tãtùm ſpecie hoc ſacramentum conferendum eſſe:

Margin notes: 2 Con. — Cõ. Baſ. — C õ. Cõſ — Cypri. — Matthe.

ſicut conſuetudo eccleſię nunc habet. Qui voluerit videre, cur expediens fuerit, quòd deberet eſſe alia conſuetudo à conſuetudine illa quæ erat in primitiua eccleſia, conſulat Cardinalem. Turrem crematam in c. Comperimus. Et ex omnibus cauſis quas
Turrem. illic adducit, tres tantùm hîc apponere decreui quarum prima eſt, Propter periculum effuſionis ſanguinis, quod immineret ſi populo ſub vtraquè ſpecie traderetur. Secunda, quia non poſſet cõmodè ſanguis conſeruari, eò ꝙ vinum facillimè aceſcit & corrũpitur: & tamen propter infirmos ſicut corpus, ita & ſanguis eſſet conſeruandus. Tertia eſt, propter confirmationẽ fidei, & vt error Neſtorianorũ, & Bohemorũ vitaretur, qui aſſerebant, ſub ſpecie panis non eſſe niſi corpus, & ſub ſpecie vini non niſi ſanguinem: ſub ambabus autem ſimul, dicebant, totum Chriſtum eſſe, quem errorem ſuſcitauit poſteà Lutherus. Aduerſus hunc errorem ſcripſit Thomas. Vualden. in. li. de ſacra. à c. 87. vſquè ad. 94. Et Ro
Th. vual fenſis, aduerſus Lutherum ar. 16. ſub Leone decimo condemnato
Rofen. Et Iodocus Clitoueus. li. 1. ante Lutherum de forma miſſæ à cap.
Iodoc. 28. vſquè ad 31. Et conc. Conſtan, inquit, firmiſsimè credendum
Clitou. eſſe, & nullatenus dubitandum, integrum Chriſti corpus & ſangui
Cõc. cõſ nem, tam ſub ſpecie panis, quàm ſub ſpecie vini, veraciter contineri. Et Caietanus in commen. 3. p. q. 80. ar. 12. probat hanc ſenten
Caieta. tiam. Nam vt diximus ſuprà, & ex concilijs conſtat, quatuor ſunt in hoc ſacramento ſub ſpecie panis, nẽpe corpus Chriſti ex ſignificatione verborum, deinde anima Chriſti, mox eſt ſanguis, poſtremò diuinitas. Hęc tria vt illic dixi, licèt non ſint illic niſi ex reali & naturali concomitantia, tam verè ſunt ibidem quàm corpus: qa vbicũq; eſt corpus viuum, animam eſſe oportet: & in corpore habẽti animã, ſanguinẽ eſſe neceſſum eſt: & cũ anima & ſanguis ſint ibidẽ in corpore viuo, neceſſe eſt ꝙ ibi ſit diuinitas: quia quod ſemel aſſumpſit Deus, nũq̃; dimiſit [teſte Damaſceno] Et ſciẽdũ
Damaſc. eſt, ꝙ gratia q̃ in ſumptione huius ſacramẽti cõfertur, principaliùs cauſat̃ ab iſtis quę ſub ſpecie panis cõtinenrur cõcomitanter: ſcilicet à diuinitate & ab anima Chriſti, quàm à corpore qđ ex vi verborum cõtinetur. Ex his iam liquidò conſtat, tantã gratiam, imò eandẽ pręciſè cõferri ſumenti ſub vna ſpecie tãtùm, ſicut ſumenti ſub vtraq; ſpecie: ſcilicet ſacerdotibus. Ac excõſequẽti, ꝙ nõ minorẽ gratiã ſuſcipit populus ſub vna ſpecie cõmunicãdo, q̃; ſi ſub vtraq; cõmunicaret. Neq; ex illo loco Ioan. 6. c. Niſi mãducaueri
Ioan. 6. tis carnẽ filij hominis &c. conuincitur, populũ teneri ad ſumendã

Eucha-

euchariſtiã ſub vtraq; ſpecie panis & vini. Chriſtus nanq; nõ dixit, Niſi manducaueritis carnẽ ſub ſpecie panis, & biberitis ſanguinẽ ſub ſpecie vini: qa ſi ita dixiſſet, prçceptũ illud omnes homines, tã laicos, quàm ſacerdotes obligaret ad cõmunicandũ ſub vtraq; ſpecie, ſed tãtùm dixit, ꝙ niſi ſumeremus corpus & ſanguinẽ, non haberemus vitã. Et nos vtrunq; ſumimus ſub ſpecie panis ex naturali cõcomitantia: & ideo nõ opùs eſt ſumere ſub vtraq; ſpecie, vt pulcherrimè dicit Iodocus Clitoueus. Et ſatis eſt vt hoc ſacramẽtum ſit perfectum, quòd ſacerdos ſumat ſub vtraq; ſpecie, licèt laicis ſub vna tantùm adminiſtretur. *Iod. Cli.*

¶ Animaduertendum tamen eſt hîc, & ex dictis manifeſtè colligitur, nõ eſſe contra ius diuinum cõmunio ſub vtraq; ſpecie, ſiquidẽ in antiqua eccleſia erat conſuetudo cõmunicãdi ſub vtraq; ſpecie. Quo fit, vt p eiuſdẽ eccleſię priuilegium poſsit nunc etiã ſub vtraq; ſpecie cõferri Cæſari, & regibus, & cardinalibus non ſacerdotibus. *Notabile*

De *miniſtro huius ſacramenti.*

XXVII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm huius ſacramenti miniſter ſit ſolus ſacerdos.

AD hanc difficultatem vnica concluſione affirmatiua reſpõdetur, nẽpe miniſtrum ſacramẽti Euchariſtiæ, ideſt miniſtrum q poteſt & dbet celebrare miſſam, oportere eſſe ſacerdotẽ ritè & legitimè ordinatum. Hęc cõ. de fide eſt tenẽda. Habet enim de ſumma Tri. & fide catho. c. Firmiter. Et in cõc. Flo. ſub Eug. 4. in qbus locis habetur, in ſolis p̃ſbyteris facultatẽ ineſſe cõſecrãdi: ita vt ſi qs extra ordinẽ ſacerdotalẽ hoc ſacramẽtũ cõſecrare tẽtaret, nullũ cõficeret ſacramentũ. Canit nanq; eccleſia, Cuius officium committi voluit ſolis preſbyteris, qbus ſic cõgruit, vt ſumãt & dent cæteris. Et probatur inſupèr rationibus. Prima, quia hoc ſacramẽtum non cõficit niſi in perſona Chriſti, ſoli ergo illi quibus tradita eſt poteſtas agẽdi in pſona Chriſti, conficere poterũt: huiuſmodi autẽ ſunt ſacerdotes, ſoli igitur ſacerdotes ſunt huius ſacramenti miniſtri. Secũda, qa q̃madmodũ in veteri lege non ad õnes offerre ſacrificium *Cõ. vni.* *Con. Fl.*

cium pertinebat, ſed ad ſolos ſacerdotes: obtulit nanq; Abrahã deci mas, & Melchiſedech panem & vinum, quia erant Dei ſacerdotes ita & in lege euangelica: non ad omnes hoc ſacrificium ꝑtinet offerre, ſed tantùm ad ſacerdotes, qui ad hoc officium ſpeciaiter ordinati & inſtituti ſunt. Ex quibus omnibus iam manere exploſam, ac refutatam hęreſim Vuitcleff & Luteri, conſtat. Aſſerebant enim, quòd hoc officium quantum eſt de ſe, conuenire poteſt omnibus ſecularibus, & perſuadebant neq; ſacerdotes laicis præcellere, neq; agricolis epiſcopos, ſed omnes Chriſtianos eſſe æquales. Aduerſus hunc errorem ſcripſit Iodocus Clito
Io·Cli. ueus in li. 2. de officio miſſæ ante Luthe. c. 4. 5. & 6. & Thomas
Tho. Vu. Vualden. in li. de ſacramentis. c. 7. & 28. & Tertulianus in li. de ꝑ
Tertuli. ſcriptionibus hæreticorum.

Notabi. ¶ Annotare oportet, quòd quando ſacerdotes ordinantur, omnes ſimul cum epiſcopo conſecrant. Vnde, plures poſſunt vnum ſacramentum perficere. Hæc ſentẽtia, quia non eſt aſſertio euangelica neq; vniuerſalis eccleſiæ, non eſt de fide tenenda. Quare
Duran. non deſunt qui oppoſitam habent tanquàm veriorem, vt eſt Du-
Caieta. randus in. 4. diſtin. 13. q 3. & Caietanus in commentarijs. 3. p. q.
D. Tho. 82. ar. 2. Eam tamẽ tenẽt Di. Tho. q. citata & Innocẽtius. 3. Nec
Innoc. 3. tantùm habet verum hæc ſententia quando in eodẽ inſtanti verba omnes finiunt. verùm etiam quando non ſimul ſimultate methaphiſica cum epiſcopo finiunt: nã vt in materia de ſacramentis in genere diximus, & in materia de Baptiſmo, in ſacramentis nõ neceſſaria eſt ſimultas methaphiſica, ſed ſatis ẽ ſimultas moralis, vt omnes qui ordinantur, ſimul proferre formam conſecrationis dicantur: dũmodo intentio omnium ad idem inſtans conſecrationis quo epiſcopus conſecrat, referatur, & vnuſquiſq; per ſe habeat intentionem totalem cõſecrendi, & nõ depẽdẽtẽ ab intentione alterius. Singuli tunc conſecrant eandem hoſtiam: vna enim eſt tunc intentio omnium, et hic eſt mos qui obſeruatur. Vnde, quanuis opinio Caietani, nẽpe quòd noui ſacerdotes cum ordinantur, proferant formam eam recitando cum alijs verbis canonis, ſed tamen abſquè intentione conſecrandi aut non conſecrandi determinata, licèt non ſit hęretica nec erronea, tamen non eſt conſona ritui qui obſeruatur, & ab ipſo Epiſcopo ordinante iubetur. Debent ergo dicere quàm maximè poſſunt ſimml cum epiſcopo, & omnes dicant verba cum intentione conſecrandi. Et curet Pontifex, vt moroſè & altè canonem dicat, vt omnes poſsint dice-

re cum

re cum illo, vt habetur in pontificali nouo à tempore Innocentij octaui paulò ante annum Domini milleſimũ quingenteſimum.

¶ Sed nunquid huius ſacramenti diſpenſatio fieri poteſt per alios miniſtros inferiores ſacerdotibus? Pro hoc eſt prima concluſio, quòd ad ſolos preſbyteros pertinet expropria authoritate, & ex officio Euchariſtiam adminiſtrare, & populo diſpenſare. Hæc concluſio habetur in c. Peruenit. de conſe. diſt. 2. & in cap. Omnis vtriuſq; ſexus. de pœni. & remiſſ. & colligitur præſens concluſio ex iure diuino, iuxta verbũ Pauli. 1. Cor. 4. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti, & diſpẽſatores miniſteriorũ Dei. Et ſi Baptiſmi adminiſtratio ꝑmittitur laicis, eſt propter eius neceſsitatem. Probatur etiam duabus rationibus. Prima, quia videmus nõ ſolùm in lege veteri, ſed etiam apud omnes nationes quantũcunquè barbaras, hoc obſeruari: nempe adminiſtrationem ſeu diſpenſationem ſacramentorum à ſolis ſacerdotibus fieri. Secunda eſt, quia ſacerdos conſtituiẽ medius inter Deum & populum: vnde, ſicut ei conuenit populo munera Deo offerre, ita & Dei dona popolo tradere. Notato tamen non eſſe tam arctum ius vt ſoli ſacerdotes ſacramentum adminiſtrent, quàm vt ſoli conſecrent: nam conſecrare nequè ex diſpenſatione alij poſſent, ſicut poſſunt adminiſtrare, vt ſtatim dicam. Dubium 1. Con. 1, Cor. 4 Notab.

¶ Secunda concluſio. Diacono conuenit diſpenſare ſanguinem ex officio. Hæc concluſio patet ex hiſtoria Laurentij diaconi citata ſuprà difficultate. 26. prẹcedenti, & mos iſte erat in primitiua eccleſia, quãdo ſub ſpecie vini miniſtrabaẽ toti populo. Sed modo iam vſus ille ceſſauit: durat tamẽ Romæ, celebrante ſolenniter pontifice, vt refert Duran. vbi ſuprà. q. 4. Dicit enim, ꝙ poſt ſumptionem corporis ſeſſum vadit, & tunc diaconus conſecratum calicem ei adfert, & porritgit. 2. Con Duran.

¶ Tertia concluſio. In neceſsitate, tẽpore quo preſbyter ægrotat, iubente epiſcopo, vel ipſo preſbytero ex quadam commiſsione, poteſt diaconus deferre Euchariſtiam alicui infirmo. Hanc concluſionem habet expreſſè Petrus à Palude in. 4. diſtin. 15. &. D. Tho. diſt. 13. q. 1. ar. 3. & de hoc nõ eſt dubitandum, imò tãta poteſt eſſe neceſsitas, quòd ſine cõmiſsione poſsit diaconus hoc facere, vt in caſu quo ſacerdos Euchariſtiam deferret ad infirmũ, & cecidit in terram, ac ampliùs non potuit defferre, poſſet diaconus deferre ſacramẽtũ ad infirmũ illũ, ſine aliqua commiſsione. Imò tãta eſſe poſſet iniqtas ſacerdotis nolẽtis miſero infirmo in 3. Con. Palu. Di. Tho.

extre

extremis ſuccurrere, vt poſſet tunc diaconus ſuum munus præſta re. Hoc tamē debet diaconus facere ſemꝑ, præſente preſbytero, vt habetur. 99. diſtinctione. c. Pręſente. Laicus etiā in neceſsitate poteſt, imò & debet ſacramentum de terra leuare.

¶ Sciēdū tamen, ꝙ hanc diſpenſationē ſacramenti Euchariſtiæ, non poſſunt facere ſubdiaconi & alij inferiores miniſtri.

4. Con. ¶ Quarta concluſio ſit, ꝙ licèt omnes ſacerdotes ex officio admi niſtrare poſsint hoc ſacramentum: ex determinatione tamē eccle ſiæ ſoli proprij parochi poſſunt. Hæc concluſio habetur in. 3. cō-

Cō· Car. cilio Carthaginēſi. c. 7. & in clem. Dudū. de ſepul. & in c. Omnis vtriuſq; ſexus. de pœniten. & remiſſ. Probatur inſupèr ratione, quia de iure diuino tantùm ad prælatos & proprios parochos e-xpectat per ſacramēta populū paſcere. Pręterea, quia ſacramento rū adminiſtratio actus iuridicus eſt, requiritur ergo āplius, vt ad-miniſtrans iuriſdictionem habeat in eos, quibus adminiſtrat, vel iure cōmuni, vel ex priuilegio, vt poſsit illos abſoluere, & abſo-lutis Euchariſtiā dare. Quare in paſchate, ſoli curiones ſeu paro chi poſſunt ſuis ſubditis Euchariſtiam adminiſtrare. reliquo verò tempore. omnes religioſi, id poſſunt, ſicut confeſsiones audire, vt patet. c. Religioſi. de priuilegijs.

XXVIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm malus ſacerdos Euchariſtiam conſecrare poſsit.

HVic difficultati vnica cōcluſiōe affirmatiua reſpon detur, nēpe ꝙ ſacerdotes hęretici, vel ex cōmuni-

Con. vni cati, vel ſchiſmatici, vel degradati, vel perditis mo ribus dediti, ſi ritè & legitimè fuerint ordinati, ſi habeāt intentionē faciendi quod facit eccleſia, cū celebrāt, veraciter cōficiūt corpus Chriſti: tamē peccant mortali

D. Aug. ter. Cōcluſionē hāc habuit. D. Aug. in li. de Baptiſmo. c. 23. ſcri-

Chriſoſ. bens aduerſus Donatiſtas. Et Chriſo. ſuper Ioannem ait, ꝙ ſicut ꝑ aſinā Balaā loquotus eſt dn̄s, ita per malos ſacerdotes verè ſa-

Th. Vua. cramēta præſtat. Probat etiā ſententiā hanc Tho. Vualden. tomo 2. de ſacramētis. c. 7. aduerſus Lutherū, & deinceps ꝑ multa capi ta. Rationibus īſupèr corroboratur. Prima, qa ſacerdos nō in virtu te ꝓpria, ſed ſicut Dei miniſter & in eius ꝑſona, cōſecrat. At verò malignitas nō priuat miniſtrū dn̄i poteſtate. Poteſtas nāq; diuini

tùs

tùs collatæ, nō in bonū ſingulariū perſonarū, ſed in bonū cōmune totius eccleſiæ, non pendent ex moribus miniſtrorū: alioquin cū hominum crimina occultiſsima ſint, vix vnquā eſſe poſſemus certi, an publici miniſtri poteſtatē habeant, & ſacramēta ab eis collata, ſolida & valida ſint. Item, nūquā eſſemus certi, vtrum verum ſacramentum adoremus, an verò idolatremus. Secunda ratio eſt, quia character, ideſt, poteſtas conſecrandi, nō amittitur per hæreſim vel degradationem. Cùm enim redeūt ad vnitatem eccleſiæ, non reordinantur, ſed ſolùm amittitur executio. De hac re ſatis ſuperq; diximus de ſacramentis in genere.

XXIX DIFFICVLTAS.

Vtrùm miſſa mali ſacerdotis ſit minoris valoris, quàm miſſa boni ſacerdotis

POſteaquām in præcedenti difficultate determinauimus, malos miniſtros verè conſecrare ſi illud attentent, meritò queritur, an eorum miſſæ ſint tanti valoris, ac ſi dignè conſecrarent. Pro cuius elucidatione annotare oportet quòd in miſſa ſunt duo, ſcilicet Notab.
ſacramentum, quod eſt principale. Et quantùm ad hoc eſt prima 1. Con.
concluſio, quòd ex opere operato, ideſt, ex parte Chriſti ſub illis ſpeciebus contenti, tantùm prodeſt miſſa mali miniſtri, quantùm miſſa boni. Alterum eſt, ꝙ in miſſa ſunt aliquæ orationes, et iſtæ ſunt in duplici differentia: quedam quę procedunt ab hac perſona particulari, & iſtæ per accidens ſe habent ad ſacrificium Quare de illis nil hîc dicendum eſt: aliæ verò ſunt quæ ex inſtitutione eccleſiæ fiunt, & procedunt à ſacerdote in perſona eccleſiæ, quæ quidem dupliciter conſiderantur, vno modo quatenus ſunt eccleſiæ & eius nomine funduntur quibus eccleſia inſtituit ſacrificiū offerri. Et tunc eſt ſecūda concluſio quòd eiuſdem ſunt 2. Con.
valoris in bono & in malo miniſtro. Ratio huius cōcluſionis eſt, qa huiuſmodi orationes procedūt à malo miniſtro tanquàm à perſona publica & totius eccleſiæ vicem gerente, & non innituntur merito miniſtri, ſed eccleſiæ: & idcirco tales orationes efficatiā habent ab ipſa eccleſia, & non à miniſtro: ſicuti ſi vir bonus æqualem eleemoſynam per ſeruum nequam, & per bonum faceret, nihil enim malitia ſerui noceret domino. Alio modo conſiderantur

eędem

eædem preces, quatenus ex peculiari deuotione ſacerdotis orã
3 .Con. tis emanant. Et ſic eſt tertia concluſio, quòd maioris ſunt valoris
Scotus. in bono ſacerdote, quàm in malo. Hanc concluſionem tenet exp̃ſ
Soto. ſe Scotus in. 4. diſtin. 13. q. 2. ad. 3. principale, & Soto in. 4. eadẽ
Di. Tho. diſtin. q. 1. ar. 6. Et eſt cõformis doctrinæ. D. Tho. in. 3. p. q. 82. ar. 6. Et probatur ratione, quia licèt meritum eccleſiæ ſit in perſonis reipublicæ Chriſtianæ, nihilominùs applicatur per iſtum miniſtrum, quare applicatio & oblatio ſacrificij non eſt tanti valoris, dum fit per prauum ſacerdotem, cùm perſona miniſtri ſit Deo minùs grata. Sic nanq; intelligendus eſt canon ille, Ipſi ſacerdotes. 1. q. 1. vbi habetur, quòd quantò ſacerdotes fuerint digniores, tantò faciliùs in neceſsitatibus pro quibus clamant, exaudiuntur. Quo fit, vt miſſa boni ſacerdotis ſimpliciter & abſolutè omnibus pẽſatis, melior ſit, quàm mali. Sicut enim eleemoſyna per malũ ſeruum miniſtrata, lecèt nihil đ merito domini tollat, nihilominùs cõſiderata in particulari, quatenus per iſtũ nequam ſeruũ dat̃, non eſt Deo ęquè grata: ita miſſã, quatenus offert̃ Deo per malum miniſtrum, non eſt illi æquè grata, ſicut quando offertur per bonum.

XXX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm liceat ab excommunicatis, vel hæreticis, ſeu peccatoribus communionem recipere, & eorum audire miſſam.

1. Con. AD hanc difficultatem aliquibus concluſionibus reſpondetur quarum prima ſit. Quanquàm ſecundũ ius antiquum poſitiuum, à publice ſuſpenſis, concubinarijs, vſurarijs, & ſimoniacis publicis, non liceat ſuſcipere ſacramentum neq; audire miſſã, vt expreſſè habetur. 32. diſtin c. Nullus, &. c. Præter hæc, in concilio tamẽ Cõ-
Cõ. Cõſ ſtancienſi, & Baſilienſi, ob paccandas timoratas conſcientias, ſic
Cõ. Ba. cõſultum eſt, vt excommunicatos vitare non teneamur, niſi ſint vel nominatim excommunicati pro quocunquè crimie, vel manifeſti clericorum percuſſores. In his enim duobus caſibus nunc duntaxat tenemur non recipere ſacramenta, neq; audire miſſam ab eis. Et Aduerte, quòd cenſentur nominatim excommunicati, qui de hęreſi, ſchiſmate, aut apoſtaſia condemnati ſunt, vt Lutherani Vuitcleffiſtæ &c. Item illi, qui vel nomine proprio, vel nomine

mine dignitatis, vt prætor aut decanus propter quancũquè inobedientiam excommunicantur. Quare publici excommunicati ob alia crimina vt incendiarij, niſi nominentur, non ſunt vitandi. Et eadem ratione licèt excommunicentur participantes cum excommunicato, niſi nominentur, non ſunt excommunicati ex communicatione maiori. Et quidem, quòd ab hęreticis nec communionẽ recipere, neq; eorum miſſam audire liceat, habetur. 24. q. 1. c. Siquis dederit niſi in mortis articulo.

¶ Secunda concluſio. Ex naturali iure ex quadruplici cauſa tenemur non recipere ſacramenta, neq; audire miſſam ab huiuſmodi. Prima cauſa eſt, ne ſimus eorum fautores: nam qui alienis peccatis fauet, conſentire cum eis videtur, & non ſolùm qui faciunt, ſed qui conſentiunt facientibus digni ſunt morte, teſte Paulo ad Roma. 1. Secunda, quando ſcilicet videmus, quòd ſeparare nos ab eorum conſortio prodeſſe poſsit vt corriperentur. Tertia ad euitandum ſcandalum, vt ſi aliqui ſcandalizarentur, eò ꝙ vident nos ab illis miſſam audire, vel recipere ſacramẽta. Quarta, quãdo eſſet nobis periculũ incidẽdi in ſuum errorẽ, ac maximè quando immineret periculum ꝙ eorum peccatum inficeret rempublicã, quia tunc non ſolùm teneremur ſeparare nos ab huiuſmodi viris criminoſis, verùm & illos accuſare.

2. *Con.*

Roma. 1.

¶ Tertia concluſio. Quanuis extra duos caſus appoſitos in priori concluſione de iure poſitiuo, & extra appoſitos in. 2. cõcluſione de iure naturali, ſemper liceat ab huiuſmodi peccatoribus ſacramẽta recipere & audire miſſam, tñ optimè qs faceret ſeparando ſe à receptione ſacramẽtorũ & ab auditiõe miſſæ, vt illis luborẽ & verecundiam incuteret: nam forſan ſic ad pœnitentiam conuerterẽtur. Hãc tamẽ intelligo cõcluſionẽ, quãdo ſine ſcãdalo poſſet iſta facere, videlicet nõ audire miſſã, nec recipere ſacramẽta.

3. *Con.*

¶ Sciendum eſt hìc, quòd licèt nullus in particulari eſſet per publicam ſententiam eccleſiæ excommunicatus, tamen ſi tota communitas cuius eſt ille particularis eſſet ab eccleſia propter hæreſim excommunicata, ipſe etiam cenſeretur excommunicatus, & quemlibet illius communitatis teneremur vitare. Vnde, nõ liceret ab aliquo miniſtro illius communitatis ſacramenta recipere, neq; audire miſſam.

Notabi.

XXXI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm liceat ſacerdoti nũquam celebrare.

Huic

BIBLIOTECA NACIONAL MEXICO

1.Con HVic difficultati duabus cõcluſionibus reſpondetur,
quarum prima ſit. Nõ licet ſacerdoti per totam vitã,
hoc eſt, omnino à celebratione ceſſare, etiam ſi nul
la ei parœcialis eccleſię aut alterius obligationis cu
ra incumbat:& omittere non ſolùm eſt veniale, ſed
mortale. Hęc cõ. eſt cõtra quoſdã cõtrariũ tenẽtes, videlicet ꝙ ſo
lùm obligatur ſacerdos celebrare ratione curę animarum, ſecluſa
autẽ huiuſmodi cura aut alia obligatione ratione ſtipẽdij, quan-
uis non celebret per totam vitam, non peccat mortaliter. Sed no-
2.Cor.6 ſtra concluſio probatur apertè ex Paulo. 2. ad Cor. 6. Hortamur
vos, ne in vacuũ gratiam Dei recipiatis: reciperet autem in vacuũ
qui nunquàm celebraret, non ergo licet per totam vitam à cele-
Mat. 26 bratione abſtinere. Prętereà quia Matthei. 26. & Lucę. 16. graui-
*Lucæ.*19 ter reprehenditur à Domino ſeruus ille qui abſcõdit talentũ in ſu
dario: ſed iſte q nunquã celebraret, abſconderet talentum, nõ igi-
tur licet in perpetuum non celebrare. Prętereà, quia vniuerſis ſa-
cerdotibus, ſecluſa quacũq; iuriſdictione & cura animarum, dixit
Dominus, Hoc facite in meam commemorationem: vbi non tan
tùm conſilium, ſed pręceptum deſignatur. Prętereà, quia omnes
Chriſtiani qui nunquàm vident ſacerdotem aliquem celebrare,
Di.*Tho.* ſcandalizantur. Poſtremò, quia hanc ſententiam tenet. D. Tho. in.
Ricar. 3.p.q.82.ar.10.& Ricardus in.4.dis.13.ar.1.q.2.& Durã.& Palu
Duran. danus etiam.q.2.& Silueſter verbo miſſa.1.§.7 & habetur itidẽ
Palude. expreſſè in.c. Dolentes. de celebra. miſſa. Vbi repræhenduntur
qui vix quater in anno celebrant.
Silueſ. ¶Secunda concluſio. Etſi quoties teneãtur in anno celebrare nõ
2*Conclu* habeatur pręceptum, crediderim tamen ego quòd ſaltem in feſtis
pręcipuis teneantur. Probatur, nam videntes ſacerdotem non ce-
lebrantem iſtis diebus, maximè in feſto natiuitatis, & paſchatis, &
Pentecoſtes, ſcandalizantur. Valde tamen dubium eſt, an ſit pec-
catum mortale omittere in ijs feſtis pręcipuis ex mera negligen-
Silueſt. tia ſine cauſa rationabili vel aparente celebrare, ait Silueſter vbi
ſuprà. Ego tamen credo, quòd non erit mortale ꝓpter hoc quòd
in aliquo feſto pręcipuo non celebret, niſi adſit ſcandalum [dum
modò aliàs celebret].

De ritu huius ſacramenti.

XXII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm

Vtrùm miſſa pro pluribus oblata, tantùm ſingulis proſit ac ſi pro vno duntaxat offerreretur.

PRuſquàm huic difficultati reſpondeamus, aliqua fundamenta præmittere operepretium erit, & eorum primum ſit, quòd hoc Euchariſtiæ myſterium & eſt ſacramentum & ſacrificium: aliter tamẽ & aliter, nam quatenus eſt ſacramentum, habet ſua propria nomina. Dicitur enim ſynaxis, hoc eſt, cõmunio, & viaticũ, & Euchariſtia: quatenus verò ſacrificium, dicitur miſſa, vt idem ſit quod miſsio. Vnde, in fine miſſæ diaconus ait, Ite, miſſa eſt, hoc eſt, Ite, miſsio eſt. Tranſmittitur enim ad Deũ hæc oblatio per ſacerdotem, qui inter Deum & populũ mediator eſt. Itẽ ratio huius myſterij quatenus eſt ſacramentum, in conſecratione ꝑficitur, & tantùm prodeſt ſumentibus, quibus alimentum ſpiritualis vitæ gratiam confert & dulcedinem, atq; adeò deuotionem excitat. At verò inquãtum ſacrificium, ratio eius in oblatione cõſiſtit, & nõ ſolis ſumẽtibus, verùm & offerentibus & pro quibus offertur, prodeſt. Vnde, dum in pyxide ſeruatur, aut infirmo in domum defertur, ſacramentum eſt non ſacrificium, ſed dum à ſacerdote conſecratione, oblatione, & ſumptione celebratur, eſt ſacrificium. Ad eſſentiam nanq; ſacrificij attinet ſumptio vtriuſq; formæ, & ob id eccleſia ſtatuit vt nunquàm ſacerdos cõſecret, quin vtranq; ſumeret.

¶ Secundum fundamentum eſt, ꝙ offerentes ſunt in triplici gradu. Primum eſt ſacerdos, qui immediatè, hoc eſt, per ſe tanquàm publicus eccleſiæ miniſter ſacramentum conſecrat, offert, & con cõſumit, propriam Chriſti perſonam repręſentans. Generaliſsimè verò & mediatè, hoc eſt, per ſacerdotẽ, offert totus populus Chriſtianus, qui quodãmodo ſingulas miſſas offerunt, iuxta verbum Domini Exodi. 5. Dimitte populum meũ vt ſacrificet mihi in deſerto. Particulariùs verò, quodammodo tamen etiam generaliter offerunt omnes, qui aliquem ſpecialem actũ circa hoc ſacrificiũ exercent, vt circunſtantes: ſunt tamen inter illos gradus, nam principaliùs & ſpecialiùs miniſtri altaris offerunt & chorus, quàm plebs. Itẽ illi ꝗ ſacerdoti celebranti alimẽta & ſubſidia miniſtrãt. Quare, in miſſa curati totus populus parœciæ offert, & in miſſa epiſcopi tota diœceſis. Specialiſsimè tamen offerunt illi qui peculiarem eleemoſynam in hanc miſſam conferunt, vt offeratur Exo. 5.

M pro ſe &

ipſe & ſuis: & quidem iſti ōnes ſunt ſimul offerentes & pro qbus offertur: illi autē pro qbus offertur & nō offerunt, ſunt defuncti, & illę perſonę pro quibus offertur, licèt nihil ſubſidij cōtulerint nec ſint pręſentes, tamen ſacerdos ſua ſponte ſacrificium offert.

¶ Tertiū fundamentum eſt, quòd huiuſmodi offerentes, dummodò ſint in gratia quando offerunt, tripliciter valorem & fructum ſacrificij conſequuntur: ſcilicet per modum meriti, per modum ſatiſfactionis, & per modum impetrationis. Per modum, inquam, meriti tam de congruo quàm de condigno. Merentur enim de congruo per hác ſanctam oblationem ſalutem corporis, & reliqua id genus ſubſidia & temporalia bona: nam & illic panē petimus quotidianum. Huiuſmodi nanquè caduca bona ſub merito de condigno non cadūt: nempe vt certa & infalibili lege ſemper petentibus & merentibus concedantur, ſed pro vt Deus expedire nouerit tanquàm remedia ſalutis animę. Merentur prętereà de condigno augmentum gratię, non modò per deuotionem & orationes quas illic fundunt, ſed etiam virtute operis, ſcilicet ratione hoſtię quam offerunt. Satiſfaciunt pręttereà per iſtam victimam pro pœnis delictorum, quæ ſibi quò ad culpam remiſſa ſunt. Et hęc etiā ſatiſfactio fit certa & infalibili lege, ſicut in merito de condigno. Nam iſte eſt propriùs effectus operis operati, ideſt, hoſtię oblatę. Aſſequuntur poſtremò & alios effectus per modum impetrationis & ſufragij: nempe defunctis releuationem tormentorum purgatorij, aut perfectam liberationem, quę non fit ex rigore iuſtitię per modum meriti de condigno, ſed per modum deprecationis, ſi Deus acceptauerit, & per modum applicationis ſacrificij ad ſatiſfaciendum pro ipſis, etiam ſi ſingularem eleemoſynam non reliquerint.

¶ Quartū fundamētum eſt, quòd hoc ſacrificium quantùm ad res contentas in hoc ſacramento, nempe corpus & ſanguinē Chriſti, infiniti valoris eſt, quatenus verò dicit actionē: ſcilicet oblationē, conſecrationem, & aſumptionem offerētis, non eſt infiniti pretij, cùm iſta ſe teneant ex parte hominis. Quapropter nō eſt omnino eadem ratio de oblatione quam Chriſtus in cruce obtulit, & de noſtra, quia in illa non ſolùm res oblata erat infiniti valoris, ſed actio ipſa Chriſti, quia erat perſona infinitè grata, accipiendo tamē totum ipſum ſacrificium, infinitum eſt ſecundùm ſeipſum abſolute, & infinitum de ſe habet conferre effectum, quantùm ad ſufficientiam, ſed ſecundùm ſe ipſum applicatum huic quantùm ad efficientiam

cientiam,non confert niſi finitum & limitatum, quia eſt inſtrumẽ tum quo paſsio Chriſti limitato modo applicatur, nempe ſecũdũ quantitatem deuotionis offerentis, cõfert effectus plus minúſue vberes,vt inſinuat Di. Thomas in.3.p.q.79.ar.5. Quo fit,vt licèt Di. Tho ex opere operato non multiplicetur effectus niſi multiplicetur ſacrificium,tamen ex maiori diſpoſitione ſuſcipientis quodammodò creſcit:ſecundùm enim quantitatem deuotionis eſt magis eſtimanda ſatiſfactio,quàm ſecundũm quãtitatem rei oblatę. Plus nanquè omnibus miſit vidua illa quæ obtulit duo minuta, propter maiorem deuotionẽ quam habuit. Sicut enim in cęteris cauſis vniuerſalibus,quę quidem[teſte experientia]contrahuntur & limitantur ad ſuos effectus producendos iuxta virtutem cauſę inferioris,ſic iuxta quantitatem deuotionis offerentis habet pręſtare hoc ſacrificiũ maiorẽ vel minorem effectum. Itaq; qui cum maiori deuotione petit miſſã vel audit vel adiuuat,maiorẽ effectũ recipit. Vnde exiſtentibus in purgatorio,quia non cõcurrunt ſua deuotione,non prodeſt illis miſſa ſecundùm eorum deuotionẽ,ſed ſecundùm deuotionem hominum & eccleſię,qui pro ipſis offerũt hoc ſacrificium Et pari ratione,quando aliquis ieiunat pro alio,ipſo neſciente,illi prodeſt ſecundùm quãtitatem ipſius ieiunantis, quia ille pro quo iſte ieiunat,tantùm ſe hebet vt recipiens, vt ſe habet anima exiſtens in purgatorio. Conſequitur etiam ex ijs,ſacrificij valorem, quando ſacerdos eſt in peccato mortali,virtute ſuę proprię deuotionis nullũ eſſe, imò nec virtute deuotionis cuiuſcũq; peccatoris offerẽtis, ſiue offerat qa intereſt ſacrificio,ſiue quia eleemoſynã cõfert:preces tamẽ & orationes eccleſię oblatę per malum ſacerdotem, quatenus eccleſię eſt miniſter ,fructuoſę ſunt in miſſa, & correſpõdet tali ſacrificio cũ huiuſmodi orationibus certus & limitatus ſatiſfactionis gradus ex opere operato,etiã ſi ſacerdos ĩ peccato mortali celebret abſq; vllo deuotionis valore. Secus tamen erit de precibus & orationibus laicorum, quia laici non ſunt miniſtri eccleſię tanquàm ad hoc munus ordinati & inſtituti,quare virtute precis laicorum exiſtentiũ in peccato , nec ipſis nequè alijs pro quibus ipſi offerunt,quicquàm hoc ſacrificium proderit, licèt ipſi ſatiſfaciant pręcepto de audiẽda miſſa. Hęc Soto in. 4. dis.13.q.2.ar.1. Ex quibus rurſus elicitur apertè,quòd Soto. ſi ſacerdos hęreticus,vel excommunicatus,vel degradatus offerat pro anima exiſtenti in purgatorio,illa miſſa neutiquàm proderit illi animę,cùm animabus exiſtẽtibus in purgatorio proſit miſ

ſa ratione deuotionis alicuius offerentis,& ſacerdos offerens nullam habeat deuotionem,imò peccet mortaliter celebrando. Pari ratione nihil proderit miſſa huius hęretici,vel degradati, vel nominatim excommunicati petenti ipſam à tali ſacerdote,nec animæ pro qua illam petit, quādo ipſe petens ſcit ſacerdotem illum à quo petit eſſe hęreticum &c. Nam tunc talis ſacerdos nō offert in nomine alicuius particulariter nec generaliter offerentis,ſcilicet eccleſię. Non,inquam,offert in nomine ſpecialiter offerentis vtiliter,cùm iſte qui petit mortaliter peccet petendo, nec offert in nomine eccleſię, cùm hic ſacerdos non ſit eius miniſter nec eius membrum. Secus tamen erit quando petit catholicus iſte ab iſto de gradato vel excommunicato quòd celebret pro ipſo, vel pro anima ſui de functi exiſtentis in purgatorio, ignorans ipſum eſſe degradatum vel excommunicatum: tunc nanquè prodeſſet illi ſacrificium illud,cùm non peccet petendo,& ille ſacerdos offert in nomine ſpecialiter offerentis,licèt non in nomine eccleſię quę illi vſum prohibuit. His omnibus præmiſſis,reſpondetur diffi-

1. Con. cultati per aliquot concluſiones, quarum prima ſit. Numerus offerentium non minuit valorē ſacrificij in ſingulis. Probatur, nā vnuſquiſquè offerentium perinde hoſtiam offert, ac ſi nullus offerret, & ideo nemo alijs obſtat vt propter alios alii ſuo munere fruſtrētur:creſcit enim tunc in omnibus ſimul valor ſacrificij.

2. Conc. ¶ Secunda cōcluſio. Propter maiorem numernm eorum pro quibus ex inſtituto eccleſię generaliter offertur ſacrificiū,ſcilicet pro Papa,pro Rege,ꝓ epiſcopo,& ꝓ circūſtantibus, & ꝓ parœcianis ꝗdecimas ſoluūt,nemo vllo ſuo fructo:ſcilicet ſatiſfactionis meriti defraudatur, quia generali īſtituto eccleſię ſingulis ſacrificium applicatur,vnicuiquè in ſuo ordine & gradu. Hæ duę concluſio-

Soto. nes ſunt ad literā ex Soto vbi ſuprà deſumptę. Sed quando offertur hoc ſacrificium ſpecialiſsimè pro aliquibus, vt dum ſacerdos alio obligationis vinculo non tenetur:ſcilicet animarum cura,ſed poteſt liberè ſacrificium ſpecialiter pro hoc aut illo offerre,eſt grauis quęſtio,an ſi plures eleemoſynam pro eodem ſacrificio contulerunt,& pro illis celebret, tantùm proſit eis ſicut ſi pro vno dun-

Sco tus. taxat offerretur illud ſacrificium:& in hoc ſunt opiniones. Scotus nanquè quolib. 20. tenet partem negatiuam: nempe Miſſam pro multis oblatam,non tantùm ſingulis prodeſſe, quàm ſi ſingulari-

Palu. ter offerretur pro vno:eandem tenere videtur Palu in. 4. dis. 45.

Caieta. q. 2.& bre uiter hæc eſt cōmunis opinio. Caietanus tamē in quod

dam opuſculo in.2.tomo ſuorum opuſculorum tenet partem affirmatiuam. Cenſet enim idem quod de generali oblatione, videlicet quòd pro quocũq; numero offeratur, tantundem proſit ſingulis, ac ſi pro vno offerretur. Ratio illius eſt, quia ex parte rei oblatæ eſt valor infinitus in hoc ſacramento, & vnuſquiſq; iuxta quantitatem ſuæ deuotionis, cęteris paribus, recipit. Cæteris paribus inquam, nam ſi vnus det eleemoſynam, & alius non cum æquali deuotione, plus participabit illius ſacrificij dans eleemoſynam. Et re vera ita dicendum eſt, nempe quòd quando offertur pro illis qui ſimul ſunt offerentes, & habent ſpecialem actum circa tale ſacrificium, nemo propter aliorum ſocietatem ſuo fructu aut meriti aut ſatiſfactionis defraudatur. Secus ſi illi pro quibus offert ſacerdos, non ſint offerentes: vt ſi offerat pro anima exiſtenti in purgatorio, aut pro alijs qui eleemoſynam non ſunt largiti. Ratio eſt, quia generali intentione eccleſiæ non applicatur pro illis ſacrificium, ſed ſolùm ex libera intentione & deuotione ſacerdotis offerentis, cui etiam ex opere operato reſpondet certus & taxatus gradus ſatiſfactionis. Vnde, neceſſum eſt quòd quantò diſtribuatur in plures, tãtò minus ſingulis veniat. Quocirca optimè in ordine noſtro conſultum eſt, vt pro vna miſſa non recipiantur à pluribus eleemoſynę ac ſi pro vno eſſet offerenda. Deciperentur enim eleemoſynam largientes in ſua opinione, vt inquit doctiſsimus Soto: quare deterrerentur, & alienarenť ab earũ eleemoſynarum largitione. Item, quia eleemoſynæ non debent ſuſcipi pro valore ſacrificij, ſed in ſubſidium & alimentum ſacerdotũ. Quapropter dicimus cum eodem Soto, quòd poſsit forſan ſacerdos duas pitantias pro ſuo victu ſuſcipere [duas inquam] vt ambæ argẽteum nummum vel paulo plus non excedant in Hiſpania, in alijs autem terris id quod in illis æquiualet argenteo nummo & ſufficit diurno victui, poterit ſuſcipere: & hoc ſiue ſit pauper ſiue diues ſacerdos, dum tamen latiùs non ſe extendat hæc licentia, quoniã ſtatus apparatum nõ licet ſacerdotibus hac ratione ſuſtentare, ſed pauperem vitam ducere. Hac enim ratione iure cautum eſt, vt abſq; aliqua bonorum poſſeſsione ad ordines non admittãtur. Nulli nanq; niſi qui ſuis fructibus ac patrimonio viuere poſſent, ordinandi ſunt: nam admittere ad ſacerdotiũ illos qui nõ niſi mendicatis eleemoſynis viuere poſſunt, nefas eſt: & qui ſua culpa pauper ordinatus eſt, paupertatem ſuam perferat. *Soto.*

¶ Annotandum eſt hîc vltimatè, quòd quamuis ſecundùm opini *Notabil.*

Caie. onē Caietani quantitas ſatiſfactionis penſetur penes quātitatem deuotionis offerentium:& ſi hi pro quibus offertur, haberent tantam deuotionem in vna miſſa quantam in triginta, illa vnica miſſa ſatiſfaceret ſacerdos pro triginta:ſed tamen quia ſemper petens habet maiorem deuotionem in triginta quàm in vna,& meritò,quia maior honor exhibetur Deo in pluribus quàm in vna, cæteris paribus , qui promiſit dicere triginta , tenetur eas dicere,vt dicit idem Caieta.vbi ſuprà.

XXXIII.DIFFICVLTAS.

Vtrùm hoc ſacrificium quoti die in eccleſia ſit cele brandum.

PRo hac difficultate ſit prima concluſio. Quanuis quatenus ſacramentum eſt, ſatis erat illud toties 1.C . conſecrare quoties populo ſumere eſſet neceſſarium,ſed tamen quatenus ſacrificinm eſt, oportet in eccleſia quotidie celebrari. Vnde,hæretici Lutherani negantes eſſe ſacrificium,ſubinde negant eſſe quotidie celebrandum,vt patet in abominabili illo libello de abroganda miſſa priuata Lutheri, vbi dixit ſatis eſſe ſi ſingulis dominicis diebus,& ꝙ ijs vnica dūtaxat Euchariſtia cōſecraretur, & quòd illa die populus concurreret vt communicaret.Aduerſus quem erro

Tb. Vua rem Thomas Vualden. tomo. 2. de ſacramentis non minus pulchrè quàm latè diſeruit. Probatur noſtra cōcluſio breuiter ex illo

Luc. 11. Lucæ.11.vbi quotidie Dominus docet nos petere panem noſtrū quotidianum in oratione dominica. Panis autem iſte ſecundùm Auguſtinum in libro de verbis domini, Euchariſtia intelligitur. Quotidie enim fructu dominicæ paſsionis indigemus propter quotidianos defectus,vt inquit Diuus Thomas in.3.p.q.83.ar. 2 Item,quia cùm hoc ſit ſacrificium Chriſtianorum proprium,manca eſſet noſtra religio niſi quotidie ſacerdos nomine publico ipſum conſecraret , adorandumq; populo exhiberet ,& in ſatiſfactionem pro peccatis offerret.

Dubium ¶ Sed nunquid eſt obligatio ſub reatu mortali quotidie celebrare? Pro

re? Pro hoc ſit. 2. concluſio, quòd curiones plebani qui curam habent animarum, quoties populus audire miſſam obligatur, tenentur & ipſi celebrare: quemadmodum tenentur omnia ſacramenta adminiſtrare, quæ populus tenetur ſuſcipere. Quo fit, vt ſaltem in diebus feſtis celebrare teneantur. In profeſtis verò diebus non tenentur niſi vel ratione decimarum & ſtipendij, vel alia ratione. 2. Con.

¶ Tertia concluſio. Omnes eccleſiæ collegiatæ & monaſteria vbi eſt epiſcopus vel abbas vel rector vel prior, tenentur quotidie miſſam celebrare ſub peccato mortali: quod peccatum quoquè omiſsionis celebrandi non toti communitati, ſed prelato, nempe epiſcopo vel abbati vel rectori imputabitur. Hanc concluſionem tenet Panor. in. c. Cum creatura. extrà de celebratione miſſarum. quem omnes canoniſtæ ſequuntur, & omnes theologi in. 4. diſt. 13. Intelligenda tamen eſt hęc concluſio regulariter: nam exiſtenti cauſa rationabili, licèt non celebretur in aliquibus profeſtis diebus, non erit mortale. 3. Con. Panor.

¶ Quarta concluſio. Et ſi [vt prædictum eſt] teneantur eccleſiæ collegiatæ quotidie collegialiter celebrare, non tamen tenentur quotidie dicere duas miſſas, vnam diei, & alteram pro defunctis vt canoniſtæ dicunt, ſed ſatis eſt ſemel in hebdomada celebrare pro defunctis. Probatur. Nam ſi hoc verum eſſet, oporteret in diebus ſolennibus celebrare pro defunctis collegialiter: quod tamen non expedit. Illud verò quod Panor, & cæteri canoniſtæ dicunt de miſſa defunctorum in. c. Cum creatura. iam abrogatum eſt contraria conſuetudine. 4. Con.

¶ Quinta concluſio. Non licet parocho ſeu curæ pro miſſa diei feſti ſtipendium ſuſcipere, ſi populus dedit iam ſufficiens alimentum pro illis diebus. Simili modo, non licet rectori alicuius collegij, nec priori alicuius conuentus, ſi iam acceperunt eleemoſynam pro tali miſſa diei feſti, ſtipendium accipere. 5. Con.

XXXIIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm idem ſacerdos plures in eodem die poſsit miſſas celebrare.

Concl. HVic difficultati vnica concluſione reſpondetur, nẽpe quòd regulariter eſt peccatum mortale pluries in die celebrare. Hæc concluſio habetur expreſſè in.c. Cõſuluiſti.&.c. Referente. extrà de celebratione miſſarum. Habetur etiam de conſe. diſt. 1. c. Sufficit. Vbi Alexãder Papa ait. Sufficit ſacerdoti vnã miſſam in die vna celebrare, quia Chriſtus ſemel paſſus eſt, & totũ mundũ redemit: & valde felix eſt qui vnã dignè celebrare poteſt. Dixi in concluſione, Regulariter, quia ſunt aliq caſus, in qbus licet pluries celebrare. Primus caſus eſt in Chriſti natiuitate, in qua ter licet celebrare: nã propter ęternã natiuitatẽ ex patre quæ nobis occulta eſt, in nocte canitur miſſa, cuius introitus eſt. Dñs dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Et propter ſpiritualem qua Chriſtus oritur tanquàm lucifer in cordibus noſtris, canitur miſſa in aurora, cuius introitus eſt, Lux fulgebit hodie ſuper nos. Ac demum propter temporalem viſibilemq; natiuitatem in carne adijcitur tertia miſſa clara luce, cuius introitus eſt, Puer natus eſt nobis. Secundus caſus eſt, ſi defunctus eſt præſens non ſine miſſa ſepeliendus: ſcilicet quia ſic habet loci conſuetudo. Tertius caſus eſt, ex neceſsitate infirmorum viaticum petentium: ſi aliter haberi non poteſt, & non eſt hoſtia conſecrata in pyxide, & iam anteà quandò non erat neceſsitas celebrauerat. Quartus propter neceſsitatem viatorum die feſto, quando omnes debent audire miſſam, ſi non aduenerint antequàm miſſa diceretur. Quod intelligendum eſt, ſiue huiuſmodi viatores ſint magnates, ſiue alij, & ſi ſit epiſcopus qui aduenit dicta miſſa, poterit iterum celebrare, etiam ſi non ſit dies feſtus, quia epiſcopus quotidie oportet dicere, aut audire rem ſacram. Quintus caſus eſt, pro neceſsitate nuptiarum, quando tempus laberetur. Sextus, quando eſt vnicus ſacerdos, & habet duas eccleſias commendatas: vel vnam commẽdatam & aliam in titulo propter pauperiem: & omnes volunt miſſam, ac non poteſt habere vicarium. Septimus, ſi eodem die occurrunt duæ miſſæ: vna de feſto, alia de ieiunio. Octauus, ſi ſit eccleſia collegiata, conſuetumq; eſſet in illa quòd dicantur duæ miſſæ, ac ex duobus ſacerdotibus qui ibi ſunt, vnus ſolus eſſet aptus. Nonus propter eccleſiarum & ſacerdotum paupertatem. Decimus, quoties occurrit neceſsitas aliqua vrgens arbitrio boni viri. Dicitur nanquè in illo capitulo præallegato Conſuluiſti, quòd licet cauſa neceſsitatis pluries in die celebrare: et hæc neceſsitas

Alex. Pa

ceſsitas non eſt determinata per legem. Ex quo dicto eliciunt doctores prædictos caſus, quos ponit ad literam Silueſter in verbo Silueſ. miſſa. §.7.

¶ Animaduertendum tamen eſt hîc circa omnes hos caſus cum Palu. petro de Palude in. 4. dis. 13. q. 2. quòd nũquàm licet dicere plures quàm duas miſſas, niſi in natali. Nequè poteſt ſacerdos dicere duas in prædictis caſibus, niſi ſit ieiunus. Vnde poſtquàm in prima celebratione lotionem ſumpſit, nullus ſuperueniens vel defuncti, vel magnæ perſonæ, vel cuiuſcunq; alius rei caſus vel neceſsitas, cauſa eſſe poteſt legitima vt iterum celebret. Similiter, nemini licet bis in die communicare: poſſet tamẽ quis plures hoſtias conſecratas ſimul ſumure, quia tunc ſemel dicitur communicare. Qui autem præter caſus iuris, nempe pro pecunia, vel adulationibus ſecularium pluries conſecraret, à reatu mortali non excuſaretur, & in foro exteriori puniendus eſſet.

¶ Aduertere quoquè oportet, peccatum eſſe mortale in die paraſceue conſecrare, atquè adeò priuatim celebrare: quia contra iuſtiſsimas eccleſiæ cęremonias eſſet agere. In alijs verò duobus diebus: ſcilicet cœnæ & ſabbato ſancto, licèt ritus eccleſiaſticus etiam habeat vt ſola vna celebraretur miſſa, non tamen eius obſeruatio tanti refert, quin priuatim, ſaltem ex facultate prælati, pręter miſſam ſolennem poſsit quis celebrare.

XXXV. DIFFICVLTAS.

Vtrùm conuenienter ſit determinatum tempus celebrationis.

PRo huius difficultatis explicatione in memoriam reducere opùs eſt quod ſuprà diximus, nempe di 1. Con. em à media nocte incipere. Tunc eſt prima concluſio. Regulariter ſolennis miſſa à tertia vſquè ad nonam eſt in eccleſia celebranda.

¶ Secunda concluſio. Miſſæ priuatæ regulariter debent in die ce 2. Conc. lebrari & non in nocte, ſcilicet ab initio auroræ quando ſolis ſplendor apparere incipit quocunquè tempore anni vſquè ad meridiem

meridiem. Priuilegium nanquè eſt natalis Domini vt illa nocte miſſarum ſolennia fierent, vt habetur in capitulo Nocte. de
Palu. conſe. diſtinctio. 1. Poteſt etiam ex priuilegio hora parum tum anticipari, tum & poſtponi. Ait enim. Petrus à Palud. Papam diſpenſare cum cardinalibus vt paulo ante auroram celebrent. Et ſunt magnates qui habent priuilegium, vt eis per horam à meridie celebretur. Sed tamen ſi hoc faciunt ad ſeruiendum delicijs, qui noctes aleis & crapulis vacando in dies vertunt, dieſq; dormiendo in noctes. Vituperio, inquit pulchrè Soto, dignum eſt. Dixi in cōcluſione, Regulariter: nam propter cauſam legitimam, vt cauſa celebrandi in die feſto quando quis iter facit, licèt paululo vel ante auroram vel poſt meridiem celebret, etiam ſi ſine diſpeſatione id fieret, non cenſeretur peccare mortaliter: ſecus ſi anticipatio vel poſtpoſitio longior eſſet.

¶ Vtrùm autem liceat ante officium dictum matutinarum celebrare? quanuis Canoniſtæ omnes teneant quòd eſt mortale ante
Concl. prædicti officij ſolutionem celebrare, ſit tamen concluſio tenenda, quòd non ſolùm ſi occurrerit aliqua neceſsitas cui obuiari nō poſſet: ſcilicet ſi eſſet infirmus ſacerdos, & recitare non poſſet, nō ideo impeditur quin poſsit celebrare: vel ſi eſſet proprius ſacerdos qui nondum recitauerat, & populus eum cogeret ſtatim celebrare, poſſet abſquè peccato, verùm etiam ſi non adeſſet tanta neceſsitas, dummodo eſſet cauſa aliqua, nulla eſſet culpa. Hanc
Soto. concluſionem tenet expreſſè Soto li. 10. de iuſticia & iure quæſti. 5. ar. 4. Probat, quia ſacrificium miſſæ non connumeratur inter canonicas horas, cùm tantùm ſint ſeptem. Item, quia non eſt mortale ordinem horarum peruertere, vt ſi quis tertiam ante primam, vel primam in choro, & poſteà matutinas priuatim ſoluat, multò ergo minus celebrare priùs miſſam erit mortale, quando quidem diſtincta ſunt officia, neque vnum habet neceſſarium ordinem ad alterum. Neque obſtat conſuetudo quam canoniſtæ pro ſe allegant, quia non omnis conſuetudo quanuis laudabilis, obligat ſub reatu mortali. Dicit tamen illic Soto, quòd vbi fieri poſſet commodè, ſi non priùs nocturnum ſolueretur officium forſan ob conſuetudinem, peccatum eſſet, veniale tamen: cui ſententiæ libentiſsimè adhæreo.

¶ De prima autem, nullus reſtat ſcrupulus. Qui enim in conuentu auroræ miſſam & reliquas ante primam dicere iubentur, meliùs facient poſt miſſæ celebrationem intereſſe choro ad primam,

quàm

quàm illam ante miſſam ſoluere:niſi quis eos velit obligare vt bis eandem dicant, quod eſſet ridiculum: decens tamen eſt vt ſi quis poſt primam celebrauerit,illam priùs ſoluat.

XXXVI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm oporteat hoc ſacramentum celebrari in domo & vaſis ſacris.

AD hanc difficultatem aliquibus concluſionibus reſpondetur, quarum prima ſit, quòd regulariter non licet niſi in domibus conſecratis ſacramentũ celebrare. Cõclu. hæc habetur de conſe. diſtinc. 1. c. Nullus. Nullus preſbyter inquit, Siſuel. papa, miſſas celebrare præſumat niſi in conſecratis ab epiſcopo locis, qui ſui particeps decetero voluerit eſſe ſacerdocij. Idem dicit Felix papa. c. Sicut non alij. Prætereà, quia tam in lege naturæ quam in lege ſcripta fuerunt altaria dedicata ad ſacrificandum Deo. Legitur nanq; Gene. 28. de Iacob, quòd cũm à ſomno ſurgeret in quo ſcalam illam vidit attingentem cœlum, lapidem erexit in titulum. Quod quidẽ documentum eſt, locum in quo cum Deo colloquimur, quandam habere ſanctitatem. Prætereà, Deutero. 12. ſic lex habebat, Caue ne offeras holocauſta tua in omni loco quẽ videris, ſed in eo quẽ elegerit Dominus. Vnde Felix papa in diſtinctione citata. c. Tabernaculum. Si Iudęi, inquit, qui vmbrę legis deſeruiebant, diuinis ſupplicationibus conſecrata habebãt tẽpla: multò magis nos quibus veritas patefacta, & gratia quæ per Ieſum Chriſtum facta eſt, templa Domino ędificare & ſolenniter ſacrare debemus. Prętereà, quia conueniens eſt vt templa ſint conſecrata, tum ad reprę ſentandam ſanctificationẽ quã eccleſia cõſequuta eſt per CHRISTI paſsionem, tum ad admonendum quanta ſanctitate debeant pollere ſacerdotes & populus, ſacrificantes. Prętereà, quia per conſecrationem fiunt templa & vaſa inſtrumenta Dei ad excitandam deuotionem noſtram: & propitiùs nos illic audit, vt. 3. Reg. 8. de templo Salomonis legitur.

Silu. Pa. *Felix. pa* *Gen. 28* *Deu. 12.* *Felix pa* *3. Regum*

¶ Aduerte hîc tamen, canones iſtos de neceſsitate eccleſiarum conſecratarum, iam non ſecundùm illam antiquitatem ſeruari, ſed

ſatis eſſe eccleſias eſſe benedictas. Non enim facile eccleſia conſecrari poteſt, q̃a nõ niſi ab epiſcopo & cũ multis cęremonijs cõſecrari poteſt, vt habetur de conſe. dis. 1. c. Nemo. Intelligẽda eſt hęc noſtra concluſio, ſecluſis priuilegijs ſpecialibus à ſummis põtificibus cõceſsis: vel ſecluſa diſpenſatione & conſenſu epiſcopi, quia propter neceſsitatem bene poteſt epiſcopus conferre licentiã, vt miſſa celebretur in domibus non cõſecratis: nec benedictis.
Con. Tr. Vnde eadem dis. c. Miſſarum. ex conc. Triburiẽſi pręcipitur, miſſarum ſolennia non niſi in locis ab epiſcopo conſecratis, vel vbi ipſe permiſerit, celebrãda eſſe. Non tamen diſpenſare poteſt vt celebretur ſine altari portatili conſecrato, ſcilicet ara. Fratribus praedicatoribus & minoribus in dultum eſt ac priuilegium, vt vbicũquè fuerint etiam pręter neceſsitatem cum altari portatili poſsint etiam ſine licẽtia epiſcopi extra eccleſiam celebrare, dummodo id faciãt ſine parochialis iuris præiuditio, vt patet cap. In his. extrà de priuilegijs.

¶ Sciendum etiam hîc eſt, quòd priuilegia ſummi pntificis celebrandi in domo non conſecrata, ſemper ſupponunt decentiam & honeſtatem loci. In locis enim vbi, vel menſa, vel lectus ſternitur ac vir & vxor dormiunt, & in menſis vbi per totum diem ludunt, niſi ob grauem iacẽtis infirmitatem, vt communionem ſuſcipiat, indecentiſsimum eſt huiuſmodi priuilegijs vti. Ita nãq; intelligũt
Cano. priuilegia doctiſsimus ſoto in. 4. dis. 13. q. 2. ar. 3. & magiſter fra-
Soto. ter Melchior Cano dicit, quòd qui ſine neceſsitate facit: celebrando in domo ſua grauiter peccat, & Soto dicit illic, quòd niſi eſſet perilluſtris perſona, malet vt cæteri quãdo exire ad eccleſias nõ poſſunt, die etiam feſto miſſam non audirent, quàm domi audirẽt.

¶ Sed vtrùm celebrare in locis non conſecratis, vel benedictis ſine Papę vel epiſcopi facultate ſit peccatum mortale? Pro hoc ſit
2. Con. ſecũda cõcluſio, quòd ex neceſsitate etiam ſine licentia epiſcopi
Silueſt. licet, vt patet de conſe. dis. 1. c. Conſecrationem. Et ita tenet Silueſter. verbo Miſſa 1. §. 5. Tametſi vbi licentia haberi poteſt, cõdecet vt petatur. Nec opus eſt magna neceſsitas vt peccatũ mortale excuſetur. Quęcunq; enim honeſta neceſsitas excuſabit, ſi tamen debita reuerentia ſeruetur. Dixi, Ex neceſsitate: nã citra neceſsitatem nũquàm licet ſine licentia epiſcopi, bene tamen de eius licentia

3. Con. ¶ Tertia concluſio. De alijs ritibus ſi quid omittatur non ex malitia, ſed ex negligẽtia inculpabili, non eſt exiſtimandum mortale, vt

le, vt ſiquis celebrans manipuli fuerit oblitus: vel ſi inaduertẽter
celebraret ſine caſula aut ſtola, quæ omnia debent eſſe benedi-
cta ſecundũ communiorem opinionem: vel ſi in panno ſerico ce-
lebraret, quia panno lineo carebat: oportet enim vt linteamina nõ
ſint ſerica ſed linea, quia corpus Dñi in ſyndone linea ſepultũ fuit
vt patet in. c. Conſulto. de conſe. diſt. 1. Quocunq; horum de-
ficienti, ſi verba conſecrationis proferat ſacerdos ſuper materiam
debitam cum intentione conſecrandi: verum corpus Chriſti con
ficiet, nec de peccato mortali timeat, etiam ſi abſq; ara celebraue
rit. Secus ſi aduertenter, vel cum negligentia culpabili iſta prẹter
mitteret: quia tunc licèt verè conſecraret, nihilominùs à mortali
culpa non excuſaretur: vnde potiùs debet non celebrare etiam ſi
ſit dies feſtus. Si tamen celebrat ſine prædictis, non efficitur irre-
gularis, vt dicit Ricar. in. 4. ſen. diſt. 13. cùm non ſit cautum in iu- *Ricar.*
re. Similiter ſine miſſali celebrare videtur mortale, quia celebrãs
exponit ſe periculo errãdi in canone, imò & ĩ cõſecratione: & fa
ceret contra generalem conſuetudinem eccleſiæ. Sine calciamẽ
tis tamen celebrare ſecluſo contemptu, & ex eo quòd non habẽ-
tur, nõ videtur mortale. Ocreẹ verò vbi conſuetũ eſt, poſſunt eſſe
loco calciamentorum.

¶ Sed dubium eſt, vtrùm in eccleſijs violatis liceat propter ne-
ceſsitatẽ celebrare? Sed priuſquàm huic dubio directè reſponde *Dubium*
am, operepretium erit annotare caſus in quibus eccleſia violari
cõtingit. Sit igitur primus caſus, ex effuſione ſanguinis graui &
notabili & iniuſta, quẹ prouenit ex eo quòd aliquis percuſsit ali-
um in eccleſia voluntariè, violatr̃ eccleſia. Vnde, ſi ob ſui defenſio
nem cum moderamine inculpatæ tutelæ quis hominem interfe
cerit in eccleſia, non ideo polluitur. Sequitur etiam quòd non vi-
olatur per homicidium caſuale: puta per lapidem cadentem de
pariete. Similiter nec violatur per factũ contra ſeipſum ex amẽ
tia furiæ. Similiter ſi effuſio huiuſmodi fit per naſum in rixa puero
rũ, nõ violatur, vt notatr̃ ſuper cap. Propoſuiſti. Secũdus caſus eſt,
ex effuſione ſeminis in eccleſia non ſolùm illicita, ſed etiam licita
cum irreuerentia voluntaria. Vt quoties illicitè fit per molitiem,
aut quencunq; coitum cum fœmina, vel maſculo. Simili modo p
licitum coitum cum propria vxore ſecundùm probabiliorem opi
nionem, de quo caſu habetur de conſecratione eccleſiẹ vel alta-
ris. c. fina. & c. Significaſti, extrà de adulterijs. Fit enim tũc cum p
pria vxore cum irreuerentia eccleſiẹ voluntariè etiam ſine pecca
to credi

to. Crediderim tamen ego non violari eccleſiam, ſi coniunges lõ go tempore in loco ſacro obſidentur: quia ſi non violat effuſio ſãguinis facta ad conſeruationem vitæ corporalis quando per medici inciſionem extrahitur à tonſore, quare violabit effuſio ſeminis ad conſeruãdam vitam ſpiritualem? A pollutione etiam nocturna contingente in ſomnis, ex quacunquè cauſa proueniat: non violatur eccleſia. Tertius caſus eſt quando in eccleſia ſepelitur ex cõ-

Concl. municatus vel gentilis: tunc eſt con. ad dubium reſpõſiua. In his omnibus caſibus non licet celebrare in eccleſia violata ſub mortali peccato, quouſquè reconcilietur, niſi in graui neceſsitate, quæ maior eſſe debet quàm ad celebrãdum extra eccleſiam, & hoc de conſenſu epiſcopi vel eius vicarij ſi epiſcopus haberi nõ poteſt, tunc enim poſſet ibidem celebrari quouſquè epiſcopus accerſiri poſſet: non tamen irregularitas committitur propter celebrationẽ in eccleſia ſic violata & interdicta à iure, etiam ſi ſciens & prudens ibidem celebret, vt patet cap. is qui. de ſenten. excommunicatio-

Palu. nis. li. 6. Secus quando eſt à iudice interdicta, vt ait. Palud. in. 4. dis. 13. Intelligenda tamen eſt hęc noſtra concluſio, cùm delictum eſt publicum, & in foro iudiciali notorium. Secus quando eſt occultum, vel ſacerdos ſcit in confeſsione, quia tunc omnes docto-

Silueſ. res conueniunt, quòd licet in tali eccleſia celebrare, nec eſt opùs reconciliatione. Ita nanquè tenet Silueſter verbo. Miſſa. 1. §. 5. &

Hoſtien. Hoſtien. & Ioan. Andreas. ſuper cap. vnico de conſecra. eccleſię,

Ioan An. vel altaris. Colligitur eadem ſentẽtia ex cap. Significaſti. de adulterijs. Vbi eccleſia violata ob id cenſetur reconcilianda, ꝙ adulteri ſacrilegium ſuum confeſsi publicè fuerant. Vnde, niſi vel facti euidentia, vel iuridica confeſsio intercedat, non opus eſt abſtinere à ſacris: quia eccleſia de occultis non iudicat, nec propter occulta crimina cenſetur eccleſia aliqua polluta.

Dubium ¶ Sed dubium eſt à quo eſt reconciliãda eccleſia violata & pollu-

1. Con. ta? Ad quod dubium eſt prima concluſio. Quòd ſi eccleſia fuerit conſecrata, non poteſt niſi epiſcopus illius loci per ſe vel per aliũ epiſcopum de eius licentia eam reconciliare, vt habetur in cap. Aqua. de conſe. eccleſię, vel altaris. Poteſt etiam vnus epiſcopus aquam benedicere, & alius reconciliare. Per ſimplices verò ſacerdotes huiuſmodi reconciliatio fieri non poteſt, niſi ex commiſsione ſummi pontificis: aqua tamen priùs per epiſcopum benedicta cum vino & cinere.

2. Conc. ¶ Secunda concluſio. Si verò eccleſia non fuerit conſecrata, ſed

tãtùm

tantùm benedicta, poteſtà ſimplici ſacerdote per aſperſionẽ aquæ luſtralis reconciliari. De ijs omnibus diffuſiùs agit Silueſter in verbo miſſa. §. 5. *Silueſt.*

¶ Sciendum tamen eſt primò, ꝙ ſi eccleſia conſecrata eſſet polluta, & epiſcopus ægrotaret, poſſet dare licentiam vt interim ibi celebrarentur omnia diuina officia.

¶ Sciendum ſecundò, conſecrationem eccleſię, & vaſorum, & veſtium, quia eſt indelebilis, non iterari. Habetur nanque in concilio Niceno, quòd eccleſijs ſemel Deo conſecratis non debet iterum conſecratio adhiberi, niſi aut ab igne exuſtę, aut ſanguinis effuſione, aut cuiuſquàm ſemine pollutæ fuerint. Adducuntur hęc verba concilij de conſe. dis. 1. c. Eccleſijs. Con. Ni.

¶ Sciendum tertiò, ꝙ Eccleſia pręcipuè conſecrata, oratoria, monaſteria, & huiuſmodi, ad ſecularem habitationem, vel prophanos vſus non debent reuerti. c. Quæ ſemel. 16. q. 3. nec hoſpitalia ad alium vſum. c. Ad hæc. De lignis tamen & lapidibus deſtructi monaſterij poteſt dormitorium vel alius honeſtus locus conſtrui. Altaris palla, cathedra, candelabrum, & velum ſi fuerint vetuſtate conſumpta, incendio dentur: cineres quoquè eorum in baptiſterio inferantur, aut in foſsis pauimentorum iactentur.

¶ Sciẽdum poſtremò, ꝙ vſus eorũ prophanus genere ſuo eſt peccatũ mortale, vt ſiquis auderet calice conſecrato in menſa prophana vti, aut corporali ad tergendum nares, aut veſtibus ſacris in torneamentis. Hæc enim contemptum pręſe ferrent mortalem.

De præcepto audiẽdi miſſam.

XXXVII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſit præceptum eccleſiæ audire rem ſacram in dominicis diebus & feſtis.

AD difficultatem hanc eſt prima concluſio affirmatiua, nempe quòd eſt præceptum pontificium iure diuino fundatum, obligans ſub reatu mortali. Hæc cõcluſio habetur in concilio Agatenſi. & de cõſe. dis. 1. cap. Omnes fideles. Patet etiam apertè ex communi Eccleſiæ conſuetudine & vſu, à temporibus Apoſtolorum vbiquè recepto. Et fundatur hoc præceptum in illo mandato diuino, 1. Con. Cõ. Aga

diuino, Sabbata ſanctifices.

2. Con · ¶ Secunda concluſio. Hoc præceptum non obligat miſſam proprij feſti audire, vt expreſſè tenet Silueſ. in verbo miſſa. §. 2. Sufficit enim audire quancunq; miſſam. Nam præceptum ſolùm dicit quòd ijs diebus audiamus miſſam. Item, quia eſſet magna moleſtia chriſtianis, ſi tenerentur ſcire ſi eſt miſſa diei. Tametſi ſacerdotes reprehenſione non careant, ſi in die feſto vnanquanlibet aliam miſſam dicant.

Silueſt.

3 Con. ¶ Tertia concluſio Hoc præceptum non obligat ad audiendum, ſiquidem ſunt pauci qui ſermonem latinum intelligant: obligat tamen ad aſsiſtendum pręſentialiter: qui enim in magna eccleſia ſacerdotem à longè ſpectat, licèt non audiat, præceptũ implet. Cõcluſionem hanc tenet vbi ſuprà Silueſter.

Silueſ.

4. Con. ¶ Quarta concluſio. Quanquàm dicta epiſtola ingrediantur, verè adimplent præceptum: ſed ſi ingrediantur dicto iam euãgelio, magnus eſt ſcrupulus, licèt magiſter Soto dicat ſolùm, quòd non eſſet tutum. In quo dicto non videtur expreſſè aſſerere ꝙ non adimpleant præceptum: crediderim tamen ego cum Arch. Flo. ꝙ illud, non adimplent. In fine verò miſſæ, ſi poſt ſumptionem ſacramenti quis exiret, non cenſeret̃ tranſgreſsionis reus: neque ſiquis partem vnius miſſæ, & reliquum alterius audierit, cẽſendus eſt non adimplere præceptum, quandoquidem omnia audit neceſſaria. Quantum ad attentionem quæ requiritur ad implendum ꝑceptum de audienda miſſa, eſt quinta concluſio, quòd ſat eſt more humano, hoc eſt, liberè intereſſe ſacrificio & his quæ dicuntur in miſſa, vt ſcilicet interſint vt rationales, ideſt cum propoſito quo quilibet vadit ad miſſam, vt faciat qđ eccleſia ordinauit ac intendit, ſufficit, inquam, hoc, dummodo voluntariè ac dedita opera, mentem poſteà non diuertat ad alia notabiliter, videlicet per magnam partem miſſæ: nec arbitror tantam attentionem requiri ad impletionem huius pręcepti, quantam ad canonicum officium perſoluendum, vt bene dicit Soto, ſed ſufficit quòd ſit actus humanus ad ſenſum expoſitum.

Soto. *Arch. Fl* 5. Con. *Soto*.

Dubium ¶ Dubium tamen conſurgit hîc non cõtemnendum, nempe an ſi infra præceptam miſſam aliqua oratio aliàs præcepta, vt hora canonica dicitur, ſimul vtriq; præcepto fiat ſatis, quemadmodũ præcepto de audienda miſſa fit ſatis quamuis ibi recitet ex deuotione roſarium? Huic dubio, quamuis Silueſter teneat ſententiam negatiuam in verbo miſſa. 2. §. vltimo, & ſumma Armilla eodem titulo:

Silueſt. *Armilla*.

tulo: decreui tamẽ affirmatiuę adhærere cũ domino Caie. in qđ dam opuſ. de valore orationum dictarum ab audientibus miſſam in die feſto. Cui ſententiæ adheret Soto in 4. diſt. 13. q. 2. ar. 2. & Magiſter Cano. Et probatur triplici ratione. Prima, quia optimè qs poteſt vnico actu duobus pręceptis ſatiſfacere: vt quando debet Petro centum, qui nunc eſt in extrema neceſsitate, ſoluendo illi, faciet ſatis & eleemoſynę & iuſtitiæ præcepto: & eadem ratione cùm in quadrageſima tenetur ex pręcepto pontificio ieiunare, vel cùm pontifex ex cauſa rationabili iniungit infra annum ieiunium aliqua feria. 6. in qua quis ratione voti etiam ieiunare tenetur: ieiunãdo faciet ſatis vtriq; pręcepto. Secũda ratio eſt, quia cõſtat licitum eſſe audienti miſſam præceptam, aſſumere quãcunquè deuotionem votiuam ad habendam mentem Deo vacantem tempore ſacrificij: & nihilominùs præcepto de audienda miſſa ſatiſfacere, ergo eadem ratione recitando ibi horam canonicam, faciet ſatis vtriquè pręcepto, cùm tantam attentionem habeat circa orationẽ votiuam, quãtam circa horam canonicam. Tertia & potiſsima ratio eſt, quia ſi dum audit miſſam habeat attentionem ad miſericordiam Dei, qua voluit nos redimere, facit ſatis pręcepto de audienda miſſa, quia nõ poteſt illic meliorem attentionem habere, maximè ſi latinum ſermonem ignorat, ergo eadem ratione ſi ibi recitet horas canonicas, faciet ſatis vtriq; pręcepto, cùm ſoluere vocaliter horas canonicas non plus minuat attentionẽ quàm attẽdere ad Dei miſericordiã: & precipuè hoc habet verum, quia licèt teneamur tam horas quàm miſſam exoluere attentè, non tamẽ inuenitur præceptum, quòd duabus attentionibus nec duobus tẽporibus exoluere teneamur, propterea quòd ſub vnica attentione & ſub eodem tempore exolui poſſunt. Idem eſt dicendum de orationibus iniunctis in pœnitentia & debitis ex voto, vtręquè enim perſolui poſſunt audiendo miſſam.

Caieta. *Soto.* *Cano.*

¶ Annotare hìc oportet, quòd ſeculares habentes pontificum diplomata, per quod ſibi liceat tempore interdicti miſſam audire: teneri in diebus feſtis tempore iſto interdicto eam audire. Nec obſtat ratio, quam faciunt habentes oppoſitam ſententiam: quia ſi tenerẽtur, verteretur eis in incommodum illud priuilegium, cúm tempore interdicti non habentes priuilegia non cogantur audire miſſam, cogantur autem priuiligiati: non, inquàm, obſtat quoniam præceptum audiendæ miſſæ obligat omnes commodè potẽtes audire: & priuilegium de ſe non obligat, ſed ſolùm facit homi- *Notabil.*

nem potentem audire. Quocirca habentes diplomata: tempore interdicti obligantur hoc pręcepto de audienda miſſa.

Notabil. ¶ Annotandum eſt hîc poſtremò, quòd ſunt multi qui excuſantur legitimo impedimento à præcepto audiẽdi miſſam, vt ſunt infirmi,& qui eis miniſtrant, & qui inimicitias gerit, ſi timet hoſtẽ ſibi dari obuium. Viduæ etiã, vbi mos eſt maritis mortuis, quòd per certum tempus nõ exeant. Excuſantur quoquè puellæ nobiles, vbi mos eſt, quòd propter honeſtatem ſint clauſæ,& non prodeant in publicum, niſi eas ad choreas & tauros ducant. Item excuſatur vxor quæ à marito propter zelotypiam prohibetur, Excuſantur inſuper itinerantes, ſi ob miſſam audiendam ſocietatem neceſſariam vel vtilem amitterent, ita habet Silueſter in verbo, Miſſa.2.§.2. Serui verò ſi à ſuis dominis ob aliqua negotia gerenda prohibeantur miſſam audire, excuſantur. Ipſi tamen domini ſibi videant, an ex iuſta, vel illegitima cauſa illos impediant Mulieres etiã pauperculæ, non habentes vnde decenter veſtiantur, & quæ exeuntes ad miſſam ſic deriderẽtur :& breuiter, quoties quis miſſam dimittit propter aliquod, quod rationabile iudicatur ſecundùm rectum iudicium, remoto contemptu, excuſatur à mortali: vt ſunt cuſtodes portarum, rerum, domus, & huiuſmodi qui libenter irent ad miſſam, niſi prædicta obſtarent. Excuſaretur quoquè ſacerdos quando miſſam audire nequit, niſi ipſe ſolus celebret: nõ enim conſulerem, illum abſquè miniſtro poſſe celebrare [quanuis quidam oppoſitum affirment] niſi ex ſummi pontificis diſpenſatione. Imò etiam ſi adeſſet fœmina quæ adiuuaret, eò quòd in concilio Magunti.c. Inhibendũ. de cohabi. cleric.& mulierum, prohibitum eſt hoc miniſterij munus fœminis,& accedere ad altare,& tangere vaſa ſacra, & ſacratas pallas. c. Sacratas. 23. dis. quanuis Caie. dicat quòd poſt primam lotionem poſſunt tangere. Similiter inhibitum eſt fœminis incenſum circa altare deferre. de conſe. dis. 1.c. Veſtimenta. Imò etiam ſi ſit monialis, non poterit iſta facere. Ex priuilegio tamen Sixti.4 poſſunt moniales lauare corporalia, dummodo ſint priùs lota à fratribus.

Silueſt. Cõ.Ma. Caie.

De defectibus qui poſſunt occurrere in miſſa.

XXXVIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm poſsit ſufficienter occurri defectibus circa celebrationem huius ſacramenti occurrentibus, ſtatuta eccleſiæ ſeruando.

Pro hu

PRo huius difficultatis elucidatione annotare oportet, deffectus in miſſa poſſe contigere ãte cõſecrationẽ vel poſt cõſecratiõẽ vel in ipſa cõſecratione. Ante cõſecrationẽ poſſunt eſſe defectus ſi nõ miniſtretur debita materia: puta ſi loco vini miniſtraretur aqua. Vnde, ponimus ꝙ ſacerdos vel miniſter q ſeruit & miniſtrat ſibi in miſſa, poſuit in calice aquam credẽs eſſe vinũ albũ: qd tunc debet facere ſacerdos? Ad hoc eſt concluſio prima, ꝙ ſi ſa- 1.Con.
cerdos percipit iſtum errorem ante conſecrationem, debet aquã eijcere, & miſcere vinum cum aqua: & ſic peragere miſteriũ ſuum.

¶ Secunda cõcluſio. Si aduertit poſt conſecrationẽ corporis, ãte 2. Con.
q̃; ſumat ipſum corpus: debet depoſita aq̃, apponere vinũ cũ aqua in calice, & reincipere ab illo loco, Simili modo &c. & ꝓſequi vſq; in finẽ. Si autẽ percipit poſt ſumptionẽ corporis, eſt 3. con ꝙ de- 3. Con
bet adminiſtrare vnam hoſtiam non conſecratam, & ibi apponere vinum cum aqua in calice, & reincipere à principio canonis ſecũdùm quoſdam. Credo tamen quòd ſufficeret reincipere ab illo loco, Quam oblationem. Et in fine debet etiam ſumere hanc hoſtiam conſecratam & ſanguinem, non obſtante quòd priùs ſumpſerit aquam, quæ loco vini fuit poſita in calice: ac proinde non eſt ieiunus, quia præceptum de perfectione ſacramenti, ideſt ꝙ celebrans ſemper conſecret ſub traq; ſpecie: ſcilicet panis & vini, fortius eſt, quàm pręceptum ꝙ ſumatur à ieiuno, cùm illud reſpiciat eſſentiam ſacramenti, & iſtud eius vſum.

¶ Notato tamen, ꝙ licèt vbi homo priuatim coram vno vel duo- *Notabil.*
bus celebrat, conſultiùs ſit opinionem D. Thomæ ſeruare, nempe *Di. Tho.*
quòd reincipiatur ab illo loco cum ſignis & verbis, tamen vbi in publico, & pręſertim coram aliquo magnate celebraretur, ad euitandum ſcandalum ac turbationem populi, fortè non eſſet abſurdum quod dicit Scotus in. 4 dis. 8 q 3. nempe quod ſacerdos ſe- *Scotus.*
cretò fingens lotionem ſumere, vinum tunc infunderet, & conſecraret, & ſumeret ſtatim ad ſcandalum euitandum. Quid ſi ille qui miniſtrat vinum, non appoſuit ibi aquã in calice? Ad hoc eſt. 4. cõ- 4. Con.
cluſio in ordine, ꝙ ſi ſacerdos percipit hoc ante conſecrationem ſanguinis, debet ponere aquam in calice, & conſecrare. Si verò ꝑcipit poſt cõſecrationem ſanguinis, debet ꝓcedere in miſſa, quia appoſitio aquæ non eſt de neceſsitate ſacramenti, vt dictum eſt ſuprà: debet tamen confiteri de negligentia, & conteri poſt finitam miſſam. Eſt enim negligentia illa rea pœnę.

¶ Secũdus defectus eſt. Si quis ſacerdos aduertat venenum miſ ſum eſſe in calice, vel araneã, vel muſcam ibi incidiſſe, ſit prima
1. Con. concluſio, ꝙ quantùm ad venenum, vel araneam nõ debet ſumere, ne calix vitæ in mortem cedat. Sed ſanguis iſte debet diligenter ſeruari cùm reliquijs in aliquo vaſe mundo & apto cum aliq̃ ſcriptura notificante ibi eſſe ſanguinem Chriſti, & nõ ſumatur ab aliquo: quia ſpeciebus illis eſt admixtum venenum. Si autem ſacerdos nondum ſumpſerit corpus Chriſti, debet ponere aliud vinũ in calice cũ aq̃ & reincipere ab illo loco, Simili modo. Si verò iã ſumpſerit corpus Xp̄i: debet apponere aliã hoſtiã nõ cõſecratã [vt dictum eſt ĩ priori caſu] & debet calicẽ diligẽter lauare, & apponere vinũ, & reincipere ab illo loco, Quã oblationẽ &c. In hoc tamen caſu crediderim ſatis eſſe vinum tũc iterum conſecrare, & ſtatim ſumere: quia vbi erat venenũ erat legitima conſecratio ſanguinis. Quocircà verba & cruces non opus erat repetere, cùm legitimè fuerint facta: vbi verò eſt mera aqua, vt in priori caſu, nunquàm fuit ſanguis cum corpore, quare nõ legitimè fuerunt facta. Vnde, reincipiendum eſt à principio canonis, vel ſaltem ab illo loco, Quam oblationem, niſi forſan propter maximum ſcãdalum,
2. Conc. vt illic diximus. Quantùm ad muſcam ſit ſecunda cõcluſio, quòd propter muſcam non debet dimittere quin ſumat ſanguinem, & ſi non timet vomitum deglutiat illam cum ſanguine ad excuſandas illas ceremonias: non tamen credo quòd illam tranſglutire teneatur, etiam ſi vomitum non timeat. Quòd ſi non tranſglutiat, debet muſca illa capi, & diligẽter lauari, poſt comburi, & cinis in piſcinam mitti, & lotio debet ſumi. Idem eſt dicendum de aranea, ſcilicet quòd debet comburi, & cinis mitti in piſcinam ſacrarij. Tertius defectus. Si contingat quòd calix cadat, & ſanguis fũdatur, quid agendum eſt? Ad hoc reſpõdetur ex quodam decre
Papa Pi. to Pij papæ, quòd ſi per negligentiam aliquid ſtillauerit in tabulã vel in terram, lingua lambat̃, & radat̃ tabula, ac in igne conſumatur, ciniſq; intra altare recondatur: tametſi commodior vſus eſt, vt proijciatur in piſcinam: ſacerdos demum quadraginta dies pœniteat. Si autẽ ſuper altare ſtillauerit calix, ſorbeat miniſter, & tribus diebus pœniteat. Si ſuper linteum altaris & ad aliud ſtilla peruenerit, decem diebus pœniteat. Si vſq; ad tertium, nouẽ diebus pœniteat. Si vſq; ad quartum, viginti diebus pœniteat, & linteamina quæ ſtilla tetigerit, tribus vicibus lauet miniſter calice ſubtus poſito, & aqua ablutionis ſumatur, & iuxta altare recõdat̃. Poſſet

etiam

etiam ſumi in potum à miniſtro, niſi propter abominationem dimitteretur. Et pars illa linteaminum ſuper quam effuſus eſt ſanguis, comburatur, & cineres in altari vel ſacrario recōdantur. De hac materia, & de pœnitentia quam debet ſacerdos effundens ſā guinem facere, multa ſunt ſcripta de conſecratione. dis. 2. c. Si ꝑ negligētiam. &. c. Siquis per ebrietatem. Vbi dicitur, Si quis per ebrietatem, vel voracitatem Euchariſtiam euomuerit, quadraginta dies pœniteat, ſi laicus eſt: clerici, ſeu monachi, ſeu diaconi & preſbyteri ſeptuaginta diebus pœniteat, epiſcopus nonaginta. Si autem infirmitatis cauſa euomuerit, ſeptē diebus pœniteat. Qui non bene cuſtodierit ſacramentum, & mus vel aliquod aliud animal comederit, quadraginta diebus pœniteat.

¶ Quartus defectus. Si aliquis ſacerdos induat ſe ad celebrandū, & vbi proceſsit ad miſſam, reminiſcitur ſe aliquod peccatū mortale cōmiſiſſe de quo nō eſt cōfeſſus, vel recolit ſe fuiſſe excōmunicatum: tunc ſit prima cō. ꝙ ſi in memoriam venit poſt conſecrationem, debet miſſam conficere, & ſacramentum perficere: & tūc illic pœnitere de peccato cum proproſito confitendi & ſatiſfaciendi, ac proinde dignè ſuſciperet: ſi verò reçolit ante conſecrationē, eſt ſecunda con. quòd ſi non poſſet dimittere miſſam abſquè graui ſcandalo, ſufficit quòd doleat, & pœniteat, ac cōteratur de peccato ſuo, & proponat confiteri quàm primum ſe opportunitas obtulerit: & ſic conſecret in nomine Domini, quia in huiuſmodi caſibus ſummus ſacerdos: ſcilicet Chriſtus abſoluet eū. Tutiùs tamen, & meritò, reputat. S. Tho. 3. p. q. 83. ar. 6. ad 2. maximè in caſu excommunicationis, & dum ieiunium fregerat, miſſam inceptam deſerere, niſi grande ſcandalum timeretur, nam poſſet fingere ſe eſſe infirmum, vel habere aliquam neceſſariam ac legitimam cauſam. Imò etiam ſi tale ſcandalum ſequeretur, ſi illa culpa adeò illi cordi inhęreat, vt pœnitere nolit, potiùs debet dare illud ſcandalum, quàm ſumere ſacramentum in peccato, quia ſic illud eſt intrinſecè malum, vt nulla de cauſa excuſari poſsit, & poſtquam in ſua eſt poteſtate pœnitere, ſi eum non pœniteat, neceſſariò peccabit: tam ſumendo, quàm relinquendo ſacramentum.

1. Con.

2. Con

S. Tho.

¶ Quintus defectus eſt. Si ſacerdos non habeat memoriam, an verba conſecrationis dixerit, vel etiam alia quę in celebratione ſacramenti dicuntur, ſit prima con. quòd ſi probabiliter ei conſtet ſe aliquid de verbis quę non ſunt de eſſentia ſacramenti omiſiſſe, non ideo exiſtimo quòd debeat reſumere, ſed conſilium eſt pro-

1 Con.

 cedere,

.2 Con. cedere,& non iterum reſumere. Si verò ſint de eſſentia, eſt. 2. cõcluſio, quòd ſi certificetur, vel etiã ſi tantùm habeat conſcientiam probabilem ſe aliqua verba: nempe formam cõſecrationis omiſiſſe, debet totum tunc repetere, & reſumere à forma conſecrationis, & cętera per ordinem reiterare, ne mutetur ordo ſacrificij.

Notabil. Sed nota, quòd non ſufficit quicunq; ſcrupulus ad reſumendum, & ideo dixi in concluſione, Si certificetur, vel ſaltem habeat ꝓbabilem conſcientiam de omiſsione huiuſmodi verborum.

¶ Sextus defectus. Si contingat quòd propter frigus ſanguis cõgeletur in calice, tunc ſit con. quòd ſacerdos debet tantùm anhe-

Conclu. lare in calicem, quòd liquefiat. Credo tamen quòd tutius eſt, vt calix inuolueretur in pãnis calidis, & ſi non proficeret, ponatur in aqua calida ac feruenti, cauendo ne aqua ſubintret.

¶ Septimus defectus. Si contingat quòd ſacerdos quando dicit miſſam, moriatur vel percutiatur aliqua infirmitate, ita quòd non poſsit finire miſſam, tunc ſit prima con. quòd ſi ſacerdos moriatur,

1. Con. vel mente alienetur, vel alia cauſa ſufficienti impediatur ãte inceptionem canonis, vel ſi poſt inceptionem canonis ante cõſecrationem, non oportet quòd per alium ſacerdotem ſuppleatur. Tutius tamen eſt, ſi ſacerdos alius reperiatur ieiunus, ſuppleat illum defectum: & ſi ſcitur vbi dimiſit, ibi incipiatur: quòd ſi ignoratur, incipiatur à principio canonis. Quòd ſi defecit poſtquam incepit conſecrare hoſtiam, & non finiuit formam conſecrationis, incipiatur ibi, Qui pridie, ſiue ſit ieiunus ſiue non, quando nõ adeſt ſacer-

Con. dos ieiunus. Secunda concluſio Si ſacerdos deficiat poſt conſecrationem corporis ſolius, vel corporis & ſanguinis ante ſumptionem, alius ſacerdos debet ſupplere illud quod remanet, & ſuſcipere ſacramentum. Idem eſt faciendum ſi moriatur poſtquam ſũpſerit corpus: & non ſumat ſanguinẽ, nam alius ſacerdos debet in iſto caſu ſumere ſanguinem, & perficere officium miſſę. Et ſi nullus poſſet haberi ſacerdos ieiunus, poſſet ille qui non eſt ieiunus perficere ſacramentum, & ſumere, quia preſtantius eſt preceptum vt ſacramentum perficiatur, quàm prohibitionis pręceptũ ne quis non ieiunus ſumat: & ſi ſacerdos haberi non poſſet, nõ ideò poſſet ſumere laicus qui paratus eſſet ad communionem, quia laicum in primis ſanguinem ſumere nefas eſt, ſed neque hoſtiam ſumere debet, quia laico non licet ſacramentum perficere, ſed eſſet hoſtia reſeruanda in pixide, & potiùs eſſet ſubeundum periculum, quòd ſpecies in acetũ corrũperent, q̃; laico liceat miniſtrare calicem.

¶ Octauus defectus eſt. Si contingat quòd ſacerdos tãto tempore reſeruauit ſacramentum ſine renouatione, quòd iam ſint putre factę & corruptæ illę ſpecies ſacramentales, tunc dico quòd in iſta materia habendum eſt pro regula generali, quòd tandiu manet ſub iſtis ſpeciebus corpus & ſanguis CHRISTI, quandiu ſub ipſis maneret ſubſtantia panis & vini ante conſecrationẽ: & tam cito corpus & ſanguis deſinunt eſſe ſub iſtis ſpeciebus, quàm cito deſineret ibi eſſe ſubſtantia panis & vini. Quocircà, ſi illę ſpecies venirent in tantam corruptionem, quòd ſubſtantia vel apparentia panis & vini ſub eis non maneret, neq; ibi iam poſſet manere, non eſt corpus neq; ſanguis Chriſti. Vnde, ſit prima cõcluſio, quòd nõ deberent ſumi vt conſecratæ, ſed ſacerdos poſtquã in miſſa ſumpſit corpus Chriſti, ſumat eas reuerenter, ſed non vt conſecratas. 1. Con.
Si autem nõ venerint ad tantam corruptionem, quin ſub ipſis poſ ſet manere ſubſtantia panis & vini, eſt ſecunda concluſio, quòd debent ſumi vt conſecratæ. 2. Con.

¶ Sed quid ſi ex illis ſpeciebus corruptis ſint vermes generati, quid debet fieri ex illis vermibus? Ad hoc ſit cõcluſio, quòd debent comburi, & cineres intra altare recondi, ſacerdos verò, cuius negligentia hoc accidit, debet grauiter puniri, idcirco ſacerdos caueat, ne nimis longo tempore reſeruet Euchariſtiam, & quòd non ſeruet eam in loco nimis humido, ita quòd illæ ſpecies poſsint facile corrumpi. Hęc de Euchariſtiæ ſacramento dicta ſufficiant. Dubium Conclu.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ

QVemadmodum homo de per ſe nõ tã tum generatione atquè augmento ad vitæ corporalis eſſe, & nutrimento ad eius conſeruationem indiget, verùm etiam medicamento in eius infirmitate: pari modo ad eſſe vitæ ſpiritualis homo non ſolùm Baptiſmo per quem ſpiritualis vitæ acquiritur generatio: & Confirmatione per quam ſpirituale habetur augmentum: atquè Euchariſtia quę nutrimentum eſt ſpirituale: ſed etiam Pœnitentia in ſpirituali infirmitate quæ peccato eſt acquiſita, indiget. Eſt enim tabula ſecunda poſt naufragium Pœnitentia. Nam ſicut primum remedium eſt nauigantibus nauem ſeruare integram: vbi verò frangitur, eſt ſecundum tabulæ adherere, ita tranſeuntibus per huius vitæ mare, remedium primum eſt ſe à peccato in Baptiſmi naui immunem ſeruare: amittenti verò integritatem per peccatum, ſecundum remedium eſt tabulæ huic adhærere, quam diuina maieſtas prouidit, vt per eam homo à Deo per peccatum elongatus, ad ipſum appropinquaret. Hinc eſt, ꝙ ſaluator veniens in hunc mũdum, tanquam bonus medicus ægrotis conſulens, dicit, Pœnitentiam agite. Agite, inquam, quia medicina eſt ad ſanãdum morbũ, ac veluti clauis ad reſerandum cœlum. Actor enim pœnitentiæ ſanitatem vulnerum cordis, & regni cœleſtis apertionem conſequitur. Et cùm iam ſit dictum de ſacramentis quæ producunt, promouent, & cõſeruãt hominem in ſpirituali eſſe: vt Baptiſmus, Cõfirmatio, ac Euchariſtiæ ſacramentum, ſupereſt nunc dicere de Pœnitentiæ ſacramento, quæ ſi homo cadit, facit vt reſurgat. Tractaturi itaquè de Pœnitentia, primò dicemus de ipſa in generali: deinde in ſpeciali, & quatenus eſt virtus: poſteà verò quatenus ſacramentum: ac poſtremò de qualibet parte Pœnitentiæ agam in particulari: de cõtritione ſcilicet, confeſſione &, ſatiſfactione. Et vt nobis fiant cætera peruia, exordiũ à diffinitione ſumere, opùs eſt,

nempe

nempe dicere quid ſit Pœnitentia,& vnde dicatur. Ad quod ſit.

PRIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm Pœnitentia ſit dolor de peccatis,quia contra Deum fuere commiſſa.

PRo huius difficultatis explicatione primò annotare *Nota. 1.*
oportet,quòd quāuis alij dicant congruentiùs eſſe
incipere à Pœnitentia quatenus eſt ſacramentum,
pro eo quòd tractatus præſens ſit de ſacramento,
nihilominùs mihi congruentior ordo viſus fuit quē
ſequutus eſt Durādus, incipiendū eſſe à Pœnitentia quatenus vir *Duran.*
tus,quia actus interior exteriorem præcedit.

¶Eſt etiam notandum,quòd in hac materia diuerſi doctores,di- *Nota. 2.*
uerſas diffinitiōes Pœnitētiæ aſsignāt. Ambroſi. enim ſic diffinit, *Ambro.*
Eſt præterita peccata plangere, & plagenda iterum nō commit
tere. Auguſtinus verò ſic, Pœnitentia eſt quędam doloris vindi-
cta,puniens in ſe quod ſe dolet cōmiſiſſe. Et dicitur Pœnitentia à *Auguſt.*
pœna.æ.& teneo.es. quaſi pœnæ tentio: inquantū ſcilicet Pœni- *Concl.*
tēs per pœnā quā ſuſtinet, punit ſe propter illicita quę commiſit.
Ex hac Auguſtini diffinitione colligitur concluſio ad difficulta-
tem reſponſiua,nēpe quòd Pœnitentia eſt dolor,nō quicunq;, ſed
dolor ſpontaneus pro peccatis aſſumptus, vt ſit vindicta culparū
volūtaria. Nec ſolùm vindicta ſatiſfactoria,ſed etiam amica & ſa-
lutaris: quòd enim debeat eſſe ſatiſfactoria,patet,quia nō ſatis eſt
à malo ceſſare,niſi quam iniuriam intuleris,ſatiſfactione repēſes.
Colligitur etiam ex ijs diffinitionibus,quòd non ſufficit ad verā
Pœnitētiā dolor de peccatis pręteritis,& deteſtatio veteris vitæ:
ſed etiam propoſitū firmum deinceps vitandi futura,ac vitæ no-
uæ inceptio. Nemo enim mentē in melius mutat,niſi & malè acta
deteſtet, neq; deteſtari quis pręterita poteſt,niſi meliora propo *Mag. ſē.*
nat. Ita habet Magiſter ſen. dis. 14. & 15. in 4. Et Albertus eadem *Alber.*
dis. Durandus in. 4. dis. 17. q. 2 ar. 2. Caietanus quoq; in additio- *Duran.*
nibus. 3. partis. q. 1. ar. 1. habet inſuper D. Tho. in. 3 p. q. 85 ar. 3. & *Caie.*
in. 3. li. contra gentes. c. 15 & in. 4. li. c. 72. Probatur etiam ex ſa- *D. Tho.*
cris literis: nā iſta duo requiri D. Paulus ad Epheſ. c. 4. inſinuat, *Epheſ. 4.*
cùm ait, Deponite veterē hominem. &c. &, Induite nouum homi
nem. Et Gene. 6. dicitur, quòd pœnituit eum hominē feciſſe, prę *Gene. 6.*
cauens

cauens infuturum:non ergo ſatis eſt,hominem veterem exuere,
Pſal.50. niſi nouus homo induatur.Dauid quoq; in Pſal.50. poſtquàm pe
tijt pœnitentiam,inquiens, Quoniam iniquitatem meam ego co
Cō.Tri. gnoſco &c. Cor mundum,ait,crea in me,Deus: & ſpiritum rectū
innoua in viſceribus meis.Id q́; nunc in concilio Trid. ſeſsione.
Cō.Flo. 6.c.5.&.6.diffinitur,& ātea in cōcilio Floren.fuerat declaratum.
Cano. Hoc idē probat diffuſiſsimè Magiſter Cano in priori parte ſuæ
Nota.3. relectionis de pœnitentia. Notare etiam hîc oportet,ad verā pœ-
nitentiam,& remiſsionem mortalium,non ſatis eſſe habere pro-
poſitum abſtinendi ab aliquibus mortalibus,ſed requiritur quòd
proponat ab omnibus & ſingulis ſe abſtinere:cùm exiſtens in gra
tia,poſsit vitare omnia & ſingula mortalia.Ita D. Tho. in. 3. p. q.
Di.Tho. 87.ar.1.ad.1.Ratio eſt, quia ſi habet propoſitum non abſtinendi
ab aliquo mortali peccato, iam eſt in mortali: quia illud propoſi-
tum eſt mortale.

II. DIFFICVLTAS.

Vtrùm Pœnitentia ſit virtus.

DIfficultati huic vnica concluſione reſpondetur affir
Cō.vni. matiua. Concluſio hæc non vt cunq; eſt vera,ſed ca
tholica fides,& ſemper apud catholicos indubitata.
Et ꝓbatur inprimis ex ſacris literis . Habetur enim
Baruch.2. Anima quæ triſtis eſt ſuper magnitudine
Baru.2. mali,& incedit curua & infirma,& oculi deficiētes,& anima eſuri
Lucæ.6. ens,dat tibi gloriā & iuſtitiā,Dñe.Et Lucæ.6.Beati qui nūc fletis
2.Cor.7 quia ridebitis.Et.2.ad cor.7.Gaudeo,non quia contriſtati eſtis,
ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiā. Contriſtati enim eſtis ſe-
cundū Deum:quę enim ſecundū Deum triſtitia eſt,pœnitentiam
in ſalutē ſtabilē operatur:vnde hęc triſtitia nō de incommodis &
iacturis ſecularibus propter nimium eorū affectum ſumenda eſt,
ſed de offēſa Dei eſſe debet,& cum rationis moderamine.Dauid
Pſal.6 inſuper Pſal.6.Laboraui in gemitu meo , lauabo per ſingulas no-
ctes lectū meum : lachrymis meis ſtratū meū rigabo . Ecce quo
modo propheta ſanctus laborat, gemit,lachrymat̄ in lecto,& per
ſingulas noctes,& non ob qd̄cunq; incommodū,ſed ob vnam no
ctem quam in iniquitate contraxerat:ob id enim vitæ totius labo
rem,gemitum,lachrymasq́; deſignat. Ac demum patet ex illo Io

hel

hel. 2. Cõuertimini ad me in fletu & plantu. Pręterea, Virtus, ait Iobel. 2.
Philoſophus, eſt quę bonum facit habentem, & eius opus bonũ.
At verò per pœnitentiam homo ex iniuſto fit apud Deum iuſtus,
iuxta illud Ezechiel. 18. Si impius egerit pœnitẽtiã, vita viuet: eſt Eze. 18.
ergo pœnitentia virtus. Probatur quoq; concluſio rationibus.
Prima, quia hominẽ, in quẽ peccamus iniuſtè, placare virtus eſt.
Deo ergo, quem offendimus, ſatiſfacere virtus eſt. Secũda, quia
zelus ille quo quis aliena peccata execratur, & officium iudicis
quo in malefactores animaduertit, virtus eſt. multò ergo magis
ille quo qs ſua ſponte propria peccata abominatur & vlciſcitur,
vt conſequatur ſalutem. Tertia, nam finis pœnitẽtis bonus & ho
neſtus ac rectæ rationi conformis eſt, cùm habeat pro fine ſumere vindictam ſui, eligatq; ſcelera propria vindicare, ac Deum placare, & ſibi eum reconciliare, morboq; ſpirituali mederi. Mediũ igitur videlicet pœnitentiam quam pro peccatis accipimus, bonum & honeſtum eſſe, ac ex conſequenti virtutem, neceſſum eſt.
Nequè exiſtimes bonam eſſe pœnitentiam, quia iuſſam, [vt ieiunium, quia iure poſitiuo iuſſum eſt] ſed quia ſuapte natura bonam. Nec obſtat huic concluſioni, quòd non poſſumus hanc virtutem habere, niſi ante peccauerimus. Nam ſunt quędam virtutes ad tuendam bonam valitudinem animi: & eſt virtus ad eam reparandam, ſi quãdo fuerit amiſſa. Virtus nanquè medicæ artis morbum in ſubiecto ſupponit, cui debet applicari. Sicut enim, ſi omnes eſſent ſani, non eſſet ars medicinæ: ita ſi natura eſſet ſana, vt in ſtatu naturæ integræ & innocentiæ erat, non eſſet virtus pœnitẽtiæ. Et ſicut vindicatio ſceleris alieni ſupponit vitiũ ĩ alio: ſic vindicatio ſceleris proprij ſupponit vitiũ propriũ. Atq; ob id, virtus hæc in Xp̃o non fuit: ſicut neq; fides, aut ſpes: quoniam hæ virtutes imperfectionem in ſubiecto denotant, cui adhærent, nequè in angelis, non ſolùm in bonis qui nullum habuerunt peccatum, ſed nequè in malis, quia eius peccatum eſt irremiſsibile.
Non obſtat etiam cõcluſioni noſtræ id quod obijcitur, quia nullũ aliorum ſacramentorum eſt virtus. Nam materia aliorũ ſacramentorum non ſunt actus ſuſcipientis, ſed illa quæ à miniſtro applicatur, vt in Baptiſmo aqua, & in Cõfirmatione chriſma. Materia verò ſacramẽti pœnitentiæ ſunt actus ſuſcipiẽtis, vt cõtritio, confeſſio, & ſatiſfactio, vt inferiùs videbimus: & hęc materia virtus eſt.

III. DIFFICVLTAS.

Vtrùm

Vtrùm pœnitentia ſit ſpecialis virtus.

1.Con. PRiuſquàm directè huic difficultati reſpõdeam, tres concluſiones ſunt pręmittendæ, quarum prima ſit. Dolere de peccatis ad eum finem, vt languenti animo medeamur: non indiget alia virtute pręter charitatem. Probatur, nam ſicut ex amore naturali, medicinam apponimus morbis corporis, ita ex charitate qua nos metipſos diligimus propter Deum, medicinam afferimus ægritudinibus animi. Vnde, quantùm ad hoc, non indigemus ſpeciali virtute.

2.Con. ¶ Secunda concluſio. Dolere de peccatis, eò quòd contra rationem rectam facta ſunt, non pertinet ad aliquam ſpecialem virtutem. Nam cùm omnis virtus ſit conformis rectæ rationi, eadem virtus ſufficit: & vt placeat quicquid rationi conſentaneum eſt, ac vt diſpliceat quod à recta ratione diſcordat. Eadem enim virtutis eſt ratio in proſequẽdo bonũ, & fugiendo malum, & ad vnã quanq; virtutem attinet, vt ſuum proprium bonum proſequatur, & ſuum contrarium deteſtetur malum. Quocircà, temperantiæ virtus ſatis eſt, vt deteſtemur actus intẽperantiæ: & iuſtitia vt iniuſtitiam abominemur. Ad iuſtitiam nãquè attinet pœnitere de cõmiſſa iniuſtitia, & ad tẽperantiam de contraria intemperantia: & ſic de ſingulis.

3.Con. ¶ Tertia concluſio. Triſtitia de peccato quatenus offenſa Dei eſt, non requirit ſpecialem virtutem præter charitatem. Ratio huius concluſionis eſt in promptu. Per eandem etenim amicitiam, bonum amicis volumus: & mala amicorum auertimus. Ita habet

D. Tho. expreſſè D. Tho. in. 3. p. q. 85. ar. 2. ad. 1. Et in his tribus concluſi

Scotus. onibus conuenit nobiſcum Scotus in. 4. diſtinc. 14. q. 2. Eſt

4.Con iam quarta concl. ad difficultatẽ reſpõſiua. Quãdo triſtitia eſt de culpa eo fine, vt compenſetur offenſa commiſſa aduerſus Deum cum emendationis propoſito, exigit propriam, ſpecialemq; virtutem. Probatùr, nam non reſpicit pœnitentia ſingularem rationẽ peccati in aliqua ſingulari materia, quia ſic [vt diximus in. 2. cõ.] ſufficerent virtutes ſingulæ particulares, ſed reſpicit generalem rationem peccati quatenus Dei offenſa, & ſub ratione emendabilis propter Dei amicitiam, & ad hoc non ſufficiunt reliquæ morales virtutes: tum, quòd illæ non attingunt Deum pro immediato fine: tum etiam, quòd non habent caſtigare malũ vniuerſum, emẽ

dando

dando vitam in omni genere virtutum,ſed hoc proprium eſt pœnitentiæ. Concluſio hęc eſt contra Scotũ in loco allegato. Et probatur adhuc efficaci ratione:quia idem actus propter diuerſa motiua quę habet illũ eliciens, ſpectat ad diuerſas virtutes. Si enim quis det Petro vt releuet eius miſeriã, pertinet ille actus ad virtutem miſericordiæ. Si autẽ det illi vt benefaciat ei,quia eſt ſuus amicus,pertinet ad amicitiam. At verò triſtari de peccato, vt vindicet quis delictum contra Deum commiſſum,& recompenſationem faciat, habet ſpeciale motiuum & finem,quod non pertinet ad aliam virtutem niſi ad pœnitentiam. Accedit & alia non infima ratio,quòd nole pœnitere eſt ſingulare peccatum, quod nõ appa ret cui nam virtuti ſit contrarium, niſi ſpeciali virtuti pœnitentiæ. Nec obſtat huic noſtræ concluſioni quòd philoſophi non poſuerunt ſpecialem virtutem pœnitentiæ. Nam ſi non poſuerunt,illud fuit ex duplici ratione. Primò,quia non conſiderauerunt virtutes niſi in ordine ad bonum humanum: pœnitentia autem non eſt virtus ſpecialis niſi in ordine ad diuinã prouidẽtiam, inquantùm per illam reconciliamur Deo,& à nobis ſeparamus pœnam ęternam. Secundò,quia finis huius virtutis ſuperat omnem hominis rationem. Quòd enim Deus concilietur, eiusq; offenſa compenſetur per pœnas voluntariè ſumptas:ratio naturalis non aſſequitur. Solùm fideles qui lumen fidei habent,intelligunt clementiã Dei patris pœnitẽdo poſſe placari:& indulgẽtiã peccatorũ cõparari,fieriq; poſſe pœnitẽdo cõpẽſationẽ iniurię Deo factę:ac morbos omnes animi aboleri. De hac re egregiè agit D. Tho. in. 4. dis. 14. q. 1. ar. 1. q. 3. ad 4. Ex õnibus his iam eſt manifeſtũ,pœnitẽtiã ſpecialẽ virtutẽ à cæteris virtutibus quas philoſophi cognouerũt, eſſe diſtinctam: quæ quidem virtus non ad religionis virtutem pertinet, vt Caietanus ſentit in commen. 3. p. q. 85. ar. 2. tum, quia eſt cõtra D. Tho. in. 4. dis. 14. q. 1. ar 1. quæſtiũcula. 4. & dis. 15. q. 4. ar. 7. ad. 2. vbi expreſſè ait,pœnitentiam diſtingui à latria, qui eſt actus religionis: tum, quia religio, vt idem Sanctus Thomas ait. 22. q. 81. ar, 3. eſt virtus qua propriè exhibemus reuerentiam Deo,inquantùm eſt primum creationis & gubernationis rerum principium,& hoc habet pro fine reddere honorem Deo & cultum. At verò pœnitentia non habet hoc proprium, quod eſt exhibere reuerentiam Deo, ſed proximus finis pœnitentiæ eſt Deum offenſum placare, eiusq; caſtigare offenſam, emendando vitam & compenſando iniuriam ei factam. Quo fit, vt licet compenſare

Di. *Caie.* *Di. Tho.* *Idẽ D. T*

ſare hanc iniuriam Deo factam ſpectet a d iuſtitiam,non tamẽ ſim pliciter acceptam,ſed ad iuſtitiam commutatiuam acceptam ſecundũ quid:qualis inter Deum & homines eſſe poteſt. Nõ enim reddit pœnitens per pœnitentiam æqualẽ Deo ſimpliciter,ſed ſecundùm quòd poteſt. Sufficit nanquè quòd penitens faciat quantùm rationabiliter poteſt. Rationabiliter, inquàm,nam ſi quis excederet rationis normam, vt ſi tantùm ſe ploratu aut inedia macerarет,vt ſe occideret,non ſolùm non eſſet virtus, ſed vitium. De
Eze.18. hac iuſtitia habetur Ezechi.18. Si autem impius egerit pœniten
Pſal.118 tiam, & fecerit iudicium & iuſtitiam &c. Et Pſal. 118. Fecit iu
Rom.6. dicium & iuſtitiam. Et ad Rom.6. Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire iniquitati:ita nunc exhibete ſeruire iuſtitiæ. Quòd autem non ſit iuſtitia ſimpliciter inter Deum & homines, tenet Di.
Di.Tho. Thomas in 3.p.q.85.ar.3.& ratio illius eſt,quia inter Deum & hominem non poteſt conſtitui perfecta æqualitas propter Dei excellentiam,& ea quæ conſtituitur,eſt ex acceptatione ipſius Dei.
5.Ethic. Bifariam nanquè dicitur iuſtum, vt autor eſt Philoſophus.5. Ethicho.ſcilicet ſimpliciter,quale eſt inter æquales, eò quòd iuſtitia eſt æqualitas quædam,& ſecundùm quid inter eos qui non ſunt ſimpliciter æquales, ſed vnus eſt ſub poteſtate alterius: & tale eſt iuſtum inter Dominum & ſeruum,virum & vxorem,patrem & fi-
Duran. lium. Ex prædictis apertè conſtat falſitas opinionis Durandi,aſſerentis pœnitentiam non eſſe ſpecialem virtutẽ,ſed ipſammet virtutem iuſtitiæ. Cùm enim iuſtitia dicat æqualitatem, & inter Deũ & nos non ſit æqualitas,niſi ſecundùm quid, pœnitentia non amplectitur totam quidditatem iuſtitiæ. Item,quia iuſtitia non amplectitur totam quidditatem pœnitentię,eò quòd iuſtitia non habet niſi reddere æquale,non autem emendare vitam,aut reconciliare amicum. Cùm enim iudex alicuius rei peccata vindicat,nõ emendam hominis quem ſuſpendit,intendit,ſed ſupplicium ſumere. At verò vindicta pœnitentiæ procedit ex amore filiali ad emendandam vitam.

IIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm hæc pœnitentiæ virtus ſit habitus infuſus.

QVędã mihi ſunt iacenda fundamenta pro huius difficultatis elucidatione. Primum,aliquam virtutem eſſe infuſam aut ex genere & natuta ſua, quia videlicet per actus noſtros acquiri & generari non poteſt. Vnde,neceſſe eſt à Deo nobis ſupernaturaliter

infunda

infundatur : vt virtutes theologicæ, nempe fides, ſpes, charitas. Aut virtus dicitur infuſa per accidẽs, quia licèt per actus noſtros naturales acquiri poſsit, miraculoſè tamẽ alicui infunditur: vt ſcientia rerum naturaliũ Adæ fuit collata: & vſus linguarũ collatus apoſtolis. Loquimur autem in præſentiarum de virtute infuſa iuxta priorem modum.

¶ Secundum fundamentum eſt, quòd non eſt alia cauſa neceſſaria ponendi habitus infuſos à Deo, niſi quia per tales virtutes diſponitur homo ad actus ſupernaturales producendos. Hoc fundamentum eſt D. Tho. in. 12. q. 51. ar. 4. & porbatur, quoniam ad actus naturales quos potentia cum Dei auxilio generali [quo cũ omnibus cauſis concurrit] producere poteſt, non eſt opùs habitu, ſcilicet virtute ſupernaturali, & ſic per accidens infunderetur ad iſtos actus eliciendos. *D. Tho.*

¶ Tertium fundamentum eſt. Actus pœnitentiæ quę ſufficit ad iuſtificationem [quem theologi contritionem appellant] non poteſt eſſe in homine ſine motu Dei pręueniẽtis & cõuertentis, iuxta illud Ioannis. 6. Nemo poteſt venire ad me, niſi pater qui miſit me, traxerit eum, & ſecundùm illud Tre. vltimo. Cõuerte nos, domine, ad te, & conuertemur, nec ſine actu fidei ſupernaturalis: nã ſine fide, vt ait Paul. impoſsibile eſt placere Deo, ad Hebræ. 11. & accedentem ad Deum oportet credere quia eſt, & quia remunerator eſt. Quod oſtenditur ex Auguſtino in li. de vera & falſa pœnitentia. c. 2. vbi inquit, Si fides fundamentum eſt pœnitẽtię: conſtat pœnitentiam quę ex fide non procedit inutilem eſſe. Eſt quoquè teſtimonium Hiere. 31. Poſtquàm conuertiſti me, egi pœnitẽtiam: & poſtquàm oſtendiſti mihi, percuſsi femur tuũ. Oportet ergo, quòd priùs nobis per fidem oſtendat. *Ioan. 6.* *Tre. Vlt* *Hebr. 11* *Auguſt.* *Hier.*

¶ Sequitur rurſus ex his quartum fundamentum, nempe quòd actus pœnitentiæ qui eſt ſufficiens ad remiſsionem peccatorum, non producitur à voluntate cum ſolo concurſu & auxilio Dei generali, ſed eget auxilio ſupernaturali Dei, quo ipſe moueat voluntatẽ noſtrã ad veram pœnitentiam. Habet hoc fundamentum D. Auguſtinus de fide ad Petrum. c. 31. Firmiſsimè, inquit, tene, neminem hîc poſſe pœnitẽtiã agere, niſi quẽ Deus illuminauerit, & gratuita ſua miſeratione conuerterit. Et probat ex apoſtolo ad Rom. c. 2. vbi ait, Bonitas Dei ad pœnitentiam te adducit. Fuit etiam hoc determinatum contra Pelagium in quoddam Africano concilo. Idem diffiniuit Leo Papa in epiſtola. 69. Et nunc tẽ *Auguſti.* *Rom. 2.* *Cõ. Afr.* *Leo. Pa.*

poris

Con Tr. poris diffiniuit concilium Trid. ſeſsione. 6. canone, Siquis dixerit ſine præueniente ſpiritus ſancti inſpiratione atq; eius adiutorio hominẽ pœnitere poſſe ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia cõferatur: anathema ſit. Indubiè ergo tenẽdum eſt, non ſolùm Deum eſſe qui iuſtificat, ſed & qui cor præparat & diſponit, iu-
Eze. 36. xta illud Ezechielis. 36. Auferam ab eis cor lapideũ: dabo eis cor carneum. Aduerte tamen, quòd non mouet nos tanquam inanime corpus, ſed vt liberè ei aſſentiamur, ſi eidem inſpirationi aſſentimus credendo, ſperando, diligendo: ac ſubinde deteſtando peccata, gratiam nobis eodem inſtanti infundit. Dicit nanq; conc. Triden. ſeſsione citata cap. 6. quòd diſponuntur ad ipſam iuſtitiam, dum excitati diuina gratia & adiuti, fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum, credentes vera eſſe quę diuinitùs reuelata & ꝓmiſſa ſunt: itaq; principaliter Deo operãte iuſtificantur, non tamen ſine ipſis diſpoſitiuè & materialiter cooperan-
Di. Tho. tibus per Dei auxiliũ. De hac re pulchrè tractat Di. Thomas in 4. li. contra gentes. c. 72. Quintum fundamentũ eſt, quòd actus pœnitẽtiæ à timore ſeruili ꝓcedit ſicut à primò motu noſtri affectus ad hoc ordinato: & dicitur ordinari ad pœnitentiam, quia nõ eſt ad id ſufficiens, cùm non ſit vera contritio. Et timor iſte ſeruilis per ſe non ſufficit amititiã inter nos & Deum conglutinare, ſeruit tamen charitati inducendæ: ſicut ſeta non eſt ſatis firma, vt poſſit fruſta corij conſuere, ſed eſt accomodata ad inducẽdum filũ, & ſicut filum introductum, foras excludit ſetam, ſic charitas introducta, foras excludit timorẽ. Quòd ſi timor iſte ſit ſuppliciorum, & vt euitet pœnam ęternam, eſt bonus, quia habet finẽ honeſtũ, ſecus ſi ſit amiſsionis rerum temporalium, quia non eſt finis honeſtus, ſed vtilis & delectabilis. Et probatur quòd timor pœnarum ſit bonus: nam Dominus exhortatur ad hunc timorem pœnarum, ergo eſt bonus, ac proinde actus ab illo timore procedẽs, erit bonus: antecedens probatur ex illo Lucæ. 12. Nolite timere eos
Luc. 12. qui occidunt corpus: timete eum qui poſtquàm corpus occiderit, habet poteſtatem mittendi animam in gehennam ignis. At verò metus gehennę non poteſt eſſe filialis. Habetur etiam de hoc
Pſal. 118 timore. Pſal. 118. Confige timore tuo carnes meas. Et ecclesiaſti-
Eccle. 1. ci. 1. Timor domini expellit peccatum: nã qui ſine timore eſt, non poteſt iuſtificari. Et rurſus, Initium ſapientiæ timor Domini. vbi non de timore filiali, ſed ſeruili loquebatur ſapiens, cùm filialis ſit effectus dilectionis, & ſic iam ſupponit charitatem: ſeruilis autem

initium

initium. Tenet etiam gloſa interlinealis. Et breuiter, aſſerere hũc Gloſa.
timorem non eſſe bonum, eſt hæreſis Lutherana condemnata nuꝑ
in concilio Tridẽ. ſeſsione. 6. canone. 8. ſub his verbis. Si quis di Con. Tri
xerit gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de pec-
catis dolendo confugimus, vel à peccando abſtinemus, peccatũ
eſſe, aut peccatores peiores facere, anathema ſit. Nec ſolùm pro
pter timorem pœnæ inferni, verùm & mortis & dehonorationis,
& ſimilium: quę omnia ſub timore ſeruili comprehenduntur, be-
ne agere & legem ſeruare bonum eſt. Pœnam nanq; mortis ſubie
cit edẽtibus de ligno ſcientię boni & mali Deus. Nec obſtat huic
noſtræ concluſioni, quia timor ſeruilis eſt extra charitatẽ: nõ enim
ſequitur ergo eſt malus: quandoquidem non omnia quæ fiunt ex
tra charitatem ſunt peccata, vt Lutherus vult, quoniam extra cha
ritatem ſunt actus moraliter boni, licèt non ſufficiant ad gratiam
comparandam, vt expreſſè aduerſus Lutheranos diffinitur in con
cilio Tridentino ſeſsione. 6. canone. 7. De bonitate huius ti- Con. Tr
moris agit diffuſiſsimè Ioannes Echius homilia. 40. de pœniten
tia. Intelligendum tamen eſt hoc fundamentum, ſcilicet quòd ti-
mor ſeruilis eſt bonus, quando non induit conditionem ſeruilita
tis, vt ſiquis ex metu inferni mouetur ad deteſtandum peccatum,
& ad cogitandum vitam ſtudioſam, bonus eſt talis timor. Si verò
quis dolet de peccatis propter pœnas inferni cum hac adiecta ne
gatione, Si mihi non imminerent illæ pœnæ, non me pœniteret, ꝑ
fectò iſta conditionalis eſſet mala, & pertinẽs ad ſeruilitatem: qa
ille pluris faceret pœnas illas euitare, quàm Dei offenſam: & iſtę Agu.
actus eſt ꝙ repugnat charitati. Dicit enim Auguſtinus cuius ver-
ba habentur de pœnitentia dis. 1. c. Si propterea. Si propterea, ait,
non facis furtum, quia times ne iudiceris, iam intus in corde fe
ciſti, & reus furti teneris, etiam ſi nihil tuliſti. De qua re agit Di. Di. Tho.
Tho. 22. q. 19. ar. 4. & ibi diffuſiſsimè doctores.

¶ His iactis fundamẽtis, eſt concluſio reſponſiua ad difficultatẽ. Conclu.
Neceſſarius eſt habitus infuſus virtutis ad actũ Pœnitentiæ. Pro
batur, quoniam hac ſola ratione ponimus virtutes theologicas in
fuſas, non ſolùm vt ſub opinione in cap. Maiores. de Baptiſmo.
relictum eſt, ſed tãquàm certiſsimum, vt nuper in ſynodo Tridẽ. Cõc. Tri
ſeſsione. 6. canone. 11. aſſertum eſt: quia actus earum excedunt na
turæ facultatem. Non enim poſſumus cognoſcere Deum, vt eſt fi
nis ſupernaturalis ſine lumine ſupernaturali, ſcilicet fide. Nec poſ
ſumus illum diligere ſuper omnia, niſi dono ſupernaturali, videli

cet charitate. Tales autem ſunt actus Pœnitentiæ, quare ad actũ Pœnitentiæ, neceſſarius eſt habitus infuſus. Sunt nanq; quædam virtutes, quæ ex genere & natura ſua ſunt infuſæ, quia intrinſeca ratione ſunt ſupernaturales, vt ſunt Theologicæ, quę Deum habent pro obiecto tanquàm finem ſupernaturalem. Aliæ verò ſũt per accidens infuſæ, quę ſcilicet cùm Deum non habeant pro obiecto, poſſunt naturaliter acquiri, vt iuſtitia, & reliquæ virtutes cardinales: infunduntur tamen quandoq; à Deo ad perfectionem naturæ, vt ſcientiæ quas infudit Adæ. Pœnitentiam non ſic eſſe infuſam per accidens, intelligendum eſt; ſed ex genere ſuo, quia q̃nuis non habeat Deum pro obiecto vt Theologicæ, habet tamen illum pro intrinſeco fine. Eſt enim eius ꝓprius actus pœnitere de peccato quatenus offenſa Dei ad eius amicitiam conciliandam, vt ſuprà dictum eſt.

Dubinm. ¶ Sed dubium eſt, an ſemper debeat pręcedere actum Pœnitentiæ actus charitatis. Ad hoc eſt concluſio prima, quòd actus Pœnitentiæ nunquàm eſt ſine actu charitatis. Hanc concluſionem habet magiſter ſen. in. 4. dis. 15. c. 4. & habetur de pœnitentia. dis. 3 capi. vlti. Habet etiam illam. Di. Tho. 12. q. 113. ar. 4.. ad. 1. & ar. 5. & . 8. Durandus. in. 4. dis. 17. q. 1. Et probatur primò ex illo Ioãnis. 3. Qui nõ diligit, manet in morte. Deinde probatur ex illo Zachariæ. 1. Conuertimi ad me, & ego conuertar ad vos. Sed conuerſio ad Deum non fit niſi per actum charitatis, quia ad iuſtificationem ſola fides quę per dilectionem operatur, valet. Item, Lucę. 7. c. inquit Dominus, Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Per quod datur nobis intelligi, à redemptore dolorẽ & lachrymas nullas eſſe, niſi eſſent cum charitate. ¶ Secunda concluſio. In genere cauſæ formalis prior natura eſt actus charitatis quàm actus Pœnitentiæ: ideſt pręrequiritur ad illã, vt eſſe animal ad eſſe hominis. Probatur hęc concluſio. Nam pœnitens deteſtatur peccatum, quia eſt offenſa Dei, ergo priùs natura amat Deum. Nam niſi quem amore proſequimur, eius mala exhorreſcere non ſolemus. Prętereà, quia id habetur diffinitum in concilio Triden. ſeſsione. 6. c. 6. Inquit enim cõcilium, Peccatores ad Pœnitentiam ſe diſponunt, incipientes diligere Deum: & propterea deteſtantur peccata.

1. Con. Magiſt. Di. Tho. Duran. Ioan. 3. Zacha. 1 ...æ. 7 Con. Tr.

3. Con. ¶ Tertia concluſio. In genere cauſę materialis ſeu diſpoſitionis, prior natura eſt actus Pœnitentiæ, ſcilicet contritio, quàm habitualis gratia & actus charitatis. Nec inconuenit in diuerſis generibus ca

bus cauſarum idem eſſe priùs & poſteriùs altero, teſte Ariſto. in. 2. phiſicorũ. Sanitas enim eſt cauſa finalis moderati exercitij, quę ideo priús mouet hominem ad deambulandum: ſed tamen deambulatio prior eſt ſanitate in genere cauſæ efficientis. Et vẽtus aperiẽs feneſtrã prior eſt ĩ genere cauſæ efficiẽtis apertione: ſed tamẽ apertio prior eſt in genere cauſæ materialis, quia niſi priùs natura aperta eſſet, aër non ingrederetur. Et calor vt. 8. ſi ſit vltima diſpoſitio in generatione ignis: in genere cauſæ materialis, ſeu diſpoſitionis prẹſupponitur ad introductionẽ formæ ignis: & ſic eſt prior forma ignis. In genere verò cauſæ formalis, poſterior eſt ipſa forma: ita etiam in genere cauſæ formalis, prior eſt gratia, & actus charitatis contritione, qa dat eſſe contritioni formaliter. Itẽ, quia eſſe gratum ſine gratia minimè eſſe poteſt. At verò contritio ſequitur eſſe gratum: quapropter in hoc genere poſterior gratia eſt cõtritio: ſed in genere cauſę materialis motus ipſe Pœnitẽtiæ eſt prior, quia niſi hominẽ pœniteret, nõ fieret gratus. Quanuis nãq; in eodem pũcto temporis Deus per auxiliũ ſpeciale moueat liberum arbitrium, & infundat gratiam, nihilominùs motio illa eſt diſpoſitio, & via ad infuſionẽ gratiæ, & priùs natura in genere cauſæ materialis. Vnde, licèt idem omnino actus eliciatur à libero arbitrio, & ſimul gratia & habitu Pœnitẽtiæ, nihilominùs qua ratione procedit à libero arbitrio, eſt prior natura quàm gratia, & quàm habitus Pœnitentiæ, & diſpoſitio ad vtrũmq;. *Ariſto.*

¶ Quarta concluſio ſequitur corollarià ex duabus præcedentibus, nempe quòd contritio, ſeu actus ille Pœnitentiæ eſt meritorius, & non gratiæ, ſed illius gloriæ quę eidẽ gratiæ qua actus informatur, correſpondet. Hanc concluſionem tenet. D. Tho. 12. q. 112 ar. 2. Et in primis, quòd ſit meritoria, patet. Nam illa cõtritio eſt opus amici Dei, quia proficiſcitur à gratia: & in eodem momẽto quo ille actus producitur, pœnitẽs eſt amicus Dei, & operatur propter Deum, igitur erit meritoria contritio illa. Quòd autem non ſit contritio illa meritoria primæ gratiæ, patet ex Paulo dicẽte, quòd ſi ex merito, iam non eſſet gratia. Quòd verò ſit meritoria gloriæ, probatur. Nam fingamus hominem poſt primam illam cõtritionẽ, è vita diſcedere. Tunc q̃ro, An iſti dabit᷑ aliq̃ gloria? Quod, qa negari nõ põt, quæro rurſum, An illã gloriã talis homo meruerit? Si meruit, habetur intentũ, ſcilicet ꝙ illa cõtritio eſt meritoria: ſi non meruit, ergo adulto ſecluſis ſacramẽtis, q̃bus datur gloria ex ſolo merito Chriſti, vt patet in paruulis, datur gloria abſq; me 4. *Rom.* 11

1.Cor.3. què merito proprio.Reclamante Paulo.1.Cor.3.Vnuſquiſquè p
priam mercedem accipiet,ſecundùm ſuum laborem. Et quidem
concedimus libenter,primam gratiam dari gratis:negamus tamẽ
ex inde,primam gloriam dari ſine merito. Eadem enim contritio
vt quatuor,& eſt diſpoſitio ad gratiam vt quatuor,& meritoria
gloriæ vt quatuor ratione iam dicta,ſcilicet quia in genere cauſæ
formalis,prior natura eſt gratia ipſa contritione.

V.DIFFICVLTAS.

Vtrùm Pœnitentiæ virtus ſit ad ſalutem & iuſtificationem neceſſaria.

PRiuſquàm ego huic difficultati reſpondeam, illud ſuppono. Quòd cùm duplex pœna ſit,altera interior hoc eſt dolor animi,altera exterior, hoc eſt afflictio
Actũ. 2. corporis:duplex ex conſequenti eſt Pœnitentia, altera interior,de qua actorum. 2.c. Pœnitentiam agite,& baptizetur vnuſquiſq; veſtrum,altera verò exterior,de qua
2.Cor.7 2.ad Cor.7. Quæ ſecũdũm Deũ triſtitia eſt,Pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur.

1.Con. ¶ Et de Pœnitentia interiori eſt prima concluſio,quòd eſt neceſ
Actũ. 3. ſarium remedium ad remiſsionem mortalium peccatorum. actorum.3.Pœnitemini,& conuertimini,vt deleantur peccata veſtra,
E[illegible] Ezechiel.18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis,vita viuet,& non morietur.Nullum enim aliud proponitur pœ
Eccl.21. nitentibus remedium.Item,eccleſiaſtici.21.Fili, peccaſti,non adijcias iterum,ſed de priſtinis deprecare, vt tibi dimittantur.Apo
Apoc. 2 cali.quoq;.c.2.Memor eſto vnde excideris: & age pœnitẽtiam, & prima opera fac.Sin autem,veniam tibi cito,& mouebo candelabrũ tuũ de loco ſuo,niſi pœnitentiam egeris. Habetur etiã hæc
Cõ.Tri. noſtra con. nuper diffinita in concilio Triden.ſeſsione.6.c.14.
2.Con. ¶ De exteriori verò Pœnitentia eſt.2.con. Exterior Pœnitentia eſt quoquè ad ſalutem neceſſaria.Hęc concluſio habetur expreſſè
Math.11. Matth.11. Olim in cilicio,& cinere Pœnitentiam egiſſent. Proba
2.Cor.7 batur etiam ex apoſtolo. 2.ad Cor.7. Nam autoritas illa, Triſtitia quæ ſecundùm Deum eſt,Pœnitentiam operatur,de exteriori intelligenda eſt. Triſtitia nanquè,quæ ſecundùm Deum eſt,Pœnitentiam, videlicet exteriorem, in ſalutem ſtabilem operatur vera enim

ra enim pœnitentia interior intelligi non poteſt quam non exteri or conſequitur. Prætereà, Iohel.c.2. Conuertimini ad me in to- *Iob. c.2.* to corde veſtro, in ieiunio, & fletu, & planctu. Prætereà, quia de iure naturali eſt, vt aliquis pœniteat de malis quę fecit: quantũ ad hoc quòd doleat ſe feciſſe, & doloris remediũ quærat per ali quẽ modum, & aliqua etiam ſigna doloris oſtendat: ſicut Niniuitæ fecerunt. De hac Pœnitentia quę ad ſatiſfactionẽ refertur ex teriorem, tractat eleganter Ambro. ad virginem lapſam. c. 8. Idẽ *Ambro.* etiam elegantiſsimè docet Chriſoſto. in epiſtola ad Hebræ. homi *Chriſoſt.* lia. 9. Idem quoq; Cyprianus ſermone. 5. de lapſis circa finẽ. Quo *Cypria.* modo autem Pœnitẽtia ſit neceſſaria ad ſalutem quatenus eſt ſa cramentum, infra tractabimus, quando erit ſermo de Pœnitentia vt eſt ſacramentum.

De Pœnitentia quatenus eſt ſacramentum.

VI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm Pœnitentia ſit ſacramentum.

HVic difficultati vnica concluſione affirmatiua reſpondetur. *Con. Af.* Hæc concluſio de fide eſt tenenda contra Nouatianos, qui primo negarũt Pœnitentiæ ſacramentum: ſequuti ſunt eos poſteà Vuitcleffiſtæ, vt author eſt Thomas Vualden. in lib. de ſacra *Tho. Vu* mẽtis. c. 135. Habetur hæc noſtra concluſio diffinita in. c. Ad abo lẽdam. extrà de hęreticis. vbi dicitur, Vniuerſos qui de ſacramẽ to corporis & ſanguinis dñi noſtri, vel Baptiſmate, ſeu de pecca torum confeſsione, vel reliquis eccleſiaſticis ſacramentis aliter ſentire, aut docere nõ metuunt, quã ſacro ſancta Romana eccleſia prędicat & obſeruat, vinculo ꝑpetui anathematis innodamus. Habetur etiam in concilio Floren. ſub Eugenio. 4. vbi Pœnitentia inter reliqua nouæ legis ſacramenta annumeratur. In cõcilio *Con. Fl.* quoq; Triden. ſeſsione. 7. canone. 1. de ſacramentis in genere. Ha *Cõ. Tri.* betur inſuper in. c. Firmiter. quòd Chriſtus redẽptor noſter Apo ſtolis, & eorũ ſucceſſoribus claues, ſcilicet poteſtatem aperiendi regnum cœlorũ: ac proinde abſoluendi à peccatis cõmiſit. Quod cũq;, inquit, ſolueris &c. Matt. 16. & Ioan. 20. Quorũ remiſeritis *Mat. 16.* peccata, remittũtur eis &c. Accedit ad hoc cõſenſus eccleſiæ om *Ioan 20.*

neſ enim fideles credunt, cùm peccata ſua ſacerdotibus confiten tur,& ab eis abſolutionis formam percipiunt: remiſsionem peccatorum quoq; ſimul percipere. Igitur ſacramentum eſt, ſi quidē peccata remittit. Sic enim diffinitur, Pœnitentia eſt ſacramentum remiſsionis peccatorum, quę poſt Baptiſmum cōmittuntur. Vbi proximum genus diffiniti ponitur ſacramentum,& loco differentiæ proprius eius effectus exprimitur, quo & à cæteris ſacramentis, quæ non ſunt in remiſsionem pecca torum inſtituta, diſtinguitur,& à Baptiſmo quo originale remittitur. Item, quia eſt ſignum ſenſibile à Deo inſtitutum in remiſsionem peccatorum: vt ex prędictis authoritatibus conſtat. Senſibilia in hoc ſacramēto ſunt actus pœnitentis: nēpe contritio cordis, confeſsio oris, ſatiſfactio operis: quę quaſi materia huius ſacramenti ſunt. Neq; ait Synodus quaſi inſinuans non eſſe verè materiam, ſed eò quòd nō ſunt materia extrinſecùs appoſita, vt aqua in Baptiſmo, & chriſma in Confirmatione. Vnde, in ſacramētis materiam habentibus extrinſecam, eam oportet ſicut formam ſacramenti per miniſtrum eccleſiæ gerentem vicem Chriſti adhiberi: ſed huius ſacramenti materiam, quia actus humani ſunt ipſa materia, non miniſter, ſed pœnitens, Deo per internam inſpirationem operante, applicat. Eſt etiā abſolutio ſacerdotis, quę eſt forma per quā miniſter exhibet cōplementum ſacramenti. Ex quo colligitur contra Scotum in. 4 dis. 14. q 4. non eſſe totam eſſentiam huius ſacramenti formam, ſcilicet abſolutionem à peccatis, quę ſe ex parte ſacerdotis tenet, & contra Durandum dis. 16. q. 1. aſſerentem ſolam confeſsionem eſſe materiam huius ſacramenti, cui ſcilicet ſoli forma tota adiūgitur. Habetur enim in conc. Floren. omne ſacramentum ex materia & forma conſtare, iuxta verbum Auguſt. Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum. Materia autem, vt idem concilium poſteà dicit, tres actus prędicti pœnitentis ſunt, quòd ſi abſolutio eſſet tota ſubſtantia ſacramenti, non daretur huius ſacramenti materia, quę ſit eius pars. Prætereà, quia Pœnitentia nō eſt abſolutio pœnitententis: quandoquidem Pœnitētia actus eſt pœnitentis. Quemadmodum enim in iudicio fori exterioris, ſi quis per legitima teſtimonia, & ſuam confeſsionem abſoluatur, ōnia hæc ſunt verè cauſa illius abſolutionis, licèt iudicis ſententiā vt præcipuam cauſam ſpectemus: non aliter in foro conſcientiæ interiori, principalis quidem cauſa abſolutionis ſacerdotis ſententia eſt: ſed ratio tamen, & cauſa concurrens, vt ritè pœnitens abſol

Scotus.

Duran.

Con. Flo

uatur,

uatur, illud teſtimonium etiã fuit quod aduerſus ſe pœnitens dixit. Vnde, non incongruè loqueretur, ſi quis diceret, Pœnitentiæ ſacramentũ accipi pro quoddã medicinali compoſito ex actibus pœnitentis, & abſolutione ſacerdotis. Et ꝙ ratione vtriuſq; partis, principaliùs quidem ratione formæ, ſecundariò autem ratione materiæ, ideſt actuũ pœnitentis, vt ſubijciũtur clauibus eccleſiæ, cauſat hoc ſacramentum remiſsionem peccatorũ. Sicut enim non ſola forma Baptiſmi, ſed ablutio ipſa eſt cauſa gratiæ, ſic fatẽdum eſt, quòd actus pœnitentis, ſcilicet cordis contritio, oris cõfeſsio, ac operis ſatiſfactio, concurrunt ad cauſandam gratiam tã quã pars ſacramenti. Ita tenet Caietanus in commentarijs. 3. p. q. 84. articulo. 1. Contritio enim non quomodocunquè eſt pars huius ſacramenti, ſed quatenus refertur ad claues eccleſiæ. Pertinet equidem virtualiter ad exteriorem Pœnitentiam, inquantùm implicat propoſitum confitendi, & ſatiſfaciendi, ad arbitrium ſacerdotis. Et licèt ipſa contritio per ſe non ſit ſenſibilis, ſatis tamẽ eſt quòd ſit ratio, quare aliæ duæ partes ſenſibiles ad hoc ſacramẽtũ pertineãt. Nõ enim oportet quãlibet huius ſacramẽti partẽ eſſe ſenſibilẽ per ſe, ſentitur enim cõtritio per exterã cõfeſsionẽ quã in voto includit: ſicuti cõſenſus contrahentiũ per hoc ꝙ foris exprimũtur, efficiuntur inuicẽ materia & forma ¶ Notato nãq; ꝙ dum quis accedit attritus ad ſacramentum, per gratiã ſacramentalem fit contritus: & hac ratione contritio eſt effectus confeſsionis, & abſolutionis, & cauſa remiſsionis peccatorum. Sed dum accedit verè contritus propter Deum, illa contritio etiam nõ eſt contritio, niſi quatenus prius natura informatur gratia per ſacramentum in voto. Vnde, ſemper ſentitur per exteram confeſsionẽ. Itaq; contritio eſt per ſe pars ſacramenti, ſed non eſt per ſe ſenſibile ſignũ, niſi quatenus per cõfeſsionẽ & ſatiſfactionẽ innoteſcit.

Caie.

Notabi.

¶ Sciẽdum tamen eſt hìc primò, quòd in pręſentiarũ nomine cõtritionis amplectimur attritionẽ. Non enim eſſe poteſt perfectũ ſacramẽtũ ſine attritione, vel cõtritione. Et conciliũ Flo. poſuit cõtritionem partem eſſe ſacramẽti: & non poſuit attritionem, eò ꝙ cõtritio eſt certa, & indubitata materia. Quòd autem attritio ſufficiat, quanuis verum ſit, non eſt tamen adeò certum & indubitatum, & ideò tenens certum reliquit incertum.

Con. Fl.

¶ Sciendum eſt, ſecundo, quòd ſatiſfactio, quanuis ſit poſterior tempore abſolutione ſacramentali, verè tamen eſt de integritate huius ſacramenti: videmus nanquè accuſationem, teſtimonium

ſententiã iudicis, & ſolutionem pœnæ eſſe de integritate iudicij,
cùm tamen non ſint ſimul. Similiter capilli & vngues partes ho-
minis ſunt integrales, nec tamen ſimul cum homine naſcũtur. Bre
uiter in omnibus cuius partes quendã ſucceſsionis ordinem ha-
bẽt, nõ oportet partes integrantes ſimul eſſe. Licèt enim prçceſſe
runt, q̃ndo tñ aduenit abſolutio, cõpletur ratio ſacramẽti, & infor
mãt, vt dictũ eſt.

VII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm peccata ſint propria materia huius ſacramenti.

PRiuſquàm huic difficultati reſpondeam, annotare
oportet duplicem eſſe materiam huius ſacramẽti,
Notabi. nempe propinquam & remotam. Tũc eſt prima cõ
1. Con. cluſio. Proxima ſeu propinqua materia huius ſacra
menti ſunt omnes illi tres pœnitentis actus quos
inpræcedenti difficultate poſuimus, ſcilicet quibus homo conte
ritur, confitetur, & ſatiſfacit, & pro iſtis actibus ſupponit ſacramẽ
tum Pœnitentię, connotando quòd ſubdantur formę eiuſdem ſa-
cramenti, quę eſt abſolutio. Hæc concluſio habetur expræſſè in
Con. Flo concilio Floren. Eandem etiam habet ſententiam Alexan. Alen.
Alex. Al 4.p.q.60.menbro.2.& Ricardus in.4. diſtinctio.16.q.1. articulo
Ricard. 1 & Marſilius, q.10.ar.1. Di. Tho. in.3.p.q.84.ar. 2. ac vt breuiter
Marſili. dicam, ſententia hæc eſt communis: vnus tamen Scotus in.4.dis
Di. Tho. 14.q.4. licèt affirmet peccata eſſe materiã, quæ per ſacramentum
expellit, nõ tamẽ agnoſcit materiã propinquã: ſcilicet actus pœni
Scotus. tentis: ſed tutior eſt ſententia communis omnium priſcorum do-
ctorum. Habent enim ſe huiuſmodi actus ſicut in alijs ſacramẽtis
aqua, vel Chriſma, & concurrunt actiuè tanq̃; inſtrumenta Dei, &
ſunt partes Pœnitentię, atq; adeò ſacramẽti ſimpliciter & propriè
materia ex qua, & hoc eſt in hoc ſacramẽto ſpeciale, ꝙ actus ſuſci
pientis ſunt materia Pœnitentiæ, in Baptiſmo autem minimè.

¶ Animaduertẽdum eſt circa hanc primã concluſionem diſcrimẽ
Notabil. inter materiã aliorũ ſacramẽtorum & hãc huius: ꝙ aliorũ materia [
excepto matrimonio] res eſt, aut naturalis, aut artificialis, vt aq̃ &
chriſma, & panis: materia verò huius, nẽpe cõtritio, ſi ſit perfecta,
res ſupernaturalis eſt ꝑ auxiliũ ſpeciale diuinitus inſpirata, iuxta il
Ioan. 6. lud Ioã. 6. Nemo poreſt venire ad me, niſi pater meus traxerit eũ.

¶ Secunda con. Peccata commiſſa poſt Baptiſmum ſunt materia
2. Con. remota. Con. hæc probatur, nam peccata ipſa ſunt materia horum

actuum

actuũ:quia de his pœnitẽs dolet, &, cõfitetur,& pro his ſatiſfacit.
¶Notandum verò eſt circa hanc ſecundam con. ꝙ peccata non ſunt materia ex qua,ſed circa quam verſantur actus ſacramentales ad deſtruendum illa: ſicut lignum materia eſt circa quam ignis, quia per ignem deſtruitur,& non manet. Ita peccata non manent poſt pœnitẽtiã quantũ ad culpã, nõ igitur peccata ſunt materia ex qua,quæ manet,ſed materia circa quã,quæ nõ manet poſt actionẽ. Notab.1

¶Annotandum eſt ſecundò, ꝙ licèt hoc ſacramentũ Pœnitẽtiæ ſit propriè de peccatis venialibus ſicut de mortalibus, quia tã venialia quàm mortalia noſtra propria voluntate commiſimus: tamen non principaliter eſt contra venialia inſtitutum, ſed contra mortalia,quia ad eorum deletionem principaliter inſtitutum eſt. Originale autem neutiquàm eſt Pœnitentiæ materia. Nõ enim poteſt eius nos pœnitere, cum illud propria voluntate non commiſerimus,niſi Pœnitentia largo modo pro cuiuſcunquè mali deteſtatione,& diſplicẽtia accipiatur. Quo fit, vt qui nullius actualis culpæ recordatur,nullomodo cõfiteri poteſt, ſicut beata virgo. vnde fabula eſt,quòd dicitur ſolitam fuiſſe confiteri Ioanni Euangeliſtæ.Nullũ enim peccatum veniale commiſit,nec potuit committere, vt nuper Tridentina Sinodus pronunciauit: nam ante Chriſti cõceptionẽ religatũ habuit fomitẽ,vt ait.S. Tho. qui tũc fuit omnino extinctus. Notab.2 Con.Tri Di.Tho.

VIII.DIFFICVLTAS.

Vtrùm hæc ſit fora huiuſſamenti,Ego te abſoluo

DIfficultati huic vnica cõcluſi.afirmatiua reſpõdetur. Probatur hæc cõ.Nam ſicut Marci vltimo dixit Dominus,Euntes in mundum vniuerſum,docete õnes gentes,baptizãtes eos, &c. & per hoc illis tradidit formam Baptiſmi: ita etiam quando dixit Matthei. 18. Quodcunquè ſolueris ſuper terram &c. tradidit eis formam à peccatis,q̃ eſt hęc,Ego te abſoluo:verũ eſt tamẽ ꝙ nõ ita formaliter Xp̃s expræſſit hanc formã ſicut illam,Hoc eſt corpus meũ: nihilominùs plucidè colligitur ex illo verbo ad Petrũ, Quodcunq; ſolueris &c. Probatur etiam ex illo Ioan.20. Accipite ſpiritũ ſanctum:quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis,retenta ſunt. Ex concilio quoquè Conſtan. probatur in iterrogationibus Martini Quinti,inter quas ponit hãc,vtrum credat quod ſacerdos ritè ordinatus,cùm debita materia, & intentio Con.Af. Mar.vl. Mat.18. Ioan. 20

ne etiam ſi ſit malus, verè abſoluat: & quòd ſi non credat, eſt hæreticus. Conc. inſuper Floren. determinat hanc eſſe formam in hoc Pœnitentiæ ſacramento. D. Tho. etiam in opus. 22 ponit hanc formam, & dicit non eſſe parui momenti, quòd eccleſia canit, Iam bone paſtor, Petre clemens, accipe vota præcantium: & peccati vincula reſolue tibi poteſtate tradita. Vnde nō eſt blaſphemia, quòd ſacerdos dicat, Ego te abſoluo, vt putant hæretici Lutherani, vt videre eſt, ar. 11. & 12. à Leone condēnatis. Sicut enim inter ſacramenta veteris legis & noſtra eſt maximum diſcrimen, ita & inter ſacerdotes nouæ & veteris legis, vt eleganter lib. 3. de ſacerdotio ediſſerit Chriſoſtomus. Veteris nāquè legis ſacerdotes leproſos coram ipſis aſſiſtentes non mundabant: ſed eos mundos oſtendebant, ac probabant, & nullam virtutem habebant ſpiritualem conferendi gratiam. At verò nouæ legis ſacerdotes verè mundāt, qui verè ſoluūt, & pleniſsimam poteſtatem à CHRISTO ſuſceperunt ſoluendi à peccatis. D. etiam Bernardus ait in ſermone Petri & Pauli, concione. 2. quòd ſententia Petri in terra præcedit Dei ſententiam in cœlo, & non ſequitur illam, quia ſacerdos priùs ſoluit in terra, poſteà Dominus approbat illud. Non enim dixit Chriſtus, Quodcunq; ſoluero, ſed, Quodcunq; ſolueris. Nec dixit, vt D. Auguſtinus ſuper Pſalmum. 101. tracta. 2. inquit, Quodcūq; tu exiſtimaueris eſſe ſolutum, ſed, Quodcūq; ſolueris. Quibus etiā teſtimonijs exploditur, ac refutatur ſententia Magiſtri ſen. in. 4. dis. 18. dicentis, tantundem eſſe dicere, Ego te abſoluo, ideſt abſolutū oſtēdo. Quod quidē efficaci ratione cōuincit̄ eſſe falſum. Sacramēta nāq; id efficiūt qd ſignificāt, ſignificāt autē remiſsionē peccatorū, verè igitur illā efficiunt. Negare ergo per hæc verba, Ego te abſoluo, ſacerdotē miniſterialiter atq; inſtrumētaliter virtute diuina cauſā eſſe remiſsiōis [licèt ſolus Deus authoritatiuè remittat] hæreſis eſt manifeſta: quia eſt negare claues. Item, quia qui ait ſacerdotem nō abſoluere, pari ratione debet dicere, nec verè Baptizare: ſed cū ait, Ego te Baptizo, ſenſum eſſe, Oſtēdo te Baptizatū, qđ abſurdū eſt. Quòd ſi aliq̄ndo pœnitens abſolutionē per iſtā formā nō recipiat, vel quia nō accedit diſpoſitus, vel qa iā eſt in gratia, nō illud formæ defectui tribuēdū eſt, ſed fictioni cū q̄ ad hoc ſacrum accedit. Quocircà D. Tho in. 3. p. q. 84. ar. 3. ad 3. exponens hāc formā, Ego te abſoluo, ait, Ideſt abſolutiōis ſacramētū tibi īpēdo: qd eſt dicere, Ego quātū in me eſt, & per ſe attinet ad virtutē ſa cramenti, ego te abſoluo: hoc eſt, ſacramētū abſolutionis

Con. Flo *Di. Tho.* *Chriſoſt.* *Bernar.* *Magiſt.* *Di. Tho.*

tionis tibi impẽdo, cuius virtute ſi cũ diſpoſitiõe debita accede res, aut ſi in peccatis exiſteres, abſolutus fieres. Itẽ, q̃a licet virtu te cõtritiõis exiſtat iã in gratia, nihilominùs verè abſoluitur. Nã cũ legitima cõtritio votũ cõfeſsionis ꝑ ſuo tẽpore includat, in vir tute futuri ſacr̃i peccata remittit talis cõtritio. Quaꝑpter dũ quis abſoluit̃, applicat̃ ſacr̃ũ, cuius virtute eſt abſolutus. In quo ſenſu vera eſt forma, Ego te abſoluo: quia tũc ſacerdos complet quod pœnitens in voto gerebat. Sicuti dũ Cornelius ingratia exiſtens, baptizatus fuit, vera erat baptizãtis forma, Ego te baptizo: quia cõplebat illud cuius virtute & voto fuerat ab originali ablutus.

¶ Annotandũ eſt hîc, quòd licèt verbũ, Abſoluo, mutetur, dum modo maneat ſenſus ęquiualens, erit forma ſufficiens, vt ſi loco illius ponatur, Remitto: nam idem eſt abſoluo te, & remitto tibi peccata: quia idem effectus cauſatur, vt annotat Caietanus. Item, quia dominus conſtituens confeſſores, ſicut dixit, Quodcunquè ſolueris ſuper terrã: ita dixit, Quorum remiſeritis peccata, remit tuntũr eis. Itaquè vtraq; iſtarum formarum ſumitur ex verbis domini: forma tamẽ per verbum, Abſoluo, eſt cõgruentior, & ma lè faceret qui relicta forma hac qua eccleſia vtitur, verbo remit to vteretur. Pari ratione ſufficiens eſſet hæc forma, Sacramentũ abſolutionis tibi impẽdo: eſſet tamẽ hæc mutatio pariter peccatũ. *Notab. 1* *Caieta.*

¶ Annotato ſecundò, quòd eſt diſcrimen inter abſolutionem à peccatis, & abſolutionem ab excommunicatione, quia ad abſol- uendum ab excõmunicatione, nulla eſt preſcripta forma, ſed qu modocũquè fit abſolutio. Secus verò in ſacramento, cuius forma habetur à iure diuino. Nequè eſt de neceſsitate addere, A pec catis tuis, licèt ſit congruum. Addere autem, Ab omnibus pec catis de q̃bus es cõtritus, & quorũ es oblitus, nõ eſt prudẽtia, nec eſt in vſu, niſi apud vulgates & rurales ſecerdotes. *Notab. 2*

¶ Annotare oportet quoq; tertiò, ꝙ pronomen, Ego, cùm in verbo ſubintelli gat̃, nõ eſt neceſſariũ ꝙ exprimatur, ſicut nec in forma Baptiſmi. *Notab. 3*

¶ Quartò demum annotare decet, quòd addere inuocationem trinitatis, In nomine patris, & filij &, ſpiritus ſancti, cõgruẽtiſsimũ eſt. Nam ſignificatur, abſolutionem hanc authoritate diuina fie- ri, non tamen eſt de neceſsitate ſacramenti ſecundùm communẽ ſententiam omnium theologorũ, vno excepto Durãdo. Cõſtat ſẽ tẽtia hęc ex concilio Floren. quod tantùm ponit pro forma, Ego te abſoluo: relinquintur enim, vt dicit. S. Tho. loco citato, talis ap poſitio, arbitrio ſacerdotis. Solùm enim in forma Baptiſmi, & Cõ *Nota. 4.* *Con. Fl.* *Di. Tho.*

forma

firmationis, explicantur de neceſsitate ſacramenti perſonæ diuinæ, cuius rationem iam illic appoſuimus. Vnde in hac forma omiſſio trinitatis nullatenus eſſet peccatum mortale. Orationes autem quę præmittũtur ſacramentali abſolutioni, vt Miſereatur tui omnipotens Deus. &c. tantùm ſunt deprecatiuæ, ne impediatur effectus ſacramenti ex parte pœnitentis. Vndę de cõgruitate non autem de neceſsitate ſacramenti adduntur, nec per ſe ſufficerent ad collationem gratiæ. Similiter, manuum ſacerdotis impoſitio non eſt neceſſaria neceſsitate ſacramenti: patet, quia in euangelio vbi data eſt poteſtas clauium, nulla fit eius mentio, ſed ſolùm habetur, Quodcunq; ſolueris, &c. nec in concilio Floren. fit huius vſus mentio. Imò neq; de decentia & congruitate eſt neceſſaria manuum impoſitio, niſi vbi in tota prouincia eſſet in more. Secus tamen eſt in ſacramento confirmationis & ordinis, in quibus qa cõfertur copioſior gratiæ infuſio, & quædam excellentia poteſtatis in diuinis myſterijs, cõgruũ eſt vt manuum impoſitio fiat, nõ autẽ neceſſarium.

IX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm hoc Pœnitentiæ ſacramentum, ſit de neceſsitate ſalutis.

PRiuſquàm huic difficultati reſpondeam, quędã diſtinctio pręmittenda eſt: nempe bifariam aliquid ad ſalutẽ neceſſarium eſſe. Vno modo abſolute, vt eſt illud ſine quo nullus ſalutem conſequi poteſt: ſicut gratia Chriſti, & ſacramentum Baptiſmi. Alio modo ex ſuppoſitione, ſcilicet ſuppoſito peccato. Ac proinde eſt

Conclu. cõ. Licèt primo modo hoc Pœnitentiæ ſacramentũ nõ ſit neceſſariũ ad ſalutẽ, eſt tamẽ neceſſariũ ſecundo modo, videlicet peccato mortali ſubiacentibus. Probatur hæc concluſio: nã quẽadmodum medicatio corporalis eſt neceſſaria ad corporalem ſalutem poſtquã homo in morbũ incidit, ita ſacramentũ Pœnitentiæ poſt peccatũ cõmiſſum poſt Baptiſmũ ad ſpũalẽ ſalutem eſt neceſſariũ. Ex quibus refutatur apertè error Lutheranus affirmans nulla eſſe opùs Pœnitentia, ſed optimã Pœnitẽtiã eſſe nouã vitã inchoare. Itaq; nullo eſt opùs dolore pręteritorũ criminũ ſecundùm Lutheranos, ſed ſola reſipiſcentia, ideſt propoſito mutandæ vitæ cũ fide qua credimus Deũ nobis peccata remittere. In ſubſequentibus ampliùs refutabimus hanc hęreſim.

¶Sed

¶ Sed an ſit hoc ſacramentum neceſſariū in re, an ſufficiat in vo to & deſiderio, meritò dubitatur. Ad hoc dubium ſit prima cōclu ſio. Non eſt neceſſarium ad ſalutem ſacramentum Pœnitentiæ in re ſuſceptum, ideſt poteſt quis ſaluari, etiam ſi in re non ſuſcipiat hoc ſacramentum, vbi non eſt facultas ſuſcipiendi. Cōcluſionem hanc in primis diffinit Leo Papa in epiſtola ad Theodorum epi- ſcopum numero .69. Item, Baptiſmus non eſt neceſſarius in re ſu ſceptus, ſed ſatis eſt in voto, ſi aliter haberi neqt: ergo nec Pœni tentia. De Baptiſmo habetur ex. D. Aug. lib. 4. cōtra Donatiſtas. c. 22. & ex D. Bernar. epiſto. 77. ad Hugonē. Innocētius quoq; habet hoc, de Baptiſmo. c. Debitū, & de preſbytero non baptiza to. c. 2. & de pœnitentia dis. 1. c. Pœnitet. Illud verò, quod domi- nus ait, Quorum retinueritis, retenta ſunt. Ioan. 20. eandē intelli gentiam habet, quam & illud, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, videlicet cùm adeſt facultas: nam cùm deeſt, ſuffi- cit votum ſuſcipiendi huiuſmodi ſacramenta.

1. Con. · *Leo. Pa.* · *Auguſt.* · *Bernar.* · *Ioan.* 20

¶ Secunda concluſio. Sacramentum Pœnitentiæ eſt medium ad ſalutem neceſſarium peccatoribus baptizatis in re ſuſceptum, ſi- facultas adeſt. Hanc concluſionem probat egregiè. D. Tho. in. 3. p. q. 65. ar. 4. & q. 84. ar. 5 Ratio illius eſt, quia peccator nō ſalua tur, niſi applicet̃ ei paſsio Chriſti, vel in re vel in voto. Non enim eſt aliud nomē ſub cœlo, in quo nos oporteat ſaluos fieri, actorū c. 4. Deniq; eā cōfirmat Conci. Tri. ſeſsione. 6. c. 14. inquiēs, Pœ nitentiā ſecūdā tabulam aptè patres ſanctos nūcupaſſe poſt nau- fragium. Et ne quis hanc eſſe. D. Thomæ mentem poſsit ambi- gere, legat illū in lib. 4. cōtra gētes. c. 72. Quod expreſſè habet etiā Tho. Vual. in lib. de ſacramētalibus titulo. 8. tomo. 5. c. 68.

2. *Con.* · *Di. Tho.* · *Actū.* 4. · *Cō. Tri.* · *Di. Tho.* · *Tho. Vu*

¶ Sed iam quòd ſatis eſt ſacramentum haberi in voto quādo de eſt facultas in re ſuſcipiēdi, meritò dubitat̃, an requiratur votū ex plicitum, an ſufficiat implicitum. Ad hoc ſit. 3. concluſio. Non ſa- tis eſt, ad æternam ſalutem conſequendam, peccatoribus baptiza tis votum implicitum huius ſacramenti, ſed requiritur explici tum & formale, ſi illis tunc occurreret memoriæ hoc ſacramentū. Probatur, nam quemadmodum Baptiſmus eſt neceſſarius nō ba- ptizatis: non aliter Pœnitentia baptizatis exiſtentibus in mortali peccato. At ſine voto explicito Baptiſmi nullus ſaluatur, vt ex illo Marci vltimo deducitur: ſcilicet. Prędicate euangeliū omni creaturæ: qui crediderit &c. qui verò nōcrediderit condemnabi- tur. Ex qbus verbis colligit̃ primū Baptiſmū in voto ſatiſ eſſe: cū

3. *Con.* · *Mar. vl.*

re ipſa

re ipſa ſuſcipi nõ põt. Idcirco non dixit, Qui nõ fuerit Baptizatus, cõdemnabitur, ſed, Qui nõ crediderit. Colligitur deinde, fidẽ huius ſacramenti Baptiſmi eſſe ad ſalutem neceſſariam: ideſt quòd per Baptiſmum præſtatur remiſsio peccatorum omnibus gentibus. Tenent ſententiam hanc Thomas Vualden. in li. de ſacramentis. c. 130. & Hugo de ſancto Victore in. li. de ſacramẽtis parte. 6. c. 7. & Bernardus in epiſtola citata. Si igitur citra Baptiſmi votũ explicitum nullus omnino ſaluari poteſt, cùm non adeſt facultas re ipſa ſuſcipiendi: nec ſine voto quidem Pœnitentię explicito ſaluabitur qui peccatum mortale poſt Baptiſmum perpetrauit. Nã quæ ſunt vt media neceſſaria ad ſalutem, & propterea ſunt in præcepto: vt credere in CHRISTVM, ſuſcipere Baptiſmum, Pœnitentiam agere: ſi in re haberi nequeunt, oportet teneantur in voto explicito. Alia verò diuina mandata ſatis eſt implicitè, & in genere ꝓpoſitum habituale tenere admplendi, cũ occurrerint. Nec ſufficit ad remiſsionem peccatorum, quæ poſt Baptiſmum commiſſa ſunt, ſola cõtritio ſine ordine ad claues. Requitur igitur votum explicitum confeſsionis ad aurem ſacerdotis: quòd iam ex Tridentino concilio diffinitũ eſt, in ſeſsione. 6. c. 14. Vbi cùm cõcilium docuiſſet hoc ſacramentum eſſe ſecundam tabulam poſt naufragium, per quam fieret lapſi hominis poſt Baptiſmum reparatio: ſubdit docendum eſſe, chriſtani hominis Pœnitentiam multò aliam eſſe à Baptiſmali, ea ꝗ; contineri non modo ceſſationem à peccatis, verũ etiã eorundẽ ſacramentalem confeſsionem: ſaltẽ in voto, & ſuo tempore faciendam. Quod etiam diffinitum eſt in concilio Conſtantienſi ſeſsione. 8. à Martino. 5. in bula condemnationis articulorũ contra Vuitcleff. & Ioan. hus, ac reliquorum diſcipulorum eius, qui aſſerebant, quòd ſi homo debitè fuerit contritus, omnis confeſsio exterior eſt ei ſuperflua & inutilis, & condemnantur illic. Nec ſolùm ſine confeſsione publicorum peccatorum cuiquè ſalutem patere non poteſt, verùm etiam erroneum eſt dicere quòd ſine confeſsione publicorum peccatorum: quia delictum iudicandum in aliquo foro, notum debet eſſe in illo foro in quo eſt iudex: ſed etiam ſi peccata ſint publica, non ſunt confeſſori nota in foro ſacramentali. Opùs igitur eſt, vt peccator illa ſacerdoti confiteatur, non enim ſciebat peccatum publicum anteà vt Chriſti vicarius, ſed ſolùm vt homo, ſicut iudex aliquando ſcit peccatum vt homo, quòd neſcit vt iudex. Item, quia ſi peccator non confiteatur publicum peccatum iudici innoteſcere non poteſt au

Tho. Vu *Hugo.* *Bernar.* Cõc. Tr Cõ. Cõſ.

teſt an doleat vel non doleat de illo peccato. At verò confeſsio non tantùm ordinatur ad manifeſtationem peccati, verùm etiam pœnitentis voluntariam diſpoſitionem manifeſtandam. Quo fit, vt quantuncunquè confeſſor cognouerit pœnitentem commiſiſſe adulterium, aut clericū percuſiſſe:nihilominùs ſemper tenetur pœnitens illam circunſtantiā explicare. Nec ſola cōfeſsio,q̄ præcipua materia eſt huius ſacramenti,eſt neceſſaria, verùm etiam ſatiſfactio per ieiunia,eleemoſynas,orationes,& alia pia ſpiritualis vitę exercitia,vt patet ex cōcilio Tridentino ſeſsione 6 c.14.Ita Cō.Tri.
què niſi proponāt pœnitentes ſe eccleſię poteſtati ſubijcere,vt iuxta eius arbitrium peccata compenſent,ſeruari non poſſunt. Aduerte tamen, ꝙ ſignanter dixi in concluſione, Si hoc ſacramentum occurreret memorię tempore quo conteruntur,quia ſi non occurreret,ſatis eſſet votum implicitum confeſsionis. Sic nanquè arbitror intelligendos eſſe Adrianum q.1.de confeſsione ad ſecundū Adrian.
& Ricardum diſtinctio .17.articulo 2. q.1. & Alexan.Alē. 4.p.q. Ricar.
76 membro. 2.tenentes in his locis,ſufficere votum implicitum, Alex.Al
& incluſum in cōtritione. Hinc colligitur,quòd dum quis rapitur ad martyrium, non opùs habet voto confeſsionis , primùm ſi non adſit copia confeſſoris,vanum eſſet, & quanuis adeſſet copia,poſſet tam ſubito rapi ad amorem Dei, & inflamari ad martyrium, vt memorię non occurret ſacramentalis confeſsio , & nihilominùs per martyrium obtineret veniam:nam martyrium non tanquàm Pœnitentia,ſed tanquàm heroicus actus charitatis remittit peccata:quando tamen meminit ſacramenti,tenetur habere votū explicitū,imo ſi copia ſuppeteret confeſſoris,& temporis ad confitendum,confiteri teneretur.

X. DIFFICVLTAS.

Vtrùm de ſacramento Pœnitentiæ ſit diuinum præceptum.

VT ſolutionē huius difficultatis manifeſtè intelligamus, ānotare oportet,quòd ſicut in alijs ſacramētis materia,aut eſt res naturalis aut artificialis,vt aqua in Baptiſmo eſt à natura, panis verò in Euchariſtia eſt à natura & arte:ita materia huius ſacramenti :nēpe dolor peccatorum,partim quidem naturalis eſt: naturali enim ratione homo mouetur ad pœnitēdum de malis ab ipſo commiſſis:quia Notabi.

ſis: quia malum naturaliter diſplicet, ſicut bonum placet. Sed tamen quòd hoc vel illo modo pœnitentiã agat, eſt ex inſtitutione diuina. Quare ſit prima cõcluſio. De Pœnitẽtiæ ſacramento quãtùm ad hanc partem eſt diuinum pręceptum, licèt materia Pœnitentiæ ſit à natura. Probatur. Nam ſacramentum pœnitentiæ ad ſalutem neceſſarium eſt, vt retro docuimus. Quod vtiq; ſacramẽtum citra confeſsionem conſtare non poteſt, quę ſcilicet eſt pręcipua huius ſacramenti materia. Ob id igitur manifeſtè efficitur de confeſsione diuinum eſſe pręceptum. Probatur deinde ex teſtimonio Ioan. 2. c. Quorum retinueritis, id eſt non remiſeritis, retenta ſunt: eò nanq; quòd dixit, Quorũ remiſeritis, remiſſa ſunt, oſtẽditur, verbum è regione additum, ſcilicet Retinueritis, perinde eſſe, ac ſi dixiſſet Chriſtus, Si nõ remiſeritis, nõ erunt remiſſa. At verò, remittere ſacerdotes niſi cognoſcant, minimè poſſunt: cognoſcere autem nequeunt, niſi peccatores cõfiteantur. De cõfeſsione itaq; diuinum pręceptum eſt. Ambroſius etiam in lib. 1. de pœnitentia. c. 2. eodem Ioannis teſtimonio quo & nos confirmat hanc ſententiam. Ex illo etiam Iacobi. 5. Confitemini alterutrum peccata veſtra. Poſt hęc, vt reliqua prętermittamus argumẽta, quę modo repetere eſſet moleſtũ: ſententia hęc noſtra habetur diffinita in concilio Complutenſi habito ſub reuerendiſsimo archiepiſcopo Toletano Alphonſo Carrillo ex Pontificis ſummi commiſsione contra Oxomeſſem, aſſerentem peccata noſtra deleri per ſolam cordis contritionem ſine ordine ad claues, & confeſsio de peccatis eſſe ex aliquo ſtatuto vniuerſalis eccleſiæ, & non de iure diuino. Quarum propoſitionum Sixtus. 4. condemnationem approbauit, vt eſt videre in extrauaganti eiuſdem Sixti. 4. Ex quibus iam clarè colligitur hęreticum eſſe negare, diuinum pręceptum eſſe de confeſsione. Sed quando hoc pręceptum appoſuit? Ad hoc eſt ſecunda concluſio. Hoc Pœnitẽtiæ ſacramentum inſtituit Chriſtus redemptor noſter Ioan. 20. quando dixit diſcipulis ſuis, Accipite ſpiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata &c. Pœnitentiæ nanq; ſacramentum, quoddam iudiciale eſt. Nam ibi eſt reus, eſt accuſator, eſt ſententia, eſt pœna iniuncta: ſed in hoc loco diſcipulos ſuos eorumq; ſucceſſores, fecit iudices. Tunc igitur inſtituit hoc ſacramentum: cum iuditium tunc inſtituitur, quando inſtituũtur iudices. Fruſtra enim illos iudices feciſſet, niſi peccatores ad cõfitendum obligaret. De hac re latiſsimè agit. Ioannes Echius homilia 42. de Pœnitentia. Vbi

Marginalia: 1. Con. — Ioan 20. — Ambro. — Iacobi. 5 — Cõ. Cõp — Sixt. 4. — 2. Con. — Ioan. 20

quomodo hęc confeſsio euangalica in veteri lege fuerit figurata, pulchrè probat.

¶ Sed iam ꝙ eſt de præcepto Pœnitentia, merito dubitatur quo tempore hoc pręceptum obliget. Ad cuius dubij euidentiam ſciendum eſt, quòd nunc in præſentiarum ad dubium hoc de Pœnitentia exteriori, loquendo, ſcilicet de confeſsione, non reſpondebo, quia de hac tractaturus ſum infrà in materia de confeſsione: nempe quo tempore confiteri tenemur. Sermo itaq; de Pœnitentia interiori hîc erit, an ſtatim poſt peccatum teneatur homo pœnitere? Ad quod eſt concluſio. Non tenetur homo quotieſcũque peccata occurrunt memoriæ, ſiue practicè, ſiue ſpeculatiuè occurrant, dolere & conteri de illis, quia occurſus materiæ non obligat ad actum eliciendum: poteſt enim voluntas ſe habere negatiuè, hoc loquendo de memoria & voluntate ſecundùm ſe, nã ſi ſit ſermo de illa, quia ſcilicet parit, aut deteſtationem, aut approbationem peccati commiſsi occurrentis, ſic obligat ille concurſus ad deteſtationem. Itaq; ſi eliciat actum, debet eſſe deteſtatio peccati occurrentis: quę quidẽ poteſt eſſe attritio vel cõtritio ne in approbationem lapſus fiat. Hanc concluſionem ponit dominus Caietanus in opuſculo. 27. quęſtionum. q. 7. contra Gabrielẽ in 4. diſtinc. 14. q 3. & contra Alexan. Alen. 4. p. q. 68. membro. 2. & contra Scotum eadem diſtinctione. Ratio Caietani eſt, quia pręceptorũ affirmatiuorũ, natura licet ſit obligare ſemper, ſed nõ ad ſemp, ſed ad determinatũ tẽpus, hoc eſt tẽpus neceſsitatis. Vnde pręceptũ de cõtritione habẽda nõ obligat niſi ad tẽpus vrgẽs ad contritionẽ, nẽpe in articulo mortis: & tẽpus ante ſacramẽti cuiuſq; ſuſceptionẽ aut adminiſtrationẽ, quoniã tũc niſi eſſet cõtritus, mortaliter peccaret ſuſcipiens ſacramẽtũ, aut exercẽs actum, quẽ ſine peccato mortali oportet exercere, Et iuxta hãc doctrinã, intelligẽdus eſt. D. Tho. qnãdo dicit in. 4. dis 17. q. 13. ar. 1 quęſtiuncula. 4. quòd tenetur homo pœnitere, quando peccata memoriæ occurrunt: ideſt tenetur non complacere. Et non vult dicere quòd ſemper tenetur deteſtari poſitiuè, quando occurrũt memoriæ, nam ſatis eſt nõ complacere, vel quòd ſi eliciat actum, ſit peccatum commiſſum deteſtando.

Dubium · *Conclu.* · *Caieta.* · *Gabrie.* · *Alex. Al* · *Scotus.* · *Di. Tho.*

II. DIFFICVLTAS.

Vtrùm hæc Pœnitentia durare debeat vſq; ad finem vitæ.

1. Con. PRo plena intelligentia huius difficultatis eſt præſupponenda illa diſtinctio, ſepiùs à nobis repetita: nempe aliam eſſe Pœnitentiam interiorem, & aliã exteriorem. Tunc eſt prima concluſio. Pœnitentia interior durare debet vſq; ad finem vitæ. Hęc tamen concluſio non intelligitur, quòd ſemper homo actu cogitet de peccatis, ac de illis poſitiuè diſpliceat, ſed quòd ſemper homo tenetur non complacere, quando peccata occurrunt memoriæ ad ſenſum expoſitum ex mente Caietani in præcedente difficultate: nam ſi peccatum remiſſum pòſt aliquando placeret, illa complacentia eſſet peccatum. Imò, licèt de lege ordinaria ita ſit, quòd non tenemur ſemper habere actum poſitiuum diſplicentiæ prętoritorum, & propoſitum illud in actu iterum non committendi, attamen quando vehemens tentatio inſurgit, quę offert periculum conſentiendi in malum, fortaſſe ratione huius periculi tenemur propoſitum actu confirmare ad expellendum vehemẽtem tentationis impulſum.

Dubinm. ¶ Sed nunquid erit laudabile ei cui ſunt peccata remiſſa, frequẽter in memoriam reuocare? Pro hoc dico, quòd in incipiẽtibus, & continentibus, qui ſunt in conflictu carnis, nonnunquam prętoritorum memoria periculoſa eſt: & ideo quando periculum offert, reſcindi debet, quando verò non eſt periculoſa, ſalutare conſiliũ eſt eadem peccata identidem memoria repetere, quę pẽſatis peccatorum incommodis & detrimentis, cor humiliet, & in bonum confirmet. Illis verò, qui iam ſatis peccata luxerunt, & perfectionis ſtatum attigerunt, quamuis frequens peccatorum memoria quaſi humilitatis frenum ad conterendam elationem mentis vtilis ſit, tamen ſępe altior diuinorũ cõtemplatio accomodatior eſt.

2. Con. ¶ Eſt ſecunda concluſio. Pœnitentia interior durat in beatis poſt hanc vitam, quoad nolitionem peccatorum, non tamen illa diſplicentia cauſat in illis dolorem illum neq; triſtitiam, quam cauſat in exiſtentibus in hac vita: quia beati non ſunt capaces doloris, ſicut ſunt homines viatores.

3. Con. ¶ Tertia concluſio. Pœnitentiam exteriorem non oportet vſq; ad finem vitæ perdurare, ſed vſq; ad tempus per ſacros canones & confeſſores taxatum.

XII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm hoc Pœnitentiæ ſacramentum debeat iterari.

Quęſti

QVęſtio hęc pẽdet ex alia, ſcilicet an charitas ſemel habita, poſsit amitti: de qua materia tractant docto res ex profeſſo in. 3. ſen. à diſ. 27. vſq; ad. 32. & D. Tho. in 2. 2. q. 24. ar. 11. vbi omnes ſine diſcrimine concludunt, partem affirmatiuam de fide tenendã eſſe contra Iouinianum & Pelagium, tenentes gratiam & charitatem in Baptiſmo ſuſceptam, amitti non poſſe. Hac quæſtione ſic abſoluta, eſt concluſio ad difficultatem correſponſiua. Sacramentum Pœnitentiæ eſt iterabile. Probatur, nam oppoſita eſt hęreſis Nouatianorum aſſerentium, hominem poſt babtiſmum lapſum, non poſſę conſequi veniam peccatorum. Aduerſus quem errorẽ diſputat D. Aug. in epiſtola. 108. ad Senleutianam, & in lib. de quęſtionibuș noui & veteris teſtamenti. q. 102. Et Ambro. lib. 1. de Pœnitentia à capite. 5. vſq; ad. 13. Contra hunc errorem in. c. Firmiter. de ſumma tri. & fi. chatho. eſt diffinitũ, quòd ſi quis poſt baptiſmi ſuſceptionem prolapſus fuerit in peccatũ, ſemper per Pœnitentiam reparari poteſt. Fuit etiam error hic condemnatus in concilio Romano. 60. epiſcoporum, & cõcilio Niceno. c. 8. & eſt determinatio in concilio Lateranenſi. Nec ſolùm ſi ſemel fuerit prolapſus, poterit tantùm per Pœnitentiam ſemel reparari, vt aliqui hęretici dixerunt: ſed quoties ceciderit, & veram fecerit Pœnitentiam. Sicut nanq; in ſeculari vita, corporis generatio non eſt niſi vna, ſanatio verò à frequentibus morbis, ſic & in vita ſpirituali baptiſmus natura ſua non iteratur: Pœnitentia verò toties, quoties lethalis morbus expoſtulat. Prætereà, Ezechielis. 18. ait dominus, Si impius egerit Pœnitẽtiam ab omnibus peccatis ſuis [non ait, His aut illis, aut ſemel, aut bis, ſed quotieſcunq;] vita viuet, & non morietur, Hieremiæ. 18. Sine aliquo præſcripto termino ſi Pœnitentiam, inquit, egerit gens illa à malo ſuo quod locutus ſum aduerſus eam, agam & ego Pœnitẽtiã ſuper malo quod cogitaui, vt facerẽ ei. Quòd ſi in veteri lege, vbi Deus vltionũ dominus appellabatur, hoc verũ erat, in lege euãgelica multò magis erit verum. Prætereà, quia hoc manifeſtè colligitur ex illo quod dominus Petro interroganti illum dixit, Domine, quoties peccabit frater meus, & dimittã ei? Reſpondit hęc verba, Non dico tibi vſq; ſepties, ſed vſq; ſeptuagies ſepties, Matthei 18. Prætereà, quia repugnaret hoc infinitati diuinæ miſericordiæ, quæ omnem numerum, & multitudinem peccatorum excedit, cuius miſericordiæ magnitudinem reſpiciens propheta

D. Tho. Conclu. D. Aug. Ambro. Con. Ro. Con. Ni. Con. La. Ezec. 18 Hier. 18. Mat. 18.

regius dicebat, Miſerere mei Deus: ſecundùm magnam miſericor
diam tuam, quod refertur ad grauitatem peccati. Et ſecundũ mul
titudinem miſerationum tuarum: dele iniquitatem meam, quod re
fertur ad frequentiam. Vnde impietas reprobatur Cain dicentis,
Gene. 4. Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniã merear. Eſt enim
Gene. 4. impietas in remitendis culpis terminum miſericordiæ Dei præ
ſcribere. Vnde colligenda eſt regula, quòd nunquam per Deũ ſtat
quominus quicunque peccator reconciliari cum ipſo valeat. Ne
mini enim auxilium ſpeciale negat, quod ad reconciliationẽ ſuffi
Apoc. 3. cit, iuxta illud Apocalip. 3. Ecce ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis au
dierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuã, cœnabo cum eo, & i
pſe mecum. Ex quo colligitnr illud Oſeæ. 2. Perditio tua Iſraël, id
eſt tu eſt illius cauſa, ex me autem auxilium tuũ. Nec obſtat illud
Oſeæ. 2. Pauli ad Hebræos. c. 6. Impoſsibile eſt eos qui ſemel ſunt illumi
Hebr. 6. nati, & guſtauerunt cœleſte donũ, & participes facti ſunt ſpiritus
ſancti, & prolapſi ſunt, renouari rurſus ad Pœnitẽtiam. Nam locus
iſte intelligendus eſt de Pœnitẽtia, quę eſt in Baptiſmo: Pœniten
tiam enim Baptiſmum apellari, habes apud Lucã. c. vltimo Opor-
Lucæ. vl tebat, inquit, prædicari in nomine eius Pœnitentiam, & remiſsio
nem peccatorum in omnes gentes. Senſus igitur illius loci Pauli
eſt, impoſsibile eſſe per Pœnitentiæ ſacramentum rurſum renoua
ri, ideſt priorem nouitatem quam per Baptiſmum accepimus, ite-
rum accipere, eò quòd reſumere iterum Baptiſmum nõ poſſumus.
Di. Tho. Expoſitionem hanc ponit. D. Tho. in. 3, p. q. 84. ar. 10. ad primum
Chriſoſ. Eam tenet etiam Chriſoſto. & Theophilatus ſuper Lucam. Et.
Theophi Ambro. li. 2. de pœnitẽtia c. 2. & Auguſ. in. lib. de vera & falſa pœ
Ambro. nitentia. c. 3. Poteſt ſecundò ille locus Pauli exponi, impoſsibile,
Auguſt. ideſt difficile valde. Ita exponit Hieronimus, cuius verba referun
Hieroni. tur in. c. Si enim. de pœnitẽtia diſ. 2. Et ita etiam exponit Ambro.
vbi ſuprà. Nec hic modus loquendi à ſacro eloquio alienus eſt:
ita enim exponi ſolet illud Matth. 19. Impoſsibile eſt diuitem in
Mat. 19. trare in regnum cœlorum, ideſt difficile. Imò & Ariſto. in. li. 1. de
Ariſto. cœlo. c. 11. inter reliquas ſignificationes huius nominis impoſsibi
le, eam ãnumerauit, vt qđ nõ facile, nec cito, nec bene fieri poteſt,
Grego. impoſsibile dicatur. Non obſtat etiam illud dictum Gregorij. qđ
habetur de pœnitentia diſtinctione. 3. c. Pœnitentiam. Pœnitẽtia
eſt ante acta peccata deflere, & flenda iterũ non committere. Non,
inquam, obſtat vt Pœnitentia ſit iterabilis, nan Pœnitentia eſt ante
acta flere, & tunc dum flet, neq; actu peccare, neq; propoſitum
habe

re peccandi. Siquis nanq; dum actu conteritur, id agit quod pœnitet, aut ſe facturum proponit q̃d geſsit, vel peccatum aliud, irridetur Pœnitentiæ. Quòd autē poſtquàm eum pœnituit, relabatur, non excludit quin Pœnitentia prȩterita fuerit vera. Sicut enim, q verè cucurrit, poſteà ſedet, ita quē verè pœnituit, poteſt recidere.

De effectu Pœnitentiæ.

XIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm per Pœnitentiam remittantur omnia peccata.

PRiuſquàm huic difficultati reſpondeam, annotare oportet, bifariam poſſe contingere quòd aliquod peccatum per Pœnitentiam tolli nequeat. Vno modo ex parte peccatoris, quia non poteſt pœnitere: vt ſunt dȩmones, omneſq; damnati. Alio modo ex parte Pœnitentiæ quantuncunquè veræ: ita quòd hominem, illius peccati pœniteat, nulla tamen Pœnitentia delere ſufficiat. Hac diſtinctione ſic præmiſſa, ſit prima concluſio. Peccata dȩmonum, & omnium damnatorum non poſſunt per Pœnitentiam deleri, quia non poteſt eis peccatum diſplicere inquantùm culpa, & Dei offenſa eſt: ſed ſolùm inquantùm eſt pœna quam patiuntur, & illorum Pœnitentia omni ſpe veniæ vacua eſt, & deſperatione plena. Sunt nanquè eorū affectus cōfirmati in malo, & immortali odio Deum ſemper proſequuntur, iuxta illud. Pſal. 73. Superbia eorum qui te oderunt, aſcendit ſemper.

Notabi. · *1. Con.* · *Pſal. 73.*

¶ Secunda concluſio. In viatore nullum eſt peccatum, quod per Pœnitentiam remoueri, ac deleri non poſsit. Concluſio hæc manifeſtè probatur: nam liberum arbitrium hominis viatoris flexibile eſt ad bonum, & ad malum. Vnde, aſſerere quòd eſt aliquod peccatum, quod in hac vita per Pœnitentiam deleri non poſsit, certè eſt erroneum. Repugnat nanquè libero arbitrio, diuinæ q; gratiæ, per quam à Deo cor cuiuſcunquè peccatoris mouet̃ ad agendum Pœnitentiā. Prouer. 21. Cor regis in manu Dei, & quocūquè voluerit vertet illud. Repugnat quoquè diuinæ miſericordiȩ, Iohel. capi. 2. Benignus, & miſericors eſt, & patiens, & multæ miſericordiæ. Repugnaret inſuper infinitæ virtuti paſsionis Chriſti, per quā hoc Pœnitētiȩ ſacramentum, ſicut & cætera ſacramenta operātur.

2. Con. · *Prou. 21* · *Iohel. 2.*

Eſt etiam cõtra naturam hominis viatoris, hoc enim homo ab An gelo diſtat, quòd, cùm Angelus ſit merè intellectualis, nullo vtẽs
Ioan. 2. diſcurſu, primo peccato ſic voluntatem ſuã malo infixerit, vt non eſſet ampliùs in bonum uertibilis: ſed homo, cũ ſit rationalis, ſicut per intellectum ſemper poteſt diſcurrere, ita per voluntatẽ à bono in malũ, & vice verſa mutari. Et Ioan. in ſua canonica. c. 2. Si quis peccauerit, quocunq; ſcilicet peccati genere, aduocatum habe mus apud patrem, Ieſum Chriſtum iuſtum, qui propitiatio eſt pro peccatis totius mundi. Quocircà error eſt blaſphemus Armacha. li. 9. de quęſtio. Armenorum. c. 27. & iniurius in Chriſtum & eius paſsionem aſſerentis, probabile eſſe ſecũdum ſcripturam aliquod eſſe irremiſsibile peccatum. Nam ſi aliquod eſſet irremiſsibile pe catum, non fuiſſet vniuerſalis redemptor. Et vt cætera argumen-
Mat. 16. ta prętermittam, in huius rei confirmationem, dico quòd eſt hæc conclu. de fide tenenda. Habetur enim ex illo Matth. 16. Quodcũ
Ioan. 20 què ſolueris &c. Qui enim dixit, Quodcunquè, nullum excepit.
Ambro. Et Ioã. 20. Quorum remiſeritis peccata &c. Ambro. etiam lib. 1. de pœnitentia c. 10. Vbi adducit illud Ioan c. 3. Sic Deus dilexit
Ioan. 3. mũdum, vt filium ſuum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in ipſum, nõ pereat. Vbi ſignanter dicitur, Omnis, nullo excepto. Habetur quoquè hæc ſententia in cap. Firmiter. de ſumma. tri. & fi. catho. Vbi dicitur, Si quiſpiam poſt Baptiſmum prolapſus fuerit
Th. vual in peccatum, per veram poteſt ſemper Pœnitentiam reparari. De hac re non minùs egregiè quàm diffuſe ediſſerit Thomas vualdẽ.
Heb. 12. in. lib. de ſacramentis. c. 151. Nec obſtat huic cõcluſioni illud Pau li ad Hebræ. c. 12. quòd Eſau non inuenit Pænitentiæ locum, quã quàm cum lachrymis inquiſiſſet eã. Ratio q̃re nõ obſtat, eſt, quia non verè pœnituit. Non enim eiulabat, niſi propter primogenitu ram amiſſam, tamen odium fratris non deponebat: quod colligi- tur ex eo quòd dicebat, Venient dies luctus patris mei, & occidã Iacob fratrem meum. Idem dicendum arbitror de Antiocho. 2.
2. Ma. 9 Macha. c. 9. qui Deum orauit, à quo tamen non erat miſericordi- am conſequuturus, eò quòd non dolebat de præterita culpa, quia erat offenſa Dei, ſed quòd culpa illa cauſa infirmitatis corporalis & plagæ fuerat, quã, ipſo iuito, patiebat̃. Similiter nõ obſtat illud
Mat. 12. q̃d apud Mat. c. 12. habet̃, Qui dixerit verbũ contra ſpiritũ ſanctũ nõ remittetur ei, neq; in hoc ſeculo neq; in futuro: nõ obſtat in- quam, quia loquitur de finali impœnitentia, ſcilicet quando quis ſic eſt obſtinatus in peccatis vſquè ad mortem, ꝙ accedere non

vult

vult ad diuinā miſericordiam: & poſt huius vitæ finem non eſt remiſsio peccatorū. In hoc enim ſenſu aliquod eſt irremiſsibile peccatū, vel poteſt ītelligi, No remittetur ei, id eſt nō facile remittetur, ſed cū magna difficultate. Et ſecūdū has duas expoſitiones, intelligēdū eſt illud primæ Ioannis. 5. Eſt peccatum ad mortē, nō ꝓ illo dico vt oret qs. Ita exponit hunc locū. D. Tho. in. q. de malo. q. 3. ar. 15 ad 3. ſcilicet de peccato finalis impœnitentiæ. Amb. li. 1. de pœnitētia. c. 8. & 9. aduerſus Nouatianos dat aliā expoſitionem videlicet ꝙ Ioannes appellet peccatū ad mortē, peccatum grauiſsimum cuiuſcunq; ſit generis, pro quo nō ſufficit vt vnuſquilibet de plebe oret: ſed requiritur oratio inſtantiſsima excellētiſsimæ ꝑſonæ, ſicut pro peccato Iſraël adorationis vituli nō vnuſquilibet, ſed Moyſes orauit, & id cum magna exageratione, Aut dele me de libro vitæ, aut noxam populo remitte, ex hoc tamen non ſequitur, aliquod peccatum eſſe irremiſsibile. Et dico ꝙ quàmuis Deus adeò eſſet iratus, vt re vera omnia ſuffragia orationum ab illis amoueret propter eorum obſtinationem in peccatis: adhuc non infertur, illa peccata eſſe irremiſsibilia. Quia cum peccator in ſua libertate manet, poſſet pœnitere, & facere quod in ſe eſt: cui Deus ſuū auxilium neceſſarium ad eius conuerſionem non denegaret. Nec pro homine ſic inueterato & obſtinato, vt in concubinatu, aut vſura, aut obſtinatiſsima hæreſi, prohibet orare: non enim ait, Nemo oret, ſed, Non dico, id eſt non præcipio, vt roget quis.

I. oan. 5

Di. Tho.

Ambro.

¶ Animaduertendū eſt, ꝙ ſi inueniantur in ſacro eloquio aliqua loca, vbi videatur Dn̄s vaſtationē cōminari populo, & nō velle illis parcere, vt eſt illud Hierem. 14. Noli orare pro populo iſto, & ſi ſteterint tres viri coram me, non exaudiā & c. intelligenda ſunt in ſenſu cōminatorio, ſicut illud Ionæ. 3. Adhuc quadraginta dies & Niniue ſubuertetur, hoc eſt ſecundùm præſentem iuſtitiam, ſi non egerint Pœnitentiā, nā ſi pœnitentiam egerit gēs illa à malo quod fecit, agā & ego pœnitentiā ſup malo, quod cogitaui vt facerē ei.

Notabi.

Hier. 14

Ionæ. 3.

¶ Annotare hìc oportet ſecūdò, ꝙ non requiritur aliqua mora & menſura tēporis, ꝑ quam duret pœnitentia vt Deus reddatur placatus. Imò in inſtanti peccatorem in Dei amicitiam reddere poſſe nemini dubitare licet. Habetur namq; Ezechielis. 18. Cùm auerterit ſe impius ab impietate ſua quam operatus eſt, & fecerit iudiciū & iuſtitiam: ipſe animam ſuam viuificauit. Habetur etenim de Pœnitentia diſtinctio 3. capit. Talis, quòd tanta eſt pietas Dei, quòd quemlibet peccatorem etiam ſceleratiſsimum, ad pœnitentiam

Ezec. 18

recipit, & ad ſtatum reuocat.

XIIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm poſsit per Pœnitentiam vnum peccatum ſine alio remitti.

1. conclu HÆc quæſtio pendet ex alia quæſtione, ſcilicet an ſine Pœnitentia poſsit peccatum remitti. Ad quã difficultatẽ duabus concluſionibus reſpondetur, quarum prima ſit. Impoſsibile eſt alicui ſine pœnitentia quatenus eſt virtus, hoc eſt ſine pœnitentia interiori peccatum mortale actuale remitti. Probatur, quia non poteſt alicui peccatum mortale remitti ſine mutatione voluntatis: volũtas autẽ mutari minimè poteſt, niſi recedat à termino à quo, ſcilicet à peccato: & alium terminum acquirat, ad quẽ mutatur, ſcilicet Deum. Igitur vera eſt concluſio. Item, Deus non poteſt alicui actualẽ offenſam remittere abſq; illius voluntatis tali mutatione, quia tunc Deus diligeret eum, quem bonum non efficit, & ſic diligeret hominẽ malũ, quod implicat contradictionẽ. Nã cùm Deus ſit ipſa per ſe bonitas, & voluntas & bonitas ſint eadem eſſentia, eius voluntas non poteſt ferri niſi in id, quod ſuus intellectus oſtendit ei ſub ratione boni: & quia falli non poteſt, neceſſe eſt vt illud ſit verè bonũ eo gradu, quo diligitur. At verò bonũ & iuſtũ impoſsibile eſt hominẽ adultum fieri, niſi voluntatẽ quã habet à Deo auerſam, in ipſum conuertat, quod per ſolã peccati deteſtationem quæ eſt pœnitẽtia, fieri poteſt: ergo eſt impoſsibile ꝙ Deus alicui peccatum remittat mortale, niſi per Pœnitentiam. Et licèt nõ deſint, qui intelligant illud eſſe impoſsibile de potentia abſoluta Dei, ſed nobis ſufficit concluſionem aſſerere de potentia ordinaria.

2. conclu ¶ 2. con. Sine pœnitentia ſecundũ ꝙ eſt ſacrametnum, quod ꝑficitur per ſacerdotis officium, ligantis & abſoluentis remittere poteſt Deus de potentia abſoluta peccata. Intellige abſq; ſacramẽto nõ ſolũ in re, verũ etiã in voto Probatur, qa Deus nõ habet ſuam poteſtatẽ ſacramẽtis ſuis alligatã. Remiſit enim Chriſtus mulieri adulteræ Ioan. 8. & peccatrici, Lucæ 7. ſine pœnitentia vt eſt ſacra-

Ioan. 8. mẽtũ, nõ tamẽ ſine pœnitentia interiori. Sine ſacramẽto tamẽ in re

Luc. 7. vel in voto nõ poteſt de potẽtia ordinaria remittere peccatũ. Hac quæſtione ſic abſoluta, principali difficultati vnica cõcluſione reſpõdetur, nẽpè impoſsibile eſſe per pœnitentiam vnũ peccatũ ſine

alio

alio remitti Probatur primò, quia peccatum nõ remittitur ſine gratia, ſicut nec expellitur frigus à manu, niſi calor ingrediatur, ſiquidem vnum cõtrarium expellit aliud. Cùm igitur quodcunq; mortale peccatum gratiæ cõtrarietur, & nullum expelli poſsit ab anima, niſi ipſa anima gratiam ſuſcipiente: omnia peccata ſimul remitti debent, vel nullum. Deindè probatur, quia dimittere vnum ſine alijs, eſſet contra perfectionem diuinæ miſericordiæ: cuius perfecta ſunt opera, vt dicitur Deuteronomij. c. 32. Vndè, cuius miſeretur, totaliter miſeretur. Et hoc eſt quod Auguſtinus magnificat in li. de pœnitentia. c. 9. Cuius verba habẽtur de pœnitentia diſ. 3. ca. Sunt plures. Impium eſt, ab illo qui iuſtus & iuſtitia eſt, dimidiam ſperare veniam. Probatur quoq; noſtra ſententia ex illo primæ Ioan. 3. Qui non diligit, manet in morte. Ille autem quẽ pœnitet de vno peccato, & nõ de alio, nõ verè diligit, ergo manet in morte. Poſtremò probatur ex illo Eze. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt &c. vita viuet, & non morietur. Ab omnibus inquit, nullo excepto. Omnium igitur percipiet homo per pœnitentiam remiſsionem, vel nullius. Nec impedit non habere memoriam alicuius peccati mortalis quãdo pœnitet: quia licèt ſolùm ei remittatur peccatum de quo directè pœnituit, tamen indirectè, extenſiuè, & conſecutiuè etiã illud remittitur, cuius eſt oblitus, dummodò priùs ſufficientem diligentiã, examenq; fecerit: itaq; abſq; ſua culpa quorundam eſt oblitus. Et ratio eſt, quia illa contritio fuit ſufficiens ad gratiæ infuſionem, quę quidem introducta, ſeu infuſa, omnia peccata remittit.

Deu. 32. Auguſti. 1. Ioan. 3 Ezec. 18

XV. DIFFICVLTAS.

Vtrùm remiſſa culpa per pœnitentiam, remaneat reatus pœnæ.

Priuſquàm huic difficultati ſatiſfaciam, duo ſunt annotanda, & eorum primum eſt, quòd in mortali peccato ſunt duo, ſcilicet auerſio à bono incommutabili, & conuerſio ad bonum commutabile, ideſt auerſio à Deo, & conuerſio ad creaturas Vndè auerſioni à Deo correſpondet pœna æterna conuerſioni autẽ ad bonum creatum correſpondet pœna temporalis, vt dicit Di. Thom q. 86. ar. 4. Sciendum eſt ex Diuo Thoma, quòd gratia habet duo. Primũ

Notabil. Di. Tho.

eſt

eſt, quòd iuſtificat peccatorem ſine eius operatione, Quia ſi ex o-
Rom. 11 peribus iam non eſt gratia, inquit Paulus ad Roma. 11 Secundùm
quod habet, eſt quod cooperatur peccatori, id eſt concurrit cum
illo ad eliciendas ſuas operationes meritorias. Vndè, remiſsio cul
pæ mortalis & pœnæ æternæ, quæ conſequitur ad illam culpam,
fit à gratia operante ſine noſtris meritis, quia in iuſtificatione im-
pij priùs natura infunditur gratia pœnitentiam informans, quàm
actus noſter ſit vera contritio, non tamen gratia operans ideò ſic
dicitur, quia operetur omninò ſine motu liberi arbitrij: imò in a-
dulto gratia nihil operatur niſi mouendo liberum arbitrium: ſed
dicitur gratia operans, quia ipſa præuenit liberum arbitrium mo-
uendo illud, per cuius motum ipſa operatur, & remittit peccatum,
& motus ille quatenus eſt à libero arbitrio, non eſt meritorius,
ſed diſpoſitio materialis ad gratiam. Quare in genere cauſæ ma-
terialis eſt prior quàm gratia, & tunc non habet eſſe contritionis,
etiam ſi ſit de offenſa Dei: ſed quatenus procedit à gratia, eſt po-
ſterior cum ipſa gratia, & prior in genere cauſæ efficientis quàm
remiſsio peccatorum, vt perdoctè ait doctiſsimus Soto in 4. diſ.
Soto. 14. q. 1. ar. 6. Remiſsio verò pœnæ temporalis pertinet ad gratiam
cooperantem, in quantùm ſcilicet homo per liberum arbitrium cũ
auxilio diuinæ gratiæ ęquanimiter pœnas ferendo ſatiſfacit iuſti-
tiæ, ſoluiturq; à reatu temporalis pęnæ. Quarè, licèt vterq; effectus
ſit per gratiam, præcedit tamen effectus gratiæ operantis, & dein-
dè ſubſequitur effectus gratiæ cooperantis cum libero arbitrio.
Vndè, remiſsio culpæ, quia eſt effectus gratiæ, in inſtanti fit. Sed
alter qui fit ex merito liberi arbitrij informati gratia, fit ſecundùm
quantitatem motus eiuſdem liberi arbitrij. Aduerte tamen ꝙ tan-
tus poteſt eſſe animi feruor, vt vnico actu contritionis tollatur cũ
1. conclu culpa tota pœna. His iactis, ſit prima concluſio. Remiſſa culpa mor
tali, ſimul tollitur reatus pænę æternæ.

¶ Secunda concluſio. Nihil vetat quòd remaneat reatus alicu-
2. conclu ius pænę temporalis, remiſſa culpa. Hæc concluſio probatur ex il-
Reg. 12. lo. 2. Regum 12. vbi poſtquàm dimiſit Dominus peccatum Da-
uid dixit, Veruntamen filius qui natus eſt tibi, morietur: quod fit
in pœnã flagitij & ſceleris patrati, remiſſa igitur culpa, remanet pœ
na aliqua. Item, quia poſtquàm Nathan venit ad Dauid, petebat
ipſe Dauid miſericordiam Dei, dicens, Miſerere mei, Deus, ſecun
dũ magnã miſericordiam tuam: & infrà. Ampliùs laua me, Domi-
Nu. 14. ne ab iniqtate mea: & à peccato meo mũda me. Simile habetur nu
merorum

meroſũ. 14. Vbi oranti Moyſi pro populo, vt dimitteret eis pecca tũ, dixit Dñs, Dimiſi, attamẽ omnes qui tentauerunt, non videbũt terram, pro qua iuraui patribus eorũ. Vbi patet, quòd dimiſſa culpa, exigitur à Deo pœna pro culpa ipſa. Prætereà. 2. Machabeorũ. 12. legitur, Sãcta ergo, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluãtur. Sed hoc de culpa minimè intelligi põt, cúm culpa poſt hãc vitã nequeat remitti: intelligitur ergo de pœna q̃ remanet poſt hãc vitã. Prętereà, quia oppoſita ſẽtẽtia eſt hęreſis Luthero condẽnata: dicebat nãq; ꝙ homini iuſto poſt remiſſam culpã nullius prorſus erat ſatiſfactionis neceſsitas, quia Chriſtus ſufficiẽter ſatiſfecit ꝑ meritũ infinitũ ſuæ paſsionis. Ex quo inferebat, fruſtrà eſſe indulgentias, & ſatiſfactiones, ac purgatoriũ, ſiquidẽ nulla pœna remaneret, remiſſa culpa. Prętereà, quia omnes fatentur, ꝙ poſtquã aliquis pœnituit, imponenda eſt illi aliqua Pœnitẽtia: quod quidẽ nõ derogat miſericordię diuinę: tũ, quia nihil vetat ꝙ iuſtus puniatur propter iniuſtitiã priorem: tũ, quia pœna q̃ infligitur poſt culpã remiſſam, nõ tãtũ tanquã pœna, ſed etiã tãquã ſatiſfactio infligitur. Et quidẽ ſi aliquis cõbuſsit domũ alterius, nõ ſolũ amicitiã illius, ſed etiã iuſtitiã lęſit. Poteſt igitur Ieſus recipere in ſuã amicitiã proximũ, qui illũ offendit, ſi ab illo veniã petat, ſed nihilominùs, ſalua amicitia, offenſus põt repetere domũ ſuã. Similiter rex põt amico ſuo homicidiũ remittere, ſalua tamẽ amicitia, cogit eũ ſatiſfacere alteri parti pro iniuria ſibi illata, & eũ ponit in carcere, donec ſoluat: eodẽ modo per peccatũ leditur Deus in amicitia, & in iuſtitia. Vnde, licèt ꝑ verã Pœnitẽtiã, & veniæ petionẽ reddeat peccator in Dei amicitiã, & tollatur in ordinatio volũtatis: exigit tamẽ Deus ab illo recõpẽſationẽ iuſtitiæ per aliquã pœnã, & in carcere purgatorij eũ mittit, ſi ãte ſuæ vitæ terminum plenè non ſatiſfecerit. Nec hoc etiam præiudicat ſufficientiæ paſsionis CHRISTI, qui ſufficienter pro pœnis omnium peccatorum ſatiſfecit. Nam paſsio Chriſti habet tollere reatum cuiuſcunquè pœnę, non ſolùm ęternæ, ſed etiam temporalis. Et ideo dicitur quantùm ad ſufficientiam, infinita. At verò, quia cauſa non ſortitur effectum, niſi applicata ſit, vt ſecundùm modum applicationis habeat effectum quantùm ad efficaciam, itaquè ſecundùm modum quo homo participat illius virtutem, tollit reatum pœnæ aliquando totaliter, vt in Baptiſmo, aliquando ſecundùm propriorum actuum modum, vt in Pœnitentia. Quocircà non ſtatim per primum actum Pœnitententiæ quo

2. Ma 12.

quo culpa remittitur, ſoluitur reatus totius pœnæ, ſed completis
D. Tho. omnibus Pœnitentiæ actibus, vt ait. Di. Tho. in.3. p. q.86. ar.4. ad
3. & diffuſiùs in lib. 4. contra gentiles.

3. Con. ¶ Tertia concluſio. Sicut remiſſa culpa per Pœnitentiam, remanere poteſt aliqua temporalis pœna [vt dictum eſt] ita remanere poſſe aliquas reliquias peccati, culpa remiſſa, nõ licet ambigere. Hęc concluſio ſuadetur ex eo, quòd iſtæ reliquiæ ſunt effectus conuerſionis inordinatæ ad bonum commutabile, quare cùm hæc conuerſio contingere poſsit ſine àuerſione a Deo [vt quando aliquis peccat venialiter] ſublato eo quod eſt ex parte auerſionis, nẽpe remiſſa culpa mortali, ſimul cum pœna æterna poterunt huiuſmodi reliquiæ permanere, quæ ſe tenent ex parte conuerſionis inordinatę. Quòd ſi quis quærat, Quænam ſint huiuſmodi reliquie quę remanent in peccatore, ſublata culpa? reſpondendum eſt ei, ꝙ non ſolùm ſunt mali habitus, aut diſpoſitiones ex malis actibus frequẽtatis generati, verùm etiam debilitas quædam ex parte potentiæ operatiuæ ad rectè operandum. Quemadmodum enim per corporalem ęgritudinem vires corporales debilitantur: & ęgritudine ſanata ad huc remanet quandoquè quędam impotentia, ac imbecilitas ad operandum: ita ægritudine ſpirituali curata, quãdoquè relinquitur quædam imbecilitas ad bene operandum. Accedit ex euã
Mar. 8. gelio illud Marci. 8. de cæco per Chriſtum illuminato, qui primo reſtitutus eſt ad imperfectum viſum: quare aiebat, Video homines velut arbores ambulantes. Deinde reſtitutus eſt perfectę ſanitati, ita vt clarè perſpiceret omnia. Poſt primam ergo remiſsionẽ culpæ, qua homo reſtituitur ad viſum ſpiritualem, ad huc remanent in eo reliquiæ peccati præteriti. Nec tantùm habet verum quòd poſſunt reliquiæ manere, remiſſa culpa per Pœnitentiam, ſed etiam remiſſa per Baptiſmum, remanere poſſunt. Statim nanquè poſt ſuſceptionem ſacramenti Baptiſmi, eccleſia ad miniſtrat ſacramentũ extremæ vnctionis, ſi adſit neceſsitas, quia contra huiuſmodi reliquias: inſtitutum eſt extremæ vnctionis ſacramentum, vt eccleſia abundè inſtructa, nihil prætermittat, vt hominẽ ex hac luce proficiſcentem perpurgatum mittat ad cœlum. Expurgatio nanquè quãtũ ad omnẽ pœnam, ſi in hac vita nõ fuit perfecta, in purgatorio perficitur. At verò, ſi per Baptiſmũ ſemper tollerẽtur, fruſtrà extremã vnctionẽ eccleſia adhiberet. Item, q̄a qui antequã Baptiſmũ ſuſciperent, fuerunt dediti vitijs: experiũtur in ſe q̄ndã inclinationẽ ad malũ, debilitatẽq; ad rectè operãdũ: verũ eſt tamẽ ꝙ Deus quãdoquè

doq; de repente,& culpam,& pœnam, & omnes reliquias abſter git,vt de Magdalena,Lucæ.7.legitur. Quandoq; verò, vt dictũ eſt,per gratiam operantem remittit culpam, & per cooperantem progreſſu temporis,pœnas. *Lucæ. 7*

¶ Quarta concluſio. Quandoq; huiusmodi reliquiæ remanent [vt dictum eſt]tamen remanent debilitatæ, & diminutæ. Proba tur hæc concluſio, nam licet per abſolutionẽ non tollantur vitioſi habitus,nec diminuantur de per ſe[ſiquidem habitus vitioſus de per ſe debet tolli,aut diminui per actus contrariæ virtutis, vel per ceſſationẽ ab illis actibus,vt habitus iniuſtitiæ per actus iuſtitiæ]nihilominùs ſecundariò,quia per Pœnitentiam datur gratia: ex conſequenti datur frenum ad vniuerſa vitia, & ad malas inclinationes coercendas. *4. Con.*

XVI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ad mortalium peccatorum remiſsionem Pœnitentia explicita requiratur.

PRiuſquàm huic difficultati ſatiſfaciã,annotare oportet, quòd per peccatum mortale mens ſeparatur,ac auertitur perfectè à Deo,cui per remiſsionem culpæ coniungitur. Tunc eſt concluſio. Ad culpæ mortalis remiſsionem Pœnitentia explicita & formalis neceſſaria eſt.Hæc concluſio quantùm ad hoc ſcilicet, quòd requiratur Pœnitentia ad remiſsionem mortalis peccati,nemini licet dubitare,quia cùm per mortale peccatum voluntas deordinetur per inordinatam cõuerſionem ad bonum creatum ſecũdùm iuſtitiam:exigitur vt illa de ordinatio ad ordinationem reducatur, hęc autem ordinatio per Pœnitentiam faciẽda eſt, neceſſaria igitur eſt Pœnitentia. Sed quantùm ad id quod dicit concluſio,nempe quòd debet eſſe explicita hęc Pœnitẽtia, explicatione indiget concluſio. Nam ſi intelligatur,quòd de ſingulis peccatis recordaretur, intelligenda eſt concluſio,quantùm ad remiſsionem plenariam omnium peccatorum, quoad culpam, & quoad pœnam, vt regulariter fit à Deo:cõfitendo peccata,& examinando ſuam cõſcientiam,tunc nanq; requiritur quòd recordetur de ſingulis peccatis,& quantùm in ſe eſt deteſtetur ſingula mortalia, ita enim intelligendus eſt.D. Tho. quando dicit in.3.p.q.87.ar.1. quòd diligentiã *Notabi.* *Conclu.*

ligẽtiã adhibeat ad rememorãdũ ſingula peccata mortalia, vt ſingula deteſtetur. Et probatur, nã ad hoc vt homo cõſeq̃tur remiſsionẽ omniũ ſuorũ delictorũ, requiritur ꝙ tantũ doloris accipiat & pœnitudinis, quãtũ indulſit ſibi ĩ peccatis. Sed de quocũq; peccato homo ſibi in dulſit, igitur de ſingulis oportet ꝙ memoretur, & pœniteat, regulariter loquẽdo. Dixi, Regulariter, nã aliquãdo Deus expeculiari priuilegio poteſt concedere tantam pœnitudinẽ & dolorem peccatorum, quòd per illum dolorem remittantur ei omnia peccata, quoad culpam & quoad pœnam. Si autem intelligatur quòd debent eſſe tot deteſtationes & dolores, quot fuerũt peccata, poſteà in materia de contritione agemus. Sed pronunc dico, quòd ad remiſsionem omnium peccatorum, quanuis ſint innumera, ſufficit vnica contritio generalis omnium peccato-
Caie. rum. Hęc ſententia eſt expreſſa domini Caie. in quolib. q. 2. de
Eze. 18. contritione, & in commentarijs 3. p. q. 87. ar. 1. Dicit nanq; Dominus, Ezechie. 18. In quacunq; hora homo ingemuerit peccatum ſuũ, ampliùs omniũ iniquitatũ illius nõ recordabor. Patet etiã ex illo de latrone, cui in mom̃eto remiſit dominus õniapeccata ſua.

XVII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm peccatum veniale remitti poſsit ſine Pœnitentia.

PRiuſquã huic difficultati reſpõdeam, ſuppono vnũ de fide tenendum, nempe peccatum veniale eſſe, quod multi hęretici negant hac noſtra tempeſtate, dicentes nullũ eſſe veniale pec[c]atũ, ſed omnia eſſe
Vual. mortalia, ĩter quos eſt Vuitcleff, v[t] eſt videre apud Vualdenſem, tomo. 2. de ſacramen. c. 154. Sed mu[l]tis euãgelicis
Mat. 7. telis hæc hæreſis perimitur. Ait enim Chriſtus Matth. 7. Quid vides feſtucã in oculo fratris tui, & trabẽ in oculo tuo non vides? Vbi mortale, quia viſum adimit, trabes appellatur, feſtuca verò, quæ viſum remittit, ſignificat veniale. Et Ioan. apoſtolus in ſua. 1.
Ioan. canoni. ait, Si dixerimus ꝙ peccatũ nõ habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis nõ eſt. At verò, apoſtoli erãt cõfirmati in gratia, & cadere nonpoterant, imò & illi qui ſunt virtute & religione progreſsi, abſurdum eſſet dicere, ꝙ tã crebro mortalia committerent. Loquitur ergo illic apoſtolus de venialibus peccatis. Inſuper prouerbiorum c. 20. dicit ſapiens, Septies in die cadit iuſtus. Poſtremò Matth. 12. habetur, De omni verbo otioſo quod
Mat. 12 locutfuerint homines, reddẽt rationẽ in die iudicij. Verbũ autẽ

otioſum non mortale, ſed veniale peccatum eſt. Ex quibus iam ſatis liquet, quòd non licet negare non eſſe peccatum veniale.

¶ Annotare oportet, peccatum veniale mentem hominis auerte- *Notab.* re, & ſeparare à Deo, imperfectè tamen & ſecundùm quid. Vnde datur per illud hominis affectus, ne ita promptè in Deum feratur. His ſic præhabitis, per aliquot concluſiones reſpõdetur ad dif- *1. Con.* ficultatem, quarum prima ſit. Sine Pœnitẽtia peccatum veniale non remittitur. Hãc concluſionem habet D. Tho. 3. p. q. 87. ar. 1. *Di. Tho.* Et rationibus manifeſtis ſuadetur, primũ, qa per peccatum veniale deordinatur voluntas quodammodo per conuerſionem ad bonum creatum, ſecundùm igitur iuſtitiam, illa imperfecta deordinatio ad ordinationem neceſſe eſt reducatur: hoc tamen abſq; Pœnitentia fieri minimè poteſt, Pœnitentia igitur neceſſaria eſt. Deinde probatur, nam ſicut mortale remitti non poteſt, quandiu voluntas adhęret peccato [vt diximus] ita nec peccatum veniale, quandiu voluntas adhęret, & manet affecta ad veniale, Pœnitentia igitur opùs eſt ad venialis remiſsionem.

¶ 2. conc. Hæc Pœnitẽtia ſic pręrequiſita, ad venialis deletionẽ *Con. 2.* nõ opùs eſt ꝙ ita ſit ꝑfecta, vt ad deletionem mortalis exigitur, cũ enim [vt ex fundamẽto à nobis præmiſſo cõſtat] per veniale nõ fiat auerſio à Deo ſimpliciter, vt per mortale fit, ſed tantũ ſecũdũ quid. Non enim infringitur diuina amicitia per peccatũ veniale: vt pote nõ contra, ſed præter diuinam exiſtens voluntatem: nõ cõtra, ſed præter charitatem: nõ cõtra, ſed præter diuina pręcepta.

¶ Tertia concluſio. Quanuis ad conſequendam à Deo veniã peccati venialis non requiratur Pœnitentia explicita & formalis, ne- *3. Con.* ceſſaria tamen eſt virtualis & implicita. Hæc concluſio ſola explicatione indiget, videlicet quid ſit Pœnitentia formalis, & explicita, & quid implicita, ac virtualis, & vt breuiter explicem, dico Pœnitentiam formalem & explicitam nihil aliud eſſe, quàm actualẽ dolorẽ, quẽ Pœnitens de peccatis habet. At verò Pœnitentiam virtualẽ atq; implicitã eſſe actum qui ita afficit, ac diſponit homini, vt quicquid ſibi occurreret, quod eum ab iſto actu, ſcilicet diuinæ amicitiæ, retraheret, aut retardaret, ei diſpliceret, & doleret ſe cõmiſiſſe, etiã ſi tũc de illo non cogitet. Itaq; tunc dicitur, hominem, hanc Pœnitentiam virtualem & implicitam habere, quãdo virtute illius actus quem habet, ſi offerreretur peccatum veniale, explicitè diſpliceret, & pœniteret. Ex qbus iã colligitur, hũc actũ vim expellẽdi, remittẽdiq; oĩa venialia habere, ſi ponãtur: tũ,

quia

quia non eſt maior ratio de vno quàm de alio, tum etiã, quia omnibus venialibus contrariè opponi perſpicuum eſt, intelligi tamẽ debet dũmodo ille doloris actus generalis ſit efficax ad ſenſum poſitum, nempe quòd ſi ei offerretur, ac eius memoriæ occurreret aliquod veniale, illud deteſtaretur per hunc generalem dolorẽ. Sicut enim peccata venialia non ſunt de neceſsitate cõfeſsionis, ita nec de neceſsitate formalis contritionis, ſed ſufficit virtualis, quod tamen non ſufficit ad remiſsionem mortalium, niſi quando adhibita ſufficienti diligentia illo tempore quo illam tenetur adhibere, non poſſunt memoriæ occurrere, quę quidem diligentia commemorandi venialia non neceſſaria eſt, licèt ſit vtilis. Hanc

Di. Tho. concluſionem ſic intellectam habet D. Tho. in quęſtionibus de malo. q. 7. ar. 11. Secus ſi iſte dolor inefficax eſſet, ideſt ſi alicui veniali eſſet affectus actualiter, vel virtualiter. Nam tunc hoc veniali peccato remanente, cętera venialia ei remitterentur per illũ actum quem habet, Volo in omnibus Deo placere. Quòd autem illud veniale cui eſt affectus, non remittatur, patet, quia nullus actus, nec feruor charitatis vllum remittit peccatum veniale, quando eius adeſt complacentia, aut propoſitum: & rariſsimè contin

Con. Mi git, vt homines ab omni veniali peccato ſint mũdati. Propter hoc nanq;, concilium Miliuitanum. c. 6. ait, quòd õnes homines etiã iuſti ex veritate petunt, Dimitte nobis debita noſtra; nam primę Ioan. c. 1. dicitur, Si dixerimus quòd peccatum non habemus, ipſi

Prou. 20 nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Et prouer. c. 20. Quis

Iob. 25. poteſt dicere, Mundum eſt cor meum. Et Iob. 25. c. Nunquid poteſt apparere mundus natus de muliere? Ratio etiam adhoc manifeſta ſumitur ex omnium theologorum ſententia, aſſerente hominem exiſtentem in gratia poſſe, moraliter loquẽdo, vitare omnia & ſingula mortalia. At verò venialia peccata ſingula vitare poſſe, ſed non omnia, ſecus eſt ex priuilegio peculiari, quo víſus eſt cum beata virgine.

4. Con. ¶ Quarta concluſio. Quotieſcunq; de nouo gratia infunditur, peccata venialia remittuntur. Hęc concluſio ad literam eſt

D. Tho. D. Tho. in 3. p. q. 87. ar. 2. Intelligenda tamen eſt, regulariter loquendo, quia ſi quis haberet ſolùm contritionem de mortalibus, nullam nec explicitam nec implicitã de venialibus, daretur ei gratia per contritionem illam mortalium, non tamen cõſequeretur remiſsionem venialium. Attamen raro hoc contingit, nam regulari

Caieta. ter [vt eleganter declarat Caietanus in commentarijs. 3. p. q. 87. ar. 2.

ar. 2. homines ſi veram habent contritionem, non preciſſè habent illam de mortalibus peccatis, ſed communiter de omnibus, etiam venialibus. Ex hac noſtra concluſione manifeſtè ſequitur, quòd in receptione cuiuſcunquè ſacramenti nouæ legis remittũtur omnia venialia, niſi actualiter alicui mens ſit affecta, ſiquidem quodlibet ſacramentum, quantùm ex parte ſui eſt, habet infundere primam gratiam. Dixi, Quantùm eſt ex parte ſui, ſeu ex vi ſacramẽti, quia poteſt contingere, quòd qui recipit ſacramẽtum, habeat iam illam, vel quòd ponat obicem, & ſic non conferat illi gratiam illã. Poſtremò probatur hoc corollarium, quia quicquid ſufficit ad remiſsionem mortalium, ſufficit etiam ad remiſsionem venialium: ſed ſacramenta ratione ſui habent remittere mortalia peccata non ponentibus obicem, ergo & venialia.

¶ Quinta concluſio. Quanquàm quotieſcunquè de nouo gratia infunditur: regulariter peccata venialia remittuntur [vt dictũ eſt] non tamen requiritur ad venialium deletionem gratiæ nouæ infuſio. Hanc concluſionem habet D. Thomas. loco. citato in ſuperiori cõcluſione, quam dupliciter probat. Primum, quia ſicut per peccatum veniale gratia nec tolli, nec diminui poteſt: ita pari ratione nec ad illius remiſsionem exigitur nouæ gratiæ infuſio. Deinde probat, quia cùm vnumquodquè tollatur per ſuum contrarium [vt ſummè calidum per ſummè frigidum] & veniale peccatũ non contrarietur gratiæ habituali, vel charitati: ſequitur apertè ꝙ non eſt neceſſaria gratiæ nouæ infuſio ad illius remiſsionem. *5. Con.* *Di. Tho.*

¶ Sexta concluſio. Quamuis nouæ gratiæ infuſio nõ ſit neceſſaria ad venialium peccatorum remiſsionem: aliquo tamen nouo actu à præexiſtente gratia & charitate elicito, opùs eſt, quo homo deteſtetur veniale peccatum explicitè, vel implicitè, formaliter, vel ſaltem virtualiter. Ex hac concluſione inferuntur duo corollaria. Primum eſt, quòd ad remiſsionem peccatorum venialium exigitur vt homo ſit in gratia, quia ſola gratia Dei eſt peccati remiſsiua, vt. D. Tho. inquit, q. 87. ar. 4. Ex hoc rurſus ſequitur, veniale peccatum remitti nõ poſſe ſine mortalis peccati remiſsione. Et ratio huius corollarij eſt, quia in mortali exiſtens, debitam diſplicentiã peccati venialis minimè poteſt habere, requiritur nãq; ꝙ illa diſplicẽtia, ſeu dolor ſit ꝓpter Deũ, & ꝙ illi ſit accepta, vt ſit ſufficiẽs ad venialiũ remiſsionẽ. At verò ſine gratia hoc habere nõ poteſt. Item, quia peccatũ veniale contrariatur feruori charitatis, ſine feruore ergo Charitatis remitti non poteſt. Sed hunc feruorẽ habere *6. Con.* *Di. Tho.*

non poteſt exiſtens in peccato mortali, igitur nec remitti poterit ſine remiſsione mortalis. Nec obſtat id quod obijcitur, quòd tunc aliquis puniretur æternaliter in inferno pro veniali peccato. Nam tũc per accidens puniretur, ideſt ratione ſtatus, quia eſſet in ſtatu, in quo ſemper maneret culpa, manente autem culpa in æternum, debet etiam pœna eſſe æterna. Nec me latet Durandum in. 4 diſ. 16. q. 1. ar. 2. & Scotum diſ. 14. q. 21. & Gabrielem. diſ. 16. q. 1. ar. 3. habere contrariam ſententiam huius noſtri corollarij, nempe quòd poſſet veniale in inferno remitti. Rationes tamen quas adducunt, iam ex prædictis manent ſolutæ. Fatemur tamen libenter poſſe venialia in pugatorio remitti. Chriſtus nanque hoc expreſſe inſinuat, Matthei. 12. cùm ait, peccatum in ſpiritum ſanctum nõ remitti in hoc ſeculo nec in futuro, vbi datur intelligi à contrario ſenſu, aliqua remitti in futuro. Vnde Gregorius. 4. lib. dialogorũ ait, aliqua leuia peccata in alio ſeculo dimitti: neq; hoc poteſt intelligi ſolùm quãtùm ad pœnas: nam illo modo etiam grauia mortalia illic expurgantur: inteligi ergo debet, quòd venialia illic dimittuntur quòad culpam per actum charitatis & patientiæ continuatum, illo tempore quo veniale punitur: nam eſt actus Deo placens, & ad remiſsionem accommodatiſsimus. Quanuis nanquè actus ille non ſit meritorius augmenti gratiæ aut gloriæ, quia hoc eſt proprium viatoribus: nihil tamen obſtat quominus ſit remiſſorius venialis culpæ, cùm ſit charitatis.

Duran. *Scotus.* *Gabriel.* *Matt. 12* *Grego.*

7. Con. ¶ Septima concluſio. Licèt eccleſia authoritatem remittendi omnia peccata tam mortalia, quã venialia ac[illegible]it à Chriſto domino ex illis verbis, Quorũ remiſeritis peccata, r[illegible]mittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta erunt: differenter tam[illegible], quia authoritatem remittendi mortalia accepit per ſigna ſolùm [illegible] Chriſto inſtituta, videlicet ſacramenta, nam mortalium remiſsio non fit ſine gratiæ collatione. At verò ad remiſsionem venialium accepit eccleſia authoritatem condendi media ſeu ſigna, quibus r[illegible]mitterentur, quandoquidem ad eorum deletionem collatio gra[illegible]æ non requiritur: de quibus ſignis ſeu medijs tractant ſequent[illegible]s concluſiones.

8. Con. ¶ Octaua concluſio. Per tunſionem pectoris, & per confeſsionem generalem, & per orationem dominicam remittuntur peccata venialia. Probatur, quia in his omnibus eſt Pœnitentia formalis, & explicita. Et quòd tunſio pect[illegible]ris includat diſplicentiam explicitè, nemini dubium eſt, niſi quis iocoſè id faciat: & habetur

de hac

de hac tunſione de Pœniten.diſ.1.c. Tres ſunt autem. Quantùm autem ad confeſsionem generalem, probatur. Nam explicitè dici mus, Peccaui comeſtione,potatione,riſu, verbo,opere, & omiſſione. Et licèt non ſit aliquod ſufficiens teſtimonium ad hoc pro bandum,ſatis tamen eſt communis omnium catholicorum ſenten tia, eccleſiaſticaq; conſuetudo: & ita dicunt prædicatores, Peccata mortalia veſtris confitebimini confeſſoribus: nunc autẽ pro venialibus dicite confeſsionem generalem:nec eſt credendum, ꝙ prædicatores populum decipiant. Præterea, non leue argumentũ eſt eccleſiæ conſuetudo generalis, quæ equidem cõmuniter vtitur in prima & completorio hac generali confeſsione. Sacerdos quoquè quando ſacrum facturus eſt,& ad altare accedit, confitetur generaliter ante gradum altaris. Propter aliquem enim effectum fit hæc confeſsio. Et hunc effectum credimus eſſe remiſsio nem venialium. De oratione quoquè dominica patet etiam:dicimus nanquè, Dimitte nobis debita noſtra &c. Habetur etiam expreſſè de Pœniten.d.3.c. De quotidianis,leuibus q; peccatis quo tidiana oratio fidelium ſatiſfaciat,ſcilicet Pater noſter.

¶ Nona concluſio. Aſperſio aquæ benedictæ, benedictio epiſco palis, quęlibet ſacramentalis vnctio, oratio in eccleſia dedicata, 9. *Con.* operantur ad venialium peccatorum remiſsionem. Et in primis ꝓ batur hæc concluſio quadam communi ratione, quia in omnibus his eſt diſplicentia implicita & virtualis, cùm in his õnibus ſit mo tus reuerentiæ in Deum, hac enim ratione ait. D. Tho. in.3.q.87. ar.3.ad primum, o[illegible]ia iſta prędicta remiſsionem venialium pec *Di. Tho.* catorum cauſa[illegible] & eandem ſententiam tenet Silueſter. in verbo Peccatum.§ vltimo. Deinde probatur hæc noſtra concluſio quã *Silueſt.* tùm ad ſin[illegible]la membra in particulari, & primùm de aqua benedicta, habet[illegible]r expreſſè de conſe. diſ.3.c. Aquam. Vbi Alexander.9. *Alex.9* inquit, Aquam ſale conſperſam benedicimus, vt ea cuncti aſperſi, ſanctifi[illegible]entur, & infrà, Coinquinatos ſanctificat, & purgat. Intelli gend[illegible] tamen eſt textus, quòd ſanctificat nõ immundos ſimplici citer, quales ſunt qui mortalis peccati habent maculam, ſed immũ dos ſecundùm quid, nẽpe quoad maculã venialis peccati. & hãc m[illegible]diciem dominus oſtendit, cùm dixit, Qui totus eſt mũdus, nõ [illegible]diget niſi vt pedes lauet, ſed eſt mundus totus. De benedictio [illegible]e epiſcopali ego non reperio in iure teſtimonium conuincẽs, tan tùm enim habetur.1.q[illegible]ſtion.1.capi. Dictum eſt. quòd quanuis aliquis boni meriti ſit, [illegible]õ tamẽ poteſt benedicere, niſi fuerit ordi

natus, ex quo loco non habetur benedictionem epiſcopi remittere venialia, ſat tamen eſt communis omnium tam canoniſtarum, quàm theologorum ſententia, quæ quidem habet per hanc benedictionem remitti venialia. Et adhuc probatur ex communi eccleſiæ vſu, tenentis hanc ſententiam: ad hoc nanq; epiſcopi ſuam ordinant benedictionem, vt ſcilicet venialia peccata remittat.

¶ De vnctione ſacramentali, & de oratione in eccleſia dedicata, ſimiliter non inuenio aliquod teſtimonium firmum in iure, quòd remittant venialia peccata, ſed ſolùm reperitur communis loquẽdi modus doctorum hoc aſſerentium: ſufficit enim nobis ita à patribus noſtris accepiſſe, licèt non ſint ſcripta in iure. Multa nanquè de aure in aurem vſquè ad nos deuenerunt, & non per ſcriptum.

Dubium. ¶ Sed dubiũ eſt, an iſta ex opere operato remittant venialia. Pro
Conclu. hoc ſit cõcluſio. Omnia iſta, nempe tunſio pectoris, aſperſio aquę benedictæ &c. non habent remittere peccata venialia ex opere operato, ſed ex ſola deuotione ſecundùm communem ſententiã
D. Tho. theologorum, quam tenet D. Tho. in 3. p. q. 87. & in 4. ſen. diſ. 16
Caie. q. 2. ar. 2. & in eadẽ. 3. p. q 83. ar. 3. ad 3. & Caietanus habet eãdẽ
Scotus. Scotus quoq; in 4. diſ. 16 & Palu. diſ. 16. q. 1. ar. 1. & Gabriel. q.
Palud. 5. Et ratio huius concluſionis eſt, quia cùm eccleſia non habeat
Gabrie. poteſtatem ex opere operato remittẽdi peccata niſi per ſacramẽta: & culpæ veniales ſint verè peccata, nõ poſſunt ex opere operato remitti niſi per ſacramenta: nec ex hac noſtra ſentẽtia infertur, quòd fruſtrà aqua benedictur, & epiſcopalis benedictio datur, ſi ex deuotione tantùm illam recipientium remittitur eis veniale. Non fruſtrà fiunt: inquam, tum, quia iſtæ conſecrationes proſunt ad plures alios effectus, ſcilicet ad expellendos dæmones, & ad ſalutem corporalem: tum etiã, quia Deus peculiariter aſſiſtit illis rebus ſenſibilibus. Vnde, magis nos mouet ad deuotionem per iſta, quàm per alia ſenſibilia, ſcilicet per aquam non benedictam. &c.

XVIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm peccata per Pœnitentiam remiſſa, redeant per ſequens peccatum.

Huic

HVic difficultati aliquibus concluſionibus me ſatiſfacturum exiſtimo, ſi tamẽ præmiſerim vnicam diſtinctionem, nempe duo eſſe in mortali peccato. Primum, culpam ipſam. Alterum, pœnæ æternę reatũ. Tunc eſt prima concluſio. Peccata ſemel remiſſa, redire non poſſunt per ſequens peccatum quantùm ad culpam. Hãc concluſionem tenet D. Tho. in 3. p. q. 88. ar. 1. Et probatur manifeſta ratione, quia opus Dei per opus hominis amoueri, & irritari nequit: remiſsio autem priorum peccatorum fuit opus diuinæ miſericordię, per ſequens igitur peccatum hominis irritari non poterit. Item, quia Petrus qui occîdit hominem, Pœnitentiamq́; de illo homicidio egit, & iterum poſt Pœnitentiam furatus eſt: certum eſt, quòd hoc vltimum peccatum furti non habet homicidij maculam, non ergo redit per ſequens peccatum iam ſemel remiſſum. Nam ſi cauſa non redit, non eſt cur effectus redeat. 1. Con. D. Tho.

¶ Secunda concluſio. Peccata dimiſſa, non poſſunt etiam redire quantùm ad pœnam, Quantùm ad pœnam, inquam, non ſolùm ſenſus, quia noua pœna ſenſus debetur peccato nunc de nouo commiſſo, & non illa prior quæ peccatis iam dimiſsis debebatur: ſed nec quãtum ad pœnam damni. Probatur iſta cõcluſio, quoad pœnam ſenſus ex illo Naum. 1. Non ſurget bis tribulatio, vel ſecundùm ſeptuaginta, Non puniet Deus bis in id ipſum. Et Ezechiel 18. In quacũq; hora ingemuerit peccator, iniquitatũ eius ampliùs non recordabor. Quæ quidem teſtimonia ratione confirmantur, quia Deus non re[illegible]it peccata ſub hac conditione, in futurum ſi lapſus non ac[illegible]at. Quoad pœnam verò damni, probatur, nam pœna damni [illegible]equitur auerſionem & maculam, & in hoc peccato de nouo cõ[illegible]miſſo, & eſt noua auerſio à Deo, & noua macula, prout conſur[illegible]it ex alio & alio actu peccati mortalis, ſcilicet ex alia conuerſi[illegible]ne ad bonum creatum, ac ex conſequenti debet eſſe alius di[illegible]nctus reatus pœnæ ęternæ à reatu pœnę debitę priori peccato ia[illegible]dimiſſo. Sed vtrũ iſta pœna damni ſit eadẽ in omnibus dãnatis, [illegible]c nõ maior pœna in vno quàm in alio? Ad hoc Duran. in 4. diſ. 2[illegible] q. 1. & Paludanus q. 2. & Capreolus dicunt, eamdem prorſu[illegible] eſſe. Ratio illorum eſt, quia illa pœna non eſt niſi priuatio & ca[illegible]entia diuinæ viſionis: quę non recipit magis & minus, vt ait, D. Tho. in 3. p. q. 71. ar. 3. ad primum. Doctiſsimus tamen Soto in 4. diſ. 16. q. 1. ar. 1. tenet, quòd non eſt eadem in omnibus, ſed maior in vno quàm in alijs, quia pœna illa damni correſpondet maculæ 2. Con. Nau. 1. Ezec. 18 Duran. Palud. D. Tho. Soto.

torum, ergo vbi maior eſt macula, maior eſt pœna. Item, quia cùm triſtitia & afflictio, quæ eſt pœna ſenſus, oriatur ex pœna damni, & non ſolùm ex igne & alijs crutiatibus, quę non eſt æqualis in omnibus ſit, vt etiã pœna damni non ſit æqualis. Vnde dicit, quòd licèt non ſit maior priuatio quia priuatio, vt dictum eſt, non recipit magis aut minus, eſt tamen maior pœna. Et licèt vtraquę ſentẽtia ſit probabilis, probabiliorem tamen reputo ſecundam.

3. Con. ¶ Tertia concluſio. Et ſi præterita peccata iam dimiſſa, quantùm ad eandem priuationem diuinæ viſionis numero per peccatũ ſubſequens redire non poſsint [vt dictum eſt] redeunt tamen quantũ ad eãdem priuationem ſpecificam. Probatur. Nam per ſubſequẽs peccatum mortale homo priuatur gratia, & fit reus pœne æternę, ſicut etiam priùs erat in prioribus peccatis ante dimiſsionem eorum, cùm hoc commune ſit omnibus peccatis mortalibus. Igitur quantùm ad eandem ſpecificam priuationem diuinæ viſionis peccatum iam dimiſſum redire poſſe fatẽdum eſt. Et hoc modo intel
D. Iaco. ligere oportet Di. Iacobum apoſtolum in ſua canonica c. 2. cùm dicit, Qui in vno offendit, factus eſt omnium reus. Incurrit nanq; eandem mortem æternam ſpecifice, quam meruerat per peccata præterita iam dimiſſa. Hanc concluſionem ſic explicatam, habet
D. Tho. D. Tho. in. 3. p. q. 88. ar. 1.

4. Con. ¶ Quarta concluſio. Peccata illa priùs dimiſſa, dicuntur quodammodo redire per ſubſequens peccatum, ſcilicet inquantùm reatus eorum ratione ingratitudinis virtualiter continetur in peccato illo ſubſequenti. Ad iſtum tamẽ ſenſum, quòd grauius peccatum eſt quod nunc poſt dimiſſa peccata de nouo committitur. Nam ex eo quòd reditur ingratus per iterationem peccati, diuino beneficio iam recepto in remiſsione priorum delictorum, videtur
D. Tho. grauiùs peccare, quàm prius peccauerat. Hanc concluſionem habet Diuus Thomas. in. q. citata per totam. Intelligitur tamen hæc concluſio, quòd ſcilicet eſt grauius peccatum quod denouo committitur, non faciendo comparationem ſimpliciter ſecundùm omnia quæ in vno & in altero peccato conſiderari poſſunt, ſed ſecundùm quid, putà quòd aliqua eſt noua ingratitudo in poſteriori [vt dictum eſt] Exempli gratia, ſiquis fecit furtum, & poſteà æquale, ex obiecto & circunſtantijs propter ingratitudinem prioris remiſsi, ſecundum eſt grauius. Sed tamen ſi priùs fecit homicidium, & poſteà furtum, nõ opùs eſt vt furtum cum ſua ingratitudine adæquet grauitati homicidij prioris, quia cætera ex obiecto non ſunt

non ſunt paria.

¶ Quinta concluſio. Et ſi non oporteat quantitatem ingratitudinis æqualem eſſe abſolutè quantitati beneficij ſuſcepti, quia contra æquale beneficium ſuſceptum poteſt vnus homo eſſe magis ingratus, quàm alius, vel ſecundùm intenſionem contemptus beneficij, vel ſecundùm grauitatem culpæ contra benefactorem de nouo commiſſę, ex quibus quátitas ingratitudinis menſuratur, nihilominùs tamen cęteris paribus, quantò beneficium maius eſt beneficio, tantò ingratitudo maior eſt ingratitudine, quia ſuppoſita æqualitate contemptus beneficij, vel offenſæ contra benefactorem de nouo commiſſæ, quantificatur ingratitudo ex ſuſcepto beneficio. Ex quo iam colligitur, quòd tantò quis poſt Pœnitentiam grauiùs peccat, quantò maiora fuerunt peccata ſibi priùs dimiſſa, & pluries, ſiquidem beneficium quantificatur ex peccatis illis dimiſsis, vt dicit expreſſè D. Tho. & Caie. in. 3. p. q. 88. *5. Concl.* D. *Tho.* *Caieta.*

¶ Sexta concluſio. Hæc grauitas, quæ quidem ratione ingratitudinis conſurgit, non mutat ſpeciem peccati commiſsi poſt Pœnitentiam, quia non apponit deformitatem alterius ſpeciei ab ipſo peccato, imò ingratitudo trahitur ad ſpeciem peccati, quod circunſtat, putà fornicationis, ſi peccatum commiſſum poſt Pœnitentiam, eſt fornicatio, & ſic de alijs. Et hanc ingratitudinem commodum eſt confiteri: non tamen neceſſarium ſecundùm omnes doctores. Non enim opùs eſt dicere, Poſtquàm iam Deus mihi remiſerat multa peccata [illegible]o eſt quia non habet aliam deformitatem, ſ[illegible] malitiam diſtinctam à peccato quod commiſit poſt Pœnitentiam. Conſequitur nanquè hæc ingratitudo ad omnia peccata mortalia, ſicut quilibet peccās mortaliter, interprętatiuè contemnit diuinū præceptum quod tranſgreditur. Secus tamen erit quādo aliquis offendit, ſcilicet fornicatᷣ cū hac intētione, Quia Deus remiſit mihi peccata mea, volo illum offendere. Itaq; in illo peccato de nouo cōmiſſo, adſit cōtemptus formalis Dei, & beneficij ab eo recepti. Tūc nanq; ingratitudo iſta mutat ſpeciē, & eſt ſpeciale peccatū, & ideò eſt neceſſariò cōfitēda. Sunt enim illic duæ peccatorū rationes formales, licèt materialiter ſit vnica actio: nēpe fornicationis, & ingratitudinis, licèt ille magis nominetur contēptor & ingratus, quàm fornicarius. Similiter, tāta poteſt eſſe ingratitudo, vt ſiquis ſæpe, & ſæpiſsime remiſsionē obtinuit peccatorū, liberatuſq; fuit à multis periculis, in quę eorū cauſa fuerat cōiectus, tūc profectò licèt ingratitudo nō ſit ſpeciale pecca- *6. Conc.*

tum, eſt tamen circunſtantia neceſſariò confitẽda, ita tenet Soto, in.4.dis.16.q.1.ar.4.

XIX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm per Pœnitentiam reſtituantur homini gratiæ & virtutes.

Con. vni HVic difficultati vnica concluſione affirmatina reſpondetur, nempe quòd per Pœnitentiam reſtituitur gratia & virtutes. Hanc concluſionem inprimis citra controuerſiam tenent omnes doctores, *Di. Tho.* Di. Tho. in 3.p.q.89.ar.1. Deinde probatur quadam vrgenti ratione. Cùm enim per Pœnitentiam detur homini ipſam agenti gratia ſecũdùm omnes: neceſſum eſt vt etiam illi dẽtur virtutes: quia ſicut ex animæ eſſentia fluunt omnes potentiæ eius, ita ex gratia conſequuntur omnes virtutes, quæ ſunt reſtitutu poſsibiles. Et nota quòd non eſt hîc ſermo de virtutibus acqſitis: ille enim non generantur niſi ex ſimilibus actibus: Similiter non eſt ſermo de Pœnitentia vt eſt virtus, cũ dicitur per Pœnitẽtiã reſtitui virtutes, quia ſic ipſa potiùs ſimul cum cæteris per ſacramentum Pœnitentiæ infunditur, & eſt effectus gratiæ: ſed ſermo e[illegible] de Pœnitentia inquantùm eſt ſacramentum, ſecundùm quòd eſt cauſa inſtrumentalis g[illegible] [illegible]m eſt.

Dubium. ¶ Sed maius dubium eſt in hac materia. Vtrùm [illegible]nitens ad æq̃lem gratiam illi quam ante peccatum habebat, a[illegible]d maiorem, vel ad minorem reſurgat. Cui dubio perſequentes c[illegible]ncluſiones *Conclu.* reſpõdetur. Sit igitur. 2. cõ. in ordine. Pœnitẽs nõ ſemp[illegible]r reſurgit *Ale. Al.* ad æqualem gratiam, nec ad minorem. Hanc concluſi[illegible]nem tenent õnes antiqui doctores. Alex. Alẽ, in 4.p.q.57. & B[illegible]nauen. *Bonaue.* in 4. diſ. 14. q. ãtepenultima, & vltima. & Albertus Mag[illegible]us diſ. *Alber.* 14. ar. 21. & 22. & Duran. in 3. diſtinc. 31. q. 2. & eã manifeſt[illegible] ratio*Duran.* ne probare poſſumus. Videmus nanq; feruentiſsimos viro[illegible] tepidè, & non ita feruidè poſt perpetratum peccatum, & Pœnit[illegible]ntiã operari ſicut anteà, & ediuerſo eos, qui antequàm peccatum co[illegible]miſiſſent, tepidè operabantur, poſt Pœnitentiam verò feruenti[illegible]mè operari, imò etiam eundem pœnite[illegible]tem quandoq; videmu[illegible] reſurgere cum maiori, quandoq; cum m[illegible]nori feruore. Quare eui

denter

denter cõuincitur,non ſemper in æquali gratia omnes reſurgere, contra Henricum de Gandauo quolib. 5. q.23. Secundùm enim hanc ſententiam Henrici,nihil referret pœnitentem feruentiſsimo contritionis motu reſurgere,aut tepidiſsimo: quod concedere abſurdum eſt. Nec valet ratio Henrici dicentis, quòd ſi non omnes in æquali gratia reſurgerent, iam daretur gratia ex operibus,contra Paulum ad Roma.c.11. Si autem ex operibus, iam nõ eſt gratia. Cui rationi ſatiſfit diſtinguendo de gratia, quę qdẽ quãdoq; pro auxilio gratuito,quãdoq; verò pro gratia habituali,qua ſumus Deo grati, accipi ſolet. Et ſiquidem pro auxilio gratuito accipiatur,nõ præcedit aliqua diſpoſitio ex parte noſtra, præcedit nanq; omnem noſtram operationem hoc auxilium:illud enim eſt tractio Dei, qua Deus nos pręuenit mouendo liberum arbitrium noſtrum. Si autẽ pro gratia habituali accipiatur,pręcedere oportet diſpoſitio ex parte noſtra. De hac enim gratia,ait. D. Thomas in. 3. p. q. 89. a. 1. contritionem eſſe vltimam diſpoſitionem ad gratiam conſequendam,& in 2.ar. inquit, Iniuſtificatione impij motus liberi arbitrij eſt vltima diſpoſitio ad gratiam: ille nanquè motus per quem Deo conſentimus, eſt vltima illa diſpoſitio. Nec propter hoc concedere licet,gratiam dari ex noſtris operibus, quia opus in ſacris literis non quæcunquè operatio noſtra appellatur,ſed illa tantùm,cui ex merito merces debetur. Hoc autem non habet illa operatio noſtra, cùm ſolùm ſe habet diſpoſitiuè,& materialiter,& non meritoriè,quia vt eſt à libero arbitrio, illa diſpoſitio non eſt meritoria. Quadiu nãq; homo diſponit ſe, ſemper manet inimicus,& ſic opus eius tunc nõ eſt meritorium. *Henric.* *Rom.11.* *D. Tho.*

¶Tertia concluſio. Pœnitens non ſemper reſurgit ad maiorem gratiam illa, qua ceciderat. Hanc concluſionem tenent omnes doctores pro præcedenti concluſione citati,contra Okam in 4. q.8.&.9.& contra Gabrielem in.diſ.14.q.3.ar.3. qui habent,ſemper pœnitentẽ reſurgere in maiori gratia & gloria,quàm prius habuerat, quia tota omiſſa reſtituit ei,& ꝓ cõtritione pręcedẽti datur nouus gradus. Et ratio etiam in præcedenti concluſione ex experientia ſumpta, vrget pro hac noſtra cõcluſione,nẽpe qa videmus quotidie quoſdam poſtquàm reſurgunt, tepidiùs operari, non igitur concedendum eſt,hos reſurgere cum maiori amore, & ad maiorem gratiam & gloriam, quia maior amicus Dei diligentiùs ſeruit Deo, quandoquidem amor Dei,teſte Gregorio homilia.30.non eſt occiſus,operatur enim magna ſi eſt. Pręttereà, *3.Con.* *Okam.* *Gabrie.* *Gregor.*

ad gratiã

ad gratiā diſpoſitio prerequiritur, ita què quantò maior eſt gratia introducenda, tantò maior diſpoſitio eſt neceſſaria, ſed cōtritio eſt diſpoſitio non ſolùm ad gratiam nouam ſuſcipiēdam, verùm etiā ad gratiam præteritam, ſcilicet ad nouum gradum ratione merito rum mortificatorum, quę tunc viuificantur, vt ſtatim diffuſiùs oſtē dam. Tantò igitur maior erit gratia etiā prẹterita, q̄ntò maior fue rit contritio cum qua reſurgit. Nec ſententiæ huic aduerſatur

Eze. 18. illud Ezechielis. 18. dicentis, Si impius egerit Pœnitentiam omnium iniquitatū quas operatus eſt, ampliùs non recordabor, & in iuſtitia quam operatus eſt, viuet. Recordaret̃ autem illius iniquitatum, ſi non reſtitueret pœnitenti totam gratiam quam priùs habuerat, & totam gloriam meritis mortificatis debitam. Non in quam, aduerſatur huic ſententiæ, nam iſte locus, ſcilicet quòd non recordabitur illarum iniquitatum poſt conuerſionem peccatoris, intelligendus eſt quantùm ad culpam & pœnam æternam, quia quantùm ad pœnam temporalem, quæ relinquitur ſoluenda in hac vita, vel in purgatorio, bene recordabitur Dominus: & ita intelligenda ſunt omnia alia loca, ſi quæ ſunt in ſacris literis de hac materia. Non enim negandum eſt, noſtrarum iniquitatum Deum memoriam habere ad puniendum, etiam poſt Pœnitentiam: quemamodū non eſt negandum habere memoriam operum quæ homo ante peccatum operatus eſt. Iuuant nanquè opera priùs à viro iuſto facta. Iuuant, inquam, illi poſteà in peccato exiſtenti, vt citius illum Dominus à peccato eripiat. Non tamen Deus tenetur illum à peccato eripere, cùm [illegible] non ſit meritum de condigno, ſed tantùm de congruo.

Roma. 5. ¶Nō obſtat etiam illud Pauli ad Roma. 5. Vbi abundauit delictū, ſuperabundauit & gratia, nam illud de gratia CHRISTI dumtaxat intelligendum eſt, quæ ſuperat vniuerſa mundi delicta, verum eſt tamen, quòd quandoquè grauiter peccātes, feruentiùs dolent, & ſic vberiorem gratiæ habitum conſequuntur, veluti Magdalena. Dicitur etiam ſemper gratia reſurgentis abundans, quātùm ad rationē gratiæ, quia ei qui plus peccat, magis gratis beneficium remiſsionis confertur.

4. Conc. ¶Quarta concluſio. Pœnitens quandoquè reſurgit cum maiori gratia quàm prius habuerat: quādoquè autē cum æquali: quādoquè etiam cum minori ſecundùm proportionem diſpoſitionis maioris vel minoris, cum qua reſurgit à peccato. Hanc concluſionem præter authoritatem omnium doctorum, quos adduximus

pro ſecun

pro ſecunda concluſione, qui illam tenent expreſſè, habetur in diſtinctione. 50. cap. Quæcunquè. & colligitur manifeſtè ex. 2. &. 3. concluſionibus, nam, ſi non ſemper reſurgit ad æqualem gratiam, nequè ad minorem, nec ad maiorem: reſtat ergo vt quandoquè in maiori, quandoquè in minori, quandoquè in æquali reſurgat.

¶ Quinta concluſio. Cuicunquè reſurgenti, prętcr gratiam & gloriam quæ correſpondent contritioni, & diſpoſitioni præſenti, dabitur aliqua gratia, & gloria, hoc eſt præmium eſſentiale ratione meritorum præcedentium, quæ quidem merita debebantur operibus bonis factis in gratia antequàm per peccatum mortificarentur. Hæc concluſio probatur, nam dato oppoſito, ſequeretur, quòd ſi eſſent Petrus & Paulus, Petrus homo peſsimus, qui per triginta annos perſeuerauit in grauiſsimis peccatis, & Paulus homo iuſtus, qui per. 30. annos perſeuerauit in gratia, & cecidit per vnum mortale, Sequeretur, inquam, quòd ſi ambo reſurgerent cum æquali conatu, quòd æquale præmium haberent, quod minimè concedere licet. Aſſerendum igitur eſt, aliquam gratiam & gloriam dari ratione operum præcedentium. 5. Conc

¶ Sexta concluſio. Quantò aliquis maiori conatu, & maiori contritione, ſeu diſpoſitione reſurgerit, tantò plus gratiæ, & gloriæ amiſſæ recuperabit ratione meritorum, quæ debebantur operibus præcedentibus mortificatis per mortale peccatum, ſecundùm proportionem, videlicet quòd medietati conatus, & cõtritionis, ſeu diſpoſitionis præſentis correſpondebit medietas gratiæ, & gloriæ debitæ operibus mortificatis, & tertiæ parti contritionis tertia pars gratiæ, & gloriæ amiſſæ, itaquè tanta gratia, & præmium reſtaurabitur, quanta fuerit contritio, ſeu diſpoſitio cum qua reſurgerit, vt ſi ſint Petrus & Paulus, quorum vterquè ceciderit à gratia vt. 10. poſt peccatum tamen Paulus cum maiori conatu reſurgit. maior gratia datur ei quàm Petro. Nec ſolùm habenda eſt ratio quãtitatis, verùm etiam & multitudinis, magnitudinis q; meritorum, quę fuerunt mortificata. Nam reſurgenti per contritionem vt vnum, liquida ratio expoſcit, vt plus gratiæ & gloriæ reſtituatur, ſi à gratia vt decem ceciderat, quàm ſi à quinque duntaxat cecidiſſet: & ſi reſurgit peccator cum contritione vt quatuor, dabitur illi gratia, & gloria vt q̃tuor: & vltra gradũ correſpondẽtẽ præſenti diſpoſitioni ratione bonorum operum pręcedentium, dabitur etiam ei gratia & gloria vt quatuor, & ſic reſurget cum gratia vt. 8. & ratio eſt quia contritio, ſeu diſpoſitio p̃ſens, nõ tantùm 6. Con.

tãtũ eſt diſpoſitio ꝓportionata gratię, q̃ in præſenti datur de nouo, verùm etiam gratiæ quæ reſtauratur, quod inſinuare videtur D.

D. Tho. Th. in. 3. p. q. 89. ar. 2. ad. 2 & in. ar. 5. in ſolutiõe ad 3. ait nãq; ꝙ ſecũdùm quòd motus liberi arbitrij in reſurgente eſt intẽſior, vel remiſsior, pœnitens conſequitur maiorem vel minorem gratiã. Hęc

Victori. nanq; eſt ſententia magiſtri à Victoria, & Soto. Scio tamen Scotũ

Soto. in. 4. diſ. 22. q. vnica ar. 2. tenere quòd omnis reſurgens à pecca-

Scotus. to, reſurgit ad maiorem gloriam, quàm fuerat illa ad quam anteq̃ deliquerat, erat ordinatus, licèt non oporteat vt ſemper reſurgat ad tantam gratiam, quanta fuerat illa à qua ceciderat. Sed certè ꝓbabilior eſt ſententia Thomiſtarum, cùm gratia ſit acceptatio ad gloriam: quare reſurgere ad gloriam vt decem, nihil aliud eſt quàm eſſe acceptum ad gloriam vt decem, atque adeò habere gratiam & amicitiam vt decem. Vnde, ſecundùm Scoti ſententiam profectò fatendum eſſet quòd reſurgit ad tantam gratiam, quanta fuerat illa à qua ceciderat, præter illam quæ correſpondit contritioni.

7. Con. ¶ Septima concluſio. Perfectè pœnitenti, ideſt ex toto corde, & cum toto conatu [qui per auxilium Dei haberi poteſt] reſurgenti præter gradum gratiæ reſpondentem contritioni, ſemper reſtituitur tota præcedens gratia & gloria, à qua ceciderat, ſiue magna fuerat, ſiue parua, quæ quidem ei debebatur ratione præcedẽtium operum. Hęc concluſio ſequitur manifeſtè ex præcedenti concluſione. Nam ſi quantò cum maiori contritione & conatu quis reſurgit, tantò magis ei de gratia & gloria amiſſæ reſtituitur, igitur reſurgenti perfectiſsimo conatu, reſtituetur tota gratia & gloria debita operibus mortificatis. Vnde, optimum eſt ſemper dolere. Deinde probatur, quoniam cùm contritio ſit diſpoſitio ad viuificationem operum, fit vt optima quæ eſſe poteſt, in integrum gratiam & gloriam debitam operibus mortificatis reſtituat: nam ſicut poſita diſpoſitione, ponitur effectus: ita poſita ſumma, ponitur ſummus effectus. Sic nanque intelligendum eſſe Ambroſium, cùm ait, ꝙ Pœnitentia res optima eſt, quæ omnes defectus reuocat ad perfectum: exiſtimo. Ex his iam perſpicuè atquè euidenter colligitur, quòd reſurgens, ſemper ad aliquem gradum maiorem gratiæ & glorię reſurgit, quàm ſit quantitas contritionis: qui quidem mortificatis operibus reſpondet, aut præcedenti gratiæ Baptiſmali ſi forſitan poſt illam antequàm boni aliquid faceret meritoriũ apud Deum, peccaret.

¶ Octa

¶ Octaua concluſio. Cathecumino, qui magnam haberet copiã gratiæ ãtequàm baptizaretur, & peccauit mortaliter, dum poſteà baptizatur, ſi ſua Pœnitentia eſt ſumma, preter gratiam baptiſmalem in totam illam reſtitueretur: ſed ſi tepida contritione baptizaretur, quamuis ſit probabile quòd in totam reſtituatur, non tamen eſt omnino certum. Secus autem eſt de martyrio: nam per illud cùm ſit intenſiſsimum dilectionis opus, iuxta verbũ Chriſti, Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis: citra ambiguitatem aſſerere poſſumus, quòd reſtituitur martyr in totã, à qua ceciderat anteà per peccatũ mortale. 8. Conc.

¶ Nona concluſio. Si contritio ſeu diſpoſitio pœnitentis eſt imperfecta: non ſtatim quando conuertitur, reſtituitur ei tota gratia amiſſa, ſed per dolores, & gemitus, & bona opera, quæ homo facit poſt conuerſionem exiſtens in gratia, nempe per actus meritorios ſequentes Pœnitentiam, reſtaurabitur ei: itaq; eò magis operũ præcedentium præmiũ recuperat, quò gratia indies in eo augetur, quouſq; in priſtinam dignitatẽ redeat. Et ratio eſt, quia non recuperabit totùm meritum operum præcedentium, donec habeat tantum præmium, quantum anteà habuerat, ſcilicet tantã contritionem ſeu diſpoſitionem: alioquin fieret conſequens, vt qui per primam contritionem non recuperaret totũ, nequiret poſteà iacturam reficere: quod eſt abſurdum. 9. Conc.

¶ Sed an reſurgat homo cum eadem dignitate, quam ante peccatum habebat, dubium eſt. Cui dubitationi per quinq; concluſiones reſpondetur, quarum prima eſt. Dignitatem hanc, vt homo connumeretur inter filios Dei, ſemper per Pœnitentiam acquirit. Hæc concluſio apertè conſtat ex illo de filio prodigo, Lucæ. 15. cui pater reuertẽti reſtitui iuſsit ſtolam primam, & annullũ, & calceamenta, quæ erant filiorum ornatus, & inſignia, quibus à ſeruis dignoſcebantur. Dubium. 1. Concl. Lucæ. 15

¶ Secunda concluſio. Pœnitens à peccato reſurgens, dignitatẽ innocẽtiæ & virginitatis quam per peccatum amiſit, recuperare non poteſt, etiam per Dei abſolutam potentiam. Hæc concluſio eſt omnium doctorum. Inquit nanq; Hierony. ſuper. 5. cap. Amos. cùm Deus omnia poſsit, de corrupta facere virginem nõ poteſt: non enim eſt potentia ad præteritum. Et ratione probatur, quia ſunt quædam, quę de natura ſua includunt continuationem: ſicut innocentia & virginitas. Innocentia enim eſt nunquàm peccaſſe, & virginitas eſt ſemper abſtinuiſſe à delectationibus Venereis. & 2. Conc. Hierony

talia

talia cùm amittuntur, non poſſunt recuperari, quia caderet in eis interruptio, quod eſt contra rationem ſuę cõtinuationis. Et ideo innocentia perdita non recuperatur, nequè virginitas. Poſſunt tamen, & debent qui ſic irrecuperabilia dãna innocentiæ & virginitatis per infamia crimina incurrerunt, Pœnitentia ſcilicet, lachrymis, ieiunio &c. Magdalenam & Dauidem imitari, vt errata recõ-

Soto. penſent, vt eleganter tradit. Soto in. 4. Vnde, non eſt eadem ratio de innocentia, & de gratia, & charitate, quia iſta de ſua ratione nõ includunt continuationem, quocircà cùm amittuntur per peccatum mortale, recuperari poſſunt per Pœnitentiam in ęquali gradũ vel maiori vel minori, vt dictum eſt in præcedentibus concluſionibus.

Notabi. ¶ Aduerte tamen hîc, quod virginitas quando per ſolùm propoſitum contrarium corrumpitur, recuperabilis eſt per Pœnitẽtiam, vt virgo quę ſtuprum habet in propoſito, ſi ante experientiam eã pœniteat, virgo permanet, vel ſi habuit propoſitum nubendi, amiſit virginitatem: recuperatur tamen per mutationem illius propoſiti ſolam, quia tunc non opùs eſt Pœnitentia, cùm nubendi propoſitum non fuerit peccatũ. At verò ſi quis voluntariè & culpabiliter amiſit virginitatem per pollutionem, ampliùs reparari non poteſt, ita tenet expreſſè. D. Tho. 22. q. 152. ar 3. ad. 3. & in. 4. diſ. 33 q. 3.

Di. Tho. ar. 1. ad. 4. & quolib. 5. ar. 24. ad. 2. Dicit enim, ꝙ virginitas poteſt reparari quãtùm ad id qđ eſt formale, ſcilicet ꝓpoſitũ abſtinẽdi à Venereis: nõ autem quantũ ad id qđ eſt materiale in ipſa virginitate, videlicet ex periri voluptatem Vene[illegible].

3. Concl. ¶ Tertia concluſio. Licèt non poſsit pœnitẽs à peccato reſurgẽs, recuperare innocentiam perditam, poteſt recuperare aliquid vtilius, & melius. Notum nanquè eſt, ducem in pręlio plùs eum militem diligere qui poſt fugam reuerſus, hoſtem fortiter præmit, quàm illum qui nunquàm terga prębuit, & nunquàm aliquid fortiter fecit.

4. Conc. ¶ Quarta concluſio. Quando quis commiſit peccatum habens irregularitatem annexam, licèt verè pœniteat, nõ reſtituitur in priſtinã eccleſiaſticã dignitatẽ aut officiũ, imò licèt ſit caſus citra peccatũ, vt ſiquis viduã, vel ab alio relictã duxerit, non admittitur ad clerũ ꝓpter bigamiam, vt habetur. c. Siquis viduã. diſ. 50. & ſimiliter, cũ iudex authoritate publica hominẽ occîdit, irregularitatẽ incurrit, niſi qñdo mortẽ ꝓpriã aliter vitare nõ valens, ſuũ inuaſorem occîdit, vel mutilauerit. Caſus nanquè iſte optimo conſilio in con-

in concilio Vienenſi exceptus eſt, vbi dicitur, vt qui cum moderamine inculpatę tutele ſeſe defendens, homicidium faceret, nõ eſſet irregularis, ſicuti qui ex ignorantia inculpabili illud perpetraret, quia illud non eſt voluntarium, vt habetur in clem. Si furioſus. de homicidio. Con. Vie

¶ Quinta concluſio. Qui commiſerunt peccatum ſcandaloſum, vt illi qui capti fuerunt publicè in periurio, furto, atquè fornicatione, & cæteris huiuſmodi criminibus, ſecundùm canonum ſacrorum inſtituta, dummodo crimina ordine iudiciario comprobata, vel aliàs notoria fuerint, & ſimiliter illi quos nõ verè, ſed fictè pœnitet, non reſtituuntur in priſtinum gradum, & honorem eccleſiaſticum. Secus de illis qui pro ſuis criminibus dignè Deo Pœnitentiam obtulerunt per ieiunia, & eleemoſynas, vigiliaſq;, & ſacras orationes. Hæc concluſio habetur in diſtinctione. 50. c. Domino ad Miſsianum epiſcopũ. vbi ait Iſidorus, Illos ad priſtinos gradus redire, canones præcipiunt, quos Pœnitentiæ pręceſsit ſatiſfactio, vel condigna peccatorum confeſsio. 5. Con.

XX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm opera mortificata per peccatũ, reuiuiſcant per conſequentem Pœnitentiam.

PRo huius difficultatis elucidatione ſupponitur tanquam indubitata determinatio alterius quęſtionis, nẽpe opera in charitate facta, mortificari per ſequẽs peccatum mortale, ideſt impediri à ſuo proprio effectu vel operatione, qui eſt perducere ad vitam ęternam. Sunt enim opera mortalia in triplici differentia: quędã viua, q̃ ex gratia & charitate ꝓcedunt: quedã verò mortua, qa fiunt in peccato mortali, quęquidẽ licèt ſint moraliter bona, nõ tamẽ ſunt meritoria vitę ęternę: quedam deniq; ſunt opera q̃ facta fuerũt in charitate, ac ꝓinde vitã habuerunt, ſed tñ. per peccatũ mortificata ſunt. Tũc ad difficultatẽ ꝓpoſitã vnica cõ. affirmatiua reſpõdet nẽpe ꝙ opera mortificata per peccatũ, reuiuiſcũt per Pœnitẽtiam. Hãc con. tenẽt õnes doctores abſq; diſcrimine aliquo. D. Th. 3. p. q. 89. ar. 5. & Magi. ſẽ. in. 4. diſ. 15. & Glo. ſuper illud Iohelis. c. 2. Reddã vobis ãnos, quos comedit locuſta: inqt, Non patiar perire vbertatẽ, quã cũ perťbatione animi amiſiſtis: q̃ vbertas meritũ bonorum operum intelligitur, qđ per peccatũ fuit deperditũ. Item, Con. Af. Di. Tho. Magiſt. Gloſa.

Ezechie

Eze. 18. Ezechielis. 18. c. habetur, Si homo egerit Pœnitentiam, omnium iniquitatum eius non recordabor ampliùs: & tamen ſi per Pœnitē tiam non redirent merita bonorum operum, quæ fuerunt facta in charitate, recordaretur Deus illius peccati, ergo redeunt. Poſtremò probatur ex nominis Ethimologia, Mortificare, quia nihil aliud ſignificat, quàm impedire rē à ſuo effectu, & quòd perſona impediatur per peccatum ne ſit accepta ad gloriam. Vnde opera eſſe mortificata ſignificat, id quod eſt eſſe à ſuis effectibus impedita: ſemper tamen ſecundùm ſe manent in Dei acceptatione, etiam poſtquàm per peccatum mortificantur. Et quia concluſionē hāc ſatis difficultate præcedenti elucidauimus, non opùs eſt hîc ampliùs eam explicare.

1. Conc. ¶ Quātùm ad opera mortua, eſt prima concluſio. Opera mortua, ideſt facta ab exiſtenti extra charitatem, non poſſunt reuiuiſcere per Pœnitentiam, quia nunquàm habuerunt vitam, neq; præceſſerunt ex principio vitæ, nempe ex gratia, & per Pœnitentiam licèt reſtituatur gratia, non tamen fit vt ex ipſa proceſſerint, & ideo non viuificantur.

2. Conc. ¶ Secunda concluſio. Quāquàm hęc opera prodeſſe nō poſſunt ad aliquod præmium æternæ vitæ conſequendum, nec ſunt ſatisfactoria pro culpa, nec pro pœna: proſſunt tamen multum peccatori, cui ſex ſequentes vtilitates conferunt.

¶ Prima vtilitas eſt, quòd per illa bona opera poteſt peccator impetrare amicitiam diuinam de congruo, nam Deus miſeretur ratione illorum operum.

¶ Secunda vtilitas eſt bona temporalia: non quòd illa bona opera facta in mortali mereantur de congruo, ſed ex ſola miſeratione diuina. Ait enim D. Auguſtinus in. 5. li. de ciuitate Dei. c. 15. ꝙ
Auguſti. Romanis meritò Deus dedit imperium totius orbis, quia obſeruabant iuſtitiam: ſed tamen non ex debito, ſed ex bonitate Dei.
Exod. 1. Et Exodi. c. 1. legitur, quòd ex eò quòd non occiderent pueros Hebręorum iuxta præceptum Pharaonis: Deus ædificauit illis domos.

¶ Tertia vtilitas eſt, quòd per iſta bona ex genere adimplemus diuina mandata, vt honorare parentes, ſubuenire indigenti, & audire miſſas &c. quod ſi non feciſſet homo: de nouo peccaret.

¶ Quarta vtilitas eſt, quod per iſta bona opera facta extra charitatem, reſiſtit homo malis inclinationibus, & ſic euitātur alia peccata,
Gregor. Gregorio dicente, Peccatum quod per Pœnitentiam mox nō

deletur

deletur, ſuopondere in aliud trahit.

¶ Quinta vtilitas eſt, quòd homo bene habituatus in operibus bonis extra charitatem factis, quando poſteà iuſtificatur per gratiam, operatur bona cum facilitate, quod non haberet, ſi non eſſet bene morigeratus. Nam tunc cum magna difficultate bene operatur. Vnde, virtutibus infuſis magnum iuuamen præſtatur per virtutes acquiſitas.

¶ Sexta vtilitas eſt, quòd per iſta bona opera facta extra charitatem, impetramus ſufragia ſanctorũ, & ſic citiùs exit homo à peccato. Legite dominum Adrianum in. q. peculiari de hac materia. *Adrian.*

De partibus Pœnitentiæ in ſpecie, & primò de contritione.

I. DIFFICVLTAS.

Vtrùm contritio ſit dolor voluntariè pro peccatis aſumptus cum propoſito confitendi & ſatiſfaciendi.

Hic iam accedimus ad ſecundam partem principalem in hac materia à nobis promiſſam, tractandum: ſed priuſquàm quæſtioni huic reſpondeamus, duo fundamenta à nobis præmittenda ſunt. Primum & id notiſſimum ex præhabitis in ſuperioribus eſt, ꝙ tres ſunt Pœnitentiæ partes, ſcilicet contritio, confeſsio, & ſatiſfactio, ſicut tria ſunt peccatorũ genera, videlicet in corde, in ore, & in opere. Et iſtæ tres partes q̃ ad ſingulorũ peccatorũ remiſsionẽ ſunt neceſſarię, nõ erant in lege naturę, cùm non ſint partes Pœnitentiæ virtutis, ſed ſacramenti. Vnde in lege euangelica, maxime nunc poſtquàm à Leone. 10. contrarius error damnatus fuit Luthero, & nuper in Sinodo Triden. ſeſsione. 6. canone. 14. affir- *Sin. Tri.*
matur, tres partes eſſe Pœnitentiæ: tanquàm veritas orthodoxa amplectendum eſt hoc fundamentum. Et nota, quòd iſte tres partes non ſunt ſubiectiuè, vt homo & æquus reſpectu animalis, *Notabi.*
de quibus animal prędicatur, neq; potẽtiales, vt intellectus & voluntas dicuntur partes potentiales animæ: ſed ſunt partes materiales ſacramenti, ſicut carnes & oſſa ſunt partes materiales hominis. Ratio huius eſt, quia in ſingulis partium ſubiectiuarum eſt tota ſubſtãtia generis, ita vt hęc ſit vera, Homo eſt animal &c. & to

ta eſſentia animæ adeſt intellectui, & tota voluntati: ſacramentum verò Pœnitentiæ non totùm adeſt confeſsioni, ſed ſimul ſumpræ iſte tres partes integrales recipiũt formam, à qua informanť, ſicut omnes partes corporis informantur ab anima.

¶ Secundum fundamentum eſt, quòd contritio hîc ſumitur ad ſimilitudinem contritionis, quę fit in corporalibus. Vnde, ſciendũ
Notab. 1. quòd res dicitur corporaliter conteri, quando in minutas partes teritur, ſicut ſpecies aromaticę terũtur in mortariolo. Et ſic eſt differentia inter contritionem & fractionem, nam fractio contingit, quando res frangitur in magnas partes. Contritio autem, quando frangitur, ſeu conteritur in minutas partes. Dolor ergo de peccatis dicitur contritio, ad deſignandum quòd pœnitens debet de omnibus peccatis cõteri. Sed quare dicitur magis cõtritio, quàm dolor? Sciendum eſt, quòd in contritione tria ſunt attendenda.
Nota. 2. Primum, quid eſt illud quod conteritur. Secundum, à quo mouetur ad dolorem. Tertium, ad quid cõteritur, ſeu ad quid contritio terminatur. Illud quod conteritur, eſt cor peccatoris, qđ eſt quaſi vas fictile repletum veneno peccati. Vnde Iohel propheta dixit,
Iohel. Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio, & fletu, & planctu, &, Scindite corda veſtra, ſcilicet contritione. Illud verò à quo mouetur cor peccatoris, eſt ſpes venię ex conſideratione diuinæ miſericordię proueniens, & timor pœnæ proueniens ex conſideratione diuinæ iuſtitiæ. Hæc enim duo debet tenere ſemper verus pœnitens co[illegible], nec v[illegible] debet ea deſerere, ideſt non debet deſperare propter magnitudinem, & enormitatem peccatorum ſuorum, ſed ſemper ſperare in Dei miſericordia, nec præſumere debet, ſed timere grauitatem tormentotum ex Dei iuſtitia. Illud ad quod contritio terminatur, eſt, vt cor peccatoris durum vt lapis, emoleſcat, & liquefiat vt cera. Ideo ver[illegible] contritus poteſt dicere, Factum eſt cor meum, vt cera liqueſcens: & de tali corde ait Pſalmiſta. ps. 50. Cor contritum, & humiliatum, Deus,
Pſal. 50. non deſpicies

¶ Oportet etiam reducere in memoriam ea quę diximus ſuprà, nẽpe ꝙ quanquã hęc cõtritio ſecũdũ ſe nõ expectet ad exteriorẽ Pœnitẽtiã. tamen vt ratio, cauſa, & initiũ eſt exterioris Pœnitẽtię, ad Pœnitẽtiã exteriorẽ expectat, ſicut in õnibus actibus tã bonis, quã malis actus interiores, & paſsiones, vt ſunt cauſę exteriorũ ad iudicia extrinſeca, expectãt: aliter nãq; iudicať offendẽs ex odio, aliter verò offendẽs ex ira: ita dicimus de cõtritione, ꝙ q̃tenus eſt

ratio Pœnitẽtiæ exterioris pertinet ad Pœnitẽtiã ipſã: & eſt mate ria ſupra quã cadit ſentẽtia, ſeu abſolutio ſacerdotis exterior. Et ex hoc ſequitur aliud, quòd non requiritur quòd contritio ſit ſen ſibilis in ſe, ad hoc quòd ſit pars huius ſacramenti, ſat enim eſt, ꝙ ſit ſenſibilis in ſuo effectu, ideſt quòd ſit ratio quare alię partes ſẽ ſibiles, videlicet confeſsio, & ſatiſfactio ad hoc ſacramentum, & iudicium pertineant. His præhabitis, ad difficultatem vnica affir- *Con. Af* matiua concluſione reſpondetur, nẽpe quòd contritio eſt dolor voluntariè aſſumptus &c. Hanc concluſionem tenent vnanimiter omnes doctores: & ad euidentiam huius diffinitionis videndum eſt de ſingulis partibus poſitis in ipſa diffinitiõe. Dicitur enim, Cõ tritio eſt dolor, cùm contraria cõtrarijs curentur, & cùm medici- nã contrariam eſſe infirmitati oporteat, & contritio ſit medela pec cati: & ſi in peccato fuerit delectatio, oportet ꝙ in contritione ſit dolor. Habetur nanq;, Apocalip. 18. c. Quãtùm glorificauit ſe, & *Apo. 18* in delicijs fuit in peccati perpetratione, tãtum ei datur tormẽtũ & luctum in contritione. Notandum tamẽ, ꝙ iſte dolor prærequiſitus *Notabil.* in contritione, nõ eſt ſenſitiuus, ſed intellectiuus, ita habet Diuus Thomas. in 3. p. q. 85. ar. 1. & ratio eſt quia contritio eſt in noſtra *Di. Tho.* poteſtate, quod non habet dolor ſenſitiuus. Vnde debet eſſe actus voluntatis. Itẽ, propriè loquendo, contritio non eſt eſſentialiter dolor, ſed potiùs odium & diſplicentia peccati, ex quo oritur do lor, & triſtitia in appetitu ſenſitiuo, itaq; contritio ab effectu voca tur dolor. Sicut enim ad amorem alicuius rei ſequitur delectatio, & amor ipſe eſt actus à voluntate immediatè elicitus, non autem delectatio, ſed conſequitur ad amorem, qui eſt actus voluntatis: ita dolor, ſeu triſtitia nõ elicitur immediatè a volũtate: ſed potius eſt effectus, qui cõſequitur ad cõtritionẽ, q̃ immediatè eſt actus voluntatis. Ex quibus iam infertur, beatos in patria non poſſe ha bere contritionem, cùm cõnotet quandam triſtitiam, quæ in illis reperiri nõ poteſt: poſſe tñ deteſtari pecata fatẽdũ eſt. Sequit̃, Vo luntariè aſſumptus. Cũ enim Deo nõ placeant coacta ſeruitia, niſi dolor cõtritionis eſſet volũtarius: non eſſet Deo acceptus, neq; gratus. Sicut nanq; peccatum [teſte Aug.] niſi eſſet volũtariũ, *Auguſt.* non eſſet peccatum: ita contritio ſi non eſſet voluntaria, non eſſet cõtritio. Et ratio iſtorum eſt, quia oportet quòd omnis actus me ritorius, & demeritorius, ſit à voluntate elicitus, ſiue imperatus, aliàs non eſſet meritorius, nec demeritorius. Et dicitur contritio, dolor aſſumptus, quia eſt ſpontaneus, ad differentiam doloris, qui

 extrinſe-

extrinſecus incutitur. Tametſi, vt ſuprà diximus, quoniã à gratia quoquè procedit, ſit à Deo datus. Sequitur in diffinitione, Cũ propoſito confitendi, & ſatiſfaciendi. Nec ſolùm propoſitum non peccandi iterum ad veram contritionem debet eſſe explicitum & actuale: verùm etiam confitendi, & ſatiſfaciendi, quando adfuerit oportunitas confitendi: & ratio eſt manifeſta, quia cum ad perfectionem totius integralis requiratur, quòd omnes partes eius ſint ſimul, ſicut ad perfectionem domus requiritur quòd tectum, parietes, & fundamentum ſint ſimul: ita ad perfectionem veræ Pœnitẽtiæ requiritur quòd iſta tria, ſcilicet contritio, confeſsio, & ſatiſfactio, quę ſunt partes integrales eius, inquantùm eſt ſacramentũ, ſimul ſint, vel in re, vel in voto, & hoc votũ debet eſſe explicitũ, vt diximus ſuprà. Et de hoc propoſito habetur apud. D. Tho. in. 3.
D. Tho. p. q vltima. ar. 2. ad. 1. & in quolib. 4. ar. 10. ad. 3. & 4. li. contra gẽ-
Duran. tes. c. 72. Duran. quoquè in. 4. diſ. 17. q. 2. Requiritur inſuper ad
D. Tho. veram contritionem quòd ſit propoſitum cauendi in futurum, ita
Ale. alẽ. tenet. D. Tho. in 1. 2. q. 113. ar. 5 & in. 3. p. q 85 ar. 3. &. q. 90. ar 4.
Alb, Ma. & in. 3. li. contra gentes. c. 158. &. 4. li. c. 72. &. Alexan. Alen. 4. p.
Ioan. 8. q. 69. membro. 9. &. Alber. Mag. in. 4. diſ. 14. ar. 11. & probatur ex illo Ioan. 8. c. Dixit Dominus mulieri adulteræ, Vade, & noli ampliùs peccare, vbi clarè inſinuatur propoſitum illud cauendi infuturum. De hac re diffuſiùs tractaui ſuprà.

II. DIFFICVLTAS.

Vtrùm is qui dolet de peccatis, ſemper recipiat gratiam.

Caie. PRiuſquàm huic difficultati reſpondeam, omittenda eſt hîc opinio mirabilis Domini Caieta. qui tenet, poſſe dari contritionem informem, ideſt quòd ſtat hominem perfectè dolere de peccatis, & proponere abſtinere, cauereq; ab illis, & diligere Deum ſuper omnia, & non habere gratiam. Et ratio illius eſt, quia aliàs poſſet quis habere euidentiam, quòd eſt in gratia, quod cõcedere nemo poteſt. Omiſſa, inquã, hac opinione, ſit concluſio, quòd quã primùm quis fecerit totum quod in ſe eſt, ſtatim recipit gratiam.
D. Tho. Hanc concluſionem tenent omnes doctores. Diuus. Thomas. 1. 2. q. 112. ar. 2. ad 1. & q 113 ar. 7. &. 8. & in. 3. p q. 85. ar. 5. &. 6. Nullatenus enim eſſe poteſt vltima diſpoſitio ad gratiam, quin ſi

mul.codē tēpore gratia infundatur. Et probatur ex ſacro eloquio. Zacha. 1
Inquit enim Dñs per Zachar. 1. cap. Cōuertimini ad me, & ego conuertar ad vos: quaſi, Sine mora. Et per Ezechiel. 33. Impietas Ezec. 33
impij non nocebit ei in quacunq; die: hoc eſt in quocunq; momē to conuerſus fuerit. At verò, ſi dictum procederet Caietani, iam peccator conuerteret ſe ad Deum: & tamen Deus non cōuertere tur ad illū. Et Iacobi. c. 4. dicitur, Appropinquate Deo, & appro pinquabit vobis. Pſalmiſta quoq;, Pſal. 50. Cor contritum, & humiliatum, Deus, non deſpicies. Et Ioan. 14. habetur, Qui diligit me, diligetur à patre meo. Et falſum eſt dicere, quòd Deus poſſit diligi ſuper omnia, vt eſt finis ſupernaturalis, & cognoſci per fidē ſine gratia, & charitate: vera ergo eſt concluſio. Nec ex illa ſe quitur, pœnitentem habere euidentiam quòd ſit in gratia, [vt infert Caietanus] cùm ipſe pœnitens minimè poſsit habere euiden tiam, quòd dolet de peccatis ſuper omnia, vel quòd proponit per fectè cauere in futurum. Nec poteſt alicui eſſe certum, quòd habeat fidem infuſam, & per conſequens non poteſt habere certitudinem, quòd cognoſcit finem ſupernaturalem: quod tamen requiritur, ad hoc quòd ſit ei euidens, quòd eſt in gratia.

Iacob. 4
Pſal. 50.
Ioan. 4
Caieta.

III. DIFFICVLTAS.

Vtrùm attritio ſic à contritione differat, vt fieri neq̄at cōtritio.

HÆc difficultas ponitur ad duo exploranda, & indaganda. Primū, qualis, quantaq; ſit inter atritionē, & contriti[illegible] differenti[illegible], & id per quod hæc differentia cognoſci poſsit. Secundùm vtrùm idem actus, qui modo eſt attritio, fieri poſsit cōtritio. Et q̄dem pro intelligentia prioris membri, primò annotare oportet, quòd nomine attritionis ſolùm illam deteſtationē intelligimus, quę per ſe non ſufficit ad delendum peccatum: ſufficit tamen cum ſacramento. Nomine verò contritionis, illam quę per ſe ſufficit ſine ſacramento, quæ equidem eſt ſimpliciter conuerſio in Deum. Et contritio, & attritio conuenire debent, non ſolùm in hoc quòd vtraq; ſit deteſtatio peccati ſuper omne deteſtabile, verùm & in abſoluto propoſito nunquā peccādi pro aliqua re mundi. Quo fit, vt illa diſplicentia quā Caietanus in prima. q. cōtritoinis, quā tertiæ parti. S. Tho. adiecit, appellat attritionem impœnitentium, nē pe quando pœnitens non proponit peccare mortaliter, ſed tamē neq; abſolute ꝓponit & intēdit nō peccare: ſcilicet q̄ nō relinq̄t

Notabi. 1
Caieta.
D. Tho.

ſtatū,in quo eſt,vt cōtingit cōcubinarijs,aut vſurarijs,qui tātū habēt veleitatē relinq̄ndi peccatū:neutiquàm eſſe dicēdam attritionē,vt elegāter ꝓbat Soto in.4.diſ.17.q.2.ar.5. Quia ille actus ſine propoſito abſoluto nūquàm peccandi,neq; cum ſacramēto ſufficeret: imò neq; ſic imperfectè attritis eſſet impendenda abſolutio. At verò quando ſic eſt diſpoſitus pœnitens, quòd diſplicent ei peccata præterita,& nō intendit peccatū mortale aliquod cōmittere,& intendit tanquàm in quoddā confuſo cauere à peccatis,itaq; duo priora,nempe diſplicentiā peccatorū pręteritorū,& negationē intentionis peccandi habet explicitè: tertium autem, ſcilicet affirmationem propoſiti non peccandi mortaliter, non niſi incōfuſo habet,dicitur huiuſmodi pœnitens attritus ,attritione quę cōmuniter vocatur attritio.

Soto.

¶ Secundò eſt annotandū, triplicē eſſe finē contritionis, ſeu diſplicentię perfectę,quorū primus eſt,deſtruere peccata,& hunc finē ponit D. Tho.in.3.p.q.85.ar.1.ad.3. Secundus finis eſt,vindicare iniuriā Deo factā,& de hoc fine agit D. Tho. in eodē loco.ar.3. Tertius finis contritionis,ſeu perfectę diſplicentiæ eſt, recompenſatio offenſę ſecundū voluntatē peccantis,& ſecundū arbitrium Dei offenſi,& de hoc fine agit idem D. Tho. in 3.p.q.90.ar.2 Ex his ſequitur quòd illa erit contritio,ſeu diſplicentia perfecta, quę ad hos fines conſequendos fuerit ſufficiens , & quòd ſolus ille qui habet hanc diſplicentiā perfectā, habet contritionē. His ſic prælibatis,ſit cōclu.reſponſiua ad primū mēbrum difficultatis, quòd inter contritionē,& attritionē quinq; differentiæ ſunt. Prima ſumitur ex parte obiecti,nā contritio eſt dolor propter Deū: attritio verò dolor peccati ob timorē īferni,aut aliorū nocumētorū tēporaliū. Secunda ſumitur ex parte cauſæ, quia attritio oritur ex timore ſeruili pœnarū. Quicunq; enim habet pro motiuo ſuæ diſplicentię pœnas ęternas,& ſpirituales euitare,ſolā attritionē habet,quia ſolus timor nō diſponit hominē ſufficienter ad ſalutem, ſeu ad iuſtificationē,& ideo talis diſpoſitio præcedit, nō tantū natura,ſed tēpore ipſam iuſtificationē. At verò contritio oritur ex timore filiali,& eſt actus virtutis,quia à virtute charitatis elicitur. Vndè,inquit Auguſtinus in lib. de vera & falſa pœnitentia.c 27. ꝙ Pœnitentia debet oriri à charitate,& nō à timore,ſcilicet ſeruili pœnarū. Ex qua differentia ſubſequitur & tertia, quòd attritio poteſt ex viribus naturalibus elici, quia non eſt vltima diſpoſitio ad gratiā,ſed pōt ſimul eſſe cum peccato , & ſufficit ad illā generale

Nota. 2

Di. Tho.

D. Tho.

Conclu.

Auguſt.

Dei

Dei auxiliũ, cùm motiua multoties ſint naturalia, vt quando de te ſtatur peccatũ propter deformitatẽ, & turpitudinem peccati, vel quando dolet propter infamiã ex illo ſubſequutã. Multoties, dixi nã timor æternarũ pœnarũ, fugaq́, illarũ ſine Dei ſpeciali auxilio minimè haberi põt. Nõ enim poſſumus lumine naturali ĩcognitionẽ æternarũ pœnarũ venire: attñ cõtritio naſci nequit niſi ex auxilio ſpeciali Dei ſupnaturali ꝑueniente liberum arbitriũ, cũ ſit actus ſupnãlis. Subſequitur ex ijs q̃rta differẽtia ex parte effectus, quòd ſcilicet attritio non ſufficit hominem in gratia conſtituere: bñ tñ contritio id facit. Et hinc tandẽ colligitur quinta, poſtremaq́; differentia, quòd attritio põt eſſe actus informis, cõtritio verũ neq̃quàm, vt cõtra Caie. oſtendimus in ꝓcedenti difficultate. Has differentias appoſui, loquendo propriè de contritione & attritione, quia, vt ſup̃ dixi, cõtritio largo modo accepta, amplectitur attritionẽ. Quantum ad ſecundũ mẽbrũ difficultatis, omiſſa Scoti ſenten. in. 4. di. 14. q. 2. & Caietani. q. 1. de contritione. aſſerentiũ eundẽ actũ ſecundũ ſubſtãtiã, ſcilicet deteſtationem peccatorũ ex viribus naturalibus acquiſitam ꝓcedentem gratiã, [quã Caie. appellat contritionẽ informẽ] & eſſe attritionẽ, & poſteà ꝑ legitimã cõtinuationẽ, accedẽte gratia, fieri cõtritionem. Hac, ĩq̃, opinione omiſſa, ſit cõclu. negatiua, reſpõſiua ad illud ſecundum mẽbrũ difficultatis, nempe attritionem minimè fieri poſſe cõtritionem. Hanc conc. tenet Di. Tho. in additionibus. 3. p. q. 1. ar. 3. & probatur, nam ſecundùm oẽs doctores contritio nihil aliud eſt, q̃; dolor ꝑfectus: attritio verò, dolor imperfectus. Item, quia principium cõtritionis eſt gratia, & virtus infuſa: principium verò attritionis eſt virtus acquiſita, & habitus acquiſitus, vel pura potentia. Pręthereà, quia principium contritionis eſt timor initialis, principium verò attritionis eſt timor ſeruilis, non ergo attritio fieri põt cõtritio. Prætereà, quia actus contritionis requirit auxilium ſpeciale: attritio verò ſolùm generale. Poſtremò, quia vt dicit D. Tho in. 3. p. q. 89. ar. 1. ad. 2. primus actus pœnitentis, ſcilicet cõtritio ſe habet vt vltima diſpoſitio ad gratiam cõſequendã. Quod intelligendum eſt de contritione procedente à libero arbitrio, & gratia, quæ quidem q̃tenus procedit à libero arbitrio eſt diſpoſitio ad eandem gratiam, vt ſuprà explicuimus, non autem de contritione informi, quam ponit Caietanus, aut attritione, quia contritio huiuſmodi acquiſita, nõ poteſt eſſe vltima diſpoſitio ad gratiam. Dicit enim diuus Thomas in. 4. diſt. 17. q. 2. artic. 1. queſtiun

Scotus. *Caietan.* *Conclu.* *D. Tho.* *D. Tho.* *Caietan.* *D. tho.*

Caietan. cula. 3. quòd illę deteſtationes informes ex viribus naturalibus
Scotus. ꝓcedentes gratiam, quales Caieta. & Scotus ponunt, tranſeunt ad
ueniente gratia & virtute Pœnitentiæ infuſa. Vnde abſolutè con
cludit, attritionem fieri non poſſe contritionem. Nec obſtat argu
mentum quod fieri ſolet, fides & ſpes informes poſteà fiunt for-
matæ, ergo & attritio poteſt fieri contritio. Negatur nanq; conſe
quentia, quia actus ille informis attritionis tranſit, & non manet
veniente charitate, habitus verò illi virtutum infuſarum perma
nē t, & formantur adueniente charitate. Item, quia abſolutè loquē
do, actus fidei formatę nunquàm eſt ille, qui anteà à fide informi
eliciebatur, cùm actus iſte fidei informis ſolùm eliciatur ab habitu
fidei, qui eſt in intellectu, & à voluntate ſine habitu. At verò actus
fidei formatæ, producitur ab habitu fidei, qui eſt in intellectu, &
ab habitu charitatis, qui eſt in voluntate.

Notabil. ¶ Animaduertendum tamen eſt hîc, quòd dicta intelliguntur, dū
conuerſio per ſolam fit contritionem: nam quando per ſacramen
tum extrinſicè de attritione fit contritio, non eſt negandum, attri
tionem informari ſacramentali gratia.

¶ IIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm contritio debeat eſſe de malo pœnæ, an de malo culpæ.

Con. vn. VNica concluſione huic difficultati reſpondetur: nem
pe, quòd cōtritio ſolùm eſt de malo culpæ. Hęc con
D. thom. clu. eſt D. Tho. in additio. 3. p. q. 2. ar. 1. Et probatur
ratione, nam contritio dicit comminutionem de ali
qua re dura: volūtas autem eſt quæ fit dura per cul
pam, de ſolo igitur malo culpæ debet eſſe contritio. Sed an de o-
mni culpa debeat eſſe contritio? Pro quo ſciendū eſt, peccatorum
Notab. 1 quoddā eſſe actuale, & quoddā originale, actuale eſt, quod con-
trahitur actu proprio, videlicet quando homo agit quod agere
nō debet, vel quando non agit quod agere debet, & iſto modo dif
finitur ſic, Peccatū eſt omne factū, vel dictū, vel concupitum con-
tra legē Dei. Originale peccatū eſt, quod homo ex origine con-
traxit, inquantùm ſcilicet homo deſcendit ab Adā ſecundū ratio
nem ſeminalē. Itaq; peccatū originale formaliter nihil aliud eſt,
quā carentia iuſtitiæ originalis, de qua re non minùs eleganter
Soto. quàm diffuſè tractat doctiſsimus Soto in. 1 lib. de natura, & gra-
1. Conc. tia. c. 7. & 8. His præmiſsis, ſit prima concluſio. Contritio non de
bet eſſe de peccato originali. Cuius concluſionis ratio eſt, quia ſo

lùm

lium debet homo conteri, & dolere de illo quod eſt actu proprio & propria voluntate commiſſum, vel, quod fuit in ſua poteſtate non committere. At verò peccatum originale non fuit actu proprio commiſſum, nec fuit in poteſtate alicuius non committere illud: quare non tenetur dolere vel conteri de peccato originali. Habetur nanquè in capit. Maiores. de baptiſmo, quòd originale quod ſine conſenſu contrahitur, ſine diſſenſu remittitur.

¶ Secunda concluſio. De omni peccato actuali tã veniali quàm mortali debemus conteri vel dolere. Hanc concluſionem tenet D. Tho. in additio. 3 p. q. 2. ar. 3. Et huius concluſionis ratio manifeſta eſt, quia per omne peccatum actuale contrahitur quædam durities in voluntate, quare ad hanc duritiem tollendam neceſſarius eſt dolor. Sciendum tamen, quòd de mortali peccato tenemur dolere neceſsitate pręcepti: de veniali autem tantùm neceſſitate finis, vt Auguſtinus de vera & falſa Pœnitentia. c. 8. ait. 2. concl. D. tho. Auguſtin

¶ V. DIFFICVLTAS.

Vtrùm de ſingulis mortalibus culpis ſingulæ contritiones requirantur.

PRo huius difficultatis elucidatiõe ãnotare opùs eſt, quòd dupliciter põt cõtritio cõſiderari, vno modo quatenus eſt actus virtutis, alio modo ſecũdũ quòd eſt pars & materia ſacramenti, & iſte ſecundus modus clauditur[illegible] propoſitum cõfitẽdi. Hoc ſuppoſito ſic præmiſſo, reſpondet Caiet. ad hãc difficultatẽ duabus cõcluſionibus. Prima, quòd cõtritione primo modo cõſiderata, ſcilicet ſtando in iure naturali, & vt eſt actus virtutis, non ſunt neceſſariæ tot deteſtationes peccatorũ & cõtritiones, quot fuerunt peccata mortalia ſecundũ numerum: imò nec ſecundũ ſpeciẽ, vt videlicet quot ſunt peccata numero, tot exigantur dolores numero, nec requiritur vna contritio de omnibus fornicationibus ſimplicibus, & alia de omnibus adulterijs, alia autem de omnibus homicidijs. &c. ſed dicit, quòd ſufficit vnicus actus, quo quis dteſtatur vniuerſaliter omne peccatum propter Deum, etiam ſi tunc nolit cogitare de ſingulis quæ habet in memoria. Nec tantùm, inquit, hæc concluſio eſt vera ſtando in lege naturę & veteri, quãdo non erat præceptũ de confeſsione, verum etiã in lege euangelica, quando huiuſmodi pręceptum eſt, dummodò ſit paratus cogitare tẽpore cõ- Caietan. 1. concl.

feſsionis

D. Tho. feſsionis, ita tenet. 1. 2. q 113. ar. 5. ad. 3. & in. 3. p. ſuper S. Tho. q. 87. ar. 1. probat, quia pōt homo in inſtanti conuerti in Deum, iuxta illud Ezechiel. 18. In quacunq; hora ingemuerit peccator &c.

Ezec. 18 &. c. 33. Impietas impij non nocebit ei in quacūq; die conuerſus fuerit &c. vbi diem ſancti pro hora & momento accipiunt. De

2. Re. 12 inde probatur ex illo. 2. regū. c 12. vbi poſt reprehēſionē Nathan ad Dauid factam de adulterio & homicidio, dixit Dauid, Peccaui Dño, & ſtatim dixit Nahtā, Dñs quoq; trāſtulit peccatum tuū à te. Ecce quomodo omnia peccata Dauid vnica contritione deleta

Lucæ. 15 fuerunt. Accedit inſuper illud Lucæ. c. 15. de filio prodigo, qui qui dē plurima peccata cōmiſerat, & dicendo ſolùm, Peccaui in cœlum, & corā te &c. reddidit ei pater ſtolā primā, & illud de latrone, de Paulo, & Magdalena, qui in inſtanti fuerunt conuerſi, ac iuſtificati. Poſtremò probatur quòd hæc cōcl. ſit vera in lege euāgelica, quia, quòd requirantur tot deteſtationes, quot fuerunt ſpecies peccatorum, non reperitur in illa, vt patet per totum euangelium diſcurrendo. Doctiſsimus tamen Soto in. 4. diſ. 17. q. 2. ar. 3. li

Soto. cèt non improbet hāc ſententiā Caie. nihilominùs cōtrariā tenet,

Caietan. nēpe quòd in iure naturę ſtando, etiā ſine ordine ad confeſsionē requiritur contritio ſingulorum mortaliū ſpecialis & ſingularis, niſi quādo tempus non ſuppetit, aut cōmoditas non datur & oportunitas: quia tunc dicit, quòd ſufficit cōtritio generalis peccatorū inconfuſo, quatenus ſunt offenſa Dei, cùm illa momētanea, & generalis contritio propoſitū includat pro tpe & loco ſingulorū pœnitendi: & ſententiā hanc reputo vtiliorem, ac ſecuriorē magiſq;

D. Tho. D. Tho. dictis in locis citatis conformē. Inquit enim D. Th. quòd exigitur, vt quantùm in ipſo eſt, diligentiam adhibeat ad rememoranda ſingula peccata mortalia, vt ſingula deteſtetur.

2. concl. ¶ Secunda concluſio de mente Caietani & tenēda, eſt, quòd ſi loquamur de contritione prout eſt pars ſacramenti, & materia confeſsionis, & vt habet propoſitū annexum cōfitendi requiritur cōtritio de ſingulis diſtincta, nō ſolùm ſecūdùm ſpeciē, ſed etiam ſecùndùm numerū, quia contritio includit ſimul propoſitū cōfitēdi ſingula mortalia ſecundùm ſpeciē & numerū. Tenetur nanq; homo confiteri omnia peccata mortalia, nō tantū ſecundùm ſpeciē, verùm etiam ſecundùm numerū, ac proinde requiruntur tot contritiones, quot fuerūt peccata in ordine ad confeſsionem. Hæc tamen concluſio intelligenda eſt in ſano ſenſu, hoc eſt communiter, & moraliter loquendo, vt quando vehementer pœnitet hoīem

Deum

Deũ offendiſſe, poſteà in memoriã peccata redigens ea, omnia & ſingula deteſtatur, & omnia confeſſario dicit, de ſingulis dolet, & ſingula execratur, niſi ſit ficta confeſsio. Aliquãdo tñ in principio habet illã contritionẽ & dolorẽ genera'ẽ, qui ſufficit ad gratiã, & deinde peccata inueſtigat ad cõfitendũ, & ſi nõ habeat cõtritionẽ ſpecialẽ de ſingulis, quando confitetur, vel econtra, ſi aprincipio dũ quis cogitat de peccatis, & illa confitetur, tantùm habet dolores, qui ſunt attritiones: ſed tamen intermino, ideſt per acta indagatione, accedit cõtritio generalis de omnibus rememoratis: verè conſequitur remiſsionẽ peccatorum. Sufficit nanq; illa vnica contritio generalis pro omnibus peccatis, quæ ſingulis correſpõdeat ſecundùm vniuſcuiuſq; granitatem, ſcilicet magno peccato magna &c. Illa enim agit in virtute diſpoſitionum omnium præcedentium.

VI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm contritio dolor eſſe debeat maximus, qui eſſe poteſt per naturam.

OMiſſa opinione Scoti in 4. diſ. 14. q. 2. aſſerẽtis, quòd debet habere certam, tum gradualem intenſionem, tum ſubinde extenſionem, & temporalem continuationem dolor ille, qui eſt contritio [hac inquam opinione omiſſa] per aliquot concluſiones difficultati huic reſpondetur, quarum prima eſt. Dolor qui eſt eſſentialis contritio, nempe peccatorũ deteſtatio, maximus eſſe debet apreciatiuè dolorum omnium: quod eſt dicere, Debet peccator ſic deteſtari peccata, vt pro nulla re mundi ampliùs illa committat. Hæc concluſio probatur ex ſimilitudine vtriuſq; præcepti, ſcilicet dilectionis Dei, & doloris peccatorum. Sicut enim ſcribitur Deut. 6. & Matthei. 22. Diliges dñm Deũ tuum ex toto corde, in tota anima, & in tota mente: ſimiliter de contritione legitur Iohel. 2. Conuertimini ad me in toto corde veſtro. Et ſicut pluris extimare homines debẽt Deum ipſum, quàm omnia alia ſub charitatis præcepto: itaq; ſi eſſet neceſſe relinquere omnia propter Deum, relinquerent, cùm enim ipſe ſit ſupremus omnium bonorum finis, ipſum apreciatiuè vniuerſis præferre debemus: ſic etiam dicendum eſt de dolore, qui eſt contritio, videlicet quòd requiritur vt odio habeamus peccatum ſuper omne odibile, itaq;

Scotus.

1. Con.

Deut. 6.
Mat. 22
Iohel. 2.

le, ita quòd plus velle debemus quæcũq; mala & damna, ſcilicet infirmitatẽ, imò & mortẽ pati apreciatiuè, quã mortaliter peccaſ-
Mat. 01. ſe. Et confirmat̃ hæc concluſio ex illo Matthei. 10. Qui diligit patrẽ, aut matrẽ pluſquã me, nõ me eſt dignus. Sẽſus enim huius loci literalis eſt, Ob nullã rẽ mundi nec propter vitã, fas eſſe peccare.
2. Conc. ¶ Secunda concluſio. nõ opũs eſt, vt eadẽ deteſtatio & nolitio peccati ſit maxima intenſiuè, nec certam habere intenſionẽ. Hæc
Adrian. concluſio, quòad primã partẽ eſt contra Adrianũ. q. 2. de Pœnitẽ
D. Tho. tia. Et eã affirmat D. Tho. in 4. dis. 17. q. 2. ar. 3. quæſtiuncula. 1. Et probatur ratione, quia intenſio actus voluntatis, fit ex vehemẽtia obiecti mouentis: obiectũ autẽ ſenſibile vehementiùs ſuapte natura mouet voluntatẽ, quàm ſpũale: quoniã voluntas ſequitur cognitionẽ intellectus: intellectus autẽ ſumit in hac vita cognitionẽ à ſenſu: ſenſibilia verò ſunt propinquiora obiecta, quàm ſpũalia, ergo amor ſenſualiũ põt eſſe intẽſior, quàm ſpũaliũ, atq; adeò diſplicentia amiſsionis eorũ, quàm diſplicentia amiſsionis ſpũalium. Et cùm dolor peccatorũ ſit de rebus ſpũalibus, ſcilicet quia per ipſa amittimus Deũ, & eius gloriã fit, vt alius dolor poſsit eſſe maior intẽſiuè, vt quãdo homines filios, aut honores, aut alias res charas amittunt. Ex quo colligitur, dolorẽ, qui eſt in parte ſenſitiua, vehementiorẽ eſſe poſſe, quàm qui ex deteſtatione naſcitur peccatorũ abſq; culpa: quia vires ſenſitiuæ promptiùs circa ſua obiecta obediunt rationi, quàm circa obiecta ſpũalia. Per hęc, inquit Soto vbi ſuprà. ar. 4 conſolari debent vulgares, qui nõ tã affluenter gemũt, nec tantas effundũt lachrymas propter commiſſa pec[illegible], quàm p[illegible] amiſſas res tẽporales: eſt enim natura in cauſa, & ideo nõ vergit in culpã. Quòd ſi aliquãdo in aliquo ſãcto repertũ fuerit maximũ dolorem requiri intenſiuè ad contri-
Auguſt. tionẽ, vt apud D. Auguſtinum ad fratres in eremo reperitur, vbi ait, grauia peccata grauiſsimis lamentis indigere, intelligẽdũ eſt de plenaria remiſsione, nẽpe quòad culpã, & quòad pœnã. Vnde, iuxta hunc modũ dicendi, maiorẽ dolorẽ oportet habere de peccato maiori, quàm de minore, ſecundũ gradualẽ intenſionẽ: attamẽ nõ requiritur maior dolor intẽſiuè de vno peccato, quàm de alio ad ſimplicẽ culpæ remiſsionẽ. Nã quelibet contritio ſufficiẽs ad delendũ [illegible] aliqđ peccatũ quantuncunq; minimũ, ſufficit ad remiſsionẽ omniũ peccatorũ, quæcũq; fuerint. Quòad ad ſecũdã partẽ, nempe ꝙ non requiritur habere certã intenſionẽ, concluſio nr̃a eſt contra Scotũ vbi ſuprà. Et probatur, primum, qa non re-

peritur

peritur in ſcriptura locus, ex quo colligere poſsimus, quòd hæc certa intenſio requiratur. Deinde probatur, quia Deus pronior eſt ad miſerendū, quàm ad puniendum: ſed quęcunq; voluntatis intenſio etiam in inſtanti ſufficit ad peccandum, quęcunq; ergo itenſio, & in quocunq; inſtanti ſufficiet contra peccatum ad conſequendam miſericordiam.

¶ Tertia concluſio. Cōtritio quantùm ad eius ſubſtantiam, quæ eſt peccatorum deteſtatio, non poteſt eſſe per ſe nimia, imò per ſe quātò maior, tantò melior. Dolor verò ſenſus poteſt eſſe nimius, ac proinde vitioſus. Prima huius concluſionis pars probatur, nā contritio eſt quidam actus charitatis: charitas autem non habet modum, quia vt Bernardus ait, modus diligendi Deum eſt ipſum ſine modo diligere, cùm ſit infinitè bonus, ergo nec deteſtationi offenſæ Dei imponēdus eſt modus. Secunda verò pars probatur, quia poſſet homo tāto ſe dolore & mœrore affligtare, vt mortem ſibi aut morbū acquireret, quod eſſet homicidij genus: ac proinde actus vitioſus. *3. Con.* *Bernar.*

¶ De grauiori culpa, ſi comparatio inter culpas fiat, maior debet eſſe contritio appreciatiuè, quàm de minori. Licèt nanq; neq; minima culpa venialis ſit eligibilis, cùm ſit intrinſicè malum: attamē paratus debet eſſe animus, vt ſi aliquod ex hominis fragilitate cōmittendum ſit, potiùs ſit minus q̄; maius admittendū, & illud eſt maius, quod plus Deo diſplicet, & nō illud, quod magis honori, & humanæ exiſtimationi aduerſatur vt magis diſplicet Deo adulterium, vel homicidium, quàm furtū, licet vulgo furtum maiori infamia denotatur. Sicut enim ad ordinem charitatis ſpectat Deum præ cunctis rebus creatis diligere, ſic ea acerbiùs deteſtari, q̄ illi ſunt magis execrabilia, & ab eo nos lōgiùs alienant. Appretiatiuè, dixi, quia intenſiuè id non eſt neceſſarium. Nil enim obſtat, quominus poſsit homini intenſiùs dolere peccatū magis infame. *Notabil.*

¶ Annotato etiam hìc, quòd appretiatiuè magis eſt dolendum, tam de alieno, quàm de proprio peccato, quàm de paſsione Chriſti: quia neq; ad illam euitandā licitū eſt peccare. At verò quantùm ad intenſionem gradualem actus, & acerbitatem ſenſualem doloris, nil vetat quominus Magdalena potuiſſet amariùs flere Chriſti mortem, quàm propria peccata. Et ita beata virgo maiori affecta fuit mœrore de peccato crucifigentium, quàm de morte Chriſti. Tametſi ſenſualem dolorē habere potuit maiorē de morte, cuius gladius eius animā trāſuerberauit. Hęc Soto vbi ſuprà. *Notabil.* *Soto.*

VII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm contritio debeat habere. 7. conditiones, ſcilicet quòd ſit diſcreta, amara, lachrymoſa, præmeditata, vniuerſalis, integra, & durabilis.

Con. Aſ. HVic difficultati vnica concluſione affirmatiua reſpõdetur. Prima nãq; conditio eſt, ꝙ debet eſſe diſcreta, ac proinde cum ſpe veniæ: itaq; verè contritus qui ſit, nunquàm de venia, & miſericordia Dei deſperet. Deus enim plus poteſt parcere, quàm homo peccare. Vnde fit, vt Auguſtinus ſuper illud quod dicit Cain,

Gene. 4. Gene. 4. capite. Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam mere ardicat, Mentiris Cain, quia maior eſt pietas Dei, quàm iniquitas tua. Et Ambroſius, Nemo deſperet, quia Iudam proditorem, nõ ſcelus qđ commiſit, ſed ſua deſperatio fecit penitùs interire.

¶ Secunda conditio eſt, quòd debet eſſe amara: ita dicebat San

Eſa. 38. ctus rex Ezechias, Iſay. cap. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine animæ meæ.

Pſal. 6. ¶ Tertia conditio eſt, quòd lachrymoſa ſit. Quapropter. Pſal. 6. Lauabo per ſingulas noctes. &c. ſcilicet conſcientiæ, Lachymis meis ſtractum meum rigabo.

¶ Quarta conditio eſt, quòd pręmeditata ſit, vt patet in pręallegata [illegible] Recogitabo tibi omnes años meos.

¶ Quinta verò, quòd ſit vniuerſalis, ideſt de omnibus peccatis.

¶ Sexta etiam, quòd ſit integra, ideſt cum propoſito confitendi, & ſatiſfaciendi, vt dictum eſt.

¶ Septima, quòd ſit durabilis, quę quidem quomodo ſit intelligẽda, ſtatim in ſequenti difficultate oſtendam.

VIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm tota hæc vita ſit ſpacium contritionis.

1. Conc. D. Tho. DIfficultati Huic per aliquot reſpondemus concluſiones, & earum prima ſit affirmatiua directè ad quæſtionem reſponſiua, quam. D. Tho. tenet in. 4. diſ. 17. q. 2. ar. 4. quęſtiuncula. 1. Et probatur ratione, quia quandiu aliquis eſt in ſtatu viæ, deteſtatur in

cõmoda, quibus à peruẽtione ad terminũ viæ retardatur, vel impe
ditur. Vndè, cùm propter peccatum præteritum viæ noſtræ curſus
in Deum retardatur, oportet quòd in tempore huius vitæ ſtatus
contritionis maneat quantùm ad peccati deteſtationem. Sed an
continuè expediat de peccato dolere, eſt dubium. Pro quo ſit. 2.
concluſio. Expediens & conueniens eſt, ſemper dolere de pecca *2. Conc.*
tis: ita enim conſulunt ſancti: quia ad amicitiam pertinet dolere
de offenſa in amicum facta, maximè quia dolendum eſt quouſq;
detrimentum reparetur propter peccatum factum. Intelligenda
tamen eſt hęc concluſio de dolore, ſeu diſplicentia volũtatis: nõ
autem de dolore ſenſitiuæ partis. Graue enim eſſet videre amicũ
ſemper triſtari: nam poteſt dolor iſte ſenſitiuus habere ſuperfluum
& diminutum, & quantùm ad intenſionem, & quantùm ad dura-
tionem. Vndè, ſicut debet eſſe moderatè intenſus: ita debet mo-
deratè durare, ne ſi nimium ſiſtat, homo in puſilanimitatem & de
ſperationem labatur.

¶ Tertia concluſio. Actus contritionis non exigit aliquod tem *3. Con.*
pus determinatum, per quod debeat durare, vt peccatum remit
tat. Cõcluſionem hanc tenet Chriſoſtomus de reparatione lapſi. *Chriſoſt.*
Cuius verba habentur de Pœnitẽtia. diſ. 3. c. Talis. & diſ. 1. c. Mul *Leo Pa.*
tiplex. & Leo Papa in epiſtula. 69. Ac ex illo Ezechielis. 18. patet
Cùm auerterit ſe impius ab impietate ſua, animam ſuam viuifica- *Eze. 18.*
bit &c. Ratione cõfirmatur, quia ſi certum requireretur, ſtaret ꝙ
aliquis faceret quod in ſe eſt, & quòd co[illegible] illud
ante terminationem illius temporis faceret. Imò etiam ſi patere-
tur martyrium propter Chriſtum valdè dilectum, ante terminati-
onem illius temporis damnaretur: quod abſurdum eſt dictu. Nec
me latet Scotum contrariam huius noſtræ aſſertionis ſententiam
habere in 4. dis. 14. q. 2 ar. 2. ſed tamen hęc tenenda eſt. *Scotus.*

¶ Quarta concluſio. De peccato ſemel dimiſſo non tenemur ite
rum dolere. Ratio eſt, quia Deus non puniet bis in id ipſum. Itẽ, *4. Conc.*
quia poſt contritionem ad ſolam pœnam temporalem ſoluẽdam,
manet homo obligatus. Hæc autem pœna ſine contritione ſolui
poteſt, ſed quamuis nunquàm ſimpliciter teneatur iterũ dolere
de peccato dimiſſo, niſi forſan tantum periculũ offerretur conſen
tiendi, vt aliter euitari non poſſet, niſi poſitiuo actu voluntatis
conſenſum repellendo: tenetur tamen non complacere quando
peccatum ſe practicè offerat, ita quòd ſi voluntas elicit actum ali
quẽ circa illud peccatũ iam dimiſſum, oportet ꝙ ſit in illius dete

ſtationẽ

Caieta. ſtationē, vt diffuſiùs tractauimus ſuprà, ſecūdū mentē dn̄i Caie. in opuſculo. 21. q̄ſtionū. Nec ignoro fuiſſe graues doctores oppoſitā ſententiā tenentes, nēpe ꝗetiāſi peccatū ſit remiſſum, quotieſcūq; ſe offert memoriæ, tenetur homo de illo dolere, tenenda tamen eſt Caietani ſententia. Et ne quis ignoret quādo peccatū ſe offert practicè: quando autem ſpeculatiuè, dico, quòd tūc occurrit memoriæ ſpeculatiuè, quando quis de illo cogitat, vel ad tractandū de illo, vel dum audit confeſsiones &c. Tunc autem practicè q̄n do occurrit, aut tanquàm opere exequendū, aut tanquàm delectatione in eius cogitatione ſiſtendo.

5. Con. ¶ Quinta cōcluſio. Quanuis peccatum nondū fuerit remiſſum, hoc ſolùm quod eſt memoriæ occurrere practicè, minimè ſecum affert neceſsitatem contritionis ſub pręcepto, niſi aliquod temporū adſit, q̄ eiuſcemodi pręcepto ſunt decreta, vt eſt articulus cōfeſsionis, aut articulus mortis &c. ſed ſolùm tenetur homo nō complacere ad ſenſum expoſitum.

6. Con. ¶ Sexta concluſio. Non illico vt homo reum ſe ſentit culpæ, Pœnitentiæ lege pœnitere conſtringitur, quod ex more & vſu eccleſiæ ſatis conſtare videtur. Nemo nanq; à ſacerdotibus vſum clauium habentibus tanquàm de nouo peccaſſe reprehenditur, ſi nō cùm primū peccauit reſipiſcat. Nō enim homicida, qui per quodcunq; tempus manet in peccato, committit ſingulare delictū impœnitētiæ, ſed manet in homicidio: in quo ſenſu intelligere oporte[illegible] Tho. in [illegible] ar. 8. Vbi ait, quòd non licet per aliquod tempus in peccato manere, ſicut non licet furari, & occidere &c. Et ideò qui Pœnitentiam differt, ſolùm auget culpam homicidij. Augetur nanq; grauitas culpæ, ſi ſtatim non habeat debitor propoſitum internum reſtituendi, cùm primum illi in mentem venerit in debito eſſe rei alienæ: debet nanq; proponere habita oportunitate reſtituere. Quoniam ſi, doctore Auguſtino, non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatū: abſq; tali propoſito nulla eſſe poteſt vera Pœnitentia, & augetur grauitas peccati, quando maior eſt reſtituendi mora: tum, quòd peccatum eò peiùs, quo diuturnius: tum etiam, quòd damnū domini ſemper indies augetur, cùm diutiùs vſu rei ſuæ priuetur. Quin verò tanta poteſt eſſe reſtituendi mora, vt ſit de neceſsitate confeſsionis: non tamen erit nouum peccatum mortale, niſi quoties proponit non reſtituere: & ſimiliter, quoties creditor legitimè petit: imò verò dum eum videt grauipremi neceſsitate. In his enim caſibus nouum peccatum eſt nō

D. Tho.

Auguſt.

reſtituere

reſtituere. Dicimus ergo de Pœnitẽtia, quòd quantùm ad hoc vt eam non differamus in quocunq; tempore, conſilium ſonat: tempore autem imminentis periculi mortis præceptum, & ſimiliter dum quis ſacramentum Euchariſtiæ ſuſcepturus eſt, ſingulariter contritionis præcepto obligatur propter ſacramenti illius dignitatem: quod quidem præceptũ, ſi non poteſt perfectè impleri quo ad confeſsionem, debet ſaltem impleri quoad contritionem.

IX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm poſt hanc vitam poſsit eſſe Pœnitentia.

Riuſquàm huic difficultati reſpondeam, diſtinguẽdum eſt de triplici ſtatu poſt hanc vitam, & de tribus quæ in contritione conſiderantur, quæ ſunt dolor ſenſus, contritionis forma, quæ eſt gratia, atq; eius efficatia, quæ eſt remiſsio culpæ. Tunc eſt prima concluſio. In patria poteſt eſſe peccatorum abominatio cũ forma quæ eſt gratia, ſine dolore tamen propter plenum gaudiũ quod illic exiſtit, ſed abſq; efficatia remiſsionis, quia illam in via obtinuerunt: ſunt tamen illic triumphantes de victoria contra peccata. 1. Con.

¶ Secunda concluſio. In exiſtentibus in inferno poteſt eſſe Pœnitentia peccatorum cum dolore maximo, [illegible] illic [illegible] damnati excruciantur, ſed abſq; gratiæ forma, & fructu, & efficatia remiſsionis, propter obſtinatam voluntatem. 2. Con.

¶ Tertia concluſio. In purgatorio exiſtentes, dolorem quidem habent de peccatis, eundemq; gratia informatum, non tamen meritorium, quia ſunt extra viam: quare nec eorum dolor eſt contritio efficax ad remittendum peccatorum pœnas. 3. Con.

De confeſsione.

I. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſacramentalis confeſsio fuerit à Chriſto inſtituta, tanquàm ad ſalutem neceſſaria.

Notab. 1 VT clariùs ea quæ de confeſsione dicenda ſunt, explicemus, annotandum eſt primò, quòd in ſacra ſcriptura duobus modis capitur confeſsio, vno modo, vt idem ſit quod Dei laudatio. Vnde, confiteri iſto modo, idem eſt quod Deum laudare: & hoc modo accipitur, quando dicitur, Confitemini domino, quoniam, bonus, ideſt laudate dominum &c. Alio modo, idem eſt quod peccatorum coram ſacerdote manifeſtatio. De qua confeſsione impręſentiarum tractare intendimus.

Nota. 2 ¶ Secundò notandum eſt hîc, duplicem eſſe quæſtionis huius ſenſum: videlicet an confeſsio ſit diuinitus inſtituta, & neceſſaria neceſsitate finis, vt ſine qua ſalutem conſequi non poſſumus: & vtrùm prętereà ſit de neceſsitate præcepti, vel diuini, vel humani. Puero enim ante vſum rationis neceſſarius eſt Baptiſmus neceſsitate ſalutis, non autē neceſsitate præcepti, quod eum liget. Et econtrario, honorare parentes, non eſt illi ad ſalutē neceſſarium: venienti tamem ad vſum rationis eſt in præcepto, vt optimè ait

Soto. Soto in 4.

Notab. 3 ¶ Tertiò eſt pręterea annotandum, duplicem eſſe confeſsionem peccatorum, mentalem ſcilicet, & vocalem. Mentalis peccatorū confeſsio eſt de legis naturæ dictamine, adiutæ quodammodo per fidem. Cum enim homo ſcit, & perpendit ſe offēdere, vel offēdiſſe Deum, quem non vidit niſi per radium aliquem fidei, natura ſ[illegible] dictat, quòd ab eo miſericordia eſt ſibi humiliter poſtulanda. Quod nunquam fit, niſi recognoſcatur culpa, & hoc fit per mentalem confeſsionem: & hæc confeſsio tantùm erat neceſſaria in lege naturæ: ſed hîc non intendimus tractare de hac mentali confeſſione, ſed de vocali, ad quam mentalis ipſa ordinatur. Hæreticū nanq; eſt dicere, quòd hæc mentalis poſt Chriſti aduentum ſufficit. Dicitur enim Ioan. 11. quòd Chriſtus Lazarum reſuſcitauit,

Ioan. 11. ſed diſcipulis tradidit abſoluēdum: & Lucæ. c. 17. legitur, quòd

Luc. 17. decem leproſos quos mundauerat in via, miſit ad ſacerdotes: per quod ſignificatur, quòd peccator licèt confeſsionem adiens, ratione contritionis quam habet, conſequatur veniam peccatorum, tenetur tamen confiteri, & venire ad ſacerdotem. Sermo ergo noſter erit de cōfeſsione vocali, q̄ fit homini: q̄ ſic diffinit͛, Confeſsio eſt legitima peccatorū declaratio coram ſacerdote, q claue͂ habet,

1. Conc. & poteſtatē abſoluendi. Sit ergo prima cōclu. de hac cōfeſsione vocali, quòd in noua lege à Chr̄o redēptore nr̄o fuit inſtituta tan

quàm

quã cuicũq; poſt Baptiſmũ in mortale crimẽ lapſo, ad ſalutẽ neceſ-ſaria. Neceſſaria, inqnàm, in re vel in voto, nam ſi votum confeſſionis in contritione incluſum, eſt neceſſarium, cauſa eſt, quia confeſsio ipſa in re eſt neceſſaria: ſed quia apud Deum voluntas pro facto reputatur, votum ſufficit. Hæc concluſio probatur pręcipuè ex illo verbo Chriſti. Ioan. 20. ad Apoſtolos, Accipite ſpiritũ ſanctum: quorũ remiſeritis peccata, remiſſa erunt: & quorum retinueritis, retenta erunt. Vbi omnes doctores dicunt, Chriſtum hanc vocalem confeſsionem inſtituiſſe, & tanquàm neceſſariam. Nam cũ plenariam Deus poteſtatem impartitus ſit ſacerdotibus remittendi & retinendi peccata, iudices eos ordinarios rei huius conſtituiſſe, atq; adeò eius iudicium & ſententiam neceſſariam eſſe voluiſſe viam ad ſalutem, fateri oportet: & potuit habere hæc inſtitutio vocalis confeſsionis ſacramentalis fundamentum in illo Gene. 3. quando Dominus dixit, Adam, vbi es? & in illo. Gene. 4. quando Dominus interrogauit Cain, Vbi eſt Abel frater tuus? Vnde Ambro. lib. de paradiſo. c. 14. in eadem Adę hiſtoria eandem fundat confeſsionem. Et inde canonem illum, Non poteſt. 1. de pœnitentia diſ. 1. elicuit, vbi ait, Non poteſt quiſque à peccato iuſtificari, niſi peccatum ante fuerit confeſſus. Et licèt quàmplurima teſtimonia, ac rationes pro hac concluſione probanda ſuprà adduxerim, libet tamen mihi imprę ſentiarum ſuper addere duas rationes, quare debuit confeſsio iſta vocalis in noua lege inſtitui, & earum prima hæc eſt: quia confeſsio idcirco fit homi[illegible] arbiter ſit inter Deum & hominem peccatorem. Arbiter autem debet eſſe talis, ꝙ poſsit ponere manum in vtranquè partem, & ideo oportuit, quòd ille cui confeſsio eſſet facienda, manum ponere poſſet in Deum, cui confitens vult reconciliari, & in hominem qui confitetur. Talis autem minimè eſſe potuit, quouſquè Deus factus eſt homo: quia tunc datus eſt nobis mediator Dei & hominis homo CHRISTVS Ieſus. Sciendum tamen hîc eſt, quòd ſacerdotes appellari iudices arbitri, non eſt intelligendum in hoc ſenſu, quòd in noſtro ſit arbitrio illis ſubijci, vel non ſubijci. Sic nãq; iudex arbiter nullã habet iudicandi, cogendiq; poteſtatem, niſi quam, qui eũ elegit, ei tribuit, vt colligiť ex. c. Sanè, de arbitris, & ex toto illo titulo, ſed intelligendũ eſt, quòd tanquàm ordinarij Dei iudices arbitrantur de peccatis noſtris, vtrũm remittere ea nobis, an retinere debeant, cum hac, vel illa iniuncta Pœnitentia. At verò ordinarius iudex eſt, qui ex ſe habet poteſtatẽ iudicẽdi, cogendiq;,

Ioan. 20.

Gene. 3.

Gene. 4.

Ambro.

vt rex vel eius miniſter, cui ipſe vim coërciuám tribuit. Secunda ratio eſt, vtilitas maxima, quę nobis inde prouenit. Cùm enim naturę lumine doceamur, eis qui corruptis ſunt moribus, magnum eſſe emolumentum corda ſua amicis patefacere, à quibus, vel re, vel conſilio iuuentur, conſultiſsimè nobis Chriſtus cõfeſsionem inſtituit, quæ ſub tantum ſecretum, quantum ſacerdotibus pręcepit, eis tanquam eius vicariis morbos noſtros exponeremus, qui eius authoritate, & nos ab illis liberarent, & ſalutaria medicamina in poſterum adhiberent. Cùm enim Deus diſponat omnia ſua uiter iuxta cuiuſquè naturam, & homines ſimus, voluit homines nobis iudices relinquere, ad quos noſtras deferremus cauſas, pręſertim ſpirituales.

2. *Conc.* ¶ Secũda cõcluſio. Sacramentalis confeſsio diuino iure eſt præcepta. Itaque non ſolùm neceſſaria eſt ad conſequendam gratiam, vt de contritione diximus, quaquidem gratia recepta, vt non eſt ampliùs neceſſaria, ita nequè habet iam pro tunc neceſsitatẽ præcepti. Imò poſtquàm quis per contritionem ſuſcepit gratiam, tenetur iure diuino ad confeſsionem: quæ in contritione voto fuerat
Mat. 18. incluſa. Probatur hęc concluſio ex illo Matthei. 18. Quæcunquè alligaueritis &c. & quodcunquè ſolueritis ſuper terrã &c. Quod
Auguſt. verbum ſic exponit Aug. Ego Deus, & õnes cœleſtes ordines, & omnes ſancti in gloria mea laudant vobiſcum, & confirmant quoſcunquè ligatis, & ſolutis: & loquitur de remiſsione peccatorum. Prȩterea quia ſi Chriſtus ſpiritum & poteſtatem contulit apoſto-
Ioan. 20 lis remittendi, retinendiq; peccata, quam ipſe habet, vt Ioan. 20. patet, manifeſtè inde colligitur, confeſsionem iure diuino neceſſariam eſſe. Inanis nanquè, ac irrita eſſet hec poteſtas, ſi ex iure diuino non teneremur ad hanc cõfeſsionem vocalem homini faciẽdam: quia, ſi non eſſet pręceptum, nullus eſſet qui ſacerdoti dice-
Iacob. 5. ret ſua peccata. Probatur etiam ex illo Iacobi. 5. Confitemini alterutrum peccata veſtra. Quod verbum de ſacrametali confeſsione meritò à ſanctis doctoribus intelligitur: nam, quia multi, vt ait
Cor. ad Corin. Pau. propter peccata infirmantur, infirmos Iacobus admonet, vt accerſitis preſbyteris, primum confiteantur, vt ſubinde ipſi orent pro illis. Dicens ergo, Confitemini apoſtolus, non ſe inſinuat autorem huius legis, ſed id admonet, quod Chriſtus inſtituerat: & per hoc quòd præmonuit induci preſbyteros, hoc eſt ſacerdotes eccleſię, niſinuauit, confeſsionem illis eſſe faciendã. Omitto etiam hic alia plurima teſtimonia, eò quòd iam ſuprà ea adduxerim

xerim ad hanc eandem concluſionem comprobandam. Vnde, ex his quæ illic & hîc dicimus, concludimus, quòd iſta ſecunda concluſio eſt veritas catholica, & eius aſſertio contraria eſt hæretica.

¶ Tertia concluſio. De confeſsione ſacramentali adhibitum eſt pręceptum humanum pontificium quoad tempus. Hæc concluſio patet ex. c, Omnis vtriuſquè ſexus. de pœnitentijs & remiſsio. cuius verba ſunt, Omnis vtriuſquè ſexus fidelis poſt quam ad annos diſcretionis peruenerit, omnia ſua ſolus peccata, ſaltem ſemel in áno fideliter confiteatur proprio ſacerdoti. Eſt tamen hîc annotandum, pręceptum confeſsionis non eſſe nouum pręceptum à diuino diſtinctum, alioqui qui non confiteretur, duo committeret peccata cõtra duo mandata: ſed eſt determinatio, & interpretatio diuini pręcepti: nam cum in euangelio non ſit determinatum expreſſũ tempus confeſsionis, illa determinatio commiſſa eſt eccleſiæ, cui Chriſtus poteſtatem commiſit iura diuina quoad tempus, & alias qualitates determinandi. Eſt enim ius diuinum de ſacramento Euchariſtiæ, Niſi mãducaueritis &c. ſed tẽpus eſt de iure humano: vnde iuſta de cauſa poſsit Papa, vel conciliũ generale diſpẽſare in tẽpore cum aliqua ſingulari perſona, vt poſsit diutiùs confeſsionem differre. Probat̃, quia illa tẽporis determinatio, vt dictũ eſt, eſt de iure poſitiuo eccleſiaſtico, nõ tamẽ poteſt Papa, aut cõciliũ diſpẽſare ſuper ſubſtantiã pręcepti cõfeſsionis, videlicet vt quiſquam nũquam cõfiteri teneatur, cũ pręceptũ cõfeſsionis ſit diuinum, vt dictum eſt in. 3. concluſione.

3. Con. — Notabi.

II. DIFFICVLTAS.

Vtrùm neceſsitas confeſsionis fuerit de iure naturali aut ſcripto ante euangelium.

TRibus cõ. reſpõdet̃ huic difficultati, & prima ſit. Cõfeſsio hæc, quæ fit homini [de qua impræſentiarum ſermo eſt] neutiquã eſſe poteſt de iure naturæ, hoc eſt, ſola natura eã dictante. Hanc con. tenet. D. Tho. in. 4. diſ. 17 q. 3. ar. 1. q. 2. Et ratione probatur, nam ſacramenta eccleſię ſunt ſupernaturalia: tum, quia ſunt proteſtationes ſupernaturalis fidei: tum, quia effectum habent ſupernaturalis gratiæ. Non enim ratione naturali poteſt quis cognoſcere, ꝙ a

1. Conc. — D. Tho.

qua Baptiſmi habet mundare à peccato. Itẽ, quia ius naturale eſt idem apud omnes: quòd non habet confeſsio.

2. Conc. ¶ Scunda con. Et ſi confeſsio nõ eſt de iure naturali, nõ tamẽ eſt contra ius naturæ, ſed eſt ſupra naturam. Nec huic ſecundæ con. aduerſatur id qđ ſolet obijci, quia reuelare crimẽ proprium alteri videtur eſſe cõtra ius naturæ, cũ videatur ſeipſum infamare. Non, inquam, aduerſatur, quia reuelare peccatũ ad querendũ conſiliũ, non eſt infamare ſeipſum. Ac ex cõſequenti, nõ eſt cõtra ius naturale, imò potiùs naturalis ratio dictat, vt vnuſquiſq; quærat medicinã proprij vulneris. Quo fit, vt licèt ratio naturalis ad eius notitiã nõ pertingat, ſuppoſita tamẽ per fidem cognitione virtutis huius ſacramentalis, inſtinctus naturalis ad illud ſuſcipiẽdũ inſtigat. Non obſtat etiam illud, ꝙ ſi natura docet, vt ſecretum amici celemus, à forciori admonet, vt celemus propria peccata: quia non ſumus tam domini alieni ſecreti nobis cõmiſsi, quàm noſtri, & ideò poſſumus noſtrũ, non autem alienũ detegere.

3. Conc. ¶ Tertia cõn. In lege veteri non erat confeſsio ſacramentalis, vt in noua. Hæc cõ. cõſtat ex eo, ꝙ nulla erat ſacerdotibus veteris legis clauiũ poteſtas ſpiritualis ad remittẽda peccata, ac ꝓinde nec erat tũc obligatio aliqua cõfitẽdi peccata occulta ſacerdoti, & ſi forſan aliquis ſacerdoti, vel phariſeo reuelabat peccata ſua, illud erat per modũ capiẽdi cõſilij & remedij, & nõ ex aliq̃ obligatione.

III. DIFFICVLTAS.

Vtrùm oĩbus hoĩbus, & de oĩbus peccatis neceſſaria ſit confeſsio

QVæſtio hæc duas in ſe includit partes. Et quidem quoad primam, omiſſa opinione Ricardi. in. 4. diſ. 17. ar. 2. q. 4. aſſerentis, omnes tam fideles, quàm infideles teneri præcepto cõfeſsionis, nõ q̃tenus eſt pontificium, ſed q̃tenus diuinum, ſit prima cõ. Præceptum confeſsionis ſolùm obligat fideles: ſic enim habet canon concilij, Omnis vtriuſq; ſexus fidelis. quod quidẽ eſt expreſsio, & determinatio diuini iuris. Et probatur hæc con. nam obligatio ad alia præcepta ſingularia ſacramentorum nõ exurgit niſi ex ipſa profeſsione fidei, q̃ fit in Baptiſmo: infideles ergo non tenentur ad cõfeſsionem, quouſq; Baptiſmũ ſuſceperint.

Ricar.

Conc.

2. Conc. ¶ Secunda con. Qui non recordatur alicuius peccati, non tenetur confiteri. Hęc con. eſt manifeſta, cũ canõ nõ dicat, Omnis Chriſti

fidelis

fidelis teneatur confiteri,ſed reſtrictè, Teneatur ſua confiteri pec
cata: ille ergo qui peccata non habet, non tenetur.
¶ Tertia con. De iure pōtificio omnes adulti poſtquàm ad annos 3. Conc.
diſcretionis peruenerint: ita ꝙ poſsint diſcernere inter bonum &
malum, tenentur ſemel in anno, ſcilicet in quadrageſima confite-
ri ex ſtatuto concilij generalis. Hæc con. eſt expreſſa determina-
tio canonis citati, Omnis vtriuſq; ſexus fidelis. extrà de pœniten.
& remiſſ. Et contra tranſgreſſores huius ſtatuti ponitur ibidem
talis pœna, ſcilicet ꝙ viuens, ab ingreſſu eccleſiæ arceatur: & mo
riens, Chriſtiana careat ſepultura. Sāctiſsimi huius, ac ſaluberrimi
concilij duplex potuit eſſe ratio. Prima, ſacra communionis reue-
rentia: cùm enim omnes teneantur in paſcha cōmunicare, vt di-
gnè & mūdè accedere poſſent ad tantum ſacramentum, oportuit
pręmitti remedium purgationis & lotionis peccati, quæ fit in con
feſsione. Secunda ratio fuit, diſcretio gregis Dominici, ne ſcili-
cet lupi abſconderentur in grege, qui manducarent agnos. Qua
propter ſtatutum eſt, vt rectores eccleſiarum cognoſcerent vultū
ouium ſuarū: & ne herętici ſub pelle innocentiæ malitiā ſuam pal
liarent, & cooperirent, ꝙ omnes Chriſti fideles cuiuſcunq; cōditi
onis ſint, tenerentur ſemel in anno confiteri: alioquin & peccarēt
mortaliter, & pœna ſupradicta puniri deberēt. Hęc quoad primā
difficultatis partem: quoad ſecundā verò, nēpe an de omnibus
peccatis neceſſaria ſit cōfeſsio, præmiſſa trimembris diſtinctione,
videlicet quòd tria ſunt peccatorū genera, originalis, venialis &
mortalis, ſit prima con. quòd nec de originali, nec de aliquo pec- 1. Conc.
cato ante Baptiſmū commiſſo [vt dictum eſt in materia de Bapti-
ſmo] neceſſaria eſt confeſsio, imò nec fieri licet huiuſmodi cōfeſ
ſio ſacramentalis. De originali quidem patet: nam cùm peccatum
originale non fuerit noſtra propria voluntate commiſſum, nō ſo-
lùm confeſsio, verùm nec cōtritio de illo requiritur. De actuali
verò peccato commiſſo ante Baptiſmū, patet, qa in Baptiſmo dū
originale remittitur, omnia illuc vſquè commiſſa ſimul cum illo
condonantur.
¶ Quoad venialia [omiſſa opinione. D. Bonauen. & Ricardi aſ-
ſerentium, teneri hominē illa confiteri] ſit ſecunda concluſio, ꝙ
nec ex iure diuino, nec ex pręcepto eccleſię pōtificio tenemur cō 2. Conc.
fiteri venialia. Primam partem huius concluſionis habet. D. Aug.
in Inchiridi c. 71. & habetur. de pœnitentia diſ. 3. c. Quotidianis.
Et in li. de eccleſiaſticis dogmatibus, c. 53. Eā etiā tenet. D. Tho. D. Tho.

3.p.q.65.ar.1. vbi ait, ad deletionem venialis peccati nullum eſ-
Scotus. ſe directè inſtitutum ſacramentum. Eandem tenet Sco.in 4.diſt.
Duran. 17.& ibidem Duran.q.9.& Caie.q.1.de confeſsione. Oſtẽditur
Caieta. etiam manifeſta ratione:tum,quia hoc ſacramentum eſt ſecunda tabula poſt naufragium:& veniale peccatum, quia non ſeparat à Deo,non frangit innocentiæ nauim, ac proinde non eſt naufragium:tum etiã,quia veniale abſq; gratiæ infuſione, quæ fit per ſacramentum,remitti poteſt per actum charitatis. Præterea, quia ſi iure diuino teneremur venialia confiteri,eadem ratione qua teneremur aliqua,teneremur omnia:quod tamen impoſsibile fore, nemo eſt qui ambigat. Præterea, quia poſtquàm Chriſtiani mortalia peccata ſunt confeſsi,non ampliùs ſunt ſoliciti de venialibus. Nequè huic primæ parti noſtræ concluſionis obſtat id quod obijci ſolet,quia iure diuino data eſt ſacerdotibus poteſtas remittendi omnia peccata,tam mortalia, quàm venialia, Quorum remiſeritis &c. ergo etiam ſubditi tenentur confiteri venialia, cùm tanta ſit ſubditorum obligatio ad confitendum, quanta eſt prælatorum poteſtas ad abſoluendum [non inquam obſtat] quoniam non eſt eadem ratio de poteſtate commiſſa ſacerdotibus ad remittenda peccata omnia,& de obligatione ad confitendum, eò quòd facultas remittendi debet eſſe amplißima,pro illis etiam qui ſua ſponte peccata quæ non tenentur,confiteri voluerint, vt ſi quis alijs temporibus quàm ab eccleſia conſtitutis, vo[illegible] confiteri:& peccata iam confeſſa iterum confiteri, & pariter ſi ven[illegible] quis voluerit confiteri,obligatio verò iudicari debet ex natura peccatorum: & quia confeſsio inſtituta eſt ad recuperandam Dei amicitiam, & vt mediante abſolutione, regnum cœlorum aperiatur,conſequens fit, vt nulla ſit confeſsionis venialium obligatio,ſiquidem per venialia non amittitur Dei amicitia, nequè regnum cœlorum clauditur. Secunda verò pars concluſionis,nẽpe quòd nequè iure pontificio teneamur confiteri peccata venialia,probatur,quia nullo iure hoc nobis præcipitur. Nam decretalis illa, Omnis vtriuſquè ſexus,quam habentes contrariam ſententiam pro ſe adducunt,potiùs facit pro nobis, quia illic eccleſia non ſtatuit nouum præceptum,nec iubet confiteri,niſi ea quæ homo tenetur iure diuino confiteri : ſed duntaxat determinauit tempus in quo erat præceptum diuinum adimplendum,ſcilicet ſemel in anno. Quòd ſi de iure diuino venialia non ſunt neceſſaria materia,non potuit eccleſia eadem facere neceſ-

ſariam

ſariam. Pręttereà, quia ex verbis ipſius canonis colligitur hæc veritas, ex illo ſcilicet, Confiteatur omnia ſua peccata. Hoc autem de venialibus minimè poteſt intelligi: cùm nullus omnia venialia confiteri poſsit. Colligitur etiam ex pœna ibi ſubiuncta, quæ eſt ingreſſu eccleſiæ, & morientẽ eccleſiaſtica ſepultura arcere. At verò ſi de venialibus intelligeretur, eſſet intolerabilis cenſura, cũ minimè omnia venialia homines ad confitendum explorare poſſint. Præthereà, quia textus ille præcipit, quòd vnuſqſquè cõfiteatur proprio ſacerdoti, quod de venialibus intelligi nequit: cùm de venialibus non ſit proprius ſacerdos. Quilibet enim ſacerdos abſoluere poteſt à venialibus. Poſtremò, quia ad delenda venialia non opùs eſt contritione nequè confeſsione, eò quòd eccleſia multa alia remedia inſtituit pro illis delendis, vt ſuprà diximns. Ex ijs iam infertur, quòd ſi aliquis Chriſtianus ita ſecurus eſt in conſcientia ſua, quòd non reprehenditur de aliquo mortali, quòd poterir annualem confeſsionem dimittere: & ſufficit, vt præceptum eccleſiæ impleat, ſe ſacerdoti proprio pręſentare, ac oſtendere abſquè conſcientia mortalis eſſe: quod ei pro confeſſione reputatur, vt Diuus Thomas ait in 4. diſtinc. 17. q. 3. ar. 1. q. 3. Arbitror tamẽ, quòd nullus poteſt eſſe ita ſecurus, quòd per totum integrum annum non commiſerit aliquod mortale: quia, vt dicit Gregorius, Bonarum mentium eſt, ibi culpam timere, vbi culpa non eſt. Et vt ait Paulus. 1. Corin. c. 4. Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Et Iob. c. 9. Vere[illegible]r omnia opera mea, ſciens quòd non parceres delinquenti: imò etiam ſi non haberet remorſum conſcientiæ de aliquo veniali, quod impoſsibile exiſtimo ſecundúm ſtatum viatoris, cùm dicat Ioã. Apoſtolus in ſua canonica, Si dixerimus quòd peccatum non habemus, noſmet ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Sed tamen quanuis ita eſſet, adhuc credo quòd talis, vt eccleſiæ pręceptum non contemneret, deberet ſe præſentare ſuo con confeſſori, & dicere, Domine, non habeo conſcientiam de mortali nec de veniali, tamen propter præceptum eccleſiæ me tibi præſento, & hoc ſufficit, vt præceptum eccleſiæ adimpleat.

D. Tho. *Grego.* *1. Co. c 4* *Iob. c. 9.* *1. Ioan. 1.*

¶ Tertia concluſio. Licèt peccata venialia non ſint materia neceſſariò confitenda, & ideo non teneamur ex aliquo præcepto obligante ſub mortali illa confiteri, nec etiam monachi [quanuis Caietanus in q. citata opinetur contrarium, nempe quòd tenentur monachi ſemel in menſe venialia confiteri] nihilominùs poteſt eſſe

3. Con. *Caieta.*

teſt eſſe confeſsio de ſolis illis, quia ſunt idonea, & ſufficiens materia confeſsionis, ita vt ſacerdos à ſolis venialibus abſoluens, verum conferat ſacramentum. Hæc concluſio eſt Diui Thomæ in 4. diſt. 21. q. 2. ar. 1. ad. 1. & magiſtri ſentētia. diſt. eadem. c. 5. Eſt quoque communis ſententia omnium ſcholaſticorum. Et ratione probatur, nam viri religioſi & boni, qui tantùm venialia confitentur, verè exiſtimant ſe recipere abſolutionem à ſacerdote, & quanuis in illis verbis Ioan. 20. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Dominus directè, & primariò loquatur de mortalibus peccatis: quia pro illis tradidit àpoſtolis hanc poteſtatem, tamen meritò eccleſia per quandam conſequentiam extēdit illam autoritatem ad venialia: quia qui concedit maius, conſtat concedere id quod minus eſt. Cùm igitur illa autoritas ſe extendat ad mortalia, conſequēs erit, quòd etiam extendat ſe ad remiſsionem venialium. Nec ex hoc ſequitur, quòd retentio ſacerdotis [de qua ait Dominus, Quorum retinueritis, retenta erunt] extendat ſe ad venialia peccata: cùm magnum diſcrimen ſit inter remiſsionem & retentionem. Remiſsio nanquè quoddam eſt priuilegium: retentio verò quoddam pœnale. At verò priuilegia extendēda ſunt, pœnæ autem reſtringendæ.

D. Tho.
Magiſt.
Ioan. 20

¶ De mortalibus verò ſit quarta concluſio, quòd omnia & ſola peccata mortalia poſt Baptiſmum commiſſa, quæ in memoria, vel habentur, vel per legitimam diligentiam haberi poſſunt, cum ſuis omnibus circunſtantijs mortaliter aggrauantibus, ſunt neceſſario con[illegible] Hæc concluſio probatione non indiget, cùm ex prædictis manifeſta euadat. Hæc nanquè omnia & ſola, naufragium faciunt ſpiritualis vitæ, & propter iſta peccata Dominus conceſsit præfatam poteſtatem Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus.

IIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſtatim homo poſt peccatum mortale conmiſſum, confiteri teneatur, an verò ſolùm ſemel in anno, aut etiam in articulo mortis.

SCire hîc operepreciū eſt ad euidentiam & expoſitionem huius difficultatis, quòd bifariam loqui poſſumus de confeſsione, nempe aut in voto interiùs, aut in re, ſcilicet quantùm ad verbum exteriùs. Rurſus, vel loquimur de confeſsione per ſe ratione ipſius præcepti, vel per accidens ratione alìus rei faciendæ, quę confeſſionem

ſsionem exigit. Hac diſtinctione ſic præmiſſa. 8. concluſionibus reſpondetur, & earum prima ſit. Quotieſcunq; homo tenetur habere contritionem, tenetur habere propoſitum confitendi, vt in articulo mortis, aut quando debet recipere Euchariſtiã, aut quando habet adminiſtrare ſacramenta. Patet, quia ad hoc quòd ſit legitima contritio, illud votum requirit. 1. Conc.

¶ Secunda concluſio. De confeſsione in re, abſolutè & per ſe loquendo, quamuis homo habeat copiam confeſſoris, non tenetur iure eccleſiaſtico, nec iure diuino ſtatim vbi peccauerit confiteri. Et quidem quòd non teneatur iure eccleſiaſtico, patet, quia eſt canon expreſſus eccleſiæ, quòd duntaxat ſemel in anno teneamur confiteri. Quòd autem non teneatur iure diuino, præter hoc quòd eſt expreſſa ſententia D. Tho. in 4. diſt. 17. q. 4. manifeſtis rationibus oſtenditur. Prima, quia maior eſt neceſsitas contritionis, quàm confeſsionis, cùm ſine confeſsione, dum non eſt copia confeſſoris, per ſolam contritionem poteſt quis ſaluari: & tamẽ confeſsio ſine contritione, vel vera, vel exiſtimata, non ſufficit ad ſalutem. At verò ad contritionem nemo ſtatim tenetur, niſi neceſsitas vrgeat: ergo neq; ad confeſsionem. Et confirmatur hoc de Baptiſmo, quia non eſt minoris neceſsitatis quàm confeſsio, imò maioris, ſed non tenetur quis ſtatim recipere Baptiſmum, vt ſuprà oſtendimus. Erant enim duo tempora pręfinita ad ſuſcipiendum Baptiſmum. Poſtremò probatur, quia pręceptum de confeſsione eſt affirmatiuum, non igitur obligat ſemper & pro ſemper, ſed pro tempore ſtatuto, ſicut cætera præcepta affirmatiua habẽt ſua ſtatuta tẽpora, quibus ſunt neceſſariò implenda. Et annotato, quòd ſtando in iure diuino & communi eccleſiaſtico, non tenẽtur pluries religioſi confiteri, q̃; ſeculares, ita tenet Diuus Thomas loco citato, ſecus ſi ſuis particularibus ſtatutis autoritate ſummi põtificis cõfirmatis, ad plures teneantur confeſsiones: ego tamen ignoro in qua religione ſit præceptum confitẽdi pluries quàm ſemel in anno, ſed conſuetudo & conſtitutio laudabilis. Aduerte tamen, quòd cùm hoc habetur in Clementina. de ſtatu monachorũ. §. Sane. quòd ſingulis menſibus, tam in monaſterijs, quàm extra [ſublata occaſione quacunquè] omnes, & ſinguli monachi ſemel accedant ad confeſsionem. Itaq;, quemadmodum fideles arctantur ſingulis ãnis. de pœnitẽtijs & remiſsio. c. Omnis. ad confitendum, ſi habeant peccata mortalia, ita monachi arctãtur virtute huius Clemẽtinæ ſingulis menſibus confite

2. Con.

Di. Tho.

Notabi.

Di. Tho.

Caieta. confiteri non venialia, vt putat Caie. quia eſſet nimiũ rigida lex, q̃ venialium confeſsionem ſub mortali cuiquàm iniungeret, vt bene dicit
Soto. Soto: ſed mortalia, ſi habeant. Ratio huius pręcepti, reſpectu monachorum eſt, quam illic ponit gloſa, quia propter religio
Gloſa. nis profeſsionem aliquid debent ad penſum ſanctæ inſtitutionis adijcere. Habet enim Papa poteſtatem diſponendi ſuper ſacramẽtis: vnde, ſicut quondam diſpoſitum fuit, quòd ſaltem ter in anno omnes fideles communicarent. de conſe. diſ. 2. c. Et ſi non frequẽtiùs poſteà fuit diſpoſitum, quòd ſaltem ſemel in anno. c. Omnis. ita aliter quòad monachos diſponitur in iſta clementina quòad confeſsionem, nempe quòd ſemel in menſe ſaltem confiteantur.

3. Con. ¶ Tertia concluſio. Confeſsio in re per ſe eſt iure diuino, ſecluſo poſitiuo, neceſſaria in articulo mortis. Hanc concluſionem tenet
Di. Tho. Di. Tho. in 4. diſt. 18. & quolibeto. 1 ar. 11. & probatur euidenti ratione: nam confeſsio eſt medium neceſſarium ad ſalutẽ quãdo adeſt copia confeſſoris, & tunc ſi non implet illud præceptum, exponit ſe periculo non adimplendi. Vbi ſciendum eſt, quòd non dicitur articulus mortis, vbi pòt quis mori, ſicut in haſtarum ludo, & in agitatione & aplauſu taurorũ, tormentorũ, & in nauigatione placidi maris: nã quãuis interim aliqui illic morti ſuccũbãt, rariſsimè tamẽ ex his ſequitur mors, & idcirco nõ tenetur homo cõfiteri ãte iſta exercitia. Articulus igitur mortis eſt, vbi cõmuniter & regularirer ſolet ſequi mors: vnde, in ingreſſu pręlij, & ĩ lõga nauigatio[illegible] in eunda in mari vehemẽter turbato, in partu fœminę de, cuius morte probabiliter propter cauſas naturales timeretur articulum mortis, agnoſcimus quare neceſſaria eſt pręuia confeſsio.

4. Con. ¶ Quarta concluſio. Per accidens nonnunquàm occurrit confeſsionis neceſsitas: hoc eſt ratione alĩus rei faciendæ, vt quando quis eſt aſumpturus Euchariſtiæ ſacramentum: ſignanter dico, Ad recipiendam Euchariſtiam, nam ad ſuſcipienda alia ſacramenta eòquòd gratiam conferunt, neceſſaria eſt contritio, ſaltem quæ obicem tollat, & tamen non eſt neceſſaria confeſsio, niſi in ſuſceptione ordinis ſacri, non propter dignitatem illius ſacramenti, ſed propter Euchariſtiam, quam illic ordinati ſuſcipiunt. Hæc concluſio probatur ex illo quod habetur in c. Vt ieiunij. de conſe. diſt. 5. vbi dicitur, quòd qui confirmandi ſunt, ſi perfectæ ſunt ætatis, moneantur confeſsionem priùs facere. Vbi admonitio de confeſsione potiùs videtur conſilium, quàm præceptum. Si ergo non eſt neceſſaria præuia confeſsio in confir-

mationis

mationis ſacramento, in quo[vt in ſuo proprio loco diximus]copioſior gratia cõfertur quã in cæteris ſacramentis [Euchariſtia excepta]multò minus erit neceſſaria in alijs ſacramẽtis. Item, quia hoc non habetur ex iure diuino, neq; ex aliquo eccleſiæ p̃cepto. Et ſiquis roget vnde habetur, ꝙ magis reqratur p̃uia cõfeſeſsio ãte Euchariſtiæ ſumptionem, quàm ante aliorũ ſacramẽtorũ ſumptionem, reſpondebitur ei, hoc eſſe ſingulare priuilegium Euchariſtiæ, de quo ſingulariter ait. Paulus, Probet autem ſeipſum homo &c.1.Cor.11. Colligitur quoquè ex vſu eccleſiæ, & ex dictis doctorum in illo.c. Omnis vtriuſque ſexus. de pœniten. & remiſſ. Et idem eſt de adminiſtratione ſolẽni ſacramentorum, quæ contritionem exigit vt dignè fiat, non autem confeſsionem. Annotato tamen, quòd quanuis hoc ſit verum, commodum tamen eſt propter reuerentiam debitam ſacramẽtis, vt ante quàm aliquod adminiſtremus ſacramentum, vel legamus euangelium, peccata noſtra confiteamur: ſi commode id fieri poteſt. 1.Cor.11 Notabi.1

¶ Quinta concluſio. Secluſo etiam iure poſitiuo, tenetur quiſquè iure diuino eo tempore confiteri, quo ſecundùm commune iudicium humanum periculum imminet obliuionis. Hanc concluſionẽ ponit ad literam doctiſsimus Soto in. 4.diſ.18.q. 1.ar.4.& eam p̃bat, eò quòd hoc ſacramentum ſit ad remiſsionem omnium peccatorum per confeſsionem & abſolutionem inſtitutum, & confeſsio ſine peccatorum memoria fieri nequeat, fit vt imminente obliuionis periculo, obliget. Pari ratione, quando eſt probabile, quòd tẽpore neceſsitatis non habebit confeſſorem tenetur præuenire confeſsionem, vt ſi mare intrat. Pro quo annotato, quędam eſſe præcepta, quę ſunt homini ad certum, & determinatum tempus implenda, vt de ieiunio quadrageſimę, aut vigilia alicuius feſti, & de officio diuino diurno, & eiuſmodi non eſt neceſſe pręuenire, neq; poſtponere, etiam ſi exiſtimemus impedimentum legitimum nos habituros tempore quo eſſent implenda. Non enim tenemur adimplere in die anteà, nequè in ſequenti, tranſactis his diebus. Alia verò præcepta ſunt ſine determinatione temporis, quę videlicet nos obligant, vt aliquando impleantur, vt ſunt media ad ſalutem neceſſaria, vt de Baptiſmo, & de cõfeſsione, & iſta tenetur homo pręuenire, quando probabiliter credit quòd poſteà non poterit illa adimplere, vt ille qui eſt nauigaturus periculoſo tempore ſi non habet in naui confeſſorem, ſimiliter, ſi credat ſe non habiturum copiam confeſſoris tempore quo præceptum eccleſiæ deſemel in ãno confi 5.Con. Soto. Notab.2.

no confitendo,& cõmunicando,tenetur implere,vt ſi habeat quis prolixa maria tranſfretare,etiam ſi aliàs nullum nauigationis periculum eſſet,tenetur præuenire confeſsionem.

Notabi. ¶ Annotare hîc opùs eſt circa illud exemplum de recitatione horarum, quòd duplex impedimẽtum prę ſtari poteſt officio diuino. Alterum voluntarium,vt quando ſe offert aliquod magnum negotium,& obſeruat illud tractandum poſt prandium: tunc deberet hoc modo præuenire officium, etiam ſi impedimẽtum ſit ſanctiſsimnm,vt cõfeſsiones audire. Aliud impedimentum eſt violẽtum,vt contingit in ijs qui febrem habent quartanam: & tunc nõ tenẽt̃ præuenire officium diuinũ: ſed ſufficit recitare horas, quas tenetur vſq; ad illud tẽpus recitare. Ratio eſt,quia priuilegiũ datũ ab eccleſia,vt poſsimus horas pręuenire: non obligat ad pręueniendum, ſed dat licentiam,vt facere poſsimus.

6. Con. ¶ Sexta conclu. Ratione ſcrupulorum conſciẽtiæ,vt quãdo quis exiſtimat ſe teneri ad cõfeſsionẽ ratione conſcientiæ erroneæ,niſi ipſam deponat,tenetur confiteri. Hos caſus ponit Duran. in 4.
Duran. diſ.17.q.10. Palud.eadem diſ.q.2.& Adrianus in 3.q. de confeſ
Palud. ſione.Et extra hos caſus, nullus eſt articulus neceſsitatis confeſ
Adrian. ſionis, ſed ſatis eſt confiteri ſemel in anno,iuxta prædictam decretalem. c. Omnis vtriuſq; ſexus.vbi limitatur præceptũ diuinum. Reliquit nanq; Chriſtus quædam præcepta generalia ſine determinatione, quę quidem non poterant commodè ſeruari, niſi per eccleſiam tempus determinaretur, in quo eſſent adimplenda,ſicut reliquit præceptum de Euchariſtia ſumenda, Niſi manducaueritis carnem filij hominis &c.De quo determinauit eccleſia, vt in paſchate adimpleretur: & de præcepto confeſsionis determinauit,quòd ſemel in anno,ſcilicet in quadrageſima obligaret.

Notabi. Annotato tamen hîc, quòd licèt ſecundùm omnes doctores extra hos caſus non ſit neceſſarium ſtatim confiteri, eſt tamen multum congruum,iuxta verbum ſapientis, dicentis,Non tardes conuerti ad dominum:& ne differas de die in diem,ſubito enim veni et ira illius,& in tempore vindictæ diſperdet te.

7. Con. ¶ Septima cõcluſio. Si ille qui confeſſus eſt in quadrageſima de peccatis omnibus quę eius memorię occurrũt, & oblitus fuit alicuius peccati ſine culpa ſua in confeſsione,ſi poſteà recordetur de illo mortali, quod non eſt confeſſus,non tenetur ſtatim illud confiteri,ſed illud poteſt reſeruare in aliam quadrageſimam. Hæc concluſio,pręter hoc quòd eſt omnium doctorum ſententia,probatus

batur ratione, nam ex vi illius præcepti, Omnis vtriuſq; ſexus: tan tùm tenemur integram confeſsionem facere, ſed ille qui confeſſus eſt omnia peccata de quibus recordabatur, fecit confeſsionem integram, quia ad integram confeſsionem, ſecundùm concilium Flo. ſat eſt confiteri omnia peccata, quę ocurrunt memoriæ. Non ergo tenetur ſtatim peccatum poſteà occurrens memoriæ. cõfiteri, ſed poterit in vẽturã quadrageſimã reſeruare, cũ iã pręceptũ eccleſiæ adimpleuerit, ſecus ſi ex culpa ſua fuerit oblitus. Can. Fl.

¶ Octaua cõcluſio. Qui confitetur in qualibet parte totius anni, ſcilicet in naturali, vel in aliquo feſto beatæ virginis, vel in quacunq; alia parte anni, ſatiſfacit pręcepto illo pontificio. c. Omnis. & non ſolùm quãdo confitetur in quadrageſima. Hæc concluſio probatur ex cõtextu illius capituli: nam ibi expreſſè diſtinguitur præceptũ de cõfeſsione, à præcepto de ſumenda Euchariſtia, cùm textus dicat, ꝙ confeſsio fiat ſemel ſaltẽ in ãno: ſumptio verò Euchariſtiæ fiat adminus in paſchate. Quòd ſi eccleſia deſignat tempus quadrageſimæ ad cõfitendũ: nõ id facit quia ſi extra iſtud tempus cõfiterentur Chriſtiani, nõ adimplerent præceptũ, cùm pręceptũ tãtũ ſonet ſemel in anno, ſed quia appoſuit præceptũ de cõmunicando in paſchate, deſignauit tẽpus quadrageſimæ pro cõfeſsione facienda, vt parati eſſent ad ſumptionẽ Euchariſtiæ. Vnde, qui ſtatim poſtquã peccauit, confiteretur ante quadrageſimæ tẽpus, multò meliùs faceret. Quare, ſi aliquis confeſſus eſt in natiuitate Chriſti: & poſteà commiſit aliquod peccatũ mortale ante paſcha, nõ tenetur iterũ confiteri illo anno ex præcepto eccleſiæ, ſed ex ꝑcepto diuino: eò ꝙ debet ſumere Euchariſtiã in paſchate. Quo fit, vt iſte talis, ſi ad Euchariſtiã accedat ſine ꝑuia cõfeſsione, duplici peccato peccet, ſcilicet quia committit ſacrilegiũ, & agit cõtra diuinũ præceptũ, nõ autẽ contra eccleſiæ pręceptũ. Et ſi pręlati eccleſiaſtici excõmunicant eos, qui nõ cõfitẽtur in quadrageſima, non id faciũt, quia exiſtimãt Chriſtianos nõ implere eccleſiſiæ præceptũ cõfitendi, ſi in parte aliqua anni confiteãtur, ſed quia ſuſpicantur eos in nullo anni tempore confeſſos eſſe: qui vſq; ad illud tẽpus vltimũ confeſsionẽ relinqunt. 8. Con.

¶ Sed an qui in quadrageſima omiſit confiteri, teneatur ea tranſacta, quãprimũ poterit cõfiteri: an poſsit ſine nouo peccato cõfeſſionem vſq; ad aliã quadrageſimã differre, dubiũ eſt. Cui dubio reſpondet Sanctus Antoninus. 3. p. titulo. 14. c. 19. §. 3. quòd tranſacto tempore anni, non tenetur de neceſsitate ante aliam *Dubium.* A*ntoni.*

quadra

quadrageſimam confiteri, ſecus de congruitate. Idem dicit de eo qui omiſit ſum ere Euchariſtiam in paſchate. Et Antoninum ſequuntur nõnulli nõ ſolùm ex ſummiſtis, verùm ex theologis ſcholaſticis. Et licèt hęc opinio ſit probabilis, probabiliorẽ tamen eſſe exiſtimo oppoſitam ſentẽtiã quantùm ad confeſsionẽ, & ita exiſtimat Soto in 4. vbi ſuprà, & Medi. in codice de cõfeſsione tractatu ſecũdo. Et rationibus ꝓbaẽ. Prima, quia adiũgi ſolet cẽſura excõmunicationis ſingulis annis, & virtute illius hõ negligẽs, elapſo anno, confiteri tenetur: quia non poteſt ab excommunicatione abſolui, donec confiteatur. Secunda, quia non tam verba præcepti videntur attendenda, quàm præcipientis intentio, quæ quidem ex fine præcepti percipitur: finis autem præcepti huius de cõfeſsione eſt recõciliatio hominis in amicitiã Dei: ergo ſi iure diuino iubetur recõciliari, & eccleſia explicuit id fieri ſemel in anno, intentio eius fuit, quòd non vltra annum differatur, vt dicit Di. Tho. & ideo dixit, Saltem ſemel: ac proinde elapſo anno, neceſſe eſt hominem confiteri quàm primum poteſt, vt ſe eccleſiæ intentioni conformet, alioquin negligens ſemper reatu culpæ commiſſæ teneretur, quouſq; præceptum impleret, licèt non quotidie nouum peccatum committat. Nec obſtát ea quę pro opinione Antonini obijci ſolẽt de alijs pręceptis eccleſię, vt de ieiunio, & de horis dicendis, quia ſiquis omittat ieiunare vigiliam alicuius ſancti, vel quadrageſimam, tranſacto illo tempore, vel illo die vigiliæ, non tenetur per ſimile ieiunium ſupplere. Et ſi omittat horas canonicas, elapſo die naturali, non tenetur eas poſteà dicere. Similiter, certum & indubitatum eſt, quòd elapſo communionis tempore, non tenetur homo ad communicandum illo anno, quo vſq; ſimile tempus anni ſequentis adueniat, pari ergo ratione nec elapſo anno tenebitur confiteri vſq; a d ſe quẽtem quadrageſimã [non inquam obſtant] quia intentio eccleſiæ ad huiuſmodi obligantis, præcipuè tendebat ad tempus, & diem, nempe tali die & taliter voluit colere ſanctum Petrum, vel D. Dominicum &c. & quòd tali die ieiunaremus: & idem dico de horis canonicis. Quo fit, vt elapſo illo tempore, non ſit eius intentio ad eadem obligare in alio die. At verò in præcepto de confitendo ſemel in anno, non tam habetur reſpectus ad tempus determinatum, quàm ad ſalutem & bene eſſe fidelium, quod per confeſsionem habetur. Ad aliud de Euchariſtia dico, quòd non videtur eſſe eadẽ ratio: quia eccleſia in præcepto de illa ſumenda, videtur principaliter habere reſpe

Soto. Medina. D. Tho.

re reſpectũ ad tempus paſchæ, cùm ipſum ſpecialiter commemoret, & intendit dominicam cœnam, quam Chriſtus cum diſcipulis habuit, celebrare. Et elapſo tempore paſchæ, non ita videtur quis manere obligatus ad communicandum illo anno, ſaltem ex vi huius præcepti de communicando in paſchate, niſi aliud exigat ſtatutum aliquod particulare, aut conſuetudo.

V. DIFFICVLTAS.

Vtrùm præceptum hoc confeſsionis obliget in omni ætate, & quando incipiat obligare.

DIfficultati huic vnica concluſione reſpondetur. Secundùm omnes doctores, ſtatim cùm homines ad vſum rationis, ac diſcretionis peruenerint, ideſt cũ peccare potuerint, ſiue ſint ſex annorum, ſiue ſeptẽ, vel decẽ: obligãtur ex illa decretali c. Omnis vtriuſq; ſexus. Neq; idem iudicandum eſt de Euchariſtiæ præcepto: ratio eſt, quia ad hoc quòd puer teneatur ad cõfeſsionem, ſatis eſt quòd cõfeſſor cognoſcat, quòd puer habet vſum rationis: quod non ſufficit ad communionem, nam opùs eſt, quòd ex certa ſcientia confeſſor cognoſcat, illum habere vſum rationis. Et ratio huius diſcriminis eſt duplex. Prima, propter periculum, & irreuerentiam quæ poteſt contingere circa Euchariſtiam: non autem circa confeſsionem. Secunda, propter hoc, quòd puer nõ incipit ſimul habere vſum rationis de omnibus, quandoquidem pro comperto eſt, priùs venire puerum ad tempus, in quo de mortalibus poteſt iudicare, quàm ad intelligendum, quòd in ſacramento ſit corpus Chriſti: quod tamen requiritur. Nam oportet quòd ſciat diſcernere inter bonum & malum, inter panem corporeum & panem cœleſtem. Con. V.

De quiditate & qualitate confeſsionis.

VI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſacramentalis confeſsio ſit ſacramentalis peccatorum accuſatio ad indulgentiam virtute clauium eccleſiæ obtinendam.

T. Huic di

Con. af. HVic difficultati affirmatiuè reſpondetur. Probatur, nam diffinitio debet cauſas rei explicare, & ita explicantur in iſta diffinitione: nam cùm dicit, Accuſatio, exprimitur forma & ſubſtantia confeſsionis: non enim debet eſſe peccatorum propalatio ad iactãtiam, nec ſolùm per viam ſimplicis denunciationis, ſed per viã accuſationis ad correctionem & vindictam. In hoc verò quod dicitur, Sacramentalis, diſtinctio fit à contritione, quæ tãtùm eſt mẽtalis accuſatio. Et in hoc quod ponitur, Peccatorum, explicatur materia & cauſa agens: nam peccata non niſi peccator confiteri poteſt. Cùm autem dicitur, Ad indulgentiam obtinẽdam, explicatur finis, quo differt à criminali confeſsione, quæ ſæpe ordinatur ad ſuppliciũ. Tandem dum additur, Virtute clauium eccleſiæ obtinendam, deſignatur iudex, nempe proprius ſacerdos, qui virtute clauium reum abſoluit.

VII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm confeſsio debeat. 16. conditiones habere, ad hoc quòd ſit perfecta

Con. affi AD hanc difficultatem affirmatiuè reſpondetur, nempe quòd ſunt ſexdecim, quæ in his verſibus continẽtur. Sit ſimplex, Humilis confeſsio, Pura, Fidelis. atquè frequens, Nuda, Diſcreta, Libens, Verecũda, Integra, Secreta, Lachrymabilis, Accelerata, Fortis, & accuſans, & ſit parere parata.

Conditiones, confeſsionis

¶ Prima conditio eſt, quòd ſit ſimplex, ideſt ſine admixtione hiſtoriarum, & aliorum impertinẽtium. Requiritur enim, vt nõ multiplicentur verba ad rem non pertinentia. Vnde, prudens confeſſor ſtudeat huiuſmodi impertinentia verba reſecare.

¶ Secunda. Humilis, quòad actum interiorem, recognoſcẽdo ſe peccatorẽ: & quòad actũ exteriorem cum verbis humilibus, nõ iactando ſe &c. Flexis genibus: licèt hoc non ſit neceſſarium, tamen eſt congruum ſi fieri poteſt, ſecus ſi ob infirmitatem, & huiuſmodi non poteſt fieri.

¶ Tertia. Pura, ideſt cum bona intẽtione ad Deum facta, vt eccleſiæ obediat, & Deo placere poſsit, quoniam ſi quis confiteretur propter infamiam populi fugiendam, vel vt deuotus tantùm appareret, & hoc eſſet principaliter intentum, ideſt quando hoc ceſſante, non confiteretur, mortaliter peccaret. Secus quando ad cõ-

feſsionem monetur, propter hoc tamen principalis finis eſt propter Deum, & remiſsionem ſuorum peccatorum, & vt Dei gratiã conſequatur.

¶ Quarta. Fidelis, ideſt requiritur, vt verè proferat quod eſt in corde: nam ſiquis ex induſtria talibus verbis vtatur, vt peccata ſua non ponderentur à confeſſore, vel ei non diſpliceant, peccat. Hîc ſolet quæri, vtrùm quodcunq; mendacium in confeſsione ſit peccatum mortale. Cui dubio per aliquot concluſiones reſpondetur, quarum prima ſit. Mentiri in confeſsione de pertinentibus ad ipſam confeſsionem, ſiue negando peccatum mortale cõmiſſum interrogatus à confeſſore, ſiue affirmando ſcienter ſe mortale cõmiſiſſe, quod tamen non commiſit, eſt peccatum mortale, & committitur ſacrilegium. Probatur, quia eſt mendacium in iudicio, nõ qualicunq;, ſed ſacramentali, & in re grauiſsima. Item, quia negãdo peccatum mortale, iam accedit fictus: & affirmando mortale quod non commiſit, præſtat materiam falſam abſolutioni, & eneruat, quantùm in ſe eſt, iudicis ſententiam. *1. Conc.*

¶ Secunda couclusio. Mentiri in confeſsione de impertinentibus ad confeſsionem, non eſt peccatum mortale. Hanc concluſionem tenet Caietanus in ſumma, verbo, Confeſsio, conditione. 4. & Armilla, in verbo, Confeſsio. *2. Conc. Caieta.*

¶ Tertia concluſio. Qui negat, vel tacet quod credit, vel dubitat mortale, mortaliter peccat. Ex hac concluſione elicitur, ad veritatem confeſsionis expectare, vt dubia pro dubijs, & certa pro certis ſint confitenda, ita vt neq; quis propter humilitatem debet ſe accuſare de eo quod non fecit, neq; pro certo de peccato de quo non eſt certus, an commiſerit, ſed ſub dubio. Oportet enim, quòd talem ſe narret ore, qualis eſt in corde. Vnde, debet dicere ſi eſt dubius, Videtur mihi quòd in tale quid conſenſerim, non tñ ſum certus. Intelligenda tamen eſt hæc concluſio, quando ex intentione id quis facit: nam mentiri formaliter requirit non ſolùm falſam vocis ſignificationem, verùm etiam intentionem fallendi. Quo fit, vt ſiquis ex ignorãtia, vel ratione ſcrupuli affirmet peccatum dubium pro certo, peccat quidem, quia à recta ratione diſcedit, ſed quoniam non dicit mendaciũ, ſed falſum, non peccat mortaliter, ſed tantùm venialiter, vt pote indiſcretè ſe accuſans. *3. Conc.*

¶ Quarta concluſio. Si quis in confeſsione mentiatur, negando peccatum veniale quod reuera commiſit, non intendens tunc de eo confiteri, licèt à principio hoc intenderet, non peccat mortaliter. Probatur, quia cùm in libertate cuiuſcunq; ſit confiteri, vel *4. conc.*

relinquere venialia, quæ maluerit, eò ipſo quòd negat, vel tacet aliquod, non vult illud facere confeſsionis materiam. Et ſimiliter affirmando in confeſsione veniale, quod nõ fecit, nõ peccat mortaliter ratione paruitatis ac leuitatis materiæ, quia non grauiter decipit ſacerdotem, vt iudicium valde diuerſum de pœnitente concipiat. Hoc ſecundum eſt contra Caietanum in loco citato, vbi affirmat, quòd quicunq; venialia facit materiam confeſsionis, tunc de illis mẽtiendo, mortaliter peccat, ſiue neget, ſe feciſſe veniale quod fecit, ſiue affirmet, ſe feciſſe quod non fecit.

5. Conc. ¶ Quinta concluſio. Quando confitens aſſumit veniale vt materiam confeſsionis, & non apponit aliam materiã niſi tantùm illud veniale, quod non commiſit, crediderim, quòd peccat mortaliter. Ratio huius cõcluſionis eſt, quia tũc adminiſtrat materiá falſã, ac ꝑinde abſolutio eſt irrita & in annis, & idcirco peccat mortaliter

¶ Quinta conditio eſt, quòd debet eſſe frequens & accelerata, de hac tamen frequẽtia & acceleratione non inuenitur pręceptũ niſi ſemel in anno, exceptis caſibus à nobis appoſitis in 4. difficultate, nempe in articulo mortis &c.

¶ Sexta conditio eſt, quòd debet eſſe libens, id eſt voluntaria, nõ timore pœnæ, vel infamiæ &c. & accedentem ad confeſsionem oportet habere voluntatem dicendi omnia peccata ſua, etiam ſi à confeſſore non interrogaretur.

¶ Septima conditio eſt, quòd debet eſſe verecunda. Oportet nanq; vt confeſsio incipiat ab horrore turpitudinis peccati: nam ſi homo ſolùm narraret peccata per modum iactantiæ, nulla eſſet confeſsio.

¶ Octaua conditio, quòd debet eſſe lachrymabilis, ſcilicet cum diſplicentia omnium peccatorum mortalium commiſſorum ſupra omne odibile, & cum propoſito vitandi omne mortale ſupra omne euitabile, ſaltem cum attritione, quia virtute clauium ex attrito fit cõtritus, vt dicũt doctores, & ſic eſt de neceſsitate hęc conditio: ſed tamen lachrymæ ſenſus, cùm non ſint ſemper in noſtra poteſtate, illas exprimere non eſt neceſſe.

¶ Nona conditio eſt, quòd debet eſſe fortis, ſcilicet vt homo immobiliter operetur, & ſuperet timorem mundanum & verecundiam, ne propter huiuſmodi dimittat aliquod peccatum, vel circunſtantiam de neceſsitate confitendam, nam aliter non eſſet ſufficiens.

¶ Decima conditio eſt, quòd ſit accuſans, videlicet ſibi imputãs peccatum, non cœlo, vel alteri, quia volũtas hominis minimè co

gi poteſt

gi poteſt, licèt poſsit perſuaderi, vt dicit D. Tho. in. 1. p. q. 82. ar. 1. in corpore. & ad. 1. & q. 165. ar. 4. ad 1. & 1. 2. q. 6. ar. 4. & q. 9. ar. 4. ad 2. & hęc conditio eſt ſimpliciter neceſſaria. De alijs autē conditionibus, nempe quòd ſit integra, & nuda, & diſcreta, & ſecreta, ſtatim de vnaquaquè ſeparatim diffuſè agam, & tandē cùm de tertia parte Pœnitentiæ fuerit ſermo, ſcilicet de ſatiſfactione, oſtendam vltimā conditionem confeſsionis, nempe quòd oportet eſſe parere parata: debet nanquè confitens eſſe paratus ſatiſfacere pro peccatis ſuis, ſi non ſatiſfecit ante confeſsionem. Di. Tho.

VIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm confeſsio debeat eſſe integra, ſic vt omnia peccata pœnitens confiteatur, quorum memoriam habet, & an hæc integritas ſit de iure diuino.

COnclusionibus duabus huic difficultati iuxta duo membra in ſe incluſa reſpondetur, & earum prima ſit. Omnis Chriſti fidelis tenetur omnia ſua peccata mortalia poſt Baptiſmum, vel corde, vel ore, vel opere, vel omiſsione commiſſa confiteri. Hæc concluſio eſt omnium theologorum ſententia calculo approbata in 4. diſt. 17. & habetur expreſſè diffinita in cap. Omnis vtriuſq; ſexus. & in conc. Flo. in quibus locis pręcipitur, quòd pœnitens confiteatur omnia peccata, quorum memoriam habet, & D. Tho. in diſt. pręallegata. q. 3 ar. 4. q. 2. conatur ſententiam hanc rationibus perſuadere. Prima eſt, quia cùm Pœnitentiæ ſacramentum ſit quædam medicina contra morbos, & medicus bene mederi non poteſt, niſi intelligat totum ſtatum infirmi: nec vult ſanari à morbis quos medico explicat, qui alios tacet: quia ſi habeat dolorem ſplenis, & iecoris, & ſolùm primum intelligat medicus, applicare poteſt medicinam, quæ noceat iecori: omnia igitur peccata patefacere tenetur. Secunda ratio eſt, quia cùm confeſsio fiat ſacerdoti, vice Dei & eius autoritate fungenti, ac impium ſit à Deo dimidiatā ſperare veniam [quia Deus non abſoluit ab vno peccato, relicto alio] impiū quoq; erit dimidiatam ſperare peccatorum remiſsionem à ſacerdote. Tertia, quia ſemper in eccleſia fuit in vſu etiam occultorum confeſsio, vt apperte conſtat ex Di. Ambro. in lib. de paradiſo. Non poteſt quis, inquit, iuſtificari à peccato, niſi confeſſus ante fuerit pecca[tu]m: vbi nulla ſit exceptio

1. Cnoc. Cō. Flo. D. Tho. Ambro.

tio publici aut ſecreti, ſed genealis eſt ſententia. Et Origines ſu-
Origen. per Pſalm. 37. Vide, inquit, quid nos docet ſcriptura diuina, quia oportet peccatum non celare intrinſecus. Peccatum,
Hieroni. inquit, in genere, nullo excepto. Erat etiam in vſu tempore Diui.
Eccl. 10 Hieronimi: nam dicit ſuper eccleſia. c. 10. Si quem ſerpens diabolus occultè momorderit, & nullo conſcio, eum peccati veneno infecerit, ſi tacuerit qui percuſus eſt, & non egerit pœnitentiam, nec vulnus ſuum fratri & magiſtro voluerit confiteri, magiſter qui linguam habet ad curandum, facile ei prodeſſe non pote-
Cypria. rit. Et Cyprianus ſermone. 5. de lapſis, ait, Quanuis nullo ſacrificii, aut libelli facinore conſtricti ſint: quoniam tamen de hoc cogitauerunt, id ipſum apud ſacerdotes Dei dolenter & ſimpliciter
Clemen. confiteantur. Poſtremò Clemens primus ſucceſſor Petri epiſtola 1. ait, Petrum docuiſſe, vt cogitationes internæ manifeſtarentur ſacerdotibus. Hæc omnia teſtimonia adducit doctiſsimus Soto
Soto. contra Vuitcleff, negantem cõfeſsionẽ occultorum, & cõtra Lutheranos, negantes confeſsionem tam publicorum, quàm occultorum. Dixi ſignanter in cõcluſione, Mortalia, quoniam vt venialia non ſunt de neceſsitate confeſsionis: ita poteſt quiſq; aliqua eorum quæ commiſerit, confiteri, & alia omittere, quia non ideo confeſsio ficta redditur, nequè dimidiata.

2. Conc. ¶ Secunda concluſio. Hæc integritas confeſsionis ex diuina inſtitutione fuit. Probatur, quia qui confeſsionem inſtituit, non mãcam ac mutilatam, ſed integrã inſtituit. Perfecta etenim ſunt opera Dei. Item, quia materia ſacramenti, ex diuina inſtitutione fuit: at materia huius ſacramenti eſt integra confeſsio, ex iure ergo diuino eſt integritas confeſsionis.

Dubium. ¶ Sed dubium graue oritur hîc. Vtrùm ad integritatẽ hanc confeſsionis ſatis ſit confiteri omnia peccata, quorum quis memoriam habet tempore confeſsionis, an oporteat etiam adhibere diligentiam, vt peccata in memoriam reuocentur? Et quidem quòd teneatur pœnitens aliquã diligentiam adhibere, communis theologorum ſententia aſſerit, atq; adeò communis vſus Chriſtiani populi. At verò quanta ſit neceſſaria, vertitur in dubium. Pro cuius explicatione, inprimis ſcire opùs eſt, quòd vnum & idem eſt præceptum de confeſsione & integritate eius, ac examine conſcientiæ, inquiſitioneq; peccatorum, diſcurrendo per tempora, & loca, & perſonas, & per negocia, in quibus eſt verſatus, vt ea in memoriã reuocet, quæ confiteri tenetur. Ob id enim tenetur ho-

mo inte

mo integrè confiteri: quia tenetur confiteri. Ac idcirco tenetur conſcientiam examinare, & inquirere peccata quę commiſit: quia tenetur in confeſsione integritatem ſeruare. Illud deinde commemorare oportet: nempe quòd huius iudicij ſacramentalis finis non tam punitio & vindicatio iuſtitiæ eſt, quàm vindicatio ſalutaris. Quo fit, vt in iudicio purè vindicatiuo, licèt ex acta culparum cognitio requiratur, vt ſcilicet tanta ſit pœna, quantam quis per culpas meretur [quia iuſtitia reſpicit ęqualitatem rei ad rem] in iudicio tamen hoc ſacramentali non exigitur exacta cognitio peccatorum: ſed qualis & quanta neceſſaria eſt ad ſalutem pœnitentis. Habetur nanq; in c. Omnis vtriuſq; ſexus. vt more periti medici ſacerdos diligenter inquirat peccatoris peccatiq; circunſtantias. His ſic præmiſsis, ſit prima concluſio. Non tenetur quis adhibere omnẽ diligẽtiã quã poteſt, ad hoc vt õnia peccata q̃ fecerit in memoria conſeruet, videlicet vt tẽpore confeſſionis nullum omittatur peccatum. Hanc concluſionem eo ſolo argumento amplecti deberemus, ne Chriſti iugum inſuaue redderetur hominibus. Item, quia pauci eorum qui ſemel in anno confitentur, retinent in memoria vniuerſa peccata, & omnes circunſtantias, & cogitationes malas, quas per anni ſpacium habuerunt: & nemo fuit vnquàm, qui populum obligaret, vt peccata ſcriberet, cùm non omnes ſciant ſcribere. At verò ſi tenerent homines omnẽ diligentiã quã poſſunt, adhibere: ſcribere tenerẽtur, nequè ſiquis homo priuatus labilem memoriam haberet, alia lege quàm iſta communi auderem illum obligare. 1. Conc.

¶ Secunda concluſio. Tempore quo quis tenetur confiteri, ad minus mediocrem diligentiam adhibere tenetur in peccatis omnibus inquirendis, quæ commiſit. Tenetur nanquè integram confeſsionem facere, quod, nulla adhibita diligentia moraliter, eſt impoſsibile. 2. Conc.

¶ Tertia concluſio. Qui adhibet humanam, vel mediocrem diligentiam, qualem videlicet prędtare ſolent viri mediocriter timentes Deum, quiſquè iuxta conditionem gradus & ordinis ſui, verè implet legem præceptiuam de confeſsione, vt ſi ego adhibui mediocrem diligentiam, & per paruam vlteriorem exiſtimo probabiliter aliqua mortalia fore in memoriã reuocãda, teneor vlterius inquirere, ac examinare conſcientiam. Quòd ſi puto nullum aliud peccatum venturũ in mentem, niſi fortè ingẽti quadam diſcuſsione, ac temporis magni inquiſitione: non oportet ampliùs 3. Conc.

ſolicitum quempiam eſſe. Satis enim eſt illa mediocris & humana diligentia, vt dicit Auguſtinus in libro. de vera &, falſa pœnitenti
Auguſt. a. c. 15. inquit enim illic, quòd ſufficit diligentia quam adhibet aliquis pro infirmitate corporali vitanda.

4. conc. ¶ Quarta concluſio. Siquis adhibuit diligantiam & curam in examinanda conſcientia, quam credit eſſe ſufficientem, etiam ſi fallatur, negligentia hæc poteſt, & debet excuſare à peccato mortali: non tamen in omnibus, ſed in hominibus pijs qui Deum timent, atq; animæ ſuæ mediocrem curam habent. Cæterum, impios quos videlicet, nulla animæ ſuæ cura tangit, ego nulla ratione à peccato mortali excuſarem, etiam ſi exiſtiment ſe diligentiam idoneam adhibuiſſe, cùm ſcilicet omittunt vt ignorantes aliqua peccata ex inſufficienti diſcuſsione. Has concluſiones ſic intelle-
Cano. ctas, ponit magiſter Cano in ſua relectione de Pœnitentia.

5. Conc. ¶ Quinta concluſio. Peccata oblita, tam ille qui poſt ſufficientem diligentiam meminiſſe nequit, quàm ille qui ex culpa ſua oblitus eſt, ſimpliciter confiteri tenetur: itaquè poſtquàm in memoriam recurrerint, ſunt neceſſariò confitenda. idquè non propter obligationem tunc exurgentem, ſed propter antiquam, quæ ſemper manet: differunt tamen, quia ille qui ex culpa ſua oblitus eſt, per obliuionem non excuſatur, nequè per abſolutionem recipit gratiam, alius verò excuſatur ignorantia inuincibili, & ſic gratiam recipit per abſolutionem.

IX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſingula peccata quoad numerum, ſint fideliter confitenda.

1. Conc. HVæ ſunt huius difficultatis cōcluſiones, & earū prima eſt. Numerū peccatorū mortaliū neceſſe eſt confiteri, ſi pœnitens ſciat ſe certum numerum peccatorum commiſiſſe: vt ſi commiſit decem, & ſolùm exprimit nouem, & vnum celat, iam non confitetur omnia peccata, quæ habet in memoria, ac proinde non nudè ſe clauibus eccleſiæ ſubderet.

2. Conc. ¶ Secunda concluſio. Non eſt de neceſsitate confeſsionis ſic ſingula confiteri, vt ſigillatim numerentur, ſed ſatis eſt ſic explicare, vt ſacerdos iudicium de perſona ſatis poſsit capere: licèt enim

neceſſarium ſit ſpecies & genera peccatorum explicare, quia ſi quis furtũ & homicidium fecit, non ſatis eſt dicere, Feci duo peccata mortalia, cùm homicidium grauius ſit furto &c. attamen indiuidua eiuſdem ſpeciei non opùs eſt numerare, vt dicatur, Feci hanc fornicationem, & poſteà hanc ſecundam &c. ſed ſufficit dicere, Decies fornicatus ſum, aut, Falſo iuraui &c. & quando per tempus & conſuetudinẽ poſſumus deuenire in cognitionem numeri peccatorum, ſat eſt tempus confiteri, vt dicendo, Habeo conſuetudinem ſemel, vel bis, vel ter in hebdomada fornicandi, vel ferè quinquaginta, aut circiter centum &c. Hæc enim notitia ſufficit confeſſori, vt finem confeſsionis præſtet, ſiue conſilium ſiue remedium, ſeu vindictam ſalutarem, vt ſi meretrix confiteatur, q̃ quidem tot commiſit crimina, vt peccatorum numerus modum excedat, ſat erit ei ita ſe accuſare, Ego decem ãnis in hoc vicio fui: quoslibet homines admiſi: qualibet hora parata fui &c. Idem dicitur de concubinario, qui quatuor annis habuit concubinam. His nanquè non eſt opùs eſſe ſolicitos, vt explicent an centum mille peccatorum commiſerint, plus, vel minus. Et licèt poſtmodum in particulari cuiuſpiam recordentur peccati, non tenentur ampliùs illud confiteri, quia ſufficienter illo modo illud confeſsi ſunt. Ex quibus colligitur, quòd confeſſor nõ debet vexare pœnitẽtes, punctim interrogãdo de numero, per anxiã & puerilẽ ſuperſtitionem eos faciens mentiri, vel certè aliquid falſum dicere.

¶ Annotare tamen hîc oportet, quòd quando pœnitens explicuit determinatè decem peccata, & non addidit, Paulo pluries, aut, Paucioribus vicibus: ſi poſteà occurrũt memoriæ duo peccata, tenetur ea confiteri: & ſimiliter, ſi quando confitetur, ignorat aliquam ſpeciem peccati, & poſteà ſcit, tenetur eam confiteri. Si verò bona fide confeſſus eſt decem peccata, & addidit, Paulò pluries &c. poſteà non eſt neceſſarium illa duo confiteri: quia iam ſub dubio dicens, Paulo pluries &c. vices illas confeſſus eſt. Secus ſi error fuit notabilis in numero, vt ſi dixit, Decẽ, & poſteà occurrunt viginti: nã tunc re vera tenetur exceſſum confiteri. Ex ijs etiam elicitur, non eſſe neceſſe vt pœnitens omnes actus explicet mortales, etiam ſingulatim: cùm in vno actu intelliguntur, vt ſi volo inimicum occidere: quæro arma, equum &c. Item, qui furatur, ſcalas ſuſpendit, aperit ſeras &c. Licèt nanq; omnes illi actus ſint peccata mortalia, omnes tñ ordinantur ad vnũ actum perficiendum, quem pœnitens confitetur. Et quãuis in genere *Notabil.*

nere entis, ſunt plures actus: tamen in genere moris, pro vno actu computantur. Ratio huius corollarij eſt, quia confeſſor in actu præcipuo explicato per pœnitentis confeſsionem, ſufficienter intelligit actiones concomitantes, quemadmodum qui confitetur exteriorem actionem, ſtultus ac fatuus erit, ſi velit interiorem explicare: cùm in actu exteriori intelligatur interior: non autẽ intelligit̃ exterior in interiori, q̃a põt quis interiorem habere volitionem abſquè actu exteriori. Vnde, nõ ſufficit explicare interiorem in confeſsione abſquè exteriori commiſſo. Ex quibus vltimatè infertur, quòd ſi ad perfectionem principalis peccati, actus alius adiunctus interuenire non ſoleat, erit explicandus, vt ſi per internuntium ſolicitaui puellam, vel ſi ſocium accerſiui ad hominem occidendum, teneor in confeſsione manifeſtare.

De circunſtantiis.

X. DIFFICVLTAS.

Vtrùm teneamur confiteri circunſtantias peccatorum, vt ſit integra confeſſio, & nuda.

Notab. 1 PRo huius difficultatis elucidatione annotare oportet primò, ꝙ circunſtãtia vt nomẽ ſonat, eſt accidẽs actioni adiacẽs, qđ eius q̃litatẽ in genere moris variat, augẽdo ſcilicet, aut minuẽdo. Sũt enim circũſtantiæ in duplici diferentia, nẽpe aliæ aggrauantes, aliæ verò minuentes. Aggrauantes rurſus bifariã partiri ſolent, q̃dã q̃ mutant ſpeciem, vt furtum de loco ſacro, habere rẽ cum vxorata: aliæ verò q̃ nõ mutant, vt furtũ centũ aureorũ, & furtũ decẽ aureorũ, nam ſunt iſta duo furta in eadem ſpecie. Loquimur itaq; impræſentiarum de circunſtãtijs, q̃ adiacentes alicui actioni, faciunt ipſam moraliter bonã vel malã, & magis bonã vel malã, ſecũdum varietatẽ ipſarũ circunſtantiarũ, vt inſinuat D. Tho. in 1. 2. q. 7. ar. 3. ad 2 & non de illis accidentibus, q̃ penitus ſunt impertinẽtia: nihil enim refert quòd aliquis occîdat hominem pugione, vel lancea, vel gladio. ¶ Loq̃ndo igitur de pertinẽtibus oportet

Notab. 2 ſecundò annotare, ꝙ iſte circunſtantiæ ſunt numero ſeptem, videlicet Quis, ideſt quæ perſona, ſcilicet an eccleſiaſtica, an ſecularis ſit, quæ peccauit. Quid, ideſt quantùm commiſit crimẽ,

nempe

nempe an magnum, an paruum fecerit furtum: magnam, aut paruam perſonam leſerit. Vbi, ideſt, quo loco, ſcilicet ſacro, an profano. Quibus auxilijs, ſcilicet an Turcarum auxilijs Chriſtianus bellum gerat. Cur, ideſt, qua intentione fecerit. Quomodo, ideſt vtrũ fraude per inſidias, an in aperto hominẽ occiderit. Quãdo, putà vtrùm noctu dormiente domino ædes fuerit aggreſſus, an media luce in eius præſentia. His prælibatis, difficultati reſpondetur per aliquot cõcluſiones, quarum prima ſit. Pręceptum eſt, quo circunſtãtias in confeſsione explicare tenemur. Hæc concluſio eſt manifeſta, nam quo iure tenemur confiteri, tenemur confiteri integrè. Item, in. c. Conſideret. de pœnitentia diſt. 5. dicitur, Conſideret pœnitens qualitatem criminis in loco in tempore &c. *1. Conc.*

¶ Secunda concluſio. Circunſtantiæ pertinentes, quæ ita minuũt vt de mortali veniale faciant, ſunt neceſſariò confitẽdæ, vt ſiquis hominem ex ignorantia inuincibili in incertum iaculando, occîdit, vel cum moderamine inculpatæ tutelæ ſeſe tuendo. Si enim in confeſsione ſimpliciter diceret, Feci homicidium, cõfiteretur tanquàm peccatum id quod non eſt peccatum, atq; adeò peccaret mortaliter. Similiter quando ex inconſideratione communicauit in diuinis cum excommunicato, aut ſi ex inopia panem alienum arripuit, debet explicare in confeſsione has circunſtantias: nam ſi abſolutè, & ſimpliciter diceret in cõfeſsione, Cõmunicaui cũ excõmunicato, aut feci furtũ, confeſſor ſeducit͂ in re graui, ad iudicium pertinente: quia intelligit ipſum mortaliter peccaſſe. *2. Con.*

¶ Tertia concluſio. Circunſtantias minuentes peccati malitiam intra latitudinem mortalis culpæ, non neceſſe eſt confiteri: tamẽ ſi multũ minuant, benefaceret pœnitens illas explicando, vt ſi ex magna ira dixit alicui verbum iniurioſum. Similiter, ſi puella grauii inopia oppræſſa, aut mortis metu iuuenem admiſit: poteſt enim tunc cauſam ob quam crimen illud mortale commiſit, explicare, vt turpitudinem ſuam aliquo modo alleuiet. Hanc tamen concluſionem intelligendã eſſe arbitror ſano modo, nempe ſiquis animo purè & ſimpliciter confitendi, & non vt quęrat excuſationes in peccatis: has circunſtantias explicet. Tunc nanq; eſt conſilium ſaluberrimum, & nos reprobare nõ poſſumus: eas explicare. Nec in hoc ſenſu reprobaret hoc Petrus à Palud. in 4. diſt. 16. q. 3. ar. 3. aut Siluester in verbo, Confeſsio. 1. §. 9. *3. Conc.* *Palud.* *Silueſte.*

¶ Quarta concluſio. Circunſtãtię quæ ſic ſunt aggrauantes, vt mutent ſpeciem in genere moris, & nouam mortalem malitiam adijciant *4. Conc.*

adijciant,ſunt omnino explicandæ in confeſsione, vt ſanguinem fūdere,vel occidere, vel fornicari in eccleſia:nam fieri iſta pecca ta in eccleſia eſt particulare peccatum ſacrilegij cōtra præceptum religionis,de honore qui loco ſacro exhibendus eſt. Similiter, ſtuprum cum virgine Deo ſacrata:inceſtus cum conſanguinea.ha bere rem cum vxorata,aut furari intentione adulterandi: quia licèt ſit vnicum peccatum,habet tamen duas deformitates. Proba tur hæc concluſio ratione, quia ibi re vera continentur plura pec cata cōtra plura præcepta,& contra plures virtutes. Itē,quia aliàs maior pars malitiæ celaretur ſacerdoti:quapropter meritò præcipitur ſacerdoti.in.c. Omnis vtriuſq; ſexus.de pœniten. & remiſs. vt diligenter inquirat ,&peccatorū circunſtantias,& peccati.&c.

Auguſt. Eſt quoq; diligenter ab Auguſtino conſideratum in lib. de vera & falſa pœnitētia c.vltimo,& habet̃ de pœnitētia diſ.6.c.1. Caie.

Caieta. verò in.q.3.de cōfeſsione, limitat hāc concluſionem. & optimè. Dicit enim,ꝙ cū circūſtantiæ ſpecificè differentes,nullā differētiā in iudicio ſacerdotali faciūt,non oportet explicentur:vt diuinare per aſtra,vel per terram,vel per aquam &c. Item,accedere ad beſtiam vnius generis,vel alterius,impertinens eſt huiuſmodi mutatio ſpeciei,ad iudicium iſtius ſacramenti. At verò circuuſtan-

Dubium. tiæ ſecundùm ſpeciem differentes, quæ in iudicio ſalutari diuer-

D. Tho. ſum remedium exigunt,ac medicinam,eas nos aſſerimus neceſſa

Bonauē. riò eſſe explicandas.

Palud. ¶ Sed maius dubium eſt, de circunſtantijs aggrauantibus intra

Duran. eandem ſpeciem,an ſint neceſſariò explicandæ? Cui dubio omiſ ſa opinione D. Tho.in 4.diſt. 16.q.3.ar. 2. q. 5. & Bonauenturæ

5. Conc in eadem diſ. & Palud.q.3.& Durandi q. 4. qui omnes affirmant

Alex. al. ſolas circunſtantias mutantes ſpeciem,eſſe neceſſariò confitēdas

Marſili. [omiſſa inquam hac opinione]eſt cōcluſio quinta in ordine affir

Gabriel. matiua tenenda,nempe quòd omnis circunſtantia notabiliter ſe-

Maioris. cundùm iudicium ſapientis,aggrauans peccatum,ſiue mutet,ſiue non mutet ſpeciem,eſt neceſſariò confitenda. Hanc concluſionē

Adrian. tenet Alexan.Alen.4.p.q.77.membro.3 ar. 2. Marſilius in 4. q.

Siluestre. 12.ar.1.Gabriel.diſt.17.q.1.Maioris eadem diſt. q. 4. Adrianus.

Victori. q.4..de confeſsione. Silueſter etiam in verbo,Confeſſor. 1.§.9.

Soto. in fine,videtur eandem ſententiam tenere..Ac inſuper Magiſter

Cano. à victoria,Soto,& Cano tenent illam,& deniquè illam tenet Di-

Auguſt. uus Auguſtinus in lib.de vera, & falſa pœnitentia capitulo. 14. & habetur de pœnitentia diſt. 5. cap. Conſideret. Rationibus

quoq;

bus quoq; comprobatur hæc noſtra ſententia. Prima, quia cùm circunſtantia quę non variat ſpeciem, nonnunquàm addat maiorē malitiā, quam varians ſpeciem, ſi hęc confitenda eſt, ergo & illa: cùm grauior iniquitas ex ea adiungatur. Multò enim grauius eſt furari mille aureos à mercatore, quàm furari decem ab eccleſia. Secunda ratio ſumitur ex dicto Caietani aſſerētis, quòd circunſtantiæ quæ mutant ſpeciem ſine noua malitia, non neceſſe eſt ꝙ confiteantur, ſicut diuinare per terram eſt alterius ſpeciei à diuinare per aquam, vt iam dixi. Tota igitur cauſa, quare circunſtantia eſt explicanda in confeſsione, nō eſt mutatio ſpecifica, ſed noua malitia ſuperaddita. Quo fit, vt vbi additur duplex malitia, ſiue ſit eiuſdem ſpeciei ſiue alterius, neceſſum ſit eam exprimere. Tertia, quia ſi decem horis quis odio habuiſſet proximum, ita tamē, vt in fine cuiuſq; horę odiū interrumperet, illa peccata eſſent neceſſariò confitenda: ergo etiam ſi nulla facta eſt interruptio, ſed per totas decem horas perſeuerauit in illo actu: cùm odium illud per decem horas habitum, æquè graue ſit. Quarta, quia omnes inceſtus inter conſanguineos, & inter affines ſunt eiuſdem ſpeciei, vt D. Tho. 22. q 154 ar. 9. autor eſt, & tamen ſiquis cum matre aut cum ſorore coijſſet, non ſatis confiteretur, dicēs, Commiſi inceſtum: nam illo nomine poterat intelligi cōcubitus cum affine, vel conſanguinea ſibi iuncta in. 3. vel 4. gradu &c. Quinta ac poſtrema ratio eſt, quia peccata contra naturam non videntur ſpecie diſcriminari, quod Caietanus affirmat: at non ſatis eſſet confiteri, Effudi ſemen contra naturam. Hæc igitur ſententia eſt tenenda, & re vera D. Tho. [vt mea fert opinio, inquit Cano] ſententiam re tractaſſet, ſi tertiæ parti extremā manum impoſuiſſet, atq; olim iuuenis opiniones ſæpe communes ſui ſeculi ſectabatur. *D. Tho.*

¶ De circunſtantia loci ſit prima concluſio, quòd circunſtantiæ loci ſacri ſunt neceſſariò explicanda in confeſsione, vt ſi quis, vt dixi, effundat ſemē in loco ſacro, aut ſanguinem, aut ſi extraheret aliquem de loco ſacro contra ſanctitatem & immunitatem eccleſiæ Similiter, ſi furatus eſt rem de loco ſacro, qui eſt eccleſia. 1. *Conc.*

¶ Secunda concluſio. Non ſolùm effundere ſemē in eccleſia per fornicationem ſimplicem, aut per adulterium, aut per pollutionē voluntariam, eſt circunſtantia neceſſariò explicāda in confeſsione, verùm etiam habendo rem cum propria vxore illic, quia locū ſanctum decet munditia, non ſolùm animi, ſed etiam corporalis, & vxor non tenetur reddere debitum illic petenti, cùm hoc non ſit neceſſa- 2. *Conc.*

ſit neceſſarium, ſicut eſt vrinā effundere. Hęc tamen concluſio exceptionē patitur, quando coniuges longo tempore in loco ſacro obſidentur, vt alibi dixi.

3. Conc. ¶ Tertia concluſio. Propterea ꝙ quiſpiā peieret in loco ſacro, vel falſum teſtimonium dicat, non eſt circunſtantia loci neceſſariò confitenda. Imò, licèt quis illic mente conſentiat facere adulterium, vel homicidium, vel furtum, itaq; dum exiſtit in eccleſia vult iſta cōmittere extra eccleſiā, non eſt circunſtantia loci neceſſariò confitenda. Nō enim tenetur dicere, ſe in eccleſia voluiſſe, nec talis volitio eſt ſacrilegium. Si verò econtrario, exiſtens extra eccleſiā, conſentiat mente in alterū illorū criminum in eccleſia perpetrandum, tenetur confiteri hanc circunſtantiam.

Nic. de li. Scotous. ¶ De circunſtantia temporis ſacri, vt cùm quis in die feſto fornicat̃ &c. Omiſſa opinione Nicolai de Lyra, & Scoti, & aliorū qui eos ſequuntur: dicunt enim peccatū eſſe opus ſeruile, ac ex conſequenti circunſtantiam neceſſariò exprimendam in confeſsione [omiſſa inquā hac opinione] ſit concluſio tenenda, ꝙ huiuſmodi circunſtantia nō eſt neceſſariò confitenda. Probatur iſta cōcluſio, quia huius circunſtantiæ malitia non eſt mortalis. Hanc ſententiā amplectitur D. Tho. in 4. diſt. 31. q. 1. ar. 5. q. 2. Dicit enim, ꝙ

D. Tho. petere debitū in die feſtiuo, nō eſt circunſtantia trahens ad aliam ſpeciē peccati, & in 22. q. 125. ar. 4. ad 1. dicit, ꝙ illud pręceptū de ſanctificatione ſabbathi importat ceſſationē à peccato ſolùm figuratiuè in ſenſu morali, & nō ad literam, & in 1. 2. q. 122. ar. 4. ad 3. Magis, inquit, facit contra præceptū ſeruandi feſtū: ideſt contra eius finē, qui peccat in die feſto, quàm qui aliud corporale opus licitum facit: finis autē præcepti nō cadit ſub præcepto, nō ergo talis circunſtantia eſt neceſſariò confitenda. Itē, in 3. ſenten. diſt.

Di. Tho. 37. q. 1. ar. 1. q. 2. ad 2. inquit idē D. Tho. ꝙ opera ſeruilia ſolùm dicūtur ea, ad quorū exercitiū ſerui deputati habentur, & ad quæ opera artes mechanicæ diriguntur. Deus enim illud præceptum exponens, ſemper facit mentionem de operibus mechanicis: nunquā autē de peccato. Nō igitur cōputandū eſt peccatū inter opera ſeruilia in ſenſu literali. Et cùm de hac. q. Silueſter in roſa

Silueſt. Caieta. Conclu. aurea. q. 63. & Caie. in opuſculo. 27. quæſtionū. q. 10. copioſè, perdocteq; diſſeruerint, non eſt mihi animus de ea re impræſentiarū plura verba facere.

D. Tho. ¶ De recidiuo eſt concluſio, ꝙ nō eſt circunſtantia neceſſariò explicādam in cōfeſsione, ſecundū D. Tho. in 4. ſen. diſt. 22. q. 1. niſi fortè per accidens, vt ſcilicet cōfeſſor aliquod remediū, vel pœnitentiam

tẽtiã cõfitenti adhibeat, & vt ſciat quæ ſatiſfactio congruè poſsit iniũgi, ita tenet Silueſ. in verbo, Cõfeſsio. 1. §. 6. & communiter theologi. Ingratitudo enim, vt eſt generalis circunſtantia, non eſt de neceſsitate confitenda. Et quoniam iam concluſionẽ iſtam ſuprà diffuſè probauimus, nõ opùs eſt hîc, plus tẽporis cõſumere. *Silueſt.*

XII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm confeſſor teneatur pœnitentem interrogare.

QVeſtioni huic hac concluſione reſpondetur, nẽpe quòd quando viderit confeſſor expedire, interrogare tenetur. Hæc cõcluſio habetur. c. Omnis vtriuſquè ſexus. vbi dicitur, confeſſorem oportere diſcretũ & cautum eſſe, & quòd ſciat interrogare diligenter de peccatis, & de eorum circunſtantijs. Ratione quoquè probatᷓ, quia ſacerdos, cùm ſit medicus ſpiritualis, more periti medici corporalis de infirmitate ſpirituali interrogare tenetur. Prætereà, quia certũ eſt, iniquũ eſſe iudicẽ, qui ſine interrogatione ſentẽtiã proferret, cũ igitur cõfeſſor ſit iudex, interrogare tenetur. *Conclu.*

¶ Sed, an interrogare teneatur, quando pœnitens fecit quod in ſe erat: credit tamen confeſſor quòd obliuiſcitur alicuius mortalis? Adhoc, omiſſa opinione negatiua Siſueſtri in verbo, Confeſſor. 3. §. 14. & 15. eſt prima concluſio affirmatiua. Probatur, nam licèt ad conſequendam gratiam, facere quod in ſe eſt, ſatis ſit pœnitenti: attamen ad recompenſationem, quę de omnibus peccatis fieri debet ratione iuſtitiæ vindicatiuæ, hoc non ſufficit. Non tantùm enim ordinatur hoc ſacramentum ad reconciliandum pœnitentem Deo & eccleſiæ, verùm etiam ad compenſandas iniurias Deo factas, quod quidem per impoſitam pœnam iuxta quantitatem, & qualitatẽ culparũ fieri debet. Interrogatione igitur opùs eſt, etiam ſi iam pœnitens feciſſet quod in ſe eſt, quando cõfeſſor viderit expedire. Item, quia maior diligentia eſt adhibenda à medico, quàm ab infirmo. *Silueſt.* *1. Conc.*

¶ Secunda con. Vbi pœnitẽs cordatus apparet, nec tãta ſarcina peccatorũ õuſtus, & dicit ſe diligẽtiã feciſſe, ita vt ſuo iudicio nullius delicti ſit oblitus, nõ opùs eſt ãpliùs ſacerdotẽ illũ ĩterrogare. *2. Conc.*

XIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſacerdos teneatur aliquem modum & formam obſeruare circa audientiam confeſsionum.

Ante

Notabi. ANtequàm ad huius difficultatis explicationem ingrediamur, annotare oportet primò, quòd ſacerdos confeſsionē audiens, ſedere debet in loco omni ſuſpitione carente, vbi ab omnibus videri poſsit, à nullo verò audiri. Non ſicut quidam faciunt, qui in cameris ante lectum proprium audiunt, vel in ſacriſtia. Non debet etiam ſacerdos, vel confeſſor inſpicere vultum confitentis, ne ductus terrore vel verecundia ſacerdotis, minùs audeat confiteri, vel ne quid occultet, vel alleuiet: maximè tamē à vultibus mulierum caueat, quia ſecundùm ſapiētem, facies mulieris ſicut ventus vrens. Nec debet proferre verba iocoſa, ne alter ipſorum ad riſum prouocetur. Sed verbis benignis confeſſor vtatur, & non ſicut quidam faciunt, maledicentes confitenti: nec debet ſacerdos mouere caput, vel ſputum ſæpiùs proijcere, aut pede trudere confitentes, vel emittere ſuſpiria ſuſpicioſa, ne à circunſtantibus videat̃ prodere peccata confitentis. Secundò pro difficultatis huius declaratione annotare oportet, quòd aliæ ſunt interrogationes faciendę ante confeſsionem, aliæ autem poſtquàm ſunt in cófeſsione. Antequàm incipiat confeſsionē, interrogare enim primò debet ſacerdos pœnitētē, vnde ſit, vt ſciat an ſit ſuæ iuriſdictionis. Secundò, quis ſit, laicus, an clericus, an religioſus, vt aptas ſtatui vniuſcuiuſq; interrogationes faciat. Tertiò quęrat de ſtatu ſuo & arte, & ſi eū inuenerit in tali arte vel officio, quod ſine mortali exercere minimè poteſt: declarare ei debet à principio quòd non abſoluet eū, ne, ſi audierit, & poſteà nō abſoluerit: ſcandalizetur de illo Exponat etiam ei, quòd ſi vult confiteri, libenter audiet illum, ſed non abſoluet, niſi dimittat officium vel artē, quā ſine mortali exercere non valet: valebit tñ ei illa cōfeſsio ad multa bona, nempe adhoc vt Deus illū illuminet &c Quartò īterrogare eum debet, quādo alia vice cōfeſſus fuit, & ſi impleuerit pœnitentiam ſibi iniūctam à confeſſore. Quintò, ſi adhibuit diligentiam in memoriam redigendi peccata, quòd ſi hoc omiſit, adhortandus eſt ab ipſo confeſſore, vt priùs conetur reducere ad memoriam peccata ſua, diſcurrendo per ſtatus, & ſocietates quas habuit, per officia quæ exercuit, per loca vbi habitauit. His igitur pręmiſsis, dicat, Confiteor Deo. Quo finito, cùm incipit confiteri, attendat verba illius confeſſor vſq; ad finem, nec interrumpat, niſi cùm fuerit confeſſor per pœnitentem de aliquo exquiſitus, vel niſi confeſſor habuerit neceſſe inquirere de aliqua circunſtantia

peccati.

peccati. Si verò cõfitens coram ſacerdote præ timore erubeſcẽs,
obmuteſcit, tunc ſacerdos eum dulciter alloquens, informet, &
det ſibi cor, & audatiam his verbis, vt dicit Hugo, Fili chariſsime,
ex abundantia gratiæ diuinę habemus magnum donũ hoc, & in
ſalutis remedium, quòd per noſtram veram confeſsionem poſsi
mus conſequi indulgentiam peccatorum: nõ autem verearis pro
anima tua dicere verum coram me, qui ſum peccator ſicut & tu.
Non enim te audio vt homo, ſed vt Deus. Completa autem con
feſsione omnium peccatorum, quorum memoriam habet, ſi pœ
nitens ille fuerit diſcretus, & apte ſufficiẽterq; ſe accuſauerit, non
debet ab eo aliquid quærere. Sed ſi eſt rudis, nec ſe ſufficiẽter ac
cuſauit, tunc quęrat ab eo ſacerdos prout viderit expedire. Et de
bet quemlibet peccatorem interrogare de peccatis, quæ ſolent
hominibus illius conditionis & ſtatus accedere, ſecundùm ordi-
nem decem pręceptorum decalogi.

¶PRIMVM PRÆCEPTVM.

CIrca primum præceptum decalogi, quod eſt, Nõ ha
bebis Deos alienos &c. Interroget ſacerdos pœni
tentem, ſi eſt baptizatus, quãdo fuerit natus ex pa-
rentibus infidelibus. Si dubitauit circa ea quæ ſunt
fidei, vel dedita opera, hęſitando inueſtigauit ea quę
ſunt fidei, & ſupra omnem intellectum, quia toties, quoties fecit,
mortaliter peccauit. Secus ſi oblatis intellectui talibus cogitatio
nibus, tædet illum, & reſiſtit, ſubmittens ſe determinationi Eccle
ſię: quia tunc meretur.

¶Deinde interrogetur, ſi iudaizauit, vel idolatrauit, & conſulu
it dæmones, & iniuit pactum cum illis tacitè vel expreſſè.

¶Si adorauit aliquam creaturam.

¶Si adorauit diabolum.

¶Si vſus eſt necromantia, acromantia, & huiuſmodi.

¶Si vſus eſt ſortibus, expectans euentum earum à cœlo vel à
dæmone, cùm actus humani non dependeant à cœlo: neceſſariò
mortale eſt. Si autem à fortuna expectetur euentus, ſicut ſi nõ va
lentes aliquid concorditer diuidere, velint ad diuiſionem facien
dam ſortibus vti, exponentes fortunæ, quis quam partem accipi
at: non videtur illicitum.

¶Si obuians alicui animali, vel audiens cantum alicuius auis, cre

didit pręſagium futuri, vanitas magna eſt: eſſet tamen periculum mortalis nimis intendere huiuſmodi, & determinate adhibere fidem. Et idem eſt, ſi obſeruat aliquos dies ad nuptias, iter & alia negocia incipienda.

¶ Si præbet fidem ſomnis, & facit maleficia.

¶ Si vſus eſt ligaturis, vel characteribus pro ſanitate habenda.

Notab. 1. Pro quo annotare oportet, quòd in his cauendum eſt primò, ne quod ſcribitur, pertineat ad inuocationem dæmonum, vel habeat ignota nomina, nec contineat falſitatem, quia ſic eius effectus non poſſet à Deo expectari, cùm Deus non ſit teſtis falſitatis.

Notab. 2. ¶ Secundò cauendum eſt, ne cum verbis ſacris miſceantur aliqua vana, nec alij characteres præter ſignum crucis, nec ſpes habeatur in modo ſcribendi aut ligandi aut in alia huiuſmodi vanitate. Vnde. 26. q. 6. dicitur, Nō licet Chirſtianis in collectione herbarum medicinalium aliquam obſeruationem ſeu incantationem attendere, niſi tātùm cum ſymbolo aut dominica oratione, vt tantùm creator & Deus omnium honoretur. Verba diuina & reliquias ſanctorum bene licet portare ſuper ſe, fiducia Dei &
D. *Tho.* ſanctorum quorum ſunt, vt habet D. Tho. 22. q. 96. artic. vltimo.

¶ Quęratur etiam ab eo, ſi obſeruauit aliquas ſuperſtitiones vanas, quæ ad Dei reuerentiam non expectant, & per quas tales incantationes ſortiuntur effectum.

¶ Si credidit fœminas ire de nocte, & conuerti in catas, & huiuſmodi: quia poſtq; ſuper talibus audierint veritatē, peccāt ſic credētes, & ſunt infideli deteriores, vt habetur. 26. q. 5. c. Epiſcopi.

¶ Si accepit ferrum candens, vel acceptauit duellum pro veritate manifeſtanda: quia mortale peccatum eſt, eò quòd tētat Deū.

¶ Si habet nimiam familiaritatem cum Iudæis, vel alijs infidelibus: viris tamen perfectis hoc licet, ſimplicibus verò & imperfectis prohibitum eſt, & mortale.

¶ Si velet nunq; mori, & nō đſerere hoc ſęculū: quia mortale eſt.

¶ Si fregit vota.

¶ SECVNDVM PRÆCEPTVM.

CIrca ſecundum pręceptum, Nō aſſumes nomē Dei tui in vanum. interroga, Si pro nihilo ſolitus eſt iurare: quia quanuis iurare de ſe nō ſit malum, eſt tamen malum ratione periculi, quia aſſuetus iurare ꝑ quolibet, aliquando iurabit falſum: & ratione contemptus

temptus, quia videtur Deum paruipendere.

¶ Si aliquid, quod ſciebat vel dubitabat falſum eſſe, ſi aduertebat ad falſitatem, & iurabat, mortale eſt: imò etiam ſi nõ aduerteret, ſi eſt aſſuetus iurare, non videtur excuſari etiam in minimis.

¶ Si induxit ad iurandum quẽ credebat falſum iuraturũ, niſi eſſet iudex ad petitionem partis.

¶ Si iurauit opprobrioſè per Deum vel ſanctos, mortale eſt.

¶ Si nõ iurauit ſecundũ ĩtẽtionẽ accipientis iuramẽtũ, quãdo iuſtè & ſecũdũ ordinẽ iuris ab eo exigitur iuramentũ per iudicem.

¶ Si iurauit iniuriari alteri, vel in damnũ ꝓximi notabile iurauit ſe facturum malũ, præcipuè peccati mortalis, nec tenetur ĩplere, quia in malis promiſsis recinde fidẽ, in turpi voto muta decretũ.

¶ Si promiſſoriè iurauit non intendens adĩplere: vt ſi iurauit ducere aliquam mulierem gratia illã adipiſcendi dũtaxat: quæratur ab eo, ſi adiurauit dæmones depcatiuè, quamuis nãq; angelos bonos ſicut & homines ſuperiores liceat adiurare depcatiuè, vt dicẽdo, Adiuro te Michaël p diuinam bonitatẽ, vt me adiuues. Nõ tñ licet adiurare depcatiuè dæmones. Ratio diſcriminis eſt manifeſta: nam angeli boni ſunt amici & conciues noſtri, dęmones aũt ſunt hoſtes & inimici noſtri, & adiurare eos deprecatiuè pertinet ad amicitiam, qua ad eos non licet vti, & eadem ratione illicitum eſt adiurare eos cõpulſiuè ad ſciendũ aliquid ab eis vel impetrandum. Adiurare verò eos imperatiuè, non ad aliquid obtinendum per eos, ſed ad eorum nocumẽtũ ſpirituale vel temporale repellendum, licitum eſt ſecundùm poteſtatem nobis à Chriſto traditam, Lucę. 10. Dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes & ſcorpiones, & ſup oẽm virtutem inimici: & nihil vobis nocebit. *Lucæ*, 10

Similiter adiurare creaturas irrationales ſecundũ ſe, eſt vanum, quia nec impium nec obſecrationẽ intelligũt, & ideò vanè aſſumitur nomen Dei. Secus ſi adiurẽtur, vel depcatiuè relatiuè ad aliũ, à quo mouẽtur: nẽpe, reſpectu Dei vel ãgeli, nã tũc licitũ eſt, ſi fiat rationabiliter & cũ neceſsitate, & cum diuini nominis reuerẽtia, vel per modum cõpulſionis, quæ refertur ad diabolum, qui in nocumentum noſtrum vtitur irrationabilibus creaturis. Et talis eſt modus adiurandi in Eccleſiæ exorciſmis: propter quos dæmonũ poteſtas excluditur ab irrationabilibus creaturis. Adiurare autẽ dęmones ab eis auxilium implorando, non licet.

¶ Interrogetur, ſi blaſphemauit Deum vel ſanctos, quod quidẽ mortale eſt ex ſuo genere, cùm repugnet diuinæ charitati: fit

autem hęc blaſphemia ſex modis. Primo affirmando falſum de Deo, vt Deus eſt iniuſtus Secundò, negando verum de Deo, vt Deus non prouidet cũctis. Tertiò, imprecando mala Deo, vt maledictus ſit Deus, vel tędeat Deum, & huiuſmodi, quaſi Deus ſit creatura ſubiecibilis imprecationibus. Quartò, affirmãdo, ſeu negando, vel deteſtando in ſanctis prædicto modo, in quibus Deus & continetur, & honoratur. Quintò, quando Deo, vel ſanctis attribuitur aliquid verum, ſed irreuerenter: vt iurando ex conſuetudine, vel paſsione, quę quidẽ paſsio ſi ſit ſubita, tantũ eſt veniale.

TERTIVM PRÆCEPTVM.

QVantũ ad tertiũ p̃ceptũ, Sabbata ſanctifices. interrogare oportet pœnitentẽ primò, an fecerit in feſtiuis diebus opera ſeruilia, ſcilicet opera mechanica, vt eſt agricultura, emptio, venditio, ſcribere, delatio onerũ cum iumentis vel proprijs humeris, iter agere cũ magna fatigatione. Secundũ tñ doctores nõ prohibetur in his diebus fieri opus ſpirituale, vt docere verbo vel ſcripto, nec opus expectans ad Dei ſeruitium, nec opus corporale neceſſarium ad

1. Mac. 2. corporis ſui vel proximi ſalutem. Legitur nãquè Machabeos ſabbato pugnaſſe. 1. Macha. 2. Similiter non peccat quis opus ſeruile exercendo, qñ eſt modicũ opus non impediens ſpirituale exercitium. Ratione etiam neceſsitatis vitæ ſuſtentandæ, & damni vitandi, & etiam ratione alicuius rei vtilis acquirẽdæ, quam alio tempore acquirere non poteſt. Sed hoc fieri debet ex Epiſcopi diſpenſatione, vel proprij ſacerdotis: aliàs non liceret, niſi eſſet talis vtilitas, quòd credatur prælatum ſi adeſſet, diſpenſaturum, quia in

Silueſter hoc caſu locum haberet ratihabitio Iſta omnia habet Syluef. verbo, Dominica. §. 4. Excuſantur ſimiliter exigentes debita à ruſticis in his diebus. Similiter conducẽtes operarios, quia alio die ſine incommoditate inuenire eos non valent. Excuſantur etiam vectores mercium alimentorũ, aut perſonarum curſores, quòd ſine magno dãno aliter facere nõ poſsint. Laborãtes quoquè ratione pietatis ꝓ Eccleſia, monaſterio, hoſpitali, non habẽtibus ſufficientes redditus: aut pro paupibus, modo nõ fiat dñicis diebus, vel feſtis ſolénioribus, vt habet Sil. vbi ſuprà § 5. Excuſantur etiã aduocati dãtes cõſiliũ veniẽtibus à lõginquo, ſi ad lucrũ prĩcipaliter nõ ĩtendant. Studẽtes etiam ad illuminationẽ ſui vel aliorũ, etiam ſi excõ

ſequẽti

ſequenti veniat lucro,ſiue ſit ſtudium theologiæ,ſiue iuris canonici,vel Cæſarei. Plures alij ſunt qui excuſant,quos adducere hic longum eſſet.

¶Deinde interroget ſacerdos pœnitentem,Si dictis diebus ommiſit audire miſſam, vel maiorem partem abſq; rationabili cauſa: per diem feſtum,intelligo omnes dies feſtiuos de pręcepto.Excuſantur tamē ab hoc pręcepto,dato caſu,in quo,ſi quis audiat miſſam, ipſe vel alius ex hoc incurrit probabiliter graue damnū animę,vel corporis,aut rerum,vel honoris ſecundum ſuam eſtimationem,etiam ſi aliquando fallatur,& ita nō ſit in re. Vnde,excuſāt infirmi, & eorum ſeruitores,& qui paruulos ſine periculo dimittere non poſſunt,vt dicit Silueſt.in verbo Miſſa.2.§.2. & qui audiendo impediretur ab arduo & iuſto negocio. Similiter puellæ nubiles,ignorantes hoc præceptum,vel facientes quod in ſe eſt, vt audiant:& vt videtur, parentes eas ad hoc cogunt, vt propter honeſtatem ſint clauſæ, vel propter conſuetudinem regionis,vt habetur de conſue. c. fi. niſi eas ducant ad choreas. Sed de hoc iam ſuprà dixi in materia de Euchariſtia,illic etiam dixi,quam attentionem habere debent in audienda miſſa. *Silueſt.*

¶Interroget etiam, Si in his diebus non vacauit orationi,& audientię prędicationis.

¶Si audita miſſa,diem feſtum conſumpſit in ludis vanis &c.

¶Si tēpore ſacrorū ieiuniorum[hoc eſt quadrageſsimę,vigiliarū & quatuor temporum] ommiſit ieiunare abſq; rationabili cauſa.

¶Si violauit hæc eadem cibis prohibitis.

¶Si non eſt confeſſus ſemel in anno.

¶Si non communicauit in paſchate.

¶Si peregit pœnitentiam ſibi iniunctam.

¶Si contraxit matrimonium cum perſonis ſanguine iunctis vſq; ad quartum gradum.

¶Si contraxit matrimonium clandeſtinum,vel interfuit tali contractui matrimoniali clandeſtino. ¶Si neglexit ſacramentum confirmationis pro ſe,aut ijs quorum curam habet.

¶Si dedit,aut ſuſcepit ſacramētū aliquod in peccato mortali.

¶Si excommunicatus ingeſsit ſe diuinis, ſcilicet miſſæ officio.

¶Si cū excōmunicatis ꝑticipauit in diuinis extra caſus cōceſſos.

¶Si tenetur ad officium diuinum,& non recitauit illud, aut ex ꝓpoſito euagata mente illud dixit.

¶Si dixit illud ita collidendo,vt non exprimeret dictiones,ſed

principium et finem verſus ſonando, quoniam ſi ita eſt, nõ ſatis fit.
¶ Si violauit locum ſacrum, ſcilicet eccleſiã, aut cœmiteriũ, ſemine, aut ſanguine humano, aut ſi violauit loci eccleſiaſtici immunitatem, inde furando, rapiendo, vel extrahendo vi inde, aut ibidem prohibita exercuit, vel exerceri fecit homines.
¶ Si interdictum nõ ſeruauit. ¶ Si percuſit eccleſiaſticã pſonam.
¶ Si carnale peccatum commiſit cum habente ordinem ſacrum, aut religioſo, vel habente votum caſtitatis.

¶ QVARTVM PRÆCEPTVM.

IN quarto pręcepto interroget ſacerdos primò, Si nõ dilexit parentes.
¶ Si nõ oſtẽdit eis ſigna dilectionis, ſed durè ſe habet cum eis. ¶ Si non eis obediuit.
¶ Si verba iniurioſa dixit eis.
¶ Si non ſubuenit eis indigentibus, vel infirmantibus.
¶ Si maledixit eis.
¶ Si non honorauit patrẽ ſpiritualẽ, & habuit reuerẽtiã erga illũ.
¶ Si non impleuit teſtamentum eorũ, & voluntatẽ poſt mortem. Tam hæres nanq;, quã exequutor teſtamenti ex magna dilatione mortaliter peccant, quia iniuſtè inferunt notabile damnũ defunctis, nam licèt hæc dilatio nõ pręiudicet animę teſtatoris quãtum ad meritum, ſi quãtũ in eo fuit adhibuit diligẽtiã, vt eius eleemoſynæ, & legata pia cito darẽtur: cum meritum principaliter ex voluntate & intentione dependeat, ſed tamen tardiùs à pœnis liberaretur. Et nota hîc, ꝙ nõ excuſatur hæres, nec executor, quãdo impeditur ne huiuſmodi legata impleat, cùm debeat intimare epiſcopo, qui cogere poteſt impedientes.

Notabil.

¶ Vltimò interroget circa hoc præceptũ ſacerdos, Si domini habent de filijs & familia curam, vt audiant miſſam, vt confiteantur, cõmunicẽt, non iurent, & viuãt vt Chriſtiani, vt non ſint in concubinatu. &c. Quia ſi in his notabiliter deficiunt, peccãt mortaliter. Similiter, Si eos docẽt doctrinam Chriſtianam, maximè fidei articulos. ¶ Si malè tractauit vxorem. ¶ Si ad opus miſericordię fuit negligens. ¶ Si de ſuperfluo non fecit eleemoſynam. ¶ Si exiſtẽti in neceſsitate extrema, aut magna non ſubuenit, vt potuit. Si cõtra pauperes aliquid fecit, aut dixit, aut impediuit aliquã eis conferedam eleemoſynam. ¶ Si principibus, & his qui ſunt indignitate

tate conſtituti nō exibuit debitum honorem,& reuerentiam.

¶ Si fuit ingratus.

¶ QVINTVM PRÆCEPTVM.

Circa quintum præceptum, Non occides, interroget ſacerdos, Si occîdit, aut occidere attētauit ſe ipſum, vel alterum.

¶ Si infantē tenuit in lecto cū periculo opp̄ſionis.

¶ Si procurauit aborſum fœtu iam viuificato, aut ā tequā eſſet viuificatus fœtus, tūc nāq; licèt mortaliter peccet, nō tamē eſt verus homicida, nec irregularis efficitur. Similiter, ſi uenenum ſterilitatis ſumpſit, aut dedit: ſi aliquod horū fieri fecit, aut dedit conſilium, auxilium, vel fauorē, imò etiā ſi nō obſtitit cùm poſſet, in crimine eſt. Si nāq; ſit homo priuatus, & ſolo verbo, vel facto ſine periculo propriæ p̄ſonæ poteſt, tenetur, aliàs nō. Secus de perſona habente publicam authoritatem, nā huiuſmodi perſona, cū ex officio teneatur armis, ſi opùs fuerit, tenetur defendere illum, & etiam exponendo ſe periculo.

¶ Similiter, interrogetur ſi mutilauit, aut mutilare fecit ſe, vel alterum, etiam cauſa vitandi proprium cōſenſum in Veneream delectationē, quia nō ſunt faciēda mala, vt inde veniant bona, ad. Ro. 5. c. Semper enim iſta inducunt mortale, niſi defendendo ſe ipſū, vel alterum cum moderamine inculpatę tutulæ, vt habetur in clē. Si furioſus. de homici. tūc enim excuſať ſic occidēs, àpeccato, & Similiter, occidendo furem nocturnum in dubio, an velet furari, vel occidere. Excuſatur quoq; quis ab homicidio, ſi quēpiam occîdat pro caſtitatis defenſione, non intendēdo mortem iſtam alterius vltimatè, ſed in ordine ad defenſionē caſtitatis. Roma. 5.

¶ Interrogandus eſt inſuper pœnitens, Si vulnerauit. Si vinculauit Si incarcerauit. Si cruciauit quacunq; corporali afflictione.

¶ Si in exilum miſit, aut aliquid horum fieri fecit, aut deſiderauit voluntate deliberata.

¶ Si odio habuit aliquem. Si deſiderauit illi malū animæ, vel corporis, vel honoris, famę, & rerum.

¶ Si gauiſus eſt de malo alicuius.

¶ Si noluit parcere inimico quantùm ad offenſam.

¶ Si ſubtraxit communia beneficia.

¶ Si iuit ad bellum iniuſtum ſcienter.

¶Si iuit ad bellum dubium de iuſtitia abſq; mandato ſuperioris, ita quòd obedientia non excuſet.

¶Interrogetur etiam, Si ſeminauit diſcordias inter fratres.

¶Si fuit alteri occaſio ruinæ in mortale, & ſpũalis mortis. Nã interpretatiuè etiã ꝓhibetur nobis in hoc p̃cepto occiſsio ſpũalis.

¶SEXTVM PRÆCEPTVM.

Circa ſextum pręceptum, Non mechaberis, interrogetur pœnitens, Si habuit rem cum ſoluta, & tunc ſi ipſe ſit ſolutus, eſt ſimplex fornicatio: ſi cum vxorata & tunc ſiue ipſe ſit ſolutus, ſiue vxoratus, eſt adulteriũ. Si acceſsit ad ſibi in aliquo gradu cõſanguinitatis, aut affinitatis, aut cõpaternitatis cõiunctã: qa tũc eſt inceſtus. Si habuit rem cũ perſona Deo dicata per ſacrũ ordinem, aut votũ ſolenne religionis, aut etiã per votũ ſimplex caſtitatis: nã tũc ſemper eſt ſacrilegium, Si cũ muliere virgine: quia tunc eſt ſtuprum.

¶Si commiſit vitium contra naturam, quod quidem ſi cum beſtijs fiat, dicitur beſtialitas: ſi proprijs manibus, & ſic dicitur molicies: ſi fiat inter maſculum & maſculum, vel inter maſculum & fœminam, non ſeruato uaſe naturali: & ſic dicitur aliqñdo ſodomia, aliquando aliud peccatum, quod caret nomine.

¶Et ſi quidem pœnitens fuerit vxoratus, querat ab eo confeſſor, Si priùs duxit aliam quàm iſtã, quia ſi pima viuit, manet cum ſecũda in concubinatu. Quęratur etiam ab eo, Si accedẽdo ad ſuã vxorem, tantam habuerit libidinem, quòd intra limites matrimonij nõ ſiſtat, ſed illud idem faceret cum alia quacumq; perſona ſibi occurrente, nam tunc mortale eſt.

¶Similiter interrogetur, Si habuit acceſſum ad aliquã mulierem in loco ſacro: non autem querat ab eo, Habuiſti rem cum tali muliere, & in tali loco [hoc enim eſſet ſuſpectum negociũ] tantũ nãq; interrogãdus eſt, Si habuit acceſſum in loco ſacro: quia hæc eſt circunſtãtia neceſſariò confitenda, etiam ſi ſit cum propria vxore, niſi ſint ibi longo tempore, & violenter: quia tunc non tantũ reddere, ſed & petere licitum eſt, nec eccleſia violatur. Vnde, reconciliatione non indiget, vt ſuprà dictum eſt. Et hoc maximè habet verum, ſcilicet quòd excuſantur coniuges, ſi alter illorum reddat, vel petat, ad illicitam corruptelam vitandam in ſe, vel in ſocio.

¶Interrogandi ſunt etiam coniuges de modis Venereis, Si acce

dunt

dunt non ſeruando debitũ ſitum, nempe ſtando, vel fœmina ſuper grediẽdo virũ, vel maximè beſtialiter, retro ſcilicet accedẽdo. Et licèt ego nihil taliũ auderẽ aſſerere de ſe eſſe mortale ſeruato vaſe ñali [quia in omnibus his modis ſecundum Alber. poteſt ſequi genaratio, & poteſt ſeruari finis ſacramenti] nihilominùs acriter ſunt huiuſmodi coniuges arguendi. Nota tñ, ꝙ quãdoq; licitè fiunt iſti modi, vt quando fiunt ex cauſa infirmitatis, vel periculi aborſus. Secus ſi fiat ratione maioris libidinis. *Albert.* *Notabil.*

¶Interrogetur quoq; à cõfeſſore pœnitẽs, Si tẽpore menſtruorũ exigit debitum ab vxore, niſi quando ſibi timeret de corruptela, quia aliter non poſſet faciliter prouidere, tunc enim non peccaret mortaliter petendo, ſecundùm D. Tho. Mulier verò exigendo, ſemper peccaret mortaliter, quia tempore menſtruorum non ita tentationibus agitatur, vt de facili ſit periculo corruptionis. *Di. Tho.*

¶Interrogetur etiam, Si negauit debitum expreſſè, vel interpretatiuè alteri coniungi petenti, niſi ſubſit iuſta cauſa.

¶Interrogandus eſt etiam pœnitens, Si fuit aliquando pollutus in corpore: & ſi dicat quòd ſic, quærere debet ſacerdos ab eo, An nocte vel die, Si dicat, In nocte, q̃rat ab eo, Si in ſomno an vigilia, ꝙſi dicat ꝙ in vigilia voluntariè ſe polluit, quęrat ab eo, Per quẽ modum, cum quo, vel quomodo, & expectare debet eius reſpõſionẽ. Nec debet ab eo quęrere, Feciſti hoc cum boue, vel cũ pecore, vel equo, deſcẽdẽdo ad ſodomitica peccata, de quibus fortè confitens ignorat: & in hoc grauiſsimè peccat confeſſor. Nec dicat, Audio quòd inhabites cum tali muliere. Cauere enim ſibi cõfeſſor maximè debet, ne nimis in huiuſmodi carnalibus peccatis deſcendat ad particulares circunſtãtias: tum, quia doceret pœnitentẽ modos peccandi ſic interrogando: tum etiam, quia huiuſmodi in particulari magis nata ſunt concupiſcentiam excitare, & poſſet inde vtriq; nocumẽtum cõtingere. Vnde, cum magna cautela eſt inquirendum, ne doceantur turpia, quæ forſitan alioquin nunquã veniſſent eis in mentem.

¶Interroget, Si delectatus eſt cogitando moroſè carnalia, pręſertim peccata à ſe facta: ſi propter hoc in ſomnis eſt pollutus, vel poſt ſomnum gauiſus eſt de ſua pollutione: quia ſi gaudet propter delectationẽ Veneream, mortale eſt: ſi verò propter exonerationem naturæ, nullum peccatum eſt.

¶Si oſculatus eſt, vel tetigit aliquẽ ex laſciuia, q̃a mortale videť.

¶Si cãtilenam dedit, aut dare fecit gratia adiſpiſcẽdi mulierem.

¶Si

¶Si fuit mediator, vel interinſitius, vel ipſe poſuit mediatorem.
¶Si miſit munus hac intentione.
¶Si defert aliquod jocale, quod dicitur, Empreſa.
¶Si miſit, vel accepit ſuper hoc epiſtolas. Et in omnibus his exprimere oportet conditionem perſonæ, vt dixi, ſcilicet, ſi fuit ſoluta, virgo, vel corrupta.

SEPTIMVM PRÆCEPTVM.

QVātũ ad pręceptũ ſeptimũ, Nō furtum facies: in quo prohibetur oīs illicita vſurpatio alienæ rei, & ſic cō prehēdit furtum, rapinam, & vſuram, interrogandus eſt pœnitens, Si furatus eſt. ¶Si rapuit.
¶Si damnificauit proximum in rebus ſuis.
¶Si fefellit, ſeu aliquem decepit emendo & vendendo.
¶Si participauit in damno proximi, opere, conſilio, mandato, cō ſentiendo, non obuiando, cùm poſſet cōmodè, ſi erat perſona priuata ſine periculo ſuæ perſonæ, & ſi perſona habens publicam autoritatem, armis, vt dixi.
¶Interroget̃ quoq;, Si fecit cōtractus vſurarios, q̃a mortale eſt.
¶Si emit aliquid pro minori p̃cio notabiliter, quā valeret propter præuentionem ſolutionis, quia mortale eſt. Et ſimiliter ſi vendidit pro cariori precio propter dilationem, Similiter, ſi poſuit pecuniā in ſocietate, participans in ſolo lucro, & nō in periculo. Similiter, ſi dedit animalia, & voluit habere capitale ſaluum, niſi dānũ hoc aliunde reſarciat, putà quia dat paſcua, & domos, & alia huiuſmodi vſq; ad equiualentiā.
¶Si accepit pecuniam ſub vſuris ſine neceſsitate, vel ab eo qui non erat paratus. ¶Si per ſimoniā aliquid accepit. ¶Si fecit aliquam fraudē in ludo. ¶Si emit aliquid à ſeruis. ¶Si decepit aliquē, falſam monetā pro vera dando ei. ¶Si falſificauit literas aut mēſuras. ¶Si exigit gabellas à perſonis eccleſiaſticis contra ipſarũ exēptiones. ¶Si impoſuit nouā gabellā. ¶Si ſoluit ſtipēdium famulis: omnia prædicta ſunt mortalia de ſe. ¶Sciendũ tamē eſt hîc, q̃ furans in extrema neceſsitate, famis vel nuditatis cauſa, non peccat mortaliter, quia in tali caſu omnia ſunt communia. Quo ſit vt in iſto caſu furtũ nō ſit furtũ, ſed occulta ſublatio rei ꝓpriæ, nec ſi poſteà veniat ad pinguiorē fortunā, reſtituere tenetur, maximè ſi res eſt iam cōſumpta. Ratio huius vltimi corollarij eſt, q̃a q̃do ſemel iure nāli acquiſitũ ē ius perfectũ in re capta, reſtituo

re nō

re non tenetur ſecundùm doctores. Item, quia non tenetur reſti-
tuere ratione iniuſtæ acceptionis, cùm iuſtè acceperit, nec ratio-
ne rei acceptæ, cùm iam ſit conſumpta.

OCTAVVM PRÆCEPTVM.

CIrca octauum præceptum, Nō dices falſum teſtimo-
nium: in quo præcepto prohibetur omne menda-
tium, & omnis falſitas, & taciturnitas veritatis, in-
terrogetur pœnitens, Si celauit veritatem, quando
erat obligatus reſpondere ſecundùm alterius inten
tionem, nempe, quia erat infamatus, vel ſaltem habebat aliquem
teſtem contra ſe, vel aliquod vehemens indicium, & huiuſmodi.
¶ Si mentitus eſt maximè cum iuramento, quia tunc ſiue ſit men
datium iocoſum, ſiue officioſum, erit mortale. ¶ Si mentitus eſt
pernitioſè in damnum alterius.
¶ Interrogetur quoq;, Si murmurauit de factis proximorū, vel
audiuit libenter murmurantes.
¶ Si fuit cauſa quòd aliquis infamaretur.
¶ Si laborauit, vt proximorum defectus ſciret.
¶ Si quod acceperat ipſe in ſecreto, reuelauit. Tunc enim non ſuf
ficit pœnitere, ſed tenetur ad reſtitutionem, ſi ſperat prodeſſe poſ
ſe & benefieri, aliàs ſi credit alium iam oblitum, vel ſi exiſtimat
peius eſſe reducere ad memoriam, non tenetur.
¶ Interrogetur prętereà, Si iudicauit temerariè ad malū facta ali
quorū abſq; indicijs ſufficientibus, & malitiá illorū ꝓ certo æſti
mās, qa genere ſuo eſt peccatū mortale, ſi ſit de re graui. Eſt enim
peccatū iniuſtitiæ, cùm nō infimā iniuriā illis inferat ſic iudicans.
¶ Similiter interrogetur, Si ex huiuiſmodi indicijs leuibus malā
habuit ſuſpitionem de proximo, nam licèt D. Tho. & Caie. in Di. Tho.
22. q. 60. ar. 3. ſentiant, vſq; adeò ſuſpicionē citra certitudinē nō Caieta.
eſſe genere ſuo mortale crimē, vt nūquā illuc vſq; poſsit creſce-
re, & ſic nullū eſſe iudicium citra certitudinem, niſi veniale: dicit Soto.
tñ Soto de iuſtitia & iure lib. 3. q. 4. ar. 3. quòd quanuis id pro re
gulā ſit habēdū, nihilominùs eſt excipiēdū, q̄do grauiſsimū malū
de honeſtiſsima perſona ſuſpicaris. Regulæ enim morales, in-
quit, non ſunt tenore metaphiſico exponēdæ, ſed ex iniuriæ quan
titate. Et probat, quia ſi prudentium iudicium conſulas, plus iniu
rię irrogas Petro, ſi cū formidine opineris inceſtuoſum eſſe cū ma

tre, aut

tre, aut eſt cũ filia, aut cũ ſorore, quã ſi certò crederes eſſe fornicarium, multoq; vilius eũ ſperneres, qui apud te in ſuſpicionẽ veniret hæreticæ prauitatis, aut proditionis rei publicæ, aut alius immanis ſceleris, quàm ſi pro certo crederes, minoribus criminibus eum irretiri: ſed pro certo iudicare ex leuibus indicijs perſonam honeſtam eſſe fornicariam, eſt mortale, ergo & ſuſpicari de tali perſona immane ſcelus, erit mortale. Hanc interrogationem libuit ita diffuſè apponere, vt confeſſores non leuiter has ſuſpiciones tranſeant. Sunt nanquè penſandæ perſonæ, de quibus ſuſpicatur, & criminum grauitates, vt confeſſor iudicet, quando peccatum ſuſpicionis eſt magis graue, quando autem minus.

¶ Interrogãdus eſt etiã pœnitẽs, Si gauiſus eſt de infamia aliorũ.

¶ Si non defendit famam proximi iniuſtè infamati in caſu quo poſsit, & proptereà leſa eſt eius fama.

¶ Si dixit alicui aliquod conuitium animæ vel corporis animo iniuriandi, vel etiam ſi ſine tali animo dixit, tamen notabiliter proximus eſt iniuria affectus. Si adhæc dedit conſilium &c.

¶ Si diriſit aliquem animo cõfundendi illum. ¶ Si imprecatus eſt malum alicui animæ, vel corporis, vel damnum rerum, vel famæ.

NONVM PRÆCEPTVM.

QVantũ ad nonũ præceptũ, Non concupiſces rem proximi tui, interrogetur pœnitens, Si deſiderauit rẽ alterius iniuſtè habere. Si machinatus eſt in damnum alterius. Si deſiderauit bona tẽporalia propter malum finem conſequendum: nempe vt vindictam ſumeret ab aduerſarijs, vel vt haberet facultatem peccandi cum aliqua muliere. Si voluit decipere proximũ. Si dedit operam acquirendi theſauros auxilio dæmonis: quia mortale eſt.

DECIMVM PRÆCEPTVM.

CIrca decimum præceptum, Non concupiſces vxorẽ proximi tui: in quo præcepto agitur de peccatis carnalibus in corde, & conſequenter in loquutione, interrogãdus eſt pœnitens, Si concupiuit mulierẽ alienã, aut cõſanguineã &c. ſecũdũ ſuprà dictas ſpecies luxuriæ. Si miſit adhoc nuntios, aut literas, aut oculorum

nutibus

nutibus prouocauit. Si in Eccleſia aliquid horum fecit, ac peius ſi in miſſa.

¶ Poſt interrogationem circa decem præcepta, interrogare debet confeſſor confitentem vitia capitalia. Sed ego hîc non aliter arbitror interrogationes eſſe apponendas de ſeptem vitijs capitalibus, quàm remittens ad ipſa vitia: vt confeſſor videbit in verbo, Superbia. quæ quidem ſuperbiæ ſunt. Poteſt enim confitentem interrogare, ſi contingit ſe aliquando ſuperbiſſe de veſtibus, de pulchritudine corporis, de ſapientia, de diuitijs: hoc recogites, & de hoc doleas, ſi contemnit proximos. Interroget quoq; eum in verbo, Gloria. quę ſunt inanis glorię: & in verbo, Auaritia. quæ ſunt auaritię: & ſic de alijs, ne contingat idem repetere. Similiter ĩterroget ſacerdos circa ſtatus diuerſos hominum, ſiue coniugatorum, ſiue Epiſcoporum, beneficiatorum, clericorum, religioſorum, viſitatorum, iudicum, aduocatorum, procuratorũ, medicorum, magiſtrorum, doctorum. Hæc de interrogationibus dicta ſint pro confeſſoribus, vt præcipuè ſciant modum, quo audire debent confeſsiones, & interrogare ſi opùs fuerit.

¶ XIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm dum pœnitens aliqua ignorantia laborat, quæ illi eſt inuincibilis, & tamen certiſsimum eſt eſſe errorem, teneatur confeſſor illum de veritate inſtruere.

VT huic difficultati clarè reſpondeamus, illam communem diſtinctionem: nempe, quòd alia eſt ignorantia iuris diuini, alia iuris humani, & alia ignorantia facti, ſupponere oportet. Qua ſuppoſita, eſt opinio Adriani. q. 5. de confeſsione. dubio. 6. quòd ſi ſit ignorantia iuris diuini, ſacerdos abſquè exceptione, ſiue ſe profuturũ exiſtimet, ſiue ſecùs: imò quamuis nocere credat, tenetur pœnitenti veritatem detegere. Hac ſententia licèt probabili omiſſa, doctiſſimi Soto ſententiæ in. 4. diſt. 18. q. 2. ar. 4. adhærere decreui. Vnde ſit de eius mente prima concluſio, quòd ſiue ſit ignorantia iuris diuini ſiue humani vel facti, ſi illud ius omnes tenentur ſcire, ſiue ſacerdos prodeſſe putet, ſiue non, obligatur pœnitentem de veritate inſtruere, vt ſi pœnitens ignorat articulum aliquem fidei, tenetur illum docere, & nullo modo tacere. Probatur, nam pœnitens ad confeſſorem tanquàm ad doctorem accedit, ſcilicet vt doceatur

Adrian.

Soto.

1. concl.

ceatur ab illo:inſtruere ergo illum debet confeſſor.

¶ Secunda concluſio. Si ignorantia ſit eorum quæ non omnes te-
2. concl. nentur ſcire, ſiue ſit iuris diuini ſiue humani, ſi ſacerdos viderit quòd poſsit ꝓdeſſe, idq; ſine ſcãdalo, ſiue ex facto illo præiudicetur alteri, ſiue non: tenetur cõfeſſor illũ pœnitentẽ de veritate inſtruere. Et quidem ſi ſit in damnum proximi, tenetur facere, vt alter à grauamine releuetur. Nam ſi illũ nõ inſtruat, ſocium fraudis & criminis damniq; alterius ſe conſtituit, vt ait Hieronymus
Hierony. ſuper verbum illud prouer. 29. Qui cum fure &c. Similiter, ſi non
Pro. 29. ſequatur damnum proximi ex illo facto, habet verum noſtra cõcluſio: quia tunc iam pœnitens ille non laborabit ignorantia, niſi ob culpam ipſius confeſſoris, qui tanquàm doctor illum docere tenetur, & non docet. Si verò probabiliter conſtet confeſſori, nullum fructum ex huiuſmodi intimatione & inſtructione ſequi poſſe, aut non ſine graui ſcandalo, tunc tenetur tacere & diſsimulare, ſi non interrogatur, aut ſi alter non confitetur de illo tanquàm de re ſcrupuloſa. Exẽpli gratia, ſi ante cõc. Trid. q̃ndo erat validũ matrimoniũ clãdeſtinũ, reperiretur mulier quæ clãdeſtinè nupſerat vni, cum quo copulã non conſummaſſet, & poſteà publicè in facie Eccleſiæ alteri matrimonio cõiũgeretur, ex quo filios ſuſcepiſſet, putaſſetq; illud ſecundùm matrimoniũ eſſe validum, cùm tñ non eſſet niſi primum. Similiter, ſi ſit mulier quæ cũ ſuo conſanguineo contraxit in gradu prohibito, & iam ex illo ſuſcepit filios: ſi ipſa ſit inuincibiliter ignorans illum eſſe ſuum conſanguineũ aut affinẽ, & confeſſor ille arbitraretur, quòd illa mulier non credet illi, vel iam quòd credat, manebit cum illo homine in concubinatu adhuc remota ignorantia, vel quòd maritus non credet vxori dicenti, quòd primò fuerat alio copulata matrimonio: imò à iudice compelletur manere cum illo. Hęc concluſio probatur manifeſtè, quia vt ex Saluſtio Hieronymus inquit, fruſtra niti, & nil
Hierony. aliud quàm laborando odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Item, apertè patet ex Diuo Auguſtino, cuius verba habentur de
Auguſtin pœnitentia diſtinctio. 7. ca. Si quis. in ſecundo, Si ſcirent tibi non prodeſſe, non te admonerem, non te terrerem. Prætereà, quia ſicut correctio fraterna ad bonũ correcti ordinatur: & iſto fine ceſſante, correctio ipſa ceſſare debet, ita inſtitutio ordinatur ad bonũ pœnitentis, quo fine ceſſante, & confeſſor ab inſtitutione ceſſare debet, & abſoluere illum poterit. Quod tamen intelligendum eſſe arbitror de doctrina, quę immediatè ordinatur ad bonũ particulare:

ticulare: quia loquendo de doctrina quæ ad bonum cõmune im mediatè ordinatur, non debet doctor ceſſare ſeu prędicator ab il la, etiam ſi ſciat doctrinam illam aliquibus nocere. Bonum nanq; commune bono priuato eſſe præferendum, nemo eſt qui ambigat. In hoc etenim caſu intelligendum eſt Gregorij dictum, Vtiliùs ſcandalum naſci permittitur, quàm quòd veritas occultetur, niſi timeretur ſcandalum puſillorum in tota republica, nam tunc in aliud tempus eſſet diſsimulandum. Dixi ſuprà, Niſi interrogetur confeſſor, aut mulier illa confiteatur de re illa tanquàm de ſcrupuloſa & dubia, an ille eſſet ſuus maritus, quia tunc non liceret ſacerdoti tacere veritatem, ſed deberet eam explicare, ne ex ſuo ſilentio occaſionem ſumeret exiſtimandi, in priori caſu matrimoniũ ſecundum eſſe legitimum, aut in ſecundo caſu matrimonium cum conſanguineo vel affine eſſe validum. Gregori.

¶ XIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm quando confeſſor & pœnitens ſunt diuerſæ opinionis, teneatur confeſſor eiuſdem pœnitentis adhærere opinioni.

DIfficultati huic duabus cõcluſionibus reſpondetur, & earum prima ſit. Si opinio pœnitentis non ſit probabilis inter autores probatæ autoritatis, etiam ſi ſacerdos ſit ordinarius curatus, non tenetur nec debet eum abſoluere, niſi promittat facere quòd viri docti ſibi præceperint: exempli gratia, ante ſacrum Triden. conc. ſi qui priùs clàm contraxerat cum aliqua ſine conſummatione copulæ, exiſtimabat quòd poterat manere cum ſecunda, ex qua prolem ſuſceperat, non erat abſoluendus. 1. concl.

¶ Secunda concluſio. Si opinio illa eſt probabilis, tunc ſacerdos ſiue ordinarius ſiue delegatus, cui liberum eſt confeſsionem audire & non audire, tenetur eum abſoluere: vt, verbi gratia, ſi prætor habens in carcere vinctum, quem euidenter ſcit eſſe innocentem, ſed eſt tamen legitimè probatus nocens, & adhærens opinioni Scoti, quòd non debet eum occidere, confitetur ſacerdoti ſequenti opinionem Sancti Tho. quòd debet eum occidere, tenetur nihilominùs ſacerdos eundẽ pretorẽ in ſua perſiſtentẽ opinione, abſoluere. Probatur, nã quòd nõ adhereat pœnitens confeſſoris opinioni, nõ arbitror cauſam eſſe ſufficientẽ, vt illi abſolutionẽ deneget. Quãuis enim ſacerdos exiſtimet, opinionẽ pœnitẽtis 2. concl.

eſſe

eſſe falſam, non tamen inde exiſtimare debet, ſibi non licere ipſum abſoluere, ſi quidem propter probabilitatem excuſatur ille à culpa, & etiam ſi ſit confeſſor delegatus, qui non tenetur eum audire: tamen eo ipſo quòd conditionem acceptauit audiendi confeſsionem, aſtrinxit ſe ad abſoluendum, caſu quo pœnitens eſſet diſpoſitus.

Soto. ¶ In his tamen multa opùs eſt prudentia, ait Soto, nempe quòd qualitas tam ſacerdotis, quàm pœnitentis eſt perpendenda. Nam ſi ſacerdos eſt ignarus, non tanta ei fides debetur, & ſi vice verſa pœnitens eſt doctus, & creditur non ſana fide tali opinioni adhærere, non eſt abſoluendus.

¶ XV. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſit neceſſarium omnia peccata eidem confiteri, vt confeſsio ſit integra.

Notabil. PRo huius difficultatis elucidatione annotare oportet, confeſsionem dimidiari, dupliciter poſſe contingere, ſcilicet per ſe, & per accidens. Per ſe cõfeſsio illa dicitur dimidiata, quę ex intentione diuiditur, videlicet non vrgente legitima cauſa. Per accidens verò dimidiatur ob legitimam cauſam. Hac diſtinctione ſic pręhabita, ſit prima concluſio affirmatiua: nempe, quòd vt confeſsio ſit integra, & non dimidietur per ſe, omnia peccata cum ſuis circũſtantijs ſunt eidem ſacerdoti confitenda. Hanc concluſionem ponit D. Tho. in. 4. diſt. 17. q. 3. ar. 4. & probat, quia quemadodum ad hoc quòd medicus corporis cuiuslibet morbi grauitatem cognoſcat, & cuilibet morbo medeatur, & non vni medeatur, & alteri noceat [quia ſolent eſſe morbi contrarij] requiritur vt totam infirmitatem perpendat, ita ſpiritualis medicus debet totam peccatoris infirmitatem intelligere, quod tamẽ haud fieri poteſt, niſi pœnitens omnia ſua peccata eidem ſacerdoti manifeſtet in confeſsione.

1. concl.

D. thom.

2. concl. ¶ Secunda concluſio. Per accidens non eſt inconueniens quòd dimidietur confeſsio. Exempli gratia. Si quis vult generaliter confiteri, & vna die confiteatur aliqua peccata, & alia die alia, & deinde alia, quia eius intentio fertur ad vnam abſolutionem, nõ dimidiat confeſsionem niſi tantùm per accidens. Et pari ratione non dimidiat, ſi vult iterare cõfeſsionem quorundam mortalium, de

quibus

quibus legitimè confeſſus eſt, licèt non omnia confiteatur, non dimidiat, imò quanuis in tali caſu omnia intenderet cõfiteri, cùm iam in alijs confeſsionibus illa confeſſus ſit, poteſt hodie aliqua illorum peccatorum confiteri, & ab illis abſolui: & cras alia, & tũc abſolui, & ſic per hebdomadam. Hæc ad literam Soto. Imò etiam ego non condemnarem eum, qui ſemel, vel bis, vel ter cecidit in mortale, nõ ſolitus peccare mortaliter, ſi, ne perderet opinionem, quam habet erga proprium confeſſorem, confiteatur talia mortalia alteri quàm proprio cõfeſſori, quia non per ſe detruncat confeſsionem. Secus eſt ſi ex induſtria habeat duos cõfeſſores: vnũ, cui confiteatur venialia & leuia peccata: alterum, cui confiteatur mortalia: ne confeſſor proprius eum paruipendat, & opinionẽ de eo malam cõcipiat. Nam tunc re vera videtur magna fictio & hypocryſis genus. Irridet nanq; confeſſorem, faciens quòd exiſtimet illum eſſe ſanctũ. Vnde, certè videtur mortale, ſi propter hoc facit. De hac re videre eſt, per Silueſtrũ verbo Confeſſor. 1. §. 6. *Soto.* *Silueſte.*

¶ Sed dubium eſt, vtrùm quando aliquis nõ poteſt explicare circunſtantiam peccati, niſi explicet complicem criminis: vt ſi confiteatur ſe commiſiſſe inceſtum cum ſorore, & non habet niſi vnicam vel cum matre; & confitetur proprio fratri, qui improperio dabit matri vel ſorori reuelando ſecretum, vel ſi pœnitens fratrẽ ſacerdotis interfeciſſet, & ſe accuſaret quòd interfecit hominẽ, per quem confeſſor intelligeret proprium fratrem, vtrùm teneatur nihilominùs explicare illam circunſtantiam? In hoc loco non eſt quæſtio, cùm quis habet copiam confeſſoris, cui confiteri poteſt ſine reuelatione alieni peccati [tunc enim iniquum erit illi cõfiteri, qui ex tali confeſsione crimen alienum intelligit] ſed quæſtio eſt, cùm confeſſor non adeſt alius niſi parochus, qui & pœnitentem iſtum & confeſſorem cognoſcit, vt in pagis & oppidis ſolet frequenter accidere. Ad hanc quæſtionem eſt ſententia communis, quòd ſi circunſtantia ſit de neceſsitate confeſsionis, non eſt aliquo modo omittenda propter proximi nocumentum, nempe quia confeſſor non tanti deinceps exiſtimabit perſonam illam, ſeruabit tamen ſecretum. Amplectitur eam Diuus Tho. in 4. diſt 16 q. 3 ar. 2. q. 5. & Durã. eadem diſtinctione. q. 4. Bonauent. diſt. 21 in. 2 parte diſtinctionis ar. 1. Petrus à Palude diſt. 17. q. 2. ar. 1. Gabriel. q. 1. cõcluſione. 5. Adrianus quoquè in. 1. q. de confeſſione ad. 4. Qui omnes aſsignant rationem, quia plùs tenetur pœnitens prouidere conſcientiæ ſuæ, quàm alienæ famæ. Item, *Dubium.* *D. Tho.* *Duran.* *Bonaue.* *Palude.* *Gabriel.* *Adria.*

X quia

quia cùm eodem ſigillo teneatur cõfeſſor celare culpas aliarum perſonarum, quo ipſius pœnitentis, hoc non eſt alios infamare. Et licèt in toto hoc opere decreuerim communem ſententiam amplecti, in hac re tamen reliqui, & Caietani ſententiæ placuit mihi adhærere, qui in ſumma verb. Cõfeſsio, conditione. 3. dicit, ꝙ ſi aliter fieri nequit, & confeſſor eſt vir bonus [ita quòd nulla ſit ſuſpicio futuræ infamiæ aut cuiuſcunq; periculi] explicari põt: vbi autem periculum famæ alienæ vel alterius mali timeretur, confeſſor alter adeundus eſt, qui confitentẽ nõ cognoſcat aut ipſe confitens obuolutus, ſeu transformatus vadat ad cõfeſſorem, qui ex voce eum non diſcernat & tacito ſuo nomine, dicat, Ego peccator potens confiteri tibi, dico meam culpam. Non enim pœnitens tenetur ſeipſum manifeſtare, quis eſt, nec vbi habitat, nec ſi eſt cõiugatus [ſi contra matrimonium non offendit] neq; de qua patria aut parochia eſt: niſi vt ſciatur ſi poteſt hic confeſſor illum audire, & abſoluere. Pro inde ſatis eſt dicere, quòd illum poteſt audire, & abſoluere. Tandem ſubijcit Caietanus, quòd ſi nullũ remedium ſubeſt, & differri non poteſt cõfeſsio, putà quia oportet cõmunicare, aut celebrare, pœnitens debet illam circunſtantiam tacere: quia confeſsio cum aliena iactura non debet eſſe. Damnum ſiquidem propriæ famæ, confeſsionis & abſolutionis vtilitate cõpenſatur. Damnum verò famæ alienæ, nõ compenſatur aliqua cõmoditate ipſius qui patitur incommodum: & ideo non videntur noſtra commoda proximorum noſtrorum incommodis comparanda. Prętereà, ſi ego non poſſum confiteri niſi per interpretem, confiteri non teneor, propter propriæ famæ detrimentum: ergo ſi cum iactura aliqua famæ meæ præceptum confeſsionis non me obligat, nec cum iactura quidem alienæ famæ obligabit, vt pulchrè dicit Cano in ſua relectione de Pœnitentia. Ac vt clariùs hęc noſtra ſententia ab omnibus poſsit percipi, ſit prima concluſio. Si ex confeſsione alicuius peccati ſequatur ſcandalum, vel meum, vel confeſſoris: ego poſſum tacere tale peccatum, confitendo reliqua peccata. Ratio eſt, quia quantùm ad illud non habeo copiam confeſſoris, cui rectè atquè honeſtè confiteri poſsim huiuſmodi peccatum. Item, quia iuxta Bernardum in librò de pͬcepto & præcepti diſpenſatiòne, quod pro charitate inſtitutum eſt, contra charitatem militare non debet: confeſsio autem inſtituta eſt in remedium pœnitentis, quocircà ſi ſcandalum ipſi accidit ex confeſsione alicuius peccati, poterit idem licitè reticere.

Caiete. | Cano. | 1. Con | Bernar.

De vitã

De vitando autem ſcandalum confeſſoris, iuris natutalis præceptum eſt: præceptum ergo diuinę legis poſitiuum illius obligationem non abolet. Lex enim gratiæ legem non deſtruit naturę, ſed perficit. Loquimur hîc de ſcandalo confeſſoris infirmi, nam ſi ex malitia paratus ſit ad ruinam, vtiliùs ſcandalum naſci permittitur, quàm Dei præcepta relinqui. Exempli gratia, nõ debet mulier ſe accuſare quòd diligit ſacerdotem, ſi ipſe confeſſor per hoc intelligat ꝙ diligitur ab ipſa, & timeret ꝙ poſteà de turpitudine ab eo ſolicitaretur. Tunc nanq; vel petat licẽtiam alteri confitendi à curato, ſi ipſe ſit de cuius ſcandalo timet, quam ipſe curatus concedere tenetur: ꝙ ſi noluerit, recurrere debet ad ſuperiorem: ꝙ ſi non ſit facilis acceſſus ad ſuperiorem, vel differat confeſsionem vſquequo confeſſor habeatur abſq; huiuſmodi ſequellis, & habeat ſe ac ſi non haberet copiam confeſſoris, aut ſi opùs fuerit, cõfiteatur reliqua peccata explicitè, tacendo illud cum animo confitendi illud explicitè, cùm copiam confeſſoris idonei habuerit, vt dicit noſtra concluſio, & Caieta. in ſumma verbo Confeſsio, conditione. 10. Caieta.

¶ Secunda concluſio, quæ etiam eſt communis theologorum omnium. Si ex confeſsione mea ſequitur aut mors aut infamia, vel mea vel aliena, non teneor confiteri tale peccatum. Ratio eſt, quia diuina præcepta poſitiua non obligant cum iactura vitæ, aut publicæ famæ. Exempli gratia, ſi confeſſor crederetur confeſsionem reuelaturus. Item, præceptum de vitanda morte vel infamia proximi eſt naturale, per præceptum ergo poſitiuum adueniens de cofeſsionis integritate, nõ abrogatur. Quòd ſi à confeſsione peccati excuſor, ex qua ſequitur mors vel infamia publica proximi, excuſabor etiam, ſi inde ſequatur ſiue mors ſeu ĩfamia mea publica. Neque huic concluſioni nocet illud quod obijci poſſet, quòd tunc confitendo illa peccata, & reticendo illud, dimidiaretur confeſsio: quia confeſsionis integritas non oportet quòd ſit mathematica, ſed moralis. Vnde, nõ eſt neceſſe, quòd omnia peccata contineat, ſed quæ in memoria ſunt adhibita humana diligẽtia Ex qua radice colligimus, non eſſe neceſſe hominem confiteri omnia peccata quæ in memoria habet, ſed illa quę confeſſori rationabiliter exprimẽtur. Et iſta peccata ſũt materia cõfeſsionis à Chr̃o inſtituta. Illud autẽ peccatũ, qđ cauſa vrgẽte tacetur, non eſt tunc materia: remittitur tamen ei per aliorum peccatorum cõfeſsionem indirectè, ac ex conſequenti ſicut peccata oblita, dum 2. Conc.

modo habeat propoſitũ illud confitendi, cùm copia confeſſoris adfuerit. Directè nanq; & immediatè, ſolùm remittuntur quæ in confeſsione manifeſtantur.

3. Conc. ¶ Tertia concluſio. Si habita ratione ac conditione confeſſoris & complicis, vir prudens iudicauerit eſſe iacturam, licèt non grauem, mediocrem tamen: tunc huiuſmodi peccatum, aut circunſtãtia taceri poteſt.

4. Con. ¶ Quarta concluſio. Si habita ratione vtriuſq;, & confeſſoris, & complicis, vel nulla iactura ſit, vel minima, ex eo quòd ſacerdos intelligat ſocium criminis, videtur eſſe neceſſarium circunſtantiam explicare.

5. Con. ¶ Quinta concluſio. In articulo mortis, non obſtante illa famę iactura, quæ plerumq; apud confeſſorem fit: tenetur pœnitens circunſtantiã explicare, quia & ipſe ſocius criminis debet ſubire tale diſpendiũ pro ſalute ſpirituali pœnitẽtis. Secus vbi iactura eſſet grauis & magna, vt ſi mors vel infamia publica ſequeretur: nam tunc non deberet illam circunſtantiam confiteri. Hæ concluſiones ponuntur ab ingenioſiſsimo magiſtro Cano in ſua relectione de Pœnitentia, quas omnes arbitror veriſsimas eſſe. *Cano.*

XVII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm liceat partiri confeſsionem propter caſus reſeruatos.

IN hac difficultate vt quid tenendum, quidue reijciendum ſit, manifeſtum euadat, operepreciũ duxi, quædam fundamẽta iacere, quorum primum ſit. Superiores prelatos poſſe aliqua peccata reſeruare ſibi, & à ſe ſolùm abſoluẽda, haud dubitare licet. Hoc fundamentum ponit Thomas Vualden tomo. 2. de ſacramentis. c. 149. contra Vuitcleff, & illud probat teſtimonio Innocentij, aſſerentis, quædã peccata eſſe, quorũ abſolutio eſt Petro reſeruata. Habes quoq; Origenem homilia. 10. ſuper numeros, vbi docet, laicum peccantem indigere quandoq; non ſolùm ſacerdote, ſed etiam pontifice. Inſuper Cyprianus lib. 3. epiſtolarum epiſtola. 16. & 17. tradidit, non eſſe lapſos reconciliãdos niſi ab epiſcopo, præterquàm cùm mortis periculum vrget: & tunc adhuc ſubeant iuramentum, quòd liberati, ſuis epiſcopis & excommunicatoribus præſentabuntur, parituri ex communicantium & epiſcoporum mandatis, & vt ait Benedictus. 11. in extrauaganti, cuius

Tho. Vu. *Innocen.* *Orige.* *Cypria.* *Bedictus*

initium eſt intercunctas, vbi quatuor crimina epiſcopis reſeruata enumerantur. Eſt deniq; extrauagans Sixti, 4. Et ſi dominici. vbi excomunicantur, qui abſoluunt à caſibus reſeruatis Romano pontifici.

¶ Secundũ fundamentum eſt. Non ſolùm cenſuræ ipſe, nempe excommunicationes, ſuſpenſiones, & irregularitates à ſuperioribus prælatis reſeruantur [vt vult Durandus in 4. diſt. 17. q. 15.] *Duran* ſed etiam culpæ, & earum abſolutio. Probatur ex c. 2. de pœnitentijs in 6. vbi habetur, quòd ſi epiſcopus cõceſſerit ſubdito, vt poſſit ſibi idoneum confeſſorem eligere, ſic electus, in caſibus qui eidem epiſcopo ſpecialiter reſeruantur, nullam habet penitus poteſtatẽ: ꝙ ſi nullã habet, nec in pœnas nec in culpas habet. Et cõfirmatur, quoniam aliquorum criminum abſolutio reſeruatur epiſcopis: vt ea peccata, quæ non habent excomunicationem adiunctam vt, homicidiũ voluntarium, & alia, pro quibus eſt imponenda pœnitentia publica, non ergo ſolæ cenſuræ reſeruantur. Idquè poſtremò manifeſtatur ex vſu vniuerſalis eccleſiæ: nam prælati religionum reſeruant ſibi aliqua peccata nulli cenſuræ ſubiecta: vt votorũ trãſgreſsionẽ. Nec huic vſui ratio deeſt. Nam in omni iudicio & foro ſuperior poteſt ſibi reſeruare aliquas cauſas, preſertim grauiſsimas. Aduertendum tamen eſt hîc, quòd licèt epiſcopus ſacerdotibus qui nõ ſunt parochi, & prælatus in religione cõfeſſoribus expoſitis poſsint vt libuerit peccata reſeruare, cũ nullã habeãt iuriſdictionẽ, niſi quam à ſuperiore ſuſcipiunt, parochiarum tamen curatis non poteſt epiſcopus pro libito ſuo limitare autoritatem, quia non habent illam ab epiſcopis, ſed à iure diuino. Quo fit, vt non poſsit eis illam limitare epiſcopus, niſi id bono communi viderit expedire. Aduerte etiam, quòd prælati non poſſunt reſeruare ſibi peccata interiora mẽtis, vt eſt mẽtalis conſenſus in hęreſim, aut in conſpirationem eccleſiæ: tum, quia peccata cordis ſunt frequentiſsima: tum, quia occultiſsima ſunt, vt vix homo ſecum diſcernere poſsit, conſenſerit nec ne. Quocircà intolerabilis ac falſiſsima eſt opinio canoniſtarum quorundã, dicentium, hæreſim mentalem eſſe reſeruatam Papæ, & excommunicationi ſubiectam.

¶ Tertiũ fundamentum in hac materia ſit, quòd non poteſt quis abſolui à iudice inferiori de crimine reſeruato ſine facultate ſuperioris, cui reſeruatur, & ſi attentet inferior ab eiuſmodi abſolue re, nihil facit, quia non habet iuriſdictionem circa illa peccata ſi-

1. Conc. bi excepta ac reſeruata à ſuperiore, qui non commiſit abſolutionem. His fundamentis ſic iactis, ſit prima concluſio. Si iudex ſuperior & inferior ſint pręſentes, non poteſt inferior abſoluere à non reſeruatis, niſi priùs petatur facultas abſoluendi à reſeruatis. Hęc concluſio probatur, quia integritas confeſsionis eſt de iure diuino: cùm ergo ille pœnitens habeat copiam confeſſoris, cui poteſt integrè confiteri, ſuperiore exiſtente præſente, non poteſt inferior diuidere abſolutionem, ſed vel ſuperior præſtet integram bſolutionem, cùm pręſto ſit, vel inferior, habita facultate ſuperioris. Probatur quoquè ex vſu ac conſuetudine probatiſſima religioſorum, qui nunquàm abſoluunt à non reſeruatis, niſi priùs petita facultate vt etiam abſoluant à reſeruatis. Nec in facultate concedenda difficiles eſſe debent prælati, ſed ſic debent bono communi proſpicere, ne tamen grauiſsimam

Soto. reddant confeſsionis religionem, ſed perſonis circunſpectis & doctis caſus ſuos committant, vt per doctè conſulit Soto. Idem etiam eſt obſeruandum, ſi epiſepus & parochus ſint præſentes, & patet facilis additus ad ſuperiorem. Sed quid ſi ſuperior nolit conferre licentiam, ſed ipſe velit audire confeſsionem? Reſpondetur adhoc, quòd inferior non debet illum abſoluere, ſed remittere ad ſuperiorem: quia quando pœnitens poteſt integram confeſsionem facere confeſſori idoneo, violat ius diuinum de ingritate confeſsionis, accipiendo abſolutionem ab eo qui dimidiatam abſolutionem præbet.

2. Conc. ¶ Secunda concluſio. Si ſuperior audiat confeſsionem priuſquàm inferior, tenetur totam confeſsionem audire, & non ſolùm peccatorũ ſibi reſeruatorum, ſi velit ſacramentalem abſolutio-

Adrian. nem impendere. Hæc concluſio eſt Adriani & Durandi contra

Duran. Caietanum, quibus adhæret Cano, & probat, quia cùm integri-

Cano. tas confeſsionis ſit de iure diuino, epiſcopus vel prælatus alius ſuperior illicitè diuidit confeſsionem & abſolutionem, cùm poſſit facilè integritatem ſeruare: & confirmatur, quia materia ſacramenti eſt confeſsio integra, illa ergo dimidiata confeſsio non eſt materia ſacramenti: poteſt enim commodè peccator omnia ſuperiori cõfiteri. Prętereà, quia cùm ſacerdos ille ſuperior ſoluat vice Dei, & poſsit omnia ſoluere, ſi dimidiatam præſtaret veniã quędam ſoluendo & alia non ſoluendo, cùm omnia tamen poſſet: certè ſignificaret, DEVM etiam cuius miniſter eſt, dimidiatam præſtare veniam, & pœnitens quoquè ad ſuperiorem

eiuſce

eiuſcemodi accedens, dimidiam à Deo veniam ſperaret: quod impium eſt. Præterea, quia cùm ſuperior poſsit præſtare facultatem ad hoc quòd abſoluatur ab inferiori, nulla eſt neceſsitas dimidiandi tunc confeſsionem. Nec ob ſolutionem quam præſtant Romani pœnitentiarij ſummi pontificis, ſacramentalem eſſe concedendum eſt, vt bene dicunt Durandus & Adrianus contra Caietanum, ſed pœnitens accedens ad Romanos confeſſores, à cenſuris excommunicationis abſoluitur. Nullum enim crimen eſt Papæ in bulla de cœna Domini reſeruatum, quod non habeat excommunicationem annexam: cæterum, à culpis nequaquàm ſacramentaliter ab eis abſoluitur, ſed ipſi Romani pontifices facultatem faciunt inferiori, vt tota audita confeſsione, ab omnibus plenariè abſoluat. Tunc nanquè eo ipſo quòd tollitur illa reſeruatio, ſimul datur facultas inferiori, vt ab omnibus abſoluere poſsit: & hic eſt celebratiſsimus eccleſiæ vſus. Nec ex hoc quòd illa abſolutio non eſt ſacramentalis, excuſantur Romani pœnitentiarij ab obſeruatione ſigilli ſecreti confeſsionis: quia iudex ſuperior, cùm ab ipſo caſus reſeruatus petitur, tenetur ſigillum confeſsionis ſeruare. Exempli gratia, ſi confeſſor accedat ad abbatem vel priorem petiturus facultatem abſoluendi aliquem, tenetur ſeruare ſecretum eo vinculo ac ſi ſacramentaliter ipſe abſolueret. Ratio eſt, quia totum illud expectat ad confeſsionem: imò inde incipit ſacramentum, & idcirco ſuperior ſigillum ſeruare tenetur, quia illa confeſsio quodammodo eſt ſacramentalis. *Duran.* *Adrian.*

¶ Tertia concluſio contra Durandum & Adrianum, eſt. Si non pateat additus ad ſuperiorē: videlicet, quia epiſcopus eſt abſens, & inſtat neceſsitas celebrandi, vel ſi quis religioſus iter agat ſine facultate recipiendi abſolutionem à caſibus reſeruatis, tunc nanquè inferior poterit eum abſoluere à non reſeruatis: & pro reliquis poteſt peccator expectare abſolutionem à ſuperiore. In quo euentu Diuus Thomas loquitur in 4. diſt. 17. q. 3. ar. 4. q. 2. ad 4 Hæc concluſio probatur, quia & confeſsio integra eſt & abſolutio, cùm ille ſacerdos abſoluat ab omnibus, à quibus poteſt, & pœnitens confiteatur inferiori etiam reſeruata, & quantùm ad illa pœnitens tunc non habeat copiã confeſſoris, quemadmodum ſi pœnitens taceret aliquod peccatum, ex cauſa rationabili tacendum: nam quanuis ſacerdos id cognoſcat, debet eum abſoluere, & tunc eſt confeſsio & abſolutio integra, *3. Conc.* *Di. Tho.*

hoc eſt de omnibus, quæ ad illud iudicium expectabant. Eſt inquàm abſolutio integra conſequutiuè &, extenſiuè, licèt directè à ſolis non reſeruatis abſoluatur pœnitens. Quemadmodum contingit, quando quis obliuiſcitur aliquorum peccatorum citra culpam: quia tunc ab illis tantùm quæ confitetur, directè abſoluitur, ab oblitis tamen conſequutiuè [vt ſuprà diximus] & ſicut dũ oblita poſteà memoriæ occurrunt, pœnitens ille confiteri tenetur: ita reſeruata poſteà tenetur confiteri ſuperiori. Vnde, firmum propoſitum debet habere pœnitens iſte recurrendi ad ipſum ſuperiorem, & quando ad ipſum recurrit ſola reſeruata audiendo ab ipſis dũtaxat abſquè dubio poteſt abſoluere: quia reliqua iam fuerunt remiſſa. Intelligo tamen hanc tertiam concluſionem, quando excommunicatio peccato reſeruato non eſt adiuncta, vt ſunt omnia quę ſummo pontifici reſeruantur in bulla cœnæ Domini [vt dictum eſt] tunc nanq; malè faceret inferior abſoluens à non reſeruatis, cùm pœnitens ſit excommunicatus, & prius debeat tolli vinculum excommunicationis, quàm abſolutio ſacramentalis impendi, ſiquidem excommonicatus etiam minori excommunicatione non poteſt ſuſcipere ſacramentum.

Dubium. ¶ Sed circa hanc tertiam concluſionem oritur graue dubium, an ſcilicet pœnitens teneatur omnia peccata etiam reſeruata confiteri inferiori iudici: quando non adeſt facilis additus ad ſuperiorẽ? *Gerſon.* *Ioã. Ma* Ad hoc dubium [omiſſa opinione negatiua quam tenuit Gerſon, vt refert Ioanes Maioris in 4. diſt. 17. q. 6.] reſpondetur affirmatiuè. Et probatur primùm ex illo c. Omnis vtriuſquè ſexus, de pœniten. & remiſſi. vbi Innocentius præcepit, quòd pœnitens omnia peccata ſua ſemel in anno ſuo ſacerdoti confiteatur. Vbi nõ dixit, Sacerdotibus, ſed, Sacerdoti. Deinde probatur, quia eſt diuinum pręceptum: vt homo omnia ſua peccata ſacerdoti confiteatur, prælati ergo reſeruando culpas aliquas, hanc obligationem tollere nequeunt, ac ex conſequenti tenetur pœnitens omnia cõfiteri inferiori. *Di. Tho.* Præter has rationes tenet Diuus Thomas in 4. diſt. 17. q. 3. ar. 4. q. 1. & eum ſequuntur ferè omnes theologi, *Caieta.* Caieta. in ſumma verbo Confeſsio, conditione. 10. Silueſter verbo Confeſsio. 1. §. 19. Tenetur enim pœnitens omnia peccata aperire, ea potiſsimum ratione, quòd lex non id ſpectat, quod raro paucis euenire poteſt: ſed quod plerunquè hominibus *Silueſt.* vſu venit. Eſt autem neceſſarium ferè populo, vt omnia crimina ſacerdoti proprio confiteatur, vel reſeruata: tum, quia ferè populus igno

lus ignorat quæ peccata ſint reſeruata, quæ verò contra non ſint, quocirca à ſacerdote proprio inſtruatur oportet: tum etiam, quia medicus ad eos morbos curandos, quorum ad ſe pertinet medicatio, vt plurimum neceſſe eſt reliquos graues morbos intelligat, vt de non reſeruatis ſalubriùs poſsit iudicare, & vt conſilium aptum & remedium oportunum impendat ægroto. Nec obſtat dictis id quod ſolet obijci, quia tunc illa confeſsio non eſſet integra, cùm non ab omnibus abſoluatur, nam iam ego dixi, quòd cùm ex cauſa rationabili tacetur aliquod peccatum, confeſsio non deſinit eſſe integra de per ſe, quod quidem contingit, cùm celatur aliquod peccatum ex intentione, ſed ſolùm non eſt integra per accidens, vt dicit Caieta. Nec licet affirmare vnicum eſſe ſacramentum, ſi quis abſolutus à non reſeruatis, confiteatur ſuperiori reſeruata. Quemadmodum ſi peccata oblita memoriæ occurrant poſt priorem abſolutionem: illorum confeſsio & abſolutio eſt veriſsimum ſacramentum, habetq; integrã materiam & formam, & illud prius, in quo homo confeſſus eſt omnia peccata, quorum recordabatur, eſt diſtinctum ſacramentum ab iſto. Idem omnino ſentio, ſi quis ex iuſta cauſa peccatum aliquod in priori confeſsione celauerit, reciperet quidem verum ſacramentum & gratiam, cumquè rurſum illud quod tacuit, alteri poſtmodum confitetur, verum quoquè ſacramentum ſuſciperet, nouumquè proinde & gratiæ & virtutis augmentum. Id verò, quod ſæpe in hac difficultate diximus, inferiorem à reſeruatis abſoluere non poſſe: intelligi debet, donec ſuperior ab eis non abſoluerit. Quòd ſi iam ſoluit, ratio reſeruationis ceſſauit, quæ cùm quodammodo pœnalis ſit & odioſa, reſtringi non debet, ſed ampliari. Vnde tenendum eſt cum Adriano. q. de confeſſione, quòd ſi ſemel ſuperior præbuerit facultatem pœnitenti, vt à reſeruatis abſoluatur: poterit confiteri illa peccata cuicunquè ſacerdoti expoſito voluerit, & quando voluerit, vt contingit in religionibus quando in feſtis præcipuis abbas vel prior dat facultatem abſoluendi ab omnibus, à quibus ipſe poteſt vſquè ad horam prandij, tunc nanquè, ſi pœnitẽs oblitus eſt alicuius reſeruati, non tenetur poſt modum adire ſuperiorem. Imò tranſacto illo feſto, poterit abſolui religioſus à reſeruatis illis quæ vſquè in illũ diem commiſerat. Nam ſimpliciter prælati concedunt licentiam de commiſsis vſquè ad diem illum. Secus ſi prælatus ſic commiſiſſet facultatem, ab hac hora vſquè prandium poterunt confe-

Caieta.

Adrian.

ſſores

ſores expoſiti abſoluere autoritate mea, & non vlterius. Tunc enim, tranſacto illo tempore, nullus manet confeſſor qui autoritatem illam habeat audiendi: non tamen iſto modo conferre autoritatem debet, ſed primo modo: nequè ita prælati hãc facultatem concedere conſueuerunt.

XVIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm confeſsio debeat eſſe ſecreta.

Cõ. *affi* Notabi. HVic difficultati vnica concluſione affirmatiua reſpondetur, nempe quòd debet eſſe ſecreta. Annotare tamen oportet, quòd hæc conditio non eſt de eſſentia confeſsionis, ſed ſolùm eſt neceſſaria ad eius ſuſtentationem: quod manifeſta ratione oſtenditur. Nam cùm ex ſuprà dictis conſtet, peccatorum quantuncunquè occultorum, etiam mentis cogitationum, confeſsionem eſſe neceſſariam, & lex naturalis doceat & admoneat, ne occulta, verendaq; crimina in publicum niſi via iuris ad eorum vindictam, proferantur, conſequens eſt, confeſsionem debere eſſe ſecretam, alioquin lex gratiæ, iubens vt omnia peccata etiam occulta confiteamur, deſtrueret naturam: quod haud concedere licet, quin potiùs ipſam perficit. Item, quia niſi confeſsio eſſet ſecreta, à confeſsionis religione exterrerentur homines. Exigitur ergo ad eius ſuſtentionem, quòd ſit ſecreta, quãuis hæc conditio nõ ſit de eius eſſentia.

XIX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm confeſsio, vel per ſcripturam, vel per internuntium, vel per interpretem fieri poſsit.

Vt huic

VT huic difficultati meliùs ac diſtinctiùs reſpondea- *Notab.*
mus, annotare oportet ex ſupradictis, confeſsio-
nem, & actum eſſe virtutis, & partem ſacramenti.
Tunc eſt prima concluſio, quòd inquantùm eſt vir- *1. Conc.*
tus duntaxat, fieri poteſt vel ſcripto vel per inter-
pretem. Poteſt enim peccator conſcientiam ſuam tum per lite-
ras tum etiam per internuntium amico fideli manifeſtare, à quo
conſilium vel aulixium capiat. Quatenus verò eſt pars ſacramen
ti, omiſſa opinione Palud. in 4. diſtinctione. 17. q. 2. & Adriani. *Palud.*
q. 1. de confeſsione ad tertium, qui videntur tenere, confeſsio- *Adrian.*
nem ſacramentalem poſſe fieri per literas abſenti ſacerdoti, licèt
non tenetur quis ad hunc modum confitendi, vt ſi peccator eſſet
in carcere, vel vbi nõ poſſet ad confeſſorem accedere Omiſſa, in
quam, hac opinione, ſit ſecunda concluſio negatiua, nempe quòd *2. Conc.*
confeſsio hæc non ſolùm non cadit ſub obligatione, verùm eti-
am non eſt valida. Hanc concluſionem tenet expreſſè Caietanus *Caieta.*
in ſumma, verbo Confeſsio, cõditione. 11. & Soto in 4. diſtinctio *Soto.*
ne. 18. q. 2. ar. 6. Et probatur ſufficienti ac euidenti ratione, quia
cùm confeſsio & abſolutio ſint actus perſonales, minimè per in-
ternuntios aut literas fieri poſſunt: & hoc monſtrat veritas for-
mæ ſacramentalis, cùm dicitur, Abſoluo te: nã ly Te, demonſtrat
pręſentem perſonam. Et probatur ex Diuo Auguſtino etiam *Auguſt.*
libro de vera & falſa pœnitentia. c. 10. & habetur de pœniten-
tia c. Quem pœnitet. his verbis, Pręcipit Dominus mundãdis, vt
oſtenderent ora ſacerdotibus, docens corporali præſentia con-
fitenda eſſe peccata, non per nuntium, non per ſcriptum manife-
ſtanda, vt qui per vos peccaſtis, per vos erubeſcatis [erubeſcen-
tia enim ipſa partem habet remiſsionis] Prętereà, quia ſacerdos
abſens ignorat, an pœnitẽs poſt literas miſſas, mutauerit volunta
tem, & an tẽpore quo abſolutio impẽditur, ſit diſpoſitus, & an cõ-
miſerit aliquod mortale peccatum, vt indignus eſſet abſolutione,
vel fortaſſe iam mortuus eſſet. Quocircà, ſemper exponit ſe ab-
ſoluens in abſentia, manifeſto periculo committendi ſacrilegium.
Poſtremò probatur grauiſsimo argumento, nam inauditum eſt
in eccleſia, iudicium ſacramentale inter abſentes exerceri, aut
abſolutionem peccatorum à confeſſore abſente per literas vel
nuntium dari: bene tamen ab excommunicatione, & ab alijs
cenſuris abſolutionem per literas à ROMANO pontifice
poteſt quis petere, & obtinere. Nec obſtat ſi alicubi inue-

niatur

niatur pœnitentiam per ſcripturam aliquando eſſe recipiendam, *Leo. Pa.* ,vt habetur.}30. q.5.c. Qualis. vbi tradit Leo Papa, pœnitentiam per ſcripturam eſſe recipiendam Non, inquam, obſtat, nam loquitur ibi pontifex de pœnitentia in foro exteriori, non autem ſacramentali. Recipiebatur enim confeſsio adulteræ in ſcripto, vt conſtaret eccleſiæ, eam eſſe legitimè à viro ſuo repudiatam. Nec obſtat noſtræ ſententiæ, quòd matrimonium per epiſtolam vel paranimphum fieri poteſt: quia non eſt eadem ratio de matrimonio, & pœnitentia. Nam ſententia ſacerdotis, & iudicialis & ſacramentalis eſt: nec alterum ab altero poteſt ſeparari. Matrimonium autem, & contractus eſt naturalis & ſacramentalis: ſed ali- *Caieta.* quando alterum ſine altero eſt. Matrimonium enim, quod per procuratores contrahitur, non eſt ſacramentum, vt Caietanus eruditè confirmauit, & hæc ſententia eſt probabilis: quæ aũt ſit probabilior iſta vel oppoſita, videbimus in materia de Matrimonio. Ex prædictis iam nemo ambigere poteſt, quin confeſsio per inter- *Dubuim.* nuntium facta, nihil valeat, cùm non ſit actus perſonalis. At dubium eſt hîc paruum: an pœnitens coram ſacerdote per ſcripturam *D. Tho.* confiteteri poſsit: vt mutus, vel puella verecunda? Ad hoc reſpondet Diuus Thomas in quolibeto. 1. ar. 10. quòd de eſſentia confeſsionis ſacramentalis, cùm non ſit vocalis confeſsio, ijs qui verbo confiteri nequeunt, ſcripta confeſsio ſufficit: nam aliàs muti non poſſent recipere hoc ſacramentum. Sententia hæc omnium doctorum eſt. Et concluſioni huic Diuus Thomas addit alteram, nempe quòd ex inſtitutione eccleſiæ tenetur homo, qui voce poteſt confiteri, ac præceptum aliter non implet, & mortaliter peccat. Et quanquàm præceptum iſtud confeſsionis per vocem expreſſum non inueniatur: ſatis tamen eſt conſuetudo, quæ videlicet habenda eſt pro lege. Nullus etenim ſacerdos confeſſionem admittit, niſi, voce prolatam. Ac ſi quando contingat [quod equidem rarũ erit] vt verecundiæ plena puella, voces edere nequeat: prudentia ſacerdotis, inquit Cano, cum hac diſpenſabit, dummodo oſtenderit per aliqua ſigna peccata ſua ipſi confeſſori.

¶ Quoad mutum eſt concluſio, quòd licèt mutus ſignis non valens confiteri, poſsit per ſcripturam ſua peccata pœnitentialiter *Caieta.* manifeſtare: nõ tamẽ in hunc modũ tenetur cõfiteri. Cõcluſionẽ hãc tenet Caie. in ſumma vbi ſupra, & Nauarro in ſuo manuali cõ feſſorũ. c. 21. vbi agit de p̃cepto eccleſię, & ratio manifeſta ſuadet.

Nam

Nam ſcriptura ex natura ſua eſt publica: confeſsio autem ſecreta. Et ſubdit, quòd ſi fiat pœnitentialiter, pœnitens debet tenere ſcripturam in manibus ſuis, & nō traddere ſacerdoti, vt ſic minus habeat de publico. Videtur tamen Dn̄m Caietanum in eodem loco paulò inferiùs concluſionem hanc intelligere de muto à natiuitate, non autem de eo qui poſteà factus eſt mutus. Nam de iſto dicit, quòd tenetur confiteri modo quo poteſt, ſi ſcit legere & ſcribere. Vbi etiam ponit modum quo quis confiteri poteſt per ſcripturam ſine periculo reuelationis cōfeſsionis. Eiuſdem ſentētiæ, nempe quòd mutus ſciens ſcribere, debet per ſcripturam pręſens cōfiteri, eâq; ſtatim facta confeſsione laniare, ne deueniat in manus alterius, videntur eſſe D. Tho. in 4. diſt. 17. q. 3. 4. ar. 4. q. 3. & Ioan. ma. q. 1. Gabriel. q. 1. & Scotus. q. vnica. omnes in eadē diſt. *Caieta.* *D. Tho.* *Ioan. ma* *Gabriel.* *Scotus.*

¶ Sed dubium grauiſsimum ſe offert hîc, vtrùm ſi mutus non poſſit explicare ſpecies peccatorum & circunſtantias, ſed nutibus, & pectus tundendo, oſtendere ſe Deum offendiſſe: poſsit à ſacerdote abſolui? Eadem eſt difficultas, ſi infirmus linguæ vſum ante aduentum ſacerdotis amittat, an poſsit etiam abſolui ſacramentaliter. Quæſtio hæc eſt multò obſcurior, quàm vt poſsit à me explicari. Quocircà velem audire potiùs quàm docere. Diuus enim Thomas nihil explicitè tradidit, quo eam diffinire poſsimus. Ait nanq; in. 4. diſt. 22. q. 2. ar. 1. ad primum: quòd quādoq; generalis confeſsio eſt ſacramentalis, quandoq; autem non. Sacramētalis quidem eſt, cùm quis ſecretè ſacerdoti confitetur quædam quæ meminit, & alia venialia & oblita in generali: confeſsio generalis non ſacramentalis eſt, qua facta, ita relinquuntur pœnitentis peccata occulta confeſſori, ſicut & priùs. Quia in his quę generaliter dicuntur, non eſt aliquis qui non peccet. Vnde, quantùm ego colligere poſſum ex dictis D. Tho. ipſe habet pro cōcluſione, qnòd ſemper requiritur explicatio alicuius peccati ad ſacramentalem abſolutionem. Inquit enim vbi ſuprà ad ſecundum, ad cōfeſsionem ſacramētalē, quæ iudicium ſacerdotis expectat, requiri aliqualem peccatorum manifeſtationem: ſcilicet in ſpecie, per quam ſacerdos iudicare de homine poſsit. Hanc ſententiam tenet expreſſè Abulenſis ſuper Matth. c. 16. q. 79. Ait enim illic, quòd ſiquis in articulo mortis confiteri nō poteſt voce: quāuis ſigna contritionis oſtendat, abſolui non debet. Quod intelligitur, niſi per illa ſigna aliquod peccatum in ſpecie oſtendat. Sententiam hanc tenet Petrus à Palu. in. 4. diſt. 21. q. 2. ar. 2. & doctiſ *Dubium* *D. Tho.* *Abulen.*

ſimus

Soto ſimus Soto, & ingenioſiſsimus Cano in ſua relectione de pœnitẽ
Cano. tia, folio.111. Inquit enim, Teneamus interim id quod tutius eſt: nempe confeſsionem in qua nullum peccatum explicatur, non eſſe ſacramentalem. Et probat ex eccleſiaſtico vſu, quo eiuſmodi peccatores in genere pœnitentes, abſolui ſacramentaliter non ſolent. Et præter eccleſiæ conſuetudinem, quæ in huiuſmodi rebus magnnm momentum habere debet, duabus rationibus non omnino leuibus probatur. Prima, quia hoc ſacramentum eſt iudiciale: iudicis autem ſententia apta eſſe non poteſt, niſi cognoſcat crimen aliquod in ſpecie. Altera, quia non plus innoteſcit confeſſori conſcientia illius peccatoris per talem confeſsionem, quàm ante illã, cũ etiam vir ſanctiſsimus poſſet ita generaliter cõfiteri. Probatur tãdem, quia aliàs fruſtrà adderemus in confeſsione, De his & de alijs, quorum non ſum memor. Nec tantùm hoc exiſtimo verum eſſe de confeſsione mortalium, verùm etiam venialiũ. Quanuis enim non teneatur quis explicare ſpecies venialiũ, ſicut neq; venialia confiteri, ſi tamen vult abſolutionem ſacramentalem recipere, confeſsione ſpeciali opùs eſt, vt iuxta qualitatem & quantitatem delicti ſententia ipſa feratur. Et pœnitens poteſt abſolui ſacramẽtaliter, etiam ſi aliquod peccatũ ex rationabili cauſa tacuerit, ſi aliqđ aliud peccatũ iã explicuerit in genere, dicens, Cõmiſi adulteriũ, aut fornicatus ſum, quia iam in hac cõfeſsione apponit ſufficientẽ materiã. Quando verò nulla materia apponitur, nulla abſolutio adhibẽda eſt. Nec obſtat huic noſtrę aſſertioni id quod concilia quamplurima affirmant, nempe quòd ſubito obmuteſcens, & baptizari, & Pœnitentiam accipere poteſt, ſi volũtatis
Cõ. Au. præteritæ teſtimonium aliorum verbis habet, vel pręſentis in ſuo nutu: hoc dicit concilium Arauſicanum c. 12. tertium quoq; Car-
Cõ. 3. ca taginenſe concilium c. 34. & quartum conci. Carthaginenſe. c.
4. Cõ. ca 77. & habetur. 26. q. 6. c. Is qui. Et Leo Papa tenet idem, epiſtola. 69. ad Theodorum. Non, inquam, obſtant iſta concilia, quia in
Leo. Pa. omnibus his locis eſt ſermo de publicè pœnitentibus. Erat nanq; mos antiquus, quòd in die cinerum peccatores confiterentur ſacramentaliter ſacerdoti coram populo ſua peccata publica: & abſolutio in diem cœnæ Dominicæ differebatur. Vnde, iam per illã confeſsionem publicam ſacramentalem factam in die cinerum, peccata illorum ſacerdoti nota erant. Et cautum eſt à maioribus, vt ſi interim in iſto tempore periculum mortis vrgeret, impenderetur eis abſolutio, ſiue nutibus eam peterent iſtiuſmodi

pœniten

pœnitentes,ſiue conſtaret petiiſſe. Ac verum habet hoc etiam,ſcilicet quòd eſt abſoluendus, quando ob aliquam cauſam cõfeſſor ſuſpendit abſolutionem, & pœnitens ille poſteà amiſit vſum & exercicium linguæ. Ea autem,quæ more maiorum in Pœnitentia publica præſcripta ſunt,non licet ad hanc noſtram ſecretam penitus accommodare. Poſſumus etiam dicere, quòd canones illi loquuntur de abſolutione,quæ fit à cenſuris, & inſuper ab omni pœnarum reatu,ſi culpæ fuerint, vel anteà per confeſsionem, vel tũc per contritionem remiſſæ. Et idem eſt intelligendum in forma abſolutionis quæ in diplomate cruciatæ in fine appendditur,vbi fit plenaria abſolutio à cenſuris, & culpis, & pœnis, quod intelligitur quotieſcunq; præcedit legitima confeſsio,vel per ſigna aliquod peccatum in ſpecie ſacerdoti oſtendat, aliàs ſi ſolùm ſigna contritionis generalia infirmus oſtenderit,non eſt abſoluendus abſolutione ſacramentali, ſed tantùm à cenſuris, etiam ſi coram teſtibus,antequàm adueniret ſacerdos, aliqua peccata in ſpecie dixerit, quia quicquid in abſentia ſacerdotis infirmus dixerit vel fecerit,nullam confeſsionis ſimilitudinẽ habere potuit Dico tamen cum Cano,quòd ſiquis huiuſmodi ęgrotis generaliter cõfitentibus ſacramentalem abſolutionem impendere voluiſſet, nõ valde repugnarem: verùm ego non facerem, nec me autore quis faceret,quãdiu aliquod peccatũ in ſpecie ĩfirmus nõ explicuerit.

¶ Quoad interpretẽ, ſcilicet quãdo pœnitẽs ignorat idioma ſacerdotis ,aut ediuerſo ſacerdos pœnitentis,eſt cõcluſio prima,ꝙ licèt in hoc caſu poſſet fieri cõfeſsio per interpretem,& valida ſit talis confeſsio,quia cùm ſit pręſens, verè loquitur ſacerdoti, quippe qui nutibus poteſt, & debet ſignificare, ſe illa afferere quę interpres refert:nullus tamẽ tenetur in hunc modum confiteri.Hãc cõcluſionẽ tenet Caie.in ſumma verbo Confeſsio, cõditione. 11. & eſt communis ſententia. Ratio eſt, quia neutiquàm tenetur qs confiteri & reuelare peccata ſecreta,niſi ſacerdotibus. Patet etiã ex Leone epiſt.57.& ex D.Auguſt. in lib. de vera & falſa pœnitentia c. 11. Ac ex Innocentio.c.Omnis vtriuſq; ſexus. vbi prudẽter limitauit præceptum,inquiens,Omnia ſolus ſua peccata, ſaltẽ ſemel in anno fideliter confiteatur proprio ſacerdoti,inſinuans,ꝙ ſi ſolus confiteri nequit,confiteri non tenetur. 1. *Conc.* *Caietan* *Leo. Pa.* *Auguſt.* *Innocen.*

¶ Secunda concluſio. Si reuelentur peccata interpreti in confeſſione,non tenetur interpres tam arcto vinculo, quàm ſacerdos ad ſigillũ confeſsionis. Hanc concluſionẽ tenet Caie.contra Scotũ, 2. *Conc.* *Caieta*

& patet

& patet, nam interpres non fungitur munere audientis, vt ſacerdos, ſed loquentis. Quare nõ ſe tenet à parte ſacerdotis, ſed à parte pœnitentis. Item, quia cùm confeſsio per interpretem non ſit neceſſaria, non tanto rigore obligauit Deus interpretem ad ſigillum, quanto ſacerdotem. Vnde, tantùm tenetur interpres ſeruare

Caieta. peccata ſecreta ſigillo fidelitatis, vt dicit Caieta. vbi ſuprà.

3. Con. ¶ Tertia concluſio. Si interpres confeſsionem reuelaret, acriter eſſet puniendus, licèt non illo rigore iuris, quo ſacerdos. Probatur hęc concluſio quòad. 2. partem ex præcedenti concluſione & ex eius probatione, quia ſi non tam arcto vinculo, quanto ſacerdos tenetur ad ſigillum, conſequens erit non tam acriter eſſe puniendũ interpretẽ illum frangentem, quanto ſacerdotem.

4. Con. ¶ Quarta concluſio. Licèt recipienda ſit hæc communis doctorũ ſententia, quam poſuimus in prima concluſione quoad præceptum eccleſiæ de confeſsione ſemel in anno facienda: in articulo tamẽ mortis ego non auderem omittere confeſsionem, ſi inter

Cano. pretem haberem. Hanc concluſionem teneo cum Cano in ſua relectione. Et ratio eſt, quia iactura illa famæ parua eſt & minus ſufficiens, vt prætermittatur ſacramentum, quod eſt neceſſarium ad ſalutem propter vitandam huiuſmodi famæ iacturam. Quemadmodum ſuprà dicebamus, atq; probauimus hominem obligari ad peccatum explicãdum in articulo mortis etiam cum famæ ali-

D. Tho. enæ aliquo detrimento. Et in hoc euentu Di. Tho. intelligitur in 4. diſt. 17. q. 3 ar. 4. q. 3. ad ſecũdum, cùm vtitur illis verbis, Exigitur, Debemus: quæ quidẽ verba obligationem importare videntur. In omni alio euentu, etiam cùm iure diuino confefeſsio eſt in præcepto, credere ſine periculo poſſumus, neminem obligari ad confeſsionẽ peccatorum per interpretem. Concluſionem iſtã arbitror maximè veram eſſe in his Indiarum partibus apud iſtos neophitos: tum, quia non habent tantum intellectus ac conſiderationis, vt per ſe ipſos ſine confeſſoris excitatione & confeſsione ita bene vt Hiſpani valeant contritionem habere: tum etiam, quia ſi confitentur per interpretem, multò minorem famæ iacturam patiuntur, quàm Hiſpani homines.

De effectibus & defectibus confeſsionis.

XX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm confeſsio gratiam conferat.

Vt meliùs

VT meliùs huic difficultati ſatiſfaciam, ſupponendũ eſt, quòd hîc non loquimur de confeſsione quatenus eſt actus virtutis, ſed quatenus eſt pars ſacramẽti: tunc reſpondetur per aliquot conclusiones, & earum prima ſit. Confeſsio quatenus eſt pars ſacramẽti, eſt partialis cauſa inſtrumentalis gratiæ, per quam actuale peccatum remittitur poſt baptiſmum commiſſum. Probatur, quia cũ ſacramentum pœnitentiæ ad hunc effectum ſit inſtitutum, & confeſsio ſit eius pars materialis, conſequens eſt vt concurrat cum forma ſibi adiuncta ad conferendam gratiam, ſicut in Baptiſmo ablutio cõcurrit cum verborum forma ad eam cauſandam, vt dicit D. Tho. 3. p. q 86. ar. 3. 1. Conc. D. Tho.

¶ Secũda concluſio. Per confeſsionem in voto quę in contritione includitur, fit ſępe peccatorum remiſsio. Ratio huius cõcluſionis eſt, quia [vt iam diximus] voluntas pro facto reputatur apud Deum: aduerte tamẽ, quòd tunc nulla ſacramentalis gratia cõfertur, ſed per modũ duntaxat cõuerſionis, vt ait doctiſsimus Soto. 2. Conc. Soto.

¶ Tertia concluſio. Per confeſsionem in re accedente abſolutione, contrito augetur gratia, attrito verò confertur prima. Hæc concluſio ex ijs quæ de Baptiſmo diximus, eſt nota. 3. Conc.

¶ Quarta concluſio. Confeſsio cum abſolutione nõ ſolùm à culpa, verùm & à pœna liberat, tàm ętérna quàm temporali. Hæc cõcluſio patet, nam dum liberat à culpa, ſiue in re, ſiue in voto & deſiderio applicetur, ſimul liberat à pœna æterna, cùm autem applicatur in re, tunc virtute clauiũ [quod aiunt] ex opere operato remittitur pars pœnæ, quæ erat in purgatorio ſoluẽda. Imò tam parua eſſe poteſt, vt totam remittat. 4. Con.

XXI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm confeſsio poſsit eſſe informis.

SEnſus huius difficultatis eſt, vtrũ poſsit eſſe legitima cõfeſsio quoad ſubſtãtiã ſacramẽti, licèt effectu gratiæ careat: quemadmodũ de Baptiſmo & Euchariſtia dictũ eſt. Hãc q̃ſtio nẽ tractãt doctores ſcholaſtici in 4. diſ. 17. Ad quã, omiſſa opinione Ioan. Maioris in eadem diſ. q. 9. & Adriani q 5. de cõfeſsione, dubio. 5. aſſerentium, ſacramentalem confeſsionem ſine gratia & charitate prorſus eſſe inualidam, ac perinde iterandam: Reſpondetur Ioan. Ma Adrian.

Y cum

D. Tho. cum. Diuus Thoma .in 4. diſtinctione allegata. q. 3. articulo. 4. q. 1. vbi ponit hanc concluſionem, Confeſsio quatenus eſt pars ſacramenti, optimè eſſe poteſt informis, nempe ſine gratia & charitate quantùm ad ſubſtantiam. Probatur, nam confeſsio ordinatur adhoc, vt per illam innoteſcat conſcientia pœnitentis ſacerdoti: hoc autem, haud dubium eſt, quin fieri poſsit abſq; charitate: poteſt enim peccator in peccato perſiſtens, cuncta ſua peccata fideliter ſacerdoti patefacere ſubdēdo ſe illi, vt remedium prouideat, ergo dari poteſt talis confeſsio informis. Deinde probatur, quia cùm nullus certò cognoſcat, ſe dolorem ſufficientem habere quādo confitetur, ſemper homines oporteret eſſe ſolicitos de eâdē confeſsione, iterum atq; iterum repetenda abſq; aliqua tranquillitate, cùm probabiliter timeamus, noſtras confeſsiones non fuiſſe formatas. Prætereà, quia cætera ſacramenta recipiuntur à fictis, vt paulò ante diximus, ergo & hoc ſacramentum à ficto recipi poteſt. Baptiſmus nanq;, vt ſuprà diximus, fictè receptus, eſt verè ſacramentum, ſi recipiatur cum intentione ſuſcipiendi quod Chriſtus inſtituit, ſed ille qui ſic fictè recipit illum, Baptiſmi effectum non recipit propter obicem quem poſuit, vt dictum eſt, ergo & qui fictus adhoc ſacramentum accedit, verum ſacramentum recipit, effectus tamen propter indiſpoſitionem ipſius recipientis, impeditur. Prætereà, quia ſacramēta & eorum effectus ſunt duæ res diſtinctæ, nil ergo vetat, quominùs poſsit homo ſuſcipere ſubſtantiam ſacramenti ſine eius effectu ponendo obicem ipſi effectui, ſcilicet gratiæ. Nec ſenſus formæ ſacramentalis eſt, Ego te abſoluo, ideſt do abſolutionem, quæ nunc ſuum effectum habeat remiſsionis peccatorum, ſed ſenſus eſt, Ego abſolutionem tibi impendo, quæ vi ſua potens ſit te abſoluere, ſi tu velis fructum eius obtinere. Quantùm enim eſt ex parte ſacerdotis & Dei abſoluentis, abſolutus manet confitens; licèt ex parte ipſius pœnitentis obicem ponentis, abſolutio ſacerdotis non conſequatur effectum de pręſenti. Quemadmodum ſi abſolutionis ſententiam proferret iudex, qua liber quis eſſet à carcere, in quo poſteà ipſe velet ex animo ac voluntariè manere: & ſi ego extrinſecus claue ianuæ ſeram aperirem, & intus exiſtens volens, obicem apponeret: ego verè ianuam aperui, exiſtens tamen intus ſi nō vult aperire, ſibi imputet. Tenendum igitur eſt proculdubio, confeſsionem ſacramentalem informem poſſe dari validam: ac exconſequenti non iterandam. Nec obſtat huic noſtræ ſententiæ, quòd

Con. Flo. contritio eſt vna earum partium huius ſacramenti, vt in conc. Flo. diffinitum

diniffinitum eſt. At verò vbi eſt confeſsio informis, non eſt contritio: ergo nullum eſt illic ſacramentum. Non, inquam, obſtat: tũ, quia contritio vt eſt pars ſacramenti, non determinatur in concilio Flo. quòd ſit formata, ſed ſolũ in genere, quòd eſt pars ſacramẽ- *Con. Flo*
ti: tum etiam, quia contritio non eſt pars eſſentialis huius ſacramenti, ſed integralis. At verò nemini dubium eſt, non eſſe neceſſarium ad eſſe totius, quamlibet partem integralem. Nam eſt magna differentia inter ipſas partes integrales: caput enim in homine, cor, manus, & pes ſunt partes integrales: attamen non eodem modo ſunt omnes neceſſariæ ad eſſe hominis, cùm deficiente pede vel manu, imò vtraq; iſtarum partium ſimul, maneat homo, nõ autem deficiente capite vel corde. Ad eundem modum, licèt cõtritio, ſatiſfactio, & confeſsio ſint partes huius ſacramenti integrales, tamen deficiente contritione vel ſatiſfactione, ſacramentum pœnitentiæ eſſe poteſt, confeſsione verò deficiẽte, minimè. Ratio eſt, quia hoc ſacramentum quoddam iudiciale eſt: quod quidem ſine confeſsione ſuperquam cadat abſolutio, haud fieri poteſt. Ipſa tamen poſita, verum ſacramentum efficitur: nam ibi eſt vera materia, & vera forma, legitimusq́; miniſter: igitur & verum ſacramentum. Is nanq; qui abſquè contritione peccata verè narrat, cor habet verbis concors, quantũm ad ſubſtantiam confeſſionis: quamuis diſcordet à confeſsionis fine, quia adhoc requiritur deteſtatio peccati ſuper omne deteſtabile, quæ quidem deteſtatio ſit contritio vel ſaltem attritio. Idemq́; prærequiritur ad dignam ſuſceptionem ſacramenti.

¶ Videre tamen hîc opùs eſt, quæ nam confeſsio informis ſit vali- *Dubium.*
da & non iteranda: quæ autem non ſit valida & perinde iteranda *Notabil.*
Pro cuius dubij explicatione annotare oportet, cõfeſsionem eſſe informem ex duplici capite euenire poſſe, nempe aut ex parte ſacerdotis, aut ex parte pœnitentis. Ex parte ſacerdotis, quia vel nõ impendit abſolutionem, quæ eſt forma huius ſacramenti: vel ſi impendit, non erat ſacerdos habens iuriſdictionem ad abſoluen- 1. Conc.
dum, vel non habuit intentionem abſoluendi: & tunc eſt prima concluſio, quòd confeſsio informis ex abſolutionis defectu eſt inualida, & per illam non impletur præceptum, ſed eſt iteranda. Hanc cõcluſionẽ tenent omnes docto. Et probatur, nam [vt retro docuimus ex Ioãnis teſtimonio] neceſſe eſt, vt peccata à ſacerdotibus remittãtur: ergo q nõ percipit abſolutionẽ à peccatis, quamuis millies ea fuerit cõfeſſus: eò vſq; teneť peccata fateri, quo vſq; ve

Y 2 ram

ram abſolutionē percipiat. At verò abſoluere nō eſt actus ſolius characteris ſacerdotalis, ſed iuriſdictionis. Quo fit, vt abſolutio impenſa à ſacerdote non habente iuriſdictionem, ſit inualida, ac ex conſequenti talis confeſsio repetenda eſt. Et ex hoc rurſus infertur, vt etiam ſiquis bona fide confiteatur ſacerdoti, quem arbitretur habere iuriſdictionem, cum primùm ſciuerit eā non habere, tenetur iterum confiteri eodem anno, quia confeſsio nō fuit maioris valoris, quàm facta laico, vt bene annotat Soto. Pari ratione ſi manifeſtiſsimè conſtet pœnitenti, ſacerdotem non habuiſſe intentionem abſoluendi, tenetur iterum confiteri, quia ex defectu intentionis miniſtri abſolutio redditur nulla, vt diximus, cùm de ſacramentis in genere ageremus. Quandiu verò ignorauerit pœnitens, ſacerdotem non habuiſſe iuriſdictionem aut intētionē abſoluendi, excuſatur, ac proinde ſecurus eſt in cōſcientia.

Soto.

¶ Ex parte verò pœnitētis confeſsio fit informis, aut ex defectu intentionis, aut ex defectu integritatis confeſsionis, aut ex defectu contritionis.

2. Conc. ¶ Sit ergo ſecunda concluſio, quòd ſi deeſt pœnitenti intentio ſuſcipiendi ſacramentum eccleſiæ, confeſsio eſt nulla, & per illā nō impletur præceptum eccleſiæ, & ideo eſt iteranda Hæc concluſio non indiget probatione, eò quòd intentio ſuſcipiendi ſacramētum eſt neceſſaria, vt diximus ſuprà.

3. Conc. ¶ Tertia concluſio. Quando ex intentione & dedita opera non facit pœnitens integram confeſsionem mortalium, ſed vel ex verecundia, vel ex alia cauſa vnum aliquod mortale tacet, confeſsio eſt nulla, & non impletiua præcepti, ſed iteranda. Hęc concluſio eſt omnium doctorum ſententia calculo approbata. Et ratio eſt, quia illa cōfeſsio integra materia ſacramēti pœnitentiæ nō eſt: cū ex propria ratione formæ ſacramenti repugnet. Vnde, in concilio

Conc. flo Flo. ſub Eugenio. 4. diffinitur, ad confeſsionem quæ eſt huius ſacramenti materia, pertinere, vt omnia peccata mortalia, quorum homo memoriā habet, ſuo ſacerdoti integrè confiteretur. Vnde, ſi aliquod mortale peccatum & circunſtantiā inter confitendum ſilet ex intentione, vt dicit concluſio, & nouum peccatum committit, & ſacrilegus efficitur, & idem eſt, ſi conſultò noluit facere diligētiam in indagandis peccatis.

4. Conc. ¶ Quarta concluſio. Si peccator negligentiam affectam, aut omnino craſſam, in facienda integra confeſsione habuit: ita vt ex huiuſmodi negligentia peccatum aliquod mortale prætermiſerit, ta-

lis debet iterare confeſsionem, ac ſi data opera eam mutilaſſet, quia negligentia quando eſt craſſa, reducitur in naturam ſuæ formæ. Qui enim ſine aliquo examine conſcientiæ ſuæ maximè trãſacto anno, accedit ad confeſsionem, re vera vult facere confeſsionem mutilatam.

¶ Quinta concluſio. Si peccator prorſus nullã habuit deteſtationem peccati, quæ aliquo ſaltem modo ſit attritio, nulla eſt confeſſio, ac proinde repetenda. Non enim eſt confeſsio, quæ ſit ſacramenti Pœnitentiæ materia, cùm à nulla Pœnitentia proficiſcatur, ſed eſt mera confeſsionis ſimulatio, vt Capreo. diſtinc. 17. q. 2. & Durand. eadem diſt. q. 13. & Caie. in additionibus. 3. p. q. 5. de cõfeſsione, & in ſua ſumma, & ferè omnes autores ſcholaſtici tradiderunt. Similiter, ſi peccator perciperet, ſe imperfectum dolorem habere, & non cõfiteretur illam fictionem & paruum dolorẽ, eſſet repetenda confeſsio 5. Con. Capreo. Durand. Caieta.

¶ Sexta concluſio. Quando confeſſor audiendo confeſsionem dormiuit, aut nõ aduertit ad peccata pœnitentis, repetenda eſt cõfeſsio. Ratio huius concluſionis eſt, quia in tali caſu nõ eſt iudex. 6. Con.

¶ Septima concluſio. Quando confeſſor eſt adeò ignorans, quòd de omnibus peccatis neſcit diſtinguere inter leprã mortalẽ & venialem, ſaltem groſſo modo, quia tunc non etiam cenſetur iudex: quapropter iteranda eſt talis confeſsio, niſi pœnitens ſit doctus: quia tunc parum refert quòd confeſſor ſit doctus vel indoctus: tenetur tamen ipſe pœnitens doctus tunc illum confeſſorem inſtruere, nempe hoc eſſe mortale hoc nõ eſſe mortale: nã aliàs confeſsio non valeret. Si verò, tam confeſſor, quàm pœnitens ignorent, & ſua ignorantia ſit circa ea quæ communiter ignorantur, talis ignorantia non nocet. Si autem ignorantia ſit tanta, quòd ſit eorum quæ à paucis ignorantur eſſe peccata, vt iuramentum vel vindicta de iniuria accepta, talis tunc tenetur iterare confeſsionem, quia talis confeſſor non intelligit peccata illius: & hæc eſt communis opinio. 7. Con.

¶ Octaua concluſio. Quando pœnitens eſt inhabilis ad ſuſceptionem ſacramenti propter cenſuras eccleſiaſticas, quia ſcilicet tenetur maiori vel minori excommunicatione, eſt iteranda confeſsio. Hæc concluſio probatur, nam abſolui debet quis priùs ab excommunicatione minori & maiori, quàm à peccatis, cùm vtraquè à participatione paſsiua ſacramentorum ſeparet. Hanc ſententiam tenent ferè omnes theologi, quos citat Silueſter verbo Con 8. Conc.

D. Tho. bo Cõfeſſor. 3. §. 8. & præcipuè Diuus Thomas in 4. ſent. diſtinctione. 19. q. 1. articulo vltimo. q. 2. ad 2. Vbi dicit, quòd quandiu quis eſt excõmunicatus, nõ poteſt recipere aliquod eccleſiæ ſacramẽtum. Et hanc ſententiam ſequitur Petrus à Palude in. 4
Palud. diſtinctione. 17. q. 6. in concluſione. 2. vbi expreſſè dicit, quòd excõmunicatus etiã ignorans ſuam excõmunicationem, tenetur reiterare confeſsionem poſt abſolutionem, quãdo ei innoteſcit: quia talis abſolutio nulla fuit, ſicut ſi eligeretur etiam ignorãter,
Arch, Fl electio illa nulla eſſet. Eandem ſequitur Archipræſul Florentinus, & cõmuniter omnes. Et qui oppoſitum facit, mortaliter peccat: quia contra legem agit, de ſententia excommunicationis. c.
Caie. A nobis. el 2. Nec me prẹterit Caietanum tenere contrariam ſententiam in ſumma verbo Abſolutio. Dicit enim primò, quòd abſolutio ab excommunicato ſuſcepta, non tenet quantùm ad præſentem fructum, & ſacrilegium committit abſoluens. Secundò, quòd ſi excommunicatus recipit abſolutionem ignoranter, tali videlicet ignorantia, quæ poteſt excuſare: vt putà iuris vel facti, & eſt verè pœnitens, tenet abſolutio etiam quantùm ad præſentem fructum Et licèt poſtmodum teneatur quærere & obtinere abſolutionem ab excommunicatione, non tamen à peccatis. Tertiò dicit, quòd abſolutio impenſa excommunicato, tenet: quia licèt ſit iure prohibita & illicita, non tamen dicitur in aliquo iure ꝙ ſit nulla, & cùm dicitur, quòd excommunicatus excluditur à ſacramentis, intelligendum eſſe, inquit, ad hunc ſenſum: quia ſi ſumit, ad iudicium ſuum ſumit, & ſacrilegus efficitur: non autem quantùm adhoc quòd ſi ſuſcipit, ſuſceptum ſit nullum. Sicut enim ait, ſi excõmunicatus ſuſciperet ſacramentum Ordinis, Confirmationis, Matrimonij, aut Extremæ vnctionis, nõ propterea irritũ eſſet ſacrumentum ſuſceptum: pari ratione non eſt irritum ſacramentum Pœnitentiæ ab excommunicato ſuſceptum. Hæc Caieta. opinio, licèt eſt contra Pe. de Pal. & Archie. non tamen video ꝙ ſit contra Diuum Thomã, maximè quia Sanctus Thomas nõ dicit, quòd ſi abſoluatur, non tenet abſolutio: multa enim non poſſunt fieri, ſcilicet de iure, quæ tamen ſi fiant, tenent Securior tamẽ exiſtimo eſſe primã opinionem, & ideò illam ſequere.

Notabil. ¶ Animaduertẽdum eſt hîc, quòd quando eſt iteranda cõfeſsio, ſi contingat eidem confeſſori confiteri cui prius, non tenetur pœnitens iterare confeſsionem particulariter replicans: ſed ſufficit dicere, Dico meam culpam de omnibus illis, quæ aliàs tibi cõfeſ-

ſus ſum:& accuſſet ſe ſpecialiter de fictione. Secus erit, quando alteri confeſſori confitetur peccatum fictionis, quia tunc omnia peccata iterum confiteri tenetur.

¶ Sed iam explicare oportet, quæ indiſpoſitio ſufficiat ex parte pœnitentis, impedire effectum ſacramenti & non ipſum ſacramentum, ac proinde nec cõfeſsionem reddat inualidam? Adhoc per aliquot concluſiones reſpõdetur, quarum prima ſit, quòd quã do homo facit diligentiam, quæ apparet ſufficiens iudicio ſapientum, ſed reuera non eſt ſufficiens, tunc licèt culpa lateat vt cõfeſsio maneat informis, nihilominùs cõfeſsio eſt valida, qa nõ eſt ex intentione dimidiata. Itaq; licèt negligẽtia ſit culpabilis in explorãdo iure aut facto, niſi ſit nimis craſſa, quãuis pœnitẽs peccatũ cõmittat mortale in confeſsione, ſiue ex ignorantia facti, quia non recordatur illius, ſiue ex igorantia iuris, quia nõ putabat eſſe peccatum, non tenetur confeſsionem repetere & iterare, ſed ſatis eſt, dum intellexerit diligentiam non fuiſſe ſufficientem, negligentiam confiteri, idquè anno ſequenti, nam illo anno iam ſatiſfecit præcepto. 1. Conc

¶ Secunda concluſio eſt. Dum quis habet attritionem conditionatam, ideſt quæ oritur ex veleitate, qua homo velet placere Deo, ac ipſi reconciliari, & velet ſi bono modo poſſet, abſtinere à peccato, tale nanquè eſt propoſitum & attritio impœnitentium: tunc enim licèt abſolutio accedat, nõ fit habens talem attritionẽ, ex attrito contritus, recipit tamen verum ſacramentum, ſi triſtatur quia caret abſoluto propoſito & efficaci dolore, & accuſatſe de hac etiam indiſpoſitione. Hæc eſt communis attritio meretticum, vſurariorum, & concubinariorum &c. quos omnes ſi iterare confeſsiones cogeremus, immenſi eſſet operis & laboris. 2. Conc.

¶ Tertia concluſio. Illa attritio ſeu dolor, qui ex timore detrimentorum temporalium naſcitur, vt ex timore honoris, aut infamiæ, aut mortis, aut iacturæ bonorum, nec cum ſacramento ſufficit ad gratiam: confeſsio tamen eſt valida, vt cùm quis deteſtatur peccatum, & proponit confiteri, ne eijciatur ab eccleſia, vel non mulctetur pecunia, & examinat conſcientiam ſuam, non conſequitur gratiam, licèt confeſsio ſit valida. Soto tamẽ dicit, quòd fortaſſe probabiliùs dicitur, quòd cùm ille timor ſit bonus, quia illa ſunt verè mala, & à Deo, licèt per cauſas naturales, inflicta: illa attritio dummodo exiſtimetur contritio, adiuncto ſacramento, ſufficit. 3. Conc.

¶ Quarta cõcluſio. Non eſt iterãda illa confeſsio, quæ ſine culpa 4. Con.

 pœnitẽ

pœnitẽtis nõ eſt integra, vt ſi ꝓpter ſcandalũ, aut ꝓpriũ, aut ipſius confeſſoris euitandum, aliquod peccatum tacet: vel ſi diligentiam adhibuiſſet ſufficientem, & tamen alicuius peccati eſſet oblitus. Concilium nanquè Floren. ſolùm dicit, quòd tenemur confiteri omnia peccata quorum memoriam habemus.

Con. Flo

5. Conc.

¶ Quinta concluſio. Non eſt etiam repetenda confeſsio, quæ ex negligentia humana eſt mutilata ac manca, non quidem penitus craſſa & ſupina, ſed culpabili, vt ſiquis præterita peccata q̃rat, & diligẽtiã mediocrẽ adhibeat q̃ eſſe idoneã arbitraꝛ, cũ tñ nõ ſit. Hãc ſentẽtiã tenet expreſſè Caieta. Et probaꝛ, nã moraliter loquẽdo, talis cõfeſsio eſt integra, cùm pœnitens intendat omnia confiteri, quorum memoriam habet. Item, quia aliàs nimis anxios redderemus ſcrupuloſos: imò piorum etiam animos turbaremus perpetua iterandæ cõfeſsionis ſolicitudine.

Caieta.

6. Conc.

¶ Sexta concluſsio. Non repetenda eſt confeſsio, quando ex negligentia obliuiſcitur qs iniunctæ Pœnitentiæ, quanquàm oppoſitum dicat Silueſter verbo Confeſsio. 1. §. 3. Nec Diuus Thomas & Palud. quos ipſe citat pro ſua opinione, vnquam hoc ſomniarunt, imò totum contrarium. Hæc ſententia eſt Domini Caietani in ſuma verbo Confeſsio iteranda, & probatur manifeſta & aperta ratione: quia confeſsio præcedens, fuit iam valida, ergo quicquid poſteà ſequatur, non eſt iteranda. Item, quia poteſt commutari Pœnitentia. Similiter non eſt iteranda confeſsio ex defectu ſatiſfactionis, ita tenet Caietanus vbi ſupra: & patet, nam ſi in peccato mortali ſatiſfactionem à confeſſore impoſitam, pœnitens perficit, non proptereà tenetur reiterare confeſsionem, quoniam ſine Pœnitentia ſunt dona Dei, Rom. 11. nam ſi non ſatiſfecit Deo, ſatiſfecit eccleſiæ.

Silueſt.
D. Tho.
Palud.
Caieta.

Rom. 11.

7. Con.

¶ Septima concluſio. Non eſt quoq; cõfeſsio informis iteranda, quando peccator intelligens ſuum imperfectum dolorem, accedit ad hoc ſacramentum, & confitetur illam doloris imperfectionem, nam niſi fictionẽ confiteretur, dimidiator confeſsionis eſſet.

Dubium

¶ Sed tunc oritur graue dubium, vtrùm hęc confeſsio informis ſit valida, etiam vbi non accedit abſolutio, nam ſacerdos cui conſtat de tali indiſpoſitione pœnitentis, non debet illum abſoluere, alioquin ſacrilegium committeret, quia cùm à Deo non abſoluatur tunc talis pœnitens, ſacerdos eum abſoluens, agit contra verbũ Chriſti, Quorũ remiſeritis, remiſſa erũt: &, Quod ſolueris ſup terram, erit ſolutum & in cœlo. Et quidem ſi ex ignorantia, vel af-

fectu,

fectu,ac ex paſsione illum ſacerdos abſoluerit, ſacramentum re ciperet,ac proinde valida eſſet confeſsio,licèt non ſuſciperet pœnitens rem ſacramenti,ſcilicet gratiam, ſed quando non acceſsit abſolutio propter indiſpoſitionem quam confitetur, eſt dubium, an per huiuſmodi confeſsionem impleatur præceptum eccleſiæ, & valida ſit talis confeſsio? De hoc ſunt duæ opiniones: Soto nāquè in 4. diſtinctione. 18.q. 3.ar 3. tenet partem negatiuam. Ait enim,quòd confeſsio quam non ſubſequitur abſolutio ,licèt poſſit vtiliter fieri , neutiquàm tamen eſt valida ad complendum præceptum:imò eſt iteranda. Et probat,quia dum in cap. Omnis vtriuſquè ſexus . omnis Chriſtianus iubetur , vt confiteatur ſemel in anno,idem eſt, Confiteatur,quòd, Sacramētum Pœnitentiæ ſuſcipiat:at verò dum non accedit abſolutio,illud non ſuſcipit. Item, quia Baptiſmus ob id eſt validus,etiā dum à ficto recipitur,quòd ſuſcipitur totum ſacramentum cum materia & forma . Pari ergo ratione,ſola illa confeſsio cui accedit abſolutio,erit valida,nam alioquin non recipitur totum Pœnitētię ſacramentum. Prætereà, quia confeſsio informis recedēte fictione, ſuum habet effectum, vt dicit Diuus Thomas, vbi manifeſtè inſinuat, confeſsionem informem materiam eſſe ſacramenti per abſolutionem, aliàs nunquàm ſortiretur effectum. Re vera, his argumentis & alijs quæ illic facit Soto, redditur valde probabilis hæc opinio. Oppoſitam nihilominùs tenet Silueſt. in verbo Confeſſor 4. §.2. Cui ſententiæ ſubſcribūt pręclariſsimus magiſter à Victoria,& magiſter Cano in ſua relectione de pœnitentia,& communiter omnes doctores,& ob id ego huic libenter adhæreo. Et probatur primò, quia hunc modum confitendi videtur aſſerere pontifex Alexander. c. Quod quidam. de pœniten.& remiſs. Vbi præcipit, cōfeſsionem eorum qui quamuis confiteri velint, aſſerunt tamen, ſe abſtinere non poſſe, recipiendam eſſe . Et eſt ei aliquid iniungendum cum declaratione, quòd non eſt abſolutus,& de criminibus eſt ei conſilium ſalutare exhibendum à ſacerdote ad ipſius remedium. Id quoquè confirmari poteſt ex cap. Omnis vtriuſquè ſexus. de pœniten.& remiſsi. vbi iubetur, vt ſancta Euchariſtia in paſchate accipiatur, niſi fortè de proprij ſacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus pœnitens duxerit abſtinendum. Vbi expreſſè inſinuare videtur, quòd ille tunc non eſt abſoluendus, & nihilominùs ſatiſfacit præcepto eccleſiæ. Confirmatur etiam, quia in illo ſolùm præcipitur, vt confiteatur omnia peccata, quæ quidem

Soto.

D. Tho.

Silueſt.

Victori.

Cano.

Alexan.

quidem iam confitetur verè, ergo adimplet præceptũ eccleſiæ, Et quanuis intentio & finis legis latoris ſit, vt confeſsio ſit ſufficiens ad recipiendam abſolutionem & Euchariſtiæ ſacramẽtum, tamen pœnitens non tenetur implere finem legis latoris, ſed ſolùm tenetur implere præceptum quoad ſubſtantiam actus.

¶ Secũdò quoquè probatur ratione, quia cùm eccleſia non obliget ad actum interiorem, ſatis erit ad impletionem præcepti, confiteri omnia peccata etiam ſi non habeat dolorem requiſitum, ſi tamen confiteatur huiuſcemodi pœnitens illum doloris deffectum. Tertio, quia ſecundùm communem ſententiam, non violatur præceptum, quando per actum malum impletur: lex nanquè duntaxat præcipit actum qui de genere ſuo eſt bonus moraliter: non autem præcipit, quòd benefiat. Et licèt præcepta de contritione & charitate, ſi ex timore fierent, violarentur: attamen præcepta de actibus exterioriobus, cùm ex timore ſeruili fiant, inutiliter quidem fiunt, implentur tamen. Abſurdum enim eſſet dicere, quòd ſi quis eleemoſynam conferret extremè indigenti propter inanẽ gloriam, non adimpleret pręceptum, verè enim illud implet. Similiter dum quis vadit ad audiendam rem diuinam die feſto intentione furandi aut fornicandi, ſi verè audit, præceptum implet. Ex quibus apertè colligitur, non eſſe audiendum Adrianũ haben-

Adrian. tem contrariã ſententiam poſt. 5 quæſtionem de confeſsione dubio. 4. nempe non poſſe impleri præceptum aliquod per actum malum. Colligitur etiam, tenendum eſſe abſquè dubio, cenſuras quæ vnoquoquè anno fulminantur aduerſus eos qui illo anno non ſunt confeſsi, non tangere huiuſmodi peccatores impœnitentes, ſi quidem pręceptum eccleſiæ adimplent.

¶ Animaduertendum eſt tamen, quòd per nullam confeſsionem impletur diuinum præceptum, niſi abſolutio ſacramẽtalis ſuper addatur, ſine qua ſacramentum Pœnitentiæ non eſt, ita tenet ex-

Cano. preſſè Adrianus & Cano in locis ſuprà allegatis. Nec obſtat præ-

Adrian. dictis id quod obijci ſolet, quia eccleſia ſolùm limitat præceptum Dei de confeſsione, præfigendo tempus certum & perſonam quibus fieri debeat confeſsio, ſi ergo non impletur præceptum diuinum per talem confeſsionem, nec eccleſiæ præceptum adimpletur, Non, inquàm obſtat, quia eccleſia limitando diuinum præceptum, non ſemper ducit in obligationem ad certum tempus id quod diuino pręcepto eſt mandatum, ſed nonnunquã aliqua præparatoria quibus regulariter homines aſſurgunt, exple

re qđ

re :quod indeterminatè ſine loci ac tēporis limitatione à Deo eſt præceptum. Verbi gratia, præceptum colendi Deum interiori cultu latriæ per amorem, ſeu diligendo Deum ſuper omnia, dicitur limitaſſe præcipiendo ſanctificationem diei dominicæ per ceſſationem à ſeruili opere & auditionem miſſæ. Non tamen cenſetur ille tranſgreſſor præcepti eccleſiæ, qui ceſſando ab opere ſeruili & audiendo miſſam, non aſſurgit in illam dilectionem Dei ſuper omnia præcepta diuino mandato. Ita in propoſito de limitatione precepti quoad confeſsionem.

¶ Dubium non diſsimulandum ex prædictis oritur, vtrùm hæc confeſsio informis recedente fictione, ſuum effectum ſortiatur. Cui dubio, omiſſa opinione Adriani vbi ſuprà dubio. 5. & Gabrielis in 4 diſtinctione 17. q. 1. articulo tertio dubio. 2. qui tenēt partem negatiuam, imò & Soto videtur vbi ſuprà adherere huic ſententiæ, Omiſſa inquam hac opinione, ſit concluſio affirmatiua, nempe quòd ſi ille qui fecit confeſsionem in formem, recipit abſolutionem, conſequitur effectum confeſsionis recedente fictione, quia verum ſacramentum per illam confeſsionem recepit. Secus quando non acceſsit abſolutio, quia tunc, cùm non recepit verum ſacramentum licèt adimpleat præceptum eccleſiæ, non cōſequitur effectum confeſsionis illius informis recedente fictione, & hoc probat tertia ratio quam facit Soto ſuprà, non autem probat quòd per illā confeſsionē non impletur præceptum eccleſiæ. Probatur modo noſtra concluſio: tum authoritate, quia illam tenet Sanctus Tho. in 4. diſtinctione 24. q. 3. ar. 4. q. 1. & Caieta. & Capreolus: tum etiam ratione, nam huiuſmodi pœnitens non tenetur rurſum confiteri peccata quæ ſemel confeſſus eſt, quia ſi ſententia in aliquo foro ſemel fuit valida, non opùs eſt eā iterum ferri: ſed ſolùm tenetur fictionem ſuam poſtmodum confiteri: recedente igitur fictione, ſacramenti effectum conſequitur. Hæc conſequentia probatur, quia illi homini apertum eſt regnum cœlorum, quod erat clauſum per huiuſmodi peccata, & hoc virtute clauium, quia non aliter peccatoribus, quàm per claues regnum clauſum aperiri poteſt: nam non eſt dicendum, quòd virtute contritionis quam poſteà habet. Nec alia ratio niſi hæc diuum mouit Auguſtinum, vt aſſereret, Baptiſmum recedente fictione, ſuum effectum conſequi. Quia ſi poſteà peccator fictè baptizatus, conteratur, & aſſeras, gratiam illi cōferri ex contritione, non autem ex vi Baptiſmi ante ſuſcepti: tunc huiu

Dubium. *Adrian.* *Gabriel.* *Soto.* *Con. aſ.* *D. Tho.* *Capreo.*

huiuſcemodi nō renatus eſſet ex aqua & ſpiritu ſāćto. Quare iuxta Domini ſententiam, non intraret in regnum cœlorum. Cùm igitur pœnitentiæ ſacramentum ſit neceſſarium ad ſalutem peccatoribus baptizatis [vt dictum eſt] ſi cui ex vi ſolius contritionis peccata remitterentur, huic ſine remiſsione ſacramentali peccata
Ioan. 20 condonarentur: cum tamen ſcriptum ſit Ioan. 20. Quorum retinueritis, retenda ſunt: tenenda igitur eſt hæc noſtra ſententia. Et licèt ſit neceſſe cauſam naturalem ſimul eſſe cum effectu, vel aliquid relinquere loco ſui, quod ſimul re effecta ſit: attamen cauſam moralem non opùs eſt ſimul eſſe cum effectu, ſed ſatis eſt fuiſſe. Miles namquè ſtrenuus propter rem præclarè ac fortiter in bello geſtam, meruit coronam apud Cæſarem, tranſactaq; illa re præclarè geſta, recipit illam mercedem à rege. Nec ſolùm id tribuendum eſſe exiſtimo Baptiſmi & Pœnitentiæ ſacramentis, quæ ſunt de neceſsitate ſalutis, verùm etiam piè credendum eſt, hoc habere etiam ſacramentum Ordinis & Confirmatio
Caieta. nis, cùm repeti non poſsint, & fructus iſtorum ſacramētorum ordinatis & cōfirmatis ſit perneceſſarius, imò Caietanus in additionibus tertiæ partis. q. 5. de confeſsione abſolutè aſſerit, quòd in vniuerſum hoc habent omnia ſacramenta. Sed nulla ratione conuicente, hoc probat. Vnde, ſolùm de Ordine & Cōfirmatione hoc vero ſimile eſt, nè per petuo ſuo fructu priuētur, & per hoc reſpondetur ad Diuum Thomam, dicentem, Et ſic etiam eſt in alijs ſacramē
Di. Tho. tis: nō enim dixit in omnibus. Hoc nāq; ſatis eſt ad ſeruandā ac verificandam præfatam literam vel fortè voluit Diuus Thomas dicere, quòd alia ſacramecta recipi poſſunt à fictis. Signanter dixi. Piè credendum eſt &c. quia ego non inuenio cauſam cogentem, vt id quod tribuimus Baptiſmo & Pœnitentiæ, alicui alio ſacramento abſolute & ſimpliciter tribuamus: quia proprius effectus iſtorum duorum ſacramentorum eſt, aperire ianuā regni cœlorū.

XXII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ex attrito ſemper fiat pœnitens contritus virtute ſacramenti

IMpræſentiarum non quærimus, an attritio fieri poſsit contritio, quia de hoc iam ſuprà tenuimus partem negatiuam. Sed quærimus an pœnitens habens ſolam attritionem fiat

fiat contritus virtute ſacramẽti recepti? Cui quæſtioni vnica hac conclusione reſpondetur, nempe quòd in tribus caſibus contingit fieri pœnitentem ex attrito contritum. Primo, quocunquè genere attritionis ſit attritus, ſi exiſtimat ſeſe præſtitiſſe quod erat neceſſarium, ignoratq́; inuincibiliter, ſe non habere ſufficientem diſpoſitionem: quia is non ponit obicem, ſed bona fide accedit ad ſacramentum. Et hoc modo omnia ſacramenta ex attrito contritum faciunt. Quod Di. Tho. manifeſtè tradit in commentarijs ſuper Ioãnẽ c. 11. in verbum illud, Soluite. Secundò, cùm quis deteſtatur omnia peccata mortalia, & idcirco confitetur, ne ſcilicet per peccatum excludatur à gloria, vel non in inferni ignem conijciatur. Eſt enim attritio illa efficax ac idonea diſpoſitio, quę ex timore pœnarum ſupernaturalium procedit ad gratiam percipiendam per ſacramentum Baptiſmi & Pœnitentiæ. Ita tenet Diuus. Thomas. in. 3. p. q. 80. ar. 4. ad. 2. & in 4. ſen. diſtinctione 24. q. 1. ar. 3. q. 1. ad. 3. Ratio etiam quam adducit, non eſt contemnenda: quia ſacramentum Baptiſmi & Pœnitentiæ per ſe ordinatur ad præſtandam vitam mortuis. Quocircà proderit illis, modo habeãt attritionem, per quam tollitur obex & cõplacentia in peccatum commiſſum. Con. vn D. Tho. Ioan. 11. D. Tho.

¶ Tertiò etiam, forſitan ſit de attrito contritus pœnitens, quando attritio procedit ab amore naturali Dei ſuper omnia, nempe quia conſiderat, Deum ſummum bonum eſſe, & quòd ipſe donat nobis quicquid habemus, & quòd eſt gubernator totius vniuerſi: & ob id dolet de peccatis in Deum commiſsis: forſitan enim talis attritio eſt diſpoſitio idonea, vt virtute ſacramneti Baptiſmi & pœnitentiæ gratia conferatur: quia talis etiã attritio tollere videtur complacentiam in peccato & obicem ſacramenti.

De miniſtris ſacramenti Pœnitentiæ.

XXIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſolus ſacerdos ſit miniſter huius ſacramenti.

Reſpondetur huic difficultati quinq; concluſionibus, & earum prima ſit. Solus ſacerdos ritè ordinatus, eſt miniſter ſacramenti Pœnitentiæ. Hæc concluſio tenenda eſt ſecundùm fidem catholicam. Habetur enim diffinita in cõc. Floren. & eius contraria ſen 1. Conc Con. Flo.

ria ſententia eſt articulus tertius decimus à Leone tanquàm peſtilentiſsima hæreſis Luthero cōdēnatus, & priùs fuit error Vuit
Tho. Vu cleff, vt refert Thomas Vualden.tomo.2.de ſacramētis.c.135. Et probatur noſtra concluſio, nam abſolutio fit virtute clauium: ita quòd nullus poteſt abſoluere in foro pœnitentiali, niſi habeat claues, cùm claues ordinentur ad abſoluendū. At verò nullus habet claues niſi ſacerdos, cùm claues dentur in ſacerdotalis ordinis collatione, ſolus ergo ſacerdos eſt miniſter, atquè illi ſoli confeſsio
D.Augu ſacramentalis eſt facienda: ita nanq; tenet expreſſè. Di. Auguſtinus, cuius verba habētur de pœnit. diſt. 6. Qui vult, inquit, confiteri peccata ſua, vt inueniat gratiam, quærat ſacerdotē: ſolis enim apoſtolis ac ſubinde eorum ſucceſſoribus ſacerdotibus Chriſtus
Matt.16 dixit, Quorum remiſeritis peccata &c. & Matth.16. Petro ſingulariter dictum eſt, Tibi dabo claues regni cœlorum: quodcunq; ſolueris &c. & Matthei. 18. Apoſtolis idē verbum repetitum eſt,
Matt.18 Quęcunquè ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo &c. Ioan. inſuper. 20. c. Soli Petro dixit, Paſce oues meas. Veritas
Ioan.20. hæc poſtremò, nempe quòd ſit ſolis ſacerdotibus confitendum & non laicis quantuncunquè bonis & deuotis, habetur in multis capitibus de Pœnitētia diſt. 1. vt c. Quem pœnitet. &. c. Agite pœnitentiam. &. c. Quidam, & multis alijs.

Dubium. ¶ Sed dubium eſt, vtrùm in abſentia ſacerdotis teneantur confi-
2.Con. teri laico? Pro hoc ſit ſecunda cōcluſio in ordine. Quanuis Chriſti fideles conſtituti in neceſsitate, non teneantur ex aliquo præcepto diuino aut humano cōfiteri peccata ſua laicis, nihilominùs licebit confiteri illis, vt cùm quis periclitatur in articulo mortis, vt ſolet frequenter contingere nauigātibus, quibus deſunt ſacerdotes. Concluſionem hanc tenet Magiſter. ſen. in 4. diſt. 17. c. 5.
Auguſt. vbi adducit Auguſtinum in lib. de vera & falſa pœnitentia. c. 10.
Mag. ſen Cuius verba habentur de pœnitentia. diſt. 2. c. Quem pœnitet. & hæc eſt communis omnium ſcholaſticorum ſententia in eadem diſt. vbi ſequuntur Magiſtrum ſen. Et prima pars concluſionis notiſsima eſt, cū huius cōfeſsionis nō fiat mētio in c. Omnis vtriuſq; ſexus. tātùm enim illic præcipitur, vt vnuſqſq; proprio ſacerdoti cōfiteatur. Nec verba illius cap. Quē pœnitet. ſonāt ꝓceptū, ſed cōmēdationē virtutis cōfeſsionis ꝗ tāta eſt, vt poſsit fieri laico.
3.Conc. ¶ Tertia concluſio. Non tantùm eſt licitum cōfiteri laico vbi deeſt ſacerdos, verùm etiā bonū & vtile. Hæc concluſio eſt contra
Scotus. Scotū in 4. diſt. 17. ar. 2. & probatur: tum, quia eccleſia non condemnat

demnat iſtã confeſſionẽ: tum etiã, quia ex erubeſcentia ac pudore magis excitantur ad dolorẽ peccatorũ ac deuotionem confitẽtes peccata ſua laicis, ac ex conſequenti peculiariùs diſtinctiusq; deteſtantur peccata. Item, quia poterit ab illo amico conſilium accipere & medelã ſuis curãdis morbis. Vnde, non impedit, vt quis diſpendium propriæ famæ faciat, ob tantum ſpũale bonum conſequendum.

¶ Quarta concluſio. Laicus huiuſmodi confeſſionẽ audiens, nõ poteſt ſacramentalẽ abſolutionẽ impendere cõfitenti, & ſi ipſam de facto impendat, non manebit confitens abſolutus. Nam ſolis presbyteris tradita eſt poteſtas abſoluendi: cùm ſolis illis Dominus dixerit, Accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, Ioan. 20. Poterit tamen illum abſoluere deprӕcatiuè dicens, Miſereatur tui &c. Quo fit, vt non conferat tũc Deus eandẽ gratiã, quam conferret per ſacramentum, nec ſi pœnitens eſt tantùm attritus, eius attritio fiet contritio, quia vbi non eſt ſacramentum, non eſt ſperanda alia gratia quàm, quæ actui deteſtationis reſpondet, ſed ſi ille accedit contritus, Deus acceptat ſuam voluntatem, poſtquàm non põt habere copiam ſacerdotis. Quare cùm dicit D. Tho. in illa diſ. citata q. 3. ar. 3. q. 2 ad 1. ꝙ cõfeſsio laico ex deſiderio ſacerdotis facta, ſacramentalis eſt quodãmodo, quanuis nõ ſit ſacramentum perfectum, quia deeſt ei id quod eſt ex parte ſacerdotis: nõ intelligitur quaſi ſit pars ſacramẽti, ſed quòd habet quãdam imitationẽ ſacramentalis confeſſionis, ita exponit Soto in 4. diſt. 18. q. 4. ar. 1. Vnde non eodẽ prorſus vinculo tenetur laicus ad ſigillum ſecreti, quo tenetur ſacerdos: tenetur tamen maiori quàm ſi illud ſub ſecreto alio quocunq; audiret citra ſacramentalẽ confeſſionẽ, & ideo graue committeret peccatũ mortale, ſi illud reuelaret, & eſſet ſupplicio dignus. 4. Con. Ioan. 20 Di. Tho. Soto.

¶ Quinta concluſio. Licèt laicus audiens confeſſionẽ huiuſmodi, de facto abſoluat confitentem abſolutione ſacramentali, grauiſsimè peccet & ſit maximo ſupplicio dignus tanquàm ſacrilegus: non ideo tamen efficitur irregularis. Hanc concluſionem tenet Siluest. in verbo Confeſſor §. 1 Et quanuis Palud. in diſt. 17 q. 3. magis ſe inclinet in contrariam ſententiam, nempe quòd eſſet irregularis: probabiliorem tamen reputo cõcluſionem noſtram, cùm nõ ſit expreſſum in iure, ꝙ in hoc caſu de quo diſputamus, incurratur irregularitas. Regula nãq; eſt valde notabilis, ꝙ irregularitas vel excõmunicatio nõ incurritur niſi ꝓ aliquo facto, de quo 5. Con. Silueſt. Palud.

habetur expreſſa pœna huiuſmodi in iure, vt patet apertè ex. diſt c. His qui. de ſententia excommunicationis in .6. & de pœntentia 1. c. Pœnæ. vbi dicitur, pœnas legum interpretatione eſſe molliendas, non exaſperandas.

XXIIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſit neceſſarium proprio ſacerdoti confiteri.

1. Conc. HVic difficultati aliquibus concluſionibus reſpondetur, quarum prima ſit. Neceſſarium eſt quòd confeſſio fiat aut proprio ſacerdoti, aut cui ipſe commiſerit. Probatur concluſio iſta, nam vt dictum eſt, licèt omnes & ſoli ſacerdotes habeant claues, non tamẽ omnes habent materiam, ideſt parochianos, in quos poſsint exercere vſum clauium, ſed ſolùm illi qui autoritatẽ habent abſoluendi: ſcilicet ordinariam, vel ſuperioris commiſsionem, vt habetur in conc. Flo. Vbi annotato, quòd non ſufficit ad ſacramenti pœnitentiæ adminiſtrationem, ſacerdos. Requiritur enim vltra ſacerdotalẽ poteſtatem, alia poteſtas, quæ eſt iuriſdictionis. Cõmuniter enim dici ſolet, quòd duplex poteſtas requiritur, ordinis ſcilicet & iuriſdictionis, quarum ſi vna deeſt, non ſolùm peccabit mortaliter, ſed abſolutio ſacramẽtalis erit nulla, quod peculiare eſt in hoc ſacramento, nam Baptiſmus collatus à non habente iuriſdictionẽ, & ordo ſimiliter validus eſt. Et quidem poteſtas ordinis ex ſacerdotio habetur, quam omnes ſacerdotes ritè ordinati habent: poteſtas verò iuriſdictionis habetur vel ex officio paſtorali, & iſto modo habet illam Romanus Pontifex, qui eſt vniuerſalis totius eccleſiæ paſtor, & epiſcopus in ſuo epiſcopatu, & parochus in ſua parœcia. De qua re videndus eſt Siſueſter in verbo Confeſsio. 1. & Petrus à Palud. in 4. diſt. 17. q. 3. ar. 2. Eſt etiã poteſtas iuriſdictionis in illis omnibus, quibus ex officio ſuo cura animarum incumbit, & iuriſdictionem hanc habent ex electione, vt generales proninciales, abbates, & priores in religionibus, qui omnes ſub pontifice maximo, ſunt ordinarij prælati, qui committere ſolent audientiam confeſsionum. Solus enim proprius ordinarius, qui propriam habet animarum curam, ſi non ſit iure ꝓhibitus, nempe hæreticus, vel nominatim excommunicatus, vel manifeſtus percuſſor clericorum poteſt cuicunquè alij ſacerdoti

Con. Flo

Silueſt.

Petr. pal

non iure

non iure impedito facultatem ſuam concedere abſoluendi ſuos ſubditos. Alij verò habent hanc poteſtatem ex commiſsione, vt ſunt omnes expoſiti confeſſores. Expoſiti, inquàm, vel à Papa vel ab Epiſcopis vel à curatis, & qui ex commiſsione hanc authoritatem habent, non dicuntur proprij ſacerdotes. Aliud eſt enim eſſe legitimum ſacerdotem, & aliud proprium, vt proprius ſit ordinarius: legitimus tñ eſt quicunq; id poteſt ſiue propria ſiue commiſſa authoritate, & iſti ſic delegati non poſſunt alijs committere facultatem illis cõmiſſam, niſi in illa facultate fuerit expræſſum vt poſsint ſub delegare. Quando tamen ſubſtituuntur loco curatorum per Epiſcopos, fit eis poteſtas ſubdelegandi. Suprior verò, niſi mortuo vel amoto priore, non eſt ordinarius.

¶ Secunda concluſio. Non ſufficit ad veram abſolutionem conſequendam confiteri peccata ſacerdoti habenti iuriſdictionẽ in altero Epiſcopatu vel in altera parœcia, ſed requitur quòd ſuo proprio ſacerdoti confiteatur. Hæc concluſio patet ex .c. Omnis vtriuſq; ſexus. vbi exprẽſſè præcipitur, quòd nullus ſacerdos niſi de licentia proprij ſacerdotis poſsit abſoluere vel ligare quempiam, qui non eſt ſuus parochianus. 2. *Concl.*

¶ Tertia concluſio. Parochialis ſacerdos tenetur parochainorũ confeſsiones audire, quando ipſi tenentur confiteri, putà ſemel in anno & in articulo mortis. Hæc concluſio certiſsima eſt, quoniã iniquum eſſet ius gregem obligans confiteri, inquit Soto, niſi paſtorem obligaret audire. Imò non ſolùm curatus parochialis tenetur confeſsionem ſubditorũ audire tẽporibus dictis: ſed quoties illi rationabili cauſa voluerint confiteri, ita tenet Soto in .4. dist. 18. q. 4. ar. 2. contra Ricardum in eadem diſt. & probat, nam hoc onus ſecum affert officium paſtoris, vt quoties ouis rationabili cauſa pabulum illud poſcit, teneatur ei paſtor porrigere. Intelligitur tamen concluſio, niſi ſacerdos ſit alijs negotijs vacans, quare tunc non poſsit pœnitentem audire, & tunc debet eſſe facilis in concedenda facultate alteri confitendi. 3. *concl.* *Soto.*

¶ Quarta concluſio. Licèt ita ſit vt prædictum eſt, quòd ſemper tenentur Chriſtiani proprio ſacerdoti confiteri, ſunt tamẽ aliqui caſus in quibus quilibet ſacerdos ſortitur ſubditum, ſic vt poſsit illũ ſacramentaliter abſoluere à peccatis. Primus caſus eſt ratione neceſsitatis, vt in articulo mortis cùm deeſt proprius ſacerdos, poteſt quiſq; à quocunq; ſacerdote abſolui, non ſolùm à quibuſcunq; peccatis quantuncunq; vel à iure vel ab homine reſer- 4. *concl.*

natis, verùm à quacunq; ex communicationis ſententia, vt apertè conſtat ex cap. Paſtoralis. de officio ordi. Nec tantùm intelligitur hęc concluſio, quòd poteſt exiſtens in articulo mortis abſolui à quocunq; catholico ſacerdote etiam excommunicato nominatim ſuſpenſo, & degradato, & irregulari, verùm & ſentiunt plures viri docti, licitum eſſe tunc abſolui à pręciſo, ſcilicet hæretico & apoſtata, qui amiſſa fide non ſunt membra Eccleſiæ, vt ſunt Petrus à Pa
palud. lud. in 4. d. 25. q. 1. & Maioris. diſt. 17. & Gloſa extrà d̃ ſponſalibus.
Maior c. Non eſt vobis. & D. Tho. id ſentire videtur in diſt. 19. q. 1. ar. 3. q
Gloſa 1. & diſt. 20. ar. 1. q. 2. Et quidem quoad hoc quòd poſsit abſolui à quocunq; catholico ſacerdote conſtitutus in mortis articulo, neu
D. thom. tiquàm dubitandum eſt. Non enim apparet cauſa, quare fideles in articulo mortis priuentur ſacramento ex diuina inſtitutione ad ſalutem neceſſario pręſente catholico ſacerdote etiam excommunicato & ſuſpenſo &c. præſertim quia cùm homines ferè non contritionẽ, ſed attritionẽ habeãt, durũ eſſet, hõĩbus maiori ex pte ĩbecillibus, in tali piculo vele deeſſe. Quoad id aũt quòd poſsit abſol
Silueſter ui ab hæretico & apoſtata, Silueſter in verbo, Confeſſor. 1. §. 20. tenet quòd non poteſt fieri, eò quòd non ſolùm vſu iuriſdictionis carent, verùm & iuriſdictione, ſiquidem fidẽ amiſerunt, & certè ꝓbabilis eſt valde hæc ſentẽtia, maximè quia hoc ſacramentũ nõ tam neceſſariũ eſt quàm Baptiſmus, ſed tñ quanuis ita ſit, nihilominùs
Cano probabiliorem reputo primã ſentẽtiã, & hanc tenet Cano in ſua relectione d̃ pœnitentia: & probat, quia Deus non defficit in neceſſarijs: ſicut igitur poteſt quilibet ĩ articulo mortis licitè baptizare non obſtante quacunq; eccleſiaſtica cenſura & prohibitione, ita etiam in eodẽ articulo quilibet ſacerdos licitè poterit abſoluere, cùm vtrunq; ſit ſacramentum neceſsitatis, & vtrumq; iure diuino pręceptum. Item probatur, quia neceſsitas caret lege, vt habetur in. cap. Quod nõ eſt. de regulis iuris in 6. non ergo exiſtimandum eſt, Eccleſiam legem qua præciſum amouet à ſacramentorum miniſterio, ad extremum neceſsitatis articulum extendere voluiſſe. Tu verò lector tene quam malueris.

Notabil. ¶ Sunt tñ *hîc* q̃tuor annotanda circa hãc cõcluſionem. Primum, quòd articulus mortis dicitur, vbi mors frequenter ſolet accidere [vt retro docuimus] In haſtarum enim ludo, in taurorum agitatione, in nauigatione placidi maris, quanuis mors ſequatur: nõ tamen dicitur articulus ſeu periculum mortis, cùm non frequenter ſequatur mors. Articulus igitur mortis eſt in bello, in mari vehe-

mentet

mẽter turbato,& in partu fœminæ,de quo probabiliter propter cauſas naturales timeremus, & ſimiliter cùm mors iam eſt in fieri per cauſam naturalem aut violẽtam:nempe,per infirmitatem, aut dum miniſterio iuſtitiæ eſt quis interficiendus.

¶ Secũdũ eſt ,ꝙ neceſsitas coĩcandi nõ cõfert facultatẽ alicui,vt poſsit abſolui à quolibet ſacerdote,quãdo deeſt ꝓprius ſacerdos. Nã neceſsitas celebrandi miſſam quæ maius quid importat, quã neceſsitas coĩcandi:non dat facultatem hanc, vt liceat cuicunq; ſacerdoti quemlibet abſoluere, ſed dimittitur conſtitutus in tali neceſsitate intra terminos non habentium copiam confeſſoris. *Notab. 2*

¶ Tertiũ eſt,quòd abſolutus in articulo mortis à ſimplici ſacerdote,ſatisfacit ꝑcepto Eccleſię de cõfeſsione ãnuali faciẽda proprio ſacerdoti,tenetur tñ notificare ei,quòd cõfeſſus eſt. *Notab. 3* ¶ Quartũ eſt,quòd ſic abſolutus ab excoĩcatione per ſimplicẽ ſacerdotẽ ſi ceſſante poſteà ꝑiculo liberatus fuerit, quàm citò cõmodè potuerit,cõtẽpſerit ſe ꝑſentari illi à quo ceſſante tali ꝑiculo abſolui debebat ad implẽdũ ea quę ſibi præceperit facere ,prout iuſtitia ſuadebit,ipſo iure in eãdẽ excoĩcationis ſententiam reincidit,vt habetur in.c.Eos qui.de ſententia excommu.li.6. *Notab. 4*

¶ Secundus caſus eſt ratione libertatis. Pro quo ſciẽdũ eſt,quòd libertas in propoſito ſignificat non ſubiectionẽ alicui particulari vt ꝓprio ſacerdoti. Et hęc libertas tripliciter inuenitur. Vno mõ, quia perſona nulli ſubditur,vt perſona Papę:idcirco ille cui ſe ſubijcit,poteſt eum abſoluere à peccatis,& eo ipſo quòd aliquem eligit,per electionẽ tribuit illi iuriſdictionẽ,& queadmodũ eo ipſo quòd ĩ peccatũ mortale labitur,iure diuino ad confeſsionẽ tenetur,ita eodẽ iure iudicẽ ſibi cõſtituere tenetur. Et idẽ etiã eſt ꝺ epiſcopo,quòd dũ cõfeſſorẽ ſibi eligit,tũc dat illi iuriſdictionẽ in ſe, quã nõ habebat. Et poſtq̃; illũ cõfeſſorẽ ſibi cõſtituit , tam Papa q̃; Epiſcopus tenetur ei parere ſicut cæteri fideles. Obligatur enim ſummus Pontifex confiteri coram ſacerdote ſicut quilibet alius habens peccatum mortale. Secũdo modo inuenitur hæc libertas in illis qui nunq̃, in eodẽ loco permanent : ex quo prouenit quòd nulli particulari miniſtro ſacramenti pœnitentię ſubdantur , quia nõ eſt maior ratio quòd ſubijciãtur vni magis q̃; alteri , vt ſunt vagabũdi,qui vel nullibi habitãt,ſed vagãtur , vel licèt alicubi domiciliũ cũ vxore & filijs habeãt,cõmuniter tamen ſunt in cõtinuo motu,ita quòd etiã in paſchate extra inueniri cõſueuerũt. Hi enim perinde ac vagabundi quoad ſacramenta Pœnitentiæ & Eucha

riſtiæ cenſetur:& abſolui poſſunt à quolibet cõfeſſore illius loci vbi inuenitur tpe quo cõfiteri tenentur vel ex deuotion e coïcare volunt etiam à crimine reſeruato in alia diœceſi vbi illud cõmiſit, quod nõ reſeruatur vbi confitetur, poteſt abſolui à quolibet ſacerdote parochiali abſq; licentia Epiſcopi eiuſdem loci, imò & ab excoïcatione qui excõmunicatus eſt in alia diœceſi, poteſt abſolui authoritate Epiſcopi vbi eſt & ꝑ diploma cruciatę, ſi iam ſatiſfecit prędcepto. Tertio modo inuenitur hæc libertas ratione materiæ: nempe, quia in tali materia nulli confeſſori ſubiectus eſt, vt in peccatis venialibus contingit, quia nullus illa confiteri tenetur. Hinc eſt, quòd propter illa nulli confeſſori ſubditur à iure: ac proinde quilibet ab vnoquoq; ſacerdote de huiuſmodi peccatis venialibus ſacramentaliter poteſt abſolui.

¶ Tertius caſus eſt ratione facultatis, quæ quidem à iure cõceſſa eſt Epiſcopis, patriarchis, & tam inferioribus q̃; ſupioribus prælatis exemptis: nempe, oĩbus pręlatis religionũ, vt abbatibus, gñalibus, prouĩcialibus, prioribus & guardianis, vt poſsint ſibi eligere cõfeſſores. Ita habetur in.c. Ne pro dilatione. de pœnit. & remiſ. præterq̃; quòd more & vſu ita obſeruatum eſt in religionibus. Curati verò non ſunt prælati, & ideo in proprium ſacerdotem habent ſolùm Epiſcopum: quanq̃; conſuetudine habeant vt poſsint ſibi eligere cõfeſſores, qui præterq̃; à caſibus reſeruatis eos poſſint abſoluere. Conceditur etiam hęc facultas eligendi confeſſorem, multis ex ſpeciali gratia à ſummo pontifice in confeſsionalibus. Vnde hi abſolui poſſunt à quocunq; maluerint confeſſore habente iuriſdictionem non impeditam qnantùm ad exquutionem per excommunicationem vel degradationem.

Notabile ¶ Quartus caſus eſt ratione licentiæ: pro cuius plena intelligentia annotare oportet, quòd bifariam contingere ſolet dare licentiam: nempe, vel explicitè, vt cùm curatus in communi dicit populo, Vnuſquiſq; vadat ad cõfitendũ cui voluerit: aut cũ dicit ſpecialiter alicui, Confitearis cui vis: quod nihil aliud eſt, quàm cõferre licentiam eligendi ſibi confeſſorem: vel implicitè, & hoc primò contingit licentiam conferendo ſubditis ad peregrinandum, quia in hac pegrinatione licentia implicitè creditur claudi cõfitendi, cùm confeſsio comes viatorum eſſe debeat. Vnde confiteri poſſunt cum confeſſoribus hominum commorantium in locis ad quæ declinauerint. Prouidetur nanquè in iure de miniſtro Euchariſtię pro peregrinis licenciatis a ſuis curatis, vt patet in cap.

Preſb.

preſbyter. de celebra. miſſa. Et ob huiuſmodi implicitã licẽtiã poſ ſunt huiuſmodi viatores in paſchate confiteri & cõmunicare vbi ſe inuenerint. Conceſsit nanq;, ſeu declarauit Eugenius. 4. viuæ vocis oraculo, viatores vbi ſe inuenerint in paſchate, cẽſendos tã quã adeptos incolatũ quoad p̃dicta ſacramẽta. Ex quibus iã eui dẽter colligitur, fratres iter ſimul agẽtes, licẽtiã habere implicitã, abſoluendi ad inuicem. Imò credo, ſaluo meliori iudicio, ꝙ poſ ſunt huiuſmodi fratres ſic iter agentes, abſoluere ſe ad inuicẽ in quocunq; conuẽtu ad quẽ declinauerint. Probatur, nam p̃latus poſſet eos abſoluere ſi ibi eſſet, ergo & ipſi poſſunt ad inuicẽ cũ licentiã habeant à ſuo prælato. Sine ſcrupulo enim tenendũ eſt, ꝙ quilibet poteſt abſoluere ſubditos ſuos, vbicunque ſint. Quili bet igitur poteſtatẽ delegatã habens, poterit, cùm ſit eadẽ autho ritas. Quo fit, vt confeſſor in vno epiſcopatu expoſitus, poſsit in colã illius epiſcopatus abſoluere in alio epiſcopatu vbi nõ eſt ex poſitus quantũ ad confeſsiones & communiones neceſſarias, ſci licet paſchales vel ſolitas: quãtũ ad eos qui ſæpe conſueuerũt cõ fiteri & cõmunicare vel celebrare. Nec ſolùm poteſt hoc pleba- nus, verũ etiã religioſus põt hominem diœceſis vbi eſt expoſitus per epiſcopũ, vbicunq; abſoluere, quia Clemen. pares facit religi oſos & plebanos. Extrauagans autẽ, Vas electionis. & Clemen. Dudũ. in quibus dicitur, ꝙ extra ciuitates & diœceſes in quibus ſunt deputati, nõ poſſunt illã facultatẽ exercere, intelligitur, ꝙ nõ poſſunt eã exercere in ſubditos alterius epiſcopatus, nõ autem in illos qui ſunt eiuſdem epiſcopatus, vbi ſunt expoſiti. Scio tamen Siueſtrũ in verbo. Cõfeſſor. 1. §. 14. tenere contrariã ſententiã, nẽpe ꝙ nullus confeſſor põt quẽpiã abſoluere extra diœceſim in qua eſt præſentatus & expoſitus, ſed profectò primę ſentẽtiæ abſ q; ſcrupulo aliquo adhærendum eſſe cenſeo, præſertim quòd opi nio Silueſtri nulli rationi innititur. Datur quoq; licentia implici- tè, ſciendo & tacẽdo, vt cùm epiſcopus ſcit conſuetudinẽ eſſe, vt canonici ſeu curati ſui ad inuicem ſe abſoluãt, & ſimiliter cùm vni uerſos ſacerdotes ſimplices videat epiſcopus ſibi eligere confeſ ſores, & ſilet, eandẽ videtur concedere facultatẽ. Nam quanuis nulla conſuetudine poſsit introduci, vt quis poſsit ſibi eligere cõ feſſorẽ, vt habetur in. c. Si epiſcopus. de pœni. & remiſsio. lib. 6. abſq; licẽtia ſui ſuperioris, ex hoc tamẽ, ꝙ epiſcopus ſcit & tacet, videtur illis prouidere confeſſorem. Et tacita epiſcopalis licen- tia robur dat abſolutionibus: ac conſuetudo nõ concurrit niſi vt teſtis licentiæ implicitæ. Intelligenda tamen ſunt omnia iſta: non

Eug. 4.

Silueſte.

quoad caſus reſeruatos, quia nõ ex eo ꝙ epiſcopus cõfert alicui licẽtiã, vt cui voluerit cõfi teatur: cõcedit caſus reſeruatos, ſiue li cẽtia ſit explicita, ſiue implicita. ¶ 5. Caſus, in quo põt quis abſol ui à quolibet ſacerdote, eſt ex cõſuetudine: quia à cõſuetudine iã ꝑſcripta cardinales & epiſcopi habent curã ſuæ familiæ. Quapro pter de eorũ licẽtia familiares eorũ confiteri poſſunt, cui voluerint. Nã ex cõſuetudine eorũ familia nõ ſubeſt ordinarijs: ſed illis quibus cardinales & epiſcopi voluerint. Quãdo aũt ſunt extra di œceſes ſuas, dicũt ſumiſtæ, ꝙ nõ poſſunt prouidere familijs ſuis, vt quibus voluerint cõfiteãtur, niſi adhoc habeãt priuilegiũ ſpeci

Dubium. ale ſummi põtificis. ¶ Dubiũ eſt hîc nõ contẽnẽdũ, vtrùm habẽs facultatẽ à ſuperiore prælato confitẽdi cui voluerit vt in præmiſſis caſibus, adimpleat præceptũ eccleſiæ de confitendo ſemel in

Cõ. *Vn.* anno ꝓprio ſacerdoti? Huic dubio vnica concluſione affirmatiua fit ſatis. Cõcluſio iſta eſt cõmunis omniũ doctorũ ſentẽtia in. 4. d. 17. & diffinit̃ in extrauagãti incipiẽti, Vas electionis. Ioã. 22. Et ratione ꝓbatur, quia ſi Papa vel epiſcopus audiret talẽ confeſsio nẽ, pœnitẽs verè adimpleret præceptũ illud appoſitũ in. c. Omnis vtriuſq; ſexus. de confeſsione ſemel in anno faciẽda: quare ergo nõ adimplebit ille qui ex cõmiſsione alicui ſacerdoti confitetur: cũ eadẽ ſit authoritas. Et cõfirmatur, nã ille qui cõfitetur alteri ex cõmiſsione, nempe virtute indulti ſummi põtificis, iam confitetur iuxta tenorẽ. c. Omnis vtriuſq; ſexus. vbi habetur ꝙ de licẽtia ꝓprij ſacerdotis põt quiſq; cõfiteri alteri. Vnde ſi quis confiteatur fratribus mendicãtibus ratione priuilegij illis cõceſsi: verè ꝑceptũ illud adimplet, quia priuilegiũ cõceſſum eſt illis in vtilitatem & fauorẽ populi. Et patet ex extrauaganti præallegata, vbi iuxta

Alexan. decreta prædeceſſorũ Alexã. & Cle. cõcluſum eſt, cõfeſſos fratri

Clemen. bus religioſis non teneri ampliùs confiteri proprio ſacerdoti ea-

Henri. dem peccata. Quo fit, vt non ſint audiendi Henri. Gandẽ. quolib.

Adrian. 1. & illi quos Adria. q. 5. de cõfeſsione citat, ſcilicet Hoſti. Arch.

Hoſtien. & Ioã monachus, tenentes contrariũ, nẽpe ꝙ qui confeſsi ſunt reli

Archi. gioſis per priuilegia, tenẽtur iterũ cõfiteri proprijs parochialibus

Ioan. ma ſacerdotibus. Nemo nãq; cõpelli põt ad confitẽdũ iterũ ea à quibus ſemel abſolutus eſt, cùm ille iam non habeat peccata.

¶ Secundum dubium & id grauiſsimum eſt, vtrùm habens facultatẽ eligendi ſibi cõfeſſorẽ, ſiue per põtificis diploma, ſiue ab epiſcopo, ſiue à parochiali ſacerdote, poſsit quẽlibet eligere ſacerdotẽ etiã aliàs nõ ꝓbatũ nec expoſitũ, an tãtũ eligere poſsit ordinariũ

curã

curam & expoſitũ ꝑ Ep̃m,tã religioſum q̃; ſacerdotẽ ſecularẽ ? In hac queſtione,ſunt duę opiniones & earũ.1.eſt, quòd abſq; timore poteſt habẽs priuilegiũ, eligere quẽ voluerit. Hãc ſniam tenẽt Antoninus.3.p.titu.17.c.7.& Gabriel in.4.d.17.q.2.dubio.5.& Adrianus de cõfeſsiõe.q.5.dubio.1.& Palud. eadẽ.d.q.3.ar.2.& Silueſ.verbo Cõfeſſor.1.§.5. Caie. etiã eã tenet in quolibetis fol. 40. Soto inſup in.4. eſt huius ſentẽtię,& ĩter canoniſtas Hoſti. in c.Oĩs.d̃ Pœnitẽtijs & remiſſ.& Panormit.ſup Clemẽ.1.de priuilegijs,&breuiter hæc eſt cõis oĩum modernorũ aſſertio,quã ꝓbãt inprimis ex.c.finali d̃ pœnitẽ. & remiſſ. vbi dicitur. Permittimus Ep̃is & alijs ſupioribus, necnõ minoribus p̃latis exẽptis, vt etiam p̃ter ſui ſupioris licẽtiã,ꝓuidũ & diſcretũ ſibi poſsint eligere confeſſorẽ. At ex vi huius priuilegij nõ opùs eſt eũ eligere qui aliàs eſt ꝓbatus & expoſitus in cõfeſſorẽ, igitur nec ille qui à ſummo Põtifice,vel Ep̃o facultatẽ habet eligẽdi cõfeſſorẽ, tenebitur eligere aliàs ꝓbatũ & examinatũ. Deinde ꝓbant ex verbis diplomatis,ſcilicet vt poſsint habẽtes priuilegiũ eligere confeſſorẽ,nã hoc nõ eſt eligere eũ qui eſt cõfeſſor,ſed ꝑ electionẽ facere cõfeſſorẽ. Pręterea,quia ſimplex ſacerdos ab ordine ſacerdotali habet poteſtatẽ ordinis ad abſoluẽdũ,ſed quia d̃eſt illi materia circa quã poſſet illã exercere:idcirco nõ abſoluit. At verò pœnitẽs ille qui priuilegiũ habet,eligẽdo illũ in cõfeſſorẽ virtute priuilegij ꝓprij ſacerdotis vel ſummi Põtificis &c. p̃ſtat illi materiã &iuriſdictionẽ, valida ergo erit abſolutio ĩpenſa à ſic electo. Præterea conſtat ex cõſuetudine iã diu recepta apud oẽs Hiſpanos, & apud cõmiſſarium,qui authoritatẽ habẽs d̃clarãdi diplomata,videt & tacet. Poſtremò ꝓbatur,nã in Iubileo D. Iacobi ſub hac forma venit cõceſſio, Vt poſsit quiſq; cõfeſſorẽ eligere ſacerdotẽ ſecularẽ aut religioſum. Et his rationibus ſimul cũ ſequẽtibus cõditionibus ſatis hæc cõis ſententia fulciri videtur. 1.cõditio ſit ꝙ non cõſtet, illum qui ſic eligitur,nõdũ expoſitũ,eſſe ignorãtem. Nã eligens ſciẽter, & ex profeſſo cõfeſſorẽ ignorãtẽ [niſi ipſe pœnitẽs ſit doctus, ita vt cõfeſſoris ignorãtiã ſuppleat : nẽ pe qui d̃claret ipſi quid mortale quid verò vẽiale ſit]licet ſi ſua peccata oĩa cõfiteatur illi,verũ recipiat ſacramẽtũ,mortaliter tñ peccat:ꝓbatur,nã ſiquis ĩ grauiĩ firmitate corporali cõſtitutus,medicũ eligeret ignorãtẽ, à quo interfici putaret,nõ dubiũ quĩ mortaliter peccaret. A fortiori ergo, ſi quis in morbo ſpiritali eligeret medicum ignorãtẽ, quem exiſtimat potiùs excæcare poſſe,q̃; ſalutẽ p̃ſtare. Nã p̃ter duas poteſta-

Antoni. Gabriel. Adrian. Palud. Silueſter Caietan. Soto. Hoſti. Panor.

 tes,

tes, ordinis videlicet & iuriſdictiōis, quę requirūtur tāquàm de eſſentia ſacramēti: requiritur vt & ſciētia polleat & prudētia, & ꝓpterea dicitur in diplomate, quòd poſsint eligere idoneū. Et eadē ratiōe peccaret mortaliter ipſe ſacerdos ignorās, niſi talē recuſaret audire cōfeſsionē, maximè ſi pœnitēs eſſet mercator, vel alijs negocijs arduis ĩplicatus. Peccaret, inq; tū quia huiuſmodi ſacerdos exponit ſe ꝑiculo adminiſtrandi ſacramentū non vt decet, & abſoluendi illum qui abſolutione carere oportet: tum etiam, quia taxabit pœnā non ſecūdū grauitatē delictorum, cùm ſit ignorans.

¶ Secunda conditio eſt, quòd ſacerdos ille nō ſit depoſitus authoritate publica, ac degradatus, reprobatus, vel ſuſpēſus ab Epiſcopo per aliquā cenſuram, vel à viſitatore reiectus, tanquā ſtultus & ineptus. Huiuſmodi enim ſacerdotes minimè eligi poſſunt ꝑ generalē conceſsionē, quā quis habet eligendi quēlibet ſacerdotem, quoniā legibus Eccleſiæ peculiaribus à ſacramētorū adminiſtratione reiecti ſunt. Hęc nāq; cōditio ponitur in illo Iubileo D. Iacobi citato, nēpe quòd poſsit eligere ſacerdotē, qui nō ſit ſuſpēſus. &c.

¶ Tertia cōditio eſt, ſi nō ſit poſitū præceptū ab Epiſcopis vel prælatis monaſteriorū alicui ſubdito, quòd nō audiat confeſsionem: quod fieri poſſe omnes fatentur. Eſt nanq; aliquādo hoc neceſſarium ad rectam & populi Chriſtiani & monachorū inſtitutionem. Nec Pontifex per diplomata tollit, quòd prelati poſsint imponere huiuſmodi præceptū, quia nihil Papa religioſis per illa iubet, ſed duntaxat facultatē eligēdi cōcedit, quæ quidem electio nō cogit religioſum, ideo qui inconſulto prælato confeſsionem audiret, poſſet ab eo tanquàm inobediēs puniri, & ſi ei eſſet impoſitū præceptum, mortaliter peccaret: nihilominùs ſacramentū & abſolutio teneret, cùm virtute priuilegij ſummi Pontificis per electionē pœnitentis iuriſdictionem acquirat. Secùs eſſet ſi expræſſè preciperetur in diplomate, quòd inconſulto & inuito prælato cōfeſsionem audiat, quia nullius tunc roboris eſſet inferioris præceptum.

¶ Secunda opinio aſſerit, neminem virtute priuilegiorum poſſe ſibi eligere in confeſſorem niſi aliàs expoſitum & approbatū, quā tenet ingenioſiſsimus magiſter meus Cano in relectiōe đ Pœnitētia, & Gloſa ſup cap. Oīs vtriuſq; ſexus. & huic ſententiæ abſq; hæſitatione aliqua adhęreo, atq; eam ab omnibus amplectendam eſſe cenſeo, maximè hodie quia videtur mihi ſacrum conciliū Tri-

Con. tri. ✻ dentinum è diametro aduerſari prædictę ſententiæ communi, quandoquidem in ſeſsion. 23. capit. 15. decernit, nullum etiam regularē

gularem poſſe confeſsiones audire nec ad id idoneum reputari, niſi ab ipſis Ep̄is per examen, ſi illis videbitur eſſe neceſſariū, aut aliàs idoneus iudicetur: & approbationem obtineat, priuilegijs, conſuetudine quacunquè etiam immemorabili, nō obſtantibus.

¶ Sed quātam ſciētiam tenetur habere qui eſt exponēdus ad audiendas confeſsiones? Ad hoc eſt concluſio, quòd tenetur habere *Conclu.* tantam peritiam, vt ſciat diſcernere in peccatis cōmunibus, ſint ne mortalia an venialia, & quæ ſint circunſtantię neceſſariò confitendæ, quæ verò non. Debet etiam ſcire in poſterum peccatis remedium adhibere, quia alia pœnitentia eſt imponenda pro mortali, alia pro veniali. Et vnicuiquè adhibendum eſt remedium iuxta perſonarum locorum & tēporum qualitates, & qui huiuſmodi ignorat, audit cōfeſsiones in periculū ſui & ſibi confitentiū. Scire autē diſcernere inter perplexitates peccatorū, & diffinire in caſibus valde implicatis [quod vix intelligi poteſt adhuc ſciētia acquiſita per magnū & longum ſtudiū] non eſt neceſſarium, ſed de bene eſſe, & ſufficit in huiuſmodi perplexis caſibus, quòd ſciat cōfeſſor cautè procedere conſultis doctoribus, & nō præcipitare ſententiam in eis. Credo etiam, quòd qñ quis volūtariè audit cōfeſsiones ſe ingerendo adhoc: quòd tenętur pollere maiori ſcientia. In eo autem qui ex obedientia, ſufficit minor ſcientia, nec oportet quòd ad ſingulas cōfeſsiones audiēdas accedat ex mandato ſupioris, ſed ſufficit quòd à principio ex obedientia expoſitus ſit adhoc.

¶ XXV. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſtando in ſolo iure communi ſecluſis omnibus priuilegijs, poſſit quis confiteri alieno ſacerdoti ſine licentia proprij.

VErificatur quęſtio hæc quando pœnitens ex cauſa rationabili non vult confiteri proprio ſacerdoti, nēpe quia timet fœmina quòd proprius ſacerdos eam ſollicitabit ad ſtuprū, vel timet reuelationē cōfeſsiōis, ſeu quia timet aliud graue damnum, & de his habet probabilē certitudinē, vt quia eſt expertus, vel à fide dignis audiuit, vel habet vehementia inditia quòd hęc facit, vtrùm tūc ſi petat licētiam ab eo vel à ſuperiori, vt alteri cōfiteri poſsit, & illi cōferre nollēt, & vrget neceſsitas Euchariſtiam ſumēdi ī paſchate, quia aliàs excōmunicaretur, liceat illi ad alium ſacerdotē ire? Huic difficultati hac vnica cōcluſione reſpōdetur, nempe quòd nemini licet alteri quàm proprio ſacerdoti confiteri, niſi de licentia ipſius pro *Con. vn* prij ſacerdotis vel ſuperioris, etiam ſi nō ſit aditus ad ſupiorē, vel

ille

ille ſuperior illi licentiam deneget,ſicut inferior denegauit. Hæc concluſio eſt contra aliquos ſummiſtas,videlicet contra Silueſtrũ in verbo Cõfeſſor.1.§.6.& cõtra Adria.in.q.5.d.cõfeſsiõe,dubio 3.& Palud,ĩ.4.d.17.q.3.ar.3.Et quidẽ hanc ſñiam D.Tho.habuiſ ſe certiſsimè exiſtimo.In.4.nanq,ſen.d.17.q.4.ad.5.ĩquit,quòd ſi timet ſibi aliquod malũ,d̃bet petere facultatem à ſupiore, quòd ſi deneget,idem erit iudiciũ d̃ illo,ſicut d̃ nõ habente copiam cõ- feſſoris.Tenet quoq; hanc ſñiam tanq̃,probabiliorẽ Dñs Caie.in ſumma verbo Abſolutio ex pte abſoluentis.Probatur inſup ex. c.Oĩs vtriuſq; ſexus.vbi ait Põtifex, quòd ſi quis ex iuſta cauſa nolit cõfiteri proprio ſacerdoti,& alteri cõfiteri voluerit, ei lice- bit,dũ licentiam à proprio ſacerdote petierit,&obtinuerit:ſi ergo nõ obtinet,nõ poterit aliũ cõfeſſorem eligere.Ratione inſup ꝓba tur,quia ſi daretur iſta licentia, daretur aditus ad duo abſurda in Eccleſia.1.quia vnuſquiſq; poſſet facilè exiſtimare,ſuum propriũ parochũ eſſe ignorantem.Secũdũ, quia opinio cõtraria promptiſ ſimam offert cuicũq; anſam fingendi malitiam& ꝑiculũ in proprio ſacerdote,vt illo colore poſsit aliũ ſibi quem libuerit eligere.Tã dem probatur,nam ſi proprius ſacerdos obiret mortem, certum & abſq; aliq̃ controuerſia liquet,neminem poſſe ſibi cõfeſſorem eligere ſine licentia ſupioris:multò ergo minùs ipſo parocho vi uente quantũcunq; malo licebit alicui cõfeſſorem eligere. Idem dicendũ eſt d̃ caſibus reſeruatis,ſcilicet quòd ſi ſupior nõ vult cõ cedere facultatem ſubdito, vt eligere poſsit confeſſorem non po teſt eligere. Attamen malèfacerent prælati,qui difficiles ad huiuſ modi ſe oſtenderent licentiam concedendam. Prælatus nanquè facilis eſſe debet ad licentiandum ſubditum aliquoties alteri con fitendi,quia multi ſunt adeò infirmi, qui potiùs morerentur ſine confeſsione quàm ei confiteri, & qui nimis ſoliciti ſunt ad ſcien dum conſcientias ſubditorum per confeſsionem: multis laque um dammationis iniiciunt, & per conſequens ſibi ipſis. Vnde ſi nominet ſibi aliquem ſufficientem cui vult confiteri, licentiam non neget,quia fortè habet peccatum, quod erubeſcit confiteri. Secùs erit, ſi nominet indiſcretum vel minus bonum, vel per fa mam, aut per conuerſationem perſonarum ſibi cõfitentium, quæ minùs religioſè conuerſatur. Nam tunc ſimpliciter neget innote ſcendo quòd ille eſt ineptus,& quòd paratus eſt ipſe audire, vel dare alium idoneum. Ex quibus colligitur manifeſtè, nullum præ latũ dare debere licentiam ſubdito,vt cõfiteatur ad libitum cui ve lit,

Adriani. *palud.* *D. tho.* *Caietan.*

lit, niſi ſit ipſe ſubditus talis, quòd conſtet non electurum niſi bonum & diſcretum confeſſorem, aliàs ſibi imputabitur, qui permiſit ouem liberè errare, ſi præcipitium elegerit.

¶ Circa hos caſus, in quibus diximus, quòd petita licentia, & nõ obtenta, non poteſt quis ſibi eligere confeſſorem: annotare oportet, quòd ſi inſtet tempus cõmunionis, poterit tutè ac ſecurè accedere ad communionem, cùm vt dixit Sanctus Thomas, idem ſit iudicium de illo, ſicut de non habente copiam confeſſoris. Aſpiciant tamen iſti tales, quòd habeant legitimam cauſam non confitendi proprio ſacerdoti. Verecundia nanquè non eſſet cauſa ſufficiens, nec timor, etiam quòd ſiniſtrè de illo exiſtimaret: nám aliàs nulli ſacerdoti confiteri teneretur, cùm ſemper iſta accidāt. At verò ſi iam nocuit puellæ proprius ſacerdos, quia illam incitauit ad malum: iam iſta eſſet legitima cauſa, vt non teneretur illi confiteri. Conſulendum tamen eſſet huic, vt confiteretur illi ſacerdoti in loco publico, commendando ſe prius Deo, vt eam eripiat à tentatione, & donet ſibi virtutem & conſtantiam reſiſtendi. Similiter ſi huiuſmedi proprius ſacerdos nocuit alicui indirectè illũ infamãdo reuelando confeſsionem, quia tunc iam eſſet legitima cauſa, vt talis non teneretur illi confiteri, imò in caſu iſto, quòd timet de reuelatione confeſsionis, credo, ꝙ ſi timor eſſet iuſtus & rationabilis, non leuis vel fatuus, nullo modo deberet illi confiteri. D. Tho.

¶ Eſt hîc tamen animaduertendum, ꝙ in caſu quo propter dictũ impedimentum non confitetur ſubditus proprio ſacerdoti, licèt ſit probabile, ipſum iam non teneri ampliùs illo anno confiteri aut communicare ratione præcepti de ſemel in anno confitendo ac communicando, quippe cùm tempus determinatum, certùmquè ſit ad confeſsionem, communionemq́; faciendam, & illud iã tranſactum ſit: nihilominùs probabiliorem reputo oppoſitam ſententiam, nempe quòd non ideo liberatur à præcepto cõfeſsionis illo anno, & à fortiori nõ liberabitur à tali pręcepto trãſacto anno, qui ex illegitima cauſa confeſsionem reliquit. Vnde cùm primũ commodè poterit, tenetur confiteri.

¶ Dubium paruum ſe offert hîc, vtrùm ſi concubina ſui proprij ſacerdotis ei confiteatur, confeſsio valeat? Huic dubio reſpondet Silueſter in verbo Confeſsio primum. §. 10. quòd ſacerdos eam non debet audire, quia tollitur erubeſcentia quæ eſt ſatiſfactionis pars proxima, & idem eſt de omni peccato, in quo ſacerdos fuiſſet cõſentiens vel cooperans, ſi tamẽ abſoluit, valet *Dubium.* *Silueſt.*

abſolutio

D.Tho. abſolutio. Concordat D. Tho. in. 4. Soto dicit ꝙ confeſsio eſſet
Soto. valida, & poſſet eſſe fructuoſa, ſi ſine ſcandalo fieret, & ſine periculo incitandi ſe ad malũ, quãquàm erubeſcentia non eſſet tanta, quanta ſi confeſsio fieret alteri. Concurrunt nanq; in tali confeſsione omnia quæ ſunt de eſſentia illius, nempe materia, forma, intentio, & iuriſdictio. Attamen vbi eſt periculum excitandi & irritandi illecebrã, ſacrilegium, inquit, eſt impudentiſsimũ, & ſic illa confeſsio eſt peccatũ mortale, ac excõſequenti nõ eſt valida propter defectum, non ſolùm contritionis, verùm & attritionis.

XXVI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm religioſi mendicantes poſsint cõfeſsiones audire, ſi præſentati epiſcopo à ſuis prælatis iuxta mandatum Clementinæ, Dudum, illos non admiſerit.

1. Con QVæſtioni huic per aliquot cõcluſiones reſpõdetur, quarum prima ſit. Si omnes ſic præſentatos, epiſcopus nõ admiſerit, omnes tunc poſſent audire cõfeſſiones. Probatur, nam tũc viſus eſt epiſcopus illos
2. Conc. ex paſsione & malitia reijcere. ¶ 2. con. Si epiſcopus reiecerit aliquẽ religioſũ, eò ꝙ exiſtimat illũ non eſſe idoneum & ſufficientẽ, aut dubitat de eius idoneitate: nõ poterit huiuſmodi religioſus confeſsiones audire, nec habet authoritatem à pontifice illas audiendi ex dicta Clementina. de ſepulturis.
3. Con. ¶ 3. conc. Si frater aliquis ſic præſentatus à ſuo prælato ſit idoneus, & habeat cõditiones quas ponit Clem. & prælatus eius cũ humilitate petierit, vt eũ admittat: quanuis reijciatur ab epiſcopo, poterit cõfeſsiões audire. Probatur, quia iam habet ex dicta Clẽ. facultatẽ per ſummũ põtificẽ confeſsiones audiendi in tali caſu, ſcilicet epiſcopo nolente conferre licentiã, maximè poſt trinã re-
Notabil. quiſitionẽ. Annotare tamẽ hîc oportet, ꝙ ſi epiſcopus velet, poſſet acceptare fratres ad audiendas confeſsiones cõmittendo eis ſuam iuriſdictionem ſine prædicta ſolennitate præſentationis. Habent etiam dicti fratres priuilegium, quòd epiſcopo mortuo à quo habent authoritatem, poſſunt illa vti quouſq; ſit prouiſum eccleſiæ de alio paſtore, imò nõ tenentur ampliùs eidem epiſcopo vel alteri illius diœceſis præſentari. Sat enim eſt, vt ſemel habeant vnius epiſcopi facultatem, vt poſsint illic confeſsiones audire. Non habentes autem hoc priuilegium, amittunt hanc authoritatem epiſcopo delegante mortuo vel amoto, non tamen ſpirat

hæc

hęc poteſtas delegante ſuſpenſo, vel noīatim excoīcato, vel per manifeſtā pcuſsionē clerici, neq; in foro exteriori neq; ī pœnitentiali, quia tunc retinet delegans iuriſdictionē licèt nō vſū, & ob id nō ceſſat vſus in delegato: nō tñ poſſet Ep̄us vel ſacerdos parochialis quando ſic eſt impeditus, cōmittere alicui de nouo hanc authoritatem, eò quòd d̄legare, ſeu cōmittere eſt vſus iuriſdictionis, ita tenet Palu. d. 17. q. 3. & notatur. c. Romana. d̄ offi. vica. li. 6.

¶ 4. cōcl. Per prędictam Clementinam non poſſunt huiuſmodi fratres ſic p̄ſentati abſoluere à caſibus ab Ep̄o reſeuatis. Iſtam cōclu. tenuerunt omnes doctores Pariſſenſes, & eam tenuit magiſter à Victoria Soto & Cano. Et rōe probatur, quia in dicta Clemen. dicitur, quòd p̄ſententur Ep̄o, & de eius licentia audiant cōfeſsiones, & ſi huiuſmodi licentiam exhibere Ep̄s recuſauerit ſine cauſa, ſuccedit licentia Papæ: nēpe, quòd liberè licitè q; confeſſiones audire poſsint. Et ſubdit ſtatī, quòd nō ītendit p̄bere āpliorem licentiam fratribus quam curatis vel parochialibus ſacerdotibus: ſed curati minimè à reſeruatis abſoluere poſſunt, igitur nec ipſi fratres p̄ſentati. Si enim pōt Epiſcopus arctare poteſtatem ordinariam curatorū, reſeruando ſibi aliquot caſus, vt patet in ſynodo Trid. ſeſ. 14. c. 7. multò magis arctare poterit extra ordinariā ipſorū fratrū. Idē quoq; habetur in Clemen. Religioſi. de priuilegijs, vbi dicitur, quòd religioſi à caſibus reſeruatis Ep̄is ordinarijs quenq́, abſoluere non præſumant. & in. c. 2. de pœniten. & remiſsi. in. 6. dicitur, quòd ſi Ep̄s alicui cōceſſerit facultatem eligēdi confeſſorem: ille qui eligitur, non habet facultatem abſoluēdi à caſibus reſeruatis Epiſcopo. Rō quam ſubdit eſt, quia gn̄alis cōceſsio non extenditur ad ea quę in particulari non eſt veriſimile, quòd cōcederentur. Hanc tñ ſententiam noſtram ītelligendam eſſe exiſtimo, q̄ndo bona fide Epiſcopus ſibi reſeruat aliquot caſus præter reſeruatos ſibi à iure ex rōabili cauſa quia ſibi expedire videtur: tunc nanq; minimè ab huiuſmodi caſibus abſoluere poſſunt fratres mendicantes. Secùs tñ ſi Epiſcopus plures caſus ſibi reſeruaſſet religioſis q̄; plebanis, quia tunc cenſeretur id facere ex malitia & odio fratrū, tunc enim poſſent ab eis abſoluere, niſi caſui reſeruato ab eis eſſet p cōſtitutionem annexa excoīcatio reſeruata diœceſano, vel ſupiori, vt dicit Silu. ī verb. Cōfeſſor. 2. §. 5

¶ Annotare hîc oportet, quòd prædicta in Clemen. Dudum. poſt ſacram Triden. ſynodum quantùm ad id, quòd ſi omnes vel aliquem præſentatum Epiſcopus non admitteret, nihilominùs audire

Panor

4. concl.

Victoria

Soto.

Cano.

Silueſter

Notabil.

dire poſſet cõfeſsiones,nullatenùs locũ habent , cùm decernat in
Con.tri. ſeſsi.24.c.15. nullũ etiam Regularem poſſe cõfeſsiones audire,
※ nec ad id idoneũ reputari,niſi ab ipſis Epiſcopis per examẽ aut ali
às idoneus iudicetur,priuilegijs ,conſuetudine quacunque etiam
immemorabili, nõ obſtãtibus. Quod quantũ ad p̃fatum examen
& approbationem ab Ep̃is obtinendã etiam de priuilegijs cõceſ
Adrian. ſis ab Adriano & à Paulo. 3. Religioſis in his Indiarum partibus
Paulo. 3. nõ ſolũ infra duarũ dietarũ ſpacium, verùm etiam extra duas die
tas vbi ſunt Epiſcopi creati, vitã degentibus, locum habere indu
bitanter tenendum eſſe cenſeo.

¶ XXVI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſint aliqui caſus ad ſolum ſummum pontificem pertinentes.

Conc. af. AD hanc difficultatem vnica concluſione affirmatiua reſpondetur, nempe quòd ſunt aliqui caſus ſummo Pontifici reſeruati, quorum primus eſt de eo qui *Caſus papales.* verberat clericum ordinatum, ſi eſt lęſio enormis cùm effuſiõe ſanguinis atroci, vt habetur. 17. q. 4. c. Siquis ſuadente diabolo. Si verò eſt leuis percuſio, Epiſcopus abſoluit, vt patet in cap. Peruenit. de ſenten. excommunicationis.

¶ Secundus caſus eſt, de eo qui comburit vel frangit Eccleſiam, & talis antequàm denuntietur, poteſt abſolui ab Epiſcopo, ſed poſt denuntiationem per ſolum Papã, vt habetur extrà de ſententia excõ. c. Cõquæſti. Et idem de quolibet incendiario poſtq; publicè excommunicatus eſt, vt habetur de ſententia excõ. c. Tua.

¶ Tertius, quando Papa ſolus aliquem nominauit, vel nominatim excommunicat. Tũc nanq; ſolus Papa abſoluit clericum ſponte participantem cum excommunicato. Quod intelligitur de participatione in crimine, propter quod talis eſt excommunicatus à Papa, vt patet de ſententia excommu. capit. Significaſti.

¶ Quartus, falſarius literarum Papæ, vel eis vtens ſcienter, vt patet de crimi. fal. cap. Dura &. c. Ad falſariorum.

¶ Quintus eſt, in illo qui excommunicatus eſt à delegato Papæ, qui non poteſt abſolui per aliquem, niſi per Papam vel Papæ delegatum, vt habetur in. c. Significauit. de ſententia excom.

¶ Sextus, qui inſequitur cardinalem, vt habetur de pœnis. capit. Fœlicis. in. 6.

¶ Septimus, qui grauat iudicẽ ſpũalem in p̃ſona vel bonis, vel dat licẽtiã grauãdi, p̃pter hoc quòd ſñiam excõicationis, ſuſpẽſionis, vel interdicti tulit, vt patet de ſenten. excom. c. Quicunquè. lib. 6.

¶ Octa

¶ Octauus. Si quis corpus defuncti ſciderit, vel coquerit pro oſſibus transferendis: de hoc habetur in quadam extrauaganti Bonifacij Papæ octaui, quæ incipit, Deteſtantes.

¶ Nonus. Si quis inquiſitor hæreticorum odio, vel gratia, amore, vel lucro contra iuſtitiam vel conſcientiam omiſit cõtra quẽpiam procedere, vt habetur in Clem. de hæreticis. c. Multorum. in fine.

¶ Decimus. De religioſis, qui abſq; licentia ſpeciali ꝓprij ſacerdotis ſolẽnizãt matrimoniũ, aut miniſtrant Euchariſtiæ & Extremę vnctiõis ſacramẽta, vt habetur in. c. Religio. ď priuilegijs in Clem.

¶ Similiter excõmunicantur religioſi, qui excõmunicatos à canone abſoluũt in caſibus nõ cõceſsis, vel cõtra ſtatuta ꝓuincialia vel ſynodalia, vel à pœna & culpa, vt patet de pœni. c. Si quis. in Clem.

¶ Vndecimus eſt. De perſequutoribus Epiſcoporũ, vel qui eos faciunt exiliari, vel carceri tradunt, aut qui præcipiunt hoc fieri, vel tribunt auxilium, conſilium, vel fauorem ad hoc faciendum.

¶ Duodecimus. Si qui religioſi inducunt vt aliquẽ ad vouendum, iurandum, vel promittendum apud eos eligere ſepulturam, vel vt iam electam vlterius non immutet, vt habetur. c. Cupientes. in Clement. de pœnis.

¶ 13. De his qui ſacerdotẽ cogũt celebrare in loco interdicto, vel ad audiendũ excõmunicatos conuocãt vel ĩterdictos, vel ꝓhibẽt ne moniti exeãt, vt habetur de ſentẽ. excom. c. Grauis. in Clemẽ.

¶ 14. Qui Sarracenis arma ad expugnandum Chriſtianos deferunt, vel conſilium vel auxilium dant in diſpendium terræ ſanctæ, vt patet extrà. de Iudęis. c. Ita quorundam. & c. Ad liberandam.

¶ 15. eſt. In piratis, qui ore Papali excommunicantur.

¶ 16. eſt. De eo qui abſolutus ꝓpter mortis articulũ vel aliud impedimẽtũ ab eo à quo aliàs abſolui nõ poterat: ſi ceſſante impedimẽto, nõ ſe præſentat, cùm ſe commodè poterit ei à quo priùs abſolui debebat, in eãdẽ ſentẽtiã q̃ priùs ligatus erat ab homine vel à iure, reincidit ipſo facto, vt habetur in. c. Eos. de ſenten. excom. li. 6. & caſus iſte eſt Papalis. Qui voluerit videre quã plurimos alios caſus qui ſummo pontifici reſeruantur, legat Silueſtrum in verbo Caſus. §. 1. vbi ponit quinquaginta. *Silueſter*

¶ Animaduertere tñ hîc oportet, quòd iam hodie per ſacrum Triden. cõc. ſeſsi. 24. c. 5. in quibuſcunq; caſibus occultis ſedi Apoſtolicæ reſeruatis licet Epiſcopis delinquentes quoſcunq; ſibi ſubditos in diœceſi ſua per ſe ipſos, aut vicarium, ad id ſpecialiter deputandum, in foro conſcientiæ gratis abſoluere, impoſita pœnitẽ- *Con. tr.* ❄

tia ſalu

tia ſalutari. Idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcien tiæ eis tantùm, non eorum vicarijs eſt permiſſum.

¶ XXVII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſint aliqui caſus Epiſcopis reſeruati.

Difficultati huic hac vnica cõc. reſpõdetur: nẽpe, ꝙ q̃tuor ſunt caſus de iure Epis reſeruati, prout deter minat Bñdictus. II. in extrauagãti, Inter cũctas. quę quidẽ renouata eſt iterũ ꝑ conciliũ Vienẽſe in Cle mẽtina, Dudũ, de ſepulturis. Primus caſus eſt, Occi ſor clerici propter quod incurrit irregularitatẽ. Vnde Eps poteſt abſoluere clericum ab homicidio, ſed non ab irregularitate, vel poteſt abſoluere clericũ à peccato, quia celebrauit ĩ Eccleſia ĩter dicta, ſed non poteſt abſoluere ab irregularitate inde contracta.

Benedic.

Caſus epi ſcopales

¶ Secundus caſus eſt de incendiarijs, qui malo animo hoc fece rint: quod tamen intellige anteq̃; ſint publicati & denunciati, vt habetur. 23. q. 8. c. Peſsima. Idem eſt de mãdantibus hoc fieri, ſeu dantibus conſilium vel auxilium, vt ibidem habetur.

¶ Tertius eſt peccatũ propter quod inducẽda eſſet ſolẽnis pœni tẽtia, vt eſt peccatũ blaſphemię: ſed hic caſus nõ eſt ãpliùs ĩ vſu.

¶ 4. vbi quis ĩcurrit maiorẽ excoĩcationẽ à iure. Idẽ aũt Papa de clarat quiq; alios caſus eſſe epiſcopales de cõſuetudine approba tos, quorũ primus ẽ, volũtariũ homicidiũ aut mutilatio mẽbrorũ. Et ãnotato, quòd homicida, aut mãdãs, vel cõſẽtiẽs abſolui nõ d bet, niſi ſatiſfactiõe ꝑmiſſa, vt habetur. 23. q. 8. c. Si quis mẽbrorũ.

Notabile

¶ Secundus caſus eſt crimen falſarij, qui falſat literas, & teſtis fal ſus, vt eſt videre apud Silueſtrum verbo, Caſus epiſcopales.

Silueſter

¶ Tertius eſt violatio Eccleſię libertatis: qua ſcilicet iniuſtè per ſonæ vel res Eccleſiæ grauantur: hodie tamen tales perſonæ per curię proceſſum ſunt excommunicati.

¶ Quartus eſt violatio Eccleſiaſticæ immunitatis, quia ſcilicet in Eccleſia vel loco ſacro proximum in perſona vel rebus offendit 17. q. 4. c. Si quis. vel aliter eius immunitatem lędit. Tales tamen non ſunt excommunicati, ſed excommunicandi.

¶ Quintus eſt ſortilegium & diuinatio, vt habetur. 16. q. 1. ca. 1. & tales ſunt infames, & à teſtimonio repelluntur. ¶ Vltra aũt hos ca ſus põt Eps in ſua diœceſi alios caſus ſibi reſeruare, ꝓut ſibi viderit expedire Io. An. addit ꝑdictis oppſsionẽ puerorũ, inceſtũ, corrupti onẽ monialiũ, coitũ cũ brutis, ꝑiuriũ, falſũ teſtimoniũ, blaſphemiã Dei & ſctõrũ. Hoſtiẽ. verò addit oẽ peccatũ cõtra naturã, & quod

Ioan. An

libet

libet enorme, quod particularis vel generalis conſuetudo reſeruat epiſcopis. Sed crediderim ego, quòd tot caſus reſeruare, non eſt aliud quàm ponere laqueos in via ſalutis, & confeſſorum poteſtatem reſtringere. Verum eſt quòd vbicūq; occurrerit aliquod graue delictum & enorme, ad terrorem eſt ſaluberrimū ad ſuperioris iudicium recurrere, ſicut etiam epiſcopi aliquādo remittunt peccatores ad ſedem apoſtolicam propter enormitatem criminū ad aliorum terrorem, quamuis ab eis poſsint abſolui, quia nullum peccatum adeò eſt enorme, à quo epiſcopus non poſsit ſubditum abſoluere, dum tamen nullam habeat annexam ſententiam excōmunicationis.

¶ Annotare tamen oportet, quòd reſeruatio prædictorum caſuū intelligenda eſt de actibus exterioribus cum effectu, & non de interioribus, nam ſi quis queſiuit aliquē occidere iſtud homicidium non eſt reſeruatum epiſcopo. Similiter ſecundùm Palud. in 4. diſt. 33. q. 2. inceſtus commiſſus à pueris non habentibus vſum rationis, non eſt reſeruatus epiſcopis, quia per hoc non tollitur virginitas nec cauſatur affinitas. Notabil. Palud.

¶ Annotare etiā oportet, quòd quādo quis abſoluit à caſu à quo non potuit, ſi fieri poteſt ſine ſcandalo notabili, vocet illum, quē abſoluerat, ſi illum cognoſcit, & per aliquem coopertum modum interroget de aliquibus quæ ſibi eſt confeſſus, quaſi volens ſe meliùs informare ac ſi plenè non intellexiſſet, & ſi qua alia peccata commiſit, & ſic ab omnibus iterum eum abſoluat, petita priùs à ſuperiori authoritate ab illo caſu abſoluendi. Si verò timet notabile ſcandalū ex hoc oriri: committat Chriſto ſummo ſacerdoti. Notabil.

XXIX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ratihabitio concedat facultatem abſoluendi, ita vt ſacramentalis abſolutio impenſa ſub ratihabitione ſit valida.

PRo huius difficultatis elucidatione trimembris diſtinctio præmittenda eſt, nempe quòd ratihabitio alia eſt de futuro, alia de præſenti, alia de præterito. Hanc diſtinctionem ponit Caietanus in ſumma verbo Abſolutio. Tunc eſt prima concluſio. Ratihabitio de futuro non præbet facultatem abſoluendi de alquo reſer- Caieta. 1. conc.

uato,neq; exhibet poteſtatẽ non expoſsito ab epiſcopo,vt poſsit audire confeſsiones,ex eo quòd credit, quòd ſi adiret ſuperiorẽ ad hanc facultatem petendam,ei cõcederet, & quòd ei placeret. Vnde,ſi ſub hac ratihabitione ſacerdos abſolueret,nullum eſſet ſacramentum.

2.Conc. ¶ Secunda concluſio. Ratihabitio de præſenti nullo exteriori ſigno demonſtrata,etiam non dat facultatem abſoluendi. Hæ duæ concluſiones ſimul probantur, nam ad abſoluẽdum neceſſaria eſt iuriſdictio, quam tamen talis ratihabitio non dat, & ideo non poteſt ſacramentalis abſolutio impẽdi ſub ratihabitione, quoniam quod ſub ratihabitionis ſpe fit, quanuis voce tunc fiat, re tamen vt pendens fit, ita vt poſsit & ratificari & iterari. Conſtat autem non eſſe in poteſtate abſoluentis conferre nunc ſacramentum,& ſuſpendere effectum illius in tempus futuræ ratificationis, & exponere ſacramentum diſcrimini,vt nullum ſit,ſi irritetur.

3.Conc. ¶ Tertia concluſio. Ratihabitio,ſiue de præſenti ſiue de præterito ſi ſit aliquo exteriori ſigno demonſtrata, facultatem dat abſoluendi, vt ſi videat præſul, quòd clerici confitentur adinuicem, & tacens diſsimulat,illa ratihabitio videtur ſufficere: quia nõ videtur ſolùm ratihabitio, ſed conſenſus interpretatiuus: quia eo ipſo quòd tacet,conſentire, & interpretatiuè conferre licentiam videtur.

XXX.DIFFICVLTAS.

Vtrùm confeſsio & abſolutio bis vel ter vel pluries de eiſdem peccatis repetita ſit ſacramentalis.

1.con c. DIfficultati huic vnica cõcluſione affirmatiua reſpõdetur. Concluſionem hanc tenent vniformiter omnes doctores [vno excepto Sco.in 4.diſt.18. in ſolutione ad primum.] Et probatur,quia omnes fideles quãdo cõfitẽtur generaliter omnia peccata ſua quæ anteà confeſsi ſunt, ſe veram abſolutionem recipere exiſtimant. Item,quia ibi eſt vera forma & vera materia & miniſter: verum igitur ſacramentum recipit,qui generaliter confitetur,quanuis ſola peccata iam bis vel ter ab eo confeſſa, tunc confiteatur.

Notabil. ¶ Annotare tamen hîc oportet cum Caietano in ſumma, abſolutionem iterari poſſe ſuper omnino eadem peccata,non autem ſuper omnino eandem confeſsionem, quia ſuper eandem materiam

am proximam nullius ſacramenti, forma iterabilis eſt ſine ſacramenti iniuria. Ipſa nanq; iteratio atteſtatur inſuffitientiæ prioris formæ. Si enim prima vt ſufficiens haberetur, non iteraretur: ac ꝑ hoc, cùm confeſsio teneat locum materiæ proximæ in ſacramento pœnitentiæ, vt in concilio Flor. habetur, niſi multiplicetur confeſſio, non poteſt multiplicari abſolutio. Et quia poteſt homo pluries confiteri eadem peccata, poteſt quoq; pluries de eiſdem abſolui. Con. flo.

XXXI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm pœna taxari debeat ſecundùm quantitatem culpæ.

TRibus concluſionibus ſufficienter difficultati huic me ſatiſfacturum exiſtimo. Prima, ſi conſideretur pœna ſecundùm quòd eſt ſatiſfactoria, debet illam ſacerdos taxare iuxta quantitatem culpæ. 1. Conc.

¶ Secunda concluſio. Si verò conſideretur pœna quatenus eſt medicina peccatoris, nil vetat, ꝙ maiori culpa minorem pœnam confeſſor imponat, & ecõuerſo pro minori culpa maiorem pœnam. Iuueni nanq; pro fornicatione maior pœna imponenda eſt quàm ſeni, quanuis minùs peccet, vt qui peccato difficiliùs reſiſtere poteſt, magis caueat ſibi in futurum. Maior quoq; pœna imponenda eſt ſacerdoti quàm ſeculari, eò quòd periculoſius eſt peccatum in eo. Epiſcopus enim vel ſacerdos, cum maiori periculo ſuo, & aliorum peccat. 2. Conc.

¶ Tertia concluſio. Pœna purgatorij ſemper taxatur ſecundùm quantitatem culpæ, habita conſideratione ad contritionem & cõfeſsionem illius. Hæc concluſio probatur quoad primam partem, quia pœna purgatorij ſolùm infligitur ad ſoluendum debitum. Nã vlteriùs non manet locus peccandi. Quocircà non infligenda eſt pœnitenti maior pœna, vt futurum caueat ſibi. Quoad ſecundam verò partem etiam probatur, nam per omnia iſta, nempe contritionem, confeſsionem, ac abſolutionem, aliquid de pœna dimittitur. Inponenda igitur pœnitenti ſatiſfactione omnia iſta ſunt conſideranda à ſacerdote. 3. Conc.

De ſigillo confeſsionis.

XXXII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm in quolibet caſu ſacerdos teneatur celare peccata, quæ nouit in confeſſione.

1. Conc. AD præſentem quæſtionem aliquibus cõcluſionibus reſpõdetur Prima. Quicunq; ſacerdos tenetur cõfeſſionem omnino celare, & qui eius ſigillum reſeraret, eſſet ſacrilegus: hoc eſt rei ſacræ violator. Cõcluſionem iſtam tenet D. Tho. in 4. diſt. 21. q. 3. ar.

D. Tho. 1. & eam tenent abſq; diſcrimine omnes doctores in eadem diſt.

6 con. ca Habetur quoq; de pœniten. diſ. 6. c. Sacerdos. & in cõcilio. 6. Carthagi. c. vltimo. vbi grauiſsima pœna imponitur ſacerdoti confeſſionem reuelãti. Item, in c. Omnis vtriuſq; ſexus. de pœniten. & remiſsi. vbi dicitur, caueat omnis ſacerdos, ne verbo, vel ſigno, aut alio quouiſmodo prodat aliquatenus peccatorem. Sed ſi prudentiori conſilio indiget, illud cautè abſq; vlla expreſsione requirat: quoniam qui in pœnitentiali iudicio peccatum ſibi detectum reuelare præſumpſerit, non ſolùm à ſacerdotali officio deponendum decreuimus, verùm etiam ad agendum perpetuam pœnitentiã in arctum monaſterium detrudẽdũ. Non tamen tenetur ſubire has pœnas quouſq; iuridicè fuerit condemnatus ſigillum fregiſſe. Comprobatur verò ratione hæc ſententia, quia ea quæ exterius geruntur, ſunt ſigna rerum quæ interiùs fiunt: confeſsionem ergo qua quis ſacerdoti ſubijcitur, ſignum eſſe interioris ſubiectionis, qua quis Deo per cõtritionẽ ſubijcitur: fateri oportet. Cùm igitur Deus peccatum illius qui per pœnitentiam ſibi ſubijcitur,

Pſal. 31. tegat, iuxta illud Pſalmi. 31. Beati quorum remiſſę ſunt iniquitates, & quorũ tecta ſunt peccata, etiam confeſſor tenebitur tegere peccatum pœnitentis ſibi ſubiecti per confeſsionem.

2. Conc. ¶ Secunda cõcluſio. Nulla alia perſona à ſacerdote, ſiue quia interpres fuit in confeſsione, ſiue quia audiuit caſu confitentem altè loquentem ſeipſum accuſando, ſiue quia ex malitia audiuit, ſiue alio quocũq; modo, tenetur ad ſigillum confeſsionis: peccabit tamen mortaliter illud reuelando, & arctiori vinculo tenetur confeſsionem illam celare quàm ſi ſub alia quacunq; fide ſecreti extra confeſsionem illa quę ſcit, in confeſsione nouiſſet. Hanc cõ

Soto. cluſionem tenet Soto in 4. diſt. 18. q. 4. ar. 5.

3. Conc. ¶ Sed iam quòd ſacerdos celare peccata audita in confeſsione tenetur: merito dubit..tur, quo iure ad id teneatur? Pro quo ſit. 3.

conc'uſio

concluſio. Non tantùm ex iure naturali ſigillum confeſsionis ſacerdos ſeruare tenetur: ſicut quilibet homo alia ſecreta ſibi commiſſa tenetur ſeruare, vt infidelitatem non committat: verùm etiã ex præcepto eodem diuino, quo tenemur ad confeſsionem. Hæc concluſio præter hoc quòd eſt Sancti Thomæ, qui in loco præ allegato vtrumquè de iure diuino eſſe, & in neutro poſſe cadere diſpenſationem ab homine factam, affirmat, præter hoc etiam ꝙ eſt ferè omnium doctorum ſentantia in 4. diſt. 21. probatur vrgẽtiſs ima ratione. Quia eodem præcepto quo finis præcipitur: & medium neceſſarium ad conſequutionem illius præcipitur. At verò medium neceſſarium ad huius ſacramenti pœnitentiæ conſiſtentiam, eſt ſeruare ſecretum ſigilli. Quemadmodum ergo quilibet Chriſtianus confiteri de iure diuino tenetur: ita ſigillum ſeruare tenetur quilibet ſacerdos de iure diuino. Quòd autem hoc ſigillũ ſit de iure naturę, probatꝛ ex illo generali principio, Quod tibi nõ vis, alteri ne facias, & ex alio, ꝙ vnuſquiſq; tenetꝛ ſeruare depoſitum & potiſsimum ſecretum, quod apud ſe deponitur vt celet: nam pollicetur depoſitarius, id ſumma fide cuſtodire: hoc autem modo ſacerdos ſpondet non ſolùm homini, ſed Deo, ſumma fide confeſsionem habere in pectore conditam. Et optimum conſiliũ eſt quæcunquè in cõfeſsione audit ſacerdos, curare obliuioni tradere, vt bene ait Soto. Nec ſolùm fatendum eſt, confeſſorem teneri celare peccata præterita pœnitentis de quibus emendationem promittit: verùm etiam peccata in futuro committenda, cuius contrarium abſquè ratione aliqua Alexan. Alen. aliàs vir doctiſsimus in 4. p. ſuæ theologiæ. q. 78. membr. 2. ar 2. aſſeruit. Et probatur noſtra ſententia contra Alexã. quia moraliter loquendo, impoſibile eſt, poſſe ſacerdotem illud futurum peccatũ reuelare, quin aperiat propoſitum quod in confeſsione pœnitens manifeſtauit ſe habere ad illud perpetrandum: confeſsionem ergo detegeret ſacerdos peccatum futurum nõdum factum, ſed de nouo perpetrandum, reuelans. Vndè Sanctus Thomas ait, illam opinionem eſſe erroneam, quia eſt contra veritatem ſacramenti. Item, quia non minùs homines retraherentur à confeſsione, ſi crederent, confeſſorem eſſe detecturum peccata futura, quàm ſi crederent peccata præterita eſſe reuelaturum. Ex his colligitur manifeſtè, ob nullam cauſam, ob nullum euentum vel neceſsitatem, nempe ob ſeruandam vitam hominis, quãtuncunquè eſſet vel regis, vel Papæ, vel propriam ipſius ſacerdotis, imò nec pro-

D. Tho.

Soto.

Alex. al.

D. Tho.

BIBLIOTECA NACIONAL MEXICO

ter ſeruandam ſalutem totius rei publicæ ſiue temporalem ſiue ſpiritualem, licere pecc ata in confeſsione audita detegere, cùm [vt dixit Diuus Thomas] in iure diuino diſpenſatio non cadat: & ſit præceptum negatiuum de ſigillo ſeruando, quod obligat pro ſemper, & non ſicut præcepta diuina affirmatiua, quæ quidē non obligāt pro ſemper. In hoc enim ſubeſt differentia inter confeſsionis ſigillum & ſecreti ſigillum: quia confeſsionis ſigillum in omni caſu atquè euentu confeſſor ſeruare tenetur: etiā ſi ſciat per confeſsionem aliquem hæreticum in ſua parochia, vel alibi alios inducentem ad hæreſim, & etiam ſi ſciat, quòd detecta confeſsione, poſſet faciliter liberare perſonam innocentiſsimam à ſupplicio, ad quod rapitur, vt quando audiuit cōfeſsionē malefactoris, & ſic ſcit iſtum qui occiditur, eſſe innocentem, cùm ſit maius bonum ac excellentius pœnitentiæ ſacramentum, quàm quodcunquè aliud reipublicæ bonum. Quod quidem bonum ſacramenti huius minimè [vt diximus] ſeruari poterit ſine ſigillo. Deberet tamen ſacerdos in prædicto caſu pœnitentem admonere, vt reuelet, nè innocens occidatur. Quod ſi noluerit facere, non eum abſoluat. At ſi quid alicui eſt ſub ſigillo ſecreti vel confeſsionis, proditum tamen extra confeſsionem vel ſub iuramento nō reuelandi, ſi abſquè cauſa vrgente rationabili reuelet [etiam præcipiente prælato] peccatum eſt mortale quia contra ius naturæ agit ſecundùm Archi. & Henricum de Gandauo quolib. 9. & ſecūdùm Silueſtrum in verbo, Secretum. §. 2. Imò ſecundùm omnes doctores. Ex rationabili tamen & vrgente cauſa, vt ſi imminet nocumentum notabile corporale vel ſpirituale reipublicæ, vt ſi ſit aliquis hæreticus ſecretus, & ego ſcio quòd vult ſuam hæreſim populo prædicare, debeo manifeſtare, non obſtante quacunquè promiſsione vel iuramento. Similiter, ſi imminet tale nocumentum innocentis, vt ſi ſcio ſub ſigillo ſecreti, quòd Ioannes furatus eſt equum, de quo furto falſè accuſatur Petrus, & ad ſupplicium rapiettur, niſi ego reuelē ſecretum Ioannis, & ſi ſpero me illum poſſe liberare, reuelare debeo.

Archi.
Henric.
Silueſte.

¶ Annotare tamen hîc opùs eſt, ꝙ hoc præceptum de ſigillo ſeruando obligat quoties quis ad confeſsionem accedit cum propoſito confitendi ſacramentaliter per modum accuſationis coram DEO, etiam ſi accedat cum propoſito patrandi aliquod malum, quod faceret confeſsionem non eſſe validam, & non eum abſolueret ſacerdos, eò quòd à tali propoſito non vult deſiſtere. Similiter

liter peccata in confeſsione dimidiata audita, cui non fuit adhibita abſolutio propter aliquod impedimentum, ſunt ſeruāda ſub ſigillo: quia ad talem confeſsionem accedit pœnitens cum animo confitendi, & ſunt ei dicta peccata, nō vt homini, ſed vt Deo. Secus verò eſt quando quis accedit non animo confitendi, ſed vt peruertat, ac aliciat cōfeſſorem ad ſuā hæreſim atquè errorem, vel conſpirationem, vel aliud malum, nam tunc non eſt confeſsio, ac proinde ſacerdos non tenetur ſeruare prædictum ſigillum. Similiter, cùm aliquis dicit amico adcommendādum illi ſecretum, Hoc tibi dico ſub ſigillo confeſsionis: non propterea cadit ſub ſigillo confeſsionis, ſed ſecreti humani, etiam ſi alius dicat quòd illud recipit ſub ſigillo confeſsionis: quia quicquid ambo dicant, nunquàm eſt confeſsio, imò etiam ſi hoc quis ſacerdoti genibus flexis, & præmittendo confeſsionem generalem, ſi id duntaxat faciat cauſa detegendi illud ſecretum, non conſurgit ſigillum confeſsionis. Qui tamen iſto modo ſecretum recipit, tenetur pluſ quàm alia ſecreta ſeruare, quia ex pacto illo additur nouum vinculum.

¶ Sed iam quòd ſacerdos non poteſt reuelare malum quod ſcit per confeſsionem, quid tenetur tunc facere? Ad quod ſit quarta concluſio, quòd debet adhibere media quæ poteſt, vt malum illud prohibeat ac euitet abſquè confeſsionis reuelatione, nempe monendo eos qui huiuſmodi crimina confitentur, & generalibus verbis eos admoneat, quibus periculum paratur, vt ſibi proſpiciant, & periculum caueant, quod accidere poteſt. Dicere etiam poteſt prælato, vt diligentiùs vigilet ſuper gregem ſuum. Lupus etenim in grege ſuo verſatur: ita quòd non prodat, & dicat aliquid, quo verbo vel nutu confitentem manifeſtet, vt Sanctus Thomas ait in loco ſuprà citato. *Dubiu.* *4. Con.* *D Tho.*

¶ Sed quid ſi rogetur quis de peccato audito in confeſsione cum iuramento, vtrùm ſciat illud feciſſe, an licitè iurare poſſet, ſe illud peccatum neſcire? Tunc eſt quinta concluſio affirmatiua, nempe quòd poteſt illud iurare abſquè aliqua culpa. Hæc concluſio eſt ferè omnium doctorum in diſt. 21. Ipſam enim tenent Diuus Thomas & Alexan. Alen. in locis citatis, & Bonauētura, Ricardus, Adrianus quoquè quolib. 11. ar. 11. ad 2. & in 4. in propria q. de ſigillo confeſsionis. Caietanus inſuper tenet eandem in ſumma verb. Confeſsio. Ratio huius cōcluſionis eſt, quia hoc verbum, Scio, eſt æquiuocum: nam aliquādo importat ſcien- *Dubiu.* *5 Con.* *D. Tho.* *Alex. a.* *Bonauē.* *Ricard.* *Adrian.* *Caieta.*

BIBLIOTECA NACIONAL
MEXICO

tiam illorum quæ reuelari poſſunt: aliquando ſcientiam illorum q̃ reuelari nõ poſſunt. Idẽ eſt de verbo, Neſcio. Et ne videamur hanc ſignificationem fingere propria authoritate, habemus Chri-
Marc.13 ſtum redemptorem noſtrum authorem, Marci.13.c. Vbi loquens de iudicio finali, inquit, De die illa nemo ſcit, nequè angeli in cœlo, nequè filius niſi pater. Notum eſt autem, Chriſtum etiam inquãtùm homo illud non ignoraſſe, cùm ab inſtanti ſuæ conceptionis ſcientiam omnem habuerit. Vnde, textus ille intelligendus eſt, ꝙ neſciat ad reuelandum. Et in hoc ſenſu accepit hoc verbum Hie-
Hieron. ronimus in commentarijs ſuper Oſeam. c.3. & ſuper Mattheum c.24. In hoc etiam ſenſu ſumenda eſt ſcientia quam habet ſacerdos de peccatis, quæ nouit in cõfeſsione. Vnde, poteſt etiam ſub iuramento aſſerere, ſe neſcire: tum, quia non ſcit ad reuelandum: tum etiam, quia ſcit vt Deus, ſcilicet non vt in opprobrium dicat, ſed vt obliuioni tradat, quod in die iudicij ad gloriam referat pœnitentium. Quocircà idem eſt, Neſcio vt homo, inquit
Soto. Soto, quod, Neſcio vt dicam. Et in hoc ſenſu, ait Bernardus, Nihil minùs ſcio, quã q̃d in cõfeſsione ſcio. Imò etiã ſi interrogaretur,
Bernar. Audiſti, Petrũ hoc crimen commiſiſſe? Poſſet reſpõdere, Non audiui: quia etiam facit ſenſum, Non audiui tãquàm homo vt dicam, ſed vt Deus vt non dicam.

Dubiu. ¶ Sed quid ſi interrogetur à iudice Tyrãno vel improbiſsimo Chriſtiano, vtrùm audierit in confeſsione, Petrum hoc feciſſe.
6.conc. Adhoc fit 6.concluſio. Quòd non poteſt ſacerdos aſſerere, ſe non audiſſe in confeſsione. Hanc concluſionem tenet Soto & Cano
Soto. contra Adrianum. q. vltima de confeſsione. Et ratione oſtendi-
Cano. tur, nam reſponſio hæc, Non audiui in cõfeſsione, non recipit illã expoſitionem, Non audiui vt dicam: quia audire in confeſsione ſa-
Adrian. cerdos peccata, idem eſt quod audire vt Deus. Vnde, dicere ꝙ non audiuit in confeſsione, eſt dicere quòd non audiuit vt Deus: quod eſt mendacium, & ſic non eſſet ei reſpondendum, ſed eſſet tãquã iniquus iudex acriter reprehẽdẽdus, & cõpetẽti iudici denunciandus, quòd confeſsionem quantum in ſe eſt prætendit tollere. Siquidem ſigillum, quod ad eius conſiſtentiam eſt neceſſarium, vult vt frangatur.

¶ Septima concluſio. Prælatus audiens confeſsionem ſubditi, poteſt ſine leſione propriæ conſcientiæ dimittere illius peccatum impunitum, quod nouit in confeſsione, imò non poteſt eum extra confeſsionem punire. Ratio eſt, quia ſcit tantùm vt Deus.

Quo

BIBLIOTECA NACIONAL MEXICO

Quo fit, vt prouincialis, vel quicunquè ſuperior non poſsit abſol uere priorem vel guardianum ab officio propter notitiam quam ex confeſsione accepit: & pari ratione non poterit electum non confirmare, quia ſcit tantùm vt Deus. Debet tamen ſuperior in caſu prædicto illi ſuadere in confeſsione, vt dignitatem, nempe prioratum &c. reſignet: vel ſi noluerit, poterit talis ſuperior prælatus, ſi eſt alia cauſa vel occaſio, ex illa illum abſoluere à cura prioratus, ita vt ſuſpicio omnis vitetur de confeſsionis reuelatione. Non enim poteſt illum ſine cauſa & iudicio ſua iuriſdictione ſpoliare: quæquidem cauſa per aliam viam quàm ſacramenti innoteſcat. Et eadem ratione ſi parochus in confeſsione ſcit, Petrum & Mariam eſſe cõſanguineos vel affines, ſi cùm admonuerit, adhuc inſtet pœnitens quòd vult ducere Mariam, tenetur illis adminiſtrare ſacramentum Matrimonij: quanuis ſciat, nullum eſſe ſacramentum ratione impedimenti. Similiter, ſi epiſcopus poſtquàm admonuerit illum quem ſcit in confeſsione eſſe irregularem, non inuenit aliam cauſam qua illum ab ordine repellat, tenetur eum ordinare. Quia per ſolam confeſsionis notitiam non debet aliquis de populo, priuari iure quod habet petendi ſacramentum à proprio parocho, vel ordines ab epiſcopo. Similiter, non poterit quis ſuum ſuffragium denegare alicui ob ſolam alicuius peccati notitiam quam ex confeſsione accepit, qua nouit eſſe indignum prælatura. Ratio iſtorum omnium eſt, quia aliàs retraherentur Chriſti fideles à confeſsione. Poterit tamen ei denegare illud ſuffragium, ſi aliæ appareant cauſæ indignitatis. Ex his rurſus inferetur quòd non poteſt prælatus per notitiam quam habuit in confeſsione ſacramentali, moueri ad faciendam particularẽ inquiſitionẽ: quia ius inquirendi naſcit̃ ex delicti infamia vel ſemiplena ꝓbatione: & quod in confeſsione noſcitur nullius horum rationem habet. Similiter, ſi fortè [quod abſit] contingat, ſacerdotem ſiue vnum ſiue duos vel tres, ex ignorantia, vel malitia & odio alicui iudici reuelare peccatum auditum in confeſsione: tunc iudex ille ex teſtimonio ſacerdotis vel ſacerdotum habito per confeſsionem, non poterit procedere contra reum, nequè ad damnandum, nequè ad inquirendum. Tum, quia illud teſtimonium nullius momenti eſt, cùm eo ipſo quòd ſacerdos reuelat confeſsionẽ, eſt infamis: talis enim condemnatur in iure. Tum, quia ſi ex illa notitia iudex procederet contra reum, maximum ſcandalum ſequeretur in eccleſia, & eſſet ſacrilegus, ſi ex huiuſmodi notitia

proce

procederet. Quare ſi alia via procedere nõpoteſt, debet ſe cohibere, & abſtinere à tali proceſſu.

XXXIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſigillum confeſsionis extendatur ad alia quæ non ſunt peccata, & audiuntur in confeſsione.

HVic difficultati tribus concluſionibus reſpondetur, quarum prima ſit. Sigillum confeſsionis directè &
1. Conc. per ſe ad ſola & omnia peccata, non tantùm mortalia, verùm etiam venialia, & ad eorum circunſtantias extendit ſe. Similiter cadit ſub ſigillo hoc, perſona pœnitentis, & alia quæcunquè illic explicita quæ poſſet, ſi proderetur, infamia ledi, vt quando quis perſonam complicem delicti explicauit in confeſsione propter neceſſariam circunſtantiam explicandam. Hæc concluſio habetur expreſſe in. c. Omnis vtriuſquè ſexus. Et quidem quoad mortalia peccata, notiſsima eſt cõcluſio. Quoad venialia verò, probatur. Notũ enim eſt, q̃ ſi pœnitentes intelligerent, peccata venialia non cadere ſub ſigillo: quòd illa nunquàm confiterentur, & quòd deterrerentur à confeſsione. Vnde, aboleretur ab eccleſia venialium cõfeſsio, quæ non modica boni ſpiritualis iactura eſſet.

2. Conc. ¶ Secunda concluſio. Res aliæ q̃ non ſunt peccata, quæ ſi reuelentur, ex conſequenti poſſet veniri in notitiam peccati, aut peccatoris, vel ſocij criminis per quendam diſcurſum: cadũt etiam ſub ſigillo confeſsionis indirectè, vt ſi confeſſor diceret, Petrus fuit tali hora in tali loco, poſſet enim tunc Petrus in ſuſpicionem venire homicidij, quod illic perpetratum eſt.

3. Conc. ¶ Tertia concluſio. Ea quæ ſunt impertinentia ad confeſsionem, ſcilicet quæ nec directè nec indirectè ad ipſam expectant, non comprehenduntur ſub ſigillo confeſsionis. Sunt nihilominus ſummo ſtudio celanda, præſertim dum circunſtantes intelligere poſsint, in confeſsione fuiſſe audita. Tunc propter ſcandalum,

lum, tum propter pronitatem quæ ex conſuetudine poſſet acci-
dere. Poteſt enim contingere, quòd ex illa conſuetu
dine, quam habet narrandi iſta quæ ſub ſigillo
non cadunt, peccata aliquando di
cat. Has tres concluſio
nes ponit Diuus
Thomas
in 4.
diſt. 21. q. 3. ar. 1. q. 2. D. Tho.

XXXIIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm liceat detegere in genere peccata audita in confeſsione.

RESpondebimus huic dfficultati per aliquot concluſiones, & earum prima ſit. Si quis in genere, & in cõmuni apperiat peccata in confeſsione audita, taliter vt neque directè neque indirectè quis in cognitionem pœnitentis venire poſsit, non reuelat confeſsionem. Concluſionem hanc tenet Scotus in 4. diſt. 21. q. 2. Et probatur ex vſu communi ſacerdotum, qui in familiaribus colloquijs narrant peccata quæ audierunt in confeſsione abſquè ſcrupulo, & doctores multoties ponunt caſus, quos in confeſsione audierunt, & ſimiliter prædicatores in concionibus reprehendunt ea peccata quæ in confeſsionibus audiuntur. Cauere tamen magno pere debent, nè dicant, talia eſſe audita in confeſsione: imò & cauere debent prædicatores, nè illa prædicent in præſentia eorum qui illa confeſsi ſunt. 1. Conc Scotus.

¶ Secunda concluſio. Et ſi nullum peccatum ſit prædicto modo loqui de peccatis auditis in confeſsione, meliùs tamen ac tutiùs eſt, ab huiuſmodi loquutionibus abſtinere: quia ſemper ſequitur ſcãdalum ex illis, maximè apud gẽtem vulgarem & communem.

¶ Sed an liceat aliquando perſonam pœnitentis explicare in fami

Conc.3. familiaribus colloquijs ? Ad hoc ſit tertia concluſio in ordine. Si quis detegat peccata communi nomine peccatorũ, explicando etiam pœnitentis perſonam, vt ſi quis dicat, Petrus confeſſus eſt mihi ſua peccata, imò ſi dicat ſua venialia: non ideo reuelator confeſsionis iudicandus eſt. Hæc concluſio probatur, nam materia confeſsionis ſunt peccata, ergo detegendo venialia iſto modo in communi, nõ iudicabitur ſacerdos fractor ſigilli, cùm de aliquibus peccatis debeat eſſe confeſsio. Secus tamen eſſet ſi diceret in genere, Petrus mihi confeſſus eſt ſua peccata mortalia: nam certè reuelator confeſsionis tunc iudicaretur. Ratio eſt, quia ex tali loquutione deterrerentur homines à confeſſione.

¶ Sed quid ſi peccatum eſt publicum ac notum omnibus ? Pro
4.Conc. hoc ſit 4. concluſio. Quòd quanuis peccatum ſit publicum, vt publicus vſurarius, aut concubinarius, aut meretrix, non licet dicere, Petrus confeſſus eſt mihi ſuum mortale peccatum, aut, Meretrix confeſſa eſt mihi legitimè de ſuo meretricio, & abſoluta eſt
Caieta. à me. Hæc concluſio eſt Caietani in ſumma verbo Confeſſor. cui
Soto. adhæret Soto in. 4. & eam probat hac ratione : quia poſtquàm ad confeſsionem relatum eſt, non licet illud extra proferre. Nec licet dicere, interrogato ſacerdote, Iſte nõ eſt abſolutus, ſed in his omnibus non aliud licet dicere quàm, Ipſe eſt confeſſus mihi, & ego feci officium meum: & hæc eſt tutior ſententia quàm dicentium, quòd poteſt confeſſor reſpondere, ſe illum non abſoluiſſe. Cum his tamen ſtat, quòd liceat proprio ſacerdoti huiuſmodi cõcubinarijs & vſurarijs Euchariſtiam denegare, etiam ſi ipſemet illorum confeſsionẽ audiſſet, & non abſoluiſſet eos. Debet enim ſe habere tanquàm ſi nihil in confeſsione ſciret. & dicat, Quia iſte hactenus fuit & eſt, quantùm apparet, in tali peccato publico, & peccatum publicum debet publica pœnitentia apud homines purgari propter ſcandalum, ideo niſi publicè conſtet, te vel illũ reliquiſſe peccatum, nolo communionem dare, neque ad eccleſiaſticam ſepulturã admittere. Et ſic abſq; hoc quòd ipſe reuelet cõfeſsionem, ſanctè & iuſtè negabit communionem. Similiter, ſi diceret, Ego non potui ipſum abſoluere, quia non video pœnitentiã publicã de peccato publici cõcubinatus aut vſuræ &c. nõ ideo reuelat cõfeſsionẽ: quia nihil dicit quod ſciat per cõfeſsionẽ, ſed qđ tã ipſe quã alij vidẽt, ſcilicet nõ pœnitere publicè de peccato publico, cũ debeat pœnitẽtia publica ꝓcedere abſolutionẽ, ſi peccatum

catum eſt publicum, itaq; debet pœnitens ſatisfacere publico ſcã dalo prius: non tamẽ poteſt dicere, Iſte nõ vult pœnitere, vel, Iſte eſt obduratus in peccato ſuo, quia hoc ſcit per cõfeſsionem: quia ille dixit cõfitendo, Ego nolo relinquere ſtatum meum. Hæc Caietanus vbi ſuprà. Caieta.

¶ Quinta concluſio. Si contingat, quòd confeſſor ex ignorantia abſoluit aliquem, quem abſoluere non poterat: eò quòd erat excommunicatus, vel habebat caſum reſeruatum: poterit ipſe ſacerdos liberè & abſq; aliquo ſcrupulo dicere pœnitenti, Frater, ego commiſi errorem te abſoluendo: redeamus ad cõfeſsionẽ, quia tibi expedit valde. Quod ſi noluerit, ſibi imputet & dimittatur. quia iam non eſt in culpa ſacerdos. Si autem voluerit, dicat ei confeſſor, Neceſſe eſt iterum peccata tua cõfitearis in generali & ſi quę alia commiſiſti: quia feci tale peccatum in confeſsione, ꝙ eras excommunicatus, & non potui te abſoluere: & hoc modo hunc defectum ſine confeſsionis reuelatione reparabit. Concluſionem iſtam tenet Soto in relectione de ratione tegendi & detegendi ſecretum, membro. 3. q. 4. dubio. 4. circa quintã conluſionẽ nec eſt dubitãdũ de illa. Extra tamen hos caſus neceſsitatis nullatenus ſacerdoti licet de culpis extra confeſsionem cum pœnitente ipſo ſermonem vllum inire. 5. Conc. Soto.

XXXV. DIFFICVLTAS.

Vtrùm de licentia pœnitentis poſsit ſacerdos reuelare ea quæ in confeſsione nouit.

Omiſſa ſententia. Alexan. Alen. in 4. p. q. 78. membro 2. ar. 3. & Scoti. diſt. 21. q. 2. & Durandi eadẽ diſt. q. 1 qui omnes affirmant, de pœnitentis licentia nõ poſſe confeſſorem peccatum auditum in confeſsione aperire. Omiſſa [inquã] hac opinione, huic difficultati vnica cõcluſione affirmatiua reſpõdetur, nẽpe quòd pœnitẽs poteſt conferre licentiam ſacerdoti reuelandi peccata audita in confeſsione, & ſacerdos ſecluſo ſcandalo, illa licentia abtẽta, poteſt peccata illa reuelare. Hæc concluſio eſt demente. D. Tho. in 4. diſt. 21. q. 3. ar. 2. & Bonauẽturæ & Palud. Adrianiq;, ac tandẽ ex conſenſu omnium aliorum doctorum. Et eam probat eleganter in loco citato D. Tho. & primò quoad primam partem. Nam quando Alex. al Scotus. Durand. Con. aff D. Tho. Bonauẽ. Adrian. D. Tho.

quando quis poteſt aliquid facere per ſe, poterit etiam illud facere per alterum. At verò pœnitens poteſt peccatum ſuum quod fecit per ſe, alteri reuelare: ergo poterit etiam per ſacerdotem. Secundò probat̃, quia poteſt pœnitens facere, vt quod ſacerdos ſciebat vt Deus, ſciat etiam vt homo: quod quidem fit cùm licentiam ei præbet ad dicendum. Tertiò probatur ex vſu eccleſiæ, nam ſæpe contingit ſacerdoti ex pœnitentis licentia reuelare peccata audita in confeſsione alicui doctiori propter vtilitatem pœnitentis, nempe ad capiendum conſilium in re, quam ſacerdos diffinire non valet. Imò & abſquè pœnitentis licentia poteſt ſacerdos de eadem re peritiores conſulere, dummodo perſona in notitiam venire non poſsit. Poſtremò probatur, quia tota ratio ſigilli confeſſionis eſt, vt homines non deterreantur à confeſsione, & pœnitentes non ignominiam ſumant. At verò in caſu prædicto, nempe quando ſacerdos reuelat peccata ex pœnitentis facultate, & propter illius & boni communis commodum, ceſſat iſta ratio. Fatendum eſt igitur, poſſe ſacerdotem peccata reuelare ex pœnitentis facultate. Dixi, In vtilitatem pœnitentis, nam cauendum eſt, nè dum ſacerdos viderit pœnitentem ad id cogi à Tyrãno, nempe vt licentiam concederet ſacerdoti ipſi dicendi peccatum, facultate eius vtatur: quia verget in damnum pœnitentis. Nec obſtat huic noſtræ aſſertioni Scoti ratio: quia ſacerdos tenetur ſeruare ſigillum ex iure naturali & diuino: in quibus pœnitentem diſpenſare non poſſe, non ambigimus. Non, inquàm, obſtat hæc ratio: nam hoc intelligitur duntaxat, quandiu illa peccata ſunt materia confeſsionis. Quando verò pœnitens concedit facultatem cõfeſſori reuelandi, iam facit quòd illa peccata non ſint materia confeſsionis, & peccata illa ſciat vt homo Vnde, non reputabitur talis ſacerdos fractor ſigilli, dicendo illa peccata. Ac ex conſequenti non ſequetur ex eius reuelatione ſcandalum, nec iam tenetur tunc de iure naturali & diuino ſacerdos ſeruare ſigillum. Sicut enim certum eſt, teneri hominem de iure naturali iuramentum adimplere, vt ſi iurauit alicui dare centum: attamen ſi ille alius cui promiſit, ei remittat, iam ad ampliùs non tenetur: ita quoquè fateri oportet in materia confeſsionis. Nec hoc eſt diſpenſare in iure naturali & diuino, ſed facere, vt quod erat materia confeſsionis,

Notabil. iam non cadat ſub confeſsione Annotato tamen, quòd ſufficit, quòd pœnitens dicat confeſſori, Ego do tibi licentiam dicendi ea quæ dixi in confeſsione: crediderim tamen ego tutius eſſe

explica

explicare iterum omnia confeſſori extra confeſsionem. Nã oportet quòd manifeſta fiant peccata aliter quàm per confeſsionem: quod non videtur fieri poſſe, niſi illa audiat confeſſor vt homo extra confeſsionem.

XXXVI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm liceat confeſſori aperire ea quæ nouit in confeſsione, ſi alia via illa ſciat.

REſpondetur huic difficultati duabus cõcluſionibus. Prima ſit. Quod ſacerdos extra confeſsionem nouit, ſiue ante ſiue poſt confeſsionem, non tenetur ſeruare ſub ſigillo confeſsionis, quia iam illud ſcit vt homo: & ſacerdos non obligatur pœnitenti ad celãdum crimen, niſi qua ratione illud in confeſsione ſcit. Item, quia ius quod homo de hac re extra confeſsionem habet, per confeſsionem non amittit. Præterea, quia aliàs lata aperiretur fraudibus via, vt ſi prædo coram ſacerdote furtum faceret in eccleſia, poſſet ſtatim illud in aures ſacerdotis ſuſurrare, vt os illi obſtrueret, nè poſſet dicere. Quocircà poterit confeſſor loqui de re illa eodem modo, ac ſi eam non audiſſet in confeſsione: non tamen poteſt dicere, Ego audiui hoc in confeſsione. 1. Con.

¶ Secunda concluſio. Propter ſcandalum tamen vitandum debet confeſſor abſtinere ſe ab huiuſmodi loquutionibus, niſi neceſsitas immineat. Suſpicionem enim generat talis ſacerdos apud audientes, quòd frangit confeſsionis ſigillum. Has cõcluſiones ponit S. Tho. in 4. diſt. 21. q. 3. ar. 1. q. 3. Hæc de cõfeſsione dicta, ſint ſatis. 2. Conc. D. Tho.

De ſa

De ſatisfactione, quæ tertia eſt pars pœnitentiæ.

PRIMA. DIFFICVLTAS.

Vtrùm hæc tertia pars pœnitentiæ, quæ ſatisfactio appellatur ſit neceſſaria.

EXpeditis Dei auxilio opē ferēte duabus prioribus pœnitentiæ partibus, nempe contritionis, & confeſſionis: de tertia tantùm nunc ſupereſt agere ſcilicet ſatisfactione, & non immerito ſtatim hæc difficultas collocarur in principio huius materiæ tum, quia [teſte Philoſopho] prima quæſtio quę de vna quaq; re ſe offert, tractãda eſt, an res ſit: tū, quia Lutherus hanc tiſfaſactionem penitus reijcit [inquit enim merū commentitiū eſſe Theologorum: cum ex parte hominis ad Deum nulla poſsit eſſe æqualitas. Quem errorem inter cæteros condemnatos Luthero per Leonem quintum numero eſſe aſſerit Roſenſis in libro quem aduerſus Lutherum edidit. Vnde,
ſit pro hac difficultate prima concluſio de fide tenenda, quòd hæc
1. *conc.* tertia pœnitentiæ pars eſt neceſſaria. Probatur in primis, qnia no-
Cypria. tum eſt, omnes ſanctos vti ſatiſfactione ſub hoc nomine. Cypria-
Ambro. nus in ſermone. 5. de lapſis. Ambro. ad virginem lapſam. c. 8 Grã
de inquit ſcelus magnam poſtulat ſatiſfactionem. Deinde proba-
Matt. 3. tur ex ſacro eloquio. Habetur nanq; Matthei c. 3. Facite ergo fru
Caieta. ctum dignum pœnitētiæ, ideſt, Facite ſatis Deo pro peccatis com
Matt. 11 miſsis, vt Caieta. exponit, & Matthei c. 11. Vę tibi Coro Zain, vę
tibi Bethſaida: quia ſi in Tyro & Sidone factæ eſſent virtutes q̃
factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſēt

2. *Conc.* ¶ Secunda concluſio. Tenendum eſt etiam ſecundùm fidem catholicam, poſt remiſsionem culpæ remanere aliquando aliquem reatum pœnæ, ad cuius ſolutionem ſatisfactione opùs eſſe, licèt pœna damni quæ correſpondet auerſioni, ſemper tollatur per remiſsionem culpæ. Concluſionem iſtam quia iam ſupra oſtendimus de fide eſſe tenendam ex quamplurimis locis ſacræ ſcriptu-
2. *Re.* 12 ræ, nempe ex illo. 2. Regum. c. 12. vbi poſtquàm Natan dixit Dauit, Dominus tranſtulit peccatum tuum à te, inflicta eſt pœna vt moreretur puer qui natus illi fuerat ex Berſabe & ex illo. 2. Macha

cha.c.12. Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio, pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur: non oportet hîc plus tẽporis in eius probatione conſumere, & maximè quia nuper diffinita eſt hæc cõcluſio in Concilio Triden. Mac. 12 Conc. Tr

II. DIFFICVLTAS.

Vtrùm hæc ſit bona diffinitio ſatiſfactionis, Satiſfactio eſt peccatorum cauſas excidere, & eorum ſuggeſtionibus aditũ non indulgere.

VT lucidior hæc quæſtio omnibus fiat, duo fundamẽta ſunt à nobis præmittẽda. Primum eſt, quòd ſatiſfactio eſt ſpecies virtutis iuſtitię. Probatur, nã ęqualitatem dicit in ipſo ſatiſfaciente in ordine ad alterum. Annotare tamen opùs eſt, quòd hęc ęqualitas, aut conſtituitur in rebus datis & acceptis, aut in actionibus & paſsionibus, quibus ſe inuicem homines, aut iniurijs afficiunt, aut beneficijs: & quia res ſunt quæ dantur & accipiũtur, illa æqualitas dicitur in rebus redditio & reſtitutio, vt dum rẽ aliquam ab alio quis accipit, & reddit pœcuniam. Æqualitas verò in actionibus conſtituitur, dum quis pro beneficio accepto, gratias refert, vel pro iniuria & offẽſa alteri illata, pœnã & ſupplicium patitur, & hoc dupliciter contingit. Vno modo, dum inuitus à iudice punitur: altero modo, dum quis ſponte pro iniuria quam alteri intulit, caſtigat ſeipſum Et hæc propriè dicitur ſatiſfactio, quæ eſt pars pœnitentiæ. Ex his elicitur, ſatiſfactionem differre à reſtitutione, cùm reſtitutio fiat in rebus datis & acceptis, ſatiſfactio verò in actionibus. Vnde, vtraquè ſine altera reperiri poteſt, quãuis aliquãdo ambo coëant. Dum enim quis reddit quod citra iniuriam acceperat, nempe mutuũ aut pretium rei emptæ, fit reſtitutio abſq; ſatiſfactione. Dum autem pro iniuria illata, vbi ſcilicet ſola contumelioſa verba præceſſerant, humiliãdo ſe homo, veniam petit, fit ſatiſfactio abſq; reſtitutione. At verò dum res redditur per iniuriam ſublata vt furtum, & reſtitutio primum requiritur, & deinde ſatiſfactio pro iniuria.

¶ Secundum fundamentum eſt, quòd bifariam ſatiſfactio conſiderari poteſt. Vno modo ſecundùm quòd reſpicit culpam præteritã. Altero modo ſecũdùm quòd præſeruat à culpa futura. Quod quidem oſtendi poteſt manifeſtè, quia iuſtitia, cuius actus eſt ſa

tiſſactio, non ad hoc ſolùm ordinatur, vt inæqualitatem præcedẽ
Philoſo. tem auferat, culpam puniens præteritam, ſed vt infuturum æqua litatem cuſtodiat: ſiquidem [teſte philoſpho in. 2. Ethico.] pœnæ medicinæ ſunt. Sicut igitur bona medicina debet curare infirmitatem præteritam, & præſeruare reſpectu futuræ: ita ſatiſfactio debet eſſe remedium peccati præteriti, & cautela reſpectu futuri. Vnde, iuxta hanc duplicem conſiderationem ſatiſfactionis: duplex diffinitio aſignari poteſt, vt pulcherrimè dicit D. Tho. in 4. diſt. 15
D. Tho. q. 1 ar. 1. q. 3. Secundùm priorem modum diffinitur ſic, Satiſfactio eſt compenſatio iniuriæ Deo illatæ ad quandam æqualitatem iuſtitiæ cum propoſito cauendi infuturum. Dicitur, Deo illatę, ad denotandam ſatiſfactionem ſacramentalem, de qua inpræſentiarum loquimur. Dicitur autem ad quandam æqualitatem iuſtitiæ, nempe non omnimodam, ſed proportionis, vt inferiùs manifeſtabi-
Auguſti. mus. Secuudùm verò poſteriorem modum diffinitur ab Auguſtino in lib. de eccleſiaſticis dogmatibus. c. 54. in hunc modum, Satiſfactio eſt peccatorum cauſas &c. Et quanuis ad pleniorẽ intelligentiam conſentaneum fuerit & optimum, duas hîc diffinitiones ſatiſfactionis appoſuiſſe: tamẽ ſufficiẽtiſsima eſt hæc ſecũda. Cùm ex cautela futurorũ peccatorũ poſsit cognoſci recõpẽſatio p̃teritorum. Præteritũ nanq; reſpicientes, cauſas peccatorum deteſtamur. Cauſas, inquam, nempe conſortia praua, & peccandi loca, cęteraſq; occaſiones ad peccandum. Quocircà optima eſt diffinitio in principio pro difficultate appoſita. Poſſet etiam diffiniri ſatiſfactio completiſsimè in hunc modum, quòd ſatiſfactio ſit pro illata iniuria volũtaria, recompenſatio ſecundùm æqualitatem iuſtitiæ cum propoſito non committendi nouam malitiam. Ex qua diffinitione elicitur, non capi hîc largo modo ſatiſfactionem pro ſolutione debitæ pœnæ, quam aliquis patitur ſiue ſpõte ſiue non: vt eſt pœna illa, quam animæ exiſtentes in purgatorio ſuſtinẽt, q̃ tantùm eſt voluntaria, quia eſt pacienter tolerata, ſed capitur propriè prout importat voluntariam ſolutionẽ pœnæ debitæ, quia eligitur & procuratur, tanquàm medium ad conſequendum finẽ. Satiſfactio enim propriè dicta, opus meritorium requirit, quod nõ habet pœna quã animæ exiſtentes in purgatorio patiuntur: quia non ſunt in ſtatu merẽdi gradum gratiæ aut gloriæ: nam ſtatus merẽdi & demerẽdi eo pręciſo tempore durat, quo anima eſt in hoc corruptibili corpore, cuius ſenſualitas nobis relicta eſt ad pu-
Iob. 7. gnam. Vnde, Iob. c. 7. Militia eſt vita hominis ſuper terrã. Et Paulus,

lus, Quis me liberabit de corpore mortis huius? Cōparatur enim Rom. 7
homo arbori, quæ quādiu viuit, creſcere poteſt: abſciſa verò, cre-
ſcere ceſſat, quia vbi ceciderit lignū, ibi erit, Eccleſiaſti. 11. Cùm Eccle. 11
primùm ergo anima à corpore liberatur, militia ceſſat, & immobi
le manet meritum & demeritum illuc vſq; peractū, & ſic nō poſ
ſunt ampliùs proficere nec in malum nec in bonum, & hoc admo
nuit ſapiens Eccleſi .cap. 14. Ante obitum operare iuſtitiam: quo Eccle. 4
niam non eſt apud inferos inuenire cibum, hoc eſt nouū aliquod
meritū, quo ciberis. Cui conſonat & illud Eccleſiaſ. 9. Quodcun Eccle. 9
q; poteſt facere manus tua, inſtanter operare: quia neq; opus, nec
ratio, nec ſapiētia, nec ſciētia erūt apud inferos, quo tu prope-
ras: & D. Pau. in quāplurimis locis hoc aſſerit. Ait enim. 2. ad Cor. 2. Co. 5.
5. Oportet nos manifeſtari ante tribunal Chri, &c. duntaxat igi-
tur largo modo pœna illa purgatorij, dicitur ſatiſfactoria, vt anno
tat D. Tho. in 4. diſt. 17. q. 2. ar. 4. q. 3. D. Tho.

III. DIFFICVLTAS.

Vtrùm homo Deo ſatiſfacere poſsit.

PRO huius difficultatis pleniori inteligētia duo an
notare opus eſt prius. Primū, ꝙ cùm impræſentiarū Notabi. 1
de ſatiſfactione puri hominis loquamur, non intel-
ligitur præſens quæſtio de ſufficienti remedio ad
culpæ remiſsionem: ſiquidem conſtat, hominem
ex viribus naturæ remiſsionem peccatorum minimè obtinere poſ
ſe, ſed Dei ope adiutus, in ipſum conuerti. Ille enim erat Pelagi-
anorum error. Intelligitur ergo quæſtio, de ſolutione pœnæ,
nempe vtrùm remiſſa culpa, poſsit homo pœnam quæ remanet, ꝑ
ſoluere. Secundum annotandum eſt: ꝙ cùm ſatiſfactio ſit actus iu Notab. 2
ſtitiæ [vt dictum eſt] ac ex conſequenti importet æqualitatem, di-
ſtinctio neceſſaria eſt. Nam vel loquimur de æqualitate propria,
vel de æqulitate ſecundùm proportionalitatem. Et quidē ſi primo
modo loquamur, eſt prima concluſio. Etiam ſi homo non pecca- 1. Conc.
ret, non poſſet Deo ſatiſfacere ad æqualitatē. Probatur, nam ſeclu
ſo quocunq; peccato, ſolùm ratione beneficij accepti creationis,
ſecūdùm Philoſophi ſententiā, Dijs & parētibus æquiualens red
dere non poſſumus, iuxta illud Dauid, Quid retribuam dn̄o, pro o Pſal. 115
mnibus q̄ retribuit mihi? At verò, ſi loquamur de æq̄litate propor 2. Conc.
tionis, eſt ſecūda concluſio, ꝙ homo faciens id quod in ſe eſt, ſatiſ

D. Tho. facit Deo. Has duas cõcluſiones ponit expreſſe D. Tho. in 4. diſt 15. q. 1. ar. 2. Nec obſtat huic ſecundæ concluſioni quia quicquid
1. Pa. 29 habemus & Deo reddimus, ſuum eſt, iuxta illud. 1. Parali. 29 Tua ſunt omnia, & q̃ de manu tua accepimus, reddimus tibi. Nõ, inquã, obſtat, nã non ſumus vt ſeruus emptitius, qui nõ eſt ſui iuris, neq; dñium habet ſuarum actionum. Habemus enim liberum arbitriũ & dñium nrarũ actionum, & ſic poſtquàm dominos nos fecit nrarum actionũ & rerũ, damus illi vt nrum, licèt ab ipſo receperimus.

Dubium ¶ Sed dubium occurrit hîc non contemnendum, vtrùm, ſcilicet adhoc vt Deo ſatiſfaciat homo, requiratur quòd ſit in gratia. Pro
3. Conc. hoc dubio ſit. 3. concluſio in ordine affirmatiua, nempe quòd ſi cõſideretur homo ſecudùm ſua naturalia ſecluſa gratia, Deo nullo modo poteſt ſatiſfacere. Hæc concluſio oſtẽditur aperta ratione: nam quicquid homo poteſt dare Deo quandiu exiſtit ſine gratia, eſt nullius pretij & valoris apud ipſum: nam vt Eſaiæ 46. legitur,
Eſai. 46 Omnes iuſtitiæ nrę ſunt ſicut panus mẽſtruatæ. Sicut ergo nullatenus quis niſi diuina gratia adiutus, poteſt in Deũ conuerti, vt culparum remiſsionem obtineat: ita neq; pro pœnis, quæ culpis remiſsis remanent, nõ niſi per eandem gratiam ſatiſfacere valet. Itẽ quia dicere ꝙ Deus acceptat opa nra, eſt dicere ſunt illi grata & accepta. Opa autẽ hominis extra gratiã exiſtentis, cũ ſint opera inimici DEO, grata minimè eſſe poſſunt. Ex quo fit conſequẽs, vt antequam mortalis culpa remittatur, nulla eſſe poſsit ſatiſfactio pœnæ. At verò ſi homo conſideretur prout exiſtit in gratia,
Dubium eſt dubium, an ex libertate Dei acceptãtis, poſsit Deo propriè & adæquatè ſatiſfacere? Et pro hoc dubio adhuc ſic diſtinguedum eſt: nam aut habet reſpectum ad Chriſti paſsionem, aut non, ſi non
4. Con. habet, eſt. 4. cõcluſio. Quòd quanuis poſsit homo exiſtens in gratia, illo modo ſatiſfacere pro pœna debita propter culpam, ſed nõ de rigore iuſtitiæ, ſcilicet ad æqualitatem rei ad rem, ſed ex diuina acceptatione: quia non ſunt condignæ paſsiones huius tempori ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, vt ait Paulus ad
Rom. 8. Roma. 8 cap. veruntamen ſi homo conſideretur prout exiſtit in gratia, & habet reſpectum ad Chriſti paſsionẽ, ita quòd ipſa gratia eſt effectus paſsionis, & ſatisfactio habet vim à paſsione ipſa, eſt quinta concluſio, quòd iſto modo propriſsimè & adæquatè
5. Conc. ſatiſfacit homo, iungens merita ſua meritis Chriſti, qui etiam inquantùm homo ſatiſfecit ad æqualitatem. Quo fit vt ſatiſfactio iniuncta à ſacerdote in ſacramento pœnitentiæ, ſatiſfacit de rigore iuſti

ce iuſtitiæ ad æqualitatem, cùm vim habeat à Chriſti paſsione. Poſtq̃; enim homo efficitur membrum Chriſti, cui virtus paſsionis eius communicatur, opera ſua quæ gratia informãtur, habent infinitatis virtutem per diuinam miſericordiam, vt ſint apud ipſum ſatiſfactoria.

IIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm poſsit homo pro vno peccato ſatiſfacere non ſatiſfaciendo pro alio.

VNica cõcluſione affirmatiua reſpõdetur huic difficultati, nempè quòd quãq; homo recipit vnius debiti ſolutionem ſine ſolutione alterius debiti: Debitus tamen nõ recipit ſatiſfactionem vnius peccati ſine ſatiſfactione alterius. Ratio huius cõcluſionis eſt, quia in debito, vbi tãtũ eſt inæqͣlitas iuſtitiæ oppoſita, nõ exigitur ad ſolutionẽ, niſi ꝙ reſtituatur æqͣlitas iuſtitiæ: quod quidẽ fieri poteſt de vno debito, quãdo nõ fiat de alio. Attamẽ vbi eſt offenſa, ibi eſt inæqualitas, nõ tãtùm iuſtitiæ oppoſita, verùm etiam amicitiæ. Vnde, illa ſatiſfactio q̃ fit ad recõciliationem amicitiæ, nõ ſolùm exigit æqualitatem iuſtitiæ ad recõpenſationem, verùm etiã æqualitatem amicitiæ quod minimè fieri poteſt quãdiu eſt aliquid quod amicitiã impediat. Quo fit, vt neq; inter homines fieri poſsit huiuſmodi ſatiſfactio pro vna offenſa, niſi fiat pro omnibus. Secus quando interuenit propria ratio iuſtitiæ dati & accepti, ſecluſa amicitia: quod quidem inter homines interuenire poteſt, ſed minimè inter nos & Deum. Hanc ſententiã tenet Diuus Thomas in. 4. diſt. 15. q. 1. ar. 3. & in. 3. p. q. 86. ar. 3. & eſt ferè omnium doctorum ſententia. *Vni. con* *Di. Tho.*

¶ Animaduertendũ eſt tamẽ circa hãc cõcluſionẽ, ꝙ poſtq̃; homo exiſtit in gratia, poteſt ſatiſfacere pro pœna debita pro vno peccato, quãdo nõ ſatiſfaciat pro pœna debita pro alio. *Nota li.*

V. DIFFICVLTAS.

Vtrùm quis extra charitatem exiſtens, poſsit ſatiſfacere pro pœna debita pro peccato iam remiſſo.

PRo huius difficultatis elucidatiõe distinctionẽ bimẽbrẽ ſupponere opus eſt, videlicet ꝙ ſatiſfactio alia eſt ſacramentalis, quæ fit ex iniunctione ſacerdotis diſpenſantis ſacramẽta: alia autem non ſacramentalis, ideſt ſtudioſa, quæ fit ex virtute pœnitentiæ purgantis contra peccatum per opera bona. Tunc eſt prima

1. conclu conclusio. Satiſfactio ſtudioſa non ſacramẽtalis, facta in peccato mortali, ſeu per opera moraliter bona extra charitatẽ facta [q̃ntuncunq; fiant iſta opera animo ſatiſfaciẽdi pro peccatis iam dimiſsis] nihilominùs nõ ſunt ſatiſfactoria. Hæc concluſio eſt omniũ doctorum. Illam enim tenent. D. Thomas in. 4. diſ. 15. q. 2. ar. 3.

Di. Tho. Capreolus eadem diſtinctione. q. 1. Palud. eadem diſ. q. 1. Henri-

Capreo. cus quoli 8. q. 18. Silueſter verbo ſatiſfactio. §. 6. &. 7. Caie. quo-

Palud. q; . q. 2. de ſatiſfactione. Et probatur ex illo Pauli. 1. Cor. 13. c. Si

Henri. diſtribuero, inquit, in cibos pauperum &c. & tradidero corpus

Silueſt meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Confirmatur etiam ratione. Nam opera illa nõ ſunt æq-

Caieta. lia mathematicè ſatiſfactioni quam debet: cũm etiam exiſtens in

1. cor. 13 gratia iſto modo non poſsit reddere æquale Deo, nec ex liberalitate Dei acceptãtis: quia nõ acceptãtur à Deo, cũm ab inimico procedãt. Acceptatio nãq; operum prouenit ex acceptatione ſubiecti illa opera facientis. Vndè. D. Gregorius ĩ epiſtola ad Ne-

D. greg. charedum regem Viſigothorum, exponens illud Gene. 4. c. Re-

Gene. 4 ſpexit Deus ad Abel, & ad munera eius: dicit. Neq; enim in omnipotẽtis Dei iudicio quid datur, ſed à quo datur aſpicitur. Et ec-

eccle. 34 cleſiaſtici. 34. c. Ait ſapiens. Dona iniquorum non approbat altiſsimus. Oportet ergo, ꝙ hæc ſatiſfactio expleatur ĩ charitate, vt ſit alicuius pretij & valoris. Exſoluitur tamen libere ꝑ hoc opus vel ꝑ illud: putà per orationẽ, vel ieiuniũ, vel eleemoſynam hìc aut in purgatorio. Vtrùm autẽ huiuſmodi opera proſint peccatori illa operanti ad aliqua bona conſequenda, iam ſuprà monſtrauimus partẽ affirmatiuã, cũm de operibus mortuis ageremus, nempè ꝙ cõferunt ei ſex vtilitates, quas illic poſuimus. Libet tamẽ hìc ſuperaddere dubiũ paruũ, an ſcilicet eadẽ opera ĩ peccato facta, conferant ad mitiganda inferni ſupplicia? Pro quo dubio ſit

2. conclu ſecũda concluſio. Quod quànuis per illa opera nullo modo minuatur pœna debita prò peccato, poteſt tamẽ minui & mitigari pœna inferni per illa, ad hũc ſenſum, quia per illa impeditur meritũ pœnæ, hoc eſt, peccatum, eò quòd per illa, vt illic diximus, im-

plentur.

plẽtur diuina mãdata quò ad ſubſtãtiã,& quia ob cõſuetudinẽ bonorum operum ex minori contẽptu homo peccat, & quia nonnũquàm propter illa differtur plaga Dei. Legitur nãq; 3. Regum. 21. Deum Achab magnum ſupplicium propter mortem Naboth comminatum fuiſſe,& tamen quia illum poſtmodum vidit ieiunantem & in ſacco dormiẽtem, propter ipſum diſtuliſſe,nè in diebus eius malum induceret, vſq; ad dies filij ſui. 3. Re. 21

¶ Tertia concluſio. Satiſfactio iniuncta à ſacerdote,expleta extra charitatem, licèt valeat in foro eccleſiæ, ac ſatiſfaciat ſacerdotis pręcepto ſicut valent horæ canonicæ ſolutæ à ſacerdote exiſtenti in peccato mortali, non tamen valet tunc illa ſatiſfactio ad expiationem pœnæ debitæ coram Deo pro peccatis. Hanc concluſionem tenet Caietanus in ſumma,& Silue. quòad vtrãq; partem. Et probatur quòad primam,nam per confeſsionem informẽ adimpletur præceptum eccleſiæ, vt diximus in materia de confeſsione:multò ergo meliùs implebitur per ſatiſfactionem informẽ: tum maxime, quia ſacerdos non ligauit pœnitẽtem ad expletionem in charitate:tum etiam, quia aliàs nunquã pœnitentium conſcientiæ eſſent quietæ, quia minimè conſtare poteſt eis, ꝙ adimpleuerint pœnitẽtiam in gratia. Quòad ſecundã verò partẽ, quòd non valet ad expiationẽ pænæ &c. probatur, quia ſine charitate nihil mihi prodeſt, ait apoſtolus. Non enim, vt diximus in priori cõcluſione, accipit Deus, quod nõ exhibetur cum charitate. Hæc ſecunda pars concluſionis eſt contra Sco. in 4. diſt. 15. q. 1. affirmãtẽ huiuſmodi ſatiſfactionẽ eſſe proficuã etiã abſquè voluntate factã. Nec ratio in qua fundatur Scotus, videtur concludere, nam dicit, iuſtitiã humanã punitiuã, poſtquã redditur æquale pro peccato cõmiſſo ex iudicis ſententia, nihil ampliùs poſtulare, Ergo & diuina, inquit, non debet ampliùs exigere. Reſpõdetur enim huic rationi negando conſequentiã, quia maximum diſcrimen eſt inter diuinã iuſtitiã & humanam. Ad ſatiſfactionem enim, quam iuſtitia humana exigit, ſatis eſt facere æq̃litatẽ rei ad rẽ:& non req̃rit voluntas ex parte ſatiſfacientis, nec acceptatio ex parte illius cui fit ſatiſfactio. Ad ſatiſfactionẽ autem quam iuſtitia diuina exigit, quæ fit inter Deum & hominem, requiritur amicitia: quia non põt eſſe æq̃litas, niſi ſuppoſita diuina amicitia, in qua fundatur meritũ. 3. Conr. Caieta. Siluest. Scotus. Dubium

¶ Sed dubium ſe offert hîc, vtrùm ſatiſfactio pędicta in peccato facta, adueniente charitate effectũ ſuum ſortiatur remiſsionis pœnæ? Ad hoc dubium ſit. 4. concluſio in ordine de mente Caietani 4. Conc. Caieta.

in q. 2. de ſatiſfactione. Quòd ſatiſfactio ſacramentalis virtute cla-
uium à ſacerdote impoſita, quæ quidem eò quòd extra charita-
tem fuit adimpleta, non valuit ad expiationem pœnæ debitæ co-
rã DEO pro peccatis, adueniente charitate valere incipit, & vi-
uificatur, hoc eſt, conſequitur ſuum effectum recedente fictione,
ſcilicet quando peccator redibit ad cor. Huic ſententiæ adhæ-
Cano. ret Cano. Ac ſententiæ huius ratio eſt, quia ſatiſfactio ſacramen-
talis pars eſt, ſicut confeſsio informis ac Baptiſmus informis. Cũ
igitur, tam confeſsio informis quàm Baptiſmus poſtmodum re-
cedente fictione incipiant valere [vt dictũ eſt in ſuis ꝓprijs locis]
conſequens fit, vt ſatiſfactio quoquè valere incipiat recedente
fictione. Secus autem ſi non eſt impoſita in ſacramento, quia non
D. Tho. eſt eadẽ ratio. Nec clam me eſt, Diuum Thomam in 4. diſt. 15. q.
1. ar. 3. q. 3. tenere oppoſitam ſententiam: quem omnes Thomi-
ſtæ ſequuntur, duobus prædictis exceptis, nempe Caietano &
Caieta. Cano. Dicit enim Diuus Thomas, quòd denuo tenetur pœnitens
Cano. ſatiſfacere: ac proinde, quòd ſatiſfactio recedente fictione, non
conſequitur ſuum effectum. Hanc tamen ſententiam omnes mo-
D. Tho. derni reijciunt, & credo quòd Diuus Thamas retractaſſet ſuam
ſententiam, ſi opus tertiæ partis perfeciſſet.

De iis per quæ fieri debeat ſatiſfactio.

VI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſatiſfactionem per opera pœnalia fieri oporteat.

Notabi. PRo huius difficultatis pleniori intelligentia notan-
dum priùs eſt quid ſit opus pœnale. Pro quo ſit fun-
damentum primum per vtile ac neceſſarium, quòd
per ſe & propriè loquendo, opus pœnale idem eſt
quod malum pœnæ condiuiſum contra malum cul-
pæ. Malum autem nihil aliud eſt, quàm deffectus ſeu priuatio bo-
Philoſo. ni. Bonum verò, vt 8. Ethico. author eſt Philoſophus, triplex eſt,
nempe honeſtum, vtile, & delectabile. Priuatio ergo boni hone-
ſti, quod eſt virtus, eſt culpa: priuationes autem boni vtilis aut de
lectabilis ſunt pœnæ: opus igitur pœnale eſt, quo aliquis bono
vtili,

vtili vel delectabili priuatur: vt dare eleemoſynam, ieiunare, & orare &c.

¶ Secundùm fundamentum eſt, quòd ſatiſfactio duplicem habet reſpectum, ſcilicet & ad Deum cui fit, & ad peccata de quibus fit. His ſic præmiſsis, difficultati per aliquot concluſiones ſatiſfacere poſſumus, & earum prima ſit. Satiſfactio ſacramentalis fieri debet per opera pœnalia & Deo honorifica. Concluſionem iſtam tenent omnes doctores, ſignanter Diuus Thomas in 4. diſt. 15. q. 1. ar. 4. q. 1. & habetur expreſſè Iohelis. 2. c. Conuertimini ad me &c. in ieiunio, & fletu, & planctu. Et Niniuitæ in cilicio, ieiunio & lamẽtis egerunt pœnitentiam. Ratione quoq; probatur, nam ſecundũ omnium doctorum ſentẽtiam, cõfeſſor eſt iudex, ſed ſtultus eſſet iudex qui pœnam aliquam pro peccatis non infligeret. Pœnale igitur aliquod opus confeſſor infligere debet pro peccatis: quod quidẽ nõ ſolùm reſpectu pꝛeteriti peccati cõmiſsi intelligẽdũ eſt: verùm etiam reſpectu committendi in poſterum. Si enim conſideretur ſatiſfactio vt medicina cauendis peccatis futuris accommoda, hoc etiam modo congruit illi vt ſit pœnalis: nam pœnæ, vt ait Philoſophus, medicinæ ſunt: vbi enim priùs homo expertus eſt pœnam, non facilè redit ad culpam. Prætereà, adęquatio in humana iuſtitia attenditur per ſubtractionẽ ab vno qui habet plus iuſto: & additionem ad alterum cui aliquid eſt ſubtractum. Et q̃nuis Deo abſolutè, & ſimpliciter nihil ſubtrahi poſsit, tamen peccator quãtùm in ipſo eſt, aliquid ei ſubtrahit peccans. Vnde oportet, vt aliquid ſubtrahatur à peccatore per ſatiſfactionem: quod in honorem Dei accedat, ad hoc quòd recompenſatio fiat: nam ſatiſfactio eſt honorem debitum Deo impẽdere. Debent ergo opera per quæ fit ſatiſfactio, eſſe & pœnalia & Deo honorifica. Et cõfirmatur hoc manifeſtè: quia notum eſt, Chriſtum redemptorem noſtrum per ſolam dilectionem ſatiſfacere potuiſſe pro nobis: & tamen fecit ſatis per opera pœnalia. Sic igitur ſatiſfactio per opera pœnalia fieri oportet: & quantò opus magis pœnale fuerit, magis erit ſatiſfactorium, cæteris paribus.

1. Conc. *D. Tho.* *Iohel. 2* *Philoſo.*

¶ Secunda concluſio. Quanuis ſpecialiter & per antonomaſiam, ſolùm opera exteriora quæ ex obiecto ſunt pœnalia, ideſt quæ priuant bono vtili aut delectabili, cenſeantur ſatiſfactoria, quapropter illa duntaxat ſunt in confeſsione ſacramẽtali iniungenda: nihilominùs generali ratione probabiliter credendum eſt, quòd per omne opus bonum poſsimus ſatiſfacere etiam per actus inte-

2. Conc.

riores,

Soto. riores, nẽpe per cõtẽplationẽ, per Dei dilectionẽ, & mentalẽ ora tionẽ. Hãc concluſionẽ tenet Soto in 4. diſtinctione. 19. q. 2. ar. 1. & probatur apertis rationibus. Prima, quia inter homines fit ſatiſfactio, non tantùm per opera pœnalia, verùm etiam per opera com placentia leſo. Secũda, quia nullùm opus inuenitur, quod non ſit pœnale, ac homines vexet quãtuncũq; ſpũale ſit. Cõtẽplatio nanq; ipſa, inquit Soto, quia vtitur ſenſus phantaſmate, quodammodo vires relaxat. Licèt enim ſint opera animæ: tamen coniunctæ corpori. Quo fit, vt magnũ laborẽ patiamur, ſi velimus Deum vel proximũ actualiter per ſpacium vnius horæ diligere. Vnde legitur Gene. 32. neruus fœmoris Iacob ex lucta cum angelo emar-

Gen. 32. cuiſſe. ¶ Annotato tamen hîc, ꝙ opus interiùs ſi ad exteriùs pro

Notabil. cedat, maioris eſt ſatiſfactionis: tum, quia magis pœnale eſt, & addit maiorẽ laborẽ vel ſumptũ: tũ, quia eſt interioris cõſummatio, & creſcit ipſe actus interior in exitu ad exteriorẽ. Poſtrema ratio eſt, quia per dilectionẽ Dei ſatiſfacimus ꝓ pœna peccati venialis, cũ ꝑ illã venialia remittantur. Dilectio ergo Dei ſatiſfactoria eſt.

Dubium. ¶ Sed dubiũ ſe offert ſtatim hîc, vtrùm iſta opera ſatiſfactoria ſint

3. Conc. tria? Ad quod dubium ſit in ordine. 3. concluſio affirmatiua, nẽpe ꝙ tria ſunt opa pœnalia, quibus ſatiſfactio fieri oportet, ſcilicet ieiuniũ, eleemoſyna, & oratio. Concluſionẽ hãc tenẽt in vniuerſum doctores in 4. diſt. 15. & inter eos D. Tho. eleganter pro ſuo mo-

D. Tho. re in eadẽ diſt. q. 1. ar. 4. q. 3. tractat huius concluſionis materiam. Duo enim in ſatiſfactione cõſiderãda ſunt, ſcilicet & ratio iuſtitiæ, qua vindicãtur offenſæ præteritæ, & medicina à futuris præſeruãs. Et quidẽ ſi cõſideretur primo modo, probat D. Tho. ꝙ ꝑ prædicta tria opa debeat fieri ſatiſfactio: nam dicit ꝙ ſatiſfactio debet eſſe talis, per quã aliquid nobis ſubtrahamus in Dei honorẽ: at nos nõ habemus niſi tria bona, ſcilicet corpus, & animã, & exteriora fortunæ: ex bonis quidẽ exterioribus fortunæ aliquid ſubtrahimus nobis ꝑ eleemoſynã: ex bonis aũt corporis quę ſunt delectabilia tactus, ꝑ ieiuniũ: ex bonis verò animæ, nõ oportet ꝙ aliquid ſubtrahamus nobis quãtũ ad eſſentiã, vel quãtũ ad diminutionẽ ipſorũ, quia ꝑ ea efficimur Deo accepti: ſed per hoc ꝙ ea ſubmittimus Deo, cognoſcendo ꝙ omnia ſunt ipſius, ſatiſfactoria apud eũ fiunt: ſubmiſſio aũt illa fit ꝑ orõnem, tria ergo debent eſſe opa pœnalia reſpectu præteritæ culpæ vindicãdæ. Similiter ſi con ſideretur ſecũdo modò, nẽpe quatenus ſatiſfactio eſt medicina ꝑ̃ ſeruans, ꝓbatur ꝙ fieri debeat ꝑ illa tria, nã tres ſunt radices pec-

catorum

catorũ, videlicet cõcupiſcẽtia carnis, & cõcupiſcẽtia oculorũ, & ſupbia vitæ, vt ait Ioãnes apoſtolus in ſua. 1. Cano. c. 2. At verò cõcupiſcẽtia carnis, ꝓ ieiuniũ exciditur: & cõcupiſcẽtia oculorũ ꝓ eleemoſynã: & ſupbia vitæ, ꝓ orationẽ: vera igitur ẽ cõcluſio. 1. cano. 2

¶ Annotato tamẽ hîc cũ Soto, ℘ quãuis ſingula iſtorũ ꝑ quãdã cõgruẽtiã ſingulis peccatis approprientur, tamẽ põt vnũ loco alterius ſubrogari, vt q ad ieiunãdũ viribus caret, & cui orare nõ vacat, eleemoſynas eroget, & e cõuerſo, illi qui caret pecunijs, & põt ieiunare, imponẽdũ eſt ieiuniũ. Notabil.

¶ 4. Cõc. In his tribus includũtur omnia opa pœnalia. In ieiunio enim opa omnia corporis aflictiua ex ſua natura, vt ſunt vigiliæ, pegrinationes, flagellationes, p̃dicationes, lectiones, & alia id genus. Sub eleemoſyna verò clauditur quicquid in proximi vtilitatẽ expẽditur, & oĩa opa miſericordiæ corpalia & ſpũalia. Sub oratione autẽ q̃cunq; latria Deo exhibeatur, ita ait. D. Th. vbi ſuprà ad. 5. 4. concl.

¶ 5. concl. Non ſolũ eleemoſyna, ieiuniũ, ac orõ ſunt opera ſatiſfactoria [vt dictũ eſt] verũ etiã flagella p̃ſentis vitæ, q̃ pro peccatis à Deo ex ſpeciali prouidẽtia mittũtur, ac infligũtur. Si eiuſmodi flagella ęquo aio, & patiẽter acceptẽtur, ſunt patiẽti ſatiſfactoria, vt ſiquis ſuſtineat patienter ſicut Iob, qui dicebat. Dñs dedit, Dñs abſtulit, ſicut Dño placuit &c. Fiũt nãq; tũc flagella ipſius qui flagellatur. Secus tamẽ erit ſi iniquo animo, & omninò per impatiẽtiã eis diſſentiat, atq; reſiſtat: tũc nãq; non efficiũtur ipſius qui flagellatur aliquo modo. Quocircà nõ induũt ſatiſfactionis rationẽ, ſed potiùs vindicationis. Ex quo loco colligitur, tenẽdũ eſſe ſecũdũ fidẽ, ℘ multi qui puniũtur in hac vita ꝓ aliquo peccato, puniẽtur in alia vita etiã. Ratio eſt, quia nõ oẽs quos Deus in hoc mundo flagellis percutit, ita corde cõpungit, vt cõuertãtur, vt patet de Antiocho. 2. Macha. c. 9, vbi dicitur, ℘ orabat Deũ Sceleſtus, à quo nõ erat veniã conſequuturus: quare & in hoc, & in altero ſeculo punitus fuit. Et ſapiẽtiæ. c. 16. 17. &. 18. dicuntur multa de hac re. Itaq; qui flagellis hîc emẽdãtur, nõ iterũ puniẽtur, nõ ſolũ in inferno, verùm nec ĩ purgatorio, ſi diſcedãt in gratia, dummodò flagella ſint à Deo inflicta ſecundùm ſcelerum magnitudinẽ. Secus quãdo hîc non ſunt inflicta pro quãtitate ſcelerũ, quia tunc reliquum reſtabit in purgatorio ſoluendum. Qui autẽ obſtinati moriuntur, & hic & in inferno vult Deus ℘ puniantur. Vndè puniet Deus bis in ipſum huiuſmodi homines qui flagellis ĩflictis in hac vita, non emendantur ad ſenſum expoſitum. 5. conclu 2. Ma. 9 Sapi. 16

¶ Annota

Nota. 1. ¶ Annotare opus eſt circa hanc quintā concluſionem duo. Primum eſt, ꝙ qui æquali patientia grande flagellum ſuſtert, magis ſatiſfacit, quàm qui eadem patientia minus ferret: itaq́; in flagellis à Deo illatis, non tantùm attenditur quantitas ſatiſfactionis ratione patientiæ, ſed per ſe attenditur ratione obiecti. Secus in flagellis & calamitatibus naturalibus, quæ naturali ordine accidunt ex peccato originali: nam in his ſatiſfactio non eſt penſanda, niſi iuxta quantitatem virtutis patientiæ.

Nota. 2. ¶ Secundum ānotādum eſt, ꝙ pœnæ vt ſint ſatiſfactoriæ, nō debent infligi à Deo ob quencunq́; finem. Nam Deus infligit quādoq́; pœnas ad corrigenda peccata, vt Mariæ leprā. Quandoq́; propter ipſius Dei gloriam, iuxta illud Ioan. 9. Nec hic peccauit
Ioan. 9. nec parentes eius, vt cæcus naſceretur, ſed vt manifeſtetur gloria Dei. Quandoq́; verò propter probationem vt conſtat ex illo
Ecc. 27 Eccleſiaſtici. 72. c. *Vaſa figuli* ꝓbat fornax: iuſtos autē homines tentatio tribulationis. Quandoq́; etiam infert Deus tribulationes ad cuſtodiā virtutum, ne ſuperbia tentet, vt patet ex illo Pauli. 2. Cor. 12. c. Ne magnitudo reuelationum, inquit, extollat me
2. cor. 12 datus eſt mihi ſtimulus &c. Quandoq́; infliguntur à Deo flagella & pœnæ, in vindictā peccatorum præcedentium: & inter oēs has pœnas ſolæ illæ quæ propter iſtum vltimum finem infliguntur à Deo, ſunt ſatiſfactoriæ ex fine expræſſo infligentis, quauis aliæ pœnæ, quæ propter alios fines infliguntur: ſint etiam ſatiſfactoriæ in exiſtenti in gratia patienter eas toleranti diuinæq́; voluntati ſe conformanti. Solus tamen Deus ſcit ad quem finē ordinet: proindè ipſe qui eas patitur, ſi voluerit, poſtulet humiliter à Deo, vt det ſibi intelligere.

VII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm per opera aliàs debita, fieri poſsit ſatisfactio impoſita a ſacerdote in Pœnitentiam.

Scotus. IN hac quæſtione, omiſſa opinione Scoti in 4. diſt.
Palud 15. q. 1. & Palud. eadē diſ. q. 1. ar. 2. & Capre. & Ma
capreo. ioris eadem diſtinctione. q. 1. & Silue. in verbo Sa-
Maior tiſfactio. §. 8. qui oēs tenent abſolutè, neminē poſ-
Silueſt. ſe ſatiſfacere per opera aliàs debita ac præcepta: dicit enim illic Palud. ꝙ ſi cui impoſita eſſet eleemoſyna in pœnitentiā, & illam daret exiſtenti ī extrema neceſsitate, minime pœnitentiam impleret: ſimiliter ſi ſacerdos iniungeret pœnitenti aliquem

aliquem diem ieiunij in quadrageſima, non impleret pœnitentiã.
Omiſſa, inquam, hac opinione, reſpõdetur vnica cõcluſione affir *Conc. af.*
matiua difficultati, nempe quòd opera pœnalia quanuis ſint aliàs
in præcepto, ſine dubio ſunt ſatiſfactoria Sententia hæc eſt Adria *Adrian.*
ani q. vltima de ſatiſfactione, & Caietani in quolibe, q. de ſatiſ- *Caieta.*
factione. Imò dicit Caieta. illic, quòd ſunt magis meritoria & ſa-
tiſfactoria talia opera, quia habent duplicem laudem. Et proba-
tur primò, nam eccleſia inſtituit ieiunium quadrageſimale, & alia
quatuor temporum in ſatiſfactionem peccatorum, nam hæc fuit
eius intentio, & idcircò canit in præfatione, Qui corporali ieiu-
nio vitia comprimis &c. Et hinc fit, quòd ſępiſsimè orat eccleſia
ipſa in quadrageſima, vt acceptet noſtra ieiunia ad peccatorum
remiſsionem, ſed ſacerdos præcipiens aliquod opus pœnale, vt
ieiunare &c. non tollit illud meritum & ſatiſfactionem: ergo
ſatiſfacimus p illa opera, quanuis aliàs ſint in præcepto. Secundò
probatur, nam accipiamus orationẽ quę eſt in pręcepto, ſi illa ora
tio imperetur à charitate, eſt meritoria vitæ æternæ, & ſi imperet
à virtute gratitudinis etiã eſt meritoria gratiarũ actionum: ergo ſi
ĩperet à pœnitẽtia, erit ſatiſfactoria, cũ ſit eadẽ ratio vtrobiq;. Præ
tereà, mirabile & ridiculũ eſſet, quòd per martyrium non fieret ſa
tiſfactio, quando occurreret aliàs præceptum de illo. Præterea,
quia eſſet duriſsimum, atquè grauiſsimum dictum, quòd ſi ſacer-
dos in pœnitentia iniungat pœnitenti quòd faciat eleemoſynam,
& ipſe pœnitens tribuat exiſtenti in extrema neceſsitate, non ſatiſ
faciat: & tamen ſecundùm illã opinionem contrariam non imple-
ret ſatiſfactionem à confeſſore impoſitam, cùm alio iure teneba-
tur conferre exiſtenti in tali neceſsitate ſecluſo confeſſoris præce
pto. Poſtremò probatur, nam ſecundum oppoſitam ſentẽtiã ſi eſſent
duo pauperes, quorũ alter eſſet in extrema neceſsitate, alter autẽ
in graui: & in pœnitentia confeſſor mihi iniungeret, vt conferrem
eleemoſynam, ſequeretur, quòd ſi tribuerem exiſtenti in extrama
neceſsitate, quòd non adimplerẽ præceptum de ſatiſfactione im
poſita, ſed quòd deberem dare exiſtenti in graui neceſsitate, vt
implerem ſatiſfactionem illam à ſacerdote iniunctam, quod quã
abſurdum ſit, nemo eſt qui dubitet: vera igitur eſt noſtra conclu-
ſio. Nec obſtat id quod obijciunt tenentes contrariam ſententiã,
quòd ſcilicet nemo poteſt eodem opere duo præcepta implere
[non inquàm obſtat] nam poteſt quis teneri ad ieiunandum eodẽ
die & ex vi præcepti eccleſiæ, & ſuę religionis & ex voto, & ieiu

nan

nando facit ſatis vtriq; obligationi.

2. Conc. ¶ Secunda cõcluſio. Quanuis ſi abſq; cauſa rationabili ſacerdos iniungat in pœnitentia opus aliàs debitum, factum teneat, & verè pœnitens ſatiſfaciat: attamen hoc non debet facere ſacerdos, ſed debet illi aliquod opus indebitum imponere, ſcilicet opus ſuper erogationis, non tamen eſt hoc intelligendũ ordinario more, ſed quando non videret expedire contrarium, vt dicemus in concluſione ſequenti.

3. Conc. ¶ Tertia concluſio. Si ob rationabilem cauſam confeſſor iniungat opus aliàs debitum, ideſt pœnitentiam de rebus aliàs debitis, erit conſilium ſalutare, vt quando preſbyter videt, pœnitentem non adimplere iura communia, nempe hominem non ieiunantem quadrageſimam, optimè faceret imponendo illi in pœnitentiam, ieiunium quadrageſimale, vt ſeruet vel in totum vel in partem, licèt aliàs illam teneretur ieiunare. Similiter, ſi eſt homo diues qui tenetur facere eleemoſynã in graui neceſsitate, & præ auaritia nõ facit, cõſiliũ optimum eſſet cogere illum per pœnitentiã ſacramẽtalem ad eleemoſynam erogandam. Eſt quoquè conſilium ſalutare, iniungere recitationem horarum canonicarum ſacerdoti in pœnitentiã, dũ creditur illa ratione recitaturus, quod aliàs nõ faceret.

4. Con. ¶ Quarta concluſio. Si confeſſor non explicet, ſed in genere imponat pœnitentiam, vt ſi dicat, Ieiunabis tot diebus communiter, habet intentionem imponendi ieiunium aliàs non debitum. Si tamen confeſſor iniungat eleemoſynam, optimè faciet pœnitens, ſi quærat extremè indigentem cui det: quia ſic magis faceret ſecundùm intentionem Dei, & ordinem charitatis.

VIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm vnus homo poſſit ſatiſfacere pro alio.

PRo deciſione huius difficultatis diſtinctionẽ quandã prelibare oportet, videlicet pœnã ſatiſfactoriã ad duo ordinari, nẽpe ad cauendũ poſteà peccatũ, & ad ſolutionem debiti ꝓ offenſa commiſſa. Hac

1. Conc. diſtinctione ſic præhabita, ſit prima cõcluſio. Secũdùm ꝙ ſatiſfactio eſt quædã medicina in remediũ ſubſequẽtis peccati inſtituta, non poteſt alter illã pro altero implere: quia ex ieiunio aut flagello vnius, corpus alterius non domatur nec caſtigatur. Notum enim eſt, medicinã illi ſoli cui applicatur, poſſe prodeſſe

deſſe. Hinc elicitur ꝙ pœnitentia, quæ ordinario vſu in confeſsio
ne imponitur, nemo alius pro pœnitente ipſo põt implere: quia im
ponitur tanquã ſatiſfactoria medicina ad pœnitẽtis correctionẽ.
¶ Secunda concluſio. Quatenus verò ſatiſfactio importat ſoluti 2. Conc.
onẽ debitæ pœnæ, nõ ſolùm nõ ſacramentalis, videlicet non iniũ-
cta à cõfeſſore, per alium exſolui poteſt: verùm etiã ſacramẽtalis,
ſiue ille alter à cõfeſſore ſibi imponi acceptet, ſiue acceptatã ſuſci
piat. Fieri tamen oportet de confeſſoris cõſenſu q impoſuit, vel
alterius confeſſoris, vt mutatio ſententiæ quantũ ad perſonã ſatiſ
factricem, à iudice fiat. Similiter quãdocũq; ſacerdos impoſuit ali
quid pœnitẽti explẽdũ per ſe vel ꝑ aliũ: explere poterit per ſe vel
ꝑ alium Si verò impoſuit ꝙ expleret per ſe ſolũ, explere tantùm
poterit per aliũ, quãdo ipſe nõ põt, eò ꝙ eſt infirmus, aut moritur.
Nolo dicere, quòd requiritur ad hoc vt vnus pro altero ſatiſfaci-
at, ꝙ alter ſit impotens ad ſatiſfaciendũ: quia hoc eſt impertinens
ad ſolutionẽ, ſed ꝙ hoc nõ eſt permittẽdũ, niſi quãdo alter eſt im
potẽs, vt optimè ãnotat Soto. Hæc ſecunda cõcluſio, ꝙ vnus poſ Soto.
ſit pro alio ſatiſfacere, eſt articulus fidei. Eã enim negare, eſt ſan
ctorũ cõmunionẽ negare, quã in ſymbolo confitemur, & habetur
diffinita in conc. Flo. & eſt omniũ ſanctorũ atq; doctorũ ſchola Conc. fl.
ſticorũ, nullo excepto. Eſt enim D. Tho. in additionibus. 3. partis. D. Tho.
q. 13. ar. 2. &. q. 71. ar. 1. & 2. & Caiet. in Sũma verbo Satiſfactio, & Caieta.
Silueſ. eodẽ titulo. § 3. Eſt etiã Thomæ vual. qui quidẽ diffuſiſsi Silueſter
mè agit ð hac re í li. de ſacramẽtalibus, titulo. 10. c. 100. 106. 107.
&. 108. Et eã probant huiuſmodi doctores ex ſacris literis, & ma- Tho. Vu
ximè ex Paulo, qui ad Galat. c. 6. ait, Alter alterius onera portare. Ad Ga. 6
Et ad Colloſſen. c. 1. Gaudeo nunc in paſsionibus pro vobis, & im Coll. c. 1.
pleo ea quæ deſunt paſsionũ Chri, ideſt ſatiſfacio pro vobis, nã
licèt paſsio Chri quãtũ ad ſufficientiã infinita fuerit: tamẽ quoad
efficatiã applicatur finito modo: & ideo dum ſanctorũ merita ex Rom. 12.
eadẽ paſsione promanãtia nobis applicãtur, maior fructus nobis 1. Cor. 12
cumulatur. Præthereà, ad Roma. c. 12, & 1. Cor. 12. inquit idẽ apo
ſtolus, Omnes ſumus vnius corporis mẽbra. At verò mẽbra mu-
tuò ſe iuuant, & in ſe inuicẽ influũt. Pes nanq; nõ ſibi tantũ ãbulat,
ſed in oculorũ vtilitatẽ, vt eos portet: neq; oculus ſibi tãtũ videt,
ſed vt pedes dirigat: ita & nobis nos inuicẽ res nr̃as & officia cõ
municare debemus: vnus ergo homo ꝑ altero ſatiſfacere poterit.
Præthereà, qa fideles offerre ſolent eleemoſynã & orationem pro
defunctis, ꝙ ſi pro mortuis viuus ſatiſfacere põt, à fortiori poterit
pro

pro alio viuo,cũ duo homines viui ſint magis quã vnũ. Poſtremò cõfirmatur ratione nõ leui:nam nihil tam naturale eſt homini,quã vt vtatur re ſua,vt vult. Quare igitur ego non potero vti hoc ieiunio meo,vt voluero? Poſſum ego dare corporalia proximo:cur nõ & ſpiritualia? nõ ergo eſt ratio aliqua quare non poſsit vnus ꝑ alio ſatiſfacere,præſertim ſi eſt eleemoſyna, vel peregrinatio,vel aliquid huiuſmodi, dummodo & qui ſatiſfacit,& pro quo ſatisfacit,ſint in gratia:nam iam ſuprà dictum eſt,non poſſe ſatiſfactionẽ fieri niſi per opus Deo gratum,neq; vllum opus eſt gratum Deo, niſi perſona priùs ſit grata. Requiritur nanq; vt ſatiſfactio vnius pro alio,ſit fructuoſa, charitas qua opera vnius alteri communicentur & imputentur,vnum in Chriſto, & ꝙ adſit cauſa rationabilis, quoniam declinare à bono ad minus bonum, non debet quis abſq; cauſa rationabili. Satiſfactio per alterũ eſt minus bona pœnitenti: quia non èſt niſi pœnæ ſolutio. Si autem ipſe pœnitens per ſeipſum ſatiſfaceret, eſſet & pœnæ ſolutio, & ſibi ipſi meritũ & remedium ſeu medicina,vt ait Dominus Caietanus in ſumma. At verò cùm ſatiſfacit pro altero,licèt eodem actu,ſibi meretur de condigno propter charitatis officium,non tamen eodem actu pro ſe ſatiſfacit: quia ſatiſfactio eſt ſolutio debiti & idem opus non poteſt ſufficere ad iuſtum duobus debitis. Nec obſtat noſtrę concluſioni id quod ſolet obijci, quia nemo poteſt alteri mereri de condigno,ergo nec ſatiſfacere: quia non eſt eadẽ ratio de merito condigni & de ſatiſfactione nam præmium eſſentiale nullo modo poteſt vnus alteri mereri, quia redditur vnicuiq; ſecundũ propriam capacitatem ac diſpoſitionem, puritatemq; cordis. Vnde,ſicut vnus nõ diſponitur per actum alterius, ita vnus alteri nõ poteſt mereri præmium eſſentiale de condigno,prętcr ſolũ Chriſtum cuius meritum fuit infinitum: nam virtute ſui meriti confertur paruulis gratia ſine proprio actu. Conſtat hæc noſtra ſententia

Pſal.61. ex propheta dicente, Reddes vnicuiq; iuxta opera ſua, Pſal.61.

2.Cor.5 & ex Paulo.2.Cor.5.Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti:vt referat vnuſquiſq; propria corporis prout geſsit,ſiue bonum,ſiue malum. Poterit tamen vnus alteri mereri aliquod præmium accidentale. At verò probabiliſsimum eſt, ꝙ inter viuos ſit ſatiſfactio vnius pro altero de iuſtitia & certa lege,cùm hic modus ſatiſfaciẽdi non ſit niſi mera ſolutio debiti. Secus eſt,

Soto. inquit Soto,ſiquis ſatiſfaciat pro defuncto:nam cùm defuncti iã ſint extra viam merendi & ſatiſfaciendi, viuẽtium ſatiſfactiones

duntã

dunaxat proſunt illis per modum ſufragij, vt Deus acceptet, ſi ei placuerit, niſi ſatiſfactionem defunctus ipſe in legatis reliquerit.

IX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm pœnitens teneatur acceptare pœnitentiam ſibi iniunctam à ſacerdote.

PRiuſquàm huic difficultati reſpõdeamus, reijcien dę ſunt duę opiniones. Vna eſt Sco. q in 4. diſ. 18. *Scotus.*
& 19. circa finẽ aſſerit partem negatiuam: nempe quòd non tenetur pœnitens acceptare pœnitentiam à ſacerdote ſibi iniunctã: rurſum aſſerit, quòd ſi eam acceptet, tenetur ipſam implere ex præcepto eccleſiæ, cui ſe voluntariè ſubmiſit. Sequuntur eum è iunioribus nonnulli, vt *Gabriel.*
Gabriel diſt. 16 quæſt. 2. & alij. Probat Scotus priorẽ partem ſuæ aſſertionis, Quia ſacerdos, inquit, non eſt iudex ordinarius, ſed arbiter, & ideo in cuiuſq; poteſtate ẽ, inquit ipſe ſubmittere ſe ſacerdoti quantùm ad remiſsionem culpæ & pœnæ, vel ſolùm quantum ad remiſsionem culpæ, & pro ſolutione pœnæ ſubmittere ſe Deo, vt ei eam infligat vel in hoc mundo vel in purgatorio, ſi ipſe vltro eam noluerit implere. Item, quia poteſt homo ſuo iuri renũciare, & totum ſe ad purgatoriũ remittere, vt illic ſatiſfaciat. At hæc opinio nulla ratione innititur. Si enim ſacerdos obligare ad mortale non poteſt: acceptatio pœnitẽtis nõ inducit peccati mortalis obligationem. Nõ itaq; cohærẽt ambæ illæ aſſertiones Scoti, ſcilicet quòd non teneatur acceptare pœnitentiam à ſacerdote iniunctam, & quòd ſi acceptat, tenetur eam implere. Altera verò opinio eſt Caietani, quam tenet in q. 2. de ſatiſfactione ad 2. quã tertiæ parti adhibuit, in qua opinione partim conſentit cum Scoto, & partim ab eo diſsidet. Tenet, inquam, quòd pœnitens non *Caieta.*
tenetur acceptare pœnitentiam, imò quòd quamuis acceptet, non tenetur ſub reatu mortali adimplere, in quo differt à Scoto. Cõtra has opiniones ſit concluſio tenenda, quòd pœnitens tenetur acce *Cõcluſio*
ptare pœnitentiam ſibi iniunctam à ſacerdote ſub reatu mortali, & *D. Tho.*
pro viribus adimplere, niſi manifeſtus error appareat. Concluſio *Palud.*
eſt D Tho. in 4. diſt. 18. q. 1. ar. 3. quæſti. 3 & diſt. 20. ar. 2. q. 2. ad *Durand.*
ſecundũ. Cui ſubſcribunt Palud. in 4. diſt. 20. q. 2. & Duran. diſt. *Silueſt.*
17. q. 3. ad 2. & Silueſt. in verbo Confeſsio. 1. §. 26. vbi ait, quòd

ſi ſacerdos iniũgit rationabilẽ & diſcretam pœnitentiam: tenetur acceptare. Dixi, Niſi manifeſtus error appareat, nam claue erran te, non tenetur pœnitens obtemperare. Erraret autem, vbi penſatis omnibus circunſtantijs tam perſonæ, quàm grauitatis pœniten tiæ, manifeſtè conſtaret non eſſe acceptãdã. Dico, Manifeſtè, quia
Soto. in re dubia ſacerdotis iudicio ſtãdum eſt, vt inquit Soto in 4. diſt. 20. q. 2 ar. 2. Modo probatur concluſio, primùm quia ſacrilegiũ eſt, ſacramentum aliquod mancum & imperfectum voluntarie re linquere. At ſi ſatiſfactio prætermittitur, tertia pœnitentiæ pars: mancum & imperfectum conficitur ſacramentum. Sacrilegiũ igitur fuerit ſatiſfactionem à ſacerdote iniũctam, vel nõ accipere, vel non explere. Deinde probatur, nam in foro contentioſo, iudex habet poteſtatem imponendi pœnam pro delictis, quam etiam reus ſubire tenetur, ergo & iudex eccleſiaſticus in foro conſcientiæ hanc habebit poteſtatem. Non enim poteſtas à Chriſto Dño colla ta apoſtolis in foro interiori imbecilior eſt, quàm in foro exteriori. Prætereà, poteſtas quæ nõ habet vim coërcendi, ridicula eſt, & in nullos vſus futura. Si ergo iudices à Chriſto inſtituti, non haberent vim, authoritatemq; ligandi ad pœnam rationabilem & iuſtam pro qualitate ac quantitate delicti, profectò eorum iuriſdictio & poteſtas iudicandi de culpis, meritò irrideretur. Prætereà, Clauis poteſtas eſt nõ ſolùm ſoluẽdi, ſed & ligandi, vt patet ex diffinitione clauis, Matthei. 16. c. Nam cùm dixiſſet, Tibi dabo cla-
Mat. 16 ues regni cœlorum: explicaturus quid nomine clauium intelligeret, ſubdit, Quodcũq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis: & quodcunq; ligaueris, erit ligatum, igitur poteſtatem habet ſacerdos imponendi pœnam. Ex quibus colliguntur duo corollaria, primum contra Scotum, nempe non eſſe ſacerdotem iudicem arbitrum, & hanc poteſtatem accipere à pœnitente, vt ipſe ſentit, ſed ordinarium à Chriſto inſtitutum, qui tanquàm eius vicarius eius poteſtate & authoritate vtitur. Secundùm eſt contra Gabrielem aſſerentem, quòd ſacerdos eſt ordinarius quantùm ad remiſ ſionẽ culpæ, & nõ quãtùm ad abſolutionẽ pœnæ. Nã cùm Chr̃us ſimul dixerit, Quodcunq; ſolueris, & quodcunq; ligaueris, quõ ad vtrùmq; ſacerdotes conſtituit ordinarios iudices. Prætereà ꝓbatur ex cap. Omnis vtriuſq; ſexus. vbi expreſſè dicitur, Et iniun ctam ſibi pœnitentiam pro viribus ſtudeant adimplere. Et quidẽ illud cap. eſt præceptum, quo tenemur ſemel in anno cõfiteri ſub reatu mortali: ſed ſub eiſdem verbis dicitur, ꝙ adimpleamus pœ nitentiã

nitentiam iniunctam, ergo & non acceptare vel nõ adimplere, eſt mortale. Præterea, quia ſacramentum Pœnitentiæ non tantùm eſt caſtigatio pro præteritis, verùm & medicina ad cauendum futura: & ideo Pœnitentia ſemper inducitur in luctu & plãctu, vt habetur Iohel 2. & alijs operibus pœnalibus, vt dictum eſt, ergo cùm vtrumq; ſit neceſſarium, ſacerdos poteſt obligare ad pœnitentiã, quæ ſit non ſolùm vindicatio præteritæ culpæ, verùm & medicina: nam pœna purgatorij non eſt medicina. Poſtremò probatur concluſio, nam quem dolorem de peccatis, quem animum emendandi vitam habet ille qui pœnitentiam iuſtam & æquam iniunctam à iudice, Dei locum habente, nec vult acceptare, nec implere? Miſſas hîc facio alias quamplurimas rationes, quæ adduci poſſent, nè tedium in animis generem lectorum, ſufficiunt adductæ, quibus adeò mihi perſuaſum habeo, vt niſi iuſtam ac rationabilẽ Pœnitentiam acceptaret, ego illum abſoluere non auderem, quanuis ſumma Armilla in verbo, Satiſfactio, & Nauarro c. 3. de Satiſfactione & c. 26. de Pœnitentia à confeſſore iniungenda, ſententiæ Caietani adhæreant, nempe quòd ſi nullam vult pœnitentiam hîc peragere, ſed offert ſe ſatiſfacturum in purgatorio, eſſet abſoluendus, ſed ego non intelligere poſſum quo pacto in purgatorio poſsit pœnitens ſatiſfacere, cùm pœna purgatorij non ſit ſatiſfactio, nec opùs ſit acceptari in hac vita, ſiquidem à Deo illic infligenda eſt, & non ab homine eligenda.

Iohel. 2

Armilla

Nauar.

X. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſacerdos ſecundùm proprium arbitrium ligare poſsit & ſoluere, ac ponere quancunq; Pœnitentiam.

AD hanc difficultatem aliquibus concluſionibus reſpondetur, & earum prima ſit. Non oportet quòd per Pœnitentiam iniunctam à confeſſore ſemper ſatiſfaciat pœnitens pro tota pœna omniũ ſuorũ peccatorũ nã aliàs fruſtrà eſſet purgatoriũ. Cũ tamẽ ſit fides catholica, poſt hãc vitam eſſe locum, nempe purgatorium in quo animæ igne purgantur à pœnis, quæ ex remiſsis mortalibus relictæ ſunt, vel venialibus ſunt annexæ, & vbi remittuntur peccata

1. Conc.

 venialia

venialia illis qui ex hac vita diſcedunt, cum aliquo veniali. Satis nanquè eſt, quòd pœnitens quando non ſoluit in hac vita totam pœnam ſuorum peccatorum, ſoluat illam in purgatorio: quoniam in ſatiſfactione principale eſt opus, non autē circunſtantia tēporis vel loci. At verò quādo hîc ſatiſfacit plenè, & à culpa & pœna fuit abſolutus, abſq; trāſitu per purgatorium in cœlo recipitur.

¶ Secunda concluſio. Nequit ſacerdos pœnitentiam ſecundùm
2. Conc. arbitrium pro libito ſuo imponere: nec omnibus æqualem, ſed arbitrari illam debet, habita circunſtantiarum conſideratione. Concluſio hæc eſt notiſsima quòad primam partem: quoniam non abſoluit ſua propria authoritate, ſed Dei. Inſtrumentum enim qualis eſt ſacerdos, nō mouetur niſi ad nutū principalis agentis. Quò ad ſecundam verò partem probatur, quia cùm pœnæ ſatiſfactoriæ infligendæ ſint vt medicinæ, vt medicinæ ſunt imponendæ. At verò medicinæ non eædem omnibus competunt: ſed variandæ ſunt ſecundùm arbitrium medici ſequentis ſcientiam medicinæ, non ſecundùm propriam voluntatem. Quocircà non debet ſacerdos in pœnitentijs arbitrarijs tantùm grauitatem & qualitatem delictorum eſtimare, ſed etiā poſsibilitatē ad commoditatem implēdi proſpiſcere ſecundùm qualitatem perſonæ, & circunſtantiarū In inferno enim & in purgatorio, vbi nulla ī pœnis habetˀ medicinæ ratio, ſed ſolùm vindictæ, aut purgationis, ſecundùm qualitatē delictorum ad iuſtum infliguntur. At verò in hoc ſeculo, cùm vt diximus, pœnæ ſatiſfactoriæ ſint velut medicinæ, variandæ ſunt ſecundùm arbitrium ſacerdotis diuino inſtinctu regulatum, vt dicit D Tho. in 4. diſt. 18. q. 1. ar. 3. q. 4. Vnde, non ſemper totā pœnam quæ vni peccato debetur, ſacerdos debet iniungere, nè infirmus aliquis ex magnitudine pœnæ deſperet, & à pœnitentia to
D. Tho. taliter recedat. Nec debet pœnitentiam iniūgere vſq; adeò leuē, quòd in ſacramenti contumeliam redundare videatur. Ex quibus manifeſtè colligitur, quòd in pœnitentijs adhibendis, oportet ſacerdotem medium tenere, & non eſſe nimis ſeuerum vel remiſſum, ſed neceſſe eſt videre fortem, vel debilem infirmum ſecundùm animam: & qualiter diſpoſitus ſeu promptus ſit ad ſatiſfaciēdum. Sicut enim robuſto ſecundùm corpus forti & bene diſpoſito, dari poteſt fortis medicina, debili autem minimè: ita pœnitenti animo præparato, ac robuſto ſatiſfactio, quam meretur imponēda eſt. Debiliter autē diſpoſito detur ſatiſfactio paruula iuxta debilitatem ſui animi: ne ex graui ſatiſfactione deterreatur à pœnitētia. Sa

tia : ſacerdosq́; poteſt in imponenda Pœnitentia habere reſpectũ ad indulgentias ſummi pontificis, ſi quam vel quas habet, Ex quo excuſari videntur hac noſtra tempeſtate confeſſores paruulas ad hibendo Pœnitentias. Populus enim eſt adeò nunc fragilis, quòd deterrentur per Pœnitentias graues. Item & honori cõſulendum eſt: non enim illæ ſunt Pœnitentiæ iniungendæ, quas perſonam im plere non deceat. Decretum eſt Leonis Papæ can. Tempora. 26. q. 7. & can. His qui. Nam & ſi in tota illa. q. de Pœnitentia publica fiat mentio : ratio tamen eadem eſt de priuata & ſecreta. Caueat tamen confeſſor, nè relinquat iniungere aliquam Pœnitẽtiã: quia grauiter peccaret, ſi nullam pœnitenti iniungeret Pœnitentiam: niſi ex magna & rationabili cauſa id faceret, vt ſi pœnitens exiſteret in articulo mortis, quãdo nullã poſſet adimplere. Similiter cõſiderãdũ eſt, q̃li morbo laboret infirmus: nã luxuria ieiunio, auaritia eleemoſyna: blaſphemia diuinis laudibus &c. curatur.

II. DIFFICVLTAS.

Vtrùm Pœnitentia iniuncta ab vno confeſſore, poſsit mutari ab alio confeſſore.

HVic difficultati duabus cõcluſionibus ſufficiẽter reſpondetur, quarum prima ſit. Si Pœnitentia penitus eſt irrationabilis, cõmutatione nõ indiget. Hæc cõcluſio adeò eſt manifeſta, vt probatione non egeat: nam confeſſor non habet poteſtatẽ obligandi ad aliquod irrationabile, & in tali caſu quilibet vir doctus poterit dicere pœnitenti, Non adimpleas hanc Pœnitentiam. 1. Conc.

¶ Secunda concluſio. Quanuis Pœnitentia ſit rationabilis, alter confeſſor poteſt illã cõmutare: ſi adſit cauſa rationabilis, & vrgens neceſsitas, & non ſit facilis aditus ad confeſſorẽ qui ſibi illã impoſuit, abſq; hoc ꝙ huic ſecũdo cõfeſſori peccatũ proquo iniũcta fuit Pœnitentia iterum confiteatur. Concluſionẽ iſtã probabiliorẽ eſſe exiſtimo opinione Silueſtri verbo Cõfeſsio. 1. §. 27. & aliorum, qui aſſerunt nõ poſſe ſecundũ confeſſorẽ mutare Pœnitentiã iniunctã à primo: niſi de nouo confiteatur pœnitens peccata ꝓ quibus principaliter iniuncta eſt talis Pœnitẽtia. Probatur nr̃a cõcluſio, nam ſecundus confeſſor, cùm ſit iudex, & poteſtatẽ habeat ſuper iſtum pœnitẽtem, ſatis erit, ꝙ ipſe pœnitens confiteatur pec 2. Conc. *Silueſt.*

catum illud: ſcilicet ꝙ non adimpleuerit Pœnitentiam ſibi iniunctam, abſq; hoc ꝙ cōfiteatur iterū peccata eadem: ad hoc vt poſſit illam ſecundus confeſſor cōmutare, vel relaxare, ſi hoc viderit expedire, vel quia vrget neceſsitas: vnde conſtat, ſecundo confeſſori nullo modo poſſe pœnitentem eam adimplere, vel perdif-
Nauarro ficiliter. Tenet hanc ſententiam Nauarro. c. 26 de Pœnitentia iniungenda. Dixi, Ex cauſa vrgente: nam extra hāc neceſsitatem, & difficultatem adimplendi Pœnitentiā iniunctam, conſulerē ego vt tutiùs, ꝙ illa peccata, pro quibus principaliter iniuncta fuit talis Pœnitentia, huic ſecūdo cōfeſſori manifeſtaret. Intelligenda eſt tamen hæc ſecunda concluſio, quando crimen pro quo impoſita
Silueſt. fuit Pœnitentia, non eſt ſuperiori reſeruatū, vt dicit Silueſter vbi ſuprà, quia quādo ē reſeruatū, nō pōt niſi in caſibus, in qbus piū eſt interpretari, ꝙ ſi ſuperior adeſſet, licētiam comutandi, vel relaxādi conceſiſſet, nempe quia neceſsitas vrget, vel ſuadet vtilitas.

De poteſtate clauium.

I. DIFFICVLTAS.

Vtrùm claues ſint in eccleſia.

QVoniam materia hæc eſt iam in ſuperioribus adeò membratim attacta: vt ſit pro magna parte diſcuſſa, idcirco imp̄ſentiarū ſub breui quoddā cōpendio ea omnia quæ ad illam expectant, cōprahendam. Et in primis huic difficultati [ſuppoſito ꝙ nomine clauiū poteſtas aperiendi regnū cœlorū intelligitur, vt inferiùs oſtēdā] per aliquot cōcluſiones reſpondetur, quarum prima ſit. Claues ſpūales remittendi pecca-
1. Conc. ta in ſolo Deo ſunt, trino & vno, tanquàm per eius primæuam, natiuāq; authoritatē. Probatur, nam ſolus ipſe eſt, cui naturaliter conuenit peccata dimittere.

2. Conc. ¶ Secunda concluſio. In Chr̄o quatenus homo, exiſtūt huiuſmodi claues, tanquàm per poteſtatem excellentiæ. Solus nanq; agnus,
Ioan. 1 qui occiſus eſt, tollit peccata mundi, iuxta illud Ioan. 1. c. Ecce

agnus

agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, vbi hanc excellentiæ virtutem deſignauit. Per meritum enim Chriſti paſsionis aperitur regnum cœlorum. 3. Conc.

¶ Tertia concluſio. In omnibus ſacerdotibus ſunt claues iſtæ, tan quàm in miniſtris qui eius ſacramenta miniſtrant, quæ de eius latere pendentis in cruce emanarunt. Hæc concluſio oſtenditur hac ratione: nam poſtquàm homo factus, nos ſanguine ſuo lauit, decẽtiſsimum fuit, vt humano generi deinceps per homines conſuleret, vt ſcilicet humanos haberemus iudices, ad quos noſtras deferremus pecccatorum cauſas, noſq́; tum docerẽt, tum iudicarẽt, atq; adeò abſoluerent, vel ligarent. Habetur præterea hæc concluſio in concilio Conſtan. vbi diffinitum eſt, ſacerdotes habere poteſtatem remittendi peccata, quia ſunt ſacramentorum adminiſtratores, aduerſus hæreticos negãtes poſſe hominum miniſterio peccata dimitti. Tenent etiam hanc concluſionem Magiſter ſen. in 4. diſt. 18. &. D. Tho. eadem diſt. q. 1. ar. 1. q. 1. &. 2. Hieronymus quoq; ſuper Mattheum. c. 16. & eſt concluſio de fide tenenda contra Nouatianos. De qua re pulcherrimè tractauit Thomas Vualden. in 2. tomo de ſacramentis. c. 144. & duobus ſequentibus, & Ambro. in lib. 1. de Pœnitentia. c. 1. 6. & 7. Ac in ſacro eloquio ſunt multa loca, vnde deſumptæ ſunt huiuſmodi claues, quæ quidem loca adducit Turrecremata in 2. lib. ſum. eccleſiæ. c. 77. & Caieta. in ſuo opuſ. de primatu Romanæ eccleſiæ. Primus locus eſt illud Matthei. 16. Tibi dabo claues &c. &, Quodcunq; ſolueris ſuper terram &c. Secundus eſt illud Ioan. 20. c Accipite ſpiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retẽta erunt. Tertius locus eſt illud Matthei. 18 Quæcunquè alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunquè ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo. Sunt igitur in omnibus ſacerdotibus iſtæ claues, quæ nihil aliud ſunt quàm poteſtas ligandi, & ſoluendi. Pro quo anntato, quòd clauis eccleſiæ dicitur ad ſimilitudinem clauis materialis: quia quemadmodum clauis materialis eſt inſtrumentum, quo clauditur & aperitur ſera, ſeu oſtium, & qua data videtur dari poſſeſsio omniũ quæ ſub illa obſeruantur, vt patet ex. c. Ex literis. de conſuetu. Ita poteſtas qua obſtaculum & impedimentum, ſcilicet peccatum ꝑ quod nobis oſtium regni cœloram clauſum erat, remouetur: dicitur eccleſiæ clauis.

Con. cõſ *Mag. ſen* *D. Tho.* *Hierony.* *Matt. 16* *Tho. Vua* *Ambro.* *Turrecr* *Caieta.* *Matt. 16* *Ioan. 20* *Matt. 18* *Notabil.*

Notab. 1 ¶ Animaduertendum eſt hîc primò, quòd hæc noſtra tertia cõcluſio habet verum, ſiue regnum cœlorum accipiatur pro ſacra ſcriptura, vt accipitur ab Origene & Hieronymo illud Matth. c. 21. Auferetur à vobis regnum, & dabitur genti facienti fructum. Dicitur etenim ſummus pontifex authoritate clauium aperire regnũ cœlorũ, ſcilicet ſacram ſcripturã, ſi aperiat ſenſum aliquem ſacræ ſcripturæ, & proponat eccleſiæ ad credẽdum, & dum conciliũ explicat articulum aliquẽ fidei, etiam virtute clauium aperit ſenſum ſacræ ſcripturæ: ſiue accipiatur pro eccleſia militante, vt accipitur illud Matthei. c. 13. Simile eſt regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, & illud, Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis: nam hîc ſeminatur & creſcit vſq; ad fructum gloriæ. Quare ſi Papa recipiat aliquem in hac eccleſia militante, dicitur authoritate clauium aperire regnum cœlorum: ſiue etiam accipiatur regnum cœlorum pro eccleſia triumphante, vt eſt illud Matthei. c. 5. Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorũ eſt regnũ cœlorũ, dicitur aperire virtute clauium per abſolutionẽ à peccatis regnum cœlorum: nam aperiendo illud in hac militante eccleſia, aperit in illa triumphante; cùm dñs dicat, Quodcunq; ſolueris ſuper terrã, erit ſolutum & in cœlis. Quo fit, vt plena poteſtas ſit poteſtas aperiendi regnum cœlorum omnibus his tribus modis, & diffinitur ſic, Clauis eſt poteſtas ligãdi & ſoluẽdi, qua eccleſiaſticus iudex dignos recipe, & indignos excludere à regno debet. Hæc nãq; diffinitio cõphẽdit diſpẽſare in votis, indulgẽtias cõferre, excõmunicare, & ab excõmunicatione abſoluere: verũ eſt tamen quòd Chriſtus dum claues regni cœlorum nominauit, non intellexit niſi regnum cœleſte tertio modo acceptũ. Hæc autẽ plena authoritas ſoli Petro, & eius ſucceſſoribus eſt conceſſa: nam ſolus ille habet authotatem primariam ad receptionem alicuius in hac militante eccleſia, & ad aperiendum ſenſum ſacræ ſcripturæ, & eum proponere tanquàm de fide tenendum.

Origen. *Hieron.* *Matt.* 21 *Matt.* 13. *Matth.* 5 *Diffinitio clauis*

Notab. 2 ¶ Sciendum eſt ſecundò, quòd clauis iſta eſt eadẽ poteſtas eſſentialis cum charactere ſacerdotali [licèt Scotus in 4. diſt. 19. ar. 3. teneat oppoſitum] tenendam tamen eſſe arbitror noſtram ſententiam, videlicet quòd eſt eadem, ſed dicitur character quatenus ſignat, & diſtinguit ab alijs: quatenus verò ordinatur ad abſoluẽdũ vel ligãdum, dicitur clauis. Hæc autem clauis cum ordine datur, ſed exequutio ipſius clauis indiget materia debita, quæ eſt populus ſubditus per iuriſdictionem. Quocircà antequàm iuriſdictionem

Scotus.

nem habeat, habet claues: ſed non habet actum clauium, & quia clauis per actũ diffinitur, ideo in eius diffinitione ponitur aliquid ad iuriſdictionẽ pertinens, vt inquit D. Tho. in 4. diſt. 18. q. 1. ar. 1. q. 2. & ex præmiſſa diffinitione illius ſatis liquet. Ex quo iam cõſtat, vt dum dicitur, duas claues eſſe, nempe ordinis & iuriſdictionis, & dum in euangelio claues ſub numero plurali explicantur, non eſſe intelligendum duas eſſe diſtinctas in eſſentia authoritates: ſed ex comparatione ad diſtinctos actus, quorum vnus alium præſupponit, idem character dicitur plures poteſtates, ſcilicet cõficiendi Euchariſtiã, cognoſcendiq; delicta, ac perinde ſoluendi & ligãdi: ſicut idem ignis calefacit, rarefacit, & exicat. Ex quo rurſus elicitur, vt dum ſacerdoti confertur ſacerdotium curatum, quòd non datur ei poteſtas clauium quam iam per characterem habebat, ſed applicatur ei populus in quem illam exerceat, & applicatione illa facta, ille eſt propriè iudex & non anteà, & propter hoc dicimus, quemlibet ſacerdotem clauem ordinis habere: non autem iuriſdictionis, quia non poteſt eſſe iudex, & exercere actum iuriſdictionis, quouſq; habeat materiã ſibi ſubiectã per iuriſdictionem: quia ipſa iuriſdictio materiã ſacerdotibus miniſtrat. D. Tho.

II. DIFFICVLTAS.

Vtrùm clauium poteſtatem Chriſtus apoſtolis contulerit. Ioan. 20. Accipite ſpiritum ſanctum &c.

HÆc difficultas ponitur, vt ſciamus in quibus locis Chriſtus hanc clauium poteſtatem tantùm promiſit, & in quo illã tradidit apoſtolis, vnde per aliquot concluſiones reſpondetur difficultati, & earum prima ſit. In illo loco Matthei. 16. c. Tibi dabo claues regni cœlorum, non fuit iſta poteſtas clauium data Petro. Concluſionẽ hanc tenet D. Chriſoſtomus & Hieronymus, quos adducit in hanc ſententiam Turrecremata vbi ſuprà. Illam etiam tenet cõmunis ſententia tam ſanctorum quàm ſcholaſticorum. Ratio eſt, quia cùm illa loquutio ſolùm ſit de futuro: tantùm illic Chriſtus promiſit Petro tanquàm ſuo vicario claues, ſcilicet poteſtatis ordinis & iuriſdictionis ſe daturum, quas ipſe inquãtum Deus vna cum patre & ſpiritu ſancto per naturalem virtutem habet, & tãquã homo per excellentiam.

1. Conc. Matt. 16

D. Chriſ. Hierony. Turrec.

2. Conc. Matt. 18

Secunda

Matt.18 ¶ Secunda concluſio. In illo loco Matthei. 18. tradidit illis pote
2. Conc. ſtatem in foro exteriori ad ex communicandum, ac abſoluendum
ab excommunicatione, & ſe daturum illis plenariam authorita-
tem in vtroquè foro inſinuauit. Hæc concl. eſt contra Turrẽcre-
matam vbi ſuprà, affirmantem, nullam illic datam fuiſſe apoſtolis
Hieron. poteſtatem. Et eſt concluſio iſta noſtra D. Hieronymi ſuper eun-
Auguſti. dem locum, & Auguſtini lib. 1. contra aduerſarium legis, & pro-
phetarum. c. 17. Rationibus quoq; probatur. Prima ſumitur ex cõ
textu literæ euãgelicę: nã ſtatim cũ dixit, Sit tibi ſicut ethnicus, &
publicanus, ſubiũxit, Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis ſu
per terram, erunt ligata & in cœlo &c. Secunda, quia cùm pote-
ſtas excommunicandi non pendeat à ſacerdotali poteſtate, cõſen
taneũ eſt, vt Chriſtus faceret cum apoſtolis id quod modo eccle
ſia cum aliquibus non ſacerdotibus facit, nempe eis tradendo po
teſtatem ex communicandi abſq; ſacerdotali poteſtate. Quæqui
dem poteſtas immediatè priuat participatione ſacramentorũ, qui
bus regnum cœlorum aperitur: & per eam excluditur, vel admitti
tur quis ad conſortium eccleſiæ militantis. Quo fit, vt ſecundario
& mediatè hæc poteſtas claudat, & aperiat regnum cœlorum. Ex
cluditur nãq; homo per excommunicationem à regno cœlorum,
quod eſt eccleſia militans.

3. Conc. ¶ Terta concluſio. Lucæ. 22. in illis verbis, Hoc facite in meam
Luc. 22 cõmememorationem, quæ Chriſtus dixit in cœna, tradidit apoſto
lis poteſtatem conſecrandi. Hanc concluſionem ex conſenſu o-
mnium theologorũ veram eſſe oſtendimus in materia de Eucha-
riſtia, & tunc ordinati fuerunt ſacerdotes, & non vbi ad apoſtola-
tum fuerunt aſumpti, vt vult Armachanus. Omnes doctores, illo
ſolo excepto, tenent ordinatos fuiſſe in cœna, dum Chriſtus Eu-
chariſtiæ ſacramentum inſtituit. Et ſciendum, quòd hæc poteſtas
conſecrandi, duplici ratione clauis appellatur. Primò, quia cùm
ſacerdos miniſtrat populo Euchariſtiã, quę per hanc poteſlatem
conſecratur: remittitur peccatũ, quod ad claues expectat. Secun-
dò, quia offerẽdo ſacrificium, aperitur ianua regni cœlorum illi ꝓ
quo offertur, eò ꝙ ex vi huius ſacrificij amouentur obſtacula re-
gni cœlorum ingreſſum impedientia.

4 Conc ¶ Quarta concluſio. In illo loco Matthei vltimo &, Marci vlti-
Matt. vl mo, Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomi
Mar. vl ne patris & filij & ſpũs ſancti, tradita eſt clauis, ideſt poteſtas apo
ſtolis à Chr̃o, prædicandi euangelium, & baptizandi in toto orbe.

At Bapti

At Baptiſmus ianuā regni cœlorū aperire habet: quod haud Ba-
ptiſmus facere poterat, quo ante paſsionem baptizabant. Et ſi ali
quando baptizauerint poſt paſsionē antequàm hæc poteſtas eis
traderetur, non ſolenniter ac ex officio tanquàm ſacerdotes, ſed
iuſſu Chr̄i illud feciſſe, fateri oportet: p̄ſertim cū id modo laicis li
ceat. Tradita igitur fuit illis poteſtas illic prædicādi, & baptizādi.

¶ Quinta concluſio. Ioan. 20. c tradita eſt apoſtolis & Petro po *5. Conc.*
teſtas à Chriſto quòad præcipuum actū clauium, cùm dixit, Acci- *Ioan. 20*
pite ſpiritum ſanctum: quorū remiſeritis peccata, remittuntur eis: *Turrecr*
& quorū retinueritis, retēta ſunt. Remittere enim peccata, præci *Caieta.*
puus actus clauium eſt. Hāc concluſionē tenent Turrecremata, & *D. Tho.*
Caietanus, & omnes doctores ſuper eundē locum euāgelij, & D.
Tho. in 4. diſt. 24. q. 2. ar. 3. vbi ait, ꝙ Chriſtus dedit apoſtolis ſa
cerdotalem poteſtatē ad conſecrandū in cœna, quando dixit, Ac-
cipite, & manducate &c. Licèt enim fatendū ſit, ꝙ in cœna in cha-
ractere tanquā in radice receperunt poteſtatē clauiū: attamen illā
acceperunt alligatā, nè illa vti poſſent, quouſq; poſt reſurrectionē
ſpiritū ſanctū ad id muneris ſuſcipiſſent, & tunc extenſa fuit pote
ſtas eiuſdē characteris ad iſtū finē, vt peccata dimitterēt, ſicut dū
epiſcopus ordinatur, nō ſuſcipit characterē nouum, ſed extenſio-
nē characteris ſacerdotalis ad confirmādū & ordinandū, vt in ma
teria de ordine oſtendemus. Quo fit, vt illis tradita fuerit in illo
loco Ioan. 20. c. omnis facultas, eadē poteſtate vtēdi. Inſufflauit *Ioan. 20*
enim Chriſtus tūc ſpiritū ſanctū ad idoneū vſum clauium, & ideò
illic eos iudices conſtituiſſe, & poteſtatē iuriſdictionis illis tradi
diſſe, dicitur.

¶ Sexta concluſio. Ioan. c. vltimo, cùm dominus dixit Petro, Pa *6. Conc.*
ſce oues meas, tradidit illi poteſtatem pleniſsimā in vtroq; foro, *Ioan. vlt*
quam ei promiſerat, Matthei. c. 16. quando dixit, Tibi dabo cla *Matt. 16*
ues regni cœlorū, &, Tu es Petrus, & ſuper hāc petram ędificabo *Notabil.*
eccleſiam meam. Vbi annotato, quòd ſignanter non dixit, Eccle
ſias meas, ſed, Eccleſiam meam: vt vna tātùm eccleſia ſignificare
tur, quæ quamuis multas cōpræhendat particulares eccleſias, non
ꝓptereà ſcinditur, diuitur, aut multiplicatur ęccleſia: quāuis multa
mēbra habet, ſicut vnū corpus habet multa mēbra. Nec dn̄s dixit,
Ædificabo aliquā eccleſiā meā: vt nō de aliqua particulari eccle
ſia, ſed de integra, ſeu tota eccleſia intelligeremus. Nec dixit O-
mnē eccleſiā meā: quia multitudinē eccleſiarum ſupponeret diſtri *Caieta.*
butiuum ſignum, vt optimè annotat Caietanus.

¶ Sed

¶ Sed quare nõ cõmiſit Petro hãnc poteſtatẽ ſeu pontificatũ ſub vocabulo p̄lationis, ſeu authoritatis, vel dignitatis, ſed ſub actu paſcendi ſuas oues? Pro hoc ſit. 7. concluſio in ordine, quòd illud
7. conc. fecit, eò quòd prælatio & authoritas eſt propter Chriſti oues paſcendas, & non econuerſo. Fecit quoq; illud, quia non dignitas aut authoritas eſt ambienda: ſed paſtus ouium Chriſti appetẽdus in pontificatu, iuxta quod apoſtolus poſteà dixit, Qui epicopatũ deſiderat, bonum opus deſiderat. Nam omnes actus iudiciales, qui in eccleſia fiunt: tam in foro pœnitentiæ, quàm in foro contentioſo, ad paſcendas Chriſti oues ordinari, non eſt dubium. Aperire demum & claudere regnum cœlorum ad paſtum ouium ſic ſpectãt, quòd aperire regnum cœlorum eſt paſcere oues Chriſti: claudere autem illud ad paſtum earundem ordinatur: quãdoquidem ad bonum refertur electorum, quibus omnia cooperantur in bonum. Ex cõcluſionibus præmiſsis liq̃t iam, nõ ſimul ſuſcepiſſe apoſtolos omnia quæ ad munus apoſtolicum expectant, ſed paulatim per temporis ſucceſsionem.

III. DIFFICVLTAS.

Vtrùm hæc poteſtas ſeu clauis quæ eſt in eccleſia, fuerit immediate à Chriſto conceſſa omnibus apoſtolis ſimul.

QVæſtioni huic duabus concluſionibus reſpõdetur,
1. Conc. quarum prima ſit, ꝙ poteſtatem conſecrandi ac abſoluendi immediatè & ſimul contulit Chriſtus omnibus apoſtolis, & non ſoli Petro. Probatur, nã omnes ipſos preſbyteros cõſtituit, cũ dixit, Accipite Hoc eſt corpus meum &c. Hoc facite in meã cõmemorationem. Et omnibus ſimul dedit poteſtatem remittendi peccata, cùm dixit eis, Quæcunq; ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo. Et Ioan. c. 20. Accipite ſpiritũ ſanctum: quorũ remiſeritis pecca
Ioan. 20 ta &c. Quo fit, vt in officio apoſtolico omnes fuerint æquales Petro, niſi ꝙ Petrus tanquã eccleſiæ caput, erat eorũ præſes, vt cõcilium conuocaret.

¶ Secunda con. Claues traditæ Petro, præcellebant clauibus ali
2. Conc. orũ apoſtolorũ in tribus. Primò quia poteſtas cõceſſa Petro, erat vniuerſalis, & ad omnes Chriſti oues, etiam ad ipſos apoſtolos paſcendos extendebatur. Hæc concluſio habetur in. c. Solite, de maioritate, & obediẽtia: & in extrauaganti, Vnã ſanctã. Sine

diſcrimine enim dixit Dominus, Paſce oues meas. In quo ſignifi cari videtur, non pertinere ad Chriſti ouile: qui non eſſet ſubditus Petro. Item, ipſi ſoli Petro dixit, Ecce Sathanas expetiuit, vt cribraret vos ſicut triticum: & ego pro te rogaui, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Ipſi dictum eſt, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram edificabo eccleſiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam: & tibi dabo claues regni cœlorum, &, Quodcũq; ligaueris ſuper terrã &c. Ecce quomodo totius eccleſiæ cura & claues ac principatus cõmittitur Petro. Item, Leo primus ait, De toto mundo vnus Petrus eligitur: qui & vniuerſarum gentium vocationi, & omnibus apoſtolis, ac cunctis eccleſiæ patribus præponitur, vt quanuis in populo Dei multi ſacerdotes ſint, multiq; paſtores: omnes tamen regat Petrus, quos principaliter regit Chriſtus. Poſtremò probatur ex concilio Flo. ſub Euge. 4. vbi diffinitur, Petrũ principẽ eſſe apoſtolorum, & verum Chriſti vicarium, totiuſq; eccleſiæ caput & omnium Chriſtianorum patrem, ac doctorem. Secundò excedit poteſtas Petri aliorum apoſtolorum poteſtatem: quia poteſtas Petri erat ordinaria, & tota tranſit in ſucceſſores Petri. Fatemur enim abſq; vlla hæſitatione, quemlibet Petri ſucceſſorem eſſe paſtorẽ totius eccleſiæ. At verò poteſtas aliorum apoſtolorũ, quanuis generalis erat in toto orbe: attamen non erat ordinaria, ſed ꝑſonalis, ac proinde non ſucceſſura in alios, niſi per authoritatẽ Petri. Nam & ſi epiſcopi, ſucceſſores apoſtolorũ dicãtur, vt. c. Quorum vices. diſt. 68. illam tamen authoritatem non ſuſcipiunt niſi per Romanũ pontificem Petri ſucceſſorẽ. Similiter, quia nõ erat ordinaria, ſed ex priuilegio poteſtas apoſtolorum ad totum orbẽ extendebatur: poteſtas epiſcoporum, qui loco illorum ſucceſſerunt limitatur ad vniuſcuiuſquè propriam diœceſim: nec poſſunt alios epiſcopos conſtituere. Tertio, quia ſolus ſummus pontifex accipit poteſtatem immediatè à Chriſtò, ſtatim quò eligitur à cardinalium concilio. Archiepiſcopi autem & epiſcopi non, ſed per cauſas ſecundas, ideſt per ſuos ordinatores.

Leo. I. · *Conc. flo*

¶ Tertia concluſio. Chriſtum hanc poteſtatem tradidiſſe apoſtolis, non ſolùm vt in eis tẽporaliter duraret, ſed vt perpetuò eſſet in eccleſia per manſura, fateri opùs eſt. Iſtam concluſionem hac manifeſta ratione oſtendit Soto, quia Chriſtus fundauit eccleſiã vſq; ad conſumationem ſeculi duraturam: nempe ſuper ſuam fidẽ & leges, ſine quibus nemini ſalus patere poteſt, atq; adeò fecit eã vnum ouile, quod niſi qui intrauerint ſalui eſſe nequeunt, ſed poteſtates

3. Conc. · *Soto.*

teſtates clauium ſunt collatæ in bonum commune totius eccleſiæ:ergo non ſolùm apoſtolis,ſed in illis ſuis etiam ſucceſſoribus ſunt traditæ.

Dubium. ¶ Sed dubium eſt,an hæc poteſtas ſit de iure diuino in omnibus

4. Conc. ſacerdotibus? Pro quo ſit. 4 concluſio in ordine. Sacerdotiũ eſt de iure diuino & quantùm ad poteſtatem conſecrandi, & quantũ ad vim clauium abſoluendi in foro Pœnitentiæ. Hæc cõcluſio quò ad primam partem ſic oſtenditur, quia cùm character & ordo ſacerdotalis ſit de eſſentia conficiendi Euchariſtiam:& eccleſia non habeat authoritatem mutandi ea quæ ſunt de eſſentia ſacramenti, non eſt dubium quin de iure diuino ſit illa poteſtas in omnibus ſacerdotibus:nam ſi ſolis apoſtolis eam Chriſtus tribuiſſet, non auderet eccleſia,niſi ſolis epiſcopis,eorum ſucceſſoribus,eam tribuere. Quòad ſecundam verò partem etiam probatur ex illo Ioã.

Ioan. 20 20. Aacipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata &c. Quæquidem verba inter ordinandum dicit epiſcopus, vbi profitetur, quòd eodẽ loco data ſit à Chriſto illa poteſtas omnibus ſacerdotibus. Ratione quoquè confirmatur,quia conſentaneum fuit,vt dum illis tradidit poteſtatem ſuper corpus ſuum verũ, quòd etiam tradidiſſet ſuper corpus myſticum, vt dignè idem verum corpus poſſent plebi diſpenſare. Item,quia ſoli epiſcopi non poterant ſufficere toti populò Chriſtiano ad audientiam confeſsionũ. Quocircà non ſufficienter eccleſiæ ſuæ Chriſtus prouidiſſet, niſi omnibus ſacerdotibus eandem facultatem relinqueret. Anno-

Notabil. tato tamen, quòd iuriſdictionum diſtributionem commiſit Petro, quæ non eſt intriſeca ratione ſacramenti,ſed de neceſsitate applicationis.

De miniſtris clauium.

IIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm claues in ſolis ſacerdotibus euangelicis exiſtant

1. Conc. TRibus concluſionibus difficultati huic reſpõdetur. Prima Ante Chriſti paſsionem,neq; in lege naturæ, neq; in ſcripta fuit clauium ſpũalis poteſtas gratiam efficiens. Cõcluſio hæc euidẽtibus rationibus oſtẽditur:nam clauis regni cœlorũ,vt diximus, eſt,qua

ipſum

ipſum aperitur,ſed ante Chriſtum natum cunctis hominibus ob-ſeratum fuiſſe liquet, cùm & iuſtiſsimos homines ad limbum deſcendiſſe nemini ambigere liceat,vbi beatam ſpem & aduentum regni Chriſti ſperabant: nulla ergo tunc erat clauium poteſtas. Item,quia nullam in ordine ad finem ſpũalẽ habuerunt poteſtatẽ, ſeu authoritatẽ ,cũ nõ à culpis,ſed ab irregularitatibus purgabãt, vt ad manu factum tabernaculũ aditus per eos pateret.

¶ 2.concluſio. In Chriſto fuerunt primò claues regni cœlorum. 2. *Conc.* Hæc cõcluſio eſt D. Tho.in 4.diſ.19.q:1.ar.1.q.2.vbi ait,ꝙ virtus *D. Tho.* aliqua eſſe poteſt in aliquo, aut tanquã in per ſe agente, quod eſt perfectiùs,aut tanquàm in inſtrumẽto,qui eſt minùs perfectus modus: virtus autẽ aperiendi regnum cœlorũ,eſt in Chriſto tanquã in per ſe agente ad ſalutẽ nr̃am,per authoritatẽ quidẽ in quãtùm eſt Deus , ſed per meritum inquantùm eſt homo virtute propriæ paſsionis . At verò clauis de ratione ſua importat poteſtatem aperiẽdi & claudẽdi,ſiue igitur aliquis aperiat quaſi principale agẽs, ſiue quaſi miniſter,ponẽda eſt clauis in illo . Quo fit, vt in Chriſto ſit ponenda,aliter tamen quàm in miniſtris, nempe clauis excellẽtiæ : quæquidẽ poteſtas clauiũ in ipſo nõ ſequitur characterẽ, ſed principalẽ formã:in nobis autẽ ſequitur characterẽ , quo Chriſto confirmamur.

¶ 3.cõcluſio qua ad difficultatẽ reſpõdetur,eſt Poteſtas clauium 3. *Conc.* ad ligandum & abſoluendũ in foro pœnitẽtiæ,in ſolis euãgelicis ſacerdotibus exiſtit,& nõ in toto corpore reipublicæ incõmuni,ſicuti poteſtas gubernandi aut eligendi regẽ eſt in toto reipublicæ corpore. Hæc cõcluſio eſt omniũ catholicorum ad verſus hæreticos,preſertim Lutherũ,qui in .10 .art. illius lib . peſtiferi de abrogãda miſſa priuata,tenet,omnes Chriſtianos eſſe ſacerdotes , & tãtũ quẽlibet Chriſtianum facere, quãtũ Papa & epiſcopus facit, etiam ſi mulier aut puer ſit : itaq; nullum peculiarem ſacramentorum miniſtrum confitentur, neq; hoc eſt mirũ, cùm nullã vim conferendi gratiã in ſacramentis agnoſcant, ſed propriã fidẽ vnicuiq; ad ſalutẽ ſufficere doceant . Articulus iſte condẽnatus fuit Luthero à Leone,& reprobatur apertè ex Paulo.1.Cor.4. Vbi ſingu- 1. *Cor.* 4 lariter de ipſis apoſtolis & ſacerdotibus dixit , Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti & diſpenſatores myſteriorũ Dei. Non enim hoc indifferenter de omnibus Chriſtianis dixit: nã aliàs totus ordo eccleſiaſticæ hierarchiæ periret, quod quã abſurdum ſit, haud ãbigere qs põt:q̃ ſi omnes eſſẽt epiſcopi,vbi eſſent ſubditi?

& ſi omnes eſſent parochiales ſacerdotes, vbi eſſent parochiani? Vnde, ſicut in corpore naturali ſunt diſtincta membra ad diſtincta officia de putata, & vnum nō eſt aliud: quia oculus non eſt auris, nec manus pes &c. ita ī corpore eccleſiæ fateri oportet alios eſſe oculos, alios manus, alios pedes, & nō omnes oculos, aut manus:
Ephe. 4. nam diuerſa ſunt gratiarū dona. Vnde Paulus ad Epheſ. 4. inquit, Et ipſe dedit quoſdam quidem apoſtolos, quoſdam autē prophetas, alios verò euangeliſtas, alios autem paſtores & doctores ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterij in ędificationem
1. *Petr.* 2 corporis Chriſti. Nec obſtat huic noſtræ aſſertioni illud. 1. Petri.
Apoca. 5 2. Vos eſtis genus electū regale ſacerdotium, neq; illud Apoca. 5. Feciſti nos Deo noſtro regnum & ſacerdotes, quæ loca Lutherus pro ſua iniquiſsima ſententia adducit: nam licèt in illis locis dicat, quòd Chriſtus nos ſimul ſacerdotes fecerit & reges: non tamen affirmabit Lutherus omnes Chriſtianos eſſe reges. Pari ergo modo licèt omnes Chriſtiani ea generali ratione dicantur ſacerdotes, eò quòd ſe & ſua Deo in ſacrificium offerunt: nihilominùs per antonomaſiam illi dicuntur ſacerdotes, qui ad ſacramenta adminiſtranda conſecrati ſunt.

4. *Conc.* ¶ Quarta concluſio. Poteſtas iuriſdictionis eccleſiaſticæ nō reſi
Turrcre. det in toto corpore immediatè, ſed in prælatis Hanc concluſionē
Caieta. tenet Cardinalis à Turre cremata. 2. lib. ſum. eccle. c. 71. & Caie
Soto. ta. in opuſculo de comparatione Papę & concilj, & Soto in 4. diſt 20. q. 1. ar. 4. cōtra Gerſō in tractatu poteſtatis eccleſiaſticæ, quē ſequitur Almayn & alij fautores illius opinionis, ꝙ cōciliū eſt ſupra Papam, qui dicunt quòd Chriſtus tradidit hanc poteſtatē cōmunitati eccleſiæ vt ipſa crearet prælatos: tenendum tamen eſt, ꝙ Chriſtus tāquàm eccleſiæ caput inſtituit Petrū & cæteros apoſtolos atq; alios prælatos, per quos ipſe gubernaret eccleſiam, & ꝓ probatione ſupponit vnum Soto, quod ipſi concedūt, ſcilicet hāc poteſtatem non conuenire eccleſiæ iure naturali aut humano, ſed ſolo diuino per Chriſtum. Tunc probat, quia eccleſia non habet poteſtatem iuriſdictionis niſi à ſolo Chriſto: Chriſtū autem, nullibi legitur, eam tradidiſſe corpori eccleſiæ, ſed perſonis & prælatis: ergo in ipſis eſt inmediatè. Probatur minor, quia ſingulariter Petro dictum eſt, Tibi dabo claues regni cœlorum, Quodcunq;
Ioan. vlt &c. & ei ſingulariter dixit Ioan. vltimo, Paſce oues meas, & illi dixit, Ego rogabo pro te &c. Et ad apoſtolos ſingulariter ait, Quæcunq; ſolueritis ſuper terram &c. Et in Pentecoſte apoſtoli tan- quàm

quàm ſingulares perſonæ & Dei miniſtri acceperūt ab ipſo,& nō ab eccleſia ſpiritū ſanctum. Prætereà, quia ſacerdotes inſtituuntur per ſacramentum Ordinis, quo confertur gratia: at verò gratiā eccleſia non confert, ſed Chriſtus per virtutem ſacramentorū, atq; adeò non eccleſia, ſed Chriſtus qui eſt author gratiæ per ſuos proprios miniſtros inſtituit ſacerdotes, & imprimit characterem, qui eſt conſecrādi facultas, & clauium poteſtas. Quo fit, vt ſicut character conſecrandi corpus verum nō eſt in toto corpore eccleſiæ, ſed in perſonis: ita & iuriſdictio non eſt niſi in perſonis: ſiquidem corpus myſticum ſuper verum eſt fundatum: non ergo poteſtas iuriſdictionis deſcēdit in prælatos ab eccleſia immediatè, ſed à Chriſto. Poſtremò probatur argumento facto à Turrecremata, quia ſi Chriſtus poteſtatem eccleſiaſticā eccleſiæ contuliſſet, conſequens fieret illam reſidere in tota congregatione, ſcilicet in laicis, non ſolùm in viris, verùm etiam in mulierculis, & in pueris, & quòd concilium vice omnium cōgregaretur, & cardinales per poteſtatem omnium eligerent Papam: quod quam abſurdum ſit dictu, pluribus rationibus oſtēdunt Caiet. & Soto in locis citatis. Cùm enim impoſsibile ſit, totum orbem conuocare ad eligēdum Papam, vana eſſet illa tam diffuſſa poteſtas. Item, quia tunc ſequeretur, quòd ſi Papa & epiſcopi aliquas leges eccleſiaſticas cōderent, & totus populus reclamaret, cū ſit maior eccleſiæ pars, quòd ſtandum eſſet iudicio populi, quod tamen eſt hæreticum: tenenda ergo eſt concluſio, quòd prælati non habent iuriſdictionem ab eccleſia, ſed à Chriſto. *Caieta. Soto.*

¶ Sed de ſubiecto iuriſdictionis, dubium non diſsimulādum oritur, vtrùm huiuſmodi poteſtas iuriſdictionis reperiatur in omnibus Chriſtianis, ſiue viris ſiue mulieribus, an etiam in ſolis ſacerdotibus, ſicut clauis Ordinis in ſolis illis reperitur: itaq; non inueniatur niſi in habentibus characterem ſacerdotalem? Cui dubio p aliquot concluſiones reſpondetur. Prima. Clauem iuriſdictionis poſſunt habere non ſacerdotes. Concluſio hæc quòad viros adeò eſt manifeſta, vt minimè probatione indigeat. Videmus nanq; epiſcopos, qui antequàm ordinentur, dum ſunt electi, habent iuriſdictionem indulgentias conferendi, & excommunicandi, & ſub cēſura excommunicationis leges & præcepta ferendi. Certū quoquè eſt viros omnes, niſi aliqua ſint eccleſiaſtica lege prohibiti, ad ſacerdotium & epiſcopatum aſſumi poſſe. Annotare tamen opùs eſt, quòd requiritur vt excommunicare poſsint, quòd ſint ordina *Dubium. 1. Conc. Notabil.*

Dd ti ſal-

ti ſaltem prima tonſura quia ex quo quis non habet ordinem, non poteſt ex communicare, licèt ſit perſona religioſa. Quòad mulie-
2. Conc. res verò, ſit ſecunda concluſio. Mulier non poteſt indignitate cõſtitui, cui ſit ſpũalis iuriſdictio annexa. Probatur, quia neq; Chriſtus, neq; ſubinde eccleſia talem dignitatem mulieri commiſit, vt optimè Innocẽt. cap. Noua. de Pœniten. & remiſs. annotauit, vbi ait, Noua & inaudita eſſe, quòd Abbatiſſæ moniales benedicant, aut cõfeſsiones audiant, aut prædicẽt: cùm beatiſsima virgo Maria dignior & excellentior fuerit apoſtolis vniuerſis, cui tamen dñs claues regni cœlorum non commiſit.

3. Conc. ¶ Tertia concluſio. Abbatiſſæ non habent iuriſdictionem ordina-
D. Tho. riam, ſed quaſi commiſſariã. Cõcluſio iſta eſt D. Tho. in 4. diſt. 25. q. 2 ar. 1. q. ad primum. Ait enim illic, quòd Abbatiſſæ non habẽt prælationem ordinariam, ſed quaſi ex commiſsione, propter periculum cohabitationis virorum & mulierum, & diſt. 19. quæſtiuncula. 3 ad 4. ait, quòd cùm mulier ſecũdum apoſtolum ſit in ſtatu ſubiectionis, non poteſt habere aliquam iuriſdictionem ſpũalem. Habetur etiam hæc cõcluſio in c. Dilecta, extrà de maiori. & obedien. Committitur tamẽ mulieribus aliquis vſus clauiũ, ſicut corripere mulieres ſubditas.

4. Concl ¶ Quarta concluſio. Abbatiſſæ poſt confirmationem poſſunt conferre eccleſias, beneficia, inſtituere clericos in eccleſijs ad ſuum monaſterium pertinentibus, quæ ſunt eis pleno iure ſubiectę, quòad temporalia & ſpũalia: hoc tamẽ intellige ex commiſsione,
5. Conc. & non ex ordinaria poteſtate. ¶ Quinta concluſio. Abbatiſſæ nõ poſſunt habere clauem ordinis. Probatur, quia nõ poſſunt habere authoritatem conſecrandi, vel abſoluendi, vel alia quæ ſunt clauium, quorum mulieres non ſunt capaces. Quocircà, minimè moniales abſoluere à peccatis earum poſſunt, neq; excõmunicare, aut ab excommunicatione abſoluere, cùm ordinem non habeant. Poſſunt tamen ſuis preſbyteris præcipere, vt excõmunicẽt, ac ab-
Aſtien. ſoluant moniales delinquentes, ſecundùm Aſtien. l. 6. ti. 26. & illi tenentur obedire, ſi tamen hoc habeant ex conceſsione ſpeciali, vel generali epiſcopi, vel Papæ, ſi ſint exemptæ, vel ex ãtiqua &
6. Conc apꝓbata cõſuetudine. ¶ Sexta cõcluſio. Licèt Abbatiſſæ poſsint ſuſpendere aliquo modo ab officio & beneficio, & ſubtrahere præbendas, & largo modo interdicere & ſuſpendere ab ordine clericos ſuę iuriſdictioni ſubiectos: vt putà pręcipiẽdo eis ne celebrẽt donec ſatiſfecerint: tamen ſtrictè & propriè interdicere, vel ſuſpẽ-

dere

dere ab ordine non poſſunt ea, ſcilicet ſuſpenſione & interdictione, quæ inducit irregularitatem in contrarium facientibus. Sentẽtiã hãc ſequitur Panor. & cõmuniter omnes doctores ſuper cap. Dilecta. ¶ Septima concluſio. Mulier iure naturali non eſt inepta ad rempublicã gubernandam. Legimus nãquè, mulieres optimè gubernaſſe populum, vt patet de Debora, Iudicum. cap. 4. Itẽ, quia mulier ſuccedit in regno. ¶ 8. conc. Quemadmodum mulier gubernãs regnum, & illæ q̃ ſunt matreſfamiliàs poſſunt imponere p̃ceptũ obligans ſub reatu mortali: ita Abbatiſſæ poſſunt imponere p̃ceptũ in ordine ad finẽ naturalẽ, ſcilicet bonum naturale, & ſi ſit materia grauis obligabit ſub reatu mortali, vt ſi ſit periculum pudicitiæ, ac famæ monaſterij amittendæ, ex eo quòd moniales mittunt, aut recipiũt literas: poteſt Abbatiſſa imponere eis præceptũ, nè aliqua eas mittat, aut recipiat, & ne cùm viris loquãtur, aut ad hortos exeant. Si verò ſit materia leuis, obligabit ſub veniali: itaq; ex natura rei præceptæ eſtimari debent, ſub quo reatu obligent, mortali an veniali, & non ſicut præcepta quæ à ſummo pontifice & cæteris eccleſiaſticis imponuntur, quæquidẽ ipſo facto ꝙ in ſcriptis dãtur, intelligũtur obligare ſub mortali. Hæc cõcluſio probatur, quia habet eas gubernare, igitur poterit leges cõdere, ac ſtatuta facere, quæ ad rectã gubernationẽ expectãt. Poterit ſimiliter eis ĩponere p̃ceptũ cui parere tenẽtur ſub reatu mortali, vt quãdo ĩquirit iuſtè de aliquo crimine, & p̃cipit toti cõmunitati, vel alicui in particulari, vt dicat ei verũ, tenetur dicere ſub reatu mortali veritatẽ. Probatur, nam quãdo aliquis interrogatur à iudice iuſtè, tenetur dicere verum ſub mortali peccato: cùm ergo huiuſmodi Abbatiſſa ſit iudex, fatendũ eſt moniales teneri ei reſpondere iuxta eius mẽtẽ. Cõfirmatur cõcluſio iſta, nam ſi Abbatiſſæ nõ poſſent ponere huiuſmodi p̃cepta, dum expediret: periret bonũ religionis: quia vna q̃q; faceret id quod ſibi eſſet libitũ. Prætereà, quia ad impoſitionẽ huiuſmodi p̃ceptorũ, non requiritur ꝙ habeãt poteſtatẽ ordinis, nec ſequitur ꝙ habeant poteſtatẽ ſpũalẽ, quia huiuſmodi p̃cepta dũtaxat in ordine ad finẽ nãlẽ ſunt neceſſaria. At verò p̃cepta neceſſaria quę ad finẽ ſupernãlẽ ordinãtur, minimè Abbatiſſa ĩponere põt, ſed in hoc caſu recurerre oportebit ad ſuperiorẽ. ¶ 9. cõc. Abbatiſſæ poſſunt ꝑmittere monialiſbus, vt victũ, & lucra, quẽ, & q̃ manibus acq̃rũt, in ꝓprios & neceſſarios vſus conuertãt. Cõcluſionẽ iſtam tenet Ioã. Andre. c. Cũ ad monaſteriũ. de ſtatu re.

Marginalia: *Panor.* — 7. Conc. — *Iudicu.* 4 — 8. Conc. — 9. Con. — Ioã. *And*

V. DIFFICVLTAS.

1. Conc. *Vtrùm quilibet ſacerdos poſſit vti claue in quemlibet.*

HVic difficultati duabus concluſionibus reſpõdetur, & earum prima ſit. Nullus ſacerdos abſq; poteſtate iuriſdictionis põt vti claue ordinis, abſoluendo aut ligando. Hanc concluſionẽ iam in ſuperioribus multoties oſtendimus eſſe veram, præſertim hac ratione, quia character ſacerdotalis eſt mera potentia, quæ haud agere põt, niſi paſſum ei applicetur, vt agat, & idcirco ſimplex ſacerdos licèt habeat poteſtatem ordinis ad abſoluendum, tamẽ quia deeſt illi materia circa quam poſsit illam exercere, ſi attentet abſoluere, nõ abſoluit: at verò per iuriſdictionem ſubijcitur illi materia circa quam poſsit habere actum, ergo neceſſaria eſt iuriſdictio: & hac eadem ratione diximus, non poſſe ſacerdotem à caſi-
Soto. bus reſeruatis aliquẽ abſoluere, quia in hoc pœnitens nõ eſt eius ſubditus: nec excommunicatum poteſt abſoluere, quia priuatus
2 Conc. eſt ſacramentis. Sicut enim materialis clauis, inquit Soto, non poteſt aperire niſi propriam ſeram: ita ſacerdos nec poteſt abſoluere niſi ſibi per iuriſdictionem ſubditos.

¶ Secunda concluſio. Quantuncunq; miniſter ſit in peccato mortali, non ideò amittit poteſtatem iuriſdictionis, vt abſoluere non poſsit, niſi fuerit ſchiſmaticus, vel hæreticus, vel ſuſpenſus, vel degradatus, aut nominatim excommunicatus, vel propter manifeſtam percuſionem clerici. Hæc concluſio quòad primam partem probatur, quia cùm miniſtri non ſint gratiæ proprij authores, ſed Chriſtus, ipſi autem ſunt inſtrumentaliter cauſa: eorum malitia nõ obſtat, quominus ſacramentum collatum per illos ſit validum. De qua re diffuſè egimus de ſacramentis in genere. 10. difficultate. Quòad ſecundam verò partem, ſuppoſito quòd non loquimur de his qui tolerãtur ab eccleſia, quia ſi tolerantur, ſiue ſint ſuſpenſi, ſiue excommunicati nõ nominatim, quandiu tulerantur, non amittũt iuriſdictionem, ſed quòd loquimur de non toleratis, etiam probatur concluſio: nam licèt in omnibus maneat clauium poteſtas quãtũ ad eſſentiã, ſed vſus impeditur ex defectu materiæ. Cùm enim
D. Tho. inquit D. Tho. vſus clauium in vtente, prælationem requirat, reſpectu eius in quem vtitur, fit vt propria materia in quam exercetur vſus clauium, ſit homo ſubditus: & quia per ordinationem eccleſiæ ſubditur vnus alij, ideò per eccleſiæ prælatos poteſt ſubtrahi alicui ille qui erat ei ſubiectus. Vnde, cùm eccleſia hæreticos

& ſchi

& ſchiſmaticos & alios huiuſmodi priuet ſubtrahendo ſubditos ab eis vel ſimpliciter, vel quantùm ad aliquid: quantùm ad hoc ꝙ priuati ſunt, non poſſunt vſum clauium habere. Quare, licet attentent ſacramentum Pœnitentiæ adminiſtrare, nihil facient. Si tamẽ attentent conſecrare Euchariſtiã, vel baptizare, vera ſacramẽta cõficiũt, dummodo veram materiã, ſcilicet panem triticeum & vinũ vitis reſpectu Euchariſtiæ, & aquam reſpectu Baptiſmi apponant. Ratio eſt, quia iuriſdictio non requiritur ad conſecrãdum vel baptizandum, quãtum ad hoc quòd ſi deficiat iuriſdictio, factum nõ teneat: in ſacramento verò Pœnitentiæ vſus iuriſdictionis eſt de eſſentia. Vnde, per ſubtractionem iuriſdictionis, ſubtrahitur materia, & ob id diximus in loco præallegato de ſacramentis in genere, quòd quicunq; ſiue ſit infidelis, ſiue hæreticus &c. ſi nõ deficiat in requiſitis, & neceſſarijs ad ſacramentũ, vt eſt forma, materia, & intentio, verum ſacramentum conficit: quod intelligitur, etiam ſi non ſit toleratus reſpectu ſacramentorũ, quæ nõ indigent iuriſdictione. Secus eſt reſpectu Pœnitentiæ: nam tunc, niſi tolerẽtur ab eccleſia, non valet abſolutio ab ipſis impẽſa, cùm amittãt iuriſdictionem, & ſic deficiat illis materia, ſuper quam cadat abſolutio.

De virtute & effectu clauium.

V. DIFFICVLTAS.

Vtrùm effectus clauium ſe extendat ad remiſſionem peccati, quoad culpam & quoad pœnam. 1. Con.

DIfficultati huic tribus cõcluſionibus ſatiſfacere poſſumus. Prima. Sacerdotem nouæ legis virtute clauium tanquàm miniſtrum & Dei inſtrumentum, dum abſoluit, culpam mortalem remittere & primã gratiam conferre, fateri oportet, dummodo confitens nõ ponat obicem. Cõcluſionem iſtam tenet expreſſè D. Tho. in 4. diſt. 18. q. 1. ar. 3. vbi ait, quòd licèt quis accedat non bene diſpoſitus ad Pœnitentiam, ſi obicem nõ ponat, recipit primam gratiam, ſicut per Baptiſmum: quia hoc ſacramentum non ordinatur ad remiſsionem pœnæ tantùm, ſed etiam culpæ, vt Baptiſmus. Idemq; ait in 3. p. q. 86. ar. 6. vbi dicit, quòd remiſsio culpæ eſt effectus Pœnitentiæ, & principaliùs quidem virtute clauium & formæ abſolutionis. Et huic ſenẽtiæ ſubſcribunt Scotus in 4. eadem diſt. q. 4. ar. 3. & Duran. & Palud. eadem diſt. & Rofenſis art. 5. cõtra Lu-

D. Tho. *Scotus.* *Durand.* *Palud.* *Rofen.*

therum

Adrian. therum, & Adrianus. q. 2. de clauibus, Caietã. in opuſculo. 27. q̃
Caieta. ſtionum. q. 12. Nec me latet Magiſtrum ſen. in eadem diſt. negaſ
Mag. ſen ſe, ſacerdotem verè abſoluere, ſed duntaxat abſolutum oſtende-
Alex. ale re, & nunquàm poſſe ſacramentum Pœnitentiæ conferre primam
Bonauen gratiam, & hanc ſententiam ſequutos fuiſſe Alexan. Alen. 4. p.
Ricard q. 8. mẽbro. 1. & Bona. & Ricar. in diſt. citata, Abulenſ. 1. p. ſui de
Abulen. ſeniorij ca. 6. & aliquos ex iunioribus, videlicet Gabrielem diſt.
Gabriel. 14. q. 2. & Almayn. diſt. 18. q. 2. attamẽ nullatenùs tenẽda eſt hæc
Almayn. ſententia. Nam certum & indubitatum eſt, quòd cùm dominus poteſtatem tradidit, non dixit, Quorum declaraueritis, ſeu oſtenderitis remiſſa peccata: ſed dixit, Quorum remiſeritis peccata. Et ſimiliter dixit, Quodcũq; ſolueris. Nec dixit, Remittũtur eis, aut ſolutum erit quòad eccleſiam: ſed, Solutum in cœlis, &, Remittuntur eis ſimpliciter & abſolutè. Vnde, verba domini in proprio ſenſu conuincunt, eccleſiæ miniſtros habere poteſtatem remittendi peccata authoritate CHRISTI. Item, quia ſi ex illis verbis in euangelio contentis, prolatis à ſacerdote in Euchariſtiæ conſecratione, Hoc eſt corpus meum, compellimur credere, verũ corpus Chriſti ibi eſſe, cùm igitur etiã, hæc verba, Quorũ remiſeritis peccata, remittuntur eis, et, Quodcũq; ſolueris ſuper terrã, erit ſolutum & in cœlis, in ſenſu proprio ſint in euangelio: non minus cõuincimur credere, ſacerdotẽ miniſterialiter remittere culpã mortalẽ, & pœnã æternæ dãnationis virtute clauium. Nec obſtat ratio quam facit Magiſter & eius ſequaces, quia ſi accedit contritus ad hoc ſacramentum, iã exiſtit in gratia, ergo ſacerdos tunc ꝑ abſolutionẽ non confert primã gratiã. Nõ, inquàm, obſtat, quia veritas formæ optimè ſeruatur in illo ſenſu quem illic explicat Di.
D. Tho. Tho. vt, Ego te abſoluo, idem ſit quod, Ego ſacramẽtum abſolutionis tibi impendo, cuius virtute, ſi in peccatis exiſteres, quibus obicem nõ apponeres, remiſsionẽ conſequereris. Pari modo, & ſi quis accedat cum obice gratiæ, veritas formæ ſaluatur, Ego te abſoluo, ideſt, ſacramentum abſolutionis impendo, quod niſi obicẽ ex parte tua inueniret, remiſsionem tibi peccatorũ cõferret. Præterea probatur hæc veritas, nempe ꝙ ſacramentum Pœnitentiæ quandoq; conferat primam gratiam, quando ſcilicet accedit pœnitens attritus, putans ſe eſſe contritum. Quia ſi nunquàm abſolutio in re exhibita peccatũ tollit, neſcio cur dicatur ſacerdos habere claues in foro Pœnitentiæ. Nam methaphora clauiũ, vt ſuprà dictum eſt, ſumpta eſt ab aperiendo, & claudendo hoſtio. Si autem

ſacerdos

ſacerdos nunquã verè aperit cœlũ, ſedſolùm modo oſtendit aper tũ,inepta eſſet clauis methaphora. Poſtremò, quia dicere[vt iſti dicunt] ꝙ non confert primã gratiã re vera,eſt in errorẽ inclinare eorũ qui claues eccleſiæ negant. Contendebant enim hæretici, ꝙ ſacerdos nec poterat abſoluere ; nec peccatũ remittere, vt apud Thomã Vualden.tomo 2.de ſacra.à cap. 141.vſq;.146. eſt videre,quod haud dubiũ,quin abſurdiſsimũ ſit. Siquidẽ vt dicit Auguſtinus.lib.de Pœnitentia.c.9.& nos oſtendimus ſuprà,cùm de forma abſolutionis ageremus,hæc eſt differẽtia inter nr̃os & veteris legis ſacerdotes, ꝙ illi ſolùm oſtendebãt mũdatos eſſe homines à lepra,nr̃i verò verè abſoluunt,& conferunt primã grãm,& verè eã dãt miniſterialiter.Miniſterialiter,inquã,nã remittere peccata per ꝓpriã, ſupremãq; authoritatẽ,ſoli Deo cõuenit. Sic nãq; intelligẽda eſt authoritas Eſay , Ego ſum qui deleo iniquitates veſtras, & illa Auguſtini,Nemo tollit peccata , niſi ſolus Deus,& altera Ambroſij,ille ſolus dimittit peccata , qui pro peccatis noſtris mortuus eſt, & ſiquę ſunt alię authoritates,omnes ſũt ſic ĩtelligẽdæ. Similiter cùm dicit Ambro. cuius verba habẽtur de pœnitẽ. diſt.1 c. Verbum,ꝙ ſacerdos ſuum officium exhibet,& nullius poteſtatis iura exercet ,non eſt intelligendũ,ꝙ neget ſacerdotem abſoluere, ſed vult dicere, ꝙ nõ exercet ꝓpriæ poteſtatis ius,ſed poteſtate miniſtri diuinitus ſuſcepta. Sic enim poſſumus dicere,ꝙ p̃tor non vtitur iure ſuo,ſed regis. — *Tho. Vu.* — *Auguſ.* — *Eſai.* — *Auguſ.* — *Ambro.*

¶ 2. Concluſio. Eadẽ virtus clauium ſe extendit ad remittẽdam pœnã,non ſolùm ęternã, tam dãni quàm ſenſus, verùm etiã temporalẽ, vel partem, vel totã. Hæc concluſio quoad primã partẽ adeò eſt nota, vt nõ indigeat probatione. Cùm enim remiſsio culpę nõ fiat niſi per gratiam: tunc fit homo ab inferno liber. Quòad ſecundã verò partẽ etiam probatur, quia ſi virtus clauium eſt efficax ad ligandũ ad pœnam, tam in ſacramento quàm extra per excõmunicationẽ:magis conſentaneum eſt vt ſit etiam ad remitendum pœnam, non ſolùm in ſacramento, ſed etiam extra per indulgentiarum relaxationes. Et huius pœnæ partem remittit contritio ſecũdùm ſuam quantitatem, partem autem confeſsio ſecundùm ſuam deuotionem, partem verò abſolutio, tam extenſionis quàm intenſionis. — *2. Conc.*

¶ Annotato tamen hìc, ꝙ cùm per abſolutionem plus vel minus dimittitur alicui de pœna, ſecundũ ꝙ plùs vel minùs ſe diſponit:tã paruus eſſe poſſet pœnæ reatus, aut contritio & diſpoſitio tanta, — *Notabil.*

vt ex vi

vt ex vi contritionis tota pœna tollatur,per quod reſpondetur ad

D. Tho. quandam opinionem extraneam,quam D. Tho. habuit in 4. diſt. 18.q.1.ar.3.quæſtiuncula 2.ad tertiũ. Adeò enim pro cõſtanti illic habuit,reſtare ſemper pœnam aliquam per ſatiſfactionem ſoluendam, vt cogitet virtute clauium non ſemper æqualem pœnam re mitti,ſed proportionabiliter. Exẽpli gratia. Siquis debet pœnãvt quatuor, & vi clauiũ remittitur gradus vnus, ſi alius non deberet niſi vnicũ gradũ,& per ſolutionem totus remitteretur,nihil reſtaret ꝑ ſatiſfactionẽ ſoluẽdũ. Et ideò ait, ꝙ nõ remittitur niſi pars ali quota: verbi grã, q̃rta pars, vt debenti octo,remittũtur duo: & debẽti q̃tuor, vnũ:& debẽti duo, dimidiũ. Hæc tñ opinio eſt incredibilis: quare abſq; dubio illam mutaſſet,ſi opus tertiæ partis ꝑfeciſſet. Tenendũ igitur eſt, ꝙ tãta poteſt eſſe contritio ,vt ex vi illius tota pœna tollatur,& abſolutio ſemper æqualem partem pœnæ delet,ſiue pœnitẽs ſit reus magnæ, ſiue paruæ. Eſt etiam tenendum, quòd toties poteſt iterari confeſsio & abſolutio ſuper eadem peccata, vt virtute clauium tota pœna remittatur: quod expreſſè eſt

Scotus. contra Scotum dicentem, quòd per ſecundam abſolutionem nulla remittitur pœna. Quare non nocet, imò prodeſt cõfeſsio & abſolutio de eiſdem peccatis repetita.

Notabile ¶ Annotato ſecundò, quòd ſi iniuncta Pœnitentia, quæ hîc ſoluẽda pœnitenti imponitur, ſit condigna, abſoluitur à tota pœna purgatorij. Si verò nõ eſt condigna: nõ abſoluitur à tota pœna purgatorij, ſed à tanta. Quocircà, ſi moriatur expleta Pœnitentia condigna, non punietur in purgatorio. Secus ſi non fuit condigna, vel quanuis fuit cõdigna, ſed non adimpleuit eã, dum vixit: nam tunc adimplebit eam in purgatorio. Hæc de clauibus ſint ſatis dicta: quia reliqua quæ in hac materia adduci ſolent, iam ſuprà in materia de cõfeſsione & ſatiſfactione tetigimus.

IAM DE EXCOMMVNIcationis materia ſub breui quodá compendio, & non q̃ totam rerũ ſiluam quæ de ea conulatur, amplectamur, cùm ſit nimis prolixa & à ſummiſtis diffuſiſsimè tradita, perpendere operepretium erit. Excõmunicationis enim tam maioris. q̃; minoris notitia, maximè neceſſaria confeſſori eſt, nempè vt ſciat quando excõmunicatio incurritur, vt inde an pœnitens ſit excõmunicatus an nõ, agnoſcat, & an vinculum quo obſtrictus eſt, ſuperiori vel cui reſeruetur. Hinc namq; facile erit cõfeſſori diſcernere, qui ab ipſo, qui verò ab alio ſint abſoluẽdi, & alia quàm plurima quæ nota illi eſſe oportet, vt animabus ſibi confitentium commodè mederi poſsit.

¶PRIMA DIFFICVLTAS.
Vtrùm in Eccleſia ſit excommunicandi facultas?

VT meliùs ac diſtinctiùs propoſitæ quæſtioni reſpondere poſsimus, annotare neceſſum eſt, q̃ in Eccleſia duplex forum reperitur Alterum ſecretiſsimum, in quo idem eſt accuſator & reus, & ad iſtud claues Eccleſiæ expectant. Alterum verò publicum, in quo habet Eccleſia authoritatem corrigendi publica delicta: & talis authoritas cognoſcendi in cauſa, & ſententiandi publicè, quodammodo clauis etiam dici poteſt. Prima clauis ordinis nuncupatur. Secunda autem, clauis iuriſdictionis. Hac diſtinctione ſic præhabita, ſit prima concluſio. Eccleſia in primo foro, ideſt per authoritatem clauis primo modo acceptæ, neutiquàm facultatem habet excõmunicãdi. Cõcluſio hæc adeò euidẽs eſt, vt minimè probatione indigeat ¶Secunda concluſio. Eccleſia in ſecundo foro, hoc eſt per authoritatem clauis ſecundo modo acceptæ, excommunicandi facultatem habet. Concluſio iſta tanq̃; fides catholica tenenda eſt. De hac enim authoritate intelligendum eſt dictũ illud ſaluatoris noſtri, Si quis eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus: ideſt excõmunicatus & gẽtilis & publicanus, ſcilicet, vt publicus peccator vitetur. At verò per eccleſiam

notab.1. *1.concl.* *2.concl.*

Beda intelligendus venit ipſius eccleſiæ prælatus, vt ex ponit Beda
Hylarius & Hilarius. Prælatis namq; hanc authoritatem cōceſsit Chri
ſtus, cùm illic ſtatim ſubiunxit, Amen dico vobis, Quodcūq;
ligaueritis ſuper terram, erit ligatum & in cœlis. Conformi-
ter autem iuriſdictionem iſtam tam Chriſtus q̃; apoſtoli exer
cuerunt: nam Dominus deprehenſam mulierem in adulterio,
per ſententiam abſoluit dicens, Nemo te condemnauit muli-
Ioann.8. er? quæ ait, Nemo Domine. & ſubiunxit, Nec ego te condem
Actu.5. nabo. Ioannis.8. Deinde probatur, nam actuum.5. legitur, Pe
1.cor.5. trū publicè in Annaniā & Saphiram mortis ſentētiā protuliſſe.
Legitur quoq; 1. Cor. ca. 5. Paulū excōmunicaſſe inceſtuoſum
illum, qui nouerca abutebatur, eumq; tradidiſſe ſatanæ in in-
teritum carnis, vt ſpiritus ſaluus eſſet in die Dñi nſi Ieſu Chri
ſti, ſcilicet, vt ille vehementiùs dæmonis incurſibus agitatus,
tanq̃; ab eccleſia deſtitutus & ab omnibus notatus, erubeſce-
ret, & rediret ad cor. Eo enim fine tradditur ſatanæ ad tēpus:
& non vt in perpetuum crucietur: & ob id excōmunicatio di
citur medicinalis ex fine, quia eius finis eſt mederi peccatori
morbo peccati laboranti: ordinatur ſiquidem in hunc finem,
vt excōmunicatus reſipiſcat, pœniteat ac eccleſiæ ſatisfaci-
at: quia intentio eccleſiæ excōmunicantis ad bonum excom-
municati refertur. Sed tamen ei qui non reſipuerit, in pernici
em vertitur, eritq; ei lethalis, & non medicinalis. Sed tamen
erit tunc medicinalis reliquis eccleſiæ membris, & per ea cō
ſulitur incolumitati totius reliquæ cōmunionis. Ad hoc etiam
comprobandum ſubdit idem Apoſtolus, Neſcitis, quia modi-
cum fermentum totam maſſam corrumpit. Expurgate vetus
fermentum, vt ſitis noua conſperſio: quaſi diceret, ꝙ abijcere
excōmunicatum à cœtu fidelium, ſit corruptum fermentum
reſcindere, ne familiam chriſtianam contaminet. Prætereà 1.
Ad Ti.1 ad Timotheum. 1 Hymenæum & Alexandrum traddidit ſata
Ad Ti 3 næ propter blaſphemiam: ad Titum etiam. 3. Hæreticum ho-
minem poſt primam & ſecundam correptionem & monitio-
Ioan.1. nem facit vitare. Prætereà Ioānis in. 2. cano. cap. 1 ait. Si quis
venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert, nolite recipe-
re eum in domū, nec, Aue, ei dixeritis: qui enim dicit illi, Aue,
communicat eius operibus malignis. Prætereà, quia cùm in le
ge veteri leproſi excludebantur à caſtris ob cauendum cor-
poralem contagionē & propter delicta, excludebantur etiā

de

de ſynagoga, vt patet ex illo Ioa. 9. vbi refertur, ꝙ cõſpirauerant Iudęi, vt ſi quis confiteretur Chriſtum dominum eſſe, extra ſynagogam fieret. A fortiori igitur eccleſia debuit excludere à conſortio fidelium, & vitare hæreticos atq; alios rebelles, ad ſpiritualem labem cauendam. *Ioan. 9.*

¶ Animaduertendum eſt tamen, excluſionem illam à caſtris & à ſynagoga quæ erat in antiqua lege, non propriè fuiſſe excõmunicationẽ vt noſtrã. Ratio eſt, quia illis nulla erat ſpiritualis virtus clauium. Probatur præterea concluſio ex ſanctorum teſtimonijs. In primis Cyprianus epiſtola. 11. li. 1. epiſtolarum, docet, pœnam excõmunicationis ſucceſiſſe pœnæ mortis temporalis legis veteris. Sicut enim Chriſtus reliquit principibus ſecularibus gladium, qui iure ciuili illis competit ad vlciſcendum crimina, ſic eccleſiæ tantùm reliquit gladiũ ſpirituale. Hi nãq; ſunt duo gladij, ciuilis ſcilicet & ſpiritualis, quos Lucæ. 22. Chriſtus dixit ſatis eſſe ad Chriſtianam familiam gubernandam. Hieronymus quoq;, cuius verba habentur. 24. q 3 inquit, Reſecandæ ſunt putridæ carnes: & ſcabioſa ouis à caulis repellenda, ne tota domus, maſa, corpus & pecora ardeant, corrumpantur, putreſcant & intereant. Ambroſius deniq; li. 2 de officijs. c. 27. Omnia, inquit, tentanda priuſq̃; ad hoc diſciplinæ genus veniatur. Poſtremò oſtenditur concluſio apertè ex vſu antiquiſsimo excommunicandi: quia antiquiſsima eſt excommunicatio in eccleſia. Hoc enim gladio, nempe excõmunicatione vſa eſt Nicena ſynodus c. 5. &. 12. aduerſus Ariũ, & Synodus Chalcedonẽſis: & aliæ aduerſus alios hæreticos. Ex p̃dictis oĩbus manifeſtè colligitur, excõmunicãdi poteſtatem iure diuino tradditam eſſe eccleſiæ: ac vſum excõmunicandi quem eccleſia ſeruat, hac ratione eſſe de iure diuino, quòd habet fundamentum in euangelio. Quo fit, vt ſummus pontifex non poſsit diſpenſare, nec cuiq; permittere, vt cõmunicet in diuinis cum excommunicato maiori excõmunicatione, vt opinor. Nam licèt poſsit ſummus pontifex ius diuinum interpretari: profectò illud non poterit quacunq; ex cauſa tollere, nec per diſpenſationem, nec per priuilegium. Verũ tamẽ eſſet, ꝙ ſi quis huius priuilegij cauſa cõmunicaret &c. eſſet immunis à pœna iure poſitiuo ſtatuta contra communicantes cum excommunicatis, nempè ꝙ non incurreret minorem excommunicationem: minimè tamen culpam effugeret. Ita te-

Notab. 2 *Cypria.* *Luc. 22* *Hieron.* *Ambro* *Sinodus. Nice. & Chalce.*

Couarru net Couarrubias ſuper c. Alma mater. At verò forma ipſa & effectus, ſcilicet priuare hominē participatione ſacramētorū, & orationibus & ſuffragijs, minimè expreſſum eſt in euangelio. Quia Chriſtus ſub hoc nomine, neminem excommunicare iuſſit, ſed tamen eccleſia eandem poteſtatem ſibi diuinitus conceſſam congruentiſsimè ſic interpretata eſt. Per ea quæ dicta ſunt, exploduntur hæreſes modernorum hæreticorum, qui eccleſiæ detrahentes dicunt, eam non habere authoritatem indulgentias conferendi [quod equidem pertinet ad authoritatem abſoluendi] nec authoritatem excommunicandi, ſuſpendendi & interdicēdi [quod attinet ad poteſtatem ligandi] ac per conſequens dogmatizant, non eſſe curandas eccleſiaſticas cen-

Chriſoſt. ſuras neq; timendas: cū tamen dicat Chriſoſtomus, cuius verba referuntur. 11. q. 3. c. Nemo. Nemo cōtemnat vincula eccleſiæ, non enim homo eſt qui ligat, ſed Chriſtus qui hanc poteſta-

Conci. conſt. tem dedit, & dominos fecit homines tanti honoris. Vnde de huiuſmodi hæreſi fuerunt condemnati Vuitcleff & alij hæretici in concilio Conſtantiēſi ſeſsione. 8. & 9. & poſtmodùm impius Lutherus à leone. 10. Nec obſtat ratio à Luthero facta pro ſuo dogmate, videlicet quia homo per fidem, ſpem & charitatem membrum fit Chriſti: at verò ſpiritualia bona non eſt in facultate eccleſiæ diuellere, cùm non niſi per proprium hominis conſenſum in peccatum perdantur. Non, inq; obſtat, nam maximum diſcrimen eſt inter communionem interiorem, quæ in charitate vniente membra corporis myſtici cum capite viuificāte illa, fundatur: quam quidem profitemur in ſimbolo, cū dicimus, Credo communionem ſanctorum. De qua cōmunio-

Rom. 12 ne dicit Paulus ad Ro. 12. Multi vnum corpus ſumus in Chri-

Pſal. 118 ſto, & Pſal. 118. Particeps ego ſum omnium timentium te, Et illa q̄ in orationibus & ſuffragijs fundatur, quia cōmunio quæ fundatur in charitate, non eget intentione hominis aut eccleſiæ applicātis. Ex quo ſequitur, quòd eccleſiæ authoritas, aut vlla alia poteſtas non poſsit hominem hac communione priuare, eò quòd nullus iudex tollere poteſt quin membrū illud vnitum ſit capiti Chriſto, ac proinde nec tollere quin recipiat influentiam à capite deriuatam, ſi ſit membrum viuum. Solum enim amittitur per peccatum mortale proprium. At verò communio quæ fundatur in orationibus & ſuffragijs eccleſiæ, eget intentione hominis aut eccleſiæ applicantis, vel publi-

cè

cè vel priuatè,& idcircò bonis quæ per eccleſiæ applicationem membris eius proſunt,poteſt ipſamet eccleſia per excommunicationem quencunq; priuare,quem iudicat ſibi eſſe inobedientem, ac peccatum mortale inobedientiæ cõmiſiſſe.Quo fit, vt ſuffragia & orationes quæ publicitus pro tota eccleſia fiunt,ſic excommunicato minimè proſint.Imò nec poſsit eccleſiæ miniſter,cùm tanquàm perſona publica,& nomine eiuſdem Eccleſiæ oret,intentionem ad excõmunicatum dirigere.Nec enim nominare,niſi duntaxat in die pareſceues,quando pro ethnicis &ſciſmaticis iudæis ac infidelibus orat,vbi etiã non orat pro illis ſub nomine excõmunicatorum,nec vt pro membris eccleſiæ,orationibus ad eccleſiæ membra coadiuuãda inſtitutis, ſed vt exteris & ab eccleſiæ vnione alienis,quibuſdam orationibus in id ordinatis:quòd dignetur diuina maieſtas eos reducere ad eccleſiæ vnitatem & pœnitentiam.Et ratio quare in illa orat pro huiuſmodi perſonis eſt, quia illa die fuit Chriſtus vniuerſalis redẽptor. At verò perſona priuata omni tempore poteſt ad eius conuerſionem aliquod ſuffragium per intentionem eius dirigere:nullatenùs enim vetantur orationes priuatæ,quas quiſq; poteſt priuatim pro excommunicato fundere: imò & miniſter eccleſiæ poteſt ſpecialiter orare pro illo tanquàm pſona priuata,nõ aũt vt miniſter eccleſiæ·quia ſic nec ſpeciali,nec generali oratione orare poteſt pro excommunicato, vt pro membro eccleſiæ.Ex quo apertè colligitur,quòd in memento miſſæ ſecundùm doctores,licitũ ſit, etiã ſpecificè orare pro excommunicato,quia ſicut liberum eſt ſacerdoti inter ſacra orare pro ſuis cõſanguineis& amicis,ita videtur quòd tãq; perſona priuata:ſi aliquis eorum eſt excommunicatus,poſsit pro illo in memento orare,vt Deus eum in mentẽ reuocet. Et ita tenet expreſſè Syluester in verbo,Excommunicatio.1.§.2. *Sylueſt.* Quamuis enim miſſa ſit oratio publica:illud tamen ſpacium cõceditur ſacerdoti,vt orare poſsit pro ſuis tanquàm perſona priuata:cùm ſit in eius poteſtate breuiare vel prolongare orationem quæ fit ibi.

¶Annotare etiã hìc oportet,maximã eſſe differentiã inter exiſtentem in peccato mortali,& excommunicatum:nam licèt *Notab.3* tam excommunicatus quàm exiſtens in mortali,per fidem informẽ membrum eccleſiæ dicatur, & verè ſit:attamen peccator nondum eſt à communione eccleſiæ ſeparatus:particeps

equidem eſt orationum communium, quæ ab Eccleſia fiunt & idcircò dæmon non tantam poteſtatem in peccatorem habet, quòd eum liberè vexet: quoniã reſiſtit dæmoni virtus reliquorum membrorum. At verò excommunicatus ab ipſius Eccleſiæ conſortio quoad ſuffragia & communionis Eccleſiaſticæ effectus manet per excommunicationem ſegregatus, interim dum excommunicatus exiſtit. Quo fit, vt deſtitutus hoc auxilio: ſcilicet, participatione orationum, & ſuffragiorum Eccleſiæ, dæmon poſſit in eum faciliùs ſęuire, & liberiùs quàm anteà torquere. Rurſus ſequitur ex omnibus prædictis, excommunicationem iuſtam non tantùm effectum habere quoad Eccleſiam militantem & extrinſecas pœnas, ſed etiam quoad Deum, & quoad interiorem pœnam: quia licèt non priuet excommunicatio fide, ſpe & charitate. priuat tamen alijs bonis quæ non parum ipſis peccatoribus inter iuſtos commorantibus opitulantur.

¶SECVNDA DIFFICVLTAS.

Vtrùm excommunicatio ſit a communione fideli um ſeparatio?

Notabil. PRO HVIVS DIFFICVLTATIS DEciſione annotare oportet, anathema idem eſſe quòd excommunicatio maior, vt habetur in. 5. ſynodo. c. Certum. 24. quæſt 3. niſi quòd anathema quendam per ſe maiorem terrorem videtur incutere, & ideo in concilijs & in iure frequentior eſt huius nominis vſus: & cùm duæ ſint excommunicationis ſpecies, altera maior, altera verò minor, ſola maior anathema dicitur. Colligitur autem hoc diſcrimen inter excommunicationem maiorem & minorem ex verbis Nicolai. c. De præsbyterorum. 17. quæſt. 4. vbi dicitur, quòd priùs fratres delinquẽtes à ſacra communione priuentur, deinde ſi obſtinati fuerint, ab Eccleſiæ compage ſub anathematis interditione reſecentur. & 11. quæſt. 3. ca. Nemo epiſcoporum. præcipitur, vt nemo epiſcoporum ſine certa & manifeſta cauſa peccati communione Eccleſiaſtica: hoc eſt, Euchariſtia priuet ſub anathemate. &c. & infrà: quia anathema eſt æternæ mortis dãnatio. His ſic

præmiſsis, ſit prima concluſio. Excommunicatio maior eſt ſe-
paratio Chriſtiani, non tantum a communione qualibet fideli- *1. concl.*
um licita, ſed etiam ſacramentorum, ac communium ſuffragiorum
Eccleſiæ participatione, & ab ingreſſu Eccleſiæ. Circa hanc
diffinitionem annotare oportet primò, quod ſignanter dicitur *Notab. 1*
in ea, A communione Eccleſiæ, quia hæc cenſura non conue-
nit infidelibus, cùm hi foris ſint, nec à communione Eccleſiæ
priuari poſsit qui ad eam nuſquam admiſſus fuerit. Quid enim
mihi de iis qui foris ſunt iudicare? inquit Paulus. 1. Corinth. c. *1. cor. 5.*
5. Secundò ſcire opus eſt, quòd diffinitio iſta ſoli maiori ex- *Not. 2.*
communicationi coaptari ſolet, quæ ſimpliciter dicitur ex
communicatio. Minor nanque excommunicatio neutiquam
habet perfectam excommunicationis rationem, ſed aliquid
ipſius participat. Non quidem deſinit eſſe perfecta propter par
uitatem obiecti, cùm etiam priuet participatione ſacramento-
rum, ſed quia minoribus peccatis incurritur, & quia eſt pars
maioris excommunicationis, quæ ſacramentis & alijs bonis
priuet. At verò ipſa non excludit à cœtu fidelium, nec à parti-
cipatione ſpiritualium bonorum, nec à ſacramentis conferen-
dis: & idcircò non oportet quòd totaliter ei hæc excommuni
cationis diffinitio conueniat, ſed ſolùm quoad aliquid, vt lu
culenter annotauit Diuus Thomas. in. 4. diſt. 18. quæſt. 2. ar. 1. *D. Thom*
q. 1. ad 4. Eſt ergo aſſignanda diffinitio alia pro excõmunica
tione minori. Vnde ſit ſecũda cõcluſio. Excõmunicatio minor *2. concl.*
eſt ſeparatio Chriſtiani à ſacramentorum Eccleſiæ perceptio
ne. Hæc diffinitio ex prædictis conſtat, ſiquidem non priuat à
colloquio fidelium, nec ab alijs, à quibus priuat maior excom
municatio. Quòd ſi volumus vtranquè excommunicatio-
nem ſub vnica diffinitione comprehendere, inquit Soto in. 4 *Soto.*
diſt. 22. quæſt. 1. ar. 1. ſic excommunicationem diffinire de-
bemus. Excommunicatio eſt eccleſiaſtica cenſura, qua homo
ab aliqua Eccleſiæ communione ſeparatur: nempe vel à Sa-
cramentorum perceptione tantùm, vel ab illa & ſuffragijs &
conuictu fidelium ſimul. In qua diffinitione ſignanter ponitur
Eccleſiaſtica cenſura: quia per hoc exploditur Gabrielis ſen *Gabriel.*
tentia aſſerentis: per quodcunquè peccatum mortale homi-
nem excommunicationem minorem incurrere, quia fit indi-
gnus Euchariſtia & reliquis ſacramentis percipiendis. Non
enim excommunicatio ſonat quãcunq; indignitatem acceden

dia ad ſacramenta, ſed illam quæ per eccleſiaſticã fit cenſuram. Quo fit, vt quãuis exiſtens in mortali, ſit indignus perceptione ſacramentorum, non tamen cenſetur propriè excommunicatus, nec excluſus ab orationibus & ſuffragijs communibus eccleſiæ.

Dubium. ¶ Sed ſolet hîc à Doctoribus moueri dubium: vtrùm ſic excommunicatio priuet hominem participatione ſacramentorum, vt nõ ſolùm illa ſuſcipiens peccet, verùm & ſacramentũ ſit nullum? Cui dubio duabus concluſionibus reſpondetur. Prima.

Concl. 1 Si ſit ſermo de ſacramẽtis quæ in applicatione materiæ extrinſicæ conſiſtunt, vt ſunt Confirmatio, Extrema vnctio & Eucharistia, &c. non dubium eſt, quin ſacramentum valeat: licèt ille qui in peccato ſuſcipit, fructum non percipiat: cùm recipiendo ea, mortaliter peccet.

Concl. 2 ¶ Secunda concluſio. Si autem ſermo ſit de Pœnitentiæ ſacramento: non eſt dubium, quin tam excommunicatus minore etiam excommunicatione recipiens, quàm ſacerdos ei illud adminiſtrans, mortaliter peccet. Quam ob rem nunquàm licet à peccatis abſoluere antequàm ab excommunicatione fiat abſolutio, etiam ſi quis ſit proximus periculo mortis. Nam etiam tunc, vel eſt abſoluendus primò ab excommunicatione, & poſteà à peccatis, ſi illa ore proprio fuit confeſſus: vel abſoluetur

Soto. vnico verbo ſimul ab vtroquè, vt ait doctiſsimus Soto: dicendo, Abſoluo te ab excommunicatione & à peccatis: vel etiam breuiùs cum verbo, Abſoluo te, tantùm, cum intentione abſoluendi ab vtroquè: nam ſolum ipſum ſufficit. Vtrùm autem teneret abſolutio, ſi quis à peccatis abſolueret, priuſquàm ab excommunicatione: iam in materia de confeſſione, difficultate. 21. aſſeruimus probabiliorem ac ſecuriorem eſſe ſententiam communem, nempe quòd non teneret abſolutio, & quòd eſſet iteranda confeſsio: q̃; Caietani ſententiã quam tenet in ſumma verbo, Abſolutio ab excommunicatione, ſcilicet, quòd abſolutio à peccatis impenſa excommunicato tenet.

Tertia

¶TERTIA DIFFICVLTAS.

Vtrùm ad excommunicationem ferendam requiratur cauſa?

AD HANC QVÆSTIONEM PER aliquot concluſiones reſpondetur, quarum prima ſit. Sententia excommunicationis maioris: hoc eſt anathematis, ferri nequit, niſi pro peccato mortali. Concluſio iſta eſt decretum concilij Meldenſis.ca. Nemo epiſcoporum.11.q.3. Et eſt omnium doctorum cõcors ſententia.D. Thom.in.4. di.18.q.2.ar.3. Et colligitur apertè ex Chriſti verbis, Matthæi 18. quia quando illic tradidit poteſtatem excommunicandi, tantùm de peccato mortali loquebatur. Prædixerat enim, Non eſt voluntas patris, vt pereat. Deinde dicit, Si te audierit: lucratus eſt fratrẽ tuum. Perire autem non niſi per peccatum mortale fit, nec lucratur niſi quod per peccatum mortale erat perditum. Imò & nomine ipſo, ethnicus, deſignatur peccatum mortale. Oſtenditur inſuper concluſio ratione efficaciſsima: quia per huiuſmodi excommunicationem quodam modò excluditur homo à regno cœleſti: hoc eſt, ab eccleſiaſticis ſuffragijs, quæ Dei amicis impenduntur. Non ergo eccleſia id facere debet, niſi vbi iudicauerit hominem in mortalem incidiſſe labem, qua gratia & charitas amittitur. Nec obſtat huic noſtræ aſſertioni id quod ex concilio Carthaginen.4.c.24. obijcitur. Vbi dicitur, quòd ſi ſacerdote in eccleſia verbum faciente, quiſpiam exierit, excommunicetur. Et tamen exire ab eccleſia, non grauius peccatum apparet, quàm veniale: non, inquam, obſtat: tũ, quia fortaſſe canon concilij intelligitur, quando præceſsit admonitio, & adhuc facta monitione, concionem audire contemnebat: nam tunc egrediendo, iam erat mortale ratione inobedientiæ & contemptus: tum etiam, quia textus concilij de minore excommunicatione quæ per veniale peccatum incurritur, intelligendus eſt. Secundùm nanquè antiquam formam

1. concl.
Con. mel
D. Thom
Matt. 18
Con. car

excommunicare per excellentiam erat priuari Sacramento Euchariſtiæ, vt habetur. 11. quæſt. 3. cap. Ad menſam. c. Nemo. &. c. Sicut Apoſtoli. Secundùm verò nouam formam vbicunque, ſiue a canone, ſiue à iudicibus ſub excommunicationis ſeu anathematis cenſura aliquid præcipitur, ſub pœna maioris excommunicationis intelligitur, ac ſtatim tranſgreſsio illius obligat ſub reatu mortalis culpæ, etiam ſi aliàs de ſe huiuſmodi tranſgreſsio non eſſet mortale peccatum: niſi vbi tanta eſſet facilitas, & abuſio excommunicandi, vt ſic præciperetur etiam pro re leuiſsima. Sed iam quòd pro peccato mortali ferenda eſt excommunica-
Dubi. 1. tio, meritò reuocatur in dubium, vtrùm pro quolibet mor-
2. concl. tali licitè ferri poſsit? Pro quo dubio ſit ſecunda concluſio, quòd non debet ferri niſi pro grauiſsimis delictis. Habetur concluſio iſta. 11. quæſtio. 3. capitulo. Nemo. &. c. Nul-
Auguſti. lus, &. 24. quæſt. 3. cap. Corripiatur. inquit Auguſtinus, pro diuerſitate culparum ſubditos corripiendos minoribus vel amplioribus pœnis: vbi ſubdens, excommunicationem eſſe pœnarum maximam, inſinuat non eſſe imponendam niſi pro maximis peccatis. Et Proſper. Capitulo Ecce. ait, leue medicamentum applicandum prius, deinde velut igne præ increpationis vrendum vulnus. Quòd ſi hæc non ſuffecerint, eſſet reſecandum putridum membrum: itaque quouſquè homo eſſet incorrigibilis, non eſſet excommunicandus. Ambroſius quoquè lib. 2. De officijs capi. 27. aſſerit
Ambroſi. idem. Præterea, quia conſtat Dominum voluiſſe, quòd priùs adhiberentur plura remedia, quàm peccator excommu-
Matt. 18 nicaretur Matthæi. 18. Paulus item antequàm inceſtuoſum
Paulus. tradderet Sathanæ, enormitatem criminis exagerauit dicens, Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nequè inter gentes. Præterea, quia hæreticum iubet poſt primam & ſecundam monitionem vitare. Conſtat igitur ex prædictis teſtimonijs, non niſi pro mortali reatu ferendam eſſe excommunicationem. Poſtremò probatur ex vſu vniuerſalis Eccleſiæ, quæ quidem nuſquàm conſueuit excommunicare, niſi inſignes crimінoſos: ſcilicet, hæreticos, ſchiſmaticos, clericorum percuſſores, Eccleſiarum violatores, & alios ſimiles iſtis.
3. concl. ¶ Eſt tertia concluſio corollaria ex ſecunda, quòd iudices

indiſcriminatim pro quolibet delicto quantuncunquè minimo: nempe pro leui furto, vel olerum, vel fructuum, ferentes excõmunicationem, peccãt mortaliter. Cõclusio hæc præter hoc quòd liquidò ex prima, & ex teſtimonijs in eius confirmatione adductis conſtat, ratione euidenti comprobatur. Nam nemini dubium eſt, quin iudex pro leui culpa condemnans hominem ad mortem, peccet mortaliter: à fortiori igitur qui occidit ſpiritualiter pro quolibet peccato leui, peccabit mortaliter.

¶ Quarta concluſio. Ad inferendam excommunicationẽ non ſufficit mortale peccatum quantuncunq; graue, ſed requiritur, quòd ſit peccatum inobedientiæ & contumaciæ, quo quis renuit Eccleſię obedire: videlicet, quia noluit comparere, vel receſsit ante ſententiam, vel noluit ſe monitus corrigere. &c Imò excommunicatio potiùs debet ferri ſuper illam contumaciam, quàm ſuper peccatum. Hæc concluſio manifeſtè colligitur ex verbis Chriſti ſeruatoris noſtri Matthæi. 18. vbi ſolùm dedit poteſtatem excommunicandi eum, qui præmiſsis monitionibus, noluit eccleſiam audire. Quo fit, vt licèt quis crimina quantuncunq; grauia perpetrauerit, ſi ſit paratus Eccleſiæ parere, poterit quidem iudex alio ſupplicio eum punire, excommunicare verò minimè. Vnde, quotieſcũquè quis certus eſt, ſe non mortaliter peccaſſe contra Eccleſiæ obedientiam, non habeat ſcrupulum de excõmunicatione apud Deum, nec timeat de ſuffragiorum Eccleſiæ priuatione. Ex hac concluſione infero, quòd cùm fertur excõmunicatio ſub conditione, nunquàm excommunicatio afficit eum, donec dies vel conditio eueniat, quia nondum eam contumaciam commiſit, quam iudex ad excommunicandum neceſſariò exegerit.

4. concl

Mat. 18

¶ Quinta concluſio. Nullatenus cenſetur peccatum contumaciæ & inobedientiæ, propter quod ferenda ſit excommunicationis ſententia, niſi admonitio ſub excommunicationis comminatione præceſſerit, vel à iure vel ab homine. Ratio huius aſſertionis eſt euidẽs: quia cùm obedientia non ſit niſi reſpectu præcepti ſuperioris, conſequens eſt, vt niſi admonitio præcedat, nullus cenſeatur Eccleſiæ rebellis.

5. concl.

¶ Animaduertere tamen opùs eſt circa hanc concluſionem, aliter faciendam eſſe admonitionem à iure, & aliter

Notabil.

aliter ab homine antequàm feratur excommunicatio: nam ante excommunicationem quæ fertur à iure, non requiritur quòd admonitio ſit bina vel trina, nec aliqua peculiaris præter generalem monitionem iuris, vt incurratur excommunicatio: vt patet de illo, qui ingreditur monaſterium monialium, vel ſi percutiat clericum, quia cùm iuris admonitio ſit ſolennis, ipſa valet pro trina. Quocircà, qui contra admonitionem huiuſmodi generalem peccatum, committit, eo ipſo excommunicationem incurrit. At verò, dum ferenda eſt excommunicatio à iudice, propter maturitatem iudicij quæ ante excommunicationem eſt neceſſaria, oportet vt per trinam monitionem exploretur, an tanta ſit ſubditi inobedientia ac contumatia, quòd digna ſit excommunicatione. quod

Matthe. quidem luculenter ac perſpicuè ex illo Matthæi, loco citato, colligitur, Si peccauerit in te frater tuus &c. Vbi Dominus præcipit, vt priùs priuatim fratrem corripiamus, & ſi tunc non audierit, iubemur denuntiare Eccleſiæ. Eſt etiam expræſſè. 26. quæſtione. 7. c. Omnes decimæ. Sub his verbis, Statuimus, vt decimas dare nolentes, ſecundùm Domini præceptum admoneantur ſemel, ſecundò & tertiò: qui ſi non ſe emendauerint, anathematis vinculo feriantur. Prærequiritur ergo trina monitio, adhoc vt iudex quempiam excommunicare poſsit. Vnde, iudices huiuſmodi monitiones prætermitten-

Con. lat. tes, ſecundùm Innocen. 3. in concilio Lateranen. ca. Sacro.

Con. lug de ſen. excom. & ſecundùm Innocentium 4 in concilio Lugdunenſi c. Cùm medicinalis. eodem titulo. li. 6. interdicuntur ingreſſu Eccleſiæ per menſem, & alijs pœnis ſi viſum fuerit, mulctandi ſunt. Quo fit, vt neutiquàm eis liceat hunc ordinem, nempe quòd monitiones iſtæ ſeorſum fiant, non ſeruare, niſi quando cauſa vrgentiſsima inſtaret: vt cùm clericus in ſacris repente in ſupplicium arriperetur. Peſsimè nanquè faciunt, qui quacunquè occurrente cauſa, vnam pro tribus ſine interuallis competentibus adhibent.

Dubi. 2. ¶ Sed conſequenter oritur hîc dubium non contemnendum. Vtrùm hæc trina monitio ſit de eſſentia excommunicationis, ita vt excommunicatio lata ſine canonica monitione, ipſo

Concl. 5 iure ſit nulla? Pro hoc dubio ſit quinta concluſio in ordine, negatiua ſcilicet: quòd illa trina monitio, vel vna cum interuallis, non eſt de eſſentia excommunicationis. Probatur, nam pontiſ.

tifices in locis citatis non dicunt excommunicationem illã quã nõ præcedit trina monitio, irritam eſſe & inanem, ſed iubent ad ſuperiorem recurrere, qui illam irritet ſi æquũ iudicauerit. Quanuis nanq; ſit præceptum de iſto ordine ſeruando in euangelio, non tamen taliter, vt ſi eo prætermiſſo, feratur excommunicatio, non liget ac valida ſit. Concluſio iſta intelligenda nõ eſt de excommunicatione quæ aduerſus communicantes cum excommunicatis fertur, quia de hac expreſſè cauetur in. c. Statuimus. & in. c. Cõſtitutionem. de ſent. excommuni. li. 6. ne participantes cum excommunicatis innodẽtur excõmunicatione maiori antequám canonica monitio p̃cedat. ꝙ ſi ſecus factum fuerit, ipſo iure excommunicatio ſit nulla. Quod notat illic gloſſa communiter recepta, & huius rationem eſſe arbitratur Ioannes Maioris in. 4. ſen. diſt. 18. q. 3. quia cùm ſecluſo contemptu, venialem tantùm & non mortalem contrahat culpam cõmunicãs cum excommunicatis, hinc fit, illum ante canonicam monitionem, per cuius inobedientiam peccet mortaliter, excommunicari non poſſe. Et licèt hæc ratio non concludat, cùm & is qui mortale crimen abſq; vllo dubio commiſerit, nequaq̃; poſsit maiori excommunicatione ligari ante canonicam monitionem: ſatis tamen eſt nobis, ꝙ hæc ſententia eſt omnium theologorũ & canoniſtarum conſenſu receptiſsima. Io. Mai.

¶ Sed iam ꝙ trina monitio non eſt de eſſentia excõmunicatiõis, meritò in dubium reuocatur vtrùm: ſaltem aliqua monitio ſit de eſſentia? Cui dubio hac ſexta concluſione in ordine reſpondetur. Pro nullo peccato præterito quantumuis grauiſsimo, & enormiſsimo poteſt excommunicatio ferri ſine præuia monitione, imò adeò aliqua præuia monitio eſt de eſſentia excommunicationis, vt abſq; illa excommunicatio ſit nulla. Quanuis enim qui cõmiſit crimen, violet diuinum ius, & Deus damnatione æterna eum cõdemnet: non tamen eſt excõmunicatus, ſed hãc authoritatẽ ferẽdi cẽſurã eccleſię cõmiſit, aduerſus eũ dũtaxat q eã nõ audiret: ſed nullus dicitur eccleſiam non audire, niſi fuerit ab illa præmonitus. Scio tamẽ Caietanum in. 2. 2. q. 69. ar. 2. tenere contrarium huius noſtræ ſextæ concluſionis, nempè ꝙ poteſt quis pro peccato præterito commiſſo ſine præuia monitione excommunicari abſolutè, & non ſolùm ſub conditione, ſi non reſtituerit. Tenenda tamen eſt noſtra ſentẽtia tã quàm probabilior de mẽte dominici à Soto. Dubi. 3. 6. concl. Caieta. Soto.

¶ Septima

¶Septima cõclu. Eccleſia habet in vſu eũ excõmunicare qui
7.concl. aliquid furatus eſt, niſi reſtituerit, aut eum qui iniuriã intulit, niſi ſatisfecerit, & quàmprimùm reſtituerit, debet abſolui. Hinc intelligendus venit Gregorius, qui in cap. Quidam maligni. 5. q. 1. excommunicauit quendam ſecretum infamatorẽ, qui libellum in publicum ediderat. Non enim illic Gregorius excogitauit excõmunicare pro crimine cõmiſſo, ſed iuſſit vt
Gregor. ille diffamator ſe proderet, quod ipſe iure naturæ facere tenebatur, ſi aliter famam alterius, quæ per libellum famoſum ablata fuerat, neutiq; plenè reſtituere poſſet, & niſi periculũ ei capitis immineret, & idcircò præcepit ſummus pontifex, vt à ſacroſancta Euchariſtia abſtineret, quouſquè ſatiſfaceret. Quia enim erat in peccato mortali, abſtinere tenebatur. Itaq; nunquàm excommunicatio fertur ſub his verbis, Quia hoc feciſti: ſed, Niſi hoc feceris. vel, Quicũq; hoc crediderit, dixerit aut fecerit, vt à iure excommunicantur hæretici, percuſſores clericorum &c. Ex dictis in hac concluſione elicitur, non eſſe ferendam excommunicationem pro futuris culpis, niſi vel culpa vel offenſa præceſſerit.

¶QVARTA DIFFICVLTAS.

Vtrùm pro temporali damno iuſtè poſsit homo excommunicari?

CVicunq; exactè perpendenti dicta in difficultate immediatè præcedenti, maximè in ſeptima concluſione, facilis erit pſens quæſtio. Siquidẽ in ea diffiniuimus, eccleſiam pro more habere excommunicare latronem ac furem, niſi reſtituerit. Ex quo apertè elicitur concluſio affirmatiua ad hanc quæſtionẽ
Conclu. reſponſiua: videlicèt ꝙ pro temporali damno eccleſiæ illato aut proximo, modò grauitas materiæ & pretium operis mortalem culpam inducat, & modò non ſit debitor notus ac debitum notum, poteſt eccleſia excommunicare, niſi reſtituat. Concluſio iſta eſt omnium doctorum ſententia, calculoq; approbata. Et ratio eſt manifeſta, quia cùm nullus, vt dictum eſt, excommunicari debeat, niſi pro peccato mortali, & in damnificando aliquem corporaliter & in rebus temporalibus mortaliter quis peccet, & contra charitatem faciat, conſequens eſt, vt pro damno temporali illato, eccleſia aliquem excommuni

care poſsit. Iſtam rationem facit diuus Thomas in additio. 3 p. q. 21. ar. 3. Ex prima conditione appoſita in cõcluſione, D. Thom euidenter elicitur, ꝙ quamuis percuſſores clericorum ſint excommunicati, & qui ſanguinem in eccleſia effuderit: nihilominùs ſi pueri clerici corrixantes ſe percutiãt in eccleſia mutuò, ac ſanguinem ex naribus vel ex alia corporis parte eduxerint in parua copia, non ideò cenſendi ſunt in canonem, Si quis ſuadente. incidiſſe. Ex ſecunda verò conditione liquidò quoq; infertur, minimè locum habere excommunicationem, vbi eſt alia via poſsibilis ad recuperandum rem ſublatam, nẽpe quando conſtat quis eam ſubſtulit, ac probari poteſt duobus teſtibus. Exigitur prætereà, vt res quam quis clàm accepit, ſit aliena: ſecùs ſi propria eſſet, & alia via eam recuperare nequiret, quàm accipiendo clàm: nam procul dubio tunc q̃ntũcunq; excommunicationis cenſura feratur, nequaq̃; eam incurret. Vnde ſerui qui acceperunt aliquid à dominis ſuis: ſi dominus illis aliâs debebat, non incurrunt excommunicationẽ, quam domini eorum legere faciunt in eccleſia.

¶QVINTA DIFFICVLTAS.

Vtrùm qui ignorat inuincibiliter excommunicationem, & committit factum quod eſt probibitum per illam, incidat in eam?

VT magis perſpicua lucidiorq; fiat præſens quæſtio, tres diſtinctiones præmittere opus eſt, & earũ prima ſit, ꝙ ignorãtia alia facti, alia verò iuris, eẽ contingit. Rurſus ignorantia iuris, alia eſt ſtatuti iudicis ordinarij, alia autem iuris cõmunis. Poſtremò, ignorantia tã facti quàm iuris, & poteſt eſſe vincibilis, & inuincibilis atq; inculpabilis. Inuincibilis dicitur quã quis nõ valet nec tenetur vincere, vt cùm quis facit quod in ſe eſt, ſcilicet, cùm gẽs plebea audit prædicatores, & adhuc laborat ignorantia: vincibilis autẽ ac culpabilis eſt ignorãtia, cùm quis non facit quod in ſe eſt, vt deuudetur illa. Prima ergo cõcluſio eſt. 1. conclu Quotieſcũq; aliquis cõmittit aliquod factum prohibitum per excõmunicationem, ſi illud inuincibiliter ignorat, licèt peccet mortaliter: non tamen incurrit excõ

mu

municationem. Hæc concluſio habetur expreſſè in cap. Si verò. in. 2. de ſent. excõmunicationis, vbi dicitur, ꝙ ſi quis percuſsit clericum exiſtentem in habitu ſeculari, quem ignorabat eſſe clericum, anathemate non leditur. Et ratio eſt aperta, in ca. 2. de conſtitu. Rẽ q̃ culpa caret, in damnũ vocari nõ cõuenit.

2. concl. ¶ Secunda concluſio. Quandiu quis excommunicationẽ à iudice ordinario latam inuincibiliter ignorauit, etiam ſi contra id quod prohibuit, faciat, cenſuram nihilominùs non incurrit: vt dum fertur excommunicatio aduerſus eum qui furtum fecit, niſi reſtituerit: quandiu fur illam ignorat inuincibiliter, non innodatur vinculo illo excommunicationis. Concluſio iſta eſt expreſſa in cap. Vt animarum, de conſtitu. li. 6. vbi dicitur, Ignorantes inuincibiliter ſententias iudicum ordinariorum, nolumus obligare: è contra verò in vniuerſum eſt verũ, ꝙ ſi & ignorantia craſſa & culpabilis, contra faciens excommunicationẽ incurrit, & ſimiliter excommunicationem latam à ſummo pontifice. Nam excommunicatio lata à Papa non comprehenditur ſub hac ſecunda concluſione, nec de iſta cõcluſione eſt aliquod dubium apud doctores. Sed tota controuerſia eſt de ignorãtia iuris communis, vt ſi quis percutiat clericum ſciens illum eſſe clericum: ignorat tamen inuincibiliter excommunicationem appoſitam eſſe in iure contra percutientes clericos: an maneat tunc excommunicatus? Et quidem partem affirmatiuam, nempe ꝙ & ſi ignoret inuincibiliter ius eccleſiaſticum, quo ſub excommunicationis cenſura prohibetur factum aliquod, ſat eſt

Scotus. tamen, vt incidat in excommunicationẽ, ꝙ ſciat factum illud iu

Adria. re diuino vel naturali eſſe inhibitum. Tenet Scotus in. 4. d. 6. q. 8. cui ſubſcribit Adria. in. q. 3. de clauibus. Ponit tamen diſtinctionem quandam, videlicet ꝙ dum aliquid ſub cenſura excommunicationis iure prohibetur, quod anteà per ſe licitum erat, ignorãtia inuincibilis cenſuræ excuſat ab illa. Vbi verò inhibetur id quod aliàs erat iã lege prohibitũ, licèt ignoretur cã non eccleſiaſticus in quo ponitur excommunicationis cẽſura, contra faciens nihilominùs incurrit illam. Ex canoniſtis non-

Ioa. An. nulli etiam tenẽt Scoti ſentẽtiã: gloſſa. in cap. A nobis. de ſent. excommunica. Ioãnes andre. ſuper dicto. c. Vt animarũ. & Bar

Bartho. tolus. ſuper. l. Cunctos populos. C. de ſumma trinitate. Et quã

Soto. uis opinio hæc ſit probabilis, probabiliorem tamen reputat cõ

Panor. trariam Dominicus à Soto in. 4. d. 22. q. 1. ar. 2. quam Panor.

ſuper

ſuper titu. eodem. c. A nobis. & Anto. 3. p. titu. 25. c. 33. quos ſu- Antoni.
mi ſtæ ſequuntur, vt Siluester. verbo. Excom. 2. & vltimo, v- Silueſt:
trobiq;. §. 3. & Sũma Angelica, & Roſela, & Alphon. à Caſtro. Ange.
2. li. de. leg. pœnali. c. 14. & Nauarro in manuali. c. 23. nu. 45. Caſtro.
Quorũ ſententiæ libentiſsimè adhæreo: ſcilicet, quòd qui igno- Nauarro
rat inuincibiliter Eccleſiæ mandatum ſub cenſura excommu-
nicationis latum, etiam ſi ſciat, factum eſſe aliás illicitum, & il-
lud cõmittat, cenſuram non incurrit. Probat luculenter Soto,
nam authoritas excõmunicandi non eſt in Eccleſia, niſi in illũ
qui ei non obedit, vt ex Euangelio conſtat: quia nemo excom-
municari poteſt niſi propter inobedientiam, vt patet. c. Nemo
Epiſcoporum. 11. q. 3. & Matthæi. 18. c. Si Eccleſiam, inquit, nõ Mat. 18
audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus. &c. Iudex autem neminẽ obli-
gare poteſt, niſi per legem & iuſtitiam: quotieſcunq; ergo con
ſtiterit iudicem quid contra legem præcipere, nulla eſt præce
pti obligatio, nec eſt inobedientia aut contumacia. Qui autem
ignorat iuſſa Eccleſiæ, nullatenus eſt ei inobediens, nec dicitur
eã nõ audire: quia qui canonem ignorat, contra eum agẽdo, mi
nimè eius conditorem offendit, & ideo non incurrit cenſurã.
Aliud eſt enim non audire Deum, & aliud non audire Eccleſi-
am. Quamuis nanq; quis non audiat Deum tranſgrediendo ius
diuinum & naturale, non ideo excõmunicatur. Requiritur nã-
q; vt quis excõmunicetur, quòd non audiat Eccleſiam. Nec no-
cet id quod obijcitur ab Adriano ex. c. Cùm illorum. de ſent. Adria.
excõmunica. vbi Papa quoſdam reprehendens, qui propter in
iectionem manuum in clericos excõmunicati, ordines ſuſcipe
re non formidabãt: & determinauit illic Pontifex, quòd ſi ſcie
bãt ſe eſſe excõmunicatos, perpetuò ab ordinibus deponeren
tur. Si verò ignorabãt vel factum, quia non recordabantur de-
licti, vel iuris, tunc dicit quòd poterat diſpenſari cum illis, er-
go erant excõmunicati etiam ignorantes. Non, inquam, nocet,
nã illic vt bene ait doctiſsimus Soto, non loquebatur Pontifex
de ignorantia inuincibili, vt exiſtimat Adrianus, ſed de vinci- Soto.
bili & craſſa, quæ non excuſat, idq; ex eo probatur, quia loqui-
tur illic indiſcriminatim de ignorãtia facti & iuris. At verò de
ignorantia facti inuincibili nemo dubitat, quin excuſet. Cùm
ergo cenſet illos excõmunicatos, manifeſtè loquitur de igno-
rãtia vincibili. Nõ obſtat etiã id quod ſecũdo obijcit, quòd li-
cèt quis ignoret pœnã ciuilẽ: nẽpe, ꝙ homicida, vel fur eſt reus

mortis, nihilominus qui huiuſmodi peccata cõmittit, incurrit pœnã: & idem eſt de irregularitatis Eccleſiaſtica cenſura Quãuis enim quis ignoret ius, ꝙ excõmunicatus celebrans, efficitur irregularis, attamen ſi celebrat, irregularitatẽ incurrit: pari ergo ratione licèt quis ignoret cenſurã excõmunicationis latã, cùm faciat opus aliâs illicitũ, incurret illã. Non, inquam, obſtat, quia longè alia ratio eſt de excommunicatione, quandoquidem cæteræ pœnæ abſq; illa inobedientia ac contumacia incurrantur, eò quòd ſequũtur naturã delicti, cui per legẽ decretæ ſunt, licèt lex illa pœnalis ignoretur: vt licèt ignoretur lex præcipiens, vt quicunq; inciderit in hæreſim, amittat dominiũ ſuorum bonorũ: attamen verè incidit in illã pœnã, quanuis non teneatur in conſcientia ſtatim cõmiſſa culpa à ſe abalienare & tradere fiſco bona ſua, vſq; ad condẽnationẽ iudicis. Et ſic eſt de alijs pœnis, quæ applicantur culpis in legibus, vt
Soto. eleganter probat Dominicus à Soto. li. 1. de iuſtitia & iure. q. 6 ar. 6. contra Panor. & Alphonſum à Caſtro. At excõmunicatio neminẽ ligat, niſi inobedientẽ ac præmonitũ. Quo fit, vt ſi ignoretur talis cenſura, nõ incurratur. Ex quo rurſus elicitur, quòd ſi aliquis confeſſor abſolueret ab aliquo caſu, quẽ denuo ſummus Pontifex reſeruaſſet [ſicut accidit continuò] antequàm ad eius notitiã perueniret, non ideo excõmunicationem incurreret, quam Papa ferret aduerſus illos qui ab illo crimine abſoluerent: quia ignorantia inculpabilis eum excuſat.

¶SEXTA DIFFICVLTAS.

Vtrùm excommunicatio iniuſtè lata nullius ſit effectus?

PRo huius difficultatis elucidatione bimẽbrẽ diſtictionẽ ꝑmittere opus eſt: videlicet, ꝙ bifariã poteſt eſſe excõmunicatio iniuſta, per accidẽs & per ſe. Excommunicationem iniuſtam per accidens & extrinſecùs appellamus illã, in qua defecit ordo iuris, qui non eſt de eſſentia: vt quando non præcedit trina monitio, aut vna pro tribus cũ legitimis interuallis, ſaltèm duorũ dierũ inter vnã monitionẽ & aliã: licèt præcedat monitio aliqua, aut non profertur in ſcriptis, aut cùm nõ ſana mẽte, ſed ex odio vel ira, pretio vel prece iudex illã ꝓfert. Illã verò excõmunicationẽ iniuſtã appellamus per ſe & intrinſecùs, in q̃ vel cauſa non eſt iuſta, vel quia iuris ordo fuit prætermiſſus, q ſic eſt de eſſentia, vt prætermiſſus illã annullet, vt dictum eſt: de

excoícatione maiori q̃ fertur cõtra participãtes, q̃ nõ tenet ante monitionẽ canonicã. Hac diſtinctione ſic præhabita, ſit prima conclusio. Excoícatio iniuſta p accidens ſi nullo alio vitio polluitur, eſt valida, & habet verũ effectũ. Concluſio iſta p̃ter hoc quòd eſt receptiſsima oíum doctorũ conſenſu, habetur in. ca. Sacro. extrà de ſent. excõ. & in. c. Cùm medicinalis. eo. titu. li. 6. Et ratione ꝓbatur: nã corruptio illa mẽtis iudicis, nõ tollit, quin ſentẽtia ſeruet æquitatẽ iuſtitiæ, q̃ ĩter hoíes ẽ neceſſaria. Concl. 1

¶ Secũda cõcluſio. Excõmunicatio iniuſta p ſe & ĩtrinſecùs, ſi ille error vel in cauſa vel in ordine tantus eſt, vt ſententiam annullet, nullum habet effectum, aut excommunicationis vim: vt ſi feratur pro veniali peccato. 2. concl.

¶ Sed animaduertere oportet, vt meliùs hãc ſecũdã cõcluſionẽ intelligamus, ꝙ ſentẽtia excommunicationis multis modis põt cõtingere ꝙ ſit nulla, quos ponit Palu. in. 4. d. 18. q. 1. ar. 4. & Silueſt. verbo, Excõ. 1. §. 1. de quibus erũt propoſitiones ſequẽtes. Prima, excõmunicatio illa eſt nulla, q̃ fertur à iudice nõ habẽte authoritatẽ & iuriſdictionẽ. Hæc cõcluſio habetur in. c Nullo. de parro. &. c. At ſi clerici. de iudic. Quo fit, vt ſi Epiſcopus religioſum excõmunicet, vel quẽpiã aliũ non ſibi ſubditũ, excõmunicationem huiuſmodi eſſe nullã. Sequitur ſecũdò, ꝙ excõmunicatio lata à iudice excõmunicato, eſt nulla. Ita tenet gloſſa in. c. Audiuimus. 24. q. 1. Intelligendũ tamẽ eſt hoc corollariũ, cùm iudex eſt excõmunicatus publicè, & denunciatus vel ſuſpenſus vel ſchiſmaticus, vel ſi eſt delegatus, & fines mandati exceſsit, vt patet de reſtitu. ſpoliatorũ. c. vl. Ita nãq; eliciũt doctores ex. c. Quia. de conce. præbendæ. De qua re agit Silueſt. verbo, Exc. 2. caſu. 2. Ex parte quoq; excõmunicãtis eſt excoícatio nulla, cũ nõ habuit intẽtionẽ ligãdi. Ita tenet Pa. in. c. Ex parte. 1. de offi. ord. & Sil. in verbo, Exc. 2. caſu 14. Quod quidem deprehendere facile erit: cùm rem parui momenti ac pretij fieri præceperit ſub excommunicationis pœna. Potiùs nanquè tunc comminatio dicenda eſt quàm excommunicatio. Vnde, talis excõmunicatio nullatenus timẽda eſt: nõ enĩ credibile ẽ, Epiſcopũ volũtatẽ excoícãdi habuiſſe ꝓ re leui. Idem omnino fateri oportet, cùm ille ad cuius inſtantiã iudex fert excõmunicationem, non habuit intentionem, ꝙ excõmunicatio à ſe petita liget aliquẽ vel aliquos. Iudex enim nõ habet maiorem intentionem ligandi, quàm perſona ad cuius in-

Nota. Palud. Silueſt. Silueſt. Panor. Silueſt.

ſtantiā fert excōmunicationē. Quocirca, ſecuri ſunt filij & propria vxor, ab excōmunicatione lata ab Eccleſiaſtico iudice ad inſtantiā mariti, vel parētis pro furtis: quia nunquàm præſumēdus eſt pater, vel maritus, quòd tā acri ſpirituali mucrone aut vxorem aut filios ſauciare velet. Eodem modo fatendum eſt, quòd quando iudex præcipit ſub excōmunicationis cenſura alicui debitori, vt infra anni vel menſis vnius ſpacium reſtituat: ſi creditor ante temporis iſtius finem proroget atq; differat ſolutionis tempus, non dubium quin & ſi debitor non ſoluat intra tempus à iudice ſignatum ac taxatum, non incidet in excōmunicationem. Ratio eſt, quia iudex intendit ligare ſecundùm creditoris intentionem, vt dictum eſt.

2. concl. ¶ Secunda concluſio. Ex parte excōmunicati poteſt contingere tribus modis, quòd excōmunicatio non habeat effectum. Primo, cùm rem pro qua fertur excommunicatio, reſtituere nō valet. Concluſio hæc eſt euidens, ſiquidem neminem ad impoſſibile teneri omnibus compertum eſt, vt patet in .c. Nemo. de regu. iuris li. 6 Eſt tamen concluſio ſanè intelligenda: nempe, cùm omnino non habeat vnde ſoluat, vel cùm licèt aliquid habeat, tamen reſtituendo manet in extrema neceſsitate, vt tenere videtur Silueſt. verbo. Excom. 2. § 4 dub. 12. At verò quādo abſq; hoc ꝙ ad talē neceſsitatem deueniat, poteſt rē alienā quam inuito domino retinet, vel partem reſtituere, tenetur id facere etiam cum detrimento aliquo victus & veſtitus. Itē, quādo ob talem neceſsitatem reſtituere non valuit, quàm primum potuerit, tenetur: alioquin ipſo facto incidit in excōmunicationem priùs latam, quia ſemper durat cenſura illa. Quòd ſi tempore quo lata fuit excōmunicatio, non deerant illi opes, & nō reſtituit, licèt poſteà ad egeſtatem deueniat, ſemper excōmunicatus perſeuerat quo ad Eccleſiæ forum, quanuis quoad Deum contingat eſſe in gratia. *Silueſt.*

¶ Secūdo, ex parte excōmunicati poteſt quoq; contingere, ꝙ excoīcatio nō habeat effectū: vt ſi nō ſit agēs eliciēs ſeu exercēs illā actionē, pro q̄ fertur excoīcatio à iure vel ab hoīe, vt ſi excoīcatur occidēs chriſtianū, excoīcatus eſt qui occidit: nō aūt ille q mādauit occidere. Cōcluſionē hāc ponit Caie in ſumma verb. Excō. à principio, quā oſtēdit illic manifeſta ratiōe: quia in iure dūtaxat eliciēs ſeu exercēs dicitur verè agere: cōſulentes aūt aut mandātes ſolū dicūtur interpretatiuè facere. *Caiet.*

In

In cuius ſignum quando canonum conditor vult comprehendere non ſolùm facientes ſed cooperantes, extendit apponendo, Quandocunq;, & quicunq; dederit conſilium, auxilium vel fauorem, quandoq;, Et quicunq; mandauerit. quandoque, Et qui fuerit mediator. Ex his enim & ſimilibus appoſitionibus, inquit Caie. ſignificatur, quòd niſi huiuſmodi appoſitiones fierent, ſolùm facientes eſſent excommunicati. Verum eſt tamen, ꝙ cum excommunicatur religioſus, dicens aliquid vt retrahat audientes à ſolutione decimarum debitarum Eccleſijs, nō exigitur, vt illud dicere conſummetur ad effectum retractionis à ſolutione decimarum: vt ſcilicet ex illo dicere audiens retrahatur a ſolutione, ad hoc vt talis religioſus incurrat excommunicationis cenſuram. Ratio eſt, quia tale dicere excommunicationi ſubijcitur per modum cuiuſdam actionis ſecundum ſe, & non per modum extenſionis ſeu cooperationis. Fuiſſet autem per modum extenſionis, ſi canon excommunicaret principaliter non ſoluentes decimas, & acceſſorie dicentes ad retrahendum, & ſic de ſimilibus. Caieta.

¶ Tertio. Cùm præcipitur omnibus & ſingulis ſub excommunicationis cenſura, vt denuncient quencunq; nouerint, vel audierint, tale vel tale crimen commiſiſſe, & adhuc in multis caſibus ſcientes, non innodantur huiuſmodi cenſura, quamuis illud non reuelent: quorum primus eſt, cùm iam fuerit proximus emendatus de tali crimine.

¶ Secundus, quādo licèt non ſit emendatus, ſola tamen correctione fraterna eſt ſpes, quòd emendabitur. Quando enim prælatus præcipit, vt ſibi vnuſquiſq; dicat, quod ſcit correctione indigere in proximo, intelligendum eſt ſane præceptum: ſcilicet, ſaluo ordine fraternæ correctionis: ſiue præceptum fiat communiter ac generaliter ad omnes, ſiue ad aliquē ſpecialiter, vt dicit D. Thom. 2. 2. q. 33. ar. 7. ad. 5. Ex quibus manifeſtè infertur, ꝙ ſi quis commiſit furtum omnino occultum, taliter, vt non oſtendatur per indicia aliqua, aut infamiā, vel ſuſpitiones, ſi dētur literæ excommunicatoriæ à iudice, quòd quicunq; ſciuerit vel audierit, denunciet, non dubium quin tunc ſcientes, priuſq; denuncientur huiuſmodi malefactores, teneantur eum admonere, vt reſtituat. Quòd ſi peccatum eſt ſecretum, & vergit in detrimentū boni communis, & peſtiferum eſt reipublicæ, vt ſi quis vult ciuitatem incendere, aut eam prodere, tūc enim diſtin D. Tho.

guendum eſt. Enimuerò, ſi ille qui reſciuerit, certiſsimus omnino ſit, quòd per ſuam admonitionem ſic frater reſipiſcet & emẽdabitur, quòd damnum publicum omnino ceſſabit, neceſſaria eſt admonitio, & hoc nõ ſolùm lege charitatis, verùmetiam iuſtitiæ, quia peſtilens ille ſceleroſus adhuc habet poſſeſsionem ſui honoris, & ob id ſi ſatis poteſt ſuccurri malo publico ſine eius læſione, non eſt in publicum traducendus. Si verò non ſit omnino firmitate certiſsimus, quòd ſua proderit admonitio, vel ſit in mora periculum, illico oportet ad denunciationẽ procedere, & ad iudices aduolare, vt huiuſmodi nocumentum impediatur: imo & ad accuſandũ, ſi exiſterent idonei teſtes ad probandum. In hoc nanq; differunt denuncians & accuſans, quòd denuncians non tenetur probare, ſed iudex habita denunciatione, tenetur inquirere. At verò accuſans, tenetur probare crimen: deinde denunciatio illuc tendit, vt correctus frater corrigatur ac emendetur. Accuſatio verò ad hoc innititur, vt reus puniatur, idquè præſertim in bonum publicum, vt ſtatus Reipublicæ tranquillus & quietus conſeruetur: vnde, denunciatio fraterna eſt criminis delatio ad prælatum veluti ad patrem correctionis gratia. Accuſatio verò eſt criminis delatio ad iudicẽ veluti ad perſonã publicã vindicationis gratia. Et pariter ſi immineat piculũ tertiæ perſonæ, quia vult quis proximũ interficere: ſi nõ cõſtiterit, ꝙ poſsit illi malo aliter obuiari: ſcilicet, admonitione ſecreta, ſtatim tenemur huiuſmodi hominẽ apud prælatum denunciare, quia tenemur innocentem defendere.

Notabil. ¶ Sed annotare oportet, ꝙ primum mẽbrũ diſt. de peccatis q̃ vergũt in nocumẽtũ boni cõmunis, intelligẽdũ venit, quando corripiẽs eſſet vir magnæ authoritatis & efficaciæ, & proditor ciuitatis aut hæreticus è diuerſo eſſet homo timidus & corrigibilis, ita vt corripiẽti cõpertiſsimũ ferè ſit, per talem admonitionẽ ſecretã hæretico atq; reipublicæ ſatis cõſultũ fore: alioqui cõfidẽdũ nõ eſt ſecretæ correctioni, ſed tutius eſt, vt confeſtim denuncietur, maximè ſi ſit hæreticus dogmatizãs, quia per q̃; rarò accidit vt priuatus homo poſsit abunde ſuccurrere huiuſmodi contagionibus, vt bene annotat Dñicus Soto lib. de ratione tegendi ſecretum, membro. 2. q. 4. & eandem ſententiam ſequitur Alphõſus lib. 2. De iuſta hæretico. punitione, c. 25. & Iacobus Septimãcen. in li. de inſtitutionibus catholicis c. 42

Soto. Caſtro. Septiman.

¶ 3. caſus ẽ. Si pſona à qua audiuit, ſit talis cõditionis, vt minimè

ei ſit adhibēda fides. Hūc caſū pōit Nauar. ī manu. c. 26. nu. 46

¶ Quartus caſus. Quādo qui ſcit aut audiuit, ſcit certò iā denū tiatū eſſe prælato, vel facit vt ille à quo audiuit, denūtiet, itaq; faciat vt vadat ad denunciandū, tunc etiam huiuſmodi homo nō incurrit excoīcationem, quàmuis illud non reuelet. Nauarro

¶ Quintus & vltimus eſt, in quo etiā excoīcatio eſt nulla ex parte excoīcati, cùm legitimè in tpe appellauit, vt habetur de offi. delega. c. Cū cōtingat. & de ſen. excō. c. Per tuas.

¶ Tertia cōcl. Ex parte excoīcationis poteſt eſſe nulla excoīcatio quinq; modis. Primò, ſi cōtineat intolerabilē errorē & manifeſtū cōtra iusdiuinū aut pōtificiū, vt ſi quis excoīcaretur aut pro re minima, aut pro re fortè q̄ eſſet virtus, aut pro culpa quā manifeſtū eſt nō habere: vt ſi aliquis excoīcetur pro debito quod oībus eſt euidens perſoluiſſe, aut cùm præcipitur aliquod malū vel impoſsibile, vt dicit Sil. verbo, Excō. 2. caſu. 5 3. concl. Silueſt.

¶ Secūdo, cùm fertur cōtra tenorē priuilegiorū, vt habetur in c. Quāto. de priuile. Ex quo aptè elicitur, nō ligare excoīcationē latā ab epiſcopo vt oēs audiāt rē diuinā in cathedrali Eccleſia vel in ſuis parrochijs. Habēt enim religioſi priuilegia, vt audiēdo miſſam in ſuis monaſterijs, populus adimpleat p̄ceptū de audiēda miſſa in diebus feſtiuis & in dn̄icis, ſicut habēt, vt diximus, quòd qui ipſis cōfitētur, adimplēt præceptum de confeſſione ſemel in anno facienda.

¶ Tertio, dū fertur excoīcatio ſub aliqua cōditione, nō ligat, quouſq; adimpleatur cōditio, vt ſi feratur ſub his verbis, Niſi Petrus infra annum ſoluerit, ſit excommunicatus, de qua reuidendus eſt Slueſt. verbo, Excom. 2. caſu. 15.

¶ Quarto, cū p̄termittitur ordo iuris, qui ſic eſt de eſſētia ſententię, vt p̄termiſſus, illā ānullet, ſecūdū. d. c. Statuimus. & c. cōſtitutionē. de ſen. exco. li. 6. vbi p̄cipitur, quòd participātes cū excommunicatis non excōmunicentur excōmunicatione maiori ante monitionem canonicam, aliter excoīcatio nō teneat. Silueſt:

¶ Poſtremò, nō innodatur vinculo excoīcationis quis, cū Epi p̄ceptū fregerit, p̄cipiēs ne fiat, aut vetās aliquid ſub excoīcationis pœna, & idē eſt ſi fregerit canonē, aliquid ꝓhibēs aut p̄cipiēs ſub hac forma. Rō eſt, quia verba illa tātū ſunt cōminatoria, & eodē modo, ſi iudex dicat, Qui hoc fecerit, priuetur, excoīcetur, euitetur. Oīa nāq; verba iſta ſunt de futuro, & ſignificāt, nō ꝙ trāſgreſſores ſunt ipſo facto excoīcati, ſed quòd ſunt

Silueſt. poſteà excōicādi. Ita tenet Silu. verbo. Exc. 1. §. 4. dub. 8. & 9. Secus eſt dicēdū, ſi iudex diceret, Subiaceat excōmunicationi. vel, Sit excommunicatus. aut, Habeatur pro excommunicato.

Conc. 4 ¶ Quarta concluſio. Ex parte actionis poteſt inſuper dupliciter cōtingere, quòd excommunicatio non habeat ſuum effectum. Primò, quando non eſt cōſumata, vt ſi feratur excommunicatio contra occidentem Chriſtianum: quantūcunq; aliquis animo occidendi, mille vulnera lethalia Chriſtiano inflixerit, niſi mors ſequatur, non erit excommunicatus: quia nō ē Chriſtiani occiſio conſumata. Pari ratione, quantuncunq; conetur aliqs pcutere clericū lācea, ſagittis, lapidibus, niſi realiter & cū effectu clericum percutiat: non incurrit excommunicationem latam in canone, Si quis ſuadente diabolo. ſtatutum contra per*Caieta.* cutientes clericos. Concluſionem hāc ponit Caie. in ſumma, vbi ſuprà. Et ratio illius eſt, quia manus violentæ iniectio nō eſt conſumata: conſumatur autem tactione ipſius clerici, & nō aliter: & ſic de alijs cōcludimus. Tādē, ſentētia q̄ aliquo iſtorū modorum eſt nulla, non eſt timenda, eò quòd non eſt ſententia. Nam ſententia nulla, non eſt ſententia in foro cōſcientiæ, ſicut iniuſtum iudicium non eſt iudicium. Secundò, ſi excommunicatio feratur pro actu interiori: nempe, pro hæreſi mentali aut ſimonia, eo ipſo eſt nulla. Probatur, quia Eccleſia non habet poteſtatem puniendi actus interiores, niſi exteriùs aliquo modo prodeant. Quo fit, vt hæreticus, vel ſimoniacus mentalis nullatenus in excōmunicationem latam à iure aduerſus huiuſmodi genus hominum, incidat.

Dubium. ¶ Sed dubium ſolet hîc moueri, id què non contemnendum: vtrùm quando ex parte cauſæ ſententia excommunicationis eſt iniuſta, ex parte verò iuris iuſta, habeat ſuū effectum: vt dū fertur aduerſus illum qui ſecundùm rei veritatem eſt innocēs, ſecundùm autem allegata & probata nocens? In hoc dubio par*Alexan.* titi ſunt doctores: quidam nanq; tenent partem affirmatiuam:
Alen. nempe, quòd talis ſententia eſt valida, & ligat in foro conſcien*Ricar.* tiæ: itaq; innocens tenetur illi parere ſub pœna excommunica*Duran.* tionis, vt eſt Alexander Alen. 4. p. q. 81. membro. 2. & Ricar*Palud.* dus. diſti. 18. ar. 3. q. 5. Duran. in. 4. d. eadem. q. 4. Palud. etiam
Sylueſt. ibidem. q. 1. ar 3. & Silue. verbo. Excommunica. 2. §. 2. Imo &
D. Thom D. Thom. expreſſè videtur hoc inſinuare in addi 3. p. q. 21. ar. 4. Itaq; ſecundùm hos doctores, habet ſuum effectum, dū modo

do à legitimo iudice proferatur, & intolerabilem errorem nõ contineat. Omiſſa tamen hac ſententia licèt probabili, ſit concluſio ad dubium reſponſiua, tenenda vt probabilior: videlicet, quòd huiuſmodi innocens in rei veritate non eſt excommunicatus, nec ſuffragijs & orationibus cõmunibus priuatus. Hãc concluſionem tenet Caie. in cõmentarijs. 2. 2. q. 7. ar. 4. ad. 2. argum. & in quolibe. 9. de effectu excommunicationis, Adrianus quoq; in quolibe. q. 6. eſt eiuſdem ſententiæ, & Soto in. 4. d. 22. q. 1. ar. 3. Aliter nanq; ait Caie. in purè moralibus vtuntur Theologi huiuſcemodi nominibus iudicij & ſententiæ, & aliter iuris conſulti. Quia Theologi ſolam rei veritatem cõtemplantes, non diſtingunt inter iudicium & nullum: at verò iuris conſulti non tam rei veritatem quàm præſumptionem iuris attendunt. Vnde, diſtingunt inter ſentẽtiam iniuſtam & nullam, dicentes, quòd poteſt eſſe iniuſta ſententia, & nihilominùs non eſſe nulla. Quod quidem ſi de ſententia iniuſta per accidẽs intelligant, verum dicunt: nosq; id libentiſsimè fatemur: nempe, cùm eſt iniuſta, quia procedit ex odio, vel ira, vel prætermiſſo ordine iuris, qui nõ eſt de eſſentia: & tunc non eſt ſimpliciter iniuſta, & ideo ligat. Sed tamen ſententia quæ per ſe eſt iniuſta, primò ex parte cauſæ, ſecundùm rei veritatem non eſt ſententia: & probatur apertè: nam in foro ciuili ſententia prolata ſecundùm allegata & probata contra innocentem, in foro conſcientiæ non ligat, ſed poteſt ille condemnatus ſubterfugere, dũ modò non inferat vim miniſtris iuſtitiæ, & non ſoluere id ad quod condemnatus eſt, ſaltem ſi ſine ſcandalo eximere ſe poteſt: ergo neq; dum innocens excommunicatur, vlla eſt in rei veritate excommunicatio. Eccleſia enim non accipit poteſtatem lędendi in ſpiritualibus innocentem: imo illam multo minus accipit quàm princeps ſecularis in temporalibus, eo quòd pretioſiora ſunt ſpiritualia temporalibus. Quare, non accipit poteſtatem excommunicandi, niſi pro peccato. Item, quia excõmunicatio nõ niſi pro peccato mortali ferri põt: ſed innocẽs nullũ habet peccatũ mortale: ergo excõmunicari minimè põt. Præterea, Gela. Papa, cuius verba habentur. 11. q. 3. c. Cui eſt illata. inquit, Si ſentẽtia iuſta non eſt, tantò curare eam non debet cui illata eſt, quanto apud Deum & eius Eccleſiam neminẽ poteſt grauare iniqua ſententia. Præterea, quia cùm Eccleſia ſit pia mater, neutiquàm credendum eſt, quòd velet priuare homi-

Conclu. *Caiet.* *Adria.* *Soto.* *Gela.*

minem innocentem ſuffragijs ſuis. Poſtremò probatur, nã nullus iudex infert damnum innocenti niſi propter bonũ & vtilitatem reipublicæ. At verò nulla vtilitas ſequitur Eccleſiæ, ex eo quòd innocens priuetur ſuffragijs generalibus Eccleſiæ. Nõ ergo priuatur illis innocens per iniuſtam ſententiam, quãuis ex parte iudicis non ſit iniuſta; eo quòd iudicat ſecundùm allegata & probata.

2. concl. ¶ Secunda concluſio. Sic excommunicato innocenti licitũ eſt ingerere ſe ſacris & diuinis, perinde ac ſi non eſſet excommunicatus: niſi ex hoc oriatur ſcandalum, quod quidem oriri neceſſum eſt, ſi iniuſtitia nõ ſit manifeſta alijs. Tũc enim huiuſmodi innocens publicè ingerendo ſe, peccat mortaliter: non tamẽ fit irregularis, etiam ſi ſit ſacerdos & celebret, nec incurrit pœnam iuris. Quia in rei veritate nuſquàm fuit excommunicatus, vt dicit Palud. vbi ſuprà, & Gabriel, in. 4. di. 18. q. 2. Vnde, cùm dicit Greg. cuius verba habentur. 11. q. 3. c. Sẽtẽtia. quòd ſententia paſtoris ſiue iuſta ſiue iniuſta timẽda eſt: intelligitur, timendam eſſe non ex natura ſua, ſed ratione ſcandali: eò quòd licèt contineatur in ſententia iniuſtitia, non tamen eſt manifeſta. Vel intelligitur, cùm ſententia non continet intolerabilem errorem, ſed aliqualiter eſt dubium, an ſit iuſta: tunc nanq; non eſt ipſo iure nulla, ac proinde peccaret mortaliter, ſi ſententiæ non pareret, efficereturq; irregularis, ſi eſſet clericus & celebraret, quouſq; appellaret, vel recurreret ad alia bñficia iuris.

Palude. Gabriel.

3. concl. ¶ Eſt tertia concluſio corollaria ex. 2. quòd quantùm ad hoc eſt valida ac obſeruanda iniuſta excommunicatio, quòd tenetur ſic excommunicatus non cõmunicare in publico cum reliquis fidelibus: & ipſi tenentur illum euitare, tum ratione ſcãdali, tum etiam ratione obedientiæ, quæ debetur prælato in foro exteriori. Concluſionem hanc probat textus, quẽ pro ſua opinione adducit Silue. 11. q. 3. c. Qui iuſtus. Qui iniuſtè excommunicatur, & ſi non ſit ligatus, quoad Deum: ſententiæ parere debet, ne ſuperbia ligetur. Ratio huius aſſertionis eſt, quia nõ eſt in facultate cuiuſq; examinare, vtrùm excõmunicatio ſit iuſta vel iniuſta. Quoniam ſi huiuſmodi facultas daretur priuatis fidelibus, oriretur quotidie ſchiſma & diuiſio in Eccleſia. Quocircà, meritò prouidit Eccleſia, quòd talis ſententia ſeruetur, donec per ſuperiorem diffiniatur, an ſit iuſta an iniuſta.

Silueſt.

4. concl. ¶ Quarta concluſio corollaria ex duabus præcedentibus eſt, quòd

quòd quãdo euidenter cõſtat, excõmunicationem eſſe iniuſtã, quia iuſtam cauſam non habet: tunc ille qui excommunicatur, poteſt dicere miſſam in ſecreto: & ſcientes veritatẽ poſſunt ſimiliter in ſecreto cõmunicare cum illo. Iſta concluſio hac euidenti ratione oſtenditur, quia licèt ex vi præcepti Eccleſiæ teneatur huiuſmodi excõmunicatus tam in ſecreto quàm in publico non cõmunicare cũ cæteris fidelibus in diuinis: attamen ex benigna interpretatione iuris, poteſt in ſecreto tam in diuinis quàm in humanis cõmunicare. Credendum nanq; eſt, piam matrem Eccleſiam noluiſſe priuare filios ſuos bonis ſpiritualibus ſine cauſa. Cùm ergo cõmunicando in ſecreto nullũ ſequatur ſcãdalũ, & conſtet de iniuſtitia cauſæ, ob quam lata fuit excõmunicatio, conſequens fit, vt ſic excõmunicatus poſsit communicare. Ex iſta cõcluſione liquidò eliciebatur, ante conciliũ Trid. ꝙ cùm quis cõtraxerat matrimoniũ clàm cũ prima, & poſteà duxerat ſecundã coram teſtibus: tunc ſi excõmunicaretur, vt habitaret cũ ſecũda, poterat in ſecreto ſecluſo ſcãdalo, manere cũ prima: & intereſſe ſacris, ac recipere ſacramenta. Imò ſi peregrè proficiſceretur, vbi minimè in noticiam iudicis, neq; eorum qui audierunt ſentẽtiã venire poſſet, abſq; ſcrupulo poſſet ſe tutò tanquàm non excõmunicatũ gerere, & publicè recipere ſacramenta, & communicare.

De iis qui excommunicare poſſunt.

¶ VII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm quilibet ſacerdos poſsit excommunicare.

PRiuſquàm quæſtioni huic reſpõderem, operepretium fuit ſingularem Scoti opinionem in medium proponere, ne quis me illam ignoraſſe exiſtimet. *Scotus.* Aſſerit nanq; in. 4. d. 19. q. 1. ar. 5. neminẽ ꝑter ſolũ Papã poſſe propria authoritate ſic ſubditũ excõmunicare, vt vbiq; in tota Eccleſia euitetur. Quòd ſi Epi, inqt, generaliter excõmunicãt priuando ſuos ſubditos ſuffragijs totius Eccleſiæ, neutiq; hoc faciũt niſi ex cõmiſsione Papæ, quoniã ex ꝓpria authoritate dũtaxat eos priuare poſſunt ſuffragijs ſuæ Eccleſiæ, Itaq; Archiepiſcopus Hiſpalẽſis minimè priuare poteſt ſuũ ſubditũ cõſortio ciuiũ Epiſcopatus Salmanticenſis nec ſuffragijs. Rõ illius eſt, quòd quẽpiã excõmunicare, eſt non ſolũ ipſum cohibere ne cũ alijs cõicet, verũ & oẽs alios, ne cũ illo participent: Eṗs aũt vnius diœceſis authoritatẽ non habet

in ciues alterius,ergo illos prohibere non poteſt, ne cũ ſuo ſub dito excommunicato communicent.Atq; ideo non poteſt Epiſcopus excõmunicare ſubditum ſuum,niſi reſtricte :vt ſcilicet,nemo ſui Epiſcopatus com municet cum illo. Omiſſa tamẽ hac Scoti ſententia,per aliquot concluſiones reſpondetur,& ea

1.concl. rum prima ſit.Ex iure communi omnes Epiſcopi & omnia concilia tam prouincilia quàm œcumenica, & omnes prælati qui ab aliquo collegio eliguntur,vt Abbates.c.Sicut tuis de ſimonia.& religionum prælati:ſcilicet,Priores & Guardiani, ex proprio officio authoritatem habent excommunicandi ſuos ſubditos generaliter,vt in tota Eccleſia ſint excommunicati : eorum autem vicarij ex cõmiſsione. Hæc concluſio habetur expreſſè in concilio Niceno.c.5.& concilio Sardicen.c.16.&.17.c.11.

Conci. Nice. Conci. Sard. D.Tho.

q.3.per multa cap.Deinde probatur ratione D.Thom.in.4.di. 18,q.2.ar.2.ql.1.vbi dicit,maximum eſſe diſcrimen inter forum conſcientiæ & exteriorem:quòd in foro conſcientiæ cauſa agitur ſolùm inter hominem & Deum,in foro autem exteriori,cauſa agitur inter hominem & hominem. Quare, abſolutio vel ligatio quæ hominem obligat quoad Deum tantùm, pertinet ad forum pœnitentiæ:ſed in foro exteriori abſoluitur homo & ligatur,non ſolùm in ordine ad Deum,ſed in ordine ad alios ciues & totam Eccleſiam:quia illic priuatur homo ſuffragijs Eccleſiæ,& communione fidelium.

2.concl. ¶ Secunda concluſio. Vt aliquis excommunicare poſsit, ſufficit & requiritur,quòd habeat iuriſdictionem in foro exteriori etiam ſi nõ habeat ordinis characterem.Quo fit,vt Epiſcopi electi,& excommunicare poſsint,& alios iudices ad eandem functionem delegare,ſicuti poſſunt indulgentias concedere. Imo nec eſt neceſſarius ordinis character,ſed dũtaxat præfata iuriſdictio. Quòd autem ab huiuſmodi officio prælati habeant authoritatem excommunicandi & non ex comiſsione Papæ, manifeſtè oſtẽditur ex illo Matthæi.18.vbi omnibus Apoſtolis di

Mat.18. xit Chriſtus,Quæcunq; ſolueritis ſuper terram,ſoluta erunt in cœlis,&c.At verò Epiſcopi iure diuino Apoſtolis ſucceſſerũt, vt patet.c. Quorum vices.d.68.&.ca. Corripiatur.24.q.3.oẽs ergo Epiſcopi iure diuino habẽt prædictam authoritatem.

3.concl. ¶ Tertia concluſio.Summus Pontifex & œcumenicum concilium non ſolùm poſſunt excommunicare per ſententias veluti iudices,verùm etiam per leges prohibendo : ſcilicet, ne hoc

aut

aut illud ſub cenſura excõmunicationis fiat. Epiſcopi verò ac prouincialia concilia ſub eadem forma poſſunt item conſtitutiones facere, quæ equidem non tam leges quàm ſtatuta dicuntur. Sed minores prælati nequeunt aut leges aut propria ſtatuta condere: licèt viſitatores diœceſuum aut religionũ dũ viſitant, poſsint ordinationes in ſcriptis ſub eadem cenſura relinquere, quæ vim habent, quouſq; per alium reuocentur.

¶ Sed eſt dubium, vtrùm iudex poſsit excõmunicare ſubditũ ſuum ad aliud territorium fugientem? Ad hoc dubium omiſſa Gabrielis ſententia negatiua: videlicet, quòd non poteſt Epiſcopus excõmunicare ſubditum exiſtentem in alio territorio, ſit concluſio quarta in ordine: quòd ſi crimen eſt commiſſum in proprio territorio, Epiſcopus poteſt perpetrantem excõmunicare vbicũq; ſit: ſecus ſi illud cõmiſit in alieno territorio. Hæc concluſio habetur in c. Vt animarum. de conſtitu. li. 6. Intelligendus tamen eſt canon iſte ſanè: quando enim per viam ſtatuti excõmunicãtur omnes qui furtum fecerint, tunc non incurrunt excõmunicationem ipſo facto ſubditi, qui furtũ fecerunt in alieno territorio. Si tamen reuertitur ad proprium territorium, & ibidem conuenitur vt reſtituat, poteſt iudex illius diœceſis per excõmunicationis cenſurã eum cogere: vt ſi Salmãtinus ciuis furtum fecit Burgis, & reuertitur Salmanticã: & è conuerſo, ſi furtum fecit Salmanticæ, quanuis ilico aufugiat ex illa diœceſi, nihilominus excõmunicatione Salmanticenſis ligabitur, ſi fulminetur in eũ qui furtum fecit. Hæc ad literam Soto vbi ſuprà. *Dubium.* *4. concl.*

¶ Quinta concluſio. Non ſolùm Sacerdotes ſimplices, verùm neq; parrochiales ex officio iuriſdictionem habent excõmunicandi. Ratio huius concluſionis eſt, quia non ſunt propriè prælati, neq; iuriſdictionem habent, niſi in foro pœnitentiæ: niſi eis fuerit à ſuperiore cõmiſſa, vel ex conſuetudine in notorijs, quæ non indigent indagine iudiciali, vel niſi in aliquibus caſibus iure eis conceſsis: velut in furto & rapina: vt habetur in c. Cùm ab Eccleſiarũ. de officio ordi. vbi pro ſolido & rato habetur, quòd plebanus ſancti Pãcratij ſubditos ſuos excõmunicaret. Sed iam in deſuetudinem abijſſe arbitror. Non obſtat huic ſententiæ, quòd maius eſt ſoluere & ligare in foro pœnitentiæ quàm in foro iudiciali: ſi ergo poſſunt Sacerdotes parrochiales abſoluere & ligare in pœnitentiali foro, multo magis poterunt ſi *5. concl.*

bi ſubditos excõmunicare. Nõ, inq̃; obſtat: quia quãuis forũ pœnitẽtiale ſit dignius, tamẽ in foro iudiciali maior ſolẽnitas reqritur: q a in eo oportet, ꝙ nõ ſolũ Deo, ſed etiã hoĩ ſatisfiat.

6. concl. ¶ Sexta concluſio. Nullus ſuſpẽſus vel maiori excoĩcatione excoĩcatus poteſt excõmunicare. Cõcluſio hæc intelligẽda ẽ ſecũdũ expoſitionẽ à nobis aſsignatã in p̃cedenti difficultate: vbi obiter eã apppoſuimus: ſcilicet, de iudice publicè excõmunicato, & ab Eccleſia intolerato, & præter teſtimonia illic adducta, pro eius ꝓbatione ſunt alia quàm plurima vt. c. Infamis. &. c. Ad ꝓbãdũ. 3. q. 7.. vbi quædã ſentẽtia à ſũmo Põtifice fuit reuocata, eò ꝙ vnus ex iudicibus excõmunicationis vinculo eſſet publicè innodatus, quãdo ſentẽtia lata fuit. &. c. Excõmunicauimus. extrà de hæret. &. c. Cũ bonæ. de ętate ordinãdorũ, & p canoniſtas maximè per Feli. in. c. Si verò. de ſen. excõ. & rõ huius cõcluſionis eſt apta: quia ſuſpẽſus vel maiori excoĩcatione excoĩcatus, eſt priuatus iuriſdictionis vſu: & excõmunicare eſt actus iuriſdictionis, & eadẽ ratione ſi ſit à iuriſdictione ſuſpẽſus: nã poteſt fieri ſuſpẽſio à iuriſdictione & nõ ab ordine, vel ab vtroq;: & ſi tãtũ ſit ſuſpẽſus à iuriſdictione, poteſt ea q̃ ſunt ordinis. Si verò ab vtroq;, neutrũ poteſt. Quo ad illa tamen q̃ ſunt ordinis intelligẽdũ eſt, ꝙ ſuſpẽſo ab ordine nõ licet facere ea q̃ ſunt ordinis. Nõ tamẽ ꝙ ſi fiãt, factũ nõ teneat: quia cùm ſeq̃tur characterẽ indelebilẽ, ſi fiãt, factũ tenet. Et qua ratione nõ poteſt excõmunicare nec aliquã aliã ſentẽtiã pronunciare, nõ poteſt etiã iudicẽ quẽpiã inſtituere: quia ille ſimiliter eſt actus iuriſdictionis. Secus ſi poſtq̃; ĩſtituit, excõmunicatur: nã tũc nõ ceſſat inſtitutio, & poteſt publicè excõmunicatus & ſuſpẽſus cõmittere audiẽtiã cõfeſsionũ: niſi ſit noĩatim excoĩcatus, aut manifeſtus pcuſſor clerici Ita tenet Sil. ver. vnctio. § 4

Silueſt.

Dubiũ. ¶ Sed dubium eſt: vtrùm dum iudex ignoratur eſſe excõmunicatus, ſi ſententiam excõmunicationis vel aliã proferat, ſit valida? Cui dubio ſeptima hac cõcluſione in ordine reſpondetur: ꝙ quãdiu quis ignoratur eſſe excõmunicatus, & toleratur ab Eccleſia, ſentẽtia eius & actus tenẽt, licèt peccet mortaliter. Huius ſententiæ ſunt ex canoniſtis Innocẽtius & Panor. ſuper. c. Veritatis. de dolo. & cõtu. Ex theologis autẽ Palud. in. 4. d. 18 q. 2. ar. 3. & Ricardus eadem. d. q. 1. ar. 7. Silueſt. verbo, Exc. 3. §. 10. & 11 dicit hanc eſſe communem ſententiã: ſcilicet, quòd geſta per excõmunicatũ toleratũ, tenent: quanuis eius excoĩcatio

7. concl.

Innocen.

Panor.

Palude.

Ricardus

Silueſt.

catio fuerit poſteà detecta. Caie. deniq; in ſumma verbo, Abſolutio. eſt eiuſdē ſententiæ. Probatur inſuper ratione: nam ſi actus ab excōmunicato occulto & tolerato eſſent irriti ipſo iure, poſteà detecta excōmunicatione, non modica turbatio eſſet in Eccleſia, nam multi de ſuo ſtatu dubitarent: vt ſi tēpore quo erat occultè excōmunicatus, beneficia prouidiſſet. Ob id nanq; conciliū Conſtan. prouidè ſtatuit, vt exceptis illis duobus caſibus excōmunicati poſſent ſacramenta conferre ob timoratas cōſcientias pacandas. Valent igitur geſta per ſic occultè excōmunicatū. Quo fit, vt ab illo excōmunicatus, teneatur ſe habere & ſe gerere vt excōmunicatus, ac perinde à cōmunione fideliū abſtinere, eodē modo ac ſi iudex qui illū excōmunicauit, non eſſet excōmunicatus. Nec tantùm tenetur abſtinere in publico, vt ſentit Silueſt. in verbo, Excō. 2. §. 2. vbi dicit, quòd in occulto poteſt celebrare, & immiſcere ſe diuinis: verùm etiam in ſecreto. Quia cùm ſententia ab illo lata, ſit valida & iuſta, niſi ſit iniuſta ex alio capite, verè ligat omnes in quos fertur. Eſt enim textus expreſſus hoc præcipiens. 8. q. 4. c. Nonne. vbi dicit Pontifex, ꝙ non eſt diſcedendū à ſentētia Epiſcopi, quouſq; palàm conſtet de excōmunicatione Epiſcopi. Certè textus iſte inſinuat, quòd etiā in occulto tenemur ſeruare ſententiam Epiſcopi excommunicati, quouſq; manifeſtetur, quòd eſt excommunicatus.

Caieta. *Conci. Conſtan* *Silueſt.*

¶OCTAVA DIFFICVLTAS.

Vtrùm aliquis poſſit ſe ipſum vel ſuperiorem vel æqualem excommunicare?

AD hanc difficultatē aliquibus concluſionibus reſpondetur: quarū prima directè reſpōſiua, ſit negatiua: ſcilicet, ꝙ nemo ſe ipſum aut ſibi æqualē aut ſuperiorē poteſt excōmunicare. Hæc cōcluſio eſt manifeſta: nā cùm excōmunicatio ſit actus iudicialis includens vim coactiuā, requiritur, vt qui excomunicatur, ſit ſubditus excōmunicātis. At verò neminē ſibi ipſi nec parē pari ſubditū eē oībus cōptū ē. Par nāq; in parē nō habet īpiū. *1. concl.*

¶Secunda concluſio. Quanuis non poſſet quis ſe ipſum excōmunicare, vt affirmat. 1. cōcluſio: attamen ſibi ipſi bene valet indulgentias cōcedere, ſaltim dū illas generali lege cōfert viſitātibus talē Eccleſiam, aut largientibus talem eleemoſynam: quia ſi id ipſum ipſe faciat, earundem fructum percipiet. *2. concl.*

Ratio diſcriminis eſt, quoniam poteſtas indulgentiarum non exercetur per vim coërciuam: excommunicatio verò dicit poteſtatem per vim coërciuam, quam nemo in ſeipſum exercere valet. Ex quo euidenter elicitur, vt dum Epiſcopus, ſiue per ſtatutum faciendo ſynodalem conſtitutionem, ſiue per ſententiam, cenſuram excommunicationis profert in eum qui furtum cõmiſerit, vel aliquid aliud fecerit: ſi ipſe vel alius Epiſcopus vel Archiepiſcopus illud fecit, neminem ligat.

Dubium ¶ Sed dubium ſolet hîc oriri: vtrùm ſummus Pontifex excommunicari poſsit? Cui dubio, 3. concluſi. in ordine reſpondetur: *3. concl.* videlicet, quòd præter caſum hæreſis & apoſtaſiæ nullatenus excommunicari poteſt vel à iure vel ab homine. Concluſionẽ iſtam oſtendo hac aperta ratione: nam legibus ſuis ac concilij tantùm aſtringitur Papa quo ad vim directiuam, & non quo ad vim coërciuam. Ratio enim naturalis docet, principem illam legem ſeruare debere, quam is tulerit. c. Cùm omnes. de conſtitu. & ſunt ad idem quàm plurima teſtimonia ex ſacris literis, q̃ inferiùs adducam. Quòd autem quo ad vim coërciuã nõ aſtringatur ſuis legibus, probatur: nam non habet ſuperiorem à quo cogatur. Quo fit, vt licèt eſſet hæreticus ſummus Pontifex, nõ incurreret ipſo facto ſententiam excõmunicationis: ſed opus eſſet, vt priùs de hæreſi condemnaretur. Vnde, ſignanter diximus, quòd poteſt excommunicari in caſu hæreſis, & non quòd eo ipſo quòd eſt hæreticus, ſit excommunicatus: quia vt eleganter annotat Caie. Papa eo ipſo quòd eſt hæreticus, etiã per *Caieta.* hæreſim exteriùs prolatam, non eſt excommunicatus. Quòd autem in caſu hæreſis excommunicari poſsit, probatur apertè: quia cùm caput ſit excellẽtiſsimum membrum corporis, & per amiſsionem fidei homo præſcindatur à corpore Eccleſiæ, ac deſinat eſſe membrum, dignus ſit, vt declaretur non eſſe caput: ſcilicet, per depoſitionem, ne eius contagio maculet totã Eccleſiam. At verò depoſitio iſta non vi & armis eſt facienda, ſed ordine, iudicio & poteſtate quæ eſt in tota Eccleſia, quã cõcilium repræſentat, per quam compellatur comparere ſua crimina auditurus, ſuamq; defenſurus cauſam. Et hæc vis cõpulſiua eſt excommunicatio, quam incurret, ſi non paruerit. ſiue hoc ſit, quia in iſto peculiari caſu hæreſis concilium ſit ſuperius, ſiue quòd iure naturæ vnaquæq; reſpublica poteſt ſe à tyrãno defendere, illumq; à ſe præſcindere, ſiue ꝑ conciliũ, vt ait Caie.

Caie. miniſterium Eccleſiæ atq; adeò tunc Pontificis exerceat: quod quidem miniſterium non poteſt tunc Pontifex à concilio diuellere.

¶ Quarta concluſio. Excõmunicationis cenſuram in vniuerſitatem vel collegium minimè ferri poſſe fateri oportet. Concluſio præſens eſt D. Tho. loco citato, & omniũ doctorũ concors ſententia, & probatur ratione: nã nullus niſi propter peccatũ inobediẽtiæ excommunicari poteſt. At verò peccatum eſt actus perſonalis, & vniuerſitas non peccat, niſi ſinguli peccent. Quocirca ſententia ferri non poteſt niſi in ſingulos inobedientes, nec ſi feratur, tenet, vt aſſerit Ricardus in. 4. d. 18. quãuis quidam ſentiãt, ꝙ tenet, vt gloſſa. c. Romana. eo. ti. in. 6, §. Vniuerſitatem: nam periculum eſſet, vt quis citra culpam excommunicaretur. Nec obſtat huic noſtræ aſſertioni, quia tota ciuitas poteſt interdici, ergo & excõmunicari. Nam interdictum non ſemper ponitur pro culpa illorum qui interdicũtur, ſed in odium illius qui in vrbe eſt excommunicatus. Sicut totum regnum pro peccato regis. Vnde, qui non ſunt in culpa, licèt arceantur ab audiendis ſacris, non tamen priuantur ſuffragijs Eccleſiæ: pari ratione fateri neceſſũ eſt nõ nocere id quod obijcitur: ſcilicet, princeps iuſtè punit totam cõmunitatẽ pro maioris partis peccato, ergo & Eccleſia poterit id ipſum facere: quia excõmunicatio ſupponit peccatum mortale: pœna autem ciuilis aliquando infertur ſine culpa propter ſolã cauſam: & quòd maior pars ſit rebellis cauſa eſt ſufficiens. Deinde probatur, nam in pœnis temporalibus nihil vetat, quòd vnus pro alio patiatur : quia homines in bonis temporalibus habent dependentiam, & ideo ex eo quod vnus punitur deriuatur & extenditur ad alios. Bona verò ſpiritualia ſunt propria: quo circa nullus debet amittere illa bona, niſi per propriam culpam. *4. concl.* *D. Thom* *Ricardus*

¶ Quinta concluſio. Excommunicatus poteſt iterum excõmunicari, non ſolùm propter nouum crimen, verũ & propter idẽ àgrauatis cenſuris ad maiorem terrorem & confuſionem: quia licèt non ſit aliud crimen in alia ſpecie, obſtinatio tamen ipſa acriori animaduerſione ſit digna. Hanc concluſionem ſimul cũ ratione ponit doctiſſimus Soto in. 4. d. 22. q. 2. ar. 2. Item, quia ſemper Eccleſia de illo iudicare poteſt: baptizatus nanq; ſemper eſt de corpore Eccleſiæ aliquomodo, eo quod character baptiſmalis quo quis populo Dei anumeratur, eſt indelebilis. *5. concl.* *Soto.*

Non nocet quoq; noſtræ ſententiæ id quod obijci ſolet, ꝙ priuatio non recipit magis & minus: ſed excõmunicatio eſt priuatio, ergo nullus eſt magis excommunicatus quã alius, nec alia ex cõmunicatione excommunicari põt, poſtquàm vna excoĩcatione eſt excommunicatus. Non, inquam, nocet: quia licèt ſecundùm ſe excõmunicatio non recipiat magis aut minus, tamen ex parte cauſæ poteſt vna excommunicatio ex vrgentiori & acriori cauſa proficiſci quàm alia: & ſecũdùm hoc excommunicatio poteſt iterari, & magis eſt elongatus à ſuffragijs Eccleſiæ, qui pluries eſt excõmunicatus, quàm qui ſemel tantùm, ac ſubinde maiori ſatiſfactione indiget, vt reconcilietur. Solu-

D. Thom tio iſta eſt D. Tho. in. 4. d. 18. q. 2. ar. 3. ql. 3.

Dubium. ¶ Vltimum tandem hîc dubium reſtat de defunctis: vtrũm poſ-

6. concl. ſint excommunicari? Pro quo ſit ſexta concluſio in ordine præſentis difficultatis. Qui viuens excõmunicatus fuit, poſt mortem excõmunicatus manet, taliter, vt viui neutiqàm cũ illo in ſuffragijs vel eleemoſynis poſsint communicare. Eſt enim in primis Eccleſiaſtica ſepultura interdictus, nec poſſunt eleemoſynæ pro ipſo recipi, ſaltem à miniſtris Eccleſiæ: quia nec poſſunt pro illis in ſacrificijs cõmunibus orare, nec ſunt ſuffragiorum participes, quibus erant in vita priuati. Imo quanuis fortè in charitate diſceſſerint, ſi Eccleſiæ nõ ſatiſfecerũt, quia fortè non poterant, præſumuntur ſemper ab Eccleſia excommunicati, vt habetur. 24. q. 2. c. Sane. & c. A nobis. 2. de ſen. excõ.

7. concl. ¶ Septima concluſio. Si aliq̃ ſigna cõtritionis in excõmunicato apparuerint, poterit etiam poſtquàm fuerit defunctus abſolui ab excõmunicatione, vt ĩ loco ſacro ſepeliri ſolenniter poſsit.

8. Conc. ¶ Octaua concluſio. Pro nullo crimine quod quis dum viueret cõmiſit, poterit poſteà defunctus excõmunicari. Hæc cõcluſio manifeſta ratione probatur: quia ſi crimẽ non erat ſubiectũ excõmunicationi à iure latæ, neceſſaria eſt ante excõmunicationem canonica præmonitio: hæc autem erga defunctum haud fieri poteſt, imo quãuis dũ viueret, fuerit facta p̃monitio, ſi nõ fuit prolata ſentẽtia, nõ poteſt in defunctũ proferri: quia exẽptus eſt iã ab Eccleſiæ tribunali, nec iã cẽſetur contumax. Secus ſi crimen à iure erat excõmunicatione dãnatũ, nam tunc viuẽs ipſo facto excõmunicationẽ incurrerat propter p̃uiã mo-

Soto. nitionẽ iuris. Hãc cõcluſionẽ ponit ad literã Soto vbi ſuprà.

9. concl. ¶ Nona cõcluſio. Poſtq̃; quiſpiã ẽ defũctus, põt declarari & iu-

ridice

ridice pnūtiari illud crimē īcurriſſe, vt freqnter cōtigit ī crimine hæreſis. Solēt eñ exhumari hæreticorū corpa, & igni tradi.

De effectu maioris excommunicationis.

¶ IX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſint aliquot effectus excommunicationis maioris.

HVic difficultati vnica concluſione affirmatiua reſpondetur: nempe, q̄ ſunt aliqui effectus, & eorū primus eſt, q̄ excōmunicatus maiori excōmunicatione, etiam ſi nō ſit nominatim, nec p notoriā pcuſsionē clerici excōmunicatus, ſed occultè & generaliter, priuatur ſuſceptione ſacramētorū: & ſuſcipiēdo peccat mortaliter. Ratio eſt manifeſta: quia ſacramentorum ſuſceptio eſt res grauis, & ei prohibita. Con. vn.

¶ Secundus effectus eſt, q̄ ſic excōmunicatus, priuatur fructu orationū & bonorū factorū per bonos Chriſtianos, neq; licet miniſtris Eccleſiæ in orationibus cōmunibus pro eis orare, atq; id facere eſſet mortale, cùm ſit res grauis. Nec ſolū operatur excōmunicatio maior hūc effectū in excommunicatis, illis duabus ſpeciebus excōmunicationis, quas ponit cōciliū Conſtan. verū etiam in omnibus excommunicatis cuiuſcunq; generis ſint excōmunicati: quia cōciliū ī hac pte nihil eis cōceſsit.

¶ Tertius effectus eſt, q̄ huiuſmodi excommunicatio priuat participatione in diuinis officijs & in ſacrificijs miſſarū, vt nō poſsint cum alijs intereſſe, vel in Eccleſia cum alijs orare, alternatim horas canonicas ſoluendo: & oppoſitū facere eſt peccatum mortale, vt apertè conſtat ex. c. Nuper. de ſen. excō. Nec tantū in Eccleſia non poſſunt intereſſe diuinis, ſed etiam extra Eccleſiam, vt patet in. c. Quod in te. de pœniten. & remiſ. Nō tamen prohibentur ab ingreſſu Eccleſiæ, dūmodò non audiāt diuina, vel orent cum alijs, vel tempore quo perſoluuntur diuina officia: extra nāq; officiorū tempus non peccarent, ſi in Eccleſia excōmunicati ſoli, ſuas perſoluerent horas canonicas, quas clerici etiam ſi ſint excōmunicati, dicere tenentur. Debent tamen eas recitare ſoli & ſine, Dominus vobiſcum. ſecundū Petrum à Palude. in. 4. d. 18. q. 4. ar. 1. neq; etiā poſſunt videre corpus Chriſti. At verò prædicationem & lectionem etiam theologiæ audire poſſunt, vt liquet ex. c. Epiſcopus. de conſec. diſt. 1. Hunc effectum intelligendum eſſe arbitror, tam de occultè quàm de publicè excommunicatis, quandocunquè occultè ex Palud.

cõmunicato facilis patet ad iudicem aditus, à quo abſolutionẽ poteſt petere, & non facit. Secus ſi continuò non poteſt petere abſolutionem, vel quia iudex peregrè profectus eſt, vel quia eſt Põtifex à quo debet petere abſolutionẽ, cui non facilè accedere poteſt: tunc enim, ſi ſecretè excõmunicatus ſeipſũ prædicta faciendo publicaret & proximos excandalizaret, crediderim ego, ꝙ non peccat cõmunicando cum fidelibus etiam in rebus ſacris. Quod quidẽ liquidò conſtat, ex eò quòd neq; lex neq; excõmunicator hoc intendere debet, ſiquidem Eccleſiaſticus iudex quando crimen eſt occultũ, ſeruare tenetur famã iſtius occultè excõmunicati, vt habetur expreſſè. c. Si Sacerdos. extrà de offi. iudicis ordi. vbi dicitur, ꝙ non poteſt iudex ſic occultè excõmunicatum nominatim remouere à cõmunione, licet ſciat eũ eſſe reũ: quia nõ vt iudex ſcit, ſed vt Deus: ſed debet eũ admonere in genere ne ſe ingerat: quia nec Chriſtus Iudã à cõmunione remouit. Quãdo verò poteſt ſic occultè excõmunicatus ſubtrahere ſe à tali communione ſecluſo huiuſmodi ſcãdalo, debet non ingerere ſe.

¶ Quartus effectus eſt, ꝙ excludit ab actu & officio cuiuſcunq; ordinis, ita vt ſic excõmunicatus, nec poſsit aliũ ordinare, nec ab alio ordinari quantùm ad executionẽ: quia quamuis qui ordinatur, ſuſcipit characterem ordinis, non tamen executionem, & exequẽs fit irregularis, niſi probabilis ignorantia eũ excuſet. Cæterum, ſi fortè ignorantia craſſa & ſupina aut erronea fuerit, non eum excuſat, vt conſtat ex. c. Apoſtolicæ. extrà de clerico excommu. nec poteſt cum eo fieri diſpenſatio, niſi per Roma. Pontifi. c. Cum æterni. de ſenten. & re iudica. niſi quàndo baptizaret in caſu neceſsitatis, vt facit vetula ſine ſolennitate, exceptis religioſis, cum quibus poteſt diſpenſari à ſuis prælatis, ſi poſt ordinem ita ſuſceptum religionem profiteantur, & idem ſi poſt religionis ingreſſum ita fuerint ad ordines promoti, vt excipiunt doctores communiter in. ca. 1. &. c. Cum illorum. de ſchiſmat.

Nota. ¶ Annotato tamen hîc, quòd qui ordinantur ab Epiſcopis excõmunicatis nõ impediuntur ab executione, niſi Epiſcopi ſint excommunicati aliqua illarum excommunicationis ſpecie, q̃ in concilio Conſtan. apponuntur: quia in illis duntaxat tenemur non recipere ſacramenta ab excommunicatis, quãuis optimè faceremus, nõ recipiendo ab alijs excommunicatis.

¶ Quintus

¶ Quintus effectus eſt, quòd ſuſpendit ab officio & beneficio & vſu iuriſdictionis, vt neq; ligare neq; abſoluere poſsit excõmunicatus maiori excõmunicatione, ita tenet D. Tho. in. 4. d 18. q. 2. ar. 2. ql. 3. & facit pro hoc, ca. Audiuimus. 24. q. 1. Hũc tamen effectum ſanè intelligere oportet: videlicet, quando nõ tolerantur ab Eccleſia, ſecus quando ſunt tolerati. D. Thom

¶ Sextus effectus. Excomunicatio maior excludit ab electione canonica, tã actiuè quã paſsiue: itaq; neq; eligere neq; eligi poſſunt maiori excõmunicatione excõmunicati. Quare, ſiquis ſic excommunicatus, eligat, confirmet, præſentet, inſtituat, prouideat aut electus acceptet electionem, præſentatiõnẽ, confirmationem aut prouiſionem beneficij, antequàm abſoluatur, totum eſt irritum & innane, vt patet ex cap. Cùm dilectus. de conſuetu. Quocirca, in vtroq; cõmittitur peccatum mortale: quod quidem etiam verum habet de dignitate laicali. Vnde, in Regem vel Imperatorem, non poteſt eligi excõmunicatus. ca, Per venerabilem. de electio. Ex quibus manifeſte elicitur, ſic excõmunicatum haud poſſe beneficium acquirere, neq; de beneficijs ſuis iam acquiſitis aliquid percipere, quandiu non toleratur. c. Paſtoralis. de appellat. & hoc quando eſt in mora petendę abſolutionis. c. Quia diuerſitatem. de cõceſsione prębẽ. ſecus ſi nõ eſt in mora, vt patet i. c. Tãta. de exceſſ. p̃la. Si tamẽ non haberet vnde viueret, debet ſibi prouideri, ne cogatur mẽdicare in opprobriũ clericorũ. Inſuper, perſeuerans per ãnum in excõmunicatione aut interdicto, quibus beneficijs tam habitis ante excõmunicationem quàm poſt eà acquiſitis, debet p̃ ſentẽtiã priuari. c. Rurſus. 11. q. 3. præcipuè ſi eſt excommunicatus pro cauſa criminali, & ſi poſt talem ſententiam latam per annum ſuper amiſsione beneficiorum agere velit, non audiatur vlterius ſuper eis, vt dicit. c. Rurſus.

¶ Septimus effectus maioris excommunicationis eſt, ꝙ interdicitur ſic excõmunicatis omnis actus publicus: vt iudicare, accuſare, teſtificari, aduocare, conſtitui in procuratorem, conſtituere procuratorẽ. &c. quia ſunt infames, vt habetur. 6. q. 1. c. Infames. & quando in huiuſmodi actibus admiſcetur aliqua iniuſtitia, aut aliquid aliud, quod ex genere ſuo eſt mortale: excommunicatus iudicando, peccat mortaliter: quia vſurpat ſibi iniuſtè hanc poteſtatem: vel ſi elegit, vel electioni de ſe factæ conſentit: quia per tales actus alijs iniuriam inferre conſtat.

3 q. 2. §.euidenter. Si verò teſtimonium verum perhiberet, ſolùm eſſet veniale. Item, non poteſt contrahere matrimonium ſine mortali, quamuis ſi contrahat, factum teneat. Exigere tamē & reddere debitum abſq; mortali poteſt. Excluditur etiam excommunicatus hac excommunicatione à conuerſatione humana: ſcilicet, collocutione, conuiuio, & huiuſmodi. In his tamen communicare ſecundùm Caie. non eſt mortale. *Caiet.*

¶ Octauus eſt, ꝙ excluditur excommunicatus ab ingreſſu religionis: debet enim priùs abſolui, quia minimè ſic intrare decèt, ſecundùm Panor in c. Ex publico de conuerſione cōiuga. *Pano.* & fratres noſtri prædicatores ex priuilegio poſſunt ante ingreſſum eum abſoluere.

¶ Nonus, quòd non debet ſepeliri in loco ſacro, & ſi ſepultus fuerit, corpus exhumari debet, ſi poteſt diſcerni.

¶ X. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſint aliqui caſus in quibus prohibita eſt fidelibus participatio cum excommunicatis.

PRæſenti difficultati vnica hac cōcluſione affirmatiua reſpondetur: ſcilicet, quòd ſunt aliqui caſus. Primus, inhibentur participare cum excommunicatis in crimine criminoſo. videlicet, in crimine propter quod excommunicatus eſt, vt ſi quis eſt excommunicatus propter adulterium, quia adulteram detinebat, quouſq; illam abijciat, quicunq; dat ei cōſilium, auxilium vel fauorē, ne eam expellat, talis in eodem crimine peccat, & incurrit eandē ſententiā. vt patet. c. Nuper. de ſen. excō. & quāuis in alio crimine cum illo participet, non peccat contra excōmunicationē: adultera verò peccat pariter cōtra excōicationē, vt habetur. c. Si concubinæ. de ſent. excō. niſi ei perſuaſerit, vt eam deſerat.

¶ Secundus caſus eſt, ꝙ prohibemur cōmunicare cū excommunicatis noīatim, vel cum clericorū pcuſſoribus adeò notorijs, vt factum nō poſſit aliqua tergiuerſatione celari, ſiue in ſacris: ſcilicet, recipiendo eos ad diuina officia, vel ad ſacramēta, vel ad ſepulturā Eccleſiaſticā, ſiue extra ſacra ī alijs externis actibus. Nō enī poſſumus corā ipſis miſſas aut diuina officia celebrare, neq; eorū audire ſacra, nec alternatim cū illis recitare, vt ſupra dictum eſt, & patet ex. c. Sacris. de his quæ vi metuſuè cauſa fiunt, nā cōmunicādo cum illis vltra minorem

excommunicationẽ quã incurrimus, mortalẽ culpam cõmittimus: cum alijs verò excommunicatis generaliter poſſumus cõmunicare ſiue in ſacris ſiue extra ſacra. Sic nanq; ob timoratas conſcientias pacandas, ac tollendos ſcrupulos, in concilio Cõſtan. conſultum eſt, vt excõmunicatos vitare non teneamur, niſi ſint, vel nominatim excõmunicati pro quocunq; crimine, vel manifeſti clericorũ percuſſores: & quidẽ quòd poſsimus in ſacris cum alijs excommunicatis cõmunicare, more & vſu Eccleſiæ receptiſsimum eſt, vt dicit Caie. in ſumma verbo, ex com. c. de excõmunicatione minori: & ita abſq; vllo metu eſt tenendum. Quo fit, vt quantus aliquis ſciuerit, quempiã occultè eſſe excõmunicatum non nominatũ, non tenetur illum euitare, nec ſi ſciuerit eſſe hæreticum, donec ſit condemnatus de hęreſi. Eò enim ꝙ quis de hæreſi condemnatur, cenſetur nominatim excõmunicatus. Licèt enim ſit de iure diuino, quòd tenemur vitare hæreticum hominem, vt conſtat ex Paulo, attamẽ quòd hoc vel illo modo ſit euitandus, duntaxat eſt lex Eccleſiaſtica, quam Eccleſia recto iudicio poteſt variare: & ſimiliter, licèt de iure diuino teneamur euitare excõmunicatum: ſed excõmunicatio ſolùm eſt pœna iuris poſitiui, & ille ſolus erit excõmunicatus, quẽ Eccleſia excommunicauerit. Vnde, debet hæc pœna intelligi & limitari ſecundùm quòd Eccleſiæ viſum fuerit in tali vel tali caſu. Neq; ex hoc, ꝙ nos poſſumus cũ excõmunicatis extra illas duas ſpecies cõmunicare, licet ĩferre, ipſos pariter nobiſcum poſſe: quia non excõmunicati, vtimur iure noſtro, & ſic nullatenus ſumus cauſa delictorũ ſuorũ. At verò in concilio p̃dicto expreſſè dicitur excoĩcatos in nullo ſubleuari ob dictã gratiã. Vnde, quanuis nos poſſumus ab eis Sacramenta recipe, imo compellere, vt audiant noſtras cõfeſsiones, & Euchariſtiã adminiſtrẽt, ſi ſũt noſtri parrochi, quãdo opus fuerit, & pariter qui eſt in articulo mortis: nec ipſi peccãt, tũc nobis adminiſtrãdo. Minimè tñ ipſi à nobis ſacramẽta ſuſcipe poſſũt, & peccaremus ea eis cõferẽdo: quia excoĩcatus ẽ excluſus, vt dictũ ẽ, à ꝑticipatione ſacramẽtorũ, & tenemur iure diuino vitare peccatũ ꝓximi quãtũ poſſumus. Hoc corolla. oſtẽditur ex p̃fato cõcilio, ſiquidẽ aſſerit nolle, ĩ aliquo excoĩcato ſuffragari, ſed populo. Quare, nõ poſſũt itereſſe miſſarũ ſacrificijs aut reliquis diuinis officijs, quia ĩ hoc alij nõ excoĩcati, non indigent ſuis officijs & obſequijs. Quod dixi, quòd pec

Caieta.

Corolla.

caremus excommunicato conferendo ſacramenta,ſanè intelligere oportet:ſcilicet,cùm eſt publicè excõmunicatus, & ingerit ſe ſacramentis cum alijs:& ſimiliter ſi ſit occultè excommunicatus & occultè petat, ſecus ſi iſte occultè excommunicatus habeat aliàs ius compellendi Sacerdotem:nempe, quia eſt eius parrochianus,& petit Euchariſtiam in publico, nam tũc tenetur miniſtrare illi,ſicuti & occulto peccatori. At tamẽ Sacramẽtũ pœnitentiæ quomodocunq; ſit excōicatus, Soto &quomodocũq;petat,nõ poteſt ei exhiberi,qa abſolutio nulla eſſet,vt egregiè docet doctiſsimus Soto.in.4.d.22.q.1.ar.4

¶ Tertius caſus in quo eſt prohibita fidelibus participatio cũ excõmunicatis,eſt,cùm excõmunicatio fit in contemptum Eccleſiæ:vt habetur in ca.Celebret.de cleri.excom.& licèt ſecũdũm Durandum.in.4.d.18.q.5 contemptus ſit,quãdo quis ita crebrò cum excõmunicato cõmunicat, ac ſi non eſſet excommunicatus. Arbitror tamen in hac re,nunquàm eſſe contẽptũ, niſi quando quis pro nihilo prorſus excomunicationem duceret,ac Eccleſiæ authoritatem in hac parte,quia tunc præberemus occaſionem,vt excõmunicatus non exiret ab ex cõmunicatione:eſſet enim violare iuſtitiã,q̃ præcipit venerari Eccleſiã.

¶ Quartus caſus eſt,in operibus humanis quæ ſunt communia omnibus hominibus,& nõ ſolùm Chriſtianis:quæ in hoc verſu cõtinentur,Os, orare,vale,cõmunis,menſa,negatur: q̃ omnia ſigillatim explicabo,vt meliùs ab omnibus itelligantur,Os. ne oſculũ pacis eis porrigamus aut eos ãplexemur,aut alia pacis indicia eis oſtendamus,neq; colloquium aliquod cũ illis ineamus,ſiue per verba in præſentia ſiue per literas aut per nuntium in abſentia. Orare:ſcilicet, cùm eo negatur,id eſt,participare,nõ tantũ in Sacramentis,verũ etiam in diuinis audire orationes cum eis. Vnde,ſi excõmunicatus veniret in Eccleſiã tẽpore quo miſſa celebratur,alij tenentur vel exire vel eius exitum procurare,& Sacerdos tenetur ceſſare quouſq; exeat,& ſi exire noluerit,expellatur:ſine ſcandalo tamen & percuſione:ſi autem id fieri non potuerit,& canon nõ fuerit inceptus ,ceſſandum eſt omnino à celebratione. Imo forſan,vt Innocẽ.inſinuat ſup.c.Nup.de ſẽ.excõ.niſi cõſecratio fuerit icepta:ceſſãdũ ẽ, quia illic incipit ſacrificiũ. At verò facta cõſecratione,neceſſe eſt vſq; ad ſumptionẽ ꝓcedere:quia extrictius p̃ceptũ eſt de integritate Sacramẽti,quàm excõmunicatos excludere:& antequàm,

te quàm finiat poſt cõmunionẽ ſi expelli cõmodè ſine effuſione ſanguinis proprij vel alieni non poteſt, redeat ad ſacriſtiam, & illic quod reliquum eſt, perficiat: nempe, orationem, &c.

¶ Animaduertere tamen hîc oportet, quòd non dicimur communicare cum excõmunicato ex eò quòd eſt nobiſcum in vna Eccleſia, vt ſi dum audimus miſſam, excõmunicatus eſt in Eccleſia, non gratia audiendi miſſam, ſed ſuam artem exercendo, vel eſt in angulo ſedens, imo licèt ego in vna capella miſſam audiam, & excõmunicatus in alia, non communico cũ illo. Hoc notabile eſt Innoc. ſuper. c. Nuper. & Caie. vbi ſuprà. Pari modo nec dicendi ſumus cõmunicare, ſi ſeorſum quãdo officia nõ celebrantur, priuatim oramus, ingrediatur excõmuniatus ad orandum: quia ingreſſus Eccleſiæ ad orandũ nõ eſt prohibitus excõmunicatis: quanuis aliqui ſummiſtæ contrarium teneant, gratis tamen, niſi intelligant, ad ſoluenda diuina officia cũ alijs. Vale, ſeu Aue, interdicitur eis: videlicet, quia neq; eos ſalutare licet, neq; ſi nos ſalutent, reſalutare. Poſſumus tamen eis dicere, Dominus te illuminet, aut conuertat: ſed ſi ſalutatus quis ab excõmunicato, nihil reſpondeat, ſed moueat caput, vel aſſurgat ob reuerentiã, non propter hoc incurrit aliquam cenſurã ſecundùm quoſdã, quorũ ratio eſt, quia pœnæ ſunt reſtringendæ: ſed ſecundùm alios incurrit, & certè non caret ſcrupulo. Quia hæc eſt quædã ſalutatio, quæ prohibetur generaliter in. c. Sicut Apo. 11. q. 3. Prohibetur ꝑtereà eis cõmunio, nè ſcilicet, quis eis cõmunicet in aliquo exercitio, in cõmertijs & contractibus, quanq; ſi contrahat de facto cũ aliquo excõmunicato, aliqui cõtractus teneant, vel ne cõmunicet quis cũ eis inhabitatione in domo eadem. Aduerte tamẽ, ꝙ ſi quis ſit in eadẽ domo vel camera cũ excõmunicato pro diuerſo negocio, nõ dicitur participare cũ eo ſecũdũ Innocẽ. in. ca. Nuper, eodẽ titu. Poſtremò deniq; & menſa negatur, non enim licet cũ excommunicatis in eadẽ mẽſa ædere aut bibere aut dormire in eodẽ lecto: quoniã hoc neutiq; fieri poteſt ſine volũtaria cõmunione ſecũdũ Archi. qui ita notauit in. d. c. Sicut Apoſt. Quo fit, vt ſi ꝑueniat excõmunicatus & expelli nõ poſsit cõmodè, ſicut dictũ eſt, tenetur quis ſurgere de mẽſa, ne cũ eo comedat. Poteſt tamẽ ĩ alia mẽſa etiã ĩ eadẽ domo, imo ĩ eadẽ camera comedere abſq; hoc quod dicãtur coĩcare, dũ modo nõ fuerit inuitatus ad cõuiuiũ, quia ſic coĩcare dicerẽtur. Eodẽ modo, ſi veniẽti

Nota. *Innocen.* *Caieta.* *Innocen.*

excõ

excoĩcato relinquat clauem & domũ ad comedendũ, cõmuni care dicitur cũ excõmunicato, quia hoc in fauorẽ excoĩcati facit, ſecus ſi in caſu neceſsitatis. Nõ enim excoĩcati, vt fame pereãt, reliqui debent: quia contra charitatem eſſet, cõtra quã nemo poteſt præcipere.

Nota. ¶ Annotare tñ hîc oportet circa prædicta, ꝙ iſta inhibitio coĩcãdi dũtaxat, vt diximus, intelligitur cũ excoĩcatis illis duabus ſpeciebus excõmunicationis expræſsis in concilio Cõſtã. Nã cũ cæteris excoĩcatis generaliter poſſumus cõmunicare ſecluſo ſcãdalo, dũmodo eos prius nõ ſalutemus q̃; ipſi nos ſalutẽt: quia iam hoc cederet in cõmodũ excoĩcatorũ: quod conciliũ nõ intendit, vt multoties dictũ eſt, ita nanq; tenet Caie. Adria.

Caieta. Adrian. Siluest. & Silueſt. vbi ſuprà. Solũ enim licet nõ eos fugere, quia tantũ voluit conciliũ prouidere timoratis conſciẽtijs, non aũt illis qui nõ timẽt coĩcare cũ excoĩcatis. Ex dictis in cõcilio colligitur euidẽter, non habere iam locũ poſt ipſum id quod dicebãt ſũmiſtæ, ꝙ non tenemur euitare occultos excommunicatos. Tenemur tamen publicos, cùm concilium generaliter concedat cum oĩbus communicare illis duabus ſpeciebus exceptis.

¶ Quintus caſus eſt, quãdo eſt lata ſentẽtia excõmunicationis maioris in participãtes. Hæc tñ excoĩcatio in participãtes minimè ferri poteſt, niſi explicentur ipſi excoĩcati ſub certis noĩbus, cũ quibus participare prohibetur. Non enim ſufficeret dicere, ne coĩcet cũ excommunicatis, vel manifeſtis clericorum percuſſoribus: quos aliàs euitare tenentur, eſſet equidẽ cõfuſio nẽ parere, ſed dicẽdũ eſt ſub hac forma. Nemo participet cum Petro vel ſub noĩe dignitatis, cùm Decano vel prætore. & c. alios caſus multiplicãt, vt Silu. ver. excõ. 5. ſed neutiq; opus eſt.

Dubi. 1. ¶ Sed adhuc reſtãt circa ꝑdicta duo parua dubia. Primũ, vtrũ communicare cum excommunicatis ſit ſemper mortale, an aliquando mortale, & aliquando veniale.

Dubi. 2 ¶ Secũdũ, vtrũ ſemper contrahatur excoĩcatio maior ex tali participatione, an aliquãdo maior, aliquando minor. Ad primũ

Conclu. ſit concluſio tenenda, quòd in quatuor caſibus duntaxat communicare cum excommunicatis eſt peccatum mortale: nẽpe, cõmunicare cũ excoĩcato in crimine crimino ſo. Et hoc intelligitur nõ tantũ in illis duabus ſpeciebus expræſsis in cõcilio: ſcilicet, de quocũq; crimine quomodocũq; excoĩcationi ſubiecto: videlicet, ſi quis excommunicatus eſt propter adulteriũ

vt.

vt ſuprà dictum eſt. Secundo, communicare in diuinis cum nominatim excommunicatis, & manifeſtis clericorũ percuſſoribus. Quod intelligitur, cũ illis excõmunicatis illis duabus ſpeciebus concilij Conſtan. Tertio, quando communicatio illa fit in contemptũ Eccleſiæ, vt poſuimus in. 3. caſu. Quarto, cõmunicare cũ excommunicato, poſtq́; lata eſt ſententia in participãtes cum illo, de quo locuti ſumus in. 5. caſu. At verò, communicare cũ excommunicato in contẽtis in. 4. caſu à nobis appoſito: videlicet, in actibus humanis, locutione, oratione, vel comeſtione. &c. nõ pertinaciter, ſed ex quadã leuitate, nõ eſt mortale, ſed veniale. Probatur, nã valde graue eſſet, ꝙ quis pro vno leui verbo incideret in excommunicationẽ, vel mortale peccatũ. Hæc ſententia eſt D. Tho. in. 4. d. 18. vbi inquit, cõmunicãtem in actibus humanis non peccare mortaliter, niſi in contẽptũ Eccleſiaſticæ diſciplinæ illud faceret, vel cõtra præceptoriã prohibitionẽ ſuperioris factã nominatim, vt patet ex. c. Cõſtitutionem. eodem titu. li. 6. D. Tho.

¶ Ad ſecundũ verò dubiũ, hac vnica concluſione reſpõdetur: videlicet, ꝙ in tribus caſibus cõtrahitur excoĩcatio maior ex participatione cũ excoĩcatis: ſcilicet, coĩcando cũ excoĩcato in crimine crimino ſo, vt conſtat ex c. Nup. de ſen. excõ. Secundo, ſi quis cõmunicet cũ excõmunicato nominatim à ſummo Pontifice in officijs Eccleſiæ, vt patet. c. Significauit. eodẽ titu. nã planè inquit doctiſsimus Soto, vbi ſuprà, intelligit illic Papa cõtrahi excõmunicationẽ maiorẽ, cum dicat, pro beneficio abſolutionis ad Apoſtolicã ſedẽ eſſe recurrendũ. Tertio, poſtquã pronunctiata ẽ ſententia excõmunicationis in omnes participantes. Ex nulla verò alia participatione prohibita cũ excõmunicatis contrahitur niſi excõmunicatio minor: neq́; nocet id quod habetur in c. Excõmunicatos. &. ca. Cũm excõmunicato: videlicet, participantem cum excõmunicatis ſimili excommunicationi ſubiacere: quia nihil aliud inſinuatur in huiuſmodi locis, niſi quòd ſubiacebit, etiã ſic cõmunicans excommunicationi minori: & idcirco forſitã dixit, Simili. & nõ Æquali. vel voluit dicere, ꝙ ſi excommunicato quis communicauerit etiam in minimis: nempe, cibo, potu, aut oſculo, & ſimilibus, ſi admonitus deſiſtere noluerit, ſed pertinaciter perſeuerauerit, ſimili ſententiæ ſubiacebit: id eſt, feriẽdus veniet ſimili ſententia excõmunicationis: & hæc eſt germana & genuina expoſitio. Con vn.

¶ XI.

¶ XI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſint aliqui caſus in quibus liceat ſine pec cato cum excommunicatis communicare.

Con.aff. HVic difficultati vnica hac concluſione affirmatiua reſpondetur:nẽpe,ꝙ ſunt quinq; caſus in quibus licet cũ excõmunicatis cõmunicare, qui his verſibus continentur, Vtile,lex,humile,res ignorata,neceſſe,hæc anathema faciũt, nè poſsit obeſſe. Vtile,hoc eſt,propter propriã vtilitatẽ participantis, quia vnicuiq; licet quod ſibi debetur,ab excommunicato petere & exigere & recipere.c.Si verò.eo. titu.nam aliter cõmodũ de ſuo delicto reportaret excõmunicatus. Itẽ poteſt eũ in iudicio conuenire:vt in.c.Intelleximus,de iudicijs,habetur, & poteſt quis cum illo cõmunicare petendo ab eo conſiliũ,non ſolùm in ſpiritualibus,ſed etiã in temporalibus,ſi neceſsitas adſit, & alius ita idoneus ad hoc inueniri non poſsit. Præterea,propter vtilitatem ipſius excõmunicati:licet enim ei conſulere,& perſuadere,vt ſe à cẽſura explicet,vt patet.c.Cũ excõicato.11.q.3

¶ Secũdus caſus eſt,Lex matrimonij,quia quanuis alter cõiugũ ſit excõmunicatus,licet alteri communicare,& debita petere & reddere,niſi forſan excõmunicatio lata eſſet in cauſa matrimonij:quia lis eſſet,an ſit legitimè contractũ. Nec ſolũ vxor poteſt cum marito,verũ etiam maritus cum vxore excõmuni-
Caieta. cata,& pater cum filijs,vt tenet Caie. in ſumma,& Adria. q.3.
Adri. de clauibus.Quanuis Silueſt.verbo.excom.5.§.2.ſentiat op-
Silueſt. poſitum:videlicet, quòd vir tenetur vitare vxorem excommunicatam.

¶ Tertius caſus eſt,Humile,id eſt,propter ſubiectionem: quare filij nõ emãcipati, ſed comẽſales patris, vel recipientes ab eo neceſſaria,ſerui & familiares poſſũt cũ parẽte cõicare,ſecus ſi emãcipati ſint:quia tũc nõ poſſũt,vt ait D.Tho.d.18.q.2
D.Thom ar.4.Subditi etiam in religionibus erga prælatos,quia quaſi de familia prælati ſunt clerici erga Pontificem,cuius ſeruitio ſunt deputati. Et ſerui& ruſtici ſeruilis conditionis poſſunt communicare cum hero excommunicato & ancillæ cum hera & qui ſunt de familia:vt apertè conſtat ex capitu. Quoniam multos.11.q.3.non tamen ſi de eorum conſilio ſcelera perpetrẽtur,vel niſi eorum conſilio, fauore atq; adminiculo perſeuerẽt in ſuo delicto.

¶ Annotato tamen hîc, quòd prædicta ſunt intelligenda, ſi ante ſententiam huiuſmodi pſonæ erant aſtrictæ ad familiare obſequium c. Inter alia. eodem titu. qui autem poſt excommunicationem inceperunt cum excommunicato viuere, non excuſantur. Et è conuerſo, eadem ratione poſſunt communicare ſuperiores inferioribus excommunicatis in ijs ſaltèm officijs, quæ ſibi debentur. *Nota.*

¶ Quartus caſus eſt ignorantia, vt ſi quis ignorat alium eſſe excommunicatum. At verò qui ſcit tantùm per confeſsionem ſacramentalem, nõ tenetur eũ vitare: poteſt enim tam in ſecreto quàm in publico cum eo communicare: vt tenet Ricar. in. 4. ſẽ. diſt. 21, & Soto in relectione de ratione tegendi & detegẽdi ſecretum membro. 3 q. 4. dubio. 3. contra Scotum, qui eadem diſtinctione tenet, confeſſorem teneri vitare excommunicatum, quem ſcit per confeſsionem eſſe excommunicatum, etiam coram alijs, ſi id fieri poſsit abſq; reuelatione confeſsionis. *Ricar.* *Soto.*

¶ Quintus caſus eſt: neceſsitas, quæ quidem cùm legem non habeat, tam excommunicatum quàm participantem excuſat, vt ſi nõ poteſt aliunde niſi ab excõmunicatis ſibi neceſſaria prouidere & emere, & hoc verum eſt ſiue neceſsitas ſit ex parte excommunicati ſiue ex parte alterius, quia debemus in neceſſitate excommunicati, ei ſuccurrere, & in noſtra poſſumus ad eum recurrere. Et generaliter, omnis participatio pro dãno cõmunicantis vitando excuſat, niſi ſit in crimine vel in diuinis: quia ſi poſſunt ab illis petere, debita à fortiori vitare damna. Quãta autem debeat eſſe neceſsitas, vt excuſet, iudicio ſuperioris arbitrabitur, quẽ ſi nõ facilè poſsit adire, vnuſquiſq; pſe iudicabit, vt patet in. c. Quod pręceſſor. 11. q. 3. nec ſolũ in neceſsitate, vt conceditur communicare omnibus cum excommunicatis, verùm etiam extra neceſsitatis caſum conceditur prædicatoribus, vt valeant ab excommunicatis eleemoſynas poſtulare: cauſa tamen duntaxat prædicationis & confeſsionis: vt patet. c. Cùm voluntate, de ſent. excom.

¶ Legatũ tamẽ factũ ab excõmunicato, etiam ſi ſit factum, vt oretur pro eius anima, licet accipere: quia debet intelligi eo modo, quo pro illa orari poteſt: nempe oratione priuata, quanuis dicat Innocen. in. c. Cùm voluntate. quòd licèt recipere, dũ modo non ſit factum, vt oretur pro eius anima.

¶ Sed dubium eſt, vtrùm Romanus Pontifex communicãs cũ *Dubium.*

ex

excõmunicato ĩcidat ĩ minorẽ excõmunicationẽ,& an peccet?
1.*concl.* Pro hoc dubio ſit prima concluſio,quòd non incidit in minorẽ
excõmunicationem. Probatur,nam cõmunicare cum excõmu
nicatis ſolùm eſt iure poſitiuo vetitum,in quo ideo ipſe diſpẽ
ſare poteſt,& eò ipſo quòd cõmunicet cum excõmunicato,cẽ
ſetur diſpenſare in lege. Quocirca,nunquàm ĩ huiuſmodi con
uerſatione incidit in minorem excommunicationem,ſiue com
municet in diuinis ſiue ĩ prophanis,&alijs humanis colloquijs.
2.*concl.* ¶ Secunda concluſio. Quanuis non incurrat minorem excom
municationem,non tamen excuſabitur à peccato,ſi abſq; cau
Panor. ſa iuſta cõmunicauerit cũ excommunicatis,vt ſentit Panor.in
Silueſt. c. Cùm deſideres. de ſen.excõ.& Silueſt. verbo,excom.5. Pro-
batur hæc concluſio:quia ſummus Pontifex tenetur ad obſer-
uationem legum,quæ ab ipſo feruntur,vi directiua,licèt nõ co
ërcitua. Non,inquam,tenetur vi coërciua,quia nõ habet à quo
puniatur,quantuncunq; tranſgrediatur legem illam à ſe condi
tã. Quòd autẽ teneatur ad hoc vi directiua,& quilibet Prĩceps
D. *Tho.* condens ipſam legem,eſt expræſſa ſententia D.Tho.in. 1.2.q.
Caiet. 96.ar.5.& ibi luculenter Caie. Etenim Matthæi. 13. Chriſtus
*Mat.*13. Ieſus phariſęis improperat,ꝙ onera grauia alijs imponant:ipſi
verò nec digito velint ea mouere. Huc pertinet Catonis ſentẽ
tia,Patere legem,quam tuleris. Hoc etiam docet Plato. de le-
*Rom.*2. gi.dialogo.4.& Paulus ad Roma.c.2. confirmat hãc cõcluſio-
nẽ dicẽs, Propter quod inexcuſabilis es ô hõ q iudicas,in quo
enim alterum iudicas,teipſum condemnas :eadem enim agis,
quæ iudicas. Exiſtimas autem, ô homo, qui iudicas eos, qui
talia agunt,&facis ea,quia tu fugies iudicium Dei? Poſtremò pa
tet ratione,nam cùm Princeps ſit animal politicum rationale&
mortale, non ſolutus eſt à dictamine rationis, imo tenetur vi
quadam directiua,&quæ Principem ratione ad rectum dirigit,
ſubmittere ſeipſũ humanæ cõſtitutioni ẽt à ſeipſo latæ. Nec
me latet Soto vbi ſuprà, aſſerere,ſummum Põtificẽ nunquã ĩ
huiuſmodi conuerſatione peccare. Sed intelligendum eſt,cùm
illud facit ex cauſa:alioquin non excuſabitur à peccato, quia
quantùm ad hoc quòd vi directiua nõ aſtringatur ſuis legibus,
quibus ſubditos obligat,ipſe ſecum diſpenſare non valet,niſi
iuſta de cauſa veluti cum alijs.
3.*concl.* ¶ Concluſio.3. Inferiores prælati nõ ſolũ peccãt cõmunicãdo
cũ excõmunicatis in crimine dãnato vel crimnoſo, verũ etiã
in

incurrunt excõmunicationem. Concluſio hæc eſt Innocen. & *Innocen* Hoſtien, & ratio qua euidenter oſtenditur eſt, quia nullus eo- *Hoſtien.* rũ diſpẽſare poteſt, vt cũ excõmunicato liceat cõmunicare. *Nota.* Annotato tamen hîc circa hanc concluſionem, ꝙ non incurrũt illam excommunicationem, quam ipſi tulerunt, quia nemo ſe ipſum ligare poteſt, ſed incurrũt ſententiam à iure latam cõtra taliter participantes.

¶ Sed vtrùm qui eſt excommunicatus publicè in vno loco, ſi *Dubiũ.* eum inuenio in alio loco diſtanti, tenear illum vitare? Reſpõdetur, quòd non teneor vitare illum in publico, cùm ibi ſit occultus, niſi poſſem probare ſufficienter per teſtes vel inſtrumẽta, ipſum fore excommunicatũ, in occulto tamen exiſtimo, ꝙ teneor illum vitare.

¶ XII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm metus mortis hominem excuſet, vt citra peccatum liceat cum quocunq; excommunicato communicare

PRo huius q̃ſtionis deciſione tria fundamenta præannotanda ſunt. Primum, ꝙ pro nullo metu quantuncunq; vehementiſsimæ mortis, licet vlli pec- *Notab. 1* catum cõmittere, non ſolùm mortale, verùm neq; veniale minimum: & de hoc nemini licet dubitare. Implicat enim contradictionem licere peccare, quia licitum & peccatum ex diametro repugnant.

¶ Secundum, ſummum Pontificem & Epiſcopos cæteroſq; Eccleſiæ prælatos poſſe aliquid ſub reatu mortali præcipere, ſe- *Nota. 2.* cundùm catholicam fidem tenẽdum eſt. Olim enim irrepſit Vualdenſium error, poſtq; Ioannis Vuitcleff, eorumq; tandem legitimi hęredis Lutheri, quòd neq; in Pontifice maximo neq; in tota Eccleſia poteſtas vlla eſt cõdendi articulos fidei aut morũ leges: dicit enim Lutherus in li. de libertate Chriſtiana, impios tyrãnos eſſe prælatos Eccleſiaſticos, & captiuam tenere Eccleſiam, quia nullã prorſus habent authoritatem, & aiunt illa ſola mandata obligare in conſcientia, quæ in euangelio explicita ſunt. Probatur verò apertè noſtrum fundamentum ex apertiſſimis teſtimonijs, quibus huiuſmodi hæretici manifeſtiſsimè cõfutãtur: vt eſt illud Lucæ. 10. Qui vos audit, me audit, & qui *Luc. 10.* vos ſpernit, me ſpernit, & Matth. 18. Si peccauerit. &c. dic Ec- *Matt. 18* cleſiæ: ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus: vbi cõptiſsimũ eſt, iuriſdictionẽ Eccleſiæ deſignari.

Item

Item quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & Ioan. 20. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra, ſicut miſit me viuens pater, & ego mitto vos: accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, &c. Vbi manifeſtè oſtenditur, eandem poteſtatem quam à patre attulerat, eis tradidiſſe. Retinere enim peccata, functio eſt habētis poteſtatem obligandi, & Deutero. 17. lex extat, quòd qui non obediret Sacerdoti morte moreretùr homo ille. Morte autem nemo plectitur niſi ob graue peccatum mortale, ergo à fortiori in lege noua eſt eadem authoritas confitenda. Poſtremò patet, nam ſi leges Eccleſiaſticæ non obligarent ſub reatu mortali, euidenter ſequeretur, quòd Chriſtus permitteret Eccleſiam ſuam permanere in maximo errore per longum tempus, cùm à ſui initio doceat Chriſtianos, quòd fert leges obligātes ſub mortali, vt eſt lex de ieiunio & cæteræ.

Ioa. 20.

Deuter.

Notab. 3 ¶ Tertium fundamentum eſt: quòd aliqua ſunt prohibita quia mala: videlicet, quia intrinſecam habent malitiā, alia verò mala quia prohibita, quia non ſunt intrinſecùs mala: & in illis quæ ſunt primi generis, potius debet homo mortem quantumuis atrociſsimam oppetere, quàm legem tranſgredi, etiam ſi non ſit niſi peccatum veniale: nempe, mendatium iocoſum leuiſsimū. In alijs verò ad inueſtigandam intentionem legiſlatoris & legis, ſpeculanda eſt rei quantitas, quæ vel præcipitur: vel prohibetur. His pręiactis, ad difficultatem duabus cōcluſionibus reſpondetur. Prima, quanuis lex obligans ſub peccato ſiue veniali ſiue mortali, etiam non obſtante periculo mortis ſit ſeruanda, quia pro nullo metu peccandum eſt venialiter, tamen ex bonitate ipſius legis & prudentia legiſlatoris, non ſemper cū tam ingenti periculo obligat. Sed hoc eſt perpendendum, ex hoc quòd eius obſeruatio parui vel maximi reipublicæ referat. Lex nanq; Pontificia, quæ præcipit ieiunium quadrageſimale, & lex de obſeruatione feſtorum, obligat ſub mortali: tamen quando quis infirmatur, non tenetur ieiunare, ſed excuſatur: quia non tanti refert ieiunare, quanti ſalus hominis. Similiter, ſi prætor vel Princeps ad oſtendendum ſe non eſſe excommunicatum, incutiat metum Sacerdoti, vt celebret corā illo, Sacerdos celebrās, excuſaretur. Cùm enim iſta non ſint intrinſecùs mala, poſſunt quidem bona fieri, quando ſunt media grauioris mali cauendi. Quin verò neq; diuina præcepta

1. concl.

affirma

affirmatiua obligant cum tali periculo. Nemo enim tenetur vel ſe vel filium cum periculo mortis baptizare, aut alia ſuſcipere ſacramenta. Ex quibus aperte exploditur ſententia Adriani q. 3 de clauibus, aſſerens, nullum metum mortis excuſare, quo minus peccatum ſit communicare cum excommunicatis. Pro qua ſententia plures iuriſconſultos refert. *Adrian.*

¶ Secũda concluſio. Si alicui metus mortis incutiatur, vt ieiunium Eccleſiæ frangat aut feſtum, ſi talis metus incutiatur à tyranno in contemptũ & odium fidei & legis Eccleſiaſticæ: ſcilicet, ad conuincendum legem & fidem noſtram eſſe falſam & nullius valoris, notũq; prælatos Eccleſiaſticos non poſſe ſuis legibus obligare, tunc potiùs debet homo pati mortem, quàm ie iunium frangere, propter diuinum præceptum, quo tenemur confiteri fidem, non obſtante periculo mortis. Sic enim eſt intelligendum. cap. Sacris. de ijs quæ vi metuſuè cauſa fiunt, vbi Innocen dicit, quòd cũ pro nullo metu debeat quis peccatũ mortale incurrere, excõmunicationis labe credimus inquinari. Põtifex enim nihil aliud voluit dicere, quàm quòd potiùs eſſet mors ferenda, quàm lex frangenda, vbi peccatum etiam veniale incurritur: vt communicare in ſacris interueniente ſcandalo, aut quando metus incutitur in odium fidei & contemptum legis, ſiue Eccleſiaſticæ ſiue diuinæ. *2. cõcl.* *Innoc.*

¶ Annotare tamen impreſentiarum oportet, quòd licèt cõtrahere matrimoniũ inter conſanguineos intra quartum gradum ſit prohibitum iure poſitiuo Eccleſiaſtico: tamen ob nullũ metum poteſt quis contrahere cum tali conſanguinea etiam ſecluſo ſcandalo & contemptu legis Eccleſiaſticæ. Ratio eſt, quia non eſt matrimonij materia, nec fieri poteſt per metũ. Quocircà, fornicationem talis committeret, quæ iure diuino prohibita eſt, ac ſubinde cum periculo mortis cauenda. Ita enim annotat Dominicus à Soto, de iuſtitia & iure. li. 1. q. 6. ar. 4. *Notabil.* *Soto.*

De abſolutione a maiore excommunicatione.

¶ XIII DIFFICVLTAS.

Vtrùm quilibet ſacerdos poſsit abſoluere ſubditum ſuum ab excommunicatione.

PRo huius difficultatis deciſione bimẽbrẽ diſtinctionẽ pmittere neceſſũ eſt: nẽpe, excõicationẽ aut latã eſſe à iure aut ab homine: & vocatur excommunicatio à iure, quæcunquè à perpetuo ſtatuto lata eſt, à quocunque ſtatu-

tum illud ſit,& ſiue contineatur in iure communi ſiue in extrauaganti,ſiue in legibus ſynodalibus vel ſpecialibus Appellatur aũt excõmunicatio ab homine,illa quam iudex profert. His

1.concl. ſic præhabitis,ſit prima concluſio. Queçũq; excõmunicatio cu iuſcũq; generis fuerit à iure per conciliũ ſiue per ſummũ Pontificẽ condito,lata,abſolutio ab ea pertinet ex officio ordinario ad Epiſcopũ,vel ad capitulũ ſede vacante,& ad parrochialem Sacerdotẽ,& ad q̃cũq; prælatũ in ſuo collegio vel cõuẽtu.Iure enim diuino & ordinario,eo ipſo,ꝙ prælatus habet iuriſdictionẽ in foro pœnitẽtiali,poteſt abſoluere à quacunq; ex communicatione,niſi fuerit reſeruata ſpecialiter,vel Papæ vel

D.Tho. Ep̃o. Concluſionẽ iſtam tenet D.Tho.in.4.d.18.q.2.ar.5.q̃l.1.

Siluester & Silueſt.verbo.Abſolutio.1.§.3.Quam ſententiam ſequuntur omnes.Ratio eſt aperta,quia excõmunicatio eſt cenſura,quæ imponitur à iure ratione peccati,& ratione illius incurritur.ergo quantùm eſt ex natura excõmunicationis quicunq; habet iuriſdictionẽ abſoluendi ab illo peccato:habet & iuriſdictionẽ abſoluendi ab illa cenſura,impoſita pœnitentia. At verò non ſolũ omnes Epiſcopi, verùm & omnes parrochiales presbyteri,&quicũq; p̃latus pollet hac iuriſdictione erga ſuos ſubditos. Quicunq; igitur iſtorum poteſt abſoluere à quacunq; ex cõmunicatione lata à iure,non reſeruata.Ex quo manifeſtè elicitur, vt non propterea quòd eſt lata excõmunicatio à iure concilij vel Papæ,ſit ei reſeruata:ſed requiritur,quòd expreſsis verbis ſit reſeruata,dicendo,Cuius abſolutionem nobis reſeruamus, vel,Pro beneficio abſolutionis ad nos veniatur.vel alia verba

Notabil ſimilia.Et annotato cum Domino Caie.in ſumma,quòd religio

Caieta. ſus præſumens de facto ab excommunicatione lata à iure abſoluere,incurrit excommunicationem.

2.concl. ¶ Secunda concluſio. Ab excommunicatione lata ab homine ipſe idem iudex qui tulit,poteſt abſoluere:& hoc ſiue ſit generalis,vt cùm excommunicatur ſub hac forma, Qui ſciuerit, vel fecerit tale quid,ſiue ſingularis, vt cùm excommunicatur Petrus Hæc concluſio eſt euidens,nam eiuſdem poteſtatis eſt ligare & abſoluere.Intelligenda tamen eſt concluſio, ex poteſtate ordinaria. Fallit tamen in multis. Primo, poteſt ſententia eſſe lata à iudice inferiori, & nihilominùs eius abſolutio eſſe Papæ reſeruata,vt eſt illa de incẽdiarijs.cap.Tua nos.de ſent excom.quia illic non fertur ſententia excommunicationis ad-

uerſus illos, vt bene ait Caietanus verbo, excom. cap. 22. ſed quòd ſi fuerint per Eccleſiæ ſententiam publicati, tunc pro abſolutionis beneficio ad ſedem Apoſtolicam mittantur. Et ſimiliter cùm Epiſcopus priuat clericum ſuo officio eò quòd exhibuit ſacramenta hæreticis, vel eos ſepeliuit, qui reſtitui nõ poſſunt abſq; indulto Apoſtolico ſpeciali. c. Excommunicamus. extra de hæreticis. Caieta.

¶ Secundò, poſſunt ſuperiores ab inferiorũ excõmunicatione abſoluere, vt egregiè docet D. Tho. vbi ſuprà, & eſt cõcors ſententia oium, excipitur tamen, ꝙ Archiepiſcopus nõ poteſt abſoluere à ſententia ſui Epiſcopi ſuffraganei, aut aliorũ inferiorum, qui non ſunt de ſua diœceſi, licèt ſint de ſua prouintia. ca. Roma. c. Venerabilibus. de ſen. excom. li. 6. niſi quando hoc cõſuetudo habet, vel ad ipſum eſt appellatum. D. Thom

¶ Et animaduertite, ꝙ virtute Cruciatæ, aut Iubilei concedi- tur facultas abſoluendi à quacunq; excommunicationis ſentẽtia, ſatiſfacta parte. Vnde, ſi aliquis eſſet excommunicatus pro furto, non eſſet virtute diplomatis abſoluendus, niſi priùs ſatiſfeciſſet, etiam ſi eſſet in articulo mortis, ſi poteſt ſatiſfacere, nam aliàs ſufficit præſtare cautionem, vt expreſſè Cardinalis & Feli. in ca. Cùm contingat. de offi. de lega. & cautio debet eſſe ſufficiens, ſi talem præſtare poteſt, alioquin det quam poteſt, & ſi nullam poteſt dare, abſq; illa eſt abſoluendus in tali articulo, quia nemo tenetur ad impoſsibile. Neq; ſi præcepiſſet Epiſcopus alicui, vt relinqueret concubinam, poſſet parrochus eũ abſoluere quouſq; eam relinqueret. Quòd ſi in his caſibus quẽpiam ab excommunicatione abſoluat Epiſcopus, qui non ſatiſfecit in præiudicium partis, licèt malè & iniuſtè faceret : tamẽ abſolutio tenet, vt patet in. c. Venerabilibus. de ſen. excommu. in. 6. Ratio eſt, quia abſolutio contra ius conſtitutionis non tenet: abſolutio verò contra ius tertij tenet, niſi dicatur in excõmunicatione, Non impendatur abſolutio, niſi concurrente tali conditione, vel obſeruatione. Vt cùm dicitur, Non poſsit abſolui ante ſatiſfactionẽ. vel, Non poſsit impẽdi abſolutio ante ſatiſfactionem. vel ſi dicatur, quòd qui inciderit in tale quid, non poſsit abſolui, niſi ſatiſfaciat: tunc enim, non tenet abſolutio ſecundùm Caietanum. In his enim verba canonis limitant potentiam ordinarij, ac per hoc irritam eſſe abſolutionem oſtendũt, ſi aliter fiat. Nota. Cardi. Feli.

¶ Sed dubiũ ſe offert impræſẽtiarũ, vtrũ premiſſá ſatiſfactio-
ne, abſolutio obtenta ex vi Cruciatæ aut Iubilei à confeſſario
in foro cõſcientiæ, proſit excoïcato in iudiciali & exteriori fo
ro? Pro hoc dubio ſit cõcluſio negatiua: nẽpe, ꝙ nõ prodeſt, ni
Conclu. ſi in literis Apoſtolicis dictũ ſit, ꝙ hæc abſolutio etiã in iudicia
li foro vim obtineat, ac ſit admittẽda. Hãc cõcluſionẽ quatuor
rationibus probo. Prima, quia plurimũ detraheretur authori-
tati iuriſdictionis Eccleſiaſticæ fori exterioris, ſi publicè ex-
coïcatus ac denũtiatus, ſecretè per Sacerdotẽ ab eo ad confeſ
ſionẽ electũ abſoluatur, & is ea abſolutione obtẽta, ingerat ſe
diuinis, quaſi in contẽptũ iudicis, qui eũ excommunicauit, cui
quidẽ iudici congruè ſatiſfactũ nõ eſt, etiã ſi excõmunicatus
qui iudici parere recuſauit, dãnum parti læſæ reſtituerit. Secũ
da ratio eſt, quia forus conſcientiæ & animæ plurimũ differt à
foro exteriori, ergo abſolutio in foro conſcientiæ obtenta, nõ
prodeſt in exteriori iudiciali foro. Tertia, quia abſolutus in fo
ro animæ, & pœnitentia peracta, poteſt in exteriori foro accu
ſari & puniri. Prior enim examinatio, in cõſcientiæ iudicio præ
cipuè fit ad pœnitentiam & ſatiſfactionem diuinæ offenſæ: po
ſterior autem ad publicam vindictam, & reipublicæ ſatiſfactio
nem. Poſtrema ratio eſt, quia certum eſt, quòd Romanus Pon-
tifex non conſueuit per Iubileum aut bullas, confeſſarijs Sa-
cerdotibus committere, ea quæ forum contentioſum concer-
nunt, ſed tantùm ea, quæ ad pœnitentiæ forum & conſcientiæ
purgationem ſpectant. Hæc ſententia videtur eſſe expreſſa do
Soto. ctiſsimi Soto. in 4. d. 22. q. 2 ar. 3. vbi dicit, quòd ſi in diploma-
te Cruciatæ dicat Papa, quòd poſsit quicunq; abſolui ab omni
bus caſibus reſeruatis in bulla cœnæ Domini, etiam hæreticus
emendatus in foro conſcientiæ, tenet abſolutio, reſeruata ta-
men poteſtate inquiſitoribus procedendi in foro exteriori: v-
bi declarat illam extrauagantẽ Sixti. 4. Et ſi Dominici gregis.
cùm dicit, quòd etiam in fauorem fidei & Cruciatæ nullus cõ-
feſſariorum aliquos abſoluere audeat ab hæreſi, poſtquàm fue
rint de ea ſententialiter cõdemnati, ſeu delati, ſeu publicè dif-
famati: dicit ꝙ nõ eſt intelligẽda Extrauagãs, ꝙ donec ſint ſen
tẽtialiter cõdẽnati, nõ ſit eius abſolutio ſummo Põtifici reſer-
uata, ſed voluit dicere illic Sixtus, ꝙ per nullã generalẽ facul-
tatẽ ab ipſo cõceſſam vel concedendã, poſſũt hæretici abſolui,
poſtq; fuerint in aliquo illorũ triũ graduũ: nẽpe, cõdẽnati. &c.

ſed

ſed quoniam Sixtus, inquit Soto, non potuit reſtringere cõceſſiones per alios Pontifices faciendas, quoties modo in cruciatæ diplomate dicat Papa, quòd poſsit quicunq; abſolui ab oibus caſibus reſeruatis in bulla cœnæ Domini, illi etiã tres gradus comprehenduntur, licèt non exprimantur. Soto.

❋ ¶ Hodie tamen iã per decretum œcumenici Tridentini cõcilij ſub Pio. 4. celebrati, vt videre eſt in ſeſsione. 24. c. 6. licet Epiſcopis in quibuſcunq; caſibus occultis, etiam ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, delinquentes quoſcunq; ſibi ſubditos in diœceſi ſua per ſe ipſos aut vicarium ad id ſpecialiter deputandũ, in foro conſcientiæ gratis abſoluere, impoſita pœnitentia ſalutari. Idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantùm, non eorum vicarijs eſt permiſſum. ❋ Con. tri.

¶ Deficit etiam tertiò concluſio noſtra ſecũda: cùm delegatus Papæ excommunicauit inobedientem ſuæ ſententiæ, poſt annum elapſum à ſententia diffinitiua, minimè abſoluere poteſt ipſe delegatus.

¶ Quartò fallit, ſi iudex poſtquàm tulit ſententiam, excommunicetur, quia tunc neq; abſoluere, neq; excommunicare poteſt, vt patet in. c. Audiuimus. 24. q. 1. Alias exceptiones multiplicant hîc ſummiſtæ, ſed non opus eſt.

¶ Sed nunquid poteſt Epiſcopus excommunicatos à ſe, vel à ſuis inferioribus extra proprium territorium abſoluere? Huic dubio reſpondetur, quòd ſic, quando non requiritur cognitio cauſæ: quia in his quæ cauſæ cognitionem non exigũt, poſſunt vbiq; exercere, quia voluntariæ iuriſdictionis ſunt, & in foro conſcientiæ omnia poſſunt. Secus ſi neceſſaria eſt cauſæ cognitio: quia tunc oportet ſedere pro tribunali ſecundùm Innocẽ. in. c. Nouit. de officio. legat. quod in aliena diœceſi minimè facere poteſt. Sed quid de illo, qui excommunicatus à ſuo iudice, poſteà reperit ſe in aliena diœceſi, vtrùm poſsit abſolui ab Epiſcopo illius alienæ diœceſis vel eius vicario? Adhoc eſt concluſio affirmatiua: nempè, quòd poteſt per illum Epiſcopũ alterius diœceſis abſolui, ſi ſatiſfecit parti: hoc eſt, ſoluit debitum, ſaltem ſi fuit excommunicatio generalis. Quicunq; fecerit furtum, vel aliud retinuerit, quod ad ius alienum pertineat. Ratio huius concluſionis eſt, quia tunc nulla proprio iudici irrogatur iniuria. Secus ſi eſſet lis conteſtata inter partes in tribunali proprij iudicis, quia ꝑ ipſũ, vel ꝑ Põtificẽ debet ꝑagi. Dubium Conclu.

¶ XIIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm laicus iudex poſsit abſoluere ab excommunicatione.

1. concl. DIfficultati huic duabus concluſionibus reſpondetur, & earum prima ſit affirmatiua: videlicet, quòd iudex laicus poteſt & excommunicare & ab excõmunicatione abſoluere, dummodo habeat primã tonſuram & iuriſdictionem, & hoc in foro iudiciali etiam cum ſolennitate, non autẽ in foro pœnitẽtiali: quod equidem ſolus Sacerdos poteſt. Concluſionem hanc tenet expreſſe D. Tho. cui ſubſcribit Antoninus. 3. p. titu. 24. ca. 77. & Petrus à Palud. in. 4. d. 18. q. 2. ar. 3. nec de illa eſt dubitandum [etiam ſi aliqui gratis dubitent] cùm vſus faciat pro illa.

D. Tho. *Palud.*

Dubium ¶ Sed nunquid poteſt laicus, etiam qui non habet primam tonſuram, abſoluere ab excommunicatione in articulo mortis?

2. concl. *Paluda.* *Couarru* Pro hoc dubio eſt ſententia negatiua: ſcilicet, quòd non poteſt, tenet Couarruuias in tractatu quem fecit ſuper. cap. Alma mater. & allegat pro ſe Palud. in. 4. diſt. 17. q. 3. eò quòd dicit illic, quencunquè Sacerdotem etiam ſimplicem poſſe in articulo mortis abſoluere ab excommunicatione, ob id quòd tunc temporis, poteſt quilibet Sacerdos à peccatis abſoluere: quæ quidem abſolutio minimè aliter impendi poteſt, quàm præmiſſa abſolutione à cenſuris, & idem repetit diſt. 18 vbi ſuprà. Ex quo elicit Couarruuias, ſententiam Paludani eſſe, quòd qui in articulo mortis à peccatis abſoluere non valet, nec etiam ab excommunicatione. Sed quanquàm ſententia hæc ſit probabilis: nihilominus probabiliorem reputo contrariam: ſcilicet, quòd deficiente Sacerdote, poteſt laicus non habens primam tonſuram, abſoluere ab excommunicatione conſtitutum in tali articulo, licèt à peccatis neutiquàm abſoluere poſsit, nec ille qui habet primam tonſuram. Et quidem quòd poſsit huiuſmodi laicus abſoluere ab excommunicatione, probatur, nam præter hoc quòd eſt expreſſa ſententia Silueſtri verbo, Abſolutio. 1. § 4. col. 4. & Angeli verbo, Abſolutio. 3. § 17. & Summæ Armillæ verbo, Abſolutio. §. 39. & communis Theologorum opinio in. 4 ſententiarum diſt. 17. eſt ratio vrgentiſsima, quia Papa poteſt laico dare poteſtatem abſoluendi

Silueſt. *Ange.* *Armi.*

ab

ab excommunicatione, vt notat Gloſa in capitu. Præter. 32. diſtinctione. Sed in articulo mortis cenſetur hæc poteſtas abſoluendi delegata ex Romani Pontificis intentione, igitur poterit laicus abſoluere ab excommunicatione in tali articulo conſtitutum, nec ſi incolumis euadat, oportet, quòd ampliùs ab his abſoluatur, ſed quòd præſentet ſe, nè nouam incurrat excommunicationem. Quòd autem laicus, ſiue habens primam tonſuram ſiue non, abſoluere non poſsit à peccatis, tenet gloſa in cap. Paſtoralis. §. Præterea. de offi. ordi. Et ratio ſuffragatur, quandoquidem abſolutio à peccatis ab Eccleſiæ clauibus pendet, ac deniquè ab ordine & iuriſdictione, vt patet ex extrauaganti. Quia quorundam. §. Quod autem. de verbo. ſignifi. imo nec poſſet Papa committere poteſtatem abſoluendi à peccatis laico, aut illi qui clauem ordinis non haberet, vt communis omnium theologorum conſenſus tenet in. 4. ſenten. diſtinctione. 17.

¶ Annotare hîc oportet, quòd ſi abſquè abſolutione ab excõmunicatione ſiue à Sacerdote ſiue à laico quis deceſsit ligatus excommunicatione, neceſſariò eſt impetranda abſolutio ab excommunicatione, ſi pœnitentiæ & contritionis ſigna oſtendit, nam licet is apud Deum abſolutus eſſe credatur: apud Eccleſiam tamen adhuc ligatus cenſebitur, atquè ob id ab eo debet impetrari abſolutio, qui eum viuum abſoluere potuiſſet. ca. A nobis. el. 2. de ſenten. excom. *Nota.*

¶ XV. DIFFICVLTAS.

Vtrùm excommunicatio poſſit ſuſpendi.

QVÆSTIONI HVIC VNICA HAC concluſione reſpondetur, quòd licèt excõmunicatio verè ſuſpendi non poſsit: nihil tamen impedit, quòd ab ea detur abſolutio ad certum actum & tempus, quo finito, iterum quis ſit ipſo iure excommunicatus ſub eiſdem monitionibus & ſolennitatibus, quibus prior excommunicatio inflicta fuit, atquè hæc ipſa abſolutio vulgo appellatur ad reincidendum: eáquè praxis iam diu admiſit: & eſt huius abſolutionis illud pecu- *Con vn.*

liare, quòd lapſo termino in abſolutione præfinito vel peracto ad cuius effectum quis abſoluitur, ſtatim abſq; noua ſententia excommunicatus, in priorem incidat excommunicationem. Quæ quidem concluſio probatur in. c. Veniens. in. 2. de teſtibus, & in cap. Apoſtolicæ. Feli. in cap. Ad reprimendam, de offi. ordi. colu. 2. Ioan. Andr. Hoſtien. Anto. & Abb. col. vlti. in dicto. cap. Veniens. & breuiter hæc eſt communis opinio. Intelligitur concluſio iſta, ſiue excommunicatio ſit à iure, ſiue ab homine lata.

Feli. Io. And. Hoſti. Anto. Abb.

¶XVI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm poſsit aliquis inuitus abſolui.

Con. aff. D. Thom.

AD hanc difficultatem eſt concluſio reſpõſiua. Quã uis nemo inuitus poſsit abſolui à peccatis: poteſt tamen ab excõmunicatione. Hæc concluſio eſt D. Tho. in. 4. d. 18. q. 2. ar. 5. & eſt doctorum ſententia communi calculo approbata. Et ratio huius cõcluſionis eſt, qa ſicut nullũ põt eſſe peccatũ niſi volũtarium ita nõ remittuntur alicui inuito. At verò excõmunicatio ſicut in inuitum ferri poteſt cùm ſit pœna, & pœna non incurritur ſponte: ita & inuitus ab ea abſolui poterit. Hinc naſcitur, quòd abſens poteſt abſolui & per procuratorem, quia non requiritur voluntas illius qui abſoluitur ab excõmunicatione, & ob id diximus, non poſſe abſolui à peccatis abſentem, nec per nuntium, nec ꝑ literas, quia cùm requiratur eius voluntas, oportet, vt dum abſoluitur, conſtet de eius voluntate confeſſori pręſentialiter.

Nota.

¶ Annotato tamen hîc, quòd donec conſtiterit ei de mẽte abſoluentis per nuntium vel literas, non erit tutus in conſcientia, nec reputabit ſe abſolutum ab excommunicatione.

¶XVII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm quis poſsit abſolui ab vna excommunicatione remanens ligatus aliis.

1. concl.

HVic difficultati aliquibus concluſionibus ſatiſfacere poſſumus. Prima eſt affirmatiua: nẽpe, ꝙ poteſt quis ab vna excommunicatione abſolui in alia remanendo: quia excommunicationes non habent veluti peccata connexionem, imo poteſt homo pro vna excommunicatione ſatiſfacere, non ſatiſfaciẽdo

pro

pro omnibus.

¶ Secunda concluſio. Qui eſt excommunicatus vnica excom 2. concl.
municatione, pluribus tamen ex cauſis: non cenſetur ab excõmunicatione abſolutus, ſi i ĩpetratione abſolutionis cauſam aliquam tacuerit. Concluſio iſta conſtat ex cap. Cùm pro cauſa. D. Tho.
& cap. Officij. c. Ex parte. & ex D. Tho. in. 4. diſt. 18. q. 2 ar. 5. & ibi theologi, & ita tenendum eſſe cenſeo, dũmodò cauſa tacita fuerit æquè principalis ad excommunicandum: quia tunc manet adhuc ex cauſa tacita excommunicatus: alioquin, ſcilicet, ſi non eſt æquè principalis valet abſolutio: vt ſi cauſa illa nõ expræſſa, minimè auertiſſet prælatum ab abſolutione, licèt ei foret expreſſa.

¶ Tertia concluſio. Pluribus excommunicationibus ligatus, 3. concl.
ſi ſolùm dum petit abſolutionem, facit vnius mentionem: non cenſetur ab omnibus liber. Hanc concluſionem tenet D. Tho. D. Thom
vbi ſuprà, & probatur ex eiſdem canonibus adductis pro prima concluſione,

¶ Quarta cõcluſio. Excõmunicatus pluribus excõmunicationi Conc. 4.
bus, vnica tãtum abſolutione ab omnibus abſoluitur, ſi omnes fuerint abſoluenti expreſſæ Hæc concluſio eſt omniũ cõcors ſententia in præallegatis locis. Sed quid ſi oblitus fuerit confiteri aliquod peccatum, cuius cauſa eſt excommunicatus, & abſolutio reſeruata: nihilominus generalem abſolutionem obtinuerit ab eo qui potuit ab excommunicatione abſoluere? Reſpondetur, quòd in foro animæ abſolutus manet ab illa cenſura, quam ex obliuione non expreſsit, nec requiritur, niſi quòd peccatum illud cum memoriæ occurrerit, confiteatur cuicunq; confeſſori: quia ab illo peccato per obliuionem omiſſo, ſacramẽtalis abſolutio abſoluit. Et deniq; Sacerdos ab excoïcatione abſoluit ſine cuius abſolutione minimè potuit habere lo Silueſt.
cum abſolutio ſacramentalis à peccatis exhibita. In hanc ſen Gabri
tentiam inclinant Silueſt. Adria. & Gabbri.

¶ Quinta concluſio. Pluribus excommunicationibus ligatus, 5. concl.
ab omnibus etiam vnica tantũ expreſſa in petitione abſolutus cenſetur, quoties qui abſoluit, ita generaliter abſoluerit, vt ſi dicat, Abſoluo te ab hac excommunicatione, & ab omnibus alijs, quibus ligatus es, quarum nec memineris, nec memoriam habes.

¶ Sexta concluſio. Abſolutio indiffinita ab excommunicatio 6. concl.
ne

ne exhibita ei, qui pluribus eſt excommunicationibus ligatus, vnica tantùm in petitione expreſſa, etiam quoad alias ſufficit, quoties veriſimili coniectura præſumitur abſoluentem, & à tacitis excommunicationibus nihilominus abſoluturum, ſi earũ ſcientiam habuiſſet, ita tenet Palud. in. 4. diſt. 18. q. 5. Intelligendæ tamen ſunt iſtæ duæ concluſiones vltimæ, quando quis eſt ligatus pluribus excommunicationibus ab vno iudice. Secus quando à diuerſis iudicibus: tunc nanq; abſolutus ab vna excõmunicatione, non propter hoc cenſetur abſolutus ab altera, niſi omnes alij ad petitionẽ ſuã abſolutionẽ eius cõfirmauerint.

Paluda.

Notabil. ¶ Annotare hîc opùs eſt, quòd diximus in præſentiarum, abſtinendum fore ab apponendis excommunicationibus, quæ habẽtur in bulla de cœna Domini, & ab alijs quàmplurimis, quæ in iure apponuntur, eò quòd Caietanus diligenter & luculenter in Summa verbo, Excõ. per. 81. capitula, eas exceptiones, & dubia quæ circa illas emergere poſſunt, explicat: tantùm enim hîc adducam canonem illum, Si quis ſuadente diabolo. cũ eius explicatione, ob id quia frequenter incurritur. Verba canonis ſunt, Si quis ſuadente diabolo, huius ſacrilegij vitium, vel crimen incurrerit, quòd in clericum vel monachum manus violẽtas iniecerit, anathematis vinculo ſubijciatur: & nullus Epiſcoporum præſumat illum abſoluere [niſi mortis vrgente periculo] donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & eius mandatum ſuſcipiat. 17. q. 4. Hodie tñ bñ põt Ep̃s, vt ſup̃ dictũ eſt.

Caiet.

¶ Quinq; ſunt verba in hoc canone, quę explicatione indigẽt. Primum, Si quis. quo verbo non ſolùm viri verùm etiam mulieres ſunt intelligendæ, vt patet ex cap. Monialibus. de ſen. ex com. Per inferentem manum violentam, intellige nõ ſolùm executorem, ſed mandantem, conſulentem, auxiliantem, fauentẽ, conſentientem & ratum habentem factum nomine ſuo, & potẽtem impedire cùm debet, & non obuiantem, ſi tamen ex intentione nolunt, cùm ſine eorum periculo poſſint. Tales enim dicuntur conſentire. Item non tantùm intelligitur cùm percutit alterum: ſed etiã ſi ſeipſum ꝑcutit, aut verberat iniurioſè per ſe vel ꝑ aliũ, excõmunicatus eſſet nõ minus q̃; ſi aliũ clericũ ſic percuſsiſſet, aut ꝑcuti procuraſſet. Hîc colligitur, ꝙ monialis ꝑcurãs aborſũ potione vel phlebotomia, nõ incidit in hũc canonẽ, quia manus hæc licèt ſit violẽta naturæ, non tamen eſt violẽta perſonæ conſentienti, nec eſt iniurioſa ſtatui Eccleſiaſtico.

¶ Se

¶ Secũdũ verbũ eſt, Suadẽte diabolo. id eſt, volũtate & ꝓpoſito iniuriandi, vt dicit Panor. in c. Nup. de ſen. excõ. & Silu. verbo, Excõ. 6. §. 1. & Sũma Armilla, & Tabiena. Nec ſufficit aĩus iniuriãdi leuiter, ſed requiritur animus iniuriãdi grauiter, vt ſit ꝑſuaſio diaboli. Et aduerte, ꝙ iniuria q̃ ſufficit ad incurrẽdũ canonẽ, eſt illa q̃ ſi laico viro fieret, mortale peccatũ cõſtitueret, vt dicit Caie. & Armilla. nu. 7. Qñ verò ꝑcuſſio eſt ita leuis, ꝙ ſi eſſet in laicũ, nõ cõſtitueret peccatũ mortale, nõ eſt locus huic pœnæ, quia nõ eſt ſacrilegiũ cõpletũ, vt hîc ſupponitur. Enormis verò ꝑcuſſio eſt ſciſſio mẽbri, vel vulnus lethale, reqrẽs medicinã chirurgiæ, vel vbi eſt abũdãs effuſio ſanguinis. Itẽ ẽ enormis, ſi ꝑſona læſa fuerit Eps vel p̃latus, vt habetur. c. Cũ illorũ. de ſen. excõ. tũc eñ etiãſi ꝑcuſſio ſimpliciter ſit leuis, ratione ꝑſonæ, grauis iudicatur. Præterea, eſt enormis ratione ꝑſonę lædẽtis, vt ſi laicus officialis authoritatiuè ꝑcutiat clericũ. Præterea, ratione ſcãdali, vt ſi regularis clericũ ſecularẽ ꝑcutiat. Prę tereà, ex irreuerẽtia, vt ſi percutiatur Sacerdos indutus ſacris veſtibus, vel ꝑcuſſio fiat corã p̃lato. Poſtremò, ſi in platea, vel in Eccleſia eum percutiat. Ex loco vulneris: putà, ſi vulneratus in oculo, & ratione temporis: putà magnæ feſtiuitatis. Panor. Silueſt. Armi. Tabie. Caieta.

¶ Tertiũ verbũ eſt, Manus violenta. appellatione cuius venit nõ ſolũ q̃cũq; ꝑcuſſio, ſed etiã pulueris, aut aq̃, aut vrinæ iniectio, imo & cõſputio, aut pedũ cõculcatio, ac violẽta acceptio cuiuſcũq; rei de manu ſeu perſona clerici: inſuper captio, detẽtio & carcer.

¶ Annotare hîc oportet, ꝙ quia violẽtia diſtĩguitur ab actibus ſubdolis, fraudulẽtis & huiuſmodi, & rapina diſtĩguitur à furto, ideo licèt manus violenta eſſet, ſi quis vi acciperet aliquid quod clericus tenet in manu, ſeu in perſona: non tñ eſſet manus violenta, ſi quis acciperet furtiuè aliquid quod eſt in manu, vel circa clericum, vt burſam, vel cingulum. Notabil.

¶ 4. verbũ ẽ, ꝙ appellatione clerici ſeu monachi veniũt nõ ſolũ habẽtes primã tõſurã, etiãſi ſint excoĩcati, iterdicti, aut ſuſpẽſi, verũ etiã appellatione clerici veniũt oẽs vtriuſq; ſexus, ꝓfeſsi religionẽ aliquã approbatã, nouitij, & cõuerſi earũdẽ religionũ hoc ẽ, hi qui ſe & ſua mutato habitu religioni perpetuò dedicauerũt, niſi tales fuerĩt priuilegio clericali priuati, vel degradati, & incorrigibiles, ſicut deducitur ex. cap. Cùm non ab homine. de iudicijs.

¶ Tertia

¶ Tertianorum aũt genus, qui ſcilicet vocantur de tertio habitu alicuius religionis, non veniũt de iure nomine clerici, nec gaudent hoc priuilegio, niſi ex ſpeciali conceſsione habeant: quia nec ſunt religioſi [cùm non habeant ſolemnem profeſsionẽ] qua religioſi à non religioſis diſtinguntur.

Dubiũ. ¶ Sed dubium oritur conſequenter: vtrùm ſint aliqui caſus, in quibus percutiens clericum non incurrat excommunicationẽ? Cui dubio affirmatiuè reſpondetur: nempe, quòd ſunt aliqui caſus, in quibus non incurritur canon, & eorum primus eſt. Quando quis ignorabat an clericus eſſet, putà quia comam nutriebat, vt patet de ſen. excom. c. Si verò. quod intellige, niſi ignorantia eſſet culpabilis. Quo fit, vt ſi quis etiam malo animo percuſſerit Petrum, exiſtimans clericum non eſſe, nõ incidere in excommunicationem latam à canone contra percutientẽ clericum: quia excuſatur ignorantia inuincibili. Secus ſi percuſiſſet Petrum clericum, exiſtimans Ioannem eſſe, & voluiſſet percutere Ioannem clericum, cui ſoli inimicus erat: quia tunc nulla contingit ignorantia ipſum excuſans, vt non incurrat canonem. Similiter, qui Petrum laicum percuſsit, exiſtimãs eũ eſſe clericum, etiam ſi malum animum habuit, & voluntatem percutiendi clericum, non incidit in excommunicationem latã à canone, tametſi teneatur propter ſuam conſcientiam erroneam abſtinere ab his quæ ſunt interdicta excommunicatis: vt explicat Alphon. à Caſtro. li. 1. de poteſtate. leg. pœna. c. 5. ver. Lex humana iuſta, nec tamen erit irregularis, licèt cum hac conſcientiæ læſione & errore celebrauerit, ſiquidem non eſt excõmunicatus. Et ratio quare in hoc caſu non incurrit excommunicationem eſt, quia error conſcientiæ ſufficit ad contrahendã culpam, vt cùm quis errore deceptus: ſcilicet, ex cõſcientia erronea agit aliquid, non tamen ſufficit ad excommunicationem incurrẽdam. Dixi, Niſi ignorantia eſſet culpabilis. quia tunc cũ ſit vincibilis, craſſa & ſupina, verè incidit in excõmunicationẽ.

Caſtro.

¶ Secundus caſus eſt, ſi non defert habitum vel tonſuram, nec aliquid de clericatu oſtendit, ſi poſt trinam monitionem non ſe corrigat, vt habetur de ſen. excom. c. Cõtigit, & c. In audiẽtia.

¶ Tertius, in clerico qui contempto habitu fert arma, & tertiò monitus ſit, & ſe immiſceat tyrannidi, de ſen. excom. ca. Cùm non ab homine.

¶ Quartus in clerico exercente negotia, vt ex ca. Sacerdotibus

bus, ne clerici vel monachi, conſtat, & priùs requiritur monitio: vt in cap. In audientia. de vita & honeſtate cleri. c. finali.

¶ Quintus, in clerico coniugato, ſi non fert habitum clericalem, de clericis coniugatis. li. 6. quia amittit priuilegium clericale.

¶ Sextus, in illis qui non ex ira, ſed iocoſè ſe percutiunt, vt patet, de ſen. excom. ca. 1. debet tamen attēdi qualitas loci, vt patet, de præſump. c. 1.

¶ Septimus, ſi cauſa diſciplinæ quis clericum percuteret, vt magiſter, prælatus, vel de eius mandato, pater. &c. quæ dicitur ſacra læſio. Etſi non fiat cauſa correctionis, tam verberans q̃; præcipiens incurrunt excommunicationem, vt habetur de ſē. excō. c. Vniuerſitatis. Quòd ſi cauſa ſubeſt, poteſt clericus capi, & incarcerari etiam per laicum iudicem, recepta tamen licentia iudicis Eccleſiaſtici, aliàs non, de ſen. excom. c. Si laicus iudex. li. 6. Sed percuſsio non debet fieri per laicum, alioquin ambo incurrunt excommunicationem, vt patet in dicto capi. Vniuerſitatis. niſi clericus eſſet adeò incorregibilis, quòd aliter capi & corrigi non poteſt.

¶ Octauus, ſi quis vim vi repellat defendendo ſe vel ſua: ſcilicet, bona, vel pudicitiam, vel religionem ſuam: & cùm intēdit alios ſaluare, ſemper cum moderamine inculpatæ tutelæ. Et idem eſt cùm violenter res ſibi ſublatas à clerico accipit. Ratio eſt, quia tūc non īpoſuit manus violentas in illum, ſed defenſiuas, vt patet, de ſen. excom. c. Si verò. Nec arctatur licita hæc defenſio ad caſum, quo inuaſus non poteſt aliter ſe aut ſua aut alios ſaluare, ſed rationabiliter extenditur etiam ad caſum, in quo fugiendo poſſet ſe ſaluare, vituperabiliter tamen: quia nō tenetur ignominioſam fugam pati laicus à clerico inuaſore, ſed poteſt ſuum ſaluando honorem ſicut & cæteras res vim vi repellere, vt ſi mulier percutiat clericum ipſam moleſtantem de turpitudine, vt caſtitatem tueatur.

¶ Nonus, quando quis cum vxore ſua, vel matre, vel ſorore, vel filia inuenerit clericū turpiter operātem: tunc enim non incidit ſi ipſum percutiat, licèt mortaliter peccet, vt patet. ca. Si verò. de ſen. excom. quia clementia legis fuit, vt dolor excōmunicationem excuſaret, niſi adſit dolus: vt quia vir conſenſit vxori ad percutiendum clericum: nempe, vt poſsit eum percutere. Pari ratione, ſi iudex ſecularis deprehenderit clericum

perpetrantem aliquod crimen, vel credit probabiliter, quòd illud vult perpetrare, vel inuenit eum in loco ſuſpecto noctu: nã tunc licet eum capere non poſsit, vt eum puniat, neq; vt mittat in carcerem, vt patet. c. Si verò. §. Officialis. attamen vt illum quàm citiùs deferat ad ſuum prælatum, licitum eſt capere eum, ſine hoc quòd incidat in canonẽ: imo ſi ob capiẽdum illum, percuteret, vt cauetur in cap. Si clericos. de ſenten. excommunicationis. lib. 6. Hæc nanq; eſt communis opinio.

¶ Decimus, Si quis clericus turbat diuina officia, quem preſbyter vel alius ad quem ſpectat eijcere, eijciẽdo percutit, non incidit in excommunicationem, vt habetur. c. Veniens. de ſen. excommu. Similiter, cùm quis ratione officij quod in Eccleſia obtinet, percutit clericum, aut etiam cùm ſenior cauſa deuotionis facit hoc: aut Dominus & pater ſiue propinquus familiariter eum corrigit.

¶ 11. Cùm manus violenta eſt imperfecta ex defectu deliberationis, vt contingit in primis motibus. Si quis enim abſq; deliberatione ex ſubita paſsione manum in clericum inijcit: quia actus eſt imperfectus, nec etiam mortaliter peccat. Et idem eſt dicendum, quando exceditur modus in defenſione non ex deliberatione, ſed ex iræ impetu, vel correctione.

¶ 12. Cùm violenta manus eſt imperfecta ex defectu exterioris actus: putà, quia tam leuis, ac leuiter iniecta, vt pro nulla habenda ſit, vt quando ſi illa percuſsio eſſet in laicum, non conſtitueret peccatum mortale, vt ſuprà dictum eſt. Ratio eſt, quia non eſt ſacrilegium completum.

¶ 13. Si clericus ſit depoſitus, ſiue degradatus, vt patet. c. Cùm non ab homine. de iudicijs: & intellige hoc, ſi talis clericus depoſitus eſt incorrigibilis, & nolit viuere ſub regula clericali, vt notatur in. c. Contingit. 1. de ſen. excom. aliàs autẽ ſi eſt corrigibilis, non licet eum percutere, licèt eſſet excommunicatus, vt ex iuribus prædictis liquet. Ratio eſt, quia licèt ſit excõmunicatus, dummodò ſit corrigibilis, & nondũ degradatus, adhuc retinet priuilegium canonis, Si quis ſuadente diabolo: quod eſt conceſſum in fauorem ordinis, & non perſonarum.

¶ Annotato etiam, quòd verberans hæreticum clericum depoſitum per ſententiam, non incidit in canonem.

¶ 14. Quando clericus ſe transfert ad actũ prorſus ordini cõtrarium, vt putà erat in minoribus, & factus eſt miles, vel bigamus

gamus, vt habetur. 18. diſtin. c. Quiſq;.

¶ Annimaduertēdū eſt hîc vltimate cū Soto circa omnes excōmunicationes ſummo Pontifici reſeruatas, ꝙ poteſt quis ab eis abſolui à ſuo prælato vel Sacerdote in aliquibus caſibus: videlicet, in articulo mortis, vel quādo hoſtiarius defēdēs ingreſſum, clericū abſq; dolo malo percutiat, Itē, ſi percutiēs ſit mulier, vel ſeruus, vel religioſus, niſi ſit enormis ꝑcuſſio: ſi ſit pauper, aut puer, aut ſenex, aut valetudinarius, aut capitales inimicitias gerat, ita vt ſit perſona cui non pateat acceſſus Romam: nā his perſonarū generibus non eſt Romanū iter poſsibile. Quę oīa etiā ſi antiqua erāt: attamē ante cōci. Trid ſtādū eſſet conſuetudini, potiſsimū in cauſa hæreſis, vbi nō eſſet tuta abſolutio, niſi authoritate Romani Pōtificis fieret. Et oīa erāt intelligēda, ſeruata duplici moderatione. Prima, vt ſatiſfaceret clericis iniuriā paſsis. Secūda, vt iurarēt, ꝙ ceſſante tēporali impedimēto ꝓſentarēt ſe Apoſtolicæ ſedi, parituri illius mandato. Quod hodie poſt ꝓfatū ſacrū cōciliū nō eſt intelligēdū de occultis criminibus, nā ab his cāibus, etiā ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, licet Epīs delinqētes quoſcunq; ſibi ſubditos in diœceſi ſua abſoluere, ſatiſfaciē do priùs iniuriam paſsis, vt dictum eſt. Notabil

De excommunicatione minori.

¶ XVIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm excommunicatio minor contrahatur a iure & in quibus caſibus.

HVic difficultati duabus cōcluſionibus iuxta duas partes in ipſa cōtētas reſpōdetur Prior eſt, ꝙ ſemper excōmunicatio minor incurritur à iure, & nūꝗ; ab homine infligitur. Nullus nāq; iudex aliquid vnꝗ; ꝓcipit ſub minoris excōicationis pœna. *1. concl.*

¶ Secūda cōcluſio. Excōicatio iſta incurritur in quatuor caſibus. Primo, per oē ſacrilegiū, vt habetur. 17. q. 4. c. Mi‑ror. Secūdo, per oēm violētiā Eccleſiaſticæ immunitatis. Sed ꝑ hanc ſæpiſsimè incurritur excōicatio maior. Tertio, olim ꝑ ſymoniam: ſed iā oīs ſymonia anathematis vinculo dānata ē. Quarto, incurritur ꝑ notoriā fornicationē & cōcubinatū clerici, vt. c. Vrā. de cohabita. cleri. & mulie. ſed iā iſta nō ē in vſu, neq; alię, quas ponit Silueſt verb. Excō. 4. Neq; quoties qs mortaliter delinqt incurrit excōicationē minorē, vt bene tenet Soto in. 4 d. 22. q. 2. ar. 3. cuius ſentētiæ adhærēdū eſſe cēſeo, nō obſtāte *2. concl.* *Silueſter* *Soto.*

ꝙ

Silueſter ꝙ Silueſt.& Gabr.atq; alij cōtrariū teneāt. Quāuis enim q̄ mortaliter peccat, fiat ſacramētis indignus, tamen indignitatē hãc *Gabrie.* conſtat non eſſe propriè excommunicationem.

Notabil. ¶ Annotare oportet impreſentiarum, quòd licèt ante concilium Cōſtantienſe frequenter poterat huiuſmodi minor excōmunicatio incurri, ſed poſt illud concilium in duobus tantùm caſibus: ſcilicet, per participationem cum nominatim excommunicato, & cum excommunicato propter manum violentam in clericum notoriè iniectam incurritur, niſi participatio fiat in caſibus à iure permiſsis.

De effectu excommunicationis minoris.

¶ XIX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm minor excommunicatio habeat aliquos effectus.

con. vn. AD hanc difficultatem vnica concluſione affirmatiua reſpondetur: nempe, duos eſſe effectus excōmunicationis minoris. Primus, quòd ſic excommunicatus, priuatur participatione ſacramentorum tantùm paſsiua, quæ quidem in eorum perceptione conſiſtit. Secundus, quòd excluditur ab electione paſſiua canonica, taliter quòd ſi de facto ſcienter electus fuerit, eius electio ē irritāda. Hi duo effectus ponūtur in c. Si celebrat. de clerico excommunicato. Duo ergo ſunt huius minoris excōmunicationis ſubſtantiales effectus: ſcilicet, ne eligatur minoris excōmunicationis vinculo nodatus, & ne ſuſcipiat ſacramenta. At verò eligere nō prohibetur, nec exercere ea q̄ ratione iuriſdictionis ei cōpetūt: & ſacramenta Eccleſiaſtica ab eo collata, non carent virtutis effectu: peccat tamen ſic excommunicatus ea conferendo, non equidē mortaliter, ſed venialiter,
Soto. vt ait doctiſsimus Soto. Quod apertè ex verbis tex. colligitur cùm dicat, quòd non priuatur ſacramentorum adminiſtratione, ſed ſolùm ſuſceptione. Quocircà, non tantùm peccat conferendo, quātùm ſuſcipiēdo. Quarè, ſi celebrat, grauiter peccat, inquit Papa in dicto cap. quia celebrare eſt ſuſcipere ſacramentum: nō tamen celebrando incurrit irregularitatem, quā incurreret, ſi eſſet excommunicatus maiori excommunicatione. De adminiſtrāte ſimpliciter, ait, quòd peccat. Quod intelligitur ve-
Silueſter nialiter. Scio tamen Silueſtrum verbo, Excom. 4. §. 1. Duran.
Duran. & Adrianum tenere, quòd excommunicatus minori excommunicatione, peccat mortaliter ſacramenta cōferendo, prima
Adrian.

tamen

tamen ſentẽtia mihi placet, tu lector tene quam malueris. Itẽ, à cœtu fidelium non excluditur, nec à participatione ſpirituali um bonorum.

¶ Sciendum eſt hîc primò, quòd ſi ſic excommunicato minori excommunicatione quis confiteatur, non tenetur iterum confiteri. Notabile hoc ex ipſomet textu colligitur: vbi habetur, ꝙ illud ſacramentum eſt ſolidum, & ſortitur ſuum effectum, imo poſt concilium Conſtan. taliter excommunicatus conferens ſacramentum, niſi ſe ingerat, ſed ab alio requiratur, non peccabit, ſic nanq; intelligendum eſt id quod diximus, quòd peccat venialiter: ſcilicet, cùm ſe ingerit. Ratio eſt, quia non eſt nominatim excommunicatus. Nec me latet Siluestrum tenere cum Palud. confeſſum ſic excommunicato teneri iterum confiteri, primæ tamen ſententiæ adhærendum eſſe cenſeo. *Notab. 1*

¶ Sciendum eſt ſecundò, quòd participantes cum excommunicato minori excommunicatione, nullã ex tali participatione incurrunt cenſuram: quia excommunicatio minor non tranſit in tertiam perſonam, eò quòd qui cum huiuſmodi excommunicato communicat: non excommunicatur. *Nota 2.*

De abſolutione minoris excommunicationis.

XX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm quilibet confeſſor poſſit abſoluere ab excommunicatione minori.

QVÆSTIONI HVIC DVABVS CONcluſionibus reſpondetur. Prior eſt, Ab excommunicatione minori quilibet Sacerdos parrochialis: hoc eſt, habens curam animarũ ac iuriſdictionem abſoluendi à peccatis mortalibus, abſoluere poteſt, imo quilibet etiam Sacerdos expoſitus ad audiendas confeſſiones, ſiue ſit religioſus ſiue clericus. Hæc cõcluſio habetur in c. Nuper. de ſen. excom. Et ratione probatur, nam excommunicatio minor ſolùm priuat participatione ſacramentorum: quicunq; igitur iuriſdictione pollet, abſoluendi à peccatis: poteſt ſubinde abſoluere ab excommunicatione minori. Et hæc eſt communis omnium doctorum tam theologornm quàm iuriſperitorum ſententia. Nec de religioſis iam poteſt eſſe dubium: nam licet in Extrauaganti, Inter cunctas. §. obſecrẽt. olim *1. concl.*

prohibebatur religioſis, ne ab excommunicationis vinculo abſoluerent: ſed nunc iam per Clementi. Dudum, de ſepulturis, per quam reuocata eſt Extrauagans illa, Inter cunctas. licèt religioſis abſoluere à minori excommunicatione, nullo tamẽ modo à maiori.

2. concl. ¶ Poſterior concluſio ſit. Ab excommunicatione minori minimè ſimplex Sacerdos abſoluere poteſt. Concluſio iſta eſt D. Tho. in. 4. diſt. 18. q. 2. ar. 5. ql. 1. & Caietani verbo, Abſolutio. & in opuſculis. q. vnica, de miniſtro pœnitentiæ. Et oſtenditur ratione euidenti, quia minor excommunicatio eſt vinculũ Eccleſiaſticum, quòd cum ſit actus iuridicus, non niſi ab habente iuriſdictionem abſolui poteſt, quam quidem purus ſeu ſimplex Sacerdos non habet: non ergo abſoluere poterit ab hoc Eccleſiaſtico vinculo minoris excommunicationis, nec etiam à peccato participationis cum excommunicato. Ob id enim dixit D. Tho. loco citato, quòd ab excõmunicatione minori ille abſoluere valet Sacerdos, qui poteſt abſoluere à participatione cum excõmunicatis, inſinuans, ꝙ ab illa abſoluere non poteſt, niſi ille qui iuriſdictionem habet in ſubditum. Et licèt ſimplex ſacerdos abſoluere poſsit quoslibet à peccatis venialibus: nõ inde ſequitur neceſſariò, quòd habeat iuriſdictionem ad tollendam excommunicationem minorem, propter venialia peccata inflictam. Differt etenim multùm abſolutio ſacramentalis venialium ab abſolutione excõmunicationis minoris: quæ ſacramentalis non eſt, quia ad abſoluendum à venialibus peccatis, ſufficit poteſtas ordinis: ad abſoluendum verò ab excommunicatione minori, requiritur iuriſdictio. Hæc dicta ſint de excommunicatione ſub breui quodam examine.:.

D. Tho.
Caieta.

De

¶SEQVITVR DE INTERDICTO.
¶PRIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm iſta ſex Excommunicatio, Suſpenſio, Irregularitas, Interdictum, & Ceſſatio à diuinis, conueniant & differant.

PRO HVIVS DIFFICVLtatis deciſione annotare oportet, ꝙ cum illa propriè differre dicantur, tam in practicis quàm in ſpeculatiuis, quæ conueniunt in aliquo genere, vt ait Ariſt. 10. Metha. tex. 12. ideo prius oſtendere operepræciũ eſt, in quo conueniunt. Sit igitur prima concluſio. Omnes iſtæ cenſuræ conueniunt in tribus. Primò, ꝙ ſunt propter delictum, niſi irregularitas, quæ nõnunq; citra delictũ incurritur, vt quando contrahitur propter bigamiam, vel propter effuſionẽ ſanguinis etiam licitã, vt cùm iudex ſuſpẽdere facit reũ, cũ qua non loquũtur diplomata, quãdo dicũt, ꝙ poſſunt abſolui à quacunq; cenſura, ſed loquitur de illa, q̃ cõtrahitur propter peccatũ, vt quãdo excoĩcatus ordines ſuſcipit vel celebrat. &c. Secũdò conueniũt, quia omnes poſſunt decerni, vel à iure, vel ſaltẽ ex fundamento quod eſt in iure, nã irregularitas propriè minimè ab homine imponi poteſt, niſi ſit iure decreta ꝓpter aliquod factũ, Neq; ceſſatio à diuinis ꝓpriè decernitur à iure ꝓpter aliquod factũ, vt ipſo facto ĩtelligatur poſita, ſed conceditur Eccleſiæ facultas, vt quando viderit expedire, ceſſet. Tertiò, conueniunt, quia omnes præexigunt canonicam monitionem, vel quæ in iure fit, vel quæ ab homine fiat. Notabil. Ariſtot.

¶Secunda concluſio. Oẽs iſtæ cenſuræ differũt diffinitione & effectu. Probatur, nã excoĩcatio eſt Eccleſiaſtica cenſura, qua homo priuatur ſacramentis, & ſuffragijs & cõuictu fideliũ. Suſpẽſio verò eſt Eccleſiaſtica cẽſura, qua quis priuatur vſu poteſtatis Eccleſiaſticæ quam habet. Poteſt enim ſuſpẽdi Sacerdos vel ab executione ordinum, ne conſecret, vel ab vſu iuriſdictionis, ne ius dicat, vel abſoluat, vel ab actu prædicationis. &c. Irregularitas autem eſt indignitas, ne poſſit ad Eccleſiaſticos ordines promoueri vel ſi promotus fuerit, nequeat in eis miniſtrare. Interdictum eſt cenſura Eccleſiaſtica, qua homo ſeparatur à certis Sacramentis, omnibuſquè diui- 2 concl.

nis officijs, & Eccleſiaſtica ſepultura, vt inferiùs palam fiet. Interdicere nanq; propria ſignificatione eſt, prohibere ac vetare, ne quid fiat. Suetonius in Auguſto, alteri ob ingratum & maleuolum animum domo & prouincijs interdixit. Ceſſatio verò eſt miniſtrorum prohibitio, ne ſacra faciant, aut diuina celebrent.

3. concl. ¶ Tertia concluſio. Differunt etiam excommunicatio, & ſuſpenſio ex vna parte, & interdictum ex alia: quia excommunicatio, & ſuſpenſio non decernuntur, niſi propter peccatum perſonæ, quæ excommunicatur, vel ſuſpenditur. At verò interdictũ non ſemper propter peccatum illorum, qui ſacris interdicuntur, ſed propter alienum. In odium nanq; illius, qui pertinaciter eſt in excommunicatione, interdicitur ciuitas: & idem eſt de ceſſatione à diuinis.

¶SECVNDA DIFFICVLTAS.

Vtrùm interdictum emanet à iure, an tantùm ab homine.

Notabil. PRiuſquàm difficultati huic ſatiſfaciam, annotare oportet, quòd interdictum in genere eſt triplex: ſcilicet, perſonale tãtùm: id eſt, quo interdicitur perſona non locus, vel habitatio perſonæ: & locale tantùm, id eſt, quo interdicitur locus, vel habitatio, & non perſona loci. Aliud eſt locale & perſonale ſimul. Rurſus interdictum locale eſt duplex: nempe, generale & ſpeciale ſeu particulare. Eſt autem interdictum generale locale, quo interdicitur regnum, ſiue prouincia, ſiue ciuitas, ſiue caſtrum, aut villa. Interdictum verò locale ſpeciale, ſiue particulare, eſt quo interdicitur vna certa Eccleſia, vel plures certæ Eccleſiæ: non autem omnes Eccleſiæ alicuius ciuitatis, vel loci, vt conſtat apertè ex. c. Cùm in partibus. Similiter interdictum perſonale eſt duplex: videlicet, generale & ſpeciale, ſiue particulare. Generale perſonale, cùm interdicuntur homines regni, quod fieri poteſt propter peccatum Regis, prouinciæ & ciuitatis: caſtri, aut villæ vniuerſaliter. Speciale autem eſt, quo interdicitur pars vnius ciuitatis, vt totum ſtudium, vel clerus, vel certa perſona vel certæ perſonæ, aut etiam incerta: vt cùm dicitur, Qui fecerit hoc vel illud, ſit ipſo facto interdictus.

His

His ſic præhabitis, duabus cõcluſionibus difficultati reſpondetur iuxta duo membra in ea contenta. Prior, Omnibus his modis interdictum poteſt emanare à iure, vt in ſeptem caſibus ſequentibus. Primo, contra collegium vel vniuerſitatem ciuitatis, vel loci cogentis Eccleſias vel Eccleſiaſticas perſonas ſoluere guidagia vel pedagia, quæ ab eiſdem extorquent pro proprijs rebus, quas non negociationis cauſa ducunt. Secundo, cõtra vniuerſitatem locantem domos vſurarijs ad fœnus exercẽdum. c. 1. de vſuris. li. 6. Tertio, contra vniuerſitatem, quæ repreſalias concedit contra perſonas Eccleſiaſticas. Quarto, cõtra eos ad quos expectat electio ſummi Pontificis, ſi non ilico *1. concl.* vbi Papa moritur, procedant ad electionem ſeruantes ſeruãda in ea. Quinto, aduerſus quancunq; ciuitatem, præter vrbẽ quæ conſentit dando auxilium, conſilium, fauorem occidentibus, vel percutientibus cardinalem, vel infra menſem non punientem huiuſmodi enormitatẽ, cùm adfuerit facultas. c. Fœlicis. de pœ. in. 6. Sexto, aduerſus ciuitatem, quæ proprium Epiſcopũ percuſſerit iniurioſè vel temere, vel ceperit, vel bannierit, vel conſilium, auxilium, & huiuſmodi dederit, vel hoc facientes ſcienter defenſauerit, vt patet in Clemen. Siquis ſuadente. de pœ. Septimo, aduerſus clericos, vel religioſos inducentes aliquem ad vouendum, vel promittendum de ſepultura, ſi in eorum Eccleſia eum poſtmodùm ſepeliant, & infra decem dies Eccleſiæ in qua debebat ſepeliri, nõ reſtituunt omnia etiam non petita, & cadauer ſi petatur: ipſo facto eorum Eccleſiæ & cœmeteria ſunt interdicta, quouſq; ſatiſfecerint, vt conſtat ex c. Animarum. de ſepultu. in. 6. Octauo, contra regnum. vel alium locum, quãdo Dominus eius impedit nè legatus vel nuntius Papæ poſsit exequi officium ſuum, vt habetur in Extrauaganti. Super gentes. de offi. lega.

¶ Annotato hîc, quòd in omnibus prædictis caſibus, licèt terra, ciuitas vel Eccleſia ſit ipſo iure interdicta: tamen nullus tenetur ſeruare talem interdictum ante denunciationem per iudicem faciendã, & celebrans ante, non incidit in irregularitatẽ poſt conſtitutionem concilij Conſtan. imo dicit Silueſt. verbo interdictum. 2. §. 1. ſe non credere interdicti ſentẽtiam ligare in qua non ligaret excommunicatio. *Notabi.* *Silueſt.*

¶ Secunda concluſio. Prælati Eccleſiarum cathedralium, aut collegiatarum: nempe, Epiſcopi & Abbates, qui præſunt colle- *2. concl.*

giatis Eccleſijs decernere poſſunt interdictum, omnibus prædictis modis, vbicunq; habent iuriſdictionem ordinariam, vt expreſſè notatur in. c. Cùm inter. de conſue. & in. c. Cùm ab Eccleſiarum. de offi. ordi. Pariter concilium generale. Item electus confirmatus, licèt non conſecratus, poteſt, quia hoc eſt iuriſdictionis. c. Tranſmiſſam. de elect. Inferiores etiã prælati, vt prælati religionum, & iudices Epiſcopi habentes iuriſdictionẽ ordinariam, poſſunt ſubditos ſuos non exemptos interdicere, ſicut poſſunt eos excõmunicare, vt colligitur ex. d. c. Cùm ab Eccleſiarum. Capitulum inſuper, ſede vacãte, poteſt, vt patet ex c. Is qui. de maiorita. & obe. Ratio eſt, quia hoc eſt iuriſdictionis, in qua capitulum ſuccedit, & vt ſub compendio comprehendantur qui interdicere poſſunt, dicimus, ꝙ oẽs qui excõicare poſſũt, iterdicere etiã poſſunt, quia minus eſt interdicere quàm excommunicare, nam excommunicatio eſt maxima pœna, quæ infligi poteſt.

Nota. ¶ Animaduertere tamen oportet, quòd mulier prælata: nempe, prioriſſa vel Abbatiſſa non poteſt interdicere. Ratio eſt in promptu, quia hoc ad poteſtatem clauiũ expectat, vt patet de pœni. & re. c. Noua. Nec canonici Eccleſiæ cathedralis poſſũt ſimililter interdictum ponere in aliquo loco vel Eccleſia, vt cõſtat ex. c. Quæ ſunt. de his quæ fiunt à maio. par. cap.

¶ TERTIA DIFFICVLTAS.

Vtrùm impoſitio interdicti requirat cauſam aliquam, & quam.

1. concl. SVfficienter difficultati huic aliquibus concluſionibus respondetur, quarum prima ſit. Interdictum poni non poteſt, ſiue perſonale ſiue locale ſit, ſine maxima cauſa. Hæc concluſio, apertè oſtenditur, nam non niſi pro grauiſsima cauſa populus interdicendus eſt, & non ſufficit, quæcunq; ſatis eſſet ad excommunicationem ferendam, eò quòd excommunicatio contra ſingularem perſonam apponitur: interdictum autem in damnum totius populi citra eius culpam. Vergit etiam in periculum diuini cultus, potiſsimum ſi ſit diuturnum: & ob id, quia ſcilicet patitur detrimentum & incommodum religio Chriſtiana, Innocen. & Hoſtien. ſenſerunt ſuper ca. Illud quæſiuit. de ijs quæ fiunt à maio. par. ca. interdicti ſententiam minimè ferendam eſſe propter delictum particularis perſonæ, ſed vniuerſitatis & locorum, aut domini ſeu rectoris, vel officialium, vt cap. Nõ eſt

Innocen Hoſtien.

vobis

vobis.de ſponſa. Vnde, Baſilienſis ſynodus ſemper præ oculis habēda, inquit, Ob culpam autem alterius priuatæ perſonæ huiuſmodi loca interdici non poſſunt, niſi talis perſona prius fuerit excōmunicata, aut denunciata in Eccleſia & publicata ſpecialiter & expreſſè, vel per circūlocutionem, quæ tenet vim proprij nominis. c. Præterea. el. 2. de appella. ac domini ſeu rectores, vel officiales ipſorum locorum authoritate iudicis requiſiti, huiuſmodi perſonam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non eiecerint, aut ad ſatiſfaciēdum compulerint, qua etiam poſt biduum eiecta, recedente vel ſatiſfaciēte, mox diuina reſtitui poſsint. Con. Ba

¶ Secunda cōcluſio. Nullus locus aut populus generaliter poteſt interdici authoritate ordinaria vel delegata pro debito pecuniario, vel cuiuſuis pecuniæ quantitate ſine licentia ſedis Apoſtolicæ ſpeciali, & expreſſa. Concluſio iſta ponitur expreſſè à Bonifacio octauo in Extrauaganti, quæ incipit, Prouide. ſpecialiter tamen bene poteſt poni, vt quia plebanus non ſoluit aliquam collectam ſedi Apoſtolicæ vel Epiſcopo: tunc nanq; interdici poteſt illa Eccleſia tantùm illius plebani: non autem alia in illa ciuitate, ita notauit Ioan. Andr. in Nouella. de ſen. excom. li. 6. 2. concl. Ioa. An.

¶ Sed vtrùm prærequiratur monitio? Pro hoc ſit tertia concluſio in ordine. Quando ab homine fertur interdictum ob contumatiam, debet præcedere monitio & forma quæ traditur. de ſen. excommu. li. 6. c. 1. Vnde, propter defectum monitionis aliquando interdictum eſt nullum, aliquādo iniuſtum. Si verò propter delictum commiſſum feratur, nō eſt neceſſaria prçuia monitio, vt habetur. c. In loca. 5. q. 2. & ſic intelligendos eſſe doctores arbitror in. c. Ad hoc. de appella. vbicunq; inueniantur aſſerentes præuiam monitionem ad interdictum inferendum nō prærequiri. Secus quando infertur à iure propter delictū, quia tunc non prærequiritur monitio, ſiue ſit ſpeciale ſiue generale. Dubium 3. concl.

¶ Sed vtrùm ferendum ſit interdictum ſub certa forma verborum? Ad hoc ſit quarta concluſio. Quanuis interdictum ferri debeat in ſcriptis continentibus cauſam, vt habetur in. c. Cùm medicinalis de ſen. excō. li. 6. nō tamē eſt aliqua forma verborū neceſſariò obſeruāda, ſed poteſt eſſe iſta, vel ſimilis, vel ęqualēs: videlicet. Nos propter talē cauſā, Eccleſiā vel terrā tale, Eccleſiaſtico ſupponimus iterdicio, vt patet i. c. Cū i ptibus de. ver Dubium 4. concl.

bo.ſignifi. Poteſt autẽ iudex ſententiam talem pro ſua voluntate determinare:putà interdicendo miſſam cum cantu,vel horas,vel ſepulturam,& huiuſmodi:vel excipiendo,aut ſubijciendo quosvult,& quando placet.

¶IIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm,vt ſententia interdicti liget,requiratur quòd ad omnium aures perueniat.

Con vn. Difficultati huic vnica hac concluſione respondetur:nempe, quòd vt hæc interdicti ſententia liget,ſufficit publica promulgatio,neq; eſt neceſſe eam ſingulorum auribus intimari. Sufficit nanq; quòd quis ſciat,metropolitanam Eccleſiam interdictum publicè ſeruare,vt reliquæ omnes Eccleſiæ teneantur ſeruare etiam religioſi tam exempti quàm non exempti, ſiue ſit poſitum authoritate ſedis Apoſtolicæ ſiue ordinariorum,& non ſeruantes excommunicationẽ ipſo facto incurrũt. ✱ Hoc

✱ Con,tri. enim nunc ſpecialiter in ſancta ſynodo Tridentina ſeſsione. 25 ca.12.præcipitur ſub his verbis,Cenſuræ & interdicta,nedum à ſede Apoſtolica emanata,ſed etiam ab ordinarijs promulgata,mandante Epiſcopo,& à regularibus in eorum Eccleſijs publicentur,atq; ſeruentur.

¶V. DIFFICVLTAS.

Vtrùm interdicti Eccleſiaſtici cenſura ſuſpendi poſsit.

Impræſentiarum [omiſſa quorundam opinione tenentium partem negatiuam] per aliquot concluſiones ad difficultatem reſpondetur,& earum prima ſit affirmatiua, qua directè ſatiſfit quæſtioni:videlicet,quòd ſiue ſit locus interdictus ſiue perſona,dummodò ſit pro delicto alterius, poteſt per eum qui illud decreuit ſuſpendi,tolli & relaxari,imo & idem iudex poteſt illud ſuſpendere,vel in tota vrbe,vel in aliqua Eccleſia,vel per diem,vel per tempus aliud,cauſa alicuius officij celebrandi,aut defuncti ſepeliendi,aut alia cauſa legitima, nec interim celebrans iudicandus eſt irregularis. Concluſio hæc eſt Silue-

1.concl.

Silueſt. ſtri,verbo, Interdictum.3.§.8.& cõmunis omnium conſenſus

&

maximam rationem habet, ex eo quòd cenſuræ Eccleſiaſticæ regulariter ligant ad nutum & voluntatem iudicis eas decernentis. c. Veniens. in. 2, de teſtibus.

¶ Annotato tamen, me in concluſione ſignanter dixiſſe, Dum modò ſit pro delicto alterius. nam ſi poſitum ſit interdictum pro culpa ſuſpēſi vel interdicti, abſq; licentia ſummi Pontificis nō poteſt ſuſpendi. Et licèt non poſsit Epiſcopus permittere celebrationem diuini officij in loco ab alio interdicto: poteſt tamē hanc permiſsionem concedere, vbi à ſeipſo aut eius authoritate fuerit interdictum decretum. Etenim ſi Epiſcopus ſuſpendere ad tempus interdictum poteſt à ſe latum, vt dictū eſt, eadem ratione etiam poterit permittere, vt tempore interdicti poſsit diuinum officium celebrari, modò hanc permiſsionem ex cauſa Epiſcopus concedat & ad tempus, ne videatur priuilegium dare aduerſus ius commune, celebrandi tempore interdicti. *Notabil.*

¶ Secunda concluſio. Si interdictum ſit à iure, & conditor iuris non reſeruauerit, poteſt Epiſcopus relaxare, & non inferior ordinariè. Hæc concluſio cōſtat apertè ex. c. Nuper. de ſen. excōmu., ſecus ſi reſeruauerit: quia ipſe ſolus poteſt, ſecundū Archi. Similiter, ſi interdictum eſſet determinatum ad certum tempus à iure: tūc nanq; ante tempus illud neutiquàm tolli poſſe per ordinarium fateri oportet. *2. concl.*

¶ Tertia concluſio. Quando interdictum rationabiliter eſt poſitum à iudice inferiori, maior eo non debet relaxare ſine condigna ſatisfactione & conſenſu illius qui tulit, vt patet ex ca. Cūm ad Eccleſiarum de offi. ord. Neq; Archiepiſcopus poteſt relaxare interdictum vel alias ſententias latas ab officialibus ſuffraganeorum, niſi ratione appellationis: & tūc, ſi allegatur, ꝙ ſententia eſt nulla, non eſt neceſſe eum abſolui, poteſt tamē ad cautelam: [nam licèt, vt inquit Silueſter verb. Interdictum. 3. §. 9, generale interdictum relaxari non poſsit ad cautelā, tamē ſi ſit ſpeciale in aliquam perſonam, ſic relaxari poteſt ad cautelam, quādo videtur expedire]. Si verò allegatur iniuſtitia quę eſt notoria, ſuperior debet eum abſoluere ſine remiſsione. Si autem notum eſt ſententiam eſſe iuſtam, non debet abſoluere, ſed remandare: in dubio autem ſuperior poteſt abſoluere. *3. concl.* *Silueſter*

¶ Quarta cōcluſio. Interdictū nullum eſt ipſo iure, ſi poſt appellationē decretū fuerit. Secus ꝑ appellationē ſequentē: tunc nanq; non ſuſpenditur. Hæc cōcluſio eſt cōis omniū ſententia *4. concl.*

De

¶De effectibus interdicti.

¶SEXTA DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſint aliqua, quæ tempore interdicti fieri probibeantur.

Con. vn. HVic difficultati vnica affirmatiua concluſione reſpondetur: nempe, quòd ſunt multa, quæ tempore interdicti, & in loco interdicto fieri prohibentur, niſi fiant ſecundùm moderationem. cap. Alma mater. Primò, generaliter prohibetur omne exercitium deputatum certo ordini Eccleſiaſtico, ſiue clerici ſint preſbyteri, ſiue inferiores. Secundò, celebratio diuinorum, vt habetur in cap. Reſponſo. de clericis excommu. & appellatione diuinorum venit ſolũ ordinatum in breuiario, vel miſſali. Vnde, prohibetur illis ne bini & bini expreſſa voce horas ſoluant ambulando, vel ſedendo in Eccleſia, vel iuxta Eccleſiam, vel alibi, vbi ab aſtantibus laicis audiantur. Ex quo rurſus infertur, quòd tempore interdicti clericus volens dicere horas, debet à ſe remouere familiam laicam: poteſt tamen cum alio clerico dicere in ſecreto, vbi à nemine audirentur. Tertiò prohibetur adminiſtratio ſacramentorum. Quartò, collatio & ſuſceptio ordinum: non enim poteſt Epiſcopus ordines conferre, etiam ſi ab ipſo decretum fuerit interdictum. Tenetur nanq; illud ſeruare, vel tollere, aut ſuſpendere, imo etiam ſi immineat neceſſitas ordinandi preſbyteros, diaconos, aut ſubdiaconos, alioſuè miniſtros, quemadmodum viſum eſt Silueſtro. verb. Interdictum. 5. §. 7. contra Panor in cap. Non eſt vobis. & licèt ſint aliqui, qui conſentiant Panor. tenenda tamen eſt ſententia Silueſtri: videlicet, ꝙ in loco interdicto, etiam in neceſsitate, nõ ſunt ordines celebrandi. Secus erit quando populus interdictus eſt & non clerus: nam tunc clerici illius loci extra locum illum ad alios ordines poterunt promoueri, etiam qui tantùm primam tonſuram haberent, non autem laici. Si verò locus tantùm interdictus eſt, quanuis ibi neminem ordinari poſſe manifeſtum ſit, extra locum tamen interdictum poſſe ordinari fatendũ eſt, niſi fuerint in culpa delicti propter quod latum eſt interdictũ, vel niſi locus eſſet interdictus propter delictum vniuerſitatis: quia tunc nullus de vniuerſitate ordinari poſſet. Similiter prohibetur collatio & ſuſceptio Extremæ vnctionis, vt habetur c. Quod in te. vbi etiam clericis & religioſis inhibetur, ne Extremam

Panor.
Silueſter

tremam vnctionem recipere poſsint. Collatio inſuper & ſuſceptio Euchariſtiæ inhibetur laicis ſanis, & clericis ſecularibus, etiam ſi poſsint audire diuina. Quinto, prohibetur omnibus laicis intereſſe diuinis. Non enim poſſunt audire diuina, nec etiã extra Eccleſiam auſcultare diuina, quæ fiunt in Eccleſia. Excipi tamen debent infantes, qui nihil ſentiunt, nec cognoſcũt diuinorum officiorum, quia iſti bene poſſunt ad diuina admitti, licet non in Eccleſia ſepeliri. Longè nanq; eſt diuerſa ratio de ſepultura, & de auditione diuinorum. Sexto, prohibetur pulſatio campanarum, ſi pro diuinis fiat. Septimo, apertio ianuarum Eccleſiæ, tempore quo diuina celebrantur. Octauo, ne poſsit Sacerdos aquam benedictam aſpergere laicis loci interdicti, quamuis ſi aſpergat, non fit irregularis: tum, quia non eſt iure cautum: tum etiam, quia non eſt propriũ Sacerdotis. Quo fit, vt Epiſcopi minimè dare poſsint benedictionem ſolennẽ: quia talis benedictio competit illis ratione ordinis, vt videre eſt diſtin. 95. cap Ecce. Imo addit Silueſter verb. Interdictum. 5. §. *Silueſter* 4. idem dicendum eſſe de quacunq; benedictione ſimplici, quãdo expetitur aut datur ratione ordinis. Secus ſi detur ratione pietatis vel ſanctitatis. Nono, prohibetur benedictio calicis, paramentorum, corporalium, candelarum in feſto purificationis, aut oliuarum in dominica palmarum. Decimo, ne dentur indulgentiæ, quæ conceſſæ ſunt ſequentibus & cõmitãtibus corpus Chriſti, excommunicatis & interdictis culpabiliter: ſed alijs omnibus, qui interdicti cauſam non dederunt, dandæ ſunt. Vndecimo, prohibetur, ne laici ſepeliantur in Eccleſia, & in cœmeterio, ſed extrà ſunt ſepeliendi, ſine officio tamen diuino, quia remanere non debent inhumata. Hæc omnia æquè inhibẽtur in Eccleſijs exemptis ſicut in alijs, quia omnes tenentur interdictum ſeruare, vt apertè conſtat ex cap. Authoritate. de priuilegijs. li. 6.

¶SEPTIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm aliqua iſtorum quæ in præcedenti difficultate prohibentur tempore interdicti, liceant, & quibus perſonis.

PRo huius q̃ſtionis deciſione p̃notare oportet primò, ꝙ antiquitus ferè nihil interdictũ à ceſſatione à diuinis differebat: nã tũc nõ licebat tpe ĩterdicti intereſſe ſacris, & ſolũ ſemel ĩ hebdomada cauſa cõficiẽdi ſacramẽti celebrare ꝑmittebatur. de ſẽ.

ex

excõ.c.Permittimus. Poſtmodũ verò Bonifacius.8.i dicto.c.Alma mater.de ſen.excom.in.6. Videns incommoda quæ ſequebantur ex hoc: videlicet, quia creſcebat indeuotio populi, hæreſeſq́; pullulabant,& deniq; infinita pericula animarum inſurgebant, conceſsit multa. Secũdò oportet annotare, quòd interdictum eſt duplex, generale & ſpeciale. His prælibatis, ad præ-
Con. vn. ſentem difficultatem perinde atq; ad præcedentem, vnica concluſione affirmatiua reſpondetur: nempe, quòd multa licent tẽpore interdicti ex Bonifacij.8. in loco citato conceſsione. Primo, tempore interdicti ſiue ab homine ſiue à iure decreti, poſſunt quotidie in Eccleſijs & monaſterijs diuina officia & miſſa, ſubmiſſa voce, ianuis clauſis, non pulſatis campanis, excommunicatis & interdictis excluſis, in Eccleſijs interdictis celebrare, dummodò ſit interdictum generale loci,& non perſonæ: itaq; in Eccleſijs quæ ſunt intra locum interdictum, eſt hoc verum, nõ autem in Eccleſia ſpecialiter interdicta. Ita nanq; intelligitur.
Floren. d.ca.Alma mater. ſecundùm Archi. Flo.3 p.ti.17.c.4 & Silue-
Silueſter ſter.verbo, Interdictum.5.§.1.& hæc eſt communis ſententia: cuius ratio eſt, quia conſtitutio iſta tractat de interdicto generali,& non de ſpeciali. Neq; tantùm tempore interdicti permiſſa ſunt miſſarum ſolennia propria illius diei, vt quidam exiſtimauerunt, ſed & aliorum ſanctorum & dierum.&c. Et aduerte, quòd nomine Eccleſiarum veniunt hoſpitalia, dũmodò erecta fuerint authoritate Epiſcopi, quia etiam illic poſſunt diuina celebrari,& ita ſeruatur apud omnem Eccleſiã:& celebrãs ſic ianuis clauſis.&c. poteſt ſecum habere virum ſecularem ad hoc deputatum, ad miniſtrandum ſibi, ſecũdùm Innocen. c. Nuper. de ſen. excom. dummodò ſibi conſueuerit miniſtrare,& nõ vocet eum in fraudem. Ex præhabitis aperte colligitur, canonicos tempore interdicti teneri conuenire ad Eccleſiam: alioquin amitterẽt quotidianas diſtributiones, quę intereſſentibus tantùm dantur, ſi non eſſet interdictum. Secundo, tempore interdicti omnes homines non tantùm in articulo mortis conſtituti [vt per iura antiqua cõcedebatur], verùm etiam ſani, quoties velint, poſſunt ad pœnitentiæ ſacramentum accedere, exceptis excommunicatis, qui dũtaxat in articulo mortis ad ſacramenta admittuntur,& illis qui interdicto cauſam dederunt: nẽpe, quorum culpa vel dolo lata eſt ſententia interdicti, vel ſi dederunt conſilium, auxilium.&c. niſi priùs ſatisfecerint, vel de-

derint

derint idoneam cautionem:vel ſi non poſſunt,iurauerint quàm primùm poterunt,facere. Non tamen tunc relaxabitur interdictum,vt patet in dicto.c.Alma mater. Tertiò,tempore interdicti generalis conferri poſſunt ſequentia ſacramēta: videlicet, ſacramentū Baptiſmi tam adultorum quàm paruulorum,vt cōſtat ex.c.Quoniam.de ſent.excom.lib.6.& catechiſmus,& cōſequenter totum officium Baptiſmi. Quod ſi honeſtè extra Eccleſiam fieri poteſt, ſecurius eſt,quamuis tamen ſi fieret in Eccleſia ſpecialiter interdicta,non incurreretur irregularitas ſecundùm Ioan. Calde.licèt oppoſitum alij teneant. Conceditur quoq; tempore interdicti viaticum exiſtentibus in mortis periculo,vt patet ex.c.Pœnitentes.d.50.& poteſt portari cum lumine & campanula ad ipſum infirmum:ſic enim habet generalis conſuetudo,& de lumine eſt.cap.Sacræ.de celebra.miſſarū, & poteſt dari in præſentia aſtantium,nec eſt prohibitum inſpicere hoſtiam extra pixidem,& adorare tempore interdicti,niſi cùm diuina officia actualiter celebrantur. Pari ratione,cōferri poteſt damnatis ad mortem , ſiquidem in articulo mortis exiſtere cenſentur. At verò bellum & mare intrantibus,ac prægnantibus minimè conferēdū eſſe exiſtimāt doctores, niſi articulus mortis illis imminere videatur. Ac demq; cōferri poteſt clericis & religioſis,quibus licitum eſt audire diuina ſecundū veriorem opinionem: quia non eſt eis prohibita participatio ſacramentorum nec diuinorum officiorum. Conceditur inſuper tempore interdicti tam adultorum quàm puerorum in fronte Chriſmatio,& conſecratio chriſmatis feria quinta magna ſecūdùm formam capituli,Alma mater videlicet,ianuis clauſis. Poſtremò,conceditur quòd matrimonium contrahatur per interdictos, ſine ſolennitate tamen. Prohibetur enim benedictio nuptialis,& ratio eſt,quia etiam ab excommunicatis matrimonium contractum tenet,vt eſt videre in.c.Significaſti, de eo qui duxit in matrimo. ✻ Quarto poſſunt clerici omnes etiam primæ tonſuræ audire ſacra,& vt inquit ſancta ſynodus Tridentina ſeſsione.23 c 6.poſſunt etiam fori priuilegio gaudere,ſi beneficium Eccleſiaſticum habeant,aut clericalem habitū,& tōſuram deferant,alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſeruiant,vel in ſeminario clericorum,aut in aliqua ſchola , vel vniuerſitate de licentia Epiſcopi quaſi in via ad maiores ordines ſuſcipiendos verſentur. Coniugati autem amittunt priuilegia

Ioan.cal

✻ *Con.tri.*

cleri

clericalia, vt habetur. c. Ioannes. de cleri. coniuga. prę ter duo, Nam ſi tonſuras & habitum clericalem deferant, gaudent priui legio canonis, Si quis ſuadente diabolo. & ne conueniantur co ram iudice ſeculari, dummodò ſecundùm conſtitutionem hodiernam prædicti concilij in loco citato alicuius Eccleſiæ ſeruitio vel miniſterio ab Epiſcopo deputati eidem Eccleſiæ ſeruiant, vel miniſtrent, & ita per eam limitatur tex. in. c. 1. de cleri. coniuga. li. 6. qui etiam non ita generaliter debet intelligi, nam solùm eius diſpoſitio procedit & locum habet in cauſis criminalibus, non verò in ciuilibus: quoniam in iſtis coniu-
Couarr. gati clerici non ſunt exempti à iuriſdictione iudicis ſecularis, vt latè ponit Couarruuias practi. quæſtio. c. 31. ſed etiam audire ſacra non valent, vt patet ex. d. c. vnico. de cleri. coniuga. in 6. Bigami verò ſunt priuati omni priuilegio clericali: etiã duo
Con. tri. bus priuilegijs prædictis, vt dicit gloſa ſupra prędictum. c. Imo
✻ non licet illis exercere miniſteria illa quatuor minorum ordinum, quæ cæteris coniugatis idoneis, habitum clericalẽ & tonſuram in Eccleſia geſtantibus licet, quando cælibes præſto non erunt ad ea munia obeunda, vt expreſſè determinat eadẽ ſacroſancta ſynodus Tridentina eadem ſeſſione. c. 17. Quĩto, audire ſacra poſſũt priuilegiati quicũq; Põtificis diplomate, & habẽtes huiuſmodi priuilegiũ, poſſunt familiã ſuã q̃ eũ cõmitatur, in Eccleſiã ſecũ ducere, iuxta cõceſsionẽ eiuſdẽ Bonifacij 8. c. Licet vobis. de priuile. li. 6. niſi vel cauſã dederint interdicti, vel in fraudẽ hãc ob cauſã fuerĩt in eãdẽ familiã aſſũpti, vt patet. c. vl. de verb. ſigni. li. 6. in abſentia tñ Dñi, tales familiares
Nota. hoc facere nequeũt. Et nota, ꝙ familiares intelligũtur impſentiarũ, nõ ſolũ ppetui, ſed etiã mercenarij ſecũdũ Archi. Nõ tñ
Archi. ſic intelligẽdũ eſt de familiaribus alicuius collegij & monaſterij: quia niſi priuilegiati fuerint, nõ admittũtur. Sexto, poſſunt clerici in Eccleſia ſepeliri, vt patet in ca. Quod in te. de pœni. & re. & quãuis illic addatur, ꝙ ſepeliãtur clerici ſine ſolẽnitate
Silueſter &cũ ſilẽtio, ſed hodie iã, vt ait Silueſt. verb. Interdictũ 5. §. 10.
Notabil. cõceditur, vt miſſa & officiũ funeris cũ moderamine. c. Alma. celebretur, ſi nõ ſũt interdicti, & ſeruauerũt interdictũ. Et ãnotato, ꝙ etiã ſi Eccleſia aliqua ſit ſpecialiter interdicta, clerici illius Eccleſiæ poſſũt ibi ſepeliri, nõ aũt alij, niſi alias Eccleſias nõ haberẽt, aut eſſẽt ĩpeditæ, quia tũc poſſẽt illic ſepeliri, vt bñ
Panor. ãnotat Silue. vbi ſup̃ ex Panor. Septimò, poſſũt Epi & ſupiores

præ

Prælati quocũq; ierint, corã ſe facere celebrare diuina, ſubmiſ ſa tamẽ voce, & oſtio clauſo, & excluſis interdictis, vt habetur in.c. Quoniam Epiſcopi. de priuilegijs. li. 6. in vltima gloſa, nec poſſunt per alios diœceſanos in eorũ diœceſi prohiberi, & hoc quanuis ſit interdicta terra, ciuitas aut caſtrum. Et ſimile priui-legium habent fratres predicatores & minores. de priuileg. c. Quia in his. ſi tamen eſſet interdicta Eccleſia vel aliquis locus ſingularis, nec Epiſcopus nec prædicti fratres poſſent ibi cele-brare, vt dicit Silueſt. verbo, Interdictum. 5. §. 4. & adducit Io an. Andre. in. c. Quæſiuit. de cleri non reſiden. Habent etiã præ dicti fratres priuilegium ab Alexand 4. quod incipit, Pro re-uerentia. quòd in vigilijs & in feſtiuitatibus diui Dñici, ſancti Petri martyris, & octo diebus immediatè ſequentibus, vt tem pore generalis interdicti in ſuis Eccleſijs & oratorijs, poſsint diuina officia ſolenniter celebrare, excommunicatis dũtaxat excluſis. Habent inſuper priuilegium, vt poſsint tẽpore inter dicti recipere ad diuina pueros, ſuis ſeruitijs deputatos, & ſuo rum negotiorum procuratores, ac eos qui continuò operibus eorum inſiſtunt, dũmodò iſti nõ fuerint cauſa interdicti, aut ſpe cialiter interdicti, vel excommunicati. Habent prætereà priui legium, vt tempore ſtrictiſsimi interdicti, quilibet conuentus fratrum prædicatorum quotidie vnã miſſam celebrare poſsit cum duobus vel tribus tãtùm miniſtris, expulſis omnibus qui non ſunt de ordine prædicatorum. Cle. Meritis veſtræ. &c. Eſt prætereà eis priuilegium, vt tempore interdicti quo prohiben tur Eccleſiaſtica ſacramenta omnia, exceptis paruulorum Ba-ptiſmo, & morientium pœnitentia, poſsint confiteri peccata: & abſolui, & temporibus conſuetis, ſecundùm morem eorum re cipere cõmunionem, & vnctionem extremam, diuina officia celebrare ſimul, ianuis clauſis. &c. excluſis omnibus qui de ta-li ordine non ſunt: ſunt eis poſtremò alia quàm plurima priuile gia, quæ ſingulariter hîc recenſere longum eſſet: & videri poſ ſunt in compendio priuilegiorum. Hoc tamen vnum annotare opùs eſt, quòd omnia priuilegia quæ præceſſerunt decretalẽ, Alma mater. Bonifacij octaui, & ſunt illi contraria, ſunt reuo-cata per dictũ. ca Alma mater. circa finem. vide ibi gloſ. Sequẽ tia verò dict c. Alma mater. tenẽt, & p̄cedẽtia q̃ nõ ſũt cõtraria dicto. c. nõ reuocãtur. Octauò, quãdo interdictũ eſt gñale loca le tãtùm, nõ impedit quin illius loci habitatores & incolæ, qui

Silueſter
Ioa. An.
Notabil.

cul

culpabiles non ſunt, alibi exiſtentes, poſſunt diuina officia audire, & ſacramenta percipere, & in Eccleſia alia ſepeliri, & eadem ratione clerici poſſunt extra locum illum celebrare: vt cũ eſt interdicta terra propter delictum domini. Similiter cum interdictum eſt ſpeciale locale, vt interdicta cathedrali Eccleſia, poſſunt canonici extra illam, non ſolùm ſinguli, ſed vt collegiũ celebrare alta voce & cum ſolẽnitate, vt elegãter annotat Car-
Cardin. di. in. c vlti. de exceſsi. præ. Et breuiter quotieſcunq; interdictum eſt ſpeciale, quo interdicitur vna certa Eccleſia, vel plures certæ Eccleſiæ alicuius ciuitatis vel loci, & non omnes poſſunt extra Eccleſias illas interdictas diuina ſolẽniter celebrari: ſecus cùm interdictum eſt generale vel ſpeciale perſonæ, vt cùm ciuitas eſt interdicta propter peccatum ciuium, vel cum aliqua certa Eccleſia interdicitur propter peccatum alicuius perſonæ particularis: itaq; ĩterdictũ potius eſt perſonale quàm locale, tunc nanq; quocunq; vadunt, ſunt interdicti, nec debẽt admitti ad diuina. Ratio eſt aperta, nam interdictus in vna Eccleſia, interdictus eſt in alia. c. Quiſquis. 4. q. 5. Nono, oblati: ideſt, confratres qui ex priuilegio religioſorum fraternitati quorum ſunt aſcripti, poſſunt tempore interdicti in Eccleſia ſepeliri, vt expreſſè habetur in. c. Vt priuilegia. Ita tamen eſt accipiendum, quòd huic religioni oblati ſi deceſſerint non electa ſepultura, vel ea quidem electa in eo loco, qui iure ipſo non electa ſepultura, eſt cuiuſcunq; mortui ſepulchro deſtinatus, ſepeliantur ſanè in Eccleſia, cui corpus illud pertinet, ac competit, etiam ſi ea interdicta ſit. At ſi ab his oblatis electa fuerit ad ſepulchrum Eccleſia, cui ſecluſa electione iure Pontificio minimè corpus illud competebat, & ea ſit interdicta, nõ ſunt admittendi ad Eccleſiaſticam ſepulturam per eos electam, quod quidem ex vero ſenſu eiuſdem capitis deducere videntur Hoſtien.
Hoſtien. Panor. Silueſt. Cardin. Abba. en. Panor. in dicto. c. Vt priuilegia. & Silueſt. verbo, Interdictũ 5. §. 8. Oblati verò dicuntur ad huius priuilegij vſum, qui nõ tãtùm propria bona, ſed ſe ipſos dederint perpetuò monaſterio abſq; religionis profeſsione, ſicuti tradunt Cardi. in Clemen. 1. de decimis, & Abb. in. c. Non eſt de regulari. Donatio enim bonorum per ſe non ſufficit ad gaudendum huiuſmodi priuilegijs: imo eſt neceſſarium, quòd confratres mutato habitu, ſe ipſos perpetuò dederint monaſterio, vel abſq; habitus mutatione ſe & ſua monaſterio, reſeruato vſufructu, tradiderit & obtulerint:

lerint: deniq; erit ſatis ſufficiens oblatio perſonarum abſq; mutatione habitus cum rerum item donatione, aut ipſa mutatio habitus cum perſonarum oblatione. Quo fit, vt nõ requiratur, ꝙ huiuſmodi oblati ſint cõuerſi fratres, qui quidem mutato habitu religionem ipſam profitentur, minimè ordine Eccleſiaſtico præditi, & hi cum cæteris religioſis ĩtra monaſteriorũ clauſtra vitam agunt. Decimò, ꝙ in his feſtiuitatibus: videlicet, Natalis Domini, Reſurrectionis, Pentecoſtes, Aſſumptionis beatę Mariæ, & per Extrauagantẽ Martini quinti, & Eugenij quarti, additur ſolennitas corporis Chriſti & eius octaua, pulſatis campanis, & ianuis apertis, & alta voce diuina celebrẽtur in locis interdictis, excluſis excommunicatis tantùm, ita tamen ꝙ illi, propter quos latum eſt interdictum, altari non appropinqnt: ideſt, non faciant offertorium, non obſtantibus quibuſcũq; priuile. Et ſecũdùm cõmunẽ opinionem incipit dies in veſperis vigiliæ vſq; ad veſperas ſecundas incluſiuè, ita vt cõpletoriũ ianuis clauſis non publicè dicatur. Tenent hanc ſentẽtiã Io. An. *Io. and.* Ancha. Calde. & Archi. Flo. 3. p. titu. 26. c. 4. Aliqui tamen largiorem faciunt interpretationẽ, includentes etiam miſſam vigiliæ Natiuitatis, Paſchatis & Pentecoſtes, & cõpletoriũ harũ feſtiuitatũ poſt ſecundas veſperas. Sententiã hanc tenent Archi. Domi. Palud. Silueſt. verbo, Interdictũ. 5. §. 2. Ratio horũ eſt, quia in beneficijs larga interpretatio debet fieri. Quæ autẽ iſtarũ aſſertionum ſit verior, iudicare oportet ex conſuetudine, cui ſtandũ eſſe cenſeo. Verùm eſt tamen, ꝙ in ſabbato ſancto, quia terminantur veſperæ cum miſſa, tollitur interdictũ ad miſſam vigiliæ, ſaltẽ ab initio Gloriæ, quãdo pulſantur cãpanæ.

Ancba. Calde. Arc. flo. Archi. Domini. Palud. Silueſter

¶ Et annotato, quòd non tantùm in his diebus miſſarũ ſolennia ipſius feſtiuitatis, verùm & miſſæ peculiares ac votiuæ diei, celebrari publicè poſſunt, ita aſſerit Silueſt. verb. Interdictum. 3. §. 2 & Flo. vbi ſuprà. In his feſtiuitatibus hĩc connumeratis, omnia illa licent tempore generalis interdicti, quę pertinent ad officiũ diuinũ & eius celebrationẽ, non autẽ q̃ pertinent ad ſacramenta, niſi ſub ea forma qua permittũtur alioqui tempore interdicti. Vnde, poſſe in his feſtiuitatibus benedici abbates, virgines, aquã & eam aſpergi, veſtes & alia Eccleſiaſtica ornamenta ex cõmuni omniũ ſententia fatendum eſt, quia non ſunt ſacramenta, ſed officium. Similiter tempore interdicti poſſe nuptias publicè benedici, in his diebus fateri oportet, modo alia

Notabil. Silueſter Floren.

ex cauſa non fuerit prohibitæ nuptiarum benedictiones: quia etiam benedictio nuptiarum diuinum officium eſt, ita aſſerit Silueſt. verbo, Interdictum. 5 §. 2. Sequitur ſecundò non poſſe in his diebus ſacraméta Euchariſtiæ & Extremæ vnctionis miniſtrari, etiam ipſis clericis ſanis, niſi dum miſſarum ſolēnia celebrant, conficientes Euchariſtiæ ſacramentum: quia tunc debent ſacramentum Euchariſtiæ recipere. Tantùm enim his diebus licet clericis diuina officia celebrare. Pari ratione neq; licet fontem Baptiſmatis benedicere, præterquàm in ipſomet feſto reſurrectionis, cùm hæc benedictio non ſit neceſſaria ad Baptiſmi ſacramentum, quod notat Palud. in. 4. diſtinctione. 17. quæſt. 3.

Silueſter · *Palud.*

¶ Sed vtrùm liceat in his feſtiuitatibus mortuos ſepelire intra Eccleſiam tempore interdicti? Ad hoc dubium [ſententia quorundam omiſſa tenentium partem negatiuam] ſit concluſio, q̄ bene poſſunt mortui publicè & ſolenniter ſepeliri. Hanc ſententiam tenet Silueſt. verbo, Interdictum. 5. §. 2. Calde. & Archi. Floren. vbi ſuprà, cui ſententiæ vt probabiliori libenter adhæreo. Ratio nanq; manifeſta eam ſuadet, nam officium defunctorum pertinet ad diuinorum officiorum celebrationem. Nullū tamen iſtorum fieri poteſt in Eccleſia ſpecialiter interdicta, imo in ea Eccleſia non poterunt publicè nec ſecretè diuina officia celebrari in his feſtiuitatibus, nec ſepeliri mortuus intra Eccleſiam, quando ipſe eſt ſpecialiter & nominatim interdictus, vel ſi cauſam dedit interdicti. Vndecimò, tempore interdicti poteſt verbum Dei omnibus indifferenter tam interdictis quàm non interdictis, quàm etiam excommunicatis in loco interdicto prædicari, vt patet c. Reſpondeo. de ſen. excom. non tamen ſunt dandæ indulgentiæ quæ dantur omnibus prædicationem audientibus, excōmunicatis & interdictis, propter quorum culpam latum eſt interdictum. Poteſt etiam pulſari campana pro populo vocando ad contionem ſecundùm generalem conſuetudinem. Poteſt prætereà pulſari ad ſalutationem angelicam, cùm pulſatio iſta nulli ordini ſit annexa. Poſtremò poteſt pulſari pro aliquarum literarum oſtenſione, vel in aduentu alicuius prælati. Duodecimò, tempore interdicti poteſt mēſa benedici, ſimiliter & aqua cū ſale ſub ſilentio. Cùm enim ſecūdùm iura noua permittatur miſſa [quod maius eſt] ſub ſilentio, & benedictio aquæ [quod minus eſt] permitti debet.

Dubium. · *Silueſter* · *Calde.* · *Archi. Flor.*

¶ Octa

¶OCTAVA DIFFICVLTAS.
Vtrùm violantes interdictum incurrant aliquam pœnam.

AD HANC DIFFICVLTATEM EST conclusio, quòd clerici habentes aliquem ordinē, violantes interdictum, peccant mortaliter, & incurrunt tres pœnas: videlicet, irregularitatem, ineligibilitatem, & impoſtulabilitatem: itaquè neque eligere valent, nequè eligi, nequè poſtulari, ſuntquè ſuſpēſi ab officio & beneficio. Hæc concluſio quoad primam partem: ſcilicet, ꝙ peccant mortaliter, probatur ex eo quòd mandatum interdicti imponitur propriè clericis ſecundùm ius antiquum, vt non celebrent, & ſecundùm ius nouum, vt non celebrent niſi iuxta tenorem ca. Alma mater. excluſo populo, clauſis ianuis. &c. & cùm præceptum ſit de re graui, conſequens ſit, vt non obtemperantes, mortaliter peccent. Quoad ſecundā verò partem: nempe, quòd incurrant illa tria pœnarum genera, probatur ex cap. Is qui. &. ca. Is cui. de ſen. excommu. li. 6. & quòd ſint ſuſpenſi officio & beneficio patet ex cap. Tanta. de exceſsibus prælatorum. nec poſſunt cōferre beneficia, imo ſunt beneficijs expoliandi, vt patet cap. Poſtulaſtis. de cleri. excommu. Conclu.

¶Et annotato cum Siluestro verbo, Interdictum. 6. §. 2. quòd clericus interdictus exercens vbicunquè, ea quæ interdictis prohibentur, & non interdictus exercens ea in loco interdicto, intellige ſine moderatione cap. Alma. efficitur irregularis, quod tamen intelligendum eſt, ſi locus ſit propriè interdictus, nam ſi quis celebraret in Eccleſia non interdicta propriè, ſed violata ſemine vel ſanguine, non efficitur irregularis, licèt grauiter peccet, vt patet ī prædicto ca. Is qui. & à fortiori nec perſoluens horas canonicas, vel aliquid aliud diuinorum in Eccleſia ſic ſemine vel ſanguine violata, efficeretur irregularis. Similiter, ſi clericus non interdictus ſcienter celebret in loco non interdicto, ſed coram interdictis eos recipiendo ad diuina officia vel ſacramenta vel ſepulturā, non efficitur irregularis: [illegible]ibetur tamen ei ingreſſus Eccleſiæ, donec eis ſatiſfecerit ad Nota.

arbitrium eius cuius ſententiam contempſit, ſi eſt ab homine, vel ad arbitrium Epiſcopi, ſi eſt à iure. de priuileg. c. Epiſcoporum. li. 6. & ſi in ea ſe ingerit, officio ſuo efficitur irregularis. c. Is cui. ſecus ſi ingerat ſe diuinis extra Eccleſiam, putà ſub dio, vel tentorio vel in oratorio, quod non eſt Eccleſia, quia tũc nõ efficitur irregularis, Si verò ſit Eccleſia, ſed nondum conſecrata, quæ propriè dicitur Baſilica, eſt irregularis: quia ſatis eſt, ꝙ ſit Epiſcopi authoritate fundata. Pari ratione ſi ſint religioſi ſcientes matricem Eccleſiam interdictum ſeruare, & non ſeruant ſunt excommunicati per Clemẽ. Ex frequentibus. de ſen. excommu.

Dubium ¶ Sed dubium eſt, de quibus clericis intelligat concluſio, an de omnibus tam habentibus ordines minores quàm ſacros, an

Soto. tantùm de habentibus ſacros. Dubio huic reſpondet Soto in. 4 diſt. 22. q. 3. ar. 1. quòd ſolùm de habentibus ordines ſacros, qui celebrant vel officia diuinorum ordinum exequuntur: communis tamen ſententia tenet, quòd de omnibus. Ratio eſt, quia capitula ſuprà citata irregularitatem decernentia generaliter loquuntur, & ita tenet Silueſt. verbo, Interdictum. 4. §. 1. & ſum

Silueſter ma piſana verbo, Interdictum. 4. & ſumma Angelica, & Armil

Piſana. la eodem titulo, & omnes, quos videre mihi contigit. Quocir-

Angelic. ca adhærere huic communi ſentẽtiæ decreui, quæ aſſerit, quòd

Armilla. qui exercent aliquid alicui ordini Eccleſiaſtico deputatum, & hoc faciunt tanquàm clerici ſiue ſint presbyteri ſiue clerici inferiores: vt ſi diaconus dicat Euãgeliũ, vel ſubdiaconus Epiſtolam tanquàm ſubdiaconus, vel accolitus exerceat officiũ ſuũ tanquàm accolitus: & ſic eſt de omnibus qui minoribus ordinibus initiati ſunt, vt deferendo cereos, aut legendo, & agẽdo ea quæ ſunt ſui muneris. Si verò exercent aliqua in loco interdicto alicui certo ordini Eccleſiaſtico non deputata vt cãtare in choro, legere pſalmos vel Euangeliũ, vel Epiſtolam ſicut faciunt alij laici, nõ incidunt in prædictas pœnas. Hoc tamen intellige, quando hoc ex deuotione faciunt, & non quaſi ſoluendo horas, nec ex contemptu & authorizando, vt ſi prælatus faciat celebrare coram ſe, quia ingerit ſe diuinis & violat interdictum. De pſalmiſta verò interdicto ſeu etiam non interdicto, ſed in loco interdicto, tenendum eſt ſecundùm Theologos, qui dicunt pſalmiſtatum non eſſe ordinem, ſed officium annexũ ordini, ꝙ ſolenniter agendo in officio ſuo, nõ efficitur irregularis

Secus

Secus ſecundùm canoniſtas,qui tenent eſſe ordinem. Similiter
habens primam tonſuram,quia ſecundùm theologos,quibus in
hoc ſtandum eſt, qui nihil ex ſuo officio facere poteſt,non effi-
citur irregularis,cantando vel pſallendo. Idem eſt de benedi-
cente menſam:quia hoc non eſt deputatum certo ordini, & ob
hanc eandem rationem ille qui alijs celebrantibus cāpanas pul
ſaret,vel Eccleſiarum ianuas aperiret,neq́; ſi alteri interdicto,
vel excommunicato celebranti adiutor extiterit,non efficere
tur irregularis,quia iſta non ſunt annexa ordini alicui. Secus ſi
faciat authorizando,vt celebrans principaliter.ſcilicet,vt o-
mnes veniant ad audiendam rem diuinam.Idē ſiquis abſoluat,
vel excommunicet non vt Sacerdos ſed vt iudex ſine ſolenni-
tate,vt patet in.c.A nobis. el 2.de ſen.excom.Iuriſdictionalia
enim non ſunt prohibita tēpore interdicti. Pari ratione ſi ſit re
ligioſus,nullum habens ordinem,& moniales violantes inter-
dictum,vt ſi ſolenniter in Eccleſia canant,nō ſunt irregulares,
vt non poſsint ad ordines ſacros promoueri:ſunt tamen aliter
puniendi in aliquod arctius monaſterium intruſi,vt cap. Poſtu-
laſtis.ſancitur,ſub nomine enim clericorum intelliguntur etiā
religioſi nullum ordinem habentes,& moniales,quibus incum
bit diuina officia celebrare ſolenniter,& idcirco quantùm ad
hoc cenſentur violatores interdicti. Quo fit,vt licèt non incur-
rant irregularitatem,quia hoc non eſt expreſſum in iure,effici
untur tamen ineligibiles actiuè & paſsiuè. De laicis autem eo
modo violantibus,quod ingerunt ſe ad audiendum ſacrū, vel
alia diuina officia,eſt concluſio tenenda vt probabilior,quòd ſi *Conclu.*
laicus ſit interdictus,vel ſi ſit totus populus,ingerendo ſe diui-
nis officijs audiendis,ſi tamen ipſe non ſit interdictus,ſed ſolus
locus,non peccat ingerendo ſe ſaltem mortaliter,niſi aliquod
violentiæ genus faciat,vt ſe ingerat,vel clericis eum expellen
tibus non obtemperet. Hæc concluſio eſt doctiſsimi Soto vbi *Soto.*
ſuprà,& quoad primam partem liquida eſt,nam interdicere po
pulum vel aliquem,eſt eis inhibere ne diuina officia audiāt. Cū
igitur ſit res grauis niſi obtemperent,certum eſt eos peccare
mortaliter. Quoad ſecundam partem eſt Silueſtri loco citato, *Silueſter*
& Caieta. verbo, Interdictū. Dicūt enim,quòd laici,niſi ſe ex
contemptu ingerant, nihilifaciendo Eccleſiæ interdictum vel *Caieta.*
authoritatem, non peccant mortaliter. Dicit enim illic Caie-
tanus,quòd violatio interdicti ſolùm eſt clericorū, quia quādo

ſolus locus interdicitur, mandatum iudicis non dirigitur ad laicos, ſed ad ſolos clericos & religioſos: videlicet, vt ianuis clauſis celebrent. &c. vnde illis incumbit à diuinis populum arcere, quibus laici parere tenentur. Quocirca, ſecluſo ſcandalo & contemptu, ſolùm vidẽtur venialiter peccare, propterea quia interpretatiuè faciunt contra clericorum intentionem.
Caieta. Et addit ibi Caietanus, quòd quamuis dum diuina ſumus audientes, interdictus Eccleſiam intret, non tenemur eum vitare: quia non iubemur non participare cum interdictis, ſed ſolùm
2. concl. clerici tenentur eos à ſacris eijcere.

¶ Secunda concluſio in hac difficultate ſit, quòd Epiſcopus tempore interdicti conferens tam minores ordines & primã tonſuram quàm maiores, efficitur irregularis. Probatur, nam exercet actum certo ordini Eccleſiaſtico competentem tempore ipſo prohibito. Itẽ, quia horũ ordinũ collatio ad Epiſcopalem poteſtatem & ordinem pertinet, vt planè compertũ eſt. Recipientes quoq; ipſos ordines tam minores quàm maiores, efficiuntur irregulares, ſi agunt aliquem actum ſolenniter his ordinibus conuenientem. Quo fit, vt de illo qui ordinem Sacerdotalem recipit, nullum ſit dubium quin irregularis fiat, eò quòd ſimul cum Epiſcopo celebrat, atq; ideo actũ exercet ordini conuenientem: videlicet, Euchariſtiæ conſecrationem, ſi
D. Tho. cut annotant D. Tho. in. 4. diſt. 13. q. 1. ar. 2. ql. 2. & in. 3 p. q. 81.
Silueſter ar. 2. & Silueſt verbo Eucha. 2. §. 2. qui tenent poſſe ſimul ordinatos cum Epiſcopo ordinante conficere corpus Chriſti, vt nos docuimus in materia Euchariſtiæ, imo & aſsiſtentes Epiſcopo ordinanti fieri irregulares notum eſt, ſi vt diaconi vel ſubdiaconi veſtibus induti huic ordinum celebrationi adiutores extiterint, ea peragentes quæ in Pontificali libro continentur, quia agunt actus certo ordini conuenientes tẽpore interdicti, & hæc ſint ſatis de interdicto.:·

Do

DE SACRAMENTO EXTREMÆ VNCTIONIS.

CVM QVINQVE AD PERfectionem vniuſcuiuſq; perſonæ ꝑtineant, tria ſcilicet per ſe, vt Baptiſmus, Cõfirmatio & Euchariſtia, & per accidens duo ratione peccati: quæ ſunt pœnitẽtia, qua ſanamur, & Extrema vnctio, qua integram valetudinẽ recuperamus: & dictũ ſit hactenus de quatuor prioribus, dicẽdũ ſupereſt modo de quinto: nẽpe, Extrema vnctione. ❋. Circa cuius cõſtitutionẽ declarat, & docet ſancta ſynodus Tridentina ſeſsione. 14. ꝙ queadmodum cętera ſacramẽta Deus ipſe ceu maxima auxilia ꝑparauit, quibus dũ viuerẽt Chriſtiani, integros ſe conſeruare, & ab oĩ incõmodo ſpũs ſe tueri poſſent, ita hoc ſacramẽto Extremæ vnctionis tanꝗ; præſidio quodã pręſentiſsimo atq; firmiſsimo finẽ vitæ munire voluit, eò ꝙ nullũ tẽpus eſt, quo vehemẽtiùs aduerſarius noſter omnes ſuæ verſutiæ neruos intendat ad ꝑdendos nos penitus & à fiducia etiam, ſi poſſet, diuinæ miſericordiæ deturbandos, quàm cum impendere nobis exitum vitæ perſpicit. Con. tri. ❋

¶PRIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm Extrema vnctio ſit ſacramentum.

AD hãc difficultatẽ duabus reſpõdetur cõcluſionibus. Prior ſit affirmatiua: ſcilicet, ꝙ Vnctio extrema eſt ſacramẽtũ. Hæc cõcluſio eſt ſecũdũ fidẽ catholicã tenẽda, cõtra quoſdã hęreticos, qui cõtrariũ cõcluſionis huius aſſeruere. Refert nãq; Tho. Vualdẽ tomo. 2. de ſacra c. pen. vuitcleff negaſſe Extremã vnctionẽ eſſe ſacramẽtũ, & eiuſdẽ hæreſis fuerũt priores authores Vualdẽſes, vt refert Guido Carmelita in li. ſuo de hæreſi. ex qbus illã hęredita arunt Bohemi. ac ſubide Lutherani. Sed habetur cõcluſio nſa diffin ta i. c. vnic de ſacra vnct. & i. c. Suꝑfluũ. 95 d. & i. c. Ad abolẽdã. extra de hære. vbi excoĩcãtur, qui aliter ſenſerint de ſacramentis, quàm Romana Eccleſia ſentit. At

1. concl.

Th. vual.

Gui. car.

Con.flo. verò Eccleſia in Conci. Flo. determinaſſe Extremã vnctionem eſſe vnũ de. 7. ſacramẽtis Eccleſiæ cõſtat, igitur nõ licebit hãc conclusionem negare. Confirmatur etiam concluſio ſanctorũ *D. Aug.* teſtimonio, Auguſtini ſcilicet in. li. 2. de viſitatione infirmorũ. cap. 4. vbi dicit, Nec prætermittendum eſt illud Iacobi Apoſtoli præceptum, Infirmatur quis in vobis. &c. Nota verbum, præceptum, quod certè rem grauem atq; adeò ſacramentũ de *Beda,* ſignat. Eandem concluſionem Beda. li. 2. ſuper Marcum. c. 4. *Mar. 6.* & ſuper Lucam. li. 3. c. 7. fundat in vſu Apoſtolorũ. Mar. 6. vngentes oleo infirmos, quamuis tunc cùm nondum eſſent Sacerdotes inſtituti, vnctione illa vt ſacramento non vſi fuerunt. Eãdem concluſionem D. Tho. in. 4. d. 13. probat hoc pacto, In his *D. Tho.* quæ Eccleſia viſibiliter operatur, quædam ſunt ſacramenta, vt Baptiſmus, quædam ſacramentalia, vt Exorziſmus aqua bene dicta. Horum autem diſcrimen eſt, quòd ſacramẽtum eſt illud, quod operatur remiſsionem peccatorum, quæ fit per gratiam. Sacramentale autem eſt diſpoſitio quædam ad aſſecutionẽ huius effectus. Cùm ergo Extrema vnctio remittat peccata, vt patet ex teſtimonio Iacobi, Si in peccatis eſt, remittẽtur ei. cõſequitur quòd ſit ſacramentum. Breuiter omnes catholici doctores tenent iſtam ſententiam. Sed vtrùm ſit Extrema vnctio vnum ſacramentum, an plura: meritò dubitatur. Cui dubio hac *Dubium* ſecunda concluſione reſpõdetur: videlicet, quòd licèt fiãt mul*2. concl.* tæ vnctiones, vnum tantùm ſacramentum eſt. Hæc cõcluſio eſt omnium doctorum conſenſus, & eam probat D. Tho. in. 4. di. *D. Tho.* 13. q. 1. ar. 2. ql. 2. quia ſicut artificiale, vt domus eſt multa quodammodò in actu, ſed illa multa cõueniunt in aliquo vno, quia ex pluribus materialibus vna perficitur forma, ita quodlibet ſacramentum dicitur vnum, in quantùm multa quæ ſunt in vno ſacramento: nempe, plures res, & verba ordinantur ad vnũ ſignificandum, vel cauſandum effectum gratiæ: ſed eſt differentia, quòd quando vnica actio ſufficit ad ſignificationem, vnitas ſacramenti conſiſtit in illa actione tantùm, vt patet in confirmatione, & ideo vnica chriſmatio eſt ſacramentum. Quãdo autẽ ſignificatio ſacramẽti poteſt eſſe in vna & in multis actionibus, tunc ſacramentum perfici poteſt vna actione vel pluribus, ſicuti Baptiſmus vna immerſione, vel tribus. Poteſt nanq; ablutio Baptiſmi fieri, per vnam immerſionem, & per tres: & idcirco tunc, vel vna immerſio eſt ſacramentum, vel omnes tres. At verò

rò quando perfecta ſignificatio non poteſt eſſe niſi per plures actiones, tunc illæ plures actiones ſunt de perfectione ſacramenti, ſicut patet in Euchariſtia, quia perfecta refectio corporalis, ſignificans ſpiritualem, exiſtere non poteſt niſi per cibum & potum, & ſic eſt in hoc extremæ vnctionis ſacramento: quia curatio perfecta interiorum vulnerum non poteſt perfectè ſignificari nec fieri, niſi vnctis ſenſibus & organis, quæ ſunt morborum ſpiritualium, hoc eſt, peccatorum radices. Quare vnctio partialis cuiuſcunq; ſenſus, non eſt niſi pars ſacramenti. Ex quo fit conſequens, vt ſacramentalis gratia, neq; per primam neq; per ſubſequentes vnctiones conferatur vſq; ad punctum vltimæ parcialis formæ, vt inferiùs explicabo.

¶SECVNDA DIFFICVLTAS.

Vtrùm iſtud ſacramentum Extremæ *vnctionis ſit à Chriſto inſtitutum, ſicut & alia omnia ſacramenta.*

HVic difficultati vnica hac concluſione affirmatiua reſpondetur: ſcilicet, quòd hoc ſacramentum ſicut reliqua omnia, à Chriſto ipſo inſtitutum eſt. Cõcluſionem iſtam, contraria recitata & reiecta, aſſerit D. Tho. in. 4. di. 23 q. 1. ar. 2. ql. 1. & Ricar. diſt. 2 ar. 1. q. 3. Et rationes id certè conuincunt. Prima, quia ſacramenta ſunt legis Euangelicæ fundamenta, ad legiſlatorem autem pertinet fundamenta legis conſtituere, quæ nemo alius dimouere poſsit. Vnde Paulus ait, Sic nos exiſtimet homo. &c. vt diſpenſatores miniſteriorum Chriſti, non ait fundatores, ſed diſpenſatores. Secunda, quia cùm nouæ legis ſacramenta gratiam conferant, quam ſolus Chriſtus ex poteſtate excellẽtiæ præſtare valet: nemini dubitare licet, ſacramentum iſtud à Chriſto fuiſſe inſtitutum, ſiquidem poteſtatem hanc nulli communicauit. Tertia, quia cùm ſacramenta veteris legis, quæ tantùm erant noſtrorum figura, Deus ſolus condiderit, condecens fuit, vt Chriſtus ea in quibus veritas conſiſtit, & inſtrumẽta ſuæ paſſionis ſunt, inſtituerit. Ex quibus facilè exploditur Hugonis ſẽtentia. lib. 2. de ſacramentis parte. 15. & Magiſtri ſen. aliorũq; multorum in prædicta diſtinctione aſſerentium, diuum Iacobũ in verbis appoſitis in ſua canonica c. 5. ſcilicet, Infirmatur quis in vobis, inducat preſbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum vngentes eum oleo in nomine Domini, hoc ſacramentum inſtituiſſe. Nullus enim Apoſtolus aliquod ſacramentum potuit inſtituere

Conclu.

D. Tho.

Ricard.

Paulus.

tuere propter prædictam rationem,bene tamen quilibet illorũ
Con.tri. promulgare potuit ſacramẽtum iam inſtitutum,& hoc fecit Ia
* cobus in verbis præmiſsis. *. Ac demum œcumenica Triden
tina ſynodus nuper celebrata ſeſsione.14.cano.1.decernit ſub
anathematis cenſura,hanc concluſionem,& concluſionem pri
mam præcedentis difficultatis.Inquit enim,Si quis dixerit,Ex
tremam vnctionem non eſſe vere & proprie ſacramẽtũ,à Chri
ſto domino noſtro inſtitutum,& à beato Iacobo Apoſtolo pro
mulgatũ,ſed ritũ tãtùm acceptũ à patribus,aut figmẽtũ huma-
num,anathema ſit. Nec nocet id quod obijci ſolet in contrari-
um,quia non inuenitur locus expreſſus in Euãgelio, vnde poſ
ſet colligi inſtitutum fuiſſe à Chriſto. Multa nanq; vt D. Tho.
D. Tho. inquit vbi ſuprà ar.3.fecit ac dixit dominus,quæ in Euangeli-
js non continentur,quia Euangeliſtæ non fuerunt ſoliciti vni-
uerſa pernarrare,ſed illa tantùm,quæ ad ſalutis neceſsitatem,
& Eccleſiæ diſpoſitionem pertinebant,qualia ſunt Baptiſmus,
Pœnitentia,Euchariſtia,Ordo,& Matrimonium. Confirmatio
verò,& Extrema vnctio non habent tantam neceſsitatem,ſed
nihilominus Spiritus ſanctus ex traditione Apoſtolorum illa
declarauit. Ait enim illic doctor ſanctus,quòd omnia ſacramẽ
ta Chriſtus per ſe inſtituit,ſed quæ difficiliora erant creditu,il
la per ſe promulgauit,alia autem ſeruauit Apoſtolis promul-
ganda,ſicut Extremam vnctionem,& Cõfirmationem. Quo fit,
vt in verbis Iacobi præmiſsis ſit hoc ſacramentum promulga-
tum ab ipſo Iacobo,& non inſtitutum. Illa enim Apoſtoli admo
nitio non fuit eius inſtitutio,ſed relatio,& commendatio inſti
tuti Chriſti.

¶TERTIA DIFFICVLTAS.

Vtrùm materia huius ſacramenti ſit oleum ſimplex ab Epiſcopo conſecratum.

1.concl. QVæſtioni huic tribus concluſionibus reſpondetur. Prima ſit. Materia ſacramenti huius,eſt oleum. Hæc concluſio habetur in dicto.ca.5.Iacobi, vbi dicitur, Et orent ſuper eum vngentes eum oleo. Habetur etiam in c.vnic. de ſacra vnctione.
Con.flo. & in concilio Floren. Ratione deinde congruentiſsima proba
tur,quia proprietas huius olei maximè conuenit effectui illius

ſacra

cramenti. Eſt enim oleum mitigatiuum dolorum, & idcirco po
nitur in vulneribus. Vnde ille Samaritanus de quo habetur a-
pud Lucam. c.10. Oleum infundit in vulneribus ſauciati. Cùm *Luc.10.*
ergo effectus iſtius ſacramenti ſit dolorem ſpiritualem, & cor
poralem mitigare, congruentiſsimè in oleo inſtitutum fuit.

¶ Secunda concluſio. Oleum iſtud debet eſſe oliuarum. Proba *2.concl.*
tur hæc concluſio, nam quotieſcunq; in ſcripturis ſacris inue-
nitur ſimpliciter oleum, ſemper de oleo oliuarum intelligitur,
ſicut nomine panis, triticeus: & nomine vini, vinum vitis in-
telliguntur. Quemadmodum enim omnes alij panes & vina in
uenta fuere propter deffectum panis triticei & vini vitis, ita
oleum nucum, vel ex alia quauis vnctuoſa materia expreſſum
propter defectum olei oliuarum inuenta ſunt, vel propter ali
quam medicinã, ſicut oleum amigdalarũ & ſimilia. Nec obſtat
huic concluſioni, quòd materia ſacramentorum debet eſſe il-
la quæ vbiquè reperiri poſsit, oleum autem non vbiquè reperi
tur [non inquàm obſtat] quia ſatis eſt tantã eſſe copiam in or
be Chriſtiano, vt poſsit ſaltem per vecturam vbiquè reperiri.

¶ Tertia concluſio. Iſtud oleum debet eſſe ſimplex ſine balſa *3.concl.*
mo. Hæc concluſio habetur in ca. vnico de ſacra vnctione. Præ
cipitur nanquè illic, quòd non admiſceatur balſamum: & idem
habetur in concilio Floren. ſub Eugenio quarto. De qua re *Con.flo.*
tractat D. Thom. vbi ſuprà ar.3. q l.1. & aſsignat pro ratione: *D.Tho.*
quia balſamum propter odorem pertinet ad bonitatem famæ,
qua quidem de cætero non indigent propter ſe exeũtes ex hac
vita, ſed tantùm indigent nitore conſcientiæ, quæ per oleum ſi
gnificatur. Eſt enim oleum materia lenitiua, & vſq; ad intima
penetratiua, & effuſa & ſua pingui ſuauitate ſpẽ ſalutis offert,
quæ potiſsimum vulneribus & athletis in agone certãtibus ap-
plicatur. Quibus remedijs peccatis vulneratus, dum agonizat,
opus habet.

¶ Quarta concluſio. Iſtud oleum oportet benedictũ ac conſe
cratum eſſe ab Epiſcopo, concluſio hæc habetur in prædicto.c. *4.concl.*
vnico. & in conci. Flo. Et ratio iſtius concluſionis eſt, quia cùm
materia omnium ſacramentorum ſit inſtrumentum ad ſanctita- *Con.flo.*
tem conferendam, oportet vt aliquo modo ſit ſanctificata, dif-
ferenter tamen, nam materia ſacramentorum, quibus Chriſtus
vſus eſt, non indiguit aliqua ſanctificatione ſpeciali, præ-
ter illam, quam ſuo vſu illi contulit, qua fit Sacramentum.

Ait

Beda Ait enim Beda, Chriſtum tactu ſuæ mundiſsimæ carnis vim regeneratiuam contuliſſe aquis: & panem & vinũ ſuis manibus tetigiſſe, ait Euangeliſta, quando illa conſecrauit. At verò Extremæ vnctionis & Confirmationis materia Chriſtus non vſus eſt. Quocirca, vt benedicantur ac conſecrentur horum ſacramentorum materiæ opus eſt. Nec tantùm de neceſsitate præcepti oleum hoc conſecratum eſſe oportet, vt Caietanus affirmat in cõmentarijs. 3. p. q. 72. ar. 3. verùm etiam de neceſsitate ſacramenti Ita enim tenet expreſſè D. Tho. in. 4. diſt. 23. q. 1 ar. 3. q l 3, & hæc eſt communis opinio. Quod maximè conuincitur ex concilio Flo. inquit nanq; materiam huius ſacramenti eſſe oleum ab Epiſcopo conſecratum. Et cõfirmatur ex vſu Eccleſiæ, quæ ſi hoc ſacramentum oleo non benedicto fieret, non reputaret eſſe ſacramentum: neceſſe eſt ergo, aſſerere, quòd eſt de eſſentia, vt ſit ab Epiſcopo conſecratum.

D. Tho.

Con. flo.

¶QVARTA DIFFICVLTAS.

Vtrùm hoc ſacramentum Extremæ vnctionis habeat formam aliquam.

1. concl. DIfficultati huic tribus cõcluſionibus reſpõdetur, & earũ prima ſit affirmatiua, qua directè quæſtioni ſatiſfit: videlicet, quòd habet formã. Cõcluſio iſta eſt tenenda ſecũdùm fidem catholicam. Eſt enim expreſſa ſententia concilij Floren. quòd omnia ſacramenta debent conſtare ex materia & forma, vt patet ex vſu vniuerſalis Eccleſiæ, quæ quibuſdam verbis in collatione ſacramenti huius vtitur Item, quia materia cùm ad multa indifferenter ſe habere poſsit, non niſi per formam ad certum effectum determinatur. At verò Vnctio illa olei plura poteſt ſignificare: ſcilicet, curationem tantùm corporis, vt dum à medico applicatur infirmis, vel recreationem & ſolamen laſſati corporis: debet ergo per aliqua verba quibus propriè ſuapte natura conuenit eſſe ſigna, ad certũ ſacramẽti effectum adaptari.

Con. flo.

2. concl. ¶Secunda concluſio, forma conueniens iſtius ſacramenti nõ per orationem indicatiuam: ſcilicet, Vngo oculos tuos, vel aures tuas &c. vt in miſſali Ambroſiano inuenitur, ſed per orationem deprecatiuam: nempe, Per iſtam vnctionem & ſuã piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Deus quicquid deliquiſti

per-

per viſum,auditum.&c.profertur.

¶ Et annotato,quòd ſiue dicatur, Indulgeat tibi Deus, aut remittat,aut ſanet quicquid deliquiſti,aut cõmiſiſti. &c.non variatur formæ eſſentia. Et licèt orationes quæ ante Vnctionem præmittuntur, non ſint formæ,ſed ſacramentalia quædam, & ideo quælibet Eccleſia poteſt ſuis vti,ſed tamen forma ſacramẽti eatenus eſt de eſſentia,vt ſit apud omnes deprecatoria,vt eleganter docet Dominicus à Soto in.4.diſt.13.q.1.ar.4.ad ſecundum. Modo probatur concluſio ex vniuerſali vſu Eccleſiæ Romanæ,& ex concilio Floren.atq; ex verbis diui Iacobi,qui per modum deprecationis,inquit,Orent ſuper eum.Oratio enim idem eſt quod deprecatio.Item,quia per hanc formam exprimitur primùm materialis cauſa,Per iſtam vnctionem. & virtus ſacramenti,Per ſuam miſericordiam.& ſimul intentio miniſtri & effectus ſacramenti cùm dicitur, Indulgeat tibi Deus. Ergo forma hæc eſt congruens.Præterea,quia hoc ſacramentum ſuſcipiens,eſt viribus proprijs deſtitutus,vnde aliorũ orationibus ſubleuari indiget.Poſtremò,quoniam hoc ſacramentum datur exeuntibus ac deſinentibus eſſe iam de foro Eccleſiæ huius militantis,& in ſolius Dei manu requieſcunt. Vnde, per orationem committuntur eius clementiæ & poteſtati.Has tantùm rationes gratia breuitatis ſelegi ex pluribus quæ à doctoribus aſsignari ſolent,ad probandum quare aliorum ſacramentorum formæ ſint indicatiuæ, forma autem iſtius deprecatiua. *Nota.* *Soto.* *Con.flo.*

¶ Tertia concluſio.Licèt in hoc ſacramento fiãt multæ vnctiones,vltima tamen eſt forma reſpectu omniũ præcedentium,& agit in virtute omnium,& ob id in illa vltima vnctione infunditur gratia,vt dicit D.Tho.in.4.diſt.23.q.1.ar.2.ql.1.ad. 3.Itaq; gratia ſacramentalis neq; per primam neq; per ſubſequentes vnctiones conferatur,vſq; ad punctum vltimæ partialis formæ:vnde nulla eſt conſequentia,quòd ſi plures ſint vnctiones plura ſint ſacramenta.Nam ſicut partiales formæ oſsium,carnium & neruorum in homine vnum integrant ſuppoſitum,ita & illæ omnes vnctiones vnicum ſignum vnius gratiæ. *3.concl.* *D.Tho.*

¶ Annotato circa hanc cõcluſionem,quòd cum dixi,vltimam vnctionem eſſe formam reſpectu præcedentiũ intellexi de vltima quinq; ſenſuum:nempe,de illa quę fit in membris,quia quinq; iſtæ vnctiones ſunt tantùm de eſſentia ſacramenti, & ſic inter *Nota.*

termino prolationis formæ ad vnctionem quæ ſit in manibus, infunditur gratia, atquè adeò vnctio renuum vel pedum non eſt pars ſacramenti, ſed tamen quãdo Eccleſia iubet, quòd iſtæ duæ vnctiones fiant, intentio miniſtri debet ad omnes referri, & tunc, niſi in vltima nõ confertur. Ex his manifeſtè colligitur, quòd ſi Sacerdos vna vnctione facta aut duabus, moreretur [vt contingit tempore peſtilentiæ] ſacramentum maneret imperfectum, atquè adeò nullum eſſet, niſi alius preſto eſſet, qui alias vnctiones proſequeretur, & tunc vnctiones factas non debet iterare, nec pluralitas miniſtrorum tollit vnitatem huius ſacramenti, quia inſtrumentaliter tantùm operãtur. Mutatio nan-
D. Tho. què martelorum, inquit S. Tho. non tollit vnitatem operationis fabri.

Nota. ¶ Notandum eſt hîc vltimatè, quòd quamuis in. c. Nunquid. de conſt. d. 5. dicat gloſa, quòd omnia ſacramenta perficiuntur cũ inuocatione trinitatis: ſcilicet, in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. Attamen hæc gloſa ſolùm probat quòd ita ſit, non autem quòd ſit de neceſsitate ſacramenti. Non enim videtur eſſe de ſubſtantia formæ ſacramenti iſtius ſecundùm D. Tho.
Armilla. vt dicit ſumma Armilla in verbo, Vnctio extrema.

De effectu Extremæ vnctionis.

¶ QVINTA DIFFICVLCTAS.

Vtrùm effectus Extremæ vnctionis ſit peccatorum remiſsio, & ſanitas corporalis.

Notabil. PRo huius difficultatis deciſione annotare oportet, quòd triplex eſt peccatum: nempe, originale, mortale & veniale, & in vnoquoq; eſt diſtinguere tria: ſcilicet, maculam culpæ, & reatum pœnæ, & reliquias quæ ex ipſis peccatis relinquũtur. Hac
1. concl. diſtinctione ſic præhabita, ſit prima concluſio. Effectus proprius ſacramenti huius non eſt remiſsio culpæ originalis vel mortalis. Cõcluſio hæc triplici ratione oſtenditur, & earũ prima ſit, quia ſicut medicatio & ſanatio præſupponit vitam corporalem, eò ꝙ mortuo, qui ſanari nequit, nulla applicatur medicina: ita Extrema vnctio præſupponit ſpiritualem vitam, languidam tamen, debilem & infirmam, non ergo eſt inſtituta, vt per ſe directè tollat mortem originalis vel mortalis culpæ. Quare Iacobus non ſimpliciter dixit, quòd directè remittat peccata

ſicut

ſicut pœnitentia :ſed quòd ſi infirmus in peccatis eſt,remittetur ei. Secunda ratio eſt, quia cù m Baptiſmus contra originale, & pœnitentia contra actuale mortale directè ordinetur,fit vt Extrema vnctio non ſit ad illum effectum directè inſtituta, eò quòd duo ſacramenta immediatè non ordinantur ad eundē effectum. Tertia,quia ſicut pœnitentia ſupponit Baptiſmum, quo tollitur originale,ita Extrema vnctio ſuo ordine,& inſtitutione præſupponit pœnitentiam,qua tollitur mortale.

¶ Secunda concluſio. Iſtud ſacramentum Extremæ vnctionis, non eſt principaliter inſtitutum contra veniale peccatum. Hæc concluſio eſt contra Scotum,Durandum, Bonauē. Ricardum, & Maiorem. in.4.diſt. 23.ſed eſt expreſſa ſententia D. Thom. in eadem diſt. q.1.ar.3.q1 1. Cuius ratio eſt,quia pœnitentia ſufficienter etiam in vita delet venialia quoad culpam,licet principaliter ſit inſtituta ad remiſsionem mortalis *culpæ*, nec veniale ſit eius neceſſaria materia,& ideo ſub conditione ait Iacobus, Si in peccatis eſt,hoc eſt,ſi in peccato eſt vllo,ſiue mortali ſiue veniali,inſinuans quòd non debet infirmus poſt ſacramentum pœnitētiæ quod ei applicatur,in aliqua eſſe culpa peccati. Videtur etiam per hoc inſinuare, quòd etiam ſi nō haberet peccatum infirmus,eſſet ei Extremæ vnctionis ſacramentum conferendum, cùm loquatur conditionaliter. Deinde probatur,nam cùm remiſsio venialis peccati ſine nouæ gratiæ collatione fiat,nulla opus eſt inſtitutione ſacramenti ad iſtud præciſum effectum,ſed ſufficiunt ſacramentalia Poſtremò,quia ſi remiſsio venialium eſſet effectus Extremæ vnctionis, tam commodè miniſtraretur ſanis,quàm infirmis,ſiquidem peccata venialia quotidie committimus:quare non eſſet proprium ſacramentum infirmorum. 2. *concl.* D. *Tho.*

¶ Tertia concluſio. Effectus ſacramenti Extremæ vnctionis, eſt ſanare,& abſtergere per gratiam reliquias peccatorum, & veſtigia,& cicatrices,quæ quidem nihil aliud ſunt,quàm quædam prauæ habitudines,putà pronitas & procliuitas ad malum & ineptitudo & torpor,lāguor & debilitas,q̄ in nobis ex peccato actuali vel originali relinquūtur ad opādū bonū,& ad hoc, vt nō facilè poſsimus de Deo cogitare & reſiſtere tētationibus dæmonū. Et quoniā in articulo mortis maximè hoīes à dæmonibus īfeſtātur,& maiorē lāguorē ſētit aīus,& acriori afficitur merore,idcirco ſolis ī illo articu. cōſtitutis cōfertur iſtud ſacrūm 3. *concl.*

vt

vt illis animam alleuiet, & confirmet, magnam in eis diuinæ miſericordiæ fiduciam excitando, qua infirmi ſubleuati & morbi incommoda, ac labores leuiùs ferāt: & tentationibus dœmonis, calcaneo inſidiantis, faciliùs reſiſtant.

Notabil. ¶ Notato tamen, quòd per pronitatem non eſt intelligēdus fomes peccati nec habitus praui, ſed actus & effectus eorū, quia fomes cùm ſit naturalis, non tollitur per gratiam quæ datur in hoc ſacramento & habitus ex prauis actibus ingeniti non euelluntur niſi per contrarios actus. Vnde, poſteà cùm manent habitus, ipſi pullulant ijdem effectus, ſoli igitur actus & effectus eorundem habituum tollūtur per gratiam huius ſacramenti. Conclusionem iſtam ſic probo, nam cùm hoc ſacramentum ſupponat peccatum tam actuale quàm originale quoad culpam tam venialem quàm mortalem, & aliquam partem pœnæ, iam eſſe remiſſum per Baptiſmum & Pœnitentiam, fit, vt ad hoc non ordinetur directè, ſed ad remiſsionem peccatorum quo ad reliquias, ad quem effectū infuſio gratiæ requiritur ſicut ad remittendam pœnam.

4. *concl.* ¶ Quarta concluſio. Hoc ſacramentum Extremæ vnctionis, ſi inuenit peccatum aliquod vel mortale vel veniale quoad culpam, tollit illud, & gratia habita augetur, vel noua confertur, dummodò non ponatur obex ex parte recipientis. Hæc concluſio eſt D. Tho. vbi ſuprà, & probat hac ratione: videlicet, quia gratia quæ præſtat prædictum robur, non compatitur ſecum peccatum, ideo ex conſequenti remittit peccata quæ inuenit, quemadmodum ignis expellit humiditatem à ligno ad ſuū effectum: ſcilicet, calorem introducendum, eò quòd non compatiuntur ſimul, humiditas & calor. Item, patet ex teſtimonio Iacobi, Si in peccatis ſit, dimittentur ei. ❄ Et breuiter concluſio iſta ſecundùm fidem eſt tenenda. Habetur namq; diffinita in cōcilio Tridentino ſeſsione. 14. c. 2. ſub his verbis, Si quis dixerit, Sacram infirmorum vnctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, anathema ſit.

D. Tho. *Con. tri.* ❄

5. *concl.* ¶ Quinta concluſio. Extrema vnctio habet pro effectu minus principali, infirmum ab ægritudine corporali alleuiare, & nonnunquàm ſeruare. Hæc concluſio patet teſtimonio Iacobi, Infirmatur quis in vobis, inducat preſbyteros Eccleſiæ. &c. & alleuiabit eum Dominus à languoribus ſuis.

Notabil. ¶ Annotare tamen oportet circa hanc concluſionem, quòd nō

ſemper

ſemper cauſat hunc effectum:nempe, ſanitatem corporis,ſed interdum inquantùm expedit,vt ait concil.Floren.& nunc cõci. Tridentinum:videlicet,cùm expedit animæ ſuſcipientis,ad ſpiritualem ſalutem. Rurſus annotandum eſt hîc cum doctiſsimo Soto,ꝙhoc etiam non eſt ſignum infalibile,ſiquidem multi poſtmodùm ſunt peiores,& è conuerſo multi tunc moriuntur etiam in gratia, qui fortè ſi in priſtinam ſanitatem redirent,pluribus meritis vitam ſuam exornaſſent, quare illud ſignum non dederũt cõcilia tanq̃; articulũ fidei,cũ dicũt, Inquantùm expedit.Hoc tamen eſt certum,quòd cæteris paribus faciliùs ſanitatem recuperat in extremis vnctus, quàm ſi non vngeretur, quia hæc virtus cauſas naturales adiuuat corroborando virtutem naturæ,imo & virtutem medicaminum : ſed tanta poteſt eſſe infirmitas,vt illud iuuamen non ſufficiat,& propterea, licèt effectus præcipuus iſtius ſacramenti eſt certus:ſcilicet,infuſio gratiæ ad remiſsionem peccatorum,quãtùm ad reliquias eorum,ſed quantùm ad effectum ſecundum reſpectu ſalutis corporis qui non eſt principalis,licèt ex ſua natura ſemper ad illum effectum iuuet,non tamen eãdem habet ordinariam certitudinem quantùm ad effectus conſecutionem,nam poteſt natura morbi adeò inualuiſſe,vt id non ſufficiat.

Con.flo. Con.tri. Notabil. Soto.

De miniſtro huius ſacramenti.

¶ SEXTA DIFFICVLTAS

Vtrùm ſolis & omnibus ſacerdotibus hoc ſacramentum adminiſtrare competat.

TRibus concluſionibus huic difficultati reſpondetur& earum prima ſit.Ab omnibus & ſolis Sacerdotibus etiam in mortis articulo confertur Extrema vnctio. Itaq; neq̃; requiritur Epiſcopus, nec ſufficit diaconus aut alius non Sacerdos.Hæc concluſio præter verbum Iacobi,dicentis , vt preſbyteri oleo vngant infirmos,habetur expreſſè diffinita in concilio Floren. ſub Eugenio.4.vbi dicitur ſolùm Sacerdotem miniſtrum eſſe huius ſacramenti.Habetur quoq̃; in c.Quæſiuit.extrà, de verbo. ſigni. vbi ait gloſa ſolũ Sacerdotem infirmũ vngere poſſe. ❋ Nouiſsimè concluſio iſta eſt decretum ſanctæ ſynodi Tridentinæ,ſub his verbis,Si quis dixerit, preſbyteros Eccleſiæ

1.concl. Con.flo. Con.tri. ❋

Ll quos

quos beatus Iacobus adducendos eſſe ad infirmum inungendum hortatur, non eſſe Sacerdotes ab Epiſcopo ordinatos, ſed ætate ſeniores in quauis communitate, ob idq; proprium Extremæ vnctionis miniſtrum nõ eſſe ſolum Sacerdotem, anathe-
D. Tho. ma ſit. Hanc eandem ſententiam tenet D Tho. in.4: diſt.23 q. 2. ar. 1. ql. 2 ad. 2. & ratio quã aſsignat illic eſt, quia hoc ſacramẽtum non eſt neceſsitatis ſicut Baptiſmus. Quocirca, nõ ita eius diſpenſatio committitur omnibus in neceſsitatis articulo, ſicut Baptiſmi diſpenſatio, ſed tantùm illis quibus ex officio competit. Diaconis autem etiam baptizare nõ competit ex officio, multò ergo minùs adminiſtrare hoc ſacramentum. Nec tantùm intelligimus non Sacerdotem peccatum committere hoc ſacramentum miniſtrantem, ſed quòd de neceſsitate ſacramenti eſt, quòd à preſbytero exhibeatur, alioquin nullum erit ſacramentum. Deinde etiam probatur, nam ille qui diſpenſare habet ſacramenta corpori Chriſti myſtico, oportet, quòd habeat poteſtatem ſupra corpus Chriſti verum, ſed ille eſt ſolus Sacerdos, quare ſolus ipſe habet hoc ſacramentum miniſtrare. Nec requiritur, ꝙ ſint plures Sacerdotes, ſufficit nãq; vnus cũ miniſtris, vel miniſtro ſeculari reſpõdẽte, ſi plures minimè haberi poſsint. Pluralitas enim illa à Iacobo poſita: ſcilicet, Inducat presbyteros. in ſingularitatem reſoluenda eſt, vt dicamus, Preſbyteros, vel preſbyterum. Quòd autem Epiſcopi ad hoc ſacramentum miniſtrandum non ſunt neceſſarij, apertè patet, tũ quia ſunt arctioribus negocijs implicati, & ideo non eis vacat, tum etiam quia neq; eos decet per domos infirmorum diſcurrere, quod eſſet ad illos vngendum neceſſarium.

Dubium. ¶ Sed dubiũ eſt, vtrùm quicũq; ſimplices Sacerdotes, licèt nõ ſint parrochiales poſsint hoc ſacramentũ adminiſtrare? Cui du-
2. concl. bio ſatiſfacit hæc ſecũda cõcluſio in ordine: nẽpe, ꝙ quãuis de neceſsitate ſacramẽti nõ requiratur proprius Sacerdos ad hoc ſacramentũ conferendum, ſed quicunq; ſimplex Sacerdos ſufficiat, peccat tñ mortaliter huiuſmodi ſimplex Sacerdos illud adminiſtrãdo ſine licẽtia proprij Sacerdotis. Nullus enim ſacerdotũ vllũ ſacramẽtũ poteſt adminiſtrare, niſi ſuis ſubditis ſine licẽtia proprij Sacerdotis, ad quẽ de iure expectat huius ſacramẽti adminiſtratio, ꝑter Baptiſmũ in extrema neceſsitate: ꝙ ſi ſint religioſi incurrũt excõicationẽ, vt habetur in Clemẽ. religioſi. de priuile. Et idẽ etiã peculiariter de religioſis habetur.

Clem

Clem. dudum de ſepul. ſcilicet, ꝙ non ſe intromittant in officia preſbyterorũ parrochialium. Et ratio eſt euidẽs, quia ſimplex Sacerdos ſic adminiſtrãs, alienã iuriſdictionem vſurpat. Quòd autem ſit verũ ſacramentum ſic à Sacerdote priuato adminiſtratum, patet: quia concurrunt omnia quæ ſunt de eſſentia ſacramenti: ſcilicet, materia & forma & intentio miniſtri. Secus de ſacramento pœnitẽtiæ, vbi de neceſsitate ſacramenti exigitur iuriſdictio. Annotato tamen, ꝙ proprius Sacerdos etiam ſi *Nota.* ſit excõmunicatus, poteſt dare prædictã licẽtiã: ſicut excõmunicatus & ſuſpenſus à iuriſdictione dant licentiam confeſsiones audiendi.

¶ Tertia concluſio. Quando certò præſumitur ratihabitio ple *3. concl.* blani: nempe, in articulo neceſsitatis, vbi quis iamiam appropinquat morti, & copia proprij Sacerdotis haberi non poteſt, poſſet & deberet quicũq; alius Sacerdos etiam religioſus, ali- *Caieta.* enum ſubditum infirmum inungere. Concluſionẽ iſtã tenet Caie. verbo. excõ. c. 64. vbi dicit, ꝙ religioſi nõ incurrũt ſentẽtiã excoĩcationis appoſitã in p̃dictis Clementinis, ſi ex ignorantia vel ſub ratihabitionis ſpe ſacramẽta adminiſtrẽt, quia tunc non ex præſumptione adminiſtrant: & in Clementinis ſolùm dicitur, Si præſumpſerint. Eandẽ ſententiam tenet Soto, & aſsignat pro *Soto.* ratione: quia licèt non ſit ſacramentum neceſsitatis, ſæpe poſſet contingere, vt per illud homo fieret ex atrito contritus.

¶ SEPTIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm hoc ſacramentum ſanis, furioſis & pueris ſit exhibendum

HVic difficultati me ſatiſfacturũ exiſtimo quatuor concluſionibus, & earum prima ſit, ꝙ ſacramentũ *1. concl.* hoc non niſi infirmis conferre licet, imo ſi ſanis cõferatur, non erit ſacramentum. Hæc concluſio ex p̃dicta authoritate Iacobi conſtat, Infirmatur quis in vobis, &c. Colligitur etiam ex ca. vnico. de ſacra vnctione, vbi oleum infirmorum appellatur oleum huius ſacramenti. Ha- *Con. flo.* betur etiam in concilio Flo. & ex vniuerſalis Eccleſiæ vſu patet, quæ tantùm illud confert infirmis. Poſtremò probatur ratione, quia huiuſmodi ſacramentũ datur per quendam curationis corporalis modum, & debet exteriùs ſignificare id quod intus opatur. Quocirca, illis quibus curatio corporalis nõ cõpetit: ſcilicet, ſanis cõferri nõ debet, ſed ſolis ĩfirmis: nec ſolũ hoc

requiritur de neceſsitate pcepti, ſed de neceſsitate ſacramenti. Item, quia effectus huius ſacramenti non ſolùm eſt gratiam cõferre, ſed etiam ab infirmitate corporali liberare. Vnde colligitur, ꝙ ſubiectum de eſſentia iſtius ſacramẽti eſt hõ infirmus.

Dubium. ¶ Sed vtrùm conferri debeat omnibus infirmis dubium

2. concl. eſt? Pro quo ſit ſecunda concluſio. Non quibuſcunq; infirmis conferendum eſt hoc ſacramentum, ſed tantũ illis qui ſunt in periculo, & ſunt morti propinqui propter infirmitatem, qui

Con. flo. cum deuotione tunc illud petunt, vel anteà petierunt Concluſio iſta habetur in concilo Floren. vbi dicitur. Hoc ſacramentũ

Cor. tri. niſi infirmo de cuius morte timetur, dari non debet. ❋ Et con

❋ ciliũ Tridentinũ dicit, ꝙ eſt adhibenda Extrema vnctio illis infirmis, qui tam periculoſè decũbunt, vt in exitu vitæ conſtituti videátur. Quem quidem vſum vniuerſalis obſeruat Eccleſia. Poſtremò probatur hac ratione: nempe, quia iſtud ſacramentũ eſt vltima medicina, vt nomẽ ipſum Extremæ vnctionis ſonat, & ad extremam vltimamq; luctam cum dæmone datur. Sequitur primò ex hac ſecunda concluſione, cùm in illa dicatur, debet dari infirmis, ac in mortis articulo conſtitutis ex infirmitate ipſa, quòd euntibus ad bellum, aut nauigaturis, aut etiam occidendis iudicis ſententia non debet conferri hoc ſacramẽtum, quia talis mors non imminet ex defectu naturæ, ſed euentu fortunæ, neq; huiuſmodi homines ſunt ſubiectum in quo ſecundarium effectum habere poſsit ſanandi corpus. His autem qui præ ſenio deficiunt ſine actuali infirmitate, datur. Sequitur ſecundò, quòd non eſt differendum huiuſmodi ſacramentũ, quouſq; infirmus careat ſenſu, aut omnino ſit eius deſperata ſalus, ſed conferendum eſt ei, quãdo de eius morte timetur. Effectus enim ſpiritualis poſcit, vt infirmus ſenſum habeat, vt ſacramẽti deuotioni afficiatur, & animi hilaritate corroborata ſpe gloriæ recreetur. Dixi in concluſione, quòd illis eſt conferendum, qui cum deuotione petierunt, nam ego non auderem illud conferre infirmis exiſtentibus ſine ſenſu, ſi nunquàm anteà petierunt, ſecus ſi anteà petierunt, & ſi non explicitè, ſaltem tamen

Palud. implicitè ſecundùm Petrum à Palu. & Archi. Flo. quia ſcilicet

Archi. quamuis non actualiter petierint, ſunt tamẽ tales pſonæ, de quibus cõſtat ꝙ bene vixerunt, & ꝙ ſi tunc haberent ſenſum, illud peterẽt, vt creditur: ſic enĩ habet vſus Eccleſiæ, & qñ D. Tho.

D. Tho. dicit in. 4. d. 24. q. 2. ar. 2. ql. 3. ꝙ nõ debet dari, niſi habentibus

actu

actualem deuotionem,debet intelligi,de hijs qui non habent, neq; illam habuerunt.

¶ Tertia concluſio. Amentibus & furioſis à natiuitate vel per petuo,non eſt ſacramentũ hoc cõferendum,cùm nunquàm deuotionem erga hoc ſacramentum habuerunt. Secus ſi aliquibus potirentur lucidis interuallis, quibus poſsẽt deuotione erga ipſum adducti,illud petere.Eſt etiam eadem ratione dandũ freneticis & amentibus,ſi priùs ſana mente petierunt,niſi crederetur,quòd irreuerentia & indecentia aliqua huic ſacramento exhiberetur.Et ob hãc rationẽ non eſt adminiſtrandum hoc ſacramentum pueris,tum quia deuotionem erga ipſum habere non poſſunt,tum quia inſtitutum eſt contra reliquias peccatorum actualium,quæ ipſi ante vſum rationis committere nequeunt,vel contra reliquias originalis ,quatenus per actualia ſunt confirmatæ. 3.concl.

¶ Quarta concluſio.Pueris adultis baptizatis debet conferri hoc ſacramentum ab illo tempore,quo illis viaticum porrigitur.Hæc concluſio probatur,quia poteſt contingere, ꝙ ſi quis mortem obiret ſine hoc ſacramento,damnaretur:ſi verò illud reciperet,vitam æternam conſequeretur.Poteſt nanq; contingere illum non poſſe peccata ſua mortalia poſt baptiſmum cõmiſſa confiteri,vel dato quòd eſſet confeſſus,non tamen habuit tunc contritionẽ,nec atritionem:poſtmodùm autem in mortis articulo habet attritionem,quæ quanuis per ſe ſola non ſufficiat ad contritionem inducendam,attamen iũcta ſacramento, fit homo de attrito contritus virtute ſacramenti : quia omnia ſacramẽta habẽt efficere de attrito contritum,imo etiam ſi nũquàm poſt ſuſceptum baptiſmum lapſi fuerint adulti:eſt eis ſacramentum hoc conferendum,vt ſi ſtatim poſt baptiſmum ſuſceptum infirmarentur.Hanc ſententiam tenet Petrus à Palud. & Archiepiſcopus Flo. Ratione quoq; probatur , quia remanet pugna contra hoſtem , nec eſt mendacium in forma,quia remanſit debilitas mentis ex prioribus peccatis. 4.concl. Palud. Arc.flo.

¶ OCTAVA DIFFICVLTAS.

Vtrùm omittere hoc ſacramentum ſine ſufficiente impedimento ſit mortale peccatum.

1.concl. Bonauen Palude. Duran. Silueſt. Onclusionibus duabus quæſtioni huic reſpondetur. Prior ſit. Omittere ex negligentia hoc ſacramentum, non eſt mortale peccatum. Concluſionem hanc tenet Bonauentura. Petrus à Palu. Duran & Silueſt. verbo, Extrema vnctio. §. 9. & ratio eſt, quia illud ſacramentum non eſt neceſsitatis, ſicut Baptiſmus & Pœnitentia. 2.concl. Poſterior concluſio. Si ex contemptu omittatur, eſt damnabile: ſcilicet, mortale. Con. tri. ✻ Concluſio iſta eſt expreſſa ſententia ſanctæ ſynodi Tridentinæ, ſeſsione. 14. c. 4. inquit enim concilium, Nec verò tanti ſacramenti contemptus abſq; ingenti ſcelere, & ipſius Spiritus ſancti iniuria eſſe poſſet. Contemptus autem iudicaretur in hac materia, ſi videns quis, quàm proxima eſt lucta, ac certamen cum inimico, & dicunt ei quòd illud recipiat: & ipſe non vult, ſed recipere paruipendit. Omnes nanq; qui tunc illum viderent nolentem recipere illud, ſcandalizarentur.

¶ NONA DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſint certæ partes corporis vngendæ, & non totum corpus.

1.concl. QVÆSTIONI huic tribus concluſionibus breuiter reſpondetur. Prima eſt affirmatiua, qua di rectè ſatiſfit illi: videlicet, ꝙ non totum corpus eſt vngendum hoc ſacramẽto, ſed certæ partes. Concluſio iſta præter hoc quòd eſt omnium doctorum ſententia, probatur ratione, quia quemadmodum corporales medicinæ non omnibus partibus corporis quæ dolẽt, applicantur, ſed tantũmodò illis vbi eſt radix & fons infirmitatis, ita in ſpiritualibus medicationibus applicandis obſeruãdũ eſt. Et quia tres ſunt in homine radices morbi ſpiritualis, cùm eadem ſint principia peccandi & agendi: nempe, vis cognoſcitiua, vis appetitiua, & vis motiua, ſed per principia cognoſcitiua quinq; ſenſus intelligũtur: nihil enim eſt in intellectu, quin priùs fuerit in ſenſu: idcirco quantùm attinet ad eſſentiam ſacramenti fieri debent vnctiones ſuper organa quinq; ſenſuum, quæ quaſi primæ radices peccandi ſunt: nempe, Oculi propter viſum, quo peccamus, Aures propter auditum, Nares propter odoratum, & Os non propter loquelam, ſed propter guſtum, & Manus propter tactum.

2.concl. ¶ Secũda cõcluſio: Nõnullæ Eccleſiæ in more habẽt propter virtu-

vitutem appetitiuã vngere renes,& plures etiam propter exe cutiuam vngere pedes:ideſt,quia ſunt principale inſtrumentũ proſecutionis ac executionis vis motiuæ,aliæ verò vtrunq;. Illam autem vnctionem vniuerſalis Eccleſia obſeruat, quæ fit ad quinq; ſenſuum organa de neceſsitate & eſſentia ſacramen ti,ſed particulares Eccleſiæ habẽt diuerſos modos vngendi pe des & renes,quaſi illud non ſit de eſſentia,alioquin vniuerſalis Eccleſia illum morem ſeruaret.Nec obſtat decretum concilij Floren.vbi ſeptem omnes vnctiones connumerantur,nam pa trum intentio non fuit,niſi numerare omnes,quæ vel Eccleſiæ vniuerſali, vel alicui particulari in more ſunt,vt omnes appro- baret,non tamen omnes in eodem gradu, ita vt omnes eſſent de eſſentia ſacramenti.Hæc Soto.diſt.23.q.2.ar.3 Et in religio nibus vnctio in renibus non eſt in vſu propter pudorem,præci puè in fœminis,imo ſi fœminæ eſſent vngendæ propter appeti tum,in vmbilico eſſent vngendæ,quia in ipſis illic viget dele- ctatio,ſicut in viris in lumbis. Cor verò non vngitur,quia eſt principium immediatum vitæ,& remotum actionis.nec geni- talia membra propter immunditiam & irreuerentiam ſacra- menti.

Con.flo.

Soto.

¶ Tertia concluſio. Cæcus à natiuitate, qui non peccauit per viſum,vel ſurdus à natiuitate,qui non peccauit per auditum, vel claudus,qui non peccauit per greſſum,debet inungi in iſtis membris. Probatur, nam licèt cęcus à natiuitate non peccaue rit videndo,tamen fortè peccauit inordinatè viſum appeten- do,& idem dico de ſurdo & claudo. Poſſunt enim peccare per internas potentias,quibus illa membra reſpondent.Vnde, quã uis aliquis careat huiuſmodi membris,in quibus ſolet fieri Vn ctio:debet nihilominùs inungi in locis circunuicinis.

3.concl.

¶ DECIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm hoc ſacramentum debeat iterari.

AD HANC DIFFICVLTATEM DVA bus reſpondetur concluſionibus,quarum prima ſit affirmatiua:nempe, quòd iſtud ſacramentum iterari poteſt in diuerſis infirmitatibus. Hæc con cluſio ꝑter hoc quòd eſt oĩum doctorũ cõſẽſu ap probata. ✱ Habetur in ſctã ſy no. Tri.ſe.14.c.2.ſub his verbis.

1.concl.

Con.tri. ✱

Quòd ſi infirmi poſt ſuſceptam hanc vnctionem conualuerint, iterum huius ſacramenti ſubſidio iuuari poterunt, cùm in aliud ſimile vitæ diſcrimen inciderint. Probatur etiam rationibus. Prima, quia in iſto ſacramẽto, nõ imprimitur character, eò quòd non confertur homini vt ſignum diſtinctiuum inter ſtatus Eccleſiæ militantiũ, cùm non debeat permanere in Eccleſia militante, ſed in aliam vitam tranſire, nec poteſtas per illud ſuſcipitur ad conferendum vel ſuſcipiendum aliquod ſacramẽtum, & tamen ad iſta officia imprimitur character. Secunda, quia hoc ſacramentum non habet effectum perpetuum, cùm ſanitas mentis & corporis, quæ huius ſacramenti ſunt effectus, amitti & recuperari poſsint. Poteſt nanquè homo multoties ad mortem infirmari, & ſanari.

2. concl. ¶ Secunda concluſio. In eadem infirmitate, vt ſi aliquis recidiuaret, poſſet iterato inungi. Probatur, quia recidiuum videtur eſſe alia infirmitas à prima. Debet enim hoc ſacramentum conferri in infirmitate periculoſa: quamobrem, quotieſcunquè deuenerit ad punctum mortis, debet inungi, vt poſtquàm euaſit ſemel & bis articulum mortis, eadem infirmitate durante, iterum atq; iterum ad ſimilem infirmitatem redeat, iterum atq; iterum eſt vngendus: quia iam eſt quaſi alius ſtatus infirmitatis, q̃; uis ſit eadem infirmitas. Quia hoc ſacramentum non tantùm reſpicit infirmitatẽ, verùm etiam infirmitatis ſtatum. Et hæc de hac materia Extremæ vnctionis ſufficiant..

❋

De

DE SACRAMENTO ORDINIS

CVM VNITAS NATVRAliter ſit prior multitudine, fit, vt quęq; ſacramenta, quæ ad remedium & perfectionem ſingularis cuiuſcunq; perſonæ expectant: nempe, quæ producunt, promouent, ac hominē conſeruant in eſſe ſpirituali ſuapte natura, ſint priora illis, quæ non ſingulis perſonis coaptantur, ſed reſpectu multitudinis inſtituta ſunt, & in bonum cõmune totius Reip. & Eccleſiæ referuntur, qualia ſunt, Ordo & Matrimonium. Quocirca iuxta hunc naturæ ordinē, hucuſq; de quinq; prioribus diſſeruimus. Nunc verò de reliquis duobus tractandum ſupereſt. Et quoniam ſacramentū ordinis maius ac dignius ē matrimonij ſacramēto, eò quòd Ordo ad procreationem filiorum ſpiritualium attinet: Matrimonium autem ad procreationem filiorum ſecundùm carnem: & dignius minus dignum præcedere oportet, idcirco priùs nobis agēdum erit de Ordinis ſacramento.

¶PRIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm in Eccleſia debeat eſſe Ordo, & an ſint plures Ordines.

HVIC DIFFICVLTATI PER ALIquot concluſiones reſpondetur, & earum prima, qua directè ſatiſfit primæ quæſtionis parti, ſit affirmatiua: nempe, quòd in Eccleſia debet eſſe Ordo. Concluſio hæc eſt expreſſa ſententia D. Tho. in. 4. diſt. 23. q. 1. ar. 1. & probat ex illo Apoſtoli Roma. 13. Quę à Deo ſunt, ordinata ſunt, ſed Eccleſia à Deo eſt, eò q̄ ipſe eam ædificauit ſanguine ſuo, ergo Ordo in Eccleſia eſſe debet. Alias rationes in confirmationem huius concluſionis adducerem, *1. concl.* *D. Tho.* *Ro. c. 13.*

niſi

niſi pro ſequenti concluſione eas eſſem facturus. Eſt ſecunda
2. concl. concluſio, qua directè ſecundæ parti quæſtionis reſpondetur.
Decētiſsimum, imo neceſſarium fuit, plures Ordines in Eccle
ſia exiſtere. Hæc concluſio eſt ſecundùm fidem catholicam tenenda
contra Vuitcleſt, & contra Lutherum, qui in ſuo illo peſtilenti
libro de abroganda miſſa priuata, omnes iſtos Ordines
Vualden Eccleſiaſticos tollere conatur, vt eſt videre apud Vualdenſem
Con. tri. tomo. 2. de ſacramentis. cap. 27. & 28. ❋ Et hæc eſt expreſſa
❋ ſententia œcumenici Tridentini concilij ſeſsione. 23. cap. 2.
vbi inquit ſacroſancta ſynodus, Cùm aūt diuina res ſit tā ſancti
ſacerdotij miniſterium, conſentaneū fuit, quo digniùs, & maiori
cum veneratione exerceri poſſet, vt in Eccleſiæ ordinatiſsima
diſpoſitione plures, & diuerſi eſſent miniſtrorum Ordines,
qui ſacerdotio ex officio deſeruirent, & ita diſtributi, vt qui iā
clericali tonſura inſigniti eſſent, p minores ad maiores aſcenderent.
Et inferiùs cano. 2. hoc idem ſub anathematis cenſura
decernit, nam dicit, Si quis dixerit, præter ſacerdotium non eſſe
in Eccleſia catholica alios Ordines, & maiores & minores, per
quos, velut per gradus quoſdam in ſacerdotium tendatur,
anathema ſit. Et probatur concluſio, quia legimus in archa Noë
[quæ huius Eccleſiæ figura fuit] diuerſas diſpoſitiones,
manſioneſquè fuiſſe. Vbi diuerſa animalia collocabantur.
Oportuit ergo & in hac Eccleſia diuerſos Ordines eſſe: videlicet,
alium preſbyteratus, alium diaconatus, alium verò ſubdiaconatus.
Eſd. c. 7 & c. Item, primi Eſdræ. cap. 7. ponuntur diuerſi gradus
maiores: ſcilicet, Sacerdotes & Leuitæ: & minores, videlicet,
Lectores & Cantores. Prætereà, quia Ordinem nomen eſſe
cuiuſdam poteſtatis ſpiritualis ab omnibus conceditur, at verò
miniſtros Eccleſiæ non omnes æqualem poteſtatem habere,
conſtat: cùm vnuſquiſquè illorum pulchro ac conuenienti ordini
ſit à Deo conſtitutus. Diuerſos igitur Ordines eſſe in Eccleſia
fateri oportet. Prætereà, quia Eccleſia iſta militans
correſpondere aſsimilarique, quantùm poteſt, debet Eccleſiæ
triumphanti. Præcepit nanquè Dominus Moyſi, vt omnia iuxta
figuram ſibi in monte demonſtratam faceret. Ex quo loco
meritò colligunt doctores, Eccleſiam militantem à triumphante
velut ab exemplari quodam debere ſumere ordinem ac diſpoſitionem.
Cùm igitur in cœleſti hierarchia diuerſi Ordines
ſint inter beatos: ſcilicet, Ordo Angelorum, Archangelorum.
Princi

Principatuum, Poteſtatum, & Dominationum, &c. neceſſe eſt fateri, quòd in hac militāte Eccleſia non ſolùm ſint Ordines, verùm etiam diuerſi Ordines. Inde enim Regina Sabba, vt 3. Reg. 10. legitur, admirata eſt Salomonis ſapientiam, quòd domum Dei tanta miniſtrorum varietate extructam decoraſſet. Poſtremò, quia videmus, quòd in rebus omnibus naturalibus poſuit Deus Ordinem, in cœlis diuerſa aſtra & diuerſos planetas, & in elementis diuerſos gradus ſitus & perfectionis, ita vt terra ſita ſit in infimo loco, ac inſuper in corpore naturali diuerſa membra ad diuerſa officia deputata, vt ſcilicet, per iſta opera venirēt homines in ipſius Dei cognitionem. Igitur & in hoc corpore myſtico huius Eccleſiæ militantis, neceſſe eſt, vt ſint etiam diuerſi Ordines. *3. Re. 10.*

¶ Sed dubitatur, à quo īſtituti fuerint huiuſmodi diuerſi Ordines, in Eccleſia? Pro quo ſit tertia concluſio, tenenda etiam de fide, ꝙ Ordo ſacerdotalis eſt in Eccleſia ex diuina inſtitutione. Habetur Matthæi c. 10. & Luc. 10. & ad Titum. c 1. Reliqui te Crete, vt ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per ciuitates preſbyteros, ſicut ego diſpoſui tibi, &. 1. ad Timot. ca 4. Noli negligere gratiam quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum preſbyterij. &. 1. Cor. ca. 4. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miniſteriorū Dei. Habetur etiam in Epiſtola ad Hæbre. ca. 5. Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus eſt, & pro hominibus conſtituitur in ijs quæ ſunt ad Deum, vt offerat dona & ſacrificia pro peccatis, & ad Ephe. 4. Quoſdam dedit Apoſtolos, quoſdam Prophetas, alios Euangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores. Ratione quoq; probatur. Nā Sacerdos ad Euchariſtiam conſecrandam ordinatur: hunc autem effectum omnem humanam facultatem excedere, nemini licet dubitare. Nec igitur licebit dubitare ordinem ſacerdotalem, qui eſt in Eccleſia, ex diuina inſtitutione eſſe. *Dubium.* *3. concl.* *Matt. 10* *Luc. 10.* *Ad. ti. 1.* *Tim. c. 4* *1. cor. 4.* *Hæb. c. 5* *Eph. c. 4*

¶ Quarta concluſio Non ſolùm Ordo ſacerdotalis, ſed omnes alij Ordines, tam maiores quàm minores, ſunt in Eccleſia ex CHRISTI inſtitutione. Hanc concluſionem probat eleganter Thomas Vualdenſis, lib de ſacramentis. c. 116. contra Vuitcleff [qui dicebat Chriſtū duos duntaxat Ordines inſtituiſſe: ſcilicet Apoſtolorum qui erant Sacerdotes, & ſeptuaginta duorum diſcipulorum, qui erant ſicut diaconi, hoc eſt miniſtri *4. concl.* *Th. vual*

ſtri Apoſtolorum] ex multis teſtimonijs quæ illic adducit. Pri
Cle. Pa. mum, ex Epiſtola tertia Clementis Papæ ad vniuerſos diui Pe
triſucceſſores, vbi facit memoriam de ſubdiaconis & de reliquis ordinibus minoribus. Secundum teſtimonium quod addu
Ana. pa. cit, eſt Anacleti Papæ in ſuis decretis, vbi omnes ordines tam minores, quàm maiores amplectitur. Ait enim, Epiſcopus Deo ſacrificans, teſtes ſecum habeat, & plures quàm alius Sacerdos. In ſolennioribus quippe diebus, aut ſeptem, aut quinq;, aut tres diaconos, qui eius oculi dicũtur. Et ſubdiaconos, atq; reliquos miniſtros ſecum habeat. Tertium teſtimonium adducit ex canonibus Apoſtolorum per multa capita, in quibus facit mẽtionẽ de diacono, & ſubdiacono, ac omnibus inferioribus ordinibus. In. c. 42. dicitur, quòd Epiſcopus aut preſbyter, aut diaconus aleæ, atq; æbrietati deſeruiẽs, aut deſinat, aut certè communione priuetur. & c. 43. dicitur, Subdiaconus, aut lector, aut cãtor, ſimilia faciens, aut deſinat, aut communione priuetur. Fit
Conci. quoq; mentio de hac re in concilio Niceno, c. 3. & in concilio
Nice. Laodiceno. c. 23. & in concilio Calcedo. c. 14. & in conc. Tol-
Laodi. le. 1. c. 4. & Tolle. 4. c. 40. & in conc. Bracha. 1. c. 28. & ſequen-
Calce. tibus. ❋ Ac demum in œcumenica Tridentina ſynodo cano-
Tolle. ne. 6 diffinitur hoc idem ſub his verbis, Si quis dixerit, in Ec-
Bracha. cleſia catholica non eſſe hierarchiam diuina ordinatione inſti-
Con. tri. tutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, preſbyteris & miniſtris, anathema ſit. Item. D. Hieronimus in argumento prioris Epiſtolæ
❋ ad Theſalo. inquit, Hos collaudat Apoſtolus ſcribens eis ab A-
D. Hier. thenis per diaconum, & Oneſinum accolitum. Cõcludimus igitur omnes ſeptem ordines eſſe antiquiſsimos: nempe, à tempore Apoſtolorum ſemper in Eccleſia fuiſſe celebres, ac ex conſequenti à Chriſto redemptore noſtro fuiſſe inſtitutos in particulari ipſo viuente, vel ſaltem in generali: ſcilicet, quia Chriſtus dedit poteſtatem Eccleſiæ conſtituendi miniſtros ad Euchariſtiæ ſacrificium celebrandum quotquot ei viſum eſſet expedire. Vnde, credendum eſt, hanc ordinum diſtinctionem ex traditione Apoſtolorum haberi, nam canon receptiſsimus eſt,
D. Aug. à diuo Auguſtino æditus, ſcribens aduerſus Donatiſtas, quòd quicquid non habetur inſtitutum in aliquo concilio, & per totam Eccleſiam ſemper obſeruatur: credendum eſt ab Apoſtolis traditum eſſe.

¶SECVNDA DIFFICVLTAS.

Vtrùm

Vtrùm ſit aliqua diffinitio ordinis conueniens.

DIfficultati huic reſpondetur affirmatiuè:nempe, quòd hæc eſt conueniēs diffinitio. Ordo eſt ſignaculum quodam, in quo & per quod ſpiritualis poteſtas, ſeu officium traditur ordinato. Hanc diffinitionem ponit Magiſter.ſen.in.4.diſt.24.& Hugo de ſancto victore. Et ratione probatur, nam duo ponuntur in hac diffinitione: ſcilicet, ſignum quodā exteriùs, & effectus interior: nempe, ſpiritualis poteſtas, quæ quidem duo ſunt de ratione Ordinis ſecundùm quòd eſt Eccleſiæ ſacramētum. Ex quo ſequitur, Ordinem ſacramentum eſſe, quia ſacramentum nil aliud eſt, quàm ſacræ rei ſignum: hoc eſt ſignum gratiæ hominem ſanctificātis, Ordo autem accipitur pro ipſa Ordinatione, quæ eſt ſenſibile ſignum ſpiritualis poteſtatis, quæ illic confertur, vt cùm Epiſcopus oblato calice cum hoſtia ait, Accipe poteſtatem offerendi ſacrificiū. &c. Per illa enim verba, & traditionem materiæ confert poteſtatem: ſcilicet, characterē ad conſecrandum, quæ quidem materia & forma ſignum ſenſibile eſt poteſtatis, quæ confertur & gratiæ: & eſt tenēda hæc ſententia: videlicet, quòd Ordo ſit ſacramentum ſecundùm catholicam fidem. Habetur nanq; expreſſè in ſynodo Florentina, vbi Ordo inter ſacramenta Eccleſiæ cōnumeratur: ❋ & i ſacroſancta ſynodo Tridentina nuper ſub Pio.4.celebrata, ſeſsio.23. c 3 dicitur, quòd dubitare nemo debet, Ordinationem eſſe verè & propriè vnum ex ſeptem ſanctæ Eccleſiæ ſacramentis, & infra cano.3. hoc idem diffinitur ſub anathematis cēſura ſub hĩs verbis, Si quis dixerit, Ordinem, ſiue ſacrā Ordinationem nō eſſe verè & propriè ſacramentum à Chriſto Domino inſtitutum: vel eſſe figmentum quodam humanum, excogitatum à viris rerum Eccleſiaſticarum imperitis: aut eſſe tantùm ritū quēdam eligendi miniſtros verbi Dei & ſacramentorū, anathema ſit. Inferiùs autem examinādū supereſt, an ſinguli Ordines ſint ſacramenta: & vtrùm omnes ſimul ſint vnum ſacramentum.

Mag.ſen *Hugo.* *Con.flo.* *Con.tri.* ❋

¶ TERTIA DIFFICVLTAS.

Vtrùm hoc ſacramentum habeat materiam.

PRæſenti quæſtioni tribus concluſionibus reſpōdetur, quarum prima ſit affirmatiua, quæ ſecundùm catholicam fidem eſt tenenda. Et probatur, nam cùm omnia *1.concl.*

ſacra

D. Aug. ſacramenta conſtent ex rebus & verbis, vt diuus Auguſtinus, *Mag. ſen* & Magiſter ſen. ac oēs doctores dicūt: & res i ſacramētis habeant locum materiæ neceſſe eſt fateri, res quæ in hoc ſacramento adhibentur, eſſe materiam. Differentia tamen non parua eſt inter huius ſacramenti & aliorum ſacramentorum materiam: quia in alijs ſacramentis id quod in illis confertur, deriuatur à Deo, & non à miniſtro, qui ſacramētū diſpenſat, ſed illud quod in hoc ſacramento traditur: nēpe, ſpiritualis poteſtas, deriuatur à Deo per miniſtrum habentem ſimilem characterē. Nullū enim aliorum ſacramentorum adhoc conditum eſt, vt miniſter ſimilem facultatem ei quam habet, conferat ſuſcipienti: iſtud autem per ſe primò ordinatur ad conferendam poteſtatem, quæ eſt character, ſimilem ipſi quæ eſt in miniſtro. Ex quo ſequitur primò, vt effectus aliorum ſacramentorum ſit, ſuſcipientem per gratiam aſsimilare Deo & non miniſtro, qui ſępe ſolet illa carere: effectus autem iſtius ſacramenti eſt, vt ordinās per characterem aſsimilet ſibi ſuſcipientem. Sequitur ſecundò, quòd efficatia aliorum ſacramentorum conſiſtit in materia, quæ virtutem habet diuinam, & per ſui applicationem ſanctificat, ſicut aqua in Baptiſmo per ablutionem, & Chriſma in Confirmatione per Vnctionem: ad denotandum, quòd miniſter non ſanctificat, niſi per virtutem Dei, quæ eſt in materia. Sed in iſto ſacramento efficatia reſidet penes eum, qui ſacramentum diſpenſat & in forma quam profert, & non in materia. Sequitur tertiò, quòd materia in alijs ſacramentis concurrit, vt perfectionem conferat ſacramento, quia miniſter nihil aliud facit, quàm illam applicare. Vnde debet materia tangere ſuſcipientem per modum cauſæ efficientis, vt abluendo, vngendo, &c. In hoc verò ſacramento tantùm ſe habet materialiter & potius ſignificat vſum poteſtatis exhibitæ à miniſtro, & adhibetur ad determinandam intentionem & poteſtatem miniſtri, quæ illi qui ordinatur traditur, quàm ad ipſam poteſtatem cau-

D. Tho. ſandam. Ita tenet Diuus Thomas, in. 4. diſtinct. 24. quæſt. 1. ar. 1. q1. 5.

Dubium. ¶ Sed dubitatur, quæ ſit huius ſacramenti materia. Pro quo dubio ſit ſecunda concluſio. Materia iſtius ſacramenti eſt illud, *2. concl.* per cuius traditionem confertur Ordo, ſicut Preſbyteratus traditur per calicis cum vino & patenæ cum pane porrectionem. Diaconatus verò, per libri Euangeliorum dationem.

Su bdia

Subdiaconatus, per calicis vacui cum patena vacua ſuperpoſita traditionem. Et ſimiliter de alijs per rerum adminiſteria ſua pertinentium aſsignationem. Ita habetur expreſſè in concilio Florentino, ſub Eugenio quarto. Tradit nanquè Epiſcopus vnicuiquè materiam, circa quam officium ſuum, atquè miniſterium exercere debeat. Quocirca licèt in primitiua Eccleſia in ordinatione præſbyteri, & in Ordinatione diaconi ac ſubdiaconi non erant huiuſmodi traditiones: attamen modo nullo pacto licet dubitare eaſdem neceſſarias eſſe, cùm oppoſitum aſſerere ſit concilio Florentino aduerſari, nec non omnium Theologorum ſententiæ. Nec obſtat, quod obijci poſſet, quia tempore Apoſtolorum non ordinabantur Preſbyter & Diaconus per huiuſmodi traditiones: ſcilicet, calicis cum vino, & libri Euangeliorum, ſed per ſolam manuum impoſitionem. Non obſtat, inquàm, quia illud tunc fiebat propter materiæ penuriam. Non enim erat in promptu omnis atquè integra omniū ſacramentorum materia, & ideo ordinabantur illo modo, vt patet Actorum. cap.8.&. 1. ad Timothe.4. vnde, vtebantur tantùm materia partiali: nempe, manuum impoſitione. Et ſic ſuſcipiebant ſacramenta quantùm ad ſubſtantiam: & ſi non perfectè, cùm integra materia Sacerdotis ex impoſitione manuum, & traditione calicis cum vino conſtet, & materia integra Diaconi, ex impoſitione manuum & traditione libri Euangeliorum. Quemadmodum ob balſami penuriam in collatione Confirmationis ſolo oleo tunc temporis vtebantur. Nec nocet, quia in Eccleſia, vbi habitabat Durandus materia diaconi ſola manuum impoſitio erat. Et ita in quarto concilio Carth. c.3 & 4. ſolùm habetur, quòd diaconus, & preſbyter cùm ordinabantur Epiſcopus qui eos benedicebat, manum ſuper illorum capita imponebat. Non, inquàm, nocet quia tunc non erat iſta integra materia diffinita, vt modo habetur in concilio Florē. vel dici poterit, quòd errabat Eccleſia illa.

Con flo · *Actu.8.* · AdTi.4 · *Con.car*

¶ Sed dubium eſt, an contactus materiæ ſit de eſſentia huius ſacramenti: ſcilicet, contactus calicis vel libri? Cui dubio, [omiſſa opinione tenentium partem negatiuam: nempe, contactum non eſſe neceſſarium] hac affirmatiua concluſione reſpondetur: videlicet, quòd contactus materiæ eſt *Dubium.*

de

D.Tho. de eſſentia ſacramenti. Concluſio hæc eſt D.Tho.in.4.diſt.24
Palud. q.1.ar.1.ql.5.ad.3.& Palu.q.1.ar.1.& Silueſtri in verbo, Ordo.
Silueſter 2.§.5.& Caie.in quolibe.1.q.16. Concilium etiam Flo.ait, quòd
per traditionem materiæ confertur Ordo. Nec ſufficit traditio
Caieta. materiæ facta ab Epiſcopo: niſi qui ordinatur, ipſam ma-
Con.flo. teriam tangat. Rationibus quoq; probatur. Prima, quia in omnibus alijs ſacramentis requiritur ipſius materiæ contactus, vt patet inductiuè de Baptiſmo, Confirmatione, & Extrema vnctione: ergo & in hoc ſacramento contactus ille eſt neceſſarius. Secunda, quia cùm dicitur in forma, Accipe calicem, vel librum, ſi non interueniſſet huiuſmodi acceptio, forma eſſet falſa. Accipere nanq; eſt correlatiuum huius, quod eſt dare: cùm ergo Epiſcopus det poteſtatem, & iubeat, vt alter accipiat, videtur neceſſarium, vt manibus tangat. De neceſsitate ergo ſacramenti requiritur contactus materiæ. Tertia ratio eſt, quia ita habet Eccleſiæ vniuerſalis conſuetudo ex Apoſtolorum traditione.

Nota.1. ¶ Annotare tamē primò hîc oportet cũ Soto pro ſcrupulis tol
Soto. lendis eorum qui arbitrantur, niſi tetigerint calicem & ſimul hoſtiam, nullatenus eſſe ordinatos, quòd fortaſſe licèt non attingant, hoſtiam, ſed duntaxat calicem, illic cēſentur totum quod ibi datur, pertingere: nam ſicuti qui tangit calicem, cenſetur tãgere vinum, quod eſt intus, ita & hoſtiã, quæ eſt ſupra patenã. Dicit tamen, quòd eſt adhibenda diligentia contingendi etiam hoſtiam ad modum in Pontificali Romano præſcriptum.

¶ Annotare tñ hîc opus eſt ſecũdò, ꝙ huiuſmodi cõtactus non
Nota.2. requiritur, quòd ſit ſimul cum verbis mathematicè, vt non finiatur verborum prolatio, ãte quàm tactus fiat, ſed ſatis eſt ſimultas moralis, quæ obſeruari ſolet ſecundùm communem loquēdi vſum, ad quod ſufficit, quòd immediatè, & proximè poſt ꝓlationem verborum ſuccedat contactus. Arbitror tamē tutiùs eſſe, quòd ante quàm vnum finiatur, aliud incipiat, vt tangere calicem, vel librum ante finem prolationis verborum.

¶ QVARTA DIFFICVLTAS.

Vtrùm forma in hoc ſacramento congruè deſignetur.

Ad

AD difficultatem iſtam duabus concluſionibus reſpondetur. Prior ſit. Forma Ordinis optimè deſignatur verbis huiuſcemodi imperatiui modi, Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium pro viuis & mortuis, In nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Et ſic de aliorum ordinum formis. Hæc concluſio expreſſè ponitur in concilio Florentino ſub Eugenio. 4. & eam ponit etiam D. Tho. in. 4. diſt. 24. q. 1. ar. 1. ql 4. Sicut enim creatio regis, aliuſq; cuiuſq; magiſtratus fit per verbum imperatorium, Accipe poteſtatem, tradendo illi ſceptrum, vel pileũ. vel claues, vel quodpiam aliud inſigne Reipublicæ: ſic dum ordinatur Eccleſiæ miniſter, forma ordinandi eſſe debet, Accipe poteſtatem, tradendo materiam circa quam vſus eiuſdem poteſtatis verſatur. 1. concl. Con. flo. D. Tho.

¶ Secunda concluſio. Non tantùm habet Ordo ſacerdotalis formam quam ponit concilium Flo. cùm dicit, Accipe poteſtatem offerendi. &c. verùm etiam aliam per impoſitionem manuum cum illis verbis, Accipe poteſtatem remittendi peccata. Et hæc ſecunda forma ſecundùm aliquos non ſolùm eſt neceſſaria neceſsitate præcepti: ſed etiam neceſsitate ſacramẽti. Pro cuius probatione ſupponunt, quòd ſacerdotium extenditur ad cõſecrandum, & ad abſoluendum. Quo ſuppoſito, ſic probant, quia notum eſt ſacramenta id efficere, quod ſignificant: at verò verba primæ formæ ſignificant poteſtatem conſecrandi, nõ autem remittendi peccata: quare præter primam formam eſt altera neceſſaria. Quo fit, inquiunt, vt ſi ſecundam formam nõ acciperet Sacerdos, minimè abſoluere poſsit: & ſi attentaret abſoluere, nihil faceret. Item, quia Chriſtus non ſimul vtranq; poteſtatem diſcipulis tradidit, ſed primam ante paſsionem, alteram verò poſt reſurrectionẽ: non ergo eſt vna ſola poteſtas. Nec tamen ob id, aiunt, licet inferre, quòd preſbyter recipiat duplicem characterem iuxta duplicem poteſtatem, cùm idem character ad vtranq; poteſtatem extendatur. Nec exiſtimandum eſt has duas formas æquales eſſe. Prima nanq; principalior eſt, quandoquidem ad principaliorem effectum ordinatur: nẽpe, ad Euchariſtiã conſecrandã. Hic nanq; effectus eſt principalior, quia teſte Paulo, omnis Põtifex ex hominibus aſſumptus eſt, & pro hoibus conſtituitur vt offerat dona & ſacrificia. Quã ob rẽ primæ ſolius tanq; principalioris meminit cõcilium 2. concl.

Con.flo. Floren. Secundùm verò alios, inter quos eſt Soto in. 4. d. 24.
Soto. q. 1. ar. 4. ſacramentũ perficitur in traditione calicis & hoſtiæ cum forma tradendi poteſtatem conſecrandi, itaq; per ſecundã formã: ſcilicet, Accipite poteſtatẽ remittẽdi peccata, & ꝑ manuũ impoſitionẽ nulla traditur noua poteſtas, ſed explicatur illa, q̃ priùs collata fuerat, & ſic nec eſt de eſſentia ſacramẽti neceſſaria: quam ego ſententiam libentiùs amplector: tum, quia hæc eſt opinio communis, tum etiam, quia Florentina ſynodus, vt dictum eſt, non meminit huius ſecundæ formæ.

Nota ¶ Sciẽdũ eſt hîc, ꝙ licèt in cõcilio Flo. ponatur explicatio trinitatis in hac forma: nõ tñ eſt de eſſentia eiuſdẽ formæ, ſed de decẽtia. Nã vt diximus in materia de Cõfirmatione difficultate 4. in ſolis ſacramentorum Baptiſmi & Confirmationis formis requiritur de neceſsitate ſacramenti trinitatis explicatio, eò quòd in illis ſit profeſsio fidei.

¶ QVINTA DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſint in Eccleſia conuenienter. 7. Ordines diſtincti.

Nota. 1. PRo præſentis quæſtionis elucidatione duo notabilia præmittenda ſunt. Primum, ꝙ cùm omnes Ordines ad Euchariſtiæ ſacramentũ tanq̃; ad finẽ ordinẽtur numerus & illorũ ſufficientia cõmuniter ſumitur à doctoribus per ordinem ad iſtud ſacramentũ. Quo fit, vt vnus Ordo dicatur maior, dignior ac eminẽtior alio ſecundùm quòd proximiùs Euchariſtiam attingit. Vnde ſacerdotum Ordo, quorum munus eſt Euchariſtiam ipſam conſecrare, eſt omnium digniſsimus.

Nota. 2. ¶ Secundũ notabile eſt, ꝙ ſecundũ D. Tho. ſententiã in. 4. Ordo dupliciter ſumitur. Vno modo propriè, vt eſt nomẽ cuiuſdã ſpiritualis poteſtatis, altero modo largè, vt nomẽ eſt officij, vel
1. concl. dignitatis. His ſic præhabitis, ſit prima cõcluſio. Primo modo accipiẽdo, Ordines ſunt ſeptẽ quatuor: ſcilicet minores, qui nõ dicuntur ſacri, eò ꝙ non habẽt actũ circa materiam ſacrãm, puta calicẽ, vel Euchariſtiã, quorũ primus incipiendo ab infimis eſt ordo oſtiariatus, ad quẽ pertinet cimbalũ ad conuocandũ populũ pulſare, & oſtiũ Eccleſiæ aperire, & dignos in Eccleſia admittere, indignos verò excludere, & reſpuere: ſcilicet infideles, ne ad ſacra irridẽda ingrediãtur. Secũdus eſt Ordo lectoratus, cui propriũ eſt legere prophetias ad inſtruẽdũ illos qui
D. Tho. credere volũt, & idcirco ſecũdũ D. Tho. in. 4. d. 24. q. 2. ar. 1.

ql.

q l 1. Prophetiæ quaſi prima rudimenta eis legẽdæ cõmittũtur. Vnde eis etiã ſi non ſint Subdiaconi, ex officio copetit cantare in Eccleſia prophetias & lectiones, quæ canuntur in hebdomada ſancta & ĩ ſabbato. Nec eſt neceſſe, vt qui illas canũt ſint dalmaticis induti, ſed ſufficiũt eis ſuppelicia. Tertius Ordo eſt exorciſzatus, cuius eſt arctare, ac pellere dæmones per adiurationẽ, ne dominentur in corpore nõdũ baptizato, & ideo traditur exorciſtæ liber, in quo ſcripti ſunt exorziſmi ſub illa forma, Accipite, & habete poteſtatem imponendi manũ ſuper energumenos. Quod quidẽ beneficiũ cõtulit Chriſtus, vt Marc. 7. legitur, quando ſaliua ſua tetigit aures ſurdi & muti dicẽs, Ephe ta, quod eſt aperire. & quãdo de Magdalena ſeptẽ eiecit damonia. Quartus Ordo eſt Acolitatus, cuius eſt præparare luminaria in ſacrario, portare cereum, & pyxidem cum pane, & vrceolos cum vino & aqua præparare, ac ad altare deferre. Mar. 7.

¶ Sciẽdũ eſt ĩpræſentiarũ, ꝙ quanuis omnes iſti actus minorũ Ordinũ poſsint ꝑ alios exerceri: ſed nõ ex officio, ſicut in Dñicis diebus ĩ municipijs legitur ab agricola Epiſtola ĩ Eccleſia, nõ tamẽ ex officio, cũ hoc ad Subdiaconatus Ordinẽ expectet. Notabil.

⁂ Nũc ſãcta ſynodus ſeſsio. 23. c. 17. decernit, vt in poſterũ huiuſmodi miniſteria non niſi per cõſtitutos in dictis Ordinibus exerceãtur. Sũt etiã tres maiores Ordines, qui ẽ diuerſo dicuntur ſacri, propterea ꝙ attingũt materiã ſacrã, & quia eius votũ continentiæ & caſtitatis eſt annexũ, non quidẽ eſſentialiter, ſed accidentaliter ex Eccleſiæ ſtatuto, vt habetur. 28. diſt. c. Nullũ. & c. Decernimus. ſcilicet Subdiaconatus, cuius eſt legere Epiſtolã ſolenniter, & panẽ in patena, & vinũ & aquã in calice præparare, & offerre Diacono, quia Diaconus de manu eius accipit & porrigit Sacerdoti. Quocirca traditur ei calix vacuus cum patena ſuperpoſita. Eſt etiam Diaconatus ordo, ad quẽ pertinet aſsiſtere Sacerdoti, & ei in omnibus quæ aguntur in miſſæ celebranione, miniſtrare. Sunt enim Sacerdotes proximi cooperatores, quapropter per antonomaſiam dicuntur Diaconi, ideſt miniſtri. Id enim Græcum nomen ſonat. Ob idq; Paulus, 1. ad Timoth. 3. poſt mores Epiſcoporum, quo nomine omnes preſbyteros comprehendit, ſubdit, & quibus debent eſſe virtutibus Diaconi imbuti. Ad Diaconum etiam expectat ex proprio officio legere Euangelium tanquàm proprium actum, ſed non illud prædicare, ſed tantùm ex commiſsione Con. tri. ⁂ 1. tim. 3.

maximè tempore neceſsitatis. Poſſunt enim Diacones ſi ſint idonei, facultate ſua id muneris quandoq; etiam ſolẽniter exercere. Ad ipſum propterea antiquitùs expectabat ex officio Chriſti ſanguinem populo diſpenſare. Vnde dixit beatus Laurentius beato Sixto, Nunquid degenerem me probaſti? experire certè vtrùm idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti Dominici ſanguinis diſpenſationem. Et ſic credo, quòd poterit nunc etiam in neceſsitate deferre corpus Chriſti ad infirmum, de mandato Epiſcopi aut preſbyteri, imo in extrema neceſsitate, ſecundũ Veruc. poterit abſentibus Epiſcopis & preſbyteris, abſq; alia licentia corpus Chriſti populo diſpenſare. Poterit inſuper præſente preſbytero, in neceſsitate: nempe, quia preſbyter eſt feſſus, vel aliàs ad hoc impotens, vt habetur. 93. diſt c. Diacones. Ita enim Silueſter in verbo, Diaconus. §. 2.

B. Laur.

Silueſter

Poſtremò eſt ordo preſbyteratus, ad quem pertinet conſecrare corpus, & ſanguinem Chriſti. Hic nanq; eſt eius actus principalior. Alius autem conſequens, & ſecundarius: ſcilicet, ſoluere & ligare, per quem actum præparatur corpus Chriſti myſticum: videlicet, fideles Chriſtiani, vt ad corpus Chriſti verũ ſuſcipiẽdũ ſint apti atq; idonei. Ex prædictis aptè colligitur, ad minores Ordines, & ad duos maiores: videlicet, Diaconatum, & Subdiaconatum expectare, populũ ad Euchariſtiã diſpoſitione remota diſponere: ad preſbyteratus verò Ordinem diſpoſitione proxima, qua quis fit idoneus ad ſuſcipiendum ilico Euchariſtiã, quæ quidem diſpoſitio eſt remiſsio peccatorũ. Et hæc ꝑ ſacramentorũ gratiã Baptiſmi & Pœnitentiæ incũbit Sacerdotibus, quibus cõpetit Euchariſtiã cõſecrare & miniſtrare: nam & in rerum natura eidẽ agenti, cui conuenit principalẽ formã generare, ſubinde cõgruit & proximam diſpoſitionẽ inducere.

2. concl. ¶ Secunda concluſio. Largè [vt Ordo eſt nomen officij, vel dignitatis] ſunt nouem Ordines, quia quatuor minoribus additur prima tonſura, & maioribus Epiſcopatus. Dicitur nanq; largè prima tonſura Ordo: quia illam habentes, reſpectu quarundam actionum habent officium. Datur enim corona, vt cantare poſsint in choro, & ad miſſam adiuuare. Ob idquè ingrediuntur Eccleſiam tempore interdicti. Vnde, magnus abuſus eſt eos tonſurare ſine intentione intrandi religionem, aut promouendi ad ſacros Ordines. Eſt enim iſte abuſus in more ſecularibus, nobilibus, & militibus, qui abſq; vllo propoſito aſcendẽdi

ad ordines ſacros,ſed ſolo animo conſulendi ſibi in ſuis crimi nibus,& foro ſe ſeculari ſubducendi, primam tonſuram ſuſcipiunt. Et idcirco manifeſtè prohibitum eſt Epiſcopis in cap. Nullus. de tempo. ordinan. in 6. Et hoc idē nūc prohibetur illis in ſacroſancta ſyno. Tridē. ſeſ. 23. c 4. Et nō eſt dubiū quin grauiter peccet Epiſcopus eis huiuſmodi primā tonſuram conferendo,non habentibus hanc intentionem. Epiſcopatus verò dicitur etiam largè Ordo,ſecundùm quòd eſt officium quodam reſpectu quarundam actionum ſacrarum. Habet enim Epiſcopus poteſtatem in omnibus hierarchicis reſpectu corporis myſtici ſuper Sacerdotem,& ſic eſt dignitas, & gradus altior ſacerdotio,cui eminentiora officia ſunt annexa. Ratio autē quare propriè non ſunt ordines tam Epiſcopatus quàm prima tonſura eſt,quia non recipiunt aliquam poteſtatem in ordine ad Euchariſtiam,vt habetur in.c Cùm contingat. de ætate & qualitate ordi.&.32.diſt,ca. Seriatim. vbi inter Ordines non annumeratur Epiſcopatus. Epiſcopus nanq; in ordine ad Euchariſtiam conſecrandam non maiorem poteſtatem habet quàm ſimplex Sacerdos,imo Sacerdotum quiſq; æqualem habet,& quātùm ad ſubſtantiam ſacramenti,independentem ab Epiſcopo, eò quòd quicunq; Sacerdos poteſt per ſe cōſecrare. Secus q̄n tum ad accidentarias ceremonias, vt vaſa & veſtes conſecrare,nam quantùm ad hoc dependet ab Epiſcopo. Item, quia dū quis conſecratur in Epiſcopum, non recipit alium characterem,ſed extenditur poteſtas ſacerdotalis ſeu character,quem priùs habebat. Quanuis enim Epiſcopo detur aliqua poteſtas non ſolùm iuriſdictionis,ſed etiam ordinis ſupra illam,quā habet ſimplex Sacerdos,nihilominùs illa non habet rationem noui characteris: quia omnis character ordinis ad ſacramentū Euchariſtiæ ordinatur,& Epiſcopatus nō eſt via ad ſacerdotium, ſed illud præſupponit,illudq; perficit. Vnde, quia per ſe poteſt eſſe Diaconus,āteq; ſit p̄ſbyter, characterē p̄ ſe īprimit Diaconatus. E cōuerſo aūt, q̄a nō poteſt eſſe Ep̄us quin priùs ſit Sacerdos, nō īprimit Ep̄atus characterē. Et ſi quis aduerſus p̄dicta obijciat,quia ep̄atus dicit ordinē ad Euchariſtiā cōſecrādā,ſiquidē Ep̄us cōfert ſacerdotiū,q̄ eſt poteſtas cōſecrādi,ergo imprimit characterē: reſpōdendum eſt ei,ꝙ licèt ita ſit quòd hac ratione dicatur ordinari ad Euchariſtiā, ſed tamen hic ordo nō eſt proximus & immediatus,ſed remotus ad conſecrandum.

¶SEXTA DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſupra ſacerdotalem Ordinem altior ſit Epiſcopalis poteſtas.

Quæſtio hæc licèt ex præcedēti manet iam ex parte ſoluta: tamen vt perſpiciamus, quo iure Epiſcopalis poteſtas p̄cellat ſacerdotalem, & etiā vt plenius eam intelligamus, opùs fuit quòd apponeretur. Pro cuius explicatione annotare oportet, ꝙ Sacerdos habet duplicem actum: principalem ſcilicet, conſecrare corpus Chriſti, & minus principalem, ſeu ſecundarium: nempe, præparare populum ad huius ſacramenti ſuſceptionē, abſoluendo & ligando: & ideo quæſtioni tribus concluſionibus fiet ſatis. Prima ſit. Quantùm ad primum actum, non tantùm Epiſcopus non habet poteſtatem, ſcilicet characterem ſuperiorē ſacerdotali charactere: ſed nec Papa. Cuius ratio eſt, quia huiuſmodi poteſtas ſacerdotalis non dependet ab aliqua ſupiori poteſtate ad conficiendum corpus Chriſti: niſi tātū à diuina.

Nota · *1. concl.*

2. concl. ¶ Secunda concluſio. Quantùm ad ſecundarium actum, poteſtas Epiſcopalis ſuperior eſt ſacerdotali. Quia iuriſdictio ſimplicis Sacerdotis neceſſariò dependet à iuriſdictione, quam habet Epiſcopus. Non enim poteſt iuriſdictionis poteſtas ſimplicis Sacerdotis exire in actū, niſi quibuſdā ordinationibus præmiſſis, quæ quidem ab Epiſcopo fieri debent. Dependere igitur oportet poteſtatem iuriſdictionis exiſtentem in ſimplici Sacerdote ab exiſtente in Epiſcopo. Prætereà, quia humanorum officiorum Ordo exigit, vt in quolibet officio præcellat vnus qui in illo officio ſit princeps, ſicut in militibus oportet, quòd ſit dux. Multò ergo magis in Sacerdotibus oportet, vt aliquis cæteris præferatur, qui Sacerdotum ſit princeps: hic autem eſt Epiſcopus, quare epiſcopalis poteſtas Sacerdotalem præcellere debet. Et qui negaret huiuſmodi diſtinctionem inter dignitatem Epiſcopalem, & ſacerdotalem, ac eam ſuperare ſiue iure diuino ſiue humano: nempe, ſaltem traditione Apoſtolorū, hæreticus cenſeretur. Hunc nanq; errorem habuit Vuitcleff, vt eſt videre apud Vualden. tomo. 2. de ſacramentis. c. 117. & tomo. 1. de ſacramentalibus. li. 2. c. 60. vbi ait nullum eſſe prorſus diſcrimen, ſed promiſcuè omnes Sacerdotes eſſe Epiſcopos, atq; adeò quemlibet poſſe confirmare & ordinare, habereq; plenam iuriſdictionē in ſua parœcia. Eundem errorem ſecu-

Vualden.

ti ſunt Lutherani D. Auguſtinus in li. de hæreſibus. hæreſi. 53. *D. Aug.*
quem adducit D. Thom. in. 2. 2. q. 184. ar. 6. etiam ait, quòd qui- *D. Tho.*
dam eò quod obtinere nõ potuit Epiſcopatum in Dei Eccleſia,
ti anſiuit ad Arrianos, & proprium dogma adhibuit, quòd preſ
byter ab Epiſcopo nulla differentia deberet diſcerni, & ob id
etiam refert Vualdenſis loco citato tenuiſſe iſtum errorẽ Vuic
cleff. videlicet, quia Epiſcopatum quem ambierat, obtinere ne
quiuit. Hic autem error manifeſtè exploditur ex cap. Manus.
de conſe. diſt. 5. vbi dicitur, quòd ſi ſimplex Sacerdos confirma
re attentet: nihil faciet: quia tempore Apoſtolorum ſoli confir
mabant Apoſtoli, & hodie ſucceſſores eorũ, id eſt Epiſcopi de-
bent confirmare, aliquid ergo poteſt Epiſcopus, quòd non ſim *Con. tri.*
plex Sacerdos. ❄ Poſtremò id ipſum: nempe, concluſionem no ❄
ſtram ſecundam, ſecundùm catholicam fidem eſſe tenendam,
ac eius contrariam eſſe expreſſum errorem, diffinit œcumeni-
ca Tridentina ſynodus, nuper ſub Pio. 4. Pontifice maximo ce
lebrata, ſeſsione. 25. cano 7. Inquit nanq;, Si quis dixerit, Epiſ
copos non eſſe preſbyteris ſuperiores, vel non habere pote-
ſtatem confirmandi & ordinandi: vel eam, quam habent, illis eſ
ſe cum preſbyteris communem, anathema ſit.

¶ Tertia concluſio. Diſcrimẽ hoc, & præeminentiã Epiſcopo *3. concl.*
rũ reſpectu ſimpliciũ preſbyterorũ non ex ſola traditione Apo
ſtolorũ ſuſcepit Eccleſia, ſed iure diuino ex Chriſti inſtitutio-
ne. Hæc ſententia eſt D. Tho. 2. 2. vbi ſuprà, & omniũ ſanctorum
patrũ atq; doctorũ. Eſt enim Dioniſij Apoſtolorũ diſcipuli. c. *D. Tho.*
5. de Eccleſiaſt. hierar. vbi ponit tres Ordines hierarchicos, vt *Dioniſi.*
ſunt purgatiuũ tantũ: nẽpe, Diaconorũ, quibus conuenit cathe
cumenos catechizare: & illuminantiũ: ſcilicet, preſbyterorũ ad
miniſtrãtiũ Baptiſmũ, Pœnitẽtiã & Euchariſtiã: & perficiẽtiũ,
ſcilicet Epiſcoporũ, quibus conuenit confirmare, & ordinare,
& prædicare. Si enim ſimplex Sacerdos conferret maiores or
dines, certè nullũ perficeretur ſacramẽtũ. Et idẽ eſt de conſe-
cratione chriſmatis, & tẽplorũ &c. probatur etiã ex dictis Ana
cleti Papæ, cuius verba habẽtur. 22. d. c. Innouo. Inquit nanq; *Ana. pa.*
illic, ꝙ Chriſtus priùs Apoſtolos cõſtituit: ipſis verò decedẽti-
bus, in loco illorũ ſurrexerũt Epi. Vidẽtes aũt & ipſi Apoſtoli
meſſẽ multã, & operarios paucos: rogauerũt Dñm meſsis, vt mit
teret operarios in meſſẽ ſuã. Vnde ab eis electi ſũt. 72. diſcipuli,
quorũ typum gerunt preſbyteri: atq; in eorum loco ſunt conſti

turi in Eccleſia. Conſtat igitur diſtinctionem hãc antiquiſsimã
Th. vual eſſe: ſcilicet, à tempore Apoſtolorum, vt probat Tho. Vualdé.
Beda. loco citato. Eſt inſuper ſententia Bedæ. li. 3. ſuper Lucã. ca. 15.
Sicut duodecim, inquit, Apoſtolos formam Epiſcoporum exhibere ſimul & demonſtrare nemo eſt qui dubitet, ſic & ſeptuaginta duos figuram presbyterorum geſiſſe ſciendum eſt. Poſtremò oſtenditur concluſio hac ratione, quia ſi quilibet Sacerdos plebanus tam plenam haberet iure diuino iuriſdictionem in ſua parrochia quàm Epiſcopi, iniuria eis irrogaretur ab Eccleſia, ſi prohiberẽtur ne excõmunicandi ius aliaq; iudicia tam plenè exercerent quàm Epiſcopi. At verò in hoc nulla eis fit iniuria, ergo à iure diuino inſtitutum eſt. Aliam rationẽ facit Do
Soto. minicus à Soto: videlicet, quòd ſi haberet ſimplex Sacerdos eandem poteſtatem quàm Epiſcopus, non poſſet Eccleſia facere, quòd ſi attentaret, factum nõ teneret. Sed hæc ratio quàm ſit parui momenti, conſtat, quoniam poteſtas abſoluendi eſt de iure diuino, & tñ ſi attentaret Sacerdos abſoluere non ſibi ſubditum, factum non teneret. Nec obſtat huic concluſioni tertiæ id
Gratia. quod dicit Hieronymus in Epiſtola ad Euandrium, quæ à Gra
Hierony. tiano citatur diſtin. 3. c. Legimus. & ſuper epiſtolam ad Titum, cuius verba habentur. 95. diſ. cap. Olim. in quibus locis apertè aſſerere videtur, de iure diuino eoſdem eſſe ẽpos & presbyteros, nullamq; eſſe inter eos diſtinctionem. Non, inquàm, obſtat, quia Hieronymus illud dixit, eò quòd in primitiua Eccleſia p̃ſbyteri habebant iuriſdictionem ſuper populum ſicut Epiſcopi: non tamen de iure diuino habebant illam poteſtatem æqualem, vel illud contingebat in primitiua Eccleſia, quia propter paucitatem miniſtrorum ſimul ordinabantur in Epiſcopos & Sacerdotes: vel tertio dic, quòd licèt ſecundùm nomen olim omnes promiſcuè vocabantur Epiſcopi: itaquè & presbyteri honoris gratia dicebantur Epiſcopi, & ne Epiſcopi ſuperbirent, etiam dicebantur presbyteri, nihilominùs in re erat diſtinctio, neq; Apoſtolus vnquãm innuit re non fuiſſe dignitates diſtinctas, ſed duntaxat promiſcuo nomine appellari, & idẽ
Ambro. ait etiam Ambroſius, quòd primi presbyteri, Epiſcopi appellabantur. Non obſtat inſuper id quod obijci ſolet, quia in Euangelio nullibi legitur, Ẽpos ſeorſum à presbyteris ordinatos: nã licèt hoc ita ſit: quia tamen legimus in cœna eos Sacerdotes feciſſe, nihilominùs certo certiùs tenendum eſt, fuiſſe Epiſcopos

à Chriſto

à Chriſto inſtitutos, quibus, vt dictum eſt, Epiſcopi ſucceſſerunt. Si nanq; hoc non legitur, propterea eſt, quia multa, vt dicit Ioan. Euangeliſta, fecit Chriſtus, quæ in ſcripto non ſunt tradita, vel quia Chriſtus per poteſtatem excellentię, prætermiſſo ordine qui nūc ſeruatur, potuit Apoſtolos cùm eos ad Apoſtolatum aſſumpſit, Epiſcopos creare quantùm ad eorum peculiaria officia, licèt poſtmodùm virtutem conſecrandi & abſoluendi contulerit.

¶SEPTIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſupra Epiſcopos ſit aliquis ſuperior Ordo in Eccleſia, & an iure diuino.

DIfficultati huic duabus concluſionibus reſpondetur iuxta duas partes, quas in ſe claudit. Prior cōcluſio ſit Licèt Papatus nō ſit ſacramentum: eſt tamen dignitas omnes alias dignitates præcellens. 1. concl.

Concluſio iſta, quoad primam partem: nempe, ꝙ non ſit ſacramentum, in ſequenti difficultate liquebit. Quoad ſecundam verò, ſic probatur; nam vbicūq; eſt Ordo inter multa, oportet eſſe aliquod vnum vniuerſale, ad quod omnia alia reducantur, ac ei ſubdantur, vt omnes vnius regni ad vnum regem ſuum, & omnes parœciarum plebani ad vnum Epiſcopū ciuitatis, Epiſcopi verò plures ad vnum Archiepiſcopū, ac demum vniuerſalis Eccleſia ad vnum ſummum Pōtificem, qui eſt Chriſti vicarius. Et patet, nam aliàs ſi non eſſet vnus ſummā poteſtatem habens: vnitas & pax minimè conſeruari poſſent. Itē, quia Papa ſummam poteſtatem habere debet. Repugnat autē duos eſſe, & vtrunq; ſummum. Cùm igitur tota Eccleſia ſit vnum corpus: oportet vt ſit vnum ſummum caput, in quo ſit aliqua ſuprema poteſtas reſpectu totius Eccleſiæ, per quā omnis poteſtas iferior. ſcilicet, Epiſcopalis regatur: & hæc eſt ſummi Pontificis poteſtas.

¶Annotare tamen hîc oportet, quòd Epiſcopatus & Papatus non differunt poteſtate Ordinis, ſed ſola iuriſdictionis amplitudine: quia nullum ſacramentum poteſt Papa adminiſtrare, quod non poſsit & quicūq; Epiſcopus. Templa etiam, altaria, veſtes, vaſa & virgines poſſūt omnes Epiſcopi ſicuti Papa conſecrare & benedicere, atq; adeò, conſecrare Epiſcopos & Archiepiſcopos, & ipſum Papā. Quapropter ſi qui in Papam eligitur, Epiſcopus erat, non denuo conſecratur in Papam: quia Papa nō Nota.

eſt,

eſt, niſi ſummus Epiſcopus. Dicuntur ergo diuerſi ordines ſola iuriſdictionis amplitudine, & propter gradus dignitatis diuerſos. Quo fit, vt poſsit Papa ratione iuriſdictionis eligere & cõfirmare Epiſcopos, & eos deponere ac ſuſpendere, quod alij Epiſcopi neutiquàm facere poſſunt.

2. concl. ¶ Poſterior concluſio ſit. Poteſtas hæc ſeu dignitas Papæ de iure diuino præcellit omnes Epiſcopos, & omnem eorum poteſtatem. Hæc concluſio eſt veritas catholica. Quare, qui eam negant, vt Vuitcleff, & Lutherani hac noſtra tempeſtate, meritiſsimè vt hæretici & ſchiſmatici habentur. De qua re non minùs egregiè quàm diffuſè tractarunt Caieta in ſuis opuſculis, & Ekius li. 3. de primatu Pontificis. Et conſtat ex Euangelio, nã non temerè Chriſtus Petrum ter interrogauit dicens, Simon Ioannes diligis me plus his? ſed quia aliquid ei præ alijs committere volebat: nempe, Chriſtiani orbis gubernaculum. Ob id enim fecit iſtam comparationem: quam quidem facere non conſueuerat, & præmiſsit eius examen, an dignior reliquis eſſet. Quo præmiſſo, ſubiunxit, Quia diligis me plus his, paſce oues meas: hoc eſt, præpoſitus & caput eſto fratrum, vt ipſi in loco meo te aſſumãt, & vt caput colere teneãtur. Item, Matth. 16 Chriſtus Petrum fundamentum Eccleſiæ inſtituit dicens ei, Tu es Petrus: & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. &c. Prætereà, quid in cauſa eſſe potuit, vt nullum, ſed Symonem ſolum, Petrum nũcupauerit, & ſoli illi mutauerit nomen. Quam quidem nominis mutationem ei prædixerat Ioan. 1. Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod quidem eſt nomen Græcum: hoc eſt caput, vel [vt ait Hieronymus in interpretatione Hæbreorum nominum] Sirum, idem ſonans quod ſolidum: hoc eſt, ſtabilis & immobilis petra, quia igitur fundamentum, ac caput ſolidum Chriſti Eccleſiæ futurum erat, ipſum ſolum vocauit Petrum, & illi ſoli mutauit nomen, ſicut & Abrahæ mutauit Dominus nomen, eò quòd pater multarum gentium futurus erat. Prætereà, quia ſingulariter dixit illi Dominus, Ego rogabo pro te Petre, vt non deficiat fides tua. & tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos, ac ſi apertè diceret, quòd illum caput fidei conſtituebat. Et hac ratione Matthæus & Marcus vbicunquè referunt Apoſtolorum numerum, à Petro incipiunt. Accedit po

Caieta. Ekius. Mat. 16 Ioan. 1

poſtremò teſtimonium Anacleti. ca. In ſancta, diſtin. 22. & teſti monium Diui Cyrilli Epiſcopi Alexandrini in decretis ſuis. Vt mẽbra, inquit, maneamus in capite noſtro Apoſtolico throno Romanorum Pontificum, à quo debemus quærere, quid credere, & quid tenere debemus, ipſum venerantes, ipſum rogantes præ omnibus: quoniam ipſius ſolius eſt, repræhendere, corrigere, ſtatuere, diſponere, ſoluere & ligare loco illius, qui ipſum ædificauit, & nulli alij, quod ſuum eſt plenum, ſed ipſi ſoli dedit: cui omnes iure diuino caput inclinant, & primates mũdi tanquàm ipſi Domino Ieſu Chriſto obediunt. Poteſtatem ergo Petri omnium Epiſcoporum de iure diuino præcellere poteſtatem, fateri oportet. Miſſa facio alia quàm plurima teſtimonia, quæ hîc poſſem afferre: tum, quia de hac re ſupra difficultate tertia in materia de clauibus diffuſè ſatis diſeruimus, tum etiam, ne videamur ab inſtituto noſtro recedere. *Ana. pa.* *Cyrillus*

¶OCTAVA DIFFICVLTAS.

Vtrùm omnes ſeptem Ordines ſint verè ſacramenta.

VT MELIVS PRÆSENTI DIFFICVLtati ſatiſfaciamus, annotare opùs eſt, quòd in tres gradus ſeptem Ordines diſtinguntur, quorum primus eſt Sacerdotium, & in ſecundo collocatur Diaconatus & Subdiaconatus, qui ſunt etiam Ordines ſacri, & in tertio quatuor minores, qui non cenſentur ſacri. Vnde, iuxta hæc tria membra, tribus concluſionibus reſpondetur. Loquendo igitur de ſacerdotio, ſit prima concluſio. Negare ſacerdotium ſacramentum eſſe, atquè adeò inſtitutione Chriſti ſtabilitum, hæreticum eſt. Hanc concluſionem vnanimiter omnes catholici fatentur. Inſtituit nanquè ipſum quantùm ad poteſtatem conſecrandi in cœna, vbi tradens proprium corpus & ſanguinem conſecratum, ſubiunxit, Hoc facite in meam commemorationem. Poteſtatem autem priori annexam remittendi peccata tradidit Ioan. vltimo, dicens, Accipite ſpiritum ſanctum, Quorũ remiſſeritis peccata, remittuntur eis. &c *Notabil.* *1. concl.* *Ioan. vl.*

Oſten

Oſtenditur etiam manifeſtè hac ratione, nã cùm omnes fateantur Ordinem eſſe ſacramentum, & ſecũdùm fidem ſit tenẽdũ, & ſacerdotalis Ordo ſit omnium caput & finis, quo omnia referuntur, certum eſt, illum eſſe propriè & potiſsimum ſacramentum, cui maximè diffinitio adaptatur. Eſt enim ſignũ rei ſacræ: nempe, ſpiritualis diuinæq; poteſtatis, in quo Sacerdos conſtituitur ad conficiendum corpus Chriſti verum. De iure ergo diuino eſt, quòd ſacerdotium ſit ſacramentum.

2. concl. ¶ De ordinibus autem ſacris, qui ſunt in ſecundo gradu: nempe, de diaconatu & ſubdiaconatu, ſit ſecunda concluſio. Negare, quòd diaconatus & ſubdiaconatus ſint ſacramenta iure diuino, videtur mihi temerarium eſſe. Conclu. iſta eſt cõtra Durã. in. 4. diſt. 24. q. 2. vbi affirmat ſolum Sacerdotium ſacramentũ eſſe à CHRISTO inſtitutum: reliquos vero Ordines ſacros & minores ab Eccleſia eſſe inſtitutos, ac ſacramentalia eſſe. Eſt etiam contra Magiſtrum ſen. in. 4. diſt. citata, qui idem tenet quoad ſubdiaconatum & minores Ordines, & contra Caie. qui in additio. 3. p. q. de modo tradendi ſeu recipiendi Ordines, ſubſcribere videtur ſententiæ Durandi. Et probatur noſtra cõcluſio, nam eſt omnium antiquorum concors ſententia in diſtĩctione citata. Eſt Dioniſij. c. 5. de Eccleſiaſtica hierar. vbi ait, Diaconos & ſubdiaconos gratiam recipere in ſua Ordinatione, & c. 3. dicit, quòd diaconorum erat ponere ſacrum panẽ & vinum in altari: ergo ipſi deſeruiebant altari, & non ſolùm mẽſis, vt Durandus & Caietanus autumant, ſeu cenſent. Probatur etiã ex Apoſtolo ad Ephe. c. 4. dicente, Chriſtum redemptorem noſtrum alios dediſſe Apoſtolos, alios Euangeliſtas, alios Doctores. &c. Vbi per doctores Theophilatus ĩtelligit Diaconos, qui purgare debebant. Nec eſt dicendum, quòd ſolùm fuerunt deputati ad miniſtrandum menſis, ſiquidem Paulus. 1. ad Tim. 3. præcipit, vt ad Diaconatus officium exercendum, examinentur Diaconi, vt ſint bene morigerati: nã oportet eos pudicos eſſe, non bilingues, non vino deditos, non turpe lucrum ſectantes, habentes myſterium fidei in conſcientia pura, & ſine macula. At verò certum eſt, ad miniſterium menſarum nõ requiri huiuſmodi egregijs virtutibus eſſe præditos: examinabantur ergo, quia miniſtri altaris conſtituebantur. Ait nanq; Dioniſius in lib. 1. de Eccleſiaſti. hierar. c. 1. immundis nefas eſſe tãgere ſymbola ſacra. Idq; pcipuè Actuum. 6. confirmatur: nam Apoſtoli

Margin notes: Duran. — Dioniſius — Eph. c. 4 — 1. Tim. 3 — Dioniſi. — Actu. 6.

ſeptem

ſeptem illis Diaconibus in ſuo conſpectu conſtitutis orantes, manus impoſuerunt, quod erat ſacramenti ſignum. Et idem eſt dicendum de ordine Subdiaconatus, ſiquidem Eccleſia Subdiaconatum inter ordines ſacros connumerat, quos ad recitãda ſoluendaq; diuina officia compellit, qui ceu miniſtri adeò altari mancipantur, & à laicorum ſtatu ſeparantur, vt ſint matrimonio contrahendo prohibiti, & ideo dalmatica, & manipulo vtuntur. Poſtremò patet, quia concilium Floren. ponit propriam materiam, & formam Subdiaconatus, ergo eſt ſacramentum. *Con. flo.*
Nec obſtat id quod obijcit Duran. quia quando plures actiones ordinantur ad vnum ſpiritualem effectũ, & vna attingit ipſum, aliæ verò ſolum diſponunt, illa ſola quæ principaliter attingit, eſt ſacramentum, cæteræ verò tantùm ſunt ſacramentalia: ſicut quia catechiſmus & exorziſmus ordinantur ad ablutionẽ originalis peccati, ſola ablutio attingit hunc effectum, & ideo ſola ea eſt ſacramentum. Non, inquàm, obſtat: nã & ſi illi Ordines ad Euchariſtiam conſecrandam referantur, quem quidem effectum ſolus preſbyteratus attingit, non tamen inde ſubſequitur non eſſe ſacramenta, quia non ſunt ſicut exorziſmi, ſed conſecrationes, & dedicationes ad certa officia, ſicut in domò principis diuerſi inſtituuntur miniſtri ad diuerſa officia, ſeu miniſteria. Non obſtat ſimiliter id quod ſolet obijci, quia idem facere poterat Diaconus & Subdiaconus ante huiuſmodi Ordines ſuſceptos, quod poſſunt poſteà. nam quanuis illa officia legẽdi Euangelium vel Epiſtolam, ſi non ordinatus exequeretur, eſſent lectiones: ſed id facere non poterant ex officio. Requiritur nanq; ad eadem officia cum idoneitate exercenda, vt ſuſcipiant poteſtatem, & in dignitate per ſacramentum miniſtri conſtituantur. Quare non opùs eſt, vt per quodlibet ſacramentum accipiatur poteſtas ad ſimpliciter agendum, ſed ad dignè agendum. *Duran.*

¶ Loquendo verò de ordinibus qui collocantur in tertio gradu, ſit tertia concluſio. Quatuor minores ordines nõ ſunt ſacramentalia quædam [vt prædicti doctores, imo & Soto in prædicta diſt. q. 1 ar. 4 cenſent] ſed ſacramenta. Concluſio hæc eſt cõis oĩum Theologorum ſententia. Eſt enim D Thom. in. 4. diſt. citata. q 2. ar. 1. ql. 3. Inquit enim illic, omnes ordines ſecundũ ſe eſſe ſacros, quia omnia ſunt ſacramenta: ſed ſuperiores dici ſacros ratione materiæ ſacræ, circa quam exercentur Eſt etiam Petri Palud. in eadem diſt. q. 1. ar. 2. Bonauentu. Alberti, *3. concl.* *Soto* *D. Tho.* *Palud.* *Bonauen* *Alber.*

&

& Alexandri etiã eadẽ diſtinctione. Tandẽ eſt Iodoci Clitcuei in quodã cõpendio veritatum contra Lutherum. Rationibus inſuper tribus oſtenditur. Prima, quia quilibet Ordo illorũ eſt ſacræ rei ſignum: ideſt, ſignum ſenſibile ſanctificatiuũ, ergo eſt ſacramẽtũ. Secunda, quia repetere ſacramentalia, nullũ ſacrilegium eſt, at verò repetere minores Ordines, magnũ ſacrilegiũ cõmittitur, quod eſt ſignũ ipſos characterem imprimere. Non igitur ſacramentalia [vt illa opinio autumat] ſed vera ſacramẽta ſunt. Tertia ratio eſt, quia ſacramẽtalia ad ſolennitatẽ quandã, & ad recipienda ſacramenta referuntur: attamen Ordines minores non ad hanc ſolennitatẽ adhibentur, cùm in primitiua Eccleſia ordinarentur Diaconi, quanuis Sacerdotes eſſe nõ deberent. Omnes ergo ſeptẽ Ordines ſacramẽta eſſe fateri oportet, vt concluſio aſſerit. Item, quia Ignatius martyr in Epiſtola. 8. ad Antiochenos, cũ duceretur ad martyriũ, de omnibus Ordinibus meminit, inquiens, Saluto ſanctũ preſbyterũ, ſaluto Diaconos, acolytos ac exorciſtas. Præterea, quia concilia faciunt mẽtionẽ de oĩbus his Ordinibus. Cõc. enim Flo. dicit ſextũ ſacramentũ eſſe Ordinẽ, & ibi numerat omnes ſeptem Ordines, oẽs ergo intelligit eſſe ſacramenta. Conci. Laodicen. c. 23. 24. & 25. Cõci. Cartha. 3. c. 18. & 19 & cõciliũ Cartha. 4 c. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. & 10. In omnibus his locis approbantur minores Ordines tanquàm diſtincti. Quilibet enim ordinatur ad ſuũ finem particularẽ immediatũ, licet omnes ordinentur ad ſacerdotiũ tanq̃; ad vltimũ finẽ. Similiter referuntur ad diuerſas pſonas: at verò ſacramẽtalia nec propriè habẽt finẽ particularem, nec ordinantur ad diuerſas pſonas. Cũ ad eãdẽ perſonã referantur tanquàm diſpoſitiones ad ſacramentũ ſuſcipiendũ, vt apertè cõſtat de exorziſmis, qui ad Baptiſmi ſacramẽtũ ordinãtur. Non igitur minores Ordines dicẽdi ſunt ſacramẽtalia, ſed ſacramẽta. Et eadẽ argumẽta faciũt etiã ad probãdã ſecundã concluſionẽ de Diaconatu & Subdiaconatu. Non obſtat id quod coĩter ſolet obijci, quia ſi omnes ſeptẽ Ordines eſſent ſacramẽta, ſeq̃retur, ꝙ eſſent ſeptẽ ſacramenta Ordinũ, ac proinde eſſent. 13. ſacramẽta. Non, inquàm, obſtat, nã oẽs ſunt vnũ ſacramẽtũ, ita tenet Silue. in verbo Ordo. 1. §. 2. Et ratione ꝓbatur, nã diuiſio Ordinis in ſeptẽ nõ eſt totius in partes integrales, ſicut homo diuiditur in caput, manus, & pedes, neq; totius vniuerſalis in partes ſubiectiuas: ſcilicet, generis i ſpecies, vt aĩalis in hoĩem

Ignatius

Con. flo.

Con. lao

Con. car

Silueſt.

&

& equũ, ſed eſt diuiſio totius poteſtatiui in ſuas ꝑtes, cuius plenitudo eſt tantùm in ſacerdotio, vt eſt exẽplũ de anima, & eius potentijs diuiſa ꝑ vegetatiuã, ſenſitiuã & intellectiuã, quæ quidem potentiæ dicuntur quodãmodò ꝑtes animæ, quanuis ſint eius accidentia ꝓpria: ſicut enim tota virtus ſecundũ eſſentiam eſt in anima, cuius potentiæ ſunt participes, eodem modo tota ratio ſacramenti Ordinis eſt in ſacerdotio, in reliquis verò Ordinibus eſt participatio quædam, quatenus ad ipſum omnes referuntur. Idẽ dicit. Pet. Palud. nempe, quòd Ordo eſt vnũ ſacramẽtũ, non vnitate indiuiſibilitatis, ſicut pũctus, neq; continuitatis, ſicut linea, aut ꝑfectione vnius formę, ſicut corpus animatũ, ſed perfectione vnius finis, quia cùm ex diuerſis Ordinibus ſpecialibus conſtituatur, omnes ordinantur ad vnum actum, ſcilicet conſecrationem Euchariſtiæ. *Palude.*

¶ Sciendum tamen eſt hîc, ꝙ licèt Epiſcopatus, vt eſt diſtinctus à preſbyteratu, ſit Ordo accipiendo Ordinem largè ꝓ aliquo gradu & dignitate, vt p̃dictum eſt: non tamen eſt ſacramẽtum, quia vt Ordo ſit ſacramentum, debet ꝓpriè accipi & ordinari ad aliquod Euchariſtiæ ſpeciale miniſterium. At verò id non habet Epiſcopatus, ſed ſolùm ordinatur ad cõſtituendum miniſtros, & vaſa conſecranda. Et confirmatur, quia ſi conſecratio in Epiſcopum eſſet ſacramentũ ſupius ſacerdotio: ſequeretur, quòd nouum characterem imprimeret, quod tamẽ eſt falſum: quia ſi verum eſſet, ſequeretur, quòd ſi quis ante alios Ordines, ſcilicet antequàm fieret Sacerdos conſecraretur in Epiſcopum, eundem Epiſcopalem characterem cum gratia ſuſciperet, & factum teneret: ſicut tenet preſbyteratus, ſi ante Diaconatum recipiatur, & poteſt fieri Diaconus, qui non erat Subdiaconus, quantùm ad hoc quòd factum teneat, eò quòd in ſuſceptione ſacramentorum, non eſt eſſentialis Ordo, vt ſuperiùs ab inferioribus pẽdeat: id tñ minimè cõcedi poteſt, vt inferiùs oſtendam, nam niſi ſit Sacerdos, nullatenus conſecratio in Epiſcopum eſt valida. Notabile iſtud probant argumenta facta ſuprà in. 5. difficultate, quibus oſtẽdimus, Epiſcopatũ nõ eſſe propriè Ordinẽ. Nec me latet, Canoniſtas habere contrariam ſententiam, imo & inter Theologos Durandum vbi ſupra. quæſt. 6. ſed verior eſt communis Theologorum ſententia: ſcilicet, ꝙ Epiſcopatus nec eſt Ordo propriè nec ſacramentum, ac proinde tenenda. *Nota*

De

De effectu huius ſacramenti.

¶NONA DIFFICVLTAS.

Vtrùm in ſacramento Ordinis conferatur gratia gratum faciens.

Con. vn. HVIC DIFFICVLTATI VNICA CONcluſione affirmatiua reſpondetur: nempe, q hoc ſacramentum confert gratiam, imo non tantùm illam habet conferre, verùm etiam augmentum
Mag. ſen illius. Hanc cõcluſionem tenet expreſſe magiſter
D. Tho. ſen. in. 4. diſt. 24. & D. Thom. ibidem. q. 1. ar. 2. ql. 1. eã quoq; te
Con. flo. net concilium Florẽ. ❋ Et modò eam determinat ſacroſancta
Con. tri. œcumenica Tridentina ſynodus ſub Pio 4. celebrata ſeſsione
❋ 23. c. 3 ſub his verbis, Scripturæ teſtimonio, Apoſtolica traditione, & Patrum vnanimi conſenſu perſpicuum eſt, per ſacram Ordinationem quæ verbis, & ſignis exterioribus perficitur, gratiam conferri. Ait enim Apoſtolus. 2. ad Timo. c. 1. Admo
2. tim. 1. neo te, vt reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionẽ manuum mearum. Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris: ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis. Et inferiùs in eadẽ ſeſsione cano. 4. anathematizat eum, qui dixerit per ſacram Ordinationem, nõ dari ſpiritum ſanctum. Et ratione probatur,
Deut. 32 nam vt habetur Deutero. c. 32. Dei perfecta ſunt opera: cuicunq; enim datur potentia aliqua diuinitus: dantur ea per quæ executio illius potentiæ poteſt congruè fieri, nam in naturalibus, quibus natura dat potentiam, dat & membra quæ ad eius vſum ſunt neceſſaria. Animalibus nanq; quibus potentias tribuit ſenſitiuas, dat & mẽbra, quibus ipſæ potentiæ animæ poſsint exire in actus ſuos, niſi ſit defectus ex parte materiæ. Cùm ergo hos miniſtros inſtituat ipſe Deus ad hæc publica miniſteria exercenda: omnia neceſſaria ad aptè idoneèq; adminiſtrandũ denegare non debet. Inter hæc autem omnia, gratia eſt, quæ maximè exigitur. Conferre ergo eam hoc ſacramentũ neceſſum eſt fateri. Itaq; ſicut per Baptiſmum confertur gratia ad dignè reliqua ſacramenta ſuſcipiendum, ita per ſacramentum Ordinis infunditur gratia gratum faciens, ad miniſtranda ſacramenta. Nec tantùm per preſbyteratus ordinem, verùm etiam per omnes ſeptem Ordines concedere hoc opùs eſt, ſiquidem, [vt

in præcedenti difficultate docuimus] omnes ſunt ſacramenta. Epiſcopatus verò, cùm ſecundùm theologorum ſententiā non ſit propriè Ordo ac ſubinde nec ſacramentū, fit vt nec ex neceſ ſitate gratiam conferat, nec eam augeat: quia gratia non confertur ad illa officia exercenda, quæ expectant ad iuriſdictionem & gubernationem: alioquin copioſior gratia daretur Archiepiſcopo dum conſecratur, quia maiorem habet iuriſdictionem, ſed confertur ad illa, quæ ad poteſtatem Ordinis attinent: hoc enim ſonat gratia ſacramenti Ordinis, vt bene dicit Soto. *Soto.* quæ quidem annexa eſt characteri, niſi ponatur obex. Et ideo licèt dum quis conſecratur in Epiſcopum, ſacerdotalis poteſtas ſeu character extendatur ad alia ſacramenta tradenda: ſcilicet, Confirmationem & Ordinem, vt dictum eſt, non tamen indiget noua gratia ſacramentali, tametſi per morum, meritorumq; augmentum debet cōmitti, vt cumulatiori prouehatur. Secus erit dicendum ſecundùm Canoniſtas, qui affirmant propriè eſſe Ordinē & ſacramentū, quia ſic ſemper non ponenti obicem, conferret nouam gratiam ſacramentalem.

¶ DECIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm in ſacramento Ordinis imprimatur character, & an quantùm ad omnes ſeptem ordines.

IN hac difficultate, quoad primam partem eſt concluſio affirmatiua: nempe, ꝙ ordo imprimit characterem. *Con. af.* Concluſio iſta ſecundùm fidem orthodoxam eſt tenenda. Eſt enim character poteſtas proteſtandi fidem per ſuſceptionem vel collationem ſacramentorum. Cùm ergo hoc ſacramentum ſit ſignaculū poteſtatis ſupranaturalis conficiendi Euchariſtiam, aliaq; ſacramenta diſpenſandi: conſequens fit, vt per ipſum character imprimatur, qui ſignum eiuſdem poteſtatis eſt. Habetur etiam diffinita præſens concluſio in cō. Florē. ſub Euge. 4. vbi dicitur, *Con. flo.* quòd tria ſunt ſacramenta: ſcilicet, Baptiſmus, Confirmatio & Ordo, quæ characterem imprimunt in anima indelebilē: vnde, in eadem perſona non reiterantur. ❋ Et nuper in ſancto concilio *Con. tri.* Triden. ſub Pio 4. Pontifice maximo celebrato. ſeſsio. 23. c. *❋* 4. & infra cano. 4. damnatur, ac anathematizatur, qui dixerit, ꝑ ſacram ordinationem non imprimi characterem, vel qui aſſeruerit, noui teſtamēti Sacerdotes temporariam tantūmodo poteſtatē habere: ac ſemel ritè ordinatos, iterū laicos effici poſſe.

Quoad ſecundam verò partem quæſtionis,ſit ſecunda concluſio,quòd omnes ſeptem Ordines imprimunt characterem. Hãc concluſionem tenet D.Thom.in.4 diſtin.24.q.1.ar. 2. ql.2.& Ioan. Echius homilia.63.& communis theologorum ſchola,ſicut tenent,quòd omnes ſeptem Ordines ſunt ſacramenta. Probatur inſuper ex eodem concilio Floren.ſub Euge.4. qui non ſacerdotium aut tres maiores Ordines in particulari characterem imprimere aſſeuerat,ſed abſolutè affirmat tria ſacramenta:videlicet,Baptiſmum,Confirmationem & Ordinem characterem imprimere.Nullum igitur Ordinem excludit conciliũ. Prætereà,quia huiuſmodi Ordines perpetuò manent, & nunq̃; iterantur,ergo imprimunt characterem.Poſtremò,quia ꝑ quẽlibet Ordinem aliquis conſtituitur ſupra plebem in aliquo gradu poteſtatis ordinatæ ad ſacramentorum diſpenſationẽ.Quilibet nanq́; recipiens Ordinem,poteſt facere aliquid ex officio & iure,quod nõ poteſt ille,qui caret illo Ordine. Vnde,cũ character ſit ſignũ diſtinctiuũ ab alijs:oportet,vt in oĩbus ĩprimatur

D.Tho. *Ekius.* *Con.flo.*

¶ Sed dubiũ eſt,quo actu in quolibet ordine imprimitur character?Cui dubio hac tertia concluſione in ordine reſpondetur,ꝙ in eo imprimitur,quo ſuſcipitur exterius ſignum exp̃ſſiùs ſignificans principalem poteſtatem,quam recipit ille Ordo cum expreſsione verbi determinãtis ſignificatum:ideſt,cũ certa forma verborum. Concluſionẽ hanc tenet Ricar. & D.Tho. in.4.diſt.24.q.2.ar.3.Et volunt dicere,ꝙ in actu principaliori imprimitur. Oportet nanq́; ꝙ in actu,in quo imprimitur character in ſacramento Ordinis,ſint iſta duo:ſcilicet, traditio alicuius inſtrumenti deputati ad executionem illius Ordinis,& ꝓlatio aliquorũ verborum,quæ ad hoc ſunt deputata. Imprimitur enim oſtiario in traditione clauium Eccleſiæ.Lectori,in traditione libri lectionũ prophetarum.Exorciſtæ,in traditione libri exorziſmorum. Acolito autem,non in traditione candelabri,vt ſumma Angelica dicit:ſed in traditione vrceoli vacui, vt dicit D.Thom.Et ratio eſt,quia vrceolus directiùs reſpicit Euchariſtiam,quàm candelabrum.Nec nocet denominari ab illo. Acolitus enim græcè,latinè dicitur ceroferarius.Non autẽ ſic appellatur,eò ꝙ iſte actus ſit principalior,ſed quia nomẽ eſt magis notũ,& ideò nõ nocet.Itaq́; in traditione vrceoli, & nõ in traditione cãdelabri imprimitur character,ſi ſeorſum tradatur.Si verò ſimul tradantur:imprimitur in vtrãq́; traditione, quod

Dubium. *3.concl.* *D.Tho.* *Ricard.* *D.Tho.*

quod quidem fieri debet, vt habetur in, c. Acolitus. diſtin. 23. & in. c. Perlectis. diſt, 25. Subdiacono non imprimitur character in traditione libri Epiſtolarum, ſed in traditione calicis: tamẽ ſi ne pane & vino, per quod differt à Sacerdote, cui traditur cum pane & vino. Ratio huius eſt, quia principalior actus Subdiaconi eſt, præparare materiam in vaſis ſacris. Diacono autem quanuis Scotus in. 4 diſt. 24. & Duran. eadem diſt. q. 3. dicant nõ imprimi characterem in traditione libri Euangeliorum, ſed cùm Epiſcopus manum ei imponens ait, Accipe ſpiritum ſanctum ad robur. &c. quorum ratio eſt, quia non eſt in vſu vniuerſalis Eccleſiæ tradere ei librum, imo ait Durandus, in Eccleſia Anicienſi vbi fuit Pontifex, non fuiſſe in more tradere Diacono librum: tenendum tamen eſt oppoſitum: nempe, quòd Diacono imprimitur character in traditione libri Euangeliorum, cũ verbis ad hoc deputatis ſecundùm D. Thom. vbi ſuprà. & Ricar. Palud. & Siluestrum in verbo, Ordo. 2. §. 4. Impoſitio autẽ manuum non eſt de neceſsitate & ſubſtantia huius ſacramenti, vt habetur extra de ſacramentis non iterandis. c. vlti. Itẽ, quia cõci. Flo. qui fuit poſteà affirmat, Diaconatus ordinẽ per libri Euãgeliorũ dationem conferri, & ob id tunc infunditur gratia, & imprimitur character. In ordine verò ſacerdotali imprimitur character ſecũdũ D. Tho. & Silu. vbi ſup̃ in traditione calicis & hoſtiæ cũ ꝓlatione verborũ, quæ tũc profert Epiſcopus, ſcilicet, Accipite poteſtatẽ cõſecrãdi, & tunc gr̃a donatur. Rõ eſt, quia per hoc propinquiùs accedit ad primariũ, ac principaliorẽ actũ Sacerdotis: videlicet, conſecrare. Vnde, non imprimitur in impoſitione manuũ, vt quidã dixerunt. Impoſitio nãq; illa manuũ non erat ſacramentũ, ſed ſacramentale quoddam.

Duran. *D. Tho.* *Ricard.* *Palud.* *Silueſter* *Con. flo.*

¶ Sed eſt dubiũ, an character ordinis p̃ſupponat characterẽ Baptiſmalẽ? Pro quo ſit. 4. cõcl. ĩ ordine. Quod characteres omnium ordinum præſupponũt characterẽ Baptiſmalẽ de neceſsitate ſacramenti. Probatur, nã Baptiſmus ianua & fundamẽtum eſt omnium ſacramentorũ. Vnde, ſecundùm Apoſtolũ, vbi fundamẽtũ non eſt, ſuperædificari non poteſt. Eſt nãq; Baptiſmus potentia receptiua, per quã homo capax efficitur ad cætera ſacramẽta recipiẽda, & idcirco nullus niſi ſit baptizatus, huius ſacramẽti capax eſſe poteſt. Ex quo infertur, ꝙ ſi cõſtaret quẽpiã iã ꝓmotũ ad ordinẽ ſacerdotalẽ, vel ad dignitatẽ Epiſcopalẽ, nõ eſſe baptizatũ: ꝙ deberet baptizari, atq; iterato ordinari

Dubium. *4. concl.*

Corollariũ iſtud habetur extrà. de preſbytero non baptizato. c. Si quis preſbyter. &. c. Veniens. vbi docemur, quòd abſq; Baptiſmo, qui ianua eſt ſacramentorum, nullius eſt homo ſacramenti capax, atq; adeò ſiquis ſic promotus in Epiſcopum, ante Baptiſmi ſuſceptionem ordinare alios attentauerit, verum ſacramentum non confert. Similiter ſi antequàm baptizetur, promotus fuerit ad Ordinem ſacerdotalem, nec conficere poteſt ſacramentum, nec abſoluere in foro pœnitentiali.

5. concl. ¶ Quinta concluſio. Licèt, vt dictum eſt, character Ordinis de neceſsitate ſacramenti præſupponat characterẽ Baptiſmalem: attamen Confirmationis characterem tantùm de congruitate præſupponit: ſimiliter primam tonſuram. Si enim non tonſuratus, vel non confirmatus ordinetur, verum Ordinem recipit, licèt nõ debeat ſic ordinari.

Dubium ¶ Sed nũquid character vnius ordinis p̃ſupponere debet characterẽ alterius: hoc eſt, an ille q̃ nõ eſt Subdiaconus, poſsit ordinari in Diaconũ, vel nõ Diaconus in p̃ſbyterũ? Cui dubio hac

6. concl. 6. cõclu. i ordine negatiuã reſpõdetur: nẽpe, ꝙ de neceſsitate ſacramẽti character vnius ordinis nõ p̃ſupponit alterius ordinis characterẽ. Quo fit, vt nõ Subdiaconus ordinari poſsit in Diaconũ, & nõ Diaconus in p̃ſbyterũ. Cõcluſio hæc habetur exp̃ſſè, extrà. de clerico ꝑ ſaltũ ꝓmoto. c. vni. & d. 52. c. Solicitudo. vbi determinatur, ꝙ ſi hoc cõtingat, qui iſto modo eſt ordinatus, nõ debet iterũ ordinari de illo ordine iã ſuſcepto, ſed dũtaxat de illis ordinibus omiſsis, & debet fieri ſine ſcãdalo quãtũ fuerit poſsibile, & nõ exequatur officiũ illius Ordinis, quouſq; quod defuit, ſuppleatur, vt habetur. c. 1. đ ſacramẽtis nõ iterã. Quòd ſi ĩ illo ordine ſupiori adminiſtrauerit, q̃cquid alij dicãt, efficitur irregularis, vt bñ dicit Silue. verb. Irregulari. §. 11. Et

Silueſter qdẽ ꝙ nõ p̃ſupponat character vnius ordinis characterẽ alterius, vt dicit cõcl. probatur ratione, quia ſunt poteſtates diſtinctæ, & vna quãtũ eſt de ratione ſui, nõ exigit aliã ĩ eodẽ ſubiecto. In

D. Tho. primitiua nãq; Eccleſia, vt dicit D. Th. vbi ſup̃, aliqui ordinabãtur in p̃ſbyteros, q̃ tñ priùs inferiores ordines non acceperant.

7. concl. ¶ Septima concluſio. Qui ſcienter ſic ordinatur per ſaltũ: mortaliter peccat, quia agit contra ius Eccleſiaſticum, & de rigore iuris debet deponi, etiam ſi non ex malitia, ſed ex ignorantia aut negligentia aliquem Ordinem prætermiſit, ſed ex diſpenſatione Epiſcopi ad ordinẽ prætermiſſum poterit promoueri

&,

& interim ab executione ſuperioris ordinis erit ſuſpenſus, vt patet. diſt. 48. c. Sicut olim. & diſt. 52. c. Solicitudo. vbi ſuprà. de clerico. per ſaltum &c. & eodem modo poterit cum eo diſpẽſari, ſi interim miniſtrauerit in illo ordine, credens quòd fuiſſet gradatim promotus, vt patet in . ca. vni. citato. Quòd ſi talis, promotus ſit ſcienter, & in ordine ſic ſuſcepto ſine diſpenſatione miniſtrauerit: non poteſt diſpenſari quòd vlteriùs aſcendat, niſi per Papam, ſed in ordine ſuſcepto adhuc poteſt diſpẽſari per Epiſcopum, ſicut cum non ordinato miniſtrãte. Hæc ad literam ſupplementum, vnde deſumpſit Silueſter in verbo, Irregularitas. §. 11. ❋ Et id quod dicit ſupplemẽtum: nempe, quòd ſi in Ordine ſic ſuſcepto ſine diſpenſatione miniſtrauerit. &c. videtur modo diſponere ſacroſancta œcumenica Tridentina ſynodus, ſeſsione. 23. c. 14. Cùm dicit, Cùm promotis per ſaltum ſi non miniſtrauerint, Epiſcopus ex legitima cauſa poſsit diſpenſare. *Con. tri.* ❋

¶ Circa id quod diximus in ſexta concluſione, quòd debet ſuppleri quod defuit, oportet ãnotare, quòd ſi illud quod fuit omiſſum, ſit vel dubitetur eſſe de ſubſtantia, totũ debet iterari, quia non dicitur iterari, quod dubitatur eſſe factum, vt habetur. c. Solennitates. de conſe. diſt. 1. Si autem eſt euidens, quòd nõ eſt de ſubſtantia: non debet iterari, ſed ſtatuto tempore cautè ſuppleri, vt habetur. c. Preſbyter. de ſacramentis nõ iteran. & ſuppleatur ab eo, qui ordinauerat, ſi poſsibile eſt. *Notabil.*

De miniſtro huius ſacramenti.

¶ VNDECIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm miniſter huius ſacramenti ſit omnis ſolusq; Epiſcopus.

DIfficultati huic duabus concluſionibus reſpondetur, & earum prima ſit. Miniſter ordinarius: ideſt, ex officio, huius ſacramenti eſt ſolus Epiſcopus. *1. concl.* Hæc concluſio habetur in concilio Flo. ſub Eugenio. 4. & in concilio Conſtan. ſeſsione. 8. & in concilio Tolletano. 8. c. 7. & in concilio Tridentino nuper celebrato ſeſsione. 23. c. 3. & canone. 7. eam etiam tenet Dioniſius. 5 c. de Eccleſiaſti. hierar. Rationibus quoq; probatur. Prima, quia ſolus Epiſcopus poteſt conſecrare templa, vaſa & veſtes quibus vtuntur, benedicere: inſtar ſecularis principis, qui publica officia, & magiſtratus inter ciues diſtribuit. Sed homo *Con. flo.* *Cõ. conſ* *Con tol.* *Con. tri.* *Dioniſius*

per Ordines magis dedicatur, ac nobiliori modo applicatur ad diuinum cultum quàm per illa. Quare, multò magis ſolus Epiſcopus poterit miniſtros conſecrare. Secunda, quia notũ eſt ſacramentum Ordinis excellentius Confirmationis eſſe ſacramento. Cùm ergo ſolus Epiſcopus habeat ex officio confirmare, à fortiori ſoli conueniet ex officio hoc Ordinis ſacramentũ conferre. Ex quibus exploditur hæreſis Vuitcleff & Armacani aſſerentium, ſimplicem Sacerdotem, imo quemlibet de populo poſſe cõſecrare, ac ordinare: aduerſus quos ſcripſit Thomas Vualden. in li. de ſacramentalibus. ca. 60. &. 63. ✱ Ac demum condemnatur hæreſis iſta in ſacroſancta Tridentina ſynodo ſeſsione. 23. c. 4 ſub Pio. 4. hac noſtra tempeſtate celebrata, Inquit enim, quòd ſiquis omnes Chriſtianos promiſcuè noui teſtamenti Sacerdotes eſſe, aut omnes pari inter ſe poteſtate ſpirituali præditos affirmet, nihil aliud facere videtur, quàm Eccleſiaſticam hierarchiam, quæ eſt vt caſtrorum acies ordinata, confundere, perinde ac ſi contra beati Pauli doctrinam ad Ephe. c. 2. Omnes Apoſtoli, omnes Prophetæ, omnes Euangeliſtæ, omnes Paſtores, omnes ſint Doctores. Tenenda eſt igitur concluſio ſecundùm fidem catholicam: nempe, quòd ſolus Epiſcopus, vt ordinarius miniſter poteſt ordinare.

Th. vual *Con. tri.* ✱ *Eph. c. 2*

2. concl. ¶ Secunda concluſio. Summum Pontificem cõmittere poſſe nõ Epiſcopo: ſcilicet, ſimplici Sacerdoti poteſtatem conferendi minores Ordines, notiſsimum eſt, quia iam defacto huiuſmodi poteſtas collata eſt. Poſſunt nanq; eos conferre preſbyteri cardinales, imo & aliquando collata eſt huiuſmodi poteſtas Abbatibus ſancti Benedicti, vt expreſſè habetur di. 69. c. Quoniã. & in. c. Cùm contingat extra. de ætate, & qualitate ordinan. & in c. Abbates. de priuilegijs in 6. ✱ Hodie tamen ſecundùm conſtitutionem œcumenicæ Tridentinæ ſynodi ſeſsione. 23. c. 10. iam non licèt Abbatibus ac alijs quibuſcunq; quantunuis exemptis, intra fines alicuius diœceſis conſiſtentium, vel etiam nullius diœceſis cuiquàm, qui regularis ſubditus ſibi non ſit, tonſuram vel minores Ordines conferre, ſed hoc facere ad Epiſcopos intra quorum diœceſis fines exiſtant, pertineat, non obſtantibus quibuſcunquè priuilegijs, preſcriptionibus, aut conſuetudinibus etiam immemorabilibus. At verò, quòd ſummus Pontifex poſsit huiuſmodi poteſtatem illis committere: ſcilicet, conferendi minores Ordines, vt aſſerit noſtra ſecunda

Con. tri. ✱

con

concluſio tenet expreſſe Diuus Thomas in.3. p.q.72. ar.11.ad D.Tho.
1.& in 4.diſtin.25.quæſt.1.ar.1.Dicit enim illic, ꝙ Papa qui ha
bet plenitudinem poteſtatis Pontificeæ poteſt committere nō
Epiſcopo ea quæ ad Epiſcopalem dignitatem pertinent, dum
modò illa non habeant immediatam relationem ad verum cor
pus CHRISTI. Vnde dicit primò, quòd ex commiſsione e-
ius aliquis ſimplex Sacerdos poteſt conferre minores Ordi-
nes,& confirmare. Dicit ſecundò, quòd non poteſt Papa com-
mittere non Sacerdoti, vt hos Ordines conferat, nec alteri
quàm Epiſcopo, vt conferat maiores Ordines: quia habent im
mediatam relationem ad corpus CHRISTI, ſupra quod cō
ſecrandum Papa non habet maiorem poteſtatem quàm ſim-
plex Sacerdos, vt dictum eſt. Item, quia ſimplex Sacerdos vt
poſsit conferre maiores Ordines ex commiſsione Pontificis,
non habetur in ſacris literis, nec ex Eccleſiæ traditione.

¶DVODECIMA DIFFICVLTAS.

*Vtrùm Epiſcopi hæretici, ſchiſmatici, & ab Ec
cleſia præciſi conferant veros Or
dines, ſi id attentent.*

QVÆSTIONI PRÆSENTI TRIBVS
reſpōdetur cōcluſionibus, quarū prima, quæ diffi-
cultati directè ſatiſfit, ſit affirmatiua: nēpe, ꝙ hære 1. concl.
tici quicunq; etiam preciſi verum Ordinis ſacra
mentum, ſi id attentent, conferunt. Hæc conclu-
ſio habetur in concilio Florentino, vbi dicitur, quòd tria ſacra Con. flo.
menta imprimunt characterem, & ideo iterari nequeunt, poſtq̃;
ſemel recepta fuerit, & in concilio Toletano. 7. &. 8. dicitur, Cō. tol.
quòd Ordo ſemel receptus manet inconuulſus. Patet etiam ex
D. Aug. 2 li. contra Parmenianum. c. 13. cuius verba referun-
tur. 1.q.1.c. Quod quidam. vbi præcipitur, ꝙ Baptiſmus, & Or D. Aug.
do ab hæreticis collati non iterentur, & docet illic nullam eſſe
cauſam, vt qui Baptiſma inter hæreticos retinent, ius dandi
amiſſerit vel Baptiſma vel Ordinis ſacramētū: vtrūq; eni, inq̄t,
tā Baptiſma, q̃; ſacer Ordo ſacramētū eſt, & ideo neutrū quan
uis ab hæreticis ſuſcipiatur, iterare liceat in Eccleſia catholica.

D. Aug. Item idem Aug. tract. 5 ſuper Ioan. ait, ſacramentorũ miniſtri non ſua propria poteſtate, ſed facultate Chriſti ſacramenta cõferunt, iuxta illud Ioanni Baptiſtæ reuelatum, Super quem videris ſpiritum deſcendentem. &c. ipſe eſt qui baptizat: ergo in miniſtro eſt eſſentialis qualitas ad ſacramentum conferendum. Perſiſtentia autem in fide, non eſt niſi accidẽtaria, quæ ideo virtutem principalis agentis impedire non valet, ſi ſuſcipiens ſit diſpoſitus, quòd ſi defectus fidei non impedit quo minùs vera ſacramenta conferant hæretici, multò id minùs impedit aliorũ quorumcunq; morum corruptio. Tandem probatur, nam Epiſcopus, qui in hæreſim incidit, quando reconciliatur, non iterum conſecratur, nec aliquis Sacerdos: ſignum ergo eſt eos retinere poteſtatem, quam in ſua ordinatione receperunt, Ac ex conſequẽti ſi veram formam & materiam & intentionem ſeruent: vera ſacramenta conferent. Nec obſtant iura & concilia, quæ aduerſus hãc cõcluſionẽ adduci poſſũt, vt cõci. Nicenũ. c. 17.
Conci. Nice. vbi dicitur, quòd erit irrita talis ordinatio, & in. c. 19. ꝙ ſi quis confugerit ad Eccleſiam catholicã de Paulianiſtis & cataphrigis, rurſus ordinentur ab Epiſcopo Eccleſiæ catholicæ. Non, inquàm, obſtant, quia omnia intelliguntur, quòd irriti ſunt huiuſmodi Ordines quantùm ad vſum, vel dicatur, quòd loquuntur per exagerationem ad terrorem. Secus autem dicendũ eſt de ſacramento Pœnitentiæ, vt alibi diximus: nam ad alia conferenda ſacramenta, vt verè ſint ſacramenta, ſufficit poteſtas Ordinis per indelebilem characterem, ſed ad abſoluendum requiritur præterea iuriſdictio. Quocircà, qui iuriſdictione priuatus eſt, aut ab eius vſu ſuſpenſus, neminem abſoluere iure valet, neq; abſolutio tenet.

¶ Secunda concluſio. Licèt ordinati ab huiuſmodi Epiſcopis
2. concl. hæreticis & ſchiſmaticis, vt dictum eſt, veros Ordines recipiant, attamen tam ipſi recipientes, quàm Epiſcopi conferentes, mortalem culpam committunt, quia ſunt prohibitione Eccleſiæ priuati huiuſmodi Epiſcopi, & omnibus etiam inhibetur ab illis Ordines recipere. Quo fit, vt ab hæreticis ordinati, gratiã in ſua ordinatione non ſuſcipiant, quia cùm illis interdicta ſit ſacramentorum adminiſtratio fit, vt qui illis ſeſe ordinãdos ſubmittunt, eorum ſint participes criminis, atq; adeò obicem gratiæ opponant. Cõpræhenduntur nanq; hæretici, ſub nominatim excommunicatis, & clericorũ manifeſtis percuſſoribus, à qui-

bus

bus neutiquàm ſuſcipere licet ſacramenta, nam ſi ab alijs tole ratis,& non prohibitis quantuncunq; perditis moribus ſuſciperent ſacramenta. gratiam reciperent. Et pari ratione, quia nō ſunt prohibiti baptizare in extrema neceſsitate, poſſunt conferre plenitudinem Baptiſmi: ſcilicet gratiam. Et hoc eſt quod ait Papa, ſolùm Baptiſma illis concedi.

¶ Tertia concluſio. Si Epiſcopus per ſimoniacam venditionē contulerit Ordines, quamuis verum ſacramentum conferat: tamen, tam ſuſcipiens quàm conferens, peccant, fiuntq; irregulares,& à ſuo Ordinum vſu ſuſpenduntur. Concluſio iſta quoad primam partem, eſt nota: ſiquidem illic omnia quę ſunt de eſſentia ſacramenti, conueniunt. ſcilicet, materia, forma & intentio. Quoad ſecūdā verò ptē, cauetur ī c. Gra.&.c. Quicūq;.&.c. Si quis Epiſcopus. 1.q.1,& ſic ſunt intelligendi canones omnes, inſinuantes ſimoniacè per pecuniā ordinatos, non eſſe Sacerdotes, alienosq; eſſe à ſacerdotio, ac carere dignitate: nihil aliud enim volūt dicere, niſi quòd vſus Ordinum eſt eis interdictus: propter hoc nanq; canones de illis loquuntur, quādoq; ac ſi nō eſſent ordinati. 3. concl.

De qualitate & ætate ſuſcipientium Ordines.

¶ XIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm mulier ſacramenti ordinis ſit capax.

PRo ſolutione huius quæſtionis annotare oportet, in ſuſcipiente ſacramentum, quædam eſſe de neceſsitate ſacramenti requiſita, quædam autem de neceſsitate tantùm præcepti, itaq; ſi quis non habeat priora, non recipit ſacramentum, etiam ſi attentet recipere, ſi verò deſint ea quæ ſunt ſecundi generis, recipitur ſacramentum, non tamen res ſacramenti. Quo ſuppoſito, vnica concluſione negatiua reſpondetur: ſcilicet, quòd mulier ordinari non poteſt, nec ſi de facto ordinaretur, reciperet ſacramentum: ſcilicet characterem alicuius Ordinis clericalis, itaq; de iure diuino & de neceſsitate ſacramenti requitur ſexus virilis ad Ordinum ſuſceptionem. Hanc concluſionem tenet Ambro. ſuper Epiſtolam ad Timothe. cuius verba habentur. 24.d. c. Mulier. Eandem tenet D. Tho. in. 4. diſt. 24.q. 2.ar. 1.ql. 1.& eſt omnium theologorum ſententia,& probatur triplici ratione. Prima, quia Chriſtus qui fuit huius ſacramenti inſtitutor, neutiquàm promouit mulierem aliquam ad aliquem Ordinem. Notabil. Cō. vn. D. Tho. Ambroſi

Nam

Nam nec in cœna dum poteſtatem exhibuit conſecrandi, neq; Ioan. vlti. dum facultatem cōtulit abſoluendi, fœminam vllam, ſed ſolos viros ordinauit. Licèt nanq; beatiſsima virgo Maria dignior ac excellentior fuerit vniuerſis Apoſtolis, nō tamē illi, ſed ipſis claues regni cœlorum commiſit, vt habetur extra. de pœni. & remiſsio. c. Noua quædam. Vnde, Chriſtus abſentem ipſam eſſe voluit in cœna, vbi Apoſtolos ordinauit. Secunda, quia ordinati debent præeſſe & dominari alijs: at verò iure naturæ ſubditus eſt ſexus fœmineus virili. Statim enim quando virum & fœminam Deus condidit, ſubiunxit dicens, Sub viri poteſtate eris: & ipſe dominabitur tui. Impedimenta ergo naturalia faciūt Ordinum fœmineum ſexum incapacem, & ſimiliter hermaphroditum in talem ſexum inclinantem: & monſtrum, quod ſine legitimis membris ad exercenda Ordinum miniſteria naſceretur. Hinc fit hermaphroditum non licere Ordinibus initiari, quouſquè conſtiterit quiſnam ſexus in ipſo præualeat: tū, quia monſtrum eſt: tū, quia anceps eſt, vt poſsit fœmineus ſexus in eo præualeſcere. Si autem præualuerit virilis, tunc vir eſt cenſendus. l. Quæritur. ff. de ſtatu hominum, & ſic idoneus ad hoc ſacramentum tunc erit. Tertia ratio eſt, quia prohibitum eſt mulieribus loqui in Eccleſia: ait nāquè Apoſtolus 1. Corinth. 11. mulier in ſilentio diſcat cum omni ſubiectione: docere autem mulieri non permitto: at verò ordines Eccleſiaſtici inter alia officia ad docendum ſunt inſtituti, non igitur ordinari poſſunt mulieres. Nec obſtat, quia in aliquibus capitibus iuris inuenitur, quòd appellantur mulieres Diaconiſſæ & Preſbyteræ, nam intelligitur, quòd illæ vocabantur Diaconiſſæ, ſupra quas fundabatur aliqua benedictio, ratione cuius conſequebantur inter cætera aliquod beneficium vel ſpeciale officium, ſicut fortè legendi homiliarum lectiones, vel Euangelia in choro, quod alijs monialibus non licet: nam Diaconiſſa idem eſt quod miniſtra. Preſbyteræ verò vocabantur, quia ſecundùm morem primitiuæ Eccleſiæ erant vxores p̄ſbyterorū, vel fortè aliquæ viduæ de rebus Eccleſiæ curā habentes [instar matris familias] vocabantur presbyteræ: & ſic exponenda ſunt omnia capitula, quæ de iſta materia loquuntur.

1. cor. 11.

¶XIIII. DIFFICVLTAS
Vtrùm pueri vſu rationis caren

tes

tes Ordines ſuſcipere poſſint.

VT MELIVS PRÆSENTEM QVÆſtionem explicemus, annotare oportet, quædam eſſe ſacramenta, quæ requirunt actum ſuſcipientis, ſicut ſunt Pœnitentia, in qua contritio, & accuſatio requiritur, & matrimonium, vbi requiritur conſenſus. Quædam verò, in quibus actus ſuſcipientis non exigitur de neceſsitate ſacramenti, ſed tantùm de neceſsitate præcepti. Hac diſtinctione ſic præmiſſa, duabus reſpondetur concluſionibus. Prior ſit. In illis ſacramentis, vbi actus ſuſcipientis eſt neceſſarius, vſus rationis eſt de neceſsitate ſacramẽti, itaquè iſta ſacramenta ante vſum rationis minimè ſuſcipi poſſunt. *Nota* *1. concl.*

¶ Poſterior concluſio ſtatuitur de ſacramentis ſecundi generis: nempe, quòd in illis non requiritur vſus rationis de neceſsitate ſacramenti, ſicut ſunt illa quæ characterem imprimunt, vt Baptiſmus, Confirmatio & Ordo ſacer, vbi ſolùm ſpiritualis poteſtas datur, & non requiritur conſenſus vel formalis ſuſcipientis, vel interprætatiuus parentum, ſed quemadmodum ſi renuentibus parentibus, puer baptizaretur, ſacramentnm teneret, quia ſufficit intẽtio Eccleſiæ: ita ſi poſtquàm baptizatus eſt, ordinaretur, verè eſſet ordinatus, vtrunquè tamen fieret iniuſtè, ſi parentes reclamarent. Quare, licèt pueris conferentes Ordines maiores, agerent contra præceptum: tamen verè ordinati manerẽt huiuſmodi pueri. Cõcluſio eſt Diui Thomæ in. 4. diſtinct. 25. ar. 1. ql. 2. & Ricardi eadem diſtinctione ar. 4. q. 2. & Bonauenturę. Solùm enim de neceſsitate præcepti requiritur vſus rationis in promouendis ad maiores Ordines, proprer votum continentiæ quod habent annexum, quia votum nemo ante vſum rationis emittere poteſt, imo nec ſic ordinatum ante vſum rationis eſt credendum teneri voto caſtitatis, ita tenet Palud. in præallegata diſtinctione. quæſt. 3. licèt verum ſacramentum ſuſcipit. Dicit tamen doctiſsimus Soto in eadem diſtinctione. q. 1. quòd niſi aduenięte vſu rationis iſte in votum caſtitatis conſenſerit, ab vſu Ordinum debet manere ſuſpẽſus. Secus eſt de Baptiſmo: nã quia eſt ſacramẽtũ profeſsionis fidei iure diuino, paruulus baptizatus tenetur poſtmodũ ſeruare fidẽ. *2. concl.* *D. Tho.* *Ricard.* *Bonauen* *Palude.* *Soto.*

In promouendis verò ad minores Ordines non exigitur vſus rationis de neceſsitate ſacramẽti, ſed neq; verò expꝛſſè de neceſsitate præcepti, ſed de honeſtate ſolùm, quæ habet quandã præcepti rationem, ne ſine neceſsitate id fiat. Habetur nanq; in titulo de clerico per ſaltum promoto, quòd ille qui minores ordines ſuſcepit ante annos diſcretionis, non iterum eiſdem eſt initiandus, ſed ad Diaconatum promouendus. Et quidem quòd de honeſtate requiratur vſus rationis, patet: quia cũ per minores Ordines hõ aſcribatur diuinis officijs, non decet ante vſum rationis illis quempiam inſigniri. ✻ Nec in minoribus Ordinibus cõſtitutus, ante decimũ quartũ annũ beneficiũ poterit obtinere, vt nunc determinat Tridẽ. cõ, ſe. 23. c. 6. Ad Epatũ verò requiritur vſus rationis de neceſsitate cõſecrationis. Quanq; ſi de facto ante vſum rationis conſecraretur, extenſionem characteris ſacerdotalis modo expoſito ſuſciperet, non tamen curam animarum, donec conſentiret, & eadem ratione nec preſbytero poteſt ĩponi cura animarũ, niſi poſt vſũ rationis cõſentienti: quia ad huiuſmodi curam ſuſcipiendam neceſſarius eſt cõſenſus. Itẽ, quia Eps̃ fit ſponſus Eccleſiæ, & ideo ad Epatũ requiritur cõſenſus. Quod dictũ eſt de pueris carẽtibus vſu rationis, dicẽdũ quoq; eſt de amẽtibus: itaq; ſiquis mẽte captus ordinaretur, Ordinem ſuſciperet, ſicuti Baptiſmũ, ſi baptizaretur: cõmitteret tamen immane ſacrilegium, qui eos ordinaret, ſiquidem quantùm ad vſum perpetuò amentes, ſunt in perpetuum iure diuino incapaces. Fuerunt quidam inter quos fuit Durandus, qui affirmarunt ad omnes Ordines requiri vſum rationis de neceſsitate ſacramenti, ſed eorum dictum nulla authoritate aut ratione vrgente probatur, quapropter eadẽ facilitate qua aſſeritur, reijcitur.

Con. tri. ✻

¶ Annotare hîc oportet, quòd ſi quis coactus & omnino inuitus ordinetur, non manet ordinatus, quia non intendit facere, quod facit Eccleſia. Secus ſi per motum ordinetur, quia tũc nõ habet voluntatem abſolutè contrariam, ſed cõditionatè, quia nolet ordinari, tamen quia mandatur ei ſub aliqua pœna, magis intendit ordinari quàm talem pœnam incurrere, & contra obedientiam facere: tunc nanq; verum recipit Ordinem, quandoquidem huiuſmodi metus, non tollit voluntarium. Et ſi metus non fuerit cadens in conſtantem virum, conſtat eiuſmodi ordinatum voto caſtitatis ligari. Si verò metus cadat in conſtantẽ

Notabil.

virum quantunuis non deſint iuriſconſulti, qui aiunt votum in foro conſcientiæ valere, non tamen in foro Eccleſiæ: attamen tenẽdum eſt vt probabilius in nullo foro huiuſmodi votũ obligare, vt egregiè docet Soto, vbi ſuprà.

¶ De ætate autem eſt tertia concluſio in ordine. Quanuis iure diuino nulla ſit certa ac determinata ætas ad Ordines recipiendos requiſita, nec diſtincta pro diſtinctis Ordinibus: nihilominùs iure Pontificio eſt determinata, & pro diuerſis Ordinibus diuerſa requiſita, vt patet diſtinctione. 77. &. 78. & licèt iure antiquo longiora tempora ætatis exigebantur, vt videre eſt in prædictis diſtinctionibus per plura capita, ſed iam nũc poſt Viennenſe concilium ſub Clemente quinto celebratum, breuiora requiruntur, vt patet in Clementi. Generalẽ. de ætate & qualitate. In ordinibus enim primæ tonſuræ & trium minorum Ordinum requiruntur ſeptem anni completi, vt illic dicit gloſa. Subdiaconatus verò Ordo ſuſcipi poteſt poſt annum. 17 completum, intrante ſcilicet. 18. Et Diaconatus poſt decimum nonum completum, & vigeſimum inchoatum. Ad preſbyteratum autem poteſt quis promoueri, dum attigerit vigeſimum quintum. ✻ Quæ quidem locũ habuerunt ac in vſu fuerunt vſq; ad œcumenicum & generale concilium Tridentinum, nunc autem præcipit prædictum concilium in ſeſsio. 23. c. 12. vt in poſterum nullus ad Subdiaconatus Ordinem ante vigeſsimũ ſecundum, ad Diaconatus ante vigeſimum tertium, ad preſbyteratus ante vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum promoueatur. Regulares quoq;, nec in minori ætate, nec ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur: priuilegijs quibuſcũq; quoad hoc penitus excluſis. At verò ad Epiſcopatum requiritur trigeſimus annus, vt patet. c. Epiſcopus. 77. diſtin. c. Sanctum eſt. &. c. Cùm in cunctis. de electio. li. 6. 3. concl. Con. tri. ✻

✻ Et in eadem ſeſsione. c. 13 præcipit eadem ſancta ſynodus, quòd promoti ad ſacrum Subdiaconatus Ordinem, ſi per annũ ſaltem in eo non ſint verſati, ad altiorem gradum, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcendere non permittantur. & in. c. 14. eiuſdẽ ſeſsionis præcipit etiam, quòd ad preſbyteratus Ordinem non aſſumantur, qui in Diaconatu ad minùs annum integrum nõ miniſtrauerint, niſi ob Eccleſiæ vtilitatem ac neceſsitatem aliud Epiſcopo videatur.

¶ Sciendum tamen eſt impræſentiarũ, huiuſmodi ætatẽ requi- Notabil.

ri

ri de neceſsitate præcepti:nō autem de neceſsitate ſacramēti. Quocircà,ſiquis ante præfatā ætatem ordinetur:ſuſcipit characterem,ſed non executionem Ordinis,vſq; ad completum tēpus,vt notatur in dicta Clementina. Et quanuis ſecundùm Innocen.& Hoſtien.non ſint ipſo iure ſuſpenſi ab executione illi-

Silueſter us ordinis,ſed debent ſuſpendi hodie tamen ait Silueſter verbo, Irregularitas. §. 10. recipientes ordines ſacros extra tempora,vel ante ætatem,aut ſine literis dimiſſorijs,ſunt ipſo iure ſuſpenſi ab huiuſmodi executione,quouſq; legitimam ætatem attigerint,atq; adeò quoties quis vel Subdiaconus vel Diaconus ſolenniter fuerint priùs ſuis Ordinibus functi,mortaliter delinquunt,& fiunt irregulares à ſolo Papa abſoluendi. Et poſſunt ipſo iure beneficijs priuari per Extrauagan. Pij ſecundi, quæ incipit, Cùm ex ſacramento.& renouata per regulas chā-

Innocen cellariæ. Inno.8.& Alexan. 6. quibus ſtandum eſt: quod quidē

Alexan. annotauit Silueſter,verbo. Irregularitas. quæſtio. 10. Epiſco-

Silueſter pus ordinans etiam per annum à collatione clericalis tonſuræ propter hanc culpam ſuſpenditur, vt dicit doctiſsimus Soto,

Soto. vbi ſuprà.& debet compelli ad prouidendum totaliter ordinato in beneficio competenti, vt dicit Silueſter. verbo. Ordo. 3. §. 8.

Dubium. ¶ Sed vtrùm præter prædictos defectus impedientes ſuſce-

4. concl. ptionem Ordinum, ſint alij etiam obſtantes? dubiū eſt. Cui hac quarta cōcluſione in ordine affirmatiua ſatiſfacere poſſumus, videlicet ꝙ ſunt alij quàm plurimi,qui impediunt ordinum ſuſceptionem. Non quidem,quòd ſi attentet,factū non teneat, ſed quòd ſuſcipiendo mortale peccatum cōmittitur. Itaq; qui ordinandi ſunt,requiritur de neceſsitate præcepti, quòd ſint ſine huiuſmodi defectibus: non autem de neceſsitate ſacramenti. In primis impeditur ſeruus à ſuſceptione ordinum,quia tam Epiſcopus ordinans illum inuito domino, quàm ipſe ſeruus peccat mortaliter,niſi ignorantia inuincibili excuſentur,quia maximā iniuriam inferunt domino: verū tamen ordinem ſuſcipit. Cùm de iure naturali non ſit libertas neceſſaria neceſsitate ſacramenti,ſed præciſe neceſsitate præcepti Eccleſiaſtici. Eſt enim neceſſaria libertas ad ordinum miniſterium exercendum: quia ſeruus non eſt ſui iuris. De qua re agitur per totam diſtinctionem. 54. & extra per totum titulum. de ſeruis non ordinandis. Quod ſi ſciente domino neq; contradicente ordinatur ſeruus,

eò

eo ipſo fit liber, vt habetur in. c. Si ſeruus. Vnde Epiſcopus illũ ordinans, ſciens illum eſſe ſeruũ, tenetur ſoluere pretium ſerui dño, vt ſeruus libertate donetur. Et à fortiori ſi dñs contradixerit. Si verò tam domino quàm præſentante & Epiſcopo ordinante inſcijs ſeruus ſe ingeſſerit, ſi habuerit peculium tenetur ſe redimere: ſin minùs, à ſeruitute non eripitur, vt habetur c. Frequens. diſt. 54.

¶ Secundo inhibetur, ne quis ordinetur ſine licentia proprij p̃lati, nõ tamen ſic ordinatus efficitur irregularis neq; ſuſpẽſus: ſed eſt ſuſpendendus, neq; ſi celebret antequàm ſuſpendatur, efficitur irregularis ſecundùm Hoſtien. licèt grauiter peccet celebrando, antequàm proprius prælatus ratam habeat talem ordinationem, vt habetur de tempori. ordinan. c. Eos. ordinans tamen illum ſcienter vel ignoratia affectata, per annum à collatione ordinum eſt ſuſpenſus. Et poſtquàm eius ſuſpenſio fuerit manifeſtata per euidentiam facti, vel quia eſt iure notorium: poterunt ſubditi ſine eius licentia à vicinis Epiſcopis ordinari, vt habetur in loco præallegato. *Hoſtien.*

✻ Hodie tamen, per decretum œcumenici & generalis Tridentini concilij ſeſsione. 23. cap. 8. etiam ordinatus, à non proprio ordinario, à ſuſceptorum ordinum executione quandiu proprio ordinario videbitur expedire, eſt ſuſpenſus, etiam ſi cu iuſuis generalis, aut ſpecialis reſcripti, vel priuilegij p̃textu, etiam ſtatutis temporibus promoueatur, niſi eius probitas ac mores ordinarij ſui teſtimonio cõmendentur. *Con tri.* ✻

✻ Et in eadem ſeſsione. c. 16. diſponit etiam eadem ſancta ſynodus, ꝙ nullus clericus peregrinus ſine cõmendaticijs ſui ordinarij literis ab vllo Epiſcopo ad diuina celebranda & ſacramenta adminiſtranda admittatur.

¶ Tertio eſt impeditus à ſuſceptione ordinis illegitimè natus, ſiue ex fornicatione ſimplici ſiue ex adulterio quomodocunquè fuerit genitus non ex legitimo matrimonio. Eodem enim modo tam ipſe quàm Epiſcopus ordinans, peccant mortaliter, ſi ſine præuia diſpenſatione id fiat, niſi, vt dictum eſt, ignorantia inuincibili excuſentur. Poteſt tamen Epiſcopus cum huiuſmodi perſonis diſpenſare quoad minores Ordines. Quantùm ad maiores autem non, niſi ſummus Pontifex, vt habetur in capi. Is qui. lib 6. de ætate & qualita. ordinan. & tanto debet eſſe difficilior diſpenſatio, quanto turpior fuerit eorum origo.

¶ Et

Notabil. ¶ Et notato, quòd qui fiunt monachi, ipſo facto quòd profitentur, poſſunt ordinari abſq; diſpenſatione, vt patet in cap. Vt filij. de filijs preſbyter li. 6. Ratio eſt, quia mos iſte in religionibus ſeruatur, ſiue iure communi, ſiue conſuetudine, vel ex priuilegio fuerit obtentus, vt per profeſsionem omnis irregularitas quantùm ad Ordinis ſuſceptionem tollatur, exceptis his q̃ vel ex homicidio voluntario vel Bigamia contrahũtur, non tñ fieri poſſũt prælati ſic illegitimè nati abſq; præuia diſpẽſatione, vt in eodem cap. Filij. ſubiungitur. ❋ Et quantùm ad regimen Con. tri. cathedralium Eccleſiarum nunc ſancta ſynodus Tridẽtina ſub ❋ Paulo. 3. celebrata ſeſsio. 7. c. 1. expreſſè determinat, quòd nullus ad huiuſmodi regimen aſſumatur, niſi ex legitimo matrimonio natus, & ætate matura, grauitate morum, literarumq; ſcientia ſit præditus iuxta conſtitutionem Alexandri. 3. quæ incipit Cùm in cunctis. in concilio Lateranenſi promulgatam. Idẽ decernit in ſeſsione. 22. c. 2. & quantùm ad ſciẽtiam determinat, quòd anteà in vniuerſitate ſtudiorum magiſter, ſiue doctor, aut licentiatus in ſacra theologia, vel iure canonico merito ſit promotus, aut publico alicuius academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos, oſtendatur: quòd ſi regularis fuerit, à ſuperioribus ſuæ religionis ſimilem fidem habeat.

¶ Quarto impediuntur corpore vitiati, vt ſi habeant naſum amputatum, vel inſignem maculam in oculo, vel ſi digitis careat, vnde impeditur ne poſsit frangere hoſtiam, aut ſi adeò ei tremiſcat manus, vt calicem abſq; effuſionis periculo minimè eleuare poſsit, ita ꝙ ſi quis careat membris vſui ſacramenti neceſſarijs, non eſt ordinandus: de quo impedimento agitur in titulo de corpore vitiatis.

¶ Quinto arcetur præcepto Eccleſiæ ab ordinibus omnis homicida voluntarius poſt Baptiſmũ, & omnis mutilator alterius vel ſui ipſius, ſiue id licitè ſiue illicite fecerit. Quo fit, vt iudex & ſimiliter mandans, conſulens, aduocatus, cuſtodiens, & breuiter omnes illi, qui taliter ſunt cauſa mortis, quòd non ſequeretur niſi ipſi ſeruarent eum, aut portarẽt ſcalas, vel funes pro aliquo ſuſpendendo, incurrant irregularitatem impedientem promotionem ad ordines.

¶ Eſt tamen hoc intelligendum, dummodò ſubſequuta fuerit mors: nam licèt quis ſagitta animo occidẽdi hominem, aut fuſte ipſum aut gladio percuſſerit, ſi non ſequatur mors, quia non

eſt homicida, non eſt irregularis. Signanter dixi homicida voluntarius, nam qui operam dat rei licitæ, prudentemq; adhibet diligentiã nè noceat: quanuis ex actione ſua ſequatur homicidium, non eſt reus homicidij, nec incurrit irregularitatẽ: quia non eſt volũtariũ, ſed ſimpliciter caſuale. De qua re ſunt textus, extra de homici. vt. c. Lator. & . c. Dilectus. & . c. Significaſti. & . c. Ex literis. Item, qui dentes alicuius pugno extraxit: non dicitur mutilare, & per conſequens, nõ efficitur irregularis. Similiter per effuſionem ſanguinis citra mutilationem vel homicidiũ nõ inducitur irregularitas: quoniam pœnę non ſunt ampliandæ, ſed reſtringendæ, vt patet cap. Odia. & . c. In pœnis. De regulis iuris in. 6. & canones non loquuntur, niſi de homicidio vel membri mutilatione. Prætereà, infirmorũ cuſtodes, & infirmarij, dũ infirmũ in lecto mouẽt, vt vel aptiùs ei cibũ miniſtrẽt, vel quietiùs iaceat, etiã ſi ex hoc aliquantulũ mors acceleraretur, nullã irregularitatem incurrunt: cùm dent operam rei licitæ, & bona fide hoc faciant. Secus ſi tã immodica eſſet negligẽtia, & iactatio illius, vt iudicio prudentũ cẽſeretur occiſio, & mortalis temeritas, vel ſi hac intentione infirmum voluit. Poſtremò, qui ſe defendens alterũ occidit, licèt irregularis efficiebatur tẽpore D. Tho. vt patet ex ipſo in. 4. diſt. 24. q. 2. ar. 2. ql. 2. ad. 3. ſed modò iam reuocatũ eſt hoc ius, per Clem. vni. de homicid. vbi dicitur, ꝙ ſi ſe defendendo cũ moderamine inculpatæ tutelæ alterũ occidit, nõ eſt irregularis. Quod etiã verũ habet in illo, qui dabat operã rei illicitæ, vt ſi ſe defendendo interficiat virum vxoris, cum qua deprehenſus eſt à viro. Tunc nanq; nõ efficitur irregularis, vt tenet expreſſè ſumma Armilla, verbo Irregularitas. §. 42. Nec me latet, aliquos doctores tenere cõtrariã ſentẽtiã, ſed veriùs reputo, quod dicit Armilla cuius hac ratione moueor, quia quãuis daret operã rei illicitæ: tamẽ poſtq; deprehenditur à viro illius vxoris cũ qua rem habet, de iure naturali eſt ei licita defenſa. Et re vera ille non dicitur homicida, cùm mortẽ non intendat, ſed ſui ipſius defenſam: & ſic licèt adulterium fuit voluntarium: non tamen per ſe fuit cauſa homicidij: ſed vulneratio quæ non fuit voluntaria. D. Tho. Armilla.

¶ Similiter incurrunt irregularitatem impedientẽ promotionẽ ad ordines, non defendentes hominem, qui occiditur, vt prælati & iudices, non liberãtes eũ à morte, cùm poſſunt, ſi ex officio ſuo, tenentur. Si verò ſint aliæ perſonæ, quæ non tenebantur

Silueſt. ex officio, non efficiuntur irregulares, vt egregiè ait Silueſt. in verbo Homicidium, 3.§.3. vbi multos adducit caſus, in quibus irregularitas nõ incurritur.

¶ Sexto, non poſſunt ordinari de iure, Illiterati, Criminoſi, Infames, Bigami & omnes irregulares, & omnes excommunicati excõmunicatione maiori, & qui de facto ordines ſacros ſuſceperint, irregulares efficiuntur, vt patet ca. 1. de eo qui furtiuè Ordines ſuſcepit. &. cap. Cùm illorum. de ſen. excom. li. 6. non autem efficiuntur irregulares, qui ordinantur in excõmunicatione maiori, De Ordinibus minoribus, quanuis quidam oppoſitũ

Silueſter dicant, vt eſt videre apud Silueſtrũ, verbo. Irregularitas. q. 13.

Nota. 1. ¶ Sciendum tamen, ꝙ omnes hîc appoſiti & alij omnes, quos poſuit Silueſter in verbo, Ordo. 4. §. 2. ſi de facto ordinẽtur, Ordinem ſuſcipiunt & characterem: peccant tamen grauiter contra Eccleſiæ præceptum. Quare, gratiam non ſuſcipiunt, manẽtq; ſubinde ſuſpẽſi, atq; adeò quoties in Ordinibus adminiſtrãt, grauiſsimè peccant.

Nota. 2. ¶ Sciendum quoq; eſt, ꝙ cùm omnes huiuſmodi irregularitates & impedimenta iure Pontificio oriantur, ſuper omnibus poteſt ſummus Pontifex diſpenſare, niſi quando ius diuinũ attingerint. Cùm illo enim, qui truncus eſt manibus, aut mutus, diſpenſari minimè poſſet, vt presbyter fieret. Verba ſunt expſſa

Soto. Dominici à Soto in. 4. diſt. 25. q. 1. ar. 3.

Nota. 3. ※ Annotare tamen hîc oportet tertiò, quòd in poſterũ per de-

Con. tri. cretum œcumenici & generalis Tridentinæ ſynodi ſe. 24. c. 6.

※ licet Epiſcopis in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentioſum, diſpenſare: nam vt expreſſè cauetur in eadem ſynodo, ſeſsione. 14. c. 7. qui occiderit proximum ſuum per inſidias vel induſtriam, etiam ſi crimen, nec ordine iudiciario probatum, nec alia ratione publicum, ſed occultum fuerit, nullo tempore ad ſacros Ordines promoueri poterit.

¶ Septimò, vxoratus ordinari in ſacris nõ poteſt etiã ante copulæ cõſummationẽ, ſine licẽtia vxoris, vt patet c. Vxoratus. de cõuer. cõiug. neq; ad Epatum promoueri, vt cauetur ibidẽ c. Sanè. Nã cũ ꝑdicta ca. inter Matrimoniũ nõ diſtinguãt, ſiue ra-

Duran. tũ ſit, ſiue cõſummatũ, veritatẽ cõtinẽt etiã in nõ cõſummato,

Palud. vt bene ait Dur. i. 4. d. 27. q. 2. & Palud. q. 3. Et ratio huius eſt, quia

quia per Ordinũ ſuſceptionẽ nõ moritur ſpiritualiter,nec emittitur votũ pauptatis aut obedientiæ,eo modo quo religioſi: & votũ cõtinẽtiæ annexũ nõ eſt de eſſentia ſacerdotij.Poteſt enĩ Papa diſpẽſare,vt Sacerdotes vxores habeãt,vt Græci.Imo verò,vt in pdictis.c.legitur,non ſufficit ſimplex cõſenſus vxoris, vt habetur.c.Ex parte.in.1.de cõuer. coniug.ſed requiritur,vt cõtinẽtiã ipſam etiã voueat:quinimo ſi nõ ſit ętate prouecta:nẽpe,ſexagenaria,requiritur vt religionẽ profiteatur, ad hoc matrimonium dirimatur:ſi verò fuerit ſexagenaria,ſatis eſt,vt ſimplex votũ cõtinẽtiæ faciat,per quod iuri ſuo petendi debitũ abrenunciat.Quòd ſi de facto Ordines ſacros ſuſceperit ſine licentia vxoris,& ſine hoc ipſa ſi non eſt ſexaginaria profiteatur,vel ſi eſt ſexagenaria ſine hoc ſimplex votũ continentię faciat,poteſt illum in conſortium coniugale repetere: ille autẽ manet ordinatus,quoniam Ordo eſt ſacramentũ,characterẽ imprimens,atq; adeò ſi eſt vera materia & forma & intentio,erit verus Ordo,ſed perpetuò erit ſuſpenſus,& mortua vxore non poterit in illo ordine miniſtrare,nec ad alios aſcendere,nec obtinere beneficium,vel officiũ Eccleſiaſticũ, niſi religionem approbatã fuerit ingreſſa,vel diuortiũ inter eos fuerit celebratum,& eſſet deferendus in iudiciũ tanquàm ſuſpectus de hæreſi.Si enim inter eos eſſet celebratum diuortium,remaneret ſolutus à vinculo reddendi debitum,niſi fornicariæ pepercerit: & ſic poterit ſine licentia vxoris promoueri ad ſacros Ordines extra religionem,etiam poſt conſummatam copulam, vt bene annotat Dominicus à Soto in.4. diſt.27.q.1. ar.4. & patet ex cap. Conſtitutus.&.cap.Veniens.de conuerſio. coniuga. Soto.

¶QVINDECIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſint determinata tempora ab Eccleſia pro omnibus ordinibus conferendis.

Quæſtioni huic per aliquot concluſiones reſpondetur,& earum prima ſit affirmatiua,qua directè difficultati præſenti ſatiſfit:nempe, ſunt ſex tempora anni deputata ad conferendos Ordines,ſcilicet in ſabbatis quatuor tẽporũ,& in ſabbato medio hebdomadæ quadrageſimæ,i quo cantatur,Sciẽtes. & in ſabbato paſchæ,vt habetur.d.75.cap.fi.Poſſunt etiam conferri Con. 1.

ordines ſacri in die dominico mane ſequenti:ita tamen, ꝙ ordinandus & ordinans, continuent ieiunium præcedentis ſabbati: quia tunc mane dominici diei, trahitur ad ſabbatum propter cõtinuationem ieiunij, vt habetur in prædicta diſtictione. c. Quod à patribus. Sed hoc non faciat Epiſcopus: ſine neceſsitate, ſcilicet, quia in ſabbato non potuerunt conferri, vt ſi fortè infirmaretur ſabbato, poſſet differre in craſtinum.

2. concl. ¶ Secunda concluſio. Papa poteſt Subdiaconatus ordinẽ conferre, omnibus diebus dominicis, & feſtis præcipuis, vt habetur in eadem diſt. c. vl. Imo ſecundùm Hoſtien. quolibet tempore, quẽlibet ordinẽ conferre poteſt. Quod quidẽ, loqndo de poteſtate abſoluta: indubitatum eſt, cũ iſta ſint de iure poſitiuo.

3. concl. ¶ Tertia concluſio. Epiſcopus poteſt conferre minores ordines, diebus dominicis, & alijs feſtis præcipuis vni vel duobus, *Piſana.* vt habetur de tempo. ordinan. c. De eo. Imo ſecũdùm ſummam *Archi.* Piſanam, Archidia. Roſelã, & ſupplemẽtũ ex cauſa rationabili, *Roſela.* pluribus poteſt eos conferre, dũmodò nõ videatur Epiſcopus *Supple.* generalem ordinationem facere, & huic ſententiæ inhæret Sil *Silueſt.* ueſter, verbo. Ordo. 2. §. 6. Primam tamen tonſuram, omni die *Palud.* conferre poteſt ſecundùm Petrum à Palud. & ita habet generalis conſuetudo.

4. concl. ¶ Quarta concluſio. Omnes minores ordines, vni perſonæ cõferri poſſunt, vna & eadem die, niſi contrarium haberet conſuetudo Eccleſiæ, quæ non ſeruata ſcandalum generaret.

5. concl. ¶ Quinta concluſio. Non poſſunt conferri vni perſonę eadem die, prima tonſura, & quatuor minores ordines. Concluſio hęc *Hoſtien.* eſt Hoſtiẽ. & Panor in dicto. c. De eo, & eſt verìſsima vbi hoc *Panor.* non habet conſuetudo. Secus vbi habet conſuetudo.

6. concl. ¶ Sexta concl. Nullus poteſt ſuſcipe duos ordines ſacros in eadẽ die, etiam ſi ſit Regularis, priuilegijs, & indultis quibuſcũq; illis conceſsis non obſtantibus, vt expreſſè decernit ſanctum *Con. tri.* Tridentinum concilium, nuper ſub Pio. 4. celebratum, ſeſsio. ✻ 23. c 13. nec etiam poteſt eadem die ſuſcipere quatuor minores, & ſubdiaconatum, abſq; diſpenſatione ſolius ſummi Pontificis, vt bene notant Innocentius, & Hoſtienſis in cap. Dilectus. *Innocen.* de temporibus ordinan. Si enim ſuſcepit minores, & Subdia*Hoſtien.*conatum, ſuſpenditur nè in Ordine ſuperiori, ſed tantùm in minoribus adminiſtret. Si autem ſuſcepit duos ſacros, in nullo poteſt, & ſi præmonitus fuerat, ſub anathematis nè

illos

illos ſimul ordines ſuſciperet, tunc cùm ſic ordinato in vtroq; caſu ſolus Papa poteſt diſpenſare. Si verò non fuerat ſub tali ſententia prohibitus, in vtroq; caſu poterit Epiſcopus diſpenſare: & ſi ingrediatur religionẽ aliquam, poterit Abbas: & ſi ſine diſpẽſatione adminiſtret, efficitur irregularis, & Epiſcopus oppoſitũ faciẽs, ſi ſciẽter faciat, debet deponi, vt habetur. diſt. 51. c. Qui in aliquo. Si verò ex negligentia, debet priuari poteſtate conferendi talem ordinem, vt habetur diſtin. 36. c. Qui Eccleſiaſticis. & 1. q. 1. c. Si qui Epiſcopi.

¶ Annotare hîc oportet primò, quòd ordines conferendi ſunt ante prandium, ſi tamen poſt prandium, & ſimiliter extra prædicta tempora conferantur, verus character recipitur. Quod non ſolùm de minoribus, verùm etiam de maioribus ordinibus intelligendum eſt. Et ratio huius eſt, quia iſta non ſunt de ſubſtantia, ſed tantùm de congruitate. Nam de ſubſtantia vel eſſentia ordinis, non poteſt eſſe niſi traditio alicuius ſigni cum expſſione verbalis formæ. Nota. 1.

¶ Secundò oportet annotare impræſentiarũ, ꝙ licèt locus vbi cõferendi erãt ordines anteà, nõ erat determinatus, ſed Epĩ de conſuetudine, nõ ſolùm minores, ſed etiã maiores cõferebãt, vbi volebãt. ✻ Hodie tamẽ diſponit ſacroſancta œcumenica Tridentina ſynodus ſeſſione. 23. c. 8. vt ordinationes ſacrorũ ordinum, ſtatutis à iure temporibus, ac in cathedrali Eccleſia, vocatis præſentibus ad id Eccleſiæ canonicis, publicè celebrẽtur. Si autem in alio diœceſis loco, præſente clero loci, dignior [quantùm fieri poterit] Eccleſia ſemper adeatur. Nota. 2. Con tri. ✻

¶ XVI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm in ſuſcipientibus Ordinem requiratur bonitas vitæ, morum honeſtas & ſcientia.

PRæſenti difficultati per aliquot reſpondetur concluſiones: & quantùm attinet ad mores ordinandorum, eſt prima concluſio. Quamuis morum integritas non ſit de eſſentia ſacramenti: eſt tamen de præcepto diuino maximè neceſſaria. Concluſio hæc oſtenditur tã ex veteri quàm ex nouo teſtamento. Præcipiebatur enim Leuitici c. 21. quòd habentes maculas, non offerrent panem Deo, nec ad eius miniſterium accederent, ſi cæcus 1. concl. Leui. 21.

 fuiſſet,

fuiſſet, ſi claudus. &c. At verò per iſtas maculas corporales: ſpirituales intelliguntur, quæ hominem ſacris ordinibus indignũ

D. Gre. reddunt, vt ait Grego. in prima parte paſtoralis, cuius verba referuntur diſtin. 49. Item, quia ob id Chriſtus non anteà Petrum vicarium ſuum conſtituit, quàm tertio interrogaret, an ſe plùs

Ioan. vl. cæteris diligeret Ioan. vlti. vt inſinuaret charitatem in ordinan

Chriſoſt. dis exigi. Præterea Chriſoſto. in li de ſacerdotali dignitate docet, Sacerdotes tanto morum interuallo debere reliquo populo antecellere, quanto brutis ouibus rationalem paſtorem, imo ceu cœleſtes angelos debere inter homines viuere. Tractant enim ſanctiſsimum corpus, & ſanguinem CHRISTI, quod angelis tangere, non eſt indultum. Nec ſolùm exigitur hæc bonitas & honeſtas in Sacerdotibus: verùm etiam in omnibus inferioribus miniſtris, vt dicit Hieronymus, cuius verba

Hierony. habentur. 8. q. 1. c. Qualis. Ait nanq; quòd presbyteri & Diacones debent ſumma diligentia prouidere, vt cunctum populum, cui præſident, conuerſatione, ſcientia ac ſermone præeant. Imo & qui ſunt in minoribus ordinibus, qui domui Dei ſeruiunt, id etiam debent curare. Vehementer enim, inquit, Eccleſiam Dei deſtruit meliores eſſe laicos, quàm clericos. De hac bonitate & honeſtate requiſita tractant quàm plurimi canones, vt eſt videre à diſtinctione. 25. vſq; ad. 50. & 81. decreti, vbi deſcribuntur mores omnium ordinandorum.

Con. tri. ✻ ✻Et nunc ſacroſancta œcumenica & generalis Tridentina ſynodus ſeſsione. 22. c. 1. dicit, Nihil eſt quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum aſsiduè inſtruat, quàm eorum vita & exẽplum, qui ſe diuino miniſterio dedicarunt: cùm enim à rebus ſęculi in altiorem ſublati locum conſpiciantur in eos, tanquàm ſpeculum reliqui oculos conijciunt, ex ijsquè ſumunt, quod imitentur. Quapropter ſic decet omnino clericos in ſortem Domini vocatos, vitam moreſquè ſuos omnes componere, vt habitu, geſtu, inceſſu, ſermone alijsquè omnibus rebus nil niſi graue moderatum, ac religione plenum, præſeferant, leuia etiam delicta, quæ in ipſis maxima eſſent, effugiant.

✻ Et de promouendis ad minores Ordines decernit eadem ſynodus Tridentina, ſeſsione. 23. cap. 5. quòd bonum à Parrocho, & à magiſtro ſcholæ, in qua educantur, teſtimonium habeant. De his verò, qui ad ſingulos maiores erunt aſſumendi, per menſem ante Ordinationem Epiſcopum adeant, qui

Parro

Parrocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur; committat vt nominibus, ac deſiderio eorum, qui volent promoueri, publicè in Eccleſia propoſitis, de ipſorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus & vita, à fide dignis diligenter inquirat, & literas teſtimoniales, ipſam inquiſitionem factam continentes, ad ipſum Epiſcopum tranſmittat, & inferiùs, cap. 7. præcipit eadem ſancta ſynodus examinatoribus ab Epiſcopo deputatis, vt ordinandorum genus, perſonam, ætatem, inſtitutionem, mores, doctrinam & fidem diligenter inueſtigent, & examinent.

¶ Secunda concluſio. Qui cum conſcientia peccati mortalis ſiue occulti, ſiue manifeſti ad quẽcunq; ordinẽ accedit, ſiue minorem ſiue maiorem preſumptuoſè: verum ordinem ſuſcipit, peccat tamen mortaliter, & ſacrilegium cõmittit. Hæc cõcluſio quoad primã partẽ eſt cõtra Vuitcleff, qui tenuit ꝙ neq; malus homo, dum ſacris initiatur ſuſcipit ſacramentũ, nec Sacerdos dũ eſt in peccato, ſacramentũ Euchariſtiæ conficit, aut alia verè adminiſtrat. Dicebat enim ſanctitatẽ requiri in miniſtris de eſſentia ſacramẽti. Quẽ errorẽ ſecutus eſt Armachanus. li. 11. c. 4. qui aſſerit per quodcũq; peccatum mortale amitti oẽm poteſtatem, tam ſpititualem, quàm ciuilem. Aduerſus hunc errorem ſcripſit Thomas Vualden. in. 2. tomo. de ſacramentis. c. 3. 4. & cap. 144. &, 145. vbi plurimis tum ſacræ ſcripturæ teſtimonijs, tum rationibus, eũ reprobat: quas hîc adducere nimis operoſum longumq; eſſet, maximè quia iam ego alibi iſtum errorem refutaui. Cùm enim Sacerdotes non operẽtur in ſua virtute, ſed Dei, abſq; ſanctitate verum conferunt ſacramentum, modo in his, quæ ſunt de ſacramenti eſſentia, non deficiãt. Quo ad ſecundam verò partem, probatur concluſio, quia omnes ordines tam minores quàm maiores ſunt ſacramenta. Quo fit, vt ſuſcipiendo in mortali ponatur obex gratiæ, ac ſubinde mortale crimen committatur.

2. concl.

Th. vual

¶ Annotare hîc oportet eos, qui ad minores ordines ſuſcipiendos accedunt: non teneri ſub mortali confeſsionẽ præmittere, ſicut nec ad Confirmationem recipiendã. Optimè tamen faceret, qui eam præmitteret. Probatur hoc notabile: tum, quia vniuerſalis Eccleſiæ vſus, & doctorũ ſentẽtia ita tenet: tum etiam, quia non habetur præceptum de hac confeſsione præmittẽda ante ſuſceptionem horum ordinum.

Notabil.

BIBLIOTECA NACIONAL

¶ Quantùm ad ſcientiam autem requiſitam in ordinandis, eſt tertia concluſio, quòd eſt neceſſaria ſcientia & prudentia ad illud officium, ad quod promouetur congruè exercendum. Cõcluſio iſta eſt D. Thom. in 4 diſtin. 24. q. 1. ar. 3. ql. 2. Ex hac cõcluſione colligitur, non æqualem ſcientiam & prudentiam exigi in omnibus promouendis, ſed maior vel minor, ſecundùm quòd ad plura vel pauciora ſe ſe eius officium extendit. Infertur rurſus, plus ſcientiæ ac prudentiæ requiri in promouendis ad ſacros ordines, quã in promouendis ad minores, & inter hos plus in promouendo ad ſacrum preſbyteratum, & adhuc plus in promouendo ad regimen animarum, quàm in ſimplici Sacerdote. Ad minores nanq; ordines ſuſcipiendos, ſatis eſt, vt ordinandus legere ſaltem ſciat, & commodè pronunciare: quia eorum munus non eſt ſacram ſcripturam intelligere. Ad ſacros autem ordines exigitur, vt Diaconus & Subdiaconus latinè ſciat: ſcilicet, vt quæ legit intelligat: quanuis myſteria theologicè non calleat.

3. concl.

D. Tho.

✻ Hodie tamen decernit ſancta Tridentina ſynodus ſeſsione. 23. c. 4. quòd etiam prima tonſura non initientur, qui fidei rudimenta edocti non fuerint, quiq; legere & ſcribere neſciant. Et in eadem ſeſsio. c. 11. diſponit, quòd neq; ad minores ordines promoueantur, qui ſaltem latinam linguam non intelligant, & hoc per temporum interſtitia, niſi aliud Epiſcopo expedire magis videretur, vt eo acuratius, quantùm ſit huius diſciplinæ põdus, poſsint edoceri: ac in vno quoq; munere, iuxta præſcriptũ Epiſcopi ſe exerceant, idq; in ea, cui adſcripti erunt, Eccleſia: niſi forte ex cauſa ſtudiorum abſint, atq; ita de gradu in gradũ aſcendant: vt in eis cum ætate vitæ meritum, & doctrina maior acreſcat, quod & bonorum morum exemplum & aſsiduum in Eccleſia miniſterium, atq; maior erga preſbyteros & ſuperiores ordines reuerentia, & crebrior quàm anteà, corporis Chriſti communio maximè comprobabunt, cùmq; hinc ad altiores gradus, & ſacratiſsima myſteria ſit ĩgreſſus: nemo ijs initietur, quem non ſcientiæ ſpes maioribus Ordinibus, dignum oſtendat. Hi verò non niſi poſt annum à ſuſceptione poſtremi gradus minorum ordinum ad ſacros ordines promoueantur: niſi neceſsitas, aut Eccleſiæ vtilitas, iudicio Epi aliud expoſcat. In ſimplici verò Sacerdote requiritur peritia ad congruè celebrandum neceſſaria: nempe, rectè diſtinctèq; legere ea quæ in

Con. tri. ✻

miſſæ officio continentur, etiam aptè pronunciare & accentuare, & adminùs gramaticaliter intelligere: imo & aliquanta ſcripturæ intelligentia in eo exigitur. Oportet inſuper, quòd ſciat ſacramentorum numerum, & quæ ſit debita materia, & debita forma vniuſcuiuſq; ſacramenti. Ac deniq; defectus, qui in miſſa poſſunt contingere. At verò promouendus ad regimen animarum, tenetur ſcire omnia prædicta, & vltra hoc modum debitè ſacramenta adminiſtrandi. Tenetur etiam tanta pollere ſcientia, vt ſciat illa, quæ plebi ſunt neceſſaria: nempe, ea quæ populus credere & obſeruare debet, ſcilicet articulos fidei, & decalogum, & ordinaria peccata quæ ei per confeſsionem deteguntur, & vt pœnitentibus ſalutaria conſilia præſtare valeat. Non tamen tenentur eiuſmodi preſbyteri vſq; adeò eſſe theologi, aut iuriſconſulti, vt omnes ſubtiles quæſtiones legis, & ardua, vel ſacræ ſcripturæ, vel ſacrorum canonum penetrent. Cũ in his ad ſuperiores Sacerdotes: ſcilicet, Epiſcopos recurſus haberi debeatur. Ab illis nanq; eſt exigenda huiuſmodi ſciẽtia, qui quidem parati eſſe debent ad ſatiſfaciendum omni poſcenti rationem de ea quæ in nobis eſt fides. 1. Petri. 3. Quanta autẽ ſcientia pollere debeant Sacerdotes, habetur in decretis diſt. 36. 37. & 38. Ex omnibus dictis vltimò infertur manifeſtè, quòd Epiſcopus promouens ad ordines indignos, vel conferens curam animarum carentibus ſcientia & prudentia, moribus & vita: non dubium, quin mortaliter delinquat. Corollarium iſtud tenet D. Tho. in. 4. diſt. 24. q. 1. ar, 3. ql. 4. Eſt nãq; huiuſmodi Epiſcopus ſic promouens indignos, infidelis ſeruus, quia exponit res ſpirituales, ſuper quas eſt conſtitutus, periculo contemptus. Nam cuius vita deſpicitur, reſtat, ait Grego. vt eius prædicatio contemnatur. ✻ Quinimo etiã ſi aliàs vita honeſta & moribus polleant, ſi tamen careant ſcientia, determinat nũc ſancta Tridentina ſynodus ſeſsio. 21. c. 6. ꝙ Epiſcopi tanquàm Apoſtolicæ ſedis delegati, poſsit parrochialium Eccleſiarũ rectoribus illiteratis & imperitis, coadiutores, aut vicarios pro tempore deputare, partemq; fructuum eiſdem pro ſufficienti victu aſsignare, vel aliter prouidere, quacunq; appellatione, & exemptione remota.

[Margin: 1. Pe. 3. — D. Tho. — D. Gre. — Con. tri. ✻]

¶ Solet impræſentiarum diſputari à doctoribus, vtrùm Sacerdotes oporteat eſſe pauperes? Cui breuiter ſatiſfit dicendo, ꝙ Eccleſiæ decoris intereſt, ne vllus ordinetur abſq; titulo bene-

ficij

ficij, aut congrui patrimonij, ne ob paupertatem alia incõmoda non modica clericatui indigna accidant. ſcilicet, ne vendant ſacramenta, & pro ſacrificio miſſæ pretium ſtatuant, cùm pro miſſa, non pretium, ſed eleemoſyna ſit eroganda.

Con, tri. ❄ ❄Hoc idem nunc decernit œcumenica & generalis Tridentina ſynodus, nuper ſub Pio. 4. celebrata, ſeſsi. 21. c. 2. ſub his verbis, Cùm nõ deceat eos, qui diuino miniſterio aſcripti ſunt, cũ ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere. compertumq́; ſit, cõplures pleriſq; in locis ad ſacros ordines nullo fere delectu admitti, qui varijs artibus, ac fallacijs confingunt, ſe beneficium Eccleſiaſticum, aut etiam idoneas facultates obtinere: ſtatuit ſancta ſynodus, ne quis deinceps clericus ſæcularis, quamuis alias ſit idoneus moribus, ſciẽtia &, ætate, ad ſacros ordines promoueatur, niſi priùs legitimè cõſtet, eum beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad victũ honeſtè ſufficiat, pacificè poſsidere. Id verò beneficium reſignare non poſſit, niſi facta mentione, quòd ad illius beneficij titulum ſit promotus, neq; ea reſignatio admittatur, niſi conſtito, quòd aliũde viuere commodè poſsit: & aliter facta reſignatio nulla ſit. Patrimonium verò, vel penſionem obtinentes, ordinari poſthàc non poſsint, niſi illi quos Epiſcopus iudicauerit aſſumẽdos pro neceſsitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum: eo quoq; priùs perſpecto, patrimonium illud, vel penſionem verè ab eis obtineri, taliaq; eſſe, quæ eis ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint: atq; illa deinceps ſine licentia Epĩ alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus poſsint: donec beneficiũ Eccleſiaſticũ ſufficiẽs ſint adepti: vel aliunde habeant, vnde viuere poſsint: antiquorũ canonũ pœnas: ſuper his innouando. ¶ Solent quoq; ſuperaddi multæ aliæ quæſtiones circa hanc materiam ordinis: nempe, an debeant ordinati tonſuram deferre, & quibus debeant veſtibus indui, & quæ ſit coronæ & eiuſmodi veſtium ſignificatio: tamẽ quia diffuſè ſatis de his ĩ multis locis ab ipſis doctoribus traditum eſt: horum ſolutiones vnuſquiſq; in illis videre poterit, & ideo hactenus de Ordine dicta ſufficiant.

De

DE SACRAMENTO MATRIMONII

POSTEAQVAM DEI AVxilio de ſacramētis, quæ generant, vegetant, nutriūt, promouēt, ac reparant hominē in vita ſpirituali tractauimus: dicendum eſt nobis iam de ſacramēto, quod producit & generat eūdē in eſſe & vita corpali: ſcilicet, de Matrimonio, de quo licet animus nobis nō ſit differere pleniſſimè, & circa omnia euagari, eò ꝙ ſatis ea omnia dilucidèq; tum à ſanctis patribus, tum etiam à doctoribus ſcholaſticis, ſunt deſcripta, quibus nole præbere fidem, extremæ ſtultitiæ eſſet argumentum: tamen omnia neceſſaria, ſcituq; digniora, intacta non dimittam. Et cùm teſte Ariſto. in. 2. poſte tex. com. 8. ca. 9. quæſtio an eſt, naturaliter priùs ſit, quàm quæſtio quid eſt: fruſtra in q̄ſtionē verteretur, quid ſit Matrimonium, niſi priùs an ſit, pro comperto habuerimus. Quocirca inter omnes difficultates in hac materia diſputandas, hæc erit prima. *Ariſtot.*

¶PRIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm Matrimonium ſit in rerum natura: à Deo inſtitutum.

DIFFICVLTATI PRÆSENTI VNIca affirmatiua concluſione reſpondetur: nempe, Matrimonium à Deo ipſo omnium creatore eſſe inſtitutum. Inquit enim Hugo. li. 2. par. 11. cap. 1. Quum omnia ſacramenta poſt peccatum & quidem propter peccatum ceperint, ſolum Matrimonium eſt inſtitutum ante peccatum in ſtatu innocentiæ, quod quidē inſtituit Deus in illo delitiarū paradiſo, quādo datū eſt Adæ adiutoriū ſimilē ſibi. Eduxit nāq; Deus Æuā de Adæ coſta, vt os ex oſſibus, & caro ex carne, duo ī carne vna eſſēt. Inq̄t aūt Deus. Propter *Conun.* *Hugo.*

ter hoc relinquet homo patrem & matrem,& adhærebit vxori
Gene.2. ſuæ,& erunt duo in carne vna. Gene. 2. c. Ex latere, aiunt docto
res, eã eduxit,& non de pedibus nec de capite, vt neceſſet ſer
ua mariti, nec domina, ſed vt eſſet par naturæ conſors: nempe,
vt doceret quanta inter eos, non ſolùm corporum, verùm & ani
morum neceſsitudo eſſet neceſſaria, quantoq; ſubinde amore
deberent coniungi: quem amorem inter virum & vxorem vo-
luit Dominus commendare, cùm dixit, Propter hanc relinquet
homo patrem & matrem. &c. Sed aduertendum eſt, quòd tunc
fuit inſtitutum in officium naturæ ad prolem procreandã, quod
quidem officium & ante peccatum erat neceſſarium, & ſub p̃-
cepto cadebat, quouſq; ſufficienter genus humanum multipli
Gene.1. caretur. Præceputm nanq; erat illud Gene. c. 1 Creſcite,& mul
tiplicamini,& replete terram. Poſt peccatum autem hominis
primi, ilico manſit idem matrimonium in remedium contra con
cupiſcentiam, Ait eni magnus doctor gentium. 1. co. 7. Propter
1.cor.7. fornicationem autem, vnuſquiſq; ſuam vxorem habeat, & vna
quæq; ſuum virum. Quæ quidem verba non præceptũ, ſed quæ
dam minoris boni conceſsio ſunt: vt apertè ex eodem Apoſto
lo conſtat, cùm ſubdit; Hoc autem dico ſecundùm indulgenti-
am, non ſecundùm imperium. Secundùm vero quòd repræſen
tat myſterium deſponſationis Chriſti cum Eccleſia: nempe,
qua ratione matrimonium eſt ſacramentũ, in noua lege à Chri
ſto inſtitutum eſt. Ratio huius eſt illa quæ reliquis ſacramen-
tis communis eſt: quoniam omnia ſacramenta, eò quòd inſtru
menta ſunt paſsionis Chriſti, ab ipſo fuerunt inſtituta.

Dubium. ¶ Sed quando illud inſtituit Chriſtus, ſolet dubitari? Ad quod
Ioan.2. aliqui dicunt, quòd quãdo interfuit nuptijs in Chana Galileæ.
Ioan. c. 2. vbi non corporali præſentia tantùm, ſed miraculi ex-
hibitione, voluit nuptias cohoneſtare & approbare, ita vt illud
quod antea ſolùm erat officium & remedium, per ſuam legem
celebrãdum foret, vt ſacramentum gratiam conferens. Alij di
Mat.19 cunt quòd illud inſtituit Matth. 19. quando phariſæis interrogã
tibus, an liceret hominibus quacunq; de cauſa vxorem dimitte
re? reſpondit, Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. Sed nõ
admodum refert ſcire hoc, dummodò teneamus, vt tenendum
eſt ſecundùm fidem, à Deo eſſe inſtitutum.

¶ SECVNDA DIFFICVLTAS.

Verùm

Vtrùm matrimonium ſit hominibus naturale.

ET ſi naturalis ordo hîc expoſcere videbatur, vt poſt determinationẽ quæſtionis, an eſt, ilico quæſtionem, quid eſt expediremus: attamen quia, vt dictũ ẽ, coniugium, & eſt officiũ naturæ, & ſacramentum, ante omnia oportet hæc videre, ac explicare, vt ex iſtis expoſitis conditionibus, cõmodiùs quæſtionem, quid eſt: nempe, diffinitionem elicere poſsimus, & ſicut in materia pœnitentiæ diſſeruimus, priùs de ipſa ſub ratione virtutis, & deinde ſub ratione ſacramenti: ita impræſentiarum, ſtatim de Matrimonio quatenus eſt in officium naturæ, deinde, quatenus eſt ſacramentum tractabimus. In hac ergo difficultate quæritur, vtrùm ſit Matrimonium à natura inditum. Pro cuius explicatione, duo annotare oportet. Primum, quòd naturale bifariam dicitur, vno modo, quod ex principijs naturæ intrinſicis ex neceſsitatẽ cauſatur: ſicut neceſſum eſt, lapidem deſcẽdere propter ſuam grauitatem, & ignem aſcendere propter ſuam leuitatem, alio modo, dicitur id naturale, ad quod natura inclinat & inſtigat: tamen complementum accipit à libero arbitrio: ſicut dicuntur virtutes naturaliter ineſſe homini, & non ꝙ inueniantur in nobis aliqui habitus perfecti per naturam, ſed ineſt nobis à natura, ſuſcipere illas per operationes noſtras, ſcilicet per aſſuefactionem ad operationes, vt dicit D. Tho. in. 1. 2 q. 51. ar. 1. *Nota 1.* *D. Tho.*

¶ Secundò oportet annotare, duplicem eſſe Matrimonij finẽ, primarium ſcilicet & præcipuum, qui eſt propagatio, ac educatio prolis, & ſecundarium, & minus principalem, qui eſt mutuum obſequium, ſibi à coniugibus in rebus domeſticis impenſum. His ſic præmiſsis, ſit prima concluſio. Accipiendo naturale primo modò, Matrimonium non eſt naturale, quia non ex neceſsitate cauſatur, ſed ex voluntate per liberum cõſenſum. Vnde, liberè aliqui mortalium Matrimonio copulantur, à quo alij abſtinent. *Nota. 2.* *1. concl.*

¶ Secunda concluſio. Accipiendo naturale ſecũ do modò: Matrimonium eſt naturale, vt diſtinguitur contra ius humanum & gentiũ, non eſt enĩ quoddã inuentum hominum. Hæc concluſio probatur imprimis ex illo, quod habetur in principio. ff. vbi dicitur, Ius naturale eſſe maris & fœminæ coniunctionem, quam nos Matrimonium appellamus. Deinde probatur, nam ratio natura *2. concl.*

tura

tura lis ad ipſum Matrimonium inclinat, quantum ad vtrunq; finem prædictum. Et quantùm ad primarium: ſcilicet, bonũ prolis: non tantùm inclinat ad habitudinem viri & fœminæ, quam tùm eſſe oportet inter eos tẽpore cõmixtionis carnalis [vt in vago concubitu contingit] ſed etiam ad fœtus educationẽ, vſq; ad ipſius fœtus perfectionem. Magis nanq; intendit natura educationem ac perfectionem genitorum, ſecundùm corpus & animam, quàm ipſorum generationem & vitam. Quoniam propter quod vnum quodq; tale, & illud magis, ait Ariſto.. 1. poſt. tex. com. 5. Vnde, non ſolùm proles à parẽtibus generari, ſed educari ac inſtrui, ad perfectumq; hominis ſtatum traduci oportet, cùm dans formam, & ea quæ ad ipſam formam conſequuntur, dare debeat. Quod quidẽ niſi determinatos, certoſq; parẽtes haberet proles, inter quos aliqua obligatio viri ad mulierẽ determinata eſſet, quę Matrimonium facit. minimè fieri poſſet. Quod autem ratio naturalis inclinet ad ſecũdarium finem Matrimonij: nempe, mutuum obſequium, manifeſtè conuincitur, cùm eorum quibus ad humanam vitam indigemus, quædam opera ſunt viris competentia, quædam verò fœminis. Viris enĩ prolem erudire competit, fœminis autem eam educare: quibus ideò ſi liberum eſſet ſocietatem diſſoluere, nequiret proli bene eſſe conſultum, ac prouiſum. Ad viros quoq; expectat exterioribus occupari: ad fœminas autem omnibus quæ ſunt intus, dominari. Ob id ergo ratio naturalis dictat, vt homines ſimul cohabitent: quia vnus non ſibi ſufficit in omnibus neceſſarijs, in quo brutis animantibus præſtant, quod illa tali conſortio non egent, niſi ſolius procreationis cauſa: homines verò non ſolùm propter rationem illam, ſed propter diuerſa officia. Ac deniq; ratio naturalis ad Matrimonium homines inclinat, licèt perfectio ipſius Matrimonij ex libero arbitrio dependeat, & per conſenſum voluntatis compleatur. Conſtat igitur ex dictis, veriſsimam eſſe noſtram ſecundam concluſionem. Nec obſtat id, quod aduerſus illam obijci poteſt: videlicet, quòd ius naturale eſt, quod natura omnia animalia docuit: in cuius exẽplum ſubditur, Maris & fœminæ cõiunctio, quæ fit generationis cauſa: in brutis autem animantibus non eſt coniunctio maris ad hanc fœminam determinatè, ad modum Matrimonij, ſed promiſcuus, temerariusq; concubitus: non ergo Matrimonium, quod eſt vinculum inter certas perſonas, indiſſolubile eſt

Ariſtote.

de

de iure naturæ. Non, inquàm, obſtat, quia brutis animantibus
nulla eſt neceſſaria coniunctio, niſi cauſa generationis: & ideò
ſimpliciter in omnibus requiritur vt coëant in actu generatio-
nis, & hæc ſola coitio ad generandum ſimpliciter eſt neceſſa-
ria. At verò in hominibus, quia non ſolùm nutritio prolis quan
tùm ad corpus, verùm & educatio quantùm ad animam, & ma
ris & fœminæ fauore & opera in longum tempus indiget, non
ſolùm coitio ad gerandum, naturalis eſt: verùm & indiſſolubile
conſortium, quæ eſt Matrimonium. Habent prætereà homines
cunctis animantibus ſecundam conditionem, quatenus ſunt a-
nimalia politica, quòd propter mutuas operas, quibus in re do
meſtica & politica inuicem ſe mas & fœmina iuuant, perpetua
egent ſocietate. Non obſtat etiam, quia quæ naturalia ſunt, ea-
dem ſunt apud omnes homines. At verò Matrimonium non eo
dem modo eſſe apud omnes fateri oportet, cùm ſecundùm di-
uerſas hominum conditiones, diuerſimodè contrahatur, diuer
ſiq; ſint ritus ac ceremoniæ in Matrimonio contrahendo. Non,
inquàm, obſtat, nam Matrimonium quantùm ad contractum &
mutuam obligationem, eſt inuariabile, atq; immutabile, cùm
ſit quid eſſentiale in Matrimonio. Quia per Matrimonium o-
mnes intelligunt illum contractum mutuò ſe obligandi, & ſi o-
mnia eodem modo perſeuerarent ſicut in principio, non cōtin
geret diſſolutio: quare, de per accidēs cōtingit diſceſsio. Nā ſi
in pactum deducerent diſceſſum pro libito, vel repudium poſt
Chriſti aduentum: non eſſet Matrimonium, vt patet extra de
cōditio. appo. c. ſi. Sed quantùm ad modum cōtrahendi, quod
quidem accidentarium eſt: variatio poteſt contingere, & fieri
alio & alio modo apud hos vel illos. Quia illa quæ fiunt per ac
cidens, non cadunt ſub arte vel ſciētia, cùm ſint infinita, vt ait *Ariſtote.*
Ariſt. in. 2. phiſi. Et ſic in iſtis partibus, in vnaquaq; prouincia
erat alius & alius modus cōtrahēdi.

¶ TERTIA DIFFICVLTAS.

Vtrùm matrimonium cadat ſub præcepto.

PRiuſquàm difficultati huic reſpondeamus diſtin-
ctionem bimembrem præmittere oportet: nem-
pe, præcepta eſſe in duplici differentia. Quædam,
quæ ad ſingulorum hominum in particulari per-
fectionem expectant, ſicut ſunt præcepta de acti-
bus virtutum: ſcilicet, ieiunare, eleemoſynam conferre.

&

& huiuſmodi,q̃dã aũt,q̃ ad multitudinis pfectionẽ expectant,
D. Tho. Cuius diſtinctionis fundamentum eſt id,quod ponit D. Tho. in 4.diſt.26.q.1.ar.2.ſcilicet,quòd natura dupliciter inclinat ad aliquid,Vno modò,ſicut ad id,quod eſt neceſſarium ad perfectionem vnius: Alio modò inclinat ad aliquid,quod eſt neceſſarium ad multitudinis perfectionẽ.Hac diſtinctinctione ſic præ
1.concl. habita,eſt prima concluſio. Præcepta,primo modò accepta,obligant omnes in particulari. Probatur,nam naturales perfectiones omnibus ſunt communes.Quo fit, vt vnuſquiſq; teneatur iure naturæ alimentis cibo,ſcilicet & potu neceſſarijs, ac abſtinentia à nocius,intendere conſeruationi ſuæ.

2.concl. ¶ Secunda concluſio. Præcepta,ſecundo modò accepta,quamuis obligent communitatem:neminem tamen obligant determinatè. Ratio huius concluſionis ſecundùm D. Tho. vbi ſuprà
D. Tho. eſt,quia ad illud vnus obligatur determinatè,quod ſi ipſe nõ fecerit:ſequitur malum. Sed horum,quæ ad communitatem pertinent,ſi aliquid vnus non fecerit,per alium ſuppleri poterit,ita quòd non ſequatur malum. Quare,ad nullum horum tenemur determinatè. Sicut eſſe agricolas,& cerdones,& huiuſmodi,ptinet ad communitatis perfectionem : ad nullum tamen iſtorũ, tenetur quis determinatè. Non enim tenentur ſinguli eſſe agricultores,aut ædificatores,aut milites.&c.ſed vnuſquiſq; ſuapte ſponte vnam quamlibet ſequitur artem.

3.concl. ¶ Tertia concluſio corollaria ex duabus præcedentibus eſt,ꝙ quanuis nunc de Matrimonio,non inueniatur præceptum naturale,nec diuinum,ſingulos homines obligans determinatè :nihilominùs inuenitur præceptum,communitatem obligans. Cõcluſio iſta apertè quod ad vtranq; partem oſtenditur. Et in primis, quòd non teneatur in ſingulari homo aliquo naturali præcepto probatur,nam actus coniugalis ad indiuidui bonum,non eſt neceſſarius,ſed ad multitudinis bonum:vt non deſit continuatio ſpeciei,ac politiæ ſtatus. Nemo igitur in particulari,neceſſariò tenetur ad Matrimonium :communitas tamen tenetur. Deinde probatur,nã natura ipſa inclinat ad aliquod bonũ toti cõmunitati neceſſarium, quod quidem per matrimonialem actũ impeditur Ad bonum nanq; communitatis pertinet,viros ſapientes habere,& viros vacantes Deo,medioſq; inter Deum,ac cæ
D. Tho. terum populum. At verò hæc maximè per Matrimonium impediuntur,vt dicit D. Tho. in loco citato. Non ergo eſt præceptũ

natu

naturale ſingulos homines obligãs,nam aliàs natura ſibi ipſi repugnaret. Vnde, Theophraſtus philoſophus probauit, quòd ſapienti non expediebat nubere. Quòd autem non teneatur quis determinatè ad Matrimonium ex diuino præcepto, ſic manifeſtè conuincitur, quia præceptum illud Gene. 1. &.9 Creſcite, & multiplicamini. longè aliter pertinet ad ſtatum gratiæ, quàm pertinebat ad ſtatum naturæ primitùs inſtitutæ. In principio enim mundi neceſſaria erat omnibus procreatio filiorum propter multiplicationem & conſeruationem ſpeciei. Vnde, datũ eſt tunc præceptum ad ſupplendam hominum paucitatẽ. Hac enim ratione dedit Deus illud præceptum, vt ait D. Tho. in. 4. diſt 33. q. 3 ar. 2. ad. 2 in mundi conſtitutione, quando tantùm erant Adam & Æua, & poſt diluuium, quando duntaxat octo animæ remanſerunt: ſcilicet, quatuor viri, & quatuor fœminæ: & idcirco temporalis erat eius vis obligans ſingulos homines. Nunc autem cùm humana ſpecies ſit ſufficienter multiplicata, nec deſint, imo innumeri ſint qui huic rei iuigilẽt, nõ opus eſt, vt hæc lex omnes conſtringat: imo iam ceſſauit vis illius præcepti, ſiue in lege naturæ, ſiue in lege Moſayca, quia deficiente fine legis, mirum non eſt ſi legis vis & obligatio expiret. Reperiuntur nanq; multi viri ſanctiſsimi in lege Moſayca, qui non habuerunt vxores, vt Elias, Hieremias & Ioannes Baptiſta, vt expreſſè annotat Hieronymus in primo libro aduerſus Iouenianum. Ex prædictis elicitur ſecundò, quòd iſtud præceptum aliquando obligare ceſſabat, aliàs non opus eſſet illud denuo poſt diluuium dare. Nec ex hoc continuo licet inferre, iam iſtud ꝑceptum expiraſſe, imo idem perſeuerat nunc præceptum in lege Euangelica, quod fuit in lege naturæ, durabitq; vſq; in finem ſub eodem tenore & vigore, vt dicit D. Tho. in 4. diſt. 26 q. 2. ar. 2. ad. 1. Cùm lex Euangelica non abrogauerit præcepta naturalia, & hoc præceptum, Creſcite, & multiplicamini. ſit naturale: modò tamen non obligat, eò quòd non eſt neceſsitas, & eſt affirmatiuum præceptũ, cuius natura eſt obligare ſemper, ſed non pro ſemper, ſed pro loco & tempore. Ex quibus tandem colligo, quòd ſi nunc eſſet nubendi neceſsitas, poſſet reſpublica cogere homines ad contrahendum, ſicut Adam cogere poterat filios ſuos, & poſt diluuium Noë filios & nepotes. Si enim aliqua nati[illegible] peſteà, vel alia calamitate adeò deuaſtaretur, atquè ad eam hominum raritatem eſſet peruentum, vt peri-

Gene. 1.

D. Tho.

Hierony

D. Tho.

culum immineret, ne genus humanum deperiret, non ſolùm ſe culares homines, verùm etiam Sacerdotes, imo & religioſi,
Soto. qui ſe voto caſtitatis obſtrinxerant ſecundùm veriorem opinionem, inquit Soto. in. 4. diſtinct. 26. q. 1. ar. 2. ad matrimonium tenerentur, quia votum ſemper includit conditionem illam, niſi ius naturæ conſeruandi humanum genus obſtet. Extra tamen talem caſum [qui non videtur poſsibilis moraliter loquendo] non tenentur ſinguli homines hoc præcepto nubendi, ſed ſola communitas.

1. cor. 7. ¶ Hinc colligitur, præceptum hoc licèt ſemper duret in republica, nullatenus conſilio illi Pauli. 1. Corin. 7. Volo autem vos omnes eſſe ſicut meipſum. eſſe aduerſum, ſiquidem conſilium datur ſingulis hominibus in particulari, quibus, vt dictum eſt,
D. Tho. non eſt præceptum nubendi. Vnde, exponendo hunc locum D. Thomas inquit, quòd Apoſtolus volebat omnes homines eſſe continentes, quia ſcilicet volebat hoc de ſingulis, non tamen volebat, quòd omnes ſimul continerent.

¶ QVARTA DIFFICVLTAS

Vtrùm actus matrimonialis ſit licitus, atq; adeò eſſe poſsit meritorius.

1. concl. DIFFICVLTATI HVIC DVABVS reſpondetur concluſionibus iuxta duas partes quas in ſe claudit. Prior cõcluſio ſit. Complexus coniugalis eſt & fuit ſemper licitus, & neceſſarius etiam in ſtatu naturæ integræ. Hæc concluſio
Gene. 2. eſt ſecundùm fidem catholicam tenenda. Et imprimis probatur ex verbo Domini Gene. 2. Non eſt bonum hominem eſſe ſolũ: Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. & nõ video ad quod aliud
D. Aug. adiutorium mulier facta ſit viro, ſi generandi cauſa ſubtrahatur, inquit Auguſti. li. 9. ſuper Gene. ad literam. c. 7. Et propter hoc dimittet patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ. &c. Et clarum eſt verba illa ante peccatum fuiſſe prolata. Deinde oſtenditur aperta ratione, quia cùm natura humana à Deo ſit condita bona, & ad ſuam fœlicitatem apta, & medium ad eius multiplicationem ab ipſo Deo eſſe neceſſium eſt. At medium neceſſarium eſt copula matrimonialis: quia poſtquàm creauit,

uit Adã, nõ alias criaturas ãpliùs creat Deus ꝑter animas rationales, quæ de materia per generationem educi nequeunt. Et dicere quòd alij eſſent creandi homines, eſt contra illud Eccleſiaſtici. 8. Qui viuit in æternum, creauit omnia ſimul. Aſſerendum igitur eſt copulam ipſam eſſe à Deo, ac proinde bonam & ſanctam. Habetur præterea concluſio expreſſè determinata in concilio Bracha. c. 11. contra Manicheos & in. 1. concilio Toletano in confeſsione fidei. Dicitur nanq; illic, Si quis dixerit, vel crediderit coniugia hominum, quæ ſecundùm legem diuinam licet habere, execrabilia eſſe, anathema ſit. Habetur etiam in concilio Gangrenſi contra Euſtachium. & in. c. Firmiter. de ſum. trini. & fi. catho. Præterea, Chriſtus Dominus honorauit Matrimonium ſua præſentia, cùm nuptijs intereſſe voluit. Præterea, Paulus. 1. Corinth. 7. Vxori, inquit, vir debitum reddat, & ſimiliter vxor viro. Item virgo non peccat, ſi nubat. Poſtremò, quia nihil ſub conſilio cadit, niſi quod ſtudioſè, ac ſine peccato fieri poteſt: at ſub conſilio dicitur perſonis infirmis, quæ virginitatem ſeruare non poſſunt, quòd nubant, quia melius eſt nubere, quàm vri, vt ait Paulus, vbi ſuprà. &. 1 ad Theſalo 5. inquit, Volo autem iuniores nubere. Non ergo licet negare hanc ſententiam. Nec obſtat, quod ex Hieronymo ſup Mathæum, cuius verba habentur 32. q. 2. ca. Connubia. obijcitur: videlicet, quòd tempore concubitus non datur præſentia ſpiritus ſancti, etiam ſi propheta videatur, qui officio generationis obſequitur, Non, inquàm, obſtat, nã dictũ Hieronymi intelligendũ eſt, quando exuberantia ſenſualitatis illius actus tollit nõ ſolũ rationis vſum, verùm etiã rationis ordinẽ, non aũt quãdo tollit rationis vſum, non tamen ordinem. Prima nanq; eſt peccatũ, non autem ſecunda, vt egregiè ait doctiſsimus Soto. Sic etiam intelligendus eſt canõ ille, Vir cũ propria vxore. 33. q. 4. & alij vbi habetur nunq̃; opus cõiugale ſine peccato poſſe exerceri, quod quidem, niſi ſecundùm expoſitionem datam intelligeretur, neutiquàm ſuſtineri poſſet, nam aliàs quis teneretur peccare, quia tenetur reddere debitum, & ſic exercendo opus iuſtitiæ peccaret. Parimodo eſt intelligendus Philoſophus, qui in. 7. Ethico. ait, quòd aufert actus matrimonialis vſum rationis ad momentum, & ꝙ homo adeò obducitur ſenſatione voluptatis, ꝙ rationis vſus etiam ſapiẽtis totus abſorbetur, licet enim delectatio, quæ eſt in illo opere & contactu maritali in paruum

Eccle. 8. *Cõ. bra.* *Con. tol.* *Con. gã.* *1. cor. 7.* *1. the. 5.* *Soto.* *Philoſop*

tẽpus rationem eclipſet, ne altiori rei vacare poſsit, tamẽ non tollit rationis ordinem, ſicut tollit actus fornicationis, & ſic differunt in genere moris, licèt ſint eiuſdem naturæ. Vnde, actus fornicationis eſt peccatum, non autem actus coniugalis. Ex miſericordia enim Deus reſpexit fragilitatem humanam, & Matrimonium hoc ordinauit in remedium excuſandi peccati. Nõ debet tamen in actu illo coniux nimiam fruitionem procurare, vt admonet Paulus loco citato dicens; Qui nubunt, ſint tanquàm non nubentes: hoc eſt, ſic illum actum exerceant, ac ſi nõ exercerent: ſicut ſubdit, Qui vtuntur hoc mundo, ſint tanquàm non vtentes.

¶ Quantùm ad ſecundam partem quæſtionis, eſt poſterior cõcluſio: quòd actus matrimonialis non ſolùm eſt licitus, vt affirmat prior concluſio, verùm etiam poteſt eſſe apud Deum meritorius gratiæ. Hæc concluſio manifeſta ratione probatur, nam omnis actus, quo impletur præceptum, eſt meritorius, ſi ex charitate procedat, cùm ſit actus virtutis obedientiæ, ſed actus ma-
1. cor. 7. trimonialis eſt huiuſmodi. Præcipit enim Apoſtolus. 1. cor. 7. quòd vxori vir debitum reddat. Meritorius ergo erit talis actus, quando coniuges ſunt in charitate, & intentio illorum eſt recta: nempe, ad debitum reddendum, vel ad prolis generationem, & ſi coniuges exiſtant extra charitatem, erit moraliter bonus: ſcilicet, ſi coëant vbi & quando oportet, ſicut comedere, vbi & quando oportet ad conſeruandam vitam, eſt actus moraliter bonus: ſecus ſi aliqua praua circunſtantia vitietur. Ex his elicitur, quòd quando quis ad actum matrimonialem accedit cauſa tantùm explendæ libidinis, ſiſtendo intra fines Matrimonij: ſcilicet, quando cum altera muliere id non faceret: non eſt actus meritorius, quia eſt veniale peccatum, vt ait expreſſè D.
D. Tho. Tho. in. 4. diſt. 26. q. 1. ar. 4. & in. 22. q. 132. ar. 3. ad. 1. Nullus enim peccando, ait illic, meretur vitam æternam. Vnde, opus ſtudioſum amittit vim merendi vitam æternam, ſi propter inanẽ gloriam fiat: etiam ſi illa innanis gloria non ſit peccatum mortale. Similiter, ſi huiuſmodi actus fieret ocioſè: hoc eſt, abſq; hoc quòd referant in finem formaliter vel virtualiter. Tertiò, quando habendo rem vir cum propria vxore, trãſgreditur fines Matrimonij, vt ſcilicet, ſi cum quacunq; muliere id facere proponeret, quia illud propoſitũ accedendi ad alienã, eſt mortale.

¶ QVINTA DIFFICVLTAS.

Vtrùm

Vtrùm Matrimonium ſit ſacramentum: & an gratiam conferat.

IAm quòd de Matrimonio quatenus eſt in officiũ naturæ, diſſeruimus: ſupereſt, vt de eo quatenus eſt ſacramẽtum, tractemus. De qua re, iuxta duo difficultatis membra: nempe, vtrùm Matrimonium ſit ſacramentum, & an gratiam conferat, duæ erunt concluſiones, quarum prior ſit. Matrimonium eſt ſacramentum Eccleſiæ. Concluſio hæc, præter hoc quòd eſt communis omnium theologorum ſententia: eſt ſecundùm catholicam fidem tenenda contra Armenos & Lutheranos, negantes eſſe ſacramentum. Habetur namq; diffinita in c. Ad abolendam. extra de hæreticis. vbi dicitur, quòd qui de ſacramẽto corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti, vel de baptiſmate, ſeu de confeſsione peccatorum, Matrimonio, vel reliquis Eccleſiaſticis ſacramentis, aliter ſentire, aut docere non metuunt, quàm ſacroſancta Romana Eccleſia prædicat, & obſeruat: vinculo perpetui anathematis innodamus: ſed Eccleſia Romana tenet Matrimonium eſſe ſacramentum, ergo tenenda eſt concluſio. Fuit enim in conci. Conſtan. ſeſsione. 15. de hoc errore inter alios cõdemnatus Ioannes Hus, quòd ſeptem Eccleſiæ ſacramenta inficiebatur. Et in concilio Florentino dicitur, Nouæ legis ſeptẽ ſunt ſacramenta: ſcilicet, Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema vnctio, Ordo & Matrimonium. Tandem probatur noſtra concluſio ratione, quia Matrimonio competit generalis ratio ſacramenti: nempe, quòd ſacramentum eſt ſacræ rei ſignũ. Significat enim aliquid exteriùs: ſcilicet, deſpõſationẽ Chriſti cũ Eccleſia, & aliquid interiùs, videlicet gratiam, quæ eſt res contenta. Vnde, Apoſtolus ad Ephe. 5. c. loquens de Matrimonio, inquit, Sacramentum hoc magnũ eſt: ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia. Coniunctio namq; mulieris cum viro, qui ſunt quaſi membrum & caput, eſt ſignum coniunctionis Eccleſiæ cum Chriſto, ſub quo, quaſi ſub capite ſuo viuit. Et quia ex hac coniunctione pullulat mutuus amor ſubinfert, Viri, diligite vxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſemetipſum tradidit pro ea. Quocircà, dilectio viri & vxoris ſignũ eſt etiã dilectionis Chriſti & Eccleſiæ. Nec obſtat id quod obijcit Lutherus, quia Apoſtolus græcè ſcribens non dixit, Sacramẽtum, ſed, Myſterium: non, inquàm, obſtat, quoniam idem

1. concl. *Cõ. conſ* *Con. flo.* *Ephe. 5.*

eſt myſterium & ſacramentum. Quare, interpretes vtroq; nomine promiſcuè vtuntur, inquit Dominicus à Soto in.4.diſtin.
Soto. 26.q.2.ar 2. Quocircà inquit, potuiſſet optimè Caietanus illã
Gaieta. annotatiunculam excuſare, quam adiecit in expoſitione huius Paulini loci: nempe, quòd ex illo verbo, Sacramentum hoc magnum eſt. non colligitur matrimonium eſſe ſacramentum: quia non dixit, niſi Myſterium. Nam re vera idem eſt myſterium & ſacramentum, ſi modò de collatione gratiæ non contendamus.

Notabil. ¶ Annotare hîc oportet, quòd in hoc ſacramento Matrimonij, ſacramentum tantùm ſunt actus, & conſenſus contrahentiũ externis ſignificati. Res autem & ſacramentum eſt vnio & nexus maritalis, qui ex illis actibus reſultat. Sed res tantùm contenta eſt gratia.

¶ Quantùm ad ſecundum membrum difficultatis præſentis præter hæreticos, qui effectum gratiæ in ſacramentis nõ agnoſcũt, fuerũt etiam quidam ex catholicis, tam iuriſperiti quàm theologi, tenentes partem negatiuam: videlicet, ꝙ Matrimoniũ quãuis ſit ſacramentum: non tamen cõfert gratiam. Ex iuriſperitis
Hoſtien. tenuit Hoſtien. in titu. de ſacramentis non iterandis. & Bernar.
Bernar. in apparatu extra de ſimonia ſuper. c. Cùm in Eccleſiæ corpe.
Gloſa. & gloſa. 32.q.2.c Honorantur. Ex theologis autem Magiſter
Magiſt. ſen in.4.diſt.2. circa principium. Duran. in.4 diſt.26.q 3. Imo
Duran. tenentes cõmunem ſententiam contrariam: nempe, ꝙ Matrimonium, ſicut cætera ſacramenta Eccleſiæ gratiam confert, vt
D.Tho. D.Tho. Bonauentura, Scotus, Ricardus & reliqui, ſolùm eam,
Bonaue. aiunt, eſſe probabiliorem. His tamen non obſtantibus, ſit poſte-
Scotus. rior concluſio ſecundo quæſtionis membro reſponſiua. Nõ ſo-
Ricard. lùm eſt temerarium hac noſtra tempeſtate negare Matrimonium cõferre gratiam: verùm etiam erroneum, imo & hæreticũ. Concluſio hæc conſtat apertè ex. c. Ad abolendam. de hæreticis. vbi, vt dictũ eſt in præcedenti concluſione, anathematis vinculo innodantur, qui de ſeptem ſacramentis aliter quàm Eccleſia Romana ſenſerint. Et ex concilio Florentino, vbi poſtquàm inter cætera ſacramenta annumeratur Matrimonium, dicitur, Quæ ſacramenta multùm à ſacramentis antiquæ legis differũt. Illa nanq; non cauſabant gratiam, ſed eã ſolùm per Chriſti paſſionẽ dandam figurabant. Hæc verò noſtra, & continent gratiã,
Roſen. & ipſam dignè ſuſcipientibus cõferunt. Item authores qui cõ-
Ekius. tra Lutherum ſcripſerunt, vt Roſenſis, & Ekius, & cõcilia Pariſijs

riſijs & Coloniæ contra ipſum Lutherum congregata, tanquàm Con tri.
errorem eum vituperant. ✻ Accedit demum diffinitio œcu- ✻
menicæ ac generalis ſynodi Tridentinæ ſub Pio. 4. celebratæ
ſeſsio. 24. cano. 1. ſub his verbis, Si quis dixerit Matrimoniũ
non eſſe verè & propriè vnum ex ſeptem legis Euangelicæ ſa
cramentis à Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in
Eccleſiam inuectum, neque gratiam conferre, anathema ſit.
Oſtenditur inſuper concluſio ratione, quia ſi non conferret gra
tiam, ſed solùm eſſet ſignum ſignificans vnionem Chriſti & Ec-
cleſiæ, non eſſet ſacramentum vniuocum cum alijs nouæ legis
ſacramentis, & nulla eſſet ratio, quare potius poneretur in nu-
mero ſecramentorum nouæ legis, quàm aqua benedicta, quia
nouæ legis ſacramenta id efficiunt, quod ſignificant. Vnde, re
vera qui negat Matrimonium conferre gratiam: in virtute ne-
gat eſſe ſacramentum nouæ legis, quod eſt hæreticum.

¶ Annotare impræſentiarũ oportet, me ſignãter dixiſſe in cõ- Notabil.
cluſione, Hac nřa tẽpeſtate. hoc eſt poſt conci. Triden. vbi diffi
nitur, vt dictũ eſt, Matrimoniũ conferre gratiã: nãtenentes op
poſitã ſententiã ante determinationem prædicti ſacroſancti cõ
cilij Tridentini, poſt conci. tamen. Flo. ad minùs erãt de hæreſi Con. flo.
vehemẽter ſuſpecti, ſed qui nũc iã in poſterũ tenuerint, tãq; hæ
retici dãnandi erũt, ac hæreticorũ pœnis ſubiacebũt. Qui ve-
rò conci. Flo. anteceſſerunt, nec tanq; hæretici erãt damnandi,
nec de hæreſi ſuſpecti. Et D. Tho. & reliqui antiqui patres, qui D. Tho.
tenuerũt vt probabilius, Matrimoniũ cõferre gratiã, nõ ſolũ ſi
hoc Tridenti. conciliũ ætate attigiſſent, verũ etiã Flo. non vt
probabilius tantùm, verùm & catholicũ eſſe aſſeruiſſent, Nec
obſtat id quod aduerſus ſecũdã cõcluſionẽ Durã. & alij q ſunt Duran.
cõtrariæ ſentẽtiæ, obijciũt, quoniã pro matrimonio cõfertur pe
cunia, & p̃cia interueniũt, vt patet. 32. q. 2. c. Honorantur. &. 30
q. 5. c. Aliter. & conditiones pecuniariæ apponuntur in Matri-
monio contrahendo, vt patet extra. de conditio. appo. quod nõ
fieret, ſi per ipſum gratia cõferretur. Non, inquàm, obſtat, quia
in Matrimonio ſunt duo: nẽpe, contractus naturalis & ciuilis, &
vltra hoc eſt ſacramẽtũ. & ideo nil vetat, vt in quantùm eſt con
tractus, interueniant munera inter contrahentes victus cauſa,
ſicut in emptione: & venditione, & alijs contractibus. At verò
in quantùm ſacramentum eſt, minimè licet. Quo fit, vt non ma-
gis liceat Eccleſię miniſtris pecunias accipe pro huius ſacramẽ

ti adminiſtratione, quàm pro adminiſtratione Baptiſmi. Similiter non nocet id, quod obijciunt, quia ſi gratiam conferret maximè contra concupiſcentiam: at per Matrimonium concupiſcentia potius inflamatur, quàm extinguatur, ſicut ignis alio appoſito igne. Non, inquàm, nocet: quia quanuis concupiſcentia abſolutè conſiderata, quo magis exercetur, eò ardentiùs feruescat, tamen dum eius neceſſarius vſus rationis ordini per Matrimonium ſubijcitur, illam reprimit: quatenus illæ actiones ſunt licitæ ratione generationis, & generant habitus ſtudioſos, quæ quidem actiones eſſent illicitæ, & generarent habitus vitioſos: ſi eſſent concubitus vagi. Item, coniugium quatenus eſt ſacramentum, per gratiam quam confert, concupiſcentiam in ſua radice extinguit, & eneruat ad actus illicitos. Præterea, non obſtat id quod rurſus obijciunt, quia melius eſt caſtitatem ſeruare, quàm ducere vxorem, vt ait Paulus, 1. Cor. 7. Et quòd per Matrimonium videtur homo cadere ab ſtatu pfectionis, quod per ſuſceptionem alicuius ſacramenti haud fieri poteſt. Non obſtat, inquàm, nam bene ſtant iſta duo: ſcilicet, quod melius eſt non nubere, & perfectior ſtatus, quàm nubere. Quia vxoratus, non ita manet liber ad vacandum diuinis: vt innuptus manet liber. Hoc enim expreſſè ait Paulus vbi ſuprà. Inquit nanq; Qui ſine vxore eſt, ſolicitus eſt, quæ domini ſunt, quomodo placeat Deo: qui autem cum vxore eſt, ſolicitus eſt, quæ ſunt mũdi, quomodo placeat vxori. & idem aſſerit de muliere. Bene, inquàm, ſtat hoc cum eo, quòd ſi nubat, conferatur illi gratia per Matrimonij ſacramentum: ſiquidem actum licitum exercet nubendo, quia tantùm eſt conſilium non nubendi, quod nõ omnes capere poſſunt, vt inquit redemptor noſter Matthæi. 19. Nec licet affirmare, quòd homo cadit ab ſtatu perfectionis per Matrimonium contractum nondum conſummatũ. Videmus enim, beatam virginem veram Ioſeph coniugem fuiſſe, & tamen ab ſtatu perfectionis nõ cecidiſſe, quia aliàs imperfectiorem eſſe poſt Matrimonium contractum, quàm anteà, fateri oporteret, quod minimè licet concedere. Cadit tamen homo ab ſtatu perfectionis per Matrimonium conſummatum, cùm eum impediat à prædicta perfectione, vt dictum eſt. Poſtremò, non nocet noſtræ ſecundæ concluſioni id quod obijcitur ex Innocen. in. c. Gaudemus. de diuor. quòd ſacramentum coniugij apud fideles & infideles exiſtit: & tamen non baptizatis non confert

1. cor. 7. (margin, beside "re, quàm ducere vxorem")

Mat. 19 (margin, beside "capere poſſunt")

gra

gratiam. Non, inquàm nocet: quia ſolùm eſt ſacramentum, accipiendo nomen ſacramenti pro ſigno rei ſacræ, quanuis gratiam non conferat: vt erant ſacramenta veteris legis, & pro vinculo in officium propagationis humani generis, quo ſignificatur vnio Chriſti & Eccleſiæ, ſecundùm quòd fuit à principio in paradiſo à Deo inſtitutum. Sic enim intelligitur ca. Gaudemus. Si verò nomen ſacramenti accipiatur pro ſacramento nouæ legis cõferente gratiam, Matrimonium infidelium non eſt ſacramentum: ſicut neq; eſſet ſacramentum, ſi non baptizatus ordinaretur, aut confiteretur. Quomodo autem ſit ſacramentũ Matrimonium, quod inter infideles contrahitur, infra cùm de diſparitate cultus fuerit ſermo, docebimus.

¶SEXTA DIFFICVLTAS.

Vtrùm materia ſacramenti huius ſint perſonæ contrahentes, & forma ſint verba vtriuſq; coniugis.

AD hanc difficultatem Adrianus. q. 1. de Matrimo Adrian.
nio, & Petrus Palud. in. 4. diſtin. 1. q. 4. vnica con Palud.
cluſione affirmatiua reſpondent: nempe, ꝙ perſonæ contrahentes ſunt materia, & verba forma in hoc ſacramento. Et aſsignant pro ratione, quia in quolibet contractu res quæ tranſfertur, habet locum materiæ: cùm ergo in Matrimonio res quæ tranſferuntur, ſint perſonæ ipſæ contrahentes, ipſos eſſe materiã fateri neceſſum eſt. Hæc tamen opinio non eſt rationi conſentanea, propterea quòd materia debet eſſe pars ſacramenti: at verò contrahentes nõ ſunt pars eius, ſed ſubiectum. Quare, hac ſententia omiſſa, licèt pro
babli, ſit concluſio de mente Capreoli. in. 4. diſtin. 26. in ſolu- Conclu.
tione ad. 2. Durandi, tenenda: nempe, contrahentium verba, aut Capreo.
nutus, qui eorum loco ſubſtituuntur, eſſe materiam & formam ſibi mutuò: ſcilicet, verba coniugis primò proferentis, Ego duco te in vxorem, eſſe materiam, & verba alterius coniugis ſecundò proferentis, Ego duco te in virum. formam. Probatur apertè iſta concluſio: nã ſicut in numeris binarius eſt quid compoſitum, & prima vnitas dicitur tenere locum materiæ, ſecunda autem locum formæ, eò quòd perficit numerum: ita in Matrimonio poſterior conſenſus expreſſus priorẽ informat, quia quemadmodum prima vnitas binario conficiendo non ſufficit,

ſic

ſic conſenſus vnius coniugis Matrimonio conficiendo non ſufficit,& in illo momento,quo poſterior conſenſus accedit priori,conficitur ſacramentum. Neq; alia expectatur forma prçter verba exprimentia conſenſum,eò quòd directè faciunt nexum qui eſt ſacramentum Matrimonij, non quidem tanquàm meri actus humani,vt aiebant Pelagiani, ſed ex inſtitutione Chriſti confertur gratia per illos,dum amborum conſenſus coëunt. Deinde probatur,quia concilium Florētinum cùm in reliquis ſacramentis explicuerit materiam & formam & miniſtrum requiri: dum in ſpecie ad Matrimonium deſcendit, ſolùm,ait, mutuos conſenſus per verba de præſenti expreſſos regulariter cauſam eſſe efficientem matrimonij. Fateri ergo oportet hac ratione,materiā eſſe & formā,atq; adeò ante cō ci. Tri. non eſſe aliū neceſſariū miniſtrū pter ipſos cōtrahētes,qui materiam applicant & formam.Hæc eſt expreſſa ſententia Hugonis. li. 2,de ſacramentis par. 11.c.5,nam dicit,quòd coniugium incipit eſſe ex quo conſenſus inter maſculum & fœminam factus fuerit.Ex qbus colligitur manifeſtè ſecūdū.cō. Flo. ꝙ nec verba prolata à Sacerdote,Ego vos cōiungo, nec bñdictio nuptialis,quam Eccleſia ſpōſi ſolēniter bñdicūtur,ſunt forma,ac ꝓinde nec de eſſentia iſtius ſacramenti,ſed duntaxat de ſolennitate:cùm iam anteà per conſenſus de præſenti fuerit Matrimonium confirmatum. Item,quia ſi eſſet forma neceſſaria, Eccleſia illam expreſsiſſet tanquàm neceſſariam : & tamen nulibi de illa fecit mētionē. Et tandem probatur aptè, nā aliàs añ ꝓdictū cōc. Tri,oia matrimonia clādeſtina,quibus Sacerdos nō interfuit,nō fuiſſēt ſacramentū,quod quidē quàm ſit dictu falſum,liquido conſtat. Signanter dixi ante conci. Tri. Nam licet vſq; ad eādē ꝓdictā ſacroſanctā œcumenicā ac generalē ſynodū Tridentinam clādeſtina Matrimonia rata,& vera fuerunt:hodie tamen per determinationem prædictæ ſanctæ ſynodi,ſeſsio.24. ca.1.huiuſmodi contractus ſunt irriti ac nulli, nec ſufficit mutuus conſenſus etiam per verba de præſenti expreſſus ad matrimonium contrahendum,niſi præſente parrocho, vel alio Sacerdote de ipſius parrochi ſeu Ordinarij licentia,& duobus vel tribus teſtibus fiat.

Con.flo.

Hugo.

Con.tri.

¶SEPTIMA DIFFICVLTAS

Vtrùm ad verum Matrimonium requiratur carnalis

nalis

nalis ſexuum com
mixtio.:.

PRo huius difficultatis explicatione præmittenda eſt quædam diſtinctio: nempe, duplicem eſſe rei perfectionem. Vna quæ in hoc quòd res habeat omnes ſuas partes eſſentiales, conſiſtit, quæ dicitur perfectio prima. Altera verò eſt perfectio, quæ attenditur penes operationem, & illa eſt perfectio ſecunda, per quam res ſuum aſſequitur finem. Vnde, iuxta hanc diſtinctionē puer dicetur perfectus prima perfectione: non autem ſecunda. Hac diſtinctione ſic præhabita, ſit prior concluſio. Secluſa carnali commiſtione, Matrimonium eſt verum integrum & perfectum quoad primam perfectionem. Concluſio iſta de fide eſt tenenda. Oppoſitum enim fuit hæreſis Vuitcleff, qui quidem credebat non eſſe verum Matrimonium quouſq; commiſcerentur, vt videre eſt apud Thomam Vualdenſem in tomo. 2. de ſacramentis. ca. 130. & 131. Hæc veritas catholica oſtenditur apertè multorum teſtimonijs. Imprimis Chriſoſtomus ſup Matthæum, inquit, Matrimonium non facit coitus, ſed voluntas. Verba eius habentur. 27. q. 2. c. Matrimonium. Ambro. quoq; li. 2. ſuper Lucam. c. 1 ait, Corruptio virginitatis non pertinet ad Matrimonium, ſed conſenſus & habentur hæc verba 27. q. 2. c. Cùm initiatur. Idem Iſido. cuius verba habentur in eodem loco c. Coniuges. Coniuges appellantur à prima deſponſationis fide: quamuis adhuc ignoretur inter eos coniugalis concubitus. Diuus etiam Auguſtinus in li. de bono coniugali. ca. 18. In nuptijs, inquit, plùs valet ſanctitas ſacramenti, quàm fœcunditas vētris. Ecce quomodo ante copulam Matrimoniū nominat. Poſtremò probatur exēplo beatæ virginis & Ioſeph, inter quos verum ac legitimum fuit Matrimonium, & tamen nunq̄; habuerunt copulam: vtrunq; enim horū eſt de fide. Quod enim fuerit legitimum Matrimonium inter eos, conſtat ex illo Matthæi. 1. Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. verùm igitur fuit Matrimonium inter eos. Quod autem etiam ſit hæreticum de virginitate beatæ Mariæ dubitare, habetur apud Diuum Hieronymum contra Eluidium Accedit ad hæc ratio naturalis; nam omnibus compertum eſt, operationē rei non eſſe de eſſentia ipſius rei, ſed ipſam cōſequi. Ratio eſt, q̄ operatio eſt finis rei, & finis rei nō eſt de eius eſſētia.

1. concl. *Th. vua.* *Chriſoſt.* *Ambro.* *D. Aug.* *Matt. 1.*

Cùm

Cùm ergo carnalis cõmiſtio ſit operatio, abſq; huiuſmodi carnali commiſtione, eſt verum ſacramentum. Tandem probatur manifeſtè ex diffinitione Matrimonij, quæ talis eſt, Matrimonium eſt maris & fœminæ coniunctio, indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens: at verò, hoc fit, dum amborum conſenſus de præſenti concurrunt: ergo tunc Matrimonium in ſua ſubſtantia perficitur. Ille enim coniugalis conſenſus includit copulam implicitè: non tamen eſt id neceſſarium explicitè, & ideo nõ repugnat perfectæ virginitati nubere, repugnaret tamen voto emiſſo virginitatis, quia non poteſt alteri corpus ſuum in eum vſum tradere poſtquàm vouit, eò quòd tũc ponit in alterius voluntate id facere, quod voto repugnat. Quocircà, beata virgo ante contractum Matrimonium, non emiſit abſolutum votum virginitatis, ſed poſt ambo coniuges communi conſenſu illud ſuſceperunt. Quòd ſiquis objiciat aduerſus noſtram concluſionem canonem illum, 27. q. 2. ca. Inſtitutum. vbi dicitur, Nõ dubium eſt, illam mulierem non pertinere ad Matrimonium, cum qua docetur non fuiſſe commiſtio ſexns: reſpondendum eſt ei, quòd vel intelligitur, non eſſe perfectum perfectione accidentali ſecundùm operationem, vel intelligitur, quòd cõmiſtio nõ accipitur illic pro copula & congreſſu carnali, ſed pro vinculo, quod per mutuum conſenſum innodatur, vt à ratione Matrimonij non excludatur Matrimonium non conſummatũ: ſed concubitus. Et hic etiã eſt legitimus ſenſus Leonis in ca. Cùm ſocietas.

Notabil. ¶ Annotato tamen circa hanc concluſionẽ, quòd licèt copula non ſit de eſſentia Matrimonij: tamen poteſtas, & obligatio copulæ eſt eſſentialis Matrimonio.

2. concl. ¶ Poſterior concluſio. Quanquàm Matrimonium perfectũ ſit quoad vinculum ante copulam, vt in priori concluſione dictũ eſt: attamen imperfectum eſt quoad ſignificationem. Non enim illa omnia ſignificat, quæ ſignificaret carnali copula confirmatum. Nec perfectũ eſt ſecunda perfectione, q̃ in operatione conſiſtit, vt annotat Magiſter ſen. diſtin. 26. & 27. & ibidem ſcholaſtici doctores, & eleganter Couarruuias in ſuo tractatu de Matrimonio. p. 2. cap. 1. *Mag. ſen* *Couarr.*

De ſponſalibus.

¶ OCTAVA DIFFICVLTAS.

Vtrùm

Vtrùm ſponſalia ſint futurarum nuptiarum promiſsio.

QVemadmodum enim ſecundùm Philoſophum, diſpoſitio præcedit formam, ſic ſponſalia præcedunt Matrimonium: & idcirco primò de ſponſalibus eſt agendum. Sed vt certa ab incertis diſcernere poſsimus, priùs annotare oportet, ꝙ nomen ſponſalia quandoq; accipitur pro muneribus quæ ab ſponſo ſponſæ dantur, vt habetur l. 1. C ſi nupti. ex reſcrip. petan. & in. l. vna. C. ſi rector prouintiæ. ſponſalia dederit arrhas. Accipitur etiam hoc nomen ſponſalia pro Matrimonio contracto etiam per verba de præſenti non conſummato, vnde, ſponſam eam ſecundùm hoc dicemus, quæ verè Matrimonio addicta eſt, quod ſacra ſcriptura atq; iura canonica paſsim obſeruāt, vt habetur, de præſcriptio. c. Tertio loco. &. 27. q. 2. c. Coniuges & c. Qui deſponſatam. Et hinc noſtrates vxorem ab ſponſa quæ coniugalem conſenſum præſtitit, hoc ſolùm diſtingunt, quia vxor poſt nuptialem benedictionem, & ſolennitatem ſeu carnis copulam dicitur. Qua ratione Origenes. c. Inuenta. 27. q. 2. noluit admittere, vt beata Maria diceretur vxor Ioſeph. Ante verò nuptialem benedictionem & ſolennitatem ſeu copulam carnalem ſponſa appellatur, vt patet ex cap. Ex publico. de conuer. coniuga. Quo pacto beata virgo fuit verè coniux Ioſeph, & idcirco ſunt multi canones, qui coniuges nomine ſponſi & ſponſæ appellant. Et ratio etiam ad hoc ſufragatur. nam ibi eſt implicitæ futuræ copulæ carnalis promiſsio, vt dicit D. Thom. in. 4. diſt. 27. ar. 1. ad. 6. & interuenit etiam ibi ſponſio quædam atq; pactum de futura fidelitate ſeruanda. Et quamuis ſint verè huiuſmodi acceptiones: ſedtamen proprior ac frequentior ſponſaliorum atq; ſponſarum ſignificatio eſt, qua ſponſas propriè intelligimus, quas de futuro appellamus, quod Abb. Anto. & Feli. in rubri. de ſponſa. fatentur. His ſic præhabitis, eſt concluſio affirmatiua, qua ad difficultatē reſpondetur: nempe, quòd ſponſalia ſunt futurarum nuptiarum promiſsiones mutuæ viri & fœminæ de contrahendo Matrimonio. Dicūtur nanq; ſponſalia, vt nomen ſponſum ſonat ab ſpondendo, ait enim Vlpianus eodem titu. l. 2. ſpōſalia dicta ſunt ab ſpondendo, vnde per verba de futuro fiunt, quia ſunt tales promiſsiones velut quædam ſacramētalia Matrimonij, ſicut exorziſmus

Notabil. *Origen.* *D. Tho.* *Con. af.* *Vlpianus*

D. Tho. ziſmus Baptiſmi, vt dicit D. Tho. vbi ſuprà, & habetur hæc acceptio in. ca. Noſtrates. 30. q. 5.

Nota. 1. ¶ Annotare oportet hîc primò, quòd ſignanter dixi in concluſione, Mutuæ promiſsiones. nam ſicut matrimonium non perficitur niſi per mutuum vtriuſquè conſenſum: ita nec ſponſalia vim obtinent, niſi per mutuam vtriuſq; partis promiſsionem: vnde, ſi vir aut fœmina tantùm promittat, non erunt ſponſalia. Quamuis enim illa promiſsio ſit obligatoria, ſed non in vi ſponſaliorum, ſed in vi ſimplicis promiſsionis. Quocircà, quando interuenit ex vtraq; parte promiſsio oritur impedimentum publicæ honeſtatis: Quod tamen poſt Tridenti. concil. ſolum hēt verum, ſi ſeruetur forma, in illo apposita, quando verò tantùm alter promittat non oritur prædictum impedimentum.

Nota. 2. ¶ Annotare oportet ſecundò, quòd ſponſalia non ſufficiunt ad matrimonium contrahendum, niſi nouus conſenſus de præſenti accedat vel formalis vel virtualis per conſummationem copulæ affectu maritali, quoniam matrimonium eſt vera & realis traditio, promiſsio autem non eſt traditio. Vnde, niſi poſteà adueniat conſenſus, non fiet matrimonium. Solùm enim ſponſalia cauſant obligationem contrahendi in futuro tempore, imo nec ſi ſint conſenſus interiores de præſenti, ſi illos non ſibi inuicem per verba de præſenti explicent, ſed tantùm per verba promiſſoria de futuro, ſit matrimoniū. ✻ Hoc notabile verum habuit ſecundùm ius antiquum, nunc aūt poſt decretum Tridentinæ ſynodi à nobis adductum in fine ſextę difficultatis, quantuncunq; accedat nouus conſenſus expreſſus per verba de præſenti etiam per conſummationem copulæ affectu marita li, non ſufficit, vt ſponſalia tranſeant in Matrimonium, niſi interueniant prærequiſita in prædicto decreto. Imo ſine iſtis neq; ſunt ſponſalia.

Con. tri. ✻

Nota. 3. ¶ Annotare oportet tertiò, quòd ſponſalia poſſunt contrahere perſonæ legitimæ per ſe, per nuntium, per literas. per procuratorem inter abſentes, & per patrem & matrem, ac per quemlibet: dummodò conſentiant & ſe ratificent hi, quorū nomine cōtrahuntur: quia non ſunt ſponſalia, donec ille vel illa ſciuerit, ac ratum habuerit.

¶ NONA DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſponſalia contrahantur pluribus modis.

Vtrùm

HVic quæſtioni per aliquot concluſiones reſpondetur, & earum prima ſit: quòd omnibus his modis ac verbis quibus ad futurum matrimonium conſenſus promittitur, vera ſponſalia contrahuntur, vt patet. c. Ex literis. Pro cuius concluſionis probatione ſciendum eſt, quòd ſponſalia poſſunt contrahi abſolutè, & conditionaliter: & abſolutè multipliciter contrahuntur, vno modò ſimplici ac nuda promiſsione, ſicut quando dicitur, Accipiam te in vxorem, & accipiam te in virum. Secũdo modò, interueniente iuramento, vel fidei datione, vt habetur in. c. Inter virum. de ſponſa. Tertio modò, quando ambo ſunt impuberes, vel alter eorum [maiores tamen ſeptẽnio] & non propinqui pubertati, contrahunt per verba de præſenti: tunc nanq; licèt ſecundùm verba matrimonium cenſendum foret, tamen ex iuris interpretatione ac intellectu cenſentur ſponſalia de futuro impediẽte defectu ætatis, vt habetur in capitu. vni. de ſpõſ. li. 6 Quarto modò, per annuli ſubarrationẽ, vt habetur. in. c. Si quis deſpõſauerit. 27 q. 2. Quinto, dando arrhã. Et de arrha & anulo iudicabitur ſecundùm verba acta, quæ præceſſerunt, quia ſi fuerunt de futuro, erunt ſponſalia: ſi de præſenti, erit Matrimonium: & ſi nulla fuerunt, iuxta conſuetudinem iudicabitur. Quia ſi apud aliquas nationes fuerit conſuetudo ſine verbis præcedentibus per ſolam arrharum dationem: putà, iocalium aut pecuniarum, ſponſalia fieri aut matrimonium, ſicut apud quoſdam Mexicanos eſt ſolitum fieri: vera ſponſalia erunt, vel matrimonium. Si verò non ſit talis conſuetudo, vel ſola ipſa dona, non probant ſponſalia. De quibus videndus eſt Archi. Flore. 3 p. tit. 1. c. 18. §. 1. Si autem præceſſerunt verba vnius tantùm, & datio anuli: vel alter accipiat arras, verum Matrimonium iudicabitur, ſi verba ſint de præſenti: vel ſponſalia, ſi verba ſint de futuro. Sic enim notat Gloſa ſuper. c. penul. de ſponſa. Et ratio illud ſuadet, quia in hoc denotatur conſenſus alterius expreſſus. Sed ſi vir accipiat manum puellæ dicendo, Do tibi fidem, ꝙ te accipiã: & illa nihil reſpondeat, vel nõ oſtendat ſe acceptare, nõ ſunt ſpõſalia: quia nõ debẽt claudicare ex altera pte. Qui tñ promiſsit, tenetur fidẽ ſeruare ſecũdũ Ar. Fl. ¶ Sed nunquid iſtis verbis, Volo te accipere in meam. contrahuntur ſponſalia? dubium eſt. Pro hoc notato, quòd ſi conſtat de intentione, in foro animæ ſtandum eſt intentioni.

1. concl.

Notabil.

Archi.

Dubium.

Notabil.

Quo

1.concl. Quo ſuppoſito,ſit prima concluſio.Si per iſta verba,de præſenti voluit illam accipere,erit Matrimonium: ſi in futurum, erũt ſponſalia ſolùm.

2.concl. ¶ Secunda concluſio.Si per illud verbum, Volo. ſolùm explicat appetitum ac deſiderium quoddã,quod eſt velle ineſſicax: illis verbis,neq; contrahitur matrimonium,neq; contrahuntur ſponſalia. Secus ſi idem valeat verbũ,Volo. quod, Conſentio, & voluntatem:ideſt, aſſenſum præbeo.nam tunc Matrimonium fit.

Notabil. ¶ Et ſciendum,quòd licèt hæc verba,Volo tecum cõtrahere, & ille reſpondeat,Et ego tecum. ſecundùm ſe non explicet cõſenſum de præſenti,ſed tantùm deſiderium de futuro :ex præcedentibus tamen poteſt præſumi pro matrimonio,vel pro ſpõſalibus.Nam ſi præceſſeruntverba de matrimonio de præſenti, & iſta fuerunt ſubſequuta,præſumi poteſt pro matrimonio. Si tamen verba de ſponſalibus, pro ſponſalibus præſumendũ eſt. Idem iudicandum eſt de iſtis verbis, Volo te eſſe vxorem meam,& illa reſpondente. Volo te eſſe meum maritum,quod dictum eſt de verbis præcedentibus.Hanc ſententiam tenet Petrus Palud.in.4.diſt.27.q.1.ar.4.&Adria.in.4.q.vlti. De ſpõſalibus.

Palud. *Adrian.*

Dubium. ¶ Sed dubium eſt,an iſtis verbis,Habebo te in vxorem.Habebo te in meam.aut,Tenebo te.vel,Reputabo te pro mea. &, Tractabo te ſicut meam.aut quid ſimile:& muliere reſpondente,Habebo te in virum.fiat matrimonium,vel ſolùm ſponſalia? Pro hoc ſit prima concluſio.Quòd ſi iſtis verbis de futuro addatur iſta particula,Ab iſto tempore.vel,Ab iſto inſtanti habebo te in vxorem.eſt verum matrimonium.Hæc concluſio habetur expreſſè determinata in.c.Ex parte.de ſpõſa. Cuius prima ratio eſt,quia qui talia verba profert cum intentione , explicat conſenſum de præſenti:verum igitur eſt matrimonium. Secunda:quia,quòd vir habeat fœminã pro ſua,fieri legitimè nequit, niſi conſenſus antecedat:quare,ſi ex nunc,vel poſthàc habiturus eſt eam pro ſua,ſignum eſt iam nunc conſentire de præſenti. Et idem erit ſi dicat, Eris poſthàc ſeu éxnunc meus,&eris meus:ſecus ſi dicat,Eſto mea vxor,aut meus vir :quoniã hoc futurum eſt imperatiui,quaſi rogantis aut petẽtis conſenſum, & ideo non denotat inchoationem ex illo articulo.

1.concl.

2.concl. ¶ Secunda concluſio. Si nihil addatur illis verbis,ſolùm cõtrahitur

huntur ſponſalia. Et ſic iudicabuntur in foro iudiciali & conſcientię, quia denotant exequutionem matrimonij in futurum: & idem penitus ſignificant, ac ſi diceretur, Aliquo futuro tempore habebo te pro vxore.

¶ Sed adhuc eſt dubium, an iſtis verbis, Non accipiam aliã in vxorem niſi te, &, Non habebo aliam in vxorem niſi te. & iſtis, Non contraham cum aliqua alia muliere à te. cõtrahantur ſpõſalia? Pro hoc eſt vnica concluſio negatiua. Hæc concluſio probatur, nam ſicut propoſitio negatiua nihil ponit ineſſe: ita promittens factum negatiuum non obligat ſe ad aliquid poſitiuè faciẽdũ. Vnde Petrus Palu. in. 4. d. 27. q. 1. ar. 1. dicit, ꝙ ſpõſalia ſolũ cõtrahũtur ꝑ propoſitionẽ affirmatiuã, nõ aũt ꝑ negatiuã. Verum eſt tamen, ꝙ facienti aliquam prædictarum promiſsionũ, nõ licet aliã ducere: quãuis ſi de facto duxerit, factũ tenebit. *Dubium.* Con. nv. *Palud.*

¶ Loquendo autem de ſponſalibus quæ contrahuntur ſub cõditione, adhuc eſt diſtinguendum. Quia, aut conditio eſt honeſta, vt cùm dicitur, Accipiam te in vxorem, ſi parentibus meis placuerit, vel vtilis, vt Si dederis mihi centum marcas. Tũc eſt prima concluſio. Quòd ſtãte conditione, ſtat promiſſum. Et tũc quando adimpletur conditio, fiunt ſponſalia: oriturq́; publicæ honeſtatis iuſtitiæ impedimentũ, & non anteà: etiã ſi in contrahẽdo ſponſalia, fuerit appoſitum iuramentum. Si verò cõditio ſit inhoneſta, adhuc eſt diſtinguendum: quia aut eſt contraria bonis matrimonij, vt ſi dicã, Accipiã te, ſi venena ſterilitatis procures, vel, Donec inueniã aliã pulchriorẽ te. & ſic eſt ſecũda cõcluſio, quòd tunc ſponſalia non contrahuntur. Aut non eſt cõtraria bonis matrimonij, vt ſi dicã, Accipiã te, ſi furtis meis conſentias. vel, Si hominẽ interfeceris. Et ſic eſt tertia cõclu. quòd ſtat promiſsio: tollenda tamen eſt conditio. *1. concl.* *2. concl.* *3. concl.*

¶ Annotare tamẽ hîc oportet primò, ꝙ quando apponitur aliqua conditio pecuniæ per modum pœnæ, quia matrimonia debent eſſe libera: talis conditio non ſtat, nec poteſt exigi illa pœna à nolente contrahere matrimonium. Sed de huiuſmodi conditionibus ſpõſalium, diffuſiùs inferiùs agendum nobis erit: cũ de conditionibus, quæ in contrahendo matrimonio apponuntur, ſermonem fecerimus. *Nota. 1.*

¶ Annotare oportet ſecundò, quòd vbicunq́; in hac difficultate diximus, fieri matrimoniũ ꝑ q̃cũq́; verba cõſenſum de p̃ſenti explicãtia, vel fieri ſpõſalia ꝑ verba cõſenſũ de futuro ſignifi- *Nota. 2.*

cantia, ſecundùm iura antiqua, vt iacet debet intelligi: hodie tamen poſt ſacroſanctam œcumenicam Tridentinam ſynodum, niſi adhibeantur requiſita in decreto prædicti cõcilij: nempe, ꝙ verba proferantur præſente parocho, vel alio ſacerdote, de ipſius Parochi ſeu Ordinarij licentia, & duobus vel tribus teſtibus, non contrahitur matrimonium, nec fiunt ſponſalia.

¶DECIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſponſalia iureiurando per verba de futuro confirmata vim habeant matrimonii.

1. concl. AD hanc difficultatem eſt prima concluſio directè reſponſiua. Sponſalia de futuro quomodocunq; fuerint iureiurando aſſerta, vim non habent contracti matrimonij. Concluſio hæc eſt oĩum tã iuriſconſultorum, quàm theologorum confeſsio. Cuius ratio eſt, quoniam iuratio non eſt niſi dictorum confirmatio: ergo ſi verbis de futuro apponatur, ſolùm confirmat promiſſionem. Promittere autem matrimonium, non eſt illud facere: qui ergo promittit, licèt id iurauerit, nondum facit. Item, qui iurat ſe matrimonium facturum: iurat ſe cõſẽſũ poſteà adhibiturum de præſenti, in quo, vt infra patebit, eſſentia matrimonij cõſiſtit: ergo ipſo iuramẽto denotatur, verba illa iurata de futuro non ſufficere. Vnde, optimè ait Papa in c. De illis. quòd qui ſponſalia de futuro, iuramento confirmarunt, ſi ad alias ſe nuptias tranſtulerunt, illæ ſint validæ: recepta tamen de periurio pœnitentia, ſi per eum qui iurauit, ſteterit, quominùs matrimonium conſummaretur. Secus tamen erit, ſi iuramentum cadat ſuper verba de præſenti.

Dubium. ¶ Sed iam quòd per ſponſalia de futuro iuramento aſſerta, nõ fit matrimonium, meritò conſequenter dubitatur: vtrùm ſi poſt modùm mutant propoſitum, ſint compellendi ad contrahendũ.

Notabil. Pro huius dubij elucidatione ãnotare operepretium eſt, quòd ſponſalia de futuro, ſiue fuerint ſimpliciter, ſiue fide interpoſita, ſeu cum iuramento contracta, diſſoluuntur per mutuum diſſenſum. Ratio eſt, quia talia ſponſalia ſunt contracta ſub conditione tacita: ſcilicet, ſi res in eadem voluntate & conſenſu permanſerit,

manſerit. Nam & ſi iuramentum principaliter in Deum diriga tur, id tamen fit tanquàm in teſtem promiſsionis, quæ alteri fit. Eſt enim Deus teſtis illius promiſsionis ad hominis vtilitatem. Vnde fit iniuria Deo propter illud teſtimonium, ſi homini illi cui ipſo teſte, eſt facta promiſsio, fides frangatur: at quando ipſum iuramẽtum reſpicit principaliter hominis commodum, ſi homo ille obligationem illam remittat, Deus item illam remittit, vt egregiè pro ſuo more docet D. Thom. 2. 2. quæ. 89. ar. 9. D.Tho.
His ſic præhabitis, ſit ſecunda concluſio in ordine in hac difficultate ad iſtud dubium reſponſiua. Quòd ſi ambo mutant propoſitum, ſiue ſponſalia fuerint contracta fide interpoſita, ſiue cũ iuramento hinc inde emiſſo, commonendi ſunt ac modis omnibus inducendi, vt fidem ſeu iuramentum præſtitum ſeruent. Si autem ſe adinuicem admittere noluerint, non ſunt vt contrahant, compellendi. Concluſio hæc eſt expreſſa in. 2. ca. de ſponſalibus. Cuius ratio aſsignatur in eodem canone: videlicet, ne fortè deteriùs inde cõtingat, quia inuitæ nuptię malos cõſueuerũt habere exitus, vt patet. 30. q. 2. c. 1. Ne obſtat. tex. ĩ dicto. c. 2. dicẽs, ex paciẽtia id tolerari debere, quaſi dicat, nõ de iure, ſed ex quadã permiſsione: nam id tex. expreſsit, propter vulgares, qui forſan ſcandalizari poſſent ex hac diſſolutione ſponſaliorũ, exiſtimantes propter hoc incurri periurium: propter hoc enim ait decretalis prædicta, monendos eſſe contrahentes ſponſalia, ne illa diſſoluant, ſi fieri poſsit: non tamen compellendos: quia, vt dictum eſt in notabili, mutuò iurantium diſſenſu poſſũt diſſolui. 2.concl.

¶ Annotato, quòd ſignanter dixi in cõcluſione, Siue fuerint cõtracta fide data, ſiue cum iuramento. nam canon ille. Prætereà. non eſt reſtringendus, qnando ſolùm interuenit præſtatio fidei, ſed eſt etiam ampliandus, quando iuramentum interuenit. Cũ præſtatio fidei & iuramenti æquipolleant, vt conſtat ex. c. Peruenit. de fidei iuſſo. &. c. Ad aures. Nota.

¶ Tertia concluſio. Si alter duntaxat ſponſorum mutat propoſitum altero volẽte eum ducere, ſi ex altera parte iuſtitia petatur, & ſponſalia ſint iuramento firmata, de rigore iuris huiuſmodi qui iurauit ſe alteri nupturum, monendus eſt: quòd ſi monitus non acquieuerit, compellendus eſt ab Epiſcopo per exmumunicationem, vt ipſum in coniugem recipiat, & maritali affectione pertractet, niſi rationabilis cauſa obſtiterit 3.concl.

à iuramento reſiliendi, vel timeantur ex coactione incommoda: nempe, vxoricidium, vel aliquod aliud maximũ malũ. Quod tamen videndum: ſcilicet, quando ſequetur vel non, arbitrio iudicis relinquo. Pari modo ceſſabit coactio, ſi alter eorum iam contraxerit cum alia per verba de præſenti. Iam enim tunc impoſsibilitate ſe inuoluit, ne poſsit priùs iuramentum implere: iniungitur tamen illi per quem ſtetit, pœnitentia de periurio, vt dictum eſt in prima concluſione. Ita nanq; eſt intelligendum caput illud, Ex literis. de ſponſalibus. vbi ponitur tertia hæc noſtra concluſio, & ſi q̃ ſunt alia. c. quæ dicãt quòd eſt cõpellẽdus. ❋ Caſus iſte ante concilij Tridentini decretum [ſiue clam ſiue publicè cum alio per verba de præſenti contraxiſſet] verũ habuit: hodie tamen poſt prædictum decretum, quãtumuis per verba de præſenti contraxiſſet cum alia, niſi interuenirent ea quæ illic apponuntur tanquàm neceſſaria ad contrahendũ, non redditur inhabilis ad prius iuramentum implendum, & ideò cogendus eſt ad illud implẽdum, niſi aliquod ex prædictis obſtet, per quod ſponſalia dirimantur.

Con. tri. ❋

¶VNDECIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm tempus requiſitum ad contrahendum ſponſalia ſit ſeptennium.

IAm nunc neceſſum eſt videre de tempore & ætate ad ſponſalia contrahenda requiſita. Cui difficultati per aliquot concluſiones arbitror me ſufficiẽter poſſe ſatiſfacere, & earũ prima qua directè q̃ſtioni reſpõdetur ſit, ꝙ rationabiliter à iure ſtatutũ eſt tẽpus primi ſeptẽnij cõpleti ad ſpõſalia cõtrahẽdũ. Hæc cõcl. eſt D. Tho in. 4. d. 27. q. 2. ar. 2. & Silue. in verb. Spõſalia §. 2 & ſummæ Armillę, verb. Spõſalia. Accedũt quoq; iura canonica, q̃ hãc cõcluſionẽ paſsim ꝓbãt, vt. c. Literis. c. Acceſit. c. Ad diſſoluẽdũ. de ſpõſa. impu. quia ſatis eſt ipſos ſponſos quid agãt intelligere. In ſeptẽnio aũt hõ vti ratione incipit, nam tũc finitur tẽpus ĩfãtiæ, q̃ vt nomẽ ſonat, hõ ea q̃ rõis ſũt, fari neq.

1. concl. *D. Tho.* *Silueſter* *Armilla.*

¶Secunda concluſio. Quanuis nondum compleſſet alter vel ambo ſeptẽniũ, ſi multũ appropinquant ipſi contrahentes ad illud ſeptẽ nij tẽpus, & malitia ſuppleat ætatem: contractus ſpõſaliũ habet robur, vt ſi hebdomada, vel fortè dies defuerit. Tenet iſtã cõcl. D. Th. vbi ſup ad. 7. Et rõ eſt, quia quod parũ diſtat à re, nihil diſtare videtur inquit Philoſo. in. 2. phiſi. Illã etiã tenet

2. concl. *D. Tho.* *Philoſop*

Archi-

Archidia.& Archiepiſcopus Flo.& Silueſt.verbo, Sponſalia. *Archi.*
§.2.& Armi.vbi ſuprà & omnes theologi,quos ego vidi.Eam
prætereà tenent plures canoniſtæ. Gloſa.in.c. Sponſam.de ſpõ *Silueſter*
ſa.Ioan.Andre.in.c.vno.de ſponſa.in.6.& Couarru.in ſuo libel *Armilla*
lo de matrimonio,p.1.c.2.Et ratio ſuffragatur,nam ego non vi *Io.and.*
deo, cur ætas exactè expectanda ſit.Nam ea ratione ,qua ante *Couarr.*
ætatem matrimonio deſignatam, præmatura potentia ad generandum ipſum ætatis defectum ſupplet,in ſponſalibus ipſe intellectus idem efficiet:cum [vt dictum eſt ſecundùm D. Tho.
in loco citato,& iuriſconſultos in.l.ſponſalibus.ff. de ſponſa.] *D.Tho.*
ſatis ſit,ſponſos quid agant,intelligere:imo ratio maior videtur de ſponſalibus, quia magis ſunt ſolubilia.Hæc propinquitas à quibuſdam determinatur tempus ſex menſium, ſed melius eſt,vt determinetur ſecundùm conditionem cõtrahentium, cùm in quibuſdam celeriùs matureſcit vſus rationis quàm in alijs.Nec obſtat id quod aduerſus hanc concluſionem objicitur à Panor.& alijs,quòd ſi impubes ante legitimam ætatem religionem profiteatur ſolenniter,profeſsio eſt nulla,etiam ſi malitia ſuppleat ætatem: ergo ſimiliter ſeptennio non adimpleto, non erũt valida ſponſalia. Non,inquàm,obſtat:quia illud ſic determinauit Eccleſia,non autem hoc. Et præter hocꝙ iuris determinationi ſtandum eſt,ratio id ſuadet:quia maior deliberatio requiritur ad religionis votum emittendum,quàm ad ſponſalia contrahendum.

¶Tertia concluſio. Si ambo vel alter ſint minores ſeptennio, *3.concl.*
&ipſi vel parentes eorum vice & nomine contrahant ſponſalia,nihil agunt niſi dum venerint ad ſeptennium,incipiat eis placere.Extunc enim valent,quando expreſſo,vel ſaltem conſenſu tacito conſentiunt,nam ſi ſcientes tacuerunt, ſilentiũ erit cõſenſus interpres:ſunt enim ſponſalia dependentia ex conſenſu filiorum,poſtquàm vſum habuerint rationis,vt.c.1. de ſponſa. impube.habetur.Quo fit,vt ſi aduenıẽte vſu rationis reclamauerint,nulla ſint ſponſalia: itaq; ſeptennium requiritur, vel ad contrahendum ſponſalia,vel ad illa confirmandum.Hæc cõcluſio habetur in.c.Literas.de ſponſa.Vnde,ſi quis deſponſat puellam ante ſeptem annos,ſi interim ipſe moritur, poteſt eam frater ſuus ducere.Similiter ſi moreretur illa puella ante ſeptennium annum,vir duceret eius ſororem aut matrẽ, vt dicit tex. præallegatus,Literas.de ſponſatione impub. Ratio eſt euidẽs.

eò quòd ex huiuſmodi ſponſalibus nulla oritur affinitas, cùm nullæ ſint quæ ante ſeptennium fiunt, vt dictum eſt.

4. concl. ¶ Quarta cõcluſio. Si maior ſeptennio contraxit cum minore, licèt ſponſalia non fuerint valida etiam ex parte maioris, quia non claudicant, tenetur nihilominùs maior expectare minorẽ, cui fidem dedit, ſi fortè manere velit in eodem propoſito: aliàs
Silueſter peccat propter fidem mentitam, vt dicit Silueſter, in verbo, Sponſalia. §. 2.

Notabil. ¶ Sciendum hîc, quòd licèt impuber: nempe, minor ſeptennio poſsit contradicere, cùm peruenerit ad debitam ætatem ſecundùm
Panor. Panor in. cap. De illis. de ſponſa impub. attamen maior ſeptennio nunquàm poteſt. Nec ſufficit, quòd impuber conſentiat cùm ætatem legitimam attigerit, niſi impubes conſentiat etiam de nouo: quia requiritur, quòd nouus vtriuſq; conſenſus accedat tacitus vel expreſſus. In contractis verò ſponſalibus à duobus impuberibus, is qui priùs ad ætatem perfectam peruenerit, non tenetur alium expectare, ſed poterit ſtatim contradicere atq; recedere ab ſponſalibus.

5. concl. ¶ Quinta concluſio. Idem tempus determinatur in maſculo & in fœmina quoad ſponſalia, non autem quoad matrimonium.
D. Tho. Hæc concluſio eſt D. Tho. vbi ſuprà. Et ratio illius eſt, quia in ſponſalibus tantùm requiritur vſus rationis, qui quidem ſimul incipit in vtroq;: at verò in contractu matrimoniali non ſolùm requiritur diſpoſitio ex parte vſus rationis, verùm etiã ex parte corporis, vt ſcilicet ſit tempus generationi aptum, quòd in puella in. 12. anno, in maſculo autem in fine. 14. eſt ſecundùm
Philoſo. Philoſophum. 11. De animalibus. Ita enim aſſerunt D. Thom. ad
D. Tho. 5. & Silueſter vbi ſuprà. Quo fit, vt quilibet valens contrahere matrimonium, poſsit etiam ſponſalia: non tamen è contra, quili-
Silueſter bet valens contrahere ſponſalia, poteſt matrimonium contrahere.

¶ DVODECIMA DIFFICVLTAS.

Vtrùm carnalis copula poſt ſponſalia de futuro adueniens Matrimonium perficiat.

Con. tri. ANIMADVERTE LECTOR, QVOD omnia quæ in præſenti difficultate apponuntur, tantùm tibi deſeruient pro dignoſcendis Matrimonijs ante ſacroſanctum œcumenicum concilium Tridentinum celebratis, & vt nihil antiqui

qui iuris ſit, quod ignores. Erant enim ſecundùm ius antiquum ſequentes quatuor concluſiones quæſtioni huic reſponſiuæ, & earum prima erat. Stãdo in foro conſcientiæ, quantuncunq; adueniat copula carnalis poſt ſponſalia de futuro, nunquàm erit matrimonium, ſi deſit conſenſus de præſenti, vel eam non cognouit affectu maritali: idest, non tanquàm vxorem, intendens ſcilicet, conſummare matrimonium. Concluſio hæc eſt omniũ doctorum, tam canoniſtarum quàm theologorum, vt ait Siluе. verbo, Matrimo. 2. § 15. Et ratione probatur, quia conſenſus adeò eſt neceſſarius ad perficiendum matrimonium, vt etiamſi interueniant verba de præſenti abſq; conſenſu, neutiquàm fiat matrimonium: at copula cùm ſit quid externum, maiorem vim nequit habere, quàm ſi eſſent verba de præſenti, non ergo ſola copula ſufficit. Ex quo colligitur, quòd ſi alter intus diſſentiat, vel aliquo indicio alteri oſtendat, non accedere vt coniux, vt ſi alter illorùm ſit conditionis longè ſuperioris nobilitate vel dignitate aliqua, vel ſi dum vnus ait ſe accedere vt coniugem, alter non prorſus annuat, ſed ſignificet illud in poſterum differendum, nullum fieri Matrimonium, vt docet eleganter Soto in. 4 diſtinct. 27. quæſt. 2. ar. 4. Colligitur rurſus, quòd ſi vir poſt ſpõſalia contracta de futuro cùm prima, habuiſſet acceſſum ad ſecundam cum affectu maritali, ac verbis de præſenti, vel de futuro, vel iſtam ſecundam duceret per verba de præſenti ſine copula, in foro animæ ſtando, iſtud ſecundum eſſet matrimonium, ſi etiam illa pariter intentionem habuerit: imo hoc eſt verum etiamſi copulam habuerit cum prima ſine conſenſu legitimo, & ſine affectu maritali, vt bene dicit Siluester, verbo Matrimonium. 2. §. 15. *Silueſt.* *Soto.* *Silueſter*

¶ Secunda concluſio. In foro contentioſo, vbi poſt ſponſalia de futuro copula interueniſſe comprobatur, Matrimonium cenſetur, coguntur què ſic copulati ab Eccleſia, vt coniuges habitare: quare licèt alter vel ambo ad alia ſe vota transferant, compelluntur ad primum redire, quod præſumptum fuit Matrimonium: nec ſecundùm Matrimonium cenſetur. Hæc concluſio habetur in capitu. Is qui fidem. de ſponſalibus. & in capitu. De illis. & in capitu. Per tuas de conditionibus appoſitis. Nec eſt contra hoc exceptio vlla admittenda, niſi ſigna diſſenſus alter oſtenderat: nam tunc ſi allegat ſe reclamaſſe, & eſt paratus probare, audiendus eſt. *2. concl.*

Et ratio eſt, quia Eccleſia non poteſt de occultis, niſi per extera iudicia iudicare, & nullum poteſt habere efficatius indicium quàm eiuſmodi copulam. Pari ratione, ſi quis ſponſalia contraxit per verba de futuro cum aliqua, cum qua non conſummauit copulam, & poſtmodùm cum altera itidem per verba de futuro, cum qua copulam conſummauit, non tamen maritali affectu ſed fallaciter, etiam ſi ſecunda ſponſalia fuerint iurata & nō prima, licèt in foro exteriori ſi concubitus ille legitimè fuerit probatus, ex præſumptione iudicabitur fuiſſe tūc matrimonium conſummatum, attamen in foro conſcientiæ magis verū eſt, quòd ſit ſtandum prioribus ſponſalibus, & iniungenda eſt pœnitentia pro iuramento: quia iniuria quæ illata eſt ſecundæ, non aufert ſuum ius priori.

3. concl. ¶ Pro pleniori tamen harum concluſionum intelligentia, ſit tertia concluſio in ordine. Ad hoc quòd vera ſponſalia, quæ re & nomine de futuro appellamus, tranſeant in matrimonium præſumptum: non ſufficit, quòd interueniant oſcula, amplexus, tactus, imo verò nec niſus ad conſummādum ſufficit, niſi re vera copula conſummetur, vt habetur in c. fina. extra de ſponſalib. ſufficit nanq; & requiritur vera carnalis copula conſummata. Quo fit, vt etiā ſi ipſam vir aperuerit, & interueniret effuſio ſeminis extra vas, vel ſi mulier eſſet corrupta, & non interueniret effuſio ſeminis intra vas, non cenſeretur matrimonium. Et hæc

Silueſter eſt ſententia communis, vt ait Silueſt. verbo, Matrimo. §. 16 & ratio ē: quia in his nō adeſt copula carnalis, de qua iura loquuntur. Vnde, inter potentem & impotentē, etiam ſi ſcienter cōtrahant, nō fit matrimoniū, eò quòd ibi non interuenit copula conſummata, quandoquidem ſeminare nequeunt, & etiā ſi ille vir impotens clauſtrum aperiat. Verum eſt tamen, quòd potens ſcienter contrahens, eſt obligatus ad manendum cū impotente, & ad eā tractandā vt ſororē, vt patet. c. Conſultationi. de ſponſali. Seminatio verò quæcunq; intra vas ſufficit ad copulam conſummādam etiā citra corruptionem virginei clauſtri, nam contingere poteſt, vt citra rupturam ſemen colletur.

4. concl. ¶ Quarta concluſio. Si ſint ſponſalia de futuro iuris interpretatione, verbis autem & mente de præſenti propter minorem vtriuſq; vel alterius contrahentium ætatem: nempe, contracta inter impuberes, vel inter impuberem & puberem, ſi poſtquàm ad legitimam ætatem peruenerint, ſe ſe oſculis & amplexibus,

etiam

etiam citra copulam tractent, tũc in foro exteriori præſumitur matrimonium, in foro tamẽ conſcientiæ nunquàm vim habẽt, ſi deficit conſenſus. Hanc cõcluſionem tenet Hoſtien. & Anto. in c. Atteſtationes de ſponſa. impub. & Silueſt. vbi ſuprà, & eſt doctorum communis ſententia. Intelligenda tamen eſt concluſio primò, ſi ſigna illa: nempe, oſcula & amplexus poſt ætatem pfectam contingant. Exiſtimo enim, nõ ſat eſſe, ſi inter proximos pubertati cõtingãt, etiam ſi malitia ſuppleat ætatis defectum, vt in foro exteriori præſumatur matrimonium. Secundò eſt intelligenda, quando illa ſponſalia, verbis de præſenti, iuris tamẽ interpretatione de futuro, contracta fuere inter maiores ſeptẽnio, nam ſi contracta forent à minoribus ſeptennio, aduenien-te ætate nõ efficiuntur matrimoniũ, etiamſi oſcula, amplexus & ſimiles coniecturæ dentur præter nouum expreſſum cõſenſum vel ex copula deductum, qui ad hoc ſufficeret. Ita intelligit iſtã concluſionem Couarruuias in ſuo opuſculo, de matrimonio. p. 1. cap. 4. ❋ Omnes prædictæ quatuor concluſiones in hac difficultate contentæ, vt in ſui principio admonuimus, duntaxat locum habuerunt, vſq; ad ſacroſanctam œcumenicam Tridentinam ſynodum, nunc autem poſt prædicti concilij decretũ, quãtuncunq; poſt verba de futuro conſenſus de præſenti, vel copula carnalis etiã cũ affectu maritali adueniat, neq; ſi vir poſt ſpõſalia de futuro contracta cum prima, ducat ſecundam per verba de præſenti, efficitur Matrimonium in conſcientia, niſi præſente Parrocho eos coniugente, & duobus vel tribus teſtibus, vt dictum eſt, celebretur. Pari ratione in foro contentioſo, quãtumuis poſt ſponſalia de futuro copula interueniſſe comprobetur, vel ſi ſint ſponſalia de futuro iuris interpretatione, ſed verbis & mente de præſenti propter minorem vtriuſq; vel alterius contrahentium ætatem, vt dicitur in quarta cõcluſione, poſtquàm ad legitimam ætatem peruenerint, ſe ſe oſculis & amplexibus tractent, nunquàm tamẽ erit Matrimonium præſumptũ, quoniam ſecundùm præfatũ decretum, nullatenus dari poſſunt illa matrimonia pſumpta, q̃ olim ſecũdũ iura antiqua dabãtur.

Hoſtien. Anto. Silueſt. Couarr. Con. tri. ❋

¶XIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſponſalia valeant in aliquibus caſibus dirimi.

Priuſquàm

Notabil. PRIVSQVAM HVIC QVÆSTIONI reſpondeamus, annotare opus eſt, quòd ex quo ſponſalia ſemel contracta ſunt: ſemper ligant, naſciturquè ex illis obligatio ad contrahendum matrimonium, vel tempore præfixo, ſi præfinitum eſt, vel adueniente decente oportunitate, vt ſponſi non ſint in mora. Ita nanquè oritur huiuſmodi obligatio, quòd ſi contrahantur ſponſalia poſtmodùm cum alia, & non ſit proceſſum ad carnalem copulam cum illa ſecunda, compellendus eſt redire ad primam. Si verò cognouerit carnaliter ſecundam, cùm iam matrimonium dicatur, debet cum ſecunda manere, & non redire ad primam, vt dictum eſt. ❋ Hoc notabile antiquitùs locum habuit, nunc verò ſecundùm ſacroſanctæ Tridentinæ ſynodi determinationem, cùm poſt ſponſalia adueniente copula carnali, etiam cum affectu maritali, niſi contrahant iuxta formam in dicta ſynodo traditam, non fiat Matrimonium, vt dictum eſt, non poteſt manere cum illa, cum qua ſecũdò contraxit ſponſalia, ſed compellendus eſt ſemper redire ad primam, exceptis caſibus, in quibus dirimuntur ſponſalia. Hoc notabili ſic præmiſſo, ſit concluſio vnica ad difficultatem reſponſiua: nempe, quòd ſunt quàmplurimi caſus, in quibus ſoluuntur ſponſalia, & eorum primus eſt. Si alter ſponſorum poſt deſponſationem tranſeat ad religionem, etiam ante profeſſionem: nam cùm primùm habitum induit, alter poteſt ad alia vota euolare, ita tenet Silueſter, verbo Sponſalia. §. 10. Ratio eſt, quia nondum eſt matrimonium perfectum, nam ſi eſſet perfectum, non dirimeretur vſq; ad profeſſionem: nempe, ſi eſſet ratum non conſummatum, & tranſiret vnus ad religionem altero inuito. Sed poſt profeſſionem ille qui remanet in ſæculo, ſtatim remanet liber, & poteſt alteri nubere, quaſi poſt mortem coniugis, quia religio quædam mors eſt ciuilis, vt inquit D. Thom. in. 4. diſtinct. 27. quæſt. 3. & habetur caſus iſte extra. de conuerſio. coniuga. capi. Ex publico. &. 22. quæſt. 5. capi. Deſponſatam. & in authen. de ſan. Epiſ. §. Sponſalibus quoq; col. 9. vbi dicitur, quòd vinculum illud rumpitur.

Con. tri. ❋

Con. vn.

Silueſter

D. Tho.

¶ Secundus caſus eſt, in quo dirimuntur ſponſalia, quando ſuperuenit ſponſalibus votum ſimplex, de caſtitate ſeruãda, quia eſt promiſsio de meliori bono. Sed iſte caſus intelligitur, ſi intendat religionem intrare, nam aliàs peccaret vouendo in alterius

rius præiudicium.

¶ Tertius caſus eſt, ſi alter eorum poſt contracta ſponſalia recipiat aliquem ordinem ſacrum, quia ordini ſacro eſt annexum votum caſtitatis ſolenne, per quod licèt non matrimonium, tamē ſponſalia legitimè dirimuntur.

¶ Quartus, quando ſponſus non inuenitur, quia ſe tranſtulit ad aliam regionem longinquam ante carnalem copulam, & conueniente tempore, ſpectatus non reuertitur, ac debito modo requiſitus, non apparet. Tunc enim ſpōſa alteri poteſt nubere, extrà, de ſponſa. ca. De illis.

¶ Quintus eſt, quando certus terminus matrimonio contrahēdo fuerat præfixus, quia eo elapſo, ille per quem non ſtetit, liber manet, & ſine periurio nubit: quia promiſsio ſolùm facta eſt in tali tempore ſignato, vt habetur extrà, de ſponſa. cap. Sicut ex literis.

¶ Sextus caſus eſt, ſi alter ſponſorum poſt contracta ſponſalia incurrat grauem morbum: nempe, lepram, vel paralyſim, quæ ipſum nimis debilitant, vel ſi naſo aut viſu orbatur, aut aliquā fœditatem contrahit. vt patet. cap. Quēadmodum. de iureiu. §. Quod ſi. & ibi gloſa, vbi innuitur, quòd etiam ſi iuraſſet ducere, non tenetur ducere. &. capi. Literas. de coniug. lepros. Et ratio eſt, quia ſi tunc cùm ſibi ipſi diſplicent ſponſi, coniugari compellerentur, non poſſet res bonum exitum habere. Secus ſi id genus morbi ſponſalibus anteceſſerit, & fuerit prænotus, vel ſuperuenerit matrimonio iam contracto.

¶ Septimus, ſi alter ſponſorum fuerit medio tempore [ſcilicet poſt ſponſalia contracta] fornicatus carnaliter, & à fortiori ſi fuerit fornicatus ſpiritualiter, per hæreſim vel infidelitatem. Et ratio huius caſus eſt, quia tunc redditur alteri ſuſpectus de fide poſteà non ſeruanda, quæ quidem eſt vnum de tribus matrimonij bonis: & quia tunc iam ductam, propter fornicationem liceret dimittere quoad thorum, vt infra dicemus: à fortiori ergo, ſi nondum factum eſt, ſoluitur prorſus promiſsio, ac ſponſolia non remanent in ſuo rigore, & ſi fuerint iureiurando ſtabilita. Caſus iſte habetur capi. Quemadmodum. de iureiuran. vbi dicitur, quòd non obſtante iuramento. poteſt aliam ducere innocens, quoniam in illius poteſtate eſt ſponſalia diſoluere, non autem in poteſtate rei: nam ſi innocens cōſentit, reus reſilire nō pōt, cū nō debeat ei ꝓpriū pctūm patrocinari.

Neq;

Neq; refert puellam per vim aut ſponte fuiſſe fornicatam. Qui verò ſi ante ſponſalia credebatur virgo, & poſteà ante conſenſum de præſenti inuenta eſt corrupta, poteſt ſponſus à promiſſo recedere.

¶ Octauus eſt, quando ſponſus de facto cum alia, vel ſponſa cũ alio contraxerit per verba de præſenti, vel etiam de futuro, & ſequatur carnalis copula, tunc nanq; dirimuntur ſponſalia propter maius vinculum ſeu pactum ſuperueniens: ſed debet agere pœnitentiam de periurio vel fide mentita, vt dictũ ẽ. Peccat enim mortaliter, cùm inferat iniuriam & graue damnum alteri frangendo promiſſum, quod de iuſtitia adimplere tenebatur. Et tenetur de omni damno, quod ei ſubſecutum fuit per nõ adimpletionem promiſsi. Caſus iſte eſt expreſſus, extra, de ſponſa. c. Si inter virum. ✻ Et in vſu fuit, vt iacet, ante ſanctum concilium Tridentinum. At verò poſt ipſum concilium ſolùm habet locum, ſi poſt ſponſalia de futuro cum vna, contrahat cum alia iuxta modum in dicto concilio præſcriptum, vt dictum eſt.

Con. tri. ✻

¶ Nonus, ſi ſuperueniat capitalis inimicitia inter ſpõſos, quia alter poteſt ſeparationem petere, nam tunc iſta ſpõſalia per mutuam ipſorum voluntatem diſoluũtur, vt habetur extra de ſpõſa. cap. Præterea. Non enim peccant, quicquid alij dicant. Cuius ratio eſt manifeſta, quia talia matrimonia ſolent habere, vt diximus, malos exitus, & in his reſpicere oportet ad finem.

¶ Decimus eſt, ſi ſponſus promiſit dare certam quantitatem pro dote, & dare non poteſt. Ita tenet Ioã. Andre. in. c. De illis. de condi. appo. Idem quoq; eſt de qualibet conditione interueniente, ſi deficit, nam tunc dirimuntur ſponſalia, niſi cum illa copulam conſummaret, quia qui copulam conſummauit, ſecũdũ ius antiquum iam videbatur diſcedere à conditione & Matrimonium contrahere. ✻ Attamen poſt concilium Tridentinũ, nuper ſub Pio. 4. celebratum, per ſolam talem conſummationẽ copulæ non videtur recedere à conditione, neq; fit Matrimonium, vt dictum eſt.

Ioa. An.

Con. tri. ✻

¶ Vndecimus eſt, ſi ſuperueniat affinitas: putà, ſi ſpõſus cognouit conſanguineam ſponſæ, vel è conuerſo. Talis enim non poſſunt de cætero coniũgi. Caſus iſte habetur extra. de conſangui. & affi. c. Super eo. & 27. q. 2. c. Si quis ſponſam. & cap. Ex literis. Sed nota, quòd ſecundùm iura iſta antiqua dirimebãtur ſpõſalia, ſi cognouit conſanguineam ſponſæ in aliquo gradu vſq;

Notabil.

ad

ad 4. incluſiuè. ✱ Nunc verò poſt concilium Tridenti. ſub Pio 4. celebratum, ſeſsione. 24. c. 4. tantùm dirimuntur, ſi eam cognouit in 1. & 2 gradu. Et idem eſt ſi ſuperueniat cognatio ſpiritualis vel legalis: ſcilicet, adoptio, vt habetur extrà, de cognatione ſpirituali. c. Veniens. *Con. tri.* ✱

¶ Duodecimus, ſi fama ſit, quòd inter eos eſt aliquod impedimentum conſanguinitatis vel affinitatis, etiamſi non ſit certum tale impedimentum: ſed aliquod eſt ſcandalum de huiuſmodi coniunctione, quia tunc ad tollendum iſtud ſcandalum, etiamſi non conſtet de impedimento: diſſoluuntur ſponſalia, vt habetur extrà, de ſponſa. c. Cùm tria. & de conſangui. & affi. c. 2.

¶ 13. eſt, quando quis impubes contraxit ſponſalia, & cùm venit ad ætatem adultam, petit abſolui à vinculo ſponſalium, & ſibi dari licentiam nubendi, antequàm aliquem tacitum conſenſum impubertate habuerit, vt habetur in. c. De illis. & c. A nobis. extrà, de ſponſa. impub. Secus eſt, ſi pubes contraxit cum impubere, quia reſilire non poteſt, ſicut nec impubes, antequã deueniat ad pubertatem, vt tenet Siſueſter, verbo, Spõſa. §. 10 *Silueſt.*

¶ Nec ſolùm in his prædictis caſibus dirimi poſſunt ſponſalia: verùm etiam propter quancunq; cauſam rationabilem ſuperuenientẽ: q̃ ſi à principio fuiſſet excogitata, impedimẽtũ p̃ſtaſſet.

¶ Annotare hîc oportet, ꝙ in iſtis caſibus: ſcilicet, cũ poſt ſpõſalia contracta cum vna, contrahit quis cum alia per verba de præſenti, iuxta modum concilij multoties à nobis repetitum, & cùm ingreditur religionem approbatam, & cùm alter fornicatur, ſi eſt notorium: & generaliter in omnibus, quando cauſa ſoluendi eſt notoria & legitima, atquè in iure expreſſa: poſſunt ſine authoritate Eccleſiæ, dirimi ſpõſalia, & ipſo facto ſoluuntur. Imo & quando ipſa ſponſalia ſecreta erant valida: ſcilicet, ante concilium Tridentinum, poterat in conſcientia eſſe remiſsio adinuicem ſine iudicio Eccleſiæ, nec ex tali ſolutione oriri poterat ſcandalum, propter quod euitandum iudicium Eccleſiæ requireretur. In omnibus alijs prædictis caſibus debent ſponſalia authoritate Eccleſiæ dirimi. *Notabil.*

¶ XIIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm aliquando contingat peccatum inter ſponſos.

PRæſenti difficultati vnica reſpondetur cõcluſione: nẽ ... ſponſorum peccata in triplici modo inueniuntur. ... primo in ipſo contractu, ſi ficte contrahant, non intẽtio- *Con. vn.*

ne

ne contrahendi, vel fidem ſeruandi, & eſt mortale, quia perniitioſum multùm, vel ſi clandeſtinè contrahant. Non enim ſolùm matrimonium: verùm etiam ſponſalia de futuro, publicè debent contrahi ſecundùm diſpoſitionem iuris, vt habetur in. ca.
Con. tri. Cùm inhibitio. de clandeſti. de ſponſa. ſecundùm Panor. ibi, quia ſponſalia ante concilium Tridẽ. in multis caſibus cõſtat, quòd tranſibant in matrimonium ipſo facto, vt patet in. cap. Is qui. de ſponſa. non autem poſt ipſum concilium. Nec eſt neceſſe ſeruare huius cap. ſolennitatem, vbi non eſt conſuetudo, ꝙ fiant tales denunciationes: ſed ſufficit publicè contrahere, vt nõ dicatur clandeſtinus contractus. Ita aſſerit Armilla verbo, Spõ
Armilla. ſalia. & adducit pro hac ſentẽtia gloſam in verb. Clandeſtinus. Vbi autem eſt conſuetudo, propter pericula quæ communiter ſequũtur, & ꝓpter ꝓhibitionẽ, mortale videtur omittere, ſicut de contractu matrimonij, licèt minus. Secũdò, cõmittitur peccatum in diſſolutione ipſorum ſponſalium, quando ſine cauſa ſufficienti diſſoluuntur, quia ẽ peccatũ ꝑfidiæ & mortale, cũ ſit ꝓximo ꝑnitioſum. Tertiò, in vſu, quãdo vacãt actibus ĩpudicis
Notabil. ¶ Sciendum tamen hîc eſt, quòd oſcula, amplexus & huiuſmodi ex beneuolentia, non ſunt peccata. Si verò delectationis cauſa fiant, affectu maritali iam inchoante abſq; impudicitia, tantũ venialia ſunt. Caueant tamen à conſummatione antequàm cõtrahant, quia mortale eſſet, vt expreſſè tenet Armilla vbi ſup. & maximè nunc poſt præfatum cõciliũ, quãdoquidem nõ trãſeunt ſponſalia in matrimonium per ſolius copulæ conſummationẽ, etiã habitę affectu maritali. Et hęc de ſpõſalibus ſint ſatis.

De matrimonii diffinitione & cauſa.

¶ XV. DIFFICVLTAS.

Vtrùm hæc ſit conueniens matrimonii diffinitio. Matrimonium eſt viri & mulieris legitima coniunctio, indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens.

EXpeditis iam in ſuperioribus de cõditionibus matrimonij quatenus eſt in officium naturæ, & quatenus eſt ſacramentum, ad quæſtionem quid eſt: nempe, diffinitionem explicandam, supereſt acce-
Nota. 1 dere. Et pro huius difficultatis elucidatione, duo operepretium eſt annotare. Primum, ꝙ dicitur matrimonium potiùs quàm patrimonium: quia licet adulta prole ſequatur

muni

munimentum patris, non ſolùm æducationis, ſed prouiſionis bonorum, in quibus proles ſuccedat: ſed tamen mater eſt, quæ prius munit, & ſic dicitur matrimonium, quaſi matris munimen: quia munitur à matre filius priùs in vtero, & deinde vberibus, & alia infantilia officia ab ea ei præſtantur, & ideo tanq̃; à priori & magis neceſſariò dicitur matrimonium, & non patrimonium. Dicitur quoquè Matrimonium, & non patrimonium, quia maiora onera ſunt in matre quàm in viro. Finis nanq́; principalis matrimonij eſt bonum prolis, in cuius procreatione mater magis laborat, & ideo magis denomĩatur ab ipſa

¶ Secundum quod annotare oportet, eſt, ꝙ matrimoniũ includit multa. Includit enim conſenſum, quo vir & fœmina conſentiunt ad mutuã ac perpetuã corporum traditionem. Deinde includit contractum exteriorẽ, quo conſenſus & traditio illa corporum exprimitur. Et hoc ſiue contractus ille verbis, ſiue nutibus fiat. Tertiò includit mutuam obligationem ad reddendum debitum. Quartò, includit facultatem quam vterq́; coniugum habet vtendi corpore alterius. Vltimò, includit mutuam relationem, quæ ex illo contractu & vinculo ſequitur inter virũ & vxorẽ, propter quod alter vir, alter verò vxor appellatur. His ſic prælibatis, propoſitam quæſtionẽ quinq́; cõcluſionibus breuiſsimè, nec nõ clariſsimè abſoluemus: quarum prima ſit. Matrimonium non eſt conſenſus interior. Probatur, nam conſenſus non eſt ſenſibilis, cùm tamen omne ſacramentum ſenſibile eſſe debeat. Item, quia conſenſus, vt ex concilio. Florẽ. cõſtat, cauſa efficiens eſt: at verò cauſa efficiens nunquàm eſt de eſſentia rei, quam efficit. Poſtremò, quia matrimonium eſt indiſſolubile, ac ſemper durat: ſed cõſenſus q̃ndoq; tranſit, vt quãdo ambo pœnitent de matrimonio.

Nota. 2. *1. concl.* *Con. flo.*

¶ Secũda cõcluſio. Licèt matrimoniũ quatenus includit cõtractũ exteriorẽ, ſit ſacramẽtũ cauſans gratiã, quia quatenus illum includit, eſt quid ſenſibile, & ſacramẽta Eccleſiæ cõſiſtũt in aliquibus ſignis exterioribus, & ſenſibilibus: nõ tñ matrimonium ſupponit pro ipſo cõtractu externo: ſcilicet, pro verbis quibus conſenſus exprimuntur. Tenet hanc cõcluſionem Soto. in. 4. diſ. 27. q. 1. ar. 1. & probatur, nã cũ contractus nihil aliud ſit quã expreſsio quædam conſenſus, & conſenſus, vt dictum eſt, non eſt matrimonium, ſic vt nec contractus ipſe: ſcilicet, verba, quibus conſenſus exprimitur, ſit matrimonium.

2. concl. *Soto.*

¶ Tertia

3.concl. ¶ Tertia concluſio. Matrimonium non eſt ipſa mutua obligatio ad reddendum debitum: tum, quia ſi Deus facultatem faceret alicui licitè vtendi aliqua muliere, non ideo eſſet matrimonium. Tum etiam, quia poteſt manere matrimonium indiſſolubile, quãdo nõ maneat illa obligatio: vt ſi alter coniugũ fornicetur: alter abſoluitur ab illa obligatione debiti reddendi, vt infra docebimus, & tunc manet matrimonium indiſſolubile. Similiter ſi ambo per mutuum conſenſum poſt conſummatũ matrimonium ingrederentur religionem. Tum etiam, quia illa obligatio mutua, eſt effectus matrimonij: non ergo poterit eſſe ipſum matrimonium. Quemadmodum obligatio quam habet filius reddendi honorem parentibus, quia eſt effectus ad filiationem conſecutus, non eſt ipſa filiatio.

4.concl. ¶ Quarta concluſio. Matrimonium non eſt facultas, quã vterq; habet vtendi alterius corpore. Hæc concluſio eiſdem rationibus, quibus præcedens tertia concluſio, remanet probata.

¶ Reſtat ergo, vt matrimonium ſupponat pro vinculo & obligatione mutua, quæ ex mutuo conſenſu exteriùs expreſſo ad communem vitam enaſcitur: quod quidem vinculum eſt relatio rationis, quæ nihil aliud eſt, quàm mutuus reſpectus vnius ad alterum, qui conſurgit ex vtriuſq; voluntate. Quocirca, cũ matrimonium dicitur vinculum, non accipitur nomen cauſaliter, vt aiunt, pro re quæ coniuges copulat & vinculat, illi enim ſunt conſenſus, ſed formaliter pro nodo, qui per tales conſenſus fit. Nec nocet, quia illud vinculum non eſt quid ſenſibile, nã in ſacramento, ait D. Thom. non requiritur, quòd ſit ſenſibile illud quod eſt res & ſacramentũ, & ita ſe habet coniunctio in hoc ſacramento: ſed verba exprimentia conſenſum ſunt ſacramentum tantùm, & cauſa prædictæ coniunctionis. Ex quibus omnibus colligitur, iam concluſio directè ad difficultatem reſponſiua: nempe, quòd hæc eſt conueniens & legitima mataimonij diffinitio. Matrimonium eſt coniunctio maritalis viri & mulieris, inter legitimas perſonas, indiuiduam perpetuamq; vitæ cõſuetudinem retinens. Hæc diffinitio habetur. 27.q.2.c.1.& extrà, de præſumptio. c. Illud.

Nota ¶ Et annotato, quòd in hac diffinitione, coniunctio eſt genus: differentia autem, quæ conſtituit ſpeciem, eſt, quòd ſit maritalis: nã ſi eſſet aliud genus contractus: quos ſe mutuò maſculus & fœmina obligarent, vt ſibi inuicem ſeruirent: ſcilicet, ꝓpter

pretium

pretium, vel ob aliam cauſam, non eſſet matrimonium.

¶ Eſt etiã ſciendum, ꝙ ꝑ hoc quod dicitur, Viri & mulieris. excluditur coniunctio viri cum viro, vel mulieris cum muliere, vel vnius viri cum multis mulieribus: quia talis cõiunctio non efficit matrimonium, ſed cauſat peccatum. Dicitur inſuper in diffinitione, Indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens. Quòd eſt tantùm dicere, quòd neuter eorum abſquè alterius conſenſu poteſt continentiam profiteri poſt matrimonium conſummatum, nec ſe alteri copulare etiam ante Matrimonium conſummatum poſt ratum, ſed ſibi inuicem ſeruare fidem, & debiti redditionem mutuam. Explicat enim verbum, Retinens, perpetuum vinculum, & indiſſolubilem nexum. Ratio autem ſecũdùm Diuum Thomam quare coniunctio Matrimonij eſt inſeparabilis vſquè ad mortem inter homines, & non inter alia animalia eſt hæc: quia aliorum animalium filij poſſunt ſibi victum ſtatim habere, vel ſaltem ad eorum ſuſtentationem vnum ſufficit, ſicut eſt vacca, equa, aſina & ſimilia. Et ideo ibi non eſt certa coniunctio certi maſculi ad certam fœminam: nec etiam neceſſaria diuturna coniunctio, eò quòd fœmina in eis ſufficit ad æducandum fœtum ſine maſculo. In his autem quorum filij indigent vtriuſquè ſcilicet, tam patris quàm matris ſuſtentatione, aliud eſt. Similiter vbi inuenitur aliqua determinatio quantùm ad tempus ſuſtentationis & æducationis, ſicut in auibus. Vnde, paſſeres, turtures & columbæ habent determinatas fœminas, quia habent æducare pullos, & alter eorum non ſufficeret ad quærendum victum. Non autem ſic eſt in hominibus, vbi filius indiget cura parentum ad magnum tempus. Quare, matrimonialis coniunctio inter ſolos homines dicitur indiuiſibilis ſecundùm totam vitam alterius coniugis. Oportet enim filium generari, æducari, nutriri & doceri, ac ſibi de neceſſarijs vitæ à parentibus prouideri: idcirco ergo indiuiduam vitam retinere debent atq; inſeparabilem, vt ſcilicet promoueant prolem vſq; perfectum ſtatum virtutis, vt ſuprà in ſeptima difficultate docuimus.

Notabil.

D. thom.

¶ XVI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ad ſubſtantiam matrimonii requiratur.

interior conſenſus, vel
ſufficiat pro tu
liſſe ver
ba.

Notabil. SCIRE OPORTET, PRO HVIVS difficultatis elucidatione, quòd impreſentiarum per conſenſum nihil aliud intelligimus, quàm applicationem appetitus ad aliquid agendum: id eſt applicatio voluntatis ad aliquid agendum ex rationis iudicio atque ſententia præſuppoſita. Ex quo manifeſtè elicitur primò, in brutis non poſſe eſſe propriè conſenſus, cùm in eis non reperiatur applicatio motus ad aliquid agendum, nec in poteſtate brutorum ſit applicare & non applicare. Elicitur ſecundò ex hoc notabili, quòd amentes, furioſi, ebrij & pueri, omneſquè parentes vſu rationis, pro illo tempore quo carent illo, non poſſunt contrahere, vt habetur. c. Dilectus. de ſponſa. Hæc omnia tenet Diuus Thom. 1. 2. quæſt. 15. Notabili hoc ſic prælibato, eſt prima concluſio. Ad matrimonium neceſſariò exigitur conſenſus, ſic quòd aſtantibus omnibus alijs, hoc ſolo deficiente non eſt matrimonium. Concluſio iſta probatur extrà deſponſa duorum. capitu. fi. Dicitur nanquè illic, Conſenſus de præſenti legitimus inter perſonas habiles ſufficit ad matrimonium ſecundùm canonicas ſanctiones: & ſi ſolus defuerit, cætera etiam cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur. Habetur quoquè in concilio Florentino ſub Eugenio quarto hæc concluſio diffinita, vbi dicitur, conſenſum de præſenti eſſe cauſam matrimonij. Et licèt hoc ante Sacroſanctam Tridentinam ſynodum verum fuerat: nunc autem poſt ipſum concilium, niſi interueniant prædicta requiſita, etiam ſi cætera omnia adſint, nō contrahitur matrimonium. Habetur inſuper ff. de pactis. l. 1. quòd omnis contractus requirit conſenſum. Cùm ergo matrimonium ſit contractus quidam: conſenſus exigitur. Poſtremò probatur ex fine matrimonij: nam procreatio & æducatio prolis nullo modo poſſet ſtare, niſi eſſet conſenſus. Parentibus nanquè inter ſe non bene conuenientibus, non poſſent filij optimè procreari, nequè etiam in operibus aliquomodo communicarent, ſi animo diſſentirent. Quocircà, deficeret in illis ſecundus

D. Tho. — 1. concl. — Con. flo. — Con. tri.

dus finis matrimonij: neceſſarius igitur eſt conſenſus. Nec obſtat, quia ſacramenta non ſunt à voluntate humana, conſenſus autem emanat ab illa, ergo non ſunt cauſa matrimonij. Non, inquam, obſtat: quia licèt cauſa principalis ſacramentorum ſit diuina virtus quæ in eis operatur ſalutem, nihilominùs cauſæ inſtrumentales ſunt nonnunquàm noſtræ actiones per diuinam inſtitutionem ad gratiam concurrentes, vt ſunt contritiones pœnitentium, & contrahentium conſenſus.

¶ Secunda concluſio. Conſenſus ipſorum contrahentium ſic eſt neceſſarius: vt ipſe ſufficiat [ſi tamẽ fiat ſecundùm formam à ſacroſancta Tridentina ſynodo traditam, vt dictum eſt] & nullus alius ſit neceſſariò requiſitus, nec ſufficiat. Hæc concluſio probatur, quia illorum quorum eſt corporum tranſlatio, & ad commanendum perpetua obligatio: requiritur conſenſus. Tales autem ſunt qui contrahunt; ergo concluſio noſtra eſt veriſsima. 2. concl.

¶ Ex hac concluſione infertur, parentes minimè pro filijs poſſe contrahere ſine ipſorum voluntate & proprio conſenſu, ſi verò ipſi filij puberes priùs intellexerunt de Matrimonio agi à parentibus: & iuſſu ipſorum parentum conuenerant, ac Matrimonium conſummauerant, ipſis non contradicentibus interiùs vel exteriùs ſigno vel verbo, ſecundùm iura antiqua ſacroſanctum concilium Tridentinum præcedentia, erat verum Matrimonium. Eſt enim expreſſa determinatio. de deſponſa. impube. capitu. vnico, libro ſexto. Similiter ſi filij puberes conuenerunt in vnum iuſſu parentum, quia præceſſerat contractus, ſi tempore quo conuenerunt, ignorabant: poſtmodùm tamen habitantes ſimul cognouerunt Matrimonium eſſe à parentibus contractum, quando liberi manebant, & interiùs conſentiebant, Matrimonium erat: & pro tali præſumendum in foro exteriori, niſi aliud obſtaret. Idem credo verum fuiſſe, ſi prætore ſeu rectore loquente pro Matrimonio inter duos, & ipſi verbo non contradicentes nec ſigno, conueniebant in vnum. Et maximè hoc verum habebat apud Indos, qui quidem ita erant ſubditi ſuis Dominis, vt nec mouere poſſent pedem abſquè præſidentis conſenſu, & ſic eo adhibito fiebant tales Matrimonij coniunctiones. Et re vera ſi hoc non eſſet verum Matrimonium, maior pars illorum, qui modo coniuncti ſunt, Matri-

monialiter:eſſent in ſtatu damnationis æternæ. Cùm nõ aliunde, niſi quia rectore conſulente conuenerunt in vnum. Scio
Palud. tamen Petrum à Palud. tenere in. 4. diſtinct. 27. quæſt. 2. ar. 3. contrarium: ſcilicet, non ſufficere, quòd rector loquatur pro contrahentibus, ſed requiri, vt aliquis parentum vel tutor pro
Soto. ipſis reſpondeat. Quod verum aſſerit Soto in foro Eccleſiæ: in foro tamen conſcientiæ ſi verus aderat contrahentium conſenſus, quicunquè alius pro ſponſo vel ſponſa reſpondebat, ipſis tacentibus, & non contradicentibus, validum efficiebatur mattimonium: nunc autem niſi interueniant requiſita in prædicto decreto concilij Tridentini, nec in foro conſcientiæ erit verum matrimonium, nec in foro Eccleſiæ præſumptum, quantuncunquè ipſis tacentibus, & non contradicentibus, parentes, vel rector, vel quicunqnè alius pro ipſis reſpondeat.

Nota. 1. ¶ Eſt ſciendum primò, quòd conſenſus parentum reſpectu filiorum non eſt requiſitus tanquàm de eſſentia, ſed ſolùm de honeſtate: vt patet in capitulo. Veniens. de ſponſa. & cap. Sufficiat. 27. quæſt. 2. & nunc ſancta œcumenica Tridentina ſynodus
Con. tri. ſeſsione. 24. capi. 1. de reformatione, anathemate damnat eos,
❄ qui falsò affirmant, matrimonia à filijs familias ſine conſenſu parentum contracta, irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe, & ita intelligendæ ſunt leges quæ dicunt, parentum conſenſum exigi: nempe, non tanquàm de eſſentia, ſed ſolùm de honeſtate.

Nota. 2. ¶ Eſt etiam ſciendum ſecundò, non eſſe in terra poteſtatem, vt fieri poſsit matrimonium ſine vtriuſquè cõſenſu: itaquòd Papa, vel Princeps non poteſt aliquem ad matrimonium obligare, nequè Deus eiuſmodi facultatem reipublicæ tribuit, vt poſſit abſquè conſenſu contrahentium connubia firmare. Probatur, nam omne vinculum, quod poteſtas humana poteſt conſtituere, poteſt diſſoluere, ſed Eccleſia non poteſt diſſoluere matrimonij vinculum legimè contracti: nec ergo poterit aliquomodò conſtituere. Quod autem non poſsit diſſoluere: patet
Mat. 18. ex illo Matthæi 18. quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. Hanc ſententiam tenet communis omnium Theologorum ſententia: & ratio eſt, quia per tale matrimonium non aptè copula carnalis poteſt conſtare, cùm incommodiſsimè fiat inter inuitos. Similiter, nutritio & æducatio prolis, ac mutua obſequia non commodè inter ipſos exiſtere poſſent.

Cùm

Cùm igitur matrimonium ordinetur ad hos fines, vt dictū eſt, conſequens erit, quòd ſi iſti fines deſtruantur, quòd Deus non reliquerit talem poteſtatem Eccleſiæ: nempe, vt poſsit aliquos ad contrahendum cogere. Nec eſt eadem ratio in alijs tranſlationibus rerum & in alijs contractibus: poteſt enim princeps ex cauſa transferre aliquam rem in alterum inuito domino. Ratio nanq; diſcriminis eſt, quia cæteræ res eandem vtilitatē habere conſtat: quando authoritate principis transferuntur, quā habent quando authoritate veri domini, quod in matrimonio minimè contingit, cùm, vt dictum eſt, ex matrimonio coacto non ſequatur finis ipſius, qui ſequitur, quando propria voluntate contrahunt. Item, quia alij contractus cùm non referātur ad communem conuictum, licèt non ſint voluntarij, nihil periculi adferunt: at verò matrimonium coactum ſolet habere malos exitus. Poteſt quoq; imperator in perpetuam ſeruitutem hominem redigere, ſi adſit cauſa rationabilis: non tamen in vinculū matrimonij. Cuius differentiæ ratio eſt, quia per pœnas, atquè flagella, obſequia ſerui commodè fieri poſſunt: non autem obſequia matrimonij. Similiter nō poteſt Eccleſia facere monachū abſq; illius conſenſu. Neq; huic ſententiæ aduerſatur id quod habetur, de regula. li. 6. c. 1. Quòd ſcilicet, gerens habitum per annum, tranſacto anno illo probationis compellendus eſt ab Eccleſia, vt ſeruet monachatū. Non aduerſabitur, inquam, quia illud fit, eò quòd tunc præſumitur profeſsio tacita, & ſic cōſenſiſſe præſumitur: ſicut præſumebat Eccleſia ante determinationem Tridentini concilij, eos qui poſt ſponſalia de futnro copulabantur affe maritali, fuiſſe complexos.

¶ Annotare tandem hîc oportet, quòd quanuis non ſit talis poteſtas in terra apud ſummum Pontificem & Imperatorem, poſſet tamen Deus de potentia abſoluta vtroq; renitente aliquos coniungere. Probatur primò, quia conſenſus ſunt matrimonij cauſa efficiens ante concilium Tridentinum, vt iacet, poſt ipſum verò, adhibitis prædictis requiſitis concilij. Deus autem vicem effectiuæ cauſæ ſe ſolo ſupplere poteſt, vt abſq; ſole illuminare: ergo poteſt abſq; illorum conſenſibus duos copulare, ſicut de Adam & Æua probabile putat Palud. in. 4. diſt. 26. q. 2. ar. 2. Quod verum eſſe patet, cùm Adam dicat, Mulier quā dediſti mihi. &c. Quod non videtur dixiſſe, ſi ipſe illam accepiſſet. Secundò probatur, nam ambigere non licet, quin Deus *Notabil.* *Palud.*

maiorem habeat in hominẽ poteſtatem, quã homo in ſeipſum: homines autem ſuis proprijs voluntatibus ſe inuicem poſſunt matrimoniali pacto colligare, ſi cõtrahant iuxta formam in prędicto decreto præſcriptam: ergo Deus, qui Dominns eſt naturæ atq; adeò voluntatis noſtræ, id poteſt abſq; humana voluntate efficere. Tertiò, quia cùm Deus ſit abſolutus dominus non ſolùm noſtrorum bonorum, verùm & noſtrorum etiam corporum, & vitæ, conſequens eſt, vt ſicut poteſt bona vnius ipſo inuito alteri tradere: ita poſſit mulieris facultatem viro facere, & virum in poteſtatem mulieris traddere, ipſis etiam inuitis, & talis coniunctio haberet legitimam matrimonij rationẽ: & ita potuit tanquàm dominus corporum, meretricis facultatem facere Oſeæ, vt illa vteretur etiam inuita. Tametſi cùm Deus omnia diſponat ſuauiter, nec illic credẽdum eſt vſus fuiſſe abſoluta poteſtate, ſed quòd animos Oſeæ & mulieris fornicariæ conciliauit, vt in matrimonium conſentirent. Et in hoc ſenſu iuſſus eſt Oſeas facere filios fornicationis, quòd iuſſus eſt illius prolem ſuſcipere, quæ priuſquàm ipſi Oſeæ in matrimonium coniuncta eſſet, fornicaria erat: itaq; propter turpitudinem, qua priùs mater ſordebat, dicti ſunt filij fornicationis, q̃;uis ex legitimo matrimonio nati.

¶ XVII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm conſenſum verbis, vel ſignis, vel factis exprimi neceſſum ſit.

Con. af.

VNica concluſione affirmatiua difficultati præſenti reſpondetur: nempe, conſenſum per verba, vel facta, vel ſigna æquiualẽtia, exprimi neceſſum eſſe, itaq; interior ſolus non ſufficiat. Hæc concluſio eſt contra Vuitcleff, qui, vt refert Vualdenſis

Th. vua.

tomo. 2. de ſacramentis, c. 32. & 33. aſſerebat, quòd ad matrimonium contrahendum ſolus interior conſenſus ſufficit. Et præter hoc quòd concluſio noſtra eſt omnium theologorum ſententia, habetur diffinita in concilio Florentino, vbi expreſſè ap-

Con. flo.

pellatur cauſa efficiens Matrimonij conſenſus per verba de præſenti expreſſus, quod in poſterum intelligend[illegible], ſi expri.

primatur conſenſus iuxta modum conſtitutum in Tridentino concilio: videtur etiam haberi determinata in.c. Cùm autem. extrà, de ſponſa. Ratione quoquè probatur, nam in matrimonio confertur virtute talis contractus poteſtas viro petendi debitum ab vxore, & è conuerſo vxori petendi à viro: at verò per interiorem actum vxoris minimè viro conſtare poteſt, quòd ſupra corpus ipſius poteſtatem habeat, quia homo non poteſt ſecreta cordis alterius cognoſcere, imo nec angelus, vt dicit D. Thom. 1. p. quæſt. 57. ar. 4. non ergo poteſt petere. Et idem dicendum eſt de vxore. Prætereà, quia cùm matrimonium ſit ſacramentum, & ad omnia ſacramenta requiratur, quòd interueniat aliquod ſignum ſenſibile: neceſſe eſt, vt conſenſus exprimatur ſaltem per nutus, qui quidem ſufficiunt etiam in contrahentibus valentibus loqui. Nec ſolùm requiritur expreſsio exterior ad hoc quòd cognoſcatur: verùm etiam vt ſit matrimonium, poſtquàm Eccleſia diffiniuit, quòd debet eſſe conſenſus mutuus expreſſus de præſenti: & ſicut hoc requiritur ad hoc quòd ſit matrimonium ſecundùm concilium Florentinum, ita nunc modus exprimendi conſenſum diffinitus in ſancta Tridẽtina ſynodo eſt neceſſarius, vt fiat matrimonium. Intelligere tamen oportet, quòd expreſsio exterior eſt neceſſaria, non tanquàm cauſa principalis matrimonij: ſed tanquàm cauſa minùs principalis, & cauſa ſine qua non, quia cauſa principalis eſt interior conſenſus. Ex quibus euidenter elicitur, quòd non ſufficit traduxiſſe mulierem in domum ſuam, niſi adſit conſenſus expreſſus, nec ſufficit talis conſenſus expreſſus poſt concilium Tridentinum, niſi exprimatur modo præfinito in concilio: atq; adeò nec ſufficiunt prædicta omnia ſine interno conſenſu. Oſtenditur hoc corollarium ex Innocentio in capi. Tuæ fraternitati. Ait enim, in puero ante legitimam ætatem verba non ſufficere, quia non poteſt habere legitimum conſenſum. Idẽ in capitulo. Tua nos. Et ex Euariſto Papa in decretis ſuis, capitulo ſecundo, & adducitur. 30. quæſtio 5. capitu. Aliter, vbi dicitur, quòd niſi ab his qui ſuper fœminam dominationem habere videntur, & à quibus cuſtoditur, vxor petatur, & à parentibus ac propinquioribus ſponſetur, atq; ſuo tempore ſacerdotaliter [vt mos eſt] cum precibus, & oblationibus à Sacerdote benedicatur: adulterina, contubernia, vel ſtupra, aut fornicationes, potius quàm legitima coniungia eſſe, non eſt dubitandũ.

D. Tho.

Con. flo.

Con. tri.

Innocen

Euariſt.

Hugo. Et propter hoc dictum Hugo de ſancto victore li. 2. de ſacramentis p. 11. c. 6. putat, quòd huiuſmodi cōſenſus, qui in occulto fiunt, coniugium non faciunt: niſi idem ipſi qui ſibi in occulto conſenſerunt, eundem conſenſum vtriuſq; in manifeſto profiteantur. Non eſt intelligendum iſtis verbis velle Hugonem negare poſſe eſſe coniugium, ſi adſit conſenſus expreſſus, ſed inſi-

Con. tri. nuat, quàm neceſſarium ſit exprimere cōſenſum. ✱ Verùm nāq; matrimonium contrahebatur ante ſacroſanctā ſynodū Tridentinam per ſolum mutuum conſenſum expreſſum in occulto, ſed nunc iam per talem conſenſum non contrahitur, niſi exprimatur præſente Sacerdote & duobus vel tribus teſtibus. Quòd autem ſigna conſenſum exprimentia ſufficiant, habetur in. c. Cùm apud ſedem Apoſtolicam, de ſponſa. Patet etiam ex

D. Tho. Hugone vbi ſuprà, & ex D. Tho. in additio. 3. p. q. 45. ar. 2. ad. 2. Et etiam ſi pater loco puellæ dicat, Sic & illa propter verecūdiam taceat: ſufficit. Sufficiensquè ſignum eſt, quòd verba parentum ſunt puellæ, ex quo non contradicit, vt ait D. Tho. vbi ſuprà ad. 3. Quādo autem verba, vel nutus, vel ſigna defuerūt, non tanquàm matrimonium, ſed tanquàm ſtuprum habendum & fornicationem eſſe arbitror, etiam ſi adſit animus interior. Sequitur rurſus, quòd ſi aliquando caſus contingat, ſicut apud Indos iſtos ſolet cōtingere, quòd mutuò habitent, ac communicent in mutuis operibus vir & fœmina, ſi ſigna defuerūt ad cōſenſum exprimendum, quantuncunq; ſit cohabitatio, nō eſt matrimonium. Item, conueniant in filiorum procreatione, ſi tamē coniuncti fuerint abſq; aliqua promiſsione, abſq; aliquo ſigno exprimente conſenſum iuxta mores ſuos, ſine hoc quòd ipſorum parentes tale tractauerint matrimonium, non eſt præſumēdum pro matrimonio, neq; ſunt tanquàm coniuges legitimi iudicandi: niſi de nouo ad inuicem promittant, etiam ſi in animo ſemper habuerint ſe tanquàm coniuges. Hoc corollarium manifeſtè probatur, quia ſi pro matrimonio eſſet præſumendum, ex eo eſſet, quia fortè talis eſſet vſus contrahendi matrimoniū apud eos: ſed non eſt talis, imo eſt modus ſpondendi & donandi ad inuicem inter ſponſum & ſponſam: non ergo apparet qua-

Con. tri. re ante Tri. conc. cōtractus iſte ſine ſigno vel verbo ꝓcedēti ꝓ matrimonio eſſet iudicādus. & poſt conci. adhuc iſta non ſuffiiunt, niſi interueniat præfata forma.

Dubium. ¶ Sed dubiū ſe offert hîc nō cōtēnēdū, vtrùm requiratur, ꝙ cō-

ſenſus

ſenſus vtriuſq; coniugis pro eodẽ tẽpore cõcurrat,& explice
tur,an ſufficiat pro diuerſis tẽporibus:vt ſi vnus conſentiat ho
die in alterum,& alter non ſtatim conſentiat, ſed craſtina die,
vel ab hinc vnum annũ? Cui dubio duabus reſpondetur cõclu-
ſionibus Prior ſit. Quòd quomodocunq; vnus conſentiat,& de
inde alter,ſi ſimul moraliter,ita quòd verba vnius ſuccedãt ver bis alterius,quamuis non pro eodẽ tẽpore ambo conſentiãt:erit matrimonium. Satis nanq; eſt,ſi vnus hodie conſentiat,& alter poſt aliquod tempus,dũmodo qui primò conſenſit,non reuoca uerit conſenſum,antequàm alius conſentiret,vt ſtatim difficul tate ſequenti oſtendemus,cùm probauerimus matrimoniũ per procuratorẽ vel literas eſſe verum,idq; indiſſolubile. Conclu ſio hæc præter hoc quòd eſt theologorum & canoniſtarũ com- munis ſententia:habetur in c. Dilectus. de ſponſa.& in.cap.pe nul.eo.titu.& ibi Hoſtien.& Cardi. *1.concl.* *Hoſtien.* *Cardi.*

¶ Poſterior concluſio. Quamuis altera pars non reuocauerit ſu um conſenſum,ſi fuerit tantum interuallum inter vnius & alte rius conſenſum,vt habeatur ac ſi non fuiſſet,non erit matrimo nium:vt ſi dicat nunc, Accipio te in meam vxorem. & mulier poſt annum reſpondeat. Similiter,ſi quis modò in matrimoniũ per literas conſentit,& pereuntibus poſteà literis negotium in tercipitur,& ferè obliuioni traditur,& poſt ſeptennium vel de cẽnium alter cõſentit, certè nõ eſſet matrimoniũ tutũ,niſi prio ris conſenſu integrato:quia iam videtur eius virtus exoluiſſe. Pari etiam ratione,ſi quis dicat, Accipio in vxorem filiam talis domini:ac mittit nuntiũ,exiſtimãs illum negociaturum fore in ſpacio trium menſium,qui tamen demoratus eſt tribus,vel qua tuor annis:tunc nanq;,licèt ipſa conſentiat poſt huiuſmodi tẽ- pus,nõ erit matrimonium,niſi ipſius viri conſenſus ad illud vſ q; tempus in quo ipſa conſentit,perſeuerauerit. *2.concl.*

¶ Sed animaduertẽdũ eſt impreſentiarũ primò,ꝙ quãdo matri moniũ in facie Eccleſiæ celebratũ eſt,quod tñ in veritate nullũ fuit,ex eò ꝙ vnus illorũ nõ cõſenſit interiùs,ſed tãtũ exteriùs ad alterũ decipiẽdũ,quãtũcunq; exterior cõtractus factus fue rit nõ eſt mřimoniũ,cũ ex altera parte defuerit cõſenſus. Imo etiã ſi poſteà illũ nõ cõſenſiſſe pœniteat,nũq; erit matrimoniũ, quouſq; exp̃ſſè de p̃ſenti cõſentiat, altero coniuge de nouo ſi- mul cõſẽtiẽte,vel in priori cõſẽſu pſeuerãte. Nã canõ cõis ẽ, ꝙ ſi ipſe [illegible]ctus nõ fuit matrimoniũ ex quocunq; impedimẽ *Nota 1.*

ſo illud proueniat,nūquàm poſteà fit matrimonium:niſi omnia fiant de nouo,quæ ad matrimonium contrahendum requirun- tur: vt ſicut ſæpe accidit,ꝙ contrahentes ſunt affines, eò quòd illorum aliquis acceſſum habuit ad conſanguineum alterius in aliquo gradu prohibito,poſtmodū contrahunt illud impedimē- tum ignorantes,& in confeſsione deprehendit confeſſor illud non fuiſſe matrimonium propter occultū impedimentū:tūc ob- Con.tri. tenta diſpēſatione ante cōci. Tri non debebat matrimoniū ite- rū publicitùs contrahi,ne oriretur ſcandalū,ſed ſecretò debe- bāt coniuges iterum mutuò conſentire.Imo ſi alter tantū impe dimētū nouerat,nō oportebat id alteri reuelare,ſed diſsimulā- ter ꝑſuadere,vt ſe haberet pro cōiuge dicēdo,Oēs nubūt,nu- bamus nos etiā iterū.vel dicēdo ſic,Tu nō es vxor mea?& ipſa reſpōdēte,ꝙ ſic:dicat ipſe,Et ego maritus tuus Hodie verò poſt ꝑfatū cōciliū,adepta diſpēſatione adhuc nō ſufficit iterū mutuò cōſētire,niſi ſeruata forma ſtatuta in dict.cōc cōtraxe- rint.quòd ſi ſeqtur ſcādalū ita contrahendo propter occultum impedimentum,debent recurrere ad ſuperiorem,vt ipſe etiā circa modum diſpenſet.

Nota.2. ¶ Secundò eſt animaduertendū,quòd ex omnibus dictis elici tur,nō ſufficere conſenſum per verba de futuro exp̄ſſum,quia vt diximus ſuprà,requiritur conſenſus per verba de præſenti Con.flo. expreſſus,vt habetur diffinitū in conc. Flo.& in c Licet.de ſpō ſa.duorum.& in.c.Si inter virū,& vxorē.de ſpōſa. & D.Tho. D. Tho. tenet idē in additio.3.p.q.45.ar.3.& Tho.Vual.li.de ſacramē- Th.vua. tis,c.132.vbi refellit Vuitcleff oppoſitū tenentē,nec ſufficere exiſtimo,ꝙ verba habeāt formā ꝑſentis tēporis,ſi ſenſum faci- ant de futuro.Ad hoc enim vt matrimoniū fiat,neceſſaria ſunt verba ſenſum de ꝑſenti importātia,ita quòd nullo modo pēdeat effectus à futuro.Cætera enim oīa ſacramenta irrita ſunt,ſi ali quid apponatur pro futuro,vt ſi quis diceret, Ego te baptizo pro craſtino.Quo fit,vt per hæc verba,Accipio te in vxorem,ſi pater tuus cōſenſerit.minimè fieri poſſe matrimoniū. cū ſenſū de futuro faciant.Breuiter,vt omnes caſus occurrentes inclu damus,dicimus,quòd quotieſcunq; effectus à futuro tempore dependeat:nunquàm erit matrimonium,ſed duntaxat ſponſa- lia,Vnde per hæc verba,Habebo te deinceps in vxorem.verè contrahitur matrimoniū, quia quoad ſenſum & effectum ſunt præſentis temporis.De qua re habetur expreſſus caſus in cap.

Ex

Ex parte. extrà de ſponſa. imo, vt dictum eſt, nec ſufficit conſenſus per verba de præſenti expreſſus, poſt concilium Tridentinum, niſi exprimatur præſente Sacerdote & duobus vel tribus teſtibus.

¶ Tandem ſciendum eſt hîc, quòd legitimus conſenſus poteſt etiam exprimi per alia verba inter homines vſitata, vt dicendo, Conſentio in te tanquàm in vxorē. Similiter ſi vir diceret, Volo, quòd tu ſis mea vxor. & illa, Et ego habebo te pro viro. in omnibus enim talibus contrahitur matrimonium: ſed ſi vir diceret, Volo te accipere in vxorem. vel, Volo in te conſentire tanquàm in vxorem, non eſſet matrimonium: niſi per iſta verba voluit de præſenti illam accipere, quia tunc eſſet matrimonium, vt dictum eſt ſuprà difficultate nona. *Notabil.*

¶ XVIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm matrimonium contractum per procuratorem vel literas ſit verum & indiſſolubile: & vtrùm verè ſit ſacramentum.

QVæſtioni huic duabus concluſionibus reſpondetur iuxta duo illius membra, & earum prior ſit affirmatiua: nempe, quòd eſt verum & legitimum matrimonium, ſi ſeruetur forma in Tridentina ſynodo ſtatuta. Concluſionem hanc tenet Silueſter verbo, Matrimo 9. §. 9. & Caie. in additio. 3. p. q. 1. de matrimonio. ar. 1. & ſumitur euidens exemplum ex ſacra ſcriptura. Iſaac enim contraxit cum Rebecca per nuntium. 32. q. 1. c. Non omnis mulier. ſed non eſt idoneus procurator, niſi ſuper hoc habeat ſpeciale mandatum, & exprimatur perſona cum qua debeat contrahi matrimonium, vt in c. fi. de procu. in. 6. & l. generali. ff. de ritu nuptiarum, cauetur. Nec talis poteſt alium ſuſtituere, niſi de hoc habeat ſpeciale mādatū. Sed aduertere opus eſt, ꝙ ſi interim dum vadit procurator exequi mandatum, ipſo procuratore ignorante & perſona cum qua fit contractus, antequàm procurator contrahat, qui miſit eum ductus pœnitentia reuocat mandatum & authoritatem quam dederat ipſi procuratori, nō tenet matrimoniū. Sic enim habetur diffinitum in d. c. fi. Cuius rō eſt: quia matrimoniū, vt dictū eſt, eſſētialiter depēdet ex vtriuſq; legitimo cōſenſu: & nunc poſt cōci. ex illo cōſēſu, & ex [illegible] pñte Sacerdote & duobus vel tribus teſtibus celebr[illegible] caſu iā defuit ex pte illius q miſit pcuratorē. *1. concl.* *Silueſt.* *Caieta.*

Quo

Quòd ſit, vt ſi priuſq; illa conſentiat, veniat conſenſus reuocatio ad procuratorem, quantuncũq; contrahat cum illa pro domino qui illum miſit, nihil actum eſt etiam in foro exteriori. Sed ſi ſuperuenit reuocatio poſtq̃; iam illa cõſenſerat, ſi hoc Eccleſię conſtare poteſt, ꝙ ſcilicet ille prius diſſentit: ſimiliter non tenet matrimonium, quia nec verè nec interpretatiuè cõcurrũt conſenſus: ſed ſi non cõſtaret de diſſenſu priuato, cogeretur vir propter probationis defectum eam ducere: quia Eccleſia nõ iudicat de occultis.

Notabil. ¶ Annotato tamen, quòd ad tollendos ſcrupulos ne fortè fuerint conſenſus interrupti, laudabile eſt, vt in præſentia poſteà illi qui per procuratorem contraxerunt, eoſdem contractus ratificent. Licèt enim quãdo quis primò conſentit & nuntium miſit, etiam ſi diſtrahatur poſteà ad alia, & non aduertat, alio cõſentiẽte in foro conſcientię, & Eccleſię ſit verum & legitimum matrimonium, ſiquidem nunq̃; ampliùs reperitur diſſenſus poſtquàm conſentit, & in foro Eccleſię ſtãdum eſt pro matrimonio in fauorem illius, vt habetur extrà, de re iudi. c. Duobus. nihilominùs optimũ conſilium eſt, poſteà in pręſentia, priores conſenſus ratificare.

2. concl. ¶ Quoad ſecundùm difficultatis membrũ eſt poſterior cõcluſio reſponſiua etiam affirmatiua: nempe, ꝙ matrimonium contractum per procuratorẽ vel ꝑ literas, eſt verum ſacramentũ conferens gratiam. Hæc cõcluſio eſt cõmunis tam iuriſperitorum q̃; theologorum ſententia, atq̃; adeò eam probabiliſsimã

Duran. reputo, vt crediderim eam omnino amplectẽdam, q̃;uis Durã.

Caieta. in. 4. diſ. 26. q. 3. & poſt ipſum Caie. in quęſtione ſpeciali. ad. 3. p. adiecta oppoſsitum teneant, ſcilicet huiuſmodi matrimoniũ non eſſe ſacramentũ. Et probatur cõcluſio tribus rationibus nõ leuibus. Prima, quia Chriſtus dominus voluit, vt ĩ noua lege vinculum matrimonij eſſe ſacramentum, quod in veteri lege tantũ erat vinculum. Cùm ergo in matrimonio contracto per procuratorem ſit vinculum, & ꝙ ſit ſacramentũ, fateri neceſſum eſt. Secunda, quoniam ſimpliciter Chriſtus inſtituit matrimonium eſſe ſacramentum, nullam faciendo matrimonij per procuratorem vel literas contracti exceptionem. Terta ratio eſt, quia cùm matrimonium ſit indiſſolubile, & eſſe ſacramantum neutiq̃; licet ambigere. Quòd ſi eſt ſacramentum & gratiam confert, ſic per procuratorem contrahentibus nõ ponentibus obicem.

Nec

Nec nocent argumenta, quæ facit Caie. pro contraria ſententia. Illud enim, quòd nullum ſacramentum ſuſcipitur per procurarorem, quia cùm ſit paſsio perſonalis, requirit actionem perſonæ præſentis, cuius miniſterio gratia conferatur, vt liquido patet in cæteris ſacramentis, facilè diluitur: tum, quia hoc eſt peculiare huic ſacramento: nam cùm ſit contractus naturalis, & materia eius & forma non ſint niſi actus contrahentium, vt dictum eſt, poteſt perfici in eorum abſentia: tum etiam, quia in matrimonio ſic contracto eſt vera actio vel paſsio ſenſibilis, explicans voluntates contrahentium per procuratores. Non obſtat illud quod obijcit, quia ſi ſacramentum eſſet, ſequeretur, vt ſæpe dormientibus, nullaq; eis tunc applicata actione, gratia conferretur: quod non apparet intelligibile. Non, inquam, obſtat, nam ſicut pueris ante vſum rationis infūditur gratia baptiſmalis: & quēadmodum non eſt inconueniens, quòd detur gratia dormiētibus virtute præcedentis actus, ſi priùs erant in gratia: ita, ſi qui miſit procuratorem, eſt in gratia, vel cum ſufficienti atritione, quando alius conſentit in matrimonium, dabitur ei gr͞a etiā dormiēti, & ſimiliter quando procuratores vtrinq; miſſi cōueniūt. Coēūt nāq; tūc cōtrahētiū cōſenſus p̄ p̄curatores, q̄ ſe habēt vt materia & forma: & ideo dabitur eis tūc gr͞a, etiā dormiētibus. Vnde non eſt abſurdum, inquit Soto, concedere, quòd nouum committunt peccatum, ſi dum veriſimiliter coniectantur conuenturos mutuos conſenſus, obicem culpæ, gratiæ opponunt. *Caieta.* *Soto.*

¶ Sciendum eſt hîc vltimatè, quòd vt matrimoninm fiat per literas, requiritur vt ille cui literæ mittuntur, exprimat conſenſum ſuum, vel illi à qno miſſæ ſunt, vel alteri nūtio: ſcilicet procuratori, alioquin nullum fit matrimonium, quia requiritur conſenſus expreſſus, itaq; ſi non expreſsit nuntio deferenti literas: tunc demum erit matrimonium, quando exprimet conſenſum illi à quo miſſæ ſunt. Facit pro hoc capitu. Honoratur. 32. quæſt. 2. & idem tenet Hoſtien. & Silueſter vbi ſuprà. §. 12. *Notabil.* *Hoſtien.* *Silueſt.*

❄ Circa iſtud notabile annotare opus eſt, quòd poſt ſacroſanctam Tridentinam ſynodum non ſufficit, vt illæ cui literæ mittuntur, explicet ſuum conſenſum illi à quo miſſæ ſunt vel nuntio ſcilicet, procuratori, vt contrahatur matrimonium, niſi illū explicet ſeruata forma illic ſtatuta. *Con. tri.* ❄

¶ XIX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm

Vtrùm quando quis doloſe & verbis fallacibus de præſenti contraxit cum aliqua, aſſerens ſe habere conſenſum quem verè non habet, teneatur in conſcientia eam ducere.

PRO PRÆSENTIS DIFFICVLTATIS deciſione, diſtinctio bimembris præmittenda erat ante œcumenicum Tridentinum concilium: nempe, quòd aut illa erat eiuſdem conditionis & ſtatus, aut diuerſi. Et ſiquidem erat ſibi æqualis, vel quaſi æqualis, tunc erat prima concluſio, quòd ſi nondum ſe ad alias nuptias tranſtulerat ille, qui ſic puellam deceperat,

1. concl. eam accipere in coniugem tenebatur ſub mortalis peccati reatu, nec erat abſoluendus quouſquè illam duceret. Hæc concluſio præter hoc quòd habetur in iure. extrà de adulterijs. c. 1. & 2. eſt omnium Theologorum ſententia. Illám nanq; tenet D.

D. Tho. Thomas in diſtinct. 28. ar. 2. ad. 4. Scotus in. 4. diſtinct. 30. q. 1.

Scotus. Adrianus in. q. 2. de matrimonio. Silueſter in verbo Matrimo

Adrian. nium. 4. §. 8. Rationibus quoq; probatur. Prima, quia ille intu-

Silueſter lerat puellæ grauiſsimam iniuriam, quam reſarcire non poterat alia via, quàm eam in vxorē accipiendo: tenebatur ergo eā ducere: Secunda, quia quemadmodum ſiquis modo poſt ſacrū Tridentinum concilium contrahat ſponſalia per verba de futuro ſeruata forma illic ſtatuta, tenetur eam ducere: ita ſi ante cōcilium contraxerat præfata ſponſalia de futuro, tenebatur ſub pœna grauis peccati mortalis eam in coniugem accipere, & à fortiori tenebatur ſi per verba de præſenti cum aliqua contraxiſſet, & habuiſſet rem cum illa carendo interiori conſenſu. Nec ſolùm eſt intelligenda concluſio iſta, quando illa quam deceperat, aut vi oppreſſerat erat virgo, verùm etiam ſi non eſſet virgo: nam quanuis quando virginem deflorauerat, maiori obligatione eam ducere tenebatur: nihilominus & ſi non eſſet

virgo teneretur ipſe verba ſua ſolida facere, veluti in quibuſcunq; alijs contractibus & ꝑmiſsis, in quibus interuenit, Do vt des, vt egregiè docet Dominicus à Soto in. 4. di. 27. q. 1. ar. 3. *Soto.* *Notabil.*

¶ Annotare oportet, me ſignanter dixiſſe, Ante ſacrum œcumenicum Tridẽtinum cõciliũ, quando clandeſtina Matrimonia erant valida, nam hodie poſt ipſum concilium, ſi verbis illis fallacibus de præſenti clàm cùm illa contrahat, aſſerens ſe habere conſenſum quem verè non habet, non videtur quòd teneatur eam accipere in coniugem, cum iam matrimonia & ſpõſalia quæ illo modo contrahuntur, non ſint valida: nec præſumi poteſt, eam deceptam fuiſſe, cum certa forma contrahendi in prædicto ſacro ſancto concilio ſit ſtatuta & appoſita, quæ in huiuſmodi clandeſtino contracto non fuit ſeruata: videtur tamen mihi, quòd eam dotare teneatur ratione nocumenti. Quid autẽ ſit dicendum, ſi prædicto modo: ſcilicet, doloſè contrabat, ſeruata tamen forma concilij, ſtatim docebimus. *Con. tri.* ❋

¶ Secunda concluſio. Si erat magna diſparitas inter illos, ita quòd erat multò melioris conditionis ac ſtatus vir, aut aliquod fraudis ſignum euidens fuerat ex parte ipſius mulieris, vel ex verbis viri & bonis coniecturis facilè poterat deprehendi fallacia non eam ducere tenebatur. Probatur, nam tunc probabiliter poterat præſumi eam deceptam non fuiſſe, ſed ſe deceptam finxiſſe, quia videbatur apparens ipſam conſenſiſſe. Tenebatur tamen ſic illam dotare iuxta modum dotis, quam virgines ſuæ conditionis & ſtatus accipere conſueuerant: quòd ſi fuerat nimis leuis in credendo, fortè nequè in integrum eam dotare tenebatur, etiam ſi eam virginem inueniſſet, ſed ad arbitrium prudentium compenſare illi, penſato ex vna parte dãno, & ex altera, quòd ipſa cenſebatur ſua ſponte voluiſſe decipi. Et eadem ratione quando erant eiuſdem conditionis ac ſtatus vir ipſe & puella, ſi ipſe iam eſſet impeditus ratione Matrimonij ſequentis legitimi, in quo conſenſerat, tunc non tenebatur eam ducere, imo non poterat ſecunda viuente: attamen eã dotare tenebatur, & iſta ſecũda mortua eam quam deceperat, tenebatur in coniugem accipere. Hæc tamen ſic dicta intelligẽda erant, quantùm ad conſcientiæ forum, quia quantùm ad forum iudiciale in iſto caſu, ſi mulier poterat probare contractum de præſenti, vel de futuro, & copulam ſequentem, cogebatur vir illam ducere in vxorem, nec admittebatur *2. cõcl.*

probatio in contrarium, vt notatur in.c.Isqui. de ſpõſa. Non tamen debebat etiam præcipiente Eccleſia redire ad primã illã deceptam, alia viuente, ſed potiùs humiliter excõmunicationẽ pati debuiſſet: attamẽ taliter cum ſecunda habitare debebat, ꝙ inde ſcandalum non generaretur. Nam ſi ſecus contingeret, ire ad aliam patriam tenebatur cum ſecunda. Et ſi clariùs ſcire cupis, quamobrem illum compellebat Eccleſia habitare cum prima, tibi reſpondetur, quòd quia erat præſumptum matrimonium cum illa. Quæ omnia ſecundùm iura antiqua vera & in vſu
Con. tri. ✻ fuerunt. ✻ Nunc autem ſecundũ ius nouũ ſacri Tridentini cõcilij, ſi vir cuiuſcunq; conditionis ſit, ſiue publicè ſiue occultè, ſiue veris verbis, ſiue doloſis contrahat cũ aliqua, ſiue inferioris cõditionis & ſtatus, ſiue æqualis nõ ſeruata forma in ꝓdicta ſynodo ſtatuta & appoſita, nec erit verum matrimonium in foro interiori, nec præſumptum in exteriori, vt ex ante dictis liquidò patet, atq; adeò nec ſponſalia, nam prohibito matrimonio, prohibẽtur etiã ſpõſalia, vt patet. l. Oro. ff de ſponſa. Sed licèt hoc verũ ſit: nẽpe, quòd ita contrahendo per verba de præſenti non fit matrimonium, nec ſi per verba de futuro fiunt ſponſalia, atq; adeò nec ex hoc capite teneatur puellam ducere: attamen ſi ei promiſit etiam verbis fallacibus carendo interiori cõſenſu, ſe poſteà illam in coniugem accepturum iuxta formã ab Eccleſia traditam, & ipſa illi tanquàm viro probo & ſtudioſo adhibens fidem, permiſſerit ſe ab illo cognoſci: ſi verè & realiter fuit decepta, & non potiùs deceptam fuiſſe ſe finxit, crediderim [ſub peritorũ cenſura] quòd tunc teneretur in conſciẽtia eam ducere, vel ſaltem dotare, penſato modo & quantitate dotis, quam virgines ſuæ conditionis & ſtatus accipere conſueuere, ſecundùm arbitrium ſapientum atq; etiam exiſtimarem, quòd poſſet ac deberet à confeſſario ad id perſuaderi, quamuis ab Eccleſia non poſsit compelli. Hæc ſententia videtur mihi ſuaderi poſſe triplici ratione. Prima, quia huiuſmodi vir iure naturali tenetur reſarcire & recompenſare nocumentũ & grauiſsimam iniuriam, quam puellæ intulit. Secunda, quia ex hoc quòd ſic maneat obligatus, non ſequuntur mala, quæ ex matrimonio, & ex ſponſalibus clandeſtinis, ex quo erant valida, ſequẽbãtur, quibus volens ſancta ſynodus ſuccurrere, annullauit huiuſmodi contractus. Tertia, quia maximum diſcrimen eſt inter cõtractum per verba de ꝑſenti, vel de futuro celebratũ abſq;

forma

forma concilij ex vna parte,& iſtam promiſſionẽ ex alia,nam illic cùm non fiat ſecundùm formam ſtatutam & appoſitam ab Eccleſia:non debet præſumi eam deceptam fuiſſe, ſed ſe deceptam finxiſſe, vt in calce primæ concluſionis docuimus: in noſtro verò caſu bene præſumitur deceptio, imo vt ſupponitur, verè & realiter fuit decepta. At verò ſi forma prædicta ſeruata contrahat cũ illa,quantuncunq; verbis doloſis & fallacibus, fingens ſe habere conſenſum,quem verè non habet,ſiue ambo ſint eiuſdem conditionis & ſtatus,vt dicitur in prima concluſione,ſiue longè diuerſi,vt dicitur in ſecunda, nihilominùs talis vir in foro iudiciali cogeretur habitare cum illa, & in foro animæ teneretur adhibere cõſenſum,& cùm iterum in facie Eccleſiæ contrahere non valeant citra ſcandalum, & fieri Matrimonium non poſsit quouſq; de nouo mutuus vtriuſq; conſenſus ſimul concurrat,ante cõci. Tri. neceſſũ erat,vt ille qui ſciebat impedimentũ,ſubtraheret ab altero coniuge illud ignorãte ſuũ conſenſum cum maxima cautela:quod hodie poſt concilium intelligendum eſt,ad modum quẽ in. 17. difficultate docuimus. Si verò priuſq̃; de nouo conſentiat alibi, vbi matrimonium primum ignoratur, verè cum alia contrahat & iuxta formã præſcriptã in concilio,& cum illa diu illic manere nõ poſſit,quin notitia primi matrimonij ad aures in loco illo habitantium perueniat:ad patriam longinquam & maximè remotã atq; diſtantem cum illa ſecunda ire tenetur,& cum illa illic manere,vbi talis notitia haberi non poſsit.

¶Animaduertendum eſt hîc, quòd quatuor ſequentes caſus tantùm locum habuerunt ante prædictum concilium:decreui tamen illos lectori proponere,tum pro Matrimonijs ante illud celebratis dignoſcendis:tum etiam,vt nihil iuris antiqui ignoret. Primus caſus erat,quòd aliquãdo nõ admittebatur probatio in Matrimonijs præſumptis. Erat enim caſus expreſſus in cap. Continebatur. de deſponſa. impube. vbi habetur, quòd ſi vir dicat,ſe cognouiſſe ſuam ſponſam cum qua in eadem domo habitabat,ei credatur,ſi hoc iuret,niſi mulier vellet ſe virginem probare per aſpectum ſui corporis. Nam ſi inuenta fuiſſet virgo,elidebatur præſumptio prior,quæ erat pro viro. ca. Propoſuiſti. & ad hoc verificandum tradenda erat ipſa mulier ſeptem probis matronis,quæ omni ſeruata honeſtate, eam viſitarent,vt dicitur in dicto,c. Propoſuiſti. Aliquando autem non Notabil.

admittebatur probatio. Erat enim caſus de conditio. appoſi. c. De illis & capitulo. Per tuas. vbi habetur, quòd qui contraxit ſponſalia ſub conditione, ſi ante conditionis euentum cognoſcat ipſam mulierem, præſumitur eam affectu maritali cognouiſſe, & per hoc præſumebatur recedere à conditione.

¶ Secũdus caſus erat & cõis in. c. Is qui. de ſpõſa. vbi habetur, quòd is qui ſpõſam de futuro cognouit poſt ſponſalia, præſumitur eam affectu maritali cognouiſſe, ac proinde Matrimonium eſſe præſumptũ. Secus tamen erat, quando eã priùs cognouerat, & poſteà eam deſponſauerat per verba de futuro, & eam ampliùs non cognouerat, quia tunc non dicebatur Matrimonium præſumptũ, licèt aliqui neoterici iuriſtæ cõtrarium tenuerint.

¶ Tertius caſus erat, in quo Eccleſia ante præfatum ſacroſanctum concilium Tridentinum iudicabat eſſe Matrimonium: quando contraxerat cum impubere, & in qua malitia non ſupplebat ætatem, per verba de præſenti: quia ſolùm erant ſponſalia de futuro iuris interpretatione, vt dictum eſt, verùm ſi poſtquàm puella effecta erat adulta, recipiebat à ſuo ſpõſo iocalia vel vocando ſe coniuges, vel ſe amplexando, aut oſculãdo vt coniuges: ex his præſumebat Eccleſia, quòd de nouo conſentiebat: & ſic erat Matrimonium præſumptum. Caſus iſte habetur in capitulo vnico. §. ſecundo. de deſponſa. impuber. libro ſexto.

¶ Quartus caſus habetur in capitulo, Propoſuit. de coniug. ſeruo. vbi dicitur, quòd ſi liber homo ignoranter contraxit cum ancilla, nullum eſt Matrimonium: tamen ſi poſtquàm ſciuit eam eſſe ancillam, carnaliter eam cognouit: præſumitur, quòd affectu maritali, ac ex conſequenti ante concilium erat Matrimonium præſumptum, & quod dictum eſt de muliere in his caſibus, intelligebatur etiam è conuerſo de viro. Concludendo igitur dicimus, quòd in omnibus his caſibus, & in aliis ſi qui alij reperiantur in iure, erat Matrimonium pręſumptum pręſumptione iuris, & pro tali iudicabatur in foro exteriori, nec admittebatur probatio in contrarium etiam cum iuramẽto, & qui hęc Matrimonia non volebat ſeruare, detrudendus erat in carcerem, donec etiam inuitus ea ſeruaret, vel ad hoc compellẽdus erat per cenſuram Eccleſiaſticam ſi iudici viſum foret. capitulo. Ex literis. & capitulo. Ex parte. extrà, de ſponſa. & matrimonijs. Ex dictis conſtat iam quo pacto ante ſacroſanctum concilium

lium,quando quis negabat, ſe conſenſiſſe in Matrimonium, quod verbis contraxit:ſi verba legitimè probabantur, Eccleſia in fauorem Matrimonij ſententiam proferebat, illud habens pro rato, licèt nõnũquàm in foro conſcientiæ nullum fuerit. Signanter dixi, caſus iſtos locum habuiſſe in Matrimonijs ante prædictum ſacroſanctum concilium celebratis, quia nunc poſt eius promulgationem,neutiquàm per conſummationem copulæ,nec ex eò quòd puella cùm venerit ad ætatem adultam, recipiat iocalia à ſponſo ſuo.&c,datur Matrimonium præſumptũ,atquè adeò nec ſi liber homo verbis de præſenti etiam publicè contrahat cum quacunquè muliere ſiue libera ſiue ancilla,etiãſi eã poſtquàm ſcit eſſe ancillam,carnaliter affectu maritali cognouerit,in foro interiori verum Matrimonium cenſebitur,nec in exteriori præſumptum iudicabitur, niſi ſecundùm formam in prædicta ſynodo ſtatutam & appoſitam, fuerit celebratum.

¶ Sed adhuc in foro conſcientiæ ante prædictam ſacroſanctam Tridentinam ſynodum oriebatur dubium idquè grauiſsimum, quod etiam [vt videbimus] in aliquo caſu nunc locum habet. Dubium,inquam,erat, vtrùm quando alter coniugum negabat ſe conſenſiſſe,alius poſſet ad ſecunda vota commigrare. Primum exemplum erat ex parte viri,vt ſi ſecretò & ſine teſtibus acceperat Mariam in vxorem, verbis fallacibus exprimens conſenſum,vt ſuam libidinem expleret, & taliter illam ſeduxerat, vt ipſa exiſtimaret verum fuiſſe Matrimonium,poſtmodùm verò ſe conſenſiſſe negabat, & ſic eam relinquebat perplexam. Secundum exemplum erat ex parte fœminæ, vt ſi ipſa poſtquàm conſenſerat metu parentum,dicta retractabat, ac dicebat ſe non conſenſiſſe:& idcirco virum ancipitem relinquebat. Dubium,inquam,erat,vtrùm in iſtis caſibus poſſet coniux, qui ſic anceps manebat,citra mortale crimen ad alias tranſire nuptias,vel an teneretur expectare alterum coniugem quouſquè reſipiſceret. Et ſubiungebatur aliud dubium, vtrùm perſona docta licitè poſſet, ei cui conſtat de promiſsione facta, & conſenſu verbis de præſenti expreſſo,quem alter negabat,conſulere,vt aliam duceret vxorem,vt in caſu præmiſſo Quoad primum dubium ante ſacrum Tridentinum concilium,hac prima concluſione ſatiſfiebat,vt vir qui conſenſerat in aliquam,& ipſa ſimiliter cõſenſerat per *Dubium. Con.tri.*

expreſſam promiſsionem: ſi ſimul in vnum per multum tempus permanſerant, poſteà verò ipſa dicente, ſe non conſenſiſſe, & diuertente à viro propria authoritate, non poterat aliam licitè ducere. Cōclusio hæc oſtendebatur manifeſtè ex eò quòd qui facit contra conſcientiam, ædificat ad gehennam, ſed qui ſtatim, vt vxor negat, aliam ducit, facit contra conſcientiam, ergo peccat. Agit enim contra conſcientiam, quam habet de conſenſu explicito verbis vel ſignis. Item in dubijs tutior pars eſt eligenda: ſed dubium eſt, vtrùm talis verum dicat, vel mentiatur, & probabilius eſt, ipſam mentiri, cùm non reuocauerit conſenſum ſtatim, ſed per longum tempus ſimul habitauerunt, tutior ergo pars eſt non ducere aliam. Quare, non licebat viro aliam ducere ſolùm quia vxor dicebat ſe non conſenſiſſe. Tenet iſtam ſententiam Hugo de ſancto victore, in libro de ſacramentis. p. 11. capitulo ſexto vbi dicit nequè Eccleſiam dare licentiam, vt aliam ducat, ſed debet expectare ipſam, ſi non poteſt teſtibus conuinci, & ipſi in pœnam [quia clandeſtinè contraxit] non datur licentia, vt contrahat cum alia. Idem quoquè tenet Ricardus in quarto diſtinctione. 19. ar. 1. quæſt. 3. nam dicit, quòd vir non tenetur ei credere: ſi poſteà neget ſe conſenſiſſe, quoniam præſumitur, eam mentiri, vt eſt determinatum in capitulo. Per tuas. de probatio. Ex hac concluſione eliciebatur à fortiori nullo modo tali viro licere aliam ducere, quando illi conſtabat de conſenſus mulieris expreſsione, & ipſa poſteà omnino negabat ſe conſenſiſſe expreſſè. Non, inquam, licebat aliam ducere vſquè ad mortem primæ, cum qua expreſſerat conſenſum: maior nanquè ratio erat, quòd poſſet tranſire ad aliud Matrimonium quando alter negabat ſe conſenſiſſe in corde, quàm quando negabat conſenſum expreſsiſſe, ac verba protuliſſe, quia cordis arcana nulli poſſunt eſſe nota, niſi ſoli Deo, verba autem ſic.

Ricard.

¶ Quoad ſecundum verò dubium erat hæc ſecunda concluſio in ordine reſponſiua. Sicut viro ſeu fœminæ certo ſcienti certitudine morali alium conſenſiſſe, qui tamen negabat ſe conſenſiſſe, ac promiſiſſe, nullo modo licebat commigrare ad alias nuptias citra mortale crimen: ita nec licebat ſapienti ei conſulere, vt aliam duceret. Probatur, nam qui conſulit peccatum, vel mouet ad illud, peccat: at verò

qui conſulebat huiuſmodi homini ſic perplexo circa conſenſum vxoris, aliam ducere, conſulebat peccatum, cùm ipſe peccaret aliam ducendo, quia agebat contra conſcientiam habendo propriam coniugem viuam, ergo qui conſulebat peccabat. Digni enim ſunt morte [ait Paulus Roma. 1.] nõ solùm qui mala faciunt: ſed & qui conſentiunt facientibus. Multò ergo magis digni erunt morte conſulentes. Faciebat enim pro hac ſententia tex. in. c. Mulieri. de iure iurando. vbi innuebatur, quòd mulieri aſſerenti, quòd aliquis ſibi promiſſerat quod ille negat, & alias probationes non haberet, iudex non deberet dare licentiam contrahendi matrimonium cum alio, ne autor periurij videretur, neq; deberet prohibere, quòd cum alio contraheret, ne ſi fortè falſum iurauerit, matrimonium legitimum impediret, ſed ſuæ conſcientiæ eſſet relinquendum. Prætereà, quilibet tenetur non ſcandalizare proximum, ſed in caſu iſto, qui conſulebat aliam ducere, ſcandalizabat proximum, quia dabat occaſionem ruinæ, vt dictum eſt, non igitur licebat ei conſulere, vt aliam duceret, neq; Epiſcopo licebat abſoluere alterum affirmantem conſenſiſſe, neq; poterat illi dare licentiam, aut conſulere, vt aliam duceret, aliàs peccatum conſuleret. Solùm nanq; tunc Epiſcopus declarabat, quòd non erant compellendi ad cohabitandum, cum vno negãte, nullam probationem alter adduceret. *Ro. ca. 1.*

¶ Tertia concluſio erat. Viro ſeu fœminæ, quæ perſuaderi poterat ex probabilibus & veroſimilibus coniecturis ad arbitriũ prudentis viri in altero coniuge cõiugalem conſenſum defuiſſe, licitum erat, tranſire ad ſecunda vota, & ſimiliter licitum erat viro ſapienti habenti huiuſmodi coniecturas conſulere hoc. Ita Couarruuias. 2. p. captulo ſecundo in ſuo de matrimonio, & Silueſter in verbo, Matrimo. 4. §. 9. aſſerunt. Iudici verò ſtando in foro iudiciali minimè hoc licebat conſulere. Eiuſmodi autem coniecturæ erant ſequentes: nempe, ſi ille qui negabat ſe conſenſiſſe quando præceſſerant verba expreſſa vel ſigna inter illos de matrimonio, vel quando præceſſerant verba à parentibus vel conſanguineis, etiam de matrimonio ilico reuocaſſet, & patefeciſſet, quòd non conſenſerat, vel monſtrabat hoc factis fugiens à conſortio, vel quia inter eos erat magna diſparitas generis, vel diuitiarum, ſtatus vel conditionis, ita quòd erat tam impar, quòd non erat veriſimile, illum iſtam *3. concl.* *Couarr.* *Silueſter*

in vxorem accepiſſe,& præcipuè,ſi aliquod aliud ſignum fraudis apparebat,per quod poterat probabiliter præſumi,ꝙ ſponſa non fuerat decepta,ſed ſe decipi finxerat,& vir erat probatæ vitæ,putà,quia omni anno confitebatur,& communicabat, & conuerſabatur cum viris bonæ vitæ, & inde ad ſecunda vota iam tranſierat. Nam viro non contrahente non erat tutum,ꝙ ipſa contraheret. Eodem modo ſi puella,quæ conſentire ſe dixerat,conſenſiſſe negabat veriſimilibus coniecturis metum patris probans,ſi erat fœmina aliàs bonis moribus imbuta,& alteri viro iam copulata, tunc tutò poterat vir prior alteram ſibi matrimonio ſociare. Si tamen coniecturæ præteriti conſenſus eſſent vehementes:quia ſcilicet non erant ſorte adeò diſpares, neq; erat veriſimilis metus,& talibus verbis & modo vir conſenſerat,vt ipſa arbitrio ſapientum non poſſet non credere illum conſenſiſſe,præſertim ſi poſt notabile tempus, vt dictũ eſt in prima huius dubij concluſione,id negauerat, quia tunc re vera vxor quanuis adiurando ipſe negaret,& ad alias tranſiret nuptias,non deberet illi fidem adhibere:nam vt habetur.c. Per tuas.de probatio. Nimis indignum eſt, vt quod ſua quiſq; voce dilucidè proteſtatus eſt,in eundem caſum proprio valeat teſtimonio infirmare. Quocirca, nec poterat ipſe alteri nubere: quòd ſi de facto nupſiſſet,matrimonium nullum eſſet,ſed prorſus deſerendum,quanuis pluribus eſſet iam liberis fœcundũ; non obſtantibus quacunq; ſeditione & ſcandalo. Deſerendum, inquam,quoad thorum:quoniam neq; poterat illa debitum petere,neq; viro reddere,ſed mortem deberet potius ſuſtinere, quàm reddere :imo licèt coniecturæ non eſſent tã vehemẽtes, ſed eſſent tam certæ,ꝙ ad arbitrium ſapiẽtum eſſent vtrinq; pares,ita quòd facerent rem dubiam,nequiret ad ſecundas migrare nuptias , aliàs tunc etiam ageret contra conſcientiam.

Notabil. ¶ Annotare hîc oportet,me ſignãter dixiſſe ,Ante ſacroſanctã *Con.tri.* Tridentinam ſynodum,nam hodie poſt ipſam ſynodum, quantũuis per magnum temporis interuallum ſimul habitent, ſi nõ contraxerunt ſeruata illa forma quam concilium ordinauit:ſcilicet,in præſentia Parochi,& duorum vel trium teſtium , non habent locum huius difficultatis concluſiones,vterq; nanq; illorum poteſt tunc propria authoritate cum alio contrahere, & cuicunq; etiam licet ei illud conſulere. At verò ſi ſeruata forma prædicta contraxerunt,locum habent omnes tres præfatæ

concl[u]

concluſiones, nam non ſolùm ſi ipſa dicat, quòd aliquo metu leui ſibi à parentibus illato, conſenſit, ſed etiam ſi conſtet viro metum huiuſmodi fuiſſe in virum conſtantem cadentem, & pari ratione ſi conſtet fœminæ virum voluiſſe illam decipere: nihilominùs, non licet illi in eodem loco & patria, vbi ſciri poteſt primum matrimonium illam relinquere propria authoritate, & aliam ducere, nec viro ſapiēti illud conſulere. Ratio eſt euidēs, quia ſemper ſcandalum oriretur, & tenemur non ſcandalizare proximos, imo nec Eccleſia illud permitteret, quouſq; ordine iudiciario talis metus vel deceptio conſtaret, & primum matrimonium pro non rato ab Eccleſiaſtico iudice daretur. Secus tamen eſſet dicendum, ſi tunc ſe ad aliam prouintiam remotam ac valde diſtantem tranſferret, vbi neutiquàm matrimoniū primum innoteſci poſſet: nam tunc illic non tantùm ſi ei de diſſenſu alterius coniugis conſtaret, verùm etiam ſi de hoc ex prædictis probabilibus & veroſimilibus coniecturis perſuaſus eſſet, ad ſecunda vota ei tranſire liceret, & viro ſapienti huiuſmodi coniecturas habenti hoc ipſum conſulere.

¶XX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm poſtquàm coniuges habent ad inuicem in ſe poſſeſſionem, & incipiunt dubitare de matrimonio, liceat petere debitum coniugale.:.

IN hac quæſtione, vt certa ab incertis ſeparemus, annotare oportet, quòd quæſtio hæc non habet locum, quando alter coniugum habet coniecturas certas, quòd alter habuit conſenſum, vt in caſu poſito in præcedenti difficultate: nam tunc non tantùm poterit reddere, verùm etiam petere, quantuncunq; alter neget ſe conſenſiſſe: deberet tamen illi ſic neganti, petenti denegare debitum, atq; ei obijcere, quare ab illo petat debitum, cùm fateatur ſe non habuiſſe conſenſum, & idcirco quòd ſi vult vt illi reddat: quòd conſentiat tunc: quod quidem non ſolùm ante concilium, ſed nunc poſt ipſum videtur poſſe verificari, vt in caſu quo verbis fallacibus ſed ſeruata forma contraxit, & poſteà negat ſe conſenſiſſe. Nec etiam habet locum quando certò quis cognouit non eſſe verum Matrimonium, ſiue bona fide ſiue mala à principio contraxerit matrimoniū cū ſecunda. *Notabil.*

Quia cum tali certitudine nec exigere nec reddere poteſt debitum, etiam adueniente præcepto Eccleſiæ. Habetur nãq; hoc expreſſè in. c. Inquiſitioni. extrà. de ſen. ex com. & in. c. Dominus, de ſecundis nuptijs. vbi determinatum eſt, quòd ſi quis cõiugum ſit certus de vita prioris coniugis, nullo modo liceat ei petere, nec reddere. Quilibet enim tenetur ſub mortali peccato non accedere ad alienam, & ſi ſit fœmina non accedere ad alienum, ſiue ſit exigendo ſiue reddẽdo. Dixi, Etiam ſi adſit Eccleſiæ præceptum, quia Eccleſia non poteſt id quod illicitũ eſt, ac iure diuino & naturali prohibitum, licitum facere. Non igitur poterit facere quòd ſit licitum accedere ad alienam, cùm ſit fornicatio, quæ iure diuino & naturali eſt prohibita. Quocircà, quando pro certo ſcit impedimentum coniugij, debet potiùs excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere, quàm per carnale commertium peccatum mortale perpetrare. Ex his iam euidẽter colligitur, ſententiam Magiſt. ſen. in diſtinct. 38. in. 4. & Hugonis. li. 2. de ſacramentis. p. 11. c. 6. eſſe falſam, q dicunt, quòd in caſu quo eſt certa de alio coniuge, licet ob Eccleſiæ præceptum non ſuo commiſceri. Nec etiam habet locũ quæſtio, quando habet ſuſpicionem ex leuibus coniecturis. Nã tunc ad paſtoris conſilium illam deponere debet, & ſic reddere & petere, vt habetur in dicto cap. Inquiſitioni. Reſtat ergo iam propoſitam difficultatem ſolùm habere locum, quando eſt dubium formatum: nempe, quando ſunt æquæ rationes pro vtraq; parte, vt ſi vxor bona fide credens primum matrimoniũ non eſſe legitimum, quia vir dixit ſe non conſenſiſſe, aut eſſe cõſanguineos, ad ſecundas nuptias ſe trãſtulit, quibus celebratis ambigere probabiliter incipit, primum matrimonium legitimum fuiſſe, atq; adeò ſecũdum nõ eſſe ſolidum, aut dubitare incipit, ſecundum maritum eſſe ſibi conſanguineum. Similiter, contraxit vir cum aliqua muliere, & poſt coniugium occurrit ei dubium, an ſit matrimonium, eò quòd antequàm cum illa contraxiſſet, acceſſum habuerit ad conſanguineam illius in. 4. gradu ante concilium vel poſt concilium in. 1. vel. 2. Aliud exemplũ. Quædam mulier cõtraxit matrimonium bona fide putans priorem maritum mortuum eſſe propter dictum cuiuſdã viri magnæ authoritatis: poſteà autem ad dictum alterius tantæ authoritatis aſſerentis illum adhuc viuere, formauit æquale dubium pro vtraq; ſui parte, an viuat, vel non, ac proinde an ſit matrimonium

Mag. ſen. Hugo.

monium cum iſto ſecundo, an non. In hoc ergo caſu quæritur, an poſsit non tantùm reddere, ſed exigere debitum coniugale ab eo, quem ſecundo loco duxit. Et pro huius difficultatis pleniori intelligentia, præiacenda ſunt à nobis quædam fundamenta, quorum primum eſt. Quòd quando neceſſe eſt in alterũ duorum extremorum incidere: licitum ſanctumq; eſt, vt euitetur magis periculoſum, eligere minus, vt quando occurrunt duo præcepta, naturale ſcilicet & poſitiuum, quorũ alterum neceſſe eſt frangere: potius frangendum eſt poſitiuum, quàm naturale, & ſic in alijs. Hoc fundamentum habetur in. c. Duo mala. 13. diſt. ex concilio. Toletano. 8. *Con. tol.*

¶ Secundum fundamentum eſt. Si aliquid faciendo quis exponit ſe periculo peccandi, non illud faciẽdo nulli ſe periculo cõmittit, vt ſi dubitat, an hodie ſit præceptum de ieiunando: ſi comedit, exponit ſe periculo peccandi mortaliter, ſiquidem qui amat periculum, peribit in illo. Eccleſiaſti. 3. Si verò nõ cenat, nulli ſe periculo committit. *Eccle. 3.*

¶ Tertium fundamentum eſt. Quòd dubium poteſt eſſe practicum, vel ſpeculatiuum. Eſt enim ſpeculatiuum, quando mulier dubitat, ſi eſt vir ſuus an non, vel quando milites dubitãt, ſi eſt bellum iuſtum vel iniuſtum. Practicum verò eſt ipſa operatio, vt dubitare, an reddere debitum huic ſit bonum vel malum.

¶ His fundamẽtis ſic prælibatis ſit prima concluſio. Coniux in dubio practico pari ex vtraq; parte conſtitutus, ſi illud amouere non poteſt, ſiue à principio bona fide contraxiſſet, ſiue mala, & ſiue alter coniux tantùm ſciat impedimẽtum, & ſit dubius, ſiue ambo, ſemper tenetur in cõſcientia alteri coniugi petenti debitum reddere, imo etiam ſi qui petit faciat contra propriam conſcientiam petendo, vt ſi mulier priùs votum caſtitatis emiſit, poſteà autem aliqua carnis tentatione agitata petat à ſuo viro debitum, quãuis vir ſciat illud: nempe, quòd propter illud impedimentum peccat vxor petendo, nihilominùs ei reddere tenetur. Imo non ſolùm hoc, verùm etiam ſi de eius cõſenſu fecit votum, tenetur petẽti debitum reddere, licèt petere nequeat. Poterit tamen ille facultatem quam illi fecit, reuocare, vt ait Auguſt. c. Manifeſtum. 33. q. 5. Hanc concluſionem tenent grauiſsimi doctores. Illam nanq; tenet Petrus Paludanus in. 4. diſt. 36. q. 2 ar. 3. Silueſt. verbo, Matrimo. 8. §. 3. & verbo, Matrimo. 6. §. 8. & Soto in. 4. diſ. 41. q. 1. ar. 5. ad. 3 Habetur quoq; *Auguſti. Palud. Silueſter Soto.*

hæc

hæc ſententia in.c.Dominus.de ſecundis nuptijs.& in. c. Inqui ſitioni. Et probatur apertè ex primo fundamento, quia non reddendo exponit ſe periculo maiori, quàm reddendo: quādoquidem negando debitum exponit ſe periculo committendi iniuſtitiam, & reddendo tantùm exponit ſe periculo fornicandi. At fornicatio culpa minùs grauis eſt, illicitum igitur erit debitum negare cum tali dubio. Prætereà, in re ambigua ſemper ſtandū eſt determinationi Eccleſiæ, vt ex.c. Maiores.extrà de Baptiſmo patet, vt quando milites dubitant an bellum ſit iuſtum an in
Auguſti. iuſtum, dicit Auguſt. cuius verba habentur 23.q.1.c. Quid culpatur. ꝙ ſi princeps præcipiat, tenetur obedire ſuppoſito, quòd habet princeps verum dominium ac legitimam poſſeſsionem ſuper ipſos milites: quia ſi non haberet, non tenerentur obedire. Cæteris enim paribus, ſemper melior eſt conditio poſsidentis, vt habetur, de regu. iuris in. 6.regu.65. Cùm igitur alter cōiux habet poſſeſsionem ſuper corpus alterius in dubio conſtituti reddere debet exactus, iſte qui ſic eſt dubius, quia ē hoc ſaltē obedire Deo præcipienti reddere vnicuiq; quod ſuum eſt: quia in dubijs parendum eſt. Ex hac concluſione & eius probatione
Adrian. euellitur Adriani opinio in.4.q.2.de matrimonio & quolibeto.2.ar.3.& Scoti diſt.30.q.1.& Ricardi diſt.27.ar.10.q.4. q
Scotus. omnes vnanimiter conſentiunt in hoc, quòd ſic dubius nec po-
Ricard. teſt petere nec reddere. Nec opus eſt impreſentiarum adducere argumenta, quæ faciunt pro hac ſententia: cùm ex dictis facili negocio ſolui poſsint. Omnia enim habent locum quādo qui petit, non habet legitimam poſſeſsionem, & quādo non ſe exponit maiori periculo non reddendo: tunc nanq; non tenetur reddere petenti, qui ſic dubius eſt. Vnde, qui probabiliter dubitaret an vxor ſua ſit ſerua, quando bona fide credēs eſſe liberam duxerat, non tenetur orto tali dubio ei reddere petēti, quia magnum damnum incurrit reddendo: nam ſi in tali dubio reddat: remanebit per totam vitam cum illa: quod quidem in hac noſtra cōcluſione minimè locum habet, quippe cùm legitimā poſſeſsionem habeat petens, ac iuſtitiam ad petendum, atq; ex cōſequenti alter non reddens iniuſtitiam committat. Quare non reddendo maiori ſe exponit periculo.

2.concl. ¶ Secunda concluſio. Coniux in dubio practico æquali conſtitutus, ſiue à principio bona fide, ſiue mala contraxerit, ſi ſua ſpōte petat ab altero coniuge debitum coniugale, peccat mortaliter

ter. Hæc cõc. cõſtat ex noſtro ſecũdo fundamẽto, quia ſi nõ petat, nulli ſe exponit periculo: petendo autem periculo fornicationis ſe exponit, non ergo ei licet petere. Et præter hoc quòd concluſionem iſtam tenent omnes doctores adducti pro priori concluſione, ſcilicet Palud. Silue. D. Tho. habetur quoq; diffinita in. d. c. Inquiſitioni. vbi expreſſè præcipitur, ꝙ qui probabiliter dubitat: nõ poteſt manẽte dubio exigere, ne agat cõtra cõſcientiam: cùm cuilibet ſit præceptum de non agendo cõtra cõſciẽtiam, vt patet ex Paulo loco citato. Et nihil intereſt, ꝙ à principio bona fide vel mala contraxerit, nã rationibus probabilibus aduenientibus non minus põt formare dubiũ, qui bona fide cõtraxit, q̃; qui mala. Nec tex. citatus reddit pro ratione, quia à principio habuit malã fidẽ: ſed ne agat cõtra conſcientiã, quia qui agit contra conſciẽtiam, ædificat ad gehẽnã. Vndè, nõ credo ſatis tutã fore illorum opinionẽ, qui aſſerũt, quòd ſi quis bona fide contraxit matrimonium putans priorẽ coniugẽ mortuum, ſi facta diligẽtia non poteſt veritatẽ inuenire, quòd quãtuncunq; maneat in dubio: poteſt nõ ſolùm reddere, ſed petere abſq; peccato aliquo, quia ſi bona fide ſiue mala contraxerit, & ſiue adhibuerit diligẽtiam in Indaganda veritate ſiue nõ, imo adueniẽte Eccleſiæ præcepto, quòd maneant ſimul, ſi adhuc cum his omnibus maneat dubius: ſemper agit contra conſciẽtiam, quod neutiquàm licet. Si tamẽ dubiũ deponat ad Eccleſiæ præceptũ, quia cùm deſiſtere nõ poſsit à matrimonio, nõ dubitat, ꝙ licet ei petere: bñ poteſt tũc petere. Quod maximè verũ habere apud iſtos huius noui orbis neophitos exiſtimo, q quidẽ nõ ſolũ Epi pceptũ: verũ etiã cuiuſlibet miniſtri, ſiue in cõfeſsione, ſiue extrà, vt oraculũ habẽt, ac venerantur Quare ſufficiẽs erit, vt nullum remaneat in eis dubium ad reddendũ petenti, & ad exigendum. Sed ſi non deponant dubiũ, nullatenus licet eis petere. Scio tamen quoſdam doctiſsimos viros tenere non ſolùm ſic dubitantem poſſe reddere, verùm etiam petere, quorũ ſentẽtiã nunquàm mihi perſuadere potui. Verum eſt tamẽ, quòd ſi timet mulier ĩ cõtinẽtiã, poterit reddere & etiã petere, ſed ſi nõ timet, ſolũ poterit reddere. Similiter quãdo ẽ vir habens dubiũ iſtud, & ſcit vxorẽ ſuã eſſe nimis verecundã, ne ipſa detrimentũ patiatur, poterit vir ipſe optimè petere: nã tũc licèt formaliter ſit petere, virtualiter tñ eſt reddere. Nec ego niſi in hoc caſu auderẽ cõſulere exiſtẽti in huiuſmodi pplexo dubio, ꝙ peteret.

Palud.
Silueſter
D. Tho.

¶ 3.

3.concl. ¶ 3.cõcl. Qui dubitat de vero cõiuge q̃tũ ad ſpeculatiuũ iudi ciũ, nõ tamẽ dubitat quantũ ad praxim: exigendo & reddendo põt licitè nõ ſolũ reddere, ſed petere. Stat enim vxorẽ habere, dubiũ iſtius ꝓpoſitionis, Hic ẽ vir meus ſpeculatiuè, & nõ habe re de iſta. Ad hũc eſt accedendum, quę eſt practica. Sic nãq; ait Caietanus in quibuſdã reſponſionibus. & Medina, de reſtitutio ne q.17. & Nauarro, de pœnitentia. diſtin. 7. c. Si quis autẽ. Do ctiſsimus etiam Soto tenet idem in ſua relectione, de ratione te gendi & detegendi ſecretum membro. 3. q. 2.

Caieta. Medina. Nauarro Soto.

¶ Ex dictis omnibus in hac difficultate quatuor regulæ poſſũt colligi ſemper ob oculos habẽdæ ad diffiniẽdum in moralibus, & earum prima ſit. Quando primum matrimonium eſt certum: non licet ad ſecundas nuptias tranſire propter quodcunq; dam num emergens, quòd ſi de facto quis ad eas tranſierit: ſunt diri mendæ, quicquid inde ſequatur. Patet ex determinatione Inno centij in. d. c. Inquiſitioni. de ſententia excom.

Innocen.

¶ Secunda regula. Quando primum matrimonium non eſt cer tum, ſed eſt dubium: non licet tranſire ad ſecundas nuptias. Si ta men quis de facto ſecundas nuptias celebrauerit: poterit red dere, imo etiam tenetur, minimè verò exigere. Et annotato hic cum Soto, quòd ſi quis mala fide dubitans probabili dubio pri ores nuptias fuiſſe legitimas, ſe tranſfert ad ſecundas, ꝙ proba bilius eſt, ſecundas eſſe irritandas: nã cùm mala fides nemini ſuf fragetur, illud ſecundum matrimonium ex altera parte claudi cat, & ideo ex neutra eſt firmum.

¶ Tertia regula. Si primum matrimonium non eſt certum nec probabile, ſed tantùm ſunt pro illo quædam leues coniecturæ: tunc abſq; conſcientiæ ſcrupulo, qui illas habet coniecturas, po terit tranſire ad ſecundas nuptias, vt ſi vir ſtatim reuocauit, & patefecit, quòd non conſenſit, & inde ad ſecunda tranſierit vo ta, vt dicit Silueſter verbo, Matrimonium. 5 §. 9. vel ſi fœmina ignobilis contraxit cũ aliquo nobili viro, quia eſt magna cõie ctura, quòd illam decipere voluit: poterit tranſire ad ſecundas nuptias.

Silueſt.

¶ Quarta regula. In his omnibus ad veritatem diffiniendam, & librandas penſandaſq; rationes ex vtraq; parte magno conſilio opus eſt. Vnde ire oportet ad virum magni conſilij & vitæ & ſcientiæ.

De clandeſtino matrimonio.

¶ XXI.

¶XXI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm clandeſtinum matrimonium ſit validum.

QVoniam clandeſtinum Matrimoninm vſq; ad promulgationem œcumenicæ Tridẽtinæ ſynodi noſtra hac tempeſtate celebratæ validum fuerat, & de illo quàm plures canones à Romanis Pontificibus extabant compoſiti,& à doctoribus nõ paucæ vel minimæ quæſtiones tractabantur, vt nihil antiquitatis ignoretur,referam hîc nonnulla generaliora,quæ de ipſo clandeſtino matrimonio ſcripta & tradita fuere,adducturus in vnaquaq; concluſione huius difficultatis determinationem prædicti concilij obſeruandam & tenendam deinceps. Pro cuius elucidatione præannotabo,quid clandeſtinum matrimoniũ olim dicebatur.Et licèt canonum profeſſores ſex modos clandeſtini matrimonij diſtinguant,quos nõnulli theologorum ab illis mutuantur,vt Petrus à Palud.in 4.diſt.28.ego tamen dũtaxat duos hîc apponere decreui,ad quos,ni fallor,omnes reducuntur. *Palud.* Primus iſq; maximè proprius erat, quando fiebat ſine teſtibus legitimis,per quos in foro exteriori poſſet comprobari.Secũdus verò modus [tametſi non tam proprius]erat quando licèt fiebat teſtibus adhibitis,ſed ſine ſolennitatibus fieri aſſuetis,videlicet non præmiſsis denunciationibus & bannis. Tunc enim erant legitimi teſtes,quibus valebat Eccleſiæ matrimoniũ innoteſcere.Et vtroq; modo prohibitum erat fieri ab Eccleſia,vt patet extrà.de clandeſtina deſponſa.Hoc fundamento ſic præhabito,quantùm ad primum modum erat prima concluſio. Matrimonium clandeſtinum ſi per verba de præſenti [ſemotis etiã omnibus arbitris]fieret,firmum ac validum erat.Aſſertio hæc præter hoc quod ante ſacrum concilium Tridentinum erat cõcors Theologorum ſentẽtia,habetur expreſſè in iure.c. Quod nobis extrà de clandeſtina deſponſa. &.c. Tua nos.de ſponſalibus.&.30.q.5.c.Nec illud.vbi ad hoc probandum ſubiũgit ſummus Pontifex pro documento,quòd multa fieri prohibentur,q̃ tamen ſi fiant,facta tenent.Habebatur præterea in.c. Sufficiat. vbi dicitur,ſolùm contrahentium conſenſum ſufficere,& ſic omnes doctores fatebantur,cõſenſum per verba de præſenti expreſſum inter legitimas perſonas ſufficere. Nihil enim magis naturale eſt,quàm vt poſſet per ſuam quiſq; voluntatem alteri ſe coniugem tradere.Licèt enim obedire filij parentibus teneãtur

tur: attamen non ſic ſunt ſub eorum poteſtate, vt ſine conſenſu ipſorum, propria filiorum voluntas ad celebrandum verum matrimonium non ſufficiat. Nec nocebat, inquiunt doctores, ſicut nec hodie nocere poteſt, huic ſententiæ id quod Euariſtus

Euariſt. Papa in Epiſtola. 1. ad Epiſcopos Africa. dicit, cuius verba referuntur in cauſa citata. 30. q 5. c. Aliter. vbi dicitur, ꝙ niſi ab his qui ſuper ipſam fœminam dominationem habere videtur, petatur vxor, non coniungia, ſed adulteria vel fornicationes eſſe non dubitatur, niſi volũtas propria ſuffragauerit, & vota ſuccurrerint legitima. Ex quibus verbis videbatur colligi, quòd non erat matrimonium, ſiquidem illud Pontifex appellat contubernium fornicarium. Non, inquam, nocebat, nam illud dixerat Pontifex, ex eò quòd matrimonia illa, quæ non fiebant ſolẽniter ſecundùm tenorem legis in iudicio exteriori, ex præſumptione iuris reputabantur ab Eccleſia ſtupra & fornicationes, quamuis in foro conſcientiæ eſſent vera matrimonia, vel dic. ꝙ Pontifex appellabat huiuſmodi matrimonia fornicationes & ſtupra gratia exagerandi peccatum, quod cõmittebatur in clandeſtino matrimonio, & non quòd voluiſſet aſſerere, non eſſe matrimonium ſecundùm conſciẽtiam, quinimo hoc inſinuauit cũ dixit, Niſi voluntas propria ſuffragauerit. &c. quaſi dixiſſet, ꝙ ſi proprij conſenſus interuenirent, quamuis occulti: matrimonium verum ac ratum eſſet in conſcientia. Vnde, non eodem modo, quo matrimonium prohibebatur ab Eccleſia inter conſanguineos in quarto gradu, & matrimonium clandeſtinum prohibebatur, nam cognati cenſebantur ſicut & modo ab Eccleſia illegitima materia matrimonij. ſed tamen prohibitio clandeſtini coniugij non tangebat materiam, aut formam, ſed modum, ſiquidem rata & vera erant clandeſtina Matrimonia libero contrahentium conſenſu facta: at verò hodie prohibitio clandeſtini Matrimonij in ſacroſancto Tridentino concilio, nuper ſub Pio quarto celebrato, ſeſſione. 24. in decreto. de reformatione Matrimonij. c. 1. tangit illum modum tanquàm neceſſarium ad efficiendum matrimonium ratum & firmum, ſub his verbis, Qui aliter, quàm præſente Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, ſeu Ordinarij licentia, & duobus vel tribus teſtibus Matrimonium contrahere attentabunt: eos ſancta ſynodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & huiuſmodi cõtractus irritos, & nullos eſſe decernit, prout eos præſente de-

creto irritos facit,& annullat,& in fine eiuſdem capitis determi nat tempus,quando lex iſta incepit obligare,cùm dicit, Decer nit inſuper,vt huiuſmodi decretum in vnaquaq; Parochia ſuũ robur poſt triginta dies habere incipiat à die primæ publicatio nis,in eadem Parochia factæ,numerãdos. Hæc ſancta ſynodus. Quo fit,vt matrimonia clandeſtina poſt ſufficientem promulgationem prædicti decreti,poſt triginta dies à die publicationis [intra quos præſumit ſancta ſynodus fieri poſſe] ſint iam irrita ac nulla,non tantùm ſi abſq; teſtibus,ſed etiam ſi teſtibus adhibitis celebrata fuerint , niſi ſeruata fuerit præfata forma. Et vt id quod dixerat , ſcilicet præſente Parocho,vel alio Sacerdote de ipſius Parochi,ſeu Ordinarij licentia,fideles intelligerent inuiolabiliter eſſe obſeruandum,ſubiungit infra in eodem cap.quòd ſi quis Parochus,vel alius Sacerdos ſiue regularis ſiue ſecularis ſit,etiam ſi id ſibi ex priuilegio vel immemorabili conſuetudine licere contendat,alterius Parochiæ ſponſos ſine illorum Parochi licentia matrimonio coniungere auſus fuerit,ipſo iure tandiu ſuſpenſus maneat,quandiu ab Ordinario eius Parochi,qui matrimonio intereſſe debebat, abſoluatur. Hæc ſancta ſyno.& non eſt validum matrimonium.

¶ Sed iam quòd erat validum matrimonium clandeſtinum, meritò conſequenter in dubium vertebatur,vtrùm eſſet licitum? & ratio dubitandi erat,quia multa facta tenent,quæ tamen non licent. Pro quo dubio erat ſecunda concluſio in ordine. Quòd matrimonium clandeſtinum ab his nudatum incommodis,quę accidere ſolebãt,& Eccleſiæ prohibitione,nullũ erat peccatũ: nam quẽadmodum poteſt quiſq; ſua bona alteri abſq; teſtibus & arbitris tradere,ita & ſe poterat alteri coniungere , vt dicit Caie. in additionibus.3.p. adiectis. *Dubium.* *2.concl.* *Caieta.*

¶ Erat.3.concluſio. Quòd matrimonium,cui duo ſaltẽ vel tres teſtes non intererant,quorum teſtimonio in foro Eccleſiæ probari poſſet,ratione incõmodorũ ſubſeqntiũ & ꝓhibitionis Eccleſiæ,niſi aliqua eſſet legitima excuſatio,erat peccatũ mortale. In primis hæc concluſio conſtabat ex. c. Cũ inhibitio. extrà, de clandeſt. deſponſa.& ex.c. Aliter.30.q.5.& ex concilio Arela.c.6.in quibus locis ꝓhibebatur contrahere clãdeſtinè: at verò non obedire Eccleſiæ peccatum mortale eſt,niſi ex materiæ leuitate excuſetur: hoc autẽ Eccleſiæ pceptum erat de re graui,quia magni referebat, tum ad tranquilitatem Reipublicæ, tum *3.concl.* *Con.Ar.*

tum etiam ad ſacramenti firmitatem,& ad falſas cauendas nuptias:ergo huiuſmodi præcepto non obtemperare peccatum mortale erat. Concluſio iſta verum habebat,etiam ſi nullum eſſet matrimonium propter impedimentũ dirimens,vt ſi conſanguinei clãculo contraherent,qui quidẽ tunc peccabant,tũ etiã excommunicationis ſententiam incurrebãt. Quocircà,in Clemen. vnica. de conſangui. & affini. contrahentes in gradibus ꝓhibitis ſententiæ excommunicationis ſubijciebãtur ipſo facto, cui etiam hodie poſt ſacrum Tridentinum concilium ſubijciũtur ſic contrahentes,cùm præfata Clementina non ſit abrogata. Probatur deinde noſtra concluſio ex vtroq; matrimonij fine. Ordinatur namq; ad prolem tãquàm ad principalem finem, non ſolùm vt procreetur,ſed vt commodè educatur, atq; religioſè inſtituatur. Ordinatur ſecundariò ad operum communicationem viri & fœminæ:& ad vtrunq; finem mutua vtriuſquè requiritur cohabitatio. At verò ex tali clandeſtina coniunctione liquidò cõſtat,quòd vterq; finis impediebatur: ſiquidem ex hoc quòd non interfuerãt teſtes quibus probaretur primũ matrimonium,in ſtatu damnationis permanebãt,dum priore vxore cum qua clàm contraxerant,relicta,tranſibant ad alia matrimonia cum alia palàm contrahendo,& cum ea in perpetuo adulterio viuendo,& ſic verum matrimonium primum dirimebatur ſecundùm Eccleſiæ iudicium, licèt non ſecundùm rei veritatem,quo diruto,non paruum proli inferebatur nocumẽtũ: ergo mortale peccatum erat clãdeſtinè contrahere. Præterea, quia qui ſic clam contrahebant,alijs ſcandalum generabant,nã eos tanquàm concubinarios reputabant,vt dicit Caie loco citato,& vt dicitur in dict c. Aliter. Poſtremò patet, nam cùm ꝓ

Caieta. iſtius modi clandeſtina coniunctione grauiſsima excommunicationis pœna infligebatur communiter ab Epiſcopis,fit,vt eſſet mortale peccatum ſic contrahere, quandoquidem excõmunicationis vinculum nõ niſi pro peccato mortali infligitur. Nec à peccato excuſabantur neophiti clandeſtinè contrahentes abſq; teſtibus,quibus ſufficienter iam hoc præceptum erat ꝓmulgatum,cùm lex Eccleſiaſtica iuſta & ſancta omnes Chriſtianos obliget,tranſgreſſoreſq; non ignorantes inuincibiliter culpa reos faciat. Secus ſi nondum præcepti huius plenam haberent notitiam: tunc namq; non mortaliter delinquebant clandeſtinè contrahẽdo. Vnde, à fortiori ratione, fateri oportebat, non pec-

car-

care infideles ſic contrahentes:ſicut nec modò peccant,dum in ſua infidelitate perſeuerant:tum,quia non ſunt legibus Eccleſię ſubiecti, tum etiam,quia ex nullo iure naturali ad hoc aſtringebantur, ſicut nec modo aſtringuntur:cùm mala quę ex clandeſtino matrimonio ſequebantur,non ex natura rei & ipſius actus,ſed tantùm ex hominum malitia inferrentur. Quo fit,vt nullatenùs eſſet in hac parte fides adhibenda cuidam viro de literis certè & religione bene merito,ac mihi perinde colendiſsimo,qui nuper in quodam ſuo opere aſſeruit,quòd ſecluſa Eccleſiæ prohibitione, iure naturali infideles tenerentur non contrahere clandeſtinè. Hęc tertia concluſio:ſcilicet,quòd erat peccatum mortale clàm contrahere, hodie etiam locum habet poſt præfatum concilium,non ſolùm ſi teſtibus deficientibus attentent clàndeſtinè contrahere ,verùm etiam ſi teſtibus pręſentibus & data quacunquè excuſatione contrahant non ſeruata forma in prædicto concilio ſtatuta. Quod quidem apertè probatur ex eiſdem rationibus, quibus ante concilium probabatur,nam cùm non obedire Eccleſiæ præcepto mortale peccatum eſſe conſtet [niſi materiæ leuitate quis excuſetur] & quòd celebrentur matrimonia ſecundùm prædictam formam ſit pręceptum Eccleſiæ & de re graui,fit,vt eam non ſeruare ſit mortale. Et hoc idem:nempe,quòd ſit mortale contrahere non ſeruata forma præfata. ❄ Innuit ſancta ſynodus Tridentina,cùm dicit, Inſuper Parochum vel alium Sacerdotem,qui cum minore teſtium numero,& teſtes qui ſine Parocho vel Sacerdote huiuſmodi contractui interfuerunt , nec non ipſos contrahentes grauiter arbitrio ordinarij puniri pręcipit. Hæc ſancta ſynodus. At verò grauis pœna non niſi pro mortali peccato infligi ſolet,qui igitur contrahunt conſeruata forma prædicta concilij, mortaliter delinquunt, & matrimonium eſt nullum. *Conc.tri* ❄

¶ Quarta concluſio erat. Quòd plures caſus poterant contingere in quibus diſpenſare licebat & decebat,idquè fieri poterat per Epiſcopum:imò in quibus ſi copia Epiſcopi haberi non poſſet,vel ſi ipſe iniuſtè diſpenſare renueret,valerent ſponſi priuata authoritate citra culpam contrahere. Primò,vt ait Caietanus,q 2. de matrimo. ſuper.3.p. ſi repentinus caſus rationem offerret contrahendi, & teſtes haberi non poſſent,vt ſi virgo eſſet ſub tutela iniqui tutoris conſtituta, & vellet eam viro ignobili ac indigno traddere in vxorem , poſſet abſquè aliqua culpa clàm nubere honeſto ac ſibi grato iuueni , vbi tuta eſſet quòd ipſe poſtmodũ matrimoniũ non negaret Et idem dico, ſi parentes vel tutores nolent puellam nuptui traddere , vt patrimonium ſuum conſummarent. Secundò,ſi ipſi priùs in facie Eccleſiæ bona fide *4.concl.* *Caietan.*

contraxerant, & in veritate propter occultum impedimentum nullum fuerat matrimonium, poſtmodùm autem deprehenſo ſeu cognito impedimento occultè obtenta diſpenſatione poterant ſecretè contrahere abſquè vllo peccato præſtito mutuo conſenſu, cùm non deberet iterum matrimonium publicè contrahi, ne oriretur ſcandalum: imò ſi alter tantùm impedimentum noſſet, non oportebat id alteri reuelare, ſed diſsimulanter perſuadere, vt ſe haberet pro coniuge, iuxta modum & formam à nobis ſuprà difficultate. 17. aſsignatam. Tertiò, ſi concubinarij iter agerent, & ob concubinatum in periculum inciderent ſubitò, tunc potuiſſent matrimonium occultè contrahere, vel ſi deprehenderentur in concubinatu, poterant etiam illico contrahere, vt affirmare poſſent ſe eſſe coniuges. Quartò, potuiſſet abſquè peccato clàm fieri matrimonium, quando poſt excidium ac ciuitatis deſtructionem euaderent duæ legitimæ perſonæ. Quin verò ſi aliqui fuiſſent ſoli, quibus maximè intereſſet coniugari, & valde timerent, quòd illo elapſo tempore prohiberentur ne contrahere poſſent: tunc ſi occultè in matrimonium conſenſiſſent animo poſtmodùm publicandi, dicebat Dominicus à Soto, quòd non peccabant ſaltem mortaliter. Soto. Hodie iſta quarta concluſio poſt ſacram Tridentinam ſynodum, non poteſt habere locum in aliquo prędictorum caſuum: quia modus & forma contrahẽdi in p̃fato concilio ſtatuta, eſt neceſſaria ad efficiendũ matrimoniũ ratũ & firmum. Quòd ſi in. 2. caſu ex hoc quòd contrahant ſeruata forma, oriatur ſcandalum, adire debẽt ſuperiorem, vt diſpenſet non ſolùm in impedimẽto, ſed etiam in forma prædicta.

¶ De ſecundo verò modo contrahendi clandeſtinè: ſcilicet, quando licèt fiebat teſtibus adhibitis, ſed ſine ſolẽnitatibus & bannis, ſubiungebatur, & nunc etiam ſubiũgitur. 5. concluſio in ordine. Quòd etiam ſic cõtrahere eſt mortale peccatũ, vbi hęc bãna ſeruari cõſueuerunt, niſi aliqua adſit rationabilis cauſa. Signãter dixi, Et nunc etiã ſubiungitur. nã etiam hodie poſt œcumenicam ac generalem Tridentinam ſynodum, verum habet noſtra concluſio, & eiſdem rationibus, quibus ante concilium à doctoribus probabatur, & poſt ipſum oſtenditur, & imprimis ex. c. citato, Cùm inhibitio. vbi clandeſtina matrimonia penitus inhibentur, & quòd hoc nõ intelligatur ſolùm de cõiugijs quibus nõ interſunt teſtes, liquidò cõſtat: tũ, quia vniuerſaliter loquitur Pontifex: tum etiã, quia ꝓhibetur illic, ne quis Sacerdos talibus intereſſe p̃ſumat, & p̃cipitur, vt cùm matrimonia fuerint cõtrahenda, in Eccleſijs per preſbyteros publicè proponantur edicta cõpetenti termino p̃finito: vt intra illum, qui voluerit & valuerit, legitimũ impedimentũ opponat, & ipſi p̃ſbyteri nihilominùs inueſtigent, vtrùm ali-

quod obſiſtat impedimentũ, q̃ omnia etiã de matrimonio cõtracto ſine bannis intelliguntur. Et hoc idem nunc ſacroſancta Triden. ſynodus vbi ſuprà prohibet: nẽpe, matrimonia fieri abſq; bannis ſub his verbis. ✻ Sancta ſynodus Lateranenſis concilij ſub Innocen. 3. celebrati veſtigijs inhærendo præcipit, vt in poſterũ, antequàm matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus feſtiuis in Eccleſia inter miſſarum ſolẽnia publicè denuncietur, inter quos matrimonium ſit contrahendum: quibus denunciationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonij in facie Eccleſiæ procedatur, vbi Parochus, viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, vel dicat, Ego vos in matrimonium coniungo in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. vel alijs vtatur verbis iuxta receptum vniuſcuiuſq; prouinciæ ritum. Hæc ſancta ſynodus. Cũ ergo anteà in canone citato eſſet, & nũc etiam in concilio Tridentino ſit præceptum Eccleſiæ de non contrahendo ſine bãnis, & materia ſit grauis, conſequens fit, vt ſit mortale peccatum abſquè huiuſmodi ſolennitatibus & bannis contrahere. Item, quia in eodem capi. Cùm inhibitio. dicitur, quòd ſi parochialis Sacerdos tales coniunctiones prohibere contempſerit, aut quilibet etiam regularis, qui eis præſumpſerit intereſſe, per triennium ab officio ſuſpẽdatur, grauiùs puniendus, ſi culpæ qualitas poſtulauerit, & ijs qui taliter copulari præſumpſerit etiam in gradu conceſſo, pœnitentia condigna imponatur. Hæc textus dicti. ca. At verò tam grauis pœna, non niſi pro mortali crimine ſolet iniungi. Prætereà, quia quanuis in iure communi nulla ſit decreta, vel excõmunicationis vel alius cenſuræ pœna contrahentibus abſq; bannis & clanculũ, communiter tamen à prælatis in ſuis diœceſibus grauiſsima excommunicationis pœna clandeſtinè contrahentibus infligitur: excommunicationis autem cenſura non niſi pro mortali infligitur, ergo ſic contrahere, eſt mortale. *Con. tri.* ✻

¶ Et annotato, quòd præter peccatum mortale, quod committebatur contrahendo clandeſtinè, erat cautum in iure in illo citato. ca. ſi. prolem illegitimam fore ex clandeſtino matrimonio ſuſceptam in gradu prohibito contracto, ſiue parentes bona fide ſiue mala cõtraxiſſent, ideſt, ſiue impedimentũ matrimonij ignoraſſent, ſiue ſciuiſſent. At verò filios ex matrimonio clãdeſtino cõtracto in gradu cõceſſo, ſiue bãna defuiſſet, ſiue etiã teſtes: nõ cẽſebat illic Põtifex eſſe illegitimos. Hæc eſt ſñia Dñici à Soto. in. 4. di. 28. q. 1. ar. 2. per quam exploſit ſententiam gloſæ, quam Palud. & Archidi. ſequũtur *Notabil.* *Soto.*

affirmantem,filios eſſe illegitimos ob ſolam bannorum omiſsione
Panor. vbi eorum conſuetudo vigebat,& etiam ſententiam Panor. & alio
Silueſter rum iuriſtarum,quam Silueſter verb.Matrimo.2.§.vlti.approbat,
aſſerentem eandem illegitimationis pœnã incurri ſi celebretur ma
trimonium ſine teſtibus, non autem ſi celebretur coram teſtibus&
ſine bannis.Nunc autem poſt prædictum ſacrum concilium, licet
quando contraxerunt non ſeruata forma ipſius concilij,filij ſint ille
gitimi,eò quòd matrimonium ſic contractum eſt nullum: attamen,
quando contraxerunt ſeruata forma,& duntaxat defuerunt bãna,
non ſunt filij ex huiuſmodi matrimonio geniti cenſendi illegitimi,
cùm matrimonium ſit validum, & ſemper mihi placuit ſententia il
la Dominici à Soto,quòd filij habiti ex matrimonio valido nõ ſunt
illegitimi.

Nota.1. ¶ Annotare oportet circa hanc quintam concluſionem, primò,q
iura puniẽtia cõtrahẽtes clandeſtinè,non habebãt locũ in contrahe
tibus ſponſalia de futuro, quãdo nulla ſequebatur copula carnalis,
per quam in extero iudicio eſſet matrimonium prȩſumptum, vt di
ctum eſt.Ratio huius notabilis eſt,quia cum illa cõſtitutio eſſet pœ
nalis,non extendi ſed reſtringi debebat.c.Odia. de re.iuris.in.6.I-
ta tenet gloſa recepta communiter in Clementi.vnica.de conſan-
gui.& affini. verbo Contrahere.Intelligendum tamen erat hoc no
tabile,niſi Epiſcopus in ſententia ſua ſic diceret,Excõmunico eos
qui clandeſtinè contrahunt ſiue ſponſalia per verba de futuro ſiue
matrimonium,nam tunc qui ſola contraherent ſponſalia ,etiã ſi po
ſteà nulla ſequeretur copula carnalis,erant excommunicati.Si ve-
rò Epiſcopus ſolùm dixiſſet,Excommunico eos qui clãdeſtinè cõ
trahunt,nihil aliud exprimendo,duntaxat intelligendum erat, hu-
iuſmodi cenſuram ligare eos,qui matrimoniũ cõtrahebant. Quod
etiam hodie poſt ſacrum Tridentinum concilium arbitror eſſe ve
rum,ac proinde tenendum.

Nota.2. ¶ Annotare opus eſt ſecundò,cùm dicebatur in cap.citato .ſuſpẽ-
dendum eſſe per triennium parochialem Sacerdotem tales coniũ
ctiones prohibere contemnentem,& ſimiliter quemlibet regularẽ
præſumentem eis intereſſe,quòd ſi de facto ſuſpenderetur,imo &
ſi nunc poſt concilium ſuſpendatur quis propter tale delictũ,pote-
rit abſolui ab huiuſmodi ſuſpenſione per Epiſcopũ,cũ nec ante con
cilium nec poſt ſit ſummo Pontifici reſeruata.Non tamen intelligo
hoc de Sacerdote celebrante matrimonium eorum qui nõ ſunt de
ſua Parochia,quia,vt dictum eſt ſuprà,ex ſacro concilio debet ab-
ſolui à ſuſpenſione, quam ſic incurrit, ab Ordinario Parochi illorũ

Quod

quorum matrimonium celebrauit.

¶ Annotato tertio, ꝙ ſignanter dixi in iſta. 5. concluſione, Sine cauſa rationabili. quia nõ pauci ſunt caſus in quibus, vt doctorũ habet conſenſus, diſpẽſare licebat ante conciliũ ne fierent huiuſmodi bãna, vt annotat Antoninus. 3. p. titu. 1. c. 16. §. 5. Quod quidem nunc poſt præfatum concilium magis adhuc licere videtur, cùm dicat, ✻ Quòd ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio, Matrimonium malicioſè impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denunciationes: tũc, inquit, vel vna tantùm denunciatio fiat, vel ſaltẽ Parocho & duobus vel tribus teſtibus præſentibus matrimonium celebretur: deinde ante illius conſummationem denunciationes in Eccleſia fiant, vt ſi aliqua ſubſunt impedimẽta, faciliùs detegantur, niſi Ordinarius ipſe expedire iudicauerit, vt prædictæ denunciationes remittãtur: quod illius prudentiæ & iudicio ſancta ſynodus relinquit. Hæc concilium. Imprimis, licet diſpenſare ſecundùm doctores cum magnatibus, qui magna cum deliberatione ſolent matrimonia tractare. Deinde, dum nullus ſubeſt impedimenti timor, vel ſi timeretur ſcãdalum propter aliquam factionem. Ad hæc & propter cõtrahẽtiũ verecundiam, vt ſi egregiè nobilis ignobilẽ ducat, aut ditiſsimus pauperem, aut ſenex puellã, aut quia timetur, ne aliquis iniuſtè obijciat aliquod impedimentum. In quibus omnibus euẽtibus Epiſcopus ex conſuetudine per Papã diſsimulata, vt bene ait Petrus à Palud. ante conciliũ diſpenſare valebat, & nunc per decretum citatũ eiuſdem ſacri Tridentini concilij valet diſpenſare ne banna fiant, cũ dicat, Niſi Ordinarius ipſe aliter expedire iudicauerit. &c.

Nota. 3. *Anto.* *Con. tri.* ✻ *Palud.*

¶ Annotato quartò, ꝙ hi quorũ bãna fiũt, interim debent Chriſtianam doctrinam addiſcere, ſi illam ignorãt: ſcilicet ſalutationem Angelicam, Orationem dominicam, Symbolum fidei, & decem præcepta decalogi, ac mandata Eccleſiæ, & quot ſunt peccata mortalia: nec cõtrahere ꝑmittẽdi ſunt, niſi prædicta memoriter ſciuerint, niſi fortè aliqui fuerint incapaces propter ſenectutem, aut propter ingenij tarditatem & ruditatem.

Nota. 4.

¶ Quinto, annotare oportet circa illud quod dicit cõcilium, quòd fiant banna tribus diebus feſtiuis, quod quando viſum fuerit Epiſcopo expedire, poterit dare licentiam vt proponantur in aliquo alio die, maximè ſi inſtat dies feriarum, in quibus fieri nuptiæ prohibentur, quia etiam ſine ipſis poſſet dare licentiam, vt contrahatur Matrimonium authoritate concilij, vt ſuprà dictum eſt, quia cui licet quod maius eſt, licet quod minus ſecundùm regulam iuris. ca. Cuilicet. de re. iuris. in. 6.

Nota. 5.

Dubium ¶ Sed dubium ſe offert impreſentiarũ, vtrùm ſi aliquis quãdò fiunt banna, obſtaculũ obijciat, ne fiat matrimonium: nempe, ſi opponat, ꝙ dormiuit cum ea, quam deſponſauit ſuus conſanguineus, ſit ei credendum? Pro hoc dubio, ſit prima concluſio. Quòd debet hoc

1. concl. ſuo conſanguineo denunciare in occulto, aliàs peccat, & ſi pmittat fieri matrimonium ei non denunciando, & hoc poſteà veniat ad Eccleſiæ notitiam, talis per ſeptem annos pœniteat, & mulier pœniteat vſq; ad mortẽ, & nunq̃; nubat, vt expreſſè habetur. 35. q. 3. c. Si homo. Sacerdos tamen ſi viderit expedire, aliã pœnitentiã vtriſq; imponat, & qui habet authoritatem, cum eo diſpenſet. Quod ſi talis nõ audet dicere ſuo cõſanguineo, vel quia eũ timet, aut parẽtes mulieris, tunc dicat Sacerdoti in occulto, & Sacerdos occultò vocet ipſam mulierẽ, & moneat eam, vt veritatem dicat, ꝙ ſi ipſa neget, & aſſerat eſſe falſum, ei credat. Si autem dicat eſſe verum, tunc oſtendat ei, quòd non poteſt nubere ſuo ſponſo propter contractam affinitatem, & idcirco inducat, vt publicè renunciet ſponſalibus, quòd dicat ſe non velle ſuo ſponſo nubere, & dicat ipſe Sacerdos ſpõſo quòd ipſa non vult illi nubere, atq; illi perſuadeat, vt ipſe etiam renuntiet. Quòd ſi ipſe ſponſus noluerit, & ipſa dicit, quòd nõ audet contradicere ſponſalibus timore parentum, vel ſi ipſa dicat, quòd non vult contradicere ſponſalibus, tunc poſtquàm ei oſtenderit in occulto, quòd non erit matrimonium inter eos, ſi publicè veniant ad contrahendum, matrimonium permittat fieri: quia non poteſt publicè eam impedire, cùm ſciat eius peccatum in occulto. Si verò fortè eſſet filia alicuius viri potentis, quæ ſine magno ſuæ famæ detrimento non poſſet reſilire à ſponſalibus, vel ſi eſſet aliqua rationabilis cauſa diſpenſandi iudicio Sacerdotis, deberet fieri diſpenſatio cum ea in occulto ab eo qui habet authoritatem, & ſic cõ

Silueſter traheret. Ita Silueſter in verbo. de ſponſa. §. 9. videtur ſentire eſſe faciendum. Si verò ille denuntiator publicè hoc dicat, ac confiteatur, ei in hoc non eſt credendum, quia vox vnius, vox nullius in facto alieno, vt patet in cap. Licèt ex quadam. de teſtibus. Hoc tamẽ intellige, ſi mulier negat. nam ſi ipſa ſponte confiteretur, ei contra ſe dicenti eſſet credendum, vt habetur in. c. Ex literis. extra, de diuor. & cap. Atteſtationes. de deſponſa. impube.

¶ Quòd ſi eſt vnus ſolus teſtis ille qui denuntiat impedimentũ eſſe inter eos quorum banna fiunt, & ſit grauis perſona, cui meritò fides adhiberi debeat, eſt ſecunda cõcluſio. Quòd ſi probat, de hoc quod

2. concl. dicit eſſe famam, quam quidem famam per duos teſtes probat, talis fama impedit matrimonium contrahendum, vt exp̃ſſè habetur

4.q.3.c.Si teſtes.§.vbi numerus.ſi probet, quòd ex tali Matrimonio oriretur ſcandalum:tunc ſoluantur ſponſalia, & non credatur iuramento parentum oppoſitum aſſerentium, & ſi ad admonitionẽ noluerint deſiſtere ab ſponſalibus,ad hoc compellantur,vel contra formam huiuſmodi adducãt teſtimonium ſuorum propinquorum iurantium eos non eſſe conſanguineos.Hæc omnia habentur in.c. Cùm tua. de ſponſa.

¶ Quòd ſi talis teſtis,qui prædicto modo denuntiat,non eſt grauis perſona,cui meritò credi debeat,vel ſi ſit grauis perſona,tã ẽ nõ probat de fama,quòd ſunt conſanguinei,nec etiam docet quòd ex tali Matrimonio oriretur ſcandalum,tunc eſt tertia concluſio,quòd ſunt monendi,qui ſic volunt contrahere,ne contrahant:non tamen prohibendi,vt patet.c.Cùm tua.de ſponſa. *3.concl.*

¶ Quando autem ſunt duo vel plures teſtes,tunc eſt quarta cõcluſio,quòd ſunt examinandi magna cum diligentia, de omnibus circunſtantijs:ſcilicet de perſonis,quæ contrahere volũt,ſi eas cognouerunt,item de verbis quibus contraxerunt ſponſalia,de loco,de tempore,de anno,de menſe,de die,de hora,ac demũ; de multis alijs circunſtantijs,vt ex eorum dictis poſſet conſtare, cuius illa ſit vxor.Quòd ſi omnes teſtes adinuicem non cõcordant,niſi duo ad minùs in omnibus circũſtãtijs cõueniãt,tunc habeãtur,ac ſi nihil dixiſſent,non adhibendo fidem eorum verbis,quia vel tunc ſunt ſingulares,vel ſũt mẽdaces,& ideo nihil probãt. Quod dictũ ẽ de impedimẽto affinitatis:exẽpli gratia,eſt etiam dicendũ de alio quocunq; impedimẽto,& ſimiliter,quæ dicta ſunt de proponẽdo impedimento quãdo fiunt bãna,intelliguntur etiam ſi impedimentum opponatur alio quocunq; tempore,quando non fiunt banna:ſed de his hæc ſint ſatis dicta,ne videamur in meſſem alienã falcẽ mittere. Et exẽplum quod poſui de affinitate per copulam fornicariam contracta, intelligitur nunc poſt concilium in primo & ſecundo gradu. *4.concl.*

¶ Annotãdo hîc, ꝙ quãdo illi qui vagãtur, voluerint cõtrahere,maius examẽ,eſt faciẽdũ circa eos,vt expſſè admonet ſancta ſynodus ſub his verbis, Multi ſunt qui vagãtur,& incertas habẽt ſedes,& vt improbi ſunt ingenij,prima vxore relicta,aliã,& plerunq; plures,illa viuẽte,diuerſis in locis ducunt,cui morbo cupiẽs ſancta ſynodus occurrere,oẽs ad quos ſpectat,paternè monet,ne hoc genus hominũ vagãtiũ ad matrimoniũ facilè recipiãt: magiſtratus etiã ſeculares hortatur,vt eos ſeuerè coërceãt:Parochis aũt pcipit, ne illorũ matrimonijs interſint,niſi priùs diligentẽ inquiſitionem fecerint,& re ad Ordinarium delata,ab eo licentiam id faciendi obtinuerint. *Notabil. Con.tri.* ✻

¶XXII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm vſus clandeſtini coniugii ſit peccatum mortale.

SVppoſita bimembri diſtinctione in præcedẽti difficul tate appoſita: nempe, quòd matrimonium contrahebatur clandeſtinè ſine teſtibus, aut cum illis, ſed ſine bannis ante concilium Tridentinum, duabus concluſionibus reſpondebatur, & earum prior erat. Loquen-
1.concl. do de matrimonio clandeſtino ſine teſtibus, vſus illius erat pecca-
Caieta. tum mortale. Concluſio hæc erat expreſſa ſententia Caieta. q. 2. de Matrimoni. ar 2. in additionibus ad tertiam partem adiectis. Et rationibus probabatur. Prima, quia regulariter, & vt in plurimũ ex tali vſu oriebatur ſcandalum, eò quòd ab omnibus habebantur pro concubinarijs, & ita appellabantur. c. Aliter. 30. q. 5. Secunda, quia poterat alter coniugum noua inire connubia, dum ignorabatur ꝙ erat ligatus alteri coniugio, & nullo modo probari poterat quòd
Caieta. priùs duxerat alteram. Addebatq; ibidem Caie. quòd non ſolùm vſus qui frequentiam actuum importat, ſed etiam actus vnus, erat mortale, etiam cum ſterili ſeu vetula quæ nõ poteſt cõcipere, quia tuncunq; occultus, erat mortale peccatum, ſicut & ipſe contractus clandeſtinus, propter damnationem Eccleſiæ damnãtis omnem cõtractum & concubitum clandeſtinum in ſua ſpecie, & ibidem Caie. monebat confeſſores viduarum nobilium ne conſulerent fornicariæ, vt contraheret clandeſtinum matrimonium, quaſi licitè deinceps ſatisfacturæ voluptati ſuæ cum clãdeſtino coniuge: tum, quia
Ro. ca. 3 non ſunt faciẽda mala, vt veniãt bona [teſte Paulo Rom. 3.] tũ etiã, quia per hoc non euadebatur peccatum mortale in vſu dicti coniugij: tum, quia adiungebatur periculum homicidij vtriuſq; aut alterius coniugis: vt pluries contingere vidimus. Conſanguinei enim multò magis vindicabant talia coniugia: quam ſi ſola fuiſſet fornicatio. Hæc Caietanus illic. Et cùm conſtet ex dictis huiuſmodi vſum ante ſacroſanctum Tridentinum concilium, quando matrimonium clandeſtinum erat validum, fuiſſe mortale, à fortiori nunc poſt ipſum cõcilium id fateri neceſſum eſt, quando nõ eſt validum, & ideo eſt acceſſus ad alienam: ac proinde fornicatio.

¶Loquendo de matrimonio clandeſtinè contracto teſtibus adhibitis, ſed bannis & publicis denũciationibus prætermiſsis, erat poſterior concluſio Caietani, quòd huiuſmodi vſus non erat mortale, quanuis non deerãt qui oppoſitum defendeſent tanquàm probabile, ego vero & ante ſacroſanctum Tridentinũ concilium, & nunc

poſt

poſt ipſum ſemper credidi huiuſmodi vſum non eſſe mortale, dum tamen ſit matrimonium celebratum ſeruata forma in præfato concilio ſtatuta & apposita.

De conſenſu coacto.

¶ XXIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm conſenſus extortus per metum cadentem in conſtantem virum ſufficiat ad matrimonium.

PRo huius quæſtionis elucidatione p̄iacenda ſunt quinq; fundamenta. Primum eſt, quòd duplex eſt metus vel coactio, quidam qui cadere poteſt in virum conſtantem, quidam autem in conſtantem virum non cadit, ſed bene in inconſtantem. Virum conſtantem appellamus, qui ſecundùm rationem iudicat, qui ſcilicet ſemper eligit ex duobus bonis quod melius eſt, & propoſitis duobus malis vitat quod maius eſt, ac eligit quod minus. Quocirca, non diceretur vir conſtãs, qui ob euitãdã mortẽ eligeret peccare, ſiue venialiter ſiue mortaliter, ſiquidẽ nullũ maius malũ, quàm peccatũ, vt inquit Ariſto. 3. Ethico. ca. 1. Similiter non diceretur vir conſtans, qui timore aliquo ne iacturam pecuniæ faceret, detrimẽtum honoris eligeret. Pari ratione diceretur vir conſtans, qui potius vult conſentire in iſtam, quàm perdere paruam pecuniam: quam quidem ſecluſo hoc timore nullo modo acciperet in vxorem. Item virum conſtantem appellamus, qui non niſi ex probabili, & vehementi æſtimatione p̄iculi, quod eſt præſẽtaneũ, & iã iã impẽdens, mouetur. In cõſtantẽ verò, q mouetur ex leui & remotiori, iuxta illud Prouerb. 27. Fugit impius nemine perſequẽte: debet enim vir ſtrenuus muſcam imitari, quæ non niſi inſtante flagello euolat : quo tranſeunte protinus eõdẽ reuolat. Vnde, iuriſcõſultus. l. Metũ. 3. ff. quod metus cauſa. Metum, ait, præſentem accipere debemus, non ſuſpicionem inferendi eius. Præſentem ſcilicet, ideſt iam illatũ Quo fit, vt ſiquis dum ſolicitat puellã, domi ſtrepitũ ſentiret aliquẽ, metuq; illo cõſentiret in matrimoniũ, valeret illud quidẽ ante ſacrũ conciliũ Tridentinum: quia metus nondum erat illatus, atq; adeò neq; præſens. Hodie tamen non valeret, cùm clandeſtina matrimonia per conciliũ ſint irrita, vt dictum eſt. Secus ſi cum tali metu contraheret ſeruata forma concilij.

Ariſtote.

Pro. 27.

¶ Secundum accipe fundamentum, quòd coactio & violentia, quæ in idem coincidunt, eſt duplex. Vna ſcilicet, quæ abſolutam infert

neceſſi

neceſsitatem, & hæc cenſetur ſimpliciter violentia, vt dum quis alterū renitentem loco depellit, quia illic nullus eſt voluntatis conſenſus. Altera eſt violentia ſeu coactio miſta, & ea quæ fiunt per huiuſmodi violentiam & coactionem, quanuis ſecundùm quid ſunt inuoluntaria, abſolutè tamen ac ſimpliciter ſunt voluntaria, vt quando tempeſtatis tempore quis proijcit merces in mare, ſimpliciter vult proijcere: quanuis ſi periculum poſſet euitare, nullatenus eas proijceret. Hoc fundamentum ponitur ab Ariſtotele, tertio Ethicorum, capitulo tertio, & à Diuo Thoma. 1.2. q.6. articulo. 6. & 7.

Ariſtote. D. *Tho.*

¶ Tertium fundamentum ſit Quòd mala quæ poſſunt mouere virum conſtantem, ſunt metus mortis & enormis cruciatus, vt patet in ca. Cùm dilectus. de his quæ vi metuſuè cau. fiunt. Item, metus ſtupri in virgine, & metus ſeruitutis, vt habetur in. l. Ego puto. & l. Iſti quidem. ff. quod metus cauſa. Similiter, vinculorum atrocium timor, & longeui carceris, vt. l. Nec timorem. &. l. Qui in carcerem. ff. eodem tit. Metus quoq; amiſsionis omnium bonorum, ac totius ſtatus, vt in eodem ca. de his quæ vi. &c. & ibi gloſa. Nec tantùm hoc eſt verum de timore amittendi bona ſine quibus homo minimè viuere poteſt: verùm etiam de timore amittendi bona, ſine quibus grauem iacturam patitur. Cuius ratio eſt euidens: nam patrimonium vita hominis exiſtimatur, vt eſt in prouerbio ex Heſiodi carmine. Item metus infamiæ cadit in virum conſtantem, quando eſt infamia, cui non facilè ſubueniri poteſt. Deprehenſus enim in aliquo delicto, iuſto metu facit quicquid facit, ne prodatur: quia proditus poteſt pati mortem vel cruciatum, cùm ſit infamia iuris. Secus eſt de infamia, quæ fundatur in falſo, cui facilè ſubueniri poteſt, nam timor huius infamiæ non cadit in virum conſtantem. Item metus excommunicationis cadit in virum conſtantem, etiam quādo eſt excommunicatio iniuſta, quia timenda eſt, vt patet capitulo primo. 11. quæſtio. 3. & tenet Ioan. Andre. & Panor. in capitu. Cùm dilectus. de his, quæ vi. &c. & Silueſter in verbo Metus. Sed quoniam certa regula non poſſunt omnes metus in virum conſtantem cadentes comprehendi: boni viri arbitrio in foro conſcientiæ, & iudicis in foro iudiciali relinquendum eſt, vt ipſe examinet, quis metus in virum conſtantem cadat, quis verò non, vt notat gloſa in capitulo citato. Cùm dilectus. Cùm enim quædam ſint, quæ mouerent virum vnum conſtantem, quæ alium non mouerent, & determinare, quæ ſint illa, non pendeat ex re ipſa, ſequitur, quòd pendet ex boni viri arbitrio atq; prudentia. Quod magna cum diligentia annotatu opus eſt, propter huius noui orbis incolas, qui ex quodā

Ioa. An. *Panor.* *Silueſter*

metu

meticuloſi ſunt, & ex leui metu mouẽtur. Pari ratione minor metus cogit fœminas, quã viros: qã à natura ineſt eis minor animi vigor corporiſq; fortitudo, itaq; ſunt magis meticuloſæ. Aliquid enim cogeret fœminam etiam conſtantem ad eligendum id quod vir conſtans neutiquàm eligeret, vt dicit gloſa in capitulo. Cùm locũ. & hanc ſententiam tenet Couarruuias. in. 2. p. ca. 3. in ſuo tractatu de matrimonio, vbi quàm plures doctores adducit ꝓ hac ſentẽtia. *Couarr.*

¶ Quartum fundamentum ſit, quòd cùm quædam ſint intrinſeca ratione peccata, quæ ſunt prohibita, quia mala: alia verò ſint mala, eò ſolùm quòd iure ſunt humano prohibita, qui metu mortis quantumuis atrociſsimæ illa, quæ ſunt prioris generis committeret, peccaret: & ſic deſineret eſſe vir conſtans, quia cùm ſint natura ſua mala, nequeunt non eſſe mala. Qui verò metu mortis committeret alia poſterioris generis: nempe, frangeret ieiunium vel feſtum, non peccaret, atquè adeò nequè deſineret eſſe conſtans. Nam cùm non ſint intrinſecùs mala, poſſunt quidem bona fieri, quando ſunt media cauẽdi grauiora mala. Sed ſi ei incuteretur huiuſmodi metus à tyranno in contemptum & odium fidei & legis Eccleſiaſticæ, ſi ob illũ metũ frãgeret ieiuniũ, iam deſineret eſſe cõſtans, quia tunc potius deberet pati mortem quàm ieiunium frãgere. De qua re diffuſè ſatis in materia de Excommunicatione, à nobis diſſertum eſt.

¶ Quintum fundamentum ſit, Metus vt Matrimonium impediat, debet eſſe ab extrinſeco illatus, & quòd ad hoc peculiariter incutiatur, vt Matrimonium contrahatur, alioquin ſi ſuapte natura vel fortuna vel alio fine ſit illatus, non impedit vim promiſsionis. Eſt enim metus ab extrinſeco, dum quis propter vitandam infirmitatem vxorem duceret, quem quidem metum nemo incutit, ſed ex rei natura naſcitur. Imo licet incutiatur à rebus inanimis extrinſecùs vel à feris animalibus, propriè dicitur ab intrinſeco. Quo fit, vt ſi quis metu tempeſtatis exiſtens in mari, aut metu incendij, quo circunſpicitur, vel ferarum, à quibus obſidetur, aut metu mortis in bello votũ emitteret, illud teneret: quia metus ille nõ cẽſetur ab extrinſeco illatus: eò ꝙ fit per modũ naturæ, ſed quando offertur ab hominibus, ita tenet Silueſter, verbo. Votum. 2. §. 12. Rurſus quamuis inferatur ab hominibus extrinſecùs, non illo fine vt Matrimonium contrahatur, ſed alio, Matrimonium tenet, etiam ſi iniuſtè inferatur, & etiam ſi aliàs minimè contraheretur, vt ſi in obſidione verbis metu captionis obſeſſus Princeps vel alius primatus ciuis offerret hoſti matrimonio

ſibi

ſibi copulare filiam eius, matrimonium teneret: quia ille non eſt metus ad illum finem oblatus, ſed ſua ſponte voluit, qui illum patiebatur ea ſe conditione liberare. Secus ſi hoſtis illo fine vrbem obſideret, vt Principem ad Matrimonium cogeret. Et eodem modo, ſi infirmus metu mortis polliceatur medico ſe eius filiam ducturum, ſi eum ſanaret. Imo quanuis medicus hanc conditionem offerret, aliàs eum non curaturus, matrimonium teneret, quia tunc medicus non infert metum, ſed morbus: Matrimonium eſt ſicut pretium pro medela conſtitutum. Eadem ratione ſi latroni ob ſua crimina in carceres coniecto puella conditionem offerret ſe illum liberaturam, ſi ſe velit in vxorem ducere: certè matrimonium teneret, quia metus ille non eſt illatus ab illa, ſed eſt oblata conditio, ſi vult à metu in quo eſt, liberari. Si tamen quis deprehendit aliquem in crimine, & incutit ei metum, quòd eum accuſabit, niſi puellam ducat, ſi eam ducit, Matrimonium non tenet. Similiter ſi quis alium in carcerem detrudat, vt conſenſum Matrimonij extorqueat: non tenet Matrimonium, vt patet. l. Qui in carcerem. ff. eodem titulo. Pariter ſi pater iuueni, quem cum filia ſua deprehẽdit, comminetur, quòd eum accuſabit, niſi eam duxerit, Matrimonium non tenet, licèt iuſtè eum poſsit accuſare. Ratio horum eſt, quia in his caſibus metus eſt illatus ab extrinſeco. Et eadem ratione in caſu quo Princeps reo quem iuſtè poteſt interficere, diceret, Occidam te, niſi hanc duxeris. non tenet, quia metus eſt illatus ab extrinſeco & illo fine niſi ille vt metum euadat, conditionem illam ſponte eligat, & niſi ſit lex præcipiens, quòd qui virginem violauerit, eam ducat, vt capi. primo. de adulter, nam quanuis tunc iudex etiam metu mortis compellat eum, ille conſenſus ſolidus eſt & firmus. Et quantuncunquè ille qui ad ſupplicium ducitur, nullo modo iſtam meretricem eſſet accepturus in vxorem, ſi alio modo poſſet euadere mortem: attamen ſi ipſa illum petente ducat eam, vt vitam ſeruet, vt fieri ſolet ex laudabili conſuetudine apud aliquas prouincias, Matrimonium tenet. Ratio eſt, quia non ſolùm nulla tunc ei fit iniuria, verùm etiam adhuc condonatur, & pœna remittitur, ita tenet Silueſter, verb. Metus. §. 6. Quando dicimus, quòd in caſibus hîc appoſitis Matrimonium eſt validum, nunc poſt ſacrum Tridẽtinum cõcilium ſolum habet locum, ſi celebratum fuerit iuxta formam concilij.

1. concl. ¶ His ſic præiactis fundamentis, per aliquot concluſiones difficultati reſpondetur, & earum prima ſit. Conſenſus coactus per metum cadentem in conſtantem virum, non eſt ad Matrimonium

perficiendum validus. Hæc concluſio habetur in c. Veniens. &. ca. Cùm locum. & cap. Conſultationi tuæ, de ſponſalibus. Et ca. De nuptijs. & cap. Si verum. 31. q. 2. Et ratione probatur, nam ſine plena libertate nullatenus natura vinculi coniugalis finiſq; matrimonij ſeruari poſſet, quia facilè ad inuicem diſcederent, & ſic non eſſet hoc ſacramentum indiſſolubile, neq; eſſet prolis æducatio, neq; operũ communicatio, qui ſunt fines matrimonij.

¶ Secunda concluſio. Conſenſus coactus metu cadente in virũ in conſtantem non irritat matrimonium. Hæc concluſio licèt non reperiatur expreſſa in iure: eam tamen colligunt doctores à contrario ſenſu ex eiſdem locis pro prima concluſione adductis. Cùm enim illic ſola matrimonia irritentur, quæ metu cadente in cõſtantẽ virum contrahuntur, conſequitur, per metum cadentem in virũ in conſtantem: ſcilicet, leuem non irritari. v. g. ſi iocoſè aliqui comminentur mortem alicui, & propter talem metum, ille cui incutitur, aliquã duxerit, legitimũ erit matrimoniũ, ſi celebratũ fuerit ſeruata forma cõcilij: quia talis metus nõ eſt cadens in virũ conſtantem. *2. concl.*

¶ Annotare oportet hìc, quòd iſtæ duæ concluſiones locum habẽt non ſolùm in foro Eccleſiæ, ſed etiam in conſcientia, vt patet ex. c. Significauit. de eo qui duxit eam, quam polluit per adulterium. Dicit enim tex. quòd ſi tanta vis illata fuerit, quòd non ſponte in primam conſenſerit, nec poſt pręſtitum iuramentum ipſam carnaliter cognouerit: propter hoc non dimittas, quin ad aliam, quam poſteà in vxorem accepit reuertẽdi liberam tribuas facultatẽ, igitur primum matrimonium nullum fuit. Quod vſu eiuſdem Eccleſiæ præſertim confirmatur, quæ licèt in ſuo tribunali coactus ille confiteatur ſe habuiſſe cõſenſum, nihilominùs abſoluit eum à matrimonio. Quæ hodie in vtroq; foro vera ſunt ſi forma concilij ſeruetur. *Notabil.*

¶ Sed vtrùm matrimonium metu cõtractum ſit iure diuino nullũ, an ſolo iure h[illegible]mano: meritò cõſequẽter dubitatur? Cui dubio hac tertia cõcluſione in ordine reſpõdetur, quòd ẽ nullum iure diuino & naturali, & non tantùm ex Eccleſiæ conſtitutione. Hæc concluſio eſt cõtra Cardinalem in. c. Abbas. de his quæ vi metuſuè cauſi unt, aſſerentem validum eſſe conſenſum coactum iure diuino, recindendum tamen poſteà matrimonium per Eccleſiam. Noſtrã tamen concluſionem tenet Scotus in. 4. diſt. 29 q. 1. ar. 2. & Gabriel in. 3. diſt. 39. q. 1. con. 8. Eandem tenet D. Tho. in. 3. ſen. diſt. eadem. Inquit enim, non ſufficere ad matrimonium ſimplicem conſenſum: ſed liberum eſſe ne[illegible]eſſarium, ad iuramentum verò ſimplicem conſenſum ſufficer[illegible], atq; ob id etiam metu factum interim dum abſo *Dubium.* *Cardi.* *Scotus.* *3. concl.* *D. Tho.*

lutio non præſtatur, obligare iurantem, & qui non impetrata abſolutione à iuramenti vinculo, aliam in vxorem acciperet, mortaliter peccaret, quia qui ex metu illo iurat, ſimplicē conſenſum exhibet, quem ſi non exhiberet: mortaliter peccaret, cùm adducat falſo Deum in teſtem, vt Caietanus egregiè pro ſuo more annotat in Com-

Caieta. mētarijs. 2.2. quæſtio. 89. articulo ſeptimo, dubio ſecundo: non tamen propter iuramentum Matrimonium confirmatur: confirmatur verò, ſi priùs per metum eſſet factum, & abſente metu ille iuramentum ducendi aliquam confirmauerit. Vnde, Diuus Auguſti-

D. Aug. nus, cuius verba referuntur, capitulo. Inter cætera. 22. quęſtone. 4

Cùm dixit, Vualdum metu mortis iuraſſe ſe cōcubinam ducturum, licèt non fuit Matrimonium, ſi tamen ante impetratam abſolutionem à iuramento, aliam duxiſſet, mortaliter peccaret. Scio tamen Ricardum in quarto, eadem diſtinctione, cui ſubſcribit Paluda-

Ricard. nus, tenere contrariam ſententiam: nempe, non peccare, quia dicunt, quòd neque in conſcientia illud iuramentum eſt obligatorium, ſiue verbis de futuro ſiue de præſenti ſit appoſitum, ſed licèt hoc ſit probabile: tamen probabilius mihi apparet, quòd peccat ducendo aliam ſine abſolutione iuramenti. Sed opus eſt, vt illuc reuertamur, vnde fecimus digreſſum: ſcilicet, ad probandam concluſionem tertiam, quam tribus non leuibus rationibus oſtendam. Prima. Cōſenſus iuſto metu coactus omnes alios contractus iure naturali eneruat atq; inualidat, quia talis conſenſus per iniuriam extorquetur, & ideo debet qui cogitur, in ſuam libertatem reſtitui, ergo à fortiori in Matrimonio vbi maior exigitur libertas, idipſum eadem natura ſecundùm Deum conſtituit. Secunda, Si ſolo iure Eccleſiaſtico conſenſus coactus infirmaretur, conſequens fieret, vt ſi inter infideles tale Matrimonium contraheretur, eſſet validum etiam ſi ad Eccleſiam poſt tranſmigrarent: quia Eccleſia erga infideles nihil poteſt diſponere: conſequens tamen eſt falſum, imo illud etiam cenſetur irritum & inualidum, ſicut inter Chriſtianos. Tertia ratio ſit, quia cùm Matrimonium ſit ſacramentum, de cuius eſſentia eſt conſenſus, & Eccleſia ea mutare nequeat, quæ ſacramentorum eſſentiam attingunt: conſequens eſt, vt ſi iure diuino coactus conſenſus non eſſet irritus, quòd eum Eccleſia irritare

Palud. nequiret. Nec me latet Petrum à Palude in quarto, diſtinctione

Ricard. 29. quæſtone. 1. & Ricardum eadem diſtinctione, quæſtione ſecun-

Duran. da, articulo primo, & Maiorem ibidem quæſtione. 1. & Durandū, quæſtione ſecunda tenere contrariā opinionem huius noſtræ tertiæ concluſionis: ſcilicet, quòd ſolo iure Pontificio conſenſus co-

&

ctus irritatur, non quòd per talem conſenſum fiat Matrimonium iure diuino & naturali, venit autem recindendum per ius Pontificium, vt dixit Cardinalis, ſed quòd nunquàm fuit Matrimonium iure Pontificio vetante. *Cardina.* Vnde, ad vltimam rationem noſtram, quæ potiſsimum argumentum eſt Scoti, reſpondent, quòd cùm matrimonium non ſolùm ſit ſacramentum: verùm etiam contractus ciuilis, quamuis Eccleſia quatenus ſacramentum eſt, eius eſſentiam mutare nequeat: tamen quatenus eſt contractus ciuilis, potuit Eccleſia per poteſtatem ei diuinitus commiſſam adminiſtrandi Chriſtianam Rempublicam, conſenſum coactum metu cadente in conſtantem virum inualidare, infirmare & caſſare, ad obuiandum incommodis maximis, quæ illo admiſſo oborirentur, & tanquàm iniurium & fini Matrimonij nociuum. In reliquis verò ſacramentis quia ſunt merè ſacramenta, nihil Eccleſia mutare potuit circa eorum eſſentias quæ ſunt de iure diuino: ſcilicet, forma & materia extrinſecùs admota cum intentione faciendi quod Chriſtus inſtituit, & multò minùs in his quæ per characteres imprimuntur. Et quamuis hæc opinio ſit valde probabilis, probabiliorem tamen reputo opinionem Scoti, cui proinde libenter adhæreo.

¶ Quarta concluſio. Si quis duxerit vxorem metu in virum conſtantem cadente, nunquàm poſteà etiam per cohabitationem diuturnam in conſcientia erit validum Matrimonium, quod à principio fuit inualidum. *Scotus.* *4. concl.* Probatur, nam à principio propter metum interuenientem fuit matrimonium nullum ex defectu conſenſus, ergo ſi non adueniat de nouo conſenſus, nullo modo fiet ratum & validum, quod ante fuit nullum.

¶ Sed dubitabatur conſequenter ante ſacroſanctum œcumenicum Tridentinum concilium, ſi quis metu mortis compelleretur matrimonium conſummare, vtrùm tunc eſſet matrimonium? *Dubium.* Ad hoc dubium hac quinta concluſione in ordine reſpondebatur, quòd in conſcientia inconſtanter egiſſet, qui ſic coactus metu mortis copulam habuiſſet, *5. Conc.* quia potiùs debuiſſet pati mortem, quàm matrimonium cōſummare ad peccatum fugiendum, vel debuiſſet ad eandem copulam affectu maritali accedere conſummando & perficiendo matrimonium: & quòd ſi conſenſus in matrimonium fuerat iuſto metu coactus, & conſenſus in copulam non fuerat vt acceſiſſet affectu maritali, ſed vt fornicario, non erat matrimoniũ in conſcientia, ſecùs ſi fuerat cum maritali affectu. In foro tamen Eccleſiæ præſumebatur matrimonium eſſe validum, ſaltem ſi viro illata eſſet coactio, quo ille nō poterat, niſi cōſentiens coire. Quare, licèt conſenſus fuiſſet

metu

metu extortus,tamen ille metus non iudicabatur viri cõſtantis, ſi eum
in delictũ coniecíſſet. Ob idq; quamuis diceret,ſe non conſenſiſſe in ma
trimonium,non eſſet ei fides adhibenda. Et idem eſſet de puella ſi me
tu conſenſiſſet in copulam,atq; adeò Eccleſia debebat illos conſtringe
Palud. re,vt in matrimonio perſeuerarent. Hæc erat ſententia Petri Palud.in
4.diſtinct.29.q 1.ar.4. Signanter dixi, Ante conciliũ. nam nunc poſt
ipſum nullum eſt matrimonium præſumptum per conſummationem
copulæ in foro Eccleſiæ,nec verum in foro conſcientiæ, etiam ſi ſe co
gnouerint affectu maritali,niſi contraxerint iuxta formam in præfato
concilio ſtatutam.

Notabil. ¶Annotato tamen,quòd poterat puella non ſolùm allegare metum,
ſed vim,ita vt fuiſſet tenta vel ligata diſſentiens,atquè adeò citra ſuam
culpam turpitudinem paſſa,& tunc nequè in foro Eccleſiæ nec in fo-
ro conſcientiæ matrimonium erat validum,niſi ipſa in copulam con-
ſenſiſſet.

¶XXIIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm vel princeps ſubditum, vel pater filium poſsit ad matrimonium cogere.

1.concl. AD hanc difficultatem tribus concluſionibus responde-
tur,& earum prima ſit. Matrimonium contractum im
perio vel precibus Regis vel cuiuſcunquè domini, qui
tyrannicè tractare ſolet ſubditos ſuos non obtempe-
rantes, ipſo iure eſt nullum, & dicitur timor cadens in
Panor conſtantem virum.Hæc concluſio eſt expreſſa ſententia Panor.in ca-
Silueſter pit.vltimo.qui clerici.vel vouen.& Silueſtri verbo. Metus. §.2. Et
eam iam ſuprà ſatis lucidè oſtendimus,cum probauimus Deum hanc
facultatem nulli hominum reliquiſſe, vt inuitum quempiam in ma-
trimonium obtruderet:quippe quòd cùm natura ipſius quod perpe-
tuum eſſe debet, è diametro pugnet. Ex hac concluſione elicitur,
quòd cùm apud iſtos neophitos domini eſſent ſic ſæui & impetuoſi,
qui imperio ipſorum vel precibus matrimonium contrahe-
Con.tr. rent,non remanerent ligati in tali matrimonio. Hanc concluſionem
❋ decernit ſancta ſynodus Tridenti.ſub his verbis, Ita plerumquè tem
poralium dominorum ac magiſtratuum mentis oculos terreni af-
fectus atquè cupiditates excæcant, vt viros & mulieres ſub eorum
iuriſdictione degentes, maximè diuites, vel ſpem magnæ hæredita
tis habentes, minis & pœnis adigant cum ijs matrimonium inuitos
contrahare, quos ipſi Domini vel Magiſtratus illis præſcripſerint.
Quare, cùm maximè nefarium ſit matrimonij libertatem violare

& ab eis iniurias naſci, à quibus iura expectantur: præcipit ſancta ſynodus omnibus cuiuſcunq; gradus, dignitatis & conditionis exiſtant ſub anathematis pœna, quam ipſo facto incurrant, ne quouis modo directè vel indirectè ſubditos ſuos, vel quoſcunq; alios cogant, quo minùs liberè matrimonium contrahant. Nec nocet huic concluſioni .l. continet. §. Sed vim. ff. quod met. cau. vis quam magiſtratus intulit iure licito, non vitiat contractum. Non, inquam, nocet, cùm dicat iure licito, & vis iuſta principis matrimonium nõ vitiat. Iuſta autem vis eſt, quando ex lege procedit, vt dum qui virginem defloraiuit, compellitur eam ſibi matrimonio copulare, niſi eam dotare voluerit.

¶ Secunda concluſio. Pater non poteſt ſimpliciter ad matrimonium filios compellere, hoc eſt, per conſenſum patris ſine conſenſu filij non firmatur matrimonium. Hanc concluſionem probat D. Th. hoc pacto. Cùm in matrimonio ſit quędam quaſi ſeruitus perpetua, nequit pater filium qui liberæ conditionis eſt, aut metu mortis aut alio cadente in conſtantem virum, ad conſenſum cogere. Licèt enim teneatur filius patri obedire in licitis & honeſtis, ſed tanquàm liber homo. Quare, non cogitur omnimodè in hijs obtemperare, in quibus eſt tã liber, quàm ipſe pater: putà in matrimonio cõtrahẽdo, per quod filius futurus eſt pater. Vnde, licèt pater poſsit ſponſalia filij iurare, tamen iuramentum eius non habet arctiorem vim, quàm quòd quantùm in ſe erit operam dabit matrimonio filij conciliãdo: quod quidem ius non aufert eidem filio reclamandi: & ideo conditio illa, niſi filius renuerit, ſemper in iuramento includitur. Vnde, ſi contrahat ſine volũtate patris, verum eſt matrimoniũ. 2. concl. D. Tho.

¶ Tertia concluſio. Matrimonium contractum blanditijs vel perſuaſionibus, validum eſt, quia plena libertas ſtat cum huiuſmodi blanditijs, perſuaſionibus, vel importunitatibus, cùm per huiuſmodi importunitates non tollatur voluntarium, ſuppoſito quòd ſolùm ſunt perſuaſiones & importunitates, & non comminationes. Quanuis nanq; aliquo modo mouent voluntatem, ſed non vt aliquid voluntarij adimant. 3. concl.

¶ Circa ſecundam concluſionem eſt dubium: vtrùm ſit aliqua pœna ſtatuta in iure contra filios matrimonium contrahentes ſine conſenſu parentum? Cui dubio duabus concluſionibus reſpondetur. Prior ſit. In iure cõi ſtãdo, añ conci. nõ habebatur ꝙ hæreditate priuaretur filia, quæ contra voluntatem parentũ clam nupſerat, ſed ſolùm ponebatur hæc pœna in auth. vt cũ de appel. cogn. §. Cauſas autem. colla. 8. ꝙ ſ[illegible] ante. 26. ãnos, vel filia in proprium corpus peccaſ- 1. concl.

 ſet,

ſet, vel ſeruo nupſiſſet ingratitudinis rea ſit. Si autem à vigeſimo qu to anno parentes diſtuliſſent eam marito copulare, & forſan contigiſſet in ſuum corpus peccare, aut ſine conſenſu parentum marito [libero tamen] ſe coniungere, hoc ad ingratitudinem filiæ non imputabatur.

2. concl. ¶ Poſterior concluſio ſit. In Hiſpania extabat lex. inter Taurinas: 49. quæ iam hodie poſt ſacrum Tridentinum concilium nõ poteſt habere locum: ſcilicet, quòd quando matrimonium clàm contrahebatur, hæc erat iuſta cauſa, vt parentes poſſent filiam exhæredare; licèt ipſo facto non eſſet hæreditate abdicata. Quin verò alia lex erat condita Valliſoleti, quòd quanuis filia. 25. annorum ætatem excesiſſet, eidem ſubderetur legi, & Couarruuias in. 2. p. de matrimo

Couarr. nio. c. 6. credebat legem iſtam etiam filiam viduam, quæ habitabat ſimul cum parentibus, & ſub eorum cura degebat, comprehendere. Hæc concluſio probabatur, nam quanuis à principibus abdicata ſit poteſtas ſtatuendi leges circa ſacramentum matrimonij, quia nõ poſſunt mutare ea quæ ſunt de ſubſtantia matrimonij, vt patet ca: Tuam. de ordi cogni. & cap. Cauſamq; in. 2. qui filij ſint legitimi, quandoq; illic dicitur, cauſam matrimonialem, atquè adeò legitimationes liberorum ad examen Eccleſiæ pertinere, ſanè incũbit iudicare, an matrimonium fuerit validum an inualidum: poterant tamen ſicut & hodie poſſent, prohibitioni Romani Pontificis hac in re pœnas addere, ad coadiuuandum, vt patet per gloſam in Clemen: Ne Romani, in verbo. Tolli. de electio. communiter receptam & in diuerſis partibus nimis commendatam, & patet, nam & ſi matrimonia facta inconſultis parentibus iure canonico naturali & diuino ſint firma: non tamen ſemper contrahentes excipiuntur à delicto, quod Princeps punire poteſt.

Notabil. ¶ Et annotato hîc, quòd huiuſmodi leges non habebant locum in maſculis abſq; voluntate parentum contrahentibus, vt annotabat

Couarr. Couarruuias vbi ſuprà, ſed in fœminis, quæ cùm non tanto ingenio & prudentia vigeant, debẽt in nuptijs contrahendis parentibus obſtrictiùs eſſe ſubiectæ, ne leuiter de ſe diſponant. Nec erat huiuſmodi rigor obſeruandus, nam penſanda erat cauſa nubendi, vt ſi fortè filia erat iniuria parentum oppreſſa, quam ne dotarent, vel ex alia cauſa, nuptui tradere recuſabant. Tunc enim ſi clàm nupſiſſet ſuo æquali, non fuiſſet vtẽdum rigore legis cum illa, nec cum perſonis inferioris ſortis debebat ille rigor obſeruari, vt cum illuſtribus, qa non tantũ detrimentũ cauſabatur per matrimonia inferioris gẽtis.

De conſenſu conditionato.

¶XXV. DIFFICVLTAS.

Vtrùm conſenſus conditionatus ſit ad matrimonium per ſe ſufficiens

IMprimis aduerte lector, vt ſequentia de cõſenſu cõditionato legas tanquàm ea quæ antiquitus, quando clandeſtina matrimonia erant valida, contingere potuerunt, nam quid tunc poſt ſacram œcumenicam Tridentinam ſynodum [quando ſunt irrita] dicendum ſit de matrimonio ſub conditione celebrato, in fine præſentis difficultatis tibi à nobis apponetur. Deinde annota, quòd præſens quæſtio non habet locum, cùm conditiones ſunt generales, & tales quæ licèt non apponantur, intelliguntur: vt, Contraham tecum, ſi Deus voluerit, aut ſi nos viuos ſeruauerit. Nec enim ſũt particulares, ſed tamẽ cõtractui matrimonij neceſſariæ, vt ſi vir diceret hermaphrodito, Contraham tecum, ſi ſexum elegeris fœmineũ, aut ſi mihi nõ fueris conſanguinea. aut ſi diceret Sarracenæ, Contraham tecum, ſi fidem Chriſti profiteri decreueris. Ratio huius notabilis eſt: quia nihil refert, ꝙ vel apponantur, vel taceantur, quandoquidem ex natura rei appoſitæ cenſentur. Habet igitur locum hæc difficultas in alijs conditionibus particularibus, de quibus ſunt plures diſtinctiones: nam quædam ſunt neceſſariæ, quædam poſsibiles, quædã autem impoſsibiles, Atq; poſsibiles ſunt rurſus bipartitæ, nã aliæ ſunt cõditiones honeſtæ, aliæ autem turpes & inhoneſtæ. Iſtarũ verò ꝗdam ſunt contra ſubſtantiam matrimonij, aut eius finem, aut fidẽ: ꝗdam autem, quę non aduerſantur matrimonio. Tandem impoſsibiliũ, aliquæ ſunt impoſsibiles ſimpliciter & ex natura rei, aliæ verò ex cõditione perſonæ: & omnes iſtæ conditiones apponi poſſunt, aut verbo de præſenti, Contraho, duco, nubo: aut de futuro, Contrahã &c. His ergo ſic ꝑhabitis, ad ꝗſtionem per aliquot cõcluſiones reſpõdetur, & earũ prima ſit. Si cõditio ſit neceſſaria de futuro, & addatur verbis de p̃ſenti: vt ſi quis dicat, Cõtraho tecũ, aut duco te, ſi cras oriatur ſol, vel ſi ſũ moriturus, vel ſi pater meus ſit moriturus. verũ ac legitimũ matrimoniũ ſtatim ꝑficitur, niſi ſic cõtrahẽtes ſuſpẽdãt cõſẽſũ, vſq; cras quãdo ſol oriatur. Rõ iſtius cõcluſionis eſt manifeſta: quia, talia futura iã ſũt p̃ſẽtia in ſuis cauſis. Quocirca habetur cõditio iſta ꝓnõ adiecta, ac ꝓinde ſolidũ eſt matrimoniũ, ac ſi cõditio eſſet de p̃ſenti. Aſſertio iſta eſt D. Tho in. 4. d. 29. ar. 3. ql. 3. q̃; uis gloſa nuper ſuper. c. Pertuas. de condi. appo. contrariũ ſentiat, dicens ꝙ etiã talis conditio neceſſaria ſuſpendit contractũ, & idcirco ſi iſte antequàm ſol oriatur cras, aliud matrimoniũ contraxerit de præſenti, illud, inquit, eſt validum. Sed tamen gloſa hæc nulli

Nota. 1.

Nota. 2.

1. concl.

D. Tho.

conſentanea eſt rationi, nam cùm illa conditio ſit iam in ſuis cauſis naturalibus neceſſaria, impleta cenſetur. Si verò talis conditio neceſſaria addatur verbis de futuro: vt, Contraham tecum, ſi ſol orietur cras, valebit pro ſponſalibus, ac ſi nulla eſſet adiecta cõditio. Si tamenquis diceret, Contraham tecum, ſi pater meus moriatur, non tenetur eam ducere, quouſq; pater moriatur.

2. concl. ¶ Secũda cõcluſio. Si conditio ſit poſsibilis de præſenti, & adhibeatur verbo de præſenti, ſi illa tunc vel impleta, eſt vel adimpletur, vt ſi Petrus dicat Mariæ ſecum conſentienti, Contraho tecum, ſi patri meo placuerit, ideſt, ſi iam modò placet, verum perficitur matrimoniũ abſq; alio conſenſu. Hæc concluſio nemini poteſt eſſe dubia, cùm in iſto contractu interueniat conſenſus mutuus de p̃ſenti, nullatenùs ex futuro pendens, qui ideo eodem momẽto quo exprimitur, vim ſuam obtinet, ſi modò perſonæ ſint legitimæ: & patet, nã & in alijs contractibus ciuilibus, ita res habet. l. inſtitutio talis. ff. de condi. inſtitu. & l. Cùm ad præſens. ff. ſi cert. pet. vbi habetur, ꝙ ſi conditio eſt de p̃ſenti aut de p̃terito, non ſuſpendit contractum.

Notabil ¶ Et annotato, ꝙ ſignanter dixi in concluſione, Si illa conditio, tũc eſt adimpleta. quia ſi non eſſet adimpleta, aut eſſet matrimonio cõtraria, non teneret matrimonium. Signanter etiã dixi in concluſione, Si iam modo patri meo placet. nam ſi tunc patri diſplicebat, quãuis poſtmodùm ſcienti placeat, matrimonium nullum eſt abſq; nouo conſenſu: quia conditio ad illud momentum referanda eſt, quo conſenſus de præſenti exprimitur.

3. concl. ¶ 3. concl. Si conditio poſsibilis honeſta de futuro, q̃ non eſt cõtra ſubſtãtiã matrimonij, adijciatur verbis de p̃ſenti: ſuſpẽdit contractũ: hoc eſt, facit illũ obligatoriũ ſub illa conditione, & nõ aliter, vt ſi quis contrahat in hũc modũ, Contraho tecũ, ſi pater tuus conſenſerit, vel ſi pater tuus dederit mihi decẽ milia talẽta. Concluſio hæc habetur in. c. De illis. & c. Super eo. & c. Per tuas. de condi. app. Et ratio eſt, quia conſenſus non aliter eſt iudicãdus, quàm exprimitur: cùm ergo ſub conditione exprimatur, non obligat niſi ſub illa, quod etiam commune eſt omnibus contractibus ciuilibus, itaq; contractus nunquàm erit niſi ſponſaliorum. Pari modo, ſi quis hac honeſta conditione contrahat cũ aliqua, quã non vidit, ſi non fuerit cæca aut muta, aut cocles, aut leproſa, vel aliqua inſigni turpitudine deformata, etiam ſi per verbum de præſenti illud dicat: vt, Contraho cum Maria, ſi non fuerit cæca. & c. matrimoniũ non tenet, niſi conditione ſtante: ſcilicet, quòd ipſa non ſit cæca. Et par ius eſt de ſponſa reſpectu ſponſi. Eodem modo ſi dixerit, [illegible]bo tali ſi hæc

aut illam doctus eſt artem ad alendam vitam. Nam conditiones eiuſmodi ſunt, tum honeſtæ, tum & multùm ad perpetuitatem cohabitationis, & generandi conducentes, & ideo nulla eſt cauſa cur non approbentur tanquàm neceſſariò adimplendæ. Secus ſi minus ad finem matrimonij conducerent, vt ſi quis contraheret cum aliqua abſente, ſi eſſet pulchra aut bene morigerata, quia cùm iſtæ qualitates recipiant magis & minus, non ſunt in foro Eccleſiæ admittendæ tanquàm matrimonium inualidantes.

¶ Quarta concluſio. Si conditio ſit poſsibilis honeſta, contraria tamen matrimonij ſubſtantiæ, nullum eſt matrimonium, vt ſi quis dicat, Ego accipio te in vxorē, ſi vixerimus in perpetua caſtitate [ſcilicet vt neuter alteri debitum vnquam reddat] neq; nos carnaliter cognoſcamus, vel ſi dicat vterq; alteri, Contraho tecū, ſi priùs voto caſtitatis te ſic obſtringeris, vt nūquàm à me petas, neq; mihi debitum reddas. Concluſio iſta eſt communis doctorum ſententia & vera, licèt Paludanus aliter ſentiat. Eam enim tenet D. Tho. in. 4. dist. 28. ar. 4. ad. 3. & Adria. in tractatu. de ſponſalibus. q. 9. & Ric. in. 4. eadem di. ar. 2. q. 4. Ratione quoq; probatur, nam cùm ad ſubſtantiam matrimonij expectet quædam obligatio, quæ vterq; facit poteſtatem ſui corporis alteri ad vſum, ad inuicem carnaliter commiſcendi: & in hoc caſu nullus illorum poſsit vti alterius corpore, quæ quidem conditio eſt contraria fini & fidei matrimonij, fini ſcilicet generationis, & fidei ſibi inuicem debitum perſoluendi, fit vt nullum ſit matrimonium. Item, videtur expreſſa ſententia ca. fi. de condi. apposi. vbi tantùm dicitur, quòd conditiones quæ ſunt cōtra ſubſtantiam matrimonij, illud tollunt abſq; reſtrictione ad turpes, ergo etiam honeſtæ ſi ſint contra ſubſtantiam matrimonij, ipſum impediunt.

4. concl. — D. Tho. — Adrian. — Ricard.

¶ Annotare tamen impreſentiarum oportet, quòd ſi intentionē interiorem haberent nunquàm conueniendi, ſi tamen eam verbis nō explicauerint, matrimonium teneret: quia quamuis habeant intentionem caſtitatem ſeruandi, ſi alius petat, tenetur ei reddere debitum, ita tenet Silueſt. verbo, Matrimonium. 4. §. 5. Si tamen verbis exterioribus in conditione appoſuere, nullus illorum poteſt petere: nec ſi petat, alius tenetur reddere, & ideo non eſt matrimonium. Imo ſi tantùm ex parte vnius contrahentis apponatur conditio, ꝙ nunquàm ab illo alter coniux petat debitum, non fit matrimonium: quia tunc non habet vterq; æqualem poteſtatem ſuper corpus alterius: contractus autem matrimoniales claudicare ex aliqua parte non debet ſicut nec alij contractus. Ex his euidenter colligitur, in

Notabil. — Silueſter

ter beatã virginẽ & Ioſeph fuiſſe legitimũ matrimoniũ: quia abſo-
lutè ac ſine cõditione ſeruãdi caſtitatẽ cõtraxerũt. Si tamen beata
virgo illã conditionẽ expreſsiſſet, non eſſet verũ matrimoniũ: nec
ante nuptias deſideriũ quod virginitatis habebat, auſa eſt abſolu-
to voto firmare, ſed ſub cõditione, ſi Deo placeret, eò ꝙ tẽpore le-
gis veteris oportebat generationi inſiſtere tam mulieres q̃; viros.
Poſtmodũ verò accepto ſpõſo, ſecũdũ ꝙ mores illius tẽporis exi-
D.Tho. gebãt, ſimul cũ eo votũ virginitatis emiſit, vt ait D.Tho.3.p.q.28
ar.4. Deſideriũ dixi, quia votũ virginis ante nuptias non tã votum
dicendũ eſt q̃; deſideriũ vouendi. Vnde Aug. non dicit, ꝙ tũc vouit,
ſed quod ꝓpoſuit ſe ꝑmãſurã virginẽ, niſi Deus aliter reuelauerit.

Dubium. ¶ Sed circa.3.cõcl. inſurgit graue dubiũ: ſcilicet, vtrũ adĩpleta cõ-
ditione, ſine nouo cõſenſu fiat matrimoniũ, an requiratur nouus cõ-
ſenſus? Cui dubio hac.5.cõcl. in ordine reſpõdetur, ꝙ ante ſacrum
5.concl. Trid. cõci. nõ fiebat matrimoniũ quouſq; de nouo adinuicẽ cõſen
tirẽt de p̄ſenti, aut maritalis accederet copula, quod hodie poſt i-
pſum cõciliũ adhuc nõ ſufficit, ſed requiritur ꝙ ſimul cũ illo nouo
cõſenſu interueniat forma in p̄dicto cõcilio ſtatuta. Hæc cõcluſio
eſt cõtra Panor. & aliquos alios ex canoniſtis tenẽtes in.c. Sup eo.
&.c. De illis. de cõdi. ap. quòd adimpleta cõditione, abſq; nouo cõ
ſenſu matrimoniũ eſt validũ: ita vt ſi ad alia vota ille tranſierit, nul
la ſint prorſus, quibus ſubſcribit Palud. in. d.29.q.2.ar.5. Sed cõclu
ſio nr̄a eſt exp̄ſſa ſentẽtia D.Tho. in.4.d.29.ar.3.& Ioã. Maio. eadẽ
D.Tho. d.q.4. Adria.q.3. de ſpõſ. & habetur in locis citatis, vbi dicitur illũ
Io.maio. talẽ eſſe cõpellẽdũ ad contrahendũ: ſignũ ergo eſt, quòd fuit aliqua
Adrian. obligatio illa cõditione adueniente, & nõ fuit matrimoniũ: quia ſi
eo ipſo quòd cõditio adĩpletur, eſſet matrimoniũ, nõ opus eſſet Ec-
cleſiæ coactione, vt qui ſic pepigerũt contraherẽt: cõpellit autẽ eos
vt cõtrahãt, ergo nõ erant niſi ſpõſalia ſub cõditione obligãtia. Et
Con.flo. ratione euidẽti probatur, nã vt ex cõci. Flo. cõſtat, cõſenſus ꝑ ver
ba de p̄ſenti explicatus eſt cauſa efficiẽs matrimonij, quod nũc eti
am poſt cõci. Tri. eſt verũ: dũmodò huiuſmodi cõſenſus ſit p̄ſtitus
ſeruata p̄fata forma cõcilij, vt ſup̄ dictũ eſt. Cùm ergo à principio,
quando illã conditionẽ appoſuerunt, non adfuerit talis conſenſus,
nec ipſa cõditione adĩpleta: fateri neceſſum eſt, nullatenus talẽ cõ-
tractũ habendũ eſſe pro matrimonio, niſi de nouo adſit mutuus cõ-
ſenſus. Cõfirmatur etiã maximè, quatenùs matrimoniũ eſt ſacramẽ
tũ, exẽplo aliorũ ſacramentorũ. Nullũ enim ſub cõditione quicq̃
valet, vt ſi quis diceret, Ego te baptizo, aut cõfirmo, aut abſoluo, ſi
ieiunaueris, vel pſalmos recitaueris. Nec incipit valere, dũ cõditio

impl-

impletur: nã in ſacramentis locum non habet ratihabitio. Pari igitur ratione, ſi quis diceret, Cõtraho tecũ, ſi cras dederit pater tuus eleemoſynã: quòd ſi pater audiat & faciat, in fauorẽ matrimonij iudicandũ eſt. Ita tenet Hoſtiẽ. & Cardi. in dict. c. Sup eo. Et ratione ꝓbatur, nã vbi in cõditione non interuenit ſpecificatio de conſenſu verbis expreſſo, ſufficere videtur pro cõditionis impletione tacitus conſenſus. Ex hac cõclu. ante Tri. cõci. apte colligebatur, quòd ſiue ante cõpletã cõditionẽ ſiue poſt alter illorũ qui in illã conditionẽ cõſenſerãt, voluiſſet à cõtractu reſilire & aliã vel aliũ ducere, ille contractus ſecũdus erat verũ matrimoniũ, niſi iã adinuicẽ poſt adimpletã conditionẽ cõſenſiſſent de ꝑſenti, aut maritalis acceſſiſſet copula. Hodie verò poſt ſacrũ Tri. cõci nec ille cõtractus ſecũdus erit matrimoniũ verũ, nec primus, quãtunuis poſt adimpletã conditionẽ adinuicẽ cõſentiant de ꝑſenti, aut maritali affectu ſe cognoſcãt, niſi tunc contrahãt ſeruata ꝑfata forma ſacri Tridẽti. concilij. Hoſtien. Cardi Con. tri.

¶ Et annotare hîc oportet, quòd cõcluſio iſta. 5. multò magis verũ habet, cũ conditio de futuro fertur ſuꝑ illegitimã materiã, q̃; cum fertur ſuꝑ legitimã: vt ſi quis cognato ſuo intra. 4. gradũ ꝓhibitum dicat, Cõtraho tecũ, ſi Papa diſpẽſauerit. non enim erat ante ſacrũ cõci. validũ matrimoniũ diſpenſatione cõceſſa, quouſq; accederet nouus cõſenſus: quod hodie adhuc nõ ſufficit niſi ſimul cũ conſenſu nouo interueniãt req̃ſita in ipſo cõcilio. Et ꝙ cõcl. iſta magis habeat locũ quãdo fertur ſuper illegitimã materiã, probatur, nam Panor. & Inno. in. c. Suꝑ eo. & in. c. De illis. licèt vbi eſt legitima materia cẽſeãt matrimoniũ abſq; nouo cõſẽſu fieri: tamẽ vbi eſt illegitima, id negãt. Quo fit, vt minimè ſit adhibẽda fides Calderino & alijs quos Silu. verb. Matrim. 3. §. 9. inducit, aſſerẽtibus poſt adeptã diſpenſationẽ abſq; nouo cõſenſu fieri matrimoniũ. Et probatur nr̃a cõclu. manifeſta ratione, nã cũ Papa ſuper matrimoniũ diſpẽſat in gradu ꝓhibito, ſolũ intelligit facultatẽ illis facere cõtrahẽdi: non aũt ratũ habere quod factũ eſt, quia cõſẽſus ille iter illegitimas ꝑſonas nullus fuit, ergo ſi poſtq̃; ſunt factæ legitimæ ꝑſonæ ꝑ ſũmi Põtificis diſpẽſationẽ, cõtrahere volũt, req̃ritur, quòd de nouo cõſentiãt de ꝑſenti, vt fiat matrimoniũ. Ex q̃bus liq̃dò cõſtat, ꝙ q̃; uis ãte diſpẽſationẽ cognati ſpõſi ꝑ verba de ꝑſenti, & ꝑ copulã carnalem affectu maritali matrimoniũ cõſũmauerint, & ꝓles ſuſcepint, nullũ tñ eſt matrimoniũ, ſed oẽs cõcubitus inter illos ſunt fornicationes quouſq; poſt diſpenſationem denuo de præſenti conſenſerint. Secus tamẽ ẽ de alijs cõtractibus ciuilibus, q̃ q̃dẽ cũ ex nouo cõſẽſu nõ pẽdeãt, iure ꝓſumitur cõſenſũ ſemꝑ in virtute durare, quouſq; Notabil. Panor. Innocen. Silueſter

conditio ſuperueniat,& ideo adimpleta conditione ſunt validi.

Dubium ¶ Sed iam quòd non eſt matrimonium diſpenſatione cõceſſa, vtrũ ſaltem habeat talis contractus vim ſponſaliorum, ita vt adepta diſpenſatione contrahere teneantur, meritò conſequenter dubitatur. Cui dubio [omiſſa ſentẽtia Adriani affirmatiua licèt probabili, quã tenet in materia de matrimonio.q.10.] hac negatiua concluſione

6.concl. ſexta in ordine reſpondetur: nempe, quòd nulla naſcitur ſponſaliorum obligatio. Hæc concluſio eſt communis doctorum ſententia in cap. Super eo.& colligitur apertè ex l. Si ſtipuler ff de verb. obliga. vbi habetur, quòd ſi quis ſtipulatur, vt id fiat quod natura fieri non concedit, obligatio non conſiſtit. Et ſubditur ad propoſitum, quòd ſi quis ſtipuletur de eo quòd leges fieri prohibent, ceſſat obligatio, veluti ſi quis nupturam ſororẽ ſibi ſtipuletur:& ratio eſt quia ex facto iure improbato nulla naſcitur obligatio, nec tantùm intelligitur matrimonium improbari inter cognatos: verùm etiam ſponſalia, cùm ſponſalia ſint vinculum & obligatio ad matrimoniũ cõtrahendum,& cognati tam ad ſponſalia quàm ad matrimoniũ ſint indebita ac illegitima materia. Quin verò & in.l. Oratio.ff. de ſponſalibus habetur, quòd lex quæ prohibet matrimonium, ſubinde prohibet ſponſalia. Vnde, non ſolùm ante diſpenſationem obtentam: verùm & poſt vterq; poteſt à pacto illo recedere altero etiam inuito & reclamante, ſecundùm hanc ſententiam. Imo quanuis contractus ille iuratus eſſet, quia in tali caſu iuramentum nõ ligat, nec diſpenſatione indiget, eò ꝙ ſuper illegitimam materiam latum eſt. Et ſi ſic paciſcentes ſint cognati,& intendant facere ſponſalia peccant,& grauiùs ſi id iurant, quia fertur iuramentum in materiã vetitam, quanquàm excommunicationem non incurrant: quoniã pœnæ ſunt reſtringendæ,& excommunicatio in iure non fertur niſi in eos qui in gradu prohibito matrimonium de facto cõtrahunt, vt patet in cap. De muliere. de matrimonio contra interdi. Eccleſiæ & in Clemen. vnica. de conſangui.& affini. vbi nulla fit mentio ſponſaliorum. Si verò non cogitent ſponſalia facere, ſed obligare ſe ex honeſtate ne expenſæ in vanũ fiant, vel alia bona de cauſa: tũc nullum peccatum erit etiam id iurare, vt dum matrimonium illum inter cognatos propter aliquem bonum finem eſt expediens,& dum expenſæ in expeditione diſpenſationis amplæ factæ ſunt: maximè ſi ſponſa ſe ſe permiſſerit ſpe illa deflorari, licèt peccauerit non ſolùm in tali concubitu, verùm etiam & in oſculis & tactibus, quia omnia feruntur ſuper indebitam materiam.

7.concl. ¶ Eſt ſeptima concluſio in hac difficultate, quòd ſi conditio ſit im-

poſsibilis,ex natura rei,& ratione obiecti,vt ſi quis dicat, Contraho tecũ,ſi Deus nõ eſt.vel,Si cras ſol de cœlo ceciderit.aut,Si digito cœlum tetigeris,in conſcientia ad conſenſum intrinſecum expectandum eſt:nã ſi fuerit verè conſenſus de præſenti matrimoniũ facit,ſi verò de futuro ſponſalia:ſint minùs neutrũ.At verò in foro iudiciali hoc maximè notandum eſt, quòd Eccleſia ex conditione impoſsibili non cõtendit ſufficiens ſumere præſumptionis iudicium, ſed aliunde.Vnde,ſi confiteatur ſe dixiſſe, Contraho tecum, ſi cœlum digito tetigeris per alia verba aut facta conijciendum erit,verum nè habuerit conſenſum vel de præſenti vel de futuro: & tunc præſumetur ioco conditionem adiecıſſe, ac perinde pronunciabitur illud fuiſſe matrimonium aut ſponſalia, ac ſi nulla fuiſſet adiecta cõditio.Hoc enim ſonat,Habeatur cõditio impoſsibilis pro nõ adiecta,quod dicit Grego.9.in cap.fin.de condi.appoſi. Et eadem ratione ſi conijciatur adieciſſe conditionem per fraudem,vt ſi pollicebatur quis puellæ matrimonium,ſi ſecum in rem veneream cõſentiret,ſed vt illam deciperet adieciſſe,Si cœlum digito tetigeris, tunc nanq; tenetur ille iniuriam per fraudem illatam recompenſare, & meritò cõpelletur eam ducere,ſi tamen ex coniecturis intelligatur,aut ioco dixiſſe,Contraho tecum,ſi cœlum tetigeris.aut tãquàm vnum impoſsibile:&conſtat,quòd animus vtriuſq; vel alterius contrahentium non fuit contrahere:non eſſet in foro contentioſo,nec in foro conſcientiæ,nec in iure naturali ſtando pro matrimonio iudicandum,nec pro ſponſalibus.Et præſertim ex hac coniectura poterit percipi virũ non habuiſſe animũ ducẽdi illam,ſed fallẽdi: ſcilicet,ſi erat lata diſparitas,quia ipſe erat illuſtris&fœmina paup.

¶ Octaua concluſio.Si quis contrahat vel ſponſalia vel matrimonium cum conditione impoſsibili non ex natura rei, ſed ex conditione perſonæ,& ex aliquo facto,vt ſi quis dicat,Cõtraho tecum,ſi dederis mihi regnum.vel,Si feceris mihi donari illuſtre caſtrũ,aut marchionatum. ſtante conditione in foro animæ , & in iure naturali ſtando : tenet Matrimonium : & non ſtante conditione, non tenet Matrimonium. Hæc concluſio oſtenditur aperta ratione:quia eiuſmodi conditiones non ſunt habendæ pro non adiectis, imo faciunt conſenſum pendere ex aduentu ipſarum: & ideo ſi non adimplentur,non cenſetur matrimonium.Quin verò nec Eccleſia præſumeret eſſe matrimonium,quandocunq; cõſtaret cõtrahentium animos vel ſaltem alterius fuiſſe non contrahere,niſi ſub conditionis euentu,& aliter non:quia ſi hoc non conſtet ,iudiciale forum reputat ac præſumit verum eſſe matrimonium,etiam ſine 8.concl.

ſine conditionis euentu, nam reputat pro nõ adiecta in fauorẽ ma
Caieta. trimonij. Ita nanq; Caie. in opuſcu. intelligit præfatum textum.
9. concl. ¶ Nona concluſio. Spõſalia, vel matrimonium contractum ſub cõ ditione turpi, vel impertinenti, quæ non eſt contra ſubſtantiam matrimonij, tenet ante euentum conditionis, vt ſi aliquis dicat, Contraham tecum, ſi furtum cõmittas. ſunt ſponſalia ante adimpletionẽ conditionis: & ſi dicat, Contraho tecum, ſi furtum commiſeris. eſt matrimoniũ. Ratio huius cõcluſionis eſt: quia, cùm nemo ad id quod turpe eſt, obligetur, imo multò minùs quàm ad ĩpoſsibile, vbi conditio turpis conſenſum matrimonialem non aufert, contractus ille relinquitur ſolidus, & ipſa fit vana & futilis nullam vim habens obligandi. Intelligenda tamen eſt hæc concluſio in publico Eccleſiæ foro, vbi ex præſumptione proceditur: quia in iſto foro habetur pro non adiecta. At verò in foro conſcientiæ ſemper reſpiciendum eſt ad interiorem conſenſum: nam ſi quis dixit, Contraho tecum, ſi mihi ad furandum fueris ſocia. & nullum alium habuit conſenſum niſi ſub tali conditione, neq; intellexit ſe aliter obligare, re vera non fecit matrimoniũ, licèt id præſumatur feciſſe. Quare, ante conciliũ, vel debebat planè poſteà conſentire, vel in alium locũ fugere, vbi non compelleretur permanere cum illa. Si verò affectu maritali poſteà copulam conſummaſſet, tunc fieret matrimonium.
10. conc. ¶ Decima concluſio. Sponſaliorum vel matrimonij cõtractus ſub conditione turpi contra ſubſtantiã matrimonij eſt nullus: vt ſi quis contrahat in hunc modum, Contraho tecum, ſi venena ſterilitatis procures. vel, Si generationem prolis euitabis. quod eſt contra matrimonij finem. aut, Si aliquem admiſeris, qui tecum adulteretur. quod eſt contra eius fidem. vel ſi dicat, Contraho tecum, vſquè dum te aliam pulchriorem vel ditiorem inueniam. quod eſt cõtra eius perpetuitatem. Hic nanq; concubitus potius eſſet, vt. ca. So-
Auguſti. let. 32. q. 2. ait Auguſti. quàm matrimonium. Concluſio iſta habetur in. c. vlti. de cond. apposi. Eſt tamen primò intelligenda, ſi conditio ſit appoſita per modum obligationis ad illud obligãtis, nã ſi per modum aſſertionis apponatur, valebit matrimoniũ, quia tunc habetur pro non adiecta. Secundò eſt intelligenda cõcluſio, ſi vterq; cõtrahentium in illam conditionem conſentiat, ſecus quando alter illorum contradicit. Idem quoq; eſt, ſi alius taceat, quia præſumitur quòd contradicat in fauorem matrimonij.
Dubium. ¶ Sed quid dicẽdũ eſt, ſiquis cõtraxerit ſpõſalia cũ puella ſub hac cõditione, Si fueris virgo? Reſpondetur, ꝙ iſta conditio bifariã poteſt apponi: ſcilicet, turpiter & honeſtè, turpiter dicendo, Cõtraho

tecum

tecũ,ſi tecũ congreſſus,te inuenero virginẽ: & tunc in foro cõten tioſo ſtando, etiã poſt conci. eſſent ſponſalia abſoluta nõ pẽdẽtia à futuro:at verò ante conci.ſi interueniſſet copula,haberetur ꝓ matri monio: quia p̃ſumebatur ꝙ iã ille à cõditione receſſerat,vt patet. c Per tuas. Si autẽ conditio honeſta apponeretur,vt dicendo, Capio te in vxorem,ſi modo fueris virgo,quod poteſt explorari per matronas : & iſto ſecũdo modo crediderim,cõditionẽ eſſe obligatori am:ita vt niſi ſit adimpleta,nec tenet matrimonium,nec ſunt ſponſalia obligatoria: & ratio eſt,quia conditio eſt honeſtiſsima. At ve rò in foro conſcientiæ,ſi ille non habuit intentionem vllam facien di matrimonialem contractũ,contractus ipſe nullus eſt.Et pari rati one ſi quis dicat, Cõtraho tecum,ſi mecum concubueris.ſi non ha buit animum ſe obligandi niſi ſub illa conditione, in conſcientia ſi illa nõ implet conditionem,ille non manet obligatus.

¶Adhuc reſtat in hac materia paruũ dubium :vtrùm ſcilicet, vno dicente,Ego accipiã te in vxorẽ.& alio reſpõdẽte,Fortè ego acci piã te in virũ.ſint ſpõſalia,vel parẽtibus loq̃ntibus ſic filio, Accipe iſtam in vxorem.ipſo reſpõdente,Fortè accipiam? Huic dubio tri bus concluſionibus reſpõdetur.Prima,per iſta verba dubitatiua ſe cũdũ ſenſũ quẽ facere vñr, nõ erat p̃ſumẽdũ matrimoniũ nec ſpõſa lia:quia ad matrimoniũ requiritur conſenſus de p̃ſenti, & ad ſpon ſalia exigitur promiſsio certa de futuro.At verò in his verbis non inuenitur talis conſenſus nec promiſsio. *Dubium.* *1.concl.*

¶2. concl. Si poſt iſta verba ſtatim traduxiſſet illã in domũ ſecuta copula,niſi aliud obſtaret:verũ fieret mr̃imõiũ,hęc cõcl.liq̃bat,nã videbatur mutuus cõſẽſus verbis vel ſignis exp̃ſsis,& ſi cõſũmaſſẽt copulã poſt hmõi cõditionales cõtractus, videbantur à conditione diſceſiſſe:quia talis cõtractus erãt ſpõſalia,& ſic erat p̃ſumptũ ma trimoniũ in foro Eccleſiæ.In foro tñ cõſciẽtiæ,ſi qui ſub cõditione cõtraxerat,interiùs careret intẽtione matrimonii cõſũmãdi,& nõ accederet affectu maritali ſed fornicario,minimè à conditione diſ ceſiſſe iudicabatur,ac proinde nec eſſet cenſendum matrimonium *2.concl.*

¶Tertia concluſio : Si tamen traductio illa in domum,ac copulæ coſummatio,non fieret ſtatim poſt illa verba exp̃ſſa vnius & dubi tatiua alterius,ſed poſt longũ tempus vel ſaltẽ poſt menſẽ vel annũ non præſumendũ erat pro matrimonio nec in foro conſciẽtiæ nec in exteriori virtute illorũ verborũ quæ præceſſerant:ſecus ſi de no uo tũc iteriùs cõſenſerãt,quia tũc iudicari poterat pro vero matri monio.Quod maximè memorię cõmẽdãdũ eſſe cẽſebã, ꝓpter inco las huius noui orbis,iter quos cõtigebat poſt ꝓlationẽ vnius ſ[ ]ne pe *3.concl.*

Ego

Ego accipiam te in vxorem. & alio reſpondente, fortè accipiã te] ſtatim iungi & conſummare matrimonium.

Dubium. ¶ Sed quid dicendum eſt, ſi quis dicat, Nõ aliam niſi te ducam. vel ſi dicat, Nunquàm aliam à te vxorem ducam. vtrùm cõtrahãtur ſpõſalia? Dubitationi huic ſuprà difficultate nona negatiuè reſpondimus: nempe, nullam obligationem ducendi hanc ex talibus verbis oriri. quoniam eſt mera negatio, & nunquàm per puram negationẽ contractus matrimonij vel ſponſaliorum vim obtinet, ſed per affirmationem: ſecus eſt de iſta oratione, Non aliam ſed te ducam. nam tunc fit contractus ſpõſaliorum: quia, Sed te. exceptio eſt affirmatiua ducẽdi illam. Eadem ratione ſi quis dicat, Nullam mulierem ducam præter te. nam ſenſus eſt, Non aliam ducam, & ducam te. Quando verò ponũtur huiuſmodi dictiones, Niſi, quàm. vt ſi quis dicat, Nullam mulierem ducam, niſi te. vel, nullam quàm te ducã. aut, Nõ contraham cum alia quàm tecum. in foro conſcientiæ conſulenda eſt intentio contrahentis, quem ſenſum prætenderit. Poteſt enim facere ſenſum exceptiuum, vt idem ſit quod, Præter te. & ſic obligationem parit contrahendi. Et poteſt etiam facere conditionalẽ, vt idem ſit quod, Si non duxero te, nullam ducam & ſic eſt negatiua: & idcirco nullam parit obligationem. Hæc dicta ſint ſecundùm ius antiquum, nam vt in principio huius difficultatis admonuimus, ſolùm potuerunt habere locum quando erant valida clãdeſtina matrimonia: cùm igitur nunc poſt ſacroſanctam Tridentinam ſynodũ ſint irrita, conſequens fit, vt iam non contingere valeant huiuſmodi matrimonia, ſub conditione facta. & ſi aliquis plebanus adeò eſſet inſipiens, quòd aliquod matrimonium ſub conditione celebraret, iudicandum eſſet de illo matrimonio ſecundùm ius antiquum, dũmodò ſeruaretur forma in p̃fato concilio ſtatuta & appoſita: eſſet tamen huiuſmodi miniſter grauiter increpandus ab Ordinario. Sponſalia verò fieri poſſunt modò poſt concilium ſub conditione ſicut & ante illud, interuenientibus requiſitis in ipſo concilio.

De bonis matrimonium excuſantibus.

¶ XXV. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſint aliqua bona quibus matrimonium excuſetur & honeſtetur.

Nota. 1. PRo huius difficultatis elucidatione primò annotare oportet, negotium iſtud excuſandi matrimonium introductum fuiſſe in ſcholas cauſa cauendi vetuſtam eorum hæreſim, qui nuptias negabant eſſe licitas, de quibus Paulus. 1. Timo. c. 4. meminit,

Timo. 4.

¶ Anno

¶ Annotare opus eſt ſecūdò, actus eſſe in triplici differētia, quoſdā qui ex natura ſua ſunt boni, & nullam includunt ſpeciē mali: vt ſunt actus virtutum, quoſdam qui ex natura ſua ſunt mali: vt occidere authoritate priuata, furari & adulterari, quoſdam autem qui licèt in ſua ratione bonitatem & honeſtatem includant, ſed tamen vidētur præ ſe ferre quandam deformitatem & ſpeciem mali: & huius generis ſunt actus matrimoniales. Quo fit, vt non omnis & ſolus actus indifferens indigeat excuſatione, vt vult Durā. in. 4. diſt. 31. q. 1. Non, inquam, omnis: ſi quidem comedere & bibire quæ ſunt opera indifferentia, ea non indigent, nec ſolus: quia matrimonium de ſe eſt bonum, & tamen eget excuſari. His ſic præhabitis, duabus concluſionibus reſpondetur ad quæſtionem. Prior concluſio ſit. Actus primi & ſecundi generis nulla indigent excuſatione. Concluſio iſta adeò euidens eſt, vt neutiquàm opus habeat explicatione. *Nota. 2.* *1. concl.*

¶ Eſt poſterior concluſio, qua directè quæſtioni reſpondetur. Actus tertij generis vt matrimonium, indigent excuſari per aliqua bona. Concluſio hæc eſt expreſſa ſententia Ariſto. 7. Ethico. vbi dicit quòd in actu carnali priuatur homo maximo bono: ſcilicet, vſu rationis, debet igitur eſſe aliquod bonum recompenſans iſtud damnum. Probatur etiam ratione, nam matrimonium plurimas moleſtias ac tribulationes & grauiſsima onera ſecum importat. Imprimis nanq; adfert vinculum indiſſolubile, quod genus quodammodò ſeruitutis eſt: nempe, quia tenentur alterutrum reddere debita, ne poſsit coniux pro ſuo arbitrio ab altero recedere. Deinde, quia vxor tenetur eſſe ſub viri poteſtate, & cum pudore concipit, cū moleſtia vteri grauitatem geſtat, cum dolere parit. Item, tribulationē carnis patiuntur, vt inquit Paulus. 1. cor. 7. quo loco, Ambro. multas commemorat maritorum vxorumq; moleſtias. Itē, ſoliciti ſunt quæ ſunt mundi, quomodo ſibi inuicem placeant, ait idem Paulus. Et deniquè maximum onus ſentitur inferendis & mariti & vxoris peruerſis moribus, in æducandis filijs, & in augenda re domeſtica. Quare, niſi per alia bona fieret iſtorum compenſatio, neutiquàm in ſtatu naturæ corruptæ eſſet matrimonium eligibile bonum: neceſſarium ergo eſt aliqua bona ei aſsignare, per quæ excuſetur, & quatenus eſt in officium, & quatenus in remediū eſt inſtitutū: quia vtraq; ratione afferret moleſtias citatas. Secus in ſtatu naturæ integræ, quia tunc nullæ potuiſſent eſſe moleſtiæ, cùm omnes præfatæ ex originali peccato ortum habuerint. *2. concl.* *Ariſtote.* *1. cor. 7* *Ambroſi*

¶ Sed dubitatur conſequenter, quot ſunt iſta bona, quibus excuſatur & honeſtatur matrimonium? Cui dubio vnica hac concluſione

ne reſpondetur. Tria tantùm ſunt bona matrimonium excuſantia. Primum eſt bonum prolis, cuius procreandæ gratia inſtitutum eſt, vnde oportet, vt proles intendatur, ametur, ſuſpiciatur ac religioſè educetur, & ex hac parte eſt primum bonum excuſans. Secundum bonum eſt fides, quæ quidem non accipitur hîc prout eſt virtus theologica. Sed prout eſt pars iuſtitiæ, quæ eſt promiſſorum firmamentum. Debent enim contrahentes, mente proponere, ſibi mutuam ſeruare fidem: ſcilicet, ne poſt vinculum coniugale maritus ad aliam quam ad ſuam propriam coniugem accedat, nec vxor ad alium quam ad ſuum proprium: hoc enim honeſtat generationis actum. Tertium bonum eſt ſacramentum, ideſt, indiſſolubilitas coniunctionis. Vnde ſacramentum, vt ponitur inter bona excuſantia matrimonium, non accipitur pro ſubſtantia matrimonij, ſed pro inſeparabilitate, quæ eſt conditio adiacens contractui: & ideo matrimonium quatenus eſt vinculum ex contractu reſultans, excuſatur, & quatenus eſt ſacramentum, eſt bonum excuſans. Concluſio hæc eſt diui Aug. 9. ſuper Gene. ad literam. c. 7. & li. de bono coniugali. & li. de nuptijs & concup. c. 11 de quibus bonis. Hugo. li. 2. de ſacra. par. 11. ca 7. & ſequentibus, elegãter edisſerit. Eſt deniq; in theologorum ſcholis receptisſima ſententia.

Auguſti. *Hugo.*

¶ Circa hanc concluſionem notandũ eſt, maximam eſſe differentiam inter hæc tria bona, nam duo prima ſunt bona extrinſeca matrimonij. Quo fit, vt quandoq; ſint in matrimonio, quandoq; non: & nõ requiritur quòd ſeruetur in re, ſed ſufficit in intentione. Fides namq; ab adulteris violata, vinculum matrimonij non rumpit. Quæ enim adultera eſt, non ideo coniux non eſt, nec etiam ſteriles quæ fructu prolis carent, coniuges eſſe deſinunt. Ratio eſt, quia fides & proles in re non ſunt matrimonio eſſentiales: quemadmodum eſt indiuiſibilitas, bene tamen ſi conſiderentur in intentione, quia niſi in contractu includantur, ſaltem ſi contrariæ conditiones apponerentur: ſcilicet, quòd nunquàm tenerentur ſibi debitum reddere, aut quòd ſterilitatem procurarent, non eſſet matrimonium. At verò tertium bonum intrinſecùs & inſeparabiliter adhæret matrimonio. Quia enim per pactionem coniugalem ſui poteſtatem ſibi inuicem in perpetuum coniuges tradunt: ſeparari minimè poſſunt. Quocircà, non tantùm actus ipſe matrimonialis eſt bonus, verùm etiam ſanctus, quam quidem ſanctitatem habet ex indiuiſibilitate coniunctionis, ſecundum quam ſignificat coniunctionem Chriſti & Eccleſiæ, vt egregiè ait D. Thomas in. 4. diſtinctione. 31. quæſt. 2. Ex quibus facilè vnuſquiſq; colligere poterit, quòd non liceat aſſerere

Notabil. *D. Tho.*

ſerere, vſum matrimonij abſq; peccato ſaltem veniali minimè poſ ſe impleri, vt opinatus eſt ex iure conſultis Hugo, ſuper cap. Vir cũ propria. 33. quæſtio. 4 propter verbum quod illic ait Grego. quòd vir cum propria vxore dormiẽs, niſi lotus aqua, Eccleſiam intrare non debet: nam illud non dixit Gregorius propter culpam coitus, quaſi aliqua inde excommunicationis imago oriatur, vt Hugo & alij arbitrati ſunt: aliàs non abſtergeretur aqua, ſed illud dixit propter indecẽtiam: quia vſus ille videtur inhabilem hominem redde re ad ſpiritualia, qua vtiq; de cauſa conſulit Paulus coniugibus, vt orationis cauſa tantiſper abſtineant. Illa verò lotio quæ [vt ait ibidem Gregorius] Romanis erat olim in more, iam non extat in vſu. Aliam ſolutionem dedimus ſuperiùs difficultate quinta, vbi dif fuſiùs hanc concluſionem [nempe actum matrimonialem eſſe bonum & ſanctum] probauimus. Nec obſtat id quod dicit Paulus. 1. Coritnh ſeptimo. Hoc autem dico ſecundùm indulgentiam, quia ibi non inſinuat congreſſum coniugalem eſſe rem minùs malam, ſed minùs bonam quàm caſtitatem. Non nocet etiam quòd dicit Regius Propheta, In iniquitatibus conceptus ſum. quia non dicitur ſic conceptus propterea quòd ſemper parentes iniquè coëant, ſed pro ter originale, quod puer conceptus contrahit, quòd quia culpa eſt, inquit Soto, multorum actualium, pluraliter dicitur iniquitates, vt ſit ſenſus, in iniquitatum ſeminario conceptus ſum.

Hugo. *Gregor.* *1. cor. 7* *Pſal. 50.*

¶ XXVII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm cauſa voluptatis & delectationis quis coniugalem vſum licite adimplere poſsit.

QVÆSTIONI HVIC [OMMISSA OPInione quorundam dicentium, quòd quandocunq; ad actum coniugalem libido principaliter mouet, eſt mortale pecatum] tribus concluſionibus reſpondetur. Prima. Concubitus coniugalis ſolius voluptatis gratia, ita vt illa ſit electa & principaliter intenta, non eſt de ſe peccatum mortale, niſi alia fortè adſit mortalis circunſtantia. Hæc cõ cluſio eſt expreſſa ſententia Philoſophi, in. 10. Ethicorũ. vbi dicit, delectationem de ſe nec bonam nec malam eſſe, niſi ratione opera tionis ad quam conſequitur. Itaquè delectatio operationis bonæ eſt bona, operationis verò malæ eſt mala. At verò concubitus

1. concl. *Ariſtote.*

conju

coniugalis de ſe non eſt operatio mala: ergo neq; delectatio illi adiuncta: quare nec electio iſtius delectationis ex genere ſuo eſt mortalis. Eſt etiam doctrina Auguſt. li. de bono coniugali, c. 6. videlicet quòd accedere ad vxorem ſatiandæ concupiſcentiæ cauſa, venialis culpa eſt: alioquin ſi mortalis eſſet, tunc ſteriles & ſenes nequirent debitum citra mortalem culpam exigere, quod concedere abſurdiſsimum eſſet. *Auguſti.*

¶ Intelligenda tamen eſt præſens concluſio ſiſtendo intra fines matrimonij. Siſtere auté intra fines & limites matrimonij dicitur quis, quando ſic cognoſcit vxorem propriam propter delectationem, q ſi non eſſet propria vxor, non eam cognoſceret. Exire autem limites matrimonij dicitur quis, quando vxorem cognoſcit propter ſolam delectationem, & propter hoc cognoſceret eam etiam ſi non eſſet vxor ſua. Si enim talem habeat affectum & actum voluntatis quãdo accedit, quòd cognoſceret illam ſi adeſſet, tũc mortalis culpa contrahitur. Ille nanq; eſt ardentior amator vxoris, quem diuus Hieronymus condemnat, appellando illum adulterũ, ex mente Sixti Pytagorici, & referuntur eius verba canone, Origo. 32. q. 4. Si tamen quando accedit, nihil de hoc cogitat, ſed ſolùm accedit ad vxorem cauſa delectationis, non exit limites motrimonij ac proinde non erit mortale. Propterea enim, quòd ſi meretrix adeſſet, iſte illam cognoſceret, ſi quando accedit ad vxorem hoc non cogitat, nulla eſt culpa mortalis. *Hierony*

2. concl. ¶ Secunda cõcluſio eſt. Accedere ad vxoré voluptatis gratia, eſt venialis culpa. Hanc concluſionem tenet Augu. vbi ſuprà & li. 1. de nuptijs & concupiſcentia. c. 4. & in Enchiridion. ca. 78. & Beda. 1. cor. 7. D. Thom. in. 4. diſt. 31. q. 2. ar. 3. & Altiſiodorenſis & Ricard. breuiter omnes theologi tenent, quòd accedere ad propriam vxorem, ſolùm ad obſequen[illegible]m libidini, eſt veniale, vno excepto Ioãne Maio. diſt. citata, concluſione. 7. cui EKius hom. 1. de matrimonio ſubſcripſit, qui tenent nullam eſſe culpam, quibus adhærẽdum in hoc non eſt: cùm enim complexus maritalis non ſit bonus niſi in bonum prolis relatus, aut propter fidem reddendi debitum, aut forte in remedium concupiſcentiæ, quæ ſunt bona eum excuſantia, fit vt voluptas niſi his aſſocietur bonis, non ſit bona. Nec nocet argumentum quod pro ſe facit Maioris: quia ſicut licet edere quencunq; ſapidum cibum abſq; culpa aliqua, ita vti licet propria vxore ad delectationem ſumẽdam. Non, inquam, nocet, imo facit pro nobis: tum, quia comedere & bibere niſi vel nutritionis cauſa vel alio honeſto fine fiat, non caret veniali culpa, cùm ſaltem ſit actus ocioſus: *Auguſti.* *Beda.* *D. Tho.* *Altiſiod.* *Ricar.* *Ekius.*

tum

tum etiam, quia in eſu & potu non ineſt tanta vis ad perturbandam rationem, quanta in coitu.

¶Tertia concluſio. Accedere ad coniugem generationis cauſa cum delectatione & voluptate adhęrente & placente, nullum eſt peccatũ, niſi nimius voluptatis exceſſus procuretur. Cõcluſio iſta adeò eſt euidens, vt probatione non egeat. Cùm enim vſus coniugalis à natura inſtigetur, fit, vt & ab illa illi actui ſit adiuncta delectatio propter neceſſitatem conſeruandi ſpeciem, quemadmodum ab eadem natura adiuncta eſt delectatio ſumptioni cibi & potus ob neceſſitatem conſeruandi indiuiduum, nulla ergo eſt culpa ad coniugem cum delectatione cauſa generationis accedere, ſicut nec ſumere cibum & potum cum delectatione. Concl. 3.

¶XXVIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm liceat coniugibus ad vitandam fornicationem debitum exigere.

DIFFICVLTATI PRÆSENTI DVABVS concluſionibus reſpondetur. Prior ſit. Qui debitum ab vxore exigit cauſa fornicationis vitandæ in illa ſimiliter & quòd ipſa petat à marito cauſa vitandi in illo, nullo modo peccat, imo meretur. Hæc concluſio eſt Auguſti. li. de bono coniuga. c. 7. & 10. vbi ait, quòd huius cauſa debitũ reddere licet, ne alter coniugum fornicando damnabiliter peccet. Eſt etiam Bedæ ſuper. 1. corinth. 7. & Magiſtri ſenten. & D Thomę atq; omnium ſententiarum expoſitorum. Et ratio eſt, quia eſt opus iuſtitiæ, id eſt fidei coniugij, cùm ſecundùm Apoſtolum, mulier ſui corporis poteſtatem non habeat, ſed vir, neq; vir ſui, ſed mulier: & de hoc non eſt dubium. 1. conclu D. augu Beda. Ma. ſen D. Tho.

¶Eſt tamen maxima difficultas, vtrùm ad vitandam fornicationem in ſe ipſo liceat ei à coniuge debitum exigere. Sunt nanq; quàm plurimi doctores grauiſsimi tenentes partem negatiuam. ſcilicet, quòd ad vitandam fornicationem in ſe, non licet accedere ad propriã vxorem citra venialem culpam, vt Auguſt. in li de bono coniuga c. 6. 7. 10 & in Inchiridione c 43. & Hieronymus in Epiſtola pro libris aduerſus Iouenianos, Grego. 32. li. moralium. c. 20. & Beda in loco citato, & Magiſter ſenten. & Diuus Thom. diſtinct. 31. q 2. ar. 2. Bonauen. & Ricard. & licèt hæc pars negatiua ſatis ſit probabilis, nihilominùs pro parte affirmatiua ſit poſterior concluſio tanquàm mitior & Dubium August. Hierony Gregor. Beda. D. Tho. Bonauen Ricard.

forte probabilior tenenda, quòd ſi adhibitis omnibus remedijs quæ humano modo adhiberi poſſunt, non poteſt per illa vitare fornicationem, vel ſaltem magna cum difficultate, licitè tūc poteſt accedere ad propriam vxorem cauſa vitandæ incontinentiæ. Concluſionem iſtā

Hugo. videtur tenere Hugo ſuper Eccleſiaſtem, in verbo illo, Tempus am-

Scotus plexandi &c. & in hanc ſententiam videtur inclinare Scotus diſtinct.

Duran. 26. Eandemq; tanquàm certam ſuſtinuit Durand. diſtinct. 31. q. 4. &

Caieta. Caietanus in ſumma cap. De vſu matrimonij, vbi ait, quòd exercen-

Siluester dus eſt vel cauſa generandi vel in remedium concupiſcentiæ. Et idem ait Silueſter, verbo Debitum coniugale. §. 6. in fine. Sunt etiam duæ rationes non leues ad illam probandum. Prima, quia matrimonium non ſolùm factum eſt in officium naturæ, quando inſtitutum eſt à Deo in paradiſo in ſtatu innocentiæ propter prolem, verùm etiam poſt peccatum inſtitutum eſt in remedium concupiſcentię illorum, qui matrimonium contrahunt At verò vti matrimonio ad ſuum finem, licèt ille non ſit principalis, ſed officium generandi, non eſt ius coniugale tranſgredi, ſed vti remedio incontinentibus conceſſo ad cauendum peccatum. Quocirca Paulus hoc remedium continere non valentibus propoſuit, inquiens, Melius eſt nubere quàm vri, quaſi per nuptias homo liberetur ab igne inferni, quia cùm ſit à natura incontinens, exercendo actum venereum extra matrimonium, dānaretur. Qui ergo ob vitandam fornicationem in ſe accedit ad vxorem, nullum peccatum committit. Eſt ſecūda ratio, quia quilibet ex ordine charitatis tenetur diligere ſe quoad ſpiritualia pluſquàm proximum, ſed poteſt accedere ad propriam vxorem ad vitandam fornicationem in illa, ergo ad vitandam in ſe ipſo. Nec enim aliud Paulum dicere voluiſſe videtur cùm dixit, loquendo de illis, qui ſe continere non valent, Propter fornicationem vnuſquiſq; propriam vxorem habeat, & vnaquæq; proprium virum. Signanter dixi in concluſione, Adhibitis omnibus remedijs, ita nanq; concluſionem noſtram intelligunt Paludanus. q. 52. & Capreo. Secus quando habet alia re-

Palud. media, vt quando fugiendo occaſiones poteſt fornicationem vitare,

Capreo. quia tunc accedere venialis culpa eſſet, eò quòd non tam cauſa fornicationis vitandæ facere videtur, quàm voluptate illa potiundi.

Dubium. ¶ Sed ſolet moueri dubium hîc, vtrùm liceat ſanitatis gratia accede-

D. tho. re ad propriam vxorem. Cui dubio diuus Thom. vbi ſuprà ad quartum tenet partem negatiuam: facit enim argumentum, id quod genere ſuo eſt bonum, non niſi mala intentione vitiatur: vſus coniugalis

genere ſuo eſt bonus, ergo ſi fiat bono fine, qualis eſt ſanitas corporis, non eſt culpandus. Et reſpondet, quòd quanuis intentio ſanitatis per ſe ſit bona, tamen ſi per medium ordinetur, quod non eſt per ſe ad illam ordinatum, intentio tunc efficitur mala, velutiſi quis ſacramentum Baptiſmi tantùm ad ſalutem corporalem quæreret. Cùm igitur matrimonium non ad iſtum finem, ſed ad prolem generandum, & in remedium concupiſcentiæ ſit inſtitutum, fit, vt gratia ſanitatis accedere ſit veniale: quam ſententiam veram reputo, ſi ſunt aliqua remedia facilia ad conſequendam ſanitatem: ſi verò non ſint alia remedia, itaquè conſtat illud eſſe remedium neceſſarium, & non excludit fines matrimonij, nec illos excedit, quia ſcilicet illum actum nō vellet habere cum alia muliere ad conſequendam ſalutem, quanuis moueatur à ſanitate, crediderim nullum eſſe peccatū, nec ex eò quòd à ſanitate mouetur, continuò ſecludit fines matrimonij: ſicut qui accedit ad celebrandum propter ſanitatem, non inde ſequitur, quòd excludat intentionem Eccleſiæ. Hanc ſententiam: nempe, quòd nullum peccatum committat qui cauſa ſanitatis accedit, tenet Alber. Mag. in. 4. diſtinct. 31. & Maioris ibidem. *Al. mag.* *Maio.*

¶ Solet vltimatè impræſentiarum moueri dubium de vſu matrimonij, vtrùm ſi non ſeruent coniuges debitum modum in actu carnali, mortaliter peccent? Pro hoc ſit prima concluſio. Quòd abuſus vxoris ſi ſit extra vas fœmineum, ſemper eſt mortale crimen. Effuſio etiam ſeminis extra vas legitimum eſt itidem mortale. Ait tamen Soto, intelligendum eſſe ſi huiuſmodi effuſio ſit notabilis, nam diſtilatio non ſemper tantæ culpæ tribuenda eſt. Item, ſi dum vult ad propriam vxorem accedere, fortaſſè feſtinantiùs ſeminat extra vas, non eſt vitio dādum: quia illud feſtinationi naturæ adſcribendum eſt. *Dubium.* *1. Concl.* *Soto.*

¶ Secunda concluſio. Si vir cognoſcit vxorem ſedendo vel ſtando, vel retrorſum ad modum brutorum accedendo, vel fœmina ſupergrediendo viro, intra vas tamen, licèt ſemper ſit peccatum, niſi adſit cauſa rationabilis, mortale nihilominùs non eſt, ſi per aliquem iſtorum modorum non impediatur generatio ex parte viri, nequè conceptio ex parte fœminæ. Hanc concluſionem ſic intellectam tenet dominus Caietanus in ſumma verbo, Matrimoniū. Et quidem quòd propter hoc non impediatur generatio, probatur, nam vt dicit Albertus Magnus. & ex medicis multi, matrix non ſolùm eſt receptiua ſeminis, verùm etiam virtutem habet attractiuam, qua ſemen exorbet, quapropter non eſt peccatum mortale, ita namquè exiſtimat Silueſter in verbo, Debitum coniugale. §. 4. *2. concl.* *Caietan* *Alb. mag* *Silueſter*

Dicit tamen, quòd huiuſmodi ſunt grauiter reprehendendi à confeſſoribus. Si autem per iſtos modos generatio impediatur, dicit Caietanus, quòd eſt mortale. Caieta. Quod verum eſſe arbitror, nam tunc impeditur finis principalis à natura intentus, per tales modos coëundi. Dixi, Niſi ex cauſa rationabili per aliquem iſtorum modorum accedat, vt ſi fœmina aliter cognoſci non poteſt, vel propter timorem aborſus, vel debilitatem, aut pinguedinem vẽtris, vel periculum ſuffocationis: tunc enim nullum peccatum eſſet, cùm illa declinatio à modo conſueto naturali, fiat propter bonum finem. Quia non intelligitur declinatio à recta ratione, quæ indicat minus malum ſuſtinẽdum ad euitãdum maius.

¶ Annotare etiam hîc oportet, ꝙ impudicitia conſiſtens in actibus venereis, ſi tales actus non fiant propter coniugalem actum, quando ſcilicet Nota. nihil aliud intendunt, quàm ſiſtere in huiuſmodi tactibus, tũc propriè eſt impudicitia, & ſic ſi ſine periculo pollutionis in vtroq; coniuge fiant, peccata venialia tantùm ſunt, vt dicit Caietanus. Si verò fiãt ſine periculo pollutionis in ipſorum altero, dicendum eſt ſicut de multum bibentibus cum periculo ebrietatis, & peius hîc, quia non eſt in poteſtate perſonæ continere pollutionem ſicut continere decimam potationem, ne inebrietur. Vnde, ſi experta perſona eſt pollui ex ſimilibus tactibus tot & talibus, & aduertit periculum, & non obuiat, neſcio excuſare à mortali, etiam ſi non ſequatur pollutio. Sed ſi horum aliquid ſic fiat à non coniugibus, peccatum eſt mortale: dicente Apoſtolo ad Gala 5. quòd impudicitiam agentes regnum Dei non conſequentur. Et ratio eſt: quia huiuſmodi actus impudici eiuſdem ſunt moris, cuius eſſet coitus conſummatus inter illos: quia quatenus ſunt delectabiles naturaliter ſunt ordinati ad actum conſummatum, multò vicinius, quàm delectatio moroſa in ſola mente conſiſtens, quantò exterior tactus propinquior eſt conſummationi venereæ. Et huiuſmodi tactus ſpectat ad eaſdem ſpecies peccatorum, ad quas pertinent, ipſi actus conſummati.

De impedimentis matrimonii.

¶ XXIX. DIFFICVLTAS.

Vtrum aliqua ſint matrimonii impedimenta.

1. concl. AD HANC QVÆSTIONEM DVABVS concluſionibus reſpondetur, prima. Multa ſunt impedimẽta matrimonij, non ſolùm quę vel ex defectu cõſenſuũ, vel lege naturę obueniũt, verùm quę Eccleſiaſticis inſtitutis decreta ſunt. Hæc cõclu. eſt veritas catholica,

habe

habetur enim diffinita in ſacra œcumenica Tridentina ſynodo ſeſsio ne.24.cano.4.ſub his verbis, ✻ Si quis dixerit, Eccleſiam non potuiſ ſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in ijs con ſtituendis erraſſe, anathema ſit. Per hanc diffinitionem exploditur hę reſis Lutheranorum, qui facultatem Eccleſiæ circa ſacramentorum ſubſtantiam & ornatum adimunt. Negant enim poſſe Eccleſiam con dere leges impedimentorum matrimonij præter illa quæ ſunt de lege naturæ, vt quòd filia non contrahat cum patre, vel fortè cum fra tre, vel quæ iure diuino ſunt in Leuiti. vnde dicunt & clericos & reli gioſos poſſe matrimonium contrahere, cuius contrarium nunc deter minatur in eodem ſacro concilio Tridentino, & in eadem ſeſsione. cano.9.ſub his verbis, ✻ Si quis dixerit, Clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, vel regulares caſtitatem ſolenniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere, contractumq́; validum eſſe non obſtante lege Eccleſiaſtica vel voto, & oppoſitum nil aliud eſſe, quàm damnare matrimonium, poſſeq́; omnes contrahere matrimonium, qui non ſentiunt ſe caſtitatis, etiam ſi eam nouerint, habere donum, anathema ſit: cùm Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos ſupra id quod poſſumus, tentari.

✻ Con. tri.

✻ Con. tri.

¶ Secunda concluſio. Impedimentorum matrimonij duo ſunt genera, quædam ſunt, quæ impediunt contrahendum, & dirimunt contractum, alia verò *ſunt*, quę impediunt contrahendũ, ſed nõ dirimunt cõtractum. Diuiſio hæc naſcitur ex alia partitione eorum quæ ad matrimonium pertinent, quædam enim ſunt de eſſentia matrimonij, & quædam quę ad eius ſolennitatem tantùm attinent. Cùm enim notum ſit, quòd remotis illis quæ ſunt de eſſentia rei, vt forma & materia, non manet res, fit, vt ſi adſunt impedimenta, quæ cõtrariantur his quæ ſunt de eſſentia matrimonij, non ſit verum matrimonium, & dicuntur non ſolùm impedire contrahendum, ſed dirimere iam cõtractum. Nõ intelligas, quòd dirimat coniugium illud, quod ſemel fuit validum, ſed quòd ſi ſit de facto attentatum, erit irritum, vt ſi cognati intra quartum gradum contrahant: & peccant attentando, & nihil faciunt. Quocirca hæc impedimenta non propriè dirimunt, quia nullum vnquam fuit matrimonium. Cùm verò remotis his quæ ſunt de ſolennitate ſacramenti, adhuc ſacramentum permaneat, vt ſine exorciſmis & catechiſmis, ſi fiat baptizatio in aqua cum vera forma, erit verus baptiſmus, fit, vt ſi interueniant impedimenta quæ contrariantur his quæ ſunt de ſolennitate matrimonij, licèt ſit peccatum illis impedimentis exiſtentibus, nihilominùs verum erit matrimonium, & iſta ante

Concl. 2

ſacrum concilium Tridentinum erant duo, ſcilicet prohibitio Eccleſiæ, ne clandeſtinè matrimonium fieret, & tempus feriarum. Vnde verſus, Eccleſię vetitum, nec non tempus feriarum impediunt fieri, permittunt facta teneri. Sed nunc poſt pręfatum conciliũ, non ſolùm extat huiuſmodi prohibitio, cùm nullum fieri poſsit clãdeſtinum matrimoniũ, ſed nec ſi fiat, erit validũ, vt ſuprà dictum eſt: De alio verò impedimento feriarum: nempe, de temporibus, quibus fieri nuptię ſolenniter prohibentur, dicemus inferiùs. Impedimenta autem primi generis, ſcilicet dirimentia, ſunt duodecim, & continentur his verſibus, Error, Cõditio, Votum, Cognatio, Crimen, Cultus. Diſparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honeſtas: Si ſis affinis, ſi fortè coire nequibis. Hęc ſocianda vetant connubia, facta retractant: De quibus omnibus exactè atq; ſigillatim deinceps agendum nobis erit, pręterquàm de impedimento violentię, de quo ſuprà difficultate. 22. diſertum eſt.

Notabil. ¶ Sed priuſquàm ad tractandum de vnoquoq; in particulari deſcendamus, annotare opùs eſt, quòd ſi ſuperuenirent huiuſmodi impedimenta vero matrimonio, non dirimerent, quia verum matrimonium non ſeparatur. Scitote tamen, quòd ſi iſta impedimenta pręcedãt matrimonium, conſenſum coniugalem excludunt: Si verò ſequãtur matrimonium, nullum pręſtant impedimentum. V. g. furioſus nõ poteſt contrahere matrimonium: ſi tamen poſtquàm contraxerit, efficiatur furioſus, non propter hoc ſoluitur matrimonium. Item, qui habet vtrumq; teſticulum ſectum, ideſt auulſum, non poteſt contrahere matrimonium de iure: ſi verò poſtquàm contraxerit, ſcinderetur, non idcircò ſoluitur matrimonium, Similiter, ſi poſt matrimonium contractum, in bello caperetur & iuſtè efficeretur ſeruus vir, imo & ſi ſe alteri tradat in ſeruum inuita vxore, non ideo ſoluitur matrimonium: itaq; ſicut ſeruus nolente domino poteſt ſe in matrimoniũ tradere, vt inferiùs dicemus, ita & liber nolente vxore in ſeruitutem mancipare. Ratio eſt, quia vir non eſt vxoris niſi quantum ad thorùm, vbi opera procreandis liberis datur: quantùm autem ad reliquas actiones ſui dominus eſt, vt ait Soto diſt. 35. q. vnica. ar. 3. Et ita eſt intelligendum de alijs impedimentis matrimonij.

Soto.

¶ XXX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm error perſonæ impediat

Pro

matrimonium.

PRo huius difficultatis elucidatione annotare oportet *Nota, 1.*
primò, hunc errorem duplicem eſſe poſſe, alterum cir-
ca perſonam, alterum verò circa cõditionem perſonę.
Rurſus circa conditionem triplex poteſt eſſe error, qui
dam circa fortunam, quia putauit cõtrahens, quòd erat
diues illa cum qua contrahit, & eſt pauper. Quidam autem eſt circa
genus, quia exiſtimauit. quòd erat ingenua & nobilis, & eſt ignobilis,
aut ruſtica. Quidam verò circa libertatem, quia putauit, quòd erat li
bera, & eſt ſerua: de quo errore fiet ſermo diffuſè in difficultate ſe
quenti.

¶ Annotare oportet ſecundò, quòd iſte error adhuc eſt duplex, alter
añs, quia ſcilicet præcedit contractũ, alter verò concomitans: nem *Nota.*
pe, quia licèt ſciret quòd erat Ioanna, quam ipſe ducere non intende
bat, vel ſciret quòd erat pauper, illam nihilominùs duceret. His ſic prę
habitis ſit prima concluſio. Error perſonæ antecedens impedit matri *1. concl.*
monium iure naturali, ac proinde diuino: vt ſi quis putans ſe contra-
here cum Maria, cõtrahat cum Anna: & idem eſt in alijs cõtractibus.
Si enim credens ſe emere mancipium maſculum, emat fœminam, cõ
tractus non tenet. Concluſio hæc habetur 39. q. 1. & eſt omnium do-
ctorum concors ſententia. Et ratio huius concluſionis eſt, quia non
eſt matrimonium, vbi deficit conſenſus debitus, ſed vbi eſt talis er
ror perſonæ, deficit conſenſus, cùm error tollat conſenſum: quia con
ſenſus ex errore profectus non equidem eſt liber, ergo non eſt ma-
trimonium. Et patet, nam teſte Ariſtote, 3. de anima comen. 39. Nihil *Ariſto.*
eſt volitum quin præcognitum, ſed vbi eſt error, perſona non eſt co-
gnita, ergo nec volita: & ſic nec eſt conſenſus ſufficiens ad matrimo
nium. Quo fit, vt per concubitum, quo Iacob cognouit Liam putans
eſſe Rachelem, non fuerit matrimonium contractum, quia error per-
ſonæ præceſsit, ſed contraxit cum illa per conſenſum, quem poſtmo
dùm habuit nouum in illam. Nec nocet concluſioni id quod obijci ſo-
let, quia ſi quis putans ſe baptizare vel confirmare Petrum, baptiza-
ret vel confirmaret Paulum, eſſet verum ſacramentum, ergo pariter
ſi quis putans contrahere cum Maria, contraheret cum Anna. Non,
inquam, nocet, quia non eſt eadem ratio de matrimonio, & de cæte
ris ſacramentis, quandoquidem in alijs intentio miniſtri non eſt pro
xima cauſa effectus ſacramentalis: nempe, characteris & gra
tiæ, ſed materia ipſa elementalis, & verbum quod eſt forma.

Intentio enim nõ eſt niſi applicans materiam & formam ad ſuum proprium effectum, conſenſus autem eſt cauſa proxima vinculi matrimonij, & ille qui fertur in Petrum, non fertur in Paulum, & ideo non eſt ſimile.

2. Concl ¶ Secunda concluſio. Error perſonæ concomitans impedit matrimonium, vt ſi aliqua conſentiat in Ioannem, & apponitur Petrus, ſed tamen etiam ſi eum cognoſceret eſſe Petrum, conſentiret in eum. Concluſio eſt manifeſta, quia licèt non ſit ſimpliciter inuoluntarium, non tamen eſt voluntarium, quod requiritur ad matrimonium. Nam nihil volitum, quin præcognitum, ſed non eſt ibi cognitio, ergo nec volitio.

3. Concl ¶ Tertia concluſio. Error qualitatis perſonæ non euacuat matrimonium, vt ſi quis contrahit cum hac quam putat eſſe virginem, vel diuitem, vel admodum nobilem, ſed tamen nec eſt virgo, nec diues, nec nobilis. Hæc concluſio eſt etiam omnium Theologorum ſententia in 4. d. 31. & 36. & probatur: tum, quia error qualitatis non variat aliquid quod eſt de eſſentia matrimonij: tum etiam, quia qui errat circa prædictas qualitates, abſolutè conſentit in illam perſonam, quãuis ſi ſciret eſſe corruptam vel pauperem &c. non conſentiret. Quare, validum eſt matrimonium, niſi contraheret cum ea ſub conditione, ſi eſt nobilis, vel virgo, quia tunc penderet contractus ex impletione conditionis, & idcirco non exiſtente conditione, non valeret.

Nota. D. Tho. ¶ Circa iſtam tertiam concluſionem annotare opùs eſt cum D. Th. in. 4. diſt. 30. q. 1. ar. 2. in ſolutione ad. 5. quòd error nobilitatis aut fortunæ per ſe matrimonium non euacuat, eadem ratione qua nec error qualitatis, quod tu[illegible]ſit, cùm conſenſus mulieris fertur in iſtam perſonam directè, licèt id fe[illegible]rit quia credebat eſſe filium regis, vel primogenitum, aut diuitem, cu[illegible]hâs non nupſiſſet: ſed ſi error nobilitatis vel dignitatis redundat in errorem perſonæ, tunc impedit matrimonium: quod tunc fit, cùm puella non intendebat cõtra[illegible]ere niſi cum illo, cui illa conditio aut dignitas adeſt, vt ſi directè intendebat conſentire in filium regis, quicunq; ſit ille, vel in filium primogenitum alicuius certi hominis, quem cognoſcit plures habere filios, ratione maioratus: tunc enim ſi alius præſentetur ei, quàm filius regis, vel quàm primogenitus, eſt error perſonæ, & impeditur matrimonium. Ex quo

Soto. colligit primò Soto in. 4. diſt 30. q 1. ar. 1. quòd quanuis Petrus ille primogenitus cui illa volebat nubere, iam eſſet defunctus, quando nupſit Ioanni fratri eius, qui ideo Ioannes iam erat primogenituræ hæres, matrimonium non eſſet validum, quia deeſt conſenſus circa

Ioannem. Rurſus colligit, quòd ſi per verba de præſenti intendens nubere abſenti Petro, nupſit Ioanni præſenti, quem putabat eſſe Petrum, licèt poſteà magis ſibi placeat matrimonium cum Ioanne quàm cum Petro, non poteſt viuente Petro nubere Ioanni, etiam ſi in illo errore permanens, multos iam ex eodem Ioanne habuerit filios, qui aillud non fuit matrimonium, quanuis per ignorantiam fuerit à culpa immunis.

¶XXXI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſeruitutis conditio matrimonium impediat.

Difficultati huic per aliquot cõcluſiones reſpondetur, & earum prima ſit. Error ſeruitutis [vt ſi liber ancillam ducat, quam credit eſſe liberam, vel ſi libera ſeruo nubat, quem credit eſſe liberum] ante concilium Tridentinum matrimonium erat nullum in perpetuum, niſi poſtmodùm quando ſciret eſſe ſeruam, conſentiret per verba vel copulam habitam cum ea affectu maritali, quod hodie poſt præfatum concilium adhuc non ſufficit, ſed requiritur, quòd contrahat iuxta formam in ipſo concilio appoſitam. Hæc concluſio habetur cap. Propoſuit. de coniugio ſeruorum, &. 29. q. 2 c. Si quis. 1. & 3. & ca. Si fœmina. Eſt quoq; D. Tho. in 4. diſt. 30 q. 1. ar. 2. & diſt. 36. q. 1 ar. 1. & Siluestri in verbo, Matrimo. 8. §. 2. Ac deniq; ratione iure naturæ fulcita probatur, nam coniuges mutuò ſe obligant: tum, ad debitum ſibi inuicem reddendum: tum verò, ad in eadem domo commanendum, & proles æducandum, gubernandumq; familiam: at ſeruus non poteſt iſta officia liberè adimplere, ergo ignorata ſeruitus matrimonium impedit. Intelligendam tamen eſſe hanc concluſionem triplici limitatione arbitror. Primò de ignorantia, quę vſu & more reputatur ignorantia. Secus ſi ignorantia ſit leuiſsima, quæ facilè poterat tolli, nam ſeruitus tali ignorantia incognita nõ aufert matrimonium. Qui enim cum nigra muliere & vili contraxit, quam videbat malè ab hero tractari, non cenſetur ab Eccleſia eius ſeruitutem ignoraſſe, imo tam craſſa poſſet eſſe ignorantia, vt in conſcientia ille cenſeretur non ignoranter, ſed ſcienter cum ancilla contraxiſſe. Secundò intelligitur niſi in animo teneret, quòd etiam cum illa contraheret, licèt eſſet ancilla, & id voce expreſiſſet dicendo, Duco te in vxorem quanuis ſis ancilla. nam tunc eſtò credat eſſe liberam, tenet matrimonium, quia cõſenſus

1. concl.

D. Tho.

Siluester

ſenſus practicus fertur in ācillam,& ideò ignorantia ſpeculatiua nō obſtat,ſed ſi ſeorſum apud ſe habeat illum conſenſum ,Quanuis hæc eſſet ancilla,illam ducerem. ſed nec mente nec voce illam conditionem explicat,ſed abſolutè contrahit cum hac quam credit eſſe liberam,matrimonium non tenet. Tertiò oportet ,vt qui ducebat ſeruā, ſit liber,quia ſi ipſe ſit ſeruus,putauitquè mulierem quam ducebat, eſſe liberam, quam tamē poſteà ſeruam eſſe inuenit , verum ac legiti-

D.tho. mum eſt matrimonium,Ita tenet Diuus Thomas in.4. diſtinctio 36. queſtio.1.ar.1,ad. 1. Cuius ratio eſt , quia non poteſt quis maiorem obligationem requirere ex parte alterius,quam ipſe poſsit facere,& eſt æqualis vtriuſq; ſtatus.

Notabil ¶ Et annotato hîc,quòd ſi tempore infidelitatis liber contraxit cum ancilla etiam conditione ignorata, verum eſſet matrimonium, cùm tales non aſtringantur legibus Eccleſiaſticis : & hoc impedimentum

Palud. ex ſolo iure Eccleſiaſtico vim habet,vt ait Paludanus diſtinctio. 35. quæſtio. 1.quia hic non eſt niſi error qualitatis,&ideo ſi ſtatutum Eccleſiæ non obſtaret,matrimonium teneret.

¶ Sciendum eſt etiam impræſentiarum,quòd quando liber cognouerit coniugem ſuam eſſe ancillam,ſi de hoc certus factus fuerit, ſtatim poterit propria authoritate ſeparare ſe quoad thorum , imo ſecundùm ius antiquum,ſi matrimonium fuerat clandeſtinum, poterat etiam quantùm ad cohabitationem. Si verò fuerat in facie Eccleſiæ celebratum,& ipſa reclamaſſet,neceſſarium erat, ſicut & modo poſt ſacrum œcumenicum & generale Tridētinum concilium neceſſarium eſt , vt in foro iudiciali cognita cauſa pronuncietur eſſe ſeruam,iuxta cap. P[illegible]o, de diuortijs,&quod de libero reſpectu ancillę dictum eſt,de libera re[illegible]ectu ſerui intelligatur.

2.concl. ¶ Secunda concluſio. Qu[illegible]do inter ſeruum & liberam , aut inter liberum & ancillam conditio[illegible]e ſeruitutis cognita matrimonium contrahitur,validum eſt matrimonium. Concluſio h[illegible]c habetur in eiſdem locis citatis. Ratio eſt ,quia cùm ſeruitus non ſit contra ſubſtantiam matrimonij , & ſcienti & volenti nulla fiat iniuria, conſequens ſit,vt conſenſus,quem liber ille habet in ancillam, liber reputetur,ac proinde legitimum fiat matrimonium.

3.concl. ¶ Tertia concluſio. Si liber contraxit cum ancilla ignoranter,poſteà adepta libertate manet cum ea,& habet acceſſum ad ipſam ſicut anteà,imo quantuncunq; ante ſacrum Tridentinum concilium ſe poſteà tractaſſent tanquàm coniuges,niſi adeſſet nouus conſenſus , vel eam affectu maritali cognoſceret,in foro conſcientię non erat ve-

rum

rum matrimonium. Quare, ſi tunc nuberet, & modò etiam poſt concilium alteri nubat, antequàm cum iſta contrahat iuxta formam præfati concilij, ſecundum matrimonium eſt validum: attamen propter honeſtatem promiſſę fidei deberet induci tunc & modò, vt cōſentiret, & contraheret cum illa. Aſſertio iſta eſt Adriani in 4. in. q. de ſponſalibus & Gloſę in c. Ad noſtram. extrà de coniugio ſeruorum, & Ricar. diſt. 36 q. 1 ar. 2. Et probatur ratione, nam áprincipio non fuit cōſenſus inter perſonas legitimas, nec poſt adeptam libertatem, nec copula ſufficiebat, non ergo erat matrimonium. Signanter dixi, In foro conſcientiæ. nam ſtando in foro Eccleſię, non poterat eam dimittere, eò quòd ante concilium pręſumebatur ſimpliciter conſenſiſſe, ac affectu maritali acceſiſſe: at verò modò poſt concilium non ſtandum eſt in tali pręſumptione: nunquàm enim Eccleſia pręſumet fuiſſe matrimonium inter illos, quouſquè forma dicti concilij ſeruata contrahant. Adrian. Ricard.

¶ Quarta concluſio. Seruitutem non adimere ſeruis ius contrahendi matrimonium, quominus ſi etiam inuitis dominis illud cōtrahant, ſolidum ſit ac legitimum, indubitanter tenendum eſt: tametſi debitæ & conſueta ſeruitia eiſdem dominis nihilominùs exhiberi debeant. Hęc concluſio habetur in cap. primo, de coniugio ſeruorum, & cap. Omnibus 29. q. 2. Et quidem quoad ſecundam partem liquida eſt, quandoquidem per hoc quòd ſeruus contrahat, non priuatur ipſe dominus debito ſeruitio. Ad ſciendum cui potius ſeruire teneatur, domino an vxori, dum domino aliquid præcipiente tenetur vxori reddere debitum, perpendenda eſt vtriuſq; neceſsitas, vt maiori ſuccurratur. In re nanq; magni momenti domino ob[illegible] rare tenetur, in re verò dubia vtra neceſsitas prępōderet, p[illegible]us in fauorem matrimonij eſt inclinandum, maximè dum peri[illegible]um carnis in coniuge timetur, vt ex cap. Licet de cōiugio ſeruorum, colligitur. Quoad primam autem parte[illegible] manifeſta ratione oſtenditur, nam ſeruus quantùm ad contrahendum vel non contrahendum liber eſt, & poteſt ſeruus, domino ignorante, vel ſciente, volente, vel inuito, matrimonium contrahere. Cùm enim matrimonium ſit de iure naturę, in quantùm maris & fœminę coniunctio ordinatur ad conſeruationem ſpeciei, & ſeruitus pertineat ad ius gentium, quod eſt poſitiuum, vt apertè conſtat ex D. Tho 1. 2. q. 95. ar. 4. vbi ius poſitiuū diuidit in ius gentium & ciuile, fit vt domini eos arcere non poſsint à matrimonio, quin ſi cōtrahant, validum ſit matrimonium. Non enim ſeruus eſt domini in his quę ſunt naturalia, ſed in alijs ſeruitijs. Et intelligitur, ſiue ſerui inter 4. Concl D. Tho.

ſe contrahant,ſiue cum ancilla liber,aut cum libera ſeruus. Ex his infertur,quòd cùm fruſtra ſeruus haberet huiuſmodi libertatem,ſi exercere non poſſet actum matrimonialem,nõ poteſt dominus eos vendere in regionem longinquam,quia eſſet in perniciem naturalis iuris matrimonij,niſi bona fide compulſus dominus neceſsitate id faceret,vt ſi peregrè proficiſcens ad bellum,illic egeſtate coactus illũ venderet,& tunc teneretur illa eum ſequi ſi poſſet ſine magno detrimento,quòd ſi non poſſet,teneretur caſtè viuere.

5.concl. ¶ Quinta concluſio. Si dominus ſeruo facultatem faciat matrimonium contrahendi cum ancilla,quamuis iure cogitur eum permittere cum vxore habitare,ſaltem quantùm ad honeſtam ſolutionem debiti,non obſtante detrimento quod ſibi inde ſequitur,non tamen eò ipſo ſeruus liber efficitur. Probatur cõcluſio quoad primam partem, nam eò ipſo,quòd dominus conſentit eum ducere vxorem,licentiam dediſſe videtur alteri vtendi ſeruo ſuo quoties voluerit ad illum actum. Ita tenet Ricardus vbi ſuprà. Quoad ſecundam verò partẽ eſt ſententia omnium doctorũ,atq; ob id tenenda. Secus tamen eſt ſi ſeruus ordinetur,vel religionem profiteatur domino volente & non cõtradicente,quia tunc cùm ipſe poſsit impedire ne ſuus ſeruus ordinetur,vel profiteatur,eò ipſo conſentire videtur,atq; eum manu mittere. Aſſertionem hanc tenet Petrus à Palud. in. 4. diſtinctio. 36. q. 2. con. 2.

Palud.

6.concl. ¶ Sexta concluſio. Si quis dominus tradiderit ſeruam ſuam homini libero ignoranti eius ſeruitutem,ſi adeſt legitimus conſenſus eorum contrahentium,& ſeruatur forma concilij,legitimum eſt matrimonium,& eò ipſo ea libera efficitur,imo & ſi ſcienter dominus tacuit, quia in tali caſu qui tacet conſentire videtur. Hanc concluſionem tenet Silueſter in verbo, Matrimonio.8. §.2. Panor. etiam & Gloſa in ca. Ad noſtram de coniugio ſeruorum. Habetur inſuper in iure ciuili in authẽ. de nupt. §. Si verò. col. 4. Et hoc ſtatutũ eſt in pœnã illius fraudis,& idem eſt ſi fuerit ſeruus,& dominus tradit alicui liberæ in maritum: Secus quando dominus tradit ſeruum vel ancillam matrimonialiter libero,& ei manifeſtat ſeruitutem,nam tunc non ob id eam liberam facit,vt ſuprà dictum eſt,& eleganter probat Couarruuias in. 2. p. c. 3. §. 7. ſui tractatus de matrimonio.

Silueſter
Panor.
Couarr.

7.concl. ¶ Septima concluſio. Quamuis abſq; peccato poſsit ſeruus matrimonium contrahere ſine facultate domini,vt conſtat ex quarta conclu. attamen non poteſt religionem profiteri, vel ad clericatum promoueri. Hęc concluſio probatur ex differentijs inter ſtatum religionis & ma

matrimonij. Primum omnium ſeruus contrahens matrimonium inui to domino, non omnino à ſeruitute ſubducitur, eò quòd ad horam rei vxoriæ vacare poteſt, & protinus ad ſeruitia redire, ſed per profeſsionem à ſeruitijs domini omnino ſubtrahitur, cùm teneatur ſem per obedire prælato. Secunda differentia eſt, quòd per matrimoniũ non obligatur vxori, niſi in illo officio naturali, per profeſsionem au tem obligatur religioni in omnibus operibus, non ergo poteſt ſeruus religionem profiteri: votum tamen ſimplex caſtitatis poteſt emit tere inuito domino, quia per hoc non ſubtrahitur à ſeruitute illius, Quod autem non poſsit ordinari inuito domino, & quòd ſi ordinetur, veros ordines ſuſcipiat, non tamen ſubducitur à ſeruitute, & manet ſuſpenſus, ſatis ſuperq; in materia de ordine difficultate. 14. docuimus.

De impedimento voti ſimplicis.

¶XXXII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm votum ſimplex ſit matrimonii impedi mentum ipſum dirimens.

SCiendum eſt pro huius difficultatis elucidatione, quòd votum ſimplex appellamus, quod non eſt ſolennizatum profeſsione expreſſa vel tacita alicuius religionis approbatæ, aut ſacri ordinis ſuſceptione. Quo fundamen to ſic præhabito, ad quæſtionem hac vnica concluſione affirmatiua reſpondetur: nempe, quòd quanuis votum ſimplex impe diat matrimonium contrahendum, non tamen dirimit contractum. Hæc concluſio præter hoc quòd eſt omnium tã theologorum quàm iuriſperitorũ cõcors ſententia, habetur expreſſ[illegible] 27. q. 1. per multa c. & oſtenditur apertè ex differentia quam [illegible]ignant D. Thom. 22. q. 88. ar. 7. & in. 4. diſtin 38. q. 1. ar. 3. q[illegible] & Ricar. eadem diſtin. ar. 7. q. 2. & Bonauen. Alexand. atq; omnes antiqui doctores Theologi, quia votum ſolenne eſt traditio in poſſeſsionem alterius, ſcilicet Dei, vt liquebit difficaltate ſequenti. Simplex verò votum non aliud eſt quàm promiſsio quædam alicuius rei, quæ non trasfert eam in domi nium eius cui promittitur, ſed remanet adhuc promittens ſui corpo ris dominus. Quo fit, vt ſi poſt ſimplex votũ emiſſum, de facto ipſum alteri, ſcilicet vxori tradat [in qua traditione matrimonij ſacramen tum conſiſtit, quod eſt indiſſolubile] matrimonium firmum ac validum ſit, peccabit tamen mortaliter ſic cõtrahens poſt votum ſimplex continentiæ religionis aut ſacri ordinis, quoniam fidem frãgit Deo, &

D. Thom
Ricard.
Bonaue
Alexan.

& non ſeruat promiſſum. Sic nanq; intelligendus eſt Celeſtinus cùm dicit in cap. Rurſus. qui clerici vel vouentes, quòd ſimplex votum apud Deum non minùs obligat, quàm ſolenne, & non vult dicere, q perinde ſimplex votum matrimonium dirimat ac ſolenne, ſed quòd ſit etiam peccatum mortale ſimplex votum frangere, minus tamen, quia non oritur ſcandalum ex tali fractione, niſi publicum ſit votum illud ſicuti ex fractione ſolennis voti, vt egregiè annotat Dominicus à Soto in 4. diſt. 38. q. 2. ar. 1. Scio tamen Caietanum in comment. 22. q. & ar. citatis aliter conſtituere differentiam inter votum ſolenne & ſimplex quàm prædicti doctores: nempe, quòd votum ſolenne non aliter à ſimplici quàm ſolo Eccleſiæ ſtatuto differt, quæ vtiq; ſtatuit, vt votum ſolenne non dicatur niſi cum tali ceremonia, tenenda tamē eſt prima differentia aſsignata, quia quanuis illam ceremoniam & modum quo Eccleſia Dei nomine recipit perſonam in profeſsione, inuētam eſſe ab Eccleſia fateamur, itaq; ſi Eccleſia non reciperet, non eſſet votum ſolenne: attamen ſubſtantia ſolennis voti in traditione & translatione dominij conſiſtit. Solet autem fieri argumentum contra noſtram coucluſionem, quo probari intēditur votum ſimplex matrimonium dirimere, quia fortius vinculum præiudicat debiliori, ſed vinculum voti eſt fortius quàm vinculū matrimonij, ex eo quòd hoc facit homini, illud autem Deo, ergo vinculum voti præiudicat matrimonij vinculo. Hoc tamen argumentum facilè diluitur, nam licèt fortius ſit votum ſimplex quantùm ad eum cui fit, ſcilicet Deo, quàm matrimonium per quod aſtringitur homo vxori ad redditionem debiti, ſed tamen quantùm ad modum ligādi, matrimonium eſt fortius vinculum quàm vot[illegible] ſimplex, quia per matrimonium traditur actualiter vir in poteſtatem v[illegible]ris, non autem per votum ſimplex, & potior ſemper eſt conditio poſsi[illegible]ris.

Soto.

¶ Sed iam quòd matrimonium poſt votum ſimplex contractum eſt validum, meritò conſequenter dubitatur, vtrùm ei qui ſic contraxit, liceat petere debitum ab vxore. Cui dubio duabus concluſionibus plenè ſatisfaciemus. Prima. Quanuis qui poſt votum ſimple[illegible] ſolius caſtitatis matrimonij ſe vinculo innodauit, debitum reddere teneatur alteri coniugi petenti etiam ad conſummandum, itaq; conſummādo non peccat, ſi id faciat reddendo: attamen petere nequit vnquàm, non ſolùm ante matrimonij conſummationem, verùm nec poſteà. Hęc concluſio quoad primam partem non indiget probatione, nam cùm illud ſit verum matrimonium, iam non eſt dominus ſui corporis ſecundùm Pauli ſententiam. 1. corinth. 7. Quoad ſecundam partem

1. concl.

1. cor. 7.

tem, eſt communis Theologorum ac iuriſperitorum, ſummiſtarũq; ſententia. Eſt enim diui Thomæ. 22.q.88.ar.3. & Siluestri verbo, Votum.2.§.1. Non enim ſolùm non poteſt illud matrimonium ſine mortali conſummari petendo, quia adhuc poteſt implere illud per ingreſſum religionis, & non aliter [& ob id dicit Silueſter verbo, Matrimo.7. teneri ad ingreſſum religionis ante conſummationem] verùm etiam poſtquàm conſummauit, non poteſt petere debitum ſine peccato, reddere tamen poteſt & tenetur exigenti, vt dicit concluſio, & ſi moriatur eius vxor, non poteſt aliam accipere. Et ratio iſtius ſententiæ eſt aperta, quia poſtquàm conſummauit, adhuc eſt ſui iuris quantùm ad debiti exactionem, eò quòd non cogitur petere: poteſt ergo, & tenetur ſeruare quod promiſsit. Item, quia videtur haberi hæc ſententia in cap. Placet. & in cap. Quidam, de conuerſio. coniuga. verum eſt tamen, quòd ſi ſit vir, qui habet votum illud, quòd poteſt petere, imo credo quòd teneretur quando credit mulierem velle, ſed propter verecundiam non petere. Nam hoc interpretatiuè eſt reddere, vt dictum eſt ſuprà, difficultate.19. & ſimiliter eſt dicendum quotieſcunq; vxor interpretatiuè p ſigna petit. Nec clãme eſt aliquos ex canoniſtis, vt Hoſtien. & Cardi. ſuper cap. Rurſus. atq; alios quos citat Gloſa in cap. Si quis poſt votum. 27.q.1. tenere contrariam ſententiam huius ſecundæ partis concluſionis, videlicet, quòd licèt prima vice conſummando matrimonium peccet mortaliter, quia conſtituit ſe in ſtatu in quo minimè deinceps votum implere poteſt, ſed poſtquàm conſummauit abſq; peccato aliquo poteſt petere, eſt tamen hæc opinio omni probabilitate deſtituta, ac proinde non tenenda, nam vt diximus, votum perpetuę caſtitatis ad ſui obſeruatio[illegible] obligat, quandiu in facultate vouentis fuerit non exigere [illegible]cludit enim negationem: ſcilicet, quòd nunquàm vouens ſe [illegible]ituet. Et ideo nulla eſt apparẽs ratio, ꝙ in illa prima trãſgreſſione voti obligatio extinguatur. Põt tñ Eps iuſta de cauſa, vt ſi nõ pateat acceſſus ad ſummũ Põtificẽ vel alia vrgẽti ratione ſuper illa petitione debiti diſpẽſare, imo debet ad cau[illegible]dum periculum, quãuis non poteſt diſpenſare ſimpliciter ſuper voto caſtitatis niſi ſolus Papa, idq; iuſta de cauſa: nam ſi ſine cauſa diſpenſetur, diſpenſatus non manet tutus in conſcientia, ita enim tenent communiter moderni in cap. Rurſus. & Archiepiſcopus Florent: in.3.p. titulo.1.c.22.

D. Thom. Silueſter Arc. flo.

¶ Secunda concluſio. Si qui nupſit tantùm habeat votum de non nubendo, vel ſimplex votum religionis non explicando caſtitatẽ, non ſolũ debet reddere debitũ, verũ & valet abſq; vlla diſpẽſatione exigere. 2. Concl

Hanc

Soto. Hanc concluſionem affirmat Dominicus à Soto li. 7. de iuſtitia & iure. Et aſsignat pro ratione, quia tantùm obligatur ad illum ſtatum religionis ſuſcipiendum, non autem ad ceremonias religionis: ſcilicet, ieiunia & abſtinentias ordinis & clauſuram, nec ad obedientiam & caſtitatem ſeruandam. Quare, dum fornicatur huiuſmodi homo, nihil contra votum committit, ſed tamen peccat peccato fornicationis. Vnde ſatis ei erit delicti quod contrahendo cômiſsit, pœnitere, & propoſitum ſeruare firmum, quòd mortuo coniuge religionem intrabit.

Nota. Et annotato hîc, quòd in voto de non nubendo præciſſè, cùm non ſit votum caſtitatis, Epiſcopus poteſt diſpenſare.

De impedimento voti ſolennis.

¶XXXIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm votum ſolenne ſicut matrimonium contrahendum impedit, ita dirimat contractum.

1. concl. TRibus concluſionibus difficultati præſenti reſpondetur, & earum prima quæ directè quæſtioni ſatisfit, ſit affirmatiua: nempe, quòd votum ſolenne religionis approbatæ, ſiue fuerit profeſsio expreſſè ſiue tacitè facta, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum, itaq; poſt votum ſolenne nemo poteſt contrahere, & ſi contrahat, eſt nullum matrimonium. Hæc concluſio habetur diffinita in cap. Presbyteris. 27. diſtinct. & in c. Rurſus. & ca. Meminimus & c. Inſinuante. extrà, qui clerici vel vouent. & 27. q. 1. ca. Nuptiarum. & ca. vni. de voto ... plurimiſq; alijs decretis Eccleſiæ côſtabilita eſt. Et non ſolùm omnes ...ctores vno animo eam concedunt: verùm etiam habenda eſt tanquàm ...des orthodoxa. Ratione inſuper ſumpta ex diſcrimine voti ſimplicis & ſolennis in præcedenti difficultate deſignato, manifeſtè oſtenditur: videlicet, quia per votum ſolenne homo amittit proprij corporis poteſtatem, cùm ſit realis traditio. Qui enim caſtitatem per religionis ingreſſum vouit, iã ſe ſe dedit Deoq; ſe ad illam obedientiam caſtitatem & paupertatem ſeruandam mancipauit. Quocirca, deinceps non eſt ſui iuris, vt poſsit ſe in coniugiũ alteri dare. Item, quia licèt per ſuſceptionem Baptiſmi omnes fideles deſponſent ſe Chriſto: ſed tamen per huiuſmodi profeſsionem ac traditionem ſolennem celebratur ſingulare coniugium cum Deo, & peculiariter cum Chriſto, in cuius teſtimonium virgines, cùm ſolenni voto religionis conſecrãtur, eodem velãtur modo quo nuptæ,

dum

dum ſuis traduntur viris: nec opùs eſt alias impręſentiarum cumulare rationes, quandoquidem nemo ex catholicis eſt qui huic cõcluſioni contradicat.

¶ Sed, an ex natura ſua iure diuino votum ſolenne dirimat matrimonium, an ſolùm ex Eccleſiæ ſtatuto, non minima controuerſia eſt inter doctores, quam exactè elucidare neceſſum eſt, eò quòd ex eius deciſione pendet alterius queſtionis grauiſsimæ ſolutio: ſcilicet, vtrùm ſuper votum ſolenne Papa valeat diſpenſare. Et vt certa ab incertis ſeparemus diſtinguendum eſt inter votum ſolenne ſacrorum ordinum, & ſolenne religionis: quia votum continentiæ non eſt de intrinſeca ratione ſacrorum ordinum: eſt tamen de intrinſeca ratione religionis, itaq; ſublato voto non eſſet religio: & quidem de voto ſolenni ſacrorum ordinum in ſequenti difficultate diſſeremus. Loquendo igitur hîc de voto ſolenni religionis, omiſſa ſententia Henrici Gãdenſis quolib. 5. q. 25. & 26. Ricardi. diſt. 38. ar. 9. & Duran. q. 2. & Paluda. q. 4. & Scoti in. 4. diſt. prędicta. q. vnica. & Caietani. 22. q. 38. ar. 7 aſſerentium ſolùm ex ſtatuto Eccleſiaſtico votum ſolenne dirimere matrimonium: ſit nihilominùs concluſio ſecunda tanquàm certa & probabilior amplectenda, quòd votum ſolenne ex natura ſua iure diuino dirimere habet matrimonium. Hæc concluſio eſt expreſſè diui Thomæ. 22. q. citata, & fuit ſemper indubitata antiquorũ, vt Altiſiodorenſis, & . Alex Alẽ. 3. p. & Bonauẽ. in. 4. di. citata, & inter iuniores Iodoci Clithouei in propugnaculo Eccleſiæ aduerſus Lutherum, & Silueſtri verbo, Votum. 4. q. 5. & Innocentij Pontificis. cap. Cùm ad monaſterium. de ſtatu monacho. & nuperrimè So[illegible] in ſuo præclaro opere de iuſtitia, & iure. li. 7. q. 4. & eſt Th[illegible]ogorum communis ſentẽtia indicta diſtinctione. Et ꝓbatur tri[illegible]ratione. Prima, quia nõ habetur memoria poſt Chriſti & Ap[illegible]olorum tempora, quãdo hęc inſtitutio inceperit: ſemper enim ab illo tempore obſeruata fuit. Quare, quòd ex iure diuino dirimere habeat matrimoniũ, fateri oportet. Hanc nanq; regulam ſępe ſępius in ſuperioribus adduximus ex di[illegible]o Auguſtino ad oſtendendum, quæ ſunt ea quæ de iure diuino obligãt. Secunda ratio eſt, quia in voto ſolenni eſt traditio, vt dictum eſt: & licèt ſolennitas ipſa ſit iuris poſitiui, ratione tamen traditionis factæ, fit, vt non poſsit matrimoniũ contrahere. Tertia eſt, quia quod ſemel Deo ſanctificatum eſt, non poteſt in alios vſus conuerti, ſed homo per ſtatum religionis ſæculo prorſus abrenuntiat, & totum ſe Dei ſeruitio mancipat [cuius mancipationis ſunt ſigna, conſecratio, & benedictio, & non quòd in illis conſiſtat ſubſtantia ſolennis voti,] ſed in traditione ipſa, & tranſlatione dominij, qu[illegible] homo ponitur ſub

2. Concl
D. Thom
Altiſio.
Alexan.
Bonaue.
Clitoue.
Silueſter

Yy alter

alterius poteſtate. In ordine enī noſtro poſt emiſſum ſolenne votū, fit illa benedictio ſicut in matrimonio poſtquàm contractum eſt, ſolennes fiunt benedictiones, non ergo poteſt matrimonium contrahere, qui fecit votum ſolenne, cùm per matrimonium maximè à Dei ſeruitio diſtrahatur: nam qui cum vxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi,
1. cor. 7. quomodo placeat vxori, & diuiſus eſt, ait Paulus. 1. Corinth. 7. Ex huius dubij ſolutione facilè colligitur, quid ſit dicendum ad aliam quæſtionem de diſpenſatione. Doctores nanq; citati tenentes quòd votum ſolenne ex Eccleſiæ ſtatuto preciſè dirimit matrimonium, ſubſequenter affirmant Eccleſiam poſſe in vtroq; voto: ſcilicet, religionis & ordinis ſacri diſpenſare pro aliqua maxima neceſsitate Nec aliter probant, quàm ex facto, quia iam ſummus Pontifex [vt Petrus de palud. refert] diſpenſauit cum Rege Aragoniæ vt vxorem duceret: & Cæleſtinus. 3. fertur diſpenſaſſe cum ſanctimoniali Conſtantia Rogerij filia. Quòd ſi ſummus Pontifex, inquiunt, diſpenſet abſq; vlla rationabili cauſa, vt contrahat matrimonium habens votum ſolenne, licèt malè faciat, factum tamen tenet, quandoquidem in omnibus quæ ſunt iuris humani, Eccleſia poteſtatis plenitudinem habet, vt pul
D. Tho. chrè ait Diuus Thomas quolib. 4. At verò doctores citati, vt diuus Thomas & alij, tenentes votum ſolenne ex natura ſua iure diuino dirimere matrimonium, ex conſequenti ponunt tertiam concluſionē, quòd ſuper votum ſolenne religionis nulla cadit Eccleſiæ diſpenſatio, & reſpondent aliqui, quòd illa hiſtoria Regis Aragoniæ non habet autoritatē, neq; alio innititur teſtimonio, quàm Paludani, aut aliorum qui orig[illegible] hiſtoriam non referunt, alij autem quos refert
Siluester Silueſter verb. Vot[illegible] 1. q. 5. dicunt illum monachum non fuiſſe profeſſum, neq; Pontifices q[illegible] diſpenſarunt, hoc tanquàm legem conſtituerunt, cùm inter decreta no[illegible]eferatur, ſed illam primam opinionē ſequuti, diſpenſarunt. Et quamuis ego ſententiam ſecundam diui Thomæ, quam ſequitur communis Theologorum ſchola, [illegible]robabiliorē, ſaniorem ac tutiorem teputo: attamen ſi ſummus Pontifex diſpenſaret, nō vtiq; auderem condemnare.

De impedimento Ordinis.

¶XXXIIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ordo impediat matrimonium contrahendum, et dirimat contractum.

Pro

PRo præſentis q̄ſtionis elucidatione duo ſunt annotãda. Primũ, ordines eſſe in duplici differẽtia, quoſdã ſacros: nẽpe, tres maiores, quoſdã verò non ſacros: ſcilicet, quatuor minores. Secundũ, quòd hoc impedimẽtum poteſt eſſe vel ex iure poſitiuo tantũ, vel ex iure diuino ſimul & poſitiuo. His ſic prælibatis, ſit .1. cõcluſio. Nullus ordo ex minoribus ex iure diuino nec poſitiuo impedit matrimonium contrahendũ, nec dirimit contractum: nec poſt contractum impedit vſum matrimonij tam apud orientales, quàm apud Latinos. Concluſio hæc habetur in canonibus Apoſtolorum can. 27. & diſt. 32. c. Seriatim idem habetur in. ca. vni. de clericis coniugatis in. 6. Si enim non ſunt huiuſmodi ſic iniciati religioſi profeſsi tacitè vel expreſſè, nemini ambiguum eſt, quin vxores liberè ducere valeant. 2. concl.

¶ Secunda cõcl. Ordo ſacer, ſiue ſit ſubdiaconatus, ſiue diaconatus, ſiue presbyteratus, ex Eccleſiæ preciſè ſtatuto & non ex iure diuino impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum. Itaq; ſi poſt ordines ſacros ſuſceptos contrahat quis matrimonium, nõ eſt validum matrimonium. At verò matrimonium contractum non ſic ordinibus obſtat, quin ſi coniugati illos ſuſceperint, verum ſit ſacramẽtum, vt diximus in materia de ordine, difficultate 14. Hæc concluſio habetur expreſſè diſt. 32. c. Si quis eorum. & c. Erubeſcant. & cap. 1. & 2. qui clerici vel vouent. & conc. Flo. ac nuper demum habetur diffinitũ in ſacro conc Trid. ſe. 24. cano. 9. ꝙ iure Eccleſiaſtico ordo ĩpedit, & eſt ferè ab oĩbus catholicis calculo approbata. Ferè, ĩquam, nã Ioan. Maioris in. 4. diſt. 24. q. 2. & Clithoueus lib. de continentia Sacerdotali cap. 13. exiſtimant iure diuino prohibitum eſſe Sacerdotibus matrimonium: quare, inquiunt, ſuper hoc P[illegible]pam diſpenſare nõ poſſe. Nullatenus tamen tenenda eſt [illegible]ntentia iſtorum propter rationem in præcedenti difficultate [illegible]poſitam: videlicet, quòd votum continentiæ non eſt de intrinſeca ratione ſacrorum ordinum, & ſolùm ex E[illegible]cleſiæ ſtatuto impedit matrimonium contrahere. Quo fit, vt ex rationabili cauſa poſsit ſummus Pontifex ſuper eodem præcepto diſpenſare cum clericis Eccleſiæ orientalis, ita vt poſt ordinem ſacrum poſsint ducere vxores: & cum occidentalibus, vt non faciant votum ſolenne caſtitatis in ordinum ſuſceptione, & vt contrahere poſsint. Nam Græci legitimi ſunt Sacerdotes, & tamen ſunt vxorati: ita tenet Diuus Thomas 22. quæſtio. 88. articu. 11. Et hunc morem Græcorum conati ſunt introducere in latinam Eccleſiam Iouinianiſtæ, & Vuitcleuiſtæ, ac demum Lutherus in illo peſtifero libello de abroganda miſſa priuata, vt pulchrè & diffuſè Thomas

Con. flo.
Conc. tri
Ioan. m.
Clitho.
D. Tho.

Vualdenſis tomo. 2. de ſacramentis. c. 128. refert. Sed tamen Græcorũ mos nulli orthodoxę ſynodi cõſentaneus eſt: ſed propter eorum duritiam permittitur ab Eccleſia eorum ſacerdotibus votum caſtitatis nõ emittere. At verò mos qui modò in Eccleſia occidentali viget: vt ſcilicet, nequè poſt ſacerdotium coniugia contrahant, nequè coniugati ſacerdotes fiant, habetur in quàm plurimis concilijs, quæ hîc recenſere omiſi, nè tedio afficerem animum lectoris. Qui enim diffuſsiſsimè videre voluerit, legat Dominicum à Soto de iuſtitia & iure li. 7. q. 6. ar. 2.

Th. vual

Soto.

¶ Sed iam quòd ſummus Pontifex poteſt diſpenſare cũ clericis occidentalis Eccleſię, ſolet cõſequẽter dubitari: vtrùm expediat? Cui dubio hac tertia cõcluſione in ordine reſpõdetur, quòd nõ expedit, & eſſet talis diſpenſatio Eccleſię peſtifera: imo iudicio meo hęc quęſtio non deberet verſari inter catholicos. Probatur hæc concluſio, nam quanuis plurima mala ſequantur ex hoc quòd non contrahunt clerici, multò tamen plura alia ac enormia euenirent, ſi id omnibus cõcederetur: eſſet enim maior ambitio circa beneficia Eccleſiaſtica in clericis: quia ſi tantam diligentiam habent circa filios illegitimos, manifeſtum eſt, quòd maiorem haberent circa legitimos. Quocircà maximã curam haberent, vt iure hæreditario euenirent filijs ſuis beneficia. Prætereà, quia periret honeſtas atq; habitus clericorum totaliter, vt proprijs vxoribus placerent. Præterea, quia minimè ſeruari poſſet cordis nitor & corporis mũdicies, quam tractatio corporis & ſanguinis Chriſti expoſtulat. Poſtremò, quia impediretur altiſſima meditatio, aſsiduaq; orationis perſeuerantia, ac ſacrarũ literarũ lectio. Et poſſem hîc quàm plurima alia abſurdiſsima incõuenientia adducere, quę [illegible] dubio ſequerẽtur, ſi licentia cõtrahẽdi eis cõcederetur, niſi breuitati [illegible]derẽ, & tędiũ in animũ lectoris generarẽ.

Dubium

3. concl.

De impedimento cognationis carnalis.

XXXV. DIFFICVLTAS.

Vtrùm conſanguinitatis diffinitio, quæ ſolet conſtitui, rei diffinitæ competat.

Nota.

AD intelligẽtiã huius q̃ſtionis pręnoſſe oportet, triplicẽ eſſe cognationẽ: ſcilicet, carnalẽ, ſpũalem & legalem. Carnalis eſt, q̃ nomine conſanguinitatis deſignatur, & per carnalem genetionem deriuatur. Spiritualis verò eſt, quæ per generationem in ſacro fonte baptiſmatis contrahitur. Et legalis, quæ per adoptionem lege acquiritur. Et ſi ſpecialis cognatio pro carnali accipiatur, idem eſt prorſus quòd conſanguinitas, de qua eſt ſermo in hac difficultate.

De alijs autem duobus: ſcilicet, ſpirituali & legali, inferiùs in ſuis ꝓ-
prijs locis diſſeremus. Hoc ſuppoſito fundamento, ad difficultatem
vnica concluſione affirmatiua reſpondetur: nempe, quòd hęc eſt o- **Con. vn.**
ptima conſanguinitatis diffinitio, Cõſanguinitas eſt vniculum ab eo
dem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum. Con
cluſio hæc prętér hoc quòd eſt apud omnes doctores tam Theo-
logię quàm vtriuſq; iuris profeſſores receptiſsima, probatur ratio
ne. Nam, vt autor eſt philoſophus. 8. Æthico. Omnis amicitia funda **Ariſto.**
tur ſuper aliqua ſocietate & cõmunicatione, & ſecundùm diuerſas
ſocietates & vinculorum rationes, diuerſę ſpecies amicitię ſumun-
tur. Intercedit enim inter regem & ciues amicitia in illa cõmunica-
tione & ſocietate fundata, quæ eſt gubernatio : & dicuntur cõmili-
tones, qui conueniunt in eadẽ militia: itaq; eorum amicitia fundatur
in militia, & cõdiſcipuli dicuntur, qui ab eodem magiſtro edocentur
itaq; eorum amicitia fundatur in diſciplina & ſcientia, quam ab eodẽ
magiſtro didicerunt: & conciues appellantur, qui commorantur in
eadem ciuitate, & eiſdem legibus aſtringuntur. Eadem ergo ratio-
ne in naturę vinculo, qui ex eodem ſanguine nati ſunt, conſanguinei
nuncupantur: veluti qui eodem lacte fuerunt nutriti, appellantur col
lactanei fratres, quanuis à diuerſis fuerint parentibus geniti. Funda
tur enim cognatio carnalis in ſanguine, altera verò in lacte.

¶ Annotato tamẽ, quòd non ſufficit cõmunicatio ſanguinis nudè cõ **Notabil.**
ſiderata, vt ſit cognatio, & conſanguinitas, nam ſic etiam inter bruta
eſſet cognatio & conſanguinitas, quod abſurdiſsimum eſt dictu,
quia neutiquàm conſanguinitatis capacia ſunt: nam finem ſuarum o
perationum non cognoſcunt. Item, quia cum non habent ſuarum a-
ctionum dominium & libertatem, ſed mero inſtinctu naturali agan
tur, non ſunt aut fœlicitatis, aut iniurię capacia: & ob id neque gau-
dent nomine conſanguinitatis, ſed colligitur, quòd huiuſmodi cõmu
nicatio ſit fundamentum amicitię & humanitatis. Et ponitur in diffi
nitione, Vinculum. ad oſtendendum, quòd cõſanguinei magis ſe di
ligere debent, quàm extranei affectu & effectu. Stipes autẽ eſt per-
ſona à qua tanquam à fonte eiuſmodi promanauit ſanguis, & à qua
aliqui duxerunt originem: ſicut Adam fuit prima radix & ſtipes hu-
mani generis, à quo vniuerſi mortales ceu rami eiuſdẽ arboris pul
lularũt: vt Cain & Enoch, & eorum qui ab eis deſcenderunt. Nec ob
ſtat, quia ſequeretur ex hac diffinitione, patrem & filios non eſſe cõ
ſanguineos, quia non ab eodem ſtipite ambo deſcendunt, ſed vnus
ab altero. Non, inquam, obſtat, tum quia ambo deſcendunt ab auo,
præterquàm Adam & eius filij: tum etiam, quia ſenſus eſt ſub diſtin

ctione,vel quòd ambo deſcendant ab vno,vel vnus ab altero. Item intelligitur ab eodem ſtipite propinquo , & non remoto & nimis diſtanti. Probatur,nam cum virtus agentis per multa deducitur media,attenuari ac debilitari incipit adeò vt tandem deficiat. Virtus nãquè paterna debilius deſcendit in nepotem,quàm in filium:& ſic cõſequenter quo ad plures ſe extendit,magis debilitatur. Quemadmodum in arbore truncus radicibus proximis robuſtior eſt, mox rami,quò trunco ſunt propinquiores,eò ſunt robuſtiores, & quò remotiores,eò exiliores ac tenui fiunt:ita familiæ quò trunco,ſcilicet patri ſunt propinquiores,eò illuſtriores & nobiliores ſunt,& quò ab eo magis elongantur, eò plus degenerant,ac tandem conſanguinitas extinguitur & finitur. Per hoc quòd dicitur,carnali propagatione,ſecluditur deſcenſus vnius ab alio,per creationem:nam inter Adam & Euam non fuit conſanguinitas,quia Eua nec per ſemen neq; per ſanguinem ab Adam deſcendit,ſed ex eius oſſe à Deo formata fuit per creationem:quia tam Eua quàm Adam à Deo creati ſunt. Non autem excluditnr Chriſtus à ſanguinitate virginis , quia eius propagatio fuit carnalis ex parte virginis. Non enim requiritur ad eſſe conſanguinitatis cõmixtio ſeminis,ſed ſufficit generatio ex ſanguine fœminę.

¶XXXVI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm conſanguinitas per lineas et gradus commodè diſtinguatur.

VT MELIVS DIFFICVLTATI PRÆſenti ſatisfacere poſsimus,diffinitionem lineę pręmittere neceſſarium eſt,quæ talis eſt. Linea eſt ordinata collectio perſonarum conſanguinitate coniunctarum ab eodem ſtipite deſcendentium,diuerſos continens gradus. In qua diffinitione linea non accipitur pro vna dimẽſione,& ſpecie quantitatis,vt ſuperficies & corpus,ſed pro rebus ipſis dimenſis & linealiter ordinatis: ſcilicet, ꝓ pluribus perſonis ſeorſum [illegible] ſicut numerus accipitur pro diuerſis vnitatibus.

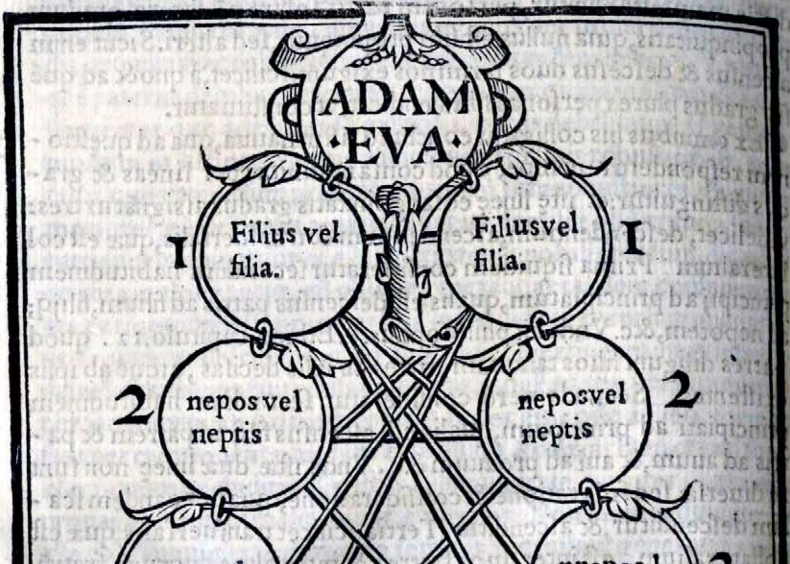
¶ Conſanguinitas verò importat relationem, & reſpectũ inter perſonas,quę ſunt ipſius relationis conſanguinitatis extrema. Idemquè importat gradus:nam ſecundùm Ioan. Andre. nihil aliud eſt gradus, quàm habitudo quædam diſtantium perſonarum,qua cognoſcitur, quanta diſtantia duæ perſonę diſtãt inter ſe , vt habitudo filij ad patrem,ſed differunt diuerſis rationibus,quia propinquitas filij ad patrem eſt conſanguinitas,ſed ea ratione qua diſtat filius à patre dici

tur

dicitur.1. gradus, & ideo ſunt duæ relationes ratione diſtinctę. Ex dictis manifeſtè elicitur, perſonam patris ſolam nō facere gradum propinquitatis, quia nullus eſt ſibi propinquus, ſed alteri. Sicut enim aſcenſus & deſcēſus duos terminos exigunt: ſcilicet, à qno & ad quē ſic gradus plures perſonas ſibi vendicat, vt conſtituatur.

¶Ex omnibus his colligitur concluſio affirmatiua, qua ad queſtionem reſpondetur: nempe, quòd conſanguinitas per lineas & gradus diſtinguitur: et iſtę lineę cōſanguinitatis gradus aſsignātur tres: videlicet, deſcendentium, aſcendentium & tranſuerſalis, quæ eſt collateralium. Prima ſiquidem conſideratur ſecundùm habitudinem principij ad principiatum, qualis eſt deſcenſus patris ad filium, filijq; ad nepotem, &c. Vnde ait philoſophus. 8. Ethico. capitulo. 12. quòd patres diligunt filios tanquàm partes ab ipſis deciſas, atquè ab ipſis exiſtentes. Secunda verò conſideratur ſecundùm habitudinem principiati ad principium, qualis eſt aſcenſus filij ad patrem & patris ad auum, & aui ad proauum &c. Vnde iſtæ duæ lineę non ſunt re diuerſæ, ſed ſola ratione & conſideratione, quia per eandem ſcalam deſcenditur, & aſcenditur. Tertia, ſcilicet tranſuerſalis, quæ eſt collateralium, eſt inter duos fratres & inter filios duorum fratrū, qui dicuntur fratrueles: & inter filios duarum ſororum, qui appellātur conſobrini: & inter alios, quorum neuter duxit originem ab altero deſcendendo vel aſcendendo vſq; ad quartum gradum. Et ſi attentè conſideremus, videbimus, quòd reliqui omnes gradus vtriuſquè lineę à primo, qui eſt inter patrem & filium, originem ducūt, & in illo tanquàm linea in centro connectuntur. Ratione enim patris auus & proauus coniungu[illegible] illo eiuſdē patris, ſicuti & nepos & pronepo[illegible] reliqui ratione eiuſdē filij vniuntur eius patr[illegible] ſuperioribus: & in linea tranſuerſali duo fratres ratione parentum inter ſe vniuntur: & ratione eiuſdē trunci colligantur patrueles cum cōſobrinis, & omnes breuiter tranſuerſalis lineę. Hæc omnia apertè oſtenduntur in ſequenti arbore conſanguinitatis.

Figura Conſanguinitatis.

¶IN QVA FIGVRA AB ADAM PRIMO PArente per vtranq; lineam deſcenditur, cuius primus gradus eſt filius, ſecundus nepos, tertius pronepos. & quartus abnepos. Et per eãdem rurſus aſcenditur: eo tamen ordine, vt qui erat deſcendẽdo abnepos, relinquatur tanquàm primus filius & terminus. Vnde, primus gradus ſit pater, qui deſcendendo erat pronepos: Secundus auus, & tertius proauus, & quartus abauus, qui eſt ipſe Adã, tranuerſim autem ab vna linea

linea ad alterā diuertatur, vt inter duos primos filios & filias qui ſunt germani fratres, primus gradus cōſtituitur, & inter nepotes ſecundus

¶ Animaduertendum tamen eſt hîc vt meliùs hanc figuram intelligere poſsimus, quòd gradus conſanguinitatis in linea aſcendentium & deſcendentium contrahitur ex hoc, quòd vna perſona ex alia propagatur, eorū inter quos gradus conſideratur, & ideo tam ſecundùm computationem legalem quàm canonicam, perſona quæ primò in progreſſu occurrit, vel aſcendendo vel deſcendendo, diſtat ab aliquo in primo gradu: vt pater & filius, quoniam nulla perſona media diſtat inter illos. Quæ autem ſecundo vtriq; occurrit, diſtat in ſecundo gradu: vt auus & nepos, quia ibi ſunt tres perſonæ, duę extremæ: ſcilicet, auus & nepos, & vna media: ſcilicet, pater reſpectu vnius, & filius reſpectu alterius. Vnde quia remoto vno, remanent duo, nepos & auus ſunt in ſecūdo gradu: proauus & pronepos in quarto, & ſic deinceps. Nota.

¶ Quantùm autem ad lineam tranſuerſalem aliter computantur gradus à canoniſtis, quàm à legiſtis. Secundùm nanq; canoniſtas duę perſonæ in linea tranſuerſali faciunt vnum gradum, ſed ſecundùm legiſtas quælibet perſona facit vnum gradum: vt putà duo fratres ſecundùm canoniſtas ſunt in vno gradu primo, ſed ſecundùm legiſtas ſunt in duobus, & filij fratrum in quarto, nepotes verò in ſexto, & ſic de alijs. Itaq; vnus diſtat ab altero vno gradu, & alter ab altero reciprocè altero gradu. Et ratio huius diuerſæ computationis ponitur expreſſè 35. q. 5. c. Ad ſedem apoſtolicam. videlicet, quia leges ob ſolā ſucceſſionem hæreditatum ab inteſtato [quæ quidem fit ab vna ad alteram perſonam inter conſanguineos] graduum mentionem faciunt: canones autem ob id gradus cōſtituunt, vt apertè mon[illegible]tur vſq; ad quotam generationem à conſanguineorum nu[illegible]s ſit abſtinendum. Et quia hæreditates nequeunt defferri niſi [illegible] vna ad alteram perſonam, idcirco curauit ſæcularis Imperato[illegible] in ſingulis perſonis ſingulos perficere gradus. At verò, quia nuptiæ ſine duabus non valent fieri perſonis, ideo ſacri canones duas in vno gradu conſtituêre perſonas. Itē, quia leges attendunt deſcenſum à cōmuni patre ex vtraq; parte. Sed miſſam hîc faciamus cōputationem legalem tāquàm parum aut nihil ad noſtrum propoſitum conducentem, & ad illam qua canoniſtę vtuntur manum mittamus. Pro cuius pleniori explicatione regulas quaſdam dignum duxi hîc apponere, quarum prima ſit. In linea aſcendentium & deſcendentium quot ſunt perſonæ, tot ſunt gradus vna dempta: quia vna perſona non facit gradum, vt dictum eſt. 1. regula

¶ Secunda regula. In linea tranſuerſali quoto gradu diſtant perſonæ à communi ſtipite, diſtant inter ſe: vt duo fratres ſunt in primo gradu, 2. regula

quia

quia à patre vno tantùm gradu diſtant:& filij iſtorum fratrum diſtāt à ſtipite: ſcilicet, ab auo duobus gradibus,& eodem modo diſtant inter ſe,& ſic conſequenter procedendo.

3.regula ¶ Tertia regula. In linea tranſuerſali inæquali: id eſt, quādo alter diſtat à communi ſtipite gradu remotiori quàm alter, quoto gradu remotior diſtat à communi ſtipite, eodem diſtant inter ſe: vt quando aliquis diſtat in tertio gradu à ſtipite,& alius in.2. ipſi diſtant inter ſe in tertio gradu, vt habetur in ca.fi.de conſangui.& affini. vt Ioannes Petri filius diſtat ab auo duobus gradibus , & Alfonſus filius Iacobi germani Petri genuit Martinum, tunc Martinus eſt in tertio gradu cū Ioanne filio Petri, quia diſtant à ſtipite per tres gradus, dato Ioannes filius Petri ſolùm diſtet à ſtipite duobus gradibus. Ratio huius regulæ eſt, quia conſanguinitatis ratio in linea tranſuerſali ortum habet à ſtipite. Ex quo colligitur, quòd ſi vnus diſtat à ſtipite per duos gradus, & alius per .4. quòd dicendi ſunt diſtare tales inter ſe p. 4. gradus, quia ſecundùm remotiorem diſtantiam oportet gradus conſanguinitatis computari. Ex quo rurſus infertur, quòd quando in vna linea vna perſona eſt in quinto gradu à ſtipite, in quocunq; gradu ſit alia in alia linea, poterit cum illa contrahere: vſq; ad quintum enim gradum excluſiuè non licet contrahere. In ipſo nanq; licet,& non infrà. De iure poſitiuo antiquo prohibiti erant coniungi matrimonialiter conſanguinei vſq; ad ſeptimum gradum, vt habetur. 35.q.5.c.citato, Ad ſedem. vbi expreſſè determinatur, quòd intra ſeptimum gradum conſanguinei non coniungantur. Rationem autem quare Eccleſia tot prohibuerit gradus, aſsignat D. Thom, in.4.diſt.40. ſcilicet, vt amor ac dilectio hom[illegible] inter ſe diffunderetur in lege noua, quæ lex amoris dicitur, vt ſic ad ex[illegible]eos amicitia naturalis quæ eſt inter conſanguineos, coniunctione ma[illegible]ali extenderetur, quæ coniunctio maximè cauſa dilectionis eſt. Poſt m[illegible]dum tamen reuocata eſt hæc lex, & coarctata vſq; ad quartum gradum incluſiuè, vſq; ad quem omnis cōſanguinitas impedit, & dirimit matrimonium,& non vltrà, vt habetur in ca. Non debet. de conſan. & affini.

D.Thom (margin note beside the line beginning "hibuerit gradus")

Notabil. ¶ Et annotato, quòd ex ſpeciali priuilegio omnibus iſtius noui orbis Indis conceſſum eſt in.3.& quarto gradibus etiam matrimonialiter coniungi poſſe, vt patet ex bulla Pauli.3. Et licèt non ſe extendat niſi ad Indos nihilominùs legem eſſe exiſtimo: quia ſatis eſt quòd ſe extendat ad omnes hos neophitos. Quo fit, vt ſi Indorum vnus diſtet à ſtipite in .2. gradu,& alius in.3. imo etiam ſi vnus diſtet per vnum gradum ſolùm,& alius diſtet per tres, tales dicuntur in iure diſtare in.3. gradu,& poſſunt liberè contrahere. Nam quemadmodum ſecūdùm

varia

variã hominum cõditionẽ, & varietatẽ temporũ diuerſæ leges ferun tur, ita ſummus Pontifex viſa iſtorum fragilitate ac conditione: legẽ tulit huiuſmodi. Nec ſolùm ſi ſit lex, vt ego exiſtimo, poſſunt contrahe re diſtantes in primo vel ſecundo gradu cũ exiſtenti in tertio, verùm etiam ſi ſit diſpenſatio. Quia licèt diſpenſatio ſit ſtricti iuris, debet ta men recipere interpretationem à iure communi. Nam ſtatuta licèt ſint odioſa, capiunt nihilominùs interpretationem à iure, vt notat Innocen. in cap. Cauſam, de reſcrip. & Bart. in l. Omnes populi. ff. de iuſti tia & iure. Ratio autem quare in illo. c. Non debet. coarctata fuit lex de conſanguinitate & affinitate vſq; ad quartum gradũ incluſiuè, eſt: quia vltra inutile erat & periculoſum. Erat enim inutile, quia ad remotiores conſanguineos quaſi nullum fædus maioris amicitiæ, quàm ad extraneos habebatur, charitate in multorum cordibus frigeſcẽte. Periculoſum autem erat, quia concupiſcentia & negligentia præualente numeroſam conſanguineorum multitudinem homines non ſatis obſeruabant, & ſic laqueus damnationis multis inijciebatur ex remotorum graduum prohibitione. Cùm enim vſq; ad quartum gradum homines conſanguinei cognoſcunt & amant ſe mutuò, vſq; ad talem gradum videntur aliquid ſimile portare ex parentibus, quod eſt cauſa amicitiæ. Nam communiter filij imitantur parentes, ac ſimiles eis ſunt in aliquo quatuor humorum, ex quibus homo conſtat. At verò hæc ſimilitudo paulatim atteritur, ac diminuitur. Quare, poſt quàm excedit quartum gradum, iã pene nulla eſt. Fateri enim oportet, quòd aliquando conſanguinitas finiatur: habetur namq; apud Philo. in li. 1. de generatione animaliũ. c. 19. quòd ſemẽ eſt [illegible] quod relinquitur ex alimento coctoˈ vltima decoctione [illegible] eſt ſubtile, ac calidum, & hinc eſt, quòd habet maximam vim [illegible] fœtum formandum, & eſt impotentia os, manus atq; pes, & [illegible] circo filij qui ex illo generãtur, ſunt ſimiles patri, vel in facie, vel in ſtatura. &c. attamen per proceſſum generationis debilitatur, ac tandem finitur huiuſmodi virtus, & ſic finitur [illegible]do, ac proinde amor. Notum enim eſt, quòd ſi Adam vel Noë reſurgeret nunc, nullus illorum qui nunc ſunt, haberet erga eos amicitiam ſingularem ob conſanguinitatem.

Innocen.

Barthol.

Philoſo.

¶XXXVII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm gradus quiſpiam conſanguinitatis in linea recta iure naturali matrimonium impediat.

Pendet ſolutio huius quæſtionis ex ſolutione alterius: ſcilicet, an gradus omnes, qui in Leuitico decimo octauo ca. prohibentur, ſint iure naturali prohibiti: & quanuis huiuſmodi prohibitiones, quæ ponuntur Leuitic. 18. ſint numero duodecim

ad

ad ſex tamen gradus reducuntur. Prohibentur nanquè nuptię in primo & ſecundo gradu in linea recta cõſanguinitatis: ſcilicet, inter patrem & filiam, & matrem & filium, qui eſt primus gradus: & inter auum & neptem, ac ſubinde inter auiam & nepotẽ, qui eſt ſecundus: & in tranſuerſali in primo gradu inter fratrem & ſororẽ, & in ſecundo inter conſobrinum & amitam: ſcilicet, ſororem patris, & pariter cum matertera: videlicet, ſorore matris. Rurſum inter affines: ſcilicet, ne quis agnoſcat matrem et filiã, & ne quis ducat priuignã, ideſt, filiam vxoris ſuę, neque gener ſocrum ſuam, neque vna nubat patri & filio, & ne quis ducat ſorores duas, aut vna duobus nubat fratribus Omnia iſta ſunt manifeſta in textu qui ſic habet, Dixit nãq; dominus ad Moyſen, Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedat, vt reuelet turpitudinem eius, turpitudinem patris tui & turpitudinem matris tuę non diſcooperies, turpitudinem ſororis tuæ ex patre ſiue ex matre, quę domi vel foris genita eſt, non reuelabis: nec turpitudinẽ filiæ filij tui vel neptis, nec turpitudinem ſororis patris tui diſcooperies, nec turpitudinem ſororis matris tuę: nec turpitudinem vxoris patris tui, quæ tibi cõiungitur affinitate: & ſic de multis alijs gradibus, qui illic prohibentur tam affinitatis quam conſanguinitatis, & tam in linea tranſuerſali, quàm in linea recta. Difficultas igitur præſens eſt, an omnes iſti gradus prohibeantur ex iure naturæ. Pro cuius intelligentia ſcire opus eſt, quòd triplex genus pręceptorum fuit in veteri lege: ſcilicet, morale, ceremoniale ac iudiciale, & quidem pręcepta moralia expreſſa erant in lege veteri, qualia ſunt, Non occides. Nõ furtum facies. Nõ facies tibi deos alienos, ac ſimilia. Et huiuſmo[di] [pr]ęcepta moralia ad ſui obſeruantiam non tãtùm Hebræos, verùm etia[m] omnes alias gentes obligant, & vim modo in lege noua retinent. Qu[i]libet nanquè homo ſiue Iudæus, ſiue gentilis, tenetur non furari, non m[œ]chari, non falſum teſtimonium dicere, & ſic omnia alia moralia, ſeu naturalia [quod idem eſt] obſeruare tenetur, vt dicit. D Tho 1.2. q. 98. ar. 5. & q. 8[9] [ar.] 4. Et patet, nã
D. Tho. notum eſt quòd infideles gentiles fornicando ac furando peccant: nec ſolùm poſtquam lex fuit ſcripta, verùm etiam antequam eſſet ſcripta, non ſeruantes peccabant: omnes ergo obligabantur tunc & modo ex iure naturali. Vnde, quamuis omnes obligentur tam infideles quam chriſtiani ad horum præceptorum moralium quæ habentur in lege veteri, obſeruantiam, non tamen obligantur, quia ibi in lege expræſſa ſunt, ſed ſolùm quatenus moralia ſunt: videlicet, quatenus vim retinent naturalis iuris: alioquin lege non exiſtente nõ obligarentur. Ceremonialia verò præcepta erant huiuſmodi. Nõ ſeres

agrum

agrum tuum diuerſo ſemine. Veſte quæ ex duobus texta eſt, non inducris. Non comedetis carnem cum ſanguine. Non in rotundum attondebitis comam, neq; radetis barbam. & alia quæ Leuit. 19. c. habentur. Iudicialia verò præcepta ſunt, qui coierit cum muliere in fluxu menſtruo, & reuelauerit turpitudinem eius, interficientur ambo de medio populi. Qui furatus fuerit ouem, ſoluet quatuor pro ea. Et qui occiderit, occidatur. & hijs ſimilia. Et iſta præcepta ceremonialia et iudicialia quę habentur in lege veteri, tantùm Hebręos obligabant. Quod probat egregiè D. Tho. 1 2. q. 98. ar. 5. hac ratione, I
quia ſcilicet, populo Iudęorum peculiariter data eſt lex, vt quandã prerogatiuam sanctitatis obtineret propter Chriſti reuerẽtiam, qui ex illo populo naſciturus erat: ſed quęcumq; ſtatuuntur ad ſpecialem ſanctificationem, non obligant niſi ſolùm illos, ſicut ad quædam obligantur clerici, qui diuino ſeruicio deputantur, ad quę layci minimè aſtringuntur. Ad aliqua igitur obligabatur populus Dei electus Iſraëliticus, ad quę non gentilium. Et iſta pręcepta ceremonialia & iudicialia ita ceſſarunt per mortem Chriſti, cùm dixit, Conſummatum eſt. Vt qui modò ea obſeruarent, credentes quòd vim haberent, mortaliter peccarent. Item probatur, quia omnia erant figura Chriſti venturi iuxta illud Paul. 1. cor. 10. Omnia in figura contingebant illis: adueniente ergo Chriſto qui erat figuratus, neceſſe erat, 1.
vt figura ceſſaſſet. Ad Hebrę. etiam 7. Tranſlato ſacerdotio, neceſſe eſt vt legis tranſlatio fiat. & cap. 8. inquit, Nouũ teſtamentum antiquauit prius. quod autẽ antiquatur & ſeneſcit, prope interitum eſt H
ad. Galat. inſuper c. 5 Si circumcidimini, Chriſtus nihil vobis prodeſt. nihil autem excludit fructum Chriſti niſi pecc... mortale, er G
go obſeruantes peccant mortaliter: nec tant... peccarent mortaliter, verùm etiam hæretici cenſerentur. E... enim hęreſis ab Eccleſia condemnata Actuum. 15. vbi tractat... hęreſi phariſęorum dicentiũ, Actu. 15
quòd oportebat circuncidi eos, et ſeruare legem Moyſi: tandem vẽtum eſt in decre... illud. Viſum eſt ſpiritui ſancto & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris, quàm hæc neceſſaria. Et Paulus. Roma. 7. Lex in homine dominatur quãto tempore viuit: itaq; vos fratres Rom. 7.
mortificati eſtis legi per corpus Chriſti. Quod exponit per ſimilitudinem mulieris, quæ ſub viro eſt, quę, mortuo viro, ſoluta eſt à lege viri. His ſic prælibatis, ad quęſtionem per aliquot concluſiones reſpondetur, et earum prima ſit. Nõ omnes gradus in Leuitico prohibiti ſunt iure naturali prohibiti. Probatur, nam ratio et neceſsitas in 1. Concl.
moralibus, & prorſus in omnibus agendis, ſumenda eſt ex fine, ſed vterq; finis matrimonij ſaluus prorſus et incolumis conſtabit, etiam

ſi non

ſi non omnes illæ perſonæ à matrimonio arceantur & climinentur: ergo quàntum ex iure naturali pendet, nõ omnes illę perſonę ſunt prohibitæ ad matrimonium inter ſe iungendum. Probatur minor: exemplo, ꝓhibetur in lege, ne quis ducat amitam, aut materterã aut vxorem fratris: & certè non videtur quòd officiat aut obſtet ad finẽ matrimonij, ſiue primarium: ſcilicet, ad procreationem aut educationem: ſiue ſecundarium, videlicet, ad maritalia officia & obſequia: vterquè namq; optimè ſaluatur cum coniunctione maritali iſtarum perſonarum. Et confirmatur, nam nunquàm aliquis philoſophorũ, qui tamen de connubijs multa ſcripſerunt, putauit illicitũ matrimonium inter huiuſmodi perſonas: non ergo videtur hoc eſſe prohibitum iure naturali: certè enim alicui veniſſet in mentem ius hoc ſi naturale eſſet. Et confirmatur vlteriùs, quia huiuſmodi matrimonia, vt ex hiſtoria agnoſcere eſt, paſsim celebrantur inter gentes ſine quacũquè reprehenſione, & tamen vt Apoſtolus ad Roma. dicit, Gentes quæ legem naturę non nouerunt, naturaliter quę legis ſunt faciunt. hoc eſt, quę legi naturæ conſentanea ſunt: ergo omnino non videntur ea connubia lege naturali damnata. Prætereà, eſt Eccleſię determinatio, nam in. c. Gaudemus. extrà de diuort. ponit pontifex regulam infidelibus qui ad fidem conuertuntur, quam nos inferiùs apponemus: nempe, quòd infideles iuncti matrimonialiter in ſecundo vel tertio gradu, cùm conuertuntur, non ſeparentur: quod non ſtatutum eſſet, ſi ſecundus gradus vel tertius iure naturali ſaltem primeuo eſſet prohibitus, quoniam talibus omnes homines ſubditi ſunt.

1. conclu ¶ Secunda concluſio. In linea recta, iure naturali & diuino prohibitum eſt matrimoniũ inter aliquas perſonas conſanguineas: ſcilicet, inter patrem & filiam & inter matrem & filium: itaquè quanuis nulla alia lex id prohiberet, eſſet nullum etiam in ſtatu naturæ integræ. Et ideò prohibitio hæc ponitur in. Leuit. prima inter omnes prohibitiones. Hanc concluſionem tenent omnes doctores indiſcriminatim, & maximè probat eam Caietanus eleganter .q. 154. ar. 5. (Caietan) nec ſolùm eam tenent fideles, verùm etiam infideles, atquè pagani ſola ratione naturali innixi. Ariſto. nanquè. 2. lib. polit. paulo poſt principium, cùm vellet probare contra Platonem malum eſſe habere (2. Politi.) vxores communes, inter alia inconuenientia quę adduxit, hoc fuit vnum: quia ſcilicet, ad proprias filias haberent acceſſum, quòd maximum ſcelus eſt. Prætereà, quia nunquàm fuit aliqua natio tã barbara, qui nõ huiuſmodi cõnubia abhorrêret: nec tantùm gẽtes, verùm etiam bruta, & ferè tales concubitus refugiunt, vt Ariſt. lib. 9. de animalibus. cap. 47. & Plinius. lib. 8. cap. 42. referunt, de Camelo & (Ariſto. Plinius.) Equo

Equo, qui opperimento contectas matres ſuperuenire coacti, & poſtquàm cognouerunt matres eſſe, alter camelarium morſu defixo interemit, alter verò ſe præcipitem dedit, ac ſi inſtinctu naturali talem fugerent commixtionem. Tandem probatur hac ratione, quia iure naturali filius reuerentiam matri præſtare tenetur: non ergo filius matrem in vxorem habere poterit, cùm oporteat viro ſubditam eſſe vxorem. Fieret enim vir qui conſanguinitate eſt inferior, per matrimonium ſuperior. Et quomodo mater filio ſalua reuerentia & pietate ſeruire poterit? Quomodo ex præceptis & nutu filij pendêre? Aut quomodo filius ſuſtinere poterit, vt matri imperet, & coniugalia obſequia exigat? Periret enim præceptum de veneratione parentum: & quanuis magis ſit contra inſtinctum naturę, quòd filius ducat matrem, quàm ſi pater ducat filiam, eo quòd plus derogatur reuerentiæ matris, quia vxor in nullo debet eſſe ſuperior viro: nihilhominùs etiam pater non poteſt nubere filiæ. Nam eſtò quòd vir caput ſit mulieris, tamen mulier ſocia illius eſt, non ſerua: & notum eſt non poſſe inter officia & munia coniugalia commodè ſeruari pietas & reuerentia liberorum ad parentes. Vxor certè ius habet exigendi debitum à viro, quod filiæ in patrem non ſatis conuenire poteſt.

¶Et ãnotato, quòd ſignanter dixi in concluſione, In ſtatu naturę integrę. nam eãdem reuerentiam & honorem deberent parentibus liberi tunc vt modo: ſicut enim per eſum ligni vetiti illum ſtatum amiſerunt, ita eundem per quodcumquè mortale delictum contra ius naturæ commiſſum perdidiſſent: vt ſi filius cognoſceret matrem, ſtatum perderet. *Notabil.*

¶Ex his iam apertè elicitur, quòd ſi inuenire[...]tur infideles coniuncti in matrimonio, pater ſcilicet cum filia, vel mater cum filio, quantumcumquè allegarent ſuam conſuetudinem, eſſent nihilominùs ſeparandi, ſi ad fidem conuerterentur: quia talis matrimonialis coniunctio prohibita eſt iure naturali primeuo & diuino, cui iuri nulla lex vel conſuetudo derogare poteſt. Imo Caietanus vbi ſupra in. 22 ar. 9. arbitratur, matrimonium inter patres & filios adeò eſſe intrinſicè malum, vt mentiri & furari, & ideo ob nullam neceſsitatem eſſe à Deo diſpenſabile, etiam propter propagationem generis humani. Dominicus tamen à Soto in. 4. q. diſt. 40. q. vnica ar. 3. non audet hoc negare. Ait enim illic quòd ſaluo peritorum iudicio, ſi modo non eſſent in orbe niſi pater & filia, aut mater & filius, quòd licitum fuiſſet inter eos connubium, non tamen extra iſtum caſum: quia tũc certũ eſt quòd natura ipſa, & Deus qui eſt eius autor, diſpẽſaſſet. *Corolla.* *Caieta.* *Soto.*

Non

Non enim eſt tam intrinſicè malum, vt mentiri aut peierare, vt arbitratur Caie. Dicit tamen Soto, quòd nunquàm caſus iſte contingit, & ſic nunquàm fuit diſpenſatum prouidente Deo. Et huic ſententiæ adherendum eſſe cenſeo.

¶ Sed eſt dubium, vtrùm non ſolùm in primo gradu inter parentes & filios iure naturali ſit prohibitum matrimonium, verùm etiam inter omnes aſcendentes & deſcendentes per lineam rectam appoſi-
3. *Concl* tos in leuitico? Cui dubio ſit in ordine. 3. concluſio reſponſiua affirmatiua: nempe, quòd omnia quæ continentur in leuitico ſunt prohibita iure naturali. Cõcluſio iſta eſt communis opinio tam iuriſperitorum quàm Theologorũ. Oẽs enim vna voce fatentur, minimè matrimonium poſſe exiſtere inter aſcendentes & deſcendentes per lineam rectam. Et probatur rationibus. Prima, quia non commodè obſeruari poſſet debita reuerentia, quam inferiores ſuperioribus præſtare tenentur, cùm actus matrimoniales ex ſua natura illam auferre habeãt. Secunda, quia iura ciuilia diſtinctè prohibent matrimonium inter auos & nepotes, ac cęteros aſcendentes & deſcendentes, ſicut inter parentes & filios, vt expreſſè habetur inſtituta de nuptijs. §. Inter eas. & l. nuptiæ. ff. de ritu nuptia. Tertia ratio eſt, quia ſacramentum matrimonij ſignum eſt charitatis Chriſti & Eccleſię, ergo ratione ſacramenti charitas eſt inter Chriſtianos propaganda et amplificanda: cùm igitur inter conſanguineos ipſa ſanguinis commixtio charitatem conglutinet, condecens eſt, vt per nuptiarum vincula diuerſi ſanguines affinitate copulentur, qua ratione noua amicitiarum genera oriãtur. Non enim eſt aliud vinculum ita neceſſarium accomodatumq; ad pacem fouendam ſicut [illegible]trimonij vinculum. Si enim pater filiam duceret, idem eſſet pater & m[illegible]itus. Quocircà ſapientiſsimè à Deo ordinatum eſt, vt in huiuſmodi g[illegible]adibus prohiberetur matrimonium: ſed exiſtimo pręcipuè hanc comm[illegible]nem opinionem fundari in impotentia ad generandum, quia vt in plurimùm, cùm perueni[illegible] nepos ad ſtatum, in quo generare poſsit, iam auia eſt impote[illegible] atq; inepta ad generationem. Et à fortiori id dicendum eſt de ſuperioribus g[illegible]: nempe, proauia abauia &c. Raro enim vel nunquàm proauia erit apta ad generandum, cùm ad ſtatum, in quo generare poſsit, peruenerit pronepos. At verò quãdocunq; tanta eſt impotentia naturalis ad coniugalem actum, quòd ſeminare non poſsit, etiam ſi carnalis coniunctio interueniat, matrimonium eſt nullum: & tenendo iſtam tertiã concluſionem cum communi opinione, dicendum eſt, quòd hęc prohibitio iuris naturalis contrahendi aſcendentes & deſcendentes per lineam rectam, finem & limitationem habere debet ad certum gradum, vt

vt expreſſè aſſerit. D. Tho. in. 4. diſ. 40. q. 1. ar. 3. Bonauentura ibidē. Ricardus etiam ibi. q. 2. Alexan. Alen. in. 2. p. q. 169. & in. 3. p. q. 25. & Hugo de ſancto Victore. li. 2. de ſacramentis. p. 11. c. 4. Non enim eſt conſentaneum rationi dicere, quòd ſi nunc reſurgeret Adam, nō haberet vxorem cum qua cōtraheret. Quo fit, vt non ſit in hac parte fides adhibenda Scoto. in. 4. eadem diſt. Durando & Palud. aſſerentibus huiuſmodi prohibitionem ratione naturali extendi in infinitum, ita quòd ſecundùm illos, non habet limitem nec finem. Sententia enim. D. Tho. tanquàm certior ac rationi magis conſentanea eſt tenēda: ſcilicet, quòd non extenditur in infinitum. D. Tho. Bonauen. Riçard. Alexan. Hugo.

¶ Quarta Concluſio. Quanuis communis opinio appoſita in. 3. concluſione ſit probabiliſsima, contraria tamen ſatis mihi placet: nempe quòd iure naturali & diuino tantùm prohibetur vnus gradus in linea recta: videlicet, inter patrem & filiam, & inter matrem & filium. Hanc concluſionem tenet Hugo. Ricar. Alexan. Alen. in locis citatis & Caie. 22. vbi ſuprà, & in opuſcu. ad Clemen. 7. de coniugio Regis Angliæ, cui ſubſcribit Armilla. Et ſumpſit Caietanus ex verbo illo D. Tho. in ſolutione ad. 3. vbi ait, quòd in cōmixtione perſonarū, coniunctarū p ſe, aliquid eſt quod eſt ſecundùm ſe indecens & repugnans naturali rationi, ſicut mixtio inter parentes & filios: aliç verò perſonæ quæ non coniunguntur ſecundùm ſe ipſas, ſed per ordinem ad parentes, non habent ita ex ſe ipſis indecentiam, ſed variatur circa hoc decentia vel indecentia ſecundùm conſuetudinem & legem humanam vel diuinam. Quare, inquit Caietanus, quòd cùm ad rationem filij pertineat vt deriuetur ex ſanguine vtriuſquè parentis, vel ſaltem matris vt Chriſtus, & filio per accidens contingat habere auos ratione parentum, ſcilicet, quia patres alios habuerunt patres, nā Adæ filij abſq; auis fuerunt veri filij, & id quod eſt per ſe, eſt neceſſarium, id verò quod accidit, eſt contingens, ſit, vt inter patrem & filiam ſit neceſſaria vnitas, quç iure naturç matrimonium excludit, nō autem inter auos aſcendentes & deſcendentes. Item, Alexan. Alen. loco citato, diſtinguit inter illa quç iure naturæ prohibita ſunt, & illa quæ iure diuino veteri, in quo ponit omnes perſonas exceptis parētibus & filijs. Volens nanquè dominus Deus populum ſuum peculiariter electum ad cultum Dei, quadam pollêre ſanctitate inter cçteras gentes, dedit ei iſta præcepta peculiaria, & impoſuit illi iſtas prohibitiones circa matrimonium. 4. concl. Hugo. Ricard. Alexan. Caietan. Armilla. Alexan.

¶ Concluſio tamen iſta eſt intelligenda, loquendo de iure naturç primario, non autem ſecundario, nam non eſt negandum quin ſint de iure naturæ ſecundario, quod quidem expreſſè inſinuare videtur D.

D. Tho. Tho.cum dicit,has prohibitiones importare indecentiam, ſed varia tur huiuſmodi indecentia vel decentia &c. Quod ſi Caietanus negat eſſet de iure naturę in hoc ſenſu,non eſt audiendus,ſed certè non vi detur id negare,ſi quidē dicit quòd omnia illa præcepta partim ſunt moralia & partim iudicialia. Moralia quidem,quatenus dicunt quid rationi morali conforme:iudicialia autē,quatenus dicunt,determinationem tot perſonarum. Vnde non ſunt moralia ſimpliciter, ſed ſecundùm quid:ideo hodie non ligant niſi quatenus ab Eccleſia ſunt aſumpta. Nec enim iſta indecentia,quę contingeret ex huiuſmodi cō iunctionibus ratione cuius ſunt moralia omnino eſt tanta, quin poſſit compenſari aliquo magno bono,quod ex tali coniunctione conſequitur,aut graui malo quod deuitetur,vt ad ſupplendam inſignem aliquam ſolitudinem,& raritatem hominum in orbe aut prouintia. Vnde ſi hæc cauſa vel alia vrgens adeſſet, ſummum pontificem in his gradibus rectæ lineæ vſquè ad quartum gradum poſſe diſpenſare arbitror,niſi cum patre & matre,vt matrimonium contrahant. Ita

Caietan. tenet Caietanus vbi ſuprà, cui adhæret præclariſsimus magiſter à

Victoria. Victoria in ſua relectione de matrimonio. Dominicus tamen à Soto in.4.diſ.40.q.vnica ar.3. dicit,quòd fortaſſe Papa non valet inter auum & neptem coniugium diſpenſando permittere, ſaltem nunq; feciſſe legitur. Nec credo,ait,facere auderet, propterea quòd aui & nepotes proximè ad parentes & natos accedentes quaſi patres & filij reputantur,in alijs verò gradibus rectę lineæ dicit nequè vt diſpēſaret conſulendum videtur,neq; ſi vrgenti cauſa id faceret,reclamandum. Sed res eſt quæ perquam rariſsimè poteſt vſu venire,ſed licèt non legatur ſumm[illegible]m pontificem diſpenſaſſe cum auo & nepte,ego tamen non negare aud[illegible]em, quod id poſſet facere:ante factum tamen nulli eſſet conſulendum,vt peteret diſpenſationem iſtam.

1. crolla. ¶ Ex dictis apertè colligitur lon[illegible]è aliter prohibitum eſſe matrimonium inter patres & filios,quam inter cæteras perſonas aſcendētes & deſcendētes in Leuit. appoſitas. Nam contrahe[illegible] pater cum filia aut mater cū filio prohibitum eſt iure naturali primeuo, inter alias

2. Corol. autem perſonas nonniſi iure naturali ſecundario. Rurſum ex his omnibus infertur euidenter,infideles coniunctos in gradibus illis Leuiti.18.aſsignatis,ſiue fuerit ante legem Chriſti,ſiue poſt,ſiue in gradibus conſanguinitatis,ſiue affinitatis,dempto illo primo gradu parentum & filiorum inter ſe,dummodo non contra leges ſuas, vel cōſuetudinem ſuam vim legis habentem, nullo modo eſſe ſeparandos ad fidem conuerſos:nec ſic ad fidem conuerſi indigent Papæ diſpenſatione, imo neq; quacunquè authoritate poſſent ſeparari:ſcilicet,

cum

cum ſolo iure humano,quo infid^{e}les non tenentur, huiuſmodi matrimonia ſint interdicta. Tenet hoc corollarium Caietanus vbi ſuprà.22.q.154.ar.9.ad.3,& eandem etiam tenuit anteà Abulē.1. Regum.c.8.q.149. Et ita eſt tenendum non obſtante quòd tenentes cōmunem opinionem:ſcilicet,omnes illas Leuitici prohibitiones eſſe de iure naturæ,vt ſunt Tho. Vualdenſis li.de ſacramētis.c.134. Palud.in.4.diſ.q.1.cui ſubſcribit Archiepiſcopus Floren.3.p.tit.1.c.14 Bonauen.in eadem diſ.q.2. Ricar.ibidem ar.1.q.1. & Silueſt. verb. Papa.§.17.conſequenter teneant infideles,qui reperiuntur iuncti in his gradibus ,ſeparandos eſſe cùm ad fidem conuertuntur,& ſic arbitrantur,non poſſe Papam ſuper illis diſpenſare. Caieta. Abulen.

¶ Nec nocet prædictis id quòd aliqui obijciunt ex D.Aug.q.53. ſup Leuiticum,vbi ait,omnia illa mandata in decalogo eſſe p̄cōcepta,inſinuans eſſe moralia. Non,inquàm,nocet,quia Aug.dictum poteſt intelligi de iure naturæ ſecundario, & ſic nos concedimus quòd ſunt de iure naturę & moralia ſecundùm quid:quanuis demus quodam modo eſſe moralia ,non tamen ſubīde colligitur ,vt illa virtute matrimonia dirimāt. Aliud quippe eſt rem aliquam pręcepto morali & naturali eſſe prohibitam,aliud verò eodem iure eſſe irritā. Quia non ſufficit,vt matrimonium ſit interdictum iure quocumquè,ad hoc vt nō teneat. Multa enim ſunt iure diuino & naturali & humano prohibita,quæ tamē facta tenēt:vt matrimoniū cū ſecunda poſt ſponſalia cum prima,iure diuino prohibitum eſt ac naturali,& tamē ſi fiat,matrimonium tenet,vt habetur extrà de ſponſ.c. Veniens. Item iure diuino & naturali ꝓhibita eſt beneficiorum incompatibilium multitudo,& peccatum eſt illa poſsidere,non tamē ideo [illegible]atio illorum nō tenet. Prætereà votū ſimplex caſtitatis iure naturæ impedit matrimonium cōtrahendum, ſed nihilominùs ſi fiat,factum tenet. Prætereà, prodigalitas iure naturæ & diuino eſt prohibita,attamē donatio prodiga tenet, Poſtremò patet,quia iure humano prohibitum erat ante cōcilū. Tri.co[illegible]ere clādeſtinè,extrà de clādeſ,de ſpō p totū,tamen matrimoniū ſic cōtractū erat validū. Pariter ergo quāuis demus iure naturæ prohibitū eſſe omnibus etiā infidelibus contrahere in illis gradibus Leuitici.18.non tamē ſubinde conſequitur,illud matrimonium eſſe nullum,vt prædicti doctores affirmant.tantùm enim eſſet nullū apud Iudęos ſi cōtraherent in illis gradibus ,quia ad illos data eſt lex illa quę matrimoniū,iā cōtractū irritabat ac oēs Iudęi ad illā ſeruādā tenentur nō virtute legis ,quę omnino iā ſpirauit,ſed ratiōe cōſciētię. Exiſtimāt nanq; teneri lege illa:ſed apud xpianos ꝓfitētes legē euāgelicā,ſolū ſequitur,expediēs fuiſſe modo vt illa matrimonia D. augu

impedirentur iure poſitiuo, vt factum eſt, non tamen obligant nūc gradus qui modò prohibentur ab Eccleſia, quia olim fuerunt prohibiti in lege veteri, ſed quia ab Eccleſia de nouo conſtituta ac ſtabilita eſt prohibitio. Ratio eſt, quia omnia ceſſauerunt, & nullius fuerūt obligationis poſt Chriſti mortem, vt dictum eſt. Nec tantùm conſanguinitatis, & affinitatis gradus, qui in Leuitico exprimuntur, poſſunt impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum, ſed plures poteſt Eccleſia conſtituere, vt impediant & dirimāt, ac in nonnullis illorum poteſt diſpenſare, vt expræſſè decernit nunc Con.tri. tenendum eſſe ſub anathematis cenſura œcumenicum & generale Concilium Tridentinum ſeſsione. 24. Canone. 3.

¶ XXXVIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm aliquis gradus conſanguinitatis in linea tranſuerſali impediat iure naturæ matrimonium.

Notabil. PRO HVIVS DIFFICVLTATIS EXplicatione ſciendum eſt, quòd illa quæ prohibentur iure naturali, ſunt in duplici genere: quædam enim ſunt intrinſicè mala, & de ſe adeò inhoneſta, vt in nullo caſu licitè fieri poſsint, vt mentiri, & periurium, & adulterium, & alia præcepta decalogi: ſicut èc̄otrario quędam ſemper & per ſe ſunt honeſta, vt Deum colere, parentes venerari, & ſimilia: alia ſunt de ſe [illegible] inhoneſta & prohibita iure naturali, ſed quandoquè propter graues cauſas poſſunt licitè fieri: ſicutècontrario ſunt aliqua honeſta quidem & conſona rationi & principijs moralibus, ſecluſa etiam omni lege poſitiua, imo præcepta lege naturali, ſed tamen non habent bonitatem immutabilem vel neceſſariam, ſed ſecūdùm diuerſas temporis loci & perſonarum circunſtantias & conditiones, varietatem recipiunt, vt ſeruare fidem, reddere debitum, non habere plures vxores & ſimilia. His ſuppoſitis, ſit prima concluſio. Inter fratrem & ſororem non eſt prohibitum matrimonium iure na-
1. concl. turali primo modo, nec ducere relictam fratris. Hæc concluſio eſt communis omnium theologorum ſententia. Eā enim tenet. Diuus Tho. in. 4. diſt. 40. q. vni. de conſanguinitate. ar. 4. & in. 22. q. 154.
D. Tho. ar. 9. ad. 3. & Di. Auguſti. 22. lib. contra Fauſt. c. 35. & lib. 15. de ciuita
D. augu te Dei. c. 16. Vbi ait, nunquàm licuiſſe ſine diſpenſatione fratres matrimonialiter coniungi. Per quòd dat intelligere, nō eſſe prohibitum matri-

matrimoniũ inter illos iure naturali in primo genere:nam ſi ſic intelligeret prohibitũ eſſe, non diceret, Sine diſpenſatione. cùm in illo nulla contingat variatio & mutabilitas. Item,quia in illo citato libro de ciuitate dicit, Commixtio ſororum & fratrum non natura ſed religione prohibente,facta eſt damnabilis. Prętereà, quia nulla ratione naturali,quę quidem neceſſaria videatur,probari poteſt illũ eſſe tam inhoneſtum, vt in nullo caſu liceat fieri,ergo non eſt de primo genere prohibitorum iure naturali. Cõfirmatur manifeſtè,quia illud aliquando [vt omnes fatentur] licuit, vt in exordio mũdi, quãdo vera cõiugia fuerũt inter filios Adæ:nã non erãt tunc vxores aliæ quam ſorores. Item Deute.25.præcipit, vt frater accipiat vxorem Deu.25. fratris ſui ſine liberis defuncti. Nec eſt dicendum quòd in primo caſu diſpenſauit Deus,tum quia ridiculum eſſet dicere Deum vt naturæ autorem fraterna coniugia interdixiſſe, ſuper quo tamen interdicto illico erat diſpenſaturus:tum maximè, quia ſi eſſet malum ex ꝓprio genere, ſecundùm D.Tho. & ſaniorem ſententiam non poſſet Deus diſpenſare,ſicut nec in periurio,& eadem ratione non eſt dicẽdum,quòd diſpenſauit in ſecundo caſu. Item abſurdum eſt, & parum pium dicere,quòd Deus legem illam in ſecundo caſu adductam condiderit contrariam legi naturali primeuæ.

¶ Secunda concluſio. Inter fratrem & ſororem prohibitum eſt ma- 2.concl. trimonium iure naturali ſecundo modo:hoc eſt abſolutè,& non vrgente aliqua graui & rationabili cauſa. Hæc concluſio eſt cõmunis doctorum ſententia Nam dicunt aliquo modo eſſe contra ius naturę:cùm ergo ſecundùm cõmunem ſententiam non ſit prohibitum iure naturali in primo genere,vt probatum eſt in [illegible] concluſione, conſequens fit, vt ſit prohibitum ſecundo modo. Quod ſi Caietanus quãdo dicit in commẽta. ſuper 18.c.Leui.& in.22.q.154 ar.9. quòd non eſt prohibitum matrimonium iure naturali inter fratres intelligat nullo modo eſſe prohibitum iure naturali inter eos, fides non eſt ei adhibenda,nec alicui alteri,ſi quis eſt qui illud aſſerat:quod dixerim propter Scotum. Ricar. & Duran. qui in. 4. diſt.40. videntur eſſe eiuſdem ſententiæ. licèt non tam expręſſè. Et probatur quòd ſit prohibitum iure naturali inter fratres matrimonium, nam Deutero. Deu.27 c.27.ponitur maledictiones aduerſus eos qui faciunt cõtra ea quæ ſunt iuris naturę,& inter ipſas maledictiones ponitur maledictio cõtra accipientem ſororem in vxorem. Rationibus quoquè probatur apertè. Prima,quia nuſquàm Eccleſia conſueuit in hoc diſpenſare:ſignum ergo eſt,prohibitionem hanc eſſe de iure naturæ. Secunda, quia illud dicitur eſſe de iure naturę,quod communiter eodem mo

do ſe habet apud omnes,ſed quòd coniungātur fratres inter ſe matri
monialiter coïter apud omnes habetur tanq̄; inhoneſtum etiam apud
barbaras nationes,iure igitur naturali prohibetur contrahere cum ſo
rore propria. Sed ānotato, quòd vt diximus in pręcedenti difficulta
Notabil. te,non eſt tanta indecentia & inhoneſtas in tali coniunctione, quin poſ
ſit compenſari aliquo magno bono,quod ex huiuſmodi coniunctio
ne ſequitur.&c. Vnde ad conſtituendam pacem in republica,vel ad ſup
plendā aliquam ſolitudinem,& raritatē maximam hominū in orbe,
etiam ſi non ſit tanta quanta fuit ſtatim à principio conditionis gene-
ris humani, crediderim ſummum Pontificem diſpenſare poſſe: tunc
nanq; non ſolùm non eſt contra ius naturale cōtrahere , verùm etiā
id ratio naturalis dictat:quia aliter ſpecies humana minimè multplica
ri,ac conſeruari poſſet. Illa tñ neceſsitate ceſſante,non inuenitur hæc
coniunctio inter fratres,per quod datur intelligi,quòd extra talē ne-
ceſsitatē:non licet. Et quidē quòd poſt factū ob vrgentē cauſam,Papa
id poſsit,probatur:nā Archieps Floren.3.p.ti.1.c. 11. refert, Martinū
S. iam diſpenſaſſe cū quodā,qui cū ſua germana contraxerat,& cōſum
mauerat,habito tamen prius peritorum conſilio ,propter ſcādala &
alia mala vitanda. Conſulendū tñ eſt oïbus ante factum,licentiā non
eſſe petendā,cum ſecūdū coēm opinionē ſit dubiū, ipſum poſſe diſpē
Caietan. ſare,& nuſq̄; ab orbe redēpto talis diſpenſatio legatur. Cai.tñ.22.vbi
Tho.arg ſuprà abſolutè concedit,quòd poſſet modò Papa ſuper tale matrimo
nium diſpenſare. Et Thom.de Argentina in 4.diſt.4. ante ipſum Ca
Armilla. ietanū fuit eiuſdem opinionis,& ſumma Armilla ,verb. Diſpenſatio
§.10.reputat eandē opinionem veriorē communi:mihi tamen pla-
cet ſententia ap[illegible]a.quòd propter vrgentē neceſsitatē poſsit & nō
aliàs. Caie. & Thom. de Argentina inferunt ſubinde ex ſua ſententia,
quòd ſi frater in infidelitate cum ſorore contraxiſſet,conuerſi ad [illegible]
non ſunt ſeparādi:quod verum r[illegible]puto cum hac tamen limitatione &
conditione:ſcilicet,ſi apud ipſos infideles eſſet lex vel cōſuetudo ab
oïbus recepta[quæ tñ haud credo reperiri poſſe]aliter autē minimè
auderē concedere. Ratio quare tunc non eſſent ſeparādi,eſt,qu[illegible]
lis cōſuetudo non eſſet contra ius naturæ primo modo acceptū,con
tra quod neutiq̄; præualere poteſt:neq̄; contra ius Euāgelicū,quia iu
re Euāgelico folū matrimoniū inter patrē & filiam prohibetur.

¶ Nec obſtat id quod obijci ſolet cōtra id quod diximus,quòd ceſſan
te illa neceſsitate,nō eſſet licita talis cōiūctio,quia Abrahā accepit in
vxorē Sarā ſororē ſuā tempore quo conſtat genus humanum ſuffici
enter fuiſſe ꝓmulgatū. Nō inq̄; obſtat,quia Sara nō ſic erat ſoror A
brahæ,vt ex eodē patre,vel ex eadē matre eſſet nata, ſed appellaba-
tur

tur eius ſoror, quia tunc mos erat apud Hebræos filios duorũ fratrũ fratres appellari, atq; filiã patrui ſororẽ: erat enim filia Aram fratris eius. Quocirca Abrahã vocabat Loth fratrẽ: & tñ notũ eſt, eos non fuiſſe genitos ab eodẽ parẽte, ſed à diuerſis. Sed quia eorũ parentes erant fratres, vel cognati ipſi quoq; dicebantur fratres. Hoc docet ſatis diffuſè Abul. ſup Gen. & D. Augu. li. 16. de ciuitate Dei. c. 12. 16. 19 &. 30. Sic igitur dicendum eſt Abraham Saram ſororem nuncupaſſe, quia erat filia patrui ſui. *Abulen.* *D. augu.*

¶ Tertia concl. In linea trãſuerſali in oĩbus alijs gradibus cõſanguinitatis aſcendẽtiũ & deſcendentiũ coniunctio maritalis nullo diuino iure aut nãli ſic modò ꝓhibita eſt, vt ſecluſo iure pontificio illud redderet nullũ. Hæc concl. quãtũ ad ius diuinũ ꝓbatur. Eſt enim ius diuinũ vnũ poſitiuũ, quod non eſt de iure naturæ, vt ꝑcepta fidei, & ſacramẽtorũ in Euãgelio. Aliud verò eſt ius diuinũ & ſimul naturale. Pręceptũ prioris generis ſub lege Euangelica nullum eſt poſitũ, quo euiuſmodi matrimonia ꝓhibentur: illę verò Leuiticæ inhibitiones abolitę ſunt ꝓrſus, niſi quatenus vim naturalis iuris retinent: nullum ergo iam modò ius eſt in matrimonio, niſi q̃tenus eſt naturale. Quantùm aũt ad ius naturale, ꝓbatur concluſio ex ipſamet ratione naturali hoc dictante. Illud nanq, maximẽ naturaliter ꝓhibitum eſſe iudicamus, à quo oẽs vel ſaltem ferè oẽs naturaliter abſtinent: cùm ergo coniunctio maritalis in alijs conſanguinitatis gradibus non fuerit exoſſa, imo ſatis vſitata apud oẽs nationes, vt experientia nobis comptum eſt apud iſtos neophitos ac alios gentiles, ſemp enim in omni lege ſiue naturali ſiue ſcripta hoc fuit in vſu: argumentum igitur efficax [illegible] alios gradus lege naturali fuiſſe prohibitos: quia alio[illegible] multiplicato genere humano ceſſauit fieri matrimoniũ in primo gradu: ſcilicet, inter fratres, ceſſaſſet ẽt in. 2. &. 3. gradu inter cęteros conſanguineos lineę tranſuerſalis. Ex dictis colligitur manifeſtè, quòd non eſt iure naturæ illi[illegible] & nullum matrimoniũ inter amitam ac conſobrinũ: & inter patruũ & conſobrinam, ſed ſolo iure poſitiuo. Quocircà ſi adſit rationabilis cauſa, nõ dubium quin ſummus Pontifex diſpenſare poſſit. Legimus enim Exo. 6. c. Matrem Moyſi fuiſſe amitam viri ſui. *3. concl.* *Exod. 6.*

¶ Quarta concl. corollaria ex. 3. eſt, quòd infideles cõiuncti in gradibus quibuſcunq; conſanguinitatis ꝓhibitis iure humano poſitiuo apud nos ſiue ſecundo ſiue. 3. ſiue. 4. ſi ſit cõſuetudo apud illos, vel lex contrahendi in illis gradibus, vt amita cum filio ſui fratris, & auunculus cũ conſobrina, ſi conuertantur ad fidẽ, nullo modo ſunt ſeparãdi. Hæc concl. eſt ſent. Innoc. c. Gaudemus, extrà de diuortijs, & cap. De infidelibus, de conſanguinitate, & affini. vbi ſummus Pontifex ait, *4. concl.* *Innocen.*

ſecundo gradu & tertio contraxerunt, ſi conuertantur, non eſſe ſeparandos: imo nec ſi inueniantur in primo gradu coniuncti: ſcilicet. fratres ad ſenſum ſuprà in ſecunda cõcluſione expoſitum. Solùm enim, vt dictum eſt, inter patrem & filiam iure naturali primeuo, ac iure Euangelico, prohibitum eſt matrimonium: quia ius diuinum Euangelicum omnes cuiuſcunq; cõditionis ſint, obligat. Dixit enim dominus

Math. 9. Matth. 19. Propter hanc relinquet patrem & matrem &c. Quibus verbis apertè inſinuare videtur, quòd in matrimonio alia debebat eſſe vxor quàm mater, & alius maritus quàm pater. Itẽ, quia rõ quam ibidẽ ſummus Pontifex aſsignat, eſt manifeſta: quia infideles non arctantur legibus Eccleſiæ ac ſtatutis Pontificum, non ergo ſunt ſeparandi ab Eccleſia, quando conuertuntur ad fidem, cùm baptiſmus non tollat coniugia ſed culpam. Non enim Eccleſiæ ſtatuta obligant, niſi illos qui ſunt de gremio atq; regimine Eccleſiæ. Intelligitur tamen concluſio, ſi illa conſuetudo eſſet vniuerſalis apud illos, tam quoad ſimplices & pauperes, quàm quoad dominos. Nam ſi ſoli domini haberent illã, ſeparandi eſſent: cùm lex matrimonij inter omnes ſiue potentes, ſiue reges, ſiue ſimplices ęqualis eſſe debeat: ſicut enim apud Chriſticolas, ſi reges aut principes ſine diſpenſatione contrahant in gradibus ab Eccleſia prohibitis, matrimonium eſt nullum, ita apud dominos horum infidelium eſſet nullum, ſi in gradibus communi conſuetudine prohibitis contraherent. Ex quibus elicitur, quòd ſi eſſet aliqua natio gentilium lege humana vetitum, quibus prohibitum eſſet, ne in matrimonio iungerentur conſanguinei vſq. ad quintum gradum, non dubium [illegible]erentur, non eſſent veri coniugati. Ac ſimiliter, ſi eſſet conſuetudo [illegible]m conſenſu approbata, quæ hoc haberet, qui contra talem conſuetudinem contraherent, non eſſent veri coniugati: & conuerſi ad fidem eſſent diſiungendi, quia tales ſunt inhabiles perſonæ per talem legem vel conſuetudinem.

De impedimento affinitatis.

¶XXXIX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ex matrimonio affinitas aliqua contrahatur.

Con. af.

AD conſanguinitatem conſequitur affinitas: & primò quæritur, vtrùm ex connubio vterq; coniugum cum conſanguineis alterius affinitatem contrahat. Quæſtioni huic hac vnica concluſione affirmatiua reſpondetur: nempe, quòd per matrimonium contrahitur affinitas inter vnum coniugem & conſanguineos alterius, & vice verſa. Probatur

tur concluſio, nam affinitas idem eſt quod confinitas. id eſt, finium propinquitas. Cùm enim per copulam carnalem fiant vir & vxor vna caro, fit, vt ſanguis vnius attingat ſanguinem alterius, & vice verſa, atq; adeò conſanguinei vnius efficiuntur alteri affines. Fundamentum enim affinitatis eſt copulatio mariti & vxoris, ſicut ſtipes conſanguinitatis eſt pater. Ex quibus elicitur illa vulgata diffinitio affinitatis: ſcilicet, Affinitas eſt propinquitas perſonarum ex carnali copula proueniens, omni carens parẽtela. Dicitur, Ex carnali copula. & non, Ex legitima copula coniugali. quia tam per fornicariam quàm per matrimonialem copulam contrahitur affinitas, vt habetur. 35. q. 3. c. Nec eam. & extrà de eo qui cogno. conſan. vxo. & cap. Fraternitatis. 35. q. 10. Ex hac diffinitione videtur colligi tanquàm probabilius, per matrimonium ratum non conſummatum non contrahi impedimentum affinitatis, ſed publicæ honeſtatis, vt tenet Panor. c. Sponſam. de ſponſali. & iuris canonici profeſſores, & Scotus in. 4. diſt. 41. Ratio eſt, quia affinitas requirit conſummationem copulæ. Et circa illam particulam iſtius diffinitionis, Omni carens parẽtela. annotare oportet, quòd cũ parentela à parentibus propriè dicatur, voluerunt doctores puram & nudam affinitatem per hoc diffinire, quod non eſſet admixta cõſanguinitati: nihilominus nihil vetat ambos reſpectus eidem conuenire poſſe, vt ſi qui mihi ex parte mei patris conſanguineus eſt, conſanguineã meã ex pte meæ matris duceret, quæ illi nõ erat cõſanguinea: tũc enĩ meus conſanguineus fit ex alia parte meus affinis. Satis ergo eſt, vt affinitas quantùm eſt de ſua propria ratione, ſit carens parẽtela. Ex quo fit, quòd ſi aliqui duo ex vna parte conſanguinei ſunt, & ex altera affines, ſuper vtrumq; impedimentum debet Pontifi[illegible] diſpenſatio obtineri, antequàm coniugio copulentur.

Panor *Scotus* *Notabil.*

¶ XL. DIFFICVLTAS

Vtrùm ex omni actu carnali huiuſmodi affinitas cauſetur.

HVic difficultati per aliquot concluſiones reſpondetur, & earum prima ſit. Nullus concubitus extra vas naturale: nempe, in vaſe non naturali vel alibi cum muliere eſt ſufficiens ad talem affinitatem contrahendam, & à fortiori non ſufficient oſcula & impudici tactus. Probatur concluſio iſta, nam per huiuſmodi concubitus non fiunt vna caro ad ſenſum illius verbi, Erunt duo in carne vna: ſcilicet, ad generandum. Habetur etiam concluſio 35. q. 3. c Extra ordinaria pollutio. Ratione tandem probatur, nam huiuſmodi concubitus non facit cõmiſtionẽ,

1. concl.

nequ

neque carnis vnitatem, per quam contrahitur affinitas.

2. concl. ¶ Secunda concluſio ſi vir intret clauſtra pudoris fœminę, & non ſeminet, non cauſatur affinitas. Probatur, quia non fit mixtio ſeminum vt habetur in cap. citato, Extrà ordinaria pollutio.

3. concl. ¶ Tertia concluſio ſi mulier ſeminet, & non vir, non contrahitur affinitas. Hęc concluſio eſt omnium doctorum ſententia calculo approbata, vt Siluester. in verbo. Matrimonium. 8. §. 15. refert. Silueſte.

4. conc. ¶ Quarta concluſio. Ex omni actu carnali, quo fit commixtio ſeminum maris ac fœminę ſiue fornicariè ſiue matrimonialiter fiat, cauſatur affinitas. Concluſio hec eſt Di. Tho. in 4. diſ. 41. q. 1. ar. 1. ql. 1. & vniuerſaliter omnium doctorũ. Et oſtenditur aperta ratione, quia maritalis coniunctio duos habet fines, vnus qui eſt prolium generatio, ac ſecundarius alter, qui ad comunionem & conſortium officiorum ſpectat, vt ſuprà viſum eſt. Et quanuis ſecundus nõ niſi inter cõiuges cõſiſtat, primus tamen in quacumq; copula quæ ſuapte natura genitrix eſt, reperitur: ergo vbicumq; eſt carnis commixtio ſiue illicito ſiue licito cõcubitu fiat, cõtrahitur affinitas: fiunt enim per illicitum concubitum etiam vna caro. Nam ſecundùm Apoſtolũ. 1. cor. 6 Qui adhæret meritrici, vnum corpus efficitur. Erunt, inquit, duo in carne vna. Cùm igitur affinitas ob id ex matrimonio contrahatur, ꝙ duo illic vna caro fiunt, conſequens fit, vt per illicitum concubitũ cauſetur affinitas: confirmatur ex cap. Si homo. 35. q. 3. vbi habetur, quòd ſi homo fornicatus fuerit cum muliere, & frater eius neſciens, eandem duxerit vxorem, ipſa ſine ſpe coniugij maneat. D. Tho. 1. Cor. 6

5. Conc. ¶ Quinta concluſio. ſi vir intret clauſtra, & ſeminet, licet mulier nõ ſeminet, com[illegible]r affinitas. Hanc concluſionem tenet Hoſtien. & Federi. in conſi. 109. Inquit namquè, quòd ad cauſandam affinitatẽ, ſeu matrimonium cõſummandum, non neceſſariò requiritur, quòd mulier emittat, ſed ſatis eſt, quo[d] viri ſemen ſit commixtum naturæ vxoris. Ex contrario enim magna abſurditas ſequeretur: nam pone quòd per annum mulier non emiſerit, tamen concepit ex viri ſemine, & peperit: abſurdum eſſet dicere, quòd matrimoniũ non ſit cõſummatum, vel affinitas non ſit contracta. Ratio huius concluſionis eſt euidens, quia ſecundùm philoſophum poteſt ſequi generatio humana ex ſanguine mulieris abſq; eius ſemine. Eandem quoque ſententiam tenet Silueſt. Vbi ſuprà & patet apertè, quia alioquin virgo Maria nõ diceretur mater Chriſti: ſufficit enim, quòd ipſa fœmina miniſtret materiam, quæ diſponitur ad fœtum. Hoſti. Federi. Silueſter

6. Conc. ¶ Sexta concluſio. Quanuis non intret vir clauſtra, ſi tamen ſeminet intùs, vel prius extra vas ſeminauerit, poſteà tamen virtus matricis attracti

attractiua ſemen viri ad ſe attraxerit,& ſic fiat mixtio ſeminũ, cauſatur affinitas. Hæc concluſio oſtenditur manifeſtè,quia ex tali concubitu poteſt ſequi fœtus,vt dictũ eſt,& ita fortè intelligendus eſt tex. ille.c.Iuuenis,extrà deſponſalib. Vbi dicitur, ꝙ cùm quidã contraxit ſpõſalia cũ puella poſt ſeptenniũ & niſus,eã corrũpere nõ potuit, poſteà ille iuuenis duxit in matrimoniũ cõſanguineã illius puellæ, conſultuſq; Papa ſuper hoc,determinauit,hoc ſecundũ matrimoniũ diſſoluendũ eſſe:intelligẽduseſt enim ni fallor, tex.iſte, quòd licèt eã nõ corrũperit,tamẽ ſeminauit extra vas, & poſt modũ attractũ fuit intùs ſemẽ, & idcirco Pontifex præcepit,vt cum ea maneret: vel dicendũ eſt,quod ortũ fuit impedimentum publicæ honeſtatis, quòd quidem impedit contrahendum,& dirimit contractum: & ob id declarauit pontifex, matrimonium ſecundum eſſe diſſoluendum.

¶ XLI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm affinitas impediat matrimonium contrahendum, & dirimat contractum, & in quibus gradibus.

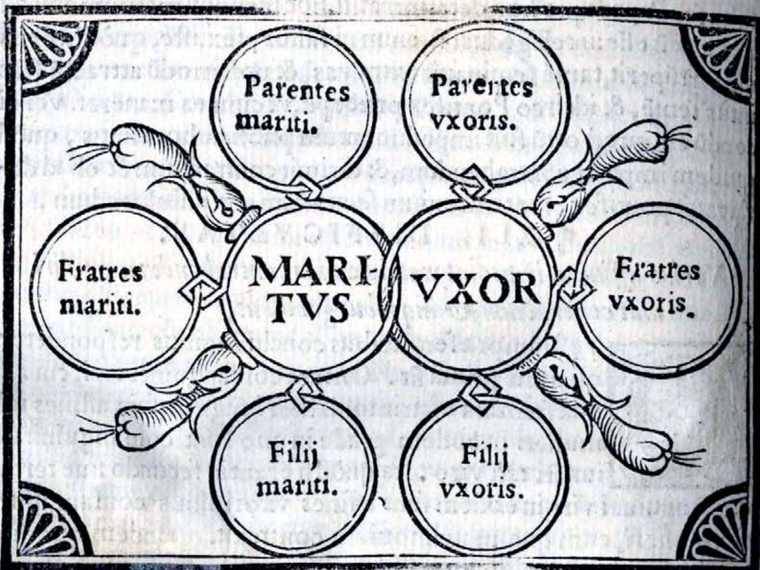
QVeſtioni præſenti tribus concluſionibus reſpondetur, quarum prima ſit. Omnes conſanguinei viri, cui aliqua fœmina matrimonialiter iungitur,ſunt affines tali mulieri in eodem gradu in quo ſunt conſanguinitate iuncti tali viro. Ita quòd ſi erant in ſecundo ſiue tertio conſanguinei viri,in eodem ſunt affines vxori illius conſanguinei ſeu mulieri, cum qua matrimonium contraxit. Eodem quoquè modo ex parte fœminæ: qui ſunt conſanguinei eiuſdem, affines efficiũtur viro ipſi in eodem gradu, in quo coniuncti ſu[...] mulieri. Sed annotato ,quòd nunc poſt concilium per copulã illicitam ſolũ in duobus gradibus cõtrahitur affinitas. Rõ huius cõcluſio. eſt, quia ſecundum ius nouum conſtantienſis ſynodi, gradus affinitatis ad normam graduum cõſanguinitatis exigendi ſunt, itaquè affinitas ortum habet ex conſanguinitate, Quo fit,vt cùm dubitatur de aliquorum affinitate, recurrendum ſit ad illam perſonam, qua mediante ventum fuit ad affinitatem:ac per hoc videndum erit in quo gradu affinitatis ſit: quia quoto gradu diſtant in conſanguinitate, in eodem diſtant in affinitate:ac proinde in omnibus gradibus in quibus impedit conſanguinitas matrimonium contrahendum, & dirimit cõtractum, impedit etiam affinitas. Et in primo gradu affinitatis ſunt parentes & filij vxoris ex alio marito,& fratres & ſorores eius cum ipſo marito, licèt arctiùs parentes & filij affinitate illi iungantur, q̃; fratres & ſorores:& vice verſa, in primo gradu affinitatis ipſi vxori iunguntur parentes & filij,& fratres & ſorores mariti. Conſtat igitur

1. Conc.

Con. tri.

tur ex dictis, quòd gradus affinitatis non diſtinguntur per ſe ſed ratione conſanguinitatis vnde naſcũtur. Conſanguinitas enim eſt quæ per ſe habet ramos ratione eiuſdem cadentis ſanguinis, ſed affinitas nonniſi ratione eiuſdem ſanguinis, cui maritus per vxorem coniungitur, aut vice verſa. Quæ omnia liquidò patent in figura ſequenti.

Figura affinitatis.

¶ IN QVA FIGVRA SVNT TRES CIRCVLI dextri maritum circũſtãtes: ſcilicet, parentum, filiorum & fratrũ: & iſti tres circuli attingunt vxorem in. 1. gradu affinitatis, & pariter. 3. ſiniſtri eodẽ gradu ad maritũ pertinent Quare ſi protrahas lineas ſurſum ad auos, & deorſum ad nepotes, & ad latera ad filios fratrũ eiuſdem mariti, omnes diſtant ſecundo gradu affinitatis ab vxore Idem contenplandum eſt in vxore reſpectu mariti &c. [illegible]ctum eſt.

2. concl. ¶ Eſt. 2. concluſio reſponſiua ad difficultatẽ affirmatiua: nẽpe, quòd affinitas impedit matrimonium contrahendũ, & dirimit contractum vſquè ad quartũ gradũ incluſiuè ſicut conſanguinitas. Hæc cõcluſio ſequitur corollariè ex ſupradictis. & ideo nõ ĩdiget alia ꝓbatione.

¶ Scire tamen hîc oportet, quòd hæc concluſio eſt intelligenda de affinitate præcedenti, non autem de ſuperueniente, quæ quidem impedit ne debitũ poſsit petere ſine diſpẽſatione [quam Epiſcopus facere poteſt] reddere autẽ tenetur. Ipſa nanq; vxor ex hoc ꝙ vir eius habuit acceſſum ad eius cõſanguineam, nõ priuari debet iure ſuo, niſi ipſa ꝑmiſerit, vel operã dederit, vt vir accederet ad conſanguineã

Tunc

Tunc enim nullum aliud habet remedium, niſi ingredi religionem, ſi tantùm ſit matrimonium ratum, vel petere diſpenſationem ab Epiſcopo, vt poſsit petere. Et hæc concluſio habet verum etiam mortua illa perſona, qua mediãte contrahitur affinitas. Eſt enim iſta affinitas perpetua: ita vt quamuis meus moriatur frater, qui duxerat Mariam, ſemper in perpetuum, Maria manet mihi affinis. Ratio eſt, quia cùm affinitas originem ducat ex conſanguinitate, fit, vt ſicut mortuo fratre ſemper in me manet conſanguinitas reſpectu illius, ita & affinitas reſpectu vxoris eius viduæ, vt habetur in ca. Fraternitatis. 35. q. 10.

¶ Sciendum eſt hîc ſecundò, quòd conſanguinei vxoris & conſanguinei viri non ſunt affines inter ſe aliquo gradu, vt apertè patet, de conſangui. & affini. in ca. Quod ſup his. ita quòd conſanguinei vxoris efficiuntur affines mariti, ſed non fiunt ſubinde affines conſanguineorum mariti: quare fratres vxoris, imo & ipſius filia ex alio marito poteſt nubere filio ſui mariti ex alia vxore, & duo fratres ducunt duas ſorores, & duæ ſorores duobus fratribus nubunt. Ratio huius notabilis eſt, quia affinitas hæc cauſatur ex coniunctione cum conſanguinea: qui ergo non eſt iunctus conſanguineæ meæ per matrimonium nec per copulam carnalem, non eſt aliquo modo mihi iunctus. Quare ſolùm erit affinitas inter me & illum, qui coniunctus fuit conſanguineæ meæ. Nota. 6

¶ Tertia concluſio. Etſi ſecundùm ius antiquũ tria erant genera affinitatis, modò tamen ſecundũ ius nouum, ſecundum & tertium genus extincta ſunt, & ſolùm durat primum. Explicant D. Thom. Ricar. & Bonauen. hoc pacto, quòd ſi Maria eſſet fratri meo matrimonialiter coniuncta, erat mihi & ſorori meæ affinis in pri[illegible] gradu: ſi autẽ fratre meo defuncto eadem Maria nuberet Petro, ille fiebat mihi & ſorori meæ affinis in ſecundo genere: & ſi Maria defuncta, Petrus ille duceret Ioannam, illa efficiebatur mihi affinis in. 3. genere. Sed iam iſta impedimenta omnino ſunt abolita, & tantùm in primo genere affinitatis imp[illegible] quis, ne affinem ducere poſsit. Cum illa enim quæ nupſit marito proprię ſororis defunctæ, frater illius defunctę & quilibet eius conſanguineus mortuo leuiro contrahere poſſunt abſq; impedimento aliquo, vt habetur in ca. Non debet. de conſangui. & affini. Et pari ratione reuocatum eſt illud quod habetur in c. Porro duorũ. 35. q. 2. vbi dicitur, quòd coniuges duorum fratrum aut fratruelium maritis mortuis nõ poſſunt ſucceſsiuè eidem poſteà viro nubere propter iuſtitiam publicæ honeſtatis. Concl. D. Thom. Ricard. Bonauen.

¶ XLII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm

Vtrùm aliquis affinitatis gradus iure na-
turæ matrimonium impediat et dirimat.

Nota.1. PRo huius difficultatis elucidatione primò annotare oportet cum Dominico à Soto, quòd affinitas ſicut & cõſanguinitas conſtituitur ſecundùm lineam rectam, & ſecundùm lateralem. In linea recta aſcendentium eſt, ſi quis matrem & poſt filiam ducat, aut ſi maritus matris ea mortua, ducat priuignam, aut ſi gener ſocrum, aut ſi vna nubat patri & filio, vt ſi nouerca nubat priuigno, aut ſi nurus ſocero. In linea autem laterali, primus gradus eſt, ſi quis duas ſucceſsiuè ducat ſorores, aut ſi vna duobus fratribus nubat. Et ex his ſpeciebus efficatior eſt illa, quæ eſt in linea aſcendentium, q̃; primus gradus lineæ lateralis: ſcilicet, inter duos fratres. Quare turpius eſſet matrimonium, ſi quis matrem & filiam duceret, quàm ſi duas ſorores ſibi copularet.

Notab.2 ¶ Annotare opùs eſt ſecundò, quòd tota hæc difficultas eſt circa primum gradum, nam de ſecundo & duobus ſequentibus Innocentius cap. Gaudemus. de diuor. reſpondere videtur, non eo rigore eſſe prohibitos iure naturæ quin inter fideles in eiſdem gradibus inita connubia ſint ſolida, & valida. His ſic prælibatis, ad quæſtionem quantùm ad primum gradum aſcendentium & deſcendentium, partem affirmatiuam videtur tenere Diuus Thomas in commenta. ſuper priorem Epiſtolam ad corinth. ca. 5. nam in illa verba Pauli, Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes: ita vt vxorem patris ſui aliquis habeat [inquit, Hoc autem erat horribile etiam apud gentiles, vt potè contrarium naturali ratione exiſtens. Idem tenet etiam Palud. in. 4. diſt. 41. & Silueſt. in verb. Paga. §. 17. aliiq; grauiſsimi doctores videntur eſſe eiuſdem ſententiæ. Ratione inſuper probatur. Quia cùm ex coniugio fiant duo in carne vna, eadem pietas & reuerentia videtur deberi vxori patris ac ipſi patri. Quare nec eam decet in vxorem accipere, ſicut nec patri licet accipere filiam in vxorem. Sed his non obſtantibus, ſit prima concluſio. Quamuis tanquàm probabiliorem ac certiorem opinionem hanc eſſe fatear: nempe, iure naturę prohibitum eſſe matrimonium in primo gradu lineæ rectæ affinitatis, ac proinde Papam non poſſe diſpenſare: nihilominùs contraria opinio: nempe, non eſſe de iure naturæ, non caret probabilitate. Grauiſsimi nanq; doctores eam affirmant, vt eſt Auguſtinus ſuper Leuit. quæſt. 16. Abulen. ſuper. 8. ca. primi Regum. quæſt. 152. & Caieta. in commen. 22. quæſtio. 154. articu. 9. Probatur quoquè rationibus. Prima, quia cùm hoc non ſeruetur apud omnes gentes, non cenſendum eſt de iure naturæ eſſe ſaltem primario. Antecedens

Marginal notes: D. Tho. — Palud — Silueſter — Concl.1. — Auguſtin — Abulen. — Caietan

dens patet, nam Plutarcus narrat in vita Demetrij de Seleuco, qui filio ſuo Stratonicam, quę ſua fuerat, in vxorem dedit, & aliqui adducunt in exemplum Adoniam filium Dauid, qui petijt ab Iſaac Sunamitidem, quæ fuerat patris vxor. Hoc tamen exemplum parui momenti eſt, quia Abiſac non fuerat Dauidi cognita, imo nõ deſunt, qui negẽt eius fuiſſe vxorem. Secunda ratio eſt, quia per tale matrimonium nõ prorſus impeditur finis matrimonij, nec primarius nec ſecundarius. Tertia, quia certè nouerca non eſt verè mater, nec autoritas Pauli citata nocet: quia poſſumus dicere, quòd Paulus loquebatur de filio, qui viuente proprio patre cum nouerca conſuetudinem habebat, aut eo inuito duxit in vxorem nouercam, quod quidem nunquàm auditum eſt adhuc inter gentes: & ob id Paulus tantùm increpat factum, quod profecto notum eſſe videtur: nam alioquin non talem concubitum fornicationem appellaſſet, qualis nec inter gentes auditur, quandoquidem inter gentes, vt dictum eſt, fertur contigiſſe. Ita intelligit hunc locum Pauli Caie. & Petrus de Tarãtaſia, & Sedulius ſuper Paulum. Et ſecundùm iſtam ſententiam, non dubium quin poſſet ſummus Pontifex diſpenſare in iſto primo affinitatis gradu. Quod ſi ſummus Pontifex faceret neutiquàm auderem condemnare, quãuis ego priori opinioni magis ſubſcribo, atq́; adhæreo tanquàm certiori. De alijs autem gradibus affinitatis aſcendentium & deſcendentium ſecus eſt: nam nullus eſt qui iure naturæ matrimonia irritet. Quocirca ſuper omnibus poteſt Papa diſpenſare.

Plutar.
Caietan.
Tarant.
Sedulius.

¶Secnnda concluſio. In linea laterali nullus eſt affinitatis gradus iure naturæ prohibitus, ſaltem accipiendo ius naturæ ſtrictè, itaq́; licèt connubium in primo gradu: ſcilicet, inter leuirum & fratriam, id eſt vxorem fratris aliquam prę ſe ferat turpitudinem & fœditatem, non tamen vſq, adeò eodem iure matrimonium vetitum eſt, vt excluſo quocunq́, iure Eccleſiaſtico fuerit nullum. Concluſionem hanc ponit Soto in. 4. ſen. diſt. 41. q. vnica. ar. 3. Et quidem quòd turpe per ſe ſit, ſi nudè conſideretur abſq́; alia honeſtante cauſa, verba illa legis, Turpitudinem vxoris fratris tui non reuelabis. oſtendunt. Quòd autẽ ius naturæ nõ vſq́, adeò tale matrimoniũ inhibeat, vt illud ꝓrſus irritet atq́; caſſet, ꝓbat Soto, quia ratio nãlis ex fine ſumẽda eſt, at verò quòd quis duas ſorores ducat, aut aliq̃ duobus fratribus nubat, neq́; primo fini matrimonij: ſcilicet, ꝓlibus generãdis & educãdis, nec. 2. nẽpe, cohabitãdi & in domeſticis officijs cõmunicãdi obſtat, ergo iure naturę tale matrimoniũ non irritatur. Nec nocet, inquit, quia etiam vterq́; finis matrimonij ſeruari poteſt inter patrem & filiam, & matrem & filium, & tamen iure naturæ ſuperiùs diximus eſſe nullum.

2. concl.
Soto.

Non

Non,inquam,nocet,quia alia ratio eſt de patre & filia,& matre & filio,eò quòd filia eſt pars patris,& ex eius lumbis deciſa,& filius pars matris & ex eius ventre deciſus. Hæc autem ratio non habet locum inter leuirum & fratriam. Pręterea,quia nullibi legitur, philoſophos lumine naturali ductos tale matrimonium tanquàm nullum condemnaſſe. Præterea,quia Iacob ante legem ſcriptã,in Leuitico, duas ſorores ambas ſuperſtites ſibi aſſociauit,& tamen erat vir ſanctus,& nulla,vel legitur,vel creditur facta diſpenſatio,quia nõ erat tanta diſpẽſandi neceſsitas:ergo id fecit,quia ſciebat iure naturæ non eſſe adeò vetitum,quin bona de cauſa fieri poſſet licitè. Ex his colligitur manifeſtè,ſummum Põtificem poſſe diſpenſare in omnibus affinitatis gradibus lineę lateralis,& imprimis probatur ex facto: quia iam diſpenſauit Alexander Sextus cum Rege Portugali Hemanuel vt duas ſubinde ſorores matrimonio ſibi iungeret,filias catholicorum Regum Hiſpanię Ferdinandi & Heliſabeth:& Iulius ſecundus diſpenſauit cũ Rege Angliæ,vt acciperet in vxorem relictam fratris:ſcilicet, Catherinã inclytiſsimam fœminã filiam eorundem Regũ Hiſpaniæ. Quod quidem argumentum apud catholicos maximam vim habet in terris non eſſe huiuſmodi matrimonium iure naturæ primeuo prohibitũ. Deinde probatur,nam Deutero.c.25.erat lex,quòd ſi frater moreretur ſine liberis,vxor illius non nuberet alteri, ſed quòd acciperet eam frater eius,vt ſuſcitaret ſemen fratris ſui. Signum ergo eſt, non tam lege naturę quàm Eccleſiaſtica tale matrimonium eſſe prohibitum.

Deute. 3

Pręterea,ille poteſt diſpenſare in lege,qui illam condidit, cùm ergo ſummus Pontifex vel generale concilium condidit legem de omnibus gradibus affinitatis lineę lateralis,in omnibus diſpenſare poterit. Pręterea,ſummus Pontifex poteſt tollere prohibitionem omniũ huiuſmodi graduum [ſaltem ſi faceret,factum teneret] à fortiori igitur poterit diſpenſare,quia qui poteſt quod maius eſt,poterit quod minus eſt. Pręterea,ſummus Pontifex qui nunc eſt, poteſt caſſare ac tollere omnia quæ ab eius pędeceſſore conſtituta ſunt,quia non potuit ſummus Pontifex qui pręceſsit,ligare aut coarctare poteſtatem Põtificis qui ſucceſſurus erat,alioquin poſtquàm aliquid ſemel in Eccleſia conſtitutũ eſſet,nunquàm ab ipſa poſſet mutari in melius,quod falſum eſſe conſtat. Multa enim ſtatuta conciliorum ac Pontificum videmus circa Eccleſię regimen variata atq; mutata & abrogata, vt habetur in cap. Non debet. de cõſangui.& affini.nec dubitamus id ſanctè factum. Poſtremò,quia ſi non poteſt quod alius certè non haberet eandem poteſtatem,quam primus habuit,quod haud cõcedere licet. Nec me pręterit, Palud.in 4.diſt.40.&.41. & Antoni.3.p.titu.1 c.14.

Palud.
Antoni

c.14.§.2.Ricardum, Bonauenturam & Silueſtrum,verbo Matrimoni.§.8.&.10.& verbo,Papa.§.17.contrarium tenere:nempe, quod nō poteſt Papa diſpēſare in iſto gradu:arbitror tamen veriorem eſſe noſtram ſententiam, imo omnino tenendam. Ricar. Bonauen. Silueſter

¶Tertia concluſio. Et ſi ſummus Pontifex poteſt diſpenſare in hoc gradu & in omnibus alijs affinitatis lineæ lateralis:non tamen expedit ſine magna & vrgenti cauſa id facere. Multa nanq; licent, quę tamen non expediunt,vt ait Paulus.1.Corinth.6. Tollitur enim per diſpenſationem quoddam bonum:nempe,reuerentia quædam cognationis,quæ inter perſonas iunctas matrimonialiter nō commodè ſeruari poteſt .Hanc autem minimè expedit tollere. Tollitur etiam aliud bonum,quòd ſcilicet non extendatur amicitia ad multos. Quo fit, vt ſolùm diſpenſare liceat,quando ex tali diſpenſatione maius bonū ſequitur,quàm ſit irreuerentiæ vel dilatationis amicitię malum, & hoc penſitare, & librare non cuiuslibet eſt,ſed ipſius ſummi Pontificis,cui poteſtas diſpenſandi commiſſa eſt. Ex his infertur, quòd ſi alicubi inueniatur, ſummum Pontificem non poſſe diſpenſare in huiuſmodi gradibus prohibitis iure diuino veteri, intelligendum eſſe ,vt dominus Abulenſis reſpondet,quæſtio.153.ſuper cap.8.primi Regū Ex omnibus his rurſus colligitur,quòd ſaltem in linea laterali nullus gradus affinitatis eſt prohibitus apud gentes infideles & cathecuminos, cùm non teneantur legibus Eccleſiæ ante Baptiſmi ſuſceptionem,nec iure diuino veteri. Solùm enim Iudæi [vt dictum eſt]illud obſeruare tenentur. Cùm ergo gradus iſti ſolo poſitiuo iure Eccleſiaſtico ſint obſeruandi, & Eccleſia ante Baptiſmi ſuſceptionem poteſtatem ſuper illos non habeat,manifeſtè conuincitur, nullum horum graduum eſſe apud illos prohibitum. Vnde,ſi qui ſint infideles qui veniunt ad Baptiſmum,& habent duas ſorores in vxores,quas ſucceſsiuè acceperunt,& non prohibebatur hoc apud illos : retineant illas, quas priùs acceperunt: hoc quando ambæ viuunt,nam ſi primæ mortuæ iam ſint,poterunt remanere cum iſtis ſecundis,quę modò viuūt. Quòd ſi duas ſorores apud illos prohibebantur habere, ſeparentur, quia Baptiſmus non facit,vt illam quis poſsit habere, quę lege ſua prohibebatur,imo verò ſi cùm veniunt ad Baptiſmum habent vxores nouercas,vxores ſcilicet patrum ſuorum defunctorum, interrogandi ſunt,ſi apud illos hoc prohibebatur, & ſiquidem dicant quòd ſic,ſeparentur. Si verò dicant,quòd non,ſed potiùs,quòd hoc erat in vſu apud illos,ego non auderem eos ſeparare. Eodem modo interrogentur,ſi apud illos ſocer filio ſuo mortuo poterat ſibi in matrimonium copulare nurum, ac ſimiliter ſi gener poterat ducere ſocrum 3.concl. 1.Cori.6 Abulen.

&& mor

mortua ſua vxore:& pari rati one dicendum erit.

Dubium. ¶ Sed dubium eſt, vtrùm ſiquis tempore infidelitatis duxit vxorem Bertam infidelem, mortua ipſa & ipſo baptizato poſsit contrahere cum illius ſorore. quam priùs habuit in vxorem, vel ad quam fuit acceſſus tempore infidelitatis per actum illicitum fornicarium, vel cum conſanguinea in ſecundo & alijs gradibus prohibitis? Pro hoc dubio

4. concl. ſit quarta concluſio in ordine incunctanter tenenda. Qui tempore infidelitatis habuit vxorem, & illo tempore durante mortua eſt, vel ſi illo tempore copula illicita habuit rem cum aliqua, poſt baptiſmum factus fidelis non poterat ante ſacrum Tridentinum concilium ducere conſanguineam illius intra quartum gradum abſquè diſpenſatione: poſt concilium verò affinitas proueniens ex fornicatione ſolùm

Con. tri. in primo & ſecundo gradu impedit matrimonium contrahendum, & poſteà dirimit factum In vlterioribus verò gradibus ſtatuit, huiuſmodi affinitatem matrimonium poſteà contractum non dirimere, vt patet ſeſsione. 24. capi. 4. Concluſio hæc noſtra habebatur expreſſè in capi. Deus qui. extrà, de diuortijs, vbi præcipit Pontifex, ne infidelis factus fidelis contrahat cum illa quam frater duxit tempore infidelitatis. Probatur, nam affinitas, ſicut & conſanguitas ſecundùm omnes doctores vinculum quoddam naturale eſt, vt apertè oſtenditur. 35. quæſt. 10. capi. Frarernitatis veſtrę. Summus nanquè Pontifex præcipiens, quòd affines in tertio vel quarto gradu nõ iungantur matrimonialiter apud Hiſpanos, & apud iſtos neophitos in primo & ſecundo gradu [quia in tertia & quarta non prohibentur, [illegible] bulla Pauli. 3.]. non facit gradum affinitatis de nouo, ſed declarat præexiſtentem ante omnem prohibitionem, & ſuppoſito huiuſmodi gradu præexiſtente, pręcipit. Hoc tamen vinculum naturale licèt prohibitum ſit fidelibus, infidelibus tamen eſt conceſſum: ita quòd in infidelitate poterat infidelis ducere affinem, & cõſanguinean vxoris, vel concubinæ defunctę: non autem poſtquàm factus eſt fidelis. Ratio huius eſt, quia fidelis factus, tenetur obſeruare leges fidelium Chriſtianorum, & vinculum illud naturale conſanguinitatis vel affinitatis non eſt per baptiſmum ſublatum. Cùm ergo Eccleſia præcipiat, vt nullus contrahat cum conſanguinea illius quã cognouit carnaliter in gradibus præfatis, ſequitur quòd talis non poteſt contrahere. Sunt enim multa facta tempore infidelitatis, quę nõ eſſent poſt fidem ſuſceptam. Nam ſiquis tempore infidelitatis alicui promitteret ducere illam, viuente propria vxore, & haberet acceſſum ad eam, poſt fidelis factus, mortua vxore, non poterit illam cui promiſit habere vxorem, vt patet ex capitulo. Vnico. de conuerſ

inf

infidelium.

¶ Annotare tamen hîc oportet vltimatè ne nouitius fallatur, quòd a- Notabil.
liud eſt aliquem gradum eſſe de iure naturę, & aliud eſſe prohibitum
iure naturę. Iure enim naturę filij duorum fratrum ſunt cōſanguinei,
& tamen non prohibetur matrimonium inter illos iure naturæ, ſed iu
re poſitiuo. A fortiori ergo ſtabit, quòd inter affines vinculum ſit na
turale: & tamen quòd ſolùm ſit prohibitum matrimonium inter eos
ex iure poſitiuo. Hactenus dicta de affinitate ſufficiant.

De impedimento publicæ honeſtatis iuſtitiæ.

¶ XLIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm publicæ boneſtatis iuſtitia impediat ma trimonium contrebendum & dirimat contractum.

VT MELIVS ELVCIDARE POSSIMVS
præſentem quæſtionem, ſcire oportet, publicam hone
ſtatem iuſtitiæ contrahi ex deſponſatione, etiam ſi co
pula conſummata non adfuerit, nec matrimonium ce
lebratum, nam ſi copula ſuperueniat cum maritali af-
fectu, in affinitatem tranſijt: & eſt iſta publica honeſtas vinculū quod
dam affinitati ſimile. Simile, inquam, quia propriè non eſt affinitas,
eo quòd ſponſalia non conſummata non obtinent perfectam matri-
monij rationem, ſed quandam inchoationem ac præparationem.
Non enim ſponſalia niſi virtute matrimonij impedimentum cauſant,
& ideo non germinant propriè affinitatem, ſed quidpiam aliquantu-
lo minùs. Quare fit, vt publicæ honeſtatis iuſtitia ſit propinquitas
ex ſponſalibus legitimè contractis proueniens, robur trahens ab Ec
clesiæ inſtitutione. His ſic prælibatis ſit prima concluſio directè ad 1. concl.
difficultatem reſponſiua. Publicæ honeſtatis iuſtitia quæ oritur ex
ſponſalibus legitimè contractis poſt ſeptennium, vbi interuenit legi
timus conſenſus, ante ſacram œcumanicam & generalem Tridenti
nam ſynodum impediebat matrimonium contrahendum, & dirime
bat cōtractum: & eodem modo etiam hodie poſt ipſum concilium
impedit, & dirimit. Verùm eſt tamen quòd quoad gradus aliter
& aliter impediebat tunc quām modò: nam ante præfatam ſacram ſi

&& 2 nodum

nodum ſponſus & ſponſa impediebantur ne ducere poſſent conſanguineum alterius vſquè ad quartum gradum incluſiuè, vt habetur extrà, de ſponſalibus, per multa capitula, & libro ſexto, eodem titulo capi. vnico. Nunc verò decernit eadem ſacroſancta ſynodus ſeſsione. 24. capi. 3. quòd vbi valida fuerint ſponſalia, iuſtitię publicę honeſtatis impedimentum primum gradum nō excedat: quoniam in vlterioribus gradibus iam non poteſt huiuſmodi prohibitio abſquè diſpendio obſeruari. Signanter dixi in concluſione, Poſt ſeptennium. quia ſi ante ſeptennium ſponſalia pura & determinata: id eſt, ſine conditione tam modò poſt concilium quàm ante contrahantur inter duos minores ipſo ſeptennio, nullum præſtant impedimentum, nec ſunt alicuius momenti ex defectu conſenſus, niſi quòd ante ipſum ſacroſanctum concilium, ſi poſt ſeptennium ambo ſponſalia approbaſſent expręſſè vel interpretatiuè: nempe, ſimul cohabitando, vel veniendo ſponſus in domum ſponſæ, ſeu mittendo ſibi iocalia, vel quidſimile, valida fierent, quia tunc intelligebantur conſentire, ex quo non contradicebant: & idem erat dicendum, quando alter tantùm minor erat ſeptennio, vt habetur extrà, de ſponſalibus impube. in capitu. Literas. vbi eſt caſus, quòd cùm quidam eſſet perfectæ ętatis, quandam puellam in cunabulis deſponſauit, & poſtmodum matrem puellæ cognouit, & eam in vxorem accepit, & ſuper hoc ſummus Pontifex requiſitus, reſpondet, quòd ſi præfatus vir matrem puellæ in vxorem accepit antequàm puella ſeptimum annum compleret, neutiquàm matrimonium eſſet diſſoluendum, cùm huiuſmodi deſponſationes quæ in cunabulis fiunt, nullæ ſint. Veruntamen ſi poſtquàm puella ſeptimum annum compleuit, vir ille matrem accepit, cùm ex tunc ſponſalia placere conſueuerint, matrimonium illud ſeparari debet, & nec matrem nec filiam habere poterit: ſed nunc poſt ſacroſanctum & generale Tridentinum concilium hæc ſecunda pars prædicti tex. locum habere non poterit, quandoquidem non ſufficit poſt ſeptennium conſentire interpretatiuè nec expręſſè ad hoc vt ſponſalia contrahantur, niſi huiuſmodi conſenſus explicetur iuxta formam in prędicto ſacroſancto concilio ſtatutam & appoſitam.

Con. tri. ✱

¶ Annotato hîc, quòd ex ſponſalibus contractis à furioſis & pueris nullum impedimentum oritur propter conſenſus defectum apparentis: ſecus tamen de ſponſalibus nullis propter defectum conſenſus latentis alterius, vt ſiquis contraxit ſponſalia cum aliqua verbis exteriùs exprimendo conſenſum, interiùs tamen diſſentiens, vt ſi vult decipere mulierem: tunc enim in foro conſcientiæ

Notabil.

ſpon

ſponſalia illa ſunt nulla:cauſatur tamen impedimentum publicę honeſtatis iuſtitiæ,quia illa ſponſalia ſunt pręſumpta vera ab Eccleſia, cùm Eccleſia non iudicet de occultis,& non conſtet de tali impedimento.Nec enim pendet oriri vel non oriri hoc impedimentum ex hoc quòd ſint vera vel nulla ſponſalia quantùm ad Deum, ſed ſolùm ex hoc quòd ſint ab Eccleſia præſumpta, quia Eccleſia inſtituit iſtud impedimētum propter apparentiam honeſtatis,vt dicit Silueſ. Silueſter verbo Matrimo.8.§.14.& tantum oriretur ſcandalum, ſi poſteà cōtraxiſſet cum conſanguinea ſponſæ,etiam ſi non conſenſit interius,ſicut ſi conſenſiſſet. Prætereà, quia compellitur ab Eccleſia, vt contrahat cum illa,ſignum igitur eſt,quòd ex illis oritur huiuſmodi impedimentum,& hæc eſt ſententia Petri Paludani in.4.diſ.41.q.2. quæ Palud. quidem etiam nunc poſt concilium Tridentinum eſt vera,dummodo exteriùs adhibitis requiſitis eiuſdem concilij contracta fuerint præfata ſponſalia.

¶ Sciendum eſt etiam circa concluſionem, quòd hoc impedimen- Notabil. tum publicæ honeſtatis iuſtitiæ non habet vim ex iure diuino nec naturali ſed ſolùm ex ſtatuto Eccleſię. Nuſquàm enim in veteri lege vbi aliqui gradus prohibiti ſunt conſanguinitatis & affinitatis, fuit mētio facta de tali impedimento,nec in lege euangelica.

¶ Sed dubium eſt vtrùm, ſi ſponſalia contrahantur poſt ſeptenniū Dubium inter conſanguineos vel affines vel in aliquo alio gradu prohibito, 2. Concl oriatur iſtud impedimentum publicæ honeſtatis iuſtitiæ. Huic dubio hac ſecunda concluſione negatiua reſpondetur: nempe, quòd omnia impedimenta quæ faciunt ſponſalia non eſſe ſponſalia,impediunt ne contrahatur affinitas,ſcilicet defectus ętatis, vel votum ſolenne continentiæ,& cętera impedimenta, ac ſubinde ex hoc quòd quis de facto ſponſalia contrahat,non ſequitur vlla publica honeſtas,quia talia ſponſalia ſunt nulla,cùm perſonę ſint illegitimæ. Concluſio hæc eſt Diui Thomæ in.4.diſtinc.41.quęſtiuncula.4.ad 3. Ri- D. Tho. cardi,& omnium antiquorum ſententia calculo approbata, ac nunc Ricard. demum eſt ſacri Tridentini concilij determinatio ſeſſione.24.c.3. Conc. tri ſub his verbis, Iuſtitiæ publicę honeſtatis impedimentum, vbi ſpon- ✻ ſalia quacunquè ratione valida non erunt, ſancta Synodus prorſus tollit. Et fundatur Diuus Thom. [vt inquit Silueſter verbo Matrimonium 8.§ 14.] in ratione naturali, quæ docet, quòd id Silueſter. quod nihil eſt,nihil efficiat,& textus in. capi. Si quis diſponſauerit. el.2.27.quæſtio. ſecunda iuxta expoſitionem antiquam dixit, quòd non inducunt publicam honeſtatem. Ex hac ſecunda concluſione manet iā abrogata contraria Bonifacij.8.determinatio,qui,vt loco

citato refert Silueſter poſt Diu. Thom. ex aliquo bono fine, de quo nihil ad præſens reſpiciens ad ipſum conſenſum ſeu voluntatem contrahentium, ſtatuti in capitulo. Ex ſponſalibus. de ſponſalibus in. 6. quòd licèt ſponſalia fuerint nulla ratione conſanguinitatis, & affinitatis, religionis, frigiditatis, aut alia quauis ratione, dummodò non fuiſſent nulla ratione conſenſus, putà quia ambo vel vnus eſſet infans aut furioſus, præſtabant impedimentum publicæ honeſtatis iuſtitię quod impediebat, & dirimebat ſubſequentia ſponſalia & matrimonia, non autem præcedentia: & ſubdebat idem Bonifacius, quòd hoc intelligebat, ſi ſponſalia fuiſſent pura & certa. Pura, inquàm, ideſt abſoluta, & non ſub conditione, nam ſi contraherentur ſub conditione, & antequàm adimpleretur conditio, alter illorum cum alterius conſanguineo contraxiſſet, ſecundum matrimonium erat validum ſicut & modò, vt habetur in eodem capitulo citato. Quoniam cùm condicio non eſſet adimpleta, locum non habebat publica honeſtas, dummodò conditio non eſſet impoſsibilis, aut turpis, aut illarum quę habentur pro non abiectis, ſed eſſet honeſta, quæ faceret ſponſalia eſſe in futurum pendentia, nam tunc quouſquè conditio adimpleretur ſponſalia non erant firma, atquè adeò non ſolùm inter illegitimas perſonas, ſed nec inter legitimas oriebatur ſicut nec nunc oritur publica honeſtas. Certa verò erant & ſunt modò, quæ cum certa perſona, ſcilicet cum Maria vel Ioanna contrahuntur, nam ſi quis in genere ſponſalia contrahat cum aliqua filia Petri, non contrahitur tale impedimentum publicę honeſtatis. Hodie verò poſt præfatum ſacroſanctum & generale Tridentinum concilium etiamſi ſponſalia quæ contrahuntur inter illegitimas perſonas, ſint pura & certa, non oritur huiuſmodi impedimentum, & ſic renouatur, opinio Diui Thomæ. Secus ſi contrahantur inter perſonas legitimas.

Dubium. ¶ Sed offert ſe hîc dubium, ſcilicet vtrùm oriatur hoc impedimentum publicę honeſtatis, quando parentes loquuntur pro filijs. Cui dubio hac tertia concluſione in ordine reſpondetur.

concl. Si parentes contrahant pro filijs impuberibus, ſcilicet minoribus ſeptennio, ſiue ſcientibus, ſiue ignorantibus, etiam ſi interueniant requiſita nunc in ſacro ſancta Tridentina ſynodo, non oritur huiuſmodi impedimentum publicę honeſtatis iuſtitiæ. Hæc cõcluſio adeò eſt manifeſta, vt non indigeat aliqua probatione, cùm deficiat tempus neceſſarium ad contrahendum ſponſalia, quoniã vſq; ad illũ tẽporis articulũ protẽditur infantiæ periodus, qua, vt nomẽ ſonat, homo ea, quæ rationis ſunt, fari nequit, & tñ cùm ſpõſalia ſint quædã futurorũ ꝓmiſsio exi-

gunt

gunt in ꝓmittēte iudiciū & prudētiā futurorū & añ pdictū cōc. ſolùm efficiebantur ſponſalia, quando poſt modùm ſcientes, tranſſacto ſe ptēnio, ratificabant tacitè vel expreſſè huiuſcemodi ſponſalia pe conſenſum exteriorem verbo ideſt vocando ſe ſponſus, vel facto r ideſt dando adinuicem, ac recipiendo iocalia & conſimilia quę ſponſi facere conſueuerunt, quia ex his, vt inquit Gloſa in capitulo. Literas, de deſponſa. impuberum. Intelligebantur conſentire de nouo, & tunc cauſabatur impedimentum publicę honeſtatis iuſtitię: at verò nunc poſt præfatum concilium, quantumuis loquantur parentes pro filijs ante ſeptennium, & poſt ipſum ſeptennium, adinuicem dentur dona, niſi contrahant ſecundùm formam concilij, non fiunt ſponſalia, ac ex conſequenti nec oritur prædictum publicę honeſtatis impedimentum.

¶ Quarta concluſio. Parentibus contrahentibus pro filijs maioribus ſeptennio, ſi ipſi filij ſint præſentes, & nec conſentiant, nec diſſentiant, nec contradicant, ſed taceant, non ſolùm ante ſacroſanctum ac generale Tridentinum concilium, ſed etiam modò ſi forma concilij adhibeatur, oriri impedimentum publicæ honeſtatis iuſtitiæ fateri oportet: nec ſolùm habet verum hæc noſtra concluſio, parentibus contrahentibus pro filijs, verùm etiam conſanguineis pro conſanguineis, & præſidentibus Reipublicæ pro ipſis, vbi eſt conſuetum, quòd conſanguinei pro conſanguineis, aut qui pręſunt Reipublicæ pro alijs contrahant. Semper enim ſi ſponſalia celebrentur, ipſis pro quibus contrahuntur præſentibus, & non contradicentibus, oritur huiuſmodi impedimentum. Hæc concluſio habetur in pręfato capitulo vnico, determinata. Ex hoc nanquè, quòd filij non contradicunt factum parentum, approbare videntur, & idcirco Eccleſia iudicat illa eſſe ſponſalia. 4. conc.

¶ Annotare tamen hìc oportet pro nouitijs, quòd quanuis concluſio iſta quantùm ad forum exteriùs verum habeat attamen quantùm ad forū conſcientię neceſſarius eſt conſenſus. Non enim ſufficit nō habere expreſſum diſſenſum, vt ſint ſponſalia quoad Deum, ſed requiritur conſenſus interior, & quòd interueniat forma concilij. Ex dictis liquidò colligitur, diligentiſsimam inquiſitionem ab vtriuſquè parentibus pro filijs contrahentibus faciendam fore, vel ab alijs pro ipſis cōtrahentibus, ſi eis notificauerunt quando pro ipſis contraxerant. Inquirere etiam debemus ab eis quid tunc ipſi reſponderunt filij, & ſi dicant quòd nihil, tunc, vt dictum eſt, per eorum taciturnitatem publicam honeſtatem contractum fuiſſe ſine alio ſigno, dicendum eſt, vt pulchrè & diffuſè refert Silueſter in verbo, Matrimonium. 11. Notabil. Silueſter

&& 4 §.7.

§ 7. quòd ſi parentes dicant hoc nunquàm ſuis notificaſſe filijs, nec p ſe nec per alium, & neſciunt parentes, an filij aliunde ſciuerint, tunc enim cautè interrogandi ſunt filij contrahentes, an ſciuerint quòd eorum parentes pro ipſis contraxerant, & ſi dicant quòd ſic, eis credatur, maximè quando altero eorum mortuo, alter viuens appetit contrahere cum conſanguineo defuncti, quia tunc cùm loquatur contra ſe, ei fides eſt adhibenda, vt habetur de ſponſa. in. c. Atteſtationes. Similiter, ſi ambo viuentes ſint, & dicant quòd non ſciuerint, vel ſi altero mortuo, alter reſpondeat negatiuè, eſt ei fides adhibenda, niſi aliũde oppoſitum conſtet per duos teſtes cõteſtes. Hodie enim haud dubiè conſtabit, an ſciuerint an non, ſiquidem ſponſalia non niſi pręſente Parocho & duobus vel tribus teſtibus contrahi poſſunt.

Dubium. ¶ Dubium tamen eſt hìc non prætermittendum de matrimonio rato non conſummato: nempe, an impediat & dirimat, & an tale impedimentum ſit affinitas, an publica honeſtas, & quidem de prima huius dubij parte nulla eſſe poteſt ambiguitas, videlicet quòd per matrimonium ratum non conſummatum contrahitur impedimentum, quod matrimonium contrahendum impediat, & contractum dirimat: tum quia illud eſt verum & legitimum matrimonium: tum etiam, quia ſi ex ſponſalibus tale oritur impedimentum, multò efficatiùs ex matrimonio rato per verba de pręſenti pullulabit. De ſecũda parte præſentis dubij ſunt duæ opiniones: prima, quòd per matrimonium ratũ con-

Scotus. trahitur publica honeſtas, & hæc eſt Scoti in. 4. diſt. 41. & Paludam, &

Palud Panor. c. Sponſam. de ſponſalib. & iuriſcõſultorum. Secunda eſt, quòd

Panor. co[illegible] ffinitas, & hęc eſt D. Thomæ, in eadem diſt. quæſtiun. 4.

D. Tho ad. 2. cui magis adhærere videtur Soto in. 4. eadem diſtin. q. vnica, ar

Soto. 2. & probat, quia certum eſt, per matrimonium ratum maius vinculũ cõtrahi q; per ſpõſalia, cũ ſpõſalia nõ niſi virtute matrimonij ĩpedimẽtũ germinẽt, & id quod ratũ eſt, verũ matrimoniũ exiſtat. Nec obſtat inquit Soto id in quo prima opinio fundatur, quòd affinitas nõ videtur contrahi niſi per carnalem commiſtionem, qua coniuges vna caro efficiuntur, nam vt illic Diu. Thom. ait, matrimonium affinitatem cauſat, non ſolùm ratione carnalis copulæ, ſed etiam ratione ſocietatis coniugalis, ſecundùm quam matrimonium naturale eſt, vnde & affinitas contrahitur ex ipſo contractu matrimonij per verba de pręſenti ante carnalem copulam. Satis nanq; eſt, quòd in matrimonio rato tradatur facultas corporum ad eandem copulam, vt per illud dicatur etiam fieri vna caro. At verò Silueſter verb. Matri. 8. q. 14, ait, quòd dicatur affinitas inchoatiuè: ſed ante Cõc. videbatur parui referre ſic vel aliter loqui, quãdo de re inter oẽs conueniebat. ſ. quòd tã publica

ho

honeſtas,q, affinitas impediebat matrimoniũ contrahendũ,& dirime bat contractũ. Hodie verò prima opinio magis mihi placet,cũ ſit fauorabilior:eo quòd publica honeſtas non niſi in. 1. gradu impediat. Dubium.
¶ Sed nunquid licebit diſpenſare in huiuſmodi impedimento. Pro hac dubitatione ſit cõcluſio in iſta materia, quòd ſi adſit cauſa legitima & rationabilis,fieri poterit diſpẽſatio ab habẽte autoritatẽ,aliàs non. 5. concl.
¶ Sed quæ erit cauſa rationabilis ? Pro hoc ſit ſexta concluſio, quòd illa poſsit dici cauſa rationabilis diſpenſandi,propter quam doctores dicunt diſpenſari poſſe:nempe,pro bono vnius regni,vt dicũt Ricard.& Petrus Paluda.in.4.itaq; diſpenſatio fieri non debet,niſi in commune bonum cedat,pro quo lex omnis conſtituitur.Similiter erit cauſa rationabilis diſpenſandi,quando ex ſeparatione matrimonij oriretur ſcandalum,& periculum fidei & animarum.Tunc nanq; ritè diſpenſare poſſet habens autoritatem,vt apertè patet in.c. Quia circa.de conſangui.& affini.de quo ſcandalo diligenter à non ſuſpectis eſt inquirendum.Diſpenſatio quoq; fieri poterit per dictum capitulũ, Quia circa.ſi iam habent filios,& nullum ſcãdalum oritur ex eo quòd cum eis diſpenſetur.Secus ſi ex tali diſpenſatione timeretur ſcandalum,putà quia alij hoc videntes probabiliter turbabuntur, aut ſimile facere præſumerentur: tunc enim cum eis non diſpenſetur,quia etiã ſcandalum impedit matrimonium contrahendum,vt habetur de ſpõſali.in.c.Tua.Similiter cum eis omnino nõ diſpenſetur,etiam ſi plures habeant filios,ſi fortè admoniti fuerunt vt ſe ſepararent,& Eccleſiam contempſerint,vt patet,de eo qui duxit in matrimonium,quam pollu.per adulte.in.c.Cùm haberet. Ac demum,non permittantur cõtrahere,nec cum eis diſpenſetur,ſi ſit dubium, quòd ſit orta publica honeſtas inter eos,quia dubium huiuſmodi non eſt cauſa ſufficiens diſpenſandi. 6. Conc. Ricard. Palud.

¶ Annotare hîc oportet ex ſacroſancto Tridentino concilio ſeſſione.24.cap.5.de reformatione matrimonij circa omnes gradus conſanguinitatis,affinitatis & publicę honeſtatis prohibitos, quòd ſiquis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit,ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat, idquè in eo multò magis locum habeat,qui non tantùm matrimonium contrahere,ſed etiam conſummare auſus fuerit. Quòd ſi ignoranter id fecerit,ſiquidem ſolennitates requiſitas in contrahẽdo matrimonio neglexerit,eiſdem ſubijciatur pœnis, non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facilè experiatur,cuius ſalubria præcepta temerè contempſit. Si verò ſolẽnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod poſteà ſubeſſe cognoſcatur,cuius ille probabilem ignorantiam Con.tri.

habuit

habuit:tunc faciliùs cum eo,& gratis diſpenſari poterit. In contrahen dis matrimonijs vel nulla omnino detur diſpenſatio vel rarò:idque ex cauſa,& gratis concedatur. In ſecundo gradu nunquàm diſpenſe tur,niſi inter magnos principes,& ob publicā cauſam. Ex hoc decreto exploditur abuſus multorum, qui ante concilium Tridentinum priùs in gradibus prohibitis contrahebant,& matrimonium conſummabant,vt faciliùs diſpenſationem obtinerent.

De cognatione ſpirituali.

¶ XLIIII DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſpiritualis cognatio ſit matrimonii impedimentum.

DIFFICVLTATI HVIC TRIBVS CONcluſionibus reſpondetur,quarum prima ſit affirmatiua:nempe,quòd impedimentum matrimonij eſt ſpiri-
1. Concl. tualis cognatio. Hęc concluſio habetur in.c, Veniens, de cognatione ſpirituali,& Theologa.ratio eſt,quia cognatio ſpiritualis inſurgit ex propagatione ſpirituali,ad modum quo ex carnali propagatione inſurgit vinculum quoddam naturale, quia quemadmodum per generationem carnalem homo acquirit eſſe naturale,ita per generationem ſpiritualem acquirit eſſe ſpirituale, ſcilicet eſſe gratiæ:& ſicut generatus per carnalem generationem cō trahit vinculum cum parentibus,ita per generationem ſpiritualem baptizatus vel confirmatus contrahit vinculum cum conferente ſacramentum,qui Dei perſonam repræſentat tanquàm pater. Contrahit etiam huiuſmodi vinculum cùm tenente,qui matrem repræſentat ſpiritualem,ſcilicet Eccleſiam ſuo gremio baptizatum ſuſcipientem. Vnde ad hunc modum diffinitur, Cognatio ſpiritualis eſt propinquitas quædam perſonarum,ex collatione ſacramenti,vel tentione proueniens ex ſtatuto Eccleſiæ. Ex ſtatuto, inquam, Eccleſiæ, quia iſtud impedimentum quod cauſatur in baptiſmo & confirmatione:nempe,cognatio ſpiritualis non habet fundamētum in natura, vt cognatio carnalis,quæ per generationem carnalem contrahitur, ſed in Eccleſiæ ſtatuto. Vnde non habet impedire ex iure naturali nec ex iure diuino veteri,cū conſtet manifeſtè ac euidenter in iure naturali & diuino veteri non fuiſſe Baptiſmum,aut confirmationem. Item conſtat non impedire ex iure diuino euangelico, quia nuſquàm in toto Euangelio reperitur talis prohibitio facta,nec ab Apoſtolis inſtituta: reſtat ergo vt impediat ex Eccleſiæ ſtatuto. Et iſta prohibitio

tio habetur extrà, de cognatione ſpirituali per multa capita, & in ſex
to eodem titulo. Quocircà ſummus Pontifex poterit in huiuſmo-
di impedimento diſpenſare ex rationabili cauſa, ſed non Epiſ-
copus.

¶ Sed iam quòd huiuſmodi ſpiritualis cognatio impedit matrimoni *Dubium.*
um, meritò conſequenter dubitatur, vtrùm duntaxat impediat contra
hendum, an etiam dirimat contractum. Cui dubio hac ſecunda con- *2. Conc.*
cluſione in ordine reſpondetur: nempe, quòd ſi talis cognatio matri-
monio antecedat, ipſum impedit contrahendum, & dirimit contra-
ctum, ſicut cognatio carnalis: ſi verò matrimonio iam contracto ad
ueniat talis cognatio, nullatenùs dirimit matrimonium. Concluſio
iſta habetur in cap. Si vir. de cognatione ſpirituali & cap. Dictum. &
cap. Ad limina. 30. quæſtio. 1. & ratio eſt, quia matrimonium ſemel
legitimè contractum nunquàm dirimitur, quoad vinculum, niſi per
ingreſſum religionis, ſi ingreſſio fiat ante conſummationem co-
pulæ, aut Chriſtianiſmi gratia, modo quo in proprio loco expo-
nemus.

¶ De vſu verò matrimonij eſt tertia concluſio. Quòd ſi pater vel ma *3. Conc.*
ter carnalis baptizet proprium filium, aut teneat illum ad Baptiſmum
vel Confirmationem citra neceſſitatem extremam, aut ex ignoran-
tia culpabili contracta, impeditur, ne debitum petere valeat: tenetur
tamen reddere, eò quòd culpa eius alteri coniugi minimè nocere de
bet. Quòd ſi in culpa vtriuſquè ſtetit, vterquè manet priuatus iure pe
tendi debitum. Quocircà petere non poſſunt, niſi cum illis diſpenſatū
fuerit, quæ quidem diſpenſatio p Epiſcopum fieri poteſt. Si verò hoc
faciat pater vel mater tempore neceſſitatis, aut ex ignorantia incul
pabili, profectò debitum & petere & reddere poterit, vt bene ait So *Soto.*
to in. 4. ſenten. diſtinct. 42. quæſt. 1. ar. 1. quia neceſſitas vt caret lege,
ita & à pœna legis excuſat: itaquè in neceſſitate licèt ſcienter id faci
at, non priuatur iure petendi debitum. Concluſio iſta habetur de co
gnatione ſpirituali per totum & capitu. citato Ad limina. 30 quæſt. 1.
& eandem tenent communiter doctores. Vtrùm autem ſi quis in huiuſ
modi extrema neceſſitate paruulum morti proximum abſquè ſolen
nitate baptizet, contrahat hanc cognationem ſpiritualem, licèt qui
dam ex Iuriſconſultis quos refert Palud. dicant, ad hoc eſſe ſummum *Palud.*
Pontificem conſulendum: nihilominùs tamen tenendum eſt, quòd hu
iuſmodi Baptiſmus cauſa eſt ſpiritualis cognationis impedientis ma
trimonium contrahendum & dirimentis contractum. Quod quidem
apertè oſtenditur, quia canones abſquè illa exceptione aiunt, bapti-
zantem & ſuſceptorem, cognationem contrahere cum baptizato:

nec

nec obſtat id, quòd obijci pōt, quia pater carnalis in tali neceſsitate baptizans propriū filium, non priuatur iure petendi debitum. Non inquàm, obſtat, quia non currit eadem ratio ante matrimonium cōtractum, quę currit poſt contractum, nam cùm, poſt contractum ius ſit iam acquiſitum ad exigendum debitum, cōſentaneum fit rationi, vt cùm adeſt neceſsitas, coniux illo iure non denudetur: ante contractum autem vbi nondum ius vllum acquiſitum eſt, non eſt in conueniens, quòd contrahatur huiuſmodi cognatio, quę matrimonium impediat & dirimat.

¶ XLV. DIFFICVLTAS.

Vtrùm per ſolum baptiſmum cognatio ſpiritualis contrahatur.

D. Tho. Con. vni

IN hac difficultate omiſsis opinionibus quas refert Diuus Thomas in 4. diſ. 42. q. 1. ar. 2. hac vnica concluſione reſpondetur. Cognatio ſpiritualis duntaxat per duo ſacramenta, ſcilicet baptiſmū & confirmationē contrahitur. Concluſio hæc eſt aſſertio Di. Tho. loco citato, & habetur in cap. primo de cogna. ſpiritua. lib. 6. & 30. q. 1. in locis ſuprà citatis. Et de confirmatione habetur eadem cauſa & quæſ. c. Si quis filiaſtrum ſuum vel filiaſtram ante Epiſcopum tenuerit ad confirmationē, ſeparetur ab vxore, & nunquàm aliam accipiat. Intelligitur tamen textus iſte, ſi tenuerit ante matrimonium, quia ſi poſt, ſolùm impeditur ab exactione debiti, vt dictum eſt. Rati[illegible] què probatur præſens concluſio, nam generatio ſpiritualis per baptiſmum fit, & per confirmationē confirmatur: at verò nullum aliud ſacramentum cenſetur generatio, ſed vel alimentatio vt Euchariſtia, vel ſanatio & reconciliatio vt pœnitentia &c. Cùm igitur cognatio ſpiritualis per generationem ſpiritualem ſuperueniat, conſequēs fit, vt duntaxat per iſta duo ſacramēta contrahatur. Nec nocet huic ſententię canon ille, Omnes. 30. quęſtio. 1. vbi Simachus Papa ait, Omnes quos in pœnitentia ſuſcipimus, ita noſtri ſunt ſpirituales filij, vt & ipſi quos vel nobis ſuſcipiētibus, vel ſub trine merſionis vocabulo mergētibus vnda ſacri baptiſmatis regenerauit. Ex quibus verbis colligi videtur, per pœnitētiam cōtrahi hanc ſpiritualem cognationē. Non, inquàm, nocet, quia pœnitentes non dicuntur ea ratione ſacerdotis eorum confeſſiones audientis, filij, vt cognatio illa matrimonium baptizati cùm filia Sacerdotis baptizantis impediret ante Concilium Tridentinum, ſed dicuntur ſpirituales filij, quia per doctrinam & monita, atquè adminiſtrationē ſacramenti,

recō

recconiliat eos Deo, quòd quandã gerit cum ſpirituali genitura ſimilitudinem. Non tamen hoc ſufficit ad cõtrahendam cognationẽ ſpiritualem, ſed ſola collatio gratiæ per modum generationis, qua anima ſpiritualis infunditur, aut corroboratur. Simachus autem illud dixit ne ſe confeſſores cũ mulieribus quas à peccatis abſoluerint carnaliter commiſceant, eſſet enim graue ſacrilegium. De hac re videndus eſt Ioan. Bernar. Diaz de Luco in practica criminali ca. 76. Vbi dicit, quòd ipſe deponeret clericum de hoc delicto conuictum & adducit in hanc ſententiam aliquot iuriſconſultos. Quomodo autem cognatio ſpiritualis non prorſus per catechiſmum contrahatur, ex prædictis elicitur: tum, quia non eſt ſacramentum, ſed ſacramentale, nam vt ait in loco citato D. Thom. qui catechiſmum connumerant inter ſacramenta, & ob id dicunt per illum contrahi cognatio ſpiritualis, propriam vocem videntur ignorare: tum etiam, quia catechiſmus licèt impediat matrimonium contrahendum, nõ tamen dirimit contractũ, quod hodie poſt cõci. an ita ſit in ſequẽti difficultate de impedimẽto catechiſmi apertè oſtendemus. Cùm ergo cognatio ſpiritualis, & impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum, fit, vt per catechiſmum non contrahatur, cognatio ſpiritualis prorſus, ſed aliquid debilius quàm cognatio, ſicut ex ſponſalibus non naſcitur affinitas, ſed publica honeſtas quæ impedit, ſed non dirimit matrimonium.

¶ XLVI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm cognatio ſpiritualis duntaxat inter baptizantem & baptizatum contrahatur.

ANimaduerte hîc lector quòd ãtiquitùs ſicut erãt tres ſpecies cognationis ſpiritualis, ita tribus concluſionibus præſenti difficultati reſpondebatur, hodie verò cũ per Conc. Triden. iam 3. ſpecies ſit ſublata, concluſio tertio loco appoſita ſolùm pro fraternitate contracta vſque ad præfatum concilium deſeruiet. Hoc ſuppoſito, eſt prima concluſio. Inter baptizãtem & ſimiliter inter ſuſceptorem & baptizatum contrahitur ſpiritualis paternitas impediens dirimensquè matrimonium, & eadem contrahitur inter confirmantem & confirmatum, & tenentem ad confirmationem. Hęc concluſio habetur expreſſè. 30. q. 1. &. 33. q. 2. c. Si quis cum matre & alijs. Eodem titu. in 6. Probatur etiam ratione, quia ſicut ex eo quòd aliquis alium generat, pater eius dicitur naturalis: quia genitus accipit eſſe naturale

Con. tri.

1. concl.

& im

& inter ipſum patrem & filium oritur huiuſmodi impedimentum, ita ex generatione ſpirituali quæ fit per Baptiſmum, efficitur quis pater ſpiritualis, quia baptizatus acquirit eſſe ſpirituale, & ſic cauſatur paternitas iſta ſpiritualis ex parte generantis in ordine ad generatum, & ex parte tenentis in ordine ad baptizatum vel confirmatum: non autem in ordine ad fratres baptizati vel confirmati. Poſſet enim ſoror baptizati iungi ipſi baptizanti, vel tenenti, vt habetur. 30. q. 3. ca. Illud etiam. Similiter neq; contrahit hanc cognationem ſpiritualem cum filia ſpirituali ſui filij carnalis: nam licèt cognatio ſpiritualis à patre in filium tranſiret, vt ante ſacrum Triden concilium non poſſet filius baptizantis vel tenentis contrahere cum filia ſpiritualis patris, nõ tamen è conuerſo à filio in patrem, & ſic illam quam filius baptizauit, poterat tunc ſicut & modò pater ducere. Dixi, Tenentis nam etiam ſi plures vocati ſint tanquàm patrini, vt alicubi cauſa honoris fit, ſi ſolus vnus tãgat & ſit electus, alijs ſolũ aſtãtibus, cum tãgente tantùm cõtrahitur hæc cognatio ſpiritualis & paternitas. Ex quo ſequitur apertè, quòd ante præfatum concilium ſi omnes tangerent puerum, cùm omnibus contraheretur huiuſmodi cognatio ſpiritualis, & omnes ſpirituales patres baptizati vel confirmati eſſent, vt patet in. 6. eodem titu. quòd hodie iam locum non habet, vt infrà docebimus. Annotato tamen, quòd non ſufficit quicunquè tactus ad hanc cognationem contrahendam, ſed tunc propriè contrahitur hęc cognatio, cum quis infantulum tenet, dum ſacerdos aquam infundit, vel tunc, cum illum de manibus ſacerdotis, dum illum emerſit, ſuſcipit, ille verò qui poſteà de manibus ſuſceptoris accipit, & inuoluit, minimè. Et idem eſt de confirmatione dicendum: ille enim ſolus qui tenet puerum, dũ ab Epiſcopo vngitur, contrahit cognationem ſpiritualem, iuxta ca. Si quis filiaſtrũ. Et ſic ſequitur, quòd ſi infans domi ob neceſsitatem baptizatus fuerit, dum poſteà in Eccleſia hęc ſacramentales cęremoniæ adhibentur, nulla contrahitur cognatio, neq; ſi vel errore vel de induſtria iteraretur baptizatio, contraheretur, quia illud ſecundùm non eſſet ſacramentum: & pari ratione ſi ſub conditione. Si non es baptizatus; baptizetur, ſi in rei veritate erat baptizatus, licèt baptizãs excuſatur à culpa, nullã cõtrahit cognationẽ, q̃uis Eccleſia quãdiu nõ cõſtat fuiſſe baptizatum, pręſumat eã cõtraxiſſe. Quapropter, ſi poſtmodũ conſtaret illum fuiſſe priùs baptizatum, pronunciaretur cognationem non fuiſſe contractam,

Netab. 1 ¶ Circa iſtã cõclu, ſunt, 4. ãnotãda. 1. ꝙ eadẽ cognatio ac ĩpedimentũ cõtrahebatur añ cõc. ĩter vxorẽ cognitã à baptizãte & ipſũ baptizatũ ſeu cõfirmatũ, & inter vxorẽ cognitã à tenẽte & ipſũ tentũ ad baptiſmũ vel

vel cõfirmationẽ. Cognitã dixi nã cũ vxore baptizãtis ſeu tenẽtis ad
iſta ſacramẽta añ matrimonij cõſũmationẽ, nõ cõtrahebatur huiuſmo
di ĩpedimẽtũ, quia nondũ effecti ſunt vna caro, ita tenet Ant. 3. p. ti. 1. *Antoni.*
c. 15. §. 3. & Hẽric. & habetur in. c. Veniẽs. & c. Sup eo de cogna. ſpiri. *Henri.*
¶ Secundùm notabile ſit, quòd eadem cognatio & ĩpedimentũ cõtra *Notab. 2*
hebatur ex copula fornicaria añ cõci. & idcirco ſignanter dixi in cõclu *D. Tho.*
ſione, Cognita abſolutè. Notabile hoc tenet Diuus Thomas, Alber
tus magnus, & Silue. verbo Matrim. 8. §. 7. & alij graues ãtiqui docto *Alber.*
res. Et eadẽ ratio militabat, quia vna caro efficiuntur etiam per copu *Silueſter*
lam fornicariam . Oppoſitum tamen iſtius notabilis tenent Ricardus *Ricard.*
Palud. 4. diſt. 42. & Panor in ca. Martinus. de cogna. ſpiri. & alij quos *Palud*
refert Silueſt. verbo, Matrimonium. 8. q. 7. §. 5. Sed hodie poſt cõcil. *Panor.*
Tri. nulla talis cognatio contrahitur, cùm ceſſet omnis tranſmiſsio, ꝑ
verba illa, Omnibus inter alias perſonas impedimentis ſublatis.

¶ Tertiũ notabile eſt, quòd qui leuat de ſacro fonte puerũ & tágit il *Nota. 3.*
lum, licèt non reſpõdeat, verus nihilominùs pater ſpiritualis efficitur.
Iſtud notabile manifeſta ratione oſtenditur: quia facit quod eſt de
eſſenta illius paternitatis, ſcilicet tangere in baptiſmo vel in confirma
tione. Reſponſio nanq̃, non eſt de eſſentia, ſed tactus tantùm ſufficit,
dummodò intendat facere quod ſolet patrinus facere, licèt ipſe non
intendat eſſe patrinus. Idem dicendnm eſt de illo qui baptizat, vel con
firmat, & vult ſeu intendit baptizare, ſeu confirmare, quia licèt ipſe nõ
intendat eſſe paterſpiritualis, verus tñ pater efficitur. Satis nanq̃, eſt,
quòd intendat facere illud, ad quod conſequitur cognatio ſpiritualis.
Sequitur ex dictis, quòd ſi quis reſpondeat ad catechiſmos & exorci
mos, & nõ tãgat ĩ baptiſmo vel cõfirmatione ẽt ſi ſit electus non effici
tur patrinus, neq; oritur talis cognatio ſpiritualis per talem actũ, quan
doquidem non facit quod eſt de eſſentia paternitatis ſpiritualis, ita te
net Ioannes Andreas. in reg. qui per alium in. 6. & Archi. in. c. eodem
titu. lib. 6. & ca. De his. & . c. Ad limina. & ca. Oẽs & ca 1. 30. q. 1. & ita
tenendum eſt. Sequitur rurſus ex his, quòd nemo per procuratorem
põteſt eſſe ſuſceptor, vt cognationẽ ipſe cõtrahat, cùm officiũ ſuſcepto
ris ĩ actione pſonali cõſiſtat, quæ eſt tenere & ſuſcipere baptizatũ: vñ
cùm mittunt magnates procuratores vel nuncios qui pro ipſis tene-
ant, non contrahunt huiuſmodi cognationem, ſed conſueuerunt fieri
illæ ceremoniæ ad colendam pacem, & augendam amicitiam.

¶ Annotare oportet hîc, quòd cùm dicitur tactum eſſe neceſſariũ ad *Notabil.*
cõtrahendã cognationem ſpiritualem, non eſt intelligendum, quòd re
quiritur tactus in carne nuda, nam ſatis eſt tangere veſtes, imo ſi pue-
rum quis teneret in diſco argenteo honoris gratia, ſatis eſſet.

¶ Quar

Nota. 4. ¶ Quartum notabile ſit, quòd ſi baptizans vel leuans de ſacro fonte nõ ſit baptizatus, non contrahit iſtam cognationem ſpiritualem. Ratio eſt, quia qui non eſt chriſtianè eruditus, curam erudiendi Chriſtianũ ſuſcipere non valet, nec poteſt qui non eſt ſpiritualiter baptiſmate regeneratus eſſe pater, aut cognatus ſpiritualis, ſicut qui nondùm carnaliter natus eſt, nulli poteſt eſſe aut pater aut cognatus. Et licèt poſteà baptizetur, nullam contrahit cognationem: ſecus tamen ſi eſſet hæreticus, quia ille cùm ſit verè renatus, baptizans vel leuans cõtrahit cognationem ſpiritualem.

2. concl. ¶ Secunda concluſio. Compaternitas impediens matrimonium contrahendum, & dirimens contractum, contrahitur inter baptizantem & inter ſuſceptorem, ex vna parte, & baptizati parentes carnales ex alia, & idem eſt de confirmatione. Ex cognatione nanquè, quæ eſt inter baptizantem ſeu ſuſcipientem & baptizatum: oritur cognatio iſta, quę eſt cõpaternitas, & cognatio quæ erat añ cõc. inter baptizatũ & cõiuges baptizãtis & ſuſceptoris. Hęc concluſio habetur exp̃ſſè extra eodem titu. c. Martinus. & eodem tit. in. 6. c. Necdum & . 30. q. 4. c. Si quis. Et ratione probatur, quia cùm baptizãs & ſuſceptor ſint patres ſpirituales baptizati, & ſimiliter confirmans ac tenens, & qui eum genuerunt, ſint patres carnales, fit, vt inter ſe ſint compatres, ideſt ſimul patres eiuſdem filij, diuerſis tamen rationibus. Et meritò inter has perſonas inter quas compaternitas iſta oritur, prohibetur matrimonium, quia inter tales ratione talis vinculi eſt amicitia quædam. Quãobrem Eccleſia ob amicitiam dilatandam, voluit iſtis prohibere connubium, vt cũ alijs contraheretur amicitia ratione matrimonij. quia inter patrem & matrem carnalem pueri, baptizantem & tenentem, seu confirmantem oritur familiaritas, & ob id ait Palud in. 4. Non licet religioſis leuare puerũ de ſacro fonte, nec baptizare, quia prohibitum eſt eis commatres habere, ne ſint mulieribus familiares. Vnde religioſi non ex iure communi, ſed ex ſpeciali diſpenſatione ſeu conceſsione ſummi Pontificis exercent huiuſmodi officia in hiſ Indiarum partibus.

palud.

¶ Circa iſtam ſecundam concluſionem tria annotare oportet. Primum, quòd hæc compaternitas tantùm contrahitur inter fideles, itaquè ſi quis baptizaret filium infidelis, non contraheret cognationem ſpiritualem cum illo infideli parente paruuli, etiamſi poſteà ad fidem conuerteretur: quia quòd à principio nullum fuit, conualeſcere nequit.

Notab. 1

¶ Secundum, quòd compaternitas tantùm oritur inter patrem carnalem & baptizantem, & leuantem de ſacro fonte, & nulla oritur ex parte

Notab. 2

paternitas inter ipſoſmet patres ſpũales,ſcilicet baptizãtẽ & ſuſcepto rẽ. Et q;uis aſsignant pro ratione huius notabilis , quia baptizans & ſuſceptor,& ſimiliter confirmãs & tenens non p ſe ſed p accidens con currũt ad idem ſacramentũ,nihilominùs ratio legitima eſt, quia cùm hoc ĩpedimentũ à ſolo iure poſitiuo vim habeat,&non inueniatur ex preſſum in iure,non eſt quare ſit ponendum inter impedimenta.

¶Tertiũ,quòd q;uis ante ſacrũ cõc. Trid.cõpaternitas viri cõicaba- tur vxori cognitæ,& èconuerſo vxoris ipſi viro p actionẽ, quãdo vir vel vxor baptizabãt vel tenebant,non tñ cõicabatur per paſsionẽ ,vt quando erant duo vxorati legitimi,& vir habebat filiũ ex alia vxore, vel vxor ex alio viro,ſi Petrus baptizabat,vel leuabat filiũ illius viri ex alia vxore,licèt Petrus contrahebat cognationẽ cũ viro illo,non tñ cũ vxore illius. Ratio erat,quia vir ille,ſcilicet Paulus non per pro- priã actionẽ contrahebat cognationẽ cum Petro,qui eius filiũ bapti- zabat,ſed p actum Petri. Si tñ Paulus baptizabat,vel leuabat filiũ Pe tri,ipſe & eius vxor cõtrahebãt cognationẽ cũ Petro. Vnde erat ver- ſus, Quæ mihi vel cuius mea natũ fonte leuauit:hęc mea cõmater,fie ri mea non valet vxor. Hoc eſt,mulier quæ vel mihi natũ,putà meum filium,leuauit de fonte,vel cuius natũ mea leuauit, ſic fit mea cõma- ter , vt nequeat fieri mea vxor. Sed mea dicatur,quæ carne mea ſo- ciatur. Et ſequitur,ſi qua meæ natum non ex me fonte leuauit, hanc poſt fata meæ,non inde vetabor habere. Hoc eſt,ſi qua mulier natum vxoris meę,quẽ non ex me genuit,ex fonte leuauit, poſt fata , ideſt poſt obitum vxoris meæ,non vetabor illam ducere, quia non eſt affi nis mea. Signãter dixi ante concilium.nam nũc poſt illud [illegible] gnatio ex vno coniuge in alterum. Nota.13.

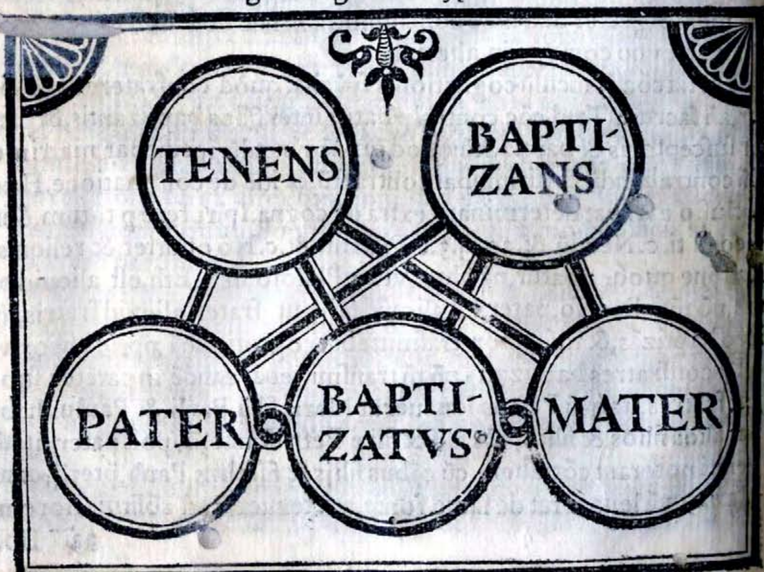
¶Tertia cõc. Vinculũ cognationis ſpũalis, quòd confraternitas dici- tur,añ ſacrum Trid.cõc.contrahebatur inter filios baptizantis,& pari ter ſuſceptoris & baptizatũ:quod quidẽ vinculũ ĩpediebat matrimo niũ contrahendũ,& dirimebat contractũ,& idẽ de cõfirmatione. Hæc cõcluſio extabat determinata,extrà de cogna.ſpiri.ferè p totum,&in 6.eo[illegible] ti.c. Necdũ.&.30.q.3.c. Pictatiũ.&.c. Nõ oportet.& reliquis. Ratione quoq; ꝓbatur,nã filius,vt ait Philoſo.in 8. Eth.eſt aliquid pa tris,nõ tñ èdiuerſo,pater eſt aliquid filij,aut frater aliquid fratris, & ideo baptizãs,& ſuſceptor trãſmittebãt cognationẽ ĩ ꝓprios filios,vt eſſẽt confratres baptizati , nõ tñ tranſmittebãt eandẽ in parẽtes ſuos aut fratres,itaq;ſi Petrus leuauerat Mariã filiã Pauli,& Paulus habe bat alios filios & filias,oẽs filij & filiæ Petri tã ante,q; poſt paternitatẽ geniti poterant cõtrahere cũ oĩbus filijs & filiabus Pauli,ꝑterq; cum Maria,quã leuauerat de ſacro fonte,aut tenuerat ad cõfirmationem. 3.Concl. Philoſo.

aa Hoc

Hoc nãq; erat decretũ Vrbãi.c.Sup quibus.30.q.3.Sequeba tur ex his quòd licèt baptizatus cõtrahebat ſpũalẽ cognationẽ cũ baptizãte & leuãte,& cũ eorũ filijs,nõ tñ ipſe baptizãs vel leuãs nec filij eorũ contrahebãt hãc cognationẽ cũ alijs fratribus leuati ſiue baptizati quos nõ baptizauerat vel leuauerat,vt habetur extrà, de cogna. ſpiri. cap. Vtrũ aũt.&.c.Sup eo.&.c.Tua nos.Et rõ erat,quia fratribus carnalibus baptizati,& filijs carnalibus baptizãtis vel leuãtis, nõ erat vnus pater coĩs,& idcirco nõ erãt fratres,& ex cõſequẽti ĩter illos nõ ꝓhibebatur matrimonialis cõiũctio.Hodie verò nõ ſolũ ĩter iſtas pſonas nõ cõtrahitur cognatio aliq̃ ſpũalis,verũ etiã vĩculũ confraternitatis, quod añ cõc.Trid.cõtrahebatur,iã p ipſũ cõc.ſublatũ eſt,vt exp̃ſſè eſt videre in ſeſ.24.c.2.Inquit nãq;,,Statuit ſancta ſyno. vt vnus tãtũ ſiue vir ſiue mulier iuxta ſacrorũ canonũ inſtituta,vel ad ſũmũ vnus & vna baptizatũ de baptiſmo ſuſcipiãt, ĩter quos ac baptizatũ ipſũ, & illius patrẽ & matrẽ,nec nõ ĩter baptizãtẽ & baptizatũ, baptizatiq; patrem ac matrẽ tãtũ ſpũalis cognatio cõtrahatur.Ea quoq; cognatio,quę ex cõfirmatione cõtrahitur,cõfirmãtẽ & cõfirmatũ,illiuſq; patrẽ & matrẽ, ac tenẽtẽ nõ egrediatur:oĩbus ĩter alias pſonas huius ſpũalis cognationis ĩpedimẽtis oĩno ſublatis.Hęc ſctã ſy.Cõſtat igitur ex ſacra Tri. ſynodo,Cõfraternitatẽ iã abolitã eſſe,ac ſub ĩde baptizatũ cũ filia baptizãtis,& cũ filia de ſacro fõte leuãtis,& pari rõe cõfirmatũ cũ filia cõfirmãtis ac tenẽtis ad cõfirmationẽ cõtrahere poſſe:& ſic duntaxat ſunt duę ſpecies cognationis ſpiritualis,vt oſtenditur in figura ſequenti.

Conc.tr ✻

Figura cognationis ſpiritualis.

¶Et vt meliùs appareat qui ſunt,qui hanc cognationem ſpiritualem contraxerũt,docet eadem ſancta ſynodus,quòd Parochus antequàm ad Baptiſmum conferendum accedat,diligenter ab ijs ad quos ſpectabit,ſciſcitetur,quem vel quos elegerint,vt baptizatũ de ſacro fonte ſuſcipiant:& eum vel eos tantùm ad illum ſuſcipiendum admittat, & in libro eorum nomina deſcribat,doceatq; eos ,quam cognationẽ contraxerint,ne ignorantia vlla excuſari valeant. Quòd ſi alij, inquit, vltra deſignatos baptizatum tetigerint,cognationem ſpiritualem nullo pacto contrahant:conſtitutionibus in contrarium facientibus non obſtantibus,& ſi Parochi culpa vel negligentia ſecus factum fuerit, arbitrio ordinarij puniatur. Hęc ſancta ſynodus. Ex quibus liquidò conſtat,non contrahere cognationem ſpiritualem omnes,qui interfuerint Baptiſmo & tetigerint baptizatũ ſicut olim contrahebant,ex quo nõ minima inconuenientia ſequebantur, ſed ſolùm cõtrahũt illã electi & deſignati ab ijs ad quos ſpectat,& ob id p̃cipitur parochis,quòd anteq̃; Baptiſmum conferant, diligenter ſciſcitentur,quem vel quos elegerint.

¶De catechiſmo autẽ eſt dubium,an ĩpediat matrimoniũ contrahendum? Cui dubio ante ſacrum conciliũ Tridentinum hac vnica concluſione affirmatiua reſpondebatur:nempe ,quòd nec ille qui mulierem ad catechiſmum tenuiſſet nec eius filij, eam ſibi in matrimonium copulare poterãt. Concluſio iſta eſt Bonifacij octaui in ca. Per catechiſmum. de cogna. ſpiritua. li. 6. & communis Theologorum ſententia. Cuius rationem aſsignat D. Thom,in. 4. diſt. 42, q. vnica. ar. 2. ad. 3. D. Tho. quia in catechiſmo fit quædam profeſsio fidei futuri Bapt[illegible] in ſponſalibus fit ſponſio quædam futurarum nuptiarum , itaquè ex catechiſmo,quia eſt diſpoſitio Baptiſmi,contrahitur non cognatio prorſus,ſed debilius quiddam. Non enim tanti effectus eſt cognatio, quæ per catechiſmũ contrahitur, quanti eſt illa cognatio, quæ contrahitur in Baptiſmo: nec in omni catechiſmo contrahitur huiuſmodi impedimentum,ſed ſolùm in illo, qui Baptiſmum præcedit,quod aperè [illegible] ipſomet tex. conſtat,cùm tantùm dicat, Per catechiſmum qui præcedit Baptiſmum,cognatio ſpiritualis contrahitur impediens matrimonium contrahendum. & odia ſint reſtringenda . Er ratio quam Diuus Thomas illic,& Ricardus eadem diſtinctione,& Durandus diſtinct. 41. ad hoc probandum faciunt,videtur conuincere. Aiunt nanquè,ex eò oriri impedimentum per catechiſmum,quia eſt quædam præparatio ad perfectam generationem, quæ fit in Baptiſmo: at verò quando iam puer eſt baptizatus , facta eſt iam regeneratio: per catechiſmum igitur factum poſt Baptiſmum non poterat D. Tho. Ricard. Duran.

ante conciliũ,ſicut nec modò pōt cognatio ſpũalis ĩpediẽs contrahi. Sequitur rurſus ex dictis ꝑ ſalis pabulũ,& appoſitionẽ ſaliuæ atq; olei vnctionẽ,nunq; iſtud impedimentũ contrahi potuiſſe,cùm iſta non ſint catechiſmus ſed exorciſmus,& textus præallegatus ſolùm dicat, Per catechiſmũ. atq; odia reſtringi,fauores verò ampliari cõueniat.

Notabil. ¶Annotare oportet,me ſignãter in conclu.dixiſſe, Añ cõci.quia nũc poſt ipſum fortaſsis alicui verum videbitur: quòd nullũ contrahitur impedimentũ,quod & antea nonnulli exiſtimabant,vt refert Gloſa in c.Peruenit.30.q.1.cui etiã aſſentiri videtur Dñicus à Soto in.4 .diſt. 42.q.1.ar.2. Verum,inq;,alicui videbitur,ſiquidem conciliũ in ſeſ. 24 in dicto.c.2.decernit quòd cognationẽ ſpũalem,deinceps tantùm contrahant ſuſcipientes de baptiſmo,& baptizans cum pſona baptizata & eius patre & matre. Itẽ,quia dicit in fine illius decreti, Oĩbus inter alias pſonas huius ſpiritualis cognationis ĩpedimentis omnino ſublatis. His tñ non obſtantibus crediderim ego,quòd ſi vnus & vna eligãtur ab ijs ad quos ſpectat iuxta eiuſdem concilij ſanctionem, & vnus de ſacro fonte ſuſcipiat,alter verò tantùm ad catechiſmũ teneat,quòd iſte ſecundus quanuis non contrahat cognationem dirimentẽ vt primus,nihilominùs contrahit ĩpedientẽ. Suadetur enim hæc noſtra ſententia tribus rationibus ex eodem textu concilij deſumptis. Prima, quia conciliũ nullã prorſus facit mentionẽ de catechiſmo,& caſus omiſſus habetur pro omiſſo,& relinquitur diſpoſitioni iuris cõmunis. Secunda,quia conciliũ ꝑ decretũ iſtud ſolùm intendit tollere multitudinẽ prohibitionũ,quę antéà erãt inter plures pſonas, quia tenẽs trãſ[illegible]ognationem in pſonã ab ipſo cognitam,ſiue copula fornicaria ſiue maritali,atq; etiam in filios ab eodẽ genitos ,vt ſup̃ dictum eſt:at verò ꝑ hoc quòd vnus ex electis tenens ad catechiſmũ contrahat cognationẽ ĩpedientẽ,non multiplicantur prohibitiones, cùm nõ interueniant plures pſonæ,q; conciliũ diſponit,nec fiat p̃fata transmiſſio & minor cognatio illic contrahatur. Tertia ratio eſt,quia videtur, ſanctã ſynodũ ſolũ voluiſſe prouidere in cõmodo,qui ex multitudine ĩpedimentorũ dirimentium ſequebatur,cùm dicat,Multoties in caſibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel nõ ſine magno peccato perſeueratur,vel ea non ſine magno ſcandalo dirimũtur. Ex his dictis facilè diluuntur rationes quibus oppoſita ſententia fulciebatur.

De cognatione legali.

¶XLVII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm cognatio legalis impediat matrimonium contrahendum, et dirimat contractum.

PRo huius difficultatis elucidatione quattuor præ anno tare oportet. Primum, quòd & ſi iuriſconſulti aliter diffiniant adoptionem ſeu cognationem legalẽ quàm theologi, nam iuriſconſulti ſic diffiniunt, Adoptio eſt legitimus actus per quem fit quis filius qui nõ eſt, aut nepos, penè naturam imitans. Theologi verò ſic, Adoptio eſt extraneę pſonę in filium vel nepotem vel deinceps, legitima aſſumptio, nihilominùs omnes in idem coincidunt, niſi quòd hæc theologica cauſas ſignificantiùs explicat. Etenim quia ars naturam imitatur quantùm poteſt, eiuſquè defectum ſupplet, & ius eſt ars æqui & boni, inuenta eſt huiuſmodi cognatio legalis ſeu adoptio ad ſupplendum defectum generationis naturalis, ſic vt filium vel nepotem quem quis non poteſt habere per naturalem generationem, poſſet per ſuam voluntatem & ſpontaneam electionem, quempiam extraneum inſtar naturalis in filium aſſumere Quo fit, vt ſicut per generationem naturalem aliquis ſibi filium generat ac procreat, ſic per ius poſitiuum, quod eſt ars ęqui & boni, ſibi generat vel procreat prolem per adoptionem. Vndè filius adoptiuus naturali opponitur: vnus ergo per naturam gignitur, alter verò per gratiam & electionem ſubſtituitur. Notab. 1

¶ Annotato tamen hîc, quòd cùm in Theologorum diffinitione dicitur, Extraneæ. non excluditur, quin poſsit etiam adoptari conſanguineus, vt habetur inſt. de adoptio. §. ſed hodie. & conſtat ex ſacro eloquio, nam vt legitur Heſter. ca. 2. Mardocheus adoptauit Heſter, quę erat filia fratris ſui: ſed extraneus intelligitur ille, [vt pulchrè docet Soto,] qui nõ erat ſub poteſtate adoptantis, & per adoptio[illegible] ſub eius poteſtate.

¶ Secundum quod oportet annotare, eſt, quòd adoptio eſt duplex ſecundùm. Diu. Thom. in. 4. diſ. 42. ar. 1. q. 1 ad primum, ſcilicet perfecta, quæ naturalem filiationem perfectè imitatur, & hæc vocatur arrogatio, alia eſt ſimplex adoptio, quæ quidem duo adoptiones differũt, quia per arrogationem reducitur adoptatus in poteſtatem adoptantis: [illegible]a vt adoptatus ſuccedat adoptanti ab inteſtato, nec poteſt eum pater adoptans quarta parte hæreditatis priuare. Per ſimplicem verò adoptionem, adoptatus non tranſit in poteſtatem adoptantis, nec ſuccedit neceſſariò in bonis adoptantis, nec adoptans in teſtamento tenetur ei aliquid relinquere, ſuccedit autem ab in teſtato. Itẽ, ſecundùm perfectam adoptionem non poteſt adoptari niſi qui eſt ſui iuris, & poſtquàm eſt adoptatus, non habet poteſtatem, aut ſi habet eſt emancipatus: ſecundùm verò imperfectam, poteſt adoptari etiam ille qui non eſt ſui iuris. Differunt tandem, quia adoptio perfecta: nempe, Notab. 2 D. Tho.

arrogatio fieri non poteſt niſi principis authoritate: ſimplex verò adoptio fieri poteſt ſine authoritate prĩcipis ex authoritate magiſtratus.

Notab. 3. ¶ Tertium, quòd adoptare non poteſt, qui ad generandum habet naturale impedimentum, nam illi tantùm poſſunt adoptare, qui per naturam gignere poſſunt, vel ſaltem coire, dum tamen de ſuis bonis diſponere valeant. Quo fit, vt caſtrati omnino excludantur ne adoptare poſsint, & ſimiliter frigidi & minores. 25. annis, quia illuc vſq; ſua bona adminiſtrare non poſſunt. Sed non excluduntur ſpadones quin poſsint adoptare, eo quòd licèt gignere non poſsint, attamen poſſunt coire, & conſummare matrimonium. Similiter ſteriles poſſunt, imo ad ſupplendum ſterilitatem adinuenta eſt adoptio filiorum.

Notab. 4. ¶ Quartum eſt, quòd hęc cognatio legalis tres habet lineas. Prima inter adoptantem & adoptatum, & filios ac nepotes adoptati, ac ſic deinceps deſcendendo. Secunda inter adoptatum & filios naturales adoptantis, ac legitimos. Tertia inter vxorem adoptantis & adoptatum, & inter adoptantem & vxorem adoptati. His ſic præannotatis, ad difficultatem tribus concluſionibus reſpondetur, & earum prima

1. Concl. ſit. Cognatio legalis, quæ ex adoptione reſultat, ĩpedimẽtum eſt matrimonij, non quidem naturale, poſtq; ipſa cognatio nõ eſt naturalis, ſed ex Eccleſię inſtituto, ſicuti de cognatione ſpirituali dictum eſt. Ex hac concluſione elicitur, quòd ſi contingeret fieri huiuſmodi adoptio apud infideles, non impediret, quin poſſent contrahere perſonæ aſsignatæ, nec eſſet diſſoluendum tale matrimonium, ſi ad fidem conuerterentur, quia non erant ſubditę Eccleſiæ, quando contraxerunt.

¶ Secunda concluſio. Cognatio legalis ſecundùm primam lineam &

2. concl. 3. in perpetuum impedit matrimonium contrahendum, & dirimit cõtractum, itaquè adoptans nõ poteſt cõtrahere cum adoptato, nequè cum filio eius neq; cum nepote, & ſic de ſingulis, neq; cũ vxore filij adoptati, & eandem cognationem contrahit filius adoptatus cum vxore adoptantis in eodem gradu, quo cum patre adoptante, ſcilicet in primo. Hęc concluſio habetur. ff. de ritu nuptiarum. L. Quando. & .L. Adoptiuus. & .L. Per adoptionem. & in capitulo. Vnico, extra de cognatio. lega. & 30. q. 3. capit. 1. Dicitur enim illic, quòd inter eos quos adoptio iungit, non contrahitur matrimonium, & eſt expreſſa ſententia D. Tho. in. 4. di. 42. q. 2. ar. 2. & ratione probatur, quia vi-

D. Tho. detur eſſe quędam naturalis reuerentia debita ex parte vxoris adoptati & ipſius filij adoptati ad patrem adoptantem & ad illius vxorem.

Notabil. ¶ Annatato tamen hîc, quòd hæc cognatio legalis non contrahitur inter patrem vel matrem adoptantem, & patrem vel matrem naturalẽ adoptati, ſicut contingit in cognatione ſpirituali.

¶ Ter

¶Tertia concluſio. Cognatio legalis ſecundùm lineam ſecũdam: nẽpe, inter filium adoptatum & filiam naturalem ac legitimam adoptantis, impedimentum præſtat matrimonio, non perpetuum, ſed quãdiu inter ſe ſimul cohabitare contingit. Hæc concluſio habetur, ca. Si qua. extrà, de cogna. lega. Itaq; quandiu manet ſub poteſtate adoptantis, non poteſt inter illos matrimonium conſiſtere, & non ſolùm impedit contrahendum, verùm & dirimit contractum, vt ait expræſſè Silueſt. *Silueſter* verb. Matri. 8. q. 8. quia ita tenet D. Thom. vbi ſuprà, Ricard. & theo *D. Tho.* logi. Et aſsignat D. Tho. pro ratione, quia ob id cognatio iſta impedi *Ricar.* mentum eſt, quia eos ſimul habitare contingit, q̃re vbi iſta cohabitatio ceſſat, vel ꝑpter mortẽ parẽtis adoptãtis, vel propter emãcipationem, ceſſabit quoq; hoc impedimẽtum, quia ſoluitur adoptio, & ideo valebit matrimonium. Quocirca ſi quis habens naturalem filium, vult adoptare aliquam, quæ ſibi ſit nurus, debet emancipare filium. Et eadem ratione, ſi vult adoptare aliquem, quem ſibi generum eſſe vult, debet emancipare filiam. Signanter dixi in concluſione, Inter filiam naturalem adoptantis, ac legitimam & adoptatum. nam filius adoptiuus poteſt contrahere cum filia illegitima adoptantis, vt tenet Innocen- *Innocen.* tius & Hoſtien. in cap. vnico, de cognatio. lega. & Archie. Flo. 3. p. ti. 1 *Hoſti.* c. 13. Solet etiam hîc queri, vtrùm inter duos filios adoptiuos poſſet cõ *Archiep* ſiſtere matrimonium? Cui dubio reſpondet Silueſter, verb. Matrim. *Silueſter* 8. §. 8. dicto. 6. affirmatiuè. Hoſtien. autem tenet contrariam ſententiam, ſcilicet, quòd inter exiſtentes in poteſtate alicuius adoptantis, nuptiæ prohibentur vſq; ad gradum per legem prohibitum, & licèt ſententia Silueſtri ſit probabilis, probabiliorem reputo Hoſtienſis ſentẽtiam, quia idem periculum incõtinentiæ exiſtit inter duos adoptiuos, quod inter filium naturalem adoptantis & adoptiuam filiam.

De impedimento frigiditatis.

¶XLVIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm frigiditas matrimonium contrahendum impediat, et contractum dirimat.

VT præſentem quæſtionem clariùs ac euidentiùs exponamus, tria ſunt præiacenda fundamenta. Primum eſt, quòd hæc impotentia poteſt eſſe duplex, naturalis proueniens ex cauſa intrinſeca, ſcilicet ex cõplexione, vt frigiditas magna in viro, & nimia arctatio in fœmina: & accidentalis proueniens ex cauſa extrinſeca per abſciſsionẽ virilium, vt caſtratio, vel per maleficium.

¶ Secundum fundamentum eſt, quòd alia eſt impotentia coëundi, & alia generandi, quia impotentia coëundi eſt impotentia ſeminandi in vaſe idoneo, at verò impotentia generandi appellatur ſterilitas: nempe, quia licèt ſeminet, attamen ſeminatio effectu generationis fruſtratur. Poteſt enim tam ex parte viri, quàm ex parte fœminæ ſeminatio hoc effectu fruſtrari.

¶ Tertium eſt, quòd hoc impedimentum, ſcilicet impotentia naturalis adhuc poteſt eſſe duplex, temporale, cui per artem vel ætatem remedium adhiberi poteſt, aut perpetuum, quod omni remedio medicæ artis deſtitutum eſt. Solent ſuperaddi alia impedimenta, quæ nõ ſunt ſimpliciter reſpectu omnium, ſed reſpectu aliquarum perſonarũ. Poteſt enim quiſpiam eſſe aptus ad conueniendum cum corrupta, & ineptus ad virginem, & validus ad congrediendum cũ pulchra, & non cum deformi.

1. concl. ¶ His ergo præiactis fundamentis, ad quęſtionem aliquibus concluſionibus reſpondetur. Prima. Impotentia naturalis & intrinſeca coëundi perpetua, ſuapte natura impedit matrimonium contrahendum & dirimit contractum. Quæ tamen eſt intelligenda non quòd dirimat matrimonium quod legitimum fuit, ſed quòd declarat non fuiſſe legitimum. Hæc concluſio habetur expræſſe determinata, extrà, de frigidis, & malefi. c. Accepiſti. & ca. Quod ſedem. Eſt etiam ſententia diui

D. Tho. Thom. in. 4. diſt. 34. & magiſtri ſenten. & Ricardi, ac cæterorum theo

Ricard. logorum ibidem. Et ratione probatur, quia matrimonium eſt quidã contractus quo alterutrum coniuges ſe obligant ad debitum carnale ſibi inuicem reddendum iuxta illud pauli. 1. Cor. 7. Mulier non ha

1. Cor. 7 b[illegible]tem corporis ſui, ſed vir. & capi. Sicut igitur cæteri cõtractus ſunt inualidi, cùm aliquis ſe obligat ad reddendũ quod minimè ſoluere poteſt, ita contractus iſte matrimonialis erit nullus. Intelligenda eſt hæc concluſio, ſiue cognouerint quando contraxerũt alter vel ambo iſtam impotentiam, [illegible]ue non. Semper enim huiuſmodi impotentia irritat matrimonium ex natura ſua. [illegible]rum [illegible]t tamen, quòd ſi ambo cognouêre impedimentum vnius partis, & illo nõ obſtante contraxerunt, vel ſi poſtquàm contraxerunt, conſtiterit congredi non poſſe, ſi cohabitare tunc noluerint, quia qui idoneus eſt matrimonio, dicit ſe filios velle procreare, ſeparandi ſunt. Si autem cohabitare conſenſerint, perdurare poſſunt in eadem domo, debent tamen ſe habere & tractare, non vt coniuges, quia nullũ eſt matrimonium, ſed vt fratres, vt patet in ca. Conſultationi. extrà de frigi. & malefi. & in cap. Laudabilem. Poſſunt, inquàm, ſimul cohabitare, & non quòd teneantur. Nõ enim Pontifex illud dixit præcipiendo, ſed conſulẽdo.

Sic namquè intellexit. Ricard hunc textum. in 4. diſt. 34, articu. ſecũ do quęſt. 2.

¶ Ex quo ſequitur, quòd non poſſunt libidinoſè ſe amplexari, aut impudicè tangere, aut carnaliter oſculari, non ſolùm propter periculum cui ſe exponunt pollutionis, verùm etiam quia iſti tactus, vt verior habet opinio, ſunt mortalia, niſi inter veros coniuges: quo circà, periculoſsiſsima eſſet hæc confederatio. Sequitur rurſus ex dictis, quòd cùm non ſit verum matrimonium inter huiuſmodi perſonas, ſi ille qui non eſt impeditus, ſiue ſit vir ſiue vxor, voluerit alteri copulari, poterit cũ licẽtia Eccleſiæ, quia ſi illud faceret nõ expectando ſententiam Eccleſię, quanuis matrimonium teneret ante ſanctam tridentinam ſynodũ, hodie tamen nullum eſt matrimonium, quod abſquè authoritate Eccleſię cõtrahitur. Dixerim, Siue ſit vir ſiue vxor. vt ſecluderem Gloſã ſuper .c. Requiſiſti. aſſerentem eſſe præceptum, quòd maneant inupti quantùm ad virum, & quantùm ad illam, conſilium. Impeditus autem iure inter dicitur, ne ad aliud poſsit matrimonium commigrare.

¶ Secunda cõcluſio declaratiua primæ. Si illa impotẽtia ſit temporalis, cui per artem medicam vel ętatem mederi poteſt, non impedit, vt ſi fœmina arcta & clauſa aliquo beneficio aperiri poſsit etiam cũ graui dolore, quem pati tenetur, vt poſsit reddere debitum, matrimoniũ eſſet validum: ſecus ſi ſine periculo mortis aperiri non poſſet, imo etiã ſi poſſet coire, ſed non poſſet parere abſquè expreſſo mortis periculo: non teneret matrimonium, quia cum mortis periculo non tenetur reddere debitum, ſi nullo remedio medicinæ ſubueniri poſſet huic periculo: tum etiam, quia impedimentum illud tunc reputatur perpetuum. 2. *Conc.*

¶ Tertia concluſio. Impotentia ad generandum & non ad coẽundum non impedit matrimonium nec dirimit in iure naturæ ſtando. Ex quo manifeſtè colligitur, ꝙ ſi ſp[...]lones, caſtrati, eunuchi & ſenes ſeminare aliquo pacto dum maritantur in vaſe legitimo, poſſunt, licèt ad generandum ſint inhabiles, matrimonium verè contrahunt, quia tu[...]c non frigidi, ſed ſteriles reputantur: ſi autem nullatenus illic ſeminare queunt, nullum contrahunt matrimonium: quòd intelligendum eſt, etiam ſi erigere valeãt mẽbrum virile, & poſsint fœminam prouocare, atquè ei ſatiſfacere, vt perdoctè ait Panor. ca. Quòd ſedem. Et ratio eſt euidens, quia per ſolam ſeminationem fiunt vna caro. Quod ſi quis obijciat contra hanc noſtram concluſionem, quia ſi non generare poſſunt, carebit iſtud matrimonium fine ſuo principaliori, non ergo concedendum eſt matrimonium eſſe legitimum: reſpondetur, quòd licèt ſteriliter ſeminantes non poſsint contrahere in 3. *Conc.* *Panor.*

offi-

officium natureͅ,poſſunt tamen ſaltem in remedium concupiſcentiæ, vt de vetulis ait. D. Tho. nõ enim requiritur quòd ſemp̃ in matrimonio ſit filiorum procreatio: quia ſufficit quòd non euitent prolem.

4. conc. ¶ Quarta cõcluſio. Si hoc impedimentum ſuperueniat matrimonio iam cõtracto, ſiue ſit impotentia ad generandum, ſiue ad coëundum, ſiue ex p̃te fœminæ, ſiue ex parte viri, ſiue ex parte vtriuſq; ſe teneat, & ſiue ſit impedimentum intrinſecũ ſiue extrinſecum, nullo iure naturali nec poſitiuo dirimit matrimonium iam contractum, etiam nondum conſumatum. Quod dixerim propter Gratianum in ſumma. 33.

Gratia. q. 1. vbi dicit, quòd ſi antequàm carnali officio coniugium confirmetur, ſup̃ueniat impoſſibilitas, officij ſoluitur vinculum coniugij: non enim eſt in hoc tenendus, quoniam nullum eſt impedimẽtum, quod recindere valeat matrimonium legitimum, quale eſt cõſummatum. Probatur modò cõcluſio, nam cùm præceſſit ille cõtractus inter p̃ſonas legitimas, vera traditio corporum adinuicem facta eſt. item, quia ſi impedimentum ſuperueniens, matrimonium legitimè contractum ſolueret, ſequeretur, quòd ſi quis poſt matrimonium caſtraretur, ſolutus eſſet à vinculo matrimonij, & pari ratione diſſoluendũ eſt, ſi alter coniugum incideret in infirmitatem adeò grauem, vt inutilis alteri coniugi factus eſſet, cuius contrarium habetur determinatum, 32. q. 7. cap. Hi qui. vbi dicitur, quòd qui iam contraxerunt, & vni ex duobus amentia, vel furor, aut aliqua infirmitas acceſſerit ob hanc infirmitatem, coniugia talium ſolui non poſſunt. Similiter, inquit idem canõ, dicendũ eſt de his qui ab aduerſarijs exſecãtur, aut membris tru[illegible], aut à barbaris exſecti fuerunt. Nec obſtat id quòd obijcitur ex c. Quòd propoſuiſti. in eadem cauſa & queͅſtio. vbi Grego. 3. determinauit, quòd propter infirmitatem ſuperuenientem in fœmina, ſi nõ poteſt reddere debitum, poterit vir aliam ducere. Non, inquàm, obſtat, quia Leo. 4. licèt approbauit dicta Gregorij, ſed non omnia: nempe illa in quibus vt particularis doctor poterat errare, ſed illa dũtaxat mandauit ab omnibus obſeruari, in quibus bene dixit, vt pa[illegible]t. 20. diſtinctione, capi. primo.

5. Conc. ¶ Quinta concluſio. Quando lis de frigiditate conteſtatur, aut [illegible] huiuſmodi impotentia, ſi illa poteſt legitima via iuris probari, illico dirimendum eſt matrimonium, vt ſi vir per teſtes legitimos probaret antequàm matrimonium contraheret, virilibus caruiſſe, vel non habuiſſe ætatem legitimam, nec poſteà completa conſenſiſſe, vel ſi mulier matronarum iudicio monſtraret ſe eſſe clauſam, vt nequeat vlla arte penetrari. Hãc concluſionem ponit ad literam Dominicus à

Soto. Soto in. 4. diſti. 34. q. 1. articulo. 2.

¶ Si

¶Si verò hac via impedimentum conſtare non poſſit, adhibetur hęc
6 concluſio. Ad cognoſcendnm vtrùm impedimentum ſit tempora- 6. Conc.
le an perpetuum, expectandum eſt per triennium, & in iſto tempore
debent dare operam ad matrimonium conſummandum. Ad hoc e-
nim hoc tempus aſſignatur in capitulo. Laudabilem. extrà de frigidis
& malefici. Quòd ſi elapſo illo triennio aſſerant non conſummaſſe
matrimonium, tradenda eſt ipſa mulier, ſi eſt virgo, conſpectui ma-
tronarum, quibus adhibenda eſt fides, capitulo. Propoſuiſti. de pro-
batio. Si verò ipſa quæ diuortium petit, corrupta eſt, & nihilomi-
nùs negat viri potentiam, ille verò iurat, ſe eam cognouiſſe, eius iura
mento in fauorem matrimonij ſtandum eſt, quia eſt caput fœminæ,
ſed iſta ad profeſſionem iuris ciuilis attinent, ideo iuriſtis relinquo.

¶Septima concluſio. Quia Eccleſia in hoc iudicando decipi po- 7. concl.
teſt, ſi poſteà inueniat ſe fuiſſe deceptam per hoc quòd ille, in quo e
rat impedimentum, inuenitur carnalem copulam cum alia vel cum ea
dem perfeciſſe, tunc debet Eccleſia matrimonium præcedens reinte
grare etiam ſi iam ſecundam duxiſſet, & vxor iam tunc cum alio fue
rit viro coniuncta, vt habetur in capitulo. Fraternitatis tuæ. extrà, de
frigidi. & malefici. Hanc tamen concluſionem intelligendam fore
arbitror, quando de facto ita eſt, quòd potuit cognoſci à primo viro:
licèt id fuerit ſucceſſu temporis, quia ſi nullo modo ab ipſo cognoſci
poſſit per proprium actum, iudicatur impedimentum perpetuum
eſſe: ſi impotentia nãquè eſt circa omnes, ſic impotẽs ſimpliciter eſt in
habilis ad contrahendum. Si tamen impotentia eſt circà vnam perſo
nam, qui ſic eſt impotens tantùm erit inhabilis ad con[illegible]
dum cum illa perſona, ſed habilis ad contrahendum cum alijs, ſiue
hæc impotentia ſe teneat ex parte viri, ſiue ex parte fœminę. Cùm pa
res quantùm ad hoc iudicentur, nec hæc impotentia, quæ eſt circà v-
nam duntaxat dirimit matrimonium. Quamuis enim quis ſit ineptus
ad virginem ſi aptus eſt ad corruptam: matrimonium tenet cum vir
gine contractum, quia ſi non eſt alia clauſura, quàm virginitatis, per
[illegible] poteſt aperiri. Secus ſi per miraculum aperiretur, nam tunc
non teneretur redire ad primum maritum, ſed poſſet alteri nubere.

De impedimento maleficij.

¶ XLIX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm maleficium ſit impedimentum impediens, dirimenſquè matrimonium.

¶Vt

Notab. 1. VT meliùs præſentem quæſtionẽ intelligere poſsimus, duo præannotare operepretium erit. Primum, quòd dę mones vim habẽt aduerſus homines & eorũ actiones, ſi diuinitùs permittantur: itaquè poſſunt eos à ſuis omnibus operationibus cohibere, per Dei tamen clemẽtiam arceantur. Non enim eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparetur ei, vt hiſtoria Iob nobis refert. Et licèt hanc poteſtatem non habeat in homines niſi propter peccatum, ſed tamen non ſemper vexat propter peculiare peccatum illius quẽ torquet, ſed propter Adę peccatum. Quo fit, vt etiam innocentes vexare poſsit Deo permittẽte, vt vexauit Iob, & alios ſanctos tam noui quàm veteris teſtamenti. Et quando maleficium propter peccatum ſingulare hominis accidit, nihilominùs non eſt neceſſarium, vt ceſſante peccato maleficium ceſſet, quia pœna, remiſſa culpa, remanet.

Notab. 2 ¶ Secũdum notabile eſt, quòd dęmones poſſunt facere, ne vir ad propriam vxorem accedere valeat, etiam ſi circa alias mulieres ſit potẽs. Hoc notabile experimento compertum eſt, vt patet in cap. Literę. de frigidi. & malefi. Poſſunt n. dęmones hoc facere applicãdo actiua paſſiuis, & inſtrumentum fœmineum indurando, & lumbos viri infrigidando, & ſpiritus quibus inſtrumẽtum erigitur, exuflando: imo verò ſi modò diuinitùs permittantur, poſſunt per venena vel aliam herbarum applicationẽ genitricem virtutem in viro exiccare, & conceptricem in fœmina. Et tunc non ſolùm reſpectu huius aut illius fœminę, ſed ſimpliciter vir redderetur impotens, ſicuti ſunt frigidi: at verò [illegible] rò contingit. Iſtud namquè diſcrimen conſtituit gloſa in. c. cit. quòd frigidi ſunt ſimpliciter impotentes, maleficiati autem non niſi reſpectu huius aut illius fœminę. Poſſunt in ſuper alijs modis incognitis alia impedimenta apponere.

1. Concl. ¶ His iactis, ad difficultatem quinquè concluſionibus reſpondetur, & earum prima ſit. Poſsibile eſt, imò frequenter contingens, vt dęmonum opere maleficium carnalem copulam impediat. Cõcluſio iſta ex præiactis fundamentis liquida eſt, quandoquidem præfata impedimenta obijcere valent.

2. concl. ¶ Secunda concluſio. Eiuſmodi maleficia poſſe eſſe tum temporalia tum etiam perpetua fateri opportet Hanc concluſionem pono cõtra quoſdam abſquè ratione aſſerentes, nullatenùs poſſe eſſe perpetua, ac ſub inde nec impedimenta matrimonij. Qua ratione namquè dęmones diuinitùs permittũtur per aliquot annos homines vexare, poſſunt quoquè permitti per totam vitam eis moleſtiam inferre.

3. concl. ¶ Tertia concluſio. Si maleficium ſit perpetuum, & præcedat matrimo

monium, impedit ipſum contrahendum, & dirimit contractum, non autem ſi ſit temporale. Hæc concluſio eſt expręſſè determinata. 33. q. 1. ca. Si per ſortiarias. vbi dicitur, quòd ſi adhibitis remedijs: nempe, corde contrito & ſpiritu humiliato, facta ſacerdoti confeſsione & exorciſmis, cæteriſquè Eccleſiæ ſpiritualibus medelis adiectis, qui maleficia patiuntur, non ſanentur ſeparari valeant, & ſi alijs poſteà fuerint copulati, nõ ſeparabuntur reſtituta vtriquè potentia coẽundi. Et inteillgitur potentia concubendi cum alijs, nõ autem inter ſe, itaquè quando maleficio comprobato per Eccleſiæ ſententiam diſſoluitur matrimonium, & ſecunda matrimonia conſumarunt, non ſunt cogendi redire ad primum, nec ad hoc vt experimentum capiant, an coire poſsint, niſi forſan Eccleſiæ legitimè conſtaret, ipſos priuatim animo fornicandi aut experiendi conſummaſſe copulam, nam tũc exiſtimat Soto reuocandos fore ad matrimonium vetus, perinde ac ſi propter frigiditatem fuiſſent ſeparati, quia tunc Eccleſia iudicat ſe fuiſſe deceptam. Similiter, ſi conſtare certo poſſet, virum priùs fuiſſe maleficiatum quo ad omnes, quia plures tentauit, & cum nulla conſummare potuit, tunc enim iudicandum eſſet de illo ſicut de frigido: videlicèt, quòd ſi conſummauit poſtmodùm cum ſecunda reuocãdus eſſet ad prius matrimonium, quia iam cenſetur factus habilis ad priorem vxorem. Ex his colligitur differentia inter frigidos & maleficiatos, quia frigidus ſi eſt inhabilis circà vnam, etiam ſi ad aliam ſit idoneus, non ideo dirimitur matrimonium contractum cum illa ad quam eſt inhabilis: attamen maleficiatus ſi poſteà reperiatur habilis ad aliam, & fœmina ad alium, non ideo reuocandus eſt vir aut fœmina ad primum coniugium, & ſeparandus à ſecunda, ſed ſecunda matrimonia ſunt ſeruanda. Ratio diſcriminis eſt, quia illud non eſt ſufficiens iudicium, quòd ſint habiles inter ſe ſicut in frigidis. Ita tenet Scotus in. 4. diſ. 34. & Abulenſis ſuper Mathe. cap. 19. *Soto.* *Scotus.* *Abulen.*

¶ Quòd ſi roges, quonam pacto conſtare poterit, vtrùm ſit illud maleficium temporale, an perpetuum? Hac quarta concluſione inordine tibi reſpondetur, quòd ſi per trienium ſimul habitarunt dantes ſtudioſè operam carnali copulę, & adhuc durat maleficij impedimentum, reputatur maleficium perpetuum. Similiter reputatur perpetuum, quando non poſſet per artem medicam, ſed ſolùm vtendo maleficio, vel arte dęmonis mederi eiuſmodi maleficio, quod quidem minimè licèt, vt egregiè probat Caie. in. 3. to. ſuorũ opuſ. in ꝓpria. q. de hoc. & in ſumma verbo. Maleficium. Non enim licèt vti dęmonum poteſtate, cùm ſint noſtri hoſtes, qui nullam nobis fidem niſi in noſtrum damnum ſeruant. *4. concl.* *Caietan.*

¶ Sed

Dubium. ¶ Sed ad huc ſupereſt dubium, vtrùm liceat vti malefici opere parati,
ad exercendum maleficium, ad aliud maleficium tollendum? Cui du-
5. Concl. bio hac quinta concluſione negatiua reſpondetur: nempe, quòd non
licet vti maleficio alterius qui paratus eſt, ad diſſoluendum aliud ma-
leficium. Hæc concluſio eſt nota, quia maleficium adeò de ſe eſt ma-
lum, vt fieri abſquè culpa nequeat. Quo circa, qui illud etiam à para-
tiſsimo petit: ad malum inducere cẽ ſetur, quod nullatenùs licet, nam
Roma. 1. eſſet hoc in malum cõſentire, quòd Paulus ad Roma. 1, condemnat,
cùm dicit, Digni ſunt morte, non ſolùm qui mala faciũt, ſed etiam qui
facientibus conſentiunt. Scio tamen ſummam angelicam verbo, Su-
Angel. perſtitio. §. 13. contrariam ſententiam huius quintę concluſionis te-
nere, ſed non eſt ei in hac parte fides adhibenda. Nec obſtat ratio
quam facit: videlicet, quòd ſicut licet accipere ſub fœnore ab vſura-
rio parato ad dandum ad vſuras, ita licèt vti maleficio illius qui eſt
paratus ad diſſoluendum aliud maleficium. Nõ, inquàm, obſtat, quia
non eſt eadem ratio; nam bene licet vti iniquitate alterius parati ad
peccandum, quando illud quod ab illo petitur, poteſt dare ſine pecca-
to ſi vult, & ex iniquitate ſua prouenit, quòd det cum peccato, & ita
eſt de vſurario: poſſet enim mutuare ſine intereſſe aliquo vltra ſortẽ,
& ſic dare ſine peccato, & idcirco licet alteri ab illo petere, quia non
niſi bonum poſtulat. At verò quando ſine peccato illud facere nequit,
neutiquàm licet alteri ab illo petere: & ſic eſt in propoſito, nam ſolue-
re maleficium minimè ille ſine peccato poteſt, etiam ſi velit, quando
non poteſt ſolui maleficium ſine nouo opere dęmonis, quod ipſe de-
[illegible] non pręſtabit ſine commertio cum illo, quod abſolutè inhibetur
Leuit. 19 hominibus. Leuit. 19. & 20. & 1. Regum. 28. vnde tunc recurrendum
1. Re. 28 eſt ad remedia ſancta, quæ apponuntur. 33. q. 1. cap. fi. ſcilicet oratio-
nes & exorciſmos.

¶ Annotare tamen hîc oportet, quòd licitum eſt ac meritorium ſe-
cundùm doctores conuenire maleficum & rogare, imo & pecunia ab
eo extorquere, vt illas ligaturas quas habet ſepultas aut ſuſpẽ ſas, aut
alicubi aſſeruatas, in de dimoueat: quia illud maleficiũ facere vi[illegible]

Notabil. ¶ De furiæ vel amentiæ impedimento, non opùs eſt hîc queſtionẽ
mouere, ſufficit enim ſcire, quòd ſi furia vel amẽtia matrimonio ſuc-
ceſsit, ſiue conſummato ſiue ſolùm rato, non dirimit illud matrimo-
nium. Si verò rato anteceſsit, tunc diſtinguendum eſt, nã vel furioſus
eſt perpetuus, vel lucidis vtitur interuallis, & ſi quidem fuerit perpe-
tuus, nullatenùs matrimonium contrahit, & ſi attentet, nullũ eſt, quo-
niam non poteſt habere conſenſum legitimum: ſi verò habens lucida
interualla, contrahat eo tempore quo ratio illi eclipſatur, eadem rati-
one

one non eſt validum:ſi autem contrahat quando vtitur rationis luce, ſolidum fit matrimonium.

De impedimento inceſtus.

¶ XLIX. DIFFICVLTAS:

Vtrùm inceſtus ſit impedimentum matrimonium contrahendum impediens ac dirimens contractum.

PRo præſentis difficultatis elucidatione duo præannota re oportet, primum, quòd inceſtus committitur & accedendo ad propriam conſanguineam, & ad conſanguineam propriæ vxoris. Secundum, quòd huiuſmodi inceſtus poteſt eſſe præcedens matrimonium, & ſubſequens. Et quidem de inceſtu præcedenti matrimonium ſit prima conclusio affirmatiua, qua directè quæſtioni reſpondetur: nempe quòd inceſtus quo quis cognouit vxoris conſanguineam, & impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum: itaquè ſi quis ducat conſanguineam illius quam cognouit infra quartum gradum, etiam ſi ſponſalia ante ceſſerint, matrimonium eſt nullum ratione affinitatis contractæ. Signanter dixi, Conſanguineam vxoris. quia acceſſus ad propriam cõſanguineam nullũ cauſat impedimẽtum, quanuis ſit grauius peccatum quàm acceſſus ad conſanguineam vxoris. Hęc concluſio patet ex decreto concilij apud Meciam cap. 1. de eo qui cogno. cõſang. vxor. & c. Veniẽs. & c. Ex literis. & 32. q. 7. & ratio illã ſua dẽs eſt, quia minimè aliter honeſtas ac decor matrimonij, ſeruari poſſet. Notab. 1 1. Concl.

¶ Annotato tamen hĩc. 1. quòd hęc concluſio eſt intelligenda de inceſtu conſummato in vaſe legitimo, nam extrà vel nefariè in vaſe ille gitimo inceſtus perpetratus non impedit, vt patet in cap. Extra ordinaria. 35. q. 2. & 3. Notabi. 1

¶ Annotato etiam ſecundò, quòd licèt nullum ſit matrimonium, vt dicit concluſio, nihilominùs tamen in foro Eccleſiæ dirimi nõ debet, niſi incentus legitimè fuerit comprobatus, etiam ſi ambo ipſum inceſtum fateantur. Notab. 2

¶ De ſubſequẽti verò inceſtu eſt ſecunda cõcl. quòd inceſtus ſiue ſubſeq̃tur matrimoniũ cõſummatũ, ſiue nõ niſi ratum, nõ ipſum dirimit, quia matrimonium ratum per ſolum ingreſſum religionis dirimitur: impedit tamen inceſtuoſo matrimonij vſum, ita vt non poſsit à propria vxore debitum exigere: reddere tamen illi petenti tenetur. Ex hac concluſione elicitur cautè legendos eſſe canones. Qui dormierit. &, Concubuiſti. 32. quæſti. 7. nam cùm illic dicitur, Qui cum ſorore vxoris ſuæ dormierit, neutram habeat, non ſic intelligitur, quòd ſuam debeat relinquere, ſed quòd debitum ab ea non exigat. 2. conclu

Et

Et quod ait Zacharias,quòd quę vxor eius fuerit, nubat in domino cui velit,intelligitur poſtquàm vidua fuerit.Item habetur in illo ca. Qui dormierit,& in ca. Si quis viduam quòd mortua vxore propria, non poſsit cùm aliqua alia contrahere. Quòd ſi de facto cõtrahat mortua vxore contra ſtatuta in iſtis cap.& in.c.1.&. 2.de eo qui cogno. conſan.vxoris ſuæ licèt factum teneat,mortaliter tamẽ peccat, ſi præter diſpenſationẽ illud fecerit. Et intelligenda eſt hæc concluſio de inceſtu cum conſanguinea vxoris ſicut concluſio pręcedens,& non de

D.Tho. inceſtu cum conſanguinea propria. Hæc nanquè eſt opinio. D.Thom.
Ricard. in.4.diſ.37.& Ricardi & Silueſtri verb. Matrimonium.7.§.vltimo.
Silueſter & Caie.in ſumma verb. Matrimonium&. Di.Tho.aſsignat pro ratio
Caietan ne,quia inceſtus ponit impedimentum non tam ratione culpę quàm ratione affinitatis,quam cauſat. Eſt etiam ratio illud ſuadens, quia non reperitur in iure hoc de proprijs conſanguineis, ſicut de conſanguineis coniugis,& huiuſmodi impedimenta potiùs ſunt reſtringenda quàm amplianda,

Dubium. ¶ Sed dubium ſtatim conſequenter ſe offert circà diſpenſationem faciendam,quis poterit diſpenſare? Cui dubio alijs duabus concluſionibus reſpondetur,prima,quòd in primo caſu:videlicèt, quando cri-

1.concl. men eſt pręcedẽs matrimonium,quanuis iure ordinario, vt more & vſu Eccleſiæ conſtat,ad ſummum Pontificem pertineat diſpenſare in tali impedimento,nihilominùs tamen quando bona fide matrimoniũ p̃miſsis requiſitis iuxta formã cõc. eſſet celebratum:nempe, quia ille neutiq; fuerat ſuſpicatus,illam quam cognouerat, conſanguineam iſtius fuiſſe,cùm contrahit, ſed poſt cõtractum matrimonium id intellexit,tunc nanquè ſi ad Papam non poteſt haberi recurſus, & impedimentum eſt occultum,& illorum ſeparatio,qui de facto contraxerũt ſine magno ſcandalo fieri non poteſt,Epiſcopus poteſt diſpenſare in gradibus prohibitis in matrimonio, ſicut ſæpe accidit in mulieribus cognitis à conſanguineis viri,antequàm matrimonium cõtrahant. Cõcluſio hæc eſt Silueſt. verb. Diſpenſatio.§.9. Et ratio eſt,quia non eſt veriſimile quòd Papa velit,manere in laqueis huiuſmodi animas, quæ Romam adire non poſſunt,aut mittere. Et tunc poteſt qui tale habet impedimentũ per ſe vel per confeſſorem petere à ſuperiore diſpenſationem, qua obtenta contrahere debent eo modo quo in ſuperioribus difficultate 17.explicuimus.

2.conclu ¶ Secunda concluſio ſit,in ſecundo caſu,ſcilicet quando crimen inceſtus ſubſequitur,credo quòd poteſt Epiſcòpus diſpenſare,imo quòd debet,ſcilicet,vt poſsit debitum petere,ſaltem ſi ad Romam non pateret inceſtuoſo facilis aditus,aut propter eius paupertatem,aut infir

mitas

mitatem, aut propter nimiam diſtantiam, imo fortaſſè ſine iſtis impedimentis etiam poteſt. Hæc concluſio eſt communis ſententia, vt Paludani diſtin. 37. & Silueſt. verbo. Debitum coniugale. q. 9. & verbo Matrimonium. 8. q. 15. & omnium, maximè Dominici à Soto, in eadem diſt. q. vnica. ar. 2. *Palud.* *Silueſter.* *Soto.*

De impedimento defectus ætatis.

¶LI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm defectus ætatis impediat matrimonium.

DIfficultati huic duabus concluſionibus reſpondetur, & earum prima ſit. Ætas legitima ad matrimonium contrahendum in maſculis optimè ſtatuta eſt in. 14. anno, & in fœminis in. 12. Probatur, nam in contrahendo matrimonio habenda eſt ratio cauſę, ſcilicet conſenſus, & finis qui eſt generatio, & propter vtranq; rationem leges tempus prędictum pro matrimonio ſtatuerunt: tunc nanq; puer lucem rationis habet, vt liberè poſsit in matrimonio conſentire, & etiã incipit habere potentiam ad generandum & ad debitum reddendum, quod requiritur vt ſit aptus coniugio. Quod ſi ante tempus prædictum contrahant, contractus non valet pro matrimonio, ſed tantùm pro ſponſalibus, vt manifeſtè conſtat ex cap. vnico. de ſponſa. impub. lib. 6. 1. Concl.

¶Secunda concluſio prioris declaratiua ſit. Cùm præcepta iuris poſitiui determinent id quod in pluribus contingit, ſi contrahentes ante prædictã ętatem verè fuerint carnaliter copulati, vel ſaltem ad id idonei, matrimonium erit validum. Hanc concluſionem tenet Pan[illegible] ſubſcribit Silue. verb. Matrim. 5. q. 2. Et ratio illam ſuadet, quia tunc malicia potẽtiaq; coëũdi ſupplet ætatẽ, vt patet i. c. De illis. & in. c. Cõtinebatur. habetur, quòd ſi fœmina cognita fuerit à viro ætati proxima, ſcilicet in vndecimo anno vel circa duodecimũ, ſatis erit pro matrimonio contrahendo, imò & ſi fœmina in decimo & vir in. 12. ãno fortè copulam affectu maritali conſummauerint, ſi in illis efulgeat tãta lux rationis, quæ ſufficiat ad conſenſum præſtandum, matrimoniũ erit validum. Nec enim caſus eſt impoſsibilis, quãdoquidem Hieronymus in Epiſtola ad vitalem cõiecturas adducit, Salomonem decimo anno Roboam genuiſſe. Et Grego. 4. li. Dialogo. c. 19. refert puerum nouem annorum nutricem ſuam fœcundaſſe. Et Albertus in. 4. diſtin. 35. ait, ſe vidiſſe puellam in. 9. anno concepiſſe & peperiſſe in. 10. Rariſsimè tamen exiſtimo caſum iſtum poſſe contingere. *Grego.* *Alber.*

De impedimento ligaminis.

¶LII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ligamen ſit impedimentum matrimonium impediens contrahendum & dirimens contractum.

1. Concl. AD hanc quæſtionem, ſuppoſito quòd tunc dicitur quis ligatus eſſe, cùm iunctus eſt alteri matrimonialiter, ꝑ aliquot concluſiones reſpondetur, prima qua directè reſpondetur, eſt, quòd matrimonium per verba de præſenti legitimè contractum, ſiue conſummatum fuerit ſiue non niſi ratum, viuente coniuge impedit contrahendũ, & dirimit contractum. Probatur, nam iure naturali perſona ligata vni coniugi per verba de præſenti vel per verba de futuro, ante Conci. Tridenti. ſi ſequuta eſſet copula carnalis cum affectu maritali, non poterat contrahere cum altera perſona, & ſi contraheret, etiam ſi conſummaret, matrimonium iſtud ſecundum erat nullum, & primum permanebat firmum: ſolùm enim quando non fuerat inter eos copula carnalis ſubſequuta alter altero etiã inuito poterat ſicut & modò poteſt, religionem intrare, & per profeſsionẽ dirimitur matrimonium illud nõ conſummatum, vt habetur extrà de cõuer. coniuga.

¶ Sed quid faciendum ſi vxor maritum abſentẽ mortuum eſſe per certos nuntios ac legitimos teſtes cognouit, & contraxit cum alio, poſteà autem venit certus nuntius affirmans cum iuramento eum viuere, vel ipſe maritus reuertitur? Pro hoc dubio ſit ſecunda concluſio in ordine quòd quamuis illa non peccauerit contrahendo cum ſecundo, quia bona fide contraxit, putans primum eſſe mortuum: attamen quotieſcunquè compertum fuerit priorem coniugem viuere, tenetur ad illum reuertere ſecundo matrimonio ſoluto. Conclu. iſta eſt decretum Leonis Papæ Cap. cum per bellicã. &. c. Cùm in captiuitate, &, Si virgo. 34. q. 2. & ratio eſt liquida, quia primum matrimonium nunquàm fuit ſolutum, ac per inde nequè ſecundum ſolidum.

2. concl.

3. concl. ¶ Tertia concluſio. Licèt mala fide ac ſubinde cum graui culpa ſecundum matrimonium fuerit cõtractum: nempe, quia vehemens opinio vrgebat priorem maritum viuere, ſi mutuus conſenſus adfuerit de præſenti cũ forma concilij, & reuera tunc maritus erat defunctus, matrimonium ſecũdum tenet, quia omnia neceſſaria ad contrahendum verum ac legitimum matrimonium concurrunt.

¶ Sed eſt dubiũ, quãta certitudo requiratur de morte cõiugis abſentis, vt alter poſsit ad. 2. nuptias tranſire abſquè culpa? Pro hoc dubio ponitur. 4. concluſio, quòd eſt neceſſaria moralis certitudo ſecundũ arbitriũ & iudiciũ prudentũ, ꝑ nuntiũ certũ habita, vel per æquiualẽs teſtimoniũ. Hæc cõcl. habetur in. c. In præſentia. de ſpõſal. & in. c. Dñs de ſecundis nuptijs, vbi dicitur, quòd nullus talis præſumat ad. 2. nuptias

Dubium.

4. conc.

ptias cōuolare,donec ei cōſtet,quòd cōiux eius de hac luce deſceſsit
Quo fit,vt quandiu res ſit dubia tali dubio,quòd nullus eſt vel aſſen-
ſus vel diſſenſus,ſed animus pendet,nullatenùs licèt alteri ſe copula
re,cùm illic eſſe nequeant bona fides,& agat cōtra dubiū. Et quod di
ctum eſt de morte abſentis coniugis,id quoq; eſt intelligēdum cum
poſt matrimonium ratū nō cōſummatum fertur,religionē eſſe ꝓfeſ
ſum,videlicet,quòd q̄ndiu eſt dubiū an ſit ꝓfeſſus an nō, neutiq; licet
ſic dubitāti ad 2.nuptias conuolare. Quòd ſi aliquis vel aliqua ſic du
bitans veriſimiliter de morte prioris coniugis,de facto tranſierit ad.
2.nuptias,determinat Pontifex in.c.cit.quòd ei cui nupſit, debitum
non deneget poſtulanti,ſed nullatenus exigat.

De impedimento diſparitatis cultus.

¶LIII DIFFICVLTAS.

Vtrùm inter infideles legitimum poſsit matrimonium contrahi.

VT melius difficultatē hāc explicemus,ānotādū eſt,quòd *Noiabi.*
matrimoniū eſt quid naturale,q̄;uis nō ſit naturale tāq̄;
quid cauſatū ex principijs naturę ex quadā neceſsitate,
ſicut ſunt alia naturalia ,quæ à naturę principijs produ-
cuntur,tamen eſt naturale,quia natura inclinat , ad con
iūctionē maris & fœminę,licèt perficiatur per voluntatē:& hinc eſt,
quod Ariſt.8.Ethi.c.12.ait, hominem eſſe naturaliter magis animal *Ariſto.a*
coniugale quàm politicum.

¶Hoc fundamēto ſic iacto,duabus cōc. difficultati reſpōdetur,prior
ſit. Conractus matrimonialis viri certi ad certā fœminā ſicut re[illegible] *1. Concl*
verus & legitimus inter fideles,ſic & inter infideles,q̄tenus matrimo
nium eſt naturæ contractus,& cōcupiſcentiæ remediū. Hæc conclu-
ſio p̄ter hoc quòd eſt Hugo. lib.2. de ſacramentis. p.11.c.13.probatur *Hugo.*
manifeſta ratione, quia notū eſt infideles,propter infidelitatem natu
ralia non amiſiſſe.inter illos ergo eſt verum matrimonium. Item cō
pertum eſt,matrimonium ante omnem infidelitatem inſtitutum fuiſ
ſe in paradiſo terreſtri,quando dominus dedit Adę adiutorium ſimi
le ſibi,quòd cum non inueniretur inter omnia animalia,miſſo ſopore
in Adam,formauit ex coſta eius Euam,vt conſtat ex ſcriptura ſacra
in principio Geneſeos.Inſtitutum enim fuit matrimonium āte omne
peccatum in officium naturæ ad multiplicationē & conſeruationem
generis humani,dum dixit Deus,Creſcite & multiplicamini , id quæ
inſinuauit Adam,cùm dixit, Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de
carne mea:propter hanc relinquet homo patrem & matrem,& adhæ
rebit vxori ſuę, & erunt duo in carne vna. Quo fit , vt dato non

fuiſſet peccatum, ſed primi parētes perſeuerarent in ſtatu illo fœliciſſimo innocentiæ, & omnes eorū filij, verū nihilominùs eſſet matrimonium, ac indiſſolubile, quia procreatio & educatio prolis quæ eſt finis matrimonij, ſine perpetuitate fieri nequit commodè. At verò poſt peccatum fuit matrimonium inſtitutum in remedium concupiſcentię, vt ſuprà dictum eſt. nempe, vt homo ipſam poſſet explere cum ꝓpria vxore abſq; peccato: quod quidem declarans Apoſtolus, inquit. Vnuſquiſq; propriā vxorē habeat propter fornicationē. Item, quia inter infideles reperitur vera matrimonij ratio, quę eſt maris & fœminę legitima cōiunctio indiuiduæ vitæ conſuetudinem retinens, cùm nō omnis fœmina omni viro coniūgatur, ſed abſtinet ab aliquibus gradibus. Nō enim eſt aliqua gens tam barbara, vbi pater cum filia, aut mater cum filio cōtrahat. Eſt etiā indiuidua vitæ conſuetudo, nam licèt contingat apud infideles, quòd poſt legitimum matrimonium diuertant, & cōtrahant cum alijs dimiſsis legitimis coniugibus, at tamen illud non tanquàm licitum fuit illis permiſſum per libellum repudij, ſed vt impunè fieret. Tandē probatur ex Paulo dicente, Si quis frater vxorem habet infidelem, & hęc conſentit habitare cum illo, nō dimittat illam. Notum enim eſt Paulum locutum fuiſſe de illis, qui cō iuncti ſunt, quando vterquè erat infidelis: ſupponebat enim, quòd antequàm conuerterentur, erant verè coniugati, ac proinde verum matrimonium. Ex quibus iam colligitur, non eſſe dubitandum, quin apud infideles huius noui orbis tempore ſuæ infidelitatis fuerit verum matrimonium, vbi coniungebantur ſecundùm mores ſuos vir & fœmina ad prolis procreationē, & operum cōmunicationē. De modis verò ſingulis ac particularibus quibus iungebantur tum primates tum etiam infimi homines in reliqua plebe, non eſt nobis animus hîc tractare, cùm tot tanquàm diuerſi eſſent: ſat enim erit vnicuiquè ſcire quòd ſi contrahebant iuxta conſuetudinem apud illos obſeruatam, quòd erat verum matrimonium.

2. concl. ¶ Poſterior concluſio. Etſi, vt dictum eſt in priori concluſione, apud infideles reperitur verum matrimonium, non tamen hoc matrimonium cenſendum eſt ſacramentum eſſe. Probatur, quia baptiſmus eſt ianua omnium ſacramentorum, & ideo ante ipſum nuptię non ſunt ſacramētum, alioquin etiam reperiri poſſet ſacramentum ordinis ante ſacramenti baptiſmi ſuſceptionem, cuius contrarium diffinitum eſt in capitu. Venieēs. de preſbyt. non bapti. Dicitur nanquè illic, oportere infidelem ordinatum, qui ſcilicet baptizatus non eſt, vt baptizetur, & iterum ordinetur. Eſt etiam concluſio expræſſa ſententia. D. Tho. in. 4. diſt. 31. quæſt. 1. ar. 2. Cuius ratio eſt, quia non videtur

D. Tho.

tur credibile,quòd Chriſtus inſtituerit ſacramentum apud gẽtes,quibus nunquàm ſuum effectum, videlicet gratiam conferret. Et ſi alicubi appellatur ſacramẽtum,vt in.c. Gaudemus.de diuort. vbi dicitur,quòd ſacramẽtum coniugij apud fideles & infideles exiſtit, intelligendus eſt locus iſte & ſimiles de ſacramento largè ſumpto, ſcilicet in quantum eſt ſignum rei ſacrę, quamuis gratiam non conferat, vt erant ſacramenta veteris legis. Et hoc pacto matrimonium etiam in lege naturæ erat ſacramentum: id eſt miſterium & ſignum ſignificãs vnionem Chriſti,& Eccleſiæ futuram. Vel dicendum,quòd matrimonium antequàm eſſet ſacramentum, quãuis eſſet perfectum perfectione naturali,vt per quod proles gigni poterat & educari, non tamen erat omnino perfectum perfectione ſupranaturali, quæ conſiſtit in gratia Dei,quia non conſequebantur gratiam virtute matrimonij,quod contrahebant,licèt illam poſſent tunc obtinere per conuerſionem in Deum. Vnde perfectio matrimonij in lege naturæ erat materialis reſpectu perfectionis euangelicę,quæ veluti ſuprema forma ei cõplementũ adhibet. Hæc in ſententia D. Tho. in. 4. di. 39. q. 1. ar. 2. D. Tho.

¶ LIIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm fidelibus liceat cum infidelibus inire coniugia?

AD hanc difficultatem quatuor concluſionibus reſpondetur,& earum prima ſit affirmatiua: nempe,quòd contrahere fidelis cùm infideli & peccatum eſt graue ſacrilegij,quo ſcilicet ſacra religio commaculatur,& matrimonium eſt prorſus nullum,& ſic cultus diſparitas eſt impedimentum impediens matrimonium contrahendum & dirimẽs contractum,itaquè fidelis non poteſt contrahere cum Iudęa,ſarracęna,gentili vel pagana,& ſi de facto contrahat,nullum eſt matrimoniũ. Hæc concluſio eſt concors Theologorum ſententia in. 4. diſt. 39. Et ratione probatur, quia cùm principalior finis matrimonij ſit nõ ſolũ generatio [quàm vtiquè cultus diſparitas non impedit] verùm & liberorum educatio in ordine ad Dei cultum,& educatio fiat communiter inter patrem & matrem,fit,vt ſi vnus ſit fidelis & alter infidelis, nõ poſsit fieri huiuſmodi educatio,quia vterquè parentum conaretur prolem ad ſuam religionem pertrahere,ergo non poteſt inter fidelem & infidelem eſſe conueniens matrimonium. Et eadem ratione & huiuſmodi cultus diſparitas ſecundo matrimonij fini, qui eſt tranquilla cohabitatio in eadem domo,aduerſaretur,nam inter quos eſt diuerſitas cultus,ſcilicet religionis, ſacrificiorum & cæremoniarum pax & amor,minimè conſtare poterit. 1. Concl.

2.conclu ¶ Sed vtrùm hæc prohibitio matrimonij inter fidelem & infidelem ſit de iure naturali an diuino, an de ſolo iure põtificio ſancita? Cui dubio hac ſecunda concluſione reſpondetur. Non eſt prohibitum matrimonium inter fidelem & infidelem iure naturali nec diuino. Hæc concluſio quo ad primam partem manifeſtè probatur, nam legimus Ioſeph Hæbręum cum Aſſene Ægiptia, & Moyſem cũ Sephora, & Hæſter cum Aſſuero contraxiſſe, & tamen alter iſtorum erat fidelis, alter autem infidelis. Item Deuter. cap. 21. Dixit dominus filijs Iſra-
Deut. 21 ël, quòd ſi egreſſus quis eſſet ad pugnam, & vidiſſet mulierem pulchram in medio captiuorum, & adamaſſet eam, & ad illam intraſſet, dormiſſetquè cum ea, quòd eſſet ſibi vxor: fateri ergo opùs eſt, non eſſe matrimonium iure naturæ prohibitum inter diſpares cultu, quia aliàs non eis Dominus hoc concederet. Tandem probatur, nam ſtandò in ſolo iure naturali, vt contrahi poſsit matrimonium, non ampliùs requiritur quàm quòd perſonæ ſint habiles ac idoneę: compertum eſt autem fidelem & infidelem habiles eſſe ad matrimonium contrahendum, ergo non eſt negandum poſſe inter eos conſiſtere matrimonium in ſolo iure naturali ſtando. Quo ad ſecundam verò partem: nempe, quòd non ſit iure diuino prohibitum matrimonium fidelis cum infideli, & in primis quòd non in veteri lege, probatur, quia licèt in lege Moſayca Deus populo Iſraëlitico matrimonia cum gentibus terrę promiſſæ interdixit, ſcilicet cũ Hethęis & Geregezęis & Amorreis & Chananęis & Pherezæis & Euæis & Iebuſæis ſeptem genti-
Deut. 7. bus, vt cautum eſt Deut. 7. Et ratio erãt, ne illorum idololatria & corruptis moribus contaminarentur, & ſic non poterant cum illis coniugia ſociare, niſi conuerterẽtur ad Iudaiſmum: attamen non erat inhibitum matrimonium cum omnibus infidelibus, cùm multi ex Iudęis contraxerunt cum alienigenis, vt dictum eſt. Nec in lege euangelica reperitur talis prohibitio. Imò euidens argumentum ſummitur in cõtrarium ex lege ipſa euangelica, quia per hoc quòd alter conuertetur ad fidem, matrimonium dirimeretur, ſi in euangelio eſſet talis prohibitio. Quare Paulus non potuiſſet conſulere, quòd ſi infidelis velit ſine cõtumelia ſaluatoris cum fideli manere, eũ fidelis nõ deſerat.

¶ Annotare tamẽ oportet circa hãc cõcl. quòd q;uis nec iure natura-
Notabi. li nec diuino ſit prohibitũ matrimoniũ inter fidelẽ & ĩfidelẽ, nihilominùs tñ ſecluſo iure pontificio, ſtãdo in mero iure naturali & diuino cõtrahere fidelis cũ ĩfideli eſſet gñe ſuo mortale, niſi aliq̃ vrgẽs vel expediẽs cauſa culpã excuſaret. Aliud nanq; eſt loqui de impedimẽto ne tale matrimonium fiat, aliud verò de impedimento illud dirimente, vt egregiè ait Dñicus à Soto in. 4. d. 39. q. vnica. artic. 2. Iuxta dicta eſt intel-

intelligendus D. Auguſtinus: quandò dicit de adulterinis coniugijs, quòd contrahere fidelis cum infideli eſt contra præceptum noui & veteris teſtamẽti: vult enim dicere, quod peccat contrahens cum fideli: non tamen quòd ſtando in ſolo iure naturali & diuino tam veteris quàm noui teſtamenti matrimonium ſit irritum & inualidum. Soto. D. aug.

¶ Tertia concluſio. Iure merè poſitiuo Eccleſiaſtico nunc eſt prohibitum matrimonium inter diſpares cultu. Hęc concluſio eſt determinata in concilio Calcedonen. c. 14. & in conc. Arela. 1. c. 11. Dicitur nanque illic, quòd puellæ fideles quæ gentibus iunguntur, à cõmunione ſeparentur: & in conc. Libertino. c. 15 & 16. & in conc. Toletano. 4. c. 61. & habetur. 28. q. 1. c. Non oportet. Tenet inſuper iſtam ſententiam omnium Theologorum ſchola in pręallegata diſt. 39. & conſuetudo Eccleſię vniuerſalis à traditione Apoſtolorũ obſeruata. Ea enim quę pertinent ad ius naturæ, ſunt determinabilia per ius poſitiuum, vt dicit D. Thom. in diſtinctione citata. Ex hac concluſione manifeſtè elicitur primò, quòd quanuis fidelis cum cathecumena anteq̃; ſacramentũ ſuſcipiat, contrahere tentet, non obſtante quòd illa credatur in gratia & amicitia Dei exiſtere, nihilominùs matrimonium eſt nullum: & ſi poſteà ipſa baptizetur, & poſt baptiſmum ſuſceptum volunt ſimul manere, debent de nouo in matrimonium cõſentire, cùm priùs matrimonium contractum ante baptiſmũ nullũ fuerit. Quòd ſi ille non vult illã poſt baptiſmũ accipere, in coniugem non eſt cõpellendus, nec ipſa ſi tunc ipſum nõ vult recipere, quia matrimonia liberrima eſſe debet. Quo fit, vt ſi alteri nupſiſſet, alter illorum priuſquàm de nouo conſentiret, firmum ac legitimum eſſet matrimonium, quod verum eſt, etiã ſi eam carnaliter cognouerit poſt baptiſmum, dũmodò non nouo ſed antiquo conſenſu coierint. Ratio eſt quia baptiſmus, vt in proprio loco diximus, eſt ianua omniũ ſacramẽtorũ. Vnde nõ eſt audienda gloſſa ſup. c. Veniẽs, de præsby. non baptiza. vbi ait, quòd baptiſmus flaminis ſat eſt vt poſsit quiſpiã ſacramẽtũ Euchariſtiæ ſuſcipe añ baptiſmũ fluminis. Si verò poſt baptiſmũ de nouo clã vel palã cõſenſerũt, & alter eorũ poſtmodùm ad secũda vota cõuolauerit, cogẽdus eſt redire ad cõiugẽ quã reliquit. Secũdò ſequitur ex cõcl. hac. 3. ſummũ Pontificẽ poſſe diſpẽſare, vt fidelis cũ infideli contrahat ex rationabili cauſa, imò quanuis abſq; vlla cauſa diſpenſaret vt contraherent, matrimonium teneret, non tamen fas eſſet diſpenſare abſq; vrgentiſsima cauſa. Tertiò infertur ex hac. 3. conclu. quòd poſſunt infideles q̃ntuncunq; diſpares cultu ac religione contrahere inter ſe matrimonium, niſi ſuis legibus prohibitũ fuerit. Huius corollarij ratio euidens eſt, quia cùm ĩfideles ſint extra Eccleſiã, nõ arctãtur legibus humanis Eccleſiaſticis.

3. concl. Con. cal Con. are D. Tho.

Dixerim, Niſi aliter ſuis legibus fuerit cautum. quia probabiliter poſſumus dicere, quòd rex infidelis in ſua republica poteſt leges condere, ſi ei viſum fuerit expedire, ad commodam illius gubernationem, quòd infideles eius ſubditi non contrahant cum gentibus alterius ritus, & quòd ſi de facto contrahant, ſint irrita talia matrimonia, & legẽ ſic latam omnes illius ſubditi obſeruare tenentur. Et idem eſt intelligendum de catechuminis, nam quantùm ad hoc eadem militat ratio de omnibus non baptizatis.

4. conc. ¶ Quarta concluſio. Quanuis in concilio Tolletano. 4. & Agatenſi ſit prohibitum fideli matrimonium contrahere cum hæretico, attamen ſi fidelis attẽtet contrahere cum illo, non erit irritum matrimoniũ ſed validum. Concluſio iſta eſt omniũ Theologorum ſententia in præallegata diſt. 39. nec requiritur ad eius probationem aliud teſtimonium, quàm quòd nullum eſt ius poſitiuum nec vlla conſuetudo irritans factum. Poſito enim quòd quis ſit baptizatus ſiue ſit hæreticus ſiue apoſtata, matrimonium erit validum, quandoquidem hæreticus & apoſtata licèt à fide diſceſſerint, characterem tamen chriſtianiſmi [qui indelebilis eſt] ſemper retinẽt. Verùm eſt tamen quòd fœmina hæretico nubens, dotem amittit, vt patet in ca. Decreuit. de hęreti. in. 6.

5. concl. ¶ Quinta concluſio. Licèt alter coniugum incidat in hæreſim, nõ ideo ille qui remanet fidelis, poteſt tranſire ad alias nuptias, quanuis in hoc caſu maior videatur cõtumelia ſaluatoris, quàm quando infidelis non vult cohabitare cum conuerſo ad fidem ſine blaſphemia diuini nominis, ſed tenetur continere. Ratio iſtius concluſionis eſt, quia matrimonium fidelium ratum eſt & firmum, in nulloq; caſu ſuperueniente diſſolui poteſt quoad vinculum, quoniam quos Deus coniunxit homo ſeparare non valet. At verò poteſt tunc & debet diuortium fieri quo ad thorum, præcipuè ſi periculum ſubuerſionis catholico immineat, quod vtiq; ſemper imminere cenſendũ eſt: quod percipi non poteſt in vno actu vel duobus, & ſic non propter vnum actum aut duos faciendum eſt diuortium, vt dicit D. Thom. diſt. 35. ar. 1. in ſolutione.

D. Tho. Sed oportet quòd perſiſtat poſt admonitionem in hæreſi.

Dubium. ¶ Sed vtrùm ſi hęreticus reſipiſcens ad obedientiam Eccleſiæ redeat, illiq; reconcilietur, catholicus reconciliatam in ſuam domum tenetur ſuſcipere? Ad hoc dubium ſub diſtinctione reſpondetur: nempe, quòd ſi fuit ille vel illa coniux ante Eccleſiæ ſententiam priuatim condata, tenetur catholicus pœnitentem, ſi verè pœnitens eſt, illam ſibi reconciliare. Si verò fuit per Eccleſię ſententiam condemnata, & à coniuge ſeparata, & Eccleſiæ reconciliata, tunc maritus catholicus poteſt ſi vult, vxore inuita religionem approbatam ingredi & profiteri, & ſimiliter

militer mulier, ſi maritus fuerit hæreticus, vt patet in cap. Mulier. de conuer. coniuga. Si verò non vult religioſus fieri, compellitur pœnitentem coniugem in commertium coniugale ſuſcipere, vt patet cap. De illa. &. c. Quanto. de diuort. Intelligitur dummodò illa reconciliata, ſit adeò pœnitens, vt abſq́; periculo poſsit coniux catholicus manere cum illa, aliâs non compelleretur commorari cum illa. Nec solùm poteſt catholicus fieri religioſus, verum etiam credendum eſt, quòd inuita vxore quę fuerat hęretica, poſſet ſacros ordines ſuſcipere, licèt hoc non ſit expreſſum in iure, quia ſicut in religione eſt votum ſolenne caſtitatis, ita ſacris ordinibus eſt annexum votum. Coniugi verò reconciliato nō datur huiuſmodi facultas, vt inuito catholico poſſit intrare religionem, imò nec ſufficit licentia catholici, niſi catholicus ipſe etiam ingrediatur religionem.

¶ Eſt dubium paruum vltimatè in hac difficultate, vtrùm filij debeāt ſequi parentem conuerſum ad fidem, vel infidelem in ſua perfidia perſiſtentem, & ſimiliter catholicum parentem, an in hęreſim lapſum? Cui dubio ſub diſtinctione reſpondetur: videlicet, quòd ſi filius eſt doli capax, atq; pollet vſu rationis, non eſt cogendus ad fidem. Quare ſiue pater ſiue mater conuertatur ſuo arbitrio filius relinquendus eſt, & ſolis rationibus & monitis adducendus. Si verò non eſt doli capax, debet ſequi conditionem fœliciorem. Quocirca, ſi pater conuertatur, illi adiudicandus eſt, vt patet in ca. Ex literis. de conuerſio. infideli. & ſi mater, eandem etiam ſequi debet, vt patet in ca. Iudæi. licèt enim ſeruitus ſequatur ventrem: tamen religio ſequitur fidem. *Dubium.*

¶ LV. DIFFICVLTAS.

Vtrùm coniux ad fidem conuerſus poſsit cum coniuge eandem fidem renuente commanere.

QVęſtioni pręſenti per aliquot concluſiones reſpōdetur, & earum prima ſit. Matrimonium inter infideles legitimè contractum, per conuerſionem ad fidem catholicā, ſiue amborum ſimul coniugum, ſiue vnius tantùm, non neceſſariò dirimitur. Hæc concluſio eſt expræſſa ſententia D. Auguſtini contra Pollentium, de adulterinis coniugi. qui contrarium aſſerebat. & eſt eiuſdem Auguſtini in ſermone Domini in monte, & Diui Thom. in. 4. diſt. 39. & habetur determinata in cap. Gaudemus. extrà de diuort. Inquit nanq; illic Innocentius, Per ſacramentum Baptiſmi non ſoluuntur coniugia, ſed crimina diluuntur. Probatur inſuper ratione, nam cùm fides non deſtruat naturam, ſed potiùs *1. concl.* *D. aug.* *D. Tho.*

per

perficiat,& matrimonium inter infideles iure naturæ conſiſtat, fit, vt non eo ipſo quòd alter ad fidem conuertitur,diſſoluatur matrimonium quo ad vinculum,& propter eandem rationem cõcluditur, quòd ſi ambo ad fidem cõuertãtur,matrimonium antiquum ſine nouo cõſenſu firmum permaneat. Et pari ratione,ſi antequàm conuerſus ad fidem ad alias nuptias conuolet, alius qui relictus fuit in infidelitate, ad cor rediens conuertatur, matrimonium antiquum eſt cuſtodiendum.

¶ Si verò vnus duntaxat fidem ſuſcipiat,altero remanente in infidelitate:tunc aut ille qui remanet in infidelitate,eſt obſtinatus,& eſt periculum maximum commanere ſimul, aut eſt ſpes conuerſionis illius, & non eſt adeò iniquus,quin velit abſquè iniuria fidei & contumelia Chriſti cùm coniuge fideli commorari:ſi primo modo,eſt ſecunda cõcluſio. Si infidelis eſt pertinax adeò,vt ſine contumelia ſaluatoris non vult cohabitare,fidelis quo ad thorum non ſolùm tenetur nunc,verũ & apoſtolorum tempore tenebatur diſcedere ab illo infideli coniuge,quanuis per hoc non dirimatur matrimonium quo ad vinculum. Hæc concluſio habetur in Concil. 4. Tolletano. capi. 61. Vbi dicitur,

Con.tol. quòd Iudæi qui chriſtianas mulieres in coniugio habent, admoneantur ab Epiſcopo ciuitatis illius,vt ſi cùm eis permanere cupiunt, Chriſtiani efficiantur. Quòd ſi admoniti noluerint cõuerti, ſeparentur.

3.concl. ¶ Tertia concluſio. Si eſt ſpes conuerſionis,& vult infidelis abſquè iniuria fidei & contumelia creatoris commorari cum coniuge fideli, fidelis non tenetur, nec tempore Apoſtolorum tenebatur manere cum illo,ſed tunc erat ei liberum vel abijcere coniugem quo ad thorum,vel retinere. Cùm enim in primitiua Eccleſia facilè Iudæi conuertebantur,coniugi conuerſo ad fidem permittebatur commorari cum coniuge infideli,ſed tamen ad id non tenebatur, vt liquidò conſtat ex verbis Apoſtoli. 1. Corin. 7. dicentis, Nam cæteris ego dico non Dominus, Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo,non dimittat illam: & ſi qua mulier fidelis habet virum infidelem &c. Sanctificatus eſt enim, inquit, vir infidelis per mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem. Vbi in verbo illo, Dico ego non dominus, innuit Apoſtolus, non eſſe præceptum Domini manere cum infideli, ſed conſilium ipſiuſmet Pauli:quemadmodum de virginitate dicit, De virginibus autem præceptum Domini non habeo, conſilium autem do.&c.non ergo commanere tenetur conuerſus ad fidem cum infideli. Item hoc idem apertiſsimè probat idem Apoſtolus, cùm ait, Non enim ſeruituti ſubiectus eſt frater aut ſoror in huiuſmodi,

ideſt,

ideſt,ſiue infidelis diſcedat,ſiue manere velit, non eſt ei ſubiectus fidelis,ſed poſsit ſi libuerit eum relinquere,nec cogitur cum illo manere,niſi ille catholicam fidem optauerit,& ideo Apoſtolus non iubet ne diſcedat: quia etiam tunc ius habet diſcedendi, ſed conſulit, vt non diſcedat, itaquè ſi verba Pauli conſideremus, fidelis coniux commorari poteſt cum infideli,licèt non teneatur, eò quòd ille qui ad baptiſmum accedit, regeneratur in Chriſto, & priori vitæ moritur,& ideo liberatur ab obligatione, qua vxori tenebatur reddere debitum,& ei cohabitare. Sed hoc conſilium Pauli duntaxat durauit per aliquod tempus in primitiua Eccleſia, eò quòd paſsim conuertebantur ad fidem & Iudæi & gentiles,& ideo tunc vir fidelis poterat habere probabilem ſpem de vxoris conuerſione, etiam ſi conuerſionem non promitteret:poſtmodùm autem tempore procedente, Iudæi fuerunt magis obſtinati quàm gentiles, ſicut tempore martyrum & Conſtantini imperatoris, & tunc non erat tutum cum vxore infideli Iudæa habitare ,quia non erat ſpes de eius conuerſione ſicut de conuerſione gentilis,& ideo tunc fidelis conuerſus poterat habitare cum gentili,& non cum Iudęa, niſi conuerſionem promittere. Poſteà verò de curſu temporis, quia tam gentiles quàm Iudæi obſtinati ſunt, & ideo niſi vxor infidelis vel vir conuerti velit, non permittetur ei cohabitare: ſiue ſit gentilis,ſiue Iudæa. Hęc ad literam Di. Thom.diſtinct. 39. Succeſsione enim ſæculorum introductus eſt iſte vſus in Eccleſia,quem ponit Diu.Thom.ſcilicet, vt nemo infidelium cuiuſcunquè ſectæ fuerint,fideli coniugi commorari permittatur. Potuit enim optimè Eccleſia pro temporum varietate,& diuerſa hominum conditione conſilium illud Pauli interpretari,aut mutare, cùm non ſit Domini præceptum, ſed ipſius Apoſtoli tanquàm paſtoris Eccleſię cõſilium,vt dictum eſt.Hinc elicitur corollariè non licere modò fideli coniugi cum infideli habitare, etiam ſi aliqua exiſteret ſpes conuerſionis illius,vt ſi diceret,quòd modò non vult conuerti,tamen quòd forſan de curſu temporis conueteretur. Cuius ratio eſt euidens,quia lex non reſpicit ea quæ rarò accidunt, ſed quæ plurimum contingunt:ſeruandus igitur eſt modus præſcriptus ab Eccleſia. Eſt enim admonendus & requirendus, quòd ſi in mora fuerit differendo conuerſionem, non eſt ampliùs expectandus,ſed fieri debet diuortium. Verum eſt tamen, quòd cùm Indis huius noui orbis,& cum nigris,quòd ſummus Pontifex poſsit concedere,vt modus iſte non ſeruaretur,ſed quòd poſſet conuerſus manere cum infideli: quia facilè conuertuntur, imò & cum gentilibus aliarum prouintiarum , vbicunquè conuerſiones crebriùs fiunt, D. Tho.

vt

Soto. vt egregiè docet Dominicus à Soto in.4.diſt.39.q.vnica ar.3. Imò Epiſcopus,inquit,poſſet inducias illas prolongare, dummodò fœlix euentus ſperaretur,& infidelis velit cohabitare pacificè ſine iniuria ſaluatoris,& ſine hoc quòd fidelem coniugem ſolicitet ad peccatum.

¶LVI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm fidelis ab vxore infideli diſcedens poſsit aliam ducere.

PRo præſentis difficultatis elucidatione præmittere oportet tria fundamenta. Primum, quòd per ſolam ſuſceptionẽ baptiſmi,matrimonium non ſtatim dirimitur, 1.Cor.7 quandoquidem Apoſtolus.1. Corinth.7. conſulit, quòd maneat cum coniuge infideli.

¶Secundum eſt,quòd cùm dicitur, Si non vult cohabitare ſine contumelia creatoris,non intelligitur impræſentiarum per contumeliam, quòd ſeruat ritum ſuum ac morem colendi Deos ſuos, ſed per contumeliam ſaluatoris intelligitur,ſi Chriſtum blaphemet, aut in ipſius fidem conuitia iactet, aut ſi fidelem coniugem ad ſuam ſectam conetur ptrahere, aut alia morũ corruptela inficere, tunc ſi admonitus deſiſtere noluerit, fidelis non eſt ſeruituti ſubiectus, & debet eius conſortium propellere.

¶Tertium fundamentum eſt,qnòd pertrahere ad peccatum non intelligitur hîc ſolùm,quando infidelis motione violenta compellit fidelem ad mortale,eo modo quo homo ad peccatum dicitur cogi,quia non eſt propriè coactio, ſed quando ſuggeſtione & perſuaſione conatur eum ad mortale pertrahere, & hoc ſufficit ad hoc quòd teneatur fidelis eius conſortium euitare,vt ſi diceret vxor manens infidelis viro ad fidem conuerſo, Non ero tua vxor,niſi mihi de latrocinio diuitias congreges,aut niſi ſolita latrocinia, quibus noſtram domum paſcebas,etiam Chriſtianus exerceas. Caſus eſt expreſſus in cap.vxor, 28.quæſti.1.

¶His iactis fundamentis,ad quæſtionẽ decem concluſionibus reſpondetur,& earum prima ſit. Si infidelis vult ſine contumelia creatoris 2.concl. cohabitare cum fideli,poteſt fidelis diuortium quòad thorum facere: tranſire tamen ad alias nuptias non poterit illo vel illa viuente. Hæc concluſio conſtat ex eo quòd adhuc durat matrimonium, cùm per ſanctum baptiſma non ſoluantur coniugia, ſed crimina dimittantur, vt habetur in cap.Gaudemus. Ratio eſt,quia tunc non eſt neceſſarium infidelem abijcere, ſed liberè eam poteſt retinere.

2.conclu ¶Eſt ſecunda concluſio. Si infidelis renuit conuerti, & nec habitare vult

vult cum fideli,vel ſi vult habitare,non tamen ſine contumelia ſalua toris:ſcilicet,ſine iniuria fidei, itaquè vel eſt in fidem iniurius, vel in Chriſtum blaſphemus,vel in coniugem ſcandaloſus,quia illum conatur peruertere:poterit fidelis conuolare ad alias nuptias. Concluſio iſta habetur expreſſè in.c.Quanto.& cap.Gaudemus.extrà de diuort. & eſt omnium Theologorum ſententia.Eſt etiam Di.Auguſt.in.li. de fide&operibus,cuius verba habẽtur.28.q.2.c.Infidelis.Eſt etiam Ambro.ſuper priorem epiſtolam ad cor.cap.7.Ratio huius ſecundę concluſionis eſt,quia cùm neceſſarium ei ſit ab illa ſeparari,non debet citra ſuam culpam in cælibatu abſquè vxore viuere. D.Augu Ambroſi.

¶Eſt tamen hîc attentè conſiderandum, quòd concluſiones iſtę intelliguntur,quando licitum erat fideli cum infideli coniuge conſentiente manere,imò erat conſilium cõmanere,ſed iam modò, vt dictum eſt, ſi infidelis admonitus non vult conuerti:tenetur fidelis ab illo dimoueri,atquè adeò poteſt ad alias nuptias tranſire.

¶Sunt etiam intelligendæ ſiue maritus priùs conuertatur quàm vxor ſiue ediuerſo,quia par ius eſt de vtroquè coniuge.

¶Nec obſtãt ea quæ aduerſus hanc ſecundam concluſionem obijciuntur,vt eſt illud Matthæi.19.Quos Deus coniunxit,homo non ſeparet.& illud,Quicunquè dimiſerit vxorem ſuam,niſi ob fornicationem,&aliam duxerit,mœchatur:& qui dimiſſam duxerit,mœchatur. Vbi nullam exceptionem Dominum facere,videtur,ob quàm vxorẽ dimittere liceat,niſi fornicationis:non ergo ex hoc quòd non vult habitare infidelis ſine contumelia ſaluatoris,licet illum dimittere. Item quia illic ſolùm facit facultatem dimittendi quo ad thorum & non quo ad vinculum,non ergo licet fideli tranſire ad ſecunda vota.Non, inquàm,obſtant iſta,quia licèt matrimonium infidelium ſit natura legitimum nec per legem naturę diſſolubile,non tamen eſt ſacramentũ nec tam perfectum &ratum,quin iure diuino ratione fidei catholicę, quæ fortius eſt vinculum,dirimatur:& ita Deus & non homo illud matrimonium diſſoluit. Sicut enim Deus voluit quòd matrimonium ratum Chriſtianorum dirimeretur per profeſsionẽ religionis approbata,ita tãquàm author fidei per profeſsionem ipſius fidei quam facit alter coniux,ſi alter eam detractauerit,matrimonium dirimit, quod homo dirimere nequiuerat. Quòd ſi quis roget, vnde habemus quòd dominus in hoc diſpenſauerit,vt poſteà quàm non vult conuerti infidelis,poſsit fidelis ad ſecunda vota conuolare? Ei reſpõdebitur, quòd ex traditione Eccleſiæ & eius doctorum interpretatione, qui ſpiritu ſancto inſpirati loquti ſunt,vt ait.D. Petrus in ſua ſecunda canonica.cap.1.atquè hoc flamine ſancto ſuffuſi,ſacra interpretantur Mat.19. D. Petr.

oracu

oracula, vt illud Apoſtoli, Non enim ſeruituti ſubiectus eſt frater. &c interp̄tantur, ideſt, neq; conuerſus ſubiectus eſt vxori infideli, neq; cō uerſa infideli marito, & per hoc quod dicit, quòd non ſunt ſubiecti, in telligit eos eſſe à priori matrimonio ſolutos. Itē, quia duriſsimū exiſti maretur præceptum illud, quod neophitos à ſuis vxoribus neceſſariò abigeret, ſi non eis permitteretur inire alia coniugia.

Dubium. ¶ Sed dubium ſtatim ſe offert non contemnendū, vtrùm matrimoniū dirimatur, cùm primū infidelis renuit ſine contumelia creatoris habitare cum fideli, an quando fidelis aliud matrimoniū contrahit? Pro hoc dubio, omiſſa ſententia Ricar. ar. 2. q. 2. & Scoti ar. 1. dubio. 2. &

Ricar. Gloſſæ ſup. c. Si infidelis. 28. q. 2. aſſerentium, matrimoniū dirimi ſtatim cùm renuit. &c. Omiſſa, inq;, hac opinione licèt probabili, ſit. 3. cō

3. concl. clu. in hac difficultate multo probabilior, quam ponit D. Tho. in. 4. d.

D. Tho. 39 q. vnica ar. 5. in ſolutione. 1. quòd matrimonium quod poſt in fide Chriſti contrahitur, ſoluit matrimonium, quod priùs in infidelitate cō tractū erat. Itaq; docet nunq̄; matrimoniū diſſolui quantuncunq; infidelis habitare cum fideli recuſet, quouſq; fidelis aliud matrimonium cō trahat. Quare ſi nunq̄; fidelis contrahat, nunq̄; ātiquum dirimetur. Cō tumelia nanq; infidelis neutiq̄, ſoluit vinculum, ſed ius petēdi debitū, itaq; anteq̄; infidelis conuertatur, non poteſt petere debitum, neq; fidelis ei petenti tenetur reddere, nec habitare cum illo. Et ſolùm per con tumeliam tribuitur fideli ius cōmigrandi ad aliud matrimonium, per quod diſſoluitur prius. Et ratio euidens ad probandam hanc noſtram concluſionem tertiam, ſumitur ex Innocētio. c. Gaudemus. de diuor. Quia quātumuis mulier illa in ſua perfidia perſiſtat, ſi tamē poſteà reſipiſcat & conuertatur, antequàm fidelis maritus aliam ducat, cogetur eam recipere & manere cum illa tanquàm cum vera vxore.

4. conclu ¶ Sit quarta concluſio. Si mulier illa infidelis fuerit fornicata, vt potè quia viro baptizato, nolens ipſa conuerti alteri viro nupſit, vel habuit rem cum alio, & ſic cōmiſit adulterium, poſteà conuerſa ad fidem, in optione viri fidelis erit eam ſibi reconciliare, vel non. Ratio huius concluſionis eſt, quia cùm ei occaſionem fornicandi non exhibuerit, propter hoc quòd ea inuita effectus eſt Chriſtianus, quia operam rectæ dedit ad baptiſmum conuolando, fit, vt non ſit cogendus ad hoc vt eam ſibi reconciliet. Imò etiam ſi clàm fuerit baptizatus nihil dicēdo mulieri, ſi fuerit fornicata, non cogetur eam poſtmodùm baptizatam recipere, etiam ſi velet cum eo habitare ſine contumelia creatoris: nihilominùs tamen aliam ducere nō poterit, nec ipſa alteri nubere. Annotato tamen, quòd eſſet inducendus tunc vir prædicationibus, vt eā velet ſibi reconciliare, & vt hanc iniuriam illi remitteret, oſtendendo ei quòd

ei quòd quando adulterauit, erat infidelis, quod nunc facta fidelis non faciet. Signanter dixi, Si fuerit fornicata. quia etiam ſi infidelis nubat aleri, fideli manente in viduitate, fornicatur: & non diſſoluitur matrimonium, quia à Paulo in perſona Chriſti loquente non cõceditur diſſolutio in fauorem infidelis, ſed fidelis. Poſtquàm verò fidelis contraxit, ſolutum eſt vinculum matrimonij ex vtraq; parte, quia matrimonium non claudicat quantùm ad vinculum, ſed quandoq; claudicat q̃; tùm ad effectum. Vnde in pœnam vxoris infidelis ei indicitur, quòd non poſsit cum alio contrahere magis quàm virtute matrimonij prę cedentis: ſed ſi poſteà conuertatur, poteſt ei concędi diſpenſatiuè, vt alteri nubat, ſi vir eius aliam duxit, & ſi poſtquàm fidelis duxit aliam, manens in infidelitate, ad alias tranſierit nuptias, crediderim, quòd matrimonium tenebit, culpam tamen mortalem committit contrahẽdo, eò quòd ius ipſum diuinum ſuſcipiendi baptiſmum, quod vniuerſos mortales obligat, eo temporis articulo, quo alter coniugum orthodoxam fidem profitetur ratione peculiari matrimonij, quo altero fideli eſt deuinctus, tenetur eum in eadem religione chriſtiana ſequi, & ideo ſi non conuertitur, & peccat in Deum, & in matrimonium, & iure diuino & naturali interdicitur ei aliud matrimonium.

¶Quinta cõcluſio. Si is qui conuertitur ad fidem, plures habet vxores, & eas ſimul & ſemel accepit dicendo, Accipio vos in vxores. tũc nulla earum eſt eius vxor. Vnde ad fidem conuerſus nullam requirere tenetur per ſe nec per alterum, an velit conuerti, ſed poterit aliquã illarum ad fidem conuerſam, vel quancumq; aliam fidelem maluerit, in coniugem accipere, ſi verò plures vxores iuxta illorum morem accepit ſucceſsiuè, neſcit tamen nec recordatur quę illarum fuit prima: per bullã Pauli tercij poterit ille fidelis, accipe vnã ex illis quã malue rit factam fidelem nouo conſenſu per verba de pręſenti, & antequàm conuertatur, tenetur eam requirere an velit conuerti, an non, quòd ſi dicat quòd non, interrogetur ſi velit cohabitare cum eo ſine iniuria ſaluatoris, & ſi dicat quòd non, poterit liberè tranſire ad ſecunda vota. Si autem ſcit quam illarum priùs duxerat, illam ſimiliter requirere tenetur, quòd ſi conuertatur, eam ducere tenetur cæteris dimiſsis, vt habetur in cap. Gaudemus. extrà de diuort. Si autem iſta prima fuerit mortua antequàm ipſe conuerteretur, & aliquam illarum tunc duxerit nouo conſenſu, ſcilicet ſecundam vel tertiam. &c. illam tenetur requirere ordine prædicto. Si verò mortua prima, nullã aliarum duxit, poſteà conuerſus ad fidem nullam requirere tenetur, ſed poteſt liberè ad ſecunda vota tranſire, quia nulla illarum pręter primam fuit eius vxor. 5. concl.

¶Sed

BIBLIOTECA NACIONAL

Dubium. ¶ Sed nunquid ſi ſit in partibus remotis, vbi requiri non poteſt infidelis, an velit conuerti, vtrùm tunc poterit conuerſus ad fidem alteram ducere? Pro hoc dubio ſit ſexta concluſio in hac difficultate. Difficul-
6. Conc. tas, imò & impoſſibilitas requirendi vxorem infidelem, an conuerti velit, vel habitare ſine contumelia ſaluatoris, vt putà quia ipſe iuit vel nuntium miſit ad locum vbi eam dimiſerat, ad inquirendum à ſuis vicinis, & eam non inuenit, non eſt cauſa efficiens, vt coniux conuerſus poſſit cum alia contrahere. Hæc concluſio habetur in cap. In præſentia. extrà de ſponſ. vbi dicitur, quòd quantuncunq; neſciuerit vxor vbi vir eius ſit, & magna diligentia adhibita eum inquiſierit, non poteſt cum alio contrahere, donec certum nuntium recipiat de morte viri. Et idem dicendum eſt, de requiſitione an velit conuerti, vel habitare ſine contumelia ſaluatoris: vtrobiq; enim cenſeo eandem requiri certitudinem. Quod enim operatur mors per ſe, operantur illa tria: nempe, nolli conuerti, vel nolli cohabitare ſine contumelia ſaluatoris, ac ſine hoc quòd ſolicitet ad peccatum.

¶ Septima concluſio. Fragilitatem carnis, iuuenilem ætatem, ac con-
7. concl. tinendi difficultatem non eſſe cauſam ſufficientem, vt conuerſus ad fidem poſſit ad ſecunda vota conuolare non requiſita eius vxore infideli, modo præfato, fatendum eſt. Concluſio hæc habetur in preallegato ca. In preſentia.

8. concl. ¶ Octaua concluſio. Vnus duntaxat nuntius certus, quòd mulier infidelis non vult cõuerti nec cohabitare viro conuerſo ſine creatoris iniuria aut ſine ſolicitudine ad peccatum mortale, ſufficit, vt Eccleſia poſſit permittere conuerſum ad ſecunda vota conuolare. Hæc concluſio habetur in dicto ca. In præſentia. oportet tamen in nuntio cõſiderare qualitatem perſonæ, & an deponat per verba veriſimilia. Requiritur nanq, certus nuntius de obſtinatione infidelis coniugis, ſicut de morte illius, ut Eccleſia taliſic conue[illegible] ad ſecunda vota facultatem conuolandi concedat.

¶ Nona concluſio. Quẽadmodum ſi vxor [illegible]edat veriſimiliter ſeu
.concl. probabili cauſa virum eſſe mortuum: nempe, quia erat in parte [illegible] qua, ſi diu abfuit, & in acie fuit, nec redijt, ſi literas eorum cum q[illegible] militauit, recipit de morte illius, ſi cum alio contraxit, excuſatur ab adulterio propter ignorantiam facti, & filij ſi quos ſuſceperit, iudicabuntur legitimi, etiam ſi vir eius viuat, vt habetur. 34. q 1. c. Cùm per bellicam. Tunc nanq, nec peccat reddendo nec etiã petendo, quamuis Eccleſia requirat certum nuntium ad conferendam licentiam contrahendi, quia in Eccleſia maior grauitas & authoritas requiritur q; in muliere, ita tenet Silueſter verbo Matrimonium. §. 13. ita eodẽ modo q; [illegible]

co[illegible]

conuerſus ad fidem quando habet firmam credulitatem ex rationabi li cauſa, quòd eius vir non vult conuerti nec cohabitare ſine ſaluatoris contumelia, poterat ante ſacrũ Trid. conci. & nũc etiã cum alia contrahere, attamen Eccleſia non conferebat tunc licentiam, ſicut nec hodie confert ad contrahendum cum alia, donec certum nuntium teſtificantem prædicta adduxiſſet. Nec ſufficit quòd teſtis dicat ſe ab alijs audiſſe, ſed neceſſum eſt quòd dicat, ſe ex ore ipſius viri infidelis audiſſe.

¶ Decima cõcluſio. Sicut quandiu mulier aliqua ſcit vel dubitat eius 10.concl
virum viuere, non poteſt alteri nubere, vt tenet Gloſſa in cap. Cũm ꝑ bellicam. ita ſi dubitat an vir eius relictus in infidelitate ſit obſtinatus ſecundùm illa tria prædicta non poterit alterum ducere.

De impedimento vxoricidij.

¶ LVII DIFFICVLTAS.

Vtrùm vxoricidium ſit in aliquo euentu licitum.

QVæſtioni præſenti tribus concluſionibus reſpondetur, 1.Concl.
& earum prima ſit. Authoritate priuata non licet viro vxorem quantunuis inflagrãti adulterio deprehenſam occidere. Hæc concluſio habetur in. ca. Interfectores. & cap. Quicunq;. 33. q. 2. & cap. Inter hęc. & eſt. Di. D.Aug.
Auguſti. li. 2. de adulte. coniug. c. 15. & D. Tho. in. 4. diſt, 37. q. 2. ar. D.Tho.
1. Et probatur tribus rationibus. Prima, quia nemini licet priuata authoritate vindicare ſe, niſi vim vi cũm moderamine in culpate tutelę repellere, Inquit nanq; Paulus ad Roma. 12. Non vos defendentes, Rma.12.
ideſt, vindicantes chariſsimi: nam mihi vindictam, & ego retribuam. Secunda ratio eſt, quia miniſter iuſtitię debet non habere animũ turbatum: & tamen cõmuniter hab[illegible] illum turbatum deprehendentes vxores in adulterio. Tertia quia iniquum eſſet ac contrarium iuri naturæ, vt contra inaudítam partẽ ſententia ferreretur: ſed quicunquè quantunuis pernitioſus priuſquàm cõdemnetur, audiendus eſt, vt habetur actuum. 25. non ergo licet priuata authoritate occidere vxorem depræhenſam in adulterio. Ex quibus colligitur, maritum occidentem vxorem adulteram ſic inflagranti delicto deprẹhenſam, peccare mortaliter, quia contra prẹceptum de non occidendo agit vt. c. Admonere. 33. q. 2. ait Stephanus Papa.

¶ Secunda concluſio. Leges permittunt vt maritus impunè occidere 2.concl.
poſsit vxorem inflagranti adulterio depræhenſam. Concluſio iſta habetur. ff. de adulte. l. Marito. & l. Gracchus. C. ad legẽ Iuliam de adul

te. Quinimò olim poſt trinam monitionem vtiquè poterat maritus occidere impunè ſiue captā in adulterio ſiue extrà, modò tamen non poteſt, niſi deprehendatur in ipſo actu adulterij, vt habetur in. L. Taurina. 82. Quo fit, vt ſi extra illum turpitudinis articulum eam occîdat, quanuis poſteà legitimè probet eam fuiſſe adulterā, non eximitur à pœna iuris in homicidas decreta. Ratio autem quare legislatores marito hanc indulgentiam decreuerunt, fuit eximius animi dolor, quem zelotypia ſuſcitat, & quem tunc ferre difficilimum eſt.

3. concl. ¶ Tertia concluſio. Poſteaquàm legitimis teſtimonijs fuerit adultera conuicta & damnata, licitum eſt marito authoritate publica ciuili eam occidere, cùm traditur in eius poteſtatem, vt eam occîdat. Iſta concluſio intelligenda eſt, ſi intentio ſit recta, id eſt, ad bonum commune, vel triſtitię obſeruationem, & non admiſceatur in huiuſmodi occiſione odium ſeu appetitus vindictæ.

Notabil. ¶ Annotato tamen hîc, quòd leges quas de adultera condunt Chriſtiani, non eundem rigorem habent, quem habebant antiquę, quę apponuntur Leuiti. ca. 20. & Deutero. ca. 22. non enim leges ciuiles noſtræ adulteram neceſſaria morte condemnant, vt fures & homicidas, ſed arbtrio mariti ſupplicium illius committunt: traditur enim in manus mariti, vt quod libuerit de illa decernat, & ſic traditur ei tanquàm iuſtitiæ miniſtro, non quidem neceſſariò vt carnifici, ſed ſpontaneo: quod quidem conſultò factum eſt, vt ſcilicet ad miſericordiam commoueatur maritus, & cruentum ipſum facinus eius animum deterreat, ne proprias ſcilicet manus ſanguine intingat, vileq; officium atq; infame exerceat. Hæc enim omnia poſſunt feruentem bilem hominis ſtupore illo mitigare.

Leui. 20 Deut. 22

¶ LVII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm vxoricidium impediat matrimonium contrahendum & dirimat contractum.

1. concl. DIffcultati huic per aliquot concluſiones reſpõdetur. Prima. Si vxoricidium fiat publica authoritate, nullum impedimentum matrimonij cenſendum eſt. Probatur, nã ſacri canones hoc impedimentum ob ſolum peccatum decernunt, cùm igitur illic nullum committatur, fit, vt nullum inde contrahatur impedimentum.

2. concl. ¶ Secunda concluſio. Si vxoris homicidium fiat authoritate priuata, non cauſa & affectu conciliandi alterius matrimonium, ſed propter odium, aut propter fornicationem, aut propter aliam quancunq; occaſio

caſionem aut cauſam, tunc tale vxoricidium impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum. Concluſio iſta eſt definita in cap. Interfectores. & cap. Admonere. 33. q. 2. quare licèt vir vxorem inflagranti adulterio deprehenſam occîdat, conſurgit huiuſmodi impedimentũ, eò quòd culpę labe commaculatur. Dicit tamen Soto, quòd huiuſmodi impedimentum eſt per Epiſcopum diſpenſabile. *Soto.* Ratio huius impedimenti eſt, quia qui vnam vxorem tam atroci afficit iniuria, meritò indignus eſt cui alia committatur.

¶ Tertia concluſio. Si ambo adulteri in mortem coniugis machinentur, homicidium ſine præcedenti adulterio ſufficit ad dirimendum poſteà matrimonium. *3. concl.* Concluſio hęc eſt caſus expræſſus in ca. Laudabilem. de conuer. infideli. vbi dicitur, quòd quidam Sarraceni ſugeſtione quarundam Chriſtianarum viros earum occiderunt, & poſteà cõuerſi per eaſdem Chriſtianas ad fidem, volebant eas ducere, quibus tamen Cęleſtinus. 3. p̃cepit, ne ducerent, aut ſi duxiſſent, ſepararentur. Hinc infert Silueſter cum alijs, quòd ſi tantùm vxores machinatæ fuiſſent in mortem ſuorum virorum, aut tantùm viri ſine earum conſilio, non eſſet impedimentum, quia adulterium non præceſſerat, ſecus ſi p̃ceſsiſſet, itaq; ſi tantùm vir ſine cõſilio fœminę interficeret maritũ illius, aut ſi tantùm vxor machinata fuiſſet in mortem mariti, non oritur huiuſmodi impedimentum. *Silueſter* Requiritur ſecundò vt impedimentum iſtud oriatur, quòd ex tali machinatione ſequatur in effectu mors: prædicti enim canones de morte loquuntur. Ricardus autem in. 4. diſtinct. 37. & Silueſter verbo, Matrimonium. 8. quæſtio. 9. addunt, quòd requiritur vt machinatio in mortem ſit illo fine veſtita, ſ[illegible] licet contrahendi matrimonium. *Ricard.* *Silueſter* Quare ſi adulter maritum adulteræ in bello interfecerit aut alia cauſa, non impeditur, quin poſsit poſteà eam ducere. Caietanus verò in ſumma verbo, Matrimonium. impedimento. 5. hanc exceptionem n[illegible] approbat, quia canones illam non faciunt. *Caieta.* Cùm enim hoc im[illegible]dimẽtum expectet ad ius poſitiuum, & iura non inueniantur apponere dictam conditionem ac limitationem, [illegible] eſt cur ſit apponenda. Vnde, ſiue fiat cum tali intentione ſiue non, interuenientibus alijs conditionibus, impedit ſecundùm mentem Caietani. Dominicus àutem à Soto Caietani ſententiam intelligit ſecundùm præſumptionem Eccleſiæ, ſecundùm quam quomodocunq; ſequeretur homicidium impediretur matrimonium: quia cenſeretur illo fine factũ. Silueſtri verò ſententiam intelligit in conſcientia: videlicet, quòd ſi homicidium fieret non illo fine, & eſſet occultum nequè in iudiciũ delatũ, nõ ĩpediret matrimoniũ in cõſciẽtia. ¶ Quarta cõc. *4. concl.* Qñ alter cõiu[illegible]ũ adulteratur, & p̃ ſe vel p̃ aliũ occîdit alterũ coniugẽ,

tunc inter coniugem remanentem & perſonam cum qua commiſsit adulterium, non poteſt eſſe matrimonium. Hæc concluſio habetur extrà de eo qui duxit in matrimonium, quàm poluit per adulterium. capit. Super hoc. &. 31. queſt. prima. capitu. Si quis viuente. & ratio eſt, quia ſi adulteri non interdicerentur contrahere inter ſe, daretur occaſio adulteris ſuos interficiendi coniuges, vt ſe inuicem copularent.

5. conc. ¶ Quinta concluſio. Quando vxor Petri dicit Antonio, quòd poſt mortem Petri ſui mariti accipiet eum in virum, & dat ei fidem, permittitq; ſe carnaliter cognoſci ab Antonio, ſiue præcedat ſiue ſequatur adulterium promiſsio, nunquàm inter hos adulreros poteſt eſſe matrimonium mortuo Petro, imò etiam ſi interiùs diſſentiat, incurrit hoc impedimentum, quia Eccleſia quæ impedimentum poſuit, iudicat talem promiſsionem veram eſſe, non curans de interiori conſenſu, quia non iudicat de occultis. Hęc concluſio habetur extrà de eo qui duxit in matrimonium quã polluit per adult. ca. Si quis vxore. &.. 21. q. 1. c. Relatum. ex quo ſequitur, quòd ſi ſolùm ſit fides de matrimonio, & non interueniat adulterium, nullum tale oritur impedimentum, vt habetur in cap. Si quis.

6. concl. ¶ Sexta concluſio. Quando quis viuente propria vxore adulterium committit ſolùm ſine fide vel promiſsione de matrimonio contrahendo cum adultera, poſt mortem propriæ vxoris poteſt ducere illam.

7. conclu ¶ Septima concluſio. Quando aliqui duo non ſolùm adulterium cõmiſerunt, ſed de facto coniuges ſe fecerunt, ſtante altero illorum ligato in priori matrimonio, ſiue adulterium pręcedat ſiue ſequatur tam contractum ſecundi matrimonij, inter iſtos ſic adulteros non poteſt vnquàm eſſe cõiugium. Aſſertio hęc habetur in cap. Significauit, extrà de eo qui duxit in matrimonium. quam pollu. per adult. & capi. Ex literarum tenore. & cap. Si quis. oportet tamen intelligere concluſionem iſtam cum grano ſalis, hoc eſt ſi perſona ſoluta ſciebat eſſe cõiugatam perſonam illam cum qua com[illegible]it matrimonium. & commiſit adulterium. Sciebat, inquàm, aut tunc [illegible]ando contraxit, aut ſi tunc neſciebat, & poſteà ſciuit: nihilominùs poſtquàm ſciuit, commiſit adulterium illud, ſcilicet cum illa perſona coniugata, cum qua ignoranter contraxerat, ſi verò neſciuit illum cum quo adulterauit eſſe vxoratum niſi poſt mortem vxoris propriæ, poteſt ſi vult contrahere cum illo, quoniam huiuſmodi mulier non commiſit formaliter adulterium, quia putabat illum eſſe ſuum verum maritum. Requiritur igitur vt hæc concluſio ſit vera, primò, quòd vel ſibi dent fidem, vel de facto contrahant per verba de præſenti. Secundò, quòd interueniat adulterium. Tertiò, quòd vterquè ſciat ſaltem probabiliter,

vt

vt patet in capit. Inquiſitioni. de ſent. excomm. Vnde rurſus ſequitur, quòd ſi Petrus mortua prima vxore vera, contrahat de nouo cum tertia, non obſtante contractu facto per verba de præſenti cum ſecunda adultera, ſtabit nihilominùs matrimonium cum illa tertia, etiam ſi poſt mortem primæ habuerit copulam cum illa ſecunda adultera.

¶ Tertia concluſio. Si aliquis infidelis habens legitimam vxorem contrahat de facto per verba de præſenti vel de futuro cum aliqua fideli, & habeat acceſſum ad illam, ſi propria vxor mortua eſt antequàm ipſe vir baptizetur, ex parte viri nullum eſt impedimentum, quin poſsit illam ducere: quia cùm eſſet infidelis, nullo modo incurrit tale impedimentum criminis. Si verò poſt baptiſmum adhuc viuente legitima vxore habeat adulteram: tunc erit impedimentum, & non poterit poſt mortem primæ eam ducere: quia iam eſt ſubditus legibus Eccleſiæ. .concl.

De vitijs impedientibus matrimonium contrahendum.

¶ LVIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſint aliqua vitia quæ matrimonium contrahendum impediant, contractum vero non dirimant.

AD hanc difficultatem hac vnica concluſione reſpondetur, quòd ſex ſunt crimina quæ matrimonium contrahẽdum impediunt, non tamen contractum dirimunt, ſcilicet Inceſtus, Raptus alienæ ſponſæ, Vxoricidium, Baptizatio proprij filij vt vir ab vxore ſeparetur, Interfectio presbyteri, & matrimonium ſacrilegum cùm moniali. Inter hæc autem crimina duo ſunt, videlicèt Inceſtus, & Vxoricidiũ, quæ vno modo conſiderata, duntaxat impediunt matrimonium contrahendum, ſed altero modo dirimunt etiam contractum, de quibus vtroquè modo dictum eſt: de alijs verò criminibus dicendum eſt nunc, & primò de raptore alienę ſponſæ dicitur, quòd non poteſt abſquè diſpenſatio contrahere cum ipſa nec cum alia, vt habetur in concilio Tolletano capit. Statutum eſt. 27. q. 2. vbi dicitur, quòd ſine ſpe coniugij maneat. Et ratio eſt, quia expedit, vt qui alienum matrimonium perturbare auſus eſt, iure proprij contrahendi priuetur, vt in eo puniatur, in quo deliquit. Si verò non fuerit raptor alienę ſponſæ, ſed alterius mulieris innuptæ, decerint ſancta ſynodus Tridẽtina ſeſsione. 24. c. 6 inter raptorem & raptam, quandiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere matrimonium. Quòd ſi rapta à raptore Con. vni. Con. tri.

ſeparata,in loco tuto & libero conſtituta,illum in virum habere con- Con.tri. ſenſerit, eam raptor in vxorem habeat: & nihilominùs raptor ipſe,ac omnes illi,conſilium,auxilium & fauorem præbentes, ſint ipſo iure excommunicati,ac perpetuò infames, omniumquè dignitatum incapaces: & ſi clerici fuerint,de proprio gradu decidant. Teneatur prætereà raptor mulierem raptam,ſiue eam invxorem duxerit,ſiue non duxerit,decenter arbitrio iudicis dotare.

¶ De eo qui proprium filium baptizauit,vt affinitatem cum propria vxore contraheret,dicitur,quòd perdit ius exigendi debitum, & non poteſt mortua propria vxore abſquè diſpenſatione aliam ducere, vt habetur.30.quæſt.1.cap.De eo.Intelligitur autem ſi conſultò ob iſtũ finem filiam quis de proprio fonte leuauit. Signanter dixi,Si hoc faceret.vt affinitatem cum propria vxore contraheret,nam ſi non vt matrimonio inſidiaretur etiam ſcienter proprium filium baptizaret: licèt perderet ius exigendi debitum,poſſet tamẽ prima vxore mortua, abſquè diſpenſatione aliam ducere.

¶ De interfectore verò preſbyteri dicitur,quòd etiam impeditur ne contrahere poſsit,vt habetur in concilio Maguntinen.cap. Qui preſbyterum.de pœniten.& remiſsio.

¶ Quòd autem qui cum moniali matrimonium contraxit, etiam impediatur ne matrimonium poſsit contrahere,habetur in concilio Tribarienſi.c.Hi ergo.& cap.Si quis. 25.q.1.

¶ His additur & ſeptimum impedimentum impediens & non dirimens,ſolennis impœnitentia. De quo impedimento habetur in ca. De his.&.c.Antiqui.33 q.2. Sed iam non eſt ampliùs in vſum,quod con- Notabi. feſſores illas pœnitentias ſolennes iniungat.

¶ Annotare hîc oportet,quòd in his impedimentis,quæ non dirimũt Caieta. matrimonium contractum,Epiſcopus poteſt diſpenſare , vt habetur in cap.Si duo.35.queſtio.2.& Caietanus id affirmat in ſumma verbo, Matrimonium.quin verò addit,quod ſi contemptus deſit, contrahere cum iſtis impedimentis abſquè diſpenſatione,vbi non eſt conſuetum illam petere,non eſt iudicandum mortale. Et re vera vbi non eſt in hominum memoria,vt Epiſcopi diſpenſent circa hæc, videntur tacitè conſentire. Tutiùs tamen erit per tertiam perſonam diſpenſationem poſtulare ab Epiſcopo. Nec ſolùm poſt factum intelligendum eſt poſſe Epiſcopum diſpenſare in his impedimentis,verùm etiam ante factum,vt ſine peccato poſsit habens aliquorum iſtorum impedimentorum contrahere,quia huiuſmodi impedimenta non habent aliunde robur,quàm ex iure poſitiuo: & non inueniuntur ſummo Pontifici reſeruata.

¶ Opor-

¶ Oportet etiam hîc annotare ad paccandas conſcientias cum Dominico à Soto in.4.diſt.27.q.vnica, quòd vbi etiam conſuetudo per- Soto.
ſeueret petendi diſpenſationem, quanquàm eſſet peccatum mortale abſquè illa contrahere, tamen poſtquàm contractum fuerit nulla opus eſt diſpẽſatione: tũ quia matrimoniũ ſolidũ eſt, tũ etiã quia nullũ horum impedimentorum præcedentium matrimonio aut ſolutionẽ aut exactionem debiti coniugalis impedit.

¶ De alijs verò impedimentis impedientibus ſed non dirimentibus: nempe, de voto ſimplici caſtitatis, de catechiſmo, & ſponſalitio, in ſuis proprijs locis dictum eſt. Et idem eſt de interdicto Eccleſię, videlicet, quòd ſi Epiſcopus alicui ex rationabili cauſa contrahere inhibeat, vt putà donec euidenter cõſtet, ſi eſt aliquod impedimentum inter eos, & exiſtenti tali prohibitione contrahant, peccant mortaliter, quia non parent mandato Eccleſiæ: non tamen matrimonium eſt inualidum.

¶ LIX. DIFFICVLTAS

Vtrùm tempus feriarum impediat matrimonium contrahendum.

PRÆSENTI DIFFICVLTATI TRIBVS cõcluſionibus reſpondetur, quarũ prima ſit. Secundùm ius antiquum tribus temporibus anni erant interdictę nuptiæ ſolenniter celebrari: nempe, ab aduentu Domini vſquè ad Epiphaniam, propter communionem quæ fieri ſolebat in natiuitate, itaquè ſecundùm opinionem Ioan. Andre. Ioan an.
poſt primum diem Epiphaniæ poterãt fieri: ſecundùm verò Hoſtien. Hoſti.
& Paludanum vſquè ad octauam Epiphanię excluſiuè non poterant Palud
celebrari, & hæc opinio inquit Silueſter verbo, Matrimonium 7.§.2 Silueſter
ſeruanda erat, vbi hoc erat in conſuetudine, quia in contrahendo matrimonio ſeruanda eſt conſuetudo honeſta, vt habetur de conſangui. & affini.c. Quod dilectio. vbi verò conſuetudo habebat, quòd poſt octauam Epiphanię ſolenniter celebrarentur nuptiæ & non anteà, ita obſeruandum erat.

¶ Secundum tempus in quo erant interdictæ nuptiæ, eſt, à ſeptuageſima vſquè ad octauam Paſchæ incluſiuè, & de iſtis duobus temporibus habetur.33.quæſti.4.capit. Non oportet.&.tribus capitibus ſequentibus.

¶ Tertium tempus in quo erant etiam interdictę nuptiæ, eſt, à triduo ante aſcenſionem Domini vſq; ad octauas Pentecoſtes excluſiuè:

ita quòd ipſa dominica, quę eſt octaua Pentecoſtes excluſiuè, in qua feſtum ſanctiſsimæ trinitatis celebratur, poterant nuptiæ ſolẽniter ce-
Arch. fl. lebrari, ita tenet Archiepiſcopus Floren. & Petrus à Palude & Ray. &
palud. Silueſter vbi ſuprà, & eſt textus apertus in ca. Capellanus. extrà de fe-
Ray. rijs. In octaua tamen paſchæ non poſſent celebrari, quia textus dicit,
Silueſter Poſt octauas paſchę. quod non dicit de alio tempore, ſed dicit, vſquè poſt ſeptimum diem feſti Pentecoſtes, [quod caret octauis] nuptiæ ſuſpendantur. Signanter dixi, Secundùm ius antiquum. nam hodie de-
Con. tri. terminat ſacrum cõciliũ Tridentinũ tempora in quibus tantùm prohi-
❄ bentur nuptiæ celebrari ſub his verbis, Ab aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti vſq; in diem Epiphaniæ, & à feria quarta cinerũ vſq; in octauam paſchatis incluſiuè, antiquas ſolennium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obſeruari ſancta ſynodus pręcipit: in alijs verò temporibus nuptias ſolenniter celebrari permittit: quas Epiſcopi, vt ea qua decet modeſtia & honeſtate fiant, curabunt. Sancta enim res eſt matrimonium, & ſanctè tractandum.

¶ Animaduertere hîc oportet, me ſignãter in concluſione dixiſſe, So-
Notabi. lenniter. ſcilicet, cum benedictione nuptiali, atq; alijs ſolennitatibus commeſationum & conuiuiorum, quia ſine huiuſmodi non prohibẽtur hiſce temporibus fieri ſponſalia, nec banna nec matrimoniũ quod per verba de præſenti in manu Sacerdotis ſeruata forma præfati concilij contrahitur. Ex nulla enim lege naturali aut ſcripta præfixum eſt tempus alicui in quo promittere alteri nõ poſsit quod ſuum eſt, ſi voluerit. Pręterea, quia extrà de ferijs in. c. præalle. Capellanus. dicitur, quòd ſecluſa ſolennitate ac contemptu poteſt matrimonium omni tẽpore contrahi abſq; peccato, & hanc ſententiam tenent Silueſter vbi
Silueſter ſuprà, & Caie. in verbo, Nuptiæ.
Caietan. ¶ Sed dubitatur conſequenter, vtrùm ſit mortale temporibus prædi-
Dubium. ctis matrimonium ſolenniter contrahere? Pro hoc ſit ſecunda concluſio in hac difficultate, quòd reputatur peccatum mortale violare hoc
Caietan. Eccleſiæ ſtatutũ. Concluſio iſta eſt Caietani [illegible] ſuprà, cuius ratio eſt, quia cùm publicè hęc fiant & cum ſcandalo, non videtur, huiuſmodi tranſgreſsio poſſe ſcienter fieri abſquè contemptu. Quo ſit, vt v[illegible] non eſſet ſcandalum & contemptus, non eſſet quis condemnandus ad mortale. Quod quidem contingeret, quando non interuenirent huiuſmodi ſolennitates & apparatus, & cum licentia Epiſcopi contraherent, quam non niſi ex rationabili & legitima cauſa concedere debet. Et ob id attẽdens Pius. 4. Põtifex Maximus, quòd apud iſtos neophitos omnino ceſſant tales ſolennitates & ſtrepitus, cùm mos gentis iſtius non ſit nuptias ſuas feſtis, alijſvè prophanis ſpectaculis celebra-

re

re, & penuriam ſacerdotum, qui temporibus oportunis benedictiones nuptiales eis miniſtrare poſsint, ad petitionem Chriſtianiſsimi Regis noſtri Philippi conceſsit, vt præfati neophiti deinceps ad annos viginti quinq́, à datis in quocunq; anni tempore prædictas benedictiones nuptiales recipere valeant, citra tamen publicum feſtiuæ lætitiæ ſtrepitum: vt latiùs per idem diploma in fine huius operis appoſitum patet:

¶ Tertia concluſio. Tempore interdicto ab Eccleſia ſponſam traducere in domum etiam ſine ſolennitate conuiuij peccatum eſt, non tamen arbitror eſſe mortale. Concluſionem iſtã tenet expreſſè D. Thomas, in. 4. diſtin. 32. vbi ait, quòd etiam ceſſante conuiuio ex ipſa nouitate traductionis, animus circa carnalia ac voluptuoſa occupatur. Eãdem tenet Panor. & ſumma Roſela, & eſt textus expræſſus. 33 q. 4. c. Nec vxorem ducere. vbi non ſolennitas ſolùm prohibetur, verùm etiam traductio. *3. concl.* *D. Tho.* *Panor.* *Roſela.*

¶ Quarta concluſio. Hiſce temporibus matrimonium conſummare ſecluſo ſcandalo & contemptu non videtur eſſe mortale. Hæc cõcluſio probatur, nam cùm ſint veri coniuges, per legitimum vtriuſq́, cõſenſum habent poteſtatem corporum adinuicem, & poſſunt reddere & petere pro libito, ſicut quilibet de ſe poſſet vti re ſua, vbi & quãdo voluerit. Itẽ, quia nulla iniuria fit benedictionibus, cùm propter hoc non contemnantur, quia eas poſſe dari poſt conſummationem nemo eſt qui ambigat, nõ ergo videtur eſſe mortale, quanuis à veniali tam ex parte petentis quàm reddentis non excuſentur, cùm prohibitum ſit. Ita tenet Caietanus in opuſcu. de matrimonio. *4. concl.* *Caietã.*

¶ LX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm conſummare matrimonium ante benedictiones & v[illegible]tiones ſit mortale.

PRÆSENTI QVÆSTIONI TRIBVS concluſionibus reſpondetur. Prima, Omnes fideles ſub præcepto teneri ad benedictiones nuptiales ſuſcipiendas in Eccleſia, minimè dubitare licet. Hæc concluſio habetur apud Cyriacum Papam in ſuo decreto cap. 4. & apud Euariſtum Papam. 30. quæſ. 5. c. Aliter, & apud Nicolaum Papam. cap. Noſtrates. Item, quia Eccleſia compellit fideles ad publicè contrahendum, ſi autem ſolùm eſſet conſilium, non compelleret.

¶ Secunda concluſio. Quanuis Eccleſiæ pręceptum contemnere de *2. concl.*

be

benedictionibus in matrimonio adhibendis ſit mortale, eas tamen ex
negligentia omittere veniale tantùm videtur. Hæc concluſio quo ad
primam partem conſtat ex determinatione concilij Cōſtan. à duerſus
Vuicleff vbi dicitur, Quicunquè chriſtianus qui ſolennizationem ma
trimonij contemnit, peccat mortaliter. Quo ad ſecundam verò partē
ſcilicet, quòd ſecluſo contemptu tantùm ſit veniale, eſt concluſio Ca
ieta. vbi ſuprà & Silueſt. verbo Debitum cōiugale. §.9 Ratione quo
què probatur, nam huiuſmodi benedictiones, non ſacramentum, ſed
ſacramentalia quædam ſunt, ſeruatis igitur eſſentialibus non erit
Conc. tr. mortale alia omittere, ſecluſo contemptu: quod apertè inſinuare vi-
❊ detur nunc ſacro ſancta ac generalis Tridentina ſynodus, quæ in ſeſ
ſio. 24. capit. 1. de reformatione matrimonij, ſolùm hortatur, vt coniu
ges ante beendictionem ſacerdotalem in templo ſuſcipiendam, in
eadem domo non cohabitent, & ſimiliter paulo inferiùs ſolùm hor-
tatur, vt anteq; contrahant, vel ſaltē tribus diebus ante matrimonij cō
ſummationem ſua peccata diligenter confiteantur, & ad ſanctiſsimū
Euchariſtiæ ſacramentum praeaccedant

Notab. 1 ¶ Sciendū eſt tamen hîc primò, quòd contē nere cōtigit dupliciter, v-
no modo formaliter, altero autem modo, ita ſe habere ac ſi non eſ-
ſet lex prohibens, vt ſi quis ita ſe haberet circa excommunicationem,
ac ſi non eſſet lex Eccleſię excommunicans, diceretur contemnere: ſi
ergo quis ſic ſe haberet in contrahendo matrimonio ſine benedictio
nibus nuptialibus ac ſi non eſſet lex hoc prohibens, contemnere dice
retur præceptum Eccleſiæ de benedictionibus adhibendis.

Not. I. ¶ Sciendum eſt ſecundò, generaliter in omni caſu in quo non eſt
mortale contrahere matrimonium ſine benedictionibus nuptiali-
bus, non erit mortale illud conſummare ſine illis. Quocirca in pa
tria vbi eſſet conſuetudo contrahendi per verba de præſenti coram
omnibus ſine huiuſmodi benedictionibus ſacerdotis, non eſſet mor-
tale illud conſummare

2. concl. ¶ Tertia concluſio. Infideles qui in ſua infidelitate contraxerunt, ſi
poſteà ad fidem Chriſti conuertantur, non tenentur ſuſcipere benedi-
ctiones ſub mortali nec ſub veniali, ſi tamen recipiant, bene facien[t].
Ratio huius concluſionis eſt, quia benedictiones iſtæ introductæ eſſe
videntur tanquàm quædam ceremonialia & ſacramentalia ſacramen
tum matrimonij concommitantia. Non igitur obligantur ad has
benedictiones, poſtquàm matrimonium contraxerunt in ſua infide-
litate, vel ſi ad hoc obligantur, ſimul etiam ad contrahendum de no
uo obligantur. Si tamen poſt conuerſionem contrahant, ſunt bene
dicendi, ſi facultas adfuerit, quia iam ſubduntur legibus Chriſtia-

no

norum.

¶Annotare hîc oportet, quòd huiuſmodi benedictiones non ſuſcipiendæ ſunt à quibuſuis Sacerdotibus, ſed à proprio Parocho: ita nanquè cauetur in ſacro ſancta ſynodo Tridentina vbi ſuprà ſub his verbis, Statuitquè benedictionem à proprio Parocho fieri: nequè à quoquàm, niſi ab ipſo Parocho, vel ab ordinario licentiam ad prædictam benedictionem faciendam ali ſacerdoti concedi poſſe: quacunquè conſuetudine, etiam immemorabili, quæ potiùs corruptela dicenda eſt, vel priuilegio, non obſtantibus. Et ſubiungit, quòd ſi quis Parochus, vel alius ſacerdos, ſiue regularis, ſiue ſecularis ſit, etiam ſi id ſibi ex priuilegio, vel immemorabili conſuetudine licere contendat, alterius Parochiæ ſponſos ſine illorum Parochiæ licentia matrimonio coniungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo iure tandiu ſuſpenſus maneat, quandiu ab ordinario eius Parochi, qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſoluatur. Notabile Con. tri. ✻

¶LXI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſecundæ nuptiæ ſint licitæ.

DIFFICVLTATI HVIC DVABVS CONcluſionibus reſpondetur. Prima eſt affirmatiua: nempe, quòd licitæ ſunt ſecundę nuptiæ, itaquè mortua prima vxore licitùm eſt contrahere cum ſecunda, & mortua ſecunda cùm tertia. &c. Concluſio iſta habetur in concilio Niceno. capit. 8. & ad Roma. capit. 7. vbi dicit Apoſtolus, Quæ ſub viro eſt mulier, viuente viro alligata eſt legi: ſi aũt mortuus fuerit vir eius, ſoluta eſt à lege viri. & 1. Corinthio. 7. ait, Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir eius viuit: quòd ſi dormierit vir eius, liberata eſt: cui autem vult, nubat, tantùm in Domino. At verò nubere in domino idem eſt, quod nubere ſecundùm rationem & leges Domini, qui ſacramentum inſtituit, licitè ergo fiunt ſecundæ nuptiæ ſecundùm Apoſtolum. Probatur inſuper concluſio duabus rationibus. Prima, quia cùm vt ex Paulo colligitur, vinculum matrimoniale non duret niſi vſquè ad mortem, altero coniuge decedente ceſſat, ac dirimitur. Secunda, quia contingere poteſt vt primum matrimonium fuerit ſterile, quare honeſtum eſt tunc aliud inire ad procreandos liberos. Imo etiam eis viduis quæ ſteriles ſunt, commodum eſt & honeſtum, & non nunquàm conſi

1. concl. Con. nice Roma. 7 1. Cor. 7

D. aug. conſilium, ad ſecundas commigrare nuptias. De qua re egregiè agit Di. Auguſt. li. de bono viduitatis, & lib. 2. contra aduerſarium legis, & ſuper priorem Epiſtolam ad Cor. capi. 7.

2. concl. ¶ Secunda concluſio. Secundę nuptię ſunt verum ſacramẽtum. Probatur, nam in illis quicquid eſt de eſſentia matrimonij, reperitur. Eſt enim in ſecundis vinculum perpetuum perinde atquè in primis, cùm ſit verum matrimonium.

¶ LXII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm ſecundæ nuptiæ ſint benedicendæ.

1. concl. QVęstioni pręſenti tribus concluſionibus ſatisfacere poſſumus, & earũ prima ſit. Quãdo vir & fœmina qui matrimonium contraxerunt, nunquàm receperunt benedictiones, ſi in infidelitate contraxerunt, licèt ad id non teneantur, bene tamen facient eas ſuſcipiendo poſtq̃; ad fidem conuertuntur, vt dictũ eſt, ſi verò erant fideles quando contraxerunt, tenentur eas recipere, vt conſtat ex capit. 1. de ſecundis nuptijs.

2. concl. ¶ Secunda cõcluſio. Si ambo in alijs nuptijs fuerint benedicti, ampliùs non benedicantur. Tunc nanq; tantũ audiant miſſam, & ſacerdos eos benedicens licèt ſecundùm Hoſtię. & communiter doctores, non ſit ipſo facto ſuſpenſus: eſſet tamen ab Epiſcopo ſuſpẽdẽdus, & olim ab Epiſcopo mitti debebat ad ſedem Apoſtolicam, vt ex cap. Capellanũ. de ſecundis nuptijs patet, ita ait Silueſter in verbo. Nuptię. §. 1.

Silueſter Sed nunc iam abſolui poſſunt ſacerdotes qui ſcienter eos benedicũt, ab Epiſcopo ſecundùm quandam extrauagantem Ioan. 22. quam mãnuale hiſpalenſe adducit.

3. concl. ¶ Tertia concluſio. Si alter eorum ſiue ſit vir ſiue fœmina, nunquàm fuit benedictus, vterquè coniugum benedicatur, vt habetur in prædicta extrauaganti, cui eſt fides adhibenda, & eam obſeruat Eccleſia Hiſpalenſis, cui conformamur in his Indiarum partibus. In[...] iam pręfata extrauagans tanquàm generalis conſuetudo videtur eſſe introducta in tota Dei Eccleſia.

¶ LXIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm matrimonio conſummato liceat vtrique coniugum altero inuito ad religionem tranſire.

PRo præſenti difficultate ſupponendum eſt ex ſuperioribus, quòd matrimonium eſt duplex, ſcilicet ratum dũtaxat: nempe per mutuũ conſenſum de pręſenti cum forma concilij ex pra

præſſum ante carnale cõmertium,& conſummatum:ſcilicet poſtquã eadem acceſsit copulatio. Hoc ſuppoſito ſic præhabito ad difficultatem aliquibus concluſionibus reſpondetur, prima. Et ſi matrimoniũ ratum non conſummatum legitimum ſit matrimonium: attamen ante cõſummationem copulę alter cõiugum poteſt altero inuito ingredi religionem approbatam, vbi votum ſolenne emittitur per cuius ingreſſum dirimittur, taliter, vt poſt eius profeſsionem poſsit alter cõiux remanens in ſæculo alteri nubere. Hæc concluſio habetur in cap. Ex publico, &ca. Verum de conuerſio. cõiuga. &. 27. q. 2. ex Euſebio c. Deſponſatã. & in conci. Trid. ſeſ. 24. cano. 6. ſub his verbis, Si quis dixerit, matrimoniũ ratũ, non cõſummatũ, per ſolennẽ religionis ꝓfeſſionẽ alterius cõiugũ nõ dirimi, anathema ſit. Eſt quoque ſentẽtia expręſſa omnium theologorum, in cuius confirmationem Magiſter ſententiarum adducit Hieronymũ ſcribentem, Macharium vt ſe transferret ad monachatum, reliquiſſe ſuam ſponſam, & Alexium ępiphanij filium, qui etiam reliquit ſponſam ſuam. Idem etiam de Ioanne Euangeliſta celebri hiſtoria refertur, vt eſt in pręfatione operum Ioãnis, ſiue Auguſtini, ſiue Hieronymi fuerit, nempe quòd virginem illũ Chriſtus de media nuptiarum ſolennitate ad Apoſtolatũ aſſumpſit. Probatur inſuper ex more & vſu Eccleſię vniuerſalis, quæ ita declarat & ſeruat, videlicet, quòd per ingreſſum religionis matrimonium ratum nondum conſammatum eſt diſſolubile. Nec hæc ſeparatio fit authoritate humana ſed diuina: licèt enim per matrimonium ratum iam ſint ſibi inuicem poteſtate traditi per expreſſum conſenſum voluntatis, iure tamen ipſo diuino & naturali ſubintelligitur conditio, niſi intereà alter ad ſtatum ſanctioris vitę tranſierit: per carnalem verò copulam vſu ipſo & facto completur corporis traditio, per quam vterquè poſſeſsionem corporalem poteſtatis ſibi traditę ingreditur. Conc. tr.

¶ Circa iſtam concluſionem animaduertendum eſt, quòd licèt non deſint qui dicant fore abreui[illegible] tempus probationis, ſaltem ſi ingreſſus [illegible] coniux cont[illegible] voluntatem alterius remanentis in ſæculo: tenenda tamen eſt tanquàm certior opinio Durandi, & Paludani, & [illegible]tien. in ſumma aſſerens, quòd etiam ſi coniux ingrediatur religionem altero inuito, non eſt compellendus renuntiare iuri ſuo, quo ſibi conceditur annus probationis, tum quia ſi in iure habetur quòd licèt ei habitum induere, etiam licebit ei vti priuilegijs iuris, quæ induentibus habitum conceduntur, tum etiam, quia annus probationis etiam in fauorem monaſterij eſt conceſſus: imò hodie iam nullo modo poteſt quis ante annum profiteri: recipitur namquè in ſancta Synodo Tridentina ſeſsio. 25. cap. 15. quòd in quacũq; religione tam virorũ Notabil.

quàm

q̃; mulierum nõ fiat ꝓfeſsio añ.16.annum expletum: & quòd nec qui
Con.tri. in minore tp̃e q̃; per annũ poſt ſuſceptũ habitũ in ꝓbatiõe ſteterit, ad
ꝓfeſsionẽ admittatur. Profeſsio aũt anteà facta ſit nulla : nullamquè
❋ inducat obligationẽ ad alicuius regulæ vel religionis vel ordinis ob-
ſeruationẽ, aut alios quoſcunquè effectus.

2.concl. ¶ Secũda cõcluſio. Quanuis, vt dictum eſt in.1.cõcluſione, poſsit cõ
iugatus ante copulã ad religionẽ tranſmeare, non inde ſubſequitur,
quòd poſsit ſimiliter ſacris ordinibus citra religionẽ initiari inuita v-
xore, nec ad Epiſcopatũ ꝓmoueri, vt patet in.c.Vxoratus, de cõuer.
cõiu. Caput enĩ illud ĩ quo cõiugato ꝓhibetur ſacris ordinibus initia
ri, ĩtelligitur tã de matrimonio rato nõ cõſummato q̃; de cõſummato,
vt bñ ait Durã.in.4.d.27.q.2.& Palu.q.3. Et ratio huius cõcluſio. eſt
Duran. euidẽs, quia nõ licet cõiugato altero cõiuge inuito ſtatũ mutare: niſi
palud qñ per talẽ mutationẽ matrimoniũ dirimitur, vt qui manet in ſeculo
poſsit aliud cõtrahere. Per ſuſceptionẽ aũt ordinis ſacri vel epiſcopa
tus, nõ dirimitur matrimoniũ, vt eſt exp̃ſſa determinatio Ioã.22.in ex
trauagãti, Antiquæ concertationi. ſub titulo de voto, quia illa non eſt
mors ſp̃ũalis: nec enim vouẽt paupertatẽ aut obediẽtiam eo modo,
quo religioſi. Nec ſufficit ſimplex cõſenſus vxoris, vt habetur in.c.Ex
parte.in.1. de cõuerſione cõiugatorũ, ſed requiritur vt cõtinentiã ipſa
etiam voueat, ſi ſit ſexagenaria, vt dictũ eſt in materia de ordine, diffi-
cultate.14.

¶ Tertia cõclu. Poſt matrimonij cõſummationẽ nullus cõiugũ habet
3.concl. libertatẽ altero ĩuito religionẽ intrãdi. Hęc cõclu. habetur in canoni-
bus ꝓ.1.cõclu.citatis, & eſt ſecũdũ fidẽ orthodoxã tenẽda: habetur enĩ
Math.19. Quos deus cõiũxit, homo nõ ſeparet. itaq; quouſq; Deus ꝑ
Math.19 mortẽ eos diſiungat, nunimè ſepararі poſſunt, & ĩfra ait Dñs, Quicun
què dimiſſerit vxorẽ ſuã, niſi ob fornicationẽ, & aliã duxerit, mœcha-
tur. Itẽ.1.Cor.7. vir poteſtatẽ ſui corpis nõ habet ſed mulier poſt con
1.Cor.7 ſummationẽ, cùm aũt nullus rẽ alienã [illegible] votũ Deo dicare valeat, fit, vt
neutiq; ad religionẽ cõiux cõuolare poſsit poſt matrimoniũ conſum
matum. Tandẽ ꝓbatur, quia per tale votũ ſolenne religionis ꝓle[illegible]
parua irrogatur iniuria, ſiue ex tali cõſummatione copulæ ſequa[illegible]
ſiue ſecùs, quia quòd non ſequatur, eſt per accidens, nam per ſe com
mertium illud eum finem habet.

Notab. ¶ Sciendum eſt hìc.1.quòd hæc cõclu. habet verũ etiam qñ matrimo
niũ eſt cõſummatũ ꝑ violẽtiã ſecundũ ꝓbabiliorẽ opinionẽ, quam te
net Durand.in.4.di.27.& Ricar.ibidẽ ar.[illegible].q.4.ad.2. Et ratio illorũ
Durand. eſt, quia cùm ex tali cõcubitu ſit apta nata ſequi ꝓles, & ambo requi
Ricard rãtur ad educationẽ illius, non modica iniuria irrogaretur proli, ex
hoc

hoc quòd mulier oppreſſa ingrederetur religionẽ. Quocirca matrimoniũ ratione cõſummationis fit natura ſua ſimpliciter indiſſolubile.

¶ Sciendũ eſt ſecũdò, quòd poteſt vnus cõiux altero inuito intrare religionẽ poſt matrimoniũ cõſummatũ, qñ alter cõmiſit adulteriũ, vt habetur. 27. q. 2. c. Agatoſa. Similiter, qñ alter cõiugũ incidit in hæreſim & ſeparatio per iudicis ſentẽtiã fuit facta, poteſt qui remãſit in fide nolente cõiuge hęretico, ad religionẽ liberè cõuolare, vt habetur in cap. vltimo, de cõuer. coniuga. poſſunt etiam ambo ex mutuo conſenſu religionẽ profiteri ſi velint, nec eſt in illorũ poteſtate poſteà reuocare votũ: oportet tamẽ quòd filios abſq; ſubſtantia q̃ ſubſtentẽtur nõ relinquant. Tenetur enĩ pater ex iure naturę filijs prouidere, quouſq; ſint adulti atquè ſibi ipſis p̃ ſe ipſos prouidere poſſint. Vnus verò ſolus de alterius cõſenſu nõ poteſt intrare religionẽ, niſi alter ſit ſexagenarius, pueĉtusquè ætate, qui iam nõ verſetur in periculo incõtinẽtię, & tũc debet priùs remanens in ſęculo continentiam vouere. Notab. 2

¶ Sed eſt dubium. Vtrùm valeat ſummus Pontifex diſpenſare in matrimonio rato; non conſummato, vt quis aliam accipiat? Partem negatiuam huius dubij tenent omnes Theologi, vno excepto Caietano. in. 4. diſtinct. 26. & Diuus Thom. in diſtinct. 33. quæſti. 2. articulo ſecundo quæſt. 1. ad tertiam. Paludanus in. 4. diſtinctio. 27. quæſt. prima, articulo. 2. Panormit. in capitulo, Ex publico. de cõuer. coniugato. Quam ſententiam probant hac ratione, quia matrimonium contractum eſt ſignum coniunctionis ſpiritualis inter Chriſtum & Eccleſiam, quam quidem coniunctionẽ inſeparabilem eſſe conſtat. Vnde inferunt matrimoniũ ratũ non conſummatũ omnino indirimibile eſſe oportere. Item quia ſtatim ab ipſa eius inſtitutione in Adam matrimonium per conſenſum legitimum ratum fuit iure diuino & naturali indiſſolubile, niſi Deo ipſo diſpenſante. Id enim ſignificant verba illa Adę, Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: propter hanc relinquet homo [illegible]em & matrem, & adherebit vxori ſuæ. quæ quidem verb[illegible]atu innoſcentię ante conſummationem matrimonij prolata fuerunt: oppoſitam tamen ſententiam tenent iureconſulti in capitulo, Ex publico. de conuer. coniuga. & c. Quãto. extra de diuort. vt eſt videre in Siluestro verbo, Diuort. q. 4. & ex Theologis tenet eam, vt diximus, Caieta. quolibet. 19. quæſtionum. q. 13. ſed latiùs in opuſcu. 27. quæſti. 25. dicit enim illic, quòd ex cauſa rationabili poteſt ſummus Pontifex diſpenſare in matrimonio non cõſummato, quia non ſignificat matrimonium vnionem Chriſti & Eccleſiæ, niſi poſt conſummationẽ, & tunc remanet in diſſolubile, anteà autem poteſt dirimi. Quod quidem probat Caietanus ex Diui Thomæ

Dubium. D. Tho. Palud. Silueſter Caietan.

dictis

Dictis in. 4. diſt. 27. q. 1. ar. q. 2. vbi in reſponſione ad primum dicit, quòd quia matrimoniũ cõtractum tantũ non eſt perfectum, ideo non habet omnimodam indiuiſibilitatem. Ex quibus videtur, quòd authoritate Papæ poteſt diſſolui. Primam tamen opinionem theologorum tanquàm veriorem amplector: verum eſt tamen quòd cùm Eccleſia iam in hoc diſpenſauerit, vt patet de Martino. 5. & Eugenio. 4. quorum bullas ſe vidiſſe Archi. Flo. atteſtatur: ſi modo Papa diſpenſaſſet nullatenus ego auderem condemnare.

De diuortio quod fit fornicationis cauſa.

¶ LXIIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm propter fornicationem licitum ſit viro vxorem dimittere.

PRiuſquàm difficultati præſenti reſpondeamus, duo annotare oportet. Primum, quid importet nomen diuortij. Dicitur enim à diuertendo, hoc eſt à mentis diuerſitate, quia qui matrimoniũ diſtrahũt, in diuerſas ptes eũt, hoc eſt, quòd thoro & domo ſe ſeparãt. l. 1. ff. De diuor. ¶ Secundum eſt, quòd dimittere fornicariam vxorem ad abſtergendam infamiam, ne vir particeps criminis videatur, vel ad turpitudinẽ vxoris corrigendam, vel ad prolis incertitudinem cauendam, nullum eſt peccatum, imo poteſt eſſe virtus. His ſic prelibatis, ad quæſtionem aliquibus concluſionibus non inſufficienter reſpondetur, & earum prima ſit. Quo ad thorum licet viro ob adulterium vxoris eam dimittere. Hæc concluſio euidens eſt, ex eo quòd omnia concilia & ſancti ita exponunt textum euangelicum. Matthæ. 19. & Paulum. 1. Cor. 7. ſcilicet quòd quo ad thorum & cohabitationem poſſunt ſeparari propter fornicationẽ. Probatur etiam concluſio quatuor rationibus, quarum prima ſit. Quia vix aliquis reperiretur, qui poſſet continuè patiẽter ferre vxorem ſuam adulterantem. Vnde congruentiſsimè permittitur, vt eam dimittere poſsit quà[illegible] ad cohabitationẽ. Secunda ratio eſt, quia fornicatio directæ repugna[illegible]dei quam ſeru[illegible] tenentur coniuges inter ſe: nempe, vt nullus ad alienum [illegible]orum accedat. Dignum namquè eſt, vt frangenti fidem & frangatur ei, ideſt, quòd coniugi adulteranti alter coniux nõ teneatur ei ſoluere debitum, ſed thoro pellatur, ac ſubinde de domo, vt patet de iure iurando. c. Peruenit. Vnde hæc ſententia non ſolùm humano iure, aut purè diuino, ſed etiam naturali eſt fũdata. Tertia, quia ad charitatem expectare videtur, vt caſtus fornicantem, deſeratne ſi eum retineret, ei patrocinium præberet ad fornicandum, vt ait Chriſoſt. Quarta & potiſsima ratio eſt, propter bonum prolis, quia fornicatio vxoris, prolis educationi, quamuis

finis eſt matrimonij,planè aduerſatur, quippe cùm partum incertum reddat,cuius pater ignoretur.His igitur de cauſis Auguſt.ſuper Deu tero.24. ſcripſit,quòd cùm multæ eſſent in lege cauſæ dimittendi vxo res,Chriſtus ſolam fornicationẽ excepit,cæteras moleſtias,iubet pro fide & caſtitate ſuſtinere. D.Aug.

¶Sed nunquid hæc concluſio habet verum in peccato nefando? Pro hoc[omiſſa opinione negatiua Inno.ſuper.cap.Maritus.de adulter.& Gloſſę in.c.Omnes.32.q.7.] ſit concluſio cõmunis tenenda, quòd hu iuſmodi crimen ad diuortium ſufficit,tametſi propter pudorem non nominetur,itaquè vir cognoſcendo vxorẽ extra vas naturale,eſt cauſa ſufficiens diuortij quantũ ad cohabitationẽ. Concluſio iſta habetur in cap.Omnes accuſationes.32.q.7. Vbi dicitur, quòd ſi vir polluat mulierem in vaſe indebito vel extra vas, poteſt vxor diuortium petere,quia per hoc iniuria fit vxori,quę filios vult habere, & illo modo non poteſt.Eſt etiam ſententia D. Tho.in.4.diſt.35.& Paludani & Sil ueſtri,verbo,Diuortium.q.7.Probatur inſuper duabus rationibus. Prima,quia matrimonium ad prolem generandam & in remedium cõcupiſcentię inſtitutum eſt,ſed iſti fines prorſus tolluntur quando mu lier indebito modo cognoſcitur,ergo &c. Secunda ratio eſt, quia vt dictum eſt,fornicatio cauſa eſt ſufficiens ad dimittendam vxorem, & nomine fornicationis omnis illicitus concubitus atquè indebitus mẽbrorum vſus comprehenditur, igitur peccatum nefandum ſufficit ad diuortium faciendum. Et tandem,quòd ſint plures cauſæ ob quas fieri poſsit ſeparatio quoad thorum ſeu cohabitionem, expreſſè habetur in ſancta Tridentina ſynodo,ſeſsione.24. Canone.8.Cu ius verba ſũt quę ſequũtur, Si quis dixerit,Eccleſiã errare,cùm ob mul tas cauſas ſeparationem inter coniuges,quoad thorum, ſeu quoad co habitationem,ad certum,incertum vè tempus fieri poſſe decernit, anathema ſit. Innocen. 3. concl. D.Tho. Palud. Silueſter Conc.tr. ✱

¶Quarta cõcluſio. Septem caſus excipiuntur,in quibus nec vir mulierem adulteram nec mulier virum adulterũ dimittere poteſt. Primus eſt,ſi ipſe vir ſimiliter fornicatus fuerit,vt habetur in capit. Significaſti.&. capi. Tua fraternitas. de diuort.Et fundatur caſus iſte in iure diuino & naturali:quia fundatur in illa naturali iuris regula, Paria delicta mutua compenſatione diſſoluuntur. Vnde ait Di.Auguſt.in.lib. de ſermone Domini,nihil iniquius eſt,quàm cauſa fornicationis dimittere vxorem,ſi ipſe conuincitur fornicari.32.quæſti.2.capi.Nihil.In quo alium iudicas,te ipſum condemnas,ait Paulus.ad Rom. 2. qui dicis nõ mœchandum,mœcharis. 4.concl. D.Augu Roma.2

¶Etiam eſt notandum circa iſtum caſum,quòd ſi anteà quàm de diuor Notabil

tio agatur, aut reconcilientur alter coniux fornicatus fuerit, priuatur iure petendi diuortium nihil refert vter coniugum priùs peccauerit, nam ſiue ipſa vxor ſiue vir priùs peccauerit, ſi vnus coniux poteſt alteri idem crimen obijcere, vt paria ſint crimina, vterquè priuatur ſe iure petendi diuortium, nec refert quòd adulterium viri occultum fuerit, quando ipſa adulterata eſt: ſi modò mariti crimen ipſa probare poſsit. Quòd ſi adulterium mariti adeò eſt occultum, vt ipſa probare non poſſit, non propter hoc amittit ius, ſed deficit ei probatio, & ideò peccat vir diuortium petens: & ſi poſt ſententiam de diuortio vxor petat debitum aut reconciliationẽ, vir tenetur ad vtrumquè, vt ait Diuus Thomas in. 4. diſtinctione. 35. articulo. 6. ad. 5. Quòd ſi poſt talem reconciliationẽ & ipſa recidat, poteſt vir illam dimittere, ac ſi ipſe non commiſiſſet adulterium.

D. Tho.

¶ Secundus caſus eſt, ſi vir vxorem proſtituit: & etiam fundatur in iure naturali, nam ſi ipſe per lenocinium vxorem expoſuit, in ipſum culpa refunditur, & habetur caſus iſte in cap. Diſcretionem de eo qui cogn. cõſang. vxor. & l. Cùm mulier. 1. ff. ſolu. matri & l. 2. §. Si publico. ad l. Iuli. de adulter. vbi maritus propter lenocinium accuſare prohibetur vxorem. Similiter, ſi non prohibuit cùm poſſet, quia ſciebat adulterantem, & permittebat: hoc enim eſſet conniuere & conſentire crimini. Non tamen ſufficit ad hoc quòd maritus à diuortio petendo repellatur, quòd ei in neceſſarijs non prouidebat, vt patet in cap. Ex literis. de diuorti. Propter paupertatem nanquè & egeſtatem nemini licet crimen committere.

¶ Tertius caſus eſt, quando mulier nupſit credens probabiliter atquè exiſtimans bonis coniecturis propter diuturnam eius abſentiam mortuum eſſe maritum ſuum, quia tunc non reputatur adultera, caſus iſte habetur in cap. Cùm per bellicam. 34. q. 2.

¶ Quartus eſt, ſi cognita fuit vxor ab aliquo latenter, ſcilicet intrante lectum ſub ſpecie viri. Caſus eſt expr[illegible] cap. In lectum. 34. q. 2. Ratio eſt, quia ignorantia inuincibilis omnino [illegible]

¶ Quintus, ſi fuit oppreſſa per violẽtiam abſolutam [illegible] habetur in cap. Propoſito. 32. q. 5. Ratio eſt, quia tunc mulier ſic inuita patitur, vt culpam non contrahat: ſecùs ſi per metum ipſa conſentiret, nam tunc neque à culpa neque à diuortio excuſaretur.

¶ Sextus, ſi poſt adulterium perpetratum ſpontè reconciliauit eam ſibi, carnaliter eam cognoſcens, vel eam publicè adulterantem tenet in conſortium maritale, vt habetur. 32. q. 1. cap. 2 &. 3.

¶ Septimus, ſi in matrimonio in infidelitate vtriuſquè contracto vir dederit vxori libellum repudij, & vxor alteri nupſerit: tunc enim ſi

vterq;

vterquè conuerſatur, tenetur eam vir recipere.

¶ Alij addunt octauum caſum, quem ponit etiam Di. Thom. 1. Cor. 7 quando ſcilicet vir dedit occaſionem mulieri adulterandi non reddendo ei debitum contra eius voluntatem, vt habetur in cap. Secundùm verba. 33. q. 5. D. Tho.

¶ LXV. DIFFICVLTAS.

Vtrùm vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere.

DIFFICVLTATI HVIC TRIBVS CONcluſionibus reſpondetur, prima eſt. In nullo caſu regulariter loquendo tenetur vxor dimittere virum ſuum adulterantem. Aſſertio hæc eſt ſententia Caietani in opuſcu. 27. reſponſionum. q. 26. Et aſsignat pro ratione, quia vxor innocens non tenetur ad abſtinentiam actus coniugij, niſi vt habet rationê remedij curatiui viri: & ratio eſt quia non tenetur ad hoc niſi ratione præcepti de correctione fraterna, quod ponitur à Domino, Matthæi 18. Si peccauerit in te frater tuus. &c. at verò præceptum de correctione fraterna non habet locum vbi non eſt ſpes pœnitentiç, & ideò ſi vxor non ſperat pœnitentiam per hoc remedium, non tenetur ad illud faciendum: & tanto minus ſi credit, quòd peior fiet. Vnde licitè tunc poteſt matrimonio vti tam petendo quàm reddendo. Sed regulariter non emendabitur vir ex correctione vxoris, quin potiùs deterior fiet, ergo regulariter loquendo non tenetur vxor dimittere maritum adulterum. Item, quia neque ex hoc quòd cum illo adultero commaneat, naſcitur ſcandalum, cùm nulla vxor creditur viri adulterio conſentire. Sufficit nanquè vt non oriatur ſcãdalum, quòd illa ſuam triſtitiam vicinis oſtendat. Item quia meliùs eſt illi cohabitare, eo quod pro tunc euitatur fornicatio, quam vir cum alijs faceret, nam quanto magis accedit ad vxorem, tanto minus alias fœminas appetit. Quocircà conſilium à viris prudentibus perhiberi ſolet vxori viri adulteri, inquit Soto, ne thorum diuidat, quia hoc cedit in remedium viri. Tandem probatur, quia nulli ſe periculum obijciunt incertitudinis filiorum: nã ipſæ ſunt quæ certiſsimos edunt partus. 1. concl. Math. 18

¶ Annotato tñ, quòd ſi ipſa vult petere diuortiũ, bñ poterit: quia nos nõ negamus hoc ĩ noſtra cõclu. ſed tãtũ ĩ ea diximus, quòd nõ tenetur Notabil.

vxor dimittere virum.

2. concl. ¶ Secũda cõclu. Si mulier quę fornicata eſt ſeu adulteriũ commiſit,
iam eſt emẽdata, non tenetur vir eam per diuortiũ à ſe abijcere, quin
imò ſępe conſilium eſt eam retinere. Probatur, nam cùm pœna illa
diuortij ob culpam fornicationis ſit poſita, poſtquàm culpa per emen
dationem fuerit deleta, poteſt vir iuri ſuo renuntiare, & vxori pœnam
illam condonare. Quòd autẽ hoc ſępe ſit conſilium patet, ex eo quòd
mulier emendata, cùm ſe mariti pręſidij viderit deſtitutam, periculum
ſubiuit, ne per inopiam oppreſſa turpem procuret quęſtum. Proba-
tur etiam, quia dimittere fornicariam, non pręcepti ſed duntaxat per
miſsionis eſt, vt ex verbis Chriſti Matthęi. 16. intuenti conſtat.

3. concl. ¶ Tertia concluſio. Vxorem fornicantem, quę perſeuerat in peccato,
nec corrigi vult, tenetur vir ſub præcepto eam dimittere per diuor-
tium, ſi crimen ſit publicum, & adſint teſtes ſufficientes, per quos con-
uinci poſsit, ne eius peccato conſentire videatur, dum correctionem
debitam non apponit. Sunt enim canones id admonentes. Ait enim
Chriſoſto. ſuper Matth. c. 11. & refertur. 32. q. 1. Sicut crudelis & ini-
Chriſoſt. quus eſt, qui caſtam dimittit vxorem, ſic fatuus eſt & iniuſtus, qui re-
tinet meretricem: patronus enim turpitudinis eſt, qui celat crimen v
xoris. Et in canone, Dixit Dominus. dicitur, Qui tenet adulterã, ſtultus
& impius eſt. Probatur etiam, quia creditur huiuſmodi diuortium
ab Eccleſia fuiſſe declaratum ex Chriſti verbis ad emendam ipſius a
dulterantis, vt ſcilicet ob confuſsionem reſipiſcat: compertum nanq;
eſt viro incumbere ſub pręcepto curam habere de vxore, cùm ipſe ſit
rector & caput mulieris. Quare vir eam à ſe abijcere tenetur ad eius
correctionem. Item, quia periculo ſe ſubijcit prolis, vt vxor illi falſos
hæredes ſupponat. Poſtremò, quia ſignificationem vnitatis ſacramen
ti Chriſti cum Eccleſia violat. Signanter dixi in concluſione, Si cri-
men ſit publicum, quia ſi ſit occultum nec probari poſsit, non debet eã
dimittere, vt optimè dicit Petrus Pa[illegible]nus in. 4. ſentẽ. Imò etiam ſi
Palud. ſit publicum, ſi exiſtimat deteriorem fore [illegible] poſt diu[illegible]ũ, quia
credit quòd ſe proſtituet, tunc licèt poſsit eam a[illegible]cere, non tamen
ad id tenetur ſecluſo ſcandalo. Similiter, quando maritus vehe[illegible]
tibus carnis illecebris vexatur, quare timet ſibi de incontinentia, quia
nequit ab vxore niſi cum magno periculo abſtinere, re vera tunc non
tenetur tali periculo ſe obijcere, vt vxorem relinquat: debet ta
men tunc ſatiſfacere ſcãdalo per Parochũ, ne cenſeatur turpitudinis pa
tronus, vt habetur in. c. Si vir. d̃ adulterijs. Tãdẽ nõ tenetur vir dimit
tere vxorẽ, ſi ſit infirmus & pauper, qui labore manuũ ſuarũ viuit, quã
ob rem vxore nimis indiget, quę ei in re familiari ſeruiat. Exẽplũ eſt

euidens

euidens in neophitis huius noue Hiſpaniæ, vbi vxor debet quotidie panem coquere, quia aliter viri nequirent agriculturę & alijs operibus vacare. In ſimilibus ergo caſibus ſatis eſt, quòd vir vxorem acriter reprehendat, & meliori modo quo poterit, cautè cuſtodiat, ita vt vicini intelligere valeant viro inuito illam delinquere, & ipſum virum neceſsitate compulſum manere cum illa, vt bene dicit Dominicus à Soto in.4. diſtinct. 36. q. vnica. ar. ſecundo. Ex his omnibus apertè colligitur, quòd ſolùm quando ex cohabitatione viri cùm vxore adultera oriretur ſcandalum, quia vicini putarent crimini virum fauere, peccat vir ſi eam non dimittat, & canones omnes qui probant concluſionem tertiam, ſcilicet quòd tenetur vir vxorem fornicantem dimittere, ſunt ſic intelligendi. Fundantur enim in præſumptione: nempe, quòd vir habitans cùm adultera, ei patrocinatur. Soto.

¶LXVI. DIFFICVLTAS.

Vtrùm maritus proprio iudicio non expectata iudicis Eccleſiaſtici ſententia, poſsit vxorem adulteram dimittere.

PRæſenti quæſtioni præmiſſa vnica hac diſtinctione: nempe, dimiſsionē vxoris bifariam fieri poſſe, aut quantùm ad thorum, aut quantùm ad cohabitationem, tribus concluſionibus reſpondetur, & earum prima ſit. Quàm primùm conſtiterit viro de adulterio vxoris, aut vxori de adulterio viri, poteſt illam dimittere, aut ipſa virum quo ad thorum propria authoritate, nec tenetur reddere debitum exigenti, nec debet petere, ſi non vult illam ſibi reconciliare, nam per petitionē debiti cenſetur eam ſibi reconciliare. Probatur concluſio, tum quia reddendo debitum præiudicare tſibi, eò quòd bigamiæ irregularitatem incurreret, tum etiam, quia ſe jure petendi diuortium priuaret, quæ quidem incommoda neutiq; [illegible] ſubire tenetur. 1. Concl.

¶ Annotare tamen oportet circa iſtam concluſionem, non ſufficere [illegible]cunquè cognitionem, neq; quæcunquè indicia, criminis ſcilicet adulterij, vt vnus coniugū alteri debitum denegare poſsit, ſed ſufficit, & requiritur illa cognitio, quæ in foro Eccleſiæ ad faciendum diuortium ſufficeret, ita quòd requiruntur ſufficientia indicia ad inquirenda legitima teſtimonia, vt ſi vir ſolam cum ſolo adultero depræhenderet in eodem cubili, aut aliter amplexatos: nam alia minora indicia & rumores leuiores, inquit Soto, non ſufficerent. Vnde nō ſufficeret ſuſpicio, niſi adeò vehemētiſsima eſſet, quæ plegitimo teſtimonio valeret. Notabil.

 ¶ Secun-

2.concl. ¶ Secunda concluſio. Quantùm ad cohabitationem nullo modo propria authoritate poteſt eam vir dimittere, ſed ſolo Eccleſiæ iudicio. Hæc concluſio habetur in cap. Porrò. extrà de diuort. & ibi Gloſſa. & 33. q. 2. c. 3. & 4. Habetur etiam in concilio Agatenſi. c. 25. Ratione inſuper probatur, nam eijcere vxorem de domo, quam publicè ſibi copulauerat, ſi publicum ſit ſupplicium, non niſi publicus iudex valet illud inferre via iuridica per teſtes comprobatum crimen.

Notab. ¶ Aduertendum tamen eſt, quòd in duobus caſibus poterat ante ſanctam ſynodum Triden. coniux innocens dimittere adulterũ propria authoritate, nõ ei cohabitando, & à fortiori debitũ negãdo. Hodie verò poſt concilium ſolùm poteſt in primo: videlicet, quando adulterium adeò eſt notorium, quòd inficiationi non eſt locus, vt habetur in cap. Significaſti. de diuort. quod Veruec. limitat, quando ipſa adultera in domo adulteri publicè habitat, aut adulter in domo adulteræ. Secundus caſus erat, quando matrimonium clandeſtinum erat validum: ſcilicet, quia non in facie Eccleſiæ vel coram teſtibus celebratum fuerat. In hoc nanq; caſu omnino propria authoritate ſine Eccleſiæ iudicio poterat innocẽs dimittere adulterũ quoad cohabitationẽ, ſi ei cõſtabat de adulterio illo ꝓprij cõiugis. Excipiũt hos duos caſus Archi. Flo. 3. p. ti. 1. c. 21. & Ricar. di. 36. ar. 1. q. 3. & Silue. in verb. Diuor. q. 8.

Arch. fl. Ricard Silueſter

3. conc. ¶ Tertia cõclu. Innocens ſciẽs vxorẽ adulteriũ cõmiſiſſe, quod tñ nullatenùs ei ꝓbare poteſt, q̃uis ꝑ cẽſuras ab Eccleſia cõpellatur ad hoc vt debitũ ei reddat, nõ ideo peccat debitũ denegãdo. Aſſertio iſta oſtẽditur à ſimili, nã i. c. Literas. d reſti. ſpoli. dicitur, quòd mulier ſciẽs ipedimẽtũ matrimonij, licèt cõpellatur ꝑ excoĩcationis ſentẽtiã ad debitũ reddẽdũ: nõ tenetur illud reddere. Ergo eadẽ ratiõe qui ſemẽtia excoĩcationis cogitur ab Eccleſia ad reddẽdũ dbitũ vxori adulterę, poteſt illud licitè ei dnegare, & ſi reddat illo modo coactus nõ amittit ius dnegãdi dbitũ, atq; adeò neq; petẽdi diuortiũ. Ratio eſt, quia licèt ſententia in foro exteriori fuerit legitima: tñ quia in falſa fuit p̃ſumptione fundata: ſcilicet, quòd illa nõ erat adultera, non ligat cõſcientiã, & ideo nõ tenetur ad illã accedere, neq; excoĩcatiõe in foro interiori ligatur, ſed debet exteriora iudicia & moleſtias pacienter tollerare: poteſt tamen compelli, vt illam domi retineat & alat, quanuis in cõſcientia nõ ſolùm non debeat ei copulam, ſed nec alimenta, nec humanũ cõuictũ.

¶ LXVII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm vir & vxor in cauſa diuortii poſsint ad paria iudicari.

.concl. PRæſenti difficultati duabus cõcl. reſpõdetur, & earũ. 1. ſit. In cauſa diuortij vir & vxor ad paria iudicãtur: itaq; par facultas cõceditur vxori dimittẽdi virũ, & viro dimittẽdi vxorẽ. Aſ-

ſertio

ſertio hæc eſt oĩum doctorũ, vno Caie. excepto, qui ſup Mat.c. 19. affirmare videtur ptẽ negatiuã: nẽpe, quòd nõ cõceſsit idẽ ius vxoribus, quod viris, quã quidẽ ſentẽtiã neutiq; defendere licet, cũ expſſè cõc. noſtra habeatur in q̃; plurimis locis determinata ab Eccleſia: ſcilicet, in.c Chriſtiana .32.q.5 &.cap.Apoſtolus.&.ca.Placuit. eadẽ cau. q.7.& colligitur aptè ex Pau.qui. 1.cor.7.poſtq̃; dixit, Mulier ſui corpis poteſtatẽ nõ hẽt, ſed vir. ſubdit, Similiter vir ſui corpis poteſtatẽ nõ hẽt, ſed mulier. Si ergo ęq̃liter vir tenetur reddere debitũ vxori petẽti, ſicut vxor viro: neceſſe eſt fateri, vt quẽadmodũ ppter fractionẽ fidei vir põt ab vxore diuertere: ita planè & vxor à viro. Nec nocet cõclu. argumẽtũ quod p ſe facit Caie. videlicet, quòd Dñs, cũ dixit Mat.19. ob fornicationis cauſã virũ valere vxorẽ dimittere, de ſolo viro locutus fuit, nõ ergo licet vxori virũ dimittere, ſicut viro vxorẽ. Nõ, inq̃;, nocet, quia cũ illic de repudio, quod ĩ veteri lege ſolis viris pmittebatur ad euitãdũ homicidiũ, eò quòd ĩ illis magis ĩminebat de hoc piculũ q̃; in mulieribus, Dñs loqueretur, nõ fecit mẽtionẽ ĩ noua lege d̃ vxoribus: reliquit tñ tãq̃; notiſsimum idem ius patrocinari vxori, nam æqualiter coniuges obligantur ad ſibi inuicem fidem ſeruandam. 1.Cor.7 Math.19

¶ Secunda cõcluſio. Non eſt par cauſa diuortij in vtro q̃, coniuge, ſed maior cauſa diſcedendi reperitur in viro q̃; in fœmina, licèt in vtroq; ſit ſufficiens cauſa ad diuortium propter fidei fractionẽ. Concluſionẽ hãc probat egregiè pro more D. Tho. nã dicit, quòd in adulterio duo reperiũtur, ſcilicet & quod eſt de ratione peccati fornicationis ſimplicis, & adhuc id quod magis grauat, videlicet, læſio matrimonij. Primo modo peccatũ viri & mulieris ſe habẽt vt excedẽtia & exceſſa, quia in muliere eſt plus de humore: & ideo ſunt, ait, fœminæ magis ducibiles à concupiſcentijs: ſed in viro eſt plus de calore, qui concupiſcentiã excitat. Ecce quomodo ex vna pte adulteriũ ſecundùm id quod in eo inuenitur de rõe ſimplicis fornicationis, eſt grauius ĩ viro, ex alia aũt grauius ĩ fœmina q̃; ĩ viro. Sed ſimpliciter loquẽdo cæteris paribus vir q̃tũ ad id quod eſt fornicatione ſimplici, grauiùs peccat q̃; mulier, quia plus habet de rationis bono, nã p̃ualet quibuslibet motibus corpaliũ paſsionũ. Secũdo verò mõ ſimpliciter loquẽdo, plus peccat mulier adultera q̃; vir adulter cęteris paribus, quia maiorẽ lęſionẽ infert matrimonio: licet eni vir eò quòd eſt caput & cuſtos vxoris, peiùs deliq̃t cõtra. 2. matrimonij finẽ, qui eſt familiæ gubernatio: attñ fœmina lõgè pnitioſiùs cõtra primariũ finẽ deliquit, cũ tũc naſcatur ples ex ĩcertis parẽtibus, cuius mulier eſt cauſa. Quo fit, vt maior cauſa diſcedẽdi repiatur ĩ viro q̃; ĩ fœmina. Et ob iſtã rationẽ alijs omiſsis pmittitur viro ppriã vxorẽ accuſare ad pœnã capitis, q̃ ſecũdũ leges hũanas 2.Concl.

infligitur : & non permittitur vxori, vt ex tenore legis liquidò con-
ſtat, nec vlla talis conſuetudo apud nationem aliquam reperitur.

¶LXVIII. DIFFICVLTAS.

Vtrùm celebrato diuortio viro ius relinquatur aliud ineundi matrimonium.

IN hac quæſtione omiſſa ſententia erronea, imo & hæ-
retica Heraſmi, quam ſuper Matthæum ca.19. expreſ-
ſè innititur Eccleſię perſuadere, videlicet, quòd facto di-
uortio liceat ad ſecundas nuptias tranſire adhuc viuen-
te primo coniuge. Contendit enim illic probare, quòd
cauſa fornicationis, non tantùm viro, verùm etiam vxori liceat alias nu-
ptias inire. Omiſſa ſimiliter ſententia Caietani aſſerentis ſuper eundē
locum Matthæi licere viro cauſa fornicationis alias nuptias inire, non
autem vxori. Omiſsis, inquàm, his ſententijs, quia tam Caieta. quàm
Heraſmus malè audit de hac re. Pariſijs nanq; primum contra Heraſ-
mum, ac ſubinde contra Caie. hic error condemnatus eſt. Sit conclu-
ſio reſponſiua ad quæſtionem. Neutiq; ſeu viro ſeu vxori poſt diuor-
tium ad alias nuptias cōmigrare fas eſt: ſed ambo niſi ſe reconciliaue-
rint, tenentur in perpetua caſtitate deinceps viuere. Hęc concluſio ha-
betur in loco citato Matthæ. vbi dicitur, Qui dimiſſam duxerit, mœ-
1.Cor.7 chatur. Item, Paulus primæ Corin. 7. Pręcipio, inquit, nō ego ſed Do-
minus, vxorem à viro non recedere, quòd ſi receſſerit, maneat innu-
pta, aut viro ſuo reconcilietur. Habetur etiam extrà de diuort. cap.
Gaudemus. & in concilio Triburienſi. c.46. & Miliuitano. ca.17. dici-
tur ſub his verbis, Placuit vt ſecundùm Euāgelicam diſciplinam neq;
dimiſſus ab vxore, ne q; dimiſſa à marito alteri coniugatur, ſed ita ma-
neant, aut ſibimet reconciliē tur. Item, in concilio Elibertino cap.9. dici-
tur, fidelis fœmina quæ adulterum maritum reliquerit fidelem & alte-
rum duxerit, prohibeatur ne ducat. Si autem duxerit, non priùs accipi-
at communionem, quàm is quem reliquit de ſæculo exierit, niſi ne-
ceſsitas infirmitatis dare compulerit. Et in canonibus Apoſtolorum
c.48. Si quis laicus vxorem propriam pellens, alteram, vel ab alio di-
Con.flo. miſſam duxerit, communione priuetur. Et in concilio Floren. ſub Eu-
genio quarto dicitur, Quāuis autem ex cauſa fornicationis, liceat tho-
ri ſeparationem facere: non tamen aliud matrimonium contrahere
fas eſt, cùm matrimonij vinculum legitimè contracti perpetuum ſit.
Ac demum Heraſmi ſententia à ſacroſancta œcumenica ac generali
Tridentina ſynodo nuper hac noſtra tempeſtate ſub fœlicis recorda-
tionis Pio.4. celebrata, ſeſsi.24.c.5. tanquàm hæretica condemnatur

dum

dum ſub his verbis inquit. Si quis dixerit Eccleſiam errare, cùm do
cuit & docet iuxta Euangelicam & Apoſtolicam doctrinam, propter Con. tri.
adulterium alterius coniugum matrimonij vinculum non poſſe diſol ✻
ui: & vtrunq;, vel etiam innocentem, qui cauſa adulterio non dedit,
non poſſe altero coniuge viuente aliud matrimonium contrahere:
mœchariq; eum qui dimiſſa adultera, aliam duxerit, & eam quæ di-
miſſo adultero, ali nupſerit, anathema ſit. Accedunt ad hæc ſanctorũ
teſtimonia, imprimis diui Auguſtini in lib. de bono cõiuga. cuius ver D. aug.
ba habentur. 32. q. 7. c. Interueniente. Interueniente, inquit, diuortio
non ob id ſoluitur confœderatio nuptialis. Deinde eſt teſtimoniũ Hie
ronymi in Epitaphio, cuius verba referuntur. 32. q. 5. c. Præcipit domi
nus. Tertium teſtimonium eſt D. Thomæ in. 4. diſt. 35. q. 1. ar. 5. vbi di D. Tho.
cit, quòd nihil adueniens ſuprà matrimonium poteſt ipſum diſſolue-
re. Et breuiter, vt vno verbo dicamus, omnes ſancti tenent hanc ſentē
tiam ſuper priorem epiſtolam ad Corin. & ſuper Matthæum in locis
citatis. Tandem oſtenditur concluſio apertè tribus rationibus. Prima,
quia ſi propter diuortium factum cauſa adulterij liceret ad aliud ma
trimonium conuolare, & primum ſolueretur, Eccleſia cõcedēs diuor
tium, cenſeretur conferre occaſionem adulterandi, quod quidem im
pijſsimum eſt dicere. Secunda ratio eſt, quia ſi viro liceret tunc aliam
ducere, quotidie fierent diuortia, cùm facilè tam vxor quàm vir inue
nire poſſet teſtes falſos ac cauſas ad ſuum coniugem repudiandum,
vt alteri poſſet nubere. Tertia ratio efficaciſsima eſt, quia nunquàm in
Eccleſia aliqua natio vel prouintia inuenta eſt, vbi per diuortium ma
trimonium omnino dirimeretur. Nec obſtat concluſioni quod obijci
ſolet, ex Gregorio Papa. 32. q. 7. cap. Quod propoſuiſti. Si mulier infir
mitate correpta non valuerit debitum viro reddere, quid eius faciat
coniugalis? bonum eſſet ſi ſic permaneret, vt abſtinentię vacaret, ſed
quia hoc magnorũ eſt, ille qui ſe non poterit continere, nubat magis:
non tamen ei ſubſidij opem ſubtrahat. videtur ergo ex hac Pontificis
determinatione licere aliam ducere, vel alterũ ſi ſit mulier. Nõ, inq;,
obſtat, quia Pontifex loquutus fuit illic, quando impedimentum illud
impotentiæ præceſsit contractum matrimonialem, quod ante non fu
it cognitum, ſed poſt contractum: & ſic nullum fuit matrimonium, &
tunc potens, aliam ducere poteſt, cùm continere non teneatur. Non
obſtat etiam authoritas Ambroſij, qui ſuper illud prioris Epiſtolæ
ad Corin. 7. c. Vxor non diſcedat à viro, quòd ſi diſceſſerit, maneat in Corint. 7
nupta, aut reconcilietur viro ſuo. ait, quòd ideo non ſubdit de viro ſi
cut de muliere, quia viro licet ducere aliam. Quare ſecundùm Am
broſium ſaltem viro poſt diuortium factum ob adulterium licet aliã
ſumere

ſumere, quæ eſt ſentẽtia Caietani. Non, inq;, obſtat, quia verba illa im
poſita & addita ſunt ſuis ſcriptis, à quibuſdam falſarijs. Apoſtolus enĩ
poſtquàm dixit, Aut viro reconcilietur. de viro intulit, Et vir vxorem
non dimittat. Quod quidem in ſimili forma, ſicut de muliere præmiſ
ſerat, intellexiſſe, fateri neceſſum eſt. Nempe, quòd ſi dimiſſerit vxorẽ;
maneat innuptus. Et hoc voluit Chriſtus Redemptor noſter expræſ-
ſè docere, quando dixit, Quicunquè dimiſerit vxoram ſuam & aliã du
xerit, mœchatur. Eſt enim ac ſi dixiſſet, quòd quãuis liceret aliquando
dimittere vxorem cauſa fornicationis, nunquàm tamen propter forni
cationẽ ipſam vel hæreſim licet aliam ducere, quia talis mœchatur, eo
quòd ſemper perſeuerat primum matrimonium. Secùs eſt de ſponſa
libus de futuro, quippe quæ antequã fuerint per copulam conſumma
ta, procul dubio per fornicationẽ dirimi poſſunt, ſi vult innocens à pa
cto recedere.

¶LXIX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm facto diuortio locum habeat reconciliatio.

Con. vni VNica hac concluſione bimembri difficultati huic reſpon
detur, videlicet, quòd ſi poſt diuortium adultera reſipiſ-
cat, ita vt conſtet emendatam eſſe, poteſt vir eam ſibi re
conciliare, quemadmodum anteà poterat retinere: ſin
autem incorrigibilis appareat, non licet eam reſumere
eo modo quo anteà non licebat eam retinere. Hanc concluſionẽ tenẽt
in vniuerſum omnes catholici doctores exceptis Heraſmo & Caetia-
no, quia cùm ſecundùm Heraſmum per diuortium dirimatur matri-
monium, & poſſunt coniuges tranſire ad aliud, non poſſunt poſteà di-
miſſam per diuortium reconciliare, nequè ſecundum Caietan. poteſt
vir adulteram ſibi reconciliare. Probatur concluſio quo ad primam
partem, quia diuortium ſolùm fit propter crimen, ergo illo ceſſante,
poteſt diuortium ceſſare, cùm enim diuo[illegible]nat in fau[illegible] innocẽ
tis, ſequitur, vt ſicut poteſt ſi vult innocens ante celebratum diuortiũ
eam non dimittere, ita etiam poterit eam ſibi poſt diuortium rec[illegible]
liare ſi voluerit, quàntumcunquè ipſe innocens petierit diuortium, imò
etiam ſi nocens nolit innocenti recõciliari, quia nunquàm quis per pec
catum priuilegium vel immunitatem conſequitur. Addit tamen hîc
Soto, quòd ſi poſt factum diuortium adultera emiſſerit votum ſolen-
ne, nunquàm eam Eccleſia reuocabit ad virum, quantumcunquè ipſe
innocens petat: quam ſententiam veram reputo, dummodò de licẽtia
ipſius viri votum emiſerit. Secunda pars concluſionis: nempe, quando
eſt

eſt incorrigibilis, nõ indiget probatione, dum tamen intelligatur cum limitationibus appoſitis ſupra difficultate. 65.

¶ Annotare hîc oportet, quòd quanuis ſi poſtquàm mulier commiſit adulterium, vir etiam adulteret, non poſsit in conſcientia eadem de cauſa vxorem dimittere, attamen vir qui poſt diuortium adulterauit: non tenetur in conſcientia ante compulſionem Eccleſię ad vxorem redire, quia per diuortium vir abſoluitur ab obligatione reddendi debitum vxori adulteræ, atquè adeò ille contractus ſocietatis quoad thorum & cohabitationem diſſolutus videtur. Quare licèt poſteà vir peccet in Deum adulterando, quia manet verum matrimonium, non tamen videtur in vxorem iam dimiſſam peccare. Imò nec ſecundùm rigorem iuris debet cogi vt ad illam reuertatur, niſi forſan poſtquàm iudex ex officio ſuo eum admonuerit, vt periculo animæ ſuæ & ſcandalo aliorum caueret, nollet niſi perditiſsimè viuere, & magnum ſcandalum ſuis adulterijs alijs cauſare, nam tunc ſi vxor eum in iudicium deferret reconciliationem petens, Eccleſia tanquàm inobedientem ſuis mandatis & propter ſcandala poſſet eum compellere, vt vitam cum ſua vxore degeret. *Notabil.*

De debito coniugali.

¶ LXX. DIFFICVLTAS.

Vtrùm alteruter coniugum teneatur alteri debitum reddere.

DIfficultati præſenti hac concluſione affirmatiua reſpondetur: nempe, quòd debitum coniugale, vterq́, coniugũ alteri de neceſsitate præcepti reddere tenetur. Concluſio iſta præter hoc quòd eſt Apoſtoli. 1. Cor. 7. & omnium tam Iuriſperitorum quàm Theologorum expreſſa ſententia, probatur etiam ratione ex natura & fide & fine matrimonij reſumpta, ſcilicet, quòd cùm præcepta ſint circa media, quæ ideo ex natura ſunt perpendenda, & finis matrimonij ſit propagatio generis humani, quæ fit per generationẽ, conſequens eſt vt natura matrimonij ſit mutua corporum traditio in illum vſum iuxta verbum Apoſtoli iubẽtis vtriquè coniugum debitum reddere, eò quòd neuter ſui corporis poteſtatem habet ſed alter coniux, ac ſubinde ex hac natura matrimonij ſuboritur mutua obligatio & fides ſoluendi ſibi ad inuicem debitum, quæ quidem obligatio, cùm ſit in re graui, ſub reatu mortalis culpæ genere ſuo, vtrunquè coniugem perſtringere *Con. afir*

fateri

fateri oportet. Genere ſuo, inquàm, nam quando maritus vel vxor nõ petit ſub intentione obligandi ſub peccato mortali, ſed ſępe inſinuando & alliciendo & mouendo, tunc debitum negare non erit peccatũ mortale, imò frequenter nec veniale, vt optimè aſſerit Dominicus à Soto: quoniam nec creditor pecuniam ſibi debitam ſub illa ratione ſemper exigit, vt debitor peccet non reddendo. Quinimò etiã, inquit, quòd ſi alter obnixè petat, poteſt alter ex cauſa rationabili ei denegare, vt ſtatim oſtendemus. Eſſet tamen peccatum mortale non reddere, ſi coniux nõ niſi cùm magna difficultate, & quàm rariſsimè reddere vellet, & potiſsimum ſi periculum in ſuo coniuge pręſentiret aut adulterij aut alîus iniquæ pollutionis. Item ſi vir abſtineret, vt prolem ex illa vxore ſuſcipere renueret, vel vxor ne viro illo conciperet, vt potè cũ vir duxit vxorem maculati ſanguinis. Solent enim tunc viri thorum ſeparare, quòd certè peccatum mortale eſt. Hæc Soto.

Soto.

¶ Sunt plures cauſæ excuſantes nę vnus coniux exactus, alteri coniugi petenti reddere teneatur. Quaſquidem cauſas ponit Petrus Paludanus. in. 4. diſt. 32. & Silu. verbo Debitum coniugale. De quibus erunt ſequentes concluſiones. Prima, neuter tenetur alteri debitum reddere cum detrimento ſalutis conſeruatricis proprij indiuidiui, quando inde periculum mortis vel infirmitatis notabilis reddenti imminet. Ordo nanquè charitatis poſtulat, vt vnaquęq; res accuratiùs ſibi priùs conſulat quàm alteri. Quo fit, vt obligatio reddendi debitum non ſolùm ſit intelligenda ſalua conſiſtentia perſonæ ſed ſanitatis ſecundùm Caietan. verbo, Matrimonium, quod quidem veriſsimum eſt. Nec enim vnus cõiux habet poteſtatem in alterum, niſi habeat integram ſanitatẽ, & ideo quãdo medici iudicarent imminere periculum infectionis ſiue leprę ſiue alterius morbi, non tenetur reddere debitum exactus. Et p hanc regulam poſſumus multos ſoluere caſus, vt in laborãtibus morbo Galico vel alio. Secùs eſſet quãdo parua iactura immineret reddẽti, quia tũc ſi timeret incõtinentiam alterius, teneretur illi debitũ reddere cum illa iactura, aliàs peccaret denegando debitum. Sic nanquè intelligendum eſſe exiſtimo Alexandrũ tertium in c. Peruenit. vbi cogit cõiugem leproſi debitũ ei reddere ẽt ſub anathematis commine, ſi renuerit: non enim voluit ſanum cogere ad reddendum quando ingens periculum immineret ſalutis, vt potè dum lepra eum attigit gradum, qui dicitur Leoninus, quo nimirum corpus fruſtratim diſſoluitur. Et ſimiliter in hoc caſu, quãdo ſcilicet ſequitur parua iactura, arbitror fore intelligendam communem theologorum ſententiam aſſerentem, quòd tenetur ſanus leproſo coniugi debitum reddere, nunq; tamen cohabitare, nec in eodem lecto dormire, ſufficit enim, quòd ſanus

Palud.
Silueſter
1. concl.
Caietan.

nus tali infirmo in illo actu ſeruiat, cùm per huiuſmodi actum ſerue
tur principalis finis, qui eſt generatio & cohabitatio, cũ leproſo nõ ſit
neceſſaria, & ſit horrenda: prçſertim quòd maius periculum imminet
in cohabitatione menſę & lecti, quàm in vno congreſſu. Imò, ſi in red
ditione debiti medicorum conſilio conſtaret periculum contagionis Durand.
creari, ceſſaret obligatio reddendi. Ita tenet Durandus, Paludanus & palud
Caietanus in ſumma in cap. De vſu matrimonij. Quod magis verum Caieta.
habet ſecundùm artem medicam & experientiam in viris quàm in fœ
minis, quia propter exorbitantem iniquitatem fœminei caloris in illo
actu, maius periculum imminet viris congredientibus cum fœminis
leproſis, quàm fœminis congredientibus cum viris. Et hinc fit, vt mi-
nùs vir ſanus teneatur vxori leproſæ debitum reddere, quàm vxor
viro leproſo, quanuis ſit parius in vtroq; ad petendum.

¶ Secunda concluſio. Propter impotentiam coëundi, ſiue ex coitu 2. concl.
præcedenti, ſiue ex obſeruantia ieiunij Eccleſiaſtici, ſiue ex deuotione
cum moderatione accepti, ſiue ex alia cauſa licita ſubſequutam, excu
ſatur coniux à redditione debiti. Ratio eſt, quia impoſsibilium nulla
eſt obligatio, vt habetur. ff. de re. iuris. L. Impoſsibilium. non tamen
conſulenda eſt vxori talis pœnitentia, ſcilicet ſe ſe huiuſmodi ieiunijs
& vigilijs macerare & extenuare ſine mariti licentia, ne deformior
reddatur, & viro offerat occaſionem, vt eam deſpectui habeat. De il
lo autem qui conſulto ac dedita opera ſe reddit impotentem, vt con-
iugem defraudet, & ſimiliter ſi ſe reddit impotentem per illicita me-
dia, dicendum eſt ſecundùm Ricardum & Archi. Floren. quòd morta Ricard.
liter peccat, eò quòd contra iuſtitiam facit, & non minimam iniuriam Arch. Flo.
irrogat alteri coniugi, & ſi propter hoc alius inciderit in damnabilem
corruptelam, particeps fieret illius criminis.

¶ Tertia concluſio. Quando alter coniux vult religionem intrare, ex 3. concl.
cuſatur à redditione debiti. Probatur, quia non tenetur ſtatim redde
re, ſed debet ſtatui tempus, infra quod ingrediatur, vt habetur in ca.
Ex publico de conuerſ. coniuga. id eſt infra duos menſes, vbi dicit Pa Panor.
nor. poſt Glo. illud tempus iudicis arbitrio fore taxandum. Quòd ſi
religionem non vult intrare, adhuc non tenetur ſtatim reddere contra
cto matrimonio: ſed tantum temporis cuilibet dandum eſt, quantùm
ſufficit ad obſeruandas debitas ac honeſtas ſolennitates. Vnde ante
benedictiones non tenetur reddere: quo ſpacio tranſacto, neuter po-
teſt differre debitum reddere petenti.

¶ Quarta cõcluſio. A redditionę debiti excuſatur cõiux, ſi modo in de 4. concl.
bito exigitur ab eo, vt viro ſuccubo, & vxore incuba, vel alio modo
periculoſo de non generando aut inhoneſto.

¶ De

D. Tho. ¶De tempore menſtruorum diſtinguēdum eſt cum Diuo Thoma in 4.diſtin.32.ar.2.q.2.& cum alijs,quòd ſi menſtrua ſint perpetua,quæ ſunt innaturalia :nempe,perpetui fluxus ex morbo prouenientes,nō eſt peccatum reddere nec exigere,ſiue ſit mulier quæ exigit,ſiue vir. Quod quidem manifeſta ratione probatur, quia aliàs oporteret virum perpetuò abſtinere:& pari ratione dicendū eſt de viro patiente fluxum ſeminis perpetuum,quia etiam non tenetur abſtinere ab exactione debiti. Si autem ſint naturalia,quæ ſcilicet certis temporibus

Scotus. per menſes mulieribus accidunt,dicunt Scotus in.4.diſtin.32.& Ri-

Ricard cardus eadem diſtinct.ar.4.q.1.quòd nō licèt ſub mortali marito reddere menſtruatæ petenti,nec ipſi menſtruatæ licet reddere marito petenti,niſi timeatur fornicatio in petente,nam propter hoc petendo nō peccat mortaliter.Reddere tamen, dicunt, quòd tenetur deliberatè exigenti.Sed Diuus Thomas non approbat hanc opinionem, & ideo

D. Thom ſub diſtinctione reſpondet:ſcilicet,quòd ſi vir petat ſcienter, tunc debet eum vxor menſtruata precibus & monitis auertere : non tamen quando periculū iniquæ pollutionis in ipſo timeat. Si verò petit ignoranter,poteſt aliquam occaſionem,vel aliam infirmitatem ſi habet,allegare,ac ſimulare,dum non timetur maius malum:ſuam tamen immunditiam viro indicare non tenetur,ne horrorem obijciat,ſi tamen ille omnino inſtiterit,reddere debet:quia mulier,vt ait Paulus, Poteſtatem ſui corporis non habet,ſed vir.Eandem ſententiam tenet Sil-

Silueſter ueſter verbo,Debitum coniugale.§.6.& Caietanus in ſumma.c.De

Caietan. vſu matrimonij.& Bonauentura & Palud.q.1. Differt tamen à Caie-

tano Silueſt.quia Silueſter dicit in loco citato,peccatum eſſe mortale

Bonauen ſponte petere,nullum tamē exactum reddere. Caietanus autem tenet

Palud. nullum eſſe peccatum reddere,nec petere cum circunſtantijs quas ponit Diuus Thomas,eſt mortale. Cui ſubſcribit Petrus Paluda. & ita procul dubio tenendum eſt,quia nemini iniuriam irrogat, qui vtitur iure ſuo. Vnde non tenentur coniuges tam arctè illa cauere incommoda,quæ ponit Scotus:videlicet, quòd con[illegible]piatur filius membris damnatus,cæcus,claudus,leproſus,vt iuri ſuo cedere debe[illegible]t, & precipuè quia nec ſunt adeò certa,vt ſemper eueniant.

¶De temporibus autem ſacris, Magiſter ſententiarum in 4.di[illegible]

Mag. Sen 32.ac aliqui eius interpretes dicunt,quòd in nullo die feſto aut ieiuniorum licet debitum petere,ſed eſt peccatum veniale. Reddere verò aiunt nullam eſſe culpam,alij verò dicunt, quòd petere debitum in feſtis præcipuis,ſcilicet natalis,pentecoſtes,aſcenſionis, & paſchatis & aliorum feſtorum quibus articuli fidei celebrantur, eſt culpa venialis,quia licèt actus matrimonialis de ſe nullam habeat annexam cul-

pam

pam,habet tamen non nihil indeſcentiæ&ineptitudinis ad orationem & contemplationem,quibus in prædictis diebus debent homines vacare. Petrus tamen à Palude aſſerit,quòd nullum tempus ſacrum impedit debiti redditionem vel petitionem de neceſsitate ,licèt ſit bonũ his diebus ab exactione abſtinere, vt ad contemplationem ſit maior aptitudo ,& huic ſententiæ adhæret Caietanus & ſumma Armilla. Cùm hoc tamen ſtat, quòd qui ſuſcepturus eſſet die ſequenti ſacram communionem, non excuſaretur à culpa ſi illa nocte debitũ exigeret. *Caieta. Armilla.*

¶ Sed dubium eſt, vtrùm alter coniugum poſsit facere votum non reddendi debitum citra voluntatem alterius?Huic dubio hac negatiua concluſione reſpondetur: nempe , quòd neuter coniugum poteſt huiuſmodi votum emittere,quinimò faciendo mortaliter peccat , intelligendo quòd facit iniuriam alteri . Concluſio iſta eſt expręſſa ſententia Di. Auguſt.ſuper pſal . 46.cuius verba habentur.33.q.5.capit. Si dicat.& ca.Secundùm verba. & aperta ratione oſtenditur,quia votum actus ſpontaneus eſt voluntatis:quare non niſi de illis rebus quæ noſtro ſubiacent arbitrio,emittendum eſt:nempe,de proprijs & non de alienis. Cùm igitur neuter coniugum ſui corporis poteſtatem habeat ſed alter,conſequens fit,vt neuter poſsit altero inuito tale votũ non reddendi facere:imo quàuis alter alteri huiuſmodi licentiam cõcedat,nihilominùs illam poſtmodùm reuocare poterit, niſi ambo ex conſenſu faciant ſibi mutuam facultatem vouendi , ac vterquè iuri ſuo petendi renuntiet, præſertim dum ambo mutuo conſenſu religionem profitentur. *Dubium Con.neg. D. aug.*

¶Sed maius dubium verſatur inter doctores, vtrùm vterquè altero inuito poſsit facere votum de non petendo debitum ? Cui dubio omiſſa ſententia Ricardi articu.2.quæſtio. 1. & aliorum quorundam licèt probabili,qui arbitrantur id licere, ſit concluſio de mente Diui Thomę in.4. diſtinctione.33.ad tertium,& Durandi,aliorumquè multorum tanquàm probabilior tenend[illegible] negatiua , videlicet quòd nulla tenùs licet t[illegible] votum em[illegible]tere . Rationem huius concluſionis aſsi[illegible]t Diuus Thoma[illegible] per huiuſmodi votum redditur alteri con[illegible]trimonium onerosum,cùm ſemper ipſe ſolus debeat petere, [illegible]od max[illegible]mè verum habet , quando vir eſt qui emiſit votum pro[illegible]ter ve[illegible]ecundiam,quam fœminæ in petendo patiuntur, & nunquàm peter[illegible] minimè periculo carere poterit,pręcipuè in iuuentute . Vnde conſilium eſt optimum , rarò vel nunquàm talia vota emittere: [illegible]d ſi quis fecerit, conſilium eſt, vt per Epiſcopi diſpenſationem tol[illegible]ur. *Concluſi D. thom. Duran.*

¶Ad

¶AD LAVDEM DEI· ET GLORIOSISSIMÆ
matris eius, nec non omnium Sanctorum, & ad profectum &
vtilitatem fidelium, ſub ſedis Apoſtolicæ, ac piorum omni-
um benigna correctione, Summariũ omniũ Sacramen
torum à Reuerendo Patre Fratre BARTHO
LOMÆO à Ledeſma prędicatoriæ fami
liæ ac ſacræ Theologiæ Magi
ſtro æditum, fœliciter fi
nem habet.

VIRTVS IN INFIR
MITATE PERFICI
TVR.

1. Corinthiorum. 11.

¶Excuſſum Mexici, apud Antonium de Eſpinoſa.
Anno Domini. 1566. Die .25.
mẽſis Februarij.

¶ DIPLOMA PII PAPÆ. IIII. IN QVO CON-
ceditur Archiepiſcopis & Ep̃is huius noui orbis, vt ſacratiſsimum Chriſma cum balſamo quod his in partibus reperitur, & cum miniſtrorum numero, qui ad id commodè reperiri poterit, conficere valeant.

PIVS PAPA QVARTVS. AD FVturam rei memoriam. Licèt Eccleſia Romana cæterarum per vniuerſum orbem Eccleſiarum mater & magiſtra certos antiquitùs in ſacramẽtorum confectione ritus tradiderit, quos per illarum præſules obſeruari decet, nõnũq; tñ in his quæ difficultatibus ſubiacere dicuntur, ordinem præſcriptum moderatur, prout locorum rerumquè cõditione penſata id conſpicit in domino ſalubriter expedire. Sanè chariſsimus in Chriſto filius noſter Philippus Hiſpaniarum Rex catholicus nobis nuper exponi fecit, quòd in Occidentalibus Indijs ſibi ſubiectis & ad fidem catholicam paucis ab hinc annis domino miſerante conuerſis, ad ſanctũ chriſma aliaſq; ſacras Eccleſiæ vnctiones iuxta ſanctorum patrum traditionem conficiendis, nõ ſolùm magna balſami orientalis ſiue Alexandrini penuria habetur, ſed etiã ob recentẽ populorum illarum conuerſionem abſolutus miniſtrorũ Eccleſiæ numerus nõ facilè reperitur: vnde præſules Eccleſiarum ipſa tam neceſſaria ſacramenta vix hactenus conficere potuerũt. Quæ tamen balſami orientalis penuria, cùm etiam in ipſis Indijs balſamum indigena reperiatur, ex hoc inde balſamo cõmodè ſupplere poſſet, ſi ſedis Apoſtolicæ ad id accederet authoritas. Quarè præfatus Philippus Rex nobis humiliter ſupplicauit, quatenus his neceſsitatibus occurrerè, ac aliàs in pręmiſsis oportunè prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur in tam vberrimo propagatam in vinea domini per dictum regem eiuſq; progenies fœliciter inſitarum prouentu, ſpiritualiter exultantes, & nouellas huiuſmodi plantas amœnis charitatis & gratiarum imbribus irrigare & confouere volentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati omnibus & ſingulis venerabilibus fratribus Archiepiſcopis & Epiſcopis per vniuerſas Indiarum earundem partes conſtitutis, vt ſanctiſsimum chriſma reliquas q; Eccleſiaſticas ſancti Olei vnctiones huiuſmodi, cum eo quod in partibus illis reperitur balſamo, ac illo miniſtrorum

Eccleſiaſticorum numero, qui ad id cõmodè haberi poterit, adhibito, in reliquis verò iuxta pręfatum Eccleſię Romanę ritum conficere & conſecrare liberè & licitè valeant, plenam & liberam licentiam & facultatem authoritate apoſtolica tenore præſentium perpetuò concedimus, & indulgemus. Non obſtantibus quibuſuis Apoſtolicis ac in prouincialibus & ſynodalibus concilijs ęditis generalibus vel ſpecialibus conſtitutionibus & ordinationibus cæteriſq; cõtrarijs quibuſcunquè. Et quia dificilè foret præſentes literas ad ſingula quæquè loca in quibus eis vtendum erit, deferri, volumus & prędicta authoritate decernimus, illarum tranſumptis etiã impræſis manu notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonę in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eandem prorſus fidem etiam in iudicio & extrà ac vbiquè adhibendam eſſe, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Datis Romę apud ſanctum Marcum ſub annullo piſcatoris die. 12. Auguſti. M.D. LXII. Pontificatus noſtri anno tertio.

¶ DIPLOMA PII IIII. PONTIFICIS MAXImi *in quo ad annos. 25. conceditur, vt Indi in occidentalibus occeani maris partibus habitantes, quocunquè anni tempore benedictiones nuptiales recipere poſsint citra publicum feſtiuæ letitiæ ſtrepitũ.*

PIVS PAPA QVARTVS AD FVturam rei memoriam. Et ſi ſedes Apoſtolica ſanctorum patrum regulas Eccleſiaſticamquè diſciplinam vbiquè gentium quantùm ſibi ex alto permittitur, iugiter aſſerere dignoſcatur, aliquando tamen in hoc, vel neceſsitate cogente, vel alia rationabili cauſa ſuadente, præſertim dum id catholicorum R[illegible]gum vota [illegible]poſcunt, meritò remiſsior eſſe [illegible]n recuſat. Sanè chariſsimus i Chriſto filius noſter Philippus Hiſpaniarum Rex catholicus nobis nuper exponi fecit, quòd in occidentalibus occeani maris Indijs ditioni ſuæ ſubiectis, quarum immemorabiles populi Dei miſericordia catholicam fidem non ita pridem receperunt, rari ſunt adhuc presbyteri, qui tot populorum animarum curam exercere, & illis Eccleſiaſtica ſacramenta temporibus oportunis, vt expediret, miniſtrare poſsint: vnde propter ſacerdotum abſentiam Indi matrimonia inter ſe abſquè

abſquè preſbyteri miniſterio & Eccleſiaſtica benedictione nonnunq; contrahunt, ad quos tandem preſbyteri, quibus officium prouincias illas viſitandi incumbit, etiam his plerunque temporibus quibus nuptiæ ab Eccleſia ſunt prohibitæ, declinantes, illos iam carnali copula citra preſbyteri miniſterium coniunctos abſquè benedictione, alia ve ſolennitate Eccleſiaſtica matrimonialiter coniungunt. Cùm autem ſicut eadem expoſitio ſubiungebat, mos gentis illius non ſit, nuptias ſuas feſtis alijs vè prophanis ſpectaculis celebrare, ac propterea non magni referre videatur, ſi matrimonia ſua iure prohibitis temporibus ſolẽnizare permittatur, nos ſacerdotum penuriam neophitorumquè prædictorum circa ritus Eccleſiaſticos ruditatem facilè in præmiſsis excuſantes, ipſius Philippi Regis in hac parte ſupplicationibus inclinati, cum vniuerſis & ſingulis vtriuſquè ſexus Indis prædictis, vt de inceps ad annos viginti quinquè, à datis pręſentium computandos, tam in aduentus Domini, ſeptuageſsimæ & quadrageſsimę, quàm alijs anni temporibus, in quibus nuptię fidelibus ab Eccleſia ſunt prohibitæ, matrimonia inuicem aliàs ritè contrahere & in facie Eccleſiæ citra tamen publicum feſtiuę letitiæ ſtrepitum ſolennizare, benedictionemquè Eccleſiaſticam recipere, ac preſbyteris, vt illam eis temporibus huiuſmodi impendere, & nuptijs aſſiſtere liberè & licitè valeant, Apoſtolica autoritate tenore præſentium de ſpecialis dono gratię diſpenſamus, ſibiquè pariter indulgemus. Non obſtantibus quibuſuis, Apoſtolicis ac in prouincialibus & ſynodalibus cõcilijs ęditis, generalibus vel ſpecialibus conſtitutionibus & ordinationibus, cæteriſquè contrarijs quibuſcunquè. Et quia difficile foret præſentes literas ad ſingula quæquè loca, in quibus eis vtendum erit deferri, volumus & prædicta autoritate decernimus, illarum tranſumptis etiã impręſsis manu notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius pſonę in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutę munitis, eandem prorſus fidem etiam in iudicio adhibendam eſſe, quę [illegible]ęſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitę vel oſtenſæ Datis Romæ apud ſanctum Marcum ſub annullo piſcatoris die 12. Auguſti M D.lxij.

Pontificatus noſtri

Anno tertio.

¶INDEX COPIOSISSIMVS RERVM MAXI-mè *notabilium quæ in hoc Summario continentur, ordine alphabetico digeſtus. Numerus folium indicat. A. priorem paginam. B. verò poſteriorem.*

A

ABbatiſſæ quam poteſtatem poſſunt habere. 209. b.

¶ Abſens poteſt abſolui ab excommunicatione & per procuratorem. 240. b.

¶ Abſolutio impẽſa à ſacerdote ſuſpẽſo nõ tenet. 55. b.

Abſolutio à peccatis differt ab excommonicationis abſolutione. 110. a.

Abſolutio iterari poteſt ſuper eadem peccata, non autem ſuper eandem confeſsionem. 185. b.

Abſolutio ab excommunicatione debet pręcedere abſolutionem à peccatis. 216. b. & ad quos hæc abſolutio pertineat. 237. b

Abſolutio ab excoĩcatione ex vi cruciatę à cõfeſſario obtẽta, nõ prę iudicat foro exteriori, niſi hoc exp̄ſſè cõtineatur ĩ priuilegio. 238. b

¶ Abſoluere poſſunt pręlati à quibuſcunquè caſibus occultis, etiam ſedi Apoſtolicę reſeruatis 184. a. & 239. a.

Abſoluere ab excõicatiõe minore poteſt quilibet ſacerdos expoſitus. 245. a.

¶ Accidentia corporis Chriſti ſunt in ſacramento Euchariſtiæ folium indirectè & concomitanter. 63. b.

Accidentia ſine ſubiecto in Euchariſtiæ ſacramento remanere, non licet dubitare. 67. b. & eſſentiæ accidentis conuenit ex natura ſua habere eſſe in ſubiecto, ſuam tamen quiditatem habent per ſe. ibidem. & alia accidentia à quantitate abſquè nouo miraculo ſuſtentãtur in ipſa quantitate. 68. a.

¶ Acoliti exiſtentes in mortali, quando peccent miniſtrãdo. 12. a.

¶ Actus prædicandi non eſt alicuius ſacramenti. 12 b.

Actus miniſtri dbet eſſe humanus & liber. 15. a . de neceſsitate ſacramenti debet exprimi, non tamen perſona baptizantis, bene tamen baptizati. 19. b. & 20. a.

Actus moraliter boni extra charitatem reperiuntur. 105. a.

Actus charitatis quomodo præcedat actum pœnitentiæ. ibidem. b.

Actus ſunt in triplici differentia. 339. a

Actus coniugalis quando ſit peccatum. 340. a & b.

¶ Addere aliqua verba in ſacramẽtorum formis quando vitiet 4. a

¶ Adoptiõis diffinitio explicatur. 375. a. & adoptio eſt duplex. ibidem & inter quos contrahatur cognatio legalis. ibidem. b.

Adultus non debet dare pecuniã miniſtro pro baptiſmo nolenti aliàs baptizare,ſed ſufficit quòd petat baptiſmum. 14.a

Adultus baptizatus à nõ ſacerdote extra neceſsitatem peccat mortaliter. 26.a

Adultus cùm baptizatur,per ſe & nõ per alium reſpõdeat, neceſſe eſt. 29.b.& quòd vnus maiorẽ gratiã in baptiſmo recipiat q̃; alter,ꝓut maiorẽ habeuerit deuotionẽ.36.b. &qui interiùs non vult recipere baptiſmum,non recipit ipſum.37.a. & ſi ante baptiſmum vellet peccata ſua confiteri ex deuotione,eſſet audiendus, nontamen ſatiſfactio nec abſolutio per ſacerdotem impendenda.38.a

Adulti non ſunt compellendi ad ſuſcipiendam fidem coactione ſed ꝑſuaſione,bene tamen hæretici.32. a &. b

Adulti tenẽtur ꝑmittere cõfeſsionẽ ad ſacramentũ cõfirmatiõis, non ex ꝓcepto ſed ex cõſilio tantũ.46.b.& quid de cõtritione.ibidem.

Adulto neceſſarius eſt ad baptiſmum aliquis actus poſitiuus pœnitentię mortalium.38.a

Adultis per baptiſmum remittitur originale & actuale. 8.b

¶ Ætas legitima ad contrahendũ matrimoniũ in maſculo. 14.& in fœmina. 12.annorum requiritur. 381. a. & quando malitia ſuppleat ætatem. ibidem

¶ Affinitas per quem cõcubitum cauſetur. 361. a.& eius diffinitio explicatur.ibidem

Affinitas in quibus gradibus impediat matrimonium cõtrahẽdum & dirimat cõtractum. 362. a. &an ſit aliquis gradus iure naturæ matrimonium impediens & dirimens.363. b.cum ſequenti.

Affinitas ex fornicatione ꝓueniens,ſolũ in primo & ſecũdo gradu impedit matrimonium contrahendum, & poſteà dirimit factum. 365.b

¶ Amens minimè ſacramentum poteſt conficere,etiam ſi ante amentiam intenderet conficere.15.a

Amens exiſtens in peccato,qui ante amentiam nolebat pœnitere,an ſit baptizandus.34.a

Amentes an confirmari debeant. 47.a. & non eſt eis Euchariſtia conferenda,niſi añ amentiã ſigna pœnitẽtiæ habuiſſent,& petierint.81.a

¶ Angeli licèt pertineant ad ſocietatem corporis myſtici, non per fidem ſed per claram viſionem eidem coniunguntur. 73.b. & quomodo manducent Chriſtum in cœlo. ibidem

¶ Annos diſcretionis ad confitendum & communicandum diſtinguit conſuetudo.81.a

¶ Apoſtoli quędam ſcriptis mandarunt,quædam verbo tenus tradiderunt.3.b

Apoſtoli baptiſmum etiam receperunt. 28.a

Apoſtoli p manuũ ĩpoſitionẽ cõfirmatiõis ſacramẽtũ cõferebãt. 44.b

¶ Aq̃ bñdicta nõ ſignũ ſanctificatiuũ eſt, ac ꝑinde nec ſacramẽtũ. 1.b.

Aqua ĩ baptiſmo neceſſe ẽ attigat carnẽ baptizati. l. ſaltẽ capillos. 23.a

Aqua miſcenda in ſacramento Euchariſtiæ nihil refert an ſit naturalis vel artificialis ad neceſsitatem ſacramenti, peccaret tamen mortaliter qui aliam quàm naturalem apponeret. 56.b

¶ Arbitri iudices ĩ quo ſenſu appellẽtur ſacerdotes ĩ cõfeſsiõe. 138.a

¶ Archiepiſcopus dum viſitat vel eſt in ſua diœceſi, ſubditos ſuorum ſuffraganeorum confirmare non debet. 49.a

¶ Articulus mortis quis dicatur. 142.b. & 177.b

¶ Aſperſio aquæ in baptiſmo fieri poteſt in manu vel alio membro, ſi caput pueri in vtero exiſtentis non appareat, rebaptizandus tamen eſt ſub conditione, ſi egreſſus vixerit. 23.b

¶ Attritio quid ſit, & in quibus differat à contritione. 131.b

Attritio per ſe ſolam minimè fieri poteſt contritio. 132.a. & b.

B

BAlſamũ non eſt de neceſsitate ſacramenti confirmationis ſicut aqua de neceſsitate baptiſmi. 43.a. eſt tñ de neceſsitate præcepti. ibidem. b

Balſamo quod in his partibus Indiarum reperitur, poteſt in eiſdem confici ſanctum chriſma. ibidem.

¶ Bãna ſic ſunt ad matrimonium neceſſaria, vt parochus illa omittẽs peccet mortaliter. 326.a. poteſt tamen Epiſcopus ex rationabili cauſa diſpenſare ne fiant. 327.a. & quod examen teneatur facere parochus, ſi aliquod impedimẽtum opponatur dum banna fiunt. 328.a.

¶ Baptiſmus inſtitutus fuit añ Chriſti paſsionẽ, qñ Chriſtus baptizatus eſt. 17.a. & tunc habebat efficaciam aliter quàm ſacramẽta veteris legis. ibidem. b.

Baptiſmus & alia ſacramenta nouæ legis ſtatim poſt Chriſti paſsionem & reſurrectionem obligare cœperunt. 18.a

Baptiſmus triplex. 23.b

Baptiſmus fluminis ſolus eſt in præcepto Euangelico. 24.[illegible]

Baptiſmus flaminis præſtantior eſt baptiſmo aquæ, ſanguinis v[illegible] excellentiſsimus omnium. ibidem.

Baptiſmus ſub conditione fieri non debet, niſi verè ſit dubium an puer fuerit baptizatus. ibidem b.

Baptiſmus in re vel in voto neceſſarius eſt ad ſalutem poſt notitiam & promulgationem Euangelij. 28.a

Baptiſmus remittit totam pœnã pro peccatis debitam. 34.b. & nõ ſol[illegible]

lit pœnã in foro exteriori debitã,bene tamẽ pœnas Eccleſiaſticas,
excepta irregularitate quæ oritur ex bigamia.35.a.
Baptiſmus fieri põt p aſperſionẽ immerſionẽ vel effuſionẽ ſecũdũm
ritũ vniuſcuiuſq; diœceſis,niſi vrgente neceſsitate.22.b.
Baptiſmus virtutem habet auferendi pœnalitates à iuſtis in reſurre-
ctione corporum.35.b
Baptiſmus fictè ſuſceptus cõſequitur ſuũ effectũ recedente fictione.
Baptiſmus iterari non poteſt.25.a [37.b.
Baptiſmi forma quæ ſit.19.b.
Baptiſmi duplex eſt effectus.36.a
Baptiſmi materia non ſunt ſudor,lachrimæ,vrina,ceruiſia,&c..19.a.
poteſt tamen eſſe aqua in quam reſoluuntur nix glaties & gelu.
ibidem.
¶ Baptizans in nominibus patris & filij &c.non confert baptiſmum.
20.b.nec baptizans in nomine trinitatis.ibidem.& baptizans in no
mine Chriſti,verum non conficit ſacramentum.21.b.
¶ Baptizatus in nomine genitoris geniti.&c. rebaptizandus eſt ſub
conditione.ibidem.a
Baptizatus vi imperfecta & conditionata,verè ſuſcipit ſacramentũ,
non tamen gratiam. 30.a
Baptizatus in caſu neceſsitatis ſine exorciſmis ,debet catechizari &
exorciſzari in Eccleſia 41.b.
Baptizari poſſunt plures ſimul ab vno miniſtro,non tamẽ vnus à plu
ribus miniſtris cum dependentia.21.a
¶ Benedictiones nuptiales contemnere mortale eſt, eas tamen ex ne
gligentia omittere veniale tantùm videtur.393.a
Benedictiones nuptiales non debent ſuſcipere coniuges à quibuſuis
ſacerdotibus,ſed à proprio parocho.394.a.& ſacerdos contrari-
um faciens ipſo iure eſt ſuſpenſus.ibidem.

C

CAſus Epiſcopis reſeruati.184 b
Caſus ſummo pontifici reſeruati.183.b
¶ Catechiſmus quid,& an p̃cedere debeat baptiſmũ.
39.a.& cui incumbat catechizãdi officium.41.b
Catechiſmus præcedens baptiſmum cauſat cognatio-
nem ſpiritualem impedientem contractum matrimonij duntaxat,
ſubſequens verò nullam.374.a.& b
¶ Cauſa duplex altera naturalis & altera moralis.7.a
¶ Celebrare ac cõſecrare priuatim in paraſceue,peccatũ mortale eſt,
in die verò cœnæ & ſabbati ſancti ex facultate p̃lati licet.93.a

¶ Character quid ſit. 9.b. & in quibus ſacramentis imprimatur 10.a.
Character cõfirmationis preſupponit characterem baptiſmalẽ. 45.b.
¶ Charitas ſemel habita poteſt amitti. 114.a.
Chriſtus reliquit in ſcriptis determinatas formas non omniũ ſacra
¶ mentorum, ſed trium tantùm. 3.b. vbi aſsignatur ratio.
Chriſtus eſt totus in qualibet parte hoſtiæ etiam ante fractionem. 64
a. & eius corpus in Eucharistiæ ſacramento non eſt per ſe ipſum in loco. ibidem. b. nec eſt circunſcriptiuè nec diffinitiuè. ibidem. & mouetur localiter p accidens ad motũ hoſtię. 65. a. & in hoc ſacramẽto non hẽt Chriſtus actiones quæ dicũt ordinẽ ad locũ. ibidẽ. b
Chriſti oculus corporalis quànuis videat ſe ipſum ſub ſacramẽto exiſtentem, non tamen poteſt ipſum modum ibi exiſtẽdi videre. 66. b.
¶ Chriſma ð neceſsitate ſacramẽti debet eſſe cõſecratũ p Epm. 44.a.
Chriſmatio de neceſsitate ſacramẽti debet in forma crucis fieri 45.a.
¶ Circuncisio & alia legalia ante Chriſti paſsionem ſemper fuerunt ſub præcepto. 18.a.
¶ Circunſtantia peccatorum quid & quotuplex. 149. b. & quæ ſit neceſſariò confitenda. ibidem cum ſequenti.
Circunſtãtiam peccatorum licet ex vrgenti cauſa tacere. 161.b.
¶ Claues ſpirituales remittendi peccata in ſolo Deo ſunt trino & vno, & in Chriſto quatenus homo per poteſtatem excellentiæ, & in ſacerdotibus tanquàm in miniſtris. 203. b. cum ſequen. & quæ ſit clauis diffinitio. ibidem.
Claues tradditæ Petro præcellebant clauibus aliorum Apoſtolorum in tribus. 206.b. & quando clauium poteſtas Apoſtolis per Chriſtũ fuerit collata. 205.a. & b.
¶ Clerici coniugati quãdo & in quibus gaudeãt priuilegio fori. 251.b.
¶ Cognatio ſpiritualis in ſacramento confirmationis non contrahitur à patrino non confirmato, 47.b.
Cognatio ſpiritualis antecedens, impedit matrimonium contrahẽdũ & dirimit contractum, ſuccedens verò non. 37[illegible] a. & quid ſi pater proprium filium baptizauerit. ibidem.
Cognatio ſpiritualis duntaxat per Baptiſmum & Co[illegible]mationẽ contrahitur. ibidem. b. & inter quas perſonas contrahatur. 371[illegible] & b. quã non oẽs tangentes contrahunt, ſed ſolùm ad id dſignati. 374 a.
Cognationis ſpiritualis diffinitio explicatur. 369. b.
¶ Cognatio legalis inter quas perſonas cõtrahatur 375. b.
¶ Columba de cœlo deſcendens ſuper Chriſtum & linguæ igneę apparentes ſup Apoſtolorum capita in die pentecoſtes & Chriſti crux non ſunt ſigna practica, ac proinde nec ſacramenta. 1. b.

¶ Com

¶ Commixtio vini vel alius liquoris facta in calice poſt conſecratio nem, non tranſit in ſanguinem Chriſti. 69.a.

¶ Communicare ſub vtraq; ſpecie, populo non debetur. 51.a.

Communicare an liceat quotidie. 81.b.

Coîcare nõ ſacerdotẽ ſub vtraq; ſpecie non eſt cõtra ius diuinũ. 85.a.

Communicare cum excommunicatis quando metus mortis excuſet à peccato. 236.a.

Communionem ſoli parochi in paſchate poſſunt miniſtrare, reliquo tempore omnes religioſi. 86.b.

Cõmunicatio cũ excommunicatis in quibus caſibus ſit prohibita. 231. b. & in quibus ſit pmiſſa. 234.b.

Coîcare cum excoîcatis in quatuor caſibus eſt peccatũ mortale. 233.b.

¶ Concupiſcentia carnis non actuale peccatum ſed inclinatio ad malum eſt, & contrarium aſſerere eſt hæreticum. 35.a.

¶ Conditio hominis ad ſpiritualia capeſſanda quæ ſit. 5.b.

Conditiones quot ſint, & quę inualident matrimonium. 335.a. & quid hodie poſt concilium. 338.b.

¶ Cõfeſſor p ſolis cõmiſsis poſt baptiſma iniũgere dbet pniam. 37b

Confeſſor in vno Epiſcopatu expoſitus, poteſt incolam illius Epiſcopatus in alio Ẽpatu q̃ntùm ad cõfeſsiones neceſſarias audire. 179.a.

Confeſſor quando teneatur interrogare pœnitentem, & qualiter ſe habere dbeat in interrogationibus faciẽdis. 152.a. &. b. cũ ſequẽti.

Confeſſor quanta peritia pollere debeat. 181. b.

Confeſſor licèt non debeat audire confeſsionem concubinæ, ſi tamen eam abſoluat, tenet abſolutio. 182.a.

Confeſſor quando dicatur cõfeſsionem reuelare. 190 a. & . b. & quid agere debeat ſi ex ignorantia abſoluat quem non poterat. 191.a

Cõfeſſor ea quæ nouit añ vel poſt confeſsionem reuelare põt. 192. a.

Confeſſor non eſt iudex arbiter ſed ordinarius, tam ad remiſsionem culpæ quàm ad abſolutionem pœnæ. 201.b.

¶ Cõfeſsio cõfirmat[illegible]nẽ p̃cedere debet ex cõſilio nõ exp̃cepto, attñ cõtri[illegible]õ vera vel exiſtimata ex p̃cepto ipſam pbet p̃cedere. 46.b.

Cõfeſsio E[illegible]hariſtiæ ſũptionẽ dbet p̃cedere niſi ĩ vrgẽte neſsi. 76 a.

[illegible]feſ[illegible] altera mentalis & altera vocalis. 137.b. & vocalis à Chriſto f[illegible]it inſtituta. ibidem. & quę ſit eius diffinitio. ibidem.

Confeſsio ſacramentalis diuino iure eſt præcepta. 138. b. & quoad tẽpus confitendi pręceptum eſt pontificium. 139. a. & ea quæ fit homini & ſi nõ ſit de iure naturę, non tamen illi aduerſatur. 139.b.

Confeſsio perfecta habere debet decem & ſex conditiones. 145. b. & quæ dicatur dimidiata. 160.b. & qñ liceat eã partiri. 164.a. & b.

Confeſsio etiã ſi debeat eſſe ſecreta,nõ tamẽ hoc requiritur ad eius eſ
ſentiã,165.b.nec fieri poteſt per Epiſtolam nec p̃ internũtium.166.a.
Cõfeſsio in qua nullũ peccatum explicatur,nõ eſt ſacramẽtalis.167.b.
Cõfeſsio q̃tenus eſt pars ſacramenti, eſt partialis cauſa inſtrumẽtalis
gratię.169.a. & quatenus eſt pars ſacramenti ,optimè eſſe poteſt in
formis.ibidem.b.& informis,quæ ſit valida & non iteranda.170.
a.& tripliciter fit in formis ex parte pœnitentis.ibidem.b. & quæ in
formis eſt,ſuum effectum conſequitur recedente fictione,dummo
dò accedat abſolutio.174.a.
Confeſsio omnium peccatorũ cui nõ fuit adiuncta abſolutio,vtrùm
ſatiſfaciat præcepto Eccleſiæ.173.a.
Confeſsionis præceptum in qua ętate incipiat obligare.145.a.
Cõfeſsionis ſacramentalis diffinitio.ibidem.b.
Confeſsionis integritas ex diuina inſtitutione fuit.147.b.
Confeſsionem ob nullam cauſam licet reuelare.187.a.
Confeſsionem partiri an liceat propter caſus reſeruatos.162.b.
¶ Confiteri quibus temporibus teneamur.141.b.& quopacto ſingula
peccata confiteri teneamur.148.b.
Confiteri tenetur quàm primum potuerit,qui in quadrageſima con-
feſsionem omiſit.144.b.
Confiteri per interpretem nemo tenetur.168.a.
Confiteri laicis nullus teneturex aliquo p̃cepto,licebit tamẽ in neceſsi
tate,quanuis illa cõfeſsio non ſit ſacramentalis.175.b.cum ſequenti.
Confiteri alieno ſacerdoti quando liceat alicui ſine licentia proprij Pa
rochi.181.a.&.b.
¶ Cõfirmatio iterari non debet.45.a.& quando fuerit hoc ſacramen
tum à Chriſto inſtitutum.43.a.
Cõfirmationis ſacramento coarmatur homo ad pugnam.42.b
Confirmationis ſacramentum confert maiorem gratiam quàm Bapti
ſmus.45.b.& non expedit hoc ſacramentum pueris ante vſum ratio
nis conferre,niſi vbi fuerit vſus.46.b.
Cõfirmatiõis ſacramẽtũ an ſit ſub p̃cepto diuini vel humãi iuris 47.a
¶ Coniux qui verũſcit matrimonij impedimẽtũ,potius tenetur humi
liter ſuſtinere excõmunicationẽ quàm debitum reddere.32[illegible].b.&
ſi in dubio practico & ex vtraq; p̃te pari ſit conſtitutus ,tenetur petẽ
ti reddere,licèt petere nequeat,321.a.& quæ dubia impediant tranſ
ire ad ſecundas nuptias.322.b.
Coniux ad fidem conuerſus q̃n teneatur cohabitare cũ coniuge infide
li.385.b.& quãdo poſsit tranſire ad ſecũdas nuptias.387.a. & ſi non
poteſt requirere coniugem infidelẽ in partibus remotis exiſtentem
an poſ-

an poſsit tranſire ad ſecundas nuptias.388.b.

Coniux poſt matrimoniũ cõſummatũ poteſt altero inuito religionẽ intrare, quãdo alter fuit dãnatus à iudice de adulterio vel hęreſi.396.a

Coniux qui etiam eſt adulter, & petit diuortium propter alterius fornicationem, peccat.396.b.

¶ Conſanguinitas in.3.&.4.gradu non impedit matrimonium contrahendum inter Indos iſtius noui orbis.353. b.

Cõſanguinitatis diffinitio explicatur.351.a.& eius gradus exactè computantur.352.b.

¶ Conſenſus coactus quid & quotuplex.329.a.cum ſequẽ.& quando matrimonium contractũ metu teneat.ibidem.

Cõſenſus coactus irritat matrimonium iure diuino & naturali.331. b.

Conſenſus nouus requiritur ad matrimonium adueniente conditione & cum forma concilij.335.b.

¶ Conſecrare plures hoſtias quando poſsit ſacerdos.55.b.

¶ Contemnere dupliciter contingit.33.b.

¶ Contritio vera vel exiſtimata quæ dicatur.46.b.

Contritio ſeu actus pœnitentis eſt meritorius non gratię ſed glorię eidem gratiæ qua actus informatur, correſpondentis..106.a

Cõtritio in virtute futuri ſacramẽti peccata remittit.110.a.& an ſit poſitiuè neceſſaria quoties peccata memorię occurrerint.113.a.&.b.

Cõtritio quomodo ſumatur,& quę ſit eius diffinitio.129.a.cum ſequẽti,& vt eſt ratio cauſa & initium exterioris pœnitentiæ, ad ipſam pœnitentiam exteriorem expectat.ibidem.b.

Cõtritio ĩ quibus differat ab attritiõe.131.b.& eius finis ẽ triplex. ibdẽ.

Cõtritio debet eſſe đ oĩ peccato actuali.133 a.& đ ſolo malo culpæ.132.b.& an ſufficiat vnica ꝑ pluribus peccatis.133.a. &. b.& quas cõditiones habere debeat.135.b.& quo tempore durare.ibidem.

Contritio apretiatiuè debet eſſe omnium dolorum maximus. 124.a.

¶ Cõuerſio ad Deum, vt vocetur Baptiſmus flaminis, quid debeat annex[illegible] habere.24.b.& ibi etiam de Martyrio.

Conuerſio pa[illegible] in corpus Chriſti in inſtanti fit. 62.a

¶ Corpus & ſanguis Chriſti q̃tenus ſub ſpeciebus continetur, pertinet ad articulũ omnipotẽtiæ,& q̃tenus eſt ſacramẽtũ cõionis, ad particulam ſymboli, Credo ſanctorũ communionẽ.60.b.

Corpus Xp̃i ſub ſpeciebus contentũ quare appelletur panis in ſacra ſcriptura.61.b.

¶ Corruptio verborũ ſi oĩno auferat ſenſũ locutiõis, vitiat ſacramẽti formã,& ſi ſit ex ꝑte finis dictiõis, nõ vitiat formã ſacramẽti.ibidem.

Corruptio ſpecierũ ĩ ſacramẽto altaris ſequitur ad corruptionẽ q̃ntitatis.68.a.

¶ Culpa remiſſa ꝑ pœnitẽtiã, an mãeat reatus pœnę.117.a.

D

DAmnatis ad mortem niſi de gratia ſpeciali non datur Euchariſtia. 83. a
¶ Debitum coniugale poteſt vterq; coniux exigere nō ſolùm ad vitandam fornicationem in altero coniuge ſed etiam in ſe ipſo. 341. a & b
Debitū coniugale reddere de neceſsitate præcepti eſt. 402. a. & quæ ſint cauſæ excuſantes ad reddendum. ibidem. b
¶ Defectibus qui in Miſſa accidere ſolent, quomodo ſufficienter occurri poſsit. 98. a. cum ſequenti.
Defectus impedientes ſuſceptionem ordinum. 233. b
¶ Defunctus in quo aliqua ſigna contritionis apparuerunt, poteſt abſolui ab excommunicatione. 229. b
¶ Deus cauſa nālis dicitur actiōis quæ peccatū eſt, nō tñ moralis. 7. a
Deus ſolus operatur ad effectum ſacramentorum tanquàm principale agens. 10. a
Deus de potentia abſoluta poteſt ſine ſacramento pœnitentiæ peccata remittere. 116. b
Deus vicem cauſæ effectiuæ ſe ſolo ſupplere poteſt. 311. a
¶ Deſiderium & votum Euchariſtiæ non ſufficit ad conferendā eius gratiam ſacramentalem. 69. b [do. 12. a
¶ Diaconus & ſubdiaconus ī mortali exiſtentes, an peccē t miniſtrando. 12. a
Diaconus deferre poteſt Euchariſtiam infirmo ex commiſsione. 86. a & in vrgente neceſsitate abſquè commiſsione. ibidem
Diacono etiam ex licentia ſuperioris ſolenniter baptizare licet. 26. b
¶ Differentia inter ſacramenta nouæ legis & veteris. 8. a & b
Differentia notabilis inter ſacramenta Euchariſtię & baptiſmi. 71. a
Differentia inter ſacramentum pœnitentiæ & alia ſacramenta. 102. a
Differentia inter materiam pœnitentiæ & aliorū ſacramentorū. 108. b
Differētia īter materiā ſacramēti ordinis & aliorū ſacramētorū. 267. b
Differentia & conuenientia īter dignitatem Papatus & Epātus. 273. a
¶ Diffinitio ſacramenti datur per ſignum & non per cauſam. 1. a
¶ Diſparitas cultus impedit matrimonium contrahendum & dirimit iā contractū, nō iure diuino nec naturali ſed ſolo Pōtificio. 383. a & b
¶ Diſpoſitio ad confirmationis ſacramentum recipiendum maior exigitur quàm ad baptiſmum. 47. a
¶ Diuortium quid ſit. 396. b. & quæ cauſæ ad diuortium ſufficiant. ibidem cum ſequen & quando vir teneatur vxorem dimittere. 398. a & b. & vtrùm authoritate propria poſsit eam dimittere. 399. a & quo ad hoc vir & vxor ad paria iudicantur. ibidem. b

Diuortium factum propter adulterium quòd nō diſſoluat matrimonium quo ad vinculum, de fide eſt. 401.a
Diuortio facto poſſunt coniuges reconciliari. ibidem. b
¶ Dormientes quantuncunq; in vigilia priùs voluerint baptizari, niſi conſtet periculum mortis ei imminere, non ſunt baptizandi. 34.a

E

EBrius minimè ſacramentum poteſt conficere. 15.a
¶ Eccleſia nunquàm cōſueuit, in terris paganorum baptizare ipſorum filios. 31.a
¶ Effectus in ſacramentis ex verborum ſignificatione pendet. 4.a
Effectus baptiſmi integer non poteſt ſuppleri per aliquid aliud de potentia ordinaria. 26.a
Effectus baptiſmi duplex. 36. a. & ille qui eſt per accidens non datur æqualis omnibus pueris nec adultis, etiam ſi cum æquali deuotione accedant. 37.a
Effectus ſacramenti Euchariſtiæ ex ſolo voto & deſiderio percipi poteſt tam à paruulo quàm adulto. 51.a
Effectum baptiſmi ſolo voto & deſiderio adultus poteſt ſuſcipere, paruulus autem nonniſi in re recipiat baptiſmum. ibidem
Effectus omnes quos præſtat cibus & potus in vita corporali, præſtat ſacramentum Euchariſtiæ in vita ſpirituali. 69.a
¶ Epiſcopus nō eſt neceſſarius miniſter cōfirmatiōis iure diuio. 48.b
Epiſcopus confirmando non ſubditos licèt peccet, non efficitur irregularis. 49. a. & non debet extra ſuam diœceſim ſubditos ſuos cōfirmare. ibidem
Epiſcopus conferens tam minores quàm maiores ordines tempore interdicto, efficitur irregularis. 255.b
Epiſcopus dum conſecratur, nō recipit nouum characterem, ſed extenditur is quem priùs habebat. 271. a. nec characterem habet ſuperiorem ſacerdotali. ibidem, habet tamen maiorem poteſtatem populum pręparandi. ibidem
¶ Epiſcopus quantuncunq; hæreticus pręciſus, verum ordinis ſacramentum confert, ſi id attentet. 280.a.
Epiſcopus conferens ordines ſymoniacè, quamuis verum conferat ſacramētum, tam ipſe quàm ſuſcipiens peccant & fiunt irregulares, & à ſuo ordinum vſu ſuſpenduntur. 281. a
Epiſcopus qualis eſſe debeat. 284.a
Epiſcopi poſſunt ſibi caſus reſeruare etiam non habentes annexā excommunicationem. 133. a

Ep̄is licet abſoluere àcaſibus occultis Romāo pōtifici reſeruatis.184.a

Ep̄is licet in omnibus irregularitatibus & ſuſpenſionibus ex d̄licto occulto prouenientibus diſpenſare exceptis duobus caſibus. 275.b.

Epiſcoporum præeminentia reſpectu ſimplicium preſbyterorum eſt de iure diuino. 272.a

Epiſcopatus licèt largè ſit ordo, non tamen eſt ſacramentum. 276.a.

¶ Error pſōę ī baptiſmo nō tollit ſacramētū, ſecùs ī matrimōio. 20 b

Error perſonę aut circa perſonam aut circa eius cōditionem eſſe poteſt, & circa conditionem tripliciter 344.a. & error perſonæ quando impediat matrimonium. ibidem

Error ſeruitutis quando impediat matrimonium. 345 a & hic error ſolo iure eccleſiaſtico vim habet ad impediēdū matrimoniū. ibidē b.

¶ Euchariſtia non ſolùm eſt ſacramentum, verùm etiam omniū ſacramētorū maximū. 49.b. & ex ſe habet conferre primam gratiam. 69 b. quā etiam conferre habet durantibus ſpeciebus in ſtomacho. 70.a. & an ſit de neceſsitate ſalutis. 51 a

Euchariſtia indirectè remittit culpam & pœnam. 71.b. & ex ſe ſufficiens eſt ad ſatiſfaciendum pro omni pœna. 72.a. ac de ſe præſeruat contra ea quæ intrinſecùs ſunt cauſa mortis. ibidem.

Euchariſtia non eſt conferenda publico peccatori. 77. b

Euchariſtiæ nomen pro quo ſupponat. 50.a

Euchariſtiæ ſacramentum non eſt adeò neceſſarium ſicut baptiſmus. 51.b. & quando fuit inſtitutum. 52 b. & an eius materia habeat determinatam quantitatem. 55.a & quæ ſit eius forma. 56. cū ſequēti.

Euchariſtiæ ſacramētū pluribus nominibus nuncupatur.

Euchariſtiæ ſumptionem an præcedere debeat confeſsio, an verò ſufficiat ſola contritio cum propoſito confitendi. 73.b. cum ſequenti.

¶ Excoīcatio nouę legis differt ab excluſiōe à caſtris & ſinagoga quæ erat ī lege āntiq. 214.a. cuius pōtas iure diuīo tradita ē eccleſię. ibidē

Excommunicatio non pro quolibet mortali ſed pro grauiſsimo ferēda eſt. 217 b. cū ſequen. & admonitione ſemper præmi[illegible] ibidem.

Excoīcatio p̄ tpali dāno Eccleſiæ vel p̄ximo illato pōt ferri, dūmodò alia via recuperari non poſsit. 219.b. cum ſequenti. & quando ignorantem obliget. 220.b.

Excoīcatio iniuſta duplex, p ſe & p accidēs. 221.b cū ſequē. & qñ habeat effectū. ibidē. & qñ nō obliget ad d̄nūtiationē d̄lictorum. [illegible]

Excoīcatio euidēter iniuſta non prohibet excoīcatum in ſecreto celebrare, nec veritatē ſcientes cum illo communicare. 226.a

Excommunicatio poteſt ad tempus ſuſpēdi, quę vocatur abſolutio ad reincidendum. 240.a.

Ex

Excommunicatio in quo conueniat & in quo differat ab alijs Eccleſiaſticis cenſuris.246.a
Excommunicatio minor in quibus caſibus contrahatur.244.a.&qui ſint eius effectus.ibidem.b.
Excōmunicationis maioris diffinitio.216.a.atq; etiam minoris. ibidē.
Excōmunicationis maioris plures ſunt effectus.220.a
Excoicatiōe nō ligatur qui in rei veritate eſt innocens, licèt exteriùs probetur nocens.225 a
Excoicatus recipiēs ſacramēta & ſacerdos illa ei adminiſtrās peccat mortaliter.216.b.& quæ ſacramēta ei collata valeant. ibidem.
Excoicatus maiori excoicatiōe vel ſuſpēſus excoicare nō pōt.227.b
Excoicatus pōt iterum excoicari etiam propter idem crimen. 229.a
Excōmunicatus ſecretè ſi abſtinendo ſe à diuinis, proximos ſcandalizaret, non peccat cōmunicando cum fidelibus. 230.b. & in quibus caſibus poſsimus cū excōmunicatis communicare.234.b
Excoicatus pluribus excōmunicationibus & cauſis quando cenſeatur ab oibus abſolutus vnica tātùm abſolutione.241.a.& abſolui pōt ab vna excōmunicatione remanens ligatus in alijs.240.b
Excoicatus minori excommucatione à quolibet ſacerdote expoſito poteſt abſolui.245.a
Excoicatus minori excoicatiōe cōferēdo ſacrā q̄liter peccet.244.b.
Excoicato nunquàm licet ad Euchariſtiæ ſacramētū accedere. 77.a
Excoicati vitādi nō ſūt niſi noiati.l.manifeſti pcuſores clericorū.87.b
Excoicati ſentētia ab Eccleſia tolerati tenet, licèt ipſe peccet mortaliter illam proferendo.227.b.
Excommunicandi facultas quibus ſit conceſſa. 226 b
Excoicare pōt Eps d̄linquētē in ſuo territorio, ēt ſi ad aliud cōfugerit 227.a.atq; etiā ſubditū d̄linquētē i alieno ſi in ſuo cōueniatur.ibidē.
Excoicare nemo poteſt ſeipſum nec ſibi ęqualem nec ſuperiorē.228 a.poteſt tamen ſibi indulgentias concedere.
¶Exorciſmus non ſolùm aliquid ſignificat, ſed etiam efficit. 40.a.& quid ef[illegible]iat.ibidem.b
Exorciſmi ſunt in duplici differentia.ibidem.a
Exorciſmi [illegible] virtute naturali nec ſupernaturali ſibi inhærente, ſed ex diuina virtute dæmonis poteſtatem cohibent.41.a
Exorciſmi baptiſmales ſemper ſunt ſalutares & de ſe efficaces, niſi recipientis nequitia obſtet. ibidem.
Exorciſmi ad effectū baptiſmi ſuſcipiēdū nō ſūt neceſſarij: peccat tñ mortaliter qui extra caſū extremę neceſsitatis eos omittit. ibidē.b.
¶Explicatio.ca.Si quis ſuadēte diabolo.242.b.cum ſequenti.

¶Ere

¶Extrema vnctio vnum tantùm eſt ſacramentum, licèt multæ fiant vnctiones.256.b.& in vlti.vnctione infunditur gratia.259.a
Extrema vnctio quòd habeat formã ď fide eſt.258.b.& eſt de eſſentia quòd fiat deprecatiuè.259.a
Extremæ vnctionis ſacramentum à Chriſto fuit inſtitutum. 257. a.& eius materia eſt oleum oliuarum.258.a.& debet eſſe ab Epiſcopo conſecratum.ibidem.
Extremæ vnctionis ſacramentum ſolis infirmis & non quibuſcunq; ſed morti propinquis eſt conferendum.262.a. &.b. & quis ſit eius proprius effectus.259 a
Extremæ vnctionis ſacramentum ſi ex contemptu omittatur, damnabile eſt.263.b. & quot partes corporis vngi debeant.ibidem
Extremę vnctionis ſacramentum iterari poteſt. 264.a

F

Fictio quid ſit, & quis dicatur fictè ad baptiſmum accedere.37.a. & bifariam dicitur aliquis fictus.ibidem
Fictionis peccatum in baptiſmo an per baptiſmum aut per pœnitentiam deleatur.38.a.
¶ Fides interiùs ad hominum iuſtificationem nõ fuit ſatis, niſi etiam ſignis exterioribus illam proteſtaremur 6. a
Fides Chriſti implicita ante legis Euangelicæ diuulgationem ſufficiebat & nunc ſufficit ad obtinendam gratiam iuſtificantem .28.b.& explicita poſt euangelij ꝓmulgationẽ eſt neceſſaria ad ſalutẽ.ibidẽ
¶ Filij infidelium cùm incipiunt habere vſum rationis, incipiunt eſſe ſui iuris quoad baptiſmum.30.b
Filij infidelium poſſunt baptizari inuitis parentibus, cùm eſſent iam iã morituri.31.a
Filij infidelium ſi inuitis parentibus de facto baptizentur, verum baptiſmum ſuſcipiunt . ibidem.b
Filij infidelium in poteſtate Chriſtianorum exiſtentium, poſſunt inuitis parentibus baptizari, & ſimiliter filij hęreticorũ.31.b &.32.a&.b
¶ Finis præcepti non cadit ſub pręcepto.151.b
¶ Fomes peccati, licèt per baptiſmum minuatur, aſſerere tamen penitus extingui, hęreticum eſt 36.a
¶ Forma determinata principaliùs requiritur adeſſe rei, quàm determinata materia.3. b
Forma baptiſmatis inſtituta fuit poſt Chriſti paſsionem 17.b
¶ Forum duplex eſt in Eccleſia.213.a
¶ Frigiditatis impedimentum quotuplex.376.a &. b
¶ Furiæ & amentię impedimenta.379.b

¶ Furioſi & amentes quando ſint baptizandi 33.b

G

GEnerari poteſt ex ſacramentalibus ſpeciebus, id quod poſſet ex materia panis ſi adeſſet. 63 a&. b

¶ Gręci non peccant baptizando ſecundùm formā ſuæ Eccleſię. 4.b

¶ Gratia deriuatur à Deo in homines per humanitatē & ſanguinem Chriſti tanq̄; per inſtrumentū coniunctum, & per ſacramenta tanquàm per inſtrumenta ſeparata. 8. a

Gratia non maior datur recipienti euchariſtiam ſub vtraq; ſpecie q̄; ſub vna. 70. a. &. 84 b

Gratia maior nō datur ꝑ meliorē miniſtrū q̄; per malum. 11. a

Gratiam & virtutes tam paruulis q̄; adultis infundi in baptiſmo fateri oportet. 36. b. & per pœnitentiam reſtituuntur. 124 b

H

HAbitus virtutum infundi in Baptiſmo, oportet nos fateri. 36 b. &. 105 a

Habitus infuſsio dupliciter contingit. 103 b. &. 105. b

Hermaphroditus quādo ordinum ſit capax. 281 b

¶ Homicidiū quando verè committatur, vt inde irregularitas proueniat. 285 a

¶ Homo dupliciter perficitur 16. a

Homo nō pōt ſatiſfacere Deo ꝓ vno peccato, quin ſatiſfaciat pro alio 195 a. & ſecūdū ſua nālia, ſecluſa gratia, nullo modo pōt. 194 b

¶ Horā canonicā, qn̄ timetur īpedimētū, anteneamur āticipare. 143. b

I

IEiunium naturę præcedere debet ſumptionem Euchariſtię. 80. a. & quando incipiat ieiunium. ibidem

¶ Ignorantia quid & quotuplex, & quæ excuſat. 159. a

Ignorāti. qn̄ liceat veritatem occultare. 159 b

¶ Illegitimè nati, prælati fieri non poſſunt abſq; diſpēſatione. 284 b

¶ Immerſio trina vbi eſt conſuetudo, quòd in baptiſmo fiat, an̄ tertiā fit baptiſmus, niſi miniſter contrariam habeat intentionem. 23. a

¶ Inceſtus quid, & qn̄ matrimoniū īpediat & dirimat, & qn̄ ius petēdi d̄bitū auferat. 380. a. & quis poſsit ī hoc īpedimēto diſpēſare. ibidē. b

¶ Infidelis conuerſus ad fidem, ſi plures vxores habuit in infidelitate, quam earum teneatur accipere. 388. a

¶ Infirmis d̄bet dari euchariſtia an̄ prādiū, ſi idcōmodè fieri poſſet. 8. a

¶ Ingratitudinem committit, qui poſt peccata ſibi dimiſſa iterum pec

cat.124.a.& quando mutet ſpeciem peccati.ibidem
¶ Inſtrumentum paſsionis iam exhibitæ,copioſiorem gratiam influ it quàm circunciſio.8.b
Intellectus beatorum per viſionem diuinæ eſſentiæ vident modũ exiſtendi in ſacramento.67.a
¶ Intellectus capi, A quodam Iudæo. de conſecra.diſt.4.22.a
Intellectus ad dictum Pauli;Probet autem ſeipſum.&c.75.b
Intellectus capi. Ipſi ſacerdotes.1.q.1.87.b
Intellectus ad illud Pauli,Impoſsibile eſt eos qui ſemel.&c.Hæbreorum.6.14.b
Intellectus ad illud Iacobi,Qui in vno offendit.&c.123.b
Intellectus ad illud Ezechielis,Si impius egerit pœnitentiã &c.125.b
¶ Intentio miniſtri ſemper in ſacramentis eſt neceſſaria.4.a.&.14.a. & hæc actualis.l virtualis.15.a.& habitualis ad ſacramenta non ſufficit.ibidẽ
Intentio triplex eſſe poteſt.14.b
¶ Interdictum triplex.246.b.&in quibus caſibus à iure dimanet.247 a.& non poteſt poni ſine maxima cauſa.ibidem.b.& non pro debito pecuniario.248.a.& quando debeat pręcedere monitio.ibidẽ & quòd ferri debeat in ſcriptis,licèt non ſit neceſſaria aliqua forma verborũ ſeruari.ibidẽ.& vt obliget,an oĩbus debeat intimari.Ibi.
Interdictum quando poteſt ad tempus ſuſpendi tolli & relaxari, & qñ non.248.b.cum ſequenti,& quę ſunt quæ tempore interdicti fieri prohibeantur.249.b.& quæ tunc liceant,& quibus perſonis.250.b
Interdictum violantes quam pœnam incurrant.254.a.cum ſequenti, & in quibus violetur interdictum.ibidem.
¶ Interpres non tenetur tam arcto vinculo quo ad ſigillum confeſſionis,ſicut ſacerdos.168.a.&.b
¶ Interrogationes circa decem pręcepta decalogi.153.cum ſequenti
¶ Inuocatio trinitatis in ſacramento cõfirmationis & baptiſmi eſt neceſſaria neceſsitate ſacramenti,non aũt in alijs.44.b.&.110.a
¶ Inuitus poteſt abſolui ab excommunicatione.240.b
¶ Irregularis eſt qui rebaptizat,&adultus qui rebaptizatur,niſi ignorantia excuſetur.25.a.& à quo poſsit diſpenſari cum illo.ibidem.b
Irregularis efficitur nõ ſacerdos baptizãs extra neceſsitatẽ,& peccat mortaliter,niſi ignorantia inuincibili excuſetur.26.a
Irregularis nõ efficitur laicus,ſi de facto abſoluat ſibi cõfitẽtem.176.a
Irregularis efficitur qui in ſuperiori ordine eſt promotus anteq; acceperit inferiorem,ſi miniſtrat.278.b.& ad quem pertineat cum illo diſpenſare.279.a
Irregularis efficitur recipiens ordines ſacros extra tempora,vel ante

ętatem, aut ſine literis dimiſſorijs, quoties ſolenniter in ordine ſic ſuſcepto miniſtrauerit, antequàm legitimam ętatem attigerit. 283.b

Irregularitates omnes tolluntur per profeſsionẽ religionis, exceptis eis quæ oriuntur ex homicidio voluntario & bigamia. 284.b

Irregularis efficitur prælatus & iudex non liberans à morte hominẽ cùm poteſt, & ex officio tenetur. 285.a

¶ Iuſtitia ſecundùm ſuam perfectam rationem non reperitur inter Deum & hominem. 103.b

Iuſtum dupliciter ſumitur. 103.b

L

LAicus poteſt excommunicare & abſoluere, dummodò habeat primam tonſuram & iuriſdictionem. 239.b. & in articulo mortis quilibet laicus deficiente ſacerdote poteſt abſoluere ab excommunicatione. ibidem

¶ Legalia omnia extincta fuerũt in paſsione Domini. 18 a. & poſt ſufficientem promulgationem Euangelij ſunt, fuerunt, & erunt mortifera. ibidem b

¶ Leproſis licèt conferri poſsit Euchariſtia, non tamen omnibus. 8.b

¶ Leuatio non reſponſio eſt de neceſsitate ſeu eſſentia compaternitatis ſpiritualis. 27.a

¶ Liber cognoſcens coniugẽ ſuam eſſe ancillam, quando poteſt quo ad thorum ſe ſeparare. 345.b. & quòd ſi contrahat cum alia ſecundùm formam concilij, verum ſit ſecundum matrimonium. ibidem

¶ Licitũ eſt à malo miniſtro tolerato ab Eccleſia ſacramentum recipere, ſi ſit paratus adminiſtrare. 13. a

Licitum eſt dare pecuniam ſacerdoti, vt puerum baptizet, non emendo ſacramentum, ſed pueri vexationem redimendo. ibidem. b

¶ Ligatus per matrimonium vni coniugi, non poteſt eo viuente ad aliud matrimonium tranſire. 381.b. & quanta certitudo requiratur de morte abſentis coniugis, vt poſsit ſe alteri copulare. ibidem

M

MAleficij impedimentum quotuplex, & quando matrimonium impediat. 378.b. cũ ſequenti. & quid de furia & amentia. 379.b

¶ Mãna non preſtitum fuit Iudæis ad ſanctitatem, ſed ad ſacietatem carnis. 1.b

¶ Martyrium non eſt ſacramentum, nec confert gratiam ex opere operato. 24.b

¶ Materia & forma in ſacramento quid ſignificet. 3. a

Materia in ſacramentis habet ſe ſicut in artificialibus. 3.a

Materia Euchariſtię debet eſſet præſens ad ſenſum aliquē cōſecrātis

Materia ſacramēti pœnitētiæ quæ ſit.107.b. & eſt duplex.108 b.[55.b

¶ Matrimonium à Deo fuit inſtitutū in paradiſo ante peccatum in offi ciū naturæ,& poſt peccatū etiā in remediū cōcupiſcētię.290.b.& quatenus eſt ſacramētū nouę legis à Chriſto fuit īſtitutū.ibidem.& qͣliter ſit naturale.291.a. & quomodo ſit in pręcepto.292.b

Matrimonium ſacramentū eſt nouæ legis conferens gratiam. 295. b

Matrimonium dupliciter dicitur eſſe perfectum.298.a.&.b

Matrimoniū cōtractū nō ſeruata forma concilij neq; eſt verū in foro interiori,neq; prę ſumptū ī exteriori.316.b.& cōtrahens ſine tali forma ad quid teneatur.ibidē.& quid ſi priūs ſeruata forma & verbis fallacibus cōtraxit cū vna,& poſteà cum alia etiam ſeruata forma.

Matrimoniū cōtractū metu cadēte incōſtātē virū nō tenet.330.b[317.a

Matrimonium contrahare cum hæretico,licèt prohibeatur catholico, contractum tamen non irritatur.384.b

Matrimoniū in linea recta cōſanguinitatis iure naturali & diuino inter aliqͣs ꝑſonas ꝓhibitū eſt.355.b. cū ſequēti.& inter fratrē & ſororē ꝓhibitū ē iure naturali ſecūdo modo.359.a.& quid đ alijs gradibus

Matrimonium hodie non efficit conſenſus,niſi adhibita forma [ibidē concilij.309.b & debet eſſe expreſſus verbo vel ſigno.311. b

Matrimonio metu cōtracto & ſeruata forma cōcilij nō poſſunt cōtrahentes ꝓpria autoritate ad ſecundas nuptias in eadē patria tranſire.

Matrimonium nullum ex deffectu interioris conſenſus vel ob [320.a aliam cauſam quomodo poſt concilium debeat reparari 313.b

Matrimonium per procuratorem vel literas contractum verum eſt & legitimum,ſi ſeruetur forma concilij.314.a. &.315. a.& eſt verum ſacramentum conferens gratiam.ibidem.b

Matrimonium ratum non conſummatum per ſolennem religionis profeſsionem alterius coniugum dirimi de fide eſt. 395.a

Matrimonium tribus bonis honeſtatur.339.b.& vt liberè contrahatur impedientes,ipſo facto excommunicantur.333.a

Matrimonialis actus nō ſolū eſt licitus, verū etiā pōt eſſe meritorius.

Matrimonialis contractus ſicut reperitur verus & legitimus [294.b inter fideles,ita & inter infideles.382.a

Matrimonij materia & forma quæ ſint.297.a

Matrimonij diffinitio explicatur.308.a &.b

Matrimonia clandeſtina poſt ſufficientem promulgationem concilij Tridentini ſunt irrita & nulla. 324.a

¶ Melchiſedech primus panem & vinum obtulit.6 a

¶ Mentiri in confeſsione quando ſit mortale.14b.a

Miniſt

¶ Miniſter ſacramenti an & quando peccet commiſcendo verborum mutationes interruptiones & tranſpoſitiones. 4.b
Miniſter tāq; inſtrumētū opatur īteriorē effectū ſacrōrū. 7.b.&.10.a
Miniſter ſacramētorum debet eſſe homo,nō angelus. ibidem. a. & ſecūdùm fidem cauſa eſt remiſsionis & gratiæ & iuſtificationis. ibidē.
Miniſter malus dupliciter poteſt dici. ibidem. b.& an conferat ſacramentum. ibidem.& an peccet ſacramenta adminiſtrando. 11.a.
Miniſter quicunq; etiam hæreticus verum ſacramentum confert, ſi intendat facere quod Eccleſia. 15.a.
Miniſter vnus plures ſimul pōt baptizare, nō tñ plures miniſtri vnum. [21.a.
Miniſter cōfirmationis poteſt eſſe quilibet ſacerdos ex commiſsione Papæ, non tamen quicunq; fidelis. 48.a.
Miniſter Euchariſtiæ ſolus eſt ſacerdos. 85.a.
Miniſter Eccleſiæ per ſolum peccatum mortale non amittit poteſtatē iuriſdictionis. 210.b.& non poteſt publicitus orare pro excommunicato, ſecus tamen ſecretè,& vt perſona priuata. 215 a.
Miniſter extremę vnctionis etiā in articulo mortis ſolus eſt ſacerdos & proprius. 261. a.& licèt peccet ſimplex ſacerdos illud cōferēdo ſine licētia ꝓprij ſacerdotis ſecluſa neceſsitate, factū tñ tenet. 261. b.
Miniſter ordinarius ordinis ſolus eſt Epiſcopus. 269.b
¶ Miſſa mali ſacerdotis an ſit minoris valoris quàm boni. 87. a.
Miſſa in quo loco debeat celebrari, 94.a.& in quibus vaſsis & veſtibus. 95 a
Miſſa quantùm ad eius valorem 89.& 90.
Miſſa pro defunctis nō eſt diebus feſtiuis collegialiter celebrāda. ibidē
Miſſa ſolēnis & priuata quo tempore regulariter ſit celebranda. 93. a.
Miſſa an pro pluribus oblata tantùm ſingulis proſsit, ac ſi pro vno dūtaxat offerretur. 99.a
Miſſam quotidie oportet in Eccleſia celebrare. 91.b.&. 92. a
Miſſam an liceat celebrare ante officiū dictū maturinarum. ibidem. b.
Miſſam quando liceat ab excommunicatis audire. 88 a
Miſſam proprij feſti audire non eſt de præcepto. 96.b & quo ad præceptū quomodo debeat audiri ibidem. & audienti licitū eſt ſimul horas canonicas vel aliam orationem recitare. 97.a
Miſſam audire tēpore interdicti obligantur habentes diplomata. 97.a
Miſſam audire quæ perſonę excuſentur. ibidem b.
Miſſas quando poſsit plures ſacerdos in eadem die celebrare 92.b
¶ Modus exiſtendi Chriſti in hoſtia à nullo intellectu creato videri poteſt lumine naturali 67.a.
Modi quatuor manducandi ſpiritualiter Euchariſtiam. 73.a.
¶ Monachi iter ſimul agentes licentiam habent implicitam ſe ad inuicem

cem abſoluendi, quocunquè declinauerint, 179.a.
¶ Monitio trina non eſt de eſſentia excommunicationis. 218.b
¶ Mortis articulus quis dicatur 142.b &.177.b
¶ Muſtum poteſt eſſe apta materia ad conſecrationem.55.a
¶ Mutatio verborũ in forma baptiſmi qñ tollat ſacr̃m. 19.b.&. 20.a
¶ Mutus tenetur confiteri modo quo poteſt.166.b

N

NAturale bifariam dicitur. 291.a
¶ Neceſſarium dupliciter ſumitur.5.b
¶ Nomine rerum non ſolum res ipſę intelliguntur, verum & actus ipſi ſenſibiles. 2. b
¶ Notorium peccatũ quid ſit .74 a. & 77.a.&.b
¶ Nuptiæ quibus temporibus ſint interdictæ.392.a.& temporibus interdictis eas ſolenniter celebrare, mortale eſt.ibidem. b
Nuptiæ nullo tpe ſunt interdictæ neophitis huius noui orbis. ibidem.
Nuptiæ ſecundę licitæ ſunt mortuo vno coniuge.394 a. & ſunt verum ſacramentum. ibidem.b.& quæ ſint benedicendæ. ibidem

O

OPera mortalia ſunt in triplici differentia.128.a
Opera mortua non poſſunt reuiuiſci per pœnitentiam.
¶ ibidem.b proſſunt tamẽ multùm peccatori.ibidem
Opinioni pœnitentis, quando teneatur adhærere confeſſor, relicta propria. 160.a
¶ Opus pęnale quid ſit.196.b. &ꝑ quod fieri poſsit ſatiſfactio. 197.a. & quotuplex ſit.ibidem.b.& quanuis aliàs ſit in præcepto, eſt tamen ſatiſfactorium 199.a
Ordinandi quam ætatem habere debeãt, & quod interuallum inter ordinem & ordinem requiratur. 283.a. & quales eſſe debeant. 287.a.
¶ Ordo ſacerdotalis & oẽs alij tã maiores q̃; minores, ſunt in Eccleſia ex diuina inſtitutione.266.a.& vniuſcuiuſq; quæ ſit materia. 257.b & eius contactus eſt de eſſentia. ibidem.& forma eius optimè dſignatur verbis imperatiui modi 269.a & manuum impoſitio non eſt de eſſentia ordinis ſacerdotalis neceſſaria.ibidem.b
Ordo quilibet imprimit characterẽ. 277.a.&.b.& in quo actu in quolibet ordine imprimatur character.ibidem.
Ordo ſacer ex Eccleſiæ pręciſſè ſtatuto, & nõ ex iure diuino impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum.350.a
Ordinatus ab alieno Ep̃o eſt ſuſpẽſus q̃ndiu ꝓprio ordinario videbitur expedire. 284.a
Ordinatũ in ſacris ordinibus ante vſum rationis teneri voto caſtitatis non eſt credendũ, licèt verum ordinis ſacramẽtum

tum ſuſcipiat. 282.a.& niſi adueniente vſurationis in votum caſtita
tis conſenſerit,ab vſu ordinum debet manere ſuſpenſus ibidẽ
Ordinatuſ coactè & oio inuitus nõ manet ordinatus,ſecus ſi pmetum
Ordinis ſacramẽtum debet eſſe in Eccleſia,& neceſſarium [282.a
fuit plures ordines in ea exiſtere.265.a &.b
Ordinis ſacrũm nõ tãtùm habet cõferre gratiã,verũ & augmẽtũ illius.
Ordinis vnius character non præſupponit alterius characterẽ [276.b
de neceſsitate ſacramenti.278.b,bene tamen characterem baptiſ-
malem.ibidem.a.characterem autem confirmationis de congruita
te tantùm.ibidem.b
Ordinis miniſter vt ordinarius,ſolus eſt Eps.279.b.& ex cõmiſsiõe ſũ
mi Pontificis ſimplex ſacerdos põt cõferre ordines minores.ibidem
Ordinis ſuſceptio requirit ſexum virilem de neceſsitate ſacramenti.
281.a
Ordines minores nõ ſunt ſacramẽtalia quædã ſed ſacramẽta.275.a.&
nõ requirũt vſum rõnis đ neceſsitate ſacramẽti.bñ tñ đ honeſtate.
Ordines quibus temporibus ſint conferendi.286.a [282.b
Ordinũ miniſteria nõ niſi p cõſtitutos in eiſdẽ ordinibus exerceãtur.
¶ Originale peccatũ neutiq; eſt materia pœnitentiæ.109 a [270.a

P

Panis triticeus eſt neceſſaria materia Euchariſtię.53.a.& cõfectus ex aq̃ artificiali nõ eſt cõſecrabilis.53.b.& cõfectus ex duabus ſpeciebus tritici, an ſit apta materia cõſecrationis.54.a & quòd paſta incocta non ſit legitima materia conſecrationis.ibidem.
Panis quòd ſit azimus vel fermẽtatus,nõ eſt de eſſentia & neceſsitate
ſacramenti. ibidem.debet tamen vnuſquiſq; ritum ſuæ Eccleſiæ ſer
uare.ibidem.
¶ Papa nõ põt cõmittere cõſecrationẽ chriſmatis ſimplici ſacerdoti.
Papa etiam per hęreſim exteriùs prolatam,non eo ipſo excõ- [44.a
municatus eſt,ſed venit excommunicandus.228.b
Papa communicans cum excommunicato licèt nõ incurrat minorem
excommunicationem,non tamen excuſabitur à peccato.235.b
Papa an poſsit diſpẽſare vt fidelis cõtrahat cũ infideli.384.a.& an poſsit
diſpenſare in matrimonio rato non conſummato.366.a
Papatus eſt dignitas omnes alias dignitates pręcellens. 273.a.& hoc
de iure diuino.ibidem.b.
¶ Parochianus habet ius peterdi ſacramenta à ꝓprio parocho exiſtẽ
ti in mortali in omni caſu, etiam extra neceſsitatem.13.b.[dis.83b.
¶ Paſcha q̃ntũ ad p̃ceptũ coĩonis ĩtelligitur durare duabus ebdoma-

Paſsio Chriſti cōgruè repręſentatur per hoc quòd corpus per ſe ſanguiſquè ſeorſum conſecratur. 53. a

¶ Pater abſq; hoc quòd priuetur iure petēdi debitū, vrgente neceſsitate poteſt baptizare proprium filium. 25. b

¶ Patrinus de neceſsitate ſacramēti nō requiritur in baptiſmo. 26. b. & eſſe non poteſt qui non ſit baptizatus. ibidem.

Patrinus in ſacramēto cōfirmationis eſſe nō pōt qui nō ſit cōfirmatus. [47. b

¶ Peccator publicus peccat p̄dicando, occultus verò non. 12. b

Peccator Chriſtianus poteſt manducare corpus Chriſti ſacramentaliter, licèt non ſpiritualiter. 74. a.

¶ Peccatum aliquod omittere in confeſsione donec copia alterius cōfeſſoris idonei habeatur, quando liceat. 162 a. & b. & 164. a

Peccatum quando dicatur notorium. 74. a. & 77. a

Peccatū q̄ntūcūq; maximū remiſsibile eſt in hac vita. 115. a. & b

Peccatum mortale actuale ſine pœnitētia quatenus eſt virtus, nō pōt remitti. 116. b & īpoſsibile eſt quòd vnū ſine alio remittatur. ibidē.

Peccatum veniale auertit mentem hominis à Deo ſecundùm quid. 120. a. & ſine pœnitentia non remittitur. ibidem. & p accidens punitur ęternaliter in inferno. 121. b. ac remitti pōt ī purgatorio. ibidem

Pc̄ct̄ā venialia poſſ[illegible]t aliq̄ remitti ſine alijs vēialibus. 71. b & quō. 120 b

Pc̄ct̄ā vēialia diſtrahūt mētē ab attētione & actuali d̄uotiōe ſacr̄i. 72. b

Peccata ſunt materia p̄ñæ circa quā verſantur actus ſacrāles. 109. a.

Peccata remiſſa frequenter in memoriam reuocare, vtrùm ſit laudabile. 113. b. & an redeant per ſequens peccatum. 123. a.

Peccata venialia quibus medijs remittantur. 121. b

Peccata venialia non cadunt ſub præcepto confeſsionis. 140. a

Peccata interiora mentis non poſſunt prælati ſibi reſeruare. 163. a

¶ Perfectio rei eſt duplex. 298 a.

¶ Permixtio aquæ cum vino in euchariſtię ſacramento licèt ſit de neceſsitate pręcepti, non tamen de neceſsitate ſacramenti. 56. a

¶ Petere ſacramēta à malo miniſtro tolerato ab Eccleſia licitū eſt, ſi paratus ſit adminiſtrare. 13. a. & petere à nō parocho, p̄bato tamē, licitum eſt, niſi in certo caſu. 14. a

Petere ad vſuras in neceſsitatis articulo an liceat. 13 b

¶ Pœna ſatiſfactoria peccati taxari debet iuxta quantitatē culpæ. 186 a ſecus quatenus eſt medicina. 186. a

¶ Pœnitentia quid ſit 101. a. & quando ſit virtus. ibidem. b

P̄ñia ſpēalis ē virtus diſtīcta à cæteris. q̄s philoſophi cognouerūt. 103. a

P̄ñia altera interior & altera exterior, & ad quid vtraq; ſit neceſſaria. [106 b

P̄ñia formalis explicita & impltcita quæ ſit. 120. a. & explicita quādo

quando ſit neceſſaria.119.a
Pœnitentia in inſtanti pōt peccatorē in Dei amicitiā reddere. 116.a
Pœnitentia interior qualiter duret in beatis poſt hanc vitam.113.b. &.137.a. & ibi de damnatis & de exiſtentibus in purgatorio.
Pœnitentia licèt non debeat iniūgi à ſacerdote de rebus aliàs debitis, erit tamen ſalutare conſilium id ob rationabilē cauſam facere.199 b. īpoſita verò ſimpliciter, intelligitur de rebus aliàs nō d̄bitis. ibidē
Pœnitentia iniuncta ab vno confeſſore, poteſt ab alio ob cauſam commutari, niſi in crimine ſuperiori reſeruato 203.a.&.b
Pñia q̄nta à ſacerdote d̄beat īponi. 202.a.& ꝓut eſt medicina, vnus ꝓ alio nō pōt īplere.200.a. bñ tñ q̄tenus eſt ſolutio d̄bitę pœnę. ibidē
Pñia pc̄tōri iniūcta ſi ſit cōdigna, abſoluit à tota pœna purgato.212.b
Pñię actus ſufficiēs ad remiſsionē peccatorū, adhuc īdiget Dei auxilio ſupnāli.104 a.& requirit actū pœnitētis diſpoſitiuè coopātis. ibidē.b
Pœnitētiæ ſacramentū eſt neceſſariū ad ſalutē in re.l. in voto ſubiacētibus pc̄tō mortali.11?.b &.111.a.& ad ſalutē æternā cōſequēdā requirit votum explicitū, ſi tpe cōtritionis occurrerit memorię. ibidē.a
Pœnitentię ſacramentum eſt de præcepto diuino 112.b.& quādo fuerit hoc præceptum appoſitum à Chriſto. ibidem
Pœnitentiæ ſacramento repatur homo quotieſcunq; ceciderit & verā fecerit pœnitentiam.114.a
Pœnitens vt ſatiſfaciat Deo, ſufficit quòd rōabiliter pœniteat.103.b
Pœnitens, q̄ndo poſt peccatū cū maiori.l. minori gratia reſurgat? 124 b.cū ſequen.& vtrùm cū eadem dignitate quā habebat anteà.127.a
Pœnitēs qui ſemel obtinuit facultatē vt poſsit à reſeruatis abſolui, ſi alicuius reſeruati oblitus eſt tempore confeſsionis, non tenetur poſteà adire ſuperiorem.165.a
Pœnitens omnia ſua peccata etiam reſeruata tenetur proprio ſacercerdoti confiteri, quamuis ab illis non poſsit abſolui. 164.b
Pœnitens habens pontificis diploma eligendi confeſſorem, debet eligere expoſitum per Epiſcopum.180.b
¶ Pollutio nocturna qñ impediat ſumptionē euchariſtiæ.78 b
¶ Poteſtas cuiuslibet ſolùm ſe extendit ad determinandū illud quod eſt in ſua poteſtate, & non alterius.2.a
Poteſtas cōſecrādi & abſoluendi īmediatè & ſimul cōtulit Xp̄s oībus apoſtolis, & non ſoli Petro.206.b.& non ſolū fuit illis traddita, vt tēporaliter duraret ī eis, ſed vt eſſet ꝑpetuò ꝑmāſura ī Eccle.207.a
Poteſtas clauium ad ligandum & abſoluendum in foro pœnitētiæ in ſolis ſacerdotibus euangelicis exiſtit.208.a
Ptās iuriſdictiōis eccleſiaſticę nō reſidet īmediatè niſi ī ꝓlatis. ibidē.b

¶ Prçceptum diuinum per nullam confeſsionem adimpletur, niſi abſolutio ſacramentalis ſuperaddatur. 173 b
Prçceptis duobus vnico actu poteſt quis ſatiſfacere. 97. a
¶ Prælatus licèt non conſecratus, poteſt imponere interdictũ 247. b
Prælati habent ex officio & de iure diuino autoritatem excommunicandi, & non ex commiſsione Papç. 226. b
Prælati Eccleſiæ poſſunt aliquid ſub pctõ mortali præcipere. 236. a
¶ Prçmiũ eſſentiale nõ põt vnus alteri mereri de cõdigno ꝑter ſolum Chriſtum 200. b
¶ Prima tonſura non eſt conferẽda niſi habẽtibus intentionẽ intrãdi religionem, aut promouendi ad ſacros ordines. 207. b
¶ Profeſsio in quacunq; religione tã virorũ q̃; mulierũ, nõ fiat añ decimũ ſextũ annũ expletũ, nec añ ãnum probationis. 395. a. &. b
¶ Publicæ honeſtatis iuſtitia quid ſit, & in quibus gradibus impediat matrimonium & dirimat. 366. a. &. b
Publicç honeſtatis iuſtitiæ impedimẽtũ nõ oritur ex ſpõſalibus nullis ex quacunq; rõe 367. a. & per matrimoniũ ratum non conſummatum non affinitas ſed publicæ honeſtatis iuſtitia contrahitur. 369. a
¶ Pueri in vteris maternis decedentes, poſſunt ſaluari ex ſpeciali priuilegio Dei & ex ſola eius miſericordia. 33, a. & quòd non habent aliud regulare remedium præter baptiſmum. ibidem
Pueris añ vſum rationis non eſt conferenda Euchariſtia. 80. b.

Q

QVantitas in ſacramento Euchariſtiç non tãtùm eget miraculoſè à Deo ſuſtentari à prĩcipio, ſed ſemper conſeruari. 68. a
Quantitas in ſacramẽto Euchariſtiç eſt ſubiectũ omnium aliorum accidentium. ibidem

R

RAptus alienæ ſponſç impedit & dirimit matrimoniũ cõtractum. 391. a innuptç verò non niſi quandiu manſerit in poteſtate raptoris. ibidem.
¶ Ratihabitio triplex. 185. a & quando concedat facultatem abſoluendi. ibidem
¶ Ratio humana in ſenſibilium varietate delectatur. 5. b
¶ Reatus pœnç çternç ſimul tollitur remiſſa culpa mortali, nihil tñ vetat quòd remaneat reatus alicuius pœnç temporalis. 117. b
¶ Religioſus ſemel ꝑſentatus ad audiendas confeſsiones, nõ tenetur ampliùs ꝑſentari eidem vel alteri Epõ eiuſdem diœceſis. 182. b
Religioſi licèt teneantur ſingulis menſibus confiteri, non tamen
quando

quando non habent mortalia. 142.a
Religioſi non poſſunt abſoluere à caſibus Epiſcopo reſeruatis, niſi conſtet quòd ex malitia Epus reſeruauerit eis plures q̃, plebanis. 183.a.
Religioſi qui anteà erant irregulares vel ſuſpenſi, cùm profitentur, diſpenſationem obtinent à ſuis prælatis. 230. b
Religioſi in quacunq; religione tã virorũ q̃; mulierũ, nõ poſſunt profiteri añ. 16 annũ expletũ, neq; anno probationis renũtiare. 395. a. & b
¶ Reliquiæ pcti remanere pñt, culpa remiſſa, & quę ſint. 118.b
¶ Res & verba licèt in genere naturæ ſint diuerſa, tamen in genere ſigni in vnam coëunt ſignificationem. 2.b
¶ Reſtituere nõ tenetur ablatũ ꝓpter neceſsitatẽ, deueniẽs poſteà ad pinguiorẽ fortunam. 157.b

S

SAcerdos abſq; poteſtate iuriſdictionis nõ poteſt vti claue ordinis abſoluendo aut ligando. 210 .b
Sacerdos ſine ſacramentis quæ adminiſtrat, minimè eſſe poteſt. 6.a
Sacerdos ĩ caſu neceſsitatis abſq; aliq̃ ſolẽnitate qdcunq; ſacrũm exercẽs, & ſi ſit ĩ mortali, nõ peccat mortaliter. 11.b
Sacerdos perfectiùs reficitur ſub vtraq; ſpecie communicando, quàm poplus ſub vna. 51.a
Sacerdos intendens cõſecrare per ſola illa verba, Hic eſt calix ſanguinis mei, verè conſecrat, peccat tñ, & ſacrilegiũ cõmittit. 58.b
Sacerdos non debet ob coĩcandum infirmum poſt cibũ vel potũ ſumptum cõſecrare, quantuncunq; periclitetur infirmus. 80.a
Sacerdos etiam poſt ablutionem tenetur ſumere reliquias hoſtię conſecratę in linteamentis inuentas. 80.b
Sacerdos de neceſsitate ſacramenti & præcepti tenetur coĩcare ſub vtraq; ſpecie, non autem populus. 83.b & 84.a
Sacerdos ꝙ poſsit forſã duas pitantias ꝓ ſuo victu diurno ſuſcipe. 91.a
Sacerdos qualiter dicatur iudex arbiter in confeſsione. 138 .a
Sacerdos quilibet põteſt abſoluere à venialibus. 141.a
Sacerdos nõ ꝓprius ĩ quibus caſibus ſortiatur ſubditũ ĩ ſcrãmẽto pñiæ [171.a
Sacerdos reuelans confeſsionẽ, qua pœna puniatur. 186.b
Sacerdos tanq̃; inſtrumentũ & Dei miniſter dũ abſoluit, culpã mortalẽ remittit, & primã gratiã cõfert. 211.a. & pœnã nõ ſolũ ęternã, tã dãni quàm ſenſus, verũm etiã tpalem vel ptẽ. l. totã remittit. 212.a
Sacerdos tenetur ceſſare à celebratione miſſæ quouſq; exeat excommunicatus, & quid ſi non poteſt expelli 232 .b
Sacerdos habet duplicem actum, ſcilicet conſecrandi corpus Chriſti, & pręparandi populum ad eius ſuſceptionem. 271.b

Sacerdōs ſuſpenſus propter benedictionem ſecundarum nuptiarum quæ nō erant benedicēdæ, poteſt hodie ab Epiſcopo abſolui. 394. b
Sacerdos nuptias benedicens, ſi non eſt proprius parochus, ipſo iure eſt ſuſpenſus. ibidem. a.
Sacerdoti baptizare licet in præſentia ſui Epiſcopi 26. a
Sacerdoti non licet tradere hoſtiam nō conſecratam occulto peccatori etiam de conſenſu ipſius. 78. a.
Sacerdoti non licet per totam vitam à celebratione ceſſare, & quibus diebus teneatur miſſam celebrare. 88. b
Sacerdotem eſſe proprium aliud eſt, & aliud eſſe legitimum. 177. a.
Sacerdotes quando ordinātur, vtrùm ſimul cum Ep̄o cōſecrent. 85 b.
Sacerdotes mali verè conficiunt corpus Chriſti, ſi ritè & legitimè fuerint ordinati & habeant intentionem. 86 b.
Sacerdotes nouę legis verè mundant & abſoluunt. 109. b.
Sacerdotium eſt de iure diuino, & quàntum ad poteſtatem conſecrandi, & quantùm ad vim clauium in foro pœnitentię. 207. b.
Sacerdotium non eſſe ſacramentum aſſerere hæreticum eſt. 274. a. & quid de diaconatu & ſubdiaconatu. ibidem. b.
¶ Sacramentum quid. 1. a. vbi eius diffinitio explicatur. & vtrùm ſit in genere ſigni. ibidem. b. & eſt ſignum ſenſibile. ibidem b. & rectè diffinitur eſſe ſacræ rei ſignū. 1. a. & dicitur ſignū practicū. ibidem. b. & vnius rei tantùm eſt ſignum. 2. a. & potiſsimum ſignificat gratiam quæ nos ſanctificat formaliter. ibidem.
Sacramentū nō promiſcuè & abſq; ordine tria ſignificat, ſed quatenus ordine quodam ad noſtram ſanctificationem referuntur. ibidem.
Sacramentum nouæ legis res determinatas requirit ex diuina inſtitutione. ibidem. a & ipſis rebus verba addere oportet ibidem b.
Sacramentū non ſolùm vendere, verū & coëmere peccatum eſt. 14. a.
Sacramentū Euchariſtię non eſt perfectum cum ſolo pane nec cum ſolo vino. 53. a & in eo ex vi formę verborū exiſtunt caro oſſa & nerui corporis Chriſti. 63 b. & præſtat omnes effectus in vita ſpirituali, quos cibus & potus in vita corporali. 69. a.
Sacramētū quodlibet q̄ntùm ex p̄te ſui eſt, primā gratiā habet infundere, & peccata mortalia & venialia remittere nō ponētibus obicem. [121. a
Sacramenta veteris legis quemadmodum & nouę ſigna practica dicēda ſunt. 1. b & legis naturę ſacramenta non per expreſſam inſtitutionem Dei decreta fuere, ſed ſolo interiori inſtinctu quo homines ad Dei culturam mouebantur. 2 b.
Sacramenta poſt primum Adę peccatum in omni lege ad ſalutem neceſſaria fuiſſe, fatendum eſt. 5. b. & in ſtatu innocentiæ ante peccatum
non

non fuerunt neceſſaria. ibidem. & in lege naturę non fuerunt ſub diffinitis rebus ac verbis præſcriptis tradita. 6. a.

Sacramē ta neceſſaria ſunt ad ſalutē, non ſimpliciter ſed ad bene eſſe finis. 5 b

Sacramenta nouę legis continent gratiam quam ſignificant & eam conferunt ex opere operato non ponentibus obicem. 7. a & quomodo cauſent gratiam. ibidem. & ſunt cauſę morales inſtrumentales noſtræ iuſtificationis. ibidem. a. &. 8. b

Sacramenta euangelica ſimul ſunt & ſignum & cauſa gratię. ibidem

Sacramenta veteris legis prorſus cauſas non fuiſſe gratiæ atquè ſalutis, aſſerere neceſſarium eſt. ibidem

Sacramenta continent gratiam ſecundùm eſſe fluens. ibidem

Sacramenta vetera remittebant paruulis originale ex pacto diuinæ miſericordiæ, & non ex iuſtitia 9. a

Sacramenta Eccleſiaſtica ad duo ordinantur. 15. b. & quædam ſunt neceſſaria ſimpliciter, quædam ſecudùm quid 16. a

Sacramenta omnia faciunt de attrito contritum. 71. a

Sacramenta quæ non requirunt actum ſuſcipientis, poſſunt recipi à pueris vſu rationis carentibus. 282. a

Sacramentorum effectus duplex. 9. b

¶ Sacrilegiū immane cenſetur puerum ſolenniter in Eccleſia etiā ſub conditione iterum baptizare, ſi conſtet domi fuſſe baptizatū 25. a

Sacrilegium committeret eundem hominem bis confirmans: non tamen irregularis efficeretur 45. a

Sacrilegiū īmane cōmittit qui cōſecrat īſolo pane. l. in ſolo vino. 53. a

Sacrilegiū cōmittit, qui effundit ſanguinē vel ſemē in Eccleſia. 150. b.

Sacrilegus efficitur qui ad Baptiſmum accedit cum affectu peccandi mortaliter. 37. a &. b. atq; etiam illum conferens. ibidem

¶ Salus bifariam accipitur. 27. b

¶ Satiſfactio verè eſt de integritate ſacramenti pœnitentię. 108. a. & neceſſaria eſt. 192. b.

Satiſfactio quæ ſit, & eius diffinitio explicatur. 193. a. &. b. & bifariam poteſt conſiderari. ibidem

Satiſfactio ſtudioſa non ſacramentalis facta in peccato mortali non eſt ſatiſfactoria pro peccatis iam dimiſſis. 195. b

Satiſfactio iniuncta à ſacerdote expleta extrà charitatem, licèt valeat in foro Eccleſiæ & ſatiſfaciat ſacerdotis præcepto, non tamē valet ad expiationem pœnę debitæ pro peccatis. 196. a

Satiſfactio ſacramentalis virtute clauium à ſacerdote impoſita adimpleta extrà charitatē, aduenié te charitate viuificatur. ibidem. b

Satiſfactio etiam per actus exteriores fieri poteſt. 197. a

¶ Satiſfactoriæ pœnę inflictæ à Deo in exiſtenti in gratia proficiunt ad vindictam peccatorum præcedentium. 198. b

¶ Satiſfacere Deo quo pacto poſsit homo. 194. a

¶ Sententia excõmunicati vel ſuſpenſi iudicis non tenet. 55. b.

¶ Serpens nõ fuit erectus ad animũ ſanctificãdum, ſed ad ſeruandum corpus. 1. b.

¶ Serua ſi tradatur à Domino homini libero ignorãte eius ſeruitutẽ, legitimum fit matrimoniũ, & ipſo facto ipſa efficitur libera. 346. b.

¶ Seruitus nõ adimit ius cõtrahẽdi matrimoniũ etiã ĩuitis dñis. ibid. a

¶ Seruus nõ efficitur liber ex licẽtia cõtrahẽdi matrimoniũ cũ ancilla ibidem. ſecùs ex licentia ordinandi vel profitendi. ibidem. b.

Seruum coniugatum non poteſt vendere Dominus in regionem longinquam niſi, bona fide & neceſsitate compulſus id faceret. ibidem.

Seruum ordinatum quis teneatur redimere. 284 a.

¶ Sigillum confeſsionis medium eſt neceſſarium ad conſiſtentiam ſacramenti pœnitentiæ. 187 a. & extenditur ad venialia, & etiam ad ea quibus poſſet veniri in notitiam peccatoris. 189. b

¶ Signum duplex eſt. 1. b. & ſigna naturalia vt fumus & veſtigium, non ſunt ſacramenta. ibidem.

¶ Species panis & vini quam notitiã ꝑducunt poſt cõſecrationẽ. 62. b

¶ Sponſaliorum diffinitio. 299. a. & quibus modis contrahantur. 300. a. & in quibus caſibus ſoluuntur. 305. b

Spõſalia đ futuro interueniẽte copula, nõ trãſeunt in matrimoniũ, nec etiam interueniente conſenſu de pręſenti ſine forma concilij. 305. a

¶ Status Adami in natura integra erat ſupernaturalis. 35. b

¶ Subditus in quo caſu abſoluatur ab obediẽtia ſui ſuperioris. 76. b.

¶ Subſtantia panis & vini quamuis deſinat eſſe omnino per conſecrationem, non tamen dicitur anihilari. 62. a

¶ Suſpicari malum de aliquo quando ſit mortale. 158. a.

T

TRanſpoſitio verborũ an vitiet formam ſacramenti. 4. b.

¶ Trãſubſtãtiatio eſt cõuerſio totius entis & cuiuſlibet eius partis in ſubſtantiam alterius. 62. b

¶ Tentatis optimum remedium eſt Euchariſtiam recipere, vt à peccatis futuris præſeruentur. 72. b

¶ Timor pœnarum non ſolùm inferni, verùm & mortis, dehonarationis & ſimilium eſt bonus. 105. a.

¶ Triticum taliter corruptum, quòd mutet propriam ſpeciem, non eſt apta materia ad conſecrationem. 53. b.

V

VErbum, Baptizo. quid importet 22.b
Verba an ſint neceſſaria ĩ ſignificatiõe ſcrõrum. 2.b. & in aliquibus ſacramentis determinata ſunt à Chriſto. 3. b.
Verba ſacramẽtorũ ſic determinata eſſe debẽt in q̃libet lingua, vt in diuerſis nationibus idem ſit ſenſus. ibidẽ.
Verba præcedentia formam conſecrationis non ſunt de neceſsitate ſacramenti .57. a.
Verba, Hic eſt calix ſanguinis mei. ſola ſunt d̃ eſſentia formę conſecrationis, reliqua verò quę ſequuntur, ſunt de integritate. 58.a.
Verba ſubſequentia conſecrationem calicis non ornatus cauſa, ſed ad miniſterium aliquod adduntur. 58. b
Verborum tranſpoſitio an vitiet formam ſacramenti. 4.b.
¶ Vinum vitis ſolum eſt materia neceſſaria Euchariſtiæ. 54. b.
¶ Violari Eccleſiã in quibus caſibus cõtingat. 95. a. & à quo d̃beat recõ [ciliari. ibidẽ. b
¶ Virtus creata inſtrumẽtalis quomodo ĩhæreat verbis conſecrationis. 59. b.
Virtutes quę ſint, quę p̃ pœnitentiã vt eſt ſacramẽtũ, reſtituãtur. 124. b.
Virtutum infuſio dupliciter contingit. 103. b
¶ Vita ſpiritualis ſicut & corporalis dupliciter perficitur. 15. b.
¶ Vitia matrimonium impedientia quæ ſint. 391. a. & b.
¶ Votum ſimplex in quo differt à ſolenni. 347. a. & licèt impediat matrimonium contrahendum, non tamen dirimit. ibidem.
¶ Votũ ſolẽne ex natura ſua iure diuino dirimit matrimonium. 349. a
¶ Vxoricidium nunq̃; eſt licitum, niſi quando maritus vt miniſter iuſtitiæ æquo animo id facit. 389. a. & b. & quando impediat, & quando etiam dirimat. 390. a.

¶ ERRATA SIC CORRIGANTVR.

Folio. 5. pagina. 2. linea. vltima, ſacramentum, pro ſacramenta.
fo. 10. pag. 2 lin. 13. miniſtraliter, pro miniſterialiter.
fo. 12. pag. 1. lin. 26 excauſare, pro excuſare.
fo. 24 pag. 1. lin. 26. in aliquibus vbi eſt baptiſmus, lege baptizatus & lin. 27. vbi eſt baptizatus, lege baptiſmum.
fo. 263. pag. 2. lin. 9. c. 4. pro. 3.
fo. 272. pag. 1. lin. 17. 25. pro. 23.
fo. 25 pag. 1 lin 8. Ephe. pro hebræ.
fo. 27. pag. 2. lin. 32. facultatem pro ſalutem.
fo. 34. pag. 2. lin. 23. ſuffogati, pro ſuffocati.
fo. 38. pag. 1. lin. 22. genitum, pro gemitum.
fo. 47. pag. 1. lin. 13. contraxiſſent, pro contradixiſſent.
fo. 62. pag. 2. lin. 29. ſubtacto, pro ſubiecto.

fo. 66.

fo. 66. pag. 1. lin. 18. vbi habetur. deſino eſſe in ſacramento. legendum eſt, deſino eſſe in hoc loco

fo. 69. pag. 1. lin. 18. ſuperfluit in. [fo 75. pag 2. lin. 20. 3. pro. 13

fo. 86 pag. 2. lin. vlt. poteſtas, pro poteſtates.

fo. 105 pag. 2 lin. 22. conuertimi, pro conuertimini.

fo. 109. pag. 1. lin. 24. fora, pro forma, & et, pro ego te

fo. 111. pag 2. lin. 30. publicorum pro occultorum

fo. 144. pag. 1 lin 10. naturali pro natali.

fo 146. pa. 1 li. 1. monetur pro mouetur

fo. 148. pa. 2 li. 27. Huæ, pro duæ. [fo. 157. pa. 1. li 14. lege in periculo

fo 176. pag. 2 lin. 1. diſt. debet eſſe in fine lineæ ſequentis

fo. 186. pag. 1 lin. 30. futurum, pro in futurum

fo 192, pa. 2. lin. 15. tiſfaſactionem, pro ſatiſfactionem

fo 194 pag 2. lin. 20. deficit, quòd. nã debes legere, ẽ dicere ꝙ ſunt illi grata & ibidem lin. 25. libertate pro liberalitate

fo. 195. pag. 1. lin. 9 affirmatiua pro negatiua

fo, 207 pag. 2. lin 26. deficit, de. nam legendum eſt, nõ eſt de intrinſe-

fo, 208. pag 1. li. 21 confirmamur ꝓ cõformamur [ca rõe ſacramẽti

fo, 218 pa. 2. li. 10. indicij pro iudicij. [fo. 219 pa 2. li. 4. legẽdũ ẽ venit.

fo, 220. pa. 2 li 14. & pro eſt. [fo, 230. pa. 2 li, 7. fidibus ꝓ fidelibus

fo, 256. pag 2. li. vlt. eunc, pro tunc. [fo, 259. pa 2. li 15. conſt, pro conſe.

fo, 270. pag. 1 lin. 32. celebramone, pro celebratione

fo, 278 pa. 1 li. 19 qui, pro quod. [fo, 282. pa 2 li 32. motum, ꝓmetum

fo, 283. pag. 1. lin. 14. trium, pro quatuor. & ibidem li 30. abũdat lib. 6

fo, 286. pag. 2. lin. vlt. deficit cenſura

fo, 290 pag. 1 lin. penul. ſimilem, pro ſimili. & ibidem pag. 2 præputin, pro præceptum [fo. 291. pag. 2. lin 4. ſuperfluit tum

fo, 309. pag. 2. lin 15 parentes pro carentes

fo, 327. pag. 2. lin. 36. eſſet, pro eſſe

fo, 329. pag. 1. lin. 21. conſtans, pro inconſtans

fo, 334. pa 1 lin. 5 tunc pro nunc [fo, 340 pa. 1. li. 20. culpa, pro cauſa.

fo, 380. pag. 1. lin. 30. iucentus, pro inceſtus

fo, 348. pag. 2. lin. 6 tamen pro tantùm

fo, 371. pa. 1 lin 13. cognatio ſpiritualis, pro cognationem ſpiritualem

fo, 382. pag. 1. lin. 4. nequeant pro nequeat

fo, 382. pa. 2. li 28 tanq̃; pro tanq́; [fo, 384 pa. 1. lin. 3. fideli ꝓ infideli

fo, 388. pa 2. lin. 7. efficiens pro ſufficiens

fo, 389 pag. 2 lin. 13. triſtitiæ pro iuſtitiæ

fo, 391. pag. 2. lin. 24. impœnitentia, pro pœnitentia

fo, 395 pag 1. lin. penul. recipitur, pro præcipitur

BIBLIOTECA NACIONAL
MEXICO

INV. 91
1 Vol.
Fil.
efem. 1